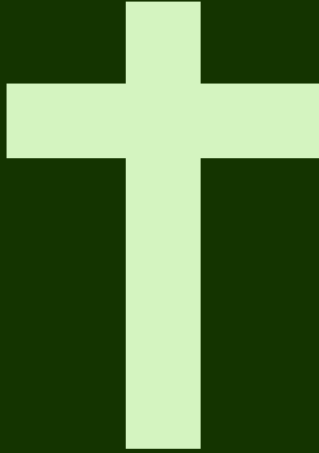


Emo'u Itukó'oviti



New Testament in Terêna (BR:ter:Terêna)

Emo'u Itukó'oviti

New Testament in Terêna (BR:ter:Terêna)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Terêna

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Terêna [ter], Brazil

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Terêna

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
9434667b-9ee2-59e4-93dc-3a75fa6b3851

Contents

| | |
|---------------------------|-----|
| Máteu | 1 |
| Márku | 51 |
| Lúka | 81 |
| Xuâum | 132 |
| Átu | 167 |
| Rómanu | 210 |
| 1 Koríntiu | 231 |
| 2 Koríntiu | 250 |
| Ngálata | 263 |
| Éfeziu | 271 |
| Filípensi | 278 |
| Kolósensi | 283 |
| 1 Tesalonísensi | 288 |
| 2 Tesalonísensi | 292 |
| 1 Timóti | 295 |
| 2 Timóti | 301 |
| Títu | 305 |
| Filémom | 308 |
| Èbereu | 310 |
| Teâku | 326 |
| 1 Péturu | 331 |
| 2 Péturu | 337 |
| 1 Xuâum | 341 |
| 2 Xuâum | 346 |
| 3 Xuâum | 347 |
| Njûda | 348 |
| Apokalípisi | 350 |

YÚTOE MÁTEU koyúhoti koeku Jesus

Xapákuke neko íhikau Jesus, ápe hóyeno koéhati Máteu. Lévi itukóvomaka po'i íhaxeekonoke. Enepora inúxoti koyuhópeti yara Novo Testamento, Máteu yutoxóa. Yoko koperáxinoti nâti itúkovo neko Máteu tumúneke hokópea Jesus. Hane yutóxino ne Máteu júdeuhiko, exókoati itúkeovo koati Mésiya ne Jesus, eneponeko kixone yutoéti ya Velho Testamento símeamo, enepone páhoemaka Itukó'oviti yara kúveu mêum. Koati aha Máteu kouhupu'ikea yútoeke itúkeovo natina júdeu ne Jesus, enepone kúxone júdeuhiko símeamo.

Xoko turi yútoe Máteu, anêko iháhiko neko oxúnoekene Jesus koukeôvoti xoko Âbraum turi júdeuhiko. Xapákuke neko iha oxúnoekene Jesus, anêkomaka iha Ndávi, koati teyonéti natina júdeuhiko mekúke. Éxokovea Máteu motókeyea itúkeovo natina júdeuhiko ne Jesus. Koane vo'oku itúkeovo kúxone júdeuhiko símeamo ne Jesus natíxea kuteâti natíxea ne Ndávi mekúke, énomone íhaxinokono “ámoripono Ndávi” ne Jesus. Yokómomapihi koeku “Ámoripono Ndávi” kixonéti hunókoku ra Novo Testamento xoko kouhápu'ikinoveati koêku.

Oxúnoekenehiko Jesus

Lk 3.23-38

¹ Enepora yutoéti, koati koyuhó'inoviti iháhiko ne oxúnoekene Jesus Kristu, ámoripono Ndávi, ámoriponoikomaka Âbraum.

² Eneponeko Âbraum, há'ane neko Izáki.

Kene Izáki, Njáko itukoa há'a.

Kene Njáko, Njúda yoko po'ínuhiko itukoa há'a.

³ Kene Njúda, Pêre yoko Nzêra itukoa há'a.

Táma koéha êno neko pi'âti xe'exa Njúda.

Kene Pêre, Êzorom itukoa há'a.

Yoko Áraum koéha xé'a neko Êzorom.

⁴ Kene Áraum, Aminâdabi itukoa há'a.

Kene Aminâdabi, Nâso itukoa há'a.

Kene Nâso, Sâumom itukoa há'a.

⁵ Kene Sâumom, Mbôa itukoa há'a.

Yoko Râbe koéha êno ne Mbôa.

Kene Mbôa, Ôbedi itukoa há'a.

Yoko Rúti koéha êno ne Ôbedi.

Kene Ôbedi, Njése itukoa há'a.

⁶ Eneponeko Njése, énomone itúko há'a neko Ndávi, nâti mekúke.

Yoko ápe xe'exa neko Ndávi xoko sêno, viúvana hóyeno koéhati Úriya.

Salúmaum koéha neko xé'a.

⁷ Kene Salúmaum, Robôaum itukoa há'a.

Kene Robôaum, Âmbiya itukoa há'a.

Kene Âmbiya, Âza itukoa há'a.

⁸ Kene Âza, Njozáfa itukoa há'a.

Kene Njozáfa, Njôraum itukoa há'a.

Kene Njôraum, Úziya itukoa há'a.

⁹ Kene Úziya, Njótaum itukoa há'a.

Kene Njótaum, Áka itukoa há'a.

Kene Áka, Ezékiya itukoa há'a.

¹⁰ Kene Ezékiya, Manáse itukoa há'a.

Kene Manáse, Âmum itukoa há'a.

Kene Âmum, Njôziya itukoa há'a.

¹¹ Kene Njôziya, Njekóniya yoko po'ínuhiko itukoa há'a ya kaxénake íteokonoku ne viyénoxapa júdeu xapa isukókoti yaneko omopókonehiko itúkeovo kaúti ya Mbabilonea.

¹² Eneponeko Njekóniya, ápe xé'a koéhati Salatíye ike omópinekono viyénoxapa ya Mbabilonea.

Kene Salatíye, Nzorobâbe itukoa há'a.

¹³ Kene Nzorobâbe, Ambiúdi itukoa há'a.

Kene Ambiúdi, Eliyáki itukoa há'a.

Kene Eliyáki, Ázo itukoa há'a.

¹⁴ Kene Ázo, Sadóki itukoa há'a.

Kene Sadóki, Ákim itukoa há'a.

Kene Ákim, Eliúdi itukoa há'a.

¹⁵ Kene Eliúdi, Eleâza itukoa há'a.

Kene Eleâza, Mátam itukoa há'a.

Kene Mátam, Njáko itukoa há'a.

¹⁶ Kene Njáko, Yúse, ima Mâriya, itukoa há'a.

Yoko Mâriya, énomone itúko éno ne Jesus. Yoko Jesus, énomone ne iháxonetimaka Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne.

¹⁷ Enepone oxúnoekene Jesus yutoxóvoti íha yarâ'a, kátoze kôe ukeâti kaxena Âbraum tukú koeti kaxena Ndávi. Kene ukeâti kaxena Ndávi tukú koeti omópeokonoku viyénoxapa ya Mbabílonea, kátoze koépomaka íha ne oxúnoekene yutoxóvoti yarâ'a. Kene ukeâti kaxena omópeokonoku viyénoxapa ya Mbabílonea tukú koeti ápepe Mésiya, kátoze koépomaka íha.

Koeku inâ ipuhiko Jesus

Lk 2.1-7

¹⁸ Hara kôe kixoku koêku inâ ipuhíko ne Jesus Kristu yara kúveu mêm. Enepone Mâriya, eno Jesus, hoenáxokonotine itúkeovo yenomo Yúse. Itea koeku ávovea ava xoko Yúse koane ávovea akápinea, íhaikó koéne neko Mâriya ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹⁹ Yoko enepone Yúse, imamo Mâriya, koati itípakovoti hóyeno, epó'oxo koati ponóvoti kixoku itúkeovo. Exoâne Yúse íhaíke ne Mâriya, ápene isóneuke kotóhineopea mani kóyeno. Itea ako akáha'a ómea yuhoíkovokutike, puvâti váherexea yuhó'inokono ne Mâriya. ²⁰ Koeku ixómoyea itúkinoá isóneu Yúse, símoa ánju, ovoxe Itukó'oviti ukeâti vanúke. Hopúneke vekínoa. Hara kíxoa:

—Yusé, iti ámoripono Ndávi, hako pivôa kéyenoyi ne Mâriya, vo'oku enepone íhaíke, koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti porexôa kó'iyeaney. ²¹ Apêtimo xe'éxa, hóyeno kalivôno. Jesus íheximo, vo'oku koíteovomo xanéna ya pahúnevo —kíxoane ánju neko Yúse.

²² Kó'inokeneyé uhá koêti yanekôyo, vo'oku simóvotine kaxéna neko yuho Itukó'oviti ya yuhóke porófeta, enepone koyúhote emo'u Itukó'oviti mekúke. Énomone neko emo'úti koêti: ²³ “Apêtimo árunoe íhaíkoti ákoti hóyeno yuhó'ixoati. Koxe'éxatimo hóyeno kalivôno. Emanúe íhaxeekonomo” koêti. (Yoko enepone Emanúe koêti, anéye Itukó'oviti xapákuke úti koêti.)

²⁴ Iyukóvone neko Yúse, itúkoa neko emó'uinoá ánju. Ako kuríkapa Mâriya, yane kásatuxonehiko. ²⁵ Itea kóyeané ávovea yúha'íxa imókone ipuhíko neko kalivôno. Yoko Jesus íhaxea Yúse ne kalivôno.

2

Oposíkua hána'iti ko'éxoneti ne kalivôno, natínamo júdeu

¹ Enepo ipuhíkone Jesus yara kúveu mêm, Mbélem ípúhiko, pitivóko ya Njúdeya. Yaneko káxehiko, kaxénake itúkeovo náti ne Êrodi, apé koéne hóyenhiko simôti ya Njeruzálem ukeâti úkeaku íhâroti. Enepo hikone hóyeno, koati hána'iti ko'éxoneti íhíkaxovoti koeku hékererhiko. ² Simoné'eya, hara koe épemoke xanéhiko:

—Na óvo ne hóyeno kalivôno ínati ipuhíko, enepone natínamo júdeuhiko? Kenó'okinoke úti, vo'oku koeku vóvea vóvokue ya úkeaku íhâroti, noixoâti úti ne hékere hoénaxovope. Vihayú'ikoponoati simínoké úti —koe yúho.

³ Kamoáne Êrodi neko koekúti, yupihovó koene itúkinoá isóneu. Uhá kôe xanéhiko ya Njeruzálem itúkinoamáka isóneu. ⁴ Yane ho'úxoanehiko Êrodi ne uhá koeti tutíhiko inuxínoti júdeu hó'eke yóko'o ne íhíkaxotihiko ya hó'eke, ina epemó'ikoa hiko koeku yuho porófeta mekúke ípúhikokumo ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. ⁵ Ina yumopâhiko:

—Mbélem ya Njúdeya, enemo ípúhiko. Vo'oku hara kôe ne yútoe porófeta koyúhote emo'u Itukó'oviti mekúke:

⁶ “Enepone Mbélem ya poké'ixa Njúdeya, ako apáya'i itea haina ákoti itúkokonoke ya xapákuke ne koati hána'itinoe pitivóko ya Njúdeya, vo'oku énomonemo íhonea ne pahúkoti, enepone inuxínoatimo ne njanéna íhae Izarâe” kôe. *Miquéias 5.2*

⁷ Yane he'onó kíxoane Êrodi íháxíkea neko hóyenhiko ukeâti úkeaku íhâroti, epemó'ikoati itukóvotiye káxe koane kohê ípúhíkeaku neko hékere noíxonehiko. ⁸ Ina pahukoâhiko ya Mbélem. Hara kíxoa:

—Píhe, kókoyuse íxea yépemo'iki koêku ne kalivôno. Enepomo inixépanane, yéta'akapanumo motovâtímaka mbíheaya inzáyú'ikoponea —kíxoane.

⁹ Úkeane pího neko hóyenhiko íxikó'okoanehiko náti. Ya xenékuke, ápeponemaka ne hékere, enepone noíxonehiko koeku óvea óvokue ya úkeaku íhâroti inuxó kó'iyea tumúnekehiko tukú

koeti símo xoko yónoku. Simoné'e xoko óvoku ne kalivóno, xe'ó koéne neko hékere koati oukeke. ¹⁰ Noixópanemaka hóyehohiko neko hékere, yupihovó koéne úhepeyahiko isóneu koane êno elókeko okóvo. ¹¹ Ina urúkovahiko neko ovokúti, yane noíxoane ne kalivóno yoko Mâriya, êno. Ipuuyuké kó'iyeeahiko nonékuke ne kalivóno ihayú'ikoati, koane míhe'okeahiko neko íhaku iparâti omínoakehiko ina porexôa neko omínoake, ôro, yoko kohépiti xêru êno úhetai ihópune koéhati míra, yoko po'ínu xêru koéhati ísensu.

¹² Ina kouhápu'íkinoa Itukó'oviti neko hóyehohiko ya hopúneke ákoyeane vekapa xoko Êrodi. Ênomone vekópinohiko po'íke xêne koeku aúkopeovo poké'exake.

Íkóho'ixoa Yúse ne Mâriya yoko Jesus ya Ejítu

¹³ Enepo pihópone neko hóyehohiko noixóponoti Jesus, yane símoane ánju ne Yúse ya hopúneke. Hara kíxoá:

—Keúsakapu, yáma ne kalivóno yoko êno. Íkeha'ixa ya Ejítu. Yávaheixanemo tukú koeti endá'akapapimaka motó'iyeeovanemo yaúkopivo, vo'oku opósi'ixoane Êrodi ra kalivóno kaha'âti koépekeá —kíxoane.

¹⁴ Yane kouókovone Yúse, úkeane pího ya yóti ikóho'ixoati ne kalivóno yoko êno ya Ejítu. ¹⁵ Óvoheixoane ya Ejítu tukú koeti ivokóvone Êrodi. Kó'inokeneye maka kaúsakapune neko yuho Vúnae ya xoko porófeta koyúhota emó'u Itukó'oviti mekúke, enepone koéti: “Koeku ukópea Ejítu, undíne ihaxíkopa neko nje'éxa” koéti.

Koepékexokono neko inámatiko kalivóno

¹⁶ Exoâne Êrodi itúkeovo aupú'ikoatine hóyehohiko ukeâti úkeaku ihâroti, yupihovó koene ímaikeovo. Yane pahúkoane koépekehexokono neko uhá koeti inámatiko kalivóno ya Mbélem pí'átine xoénaena poké'eke, koánemaka xapa ko'óvokutihiko oveâti xêrerekuke. Itúkinovoke kalivóno pí'átine xoénaena poké'eke vo'oku yúho neko hóyehohiko ukeâti úkeaku ihâroti kuteâti yé'akeneye xoénae ike ipúhikine neko hékere. ¹⁷ Yane kouókovone neko kúxoti yútoe porofeta Njerémíya, enepone koéti:

¹⁸ “Ya Râma, ápe kámone xanéhiko, êno hónoti iyókexoti kotívetai koeku yaíkea. Manírapo Rákeu iyóti vo'oku xe'éxaxapa. Yoko ako itoâti iyúni'ikea vo'oku heú koe ívohikeovo xe'éxaxapa” koéti.*

Njerémíya 31.15

Ukopéa Ejítu ne Yúse

¹⁹ Ivokóvone neko Êrodi, apé kó'ino Yúse ya hopúneke ne ánjuna Vúnae. Yoko Ejítuke onó'iko ne Yúse. Hara kíxoá ánju:

²⁰ —Keúsakapapune, yamápanemaka ne kalivóno yoko êno, yaúkapapune ya poké'exa Izaráe, vo'oku ivokóvonehiko neko kaha'âti koépekeá ne kalivóno —kíxoane.

²¹ Yane omópene Yúse ne kalivóno yoko êno. Poké'exa Izaráe yonópohiko. ²² Itea eyekóxoane Yúse itúkeovo Arkílau, xé'a Êrodi, ahe'ókopo haíkene natíxea ya Njúdeya, píkoane yonópeaya. Yane éxokoa Itukó'oviti ne Yúse yonópokumo ya hopúneke. Ênomone pihópino Ngalíleyake ²³ xoko pitivóko koéhati Nazâre. Kó'inokeneye, koati tokopónoti neko kúxoti yuho porófeta mekúke, enepone koéti: “Íhaxeokonotimo íhae Nazâre” koéti.

3

Koeku yuho Xuaum Mbátita xapa xanéhiko

Mk 1.1-8; Lk 3.1-18; Xu 1.19-28

¹ Yaneko mekúke, pího Xuaum Mbátita ya Njúdeya yaneko mêum ákoti apêti, koyúhota emó'u Itukó'oviti xapa xâne kamokénoponoti. ² Hara kôe:

—Íkétivexanoé iséneuke ne pehúnevo koane kiríkapa, vo'oku yé'exovone kaxena natíxea ne íhae Vanúke xapa xâne —kíxoane.

³ Yoko Xuaum Mbátita kíxo ne porofeta Izâiya mekúke yaneko kó'iyeku:

“Ênomonemo ne kohonókoti emó'u ya mêum ákoti apêti xapa xâne kamokénoponoti. Haramo koe yúho: ‘Míhe'akinanoé oxéne ne Vúnae itúkea itúke xepákukenoe. Kéyusea kixeku itíkivo nonékuke’ ” kôe.

Izâiya 40.3

⁴ Yoko evo'i kámelu itúko ípovo neko Xuâum. Vakamóto itúko hê'e. Kene vohóho yoko ho'o mópo íhae mêum itúko níka. ⁵ Enepohikoneko íhae pítivokona Njeruzálem, yoko uhá koeti íhae Njúdeya, koane uhá koeti íhae xe'ókuke ne huvêo íhaxoneti Njórdaum, pihóhiko kamokénoponoti Xuâum. ⁶ Enepohikone xâne koyuhópoti pahúnevo, áhikoahiko Xuâum yane huvêo.

* **2:18** Enepone Rákeu kíxone porófeta, ênomone neko yeno Njáko, oxú'íkene ne júdeuhiko. Kene yara yútoe Máteu, koati kíxo'êkoti uhá koeti senóhiko júdeu ya Mbélem koepékokonoti xe'éxa.

⁷Noixoâne Xuâum símeahikomaka êno farízeu yoko sadúseu, enepohikone payásoti ya hó'eke jûdeu, hara kixovokoxoa:

—Ítínoe ámoripono xâne kutí koeti koati ipúhokovoti koéxoe, ikítixatinoe ítívoatimo ne ipíhohonopemo Itukó'oviti pohúneti vo'oku yáhikivo njokóyoke? Ako kalíhuina! ⁸Konókoti ítíkinoe únati motovâti iyúseyea ítíkivonoe ikotívexoati isónouke ne pahúnevo koane kirikópati. ⁹“Úti ámoripono Ábraum” hákonoe koe iséneupinovo, pe'okoâti ítíkivo aha Itukó'oviti vo'óku. Vo'oku eneponi itukápu énomone kahá'a ne Itukó'oviti, mani pahukoâti ítúkopeovo ámoripono Ábraum ra itátanehiko mopô.

¹⁰—Kuteâti koêku ne povôti usó koyétine tetúkea tikótihiho ukeâti poéheveke, enepohikone uhá koeti ákoti parêxa únati há'i, ina kurikókono yúkuke, énomonemakamo kíxoaneye Itukó'oviti ne xâne váhere kixoku ítúkeovo. ¹¹Kaná'uti ánjikeopinoe ya úne, yéxokovope ikétivexi iséneuke ne pehúnevo koane kirikópati, itea ya ingyénepoke, harakénemo koati hána'iti teyonéti ya undíke. Muhíkova anjí'okeova koane omínoam perékataka, ako omóndokea. Énomonemo ahíko xâne, háinati ya úne itea ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone kuti koetimo xunako yúku kasása'ikea. ¹²Kuti koetimo xâne omó'ixoti kasása'ikope ya vo'ókuke, kuteâti ápa. Kuteâti kixókonoku tíriku kasása'ikokono, énomonemo kixóneye xâne nê'e. Kuteâti kixókonoku há'i tíriku ipíhokono íhákuke, énomonemo kixóneye xâne únati kixoku ítúkeovo. Kene ne xâne kuti koeti tuti tíriku ákoti aunâti, oro'ókoatinemo yúkuke xoko ákotinemo ípukeovoku —kixovokoxoane Xuaum Mbátita.

Koeku ahíko Jesus ne Xuaum Mbátita

Mk 1.9-11; Lk 3.21-22; Xu 1.31-34

¹³Yaneko káxehiko, ipúhíkea Ngálíeya ne Jesus. Hara yóno huveóke, enepone Njórdaum, motovâti áhíkeovo xoko Xuaum Mbátita. ¹⁴Ina kixôa Xuâum:

—Mani íti motokêa áhíkeonu itea itukovó koe úndi yépemo áhíkeopi —kíxoane.

¹⁵Ina yumopá Jesus:

—Ako yuvâti vo'oku koeku kó'iyeaneye, koati kousókoati úti ne uhá koeti ínixone Itukó'oviti ítúkeovo ponóvoti —kíxoane.

Yane kúteanemaka isónou Xuaum Mbátita, áhíkoane. ¹⁶Ehá'axo ipúhíkeopea úne ne Jesus yaneko ahíkovu, mihe'ó kó'inoane vanúke koane noíxea Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti evesékoti xokóyoke kuti koeti kurúte. ¹⁷Énomone yanê'e, apé koene emo'úti inu'ixoti vanúkeke kámone. Hara kôe:

—Eneporâ'a, énomone Nje'éxa koati ákoti omotóva ongóvo, porexónuti hána'iti elókeko ongóvo —kôe.

4

Hixopâ Ndeâpu íkoroeka ne Jesus

Mk 1.12-13; Lk 4.1-13; Êb 2.18; 4.15

¹Énomone yaneko ike áhíkinevo ne Jesus, ómane Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ya mêum ákoti apéti, hixopâti Ndeâpu íkoroeka pahunévotike. ²Itopónone koarenta koeti káxe koane koarenta koeti yóti ákoyea níka ne Jesus, yane épekoane himakati. ³Yanê'e, pihínoane Ndeâpu, enepone íkoroakenati xâne pahunévotike. Hara kíxoa:

—Enepo itikápuxo Xe'exa Itukó'oviti, pehúkaikopo sá'iri'okopeovo páum ra itátanehiko mopô —kíxoane.

⁴Ina kixôa Jesus:

—Hara koe yutoéti emó'uke Itukó'oviti: “Haina póhutine níkokónoti koxunáko xâne, itea kóxunakomaka ne uhá koeti emó'uinoi Itukó'oviti” kôe —kíxoane Jesus.

⁵Úkeane óma Ndeâpu ya Njeruzálem, enepone iháxoneti Sasá'iti Pitivóko. Hara iyónoa xoko koati vanúke'exeaku yane hána'iti imokóvokuti, enepone témpulu ⁶ina kixôa:

—Enepo itikápuxo Xe'exa Itukó'oviti, kepúhakapu poké'eke yukíti ra vanúke, vo'oku hara kôe ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti:

“Pahukoâtime Itukó'oviti ne ánjuhiko, enepone ovóxe íhae vanúke kóyonoyeopi. Énomonemo namukópopi ya vò'u maka hákone okó'okoa mopô ne hívi” kôe —kíxoane Ndeâpu.

Sáramu 91.11-12

⁷Itea hara kíxoa Jesus:

—Ako kalíhuina, vo'oku haramaka kôe ya po'íke yutoéti emó'uke Itukó'oviti: “Hako yoposi'okovo Yúnae Itukó'oviti” kôe —kíxoane.

⁸Ina omopómaka Jesus ne Ndeâpu ouke êno hána'iti mopô, exókoati uhá koeti pahúko ku payásotihiko yara kúveu mêum, koáne ne êno úhe'ene ⁹ina kixôa:

—Mborexópeatimo uhá kôeti ra koekúti neíxone kó'oyene enepo ipiyíkexa nonénguke kuti kixénuti Itukó'oviti —kíxoane.

¹⁰ Ina kixôa Jesus:

—Yahíkuxipunu Satanae, vo'oku hara kôe emó'uke Itukó'oviti: “Ópoehane Yúnae Itukó'oviti ipíyikexino. Poéhane motovâ kixekononeye” kôe —kixoane.

¹¹ Noixoâne Ndeâpu ákoyea íta, yane ahíkuxopeovane. Yane ápehiko ánju, enepone ovoxe Itukó'oviti ukeâti vanúke simohíkoati ne Jesus kaxunákoponoati.

Inâ turíxo ítuke ne Jesus ya Ngalíleya

Mk 1.14-15; Lk 4.14-15

¹² Exoâne Jesus iká'akeovone ne Xuaum Mbátita, aúkopovo ya Ngalíleya. ¹³ Pohu vekó koepo Nazâre yonópoti Kafanáum. Hane óvo ne pitivóko xe'ókuke Mar-na Ngalíleya xoko po'i iháxakoku poké'exa Ngalíleya iháxoneti Nzebûlom yoko Nafitáli. ¹⁴ Énomone yaneko pihópeaku Jesus ya Ngalíleya, kousokoa ne yútoe porofeta Izâiya mekúke koyuhó'iyeyati koêku, enepone koêti:

¹⁵ “Enepepe poké'e íhauti Nzebûlom yoko Nafitáli ovoti íyeuke Hána'iti Mar poixô'oke huvêo koéhati Njôrdaum, énomone ne Ngalíleya iháxoneti óvoku ne xanéhiko ákoti itukapu júdeu. ¹⁶ Enepehikone xanéhikoya ovóheixoti hahákutike, noíxone éno hána'iti uhapú'iti. Epó'oxo enepohikone ováti neko poké'e, óvohikoku xâne hoenáxovotine yonópea ipihóponovokutike, kouhapu'ikoane éno hána'iti uhapú'iti” kôe. *Izâiya 9.1-2*

¹⁷ Énomone yanekóyo, turíxovone ne Jesus koyúhoyea ne emo'u Itukó'oviti. Hara koe yúho xapa xâne:

—Ikétivexa iséneuke ne pehúnevo koane kiríkapa, vo'oku kaxénane natíxea ne Íhae Vanúke xapa xâne —kôe.

Itáíkoa Jesus hókea ne koaturu koeti númikuxokenati

Mk 1.16-20; Lk 5.1-11

¹⁸ Koeku yónea ne Jesus xe'ókuke Mar-na Ngalíleya, tokononé koéne pi'âti kopo'ínukokoti, Símaum iháxoneti Péturu, yoko Ándere ixómoti kuríko númikuxope vo'oku itúkeovo itúkovekenehiko. ¹⁹ Ina kixohíko Jesus:

—Hekánunoe. Hainá'ikomo hõe yíxovonoe itea indukópopinenoemo ihíkaxoti xâne hókeonu —kixoanehiko.

²⁰ Énomone yaneko ókoku ôra, kurí kixoane neko númikuxope, pihónehiko ikéneke Jesus.

²¹ Yane kali tumúneke, tokononé koéne po'i pi'âti kopo'ínukokoti ixómoti koyúseopo númikuxope kúveuke vatékene. Énomone ne Teáku yoko Xuáum, xé'ahiko Nzebêdeu. Yoko ápemaka há'a yane vatékenake. Yane ítaikoane Jesus neko pi'âti hókeamaka. ²² Kurí kixónehiko há'a koane vatékene, pihónehiko ikéneke Jesus.

Ihíkaxo ne Jesus koane koitóvo éno xâne

Lk 6.17-19

²³ Uhá kíxoa Jesus yónea neko poké'exa Ngalíleya koane íhikaxea emo'u Itukó'oviti ya sinágoa, enepone íhikaxovoku hó'e júdeuhiko, koane koyúhoyeamaka ne inámati íhíkavoti koyúhoti kixoku natíxea Itukó'oviti xapa xâne. Koítovamaka Jesus uhá koeti koêkuti kó'iyevokoku aríne neko xanéhiko. ²⁴ Eyekóxonone koeku ítuke ne Jesus ya uhá koeti poké'exa Sírea, omókonone uhá koêti ne ka'aríneti xokóyoke. Yoko ako tópi kó'iyevokoku arínéti yuvátihiko. Ápe xâne úroevo ndémoniu. Ápemaka ákoti aunáti túti pepokehí koêti, koane isayú'ixovoti ákoti ehévákapu múyo. Koítovahiko Jesus uhá koêti. ²⁵ Koati ênoti xâne íhae Ngalíleya hokó'ixoati, koane íhae iháxoneti Yehí Koeti Pitivóko, koánemaka íhae Njeruzálem, yoko íhae Njúdeya, koánemaka íhae poixô'oke huvêo, enepone Njôrdaum.

5

Koeku xâne koati únati koêku nonékuke Vúnae

Lk 6.20-23

¹ Noixoâne Jesus neko éno xâne, pihóne ováti kali mopô. Ivatákone, ina ahi'ókova íhikauhiko.

² Énomone yanê'e, turíxoane Jesus íhikaxeahiko. Hara kíxovokoxoa:

³ —Koati únati koêku ne xâne inixópovoti itúkeovo hána'iti ikonóko'ixovoti nonékuke ne íhae Vanúke, vo'oku yonópotimo natíxokuke nê'e.

⁴ —Koati únati koêku ne xâne hokónuti, iyôti koeku kó'oyene, vo'oku kouhépekopinoatimo Itukó'oviti isónéu.

⁵ —Koati únati koêku ne xâne ákoti kapayásakapu, vo'oku ítukenemo ra poké'e ika'ínamakapakanane.

⁶ —Koati únati koêku ne xâne kutí koeti épeu úne yoko épeu hímakati koeku yupíheovo kahá'ayea itúkea ponóvoti nonékuke Itukó'oviti, vo'oku kousókinatimo Itukó'oviti ne áha.

⁷ —Koati únati koêku ne xâne seánati, vo'oku koseánakonotimakamo.

⁸—Koati únati koêku ne xâne pòhutine ponóvoti koekúti opósi'ixo itúkea, vo'oku iníxotimo Itukó'oviti.

⁹—Koati únati koêku ne xâne oposí'ixoti íkasaxea omíxone po'ínuhiko xâne, vo'oku iháxeokonotimo xe'exa Itukó'oviti.

¹⁰—Koati únati koêku ne xâne ikoítaponokonoti kotíveti vo'oku únati itúke, vo'oku yonópotimo natíxokuke Íhae Vanúke.

¹¹—Koati únati kékunoe enepo apê ihakópiti, koane vahehéxoti itúkeinopi, koane apémaka ákoti tópi kixoku yúho itúkoheyea kêku vo'oku itíkivo hokónuti. ¹² Yupihovó ákoenoe elókeko yokóvo íxekánaney, vo'oku koati hána'itimo némoepo vanúkeke. Yoko énomonemaka kixókononeye váherexea itúkeinokono neko porófetahiko koyúhóti emo'u Itukó'oviti nóvo, enepohikoneko inúxoti ya utíke.

Íhokoa Jesus yúki ne íhikauhiko

Mk 9.50; Lk 14.34-35

¹³—Kuteáti koeku itúkeovo únati kixoku kouíhekea xánena ne yúki, énomonemaka kéneneoye xapa xâne kírivokoevo yara kúveu mêm. Itea enepo auké'e taú'iko ne yúki, ákonemo oxéne aukopinokono taú'iko, yane ákonemo itúkovoke, poéhane kuríkeokono koane kapásikexeocono xoko kuríkokonoku. Yokóhiyanavo mará'inamo yakútea ne yúki ákotine taú'iko.

¹⁴—Kuteáti koeku yúku kouhápu'ikopeti, énomonemaka kéneneoye xapa xâne yara kúveu mêm. Epó'oxo kuteáti koeku pitivóko ovoti oukeke kali mopóí ákoti itoáti hé'onea, énomonemaka kéneneoye. ¹⁵ Ako ihúxoti kouhápu'ikope xovo'ú kixoáti, itea enepo ihúxokono, koati xoko ókoku yúku íxikokono motováti kouhápu'ikea uhá koeti ováti ne kúveu ovokúti. ¹⁶ Énomonemaka ákoenoye únati kixeku itíkivo maka naíxane xanéhiko ne únati ítike, epó'oxo maka íháyu'íkanehiko Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke.

¹⁷—Hákonoe íkitíxa nzmínóti ungé'exoponea ra Ponóvoti Kixovókuti ya yútoeke Muíse, koánemaka ne yútoe porófeta koyúhóti emo'u Itukó'oviti mekúke. Haina nzmínóti ungé'exoponea, itea nzmínóti indúkea uhá koéti ne yutoxóvotiya. ¹⁸ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Koékumo ávoveya aúke'e ra vanúke koáne ra poké'e, ákomo ápahuina koekúti veyopóvoti yane Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muíse. Muhíkova póhuti kali létara itukovo póhuti kali telépu'i, ákomo veyápapu ya koeku ávoveya kaúsakapu uhá koeti yutoxóvotiya. ¹⁹ Enepone xâne ákoti ituká ne páhoenokono itúkea yane yutoéti, yusíkoti itúkeovo ínixone ákoyea koati itúkovoke, ina íhíkaxamaka po'i xâne ákoyea itúka, koati énomonemo okopó koati íkenétike ívávakopeokono ya natíxokuke Íhae Vanúke. Itea enepone xâne itukoáti uhá koéti neko yutoéti koane íhíkaxotimaka po'i xâne itúkea, énomonemo itukóvo koati teyonétiya. ²⁰ Koati ngxópitinoe: Enepone kixeku itíkivo, konókoti yupiheovo anú'ukea ponóvoko kixoku itúkeovo ne éskiriba yoko farízeu, enepohikone inuxínóti xanéhiko hó'eke. Hákoti koené'eye, ákomo kalíhuina yenópi natíxokuke Íhae Vanúke —kíxovokoxoane Jesus.

Nókone xâne itúkea apê púvone, áko'o itukovo apê puváti

Rm 12.19; Éf 4.26; 1 Tm 2.8; Tk 1.19; 1 Xu 2.1, 11

²¹ Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Kémoanene koêku neko páhoenokono voxúnoekene itúkea, enepone “Hako kepéko” koéti, koánemaka ne koéti: “Enepone koepékoti, omokónotimo yuhoíkovokutike maka ípíhapanakanane” koéti. ²² Itea hara ngxópinoe: Uhá koeti imaíkinovoti po'i xâne, omokónotimakamo yuhoíkovokutike maka ípíhapanakanane. Kene ne vahehéxínóti yuhó'ino po'ínu, omokónotimo xoko koati payásoti yuhoíkovokuti maka ípíhapanakanane. Kene ne koyúhóti itúkeovo ákoti isóneu ne po'ínu, naíxapu nê'e mará'inamo iyánapakana ípíhóponovokutike xapa yúku. ²³ Itukovo yomoti iké'íparaxoke Itukó'oviti, ípíheati átake ina puyakápanapu yokóvo ápeyea pe'ínu vahehéxínopiti isóneu, ²⁴ kurí íxeavo ne yómone xoko áta, píhéne yího'ixoponi ne pe'ínu inúxotike motováti unátipinokokonoe iséneu, inamo yaukárapu peréxi Itukó'oviti ne íparaxike.

²⁵—Enepone xâne apêti évotikopike, omópiti yuhoíkovokutike, yapásika kíxeaku unátipinoe iséneu ya xenékuke tumúneke sími yuhoíkovokutike. Hákoti koené'eye, itukapu simetíne yuhoíkovokutike, konokoátimo yéni nonékuke ne pahúkotiya. Yane pahúkópitimo kírikikono xoko pulísea, inamo kírikákana íka'ákovokutike. ²⁶ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Ákomo ípíhíkapa koeku ávoveya peréxapa uhá koéti ne yoréveu —kíxovokoxoane Jesus, exókoatihiko kónokea épemea Itukó'oviti kotúyopinoa pahúnevo tumúneke seópea nonékuke.

Koêku ne xâne kapíneta ákoti itukapu koati yéno

Mt 18.8; Mk 9.43

²⁷ Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Kémoanenoe neko yuhôti koêti: “Hákonoe kepiné'iyi múxone ne po'i xâne” koêti. ²⁸ Itea hara ngxópinoe: Itukovo apêti hóyeno komómoti sêno xaneâti íyokeova, koeku kó'iyeaney isónueu, koati pahukóvotine vo'ókuke ne váhere oveâti isónueke. ²⁹ Enepo itukapu yúke, enepone koâti mbiú koeti ínixepe váherexino ne ítike, yusikóneni meréki koane kiríki ákotike malíka motovâti ákoyea váherexa ítike. Mani unatíne ákoyea poixo'o yúke yenópi vanúke yaneko usokó kó'iyea yúke itea yenópoti ipihóponovokutike. ³⁰ Koane itukapu veô'u, enepone koati íhinovoke váherexino ítike, yusikóneni titúki koane kiríki ákotike malíka motovâti ákoyea váherexa ítike. Mani unatíne ákoyea poixo'o veô'u yenópi vanúke yaneko usokó kó'iyea veô'u itea yenópoti ipihóponovokutike —kíxovokoxoane Jesus, exókoatihiko kónokea ákoyea íyuhixapapu sayá'ikopeova ne váhere ítuke.

Koeku kuríkoti yêno

Mt 19.9; Mk 10.11-12; Lk 16.18

³¹ Ina kixovókokoxopaikomaka Jesus:

—Hara koemáka po'i yutoéti: “Enepone kuríkoti yêno, paréxapa koyuhópeti kotuyópeati íha itúkeovo ko'ímati” koé'epopo. ³² Itea hara ngxópinoe: Koêkuti kuríkoti yêno ákoti itukapu vo'oku aupú'ikoati yêno yuhó'ixoti po'i hóyeno, koati vaheréxoti ítuke né'e, epó'oxo koatímakamo kutí'inoke pahukóvoti ne yêno oko'imapo. Koánemaka ne koyenópati ne sêno, kutí koetímakamo íxómoti aupú'ikea inúxoti íma ne sêno koeku kóyenoepa.

Veínoake xâne ikána'uxea yúho

Tk 5.12

³³ —Koáne kémoanenoe koêku neko páhoenokono ne voxúnoekene itúkea, enepone koêti: “Hako simikíkixo koeku itúkeovo iháke Itukó'oviti keyúhoyi, ítikoti koati yuhôti. Konókotimaka kéveseki koêkuti yíúho kuteâti. Koati kenokoâti ítiki ne yíúho keyúhone iháke Itukó'oviti” koêti. ³⁴ Itea hara ngxópinoe: Hako itukóvo ya iháke koêkuti ihâe keyúhoyi. Muhíkova ya iháke “vanúke” ako yusíka, vo'oku koati ívátakoku Itukó'oviti natíxea né'e. ³⁵ Muhíkovamaka ya iháke “poké'e” ákomaka yusíka, vo'oku kutí kôe ómomikoako Itukó'oviti ne hêve. Muhíkovamaka ya iháke “Njeruzálem” ákomaka yusíka vo'oku itúkeovo pítvokona Nâti koati payásoti ya uhá koêti. ³⁶ Muhíkovamaka ya iháke “tíúti” ákomaka yusíka, vo'oku enepone póhuti kalí híyeu tíúti, ako itea kehópu'iki, áko'o itukovo keha'âti keháha'ikopi, ákomaka itea ítiki. ³⁷ Péhuxaikopo ne yíúho. Itukovo “Êm” kêti, énomone yákoé koáne ítika ákoti íke'ítukexa po'i ihâe ikéna'uxi. Itukovo “Áko'o” kêti, énomone yákoé, koane ítika ákoti po'i ihâe vénoake keha'âti ikéna'uxi. Yoko áva po'í vénoake keyúhoyi, koati ukeâti xoko Satánae né'e.

Ako omótova itúkoponea ésa'i ne váhere ítukeinokono

Lk 6.27-30

³⁸ Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Kémoanenoe neko emo'úti koêti: “Itukovo apêti okó'okoti uke po'i xâne, konokoâtimaka óko'okeokono úke. Kúteanemaka koêku áva kehókoti oe po'i xâne, konokoâtimaka kehókeokono ôe” kôe. ³⁹ Itea hara ngxópinoe: Hako ítikópono yésa'i enepo áva vaheréxoti ítukeinopi. Itukovo apêti ipusóhoxopiti, síkeanemaka ípúsoka poixo'oke. ⁴⁰ Koáne enepo áva mani iyonópiti yuhoíkovokutike koyúhote kónokea peréxi ripino, síkeane omópeamaka keápana. ⁴¹ Koáne áva pahukópti keínoinoa ínone ovâti póhuti kílomíturu, yamína ya pi'âti kílomíturu. ⁴² Koáne áva epemópiti ítikevo, peréxa. Áva kahá'ati váxeopi ítikevo, ívexamaka.

Muhíkova xâne puvo'óviti, konókoti ákoyea omótova vokóvo

Lk 6.32-36; 23.34; Át 7.60; Rm 12.14

⁴³ —Kémoanenoe neko emo'úti “Hako motovâ yokóvo ne ínikene koane pívamaka ne puvópiti” koêti. ⁴⁴ Itea hara ngxópinoe: Hako motovâ yokóvo ne puvópiti. Ítikina orásaum ne vaheréxoti ítukeinopi. ⁴⁵ Yane itínenemo itukóvo koati kaná'uti xe'éxaxapa Itukó'oviti ya vanúke. Vo'oku poréxoa Yá'a íhae vanúke uhápu'iyea ne káxe xapa xâne ákoti aunáti, koánemaka xapa únati xâne. Kúteanemaka kíxoaku poréxoa úko ne xâne ponóvoti ítuke, koánemaka ne ákoti aunáti ítuke. ⁴⁶ Itukapu póhutine xâne ákoti omotóvoti okóvo ako omótovo yokóvo, namo kíxoaye ápeyea némoepo xoko Itukó'oviti? Muhíkova ne kopéráxinotihiko náti, enepone yómoti ánu'ukea kóperau, ákomaka kamáxatika ne ákoti omotóva okóvo. ⁴⁷ Itukapu póhutine ínikene ítikino únati, koati ítipasí keâti ne ákotihiko éxa Itukó'oviti, vo'oku énomonemaka kíxóhiko itúkeovo. ⁴⁸ Hukínóvoti ngxéopinoo: Ítikapunoé ponóvoti kíxoku itúkeovo kuteâti koêku Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke.

6

¹ Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Yokóhiyanavonoe, hako yoposíko noíxeokono ne únati ítike keha'áti iháyú'ikeopi po'ínuhiko xâne, vo'oku enepo akoéneye ne ítike, ákomo némoepo xoko Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke.

Koêku ne poréxoti huvó'oxeake ne xâne apêti konokínovati

² —Enepo áva peréxoake ne xâne apêti nókone, hako kutí koe pehúkoti inuxínopiti oxoti torombéta keha'áti noíxeokono ne ítike, kuteáti kixoku itúkeovo ne xâne ikútixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko. Vo'oku enepo apê pôreu ya íhikaxovoku hó'e koáne ya none ovokúti, énomone kixinoakeneye kaha'átihiho ápeyea iháyú'ikoati. Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo: Vo'oku íkomumuxeovone xâne, usóne námoepo nê'e. Yane ákonemo námoepo xoko Itukó'oviti. ³ Itea enepo áva hivó'oe, hako kalihú'ina yopósiki ápeyea po'í exoáti, muhíkova ne ínikene koati ákoti omotóva yokóvo ⁴ maka hákone exókono. Yane apêtímo némoepo xoko Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke iníxoti koekúti ákoti po'í noixoáti.

Nókone kó'iyea ne xâne itúko orásaum

Lk 11.2-4

⁵ —Enepo itikánoe orásaum, hako kitêa ne xâne ikútixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko. Vo'oku enepo itúko orásaum, áhatihiko xe'ó kó'iyea ya íhikaxovoku hó'e koánemaka ya none ovokúti vékoheixoku xâne, kahá'ati noíxeokono. Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo: Vo'oku íkomumuxeovone xâne, usóne námoepo nê'e. Yane ákonemo námoepo xoko Itukó'oviti. ⁶ Kene íti, enepo itíka orásaum, urukú yákoepo kúveu yóvoku. Exexó íxea ne péhapetea. Yépema ne Yá'a íhae vanúke, enepone ákoti inixoáti, yane íko'íparaxopeatímo nê'e. Koáhati iníxoti koekúti ákoti po'í noixoáti.

⁷ —Koáne enepo itíka orásaum, hako kitêa ne xâne ákoti éxa Itukó'oviti yómoti káyuixea yúho enepo itúko orásaum. Koati ikútixatihiko yumopókono timo vo'oku ixómoyea káyuihoa ne yúho. ⁸ Hako íkítipasíkova ne xâne kuteáti nê'e, vo'oku exo nékone ne Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke. Tumúneke yépemi, éxomo ne nékone. ⁹ Itea hara yákoepo enepo itíka orásaum:

“Íti Ha'a úti íhae vanúke, émbemo téyeamo sasá'iti íhe ne uhá koeti xâne. ¹⁰ Émbemopi ukóponeamo ne netíxi yáye xapákuke úti, uti xâne. Itúkapu yáha kousókovo yara poké'e kuteáti koeku kóusokeovo ya vanúkeke. ¹¹ Peréxavi nika úti itukovo káxe. ¹² Ketúyapa pahúnevo úti koékumaka kóseanayea úti ne po'ínuhiko xâne vaheréxinoviti ítuke, kutí kixoáti uti ákoti pahukápu. ¹³ Hako sike'évi víkorokeovo pahunévotike itea peréxavi víteova ne váhere kixovókuti, (vo'oku poéhane íti itukóvo hána'iti náti ya uhá koéti. Poéhane íti apê xunáko oukeke uhá koéti. Poéhanemaka íti itukóvo hána'iti iháyú'íuti ya uhá koéti, ákoti nemo hunókoku. Itúkapu énomoneoxo koéneye)” yákoepo itíka orásaum —kíxovokoxoane Jesus.

¹⁴ —Vo'oku enepo kutí íxêa ákoti váherexeaku ítukeinopi ne po'ínu xâne, kúteanemakamo kixópiku Itukó'oviti. ¹⁵ Itea enepo hákoti kixeáneye (ne váhere ítukeinopi po'í xâne), ákomakamo katúyapa váhere ítike ne Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke.

Nókone kó'iyea ne xâne enepo jejuá kôe

¹⁶ Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Enepo jejuá yakôe, hako isone'ekovoo keyé kuteáti kóyeku ne xanéhiko ikútixapovoti sasá'iti ya po'ínuhiko, kahá'atimaka éxokeovo po'ínuhiko xâne itúkeovo jejuá koéti. Ivévaka ra yunzó'inopinoo: Vo'oku íkomumuxeovone xâne, usóne námoepo nê'e. Yane ákonemo námoepo xoko Itukó'oviti. ¹⁷ Kene íti, enepo jejuá yakôe, hako kixevóneye, itea kímanduxapu ina kevarikapu koane kipéñaneapu, ¹⁸ maka hákone exôa po'ínuhiko xâne itúkeovo jejuá kèti, itea itúkapune póhutine Itukó'oviti exôa, enepone Yá'a íhae vanúke iníxoti koekúti ákoti po'í noixoáti. Yane apêtímo némoepo xokóyoke.

Koêku ne kaná'uti vírikuxea, uti xâne

Lk 12.33-34; 2 Tm 4.8; Êb 10.34; 1 Pê 1.4; Ap 7.15-17; 21.1; 22.1

¹⁹ —Hako yoposí'ixo kiri'uxi apeínopiti yara poké'e ya ákoyeaku oríka kálíhunoe hó'openo níkoheyea, koáne ya ápeyeaku íko'íhomuyoxoati, koánemaka xoko ápeyeaku urukú koeti oméxoponea. ²⁰ Itea itúkapu vanúkeke ítixe apeínopiti xoko ákoyeaku aúke'e, koáne xoko ákoyeakunemo kálíhunoe hó'openo níkoheati, koáne xoko ákoyeaku íko'íhomuyoxoati itukovo koesáyu'ixoati, koáne xoko ákoyeakunemo urukú koeti oméxoponea. ²¹ Vo'oku koékuti yunákoaku ne apeínopiti, itúkapu vanúkeke áko'o itúkapu poké'eke, énomoneoxo yónoheixo iséneu —kíxovokoxoane Jesus.

Ominó'oviti uhapú'iti yoko hahákuti

Lk 11.34-36

²² —Kuteáti koeku yúku kouhápu'ikopeti, énomone koéneye ne uke xâne koxé'uke. Enepo aunáti ne yúke, uhapú'itikemo yóvoheixo. ²³ Kene itúkapu ákoti aunáti ne yúke, hahákutikemo

yóvoheixo. Kúteanemaka koêku ne kouhápu'ikoti isóneu xâne. Enepo itukapu hahakú kixópití ne mani kouhápu'ikopiti, yupihovó koetíneoxomo ítúkeovo hahákutike yóvoheixo.

Konókoti ítúkeovo Itukó'oviti yoko ítúke yuíxovo úti

Lk 16.13; 12.22-31; Fp 4.6; Éb 13.15; 1 Pê 5.7

²⁴Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Ako xâne motováti pi'á kixea pátarauxa. Vo'oku koêkumo ákoyea omótova okóvo ne po'ínu, yane ákomo ítúkoake ne po'ínu, áko'o enepo itukapu yuíxovoxo ítúkexeake ne po'ínu, yane ákomo ítúkoake ne po'ínu. Koane enepo yixápu kiri'uxi apeínopiti, ákomo yoxéne yíxivo ítúke Itukó'oviti.

²⁵—Énomone ngxínopinioe ákoyea ixomo ipúpakina yokóvo ne kixékumo kêku itukovo káxe, ukínopikumo níke yoko yêka, koane nókone kexé'u kixékumo iké'ipovoxopivo. Vo'oku enepone kékuku ítukovo káxe, haina pohúneti níki. Koane haina pohúneti iké'ipovoxopivo yápeino.

²⁶Ivévakapihi koêku ne hó'openohiko ôti. Ako nâ. Koane ako ítixeaku ha'i nóne. Ákomaka unákoku níka, koane ákomaka óvoku ítixoku êno níkokónoti, itea kóyeane poréxea Itukó'oviti níka, enepone Yá'a íhae vanúke. Hainá'ikopo ítínoe yupihóvo ítóponone nonékuke Itukó'oviti yane hó'openohiko? ²⁷Ako ápahuina ya xepákukeno ítitimotio koukoponea kaxena ivókovope, yusíkoti yupiheovo kóxunakeovo kahá'ayea koukoponea.

²⁸—Ná'ikopo koeti yupíhinovo yónea iséneu ne kixékumo iké'ipovoxopivo? Ivévakapihi koeku payá'yéa ne koati uhé'ekoti híu ítunoévoti ya mêum, enepone humanévoti. Ako okó'ítúke, koane ákomaka ixúxuka kuteáti koeku xâne. ²⁹Itea koati ngxópitinioe: Muhíkova neko uhá koeti úhe'ene Salúmaum, enepone hána'iti náti íríku mekúke, ako ítápana úhe'ene híu ne ítunoévotihiko íhae mêum. ³⁰Katarákoapo Itukó'oviti ne ítunoévoti íhae mêum mapini póhutine kó'oyene ápeyeva, ihârotike oro'ókokonotinemo yúkuke, ínapomo hako katarákopi ítínoe xâne ôriti kúveova. ³¹Hákoikopo pipókexo iséneu ixómoyea yépmo'ixopovo ukínopikumo ne níke yoko yêka koane ípevo. ³²Enepora uhá koeti koekúti, koati xâne ákoti éxa Itukó'oviti yonóheixoa isóneu. Yoko éxoa Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke, kénokinioe uhá koéti ra koekútihiho.

³³Hane ítíka yonóheixoku iséneu inúxotike, ítúke Itukó'oviti koánemaka péni kixeku ítíkivo kuteáti ahá'inopi. Yanê'e, kousókinopeatinemo Itukó'oviti ne uhá koeti po'ínuhiko nékone. ³⁴Hako pipókexo iséneu vo'oku nékone ihârotike, vo'oku apépotimamaka po'i yónoku iséneu ihârotike. Ópohane yónoku iséneu ne nékone ya póhutihiko káxe. Hákone kiri'úxoa pipókexinoa iséneu ne nékone ya keno'ókoti káxe —kíxovokoxoane Jesus.

7

Ako yusíka vitúkeovo xâne húketi isóneuno po'ínuhiko xâne

Lk 6.37-38, 41-42; Rm 2.1; 14.1; 1 Ko 4.5; Tk 4.11

¹Ina kixovókoxopaikomaka Jesus:

—Hákonoe ítikóvo xâne húketi isóneuno po'ínuhiko xâne inixeáti ákoyea aúmati enepo hákoti yexóa koêku, mará'inamakamo íxekananye. ²Vo'oku kuteáti kixeaku iséneunoa ne po'ínuhiko xâne, énomonemakamo kixékononeye. Kuteátimaka ítikeinoa ne po'ínuhiko xâne, énomonemakamo koéneye ítikeinokono.

³—Na koeti yíxinova kemómoyi ne kutí koeti kalíhuti koekúti yonoti ukeku pe'ínu, koeku ákoyea ínixepa ne kutí koeti koati hána'iti ítátane tikóti yonoti yukékuke? ⁴Na kíxoaye yéxoki po'i xâne pahúnevo koeku ákoyea ínixepa ne pehúnevo? Maní kutí keti xâne ákoti eapá ne hána'iti ítátane tikóti yoneáti ukéku, itea kóyeane kixea ne po'ínu: “Veyámbinapeavo ne kali koekúti yonoti yukékuke” kixoáti. ⁵Ítínoe ikútixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko, viyápa inúxotike ne kutí koeti hána'iti ítátane tikóti yonoti yukékuke, maka sásasa ákoyepone ínixi. Ínamo omotóva viyópi ne kutí koeti kali koekúti yoneáti ukékuke ne pe'ínu.

⁶—Hako kutí kê xâne poréxoti tamúku koati únati yoko sasá'iti koekúti. Hákomaka kutí kê xâne kuríkoti uhé'ekoti iyoyónevoti yupihóvati hepíko xapa kúre, mará'inamo ákanukexa, yane koímaiti okópeopi koane óko'okeopi.

Konókoti kutípea úti yumópeovimo Itukó'oviti vitúko orásaum

Lk 11.9-13

⁷—Yépema Itukó'oviti ne yáha vo'oku porexópeatimo. Kéxuna'ixapu yopósiki vo'oku itepónoatimo. Hako imaxovó kixéa yépmo'ixi, kuteáti koeku ixómoti ipusóko pahapéti ehane míhe'okinokonoa. ⁸Vo'oku uhá koeti epémoti, poréxokonoa ne épemone. Koáne ne koxuná'ixovoti opósikea ne nókone, ítóponoa. Koáne ne kutí kixóvoti ipusókoti pahapéti, míhe'okinokonoatimo. ⁹Ítínoe apéti xe'éxa, maní'ikopomea perexoáti mopóti ne xí'íxa epemápi páum? ¹⁰Manímea koéxoe peréxoa epemápi hōe? ¹¹Muhíkinova ítínoe mapini váhere xâne pahukóvoti nonékuke Itukó'oviti, itea peréxoa únati koekúti ne xí'íxa. Ínapoxo ne Ha'a úti íhae vanúke, koatimo únati koekúti poréxoa ne xâne epemoáti.

12 —Kuteâti koeku yâha kíxeopineye ne po'íhiko xâne, énomonemaka íxeaneye, vo'oku énomone itúkovo ne koati kaná'uti kixó'ekone ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koánemaka ne íhikauvi yútoe porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke.

*Pi'âti kó'iyevoku xêne
Lk 13.24; Fp 3.19-20*

13 Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Hara víka xoko pahapéti iyonópoti xâne xoko Itukó'oviti, enepone kutí koeti kalíkuti. Vo'oku enepone pahapéti koáne ne xêne yonópoti ipihóponovokutike, koati vákuti nê'e, koane êno xâne vekoâti. 14 Itea enepone xêne yonópoti xoko Itukó'oviti, ako ávaku koánemaka ne páhapetea, yoko ako axú'ina xâne itoâti vékea.

*Xâne ákoti itukapu koati kaná'uti páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u
Lk 6.43-44; Xu 15.4; Tk 3.11; 1 Xu 4.4*

15 —Yokóhiyanavao ne xâne ákoti okoyúhoa ne kaná'uti emo'u Itukó'oviti, vo'oku upánini kutí'iyea éxoko su'úso simopínoe, koatíhiko kutí koeti koyuvórixovoti yovíre ákoti iyuhixa hopéno'iu enepo isukôa. 16 Ya kixoko itúkeovo, énomonemo yéxi itúkóvotiye kuteâti yéxi koéku ne xuve tikóti vo'oku há'i. Ápeikopo xâne veyoti úva xuvékuke topekóxe? itukovo veyoti figu ka'ávetike nonéti xapa úhiti? 17 Vo'oku uhá koeti únati xuve tikóti, únatimaka ne há'i pôreu. Kene ne váhere xuve tikóti, váheremaka ne há'i pôreu. 18 Ako yusíka poréxea váhere há'i ne koati únati xuve tikóti. Ákomaka parexa únati há'i ne váhere xuve tikóti. 19 Uhá koeti xuve tikóti ákoti paréxa únati há'i, tetúkokono ina kurikókono yúkuke. 20 Kúteanemaka koeku nekóyohiko, vo'oku enepone há'i pôreu, énomonemakamo yéxi itúkóvotiye neko xâne.

*Yuhó Jesus koéku ne urúkopovoti natíxokuke Itukó'oviti vanúke
Lk 6.46; 13.25-27; 2 Ko 11.13; 13.5; 2 Pê 2.1; 1 Xu 2.3; 5.12*

21 —Hainamo uhá koeti xâne “Unaém, Unaém” kixónuti úrukopeovomo natíxokuke Íhae Vanúke. Poéhanemo neko itúkoti ahá'inoa Nzá'a íhae vanúke. 22 Yaneko káxe, enómo xâne kixónuti: “Unaém, Unaém, koyúhopepo uti yernó'u xapa xâne vitúkoti péhoenovi. Ihékemaka veínoa úti kópuhikopea úti ne ndémoniu urúkovoti xoko xâne. Ihékemaka veínoa úti vitúkea êno iyupánevoti” kixónutimo. 23 Yane ínamo injâ: “Hainánoe iti ovónje. Yahíkuxipunu itínoe itúkoti váhere” ngxoâtimo.

*Pi'âti kó'iyevoku poéheve péti
Lk 6.47-49*

24 Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Uhá koeti xâne kamokénoati ra emó'um koane itukoâti, hane koéneye ko'isóneuti hóyeno itúkoti péno xoko poké'e mopoíxoti. 25 Keno'óko êno úko, koiníkone huvêo ina kayakákoa êno xúnati ihunóvoti neko ovokúti, itea ako íkarakapu vo'oku itúkeovo xoko poké'e mopoíxoti ixíkokono.

26 —Kene uhá koeti kamoâti ra emó'um ákoti ituká, hane koéneye xâne ákoti isóneui itúkoti péno xoko poké'e hariríxoti. 27 Keno'óko êno úko, koiníkone huvêo ina kayakákoa êno xúnati ihunóvoti neko ovokúti, yane íkorokovone. Heu-heú kôe itáhineyae —kíxovokoxoane Jesus.

*Úkeakune xokóyoke ne hána'iti exóneti íhikaxone Jesus
Mk 1.22*

28 Uke'éxone koyúhoyea ne Jesus, enepohikoneko êno xâne kamokénoati, yupíhova iháyu'ikea ne íhikauvoti íhikaxone, 29 vo'oku koati iyúseoti itúkeovo úkeakune xokóyoke ne hána'iti exóneti íhikaxone ne Jesus, kene haina kuteâti ne éskiribahiko, enepone íhíkaxoti yútoe Muíse.

8

*Koitóva Jesus neko yúvone lépara
Mk 1.40-45; Lk 5.12-16*

1 Evesékopeane Jesus oúke neko kali mopó, yupihovó koe êno xâne hokopâti. 2 Yane apé koéne hóyeno ahi'ókovoti Jesus. Enepone hóyeno, yúvone koati váhere arinéti íháxoneti lépara. Ipuuyké koéne nonékuke Jesus koane kíxea:

—Unaém, enepo yakahá'a, motóva kesása'ikopinú yara arínem —kíxoane.

3 Ina sipo'ókoa Jesus koane kíxea:

—Ngahá'a, sesá'ipine ra yaríne —kíxoane.

Ehá'axo koyúhoa Jesus, má koépone neko aríne, unátipone. 4 Ina kixôa Jesus:

—Hako yetó'oko koékuti xâne ra índukeinopi, itea yéxakapanapa ne sasedóti, enepone inuxínoti xâne hó'eke. Yamína iké'iparaxoke Itukó'oviti kuteâti koeku páhoenovi yútoe Muíse, yéxokovope itúkeovo yunátipotine —kíxoane.

Koitova Jesus neko ahínoe tuti húndaru íhae Róma

Lk 7.1-10

⁵ Simoáne Jesus ne Kafanâum, ápe ikoseânaxovati, hóyeno ákoti itukapu jûdeu, tuti póhuti séndu húndaru íhae Róma. ⁶ Hara kíxoá:

—Unaém, anêko anzínoe ka'aríneti óvonguke. Ákone ita ehévokeovo múyo. Koati yupihóvotine koítoponeovo kotíveti vo'ókuke ne aríne.

⁷ Ina kixôa Jesus:

—Mbihotímo yóvokuke, ngoítovatimo —kíxoane.

⁸ Itea hara kíxoá tuti húndaru:

—Unaém, ako yomótokea yûrukivo óvonguke. Póhu pahú íxea unátipea ne anzínoe, yane itóvotinemo. ⁹ Vo'oku undímaka hóyeno konókoti itúkea páhoenonu payásoti ya undíke. Koane ápe húndaru konókoti itúkea mbáhoenoa. Poéhane kónoko "Pihe" ngíxea, yane pihotíne. Kene po'ínu, "Kíná'aka" ngixôa, kenó'oko. Koane anzínoe, "Hara itúka" ngixôa, itúkoa ne mbáhoenoa itúkea —koéne.

¹⁰ Kamoáne Jesus neko emó'uinoa tuti húndaru, yupíhova iháyu'ikea, ina kixôa neko xanéhiko hokoáti:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo: Ako noínjeaku xáne koati kuvovónuti kuteáti rá'a, muhíkova xapákuke íhae Izaráe —koéne.

¹¹ Ina koe'íkomaka:

—Koati ngixópitinoe: Enómo xáne ukeáti po'íkehiko poké'e ya xoko úkeaku ihároti koáne ya xoko kíyo'i káxe ivatákoopotimo ya xe'o mésa ya ayuíti xapákuke evo Ábraum, Izáki yoko Njáko ya natíxokuke Íhae Vanúke. ¹² Itea enepohikone íhae Izaráe, enepone mani koati noivókoeti yonópea, kurikókotonimo xapa êno hahákuti, óvoku iyókexoti yoko ngarutútukexoti ðe vo'oku tíveko koêku —kíxovokoxoane Jesus.

¹³ Ina kixôa Jesus neko tuti húndaru:

—Pihépane yóvokuke. Vo'oku kívivonu, énomone ákoeneye kuteáti yâha —kíxoane.

Énomone yaneko ókoku káxe, unátipone ahínoe neko tuti húndaru.

Koitova Jesus ne imose Péturu

Mk 1.29-31; Lk 4.38-39

¹⁴ Simoné'e ne Jesus óvokuke Péturu, inu'í kíxeane imóse ípeke, yupihóvoti otuko múyo.

¹⁵ Yane namú kíxeane vó'u Jesus. Uké'epone neko otuko múyo, ina exepúkopo neko sêno, yane kátarakopone Jesus.

Êno po'ínuhiko ka'aríneti koítovone Jesus

Mk 1.32-34; Lk 4.40-41

¹⁶ Yaneko kíyo'i káxe, omókonone xoko Jesus neko êno xáne úroevo ndémoniu. Yane póhu pahú kixópa Jesus neko ndémoniuhiko, ipúhikoponehiko, yoko koítovamaka uhá koéti neko xáne ka'aríneti. ¹⁷ Kó'inokeneye motováti kousokeovo neko yuho Itukó'oviti, yútoeke porofeta Izáiya mekúke, enepone koéti:

“Koati énomone veyopínovi varíne, koane oukeke yonópo uhá koéti ne veópone” koéti. *Izáiya 53.4*

Koeku apê kahá'ati hókea Jesus

Lk 9.57-62

¹⁸ Noixoáne Jesus yupíheovo êno xáne hokó'ixoati, pahúkoane neko íhikauhiko usó kíxoixea vatéke tarú'uxope poixó'oke neko Mar-na Ngalíleya. ¹⁹ Yane ápene éskiriba, enepone íhíkaxoati ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, ahi'ókovoti Jesus. Hara kíxoá:

—Íhikaxotí, nzokópitimo koêkuti yénoku.

²⁰ Ina kixôa Jesus:

—Enepone úkoe, ápe úhorona, koáne ne hó'openohiko ôti, ápe mðko. Kene ûndi, undi íhae vanúke íkútipasikoponovoti xáne, ako óvongu yonómboku ómomingea yara kúveu mêum —kíxoane.

²¹ Ínamaka apê po'i hokoti Jesus kixoáti:

—Unaém, síkénuvo engóxeakomo nzá'a inúxotike enepo ivakápune, ínamo nzakápi.

²² Itea hara kíxoá Jesus:

—Kíná'akane ingéneke. Síkeane ne kutí koeti ivokóvotinehiko ákoti yuixápu ítuke Itukó'oviti ekóxoepamo ne ivokóvoti —kíxoane.

Ixikôa Jesus neko xúnati ihunóvoti

Mk 4.35-41; Lk 8.22-25

²³ Yane úsa'ixovane Jesus ne vatéke koane íhikauhiko ikéneke. ²⁴ Koeku píhea, apé koéne êno xúnati ihunóvoti. Koati xúnati ovóxoekoovo ne úne enó'inoke úne urúkovati ne vatéke. Yoko imókoti ne Jesus. ²⁵ Ina ahi'ókova íhikauhiko koyúkoati. Hara kíxoá:

—Unaém, yokótixovi mará'inamo vívahikapu.

²⁶ Ina kixovókoaxo Jesus:

—Na koeti itíkinovone íreti? Koati itínoe xâne ôriti kúveovonu —kíxovokoaxoane.

Ina exepúko ne Jesus pahukôa ókea ne ihunóvoti koane kóyunukeovo ne úne. Yane huvemoo koépone ikéne. ²⁷ Yupihovó koe píkeahiko neko íhikau. Hara kixóoko:

—Kutimea itukóvove ra hóyeno? Muhíkinova úne yoko ihunóvoti itúkea yúho —kixókokonehiko.

Koitóva Jesus neko pi'áti hóyeno úroevo ndémoniu ya Ngá dara
Mk 5.1-20; Lk 8.26-39

²⁸ Simoné'e ne Jesus poixô'oke neko Mar-na Ngalíeya xoko poké'e koéhati Ngá dara, apé koéne pi'áti hóyeno okotúmonexoati ukeáti pe'áxatike, ainóvoti úroevo ndémoniu. Yoko hi'imé koéne xâne pikoáti vékea xe'ókuke neko óvoheixoku, vo'oku itúkeovo koati koímaítine neko hóyeno. ²⁹ Yane kóhonokone emó'u neko pi'áti. Hara kôe:

—Jesus, Xe'exa Itukó'oviti, na koeti yího'ixopoinovi? Simínetine ipiheponivi tumúneke símea kaxéna? —kíxoanehiko.

³⁰ Yoko ápe êno kúre ixómotihiko níko xêrerekuke neko óvoheixoku. ³¹ Ina kixopómaka Jesus neko ndémoniuhiko:

—Enepo itukapu pehukópoviti, hane pehúkapavi xapákuke ne êno kúre —koénehiko.

³² —Pihépanenoe kopoya —kíxoane Jesus.

Ipuhíkopeanehiko, ponokó koépone xapákuke neko êno kúre. Yane heú koéne éhahikeovo neko kúre koane íkorono'ekeovohiko úneke ukeáti ouke ne mopô. Heú koéne yúpuririhikeovo.

³³ Kene enepohikone koyonoáti neko kúrehiko, kohó'ikene. Simoné'e pitivókoke, koyúhoahiko uhá koéti neko koekúti koánemaka koépoku neko pi'áti hóyeno úroevo ndémoniu.

³⁴ Yane pihónehiko ne ko'óvokuti noíxoponea Jesus. Simohíko xokóyoke, koyúhoinoahiko kahá'ainoa ipúhíkopea yane poké'exa.

9

Koitóva Jesus ne isayú'ixovoti ákoti ehévákapu múyo ya Kafanám
Mk 2.1-12; Lk 5.17-26

¹ Ina urúkopovamaka Jesus ne vatéke yanekóyoke. Taru'úxoane neko úne, yane pihópone ya pitivóko éxokexeaku. ² Énomone yané'e, apé koénehiko xâne omínoáti hóyeno isayú'ixovoti ákoti ehévákapu múyo. Ixané kíxoahiko pouke. Noixoâne Jesus itúkeovohiko koati kuvováti, ina kixôa neko isayú'ixovoti:

—Nje'exá, aúhepepone iséne, itúyopone pehúnevo.

³ Yoko ápe íhíxaxoti yútoe Muíse, enepone éskiribahiko xapákuke. Ina kôe isónunoahiko: “Enepora hóyeno, koati itúkovi Itukó'oviti” koénehiko isónue.

⁴ Yane exó kíxeane Jesus isóneuhiko, ina kixohíko:

—Na koeti váherexino iséneunonu? ⁵ Kuti itukóvovo ákoti hé'onoko'e ngíxea ra isayú'ixovoti: “Itúyopone pehúnevo?” áko'o “Yexérukapa, yenápa” ngíxea. ⁶ Itea kó'oyene, enjókopitinoe ápeya njunáko yáye yara poké'e ngotúyopea pahunévoti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —koéne.

Ina kixôa Jesus ne isayú'ixovoti:

—Yexérukapa, viyápa ne peúke, pihépane yóvokuke —kíxoane.

⁷ Yane xépu koéne neko isayú'ixovoti, pihópone óvokuke. ⁸ Enepohikoneko ênoti xâne noixoáti, yupíhova iyúpaxeova ne koekúti koane íháyu'ikeahiko Itukó'oviti vo'oku poréxea xunakóti ne xâne yara poké'e kíxeaneye ne ítuke, ikutíxatihiko xanehí koéti ne Jesus.

Iná íhaxíkoa Jesus ne Máteu
Mk 2.13-14; Lk 5.27-28

⁹ Úkeane ukopóno ne Jesus, yane noíxone hóyeno koéhati Máteu, vaata koyéti xoko kóperaxoku vo'oku itúkeovo koperáxinoti náti. Ina kixôa Jesus:

—Kíná'aka íngéneke.

Yane xepú koéne ne Máteu, pihóne hókea Jesus.

Iníkoa Jesus ne xanéhiko pahukóvoti
Mk 2.15-17; Lk 5.29-32

¹⁰ Ikénepoke, ixómoti níko ne Jesus yoko íhikauhiko óvokuke Máteu, simóne êno po'ínuhiko koperáxinoti náti, enepone yómoti ánu'ukea kóperau, koánemaka xâne pahukóvoti kaha'íneti

Jesus níkeahiko xe'ókuke mēsa. ¹¹Noixoâne farízeu, enepohikone yuixóvoti hókea yútoe Muíse, hara kixo íhikauhiko Jesus:

—Na koeti ínikinoa íhikaxopiti ne koperáxinotihiko nâti koáne ne xâne pahukóvoti? —koénehiko.

¹²Kamoáne Jesus épemo'ikeokono ne íhikauhiko, hara koéne:

—Enepohikone xâne ákoti yuvâti, ako okónoko ipixáxoati. Poéhane ka'aríneti konokôa.

¹³Itea pihénoe, yapásika yéxi kixó'ekone ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti: “Hane ngahá'a itíkivo seánati, kene haina ngahá'ati iké'iparaxinu hó'openo képeu” koéti. Vo'oku haina nzimínoti xâne ponóvoti kixoku itúkeovo, itea hane nzimíno, xâne pahukóvoti (maka ikátivexane isóneuke ne pahúnevo koane kuríkoepa) —kíxovokoxoane Jesus.

Koyuhôa Jesus nókone kó'iyea ne xâne enepo jejuá kôe

Mk 2.18-22; Lk 5.33-39

¹⁴Yane pihóne xoko Jesus ne íhikauhiko Xuaum Mbátita. Hara kíxoahiko:

—Na kó'inoaye iséneu ne jejuá kó'iyea xâne? Vo'oku úti, uti íhikau Xuâum, kóyekune jejuá kó'iyea úti koánemaka ne farízeuhiko, itea ako jejuá ákoe ne íhikeuhiko.

¹⁵Ina kixôa Jesus:

—Yusíkoikopo ikáxu'iyea okóvo ne húpiu kasátuxoti koêkuiko ápeyea ne koyénoti híyeuke? Ako kalíhuina. Itea simóvotimo káxe veyópeokonokumo ne koyénoti xapákuke. Yane ínamo jejuá akôe —kíxovokoxoane Jesus, kixopóvoti yane éxetina.

¹⁶Ina koe'íkomaka Jesus:

—Ako veyoti inámati ipovóti itukoâti ihápa'akope xoko yékoteno ipovóti, vo'oku mani koukóponoati ívarereoko ne yékoteno ipovóti —kíxovokoxoane, ihókoati inámati ipovóti ne íhíkavoti íhikaxone ákoti akutêa ne kúxoti hó'e xâne.

¹⁷Ina koe'íkomaka:

—Ákomaka yusíka unákeovo inámati víyum ya yékoteno íhaku itukéti ya vakamóto, mará'ínamo ívarerea ne yékoteno íhaku enepo íhiyáka ne inámati víyum. Yane mani evókovoti ne víyum koánemaka ne íhaku. Itea konókoti imeokono inámátike íhaku ne inámati víyum. Yane ákomo évakapu ne íhaku koáne ne ovâti —kíxovokoxoane, itúkoti po'í íhokoake ne íhíkavoti íhikaxone.

Koitóvo sêno yoko seno kalivôno ne Jesus

Mk 5.21-43; Lk 8.40-56

¹⁸Ixómoiko koyúho ne Jesus, símoane hóyeno teyonéti ya hó'eke jûdeu. Ipuyuké koéne nonékuke Jesus koane kíxea:

—Ínati ivokóvo kali inzíne. Yaxénapanu óvonguke. Pohu ipihó íxepana veô'u xokóyoke, iyukópovotimo —kíxoane.

¹⁹Yane exépuko ne Jesus, úkeane pího ikéneke koánemaka íhikauhiko. ²⁰Yane apé koene sêno nduse koetine xoénae ká'arine. Akó'oti áka evésekea aríne. Akéneke Jesus véko sipóheoponeati heve ípovo, ²¹vo'oku hara koeti isóneu: “Enepomo pohu nzípáheyea ípovo, indóvotimo” koeti isóneu. ²²Yane na'akené koéne ne Jesus. Noixoâne neko sêno, hara kíxea:

—Nje'exá, aúhepepone iséneu. Itévone vo'oku kívivonu —kíxoane.

Énomone yanê'e unátipone neko sêno.

²³Úkeane ukopóno ne Jesus óvokuke neko hóyeno inuxínoti xanéhiko ya hó'eke. Simoné'eya, noixoane neko éno xâne oxoti étakati íkotívexoati isóneuke ne ivokóvoti, koane ákoyea tópi kixóvoku iyokexeahiko. ²⁴Ina kixovókoaxo Jesus:

—Yahíkuxapunoe vo'oku haina ivokóvoti râ'a, pohu imókoti —kíxovokoxoane.

Yane koémoké'eanehiko neko yuho Jesus. ²⁵Ipuhíhikopone neko éno xâne, yane úrukovone Jesus, ina namukêa vô'u neko seno kalivôno, yane exépukopone. ²⁶Koati ákoti malíka yónoku eyékoxeokono neko koekúti yaneko poké'e.

Koitóvo pi'âti komítiti ne Jesus

²⁷Ipuhíkopeane evo Jesus neko pitivóko, ápe pi'âti komítiti hokoâti koane kóhonokea emó'u kíxea:

—Íti ámoripono Ndávi, yokóseanavi —kíxoanehiko.

²⁸Úrukovone ovokútike ne Jesus, ahí'okovane ne pi'âti komítiti, ina kixoáhiko Jesus:

—Kítípoaxo motó'iyeoava ngoíteovopinoe?

—Êm Unaém, ngutípopi —kíxoanehiko.

²⁹Ina ipiho vô'u ukékuke neko komítiti xaneâti kíxea:

—Vo'oku kívivonu, énomone ákoeneye kuteâti yâha —kíxoane.

³⁰Yane ínixoponehiko. Yoko í'ixiko'o kíxoixoa Jesus. Hara kíxea:

—Hako kalihú'ina yéto'oki koêkuti xâne —kíxoane.

³¹ Itea koeku pihópeahiko, inamá'axone koyuhópa ne koekúti. Koati ákoti malíka yónoku itóhineya ne eyekoúti ya uhá koéti neko poké'e.

Koitóva Jesus ne ímokerexone ndémoniu

³² Pihopónéhiko neko pi'áti, omófono xoko Jesus hóyeno mókere úroevo ndémoniu.

³³ Yane kópuhikopa Jesus neko ndémoniu, ina koyuhópo neko hóyeno. Enephikoneko êno xâne noixoáti, yupíhova iyúpaxeova neko koekúti koane kó'iyeahiko:

—Ako noíxeaku úti kuteáti yara poké'eva úti, uti íhae Izarâe —koéhiko.

³⁴ Itea poé'ainoa isóneu farízeuhiko. Hara koéhiko vo'ókuke:

—Enepora hóyeno, hane porexôa xunakóti kópuhikopea ndémoniu tûti ne uhá koeti ndémoniu —koéhiko.

Hána'iti kóseanaya Jesus ne xanéhiko

³⁵ Yónoa Jesus xapa uhá koéti neko pitivóko yoko ipuxóvokutihiko, íhikaxoti íhikaxovokuke hó'e júdeuhiko, koyuhó'inoati ne inámati íhíkavoti koeku natíxea Itukó'oviti xapa xâne koane koitóvotimaka xâne ka'arínetai, koékuti kó'iyevovoku aríne koane eóponehiko. ³⁶ Noixoâne Jesus neko êno xâne, yupihovó koéne kóseanaya, vo'oku koati kotívetai koékuhiko, koane mómitihiko kuteáti koeku su'úso pihohí koéti ákoti koyonoáti. ³⁷ Ina kixovókoxoa Jesus ne íhikau:

—Koati hána'iti ra itukéti, kuteáti kavâne ainóvoti itóvotine ha'í nonéti ováti, itea ako axú'inahiko ra ko'itúkeati. ³⁸ Yépemanoekopo Itukó'oviti, Únae ra itukéti, pahúkea po'ínuhiko ko'itúkeati.

10

Noivókoxo íhikauhiko ne Jesus

Mk 3.13-19; Lk 6.12-16

¹ Ina íhaxíkoa Jesus ne nduse koeti íhikau, porexoáti xunakóti kópuhikopea ndémoniuhiko urúkovoti xoko xâne koane koíteovomaka ka'arínetai koékuti kó'iyevovoku aríne yoko eópone neko xanéhiko. ² Yoko ká'aye koéhahiko neko nduse koeti ápostulu páhoe Jesus koyúhoyea emó'u xapa xâne: Enepone inúxoti, Símaum koéha. Péturu yonópo íha; ina apé Ándere, po'ínu Péturu; ina keno'óko Teáku yoko Xuâum, xé'ahiko Nzebêdeu; ³ koane Filípi; Mbatulúmeu; Túme; yoko Máteu, enepono koperáxinoti náti; koane Teáku, xé'a Áfeu; koane Tâdeu; ⁴ yoko Símaum Nzelóti; yoko Njuda Iskarióti, eneponeko itúkoheovoti koeku hókea Jesus koane kurikoáti xoko xanéhiko puvâti.

Ítukevohiko ne nduse koeti íhikau Jesus

Mk 6.7-13; Lk 9.1-6

⁵ Enephikoneko nduse koéti, énomone pahúko ne Jesus xapa xâne. Hara kixovókoxoa iná pahukôa:

—Hákonoe yéno xapákuke xâne ákoti itukapu júdeu. Hákomaka píhe pítivokonake íhaehiko Samáriya. ⁶ Itea hane yapásika xanena úti, uti íhae Izarâe, eneophikone kuti koeti moyónitihiko su'úso ákoti koyonoáti. ⁷ Pihénoe, yokóyuhopoinoa itúkeovo kaxénane natíxea ne íhae Vanúke xapa xâne. ⁸ Keítapanoe ne ka'arínetai koane kéxepukapanoe ne xâne ivokóvoti. Keítapamaka ne xâne yúvone lépara, koane képuhikapamaka ne ndémoniu urúkovoti xoko xâne. Kuteáti ngixópiku ákoti ngaperáxapi, énomonemaka íxeaneye itíki ne itukéti ákoti keperáxa xâne. ⁹ Hákonoe yómo tiúketi piúsunake, enepono ôro, péhu yoko níki. ¹⁰ Hákonoe yómo íhaku ípevo koeku yéni, koane hako yómo yesá'ikovoepo koane pírikatana. Muhíkova piló'ina hako yomá, vo'oku koati motokeáti kóusokinokono nókone ne xâne ko'ítuketi.

¹¹ —Itukovo apéti pitivóko, áko'o ipuxóvokuti símeku, yapásika xâne usó koyéti poréxeopi yóki óvokuke. Énomone yávaheixa xokóyoke tukú koeti ípíhikopiku ne pitivóko. ¹² Koeku yúrukíva ne ovokúti símeku, yépepina unako koéku ukeáti xoko Itukó'oviti ne ko'óvokuti. ¹³ Enepono xâne ováti ne ovokúti, itukapu usó koyéti poréxeopi yóki óvokuke, kousókinokonatimo kuteáti yépepinoake xoko Itukó'oviti. Kene enepo hákoti koené'eye, hákoti unáti kixópiku, yóukekemo yonópo ne yépepinoake xoko Itukó'oviti. ¹⁴ Koékuti ákoti akahá'api, ákotimaka akahá'a kámokenoyea yiúho, enepo ípíhíkapi óvoku itukovo pítivokona, ikétatahevxapapu. Kiríkapa ne ípú'ine poké'e hívikuke, yexókoati ákoyeane omótokea íkameokono emó'u Itukó'oviti. ¹⁵ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Simapúne kaxena ípíhaponope Itukó'oviti, muhíkova ne koati váhere xâne mekúke íhae Sódoma yoko íhae Ngómora, ákomo itápana tiveko ípíhaponoeake Itukó'oviti ne xanéhiko íhae neko pitivóko ákoti akahá'apinoe.

Koyuhôa Jesus ápeyemo tiú'iti koekúti simoáti ne xanéhiko hokoáti

Mt 24.9; Mk 13.9-13; Lk 21.12-17; 1 Pê 4.12

¹⁶ Ina kixovókoxopamaka Jesus neko íhikauhiko:

—Koeku mbahúkeopinoe, kutí koe mbahúkoti su'úso ya xapa yovîre. Itúkapunoekopo usokó koyêti kuteâti koeku koéxoe, koane itúkapumaka ákoti vaheîra ítuke kuteâti koeku kurûte. ¹⁷ Yokóhiyanavonoe, vo'oku apêtimo xâne iyonópitinoe yuhoíkovokutike koane yehépóke'exopitinoemo xoko íhikaxovoku hó'e xanena úti. ¹⁸ Vo'oku itúvivonoe hokónuti, yomokónotinoemo yíhoikikono nonékuke ngovenâdo yoko nonékuke náti. Itea kixínekonokenemoye motovâti keyúhoyi nonékukehiko, kóanemaka nonékuke ne ákoti itúkapu viyéno júdeu koêku ra kitípone. ¹⁹ Enepo yamakánanenoe nonékukehiko, hako pipokéxinoa iséneu ne kixékumo yimópi, vo'oku yaneko káxe, yexókotonotimo yimópíke. ²⁰ Vo'oku hainamo ukeâti iséneuke ne yimópope, itea koati ukeâti xoko Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke koeku itúkeovo Sasá'iti Omíxone koyuhô xikóyoke.

²¹ —Apêtimo xâne kuríkoti koati po'ínu xoko payásotihiko, motovâti koépekeokono. Kúteanemakamo kíxoaku hóyeno ne xé'a. Apêtimakamo okópoti koati há'a yoko êno, kurí ókoatimaka xâne koepékoatimo. ²² Yupihóvatimo púveopi uhá koeti xâne vo'oku itúvivonoe hokónuti. Itea enepone koxuná'ixovoti ingéneke ákoti aukápapu ikéne tukú koeti hunókoke, énomonemo pihopô vanúkeke xoko Itukó'oviti. ²³ Enepo pivakána, hako'óne keyunúkokono yane pitivóko yóvoheixoku, yokóho'i po'íke pitivóko. Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Ákomo yuké'exa yénoheyi ra uhá koeti pitivokona Izarâe tumúneke aúngopove yara kúveu mêm, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne.

²⁴ —Enepone íhikaxovoti, haina énomone payasó ya íhikaxoati. Koáne ne ahinoêti, haina énomone payasó ya pátarauxa. ²⁵ Itea enepone íhikaxovoti, motóva kúxea kutipasí kó'iyea íhikaxoati. Kúteanemaka koêku ne ahinoêti, motóva kúxea kutipasí kó'iyea pátarauxa. Itukovo mbuvokónoti, undi yúnae, koeku ínzaxeokono Mbezébu, enepone tuti uhá koeti ndémoni, ínapoxomo ítínoe ovónje.

*Nókone téyeya úti
Lk 12.2-7*

²⁶ Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Hákonoe píke xâne. Ako kixovókuti pikonéti éxeokono kó'oyene ákotimo exákana. Kúteanemakamo ne he'onó koêti kó'oyene, kóyeanemo urápu'ipea. ²⁷ Enepone yunzó'inopinoe vainónvone, akô'o po'ínu xâne, yokóyuhaoanemo xapa xanéhiko. Koáne ne ínzikaxeopike vainónvone, kéhanakanemo keyúhoyi motovâti éxea uhá koeti xâne. ²⁸ Hákonoe píke xâne motovâti koépekeopi, vo'oku poéhane kexé'u íto, itea ako xunáko iyónopeopi ipihóponovokutike. Hane tíya Itukó'oviti, enepone apêti xunáko koépeke xâne koane iyónopea ipihóponovokutike. ²⁹ Hainá'íkopo kali póhuti pe'u tiúketi, ákoti axu'ína ovâti kó'ésa'i ne pi'âti kálihunoe hó'openo ôti kavanékono? Itea ako ápahuina ivokóvoti xapákukehiko ákoti exâ Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke. ³⁰ Kene itínoe, muhíkova yé'akeye ne híyeu tiúti, heú kíxoa éxea Itukó'oviti. ³¹ Hákoikopo píke, vo'oku itínoe yupihóvo itóponone nonékuke Itukó'oviti yane ênoti hó'openo ôti.

*Koeku teinôa xâne koyúhoyea hókea Jesus koáne akô'o teinâ
Lk 12.8-9; 2 Tm 1.8*

³² —Uhá koeti koyúhoyi nonékuke xanéhiko itúkeovo hokónuti, kúteanemakamo ngíxoaku ngoyúhoyea itúkeovo hokónuti nonékuke Nzá'a íhae vanúke. ³³ Itea enepone koyúhoyi nonékuke xanéhiko ákoyea itúkapu hokónuti, ngoyuhópatimakamo nonékuke Nzá'a íhae vanúke ákoyea itúkapu hokónuti.

*Tiú'itihiko koekúti simo'óviti
Lk 12.51-53; 14.26-27*

³⁴ —Hákonoe íkítixa nzímínoti omínoam úhepeyeya isóneunokoko ne xâne yara kúveu mêm. Haina énomone nzímíno, itea koati apêtimo okopókototi vo'ónguke. ³⁵ Enepora nzímea, énomone kutí'ino apêtimo hóyeno poe'aínoti isóneu há'a. Énomonemaka kutí'ino apêtimo sêno poe'aínoti isóneu êno. Kúteanemakamo koêku ne sêno yoko imóse. ³⁶ Yane koati iyénoxapa kúveuke ne óvoko puvopámo ne xâne hokónuti.

³⁷ —Enepone xâne yupihóvoti ákoyea omótovo okovo há'a yoko êno ya undíke, ako omótokea itúkeovo hokónuti. Koánemaka ne xâne yupihóvoti ákoyea omótova okóvo ne xé'a itukovo ihíne ya undíke, ákomaka omótokea itúkeovo hokónuti. ³⁸ Enepone ákoti usó akóye koitoponeovo kotívoti ingéneke kuteâti koeku xâne koinópoti kurúhuna iyonókonone xoko kurúhuxokonokumo, ákomaka omótokea hókeonu. ³⁹ Koêkoti xâne yuixóvoti kouhepekeovo óvea yara kúveu mêm, énomonemo evókoa ne koati kaná'uti apéyeati ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti. Itea enepone usó koyêti évokea úhepeko kóyeku yara kúveu mêm vo'ónguke, énomonemo itopóno ínamápoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti.

*Apêtimo námoepo xoko Itukó'oviti ne xâne koxuná'ixovoti ikéneke
Mt 25.34; Mk 9.41; Xu 13.20; 3 Xu 5*

⁴⁰ Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Koèkuti xâne únati kixópi ku simêa óvokuke, undímaka kixóneye. Epó'oxo koèkuti kixónutineye, hanemaka kixóneye Itukó'oviti, enepone pahúkónuti yara kúveu mêmum. ⁴¹ Koèkuti xâne ákoti kamaxátika porófeta, enepone koyúhóti emo'u Itukó'oviti, koane teyoáti vo'oku itúkeovo ovuxe Itukó'oviti, apêtimo námoepo nê'e xoko Itukó'oviti kuteâti ne námoepo porófeta. Koane koèkutimaka ákoti kamaxátika xâne ponóvoti kixoku itúkeovo, koane teyoáti vo'oku ponóvoko ítuke, apêtimo námoepo xoko Itukó'oviti kuteâti námoepo ne ponóvoti kixoku itúkeovo huvó'oe. ⁴² Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo: Koèkuti xâne apêti pónéake ne koati ákoti apayáso xapákuke ne hokónuti, teyoáti vo'oku itúkeovo ínzikau, yusíkoti itúkeovo kali póhuti enovópeti puhí koeti kásati úne poréxoa, ákomo kalíhuina évokea námoepo xoko Itukó'oviti vo'ókuke —kíxovokoxoane Jesus.

11

Ápe páho Xuaum Mbátita xoko Jesus

Lk 7.18-35

¹ Uke'éxoane Jesus koyúhoinoa nókonehiko itúkea ne nduse koeti íhikau páho koyúhoyea emo'u, ina pího po'íkehiko pitivóko yaneko poké'e íhíkaxoti koane koyúhóti emo'u Itukó'oviti.

² Yoko íka'ákovokutike ovóne ne Xuaum Mbátita. Kamoné'e koeku ítuke Jesus Kristu, yane pahúkone íhíkauhiko épemo'ikoponea Jesus. ³ Hara kixóponoa:

—Énomone íti ne kuxonéti símeamo? áko'o kónokoako kúxeako uti po'ínu.

⁴ Ina kixóá Jesus:

—Yaúkapapu xoko Xuâum. Yéta'akapa koèku ra kémone koáne ra neíxone. Hara íxepamo:

⁵ “Ínixopone ne komítiti. Yonópone ne mohéveu. Unátiponehikomaka ne yúvone koati váhere arinéti, enepone lépara. Kamópone ne mókere. Iyúkopovone ne ivokóvoti, koane koyúhovone xapa xâne ákoti apéinoati ne inámati íhíkavoti ítuke Itukó'oviti. ⁶ Koati únati koèku ne xâne ákoti opoé'ainonu isóneú” íxepamo —kíxoane Jesus.

⁷ Pihopóne neko íhíkauhiko Xuâum, turíxovone Jesus koyúhoinoa xanéhiko koèku ne Xuâum. Hara kíxovokoxoa:

—Enepo pihenóe neíxoponi Xuâum ya mêm ákoti apêti, kutí'ikopo kixónoe neíxi? Xâne muyá'iti kuteâti koeku hí'e kayákae ihunóvoti? Ako kalíhuina. ⁸ Kutí'ikopoya ne neíxopono? Hóyeno yupihóvoti úhe'ekae ípovo? Ako kalíhuina kó'iyeaneye ko'ípovoyea nê'e. Vo'oku póéhane óvokuke náti óvo xâne kuteâti nê'e. ⁹ Kutí'ikopoya ne neíxopono? Porófeta koyúhóti emo'u Itukó'oviti? Ém, koati porófeta nê'e, koane koati ngxópitinoe yupiheovo anú'ukea itúkeovo teyonéti ya po'ínuhiko porófeta. ¹⁰ Vo'oku enepone neíxoponone, hara koe yuho Itukó'oviti emo'uke vo'ókuke:

“Mbahukoátimo tímúneke ne koyuhó'ínonuti emo'um maka míhe'akinapine yoxéne itíki índukexeopike xapákuke xâne” kôe. *Malaquias 3.1*

¹¹ Ina kixovókokoxoakomaka Jesus neko xâne:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo: Xapákuke xâne yara kúveu mêmum, ako teyonéti ya Xuaum Mbátita. Itea upánini itúkeovo koati hána'iti teyonéti ne Xuâum yáye yara kúveu mêmum, koati yupihóvotimo anú'ukea itúkeovo teyonéti ya Xuâum ne xanéhiko ya natíxokuke Íhae Vanúke, muhíkova ne ákoti apayáso xapákuke. ¹² Ukeátine ya kaxénake Xuaum Mbátita tukú koeti kó'oyene, enepone inámati íhíkavoti koyúhóti koeku natíxea ne Íhae Vanúke xapa xâne, koati xúnati yúmo'ixeova xanéhiko éxea koèku. Yoko enepohikone koxuná'ixovoti éxea koèku, énomone ítopónoa. ¹³ Vo'oku ukeátine mekúke tukú koeti kaxénake Xuâum, ápe yútoeke porófetahiko koane Ponóvoti Kíxovókuti yútoe Muíse koyúhóti koèku ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne. ¹⁴ Epó'oxo yakahá'ánoe kitípi yútoe ne porófetahiko, kitipóatimo itúkeovo Xuâum itukóva ne Íliya, enepone koyúhone porófetahiko símeamo. ¹⁵ Koèkuti kamoáti ra yúnzo, ivávaka.

¹⁶ —Kúttimea motóvo ínzokea ra xanéhiko apêti yara káxehiko kó'oyene? Hara ínzokoa kalivónohiko vataká koyéti ya none ovokúti ákoti ínixone unáko apê po'ínuhiko kalivóno kaha'áti ikómohixea. Yane hara kixókonohiko: ¹⁷ “Voxone oxokénati móhikena elóketi okóvo, itea ákonoe yakáha'a kemóhiyi. Vimókovonemaka akene imokó'ikoti ivokóvoti, itea ákomaka yakáha'a” kixókonone.

¹⁸ Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Énomonemaka kénenoeye vo'oku simóne Xuaum Mbátita yuixóvoti jejuá kó'iyea yoko ákoyea énapu víyum, itea ako ínixeanoe unáko, epó'oxo “úroevo ndémoniu nê'e” kíxeanoe. ¹⁹ Ina nzímo xepákukenoe íningoti xâne, undi íhae vanúke íkútipasikoponovoti xâne, itea ákomaka ínixeanoe unáko. Hara kôe íséneunonu: “Koati nípati yoko énovokenati víyum ne hóyeno, koane yómoti aínavokoxeovo koperáxinoti náti yoko po'ínuhiko xâne pahúkóvoti” kíxénuone. Itea

enepone koati kaná'uti exóneti, kóyeane mo iyúseyea kó'iyeaneye vo'oku kixoku itúkeovo ne xanéhiko hokoáti —kíxovokoxoane Jesus.

Koeku pítivóko óvohikoku xâne ákoti akutipo Jesus
Lk 10.13-15

²⁰ Yane turíxovone Jesus koyúhoyea motókeyea ipíhóponeokono ne ko'óvokuti yane pítivókohiko vékoku itúkea êno iyupánevoti, vo'oku ákoyeahiko ikátivexa isóneuke ne pahúnevo koane kuríkopea. Hara koe yuho Jesus vo'ókuke:

²¹ —Koati kotívetimo kèku, itínoe íhae Korázim, keánemaka itínoe íhae Mbetásaida, vo'oku eneponi itukapu ya pítivokona ákoti êxa Itukó'oviti, eneponi Tíru yoko Sídom, indúkoahiko ne iyupánevoti índuke xepákuke, mani mékutine kuríkopo váherevoko ne xanéhikoya. Mani ko'ípóvotinhiko ko'ixéhiti xáku koáne mani purapú'íkovotinhiko pòu, éxokovopehiko yupihevo ikótivexa isóneuke ne êno pahúnevohiko. ²² Koati enjókopeatinoe koékumo: Simapúne kaxena ipíhópone ne Itukó'oviti, koati iyuhí kixokónotimo tiveko ipíhóponeokono ne íhae Tíru yoko íhae Sídom ya itíke. ²³ Kene itínoe íhae Kafanáum, itínoe po'okoáti yupihevo mo kahána'íkeokono ya po'ínuhiko xâne, kirikónotinoemo ipíhóponeovokutike. Vo'oku eneponi itukapu ya xapákukehiko ne koati váhere xâne íhae Sódoma indúkoa ne iyupánevoti kuteáti índuke xepákukenoe, mani kutipónutinhiko. Epó'oxo ákoni uké'exa Itukó'oviti, itea mani anéyetiko tukú koeti kó'oyene. ²⁴ Koati enjókopeatinoe koékumo: Simapúne kaxena ipíhópone ne Itukó'oviti, iyuhii kixokónotimo tiveko ipíhóponeokono ne íhae Sódoma ya itíke —kíxovokoxoane Jesus neko xâne.

Kouhépekopokotonimo isóneuke yoko omíxone ne xâne hokoti Jesus
Lk 10.21-22

²⁵ Énomone yaneko ókoku ôra hara kixo Itukó'oviti ne Jesus:

—Aínapo yákoe Pai, iti Únae vanúke koane poké'e, vo'oku ákoyea itúkapu hána'itinoe ko'éxoneti yoko hána'itinoe íhíkaxovoti yara kúveu mêmum yéxokoa ra koekúti, itea itúkeovo xâne iníxoneti ákotihiko itóponone keúhupu'íkinoa ra koekúti. ²⁶ Koati énomone kíxea ne itíke Pai, vo'oku ínixi unáko kó'iyeaneye —kíxoane.

²⁷ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Uhá koeti koekúti, kurí'okoponoane Nzá'a. Ako exónuti, undi Xe'exa Itukó'oviti, ákoti itukapu Nzá'a. Poéhane exónu. Koane ákomaka exoáti ne Nzá'a ákoti itukapu úndi, undi Xe'exa, yoko koékuti xâne ánja énjokea.

²⁸ —Yahí'akapununoe, itínoe kuti koeti xâne koínoti êno ínati koekúti, itínoe yupihóvotinoe momí'iyea, yoko undínemo kayapáhikopinopea. ²⁹ Itíka ne índukexepike, eneponi kuti koeti íngoinoxepike, vo'oku ngaha'ínepitimoya. Íhikexapu njokóyoke ngxoku indúkeovo, vo'oku undi itúpa'íkoti, koane ako ngapáyasakapu, ínamo mbarexápinoe hána'iti ómomikea isénu. ³⁰ Vo'oku eneponi kuti koeti íngoinoxepike, haina kuti koeti êno ínati koekúti motováti hí'inaxeokono, itea koati yáyapahi koyèti —kíxovokoxoane Jesus neko xâne.

12

Jesus exêa koêku ne sâputu, káxe koati sasá'itino jûdeuhiko
Mk 2.23-28; Lk 6.1-5

¹ Yaneko káxehiko, vekónehiko kali xêne vekoti kavâne ne evo Jesus ya xapa itóvope ha'í nonéti. Yoko sâputu nekóyo, káxe sasá'itino jûdeuhiko. Epékexoatine hímakati ne íhikauhiko. Yane turíxovone marékeahiko ha'í tiríku koane níkea. ² Noixoáne farizeuhiko, hara kixo Jesus: —Yokómoma itúkovoke ne íhikeuhiko. Koati itúkoti koekúti ákoti parexá'avea Ponóvoti Kíxovókuti hó'e úti vítúkea ya sâputu.

³ Ina yumopâhiko Jesus:

—Ákoikopo yíhoikikunoe ya emó'uke Itukó'oviti koeku ítuke ne Ndávi mekúke yaneko epékoa hímakati koánemaka ha'ínehiko? ⁴ Vo'oku yaneko urúkova Ndávi neko óvoku Itukó'oviti, níkoa neko páum ikó'iparaxokonoe Itukó'oviti, ítúkoti koekúti ákoti parexá yútoe Muíse ítúkea. Kúteanemaka koêku ne ha'ínehiko, mani ákoti omotóva níkea neko páum. Poéhane sasedóti, enepohikone inuxínoti xanéhiko hó'eke motovâ níkea. ⁵ Ákoikopomaka yíhoikiku Ponóvotike Kíxovókuti yútoe Muíse koêku ne sasedótihiko? Koati ko'ítuketi hána'itike imokóvokuti ya sâputu, upánini ákoyea paréxakana xanéhiko ko'ítukeya ya sâputu, itea ako pahúkapuhiko koeku ko'ítukeya. ⁶ Koati ngxópitinoe kó'oyene: Anéyene koati teyonéti yane hána'iti imokóvokuti, eneponi yuhó'ixopitinoe. ⁷ Eneponi yexâ koati kixó'ekene ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, eneponi koéti: “Ítikivo seánati, ene ngahá'a, kene haina iké'iparaxinu oró'oei hó'openo” koéti, ákoni váherexinanoe isénu ne ákoti pahúnevo. ⁸ Vo'oku undíne exêa koêku ne sâputu, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xâne —kíxovokoxoane Jesus.

Koitova Jesus ne hóyeno timovó'uti

Mk 3.1-6; Lk 6.6-11

⁹ Úkeane ukopóno ne Jesus. Ina urúvoka ne íhikaxovoku hó'e xanéhiko. ¹⁰ Yoko ápe hóyeno ya timovó'uti. Enephikone xáne oposí'ixoine évekinoaku yuhóhiko itúkeovo pahukóvoti ne Jesus, hara kíxoahiko:

—Yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, motóvaikopo koíteovokono ne ka'aríneti ya sáputu?

¹¹ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Ínani áva xepákukenoe apéti su'úsona ikoróno'ekovoti uhoróku ya sáputu. Ákonikopomea ituka xunáko veyóepa? ¹² Yoko yupihóvone ápeya itóponone ne xáne ya su'úso. Motóvaikopo vitúkea únati koekúti ya sáputu.

¹³ Ina kixóa neko hóyeno:

—Kepáya'akapa ne veð'u.

Koáne, itúkoa ne yuhó'inoa Jesus. Yane unátipone. Kutipasi koépokokone ne vó'u.

¹⁴ Yane ipúhíhikopone ne farízeuhiko, koane ixómoyeahiko oposí'ixo kixókumo koépeka Jesus.

Ahíkuxopovo ne Jesus

¹⁵ Exoáne Jesus isóneunoa ne puvátihiko, ákone ávaheixa xapákuke. Koati éno xáne pihóti ikéneke Jesus. Yane koítova Jesus uhá koéti ne ka'aríneti xapákuke. ¹⁶ Itea ixíko'okoa ákoyea okóyuhohiko xapákuke xáne neko itúkeinoa. ¹⁷ Kó'inokeneye, koati simóvotine kaxéna neko yuho Itukó'oviti xokóyoke ne porofeta Izáiya mekúke, enepone koéti:

¹⁸ “Anéye ra ovónje noívongoe, ákoti omotóva ongóvo, ominónuti hána'iti elókeko ongóvo. Mborexoátimo ovo'ó kó'iyea ne Sasá'iti Omínjone, koane koyuhoátimo xapa xáne ákoti itukapu júdeu ne Ponóvoti Kixovókuti íhae njokóyoke. ¹⁹ Ákomo itúkupu yumópokenati nê'e, koane ákomo vaúka xapa xáne, koane ákomo itúkupu hónoti koyúhoyea ya none ovokúti. ²⁰ Koseánatimakamo ne xáne ákotine xunáko, enepohikone kuti koéti kalísoti ókono hí'e ekehókotine. Koane koseánatimakamo ne xáne kuti koéti páviu enepo kaha'áne ípukeovo. Ákomo kuti íxa ípukoáti. Énomonemo koe itúke imókonemo uke'éxapa uhá koéti ne vaherévokoti itukápumo ainóvoti ponóvoti kixovókuti apé. ²¹ Yoko énomonemo itúko kúxoixone ne uhá koéti xáne, koékuti óvohikoku yara kúveu méum”
koe yútoe Izáiya. *Izáiya 42.1-4*

Koyuhókono itúkeovo íhakoe Mbezébu ne Jesus

Mk 3.20-30; Lk 11.14-23

²² Yane omókonone xoko Jesus hóyeno mókere komítiti, úrovo ndémoniu. Koítova Jesus. Yane koyúhupone koane ínixopone neko mókere komítiti. ²³ Íyúpaxova heú koéti xáne noixoáti koane kó'iyeahiko:

—Eneporá'a, hainá'íkopomea ne Ámoripono Ndávi kixonéti, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xáne kúxone úti? —koéhiko.

²⁴ Itea enepohikone farízeu, kameáne yuhóhiko, poé'ainoa isóneuno koane kó'iyeahiko:

—Ako po'í xunakóti veínoake kópuhikopea ndémoniuhiko ra hóyeno ákoti itukapu xunako Mbezébu, enepone pahúkoti uhá koéti ndémoniu —koénehiko.

²⁵ Yoko exó kíxea Jesus ne isóneuhiko. Yane hara kíxovokoxoa:

—Uhá koéti natixókuti óvoku xáne ixómoti okopókoko, itohíneotimo xanéhikoya, ákonemo ováti. Kúteanemakamo koéku ne pitivóko yoko ko'óvokutihiko ovoti póhutike ovokúti, itukovo ixómoti okopókoko, uke'épotinemo itúkeovo póhutine óvohikoku. ²⁶ Eneponi itukapu Satánae kopúhikopo po'íhiko ndémoniu ovóxehiko, mani koati okopópovoti. Yane mani uké'etine xunáko. ²⁷ Koáne, eneponi itukapu xunáko Mbezébu ngópuhikopea ndémoniuhiko kuteáti iséneunonue, ná'íkopo kó'inoaye iséneuno ne he'ínehiko ya he'éke kopúhikopotimaka ndémoniu? Ako kalihuína kó'inoayeye yihó'inoa kuteáti ra yihó'inonu. Koati énomonehikomo kouhápu'iko itúkeovo pahukóvoti ne iséneunonu. ²⁸ Koeku itúkeovo ya xunáko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ngópuhikopea ndémoniuhiko, koati iyúseoti símeovone kaxena natíxea Itukó'oviti xepákuke.

²⁹ —Maní'íkopo motováti ápeya urúkeovoti óvokoke xúnati hóyeno omópea itúkeovo ákoti íka'áka ínúxotike? Konóko íká'akea ínúxotike, ínamo itá omópea itúkeovo —kíxovokoxoane Jesus, íhókoati xúnati hóyeno ne Satánae, koane kixopóvoti itúkeovo xunané'e ya Satánae.

³⁰ Ina koé'íkomaka:

—Enepone xáne ákoti huva'áxanu, koati okopónuti. Koane enepone ákoti itukapu nza'íne índukeke, itopó kíxoa ukóponea ne itukéti índuke. ³¹ Hukínóvoti ngíxeopinoe: Heú koéti kó'iyevokova váhere ítuke ne xáne, motóva kotúyopeovo, muhíkova ne koemóke'eti Itukó'oviti, itea enepone koyúhohi itúkeovo itúke Satánae ne ítuke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ákonemo itúyopeaku ne pahúnevo. ³² Enepone vaheréxoti emó'uinonu, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xáne, apétíkomo oxéne itúyopea pahúnevo. Itea enepone koyúhohi itúkeovo

ukeâti xoko Satánae ne ítuke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ákonemo ítúyopeaku ne pahúnevo kó'oyene yara koeku óvea yara kúveu mêmum, koánemakamo ikénepoke —kíxovokoxoane Jesus neko xâne.

Kixoku ítúkeovo éxeokono ne xâne
Lk 6.43-45

³³ Ina koe'íkoma ne Jesus, itukínoatihiko íhokoake ne áha íhikaxea:

—Enepone únati xuve tikóti, únatimaka ne há'i pôreu. Kene ne váhere xuve tikóti, váheremaka ne há'i. Vo'oku hane éxeokono ne xuve tikóti, há'i pôreu. ³⁴ Itínoe ámoripono xâne kutí koeti koâti ipúhokovoti koéxoe, na kíxeaye keyúhoyi únati koekúti? Vo'oku hane koyúho ne xâne, oveâti isóneuke. ³⁵ Enepone únati xâne, áinovo únatinoe koyúho ukeâti ne únatinoe koekúti unakóvoti isóneuke. Kene ne váhere xâne, áinovo ákoti aunâti koyúho ukeâti ne váhere koekúti unakóvoti isóneuke.

³⁶ —Koati ngxópitinoe kó'oyene: Uhá koeti emo'úti koyuhohí kíxone xâne, konokoâtimo yumópea Itukó'oviti vo'ókuke yaneko káxe yuhaíkapane Itukó'oviti ne xanéhiko vo'oku kixoku ítúkeovo. ³⁷ Vo'oku hanemo exôa kixékonokumo, kixeku keyúhoyi, itukapu pehukópokonotimo íphópovokutike, áko'o itukapu iyenópokonotimo xapa kasása'upu Itukó'oviti —kíxovokoxoane Jesus.

Hoénaxeokonoke Njóna
Mk 8.11-12; Lk 11.29-32

³⁸ Yane hara kixo Jesus ne evo éskiriba yoko farizeu, enepohikone xâne teyonéti hó'eke jûdeu:

—Íhikaxotí, kahá'ati noíxea uti itíki iyupánevoti, hoénaxovope ápeyeva xunako Itukó'oviti xikóyoke.

³⁹ Ina yumopâhiko Jesus:

—Koati ákoti aunâti ra xanéhiko yara káxehiko símokune úti. Koati ákotimaka kuvâpu Itukó'oviti, épemoíkomaka noíxea iyupánevoti índukeino, hoénaxovope ítúkeovo xoko Itukó'oviti úkea njunáko. Itea ákomo ápahuina iyupánevoti noíxonemo, ákoti itukapu kuteâti koeku kixókonoku porofeta Njóna mekúke. ⁴⁰ Kuteâti mopó'ayea káxe yoko yóti óvoheíxea okóvoike hána'iti hõe neko Njóna, kúteanemakamo mopó'ayea káxe koane yóti ómbonea opékuke poké'e, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ⁴¹ Epó'oxo simapúne kaxena yúhoikopeakumo Itukó'oviti ne xanéhiko, hanekóxonomo ne xâne íhae Nínivi xapákuke ne xanéhiko apêti kó'oyene. Exepúkotimo neko íhaehiko Nínivi, exókoatimo pahúnevo ne xanéhiko apêti kó'oyene. Vo'oku ikótivexoa isóneuke váherevoko neko íhae Nínivi koane kuríkopea kamoné'e yuho Njóna koyúhohi emo'u Itukó'oviti mekúke. Yoko anéyene koati payásoti ya Njóna, enepora yuhó'ixopitinoe itea ako ítúkokonoke yúho. ⁴² Koánemaka neko seno nâti mekúke íhae poké'e koéhati Sába, hanekóxonomo xapákuke ne xanéhiko apêti kó'oyene, yaneko káxe yuhaíkapa Itukó'oviti ne xanéhiko. Exepúkotimo neko sêno exókoatimo pahúnevo ne xanéhiko apêti kó'oyene, vo'oku yupíheovo ákoyea malíka úkeaku neko sêno kámokenoponea ne êno hána'iti kó'exoneyea Salúmaum. Yoko anéyene kó'oyene koati payásoti ya Salúmaum, enepora yuhó'ixopitinoe, itea ako ítúkokonoke yúho —kíxovokoxoane Jesus.

Koêku ne ndémoniu aukópova ne xâne ipúhikopeaku
Lk 11.24-26

⁴³ Ina kixovókopamaka Jesus neko xâne:

—Enepo ipuhíkopea xâne úroevo ne ndémoniu, píhoheo ya mêmum ákoti apêti oposíkoti ókoku itea ako ínixapana. ⁴⁴ Énomone kó'ino: “Aungópovotiko xoko imbúhikopeakumeku” kôe. Yane aúkopovane, yoko inú'ikopane ákoyea ovâti, koane sásasa koyépotine, yoko êno úhe'ene vo'oku ákoyea inú'epoya. ⁴⁵ Ina itaíkopono po'i seti koeti ndémoniu ítúkoti xanépone. Yoko áinovo koati váhere yane inúxoti. Ina urúhikopova neko hóyeno. Yane yupihovó koépone váherexea koépoku ne hóyeno yane inúxoti koêku. Yoko énomonemo koénéye xokóyoke ra váheréhiko xâne apêti yara káxehiko símokune úti váherexeamo koépoku hunókokuke yane inúxotike —kíxovokoxoane Jesus.

Simôa iyénoxapa ne Jesus xoko óvoheixoku
Mk 3.31-35; Lk 8.19-21; Êb 2.11

⁴⁶ Koêkuiko koyúhoye ne Jesus xapákuke neko xâne, simó koene eno Jesus yoko ámeno kaha'âti yúho'ixoponea. Yoko meúkeke óvoheixohiko. ⁴⁷ Ina apê kixopónoati ne Jesus:

—Anêko mémaina yoko yámeno meúkeke kahá'ati yúho'ixeopi.

⁴⁸ Yane hara koe Jesus:

—Enepone ênom yoko mbo'ínuhiko, harâ'ahiko —koéne.

⁴⁹ Ina so'ixôa ne íhikauhiko, koáne kíxea:

—Enepohikorâ'a, énomonemaka indúko ênom yoko mbo'ínuhiko. ⁵⁰ Vo'oku koêkuti xâne itúkoti ahá'inoa Nzá'a íhae vanúke, énomonemaka indúko koati mbo'ínu, mongéxa, yoko ênom —koéne.

13

Éxetina Jesus apêti íhokoake koeku nôti
Mk 4.1-9; Lk 8.4-8

¹ Koati énomone yaneko káxe, ipúhikea óvoku ne Jesus ivatákoponoti xe'ókuke Mar-na Ngalíleya. ² Yane ho'uxo-ho'uxó koéne êno xâne xokóyoke. Vo'ókuke neko êno xâne, úrukovo kúveuke vatéke ne Jesus ina ivatáko. Kene neko xanéhiko, óvane xe'ókuke úne xe'ókó koyêti. ³ Êno íhíkavotí íhikaxone Jesus ya xêti apêti íhokoake ne áha íhikaxea. Hara kíxovokoxoa:

—Ápe hóyeno nopónoti ake nonéti. ⁴ Koeku kásahikea, ápe irihíkavoti xe'ókuke xêne. Yane kenó'okone hó'openo ôti níkopâti neko ake nonéti. ⁵ Kene po'ínuhiko, xapákuke mopôí írihíkovo xoko ákoyeaku axú'ina móte. Koati ákotihiko oríko íhonopea vo'oku ákoyea axú'ina móte xoko írihíkavoti. ⁶ Itea ako oríkoa oró'okea káxe vo'oku ákoyea yónoku poéheve. Yane movohí koéne. ⁷ Koane ápemaka irihíkavoti xapa tópe. Yane inuxó koéne payákeyea ne xuve tópe. Yane ákone oxéne payákeyea ne nonéti vo'oku huruvokó kó'iyea tópe. ⁸ Ina apémaka irihíkavoti únatike poké'e. Énomone porexó há'i. Ápe porexópoti póhuti séndu há'i ya póhuti áke úkeaku. Ina apémaka porexópoti sesenta koêti yoko tirinta koêti ya póhuti úkeaku. ⁹ Koêkuti kamoâti ra yünzo, ivávaka —koéne ne Jesus.

Koyúhoinoake Jesus ne xêti apêti kíxó'ekone
Mt 13.34-35; Mk 4.10-12; Lk 8.9-10

¹⁰ Ina ahí'ókovoxo Jesus ne íhikauhiko koane kíxea:

—Na koeti itúkinovo exetínati vínoa íhikexi ne xanéhiko?

¹¹ Ina kíxovókoaxo Jesus:

—Vo'oku enepone koekúti kíxoku natíxea ne íhae Vanúke xapa xâne ákoti po'i exeâti koêku, itínoe porexófono éxea. Kene po'ínuhiko xâne, ako paréxakana éxea koêku. ¹² Vo'oku enepone apêti námoe yara yunzóke, kuri'úxovotíneoxomo námoe koane yupihovó koetíneoxomo. Kene ne ákoti axu'ína námoeya, muhíkova ne íkutixane apêti xokóyoke, evókoatimo. ¹³ Énomone itúkinovo exetínati apêti íhokovoke veínoam ínzikaxea ne xanéhiko. Vo'oku upánini noíxoahiko, itea kutí koe ákoti inixá. Koane upánini kámoa, itea kutí koe ákoti kamâ, koane ákomaka éxina isóneu koêku. ¹⁴ Koáhati simóvotíne kaxéna neko yuho Izáiya koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, enepone koêti:

“Kemoâtinoemo, itea ákomo kalíhuina yéxinoanoe iséneu ne kémone. Neixoâtinoemo, itea ákomo kalíhuina iyúseinopi koêku ne neíxone. ¹⁵ Vo'oku títiú koyeyea omíxone ra xanéhiko, exexó kíxóhiko kênno koane úke. Yane ako ínixone koane kámone. Ákomaka éxina isóneu koêku. Yane ákomaka aúkapapu njokóyoke, koane ákomaka ngaítapahiko — koe Itukó'oviti.”

Izáiya

6.9-10

¹⁶ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Koati únatinoe kêku vo'oku ápe itópoinopike neíxi koane ápe itópoinopike kémokenoyi.

¹⁷ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo: Êno porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, yoko enómaka po'ínuhiko xâne koati ponóvoti kíxoku itúkeovo mekúke yúmó'ixovati noíxea kuteâti ne neíxononoe kó'oyene, itea ako naíxa. Koane enómaka yúmó'ixeova kámea kuteâti ra kémonenoe kó'oyene, itea ako káma —kíxovokoxoane.

Kouhápu'íkopa Jesus koêku ne éxetina
Mk 4.13-20; Lk 8.11-15

¹⁸ —Yakámokenoanoe kíxó'ekone ra énjetina apêti íhokovoke koêku ne hóyeno nôti. ¹⁹ Uhá koeti xâne kamoâti ne emo'u Itukó'oviti koyúhoti kíxoku koeku natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne, koeku ákoyea éxina isóneu, yane kenó'okone Satánae veyopeâti isóneuke ne kámone. Énomone kuteâti ne ake nonéti irihíkavoti xe'ókuke xêne. ²⁰ Kene ne ake nonéti irihíkavoti xapákuke mopôí xoko ákoyeaku axú'ina móte, énomone kuteâti ne xâne namukoâti ne emo'u Itukó'oviti iná kamôa, xaneâtímaka hána'iti elókeko okóvo, ²¹ itea vo'oku kutí kó'iyea nonéti ákoti poéheve, ako áxu'íkene hókea. Enepo simôa kotíveti koekúti itukovo apêti íkoítaponoti kottíveti vo'oku kutípea emo'u Itukó'oviti, yane itavókeatine. ²² Kene enepone ake nonéti irihíkavoti xapa xuve tópe, énomone kuteâti ne xâne kamoâti ne emo'u Itukó'oviti itea pepoké kíxoti isóneu vo'oku nókone yara kúveu mêum, koane iyókovotímaka enó'iyea apeínoati. Énomone ákoino ukápána ítukeye Itukó'oviti, koane ákomaka únati ítukeye Itukó'oviti. ²³ Itea enepone ake nonéti irihíkavoti únatike poké'e, énomone kuteâti ne xâne kamoâti ne emo'u

Itukó'oviti, epó'oxo koati exínoati isóne. Yane koâti apêti únati ítukeino Itukó'oviti kuteâti koêku ne ake nonéti porexópoti póhuti séndu há'i ya póhuti áke úkeaku itukovo sesenta koêti, áko'o itukovo tirinta koêti ya póhuti úkeaku.

Ihíkavoti íhókovoti koeku úhiti kutí koeti tiríku

²⁴ Ina koyuhó'inoamaka Jesus po'i xêti apêti íhokovoke. Hara kíxoa: hiko:

—Enepone kixoku natíxea ne íhae Vanúke xapa xâne, hane koéneye hóyeno nôti koati únati ake nonéti isáneke. ²⁵ Itea ya yóti koeku imókeahiko xâne, símo anáne neko hóyeno ina nopóno váhere úhiti koati ákoti pahuíxa tiríku xapákuke ne nóne tiríku. Yane pihópeane. ²⁶ Ihonópone neko nonétihiko, koane kaha'ínemaka, xané kíxoaemaka ne váhere úhiti. ²⁷ Ina pihínôa ahínoehiko neko únai kavâne. Hara kíxoa: “Unaém, aínovopepo únatinoe ake nonéti néo isáneke. Námea koeti ápeino ne váhere úhiti xapákuke?”

²⁸ —“Vanáne nopónoa” kíxoane únai ne kavâne.

—Ina kixó'íkomaka ahínoehiko: “Kehá'a mârekexopea úti ne úhiti?”

²⁹ —Ina yumopâ únai ne kavâne: “Ávavone mará'ínamo ixané íxea tiríku ímarekea ne úhiti enepomo merekânoe kó'oyene. ³⁰ Síkeavone ne tiríku payákeyea, koáne ne úhiti xapákuke tukú koeti ítixovope ne há'i. Yane ínamo injâ ne ítixotihiko: ‘Ítixepa inúxotike ne úhiti, ínamo íkenúkuxa motovâti orópukuxeevo yúkuke. Itea yunákapanoe ne tiríku xoko unákovoku íhae inzáne' ngxoâthikomo” koéne.

Éxetina Jesus koeku ukóponea ne ake nonéti koéhati mostarda
Mk 4.30-32; Lk 13.18-19

³¹ Ina apémaka po'i yuhó'inoamaka Jesus ya exetínati apêti íhokoake. Hara kíxovokoxoa:

—Enepone natíxea íhae Vanúke xapa xâne, hane koéneye ukóponea áke ne mostarda, enepo nâa xâne isáneke. ³² Yoko kaná'uteoxo ítúkeovo koati kalíhuti ya uhá koeti ake nonéti, itea enepo ihonópone, anu'ú kíxoa hiko ne po'ínu nonéti ya kavâne. Kutí koe xuve tikóti kutí'inoke motovâti hó'openo ôti ítúkea móko káva'oke.

Éxetina Jesus koêku ne kohiyákopeti pâum
Lk 13.20-21

³³ Ina koyuhó'inoamaka Jesus po'i xêti apêti íhokoake. Hara kíxovokoxoa:

—Enepone ukóponea ne natíxea íhae Vanúke xapa xâne, hane koéneye kohiyákopeti pâum veínoake sêno ánahíxea mopó'âti íhixopeti tiríku. Ehane heú kíxoa kohiyáke ne tiríku —koéne.

Íhikaxinoke ne Jesus ya xêti apêti íhokovoke
Mk 4.33-34

³⁴ Uhá koêti ra íhíkavoti íhikau Jesus, aínovo exetínati apêti íhokoake veínoa íhikaxea ne êno xâne hokoâti. Ako íhikaxa ákoti itukapu ya exetínati apêti íhokoake. ³⁵ Kó'inokeneye, hane simovóno kaxéna yútoe porófeta mekúke, enepone koêti:

“Aínovomo exetínati apêti ínzokoake ngoyúho. Ngouhápu'ikoatinemo ne koekútihiko ákoti po'i exoâti, ukeátine inâ apê ra mêum” kôe. *Sáramu 78.2*

Kíxó'ekone ne xêti koêku ne úhiti kutí koeti tiríku

³⁶ Yane íkopova Jesus neko êno xâne koane pihópea óvokuke. Ina ahi'ókova íhikauhiko. Hara kíxoa:

—Keúhupu'ikapinavea kíxó'ekone ne yéxetinameku koêku ne úhiti híyeeke nonétihiko.

³⁷ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Enepone noâti ne únati ake nonéti, úndi kíxó'eko, undi íhae vanúke íkútipasikoponovoti xâne. ³⁸ Kene ne kavâne óvoku ne nonétihiko, hane kíxó'eko kúveu ra mêum. Kene ne únatinoe ake nonéti, aínovone xâne yonópoti natíxokuke Itukó'oviti. Kene ne úhiti ákoti pahuíxa tiríku, hane kíxó'eko xâne váhere kixoku ítúkeovo ítúkoti ahá'ínoa Satánae. ³⁹ Kene noâti ne úhiti, enepone anáne neko únai kavâne, énomone ne Ndeápu. Kene ítixopovope ne ha'i nonéti, hane kíxó'eko, simapúne hunókoku ra kúveu mêum. Kene ne ahínoâti ítixópoti ne ha'i nonéti, énomone ne ánjuhiko íhae vanúke ovóxehiko Itukó'oviti. ⁴⁰ Kuteâti kíxókonoku ikánukuxopeokono neko úhiti yoko kuríkeokono yúkuke, énomonemakamo koéneye hunókokuke ra mêum. ⁴¹ Vo'oku mbahúkotimo ovónjehiko, enepohikone ánju, undi íhae vanúke íkútipasikoponovoti xâne, yane veyopátihikomo ne uhá koeti xâne yómoti kátavokea po'ínuhiko váhereke, yóko'o ne xâne váhere kixoku ítúkeovo, haxakeâti ya xapákuke ne xâne iyónombonemo nandíxokuke. ⁴² Yane kuríhikoatimo yúkuke ipihóponovokutike, óvokumo íyokexea xâne koánemo ngarútutukexea ôe vo'oku tiveke koêku. ⁴³ Yóko'o ne xâne ponóvoti kixoku ítúkeovo, kutí koetimo uhápu'ine káxe seapánehiko vanúkeke xoko natíxoku Há'a íhae vanúke. Koêkuti kamoâti ra yúnzo, ívávaka —kíxovokoxoane Jesus.

Ihíkavoti íhókovoti koeku êno kohépti koekúti iníxópononeti

44—Enepo iná iyukínova isóneú xâne éxea itúkeovo koekúti yupihóvoti unáko ne itúkopeovo xanena Íhae Vanúke koane yonópea natíxokuke, hane koéneye kuteáti koêku tokononé kôa xâne ne koati únati koane kohépití koekúti ya mêm opékuke poké'e ákoti exoáti ápeyeaya. Koati yupihovó koeti elókeyea okóvo koeku tokónoneyeova. Yane imôpanemaka xoko iníxoponeaku koeku píheako kaváneponea uhá koeti itúkevo, itúkoti vanéxopeakemo ne poké'e óvoku neko koekúti koati únati ya uhá koéti.

Ihíkavoti ihókovoti koeku êno uh'ékoti pêrula

45 Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Enepone itúkopeovo xanena Íhae Vanúke ne xâne koane yonópea natíxokuke enepo iná exôa unáko, hanemaka koéneye, kuteáti koeku xâne yómoti vanéxea koane kaváneyea êno uh'ékoti uhá'iti mopôí iháxoneti pêrula, ixómoti oposí'ixo koati únatinoe. 46 Tokonóneova póhuti iyoyónevoti kuteáti, koati yupihóvoti unáko, kaváneane ne uhá koeti apeínoati ina vanexôa neko pêrula.

Ihíkavoti ihókovoti koeku hána'iti namukópeti hôe

47—Enepone natíxea Íhae Vanúke xapa xâne, hanemaka koéneye enepo kurikókono úneke ne hána'iti namukópeti hôe. Yane ako tópi kó'iyeeovoku hôe námoe. 48 Puhi-puhí kôa hôe, ina mikukópa numíkuxotihiko xe'ókuke úne. Yane vatá kó'inoane koane noívokoxoea ne únatinoe koane ipíhea xoko íhakuxoake. Kene ne ákotihiko aunáti, kúrihíkôa. 49 Énomonemakamo koéneye ya hunókokuke ra mêm. Keno'ókotimo ne ánjuhiko ukeáti vanúke, enepone ovoxe Itukó'oviti veyohíkopatimo koane haxakoátimo ne váherehiko xâne ya xapákuke ne ponóvoti kixoku itúkeovo. 50 Ínamo kurihíka koatíke kótuti yúku ipihóponovokutike, óvokumo íyokexea xâne koánemo ngarútutukexea ôe vo'oku tiveko koêku.

51 Ina kixovókokoxopamaka Jesus neko íhíkauhiko:

—Yéxinoanoe iséneú uhá koeti kixó'ekone ra yúnzo?

—Ém, véxoa —kíxoanehiko.

52 Yane ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Énomone ngxínopinoe: Uhá koeti éxoti íhíkaxea yútoe Muíse, exeátimaka koêku ne inámati íhíkavoti koyúhoti koeku natíxea ne Íhae Vanúke xapa xâne, inamá'axo kuri'úxovo éxone íhíkaxea. Hane koéneye ha'a kalivóno, únane ovokúti ênoti koekúti íhakuke kaúnae, enepone inámati ípíhoneya koánemaka ne kúxoti kaúnae, áinovo véyone apê nókone xe'éxaxapa —kíxovokoxoane Jesus.

Jesus ya Nazâre

Mk 6.1-6; Lk 4.16-30

53 Uke'éxoane Jesus koyúhoyeahiko ra xêti apêti íhokovoke, yane pihópone. 54 Seopóne pítivokonake, íhíkaxomaka xanéhiko ya íhíkaxovoku hó'e. Koati yupihóvoti iyúpaxoeva xanéhiko ne íhíkavoti íhíkaxone Jesus. Hara koéhiko:

—Namea úkea ne exóneti éxone râ'a koánemaka ne xunakóti veínoake itúkea ne ítuke?

55 Hainá'ikopo ne xe'a karapínteru nê'e? Hainá'ikopomaka ne koéhati Máriya ko'éno? Kene po'ínuhiko, hainá'ikopo Teáku, Yúse, Símaum yoko Njûda? 56 Hainá'ikopomaka ovoti xapákuke úti ne uhá koeti mokéxahiko? Na kixoátiye éxea ne exóneti éxone? —koéhiko.

57 Yane yupihovó koene poé'ainoa isóneú xanéhiko. Itea hara kixovokoxoa Jesus:

—Koati teyonéti ne xâne koyúhoti emo'u Itukó'oviti. Poéhane poké'exake yoko óvokuke, ako teyoáti —kíxovokoxoane.

58 Yoko vo'oku ákoyea akútípoa xanéhiko, ako axú'ina iyupánevoti ítuke ne Jesus xapákuke.

14

Kixoku ivókeovo neko Xuuum Mbátita

Mk 6.14-29; Lk 9.7-9

1 Yaneko káxehiko, eyékoaxa Êrodi, enepone nâti, ákoyea malíka yónoku iháyu'ikeekono ne iha Jesus vo'ókuke neko ítuke. 2 Ina kixôa Êrodi ne ko'itúkeinoatihiko:

—Koatímea Xuuum Mbátita ne exepúkopone ukópea xapa ivokóvoti. Énomone ápeino xunáko itúkea ne iyupánevoti ítuke —koéne.

3 Yoko kó'inokeneye isóneú vo'oku itúkeovo énomone pahukôa ne namukóponoati yoko ikavó'uxoponoati ne Xuuum yanekôyoke. Ínamaka kurikókono ika'ákovokutike. Yoko hara yuvá, koati koyenópati Êrodi ne énomea koéhati Erôdiya, yeno Filípi, enepone po'ínu Êrodi. 4 Yoko kali êno sayá'ikeaku Xuuum vo'ókuke. Hara kíxoa: “Yane Ponóvoti Kíxovókuti yútoe Muíse, ako omótova kéyenopi yeno pe'ínu” koéne.

⁵ Kene Êrodi, mani kaha'ati koépeka Xuâum itea ako kaépeka vo'oku pikea ímaikea xanéhiko. Koati inixoâti heú koeti xâne itúkeovo porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti ne Xuâum. ⁶ Simovóné kaxena ipúhikope Êrodi, ituko hána'iti ayuúti. Yane híyokexone ihíne ne Erôdiya nonékuke uhá koêti neko hupíúti yane ayuúti. Yupihovó koene ínixea Êrodi úhe'ekea. ⁷ Hukínovoti kíxea neko ihínexaka yusíkea itúkea épemone xokóyoke, vo'oku poréxeamo koêkuti áha épemone xokóyoke. Yoko koyúhoinoa náti itúkeovo koati yuhôti neko yúho ákotinemo aukápapu ikéne.

⁸ Ina kixôa ihínexaka:

—Peréxanuikopo yáyeke tuti Xuaum Mbátita utókuke kó'oyene —kíxoane.

Yoko enepone yúho, koati kuteâti páhoenoa éno épemea. ⁹ Yane ikáxu'ine okóvo neko náti kamoáne épemone ne ihínexaka. Mani kaha'ati ákoyeani itúkina neko épemone, itea vo'oku itúkeovo koati yuhôti neko yuhó'inoá, epó'oxo vo'ókuke neko xanéhiko xe'o mēsa húpui, ene pahúkino poréxeokonoa ihínexaka ne épemone. ¹⁰ Yane pahúkone tetunóponoti Xuâum ika'ákovokutike. ¹¹ Ina ominókonoa árunoe ne tuti Xuâum utókuke. Yane kuríkoponoane árunoe xoko éno. ¹² Ina pího íhikauhiko Xuâum veyóponea múyo, ina ekoxóponoa. Ikénepoke, pihónéhiko éto'okoponea Jesus.

Kohiyákoa Jesus nika neko éno xâne

Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Xu 6.1-14

¹³ Eyekóxoane Jesus neko koekúti, ipúhikopeane neko óvoheixoku koánemaka íhikauhiko. Hane yonópo mēum ákoyeaku xâne. Vatéke ivú'ixopo. Itea exeâne éno xâne neko yonópoku, ipúhikeane ne pitivóko úkohikeaku hokotihiko Jesus. Poké'e vékohiko, huse'ó kixoâti ne xe'o úne. ¹⁴ Evesékeane Jesus ne vatéke, noixoáne neko éno xâne, yupihovó koene kóseaneya koane koíteovamaka ne ka'aríneta xapákuke.

¹⁵ Kiyoné'e káxe, ahí'okovone Jesus ne íhikauhiko. Hara kíxoá:

—Ako apêti yara vóvoheixoku, epó'oxo kiyóne káxe. Mani únati pehuká pihópea ra éno xâne motovâti vanéxopeahiko kali nika ya ipuxóvokutihiko vekópoku.

¹⁶ Itea hara kíxoahiko Jesus:

—Ako okónoko pihópeahiko rá'a. Itínenoé parexâ nika —kíxoane.

¹⁷ Ina yumopâ íhikauhiko:

—Itea enepora nikokónoti apêti yáyeke xoko úti, poéhane kali singu koeti páum yoko pí'âti hõe, koékune.

¹⁸ Ina kixoáhiko Jesus:

—Námane yákeneye.

¹⁹ Yane pahúkoane Jesus neko éno xâne ivátakea xapa ngaráma. Ina veyôa neko singu koeti páum yoko'ó neko pí'âti hõe, ina komómo vanúke ikoró'ixovoti xoko Itukó'oviti vo'ókuke ne nikokónoti. Yane ina hono'ékexoa ne páum koane poréxea ne íhikauhiko pôrekeamaka neko xanéhiko. ²⁰ Uhá koéhiko níkea koane imátaxeovohiko. Ina itixôpa íhikauhiko Jesus neko itátane nikokónoti haxâti, kopúhikopoikomaka nduse koeti sésta. ²¹ Yoko kalíhanini itóponea singu koeti míli hóyeno neko níkotihiko ákoti kayumáxepapu senóhiko yoko kalivóno.

Koeku Jesus yóno inúkuke úne

Mk 6.45-52; Xu 6.15-21

²² Koati ikénepoke nê'e, pahúkoa Jesus neko íhikauhiko ivú'ixopea vatékene koane inúxopinoá, yonotíhiko poixó'oke ne Mar-na Ngalíleya koékuiko pahúkea Jesus pihópea neko éno xâne. ²³ Pihópónéhiko, ina pího ne Jesus ouke neko kali mopôti itukóponoti orásaum pohúxovoti.

Yaneko yotixóne, óvoheixoakone póhuxeovo. ²⁴ Yoko ákone malika kukúke úne ne vatéke ivú'e ne íhikauhiko. Ákonemaka íyuhixapu ovóxokeovo neko úne koane amátitikopea ikéneke, ne vatéke vo'oku yupihovó koetiné xunáko ne ihunóvoti.

²⁵ Kaha'áne yúponiyea, ina pihinoáhiko Jesus yonó koeti inúkuke úne. ²⁶ Noixónéhiko yonôti inúkuke úne ne íhikau, hána'iti kónoko'iyeahiko. Koati yupihovó koeti pikeahiko, ina yaíko koane kó'iyeahiko:

—Harakéne ipíkoti —koénehiko.

²⁷ Itea yanê'e, hara kíxovokoxoa Jesus:

—Aúhepepone iséneu. Undíneye, hákonoe píke.

²⁸ Ina kixôa Péturu:

—Unaém, enepo itukápuxo íti, pehúkanumaka yóneam inúkuke úne, mbihôti xikóyoke —koéne.

²⁹ —Yókoneikopo —kíxoane Jesus.

Ina evesékea vatéke ne Pêturu, yane yonónemaka inúkuke úne itôkopovoti Jesus. ³⁰ Itea koeku yónea koane komómoyea neko éno xúnati ihunóvoti. Yane turíxovone píkea koane yúpuririkeovo. Ina koe vaúkea:

—Yokótixonu Unaém —koéne.

³¹ Ehá'axo vaúko ne Pêturu, namú kixópeane vô'u Jesus, ina kixôa:

—Hoyenó, imáko itúkinovo kalíhuti ne kívivonu! Na koeti ákoino átiui' ne iséneu kívivonu? —kíxoane.

³² Yane úrukopovone Jesus yoko Pêturu kúveuke vatéke, koane má koépone neko xúnati ihunóvoti. ³³ Yane koati ihayú'ikoti Jesus ne íhikauhiko koane kó'iyeahiko:

—Koati kaná'uti itíkivo Xe'exa Itukó'oviti —kíxoanehiko.

Jesus ya Njenezâre

Mk 6.53-56

³⁴ Taru'úxoane neko mar, simónehiko ya poké'exa Njenezâre. ³⁵ Yoko exó kixópono Jesus ne xanéhiko. Énomone kutí'inoke pahúkotihiko eyékoxoponoti uhá koéti ne ko'óvokutiya koáne yane ipuxóvokutihiko xêrerekuke. Yane omókono xoko Jesus ne uhá koeti xâne ka'aríneti. ³⁶ Enepohikone omáti, épemoihiko Jesus yusúkea pohu sipohí kíxea ka'arínetihihiko ne heve ípovo. Yoko uhá koéti neko sipóheati, unátipohiko.

15

Koyuhôa Jesus koêku ne hó'e jûdeuhiko

Mk 7.1-13

¹ Yane ápe farízeu yoko éskiriba ukeâti ya Njeruzálem pihôti xoko Jesus. Hara kixóponoahiko:

² —Na koeti ákoino háka íhikeuhiko ne íhíkavoti hó'e voxúnoekene? Vo'oku enepo nikohíko, ako kipáva'uxapu kuteâti kixoku kipóvo'uxeovo úti, kuteâti páhoenovi hó'e úti.

³ Ina yumopá Jesus:

—Kene itínoe, ná'ikopo koeti itúkinovo kixoku itúkeovo yoxúnoekene héko ya koékuni héki páhoenopi Itukó'oviti itíki? ⁴ Vo'oku hara koe páhoe Itukó'oviti nókone xâne itúkea: “Konókotí koépekeokono ne vaheréxinoti yuhó'ino há'a, áko'o itukovo éno” koémaka. ⁵ Itea koati íhíexotínoe xanéhiko yusúkea kíxea ne há'a yoko éno itúkeovo poréxoke Itukó'oviti ne tiúketi mani huvó'oxeake ne há'a yoko éno. ⁶ Yane kuteâti kixeku íhíkexi, koati ákotihiko teyâ ne há'a yoko éno ya koeku ákoyea kátaraka. Yanê'e, ákone itíkoake ne emo'u Itukó'oviti vo'ókuke ne kixoku itúkeovo yoxúnoekene íhíkexone. ⁷ Itínoe ikítixapovoti sasá'iti ya po'ínuhiko xâne, koati tokopóvoti neko yuhu porofeta Izáiya mekúke ve'ókukene, enepone koéti:

⁸ “Enepora xanéhiko, pohu koyuhó kixo téyeonu itea ya isóneuke, ako malíkanuhiko.

⁹ Koati hokohí kixónuti, íhíkaxotihiko íhíkavoti ainóvoti isoneú kixone xâne” kôe — kíxovokoxoane Jesus. *Izáiya*
29.13

Úkeaku vaherévokoti

Mk 7.14-23

¹⁰ Ina íhaxíkoa Jesus neko éno xâne. Hara kíxovokoxoa:

—Yakámokenonu maka yéxinanoene iséneu ra yúnzo: ¹¹ Haina koekúti urúkovoti pahákuke xâne ikopítí'ikoa, itea enepone ipuhíkeati pahákuke hainápo, énomone ikopítí'ikoa — kíxovokoxoane.

¹² Ina ahí'ókovo Jesus ne íhikauhiko. Hara kíxoa:

—Yéxoa yupíheovo ikótivexea farízeuhiko ne yihómeku?

¹³ Ina yumopáhiko Jesus itukínoatihiko íhixoake:

—Uhá koeti nonéti ákoti itukapu none Nzá'a íhae vanúke, marekékoxonotimo. ¹⁴ Hako itíkoake nekóyohiko vo'oku koati ainóvotihiko xâne komítiti, híríkotimaka po'i komítiti. Yoko enepo híríko komítiti ne po'i komítiti, heú koetímo ne pí'ati íkorono'ekeovo uhorókuke.

¹⁵ Ina kixôa Pêturu:

—Keúhupu'ikinavea kixó'ekone íhekoake ne yihómeku.

¹⁶ Ina kíxovókoxoamaka Jesus:

—Ákonoekopomaka yéxa kixó'ekone? ¹⁷ Ákoikopo yéxanoe koêku ne uhá koeti urúkovoti pahákuke xâne? Koati yonoti xoko íhaku níka ina ipuhíkopomaka. ¹⁸ Itea enepone ipuhíkeati pahákuke, koati isóneuke úkea. Yoko koati énomone ikopítí'ikoa ne xâne. ¹⁹ Vo'oku koati isóneuke xâne úkea ne váherehiko áha itúkea, kuteâti kahá'ayea koépekea yoko aúpu'ikea yéno áko'o itukovo íma, kapíneti ákoti itukapu koati múxone. Koati isóneukemaka úkea kahá'ayea koyenohí kó'iyea, koane ko'imahí kó'iyea, yoko oméxea, koane itúkoheyea koeku po'ínuhiko

xâne, yoko ihéki po'i xâne. ²⁰ Koati énomone ikopít'i'iko xâne, kene haina koekúti kuteáti ákoyea kipáva'uxapu enepo níko —kíxovokoxoane Jesus.

Sêno ukeáti po'i poké'e
Mk 7.24-30

²¹ Yane ipúhikopeane Jesus neko óvoheixoku. Hane yóno ya poké'e xe'ókuke ne pitivókohiko koéhati Tíru yoko Sídom. ²² Yoko ápe seno kanána, ko'óvokuti yaneko poké'e óvoku xanéhiko ákoti itukapu júdeu. Enepone sêno, pihóne vá'uixea ikéneke Jesus. Hara koe yúho váúkea:

—Unaém, iti ámoripono Ndávi, yokóseanau. Ápe inzíne yupihóvotine ákoyea aúmati vo'oku ndémoniu urúkovati —kíxoane.

²³ Itea ako yumápa Jesus. Ina ahi'ókovo Jesus ne íhikauhiko koane kíxea:

—Mani únati pehuká pihópea ne sêno hokó'ixoviti, vo'oku vímaxovane vá'uixea vikéneke —kíxoanehiko.

²⁴ Ina kixôa Jesus neko sêno:

—Ako po'i mbahúkinokonoke ákoti itukapu nzuvó'oxoponea xanéhiko íhae Izarâe, enepone kutí koeti su'úso moyóniti —kíxoane.

²⁵ Yane ipuyuké koéponone ne sêno poké'eke nonékuke Jesus koane kíxea:

—Hivá'axanu Unaém.

²⁶ Ina kixôa Jesus ne sêno:

—Ako yúsika véyeokono itátane pâum nika xe'éxaxapa ne koati ko'óvokuti, ina parexákana ne kálíhunoe tamúku —kíxoane.

²⁷ Yane ina yumopâ sêno:

—Kaná'uteoxo Unaém, itea enepone kálíhunoe tamúku, níkoamaka ne ihone nikokónoti irikóvoti opékuke mesana únae.

²⁸ Ina kixôa Jesus:

—Senó, koati hána'iti ne kívivonu. Ákoeneye kuteáti koéku ne yâha —kíxoane.

Énomone yanê'e, unátipone ihíne neko sêno.

Koitóvo êno ka'aríneti ne Jesus

²⁹ Ipuhíkopeane evo Jesus neko óvoheixoku, aúkopovo xe'ókuke ne Mar-na Ngalíleya. Pihónehiko oúkeke kali mopô, ina ivatáko ne Jesus. ³⁰ Énomone yanê'e, koati êniti xâne pihinoáti, ominoáti xâne mohéveu koane xâne isayú'ixovoti poixo'o múyo, koane komítiti yoko mókere, koane ênotimaka po'ínuhiko ka'aríneti. Ípíhokononehiko poké'eke nonékuke Jesus koane koíteovahiko Jesus. ³¹ Yane yupíhova iyúpaxeoava xanéhiko noixópanehiko ne mókere koyúhopea koáne ne isayú'ixovoti poixo'o múyo unátipea, koáne ne mohéveu yonópea yóko'omaka ne komítiti ínixopeane. Yane êno iháyu'ikeahiko Itukó'oviti, enepone kutípone íhae Izarâe, vo'ókuke.

Píape kohíyako nika êno xâne ne Jesus
Mk 8.1-10

³² Ina ihaxíkooa Jesus ne íhikauhiko. Hara kíxovokoxoa:

—Ngóseanane ra xanéhiko vo'oku ákone nikokónoti níkáhiko. Yoko mopó'apene káxe óvoheixohiko njokóyoke kó'oyene. Ako angáha'a pahú ngxíxopea pihópeahiko ákoti nika, mará'inamo íkarakahiko hímakati xenékuke —koéne.

³³ Ina kixôa íhikauhiko:

—Ná'ikopomo vínixoponea pâum yara mêum ákoti apêti motovâti imátaxeova ra êno xâne?

³⁴ Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Ná'ikopo yé'aye pâum apêti xepákuke?

—Seti kôe, yoko kali ye'á koeti kálíhunoe hê —koénehiko.

³⁵ Yane pahúkoane Jesus neko xâne ivátahikea poké'eke. ³⁶ Ina veyôa ne seti koeti pâum yóko'o ne hê, ina ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti. Yane honó'ekexoane, ina porekéoxxoa ne íhikauhiko pahukoáti pôrekexeamaka neko xanéhiko. ³⁷ Uhá koe níkea koane imátaxeovohiko. Ina itixópa íhikauhiko Jesus itátane neko nikokónoti haxâti, kopúhikopoikomaka seti koeti sésta.

³⁸ Yoko koaturu koe mili hóyeno neko níkôti ákoti kayumákexapu senóhiko yoko kalivóno.

³⁹ Yane pahúkoane Jesus pihópea neko êno xâne. Ina urúkopova ne vatéke yonópoti íyeu pitivóko koéhati Magádam.

¹ Yane pihóhiko xoko Jesus ne farízeu yoko sadúseu oposí'okoponovoti Jesus, epemoátiuhiko itúkea iyupánevoti, hoénaxovoqe itúkeovo xoko Itukó'oviti úkea xunáko. ² Ina kixovókoxoa Jesus:

—Itukovo ínati hâraramo vanúke ya íyeu kíyo'i káxe, hara kénoue: “Únatimo káxe ihâroti vo'oku ina hâraramo vanúke” kénoue. ³ Koane itukovo ya yuponii koêti, “Kevotímo úko, vo'oku ina hahá'i hâramoyea” kénoue. Kemomónoue vanúke, yéxa kéveamo, áko'o áko'oyeamo úko yaneko káxe, itea ákonoe yéxa koêku ne koekútihiko exókoveati koêku ra káxehiko símokune úti. ⁴ Koati ákotinehiko aunáti ra xâne yara káxehiko símokune úti kó'oyene. Ákone yuíxapuhiko itúkea ahá'inoa Itukó'oviti, épemoikomaka noíxea iyupánevoti índukeino. Itea ákomo ápahuina iyupánevoti noíxonehiko ákoti itukapu kuteâti koêku xoko Njóna mekúke —kíxovokoxoane Jesus.

Yane pihópeane.

Íhokokono kohiyákopeti pâum ne kixoku itúkeovo ne farízeuhiko
Mk 8.14-21

⁵ Yane tarú'uxoane Jesus yoko íhikauhiko poixó'oke ne mar. Yoko inótovone okovo ómea pâum ne íhikauhiko. ⁶ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Neíxapunoe, yokóhyanavoa ne kutí koeti kohiyákopeti pâum ánahixope evo farízeu yoko sadúseu —koéne.

⁷ Yane turíxovone yúho'ixeokoko ne íhikau vo'ókuke. Hara kixókoko:

—Koatímea vo'oku ákoyea vama pâum kó'inoneye yuhó'inovi —kixókokonehiko.

⁸ Yoko exó kíxea Jesus ne isóneuhiko. Énomone kíxovokoxinoa:

—Na koeti ixómoinonoe yího'ixokoko vo'oku ákoyea pâum yómonenoe? itínoe hóyeno ákoti koâti kúveovonu. ⁹ Ávonoe yéxina iséneu? Inótovanenomea yokóvo ne singu koeti pâum koimátaxoti singu koeti mili hóyeno, koánemaka neko yé'akeye sésta kepúhiupo yane haxâtihiho? ¹⁰ Ákonemaka puyákanapanaoe yokóvo neko seti koeti pâum, níngaxeake neko koaturu koeti mili hóyeno koane yé'akeye sésta kepúhiupo itixépoanoe neko haxâti? ¹¹ Ákonoe yéxa ákoyea itúkapu koati pâum ne ngxíxo? Itea hara ngxíxopínoe: Yokóhyanavoa ne kutí koeti kohiyákopeti pâum itúke evo farízeu yoko sadúseu —kíxovokoxoane Jesus.

¹² Yane ínati exoâhiko íhikau Jesus ákoyea itúkapu koati kohiyákopeti pâum kónoko kóhyanayeova, itea itúkeovo íhikavoti, íhikau evo farízeu yoko sadúseu kixínoa Jesus, enepone ákoti oríko ukóponea xapa xâne.

Koyuhôa Péturu itúkeovo páhoe Itukó'oviti koíteovovi ne Jesus
Mk 8.27-30; Lk 9.18-21

¹³ Ya koeku píhea ne evo Jesus ya íyeu pitivóko koéhati Sezâreya óvoku natíxea Filípi, hara kixo íhikauhiko:

—Kutímea íkutixanu ra xanéhiko, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xâne?

¹⁴ Ina kixôa íhikauhiko:

—Ápe koyuhoâti itíkivo Xuuum Mbátita iyukópovotine. Kene po'ínuhiko, koyúhoa itíkivo Íliya iyukópovotine. Kene po'ínuhiko, koyúhoa itíkivo Njerémíya, áko'o po'ímea porófeta koyúhote emo'u Itukó'oviti mekúke iyukópovotine —kíxoanehiko.

¹⁵ —Kene itínoe, kuti keyúho índúkeova?

¹⁶ Ina kixôa Simaum Péturu:

—Iti Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. Iti Xe'exa koati kaná'uti Itukó'oviti —kíxoane.

¹⁷ Ina kixôa Jesus:

—Koâti únati kêku Simaúm, iti xé'a Xuuum, vo'oku haina xâne yara poké'e kouhápu'ikinopea itea koati Nzá'a íhae vanúke kouhápu'ikinopea. ¹⁸ Haramaka ngxíxopi: Iti Péturu. Yoko enepora yíuhómeku vo'ónguke, kutí koe mopôí poéheve péti, poéhevemakamo kutípone ne uhá koeti xâne hokónutimo ya nandíxoku injíkonemo yara poké'e. Yoko ákomo itoâti uké'exa muhíkova Satánae yoko uhá koeti ovóxe. ¹⁹ Mborexópíto keyúhoyi ne íhikavoti ínzíkaxepíkenoe, enepone kutí koeti xáve poréxoti xâne úrukeovo natíxokuke íhae Vanúke. Koêkuti yexéxone yâye yara poké'e, kúteanemakamo koêku ya vanúke. Koane koêkuti míhi'oe yâye yara poké'e, kúteanemakamo koêku ya vanúke.

²⁰ Ina ixíko'oko íhikauhiko ákoyea koyúhoinoake itúkeovoxo Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne.

Koyuhôa Jesus ivókevomo yoko ukópeamo xapa ivokóvoti
Mk 8.31–9.1; Lk 9.22-27

²¹ Ukeátine neko káxe, turíxoane Jesus Kristu kouhápu'ikino. Ina íhikauhiko kixókonokumo tumúneke. Hara kixovokoxoa:

—Ngónoko yóneam ya Njeruzálem koane íngoitoponeokonomo kotíveti vo'oku ákoyea tópi váhere ítukeinonumo tutíhiko viyéno júdeu, koánemaka ne payásotihiko sasedóti inuxínoti xanena úti hó'eke, yóko'o ne íhikaxoti yútoe Muíse, enepohikone éskiriba. Koepékonutihikomo itea ya mopó'apeke káxe ikéne, enjepúkopotinemo ungópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane.

²² Yane ahikú kixone Jesus ne Péturu, ina kixôa ákoyea yusíka kó'iyeaneye kuteáti koéku ne yúho. Hara kíxoa:

—Ákomo sika Itukó'oviti kó'iyeaneye. Ákomo kalíhuina kíkikononeye Unaém.

²³ Ina inonéxinovo Péturu ne Jesus xaneáti kíxea:

—Yahíkuxipunu Satanaé. Iti kuti koeti pú'iti mopôí onjéneke mani ikorókonuti, vo'oku haina ukeáti xoko Itukó'oviti ne iséneu, itea koati kixoku ko'ísonenueya xáne yara kúveu mêm.

²⁴ Ina kixôa Jesus ne íhikauhiko:

—Enepone kahá'ati hókeonu, ako yusíka yuíxeovo kouhepeka kóyeku yara kúveu mêm. Konókoti hókeonu ya usó koyéti inonéxinovo tiú'iti koekúti kuteáti koeku xáne koinópoti kurúhuna iyonókonone xoko kurúhuxokonoku. Yane kená'akane ingéneke. ²⁵ Vo'oku enepone xáne yuixóvoti kouhepeka kóyeku yara kúveu mêm, evókoatimo ne mani unako koépoku xoko Itukó'oviti. Itea enepone xáne usó koyéti évokea úhepeko kóyeku yara kúveu mêm vo'ónguke, énomonemo unati koépoku xoko Itukó'oviti. ²⁶ Kutí'ikopo itópoino xáne ápeinoá uhá koeti únatinoe koekúti yara kúveu mêm itea evókoti mani unako koépoku xoko Itukó'oviti? Ápeikopomea koekúti yara kúveu mêm motováti kó'ésa'iyea mani unako koépoku xoko Itukó'oviti? ²⁷ Yoko aungórovotimo yara kúveu mêm, undí íhae vanúke ikútipasikoponovoti xáne, epó'oxo yaneko káxe, iyúseotimo indúkeovo éno hána'iti ihayú'iuti kuteáti koeku Itukó'oviti Nzá'a. Xané ngixópotinemo ovónje, ánjuhiko íhae vanúke. Yane ínamo onگویúho námoepo póhutihiko xáne. Yoko kixoku itúkeovo póhutihiko xáne exoámo ne námoepo. ²⁸ Koati emo'úti ra yunzó'inpinoe: Anéye xáne xepákukenoe ávotimo ivakápu koeku ávoyea naixanu indúkeovo hána'iti ihayú'iuti nandixáne, undí íhae vanúke ikútipasikoponovoti xáne —kíxovokoxoane Jesus.

17

Ipokóvo koeku Jesus nonékuke evo Péturu
Mk 9.2-13; Lk 9.28-36

¹ Iste koe káxe ikénepoke, xánae Jesus ne Péturu yóko'o neko pí'áti kopo'ínukokoti, Teáku yoko Xuáum oúke koati hána'iti mopôí. Yoko ainóvotinehiko, ákoti po'ínuhiko xáne xapákuke. ² Ina ipokóvo koéku ne Jesus nonékukehiko. Ú'uhapu'i-ú'uhapu'i koéne ne nône. Kutí koéne uhá'iko káxe. Kúteanemaka koéku ne ípovo, hóhopu-hóhopu kóyene kuteáti koeku xúnati uhapú'iti.

³ Yane apé kó'inoanehiko Muíse yoko Íliya, enepohikoneko koyúhóti emo'u Itukó'oviti mekúke, yuhó'ixoti Jesus. ⁴ Ina kíxo Jesus ne Péturu:

—Unaém, koati únati vápeyea yáyeke. Enepo yakahá'a, indúkotimo mopó'áti kálíhunoé péti hú koeti yáyeke. Poéhamo ítike, poéhamo ítuke Muíse, koane poéhamo ítuke Íliya —kíxoane.

⁵ Ixómoiko koyúho ne Péturu, apé koene kapási éno ú'uha koyéti rama'úxoatihiko, inú'ixoku emo'úti koéti:

—Énomone Nje'éxa rá'a, ákoti omotóva ongóvo, porexónuti hána'iti elókeko ongóvo. Yakámokenoyinoe yúho —koéne.

⁶ Kamoáne íhikauhiko neko emo'úti, yupihovó koéneo pikea. Xovokuké koéne íkorohikeovo poké'eke. ⁷ Ina ahí'ókovahiko Jesus ipíhoá vó'u xokóyokehiko koane kíxea:

—Yexépukepa. Hákonoe pike —kíxoane.

⁸ Ina noiméxohiko, áko'oponehiko neko po'i noíxone. Poéhapoane Jesus noíxo. ⁹ Koeku ukópeahiko oúke neko hána'iti mopôí, hara koe íxíko'okoakehiko Jesus:

—Hákoxononoe yetó'oko po'i xáne koéku ra neíxone kó'oyene imókonemo enjepúkapané ungópea xapa ivokóvoti, undí íhae vanúke ikútipasikoponovoti xáne —kíxoanehiko.

¹⁰ Ina kixôa íhikauhiko:

—Ná'ikopo koeti koyúhoína éskiriba, enepohikone íhikaxoti yútoe Muíse, kónokea itúkeovo íliya ne inuxómo símo?

¹¹ Ina yumopá Jesus:

—Kaná'uteexo símeane Íliya inúxotike kóyuseyea uhá koéti. ¹² Itea koati ngixópitinoe símeane ne Íliya, itea ako éxa xanéhiko itúkeova, koane itúkinoahiko uhá koéti neko váhere áha itúkinoá. Énomonemakamo kixónuneyehiko íkoitoponeonu kotíveti, undí íhae vanúke ikútipasikoponovoti xáne —kíxovokoxoane Jesus.

¹³ Yane éxoanehiko íhikau Jesus itúkeovo Xuuum Mbátita kíxo yane yuhó'inoahiko.

Koitóvo homoêhou úroevu ndémoniu ne Jesus
Mk 9.14-29; Lk 9.37-43

¹⁴Yane koeku káyukopeovo evo Jesus xapákuke neko êno xâne, apé koene hóyeno ahi'ókovati ne Jesus. Yane ipuyuké kó'iyeané nonékuke koane kíxea:

¹⁵—Unaém, yokóseana nje'éxa. Akó'oti aunáti tûti, pepokehí koêti. Koati yupihóvotine koítoponeovo kotíveti vo'ókuke. Enóné ikoroukeyeovo yúku áko'o itukovo ikoróno'ekovoti úneke.

¹⁶Ómanem xoko íhikeuhiko itea ako íta koiteova.

¹⁷Ina kôe ne Jesus:

—Imáko itúkinovo tiú'ti kutípea koane váhere ra xanéhiko yara káxehiko kó'oyene. Ná'ikopomeamo hunóko óvonzexíxa xepákukenoe? Ná'ikopomeamo nzunóko índea ákoyeanoe yakútiponu? Yáma yákeneye ne homoêhou —kíxoane.

¹⁸Yane pahúkoane Jesus ne ndémoniu ipúhikopea xokóyoke. Koáne, ipúhikopeane. Énomone yaneko ókoku ôra, unátipone ne homoêhou.

¹⁹Ikénepoke, ina ahi'ókovo Jesus ne íhikauhiko koeku ákoyea po'ínuhiko xâne xapákuke koane kíxeahiko:

—Na koeti ákoino víta kópuhikopea úti ne ndémoniu?

²⁰Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Vo'oku yupihovó kó'iyea kalíhuyea ne kívivonu. Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo: Enepone kívivonu, muhíkovaní akutêa itóvoku kalíhuko ake nonéti, enepone mostarda, maní motováti pehúki ahíkuxeovo xoko óvoku ne koati hána'iti mopôí pihópea po'íke. Koáne, maní ipokóvoti. Eneponi akoéneye kívivonu, ákoni ápahuina koekúti ákoti keusákinakana. ²¹(Itea enepora kó'iyeevoku ndémoniu, ako kopúhikopati ákoti itukapu ya orásaum koáne ya jejuá kó'iyea) —kíxovokoxoane.

Koyuhópamaka Jesus ivókeovomo yoko iyúkopeovomo
Mk 9.30-32; Lk 9.43-45

²²Yanekóyoke koeku ho'úxeovohiko ya Ngalíleya, hara kíxovokoxoa Jesus ne íhikauhiko:

—Yé'exovone ngurí'okeokonokumu xunako xanéhiko, undi íhae vanúke ikítipasikoponovoti xâne. ²³Yane ínamo kaepékanuhiko, itea mopó'apeke káxe ikénepo, enjepúkopotinemo ungópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane.

Yane yupihovó koénehiko ikáxu'iyea okóvo ne íhikauhiko.

Koyúho koeku ímpostu ne Jesus

²⁴Simóné'e ne Jesus yoko íhikauhiko ya pítivokona Kafanáum, simino Péturu ne koperáxotihiko tiúketi, nókone júdeu poréxea, íko'ítukeuti ya témpulu, enepone hána'iti ímokóvokuti. Hara kixóhiko Péturu:

—Enepone íhikaxopitinoe, ako parexa tiúketi íko'ítukeuti ya témpulu?

²⁵—Êm, poréxxoa —kíxoane Péturu.

Éhá'axo úrukovo ne Péturu óvokuke, tumuné koéne koyúhoinoa Jesus koêku, ávoti yuhu Péturu etó'okoati. Hara kíxxoa Jesus:

—Simáum, na kó'inoaye iséneu? Enepoíhikone náti yara poké'e, enepo koperáxohiko, kuti konokóxa poréxea, xanéna? áko'o íhae po'í poké'e ákoti itukapu xanéna.

²⁶Ina kixóxa Péturu:

—Hane konokóxa poréxea íhae po'í poké'e.

Yane hara kíxxoa Jesus:

—Iyúseoneikopo ákoyea okónoko poréxea ne koati ko'óvokutihiko íhae ne poké'e. ²⁷Itea mará'ínamo ópoe'ainovi isóneue ne koperáxotihiko, píhe xe'ókuke úne ya mar ínamo kiríka nímikuna. Enepone ínuxoti hêe itéponemo, míhi'akimo páho. Yane ínixéponotimo póhuti pe'u tiúketi pahákuke ne hêe, ínamo píhe peréxopoinonu nóngone mboréxea koánemaka nékone peréxopi —kíxoane.

18

Kíxxoku itúkeovo ne ínixone Itukó'oviti itúkeovo koati payásoti
Mk 9.33-37; Lk 9.46-48; Fp 2.3; 1 Pê 3.4; 5.5

¹Énomone yaneko ókoku ôra, ahí'okovo Jesus ne íhikauhiko. Hara kixóhiko Jesus.

—Kuti itukóvo koáti payásoti ya xapákuke xâne natíxxoku ne íhae Vanúke?

²Ina íhaxíko kalivóno ne Jesus imóxa nonékukehiko ³ina kôe:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo: Enepomo hákoti ipokóvo ne kixeku itíkivo, koane hákoti ikítipasikovo kalíhunoé kalivóno, ákomo kalíhuina yúrukopivo natíxxokuke íhae Vanúke. ⁴Itea enepone ákoti kapayásakapu kuteáti koêku ra kalivóno, énomone itukóvovo koáti payásoti xapákuke xâne natíxxoku ne íhae Vanúke. ⁵Koêkuti ivavákoati kuteáti ra kalivóno njokóyoke koane itukínoati únati, undímaka kixóneye —kíxovokoxoane.

*Koímaiti pôreu ne váhere kixovókuti
Mk 9.42-48; Lk 17.1-2*

⁶ Ina koe'íkomaka:

—Koêkuti xâne vaheeréxoti ítuke ítávokinoko hókeonu ne póhuti xapákuke ra kálíhuno kutipónuti, yusikóneni iká'akeokono êno pú'iti mopôí anúkuke tumúneke koésayu'ixea isoneu po'i xâne, ínani kuriná'ekakana upénoyeaku úne xoko mar, maka hákone koésayu'ixea isóneú. ⁷ Kotíveti koêku ra xanéhiko yara kúveu mêum vo'ókuke ne koekúti kopoé'akeati isóneú itopâti kutipeonu. Koati kóyekutinemo ápeyea koekúti kuteâti, itea koâti kotívetimo koêku ne xâne kixotíneye po'ínu.

⁸ —Énomone ngxínopinoe: Enepo itukapu veô'u áko'o hívi váherexino ítike, yusikóneni titúki koane kiríki ákotike malíka, motovâti ákoyea váherexa ítike. Mani unatíne ákoyea poixo'o veô'u, áko'o poixo'o hívi yenópi vanúke yaneko usokó kó'iyea veô'u, áko'o hívi itea kirikópokonoti ipihóponovokutike xapa yúku ákotinemo ípukeovoku. ⁹ Kúteanemaka koêku itukapu yúke váherexino ítike. Yusikóneni meréki koane kiríki ákotike malíka, motovâti ákoyea váherexa ítike. Mani unatíne yenópi vanúke ákoti poixo'o yúke, yaneko usokó kó'iyea yúke itea kirikópokonoti ipihóponovokutike xapa yúku ákotinemo ípukeovoku —kíxovokoxoane Jesus, exókoatihiko kónokea ákoyea íyuhixapapu sayá'íkopeova ne váhere ítuke.

*Íhikauvoti íhókovoti koeku moyóniti su'úso
Lk 15.3-7*

¹⁰ Ina kixovókokoxopaikomaka Jesus:

—Muhíkova póhuti xapákuke ne kálíhuno kutipónuti, hako ikítixa ákoti ítúkovo, vo'oku koati ngxópitinoe ítúkeovo xoko Nzá'a íhae vanúke óvoheixo ne ánjuhiko koyonoâti ne kálíhuno kutipónutihiko. (¹¹ Vo'oku hane nzmímno ngoíteova ne xâne pahukóvoti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne.)

¹² —Na kó'inoaye iséneú? Itukovo apêti hóyeno póhuti séndu su'úsona, ínani omoyóni póhutíya, ákonikopomea kurí íxahiko oúke kalí mopôí ne noventai nove koêti koeku opósikoponea neko póhuti moyóniti? ¹³ Koati ngxópitinoe: Inixápanane, yupihóvotimo elókeko okóvo vo'ókuke ne póhuti kovú'e yane po'ínuhiko noventai nove koeti ákoti omoyóni. ¹⁴ Énomonemaka koéneye ne Yá'a íhae vanúke ákoyea akáha'a évokeovo póhuti yara kálíhuno kutipónuti —kíxovokoxoane Jesus.

*Nókone vitúkea apê váhere ítukeinovike ne po'ínu úti
Lk 17.3; Ngá 6.1; 2 Ts 3.13-15*

¹⁵ Ina koe'íkomaka:

—Enepo vaheeréxa ítukeinopi ne po'ínu xâne, pihínea yékokoponi pahúnevo pi'eátinenoé ákoti po'i xâne xikóyokenoe. Enepo akamókenopi, itepoátimo keúnatikopi isóneú. ¹⁶ Itea enepo hákoti kahá'a kámokenoyeopi, yusikóne yaúkinova xeneti póhuti, áko'o itukovo pi'âti xâne motovâti iyúseyeexo ne koekúti koeku pi'ayea, áko'o mopó'ayea noixóati, motovâtimaka koyúhopea koêku. ¹⁷ Yane enepo hákoti kahá'a kámokenoyea xené'inoake, yama ne koekúti nonékuke po'ínuhiko xâne ya imokóvokutike. Yane itukovo kóyekutinemo ákoyea akáha'a kámokenoyea isóneunoa xanéhiko imokóvokutike, kutí íxepane xâne ákoti éxa Itukó'oviti, koane kutí íxepanemaka kuteâti koperáxinoti náti, enepone ákoti oponóvo ítuke.

*Xunakóti poréxoake Jesus ne íhikauhiko
Mt 16.19; Xu 20.23*

¹⁸ —Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Uhá koeti koêkuti seyá'iumo yara poké'e, kúteanemakamo koeku vanúkeke. Koánemaka ne síkenemo yáyeke yara poké'e, kúteanemakamo koeku vanúkeke.

¹⁹ —Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Itukovo apêti yáye yara poké'e pi'âti xâne xepákuke kutikokó koinoâti isóneú ne áha épemea ya orásum, kousókinoatimo Nzá'a íhae vanúke. ²⁰ Koeku ápeyea pi'âti áko'o mopó'âti xâne ho'uxínovoti ítúkea orásum ya inzáke, anéngomakamo xapákukehiko —kíxovokoxoane Jesus.

*Nókone vitúkea vaheeréxo ítukeinoví ne po'ínu úti
Mt 6.14; Lk 17.4; Éf 4.32; Kol 3.13*

²¹ Yane ina ahí'ókovo Jesus ne Péturu. Hara kíxoa:

—Unaém, enepo vaheeréxa ítukeinonu ne mbo'ínu, namo yé'aye íxómoyea ngóseanapoa, kutí ngxipâti ákoti vaheeréxinanu ítuke? Seti koetímeamo?

²² Ina kixóda Jesus:

—Ako yusíka ítúkeovo pohu seti koêti késeanapoa, itea hara ngxópi setenta koetimo seti. ²³ Vo'oku enepone natíxea ne íhae Vanúke xapa xâne, hane koéneye náti komomópoti yé'akeye orévéxoake ahínoehiko. ²⁴ Turixóâne ne ítuke, omínokonone po'í ahínoe koâti yupihóvoti

orévéxoake ovâti ênoti mili tiûketi. ²⁵ Yoko koati ákoti tiûketina mani poréxoapeake neko oréveu. Yane pahúkoane pátarauxa kaváneyeokono neko ahínoe, koane yêno, xe'éxaxapa yoko uhá koeti apeínoati, motovâti isúkoapeovo neko oréveu. ²⁶ Yane ipuyuké koéne neko ahinoêti nonékuke pátarauxa. Hara koéne: “Yokóseanau, kali kuxoo íxenuvo, vo'oku kóyeaneemo mboréxoapea uhá koêti ne orévenjopike” kíxoane.

²⁷ —Yane yupihovó koéne kóseanayea pátarauxa neko ahínoe. Yane pahúkoane pihópea koane ákoyeane káperaxapa neko orévéxoake. ²⁸ Pihopóne neko ahinoêti, tokononé koene ha'íne ko'ítukeyea orevéxoati kali póhuti séndu pe'u tiûketi. Yane kóperaxoane. Namú kíxeane ánu kotitínoati. “Peréxapana ne yorévexonuke” kíxoane.

²⁹ —Yane ipuyuké kó'iyeanee neko ha'íne nonékuke. Hara kíxo: “Yokóseanau, kali kuxoo íxenuvo, vo'oku kóyeaneemo mboréxoapea ne orévenjopike” kíxoane.

³⁰ —Itea ako kali kaha'á íxa. Yane kuríkoponoane íka'ákovokutike tukú koeti isúkoapea neko orévéxoake. ³¹ Enephohikone po'i ahinoêti ha'íne ko'ítukeyea, noixoâne neko koekúti, yupihova íkótivexea isóneuke. Úkeane pihohíko éto'okoponea ne pátarauxa. Uhá kíxo koyúhoinoa ne koekúti. ³² Ina ihaxíkoo pátarauxa neko ahínoe. Hara kíxo: “Koati iti váhere ahinoêti! Koseaná ngxópípepo. Ako ngáperaxapapea neko yorévexonuke vo'oku yépeminu ngóseanayeopi. ³³ Mani konokoâtímaka késeanayi ne ha'íne orevéxopiti kuteâtímaka ngxópíku ngóseanayeopi” kíxoane.

³⁴ —Yane yupihovó koene ímaikinova pátarauxa, ina pahukóá íká'akeovo koane kurí'okeokono, íkoítoponoati kotíveti tukú koetímoo parexápa neko orévéxoake —koéne ne Jesus

³⁵ Ina koe'íkomaka:

—Énomonemakamo kíxópínenoyee ne Nz'a íhae vanúke enepomo yunaká iséneuke ne váhere ítukeinopi pe'ínu hákotimo keseánapoo —kíxovokoxoane.

19

Koeku kuríkoti yêno

Mt 5.31; Mk 10.1-12; Lk 16.18; 1 Ko 7.10

¹ Uke'éxone koyúhoyea ne Jesus, ipúhíkopeane Ngalíleya yonópoti Njúdeya poixó'oke húveona Njórdaum. ² Koati ênoti xâne hokó'ixoati koane koiteova Jesus ne ka'arínetihiko xapákuke.

³ Ápemaka farízeuhiko, enepone yuixóvoti hókea yútoe Muíse pihinoâti oposí'okoponovati. Ina epemó'íkohiko Jesus kaha'áinoati pahúkeovo ya yumópope. Hara kíxoahiko:

—Motóva kuríkea yêno ne hóyeno ya uhá koêti koékuti évotikoake?

⁴ Ina yumopá Jesus:

—Ákoikopo yíhoikiku emó'uke Itukó'oviti koyuhoâti koêku inâ itukóá Itukó'oviti ne xâne itúkeamaka hóyeno yoko sêno? ⁵ Ina koemáka: “Énomone kuríkino há'a yoko êno ne koyénoti motovâti komúxoneyea yêno. Yane koati póhutipone ne pi'âti” kôe. ⁶ Ákone apí'a, koati póhutipone. Koeku koyúhoyea Itukó'oviti poéhapeane ne pi'âti, ako yusíka ápeyee xâne haxakópati —kíxovokoxoane Jesus.

⁷ Yane ina kíxóá farízeuhiko:

—Ná'íkopo koeti ápeino yútoe Muíse koyúhovi yusíkea kuríkea yêno ne hóyeno, koane poréxea koyuhópeti kotuyópeati íha itúkeovo koyenókokoti?

⁸ Yane hara kíxoá Jesus:

—Poréxinopeakenoe Muíse kiríki yíno vo'oku tiú'íkonoe yomíxone. Itea yaneko inúxotike inâ apé ra mêm, ako yusíka kuríkeokoko. ⁹ Hara ngxópínoe vo'óku: Enepone kuríkoti yêno ina okoyénopomaka, ákoti itukapu vo'oku itúkeovo aupú'íkoati yêno yuhó'ixoti po'í hóyeno, ya xoko Itukó'oviti, koati pahukóvoti nê'e, koane koati aupú'íkoti inúxoti yêno. (Koánemaka ne koyenópati ne kúrene íma, ya xoko Itukó'oviti, kutí kôe aupú'íkeati inúxoti íma ne sêno.)

¹⁰ Ina kíxo Jesus ne íhikauhiko:

—Koeku kó'iyeaneye, yusíkonéikopo ákoyea okóyenenokoko ne xâne.

¹¹ Yane hara kíxovokoxoa Jesus:

—Haina hí'imé koeti xâne itoti ákoyea okóyeno. Poéhane itôa ne xâne poréxone Itukó'oviti kó'iyeaneye. ¹² Ápe hóyeno ákoti okoyéno vo'oku omeátínekeneye inâ ipuhíko ápeyee ísáyunevo ákoinoke omótova kóyeno. Ápemaka hóyeno kapáxovoti. Kene po'ínu, kaha'áne ákoyea okóyeno motovâti yuixéovo kóokoponea natíxea Íhae Vanúke xapa xâne. Koékuti eopâti isóneuke ítea kó'iyeaneye, ene ituká kuteâti ra yúnzo —kíxovokoxoane Jesus.

Epemínoa Jesus ne kalivónohiko unako koeku xoko Itukó'oviti

Mk 10.13-16; Lk 18.15-17

¹³ Yane ápe xâne omotíhiko kalivóno xoko Jesus motovâti ípihea vó'u tutúkuke, itea sayá'ikoa íhikauhiko Jesus. ¹⁴ Ina kôe ne Jesus:

—Síkeane kenó'okea ne kálíhunoe kalivôno njokóyoke. Hako seya'íkoa, vo'oku kuteâti koeku usó kóyeya kenó'okinonu rà'a, énomonemaka kónoko kó'iyeaneye ne xâne yonópoti natíxokuke Íhae Vanúke —kíxovokoxoane.

¹⁵ Yane ípihoane ne vô'u tutíkukehiko. Úkeane pihôpo.

Inámatiko hóyeno íríku

Mt 13.22; Mk 10.17-31; Lk 18.18-30; 1 Tm 6.6-10; Tk 5.1

¹⁶ Yane apé koéne xâne ahi'ókoponovoti Jesus. Hara kíxoa:

—Íhikaxotí, kuti itukóvo únati koekúti nóngone indúkea motovâti ómbea xoko Itukó'oviti ákotinemo hunókoku?

¹⁷ Ina kixôa Jesus:

—Ákoikopo yéxa itukóvotiye ne koati únati? Enepone koâti únateoxo, poéhaxo, ako po'ínu. Yakaha'a ákoyea hunókoku yópi xokóyoke, itíka ne páhoenopi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse nékone itíki —kíxoane Jesus.

¹⁸ —Kuti itukóvoye xapákuke neko yutoéti? —koéne neko hóyeno.

Yane hara kíxoa Jesus:

—Enepone koêti: “Hako kepéko. Hako yaupú'iko po'i xâne kepíné'yiti yéno. Hako yomêxo. Hákomaka itúkóheo koeku po'i xâne. ¹⁹ Tiya yá'a yoko yéno. Koane hákomaka motová yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Kuteâti kixépopoku ákoyea kemáxatikapapu, énomonemaka íxeaneye ákoyea omótova yokóvo ne po'ínuhiko xâne” koêti —kíxoane Jesus.

²⁰ Ina kôe neko hóyeno:

—Heú ngíxoa indúkea nê'e. Kutí'ikopo ngónokoiko?

²¹ Ina kixôa Jesus:

—Enepo yakaha'a itíkivo koati ponóvoti ákoti ovópiku, yakávanepoona uhá koêti ne apeínopiti, ina perekéxa xâne ákoti apeínoati ne ésa'i. Yane apêtimo apeínopiti vanúkeke, ina kina'áka ingéneke hékinu —kíxoane.

²² Kamoáne hóyeno ne emó'uinoa Jesus, yupihovó koe isóne'ekeovo koeku pihópea kama'âti ne éno apeínoati. ²³ Ina kixovókoxoa Jesus ne íhikauhiko:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Koati tiú'itimo yonópea natíxokuke Íhae Vanúke ne xâne ênoti apeínoati. ²⁴ Koati ngixópitinoe: Ako'óneni oríko vékea kámelu xoko kali ihínone tópe uhe'ókopeti yane yonópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ne xâne íríku —kíxovokoxoane Jesus.

²⁵ Kameáne íhikauhiko Jesus neko yúho, yupihovó koéneoxo iyúpaxevahiko, ina koehíko:

—Yane kuteâti koeku yúho, kutí'ikopomo motová itúkeovo koítovone Itukó'oviti koane yonópea xokóyoke? —kíxoanehiko.

²⁶ Pono-ponó kixínoane úke Jesus ina kixovókoxoa:

—Enepone ínixone xâne itúkeovo yupihóvoti tiú'iko, ako átiu'i xoko Itukó'oviti.

²⁷ Ina kixôa Péturu:

—Kurí kíxoa úti ne uhá koeti koekúti koeku hókeopi úti. Namó koéneye úti?

²⁸ Ina yumopâ Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Itínoe hokónuti, yaneko káxe ainámapone uhá koeti koekúti, ivandákapane xoko ivándakoku nandíxea koeku indúkeovo hána'iti ihayú'iuti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, keha'ínenutimakamo ivétaki xoko nduse koeti ivatákokuti kuteâti ivándakoku nandíxea, motovâti yíhoikopi ne nduse koeti iháxakexoku xanena Izarâe, neixoti unátiyeya, áko'o ákoyea aúnati ne ítuke. ²⁹ Koane enepone uhá koeti xâne ákoti okotíxo ítukevo vo'ónguke, kuteâti óvoku, po'ínuhiko, há'a, éno, (yéno), xe'éxaxapa, áko'o ítukovo poké'eya, yupihovó koetimo námoepe yane koekúti ákoti okotíxo, yoko ko'ípâratimakamo ópea xoko Itukó'oviti ákotinemo hunókoku. ³⁰ Itea enómo xâne teyonéti koeku kó'oyene okópotimo íkenétike. Kene ne ákoti apayáso ovoti íkenétike koeku kó'oyene, énomonemo ítukóvoxo koati teyonéti —kíxovokoxoane Jesus.

20

Íhíkavoti ihókovoti koêku ko'ítuketihiko xapa úva

¹ Ina kôe ne Jesus:

—Enepone natíxea ne Íhae Vanúke xapa xâne, hane koéneye hóyeno itúkoti kavâne ipuhíkeati óvoku ya máturukata oposíkoponoti ko'ítúkeinoati kátarakínoa ne nóne úva.

² Kousókone emó'uinoa ne ahinoéthihiko ítúkeovomo póhuti pe'u tiúketi poréxea ya káxe, yane pahúkoanehiko ko'ítukepoinoa xapa nóne úva. ³ Ya nove óra ya yupóniti, pihóponemaka neko hóyeno opósikoponea po'i ko'ítúkeinoati. Yane noixone po'ínuhiko xâne parásake ákoti ítúkovoke.

⁴ Ina kixoáhiko: “Pihénoemaka xapa nónem úva, yokó'ítukepoinonu ínamo mbarexápapinoe yé'akeye ésa'i ne ke'ítukeyi” kíxovokoxoane.

—Úkeane pihohíko. ⁵ Ye'ékotine itumúkoti, koáne ya mopo'áti ôra, pihóponemaka neko hóyeno opósikoponea po'i xâne. Yane pahúkopomaka po'i ko'itúkepoinoati. Yoko kúteapoanemaka yuhó'inoa ne po'ínuhiko ahinoêti. ⁶ Ya kuteâti síngu ôra ya kiyakáxe, pihóponemaka neko hóyeno opósikoponea po'i ko'itúkeinoati. Yane noixoponemaka po'ínuhiko xâne ákoti itúkovo. Hara kixovokoxo: “Na koeti herú kixínenoé káxe yóvoheixi yâyeke ákoti yoko'ítuke?”

⁷ —Ina yumopâhiko: “Vo'oku akó'oti pahukó'oviti.”

—Ina kixovókokopamaka únae úva: “Pihé'ikoponoemaka, yokó'itukepoinonu xapa nónem úva” kixovokoxoane.

⁸ —Yaneko kiyoné'e káxe, pahúkoane únae úva ne exeâti koêku ne ítuke. Hara kixoa: “Théxihika uhá koêti ne ko'ítuketi. Peréxapa námoepo. Hane ínixa peréxopi koati okoti ikenéti turíxeovo ko'ítukeya, ínamo perexápa ne ínuxoti turíxovo ko'ítukeya” kixoane.

⁹ —Enepohikoneko ahinoêti turíxeóvoti ko'ítukeya síngu ôra ya kiyakáxe, poéha pe'u tiúketi námoepo póhutihiko. ¹⁰ Itea enepohikoneko ínuxoti ko'ítuke, ikútixa xu'ínánemo námoepo yane po'ínuhiko ahinoêti. Itea poéhamaka pe'u tiúketi námoepo póhutihiko. ¹¹ Namukópanehiko ne tiúketi, turíxovonehiko kapáhakinovo pátaraua. ¹² Hara koéhiko: “Enepohikora turíxeóvoti koati ikenéti ko'ítukeya, pohu poéha ôra ko'ítukehiko. Na koeti kutipasi kixínea námoepo úti, uti koitóponovoti kotíveti xapa kótuti káxe?” kixoanehiko.

¹³ —Ina kixôa únae úva ne póhuti ya xapákuke ne ahínoe: “Iningoné, ako váherexa índukeinopi. Ákoikopo usó yákoye ítúkeovo póhuti pe'u tiúketi nemúko enepo inâ yuhó'ixinokoko úti koêku? ¹⁴ Kó'oyene nemúka ne tiúketi yêho. Pihépane vo'oku ngahá'a íngutipasikea némoepo ne námoepo okoti ikenéti ko'ítuke. ¹⁵ Ákoikopo omótova índúkea kuteâti anjá'inoa ngíxeaneyé ne índukevo? áko'o ínixeâtimea váherexa índúkeovo koati únati xâne” kixoane neko hóyeno.

¹⁶ Ina kôe ne Jesus:

—Énomonemo koéneye inuxó koépeamo ne xâne ovoti ikenétike koêku kó'oyene. Kene ne ínuxotihiko koêku kó'oyene, ikenétike ópomo. (Vo'oku êno xâne iháxiuti, itea ákomo axú'ina ne koati noivókoetihiko)—koéne.

Koyuhópamaka Jesus ivókeovomo koane exépukepeamo

Mk 10.32-34; Lk 18.31-34

¹⁷ Pihoné'e ne evo Jesus ya Njeruzálem, koêku yóneahiko, ahikú kixoa Jesus neko nduse koeti íhikau yane po'ínuhiko xâne. Hara kixovokoxoa:

¹⁸ —Kó'oyene, Njeruzálem vonóné. Nguri'ókokonoatinemo ne tutíhiko sasedóti inuxínoti viyénoxapa hó'eke, koáne ne éskiriba, enepohikone íhikaxoti yútoe Muíse. Koati ngxíkonokunemo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne ínamo pahukáhiko ngoépekeokono, ¹⁹ ínamakamo kurikánuhiko xoko ákoti itukapu viyénoxapa júdeu éxoti koêku poké'ixa úti. Yane koemóke'enuitihikomo koane yehépóke'exonutihikomakamo, ínamo kuruhúxanuhiko, itea mopó'apeke káxe enjepúkopotimo ungópea xapa ivokóvoti —kixovokoxoane Jesus.

Épemone eno Teáku yoko Xuâum

Mk 10.35-45

²⁰ Ina pihîno Jesus ne yeno Nzebêdeu. Xe'éxaxapa xané'inoa. Yane ipuyuké koéne neko sêno nonékuke Jesus koane épemea ítúkinoa áha.

²¹ —Kuti kehá'a? —kixoane Jesus.

Ina yumopâ ne sêno:

—Mani ngaha'áti peréxi ra pi'áti njé'a ítúkeovo teyonéti koane ivátakea xíririkuke, póhuti yéxopeke kene po'ínu lepékuke ya netíxokuke.

²² Ina kixôa Jesus:

—Ákonoe koati yéxi koêku ne yépemonuke. Iteátinoekopomo víki ne êno kotíveti koekúti véngokuikomo? —kixoane.

—Êm, vitoâtimo —koénehiko.

²³ Ina kixoáhikomaka Jesus:

—Vikoâtinexomo ne tiú'iti véngokuikomo, itea enepone ivétaki énjopeke yoko lombékuke xoko nandíxoku, hainamo úndi noivókokoxa ivatákoatimoya, vo'oku Nzá'a kousókinoo ivatákoatimo —kixoane.

²⁴ Kamoánehiko po'i yéhi koeti íhikau Jesus, ímaikinovahiko neko pi'áti kopo'ínukokoti.

²⁵ Ina ihaxíhikoa Jesus ne íhikau ahí'okeovaxo. Hara kixovokoxoa:

—Yéxoanenoé ítúkeovo payásotihiko pahukó xapa xâne. Koatine nâtihiko exêa koêku. ²⁶ Itea xepákukenoé, ako ákoeneyé, pó'iti koêku. Koêkúti kaha'áti ítúkeovo payásoti xepákukenoé, konókoti usó kóyeyea ítúkeovo yovóxenoe. ²⁷ Koane koêkúti kaha'áti ítúkeovo koati teyonéti

ya uhá koèti xepákukenoe, konókoti itúkeovo ovoxéti híyeuke itínoe ²⁸ kuteâtimaka ngoèku, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xâne. Vo'oku hainámaka nzimínoti enó'iyea ovónje kouhépekoti ngóyeku, itea nzimínoti indúkeovo ovoxéti yoko ivóngeovo motovâti enó'iyea xâne ngoítovone —kíxovokoxoane Jesus.

Koitóvo pi'âti komítiti ne Jesus

Mk 10.46-52; Lk 18.35-43

²⁹ Ipuhíkeane pitivóko koéhati Njeríko ne evo Jesus, koati ênoti xâne hokó'ixoati. ³⁰ Yoko ápe pi'âti komítiti vataká koyèti xe'ókuke xêne. Kamoáne itúkeovo Jesus vekóa neko xêne, vaúkoanehiko. Hara koe yuhóhiko vaúkea:

—Unaém, ámoripono Ndávi, yokóseanavi.

³¹ Yane sayá'ikoa xanéhiko pahukoâti kóyunuhikeovo, itea inamá'axohiko kohonóko emó'u vaúkea:

—Unaém, ámoripono Ndávi, yokóseanavi —kóyehiko.

³² Yane xe'ó kó'inoane Jesus, ina ihaxíkó koane kíxeahiko:

—Kuti kehá'anoe indúkinopea?

³³ —Unaém, kahá'ati uti vínixopea —koénehiko.

³⁴ Kóseanane Jesus, ina ipího va'vô'u ukékuke. Énomone yaneko ókoku óra, ínixoponehiko koane hokópeahiko Jesus.

21

Ihayú'ikokono Jesus urúkovo ya Njeruzálem

Mk 11.1-11; Lk 19.28-40; Xu 12.12-19

¹ Ye'éxoane evo Jesus ne Njeruzálem, simoáne ne ipuxóvokuti koéhati Mbetéfáje xêrerekuke kali mopôti koéhati Olívera, yane pahúkone pi'âti íhikau ne Jesus inuxó kó'iyea tumúneke. Hara kíxoanehiko:

² —Pihénenoe yane kali ipuxóvokuti tímúneke. Ehá'axomo símea, inixéponotinoemo seno njuméntu ika'ó koyèti yoko xe'éxa. Kíxeanoemo, ínamo yamapâ yákeneye. ³ Enepomo áva epemó'ikopiti itíkoake, haramo íxea: “Konokoâtiko Vúnae rá'a” íxeamo. Yane sikópitinoemo yomópi yákeneye —kíxoane.

⁴ Yoko kó'inokeneye, hane simovónne kaxéna yuhu porófeta mekúme, enepone koèti:

⁵ “Hara íxeahiko ne íhae Njeruzálem: Yokómoma rakene netínanoe ivu'ixoti njuméntu. Ako kapáyasakapu nê'e. Koati xe'éxaiko njuméntu ivú'ixo” koèti. *Zacarias 9.9*

⁶ Yane pihónne neko pi'âti íhikau Jesus, itúkoane neko páhoenokono. ⁷ Ina omopâ ne seno njuméntu yoko xe'éxa. Ipihoanehiko kápana oukeke, ina ivu'ixoa Jesus. ⁸ Yoko xapákuke neko éno xâne, ako yumáxapu ikapákinoati kápana xenékuke. Ina apémaka tetúkoti tuti exáte ipíhoati xenékuke kouhé'ekinoati vékoku. ⁹ Eneponeko éno xâne tumúneke koane ikéneke, ainovo kohonókoti yúho kóyeyea:

—Koati hána'iti ihayú'iuti rakene ámoripono Ndávi. Viháyu'ika páhoenovi Vúnae Itukó'oviti. Koati hána'iti ihayú'iuti ne Itukó'oviti yákonoye vanúkeke —koéhiko.

¹⁰ Simóné'e Njeruzálem ne Jesus, iyúpaxova uhá koeti xanéhiko yane pitivóko koane kíxeahiko:

—Kutímeaya rakéne?

¹¹ Ina kôe yúho vaúkexea neko éno xâne hokoti Jesus:

—Eneporá'a, énomone ne porófeta íhae Nazâre ya Ngálíleya —koéhiko.

Kopúhikopa Jesus ne kavánetihiko ya hána'iti imokóvokuti

Mk 11.15-19; Lk 19.45-48; Xu 2.13-22

¹² Urúkovane Jesus ne témpulu, enepone hána'iti imokóvokuti, xoko kíndana, kópuhíhikopo xâne kaváneti yoko vanéxotiya, koane kasá'irikexea mesána neko koperáxoti xanéhiko esa'íkoti tíúketi, koánemaka ivátakokuhiko neko kaváneti kurúte. ¹³ Ina kôe ne Jesus:

—Hara kôe emó'uke Itukó'oviti: “Enepora imokóvokuti óvongu, iháxeokonotimo óvoku itúkoti orásaum” kôe. Itea itíkoanenoé óvoku ómevotihiko —kíxovokoxoane Jesus.

¹⁴ Yane ina pihíno Jesus ne xâne komítiti yoko mohéveu yane hána'iti imokóvokuti koane koíteovahiko Jesus. ¹⁵ Itea enepohíkone tuti sasedóti inuxínoti xâne hó'eke koánemaka ne éskiribahiko íhíxaxoti yútoe Muíse, ímaikovo noixoâne ítuke ne Jesus ákoti kuteâti, yóko'o ne kalivónohiko vaukéxoti koane kó'iyeahiko:

—Koati hána'iti ihayú'iuti ra ámoripono Ndávi —kóyehiko.

Ina kíxo Jesus ne tutíyehiko:

¹⁶ —Ako kéma koèku yúho ne kalivónohiko?

Ina kíxôa Jesus:

—Ngámoane. Ávonoekopomea yíhoikiku emó'uke Itukó'oviti rá'a? “Iti Itukó'oviti, enepone kálíhunoe kalivôno koánemaka ne ovotí'iko takikútiike, peréxoá kaná'uyéaxo iháyu'ikeopi” ákoikopo ákoe? —kíxovokoxoane Jesus.

¹⁷ Yane pihópeanehiko Jesus. Ipuhíkopeane ne pítivokona Njeruzálem, pihópone ya Mbétanea imókopoku.

Koêku xuve figu ákoti há'i

Mk 11.12-14, 20-24

¹⁸ Yuponii kôe, káyukopovomaka ne Jesus ya Njeruzálem. Yoko epékoatine hímakati. ¹⁹ Ina noíxo xuve figu xe'ókuxe xêne, itea pihoné'eya, ako ápahuina há'i noíxone. Poéhane êno túti apê. Ina kôe:

—Ukeátine kó'oyene, hunókukunemo káhá'iyea rá'a —koéne.

Yane movo'ó koéne neko xuve figu. ²⁰ Noixoâne íhikauhiko Jesus, yupihovó koe iyúpaxeova, koane kó'iyea:

—Imáko ákoino oríko movó'oyea ne xuve figu.

²¹ Ina kixovókoaxa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Enepo itukapu koati kaná'uti kívivonu, hákotimaka muyâ'i iséneu yane kívivonu, itikoátimo kuteâti ngíxoaku ra xuve figu. Haina póhutine itea muhíkovaní pehukâ ra koati hána'iti mopôî áhikuxeova ne ókoku koane kuríno'ekopeova ne mar, maní ipokóvoti. ²² Yoko uhá koeti koêkuti yépemone ya orásaum, enepo yakutípoaxo yimópikonomo, itikínokonoatimo.

Epemó'ikokono Jesus úkeaku xunáko

Mk 11.27-33; Lk 20.1-8

²³ Simoné'e ne Jesus yane hána'iti imokóvokuti, ixómoti íhíkaxo. Yane yakukú kíxoane tutíhiko sasedóti, enepone inuxínoti júdeuhiko hó'eke, yoko po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti jûdeu. Hara kixóhiko Jesus:

—Na úkea ne xunakóti itíkike ra koekútihiko? Kuti porexópi kíxineye ne ítiike?

²⁴ Ina yumopâ Jesus:

—Anéyemaka émbemopikeno. Enepomo íte yimópinunoe, ínamo enjákaepa porexónoati indúkea ra koekútihiko índuke. ²⁵ Kuti porexóa ne Xuaum Mbátita áhikea? Íhae Vanúke? áko'o xâne yara poké'e.

Yane ina kixokókohiko:

—Enepomo vokoyúhoa itúkeovo Íhae Vanúke pahukôa, “Ná'ikopo koeti ákoino yakútipanoe ne Xuâum?” kixo'óvitimo. ²⁶ Itea enepomo vokoyúhoa itúkeovo xâne yara poké'e pahukôa, pikómaka uti kixó'ovikumo xanéhiko, vo'oku heú koe xâne ínixea itúkeovo páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u ne Xuâum —kixókokonehiko.

²⁷ Énomone kixínohiko Jesus:

—Ako véxa.

Ina kixovókoaxopamaka Jesus:

—Ákoikopomaka ongóyuhoinopeano porexónoati indúkea ra koekútihiko índuke —kíxovokoxoane.

Exetínati apêti íhokovoke koeku hóyeno pí'âti xé'a

²⁸ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Na kó'inoaye iséneu rá'a? Ápe hóyeno pí'âti xé'a. Koêku pihínoa ne xuvé'eti, hara kíxo: “Nje'exá, yokó'itukepono xapa nónem úva.”*

²⁹ —Ina kixôa xé'a: “Ako angáha'a mbíhea” kíxoane.

—Itea itúkopinóa isóneu, yane pihóne xoko pahúkokonoku.

³⁰ —Ínamaka pího neko hóyeno xoko po'i xé'a. Kúteanemaka yuhó'inoa. Ina yumopâ xé'a: “Êm, mbihotímo” kíxoane.

—Itea ako píha.

³¹ —Yara pí'âti, kuti itukôa ne páhoenoa há'a?

Ina yumopâhiko:

—Xuvé'eti.

Ina kixovókoaxa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Enepohikone koperáxinoti nâti ánu'ukenati kóperau, yóko'ohiko ne mohíti sêno, énomonemo yonopô natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ya ítiike. ³² Vo'oku énomone simíno Xuaum Mbátita éxokepoinoe ponóvoti xêne yonópoti xoko

* **21:28** Ako akútíkoko koêku ra éxetina Jesus ya po'íkehiko Bíbilea. Ya Bíblia Atualizada, koati xuvé'eti xé'a neko hóyeno ako píhâ. Kene ya Bíblia Corrigida, Bíblia na Linguagem de Hoje, yoko Bíblia de Jerusalém, nihí'iti xé'a ako píhâ. Hane hóko ne emo'u xâne kixoko koêku ya Corrigida.

Itukó'oviti, itea ákonoa kali yakútípoo. Kene ne koperáxinoti náti yóko'o ne mohíti sêno, kutípooahiko. Upánini neíxanoa ne koekúti, itea kóyeane ákoyea ikétivexanoa iséneuke ne váhere kixeku itíkivo koane kiríkopi, koane ákomaka yakútípooanoa —kíxovokoxoane.

Ihíkavoti ihókovoti váhere xâne katarákinoati nóne ne únae kavâne

Mk 12.1-12; Lk 20.9-19

³³ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Ívévakanoe ra po'í exetínati apêti ínzokoake: Ápe hóyeno itúkoti kavâne nôti êno xuve úva. Itúkinoa ípi neko nóne. Ina itúko tángi kótikovoku ho'o úva itúko víyum. Ínamaka koexépuko óvoko koyonóati ne nóne, éyevoti vanúkeke motovâti ákoyea malíka ínixoku ne koyonoâti. Yane kuri'okoane ne katarákinoati ne nóne motovâti haxákoepa avané'e êho. Yane pihóne po'í poké'e. ³⁴ Simovóne kaxena veyóvope ha'í nonéti, pahúkone ahínoehiko ne únae kavâne xokóyoke ne katarákinoati ne nóne motovâti veyópoína námoepo. ³⁵ Itea eneponeko katarákinoati nóne, namú kíxoane neko pahoétihiko. Yane yehépoke'exoa póhuti. Kene po'ínu, koépekoa. Kene po'ínu, hepókoa ya mopôí koepékoatimaka. ³⁶ Yane koxú'ínakoane únae kavâne ne páhoepomaka, itea enepone katarákinoati nóne, kúteanemaka kíxoaku neko inúxotihiko pahoéti. ³⁷ Koati íkenétike, pahúkoa únae kavâne ne xé'a xapákuke, vo'oku hara koéti isóne: “Teyoátihikomo ra nje'éxa” koeti isóne. ³⁸ Itea noixeânehiko xé'a, hara kixókokonehiko ne katarákinoati nóne: “Eneporá'a, koati itukenemo ra poké'e ivakápune há'a. Hingá, kaépeka úti maka vitúkapeane ne mani ituke íkuinoake há'a ivakápu” kíxókokonehiko.

³⁹ —Yane namú kíxoanehiko koane kópuhikoepa yaneko kavâne, ina koepékoamaka.

⁴⁰ Ina kixovókoaxa Jesus:

—Enepo kayukápapu ne únae nonéti, namo kíxoanepe ne katarákinoati nóne?

⁴¹ Ina yumopâhiko:

—Koati kotívetimo kíxoaku kaepéka neko váherehiko xâne, ínamo kuri'ákapa po'ínuhiko xâne motovâti káarakinoa ne nóne, xâne porexópátimo ne námoepo simapúne kaxena veyóvope —kíxoanehiko.

⁴² Ina kixovókoaxomaka Jesus:

—Ákoikoponoa yíhoikiku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti?

—Enepone mopôí noívofoxine itúkoti péti, ainovó kôe itukóvo koati turíxeovoku uhá koéti kuteâti koeku koati inúxoti mopôí turíxeokonoke péti. Koati Vúnae Itukó'oviti kíxoánepe. Yoko vínixoa itúkeovo koati êno ihayú'uti koekúti ne ituke” koéti ne yutoéti —kíxovokoxoane Jesus ihókopovati ne mopôí noívofoxineti. *Sáramu 118.22-23*

⁴³ Ina kixovókoaxomaka Jesus neko xâne:

—Énomone ngíxinopinoe: Mani itínoe ne xanena Itukó'oviti yonópoti natíxokuke. Itea ákonenoemo yenápa. Porexókonotimo po'ínuhiko xâne yonópeaya, xâne kouhápu'íkoti ya kixoku itúkeovo ápeyea há'i póreupo Itukó'oviti kuteâti kúxone. ⁴⁴ Enepora mopôí ngíxinopike, uhá koéti xâne íkoró'uxovati, kutí koetímo póte enepo itatáko. Kene ne xâne íríp'u'ikoveke, ákonemo ípíxa. Kutí koetímo póte muvake-muvaké koetímo —kíxovokoxoane.

⁴⁵ Enepone tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeuhiko hó'êke yóko'o ne farízeuhiko, kamoáne neko exetínati apêti íhokovoke, exó kíxoanehiko itúkeovo énomonehiko kíxo Jesus. ⁴⁶ Yane opósi'ixinoanehiko kixoku iká'akea ne Jesus, itea koati pikoti xanéhiko vo'oku ainovo iníxoâti itúkeovo páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u ne Jesus.

22

Exetínati apêti íhokovoke koeku áyui náti kasátuxo xé'a

Lk 14.15-24

¹ Aúkopovo ne Jesus koyúhoyea exetínati apêti íhokovoke. Hara kôe:

² —Enepone natíxea íhae Vanúke xapa xâne, hane koénepe náti itúkoti hána'ti ayuíti kasátuxo xé'a. ³ Ápe ahínoehiko ne náti páhoe iháxihikoponea ne húpiuhiko oránake ne ayuíti. Itea ákohiko he'énka ne húpiuhiko. ⁴ Yane pahúkone po'ínhiko ahínoe neko náti koane kíxea: “Hara íxepana ne nzúpiuhiko: ‘Nguúsokoane uhá koéti ne níkokónoti nókone áyui. Ngoépekone vúti koane kínnati xe'exa váka. Usóne uhá koéti. Kíná'akanenoa ayuíti ke índukeino nje'éxa kasátuxotine' íxeahikomo” kíxoane.

⁵ —Itea eneponeko hupíútihiko, ako itúkeake yúho ne hupíxoâti. Pihóne óyonokuke ne po'ínu. Kene po'ínu, po'í itúkovoke yuíxovo. ⁶ Kene po'ínuhiko, namúkoa ne ahínoétihiko hupíxóponoati, íkoitoponoa kotíveti ina koepékoahikomaka. ⁷ Yane yupíhovó koe ímaikeovo neko náti. Pahuko húndaruna koépekexoponea uhá koéti neko xâne koepékexoati ahínoe koane oró'okeamaka pítivokonaahiko. ⁸ Ina kíxo po'í ahínoehiko: “Usóne uhá koéti nókone ra áyui, itea ako omótokea hupíxeokono nekóyohiko. ⁹ Pihénoekopo ya none ovokúti xoko koati vékoku xanéhiko. Hipíxapanamo ne uhá koéti koékuti xâne tekópone” kíxoanehiko.

¹⁰ —Ina pihohíko ne ahinoëti ya none ovokúti. Ho'úxoá uhá koëti ne xâne tokópone, xâne únati koánemaka váhere pahukoáti pihea ayuítike. Yane puhí-puhí kôe neko ovokúti ya êno hupíúti. ¹¹ Ina urúkovo neko nâti xapákuke ne húpiuhiko noíxoponea ne xâne ovoti xe'ô mësá. Ya xapákuke neko êno xâne, ápe hóyeno noíxone ákoti oko'ípovo kuteáti nókone ko'ípvoyea yonoti xapa áyui koyénoti. ¹² Ina kixôa nâti: “Iningoné, na kíxoaye yûrukovo yâye ákoti yoko'ípova ne nékone ke'ípvoyi xapa áyui kasátuxoti?”

—Yane yunu-yunú kixóvone neko hóyeno. ¹³ Ina kixôa nâti ne ahínoehiko: “Iké'akinoe hêve rá'a koane vô'u ina kiriká xapa êno hahákuti, óvokumo iyókexoti yoko ngarutútukexoti ôe vo'oku êno tiveko koêku” kíxoane.

¹⁴ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Êno xâne iháxiuti, itea ako axú'ina ne koati noivókoetihiko —koéne.

Epemó'ikokono Jesus koeku isóneunoa ne kóperau nâti

Mk 12.13-17; Lk 20.20-26

¹⁵ Ipuhíkopeane farízeuhiko xapákuke ne xanéhiko, ho'úxovonehiko oposíkoti kixoku iyupaxó kíxea Jesus epemó'ikea, kaha'ainoati pahúkeovo ya kixoku yumópea. ¹⁶ Yane pahúkoane farízeu ne íhikauhiko koánemaka xanena Êrodi xoko Jesus. Hara kixóponoahiko:

—Íhikaxotí, véxoá itíkivo koati ponóvoti koane yíxivoa ne kaná'uti kixovókuti ihíkexoati ne páhoenovoti Itukó'oviti. Ako yokómomoyi payásoko ne xâne vo'oku kutíkokone uhá koeti xâne xikóyoke. ¹⁷ Ná'íkopo kó'inoaye iséneunoa ra koekúti? Yímápvavi yará'a: Pahúkoví Ponóvoti Kíxovókuti hó'e úti poréxea úti ne kóperaxovíke Sêza, enepone nâti ya Róma exoti koeku úti? áko'o ákoyea —kíxoanehiko.

¹⁸ Itea exó kíxea Jesus ne váhere isóneuhiko. Yane hara kíxovokoxoa:

—Na koeti yopósi'okinovonunoe kehá'atinoe mbahúkeovo ya yumómpope? Koati itínoe itúkoheovoti! ¹⁹ Yéxakana ne tiúketi kóperau nâti.

Yane omínoanehiko póhuti pe'u tiúketi. ²⁰ Ina kôe ne Jesus:

—Kutí'íkopo itukoa nône yoko iha ová ra tiúketi?

Ina yumopáhiko:

²¹ —Sêza.

Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Enepone ituke nâti, peréxapa. Koáhati itukene. Kúteanemaka koêku xoko Itukó'oviti, koêkuti páhoenopi, konokoátimaka itíki —kíxovokoxoane.

²² Kamoánehiko neko yuhu Jesus, yupíhova iyúpaxeova unáko ne yumómpope. Yane kurí kíxoane epemó'ikea koane pihópeahiko.

Epemó'ikokono Jesus exépukeaxomo ne ivokóvoti

Mk 12.18-27; Lk 20.27-40

²³ Koati énomone yaneko káxe, ahí'okovo Jesus ne sadúseuhiko, enepone koyúhote ákoyeamo exépukepa ne ivokóvoti. Hara kixóhiko Jesus:

²⁴ —Íhikaxotí, hara kôe yútoe Muíse: “Enepo ivakápu hóyeno ákoti apáhuina xe'éxainoa ne yêno, konokoáti itúkeovo po'ínu ne ivokóvoti koyenópea yêno ne po'ínuikene maka avané'e xe'éxainoamaka, kutí ákoepono xe'éxa ne ivokóvotine” koe yútoe Muíse. ²⁵ Yoko ya xapákuke úti, ápe nóvo seti koeti hóyeno kopo'ínukokoti. Kóyenone neko xuvé'eti. Ivokóvone, ako ápahuina xe'éxa. Kurí kíxoane neko yêno xoko atípo. ²⁶ Kúteanemaka koêku ne po'ínu, ivókovone ákotimaka xe'éxainoa ne sêno. Ina keno'óko ne mopó'ape, kúteanemaka koêku. Yane ehane uhá koe ívohikeovo neko seti koëti. ²⁷ Ivokóvone uhá koëti neko kopo'ínukokoti, yane ivókovomaka ne sêno. ²⁸ Yane kuteáti koêku, eneponi akaná'u exépuhíkopea ne ivokóvoti, kutí'íkoponi itukópaxo koati yêno ne sêno xapákukehiko ne seti koeti hóyeno kopo'ínukokoti? vo'oku heú koéhiko kóyenoyea ne sêno —kíxoanehiko.

²⁹ Ina yumopáhiko Jesus:

—Koati pahukóvotinoe iséneunoa ra koekúti, vo'oku ákoyea yéxa koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koánemaka ne xunako Itukó'oviti. ³⁰ Vo'oku enepomo exepúhikapane ne ivokóvoti, ákonemo koyénoti koane ko'imati. Kutí koépotinehikomo ánju íhae vanúke, onóxehiko Itukó'oviti. ³¹ Yoko enepone exépuhíkopeamo ne ivokóvoti, ákoikopo yíhoikiku ya emó'uke Itukó'oviti koêku? Énomone neko koëti: ³² “Undi Itukó'oviti kuvóvone Ábraum, kuvónonemaka Izáki yoko Njáko” koëti. Yanê'e, hainá'íkopo kuvóvone ivokóvotine ne Itukó'oviti, ínapo “Ábraum-kene” akôe, itea koati kuvóvone xâne iyukóvoti —kíxovokoxoane Jesus.

³³ Kamoáne xanéhiko neko yuhu Jesus, yupíhova iháyu'ikea ne íhíkavoti íhikaxone.

Koati nokonéti itúkeokono yane uhá koeti páhoenovoti Itukó'oviti

Mk 12.28-34; Lk 10.25-28; 1 Xu 5.3; Ap 2.4

³⁴ Yane ho'úxovonehiko ne farízeu, enepohikone yuixóvoti hókea yútoe Muíse exoãnehiko ákoyea íta sadúseuhiko kóteyokea ne Jesus. ³⁵ Yoko ápe póhuti farízeuya íhíkaxoti Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse oposí'okovoti Jesus, kaha'aínoati pahúkeovo ya yumópope. Hara kíxoa:

³⁶ —Íhikaxotí, kuti itukóvovo koáti nókone xâne itúkea yane uhá koeti páhoenovi Itukó'oviti Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muíse?

³⁷ Ina yumopá Jesus:

—“Heru'ó íxea yomíxone koane iséneu ákoyea omótova yokóvo ne Itukó'oviti Yúnae.”

³⁸ Énomone itukóvovo koati hána'iti nokonéti ya uhá koéti páhoenokono xâne itúkea. ³⁹ Kene ne pí'ape, po'ínumaka kuteáti, hará'amaka: “Hako motová yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Kuteáti kixépoovoku ákoyea kemáxatikapapu, énomonemaka íxeaneye ne po'ínuhiko xâne.” ⁴⁰ Vo'oku enepora pí'átihiko páhoenokono xâne itúkea, koeku ikána'uxe xâne ya xokóyoke, koatímaka itukoáti uhá koéti ne po'ínuhiko páhoenokono itúkea yútoeke Muíse koánemaka yútoeke porófetahiko —kíxovokoxoane Jesus.

Epemó'ikoa Jesus ne xanéhiko koéku ne Mésiya
Mk 12.35-37; Lk 20.41-44

⁴¹ Koeku ho'uxo-ho'uxó kó'inoa farízeuhiko, hara kíxovokoxoa Jesus:

⁴² —Na kó'eye iséneunoano ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne? Kutu itukoa ámoripono? —kíxovokoxoane.

—Ámoripono Ndávi —koénehiko.

⁴³ Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Ná'ikopo koeti “Unaém” kixínoa Ndávi, koyúhuti ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti?

Vo'oku hara koé'epopo: ⁴⁴ “Hara kíxoa Itukó'oviti ne Únaem: ‘Ívétakapa énjopeke xoko ivátakoku koati ngapáyasokone imónokono ipuyúkexa nenéku ne uhá koeti koékuti okopópiti’” kóe.

⁴⁵ Koati “Unaém” kixoáti Ndávi. Ápeikopo oxéne itúkeovo ámoripono Ndávi ne Mésiya? —kíxovokoxoane Jesus.

⁴⁶ Yoko ako ápahuina xâne itoáti yumópea, epó'oxo ukeátine neko káxe, ákone mapikóvati épemo'ikea ne Jesus.

23

Koyuhôa Jesus váherexea kixoku itúkeovo ne evo éskiriba
Mk 12.38-39; Lk 11.43-46; 20.45-46

¹ Ina kixovókoxoa Jesus neko íhikauhiko koáne neko éno xâne hokoáti:

² —Enepohikone éskiriba yoko farízeu, koati ahukoáti íhikaxea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ³ Ítikaikopo koane héka ne uhá koeti íhikaxeopike, itea hákono ihemákova ne kixoku itúkeovo, vo'oku upánini íhikaxo, itea ako kalíhuina itúkea kuteáti ne íhikaxone.

⁴ Kutí koe ika'ákoti éno ínati inonéti ikóinoxoti po'ínuhiko xâne (ákoti itá xâne koínoyeya), itea ako kalíhuina yónea isóneu koínoyeya póhuti kali koekúti yane íkoinoxoke po'ínuhiko.

⁵ Enepohikone farízeu yoko éskiriba, itúkinoake uhá koéti ne ítekehiko, hane kahá'a éxokeovo po'ínuhiko xâne. Énomone kapáya'ikinoa ne íhaku yutoéti ukeáti emó'uke Itukó'oviti, iká'aehiko ya inúkuke itukovo takíkuke, kaha'áti noíxeokono. Énomonemaka kapáya'ikinoa ne iyóyonevo hevékuke ípovo, kaha'áti ápeyeya koyuhoáti itúkeovo teyonéti. ⁶ Koáne ya xapa ayuúti yoko ya íhikaxovokuke hó'e, yómotíhikomaka ivátakea xoko ivátakokuti ya nonekúti ke xoko ivátakoku koati payásotihiko. ⁷ Enepo yuhoikokono, koeku vékea ya none ovokúti, ahá'axomaka éxeokono itúkeovo teyonéti. Koati áhatimaka “íhikaxotí” kíxeokono. ⁸ Kene itínoe, ako yusíka “íhíkaxotí” kixíkono, vo'oku poéhaxo ne koati kaná'uti íhikaxopitinoe, kene aínovoneo íti kopo'ínukokoti. ⁹ Poéhaxo ne Yá'a, enepone Itukó'oviti íhae vanúke. Hákoikopo kepáyásoko po'ínuhiko xâne yara poké'e, kutí kixeáti Itukó'oviti, enepone Yá'a íhae vanúke. ¹⁰ Epó'oxo ákomaka yusíka “inúxínoviti” kíxeopi po'i xâne, vo'oku poéhane Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne itukóva. ¹¹ Itea hanemo itukóvo koati payásoti xepákukenoe, enepone usó koyéti itúkeovo ovoxe po'ínuhiko. ¹² Enepone kapáyásokopovoti, koteyókokonotimo. Kene ne ákoti kapáyásakapapu, énomonemo kahaná'ikokono —kíxovokoxoane Jesus.

Saya'íkono ne ikútixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne
Mk 12.40; Lk 11.39-42, 52; 20.47

¹³ —Koati kotívetimo kékú itínoe éskiriba yoko farízeu, ikítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne, vo'oku kutí koe yexexíti páhapetea natíxoku íhae Vanúke. Ákono yúrukapa koane itopó kixeamaka ne po'ínuhiko xâne kaha'áti úrukeova.

(¹⁴ —Koati kotívetimo kékú itínoe éskiriba yoko farízeu, ikítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne, itea ínípono kixea ku ne senóhiko ivokóvoti íma, kutí koe hí'ixíti óvoku.

Yane vo'oku ké'umoki itíki orásaum, kutí koe itínoe koati ponóvoti. Itea énomone kutí'ino yupihóvotimo tivéko ipiheponikonoke ya po'ínuhiko xâne.)

¹⁵ —Koati kotívetimo kèku itínoe éskiriba yoko farízeu, ikítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne. Ako malíka yénoku ihikexoponi póhuti koxe'u xâne, keha'ainoati hókea ne hékone. Muhíkova terú'uxi úne ya mar, koane píhi po'íke poké'e, usó kéyenoe. Yoko apé yehónoe, inamá'axo yupihóvo évokeovo ya itíke koane motókea yonópea ipihóponovokutike vo'oku hokópea kixeku itíkivo.

¹⁶ —Koati kotívetimo kèku itínoe kutí koeti xâne komítiti inuxínoti po'ínuhiko xâne, vo'oku hara kénoue: “Haina koati yuhóti itukovo ya iháke hána'iti imokóvokuti, enepone témpulu, koyúhoyea ne xâne. Ako koèku enepo hákotimo kousókokono ne yuhóti kuteáti. Poéhane itukápu ya iháke óro ováti ne témpulu hainápo, konókoti itúkeokono ne yuhóti” kénoue. ¹⁷ Itínoe ákoti isóneuo koane kutí koeti komítiti, pó'itinopikopo sasá'iko óro yane sasá'iko témpulu, keyúhoinoake ákoyea koèku enepo hákotimo kousókokono ne yuhóti koyuhóvoti ya iháke témpulu? Ako kalíhuina kó'iyeaney. Koati vo'ókuke ne témpulu itúkinovo sasá'iti nonékuke Itukó'oviti ne óro ováti. ¹⁸ Haramaka kénoue: “Haina koati yuhóti itukovo ya iháke áta, enepone imókonoku íparaxokonoke Itukó'oviti témpuluke, koyúhoyea ne xâne. Ako koèku enepo hákotimo kousókokono ne yuhóti kuteáti. Poéhane itukápu ya iháke íparaxokonoke Itukó'oviti ováti neko áta hainápo, konókoti itúkeokono ne yuhóti” kénouemaka. ¹⁹ Itínoe kutí koeti komítiti, pó'itinopikopo sasá'iko ne áta yane íparaxokonoke Itukó'oviti ováti, keyúhoinoake ákoyea koèku enepo hákoti kousókokono yuhóti koyuhóvoti ya iháke áta? Ako kalíhuina kó'iyeaney. Koati vo'ókuke ne áta itúkinovo sasá'iti nonékuke Itukó'oviti ne íparaxokonoke ováti. ²⁰ Énomone ngixínopinoe: Enepone koyuhoáti ya iháke áta, koatine áta yoko uhá koeti ováti ne áta koyúhoyea ya iháke. ²¹ Koáne enepone koyuhoáti ya iháke hána'iti imokóvokuti, koatine sasá'iti péti yoko Itukó'oviti, enepone Únae, koyúhoyea ya iháke. ²² Koáne enepone koyuhoáti ya iháke vanúke, koatine iháke ivátakoku Itukó'oviti natíxea koyúhoyea yoko ihákemaka Itukó'oviti, enepone ivatákoati.

²³ —Koati kotívetimo kèku itínoe éskiriba yoko farízeu, ikítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne. Kaná'uti ápeyea íperaxoke Itukó'oviti, hexakínoati póhuti yane uhá koeti yehí koeti itikevo peréxo ndízimu. Muhíkinova ne kálíhunoe neóne xe'ókuke yóvoku kuteáti otélam yoko ereva ndúse koane kómiyum, peréxomaka ndízimu ya koèkoti yé'akeye yého. Itea enepone koáti nékone itíki yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, enepone itíki ponóvoti, koane itíkivo seánati, yoko kívivo Itukó'oviti, ákonoe itíka. Yoko énomone itukóvoko koati nékone itíki ákotimaka kurí ixêa itíki ne po'ínuhiko koekúti. ²⁴ Itínoe kutí koeti komítiti inuxínoti po'ínuhiko xâne. Kutí kénouemaka xâne yuixóvoti veyópea kálíhunoe hiké irinó'ekovoti ekáke ya koeku ákoyea itíkoake ne koáti hána'iti koekúti kuteáti itóvoku kámelu irinó'ekovoti. Huirí kixea né'e, ako itíkoake.

²⁵ —Koati kotívetimo kèku itínoe éskiriba yoko farízeu, ikítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne. Koati kutí ketínoe xâne kókoyuse kixoxoti kípó'ikea enovópeti yoko úto meúkeke, itea kúveuke koati énoti ihómuyo. Énomone kénenoeye koeku itúkeovo ainóvoti váhere koekúti ová ne iséneuo yoko kehá'ayi yaúpu'iki po'ínuhiko xâne, kutí kixévoti xâne hu'uxeáti itukevo motováti kirí'uxi apeínopiti. ²⁶ Itínoe farízeu, koati kutí ketínoe komítiti. Kuteáti koeku kónokea sasá'iyea kúveuke ne enovópeti kípó'ikokono, énomonemaka koéneye kónokea sasá'ipea iséneuo inúxotike motováti sasá'iyeamaka heú koeti kixeku itíkivo.

²⁷ —Koati kotívetimo kèku itínoe éskiriba yoko farízeu, ikítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne, vo'oku kutí kénoue katátumbana ivokóvoti hóhopu koyéti homóxeovo, uhé'ekoti xoko noixoáti, itea ya opékuke ainovo ope ivokóvoti ová yoko imuyúkoti. ²⁸ Énomonemaka kénenoeye noixópi po'ínuhiko xâne, kutí kénoue ponóvoti, itea enepone iséneuo, ainovo semekénovo'iti yoko ákoti tópi kó'iyevovoku vaherévokoti ová —kíxovokoxoane Jesus.

Kotíveti kixókonokumo ne ikítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko

Lk 11.47-51

²⁹ —Koati kotívetimo kèku itínoe éskiriba yoko farízeu, ikítixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne, vo'oku kèxepuko katátumbana porófetahiko koyúhóti emo'u Itukó'oviti mekúke, koane keúhe'ekinoa katátumbana neko xâne ponóvoti kixoku itúkeovo ivokóvotino. ³⁰ Ina kenóe: “Eneponi itukapu kaxena voxúnoekene vápeyea, ákoni vaxéna nekóyohiko koepéko porófetahiko mekúke” kénoue. ³¹ Yane yíúho, koati keyuhóponoti itíkivo ámoripono koepékoati ne koyúhóhiko emo'u Itukó'oviti mekúke. ³² Koeku kó'iyeaney, keúkapanaiokopo ne váhere itukéti túriu ne yoxúnoekene. ³³ Itínoe kutí koeti koéxoe! Itínoemaka ámoripono xâne kutí koeti koáti ipúhokovoti koéxoe! Ákonemo yoxéne ítivoa ne ipihoponope Itukó'oviti. ³⁴ Yane apétimo porófeta koyúhóti emo'u Itukó'oviti mbáhoe xepákukenoe, koane hóyeno kó'éxoneti yoko ihákaxoti emo'u Itukó'oviti, itea apétimo képeu xapákuke. Kene

po'ínuhiko, kiruhúxoatimo. Kene po'ínuhiko, yihípóke'exoatimo he'úxinovokuke hé'e koane hekó'ixoatinoemo ya koékuti pitivóko óvohikoku váherexea ítikeinao. ³⁵ Itea kó'inokenemoye, motovâti itúkeovo youúkenoe yóno itina uhá koêti neko xâne ponóvoti kixoku itúkeovo, koépeuhiko yoxúnoekene ukeâti kaxénake koépekeokonoku Âmbeu, enepone ponóvoti kixoku itúkeovo, tukú koeti kaxénake koépekeokonoku Nzakâriya, xé'a Mbarákiya, képeunoe ukeâti ne hána'iti imokóvokuti yonoti xoko áta yane kindanake hána'iti imokóvokuti. ³⁶ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Vo'ókukehiko ra koekúti, oukekemo ra xanéhiko apêti kó'oyene yonómo uhá koêti ra koekúti —kíxovokoxoane Jesus.

Iyô Jesus vo'oku íhae Njeruzálem
Lk 13.34-35

³⁷ Ina koe'ikomaka ne Jesus:

—Imáko ké'yivokutu itínoe íhae Njeruzálem. Aínovonoee ití xâne yómoti koépekea porófeta koyúhóti emo'u Itukó'oviti. Aínovonoemaka ití koépekenati ovoxe Itukó'oviti páhoe xepákukeneo, hipokoâti ya mopô. Kuteâti kíxoaku tapí'i ho'úxea ne xe'éxaxapa opékuke kèvi, ene ngahá'amaka ngíxeopineye, itea ákonoe yakáha'a. ³⁸ Yara kuteâti kékunoe, ákonemo ovâti ra yóvoku, kurí kixokónotimo. ³⁹ Koati ngixópitinoe: Ukeátine kó'oyene, ákonemo neixapanu tukú koeti yaneko káxe ké'yikumó: “Viháyu'ika rakene keno'ókoti páhoenoví Vúnae Itukó'oviti” yakoénoe —koéne ne Jesus.

24

Koyuhôa Jesus uké'exeekonomo ne hána'iti imokóvokuti
Mk 13.1-2; Lk 21.5-6

¹ Ipuhíkopeane Jesus ne témpulu, enepone hána'iti imokóvokuti, koeku pihópea, ahí'okovone Jesus ne íhikauhiko, ina so'ixínoahiko uhá koêti ne koexépoeti ítúte ne hána'iti imokóvokuti koane oveâti xe'ókuke ipixoâti.

² Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Neíxoaneneo koeku uhá koeti rá'a? Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Ákomo ápahuina mopô pâredena ákoti katahínekexakana. Heu-heú koetimo kotóhinekexeokono —kíxovokoxoane.

Turi kotíveti koekúti

Mk 13.3-13; Lk 21.7-19; 1 Pê 1.6-7; 2.19; 3.14; 4.12

³ Yoko hane ivátahexo ne Jesus oukeke neko kali mopô iháxoneti Olívera. Yane ahí'okovahiko íhikau. Koati ainóvotínehiko ákoti po'í xâne xapákuke. Ina kixohíko Jesus:

—Yokóyuhoinovea ápepemo ra koekúti kíxínevíkemeku, yoko itukóvotimoye koekúti hoénaxovope ne kaxena ítíkópivokumo náti, yoko uké'eyeakumakamo ra kúveu mêm —koénehiko.

⁴ Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Yokóhiyanavonoe maka hákone aupú'ikopiti. ⁵ Vo'oku enómo xâne simôti xepákuke iko'ítukexoti ínza. “Undi Mésiya, páhoe Itukó'oviti koiteovo xâne” koetímó. Epó'oxo enómo xâne ítone aúpu'ikea. ⁶ Koane yeyekóxotimo ápeyeane ákoti tópi óvoku isukókoti, koane kemotímakamo po'ínuhiko eyekoúti ápeyea kahá'ati isúkeokoko, itea hákonemo kenóko'i. Konókoti kó'iyeanemoye, itea haina hunókokumo ra mêm nê'e. ⁷ Vo'oku inúxotike apétimo íhae po'í poké'e isukóponoti xanéhiko íhae po'í poké'e. Koane apétihikomakamo náti isukókoti. Enómakamo hímakati yara kúveu mêm, koane ákomo tópi óvoku iyuyôti poké'e. ⁸ Enepora koekútihiko, koati turí'ikonemo hána'iti tívoko koekúti.

⁹ —Ikeítponokonotinoemo kotíveti, koane apétimo koépeuti xepákukeneo, epó'oxo yupihóvatimo púveopinoo ne xanéhiko ya uhá koeti koékuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêm vo'oku ítíkivo hokónuti. ¹⁰ Yaneko káxehiko, enómo kuríkoti hókeonu, koane enómo xâne ítukóheovoti, kuríkotihikomo po'ínuhiko hokónuti xoko xanéhiko puvâti. Enómakamo puvokókoti. ¹¹ Enómo xâne koyúhóti itúkeovo páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u itea ákomo akána'uhiko, koane enómo xâne ítone aúpu'ikea. ¹² Epó'oxo vo'oku yupiheovomo ukóponea ne vaherévokoti, yupihovó koetímó xâne hokónuti isomókoti ákoyea omótovokoko okóvo. ¹³ Itea enepone koxuná'ixovoti ingéneke ákoti aukápapu ikéne tukú koeti hunókokuke, énomonemo pihópó vanúkeke xoko Itukó'oviti. ¹⁴ Yoko koyuhóvotimo ya uhá koeti kúveu mêm ra inámati íhíkauvoti koyúhóti koeku natíxena ne Itukó'oviti xapa xâne, motovâti kámea xanéhiko ya uhá koeti koékuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêm. Yane simóvotínemo hunókoku ra mêm —kíxovokoxoane Jesus.

Simapúne ne hána'iti tívoko koekúti
Mk 13.14-23; Lk 21.20-24

¹⁵ Ina koe'ikomaka ne Jesus:

—Enepo neixâneneo ne êno váhere koekúti yane óvoku koati sasá'iti kixovókuti, koesáyu'ixoati koane kotohínekepopati, kuteâti koeku yuhóke porofeta Ndaníye koyúhóti emo'u Itukó'oviti mekúke, hara ngôe vo'ókuke: (Yoko koêkuti yuhóikoati râ'a, apásika éxea koeku kixó'ekone.) ¹⁶ Enepo hikone xâne ovotíya Njúdeya, okóho'inehiko xapa kali mopô. ¹⁷ Kene koekúti xâne ovoti ómomikokuke ouke pêno, hákone urúkopovo kúveu óvoku veyóponea koekúti apeínoati, itea aká'ikaneye okóho'i. ¹⁸ Kúteanemaka koêku ne ovóheixóti ya mêum, hákone aukópovo veyóponea po'í ípovo óvokuke. ¹⁹ Hanemo kixovóhiko yaneko káxe, sêno ihaikóti yoko ohíkotiko xe'éxa. ²⁰ Yépemaikoponeo Itukó'oviti ákoyeamo itúkapu ya xapa kásati, áko'o ya sáputu ápeyeamo ra koekúti hiko, ²¹ vo'oku yaneko káxehiko, koati yupihóvatimo tivéko ne koekúti hiko ákoti ápeyeaku kuteâti inâ turixóvo ra kúveu mêum tukú koeti kó'yene, epó'oxo ákonemo ápeyeaku kuteâti tivéko ra koekúti. ²² Yoko enepone kaxu'íkenexakana neko káxehiko, ákoni iteóvati. Itea vo'ókukehiko ne noívokoe Itukó'oviti, enepohikone koati xanéna, énomonemo ákoino káxu'íkenexakana.

²³ —Yane enepomo áva kixópitinoe: “Hará'a ne Mésíya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne”, áko'o “Anêko yáko” ixekána, hákonoemo kitipôa. ²⁴ Vo'oku enómo xâne koyúhóti itúkeovo Mésíya, itea ákomo akána'u. Yoko enómakamo mahi porófeta koyúhóti emo'u Itukó'oviti, itea aínovomo ákoti akána'u. Itúkoti hiko êno hána'itinoe iyupánevoti yoko koekúti hiko ákoti noíxeokonoku. Muhíkovamo ne koati noívokoe Itukó'oviti, enepohikone koati xanéna, mani koímaimito íteokono vo'ókuke. ²⁵ Neíxapuikopo, vo'oku endó'okopitinoene tumúneke símeovomo neko káxe.

²⁶ —Énomone ngxínopinoo: Áva kixópitinoe: “Harakóxono ne Mésíya ya mêum ákoti apêti” ixápi, hákonoemo pihinéa. Koáne, “Harakóno he'onóvoti kúveuke ovokúti” áva kixópiti, hákonoemo kitipôa. ²⁷ Vo'oku kuteâti koeku ipixéneneoti uhá kíxea kouhupu'ikea vanúke ukeâti úkeaku ihároti tukú koeti ya xoko onómekovoku káxe, énomonemo koéneye iyúseye ne ngáyukopovope, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxovokoxoane Jesus.

²⁸ Ina itúkinoamaka íhokoake ne kíxone. Hara kôe:

—Koêkutimo óvoku ne ivokóvoti, énomonemakamo ho'úxovo varutútuhiko —kíxovokoxoane.*

Koêkumo kayukárapu Jesus

Mk 13.24-27; Lk 21.25-28; 2 Ts 1.7; 2 Pê 3.10; Ap 1.7; 19.11

²⁹ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Koati ikénepokemo ne kotívoti koekúti hiko ngxínopikeneo yaneko káxehiko, ákonemo parexa uhápu'ine ne káxe, hahakú koetínemo. Koánemaka ne kohê, ákonemo aúhupu'i. Irihíkovotimo ne hékere. Koáne ne po'ínuhiko koekúti apêti ya vanúkeke, itohíneke xotimakamo. ³⁰ Yane apé koetínemo vanúkeke hoénaxovope nzeópope, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. Iyóke xotimo uhá koeti xâne yara kúveu mêum, koane noíxóponutinemo ngena'ákapa xapákuke kapási ya vanúke. Xané ngxíópotinemo njunáko koane êno únje'ene koeku indúkeovo hána'iti ihayú'íuti. ³¹ Yane ínamo mbahuhíka ovónje, enepohikone ánju íhae vanúke óxea êno hónoti emo'u torombéta. Yane ho'uxópatihikomo ánju ne noívongoe, enepohikone koati njanéna koekútimo óvohikoku yara uhá koeti kúveu mêum, omopátihikomo vanúkeke —kíxovokoxoane Jesus.

Ihíkavoti ihókovoti koeku xuve figu

Mk 13.28-31; Lk 21.29-33

³² Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Ívévakaikopo koêku ra xuve figu koáne ne ihíkavoti ínzokoake. Enepo inamápone ne káva'o koane tûti, yéxoaneneo yé'exoepovone kaxena kevópope úko. ³³ Kúteanemaka koêku enepo neixâneneo uhá koeti ra koekúti ngxínopikemeko, yexoátinemo yé'exoovone kaxéna. ³⁴ Koati emo'úti ra yunzó'opinoo: Enepo xanéhiko apêtino yaneko káxehiko, ákomo ivákapu koeku ávoya kauusakapu uhá koeti ra koekúti ngxínopikeneo ápeyeamo. ³⁵ Uké'etimo ra vanúke koánemaka ra poké'e, itea enepora emó'um, ákomo uké'eyeaku.

Kaxéna yoko orána ápepemo ne kíxone Jesus

Mk 13.32-37; Lk 12.35-40; 17.26-36; 1 Ts 5.2; 2 Pê 3.3

³⁶ —Enepo kaxéna yoko orána ápepemo ne koekúti hiko, ako exoâti itukóvotimoye, muhíkova ne ánju, enepohikone ovoxe Itukó'oviti íhae vanúke, muhíkovamaka úndi, undi Xe'exa Itukó'oviti. Poéhane Nzá'a exôa. ³⁷ Yoko kuteâti koeku yaneko kaxénake Nôe, énomonemakamo koéneye enepo simapúne kaxena aúngopovope, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ³⁸ Vo'oku yaneko mekúke tumúneke ápepe neko êno koiníkoti, poéhane níkea, énoyeovo koane kásatuxea yuíxovo neko xanéhiko tukú koeti yaneko káxe

* **24:28** Enepo kixó'ekone yuhu Jesus vo'oku varutútu, ako tópi isónéunoo ihíxavotihiko ra Bíbilea. Hara póhuti isoneúti vo'ókuke: Kuteâti koeku ho'úxinovohiko ivokóvoti ne varutútu, ákoti apásika etó'okoati, énomonemakamo koéneye úti, uti kutípiti Jesus enepo aukárapu Vúnae. Vexoátimo ákotimo apásika etó'okoviti.

urúkowane Nôe neko hána'iti vatéke. ³⁹ Ákohiko iyúkinapa isóneu xanéhiko neko koekúti imókone apé neko koiníkoti. Yane heú kíxoane koupa'ixeahiko. Énomonemakamo koéneye ne ngáyukopovope yara kúveu mêm, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ⁴⁰ Yaneko káxe, apétimo pi'áti xâne ya mêm. Poéhamo veyopókonoti, kene po'ínu, iríkovokunemo. ⁴¹ Koane apétimo pi'áti sêno kaha'ínekokoti itútukea. Poéhamo veyopókonoti, kene po'ínu iríkovokunemo. ⁴² Usokó yákoeyeno, itíkapa iyukóvoti isóneu vo'oku ako yéxanoe kaxena nzeópope, undi Yúnae. ⁴³ Itíkinanoe iséneu rá'a: Eneponi exá hóyeno únae ovokúti símeamo oméxoti koane ókoku símope, mani kuxó kixoióxoti. Ákoni síka úrukeova ne óvoku. ⁴⁴ Énomonemaka kónokino usó kéyeyi, vo'oku ya koati ákoyeakumo kixápanu, énomonemo ngáyukopeovo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne.

Éxetina Jesus koeku únati yoko váhere ahinoêti

Lk 12.41-48

⁴⁵ Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Itíkina iséneu koêku ne ahinoêti koati yuixóvoti ítukexeokonoke koane ponóvoti isóneu ítukeke, enepone ípíhinoake pátarauxa éxea koêku ne po'ínuhiko ahínoe motováti kouñakinoa nókone koatíke kaxénaxeokonoke. ⁴⁶ Koati únati koêku ne ahinoêti kuteáti, enepone inu'épo pátarauxa kíxeaneyé ko'ítukeya aukápapu. ⁴⁷ Koati emo'úti ra yunzó'ínopinoo: Kuri'ó kixoiátimo pátarauxa kóyoninoa uhá koeti apeínoati. ⁴⁸ Itea enepo itukápu váhere ne ahinoêti, ep'óxo akoémaka isóneu: “Yupíhovane xu'íkeneyea ne mbátarauxa” akôe, ⁴⁹ ina turixápu yehépoke'exe ne po'ínuhiko ahinoêti ha'íne, koane yuixápu níkea, énoyeovo yoko kohíhiyea, nahápu nê'e. ⁵⁰ Vo'oku seopó koetimo pátarauxa ya káxe koati ákoyeaku kuxápa, koáne ya ôra ákoyeakumaka éxa káyukopeovokumo. ⁵¹ Yane koati kotívetimo kíxoaku pátarauxa ípíhápána. Iyonópatimo xoko iyónopaku ne xâne ákoti aunáti kixoku ítúkeovo ikútixapovoti sasá'iti ya po'ínuhiko. Koáne enómo iyókexoti koane ngarútutukexea ôe vo'oku hána'iti tiveko koêku ya xoko iyónopokonokuhiko.

25

Ihíkavoti apêti íhokovoke koêku ne yehí koeti árunoe

¹ Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Enepone natíxea íhae Vanúke xapa xâne, hane koéneye yehí koeti árunoe, ainóvoti omoti íhaku yukúna kouhupu'íkope okotúmonexoponoti koyénotimo. ² Ápe singu koeti xapákukehiko ákoti isóneu. Kene ne po'í singu koêti, ainovo ko'isóneuti. ³ Enepoihikone ákoti isóneu, omo íhaku yukúna, itea ako amína po'í hō'o ne yukúna. ⁴ Kene ne ko'isóneutihiko, ápe po'í hō'o ne yukúna ómone xané kixoiáti ne íhaku yukúna. ⁵ Koeku ko'ókoriyea seópea ne kúxoixopone, uhékene íxépa koane imókeahiko.

⁶ —Ya kuku yóti, apé koene emo'u vaúkoti: “Harakénepo ne kuxopóneti. Yakátumanexapanoe” koe yúho.

⁷ —Yane heú koene iyuhikeovo neko árunoe, ina ihúxoa ne yukúna. ⁸ Enepone árunoehiko ákoti isóneu, ákone áhupa írúmene yukúna. Ina kixohíko árunoe ko'isóneutihiko: “Peréxavi kalihú koeti ho'o yikúna, vo'oku kahá'ane ípukeovo ra yukuna úti” koénehiko.

⁹ —Ina yumopá árunoehiko ko'isóneuti: “Ako yusíka, mará'inamo heú vákoe kónokinovovi. Pihé'evonoe xoko kavaneáti, venéxapána” kíxoanehiko.

¹⁰ —Koáne, pihónehiko vanéxoponea. Itea koeku píheahiko, seópone ne koyénoti kúxoixoponehiko. Yane enepohikone usokó koyêti, xané kixópanehiko ne koyénoti úsa'ixopeovo xoko áyui kasátuxoti. Yane exéxopovone ne pahapéti.

¹¹ —Kali xu'íkénene, aukopovohiko neko árunoe ákoti isóneu. Ina vaukóhiko: “Unaém, Unaém, míhe'ákinavea ra pahapéti” koénehiko.

¹² —Ina yumopá inu'íxinoati kúveuke ovokúti:

—“Koati ngixópitinoe ákoyea énjapi.”

¹³ Ina kixovókokoa Jesus:

—Usokó yákoeyeno, itíkapa iyukóvoti isóneu vo'oku ako yéxa itukóvotimoye kaxéna koane orána ne aúngopovope —koéne.

Ihíkavoti apêti íhokovoke koeku mopo'áti ahinoêti

Lk 19.11-27

¹⁴ Ina koepómaka ne Jesus:

—Enepone natíxea Itukó'oviti xapa xâne, hanemaka koéneye hóyeno yonoti po'íke poké'e. Tumúneke píhea, iháxihiko ahínoe porexoáti kóyoninoa apeínoati óvokuke. ¹⁵ Ina poréxo po'í ahínoe, singu koeti pe'u tiúketi. Yoko póhutihiko pè'u, éno ováti. Kene ne po'ínu ahínoe, pí'a pè'u námoe. Kene po'ínu, poéha pè'u. Hara exóa poréxokonoke póhutihiko ahínoe kuteáti kixoku ahúkoko ya itúkétike. Yane pihóne neko pátarauxa. ¹⁶ Eneponeko ahinoêti namúkoti

singu koeti pe'u tiúketi, ehá'axo namúkoa, pihóne oposíkoati kíxoaku kohíyakea neko tiúketi. Yane ápene ehópo po'i singu koeti pê'u. ¹⁷ Kúteanemaka koèku neko namúkoti pi'áti pê'u, ítoamaka po'i pi'áti pê'u ehópo. ¹⁸ Itea eneponeko namúkoti póhuti pê'u, pihóne kehókoponea uhóro iyónoaku hé'onea neko tiúketina pátaraua.

¹⁹ —Xu'ikénene, ina kayukópovo pátaraua epemópatihiko kíxoaku neko tiúketi. ²⁰ Ina ahí'ókovo pátaraua neko namúkoti singu koeti pe'u tiúketi. Yane poréxopane po'i singu koeti pê'u tiúketi ého, koane kíxea: “Unaém, singu koé'epopo pe'u tiúketi peréxonuke. Kó'oyene anéyepo po'i singu koeti pê'u enj'ó'ino pi” kíxoane.

²¹ —Ina kíxôa pátaraua: “Mbiú koe ítike. Iti koati únati ahinoéti yuixóvoti ítuke. Koeku kó'iyeaneye ítike yane kali mboréxopike, kó'oyene mborexópitinemo yéxi koeku koati xu'ínatiya. Yókopone, kaha'íné íxepanu ya elókeyea ongóvo” kíxoane.

²² —Yane ina ahí'ókovo neko ahinoéti namúkoti pi'áti pe'u tiúketi. Hara kôe: “Unaém, pi'apepo pe'u tiúketi peréxonuke. Kó'oyene anéyepo po'i pi'áti pê'u enj'ó'ino pi” kíxoane.

²³ —Ina kíxôa pátaraua: “Mbiú koe ítike. Iti koati únati ahinoéti yuixóvoti ítuke. Koeku kó'iyeaneye ítike yane kali mboréxopike, mborexópitinemo yéxi koeku koati xu'ínatiya. Yókopone, kaha'íné íxepanu ya elókeyea ongóvo” kíxoane.

²⁴ —Koati hunókokuke, simóne ne namúkoti póhuti pe'u tiúketi. Hara koéne: “Unaém, enj'ó'ino itíkiyo hóyeno ákoti omotóva ikómohixekono. Iti xáne itíxoti upánini ákoyea neóne. Ápemaka yého upánini ákoyea nêa. ²⁵ Koati mbikoáti ing'ó'itukexea ne tíketina, ene njé'oninoa ne péneku. Hará'apo kó'oyene” kíxoane.

²⁶ —Ina kíxôa pátaraua: “Koati iti váhere ahinoéti ákoti yuixápu ítuke. Yéxoanini indúkeovo xáne itíxoti xoko ákoyeaku nóne, koane ápeyeya ênjo xoko ákoyeaku ngurika ake nónem. ²⁷ Mani konokoáti ípihi bánkuke ne ndiúketina motováti ikó'itukexekono. Yane koeku nzeópea kó'oyene mani ihiyákotine” kíxoane.

²⁸ —Ina kíxôa únai tiúketi ne po'ínuhiko ahínoe: “Viyápine tiúketina nê'e. Hane peréxapa apéti yehi koeti pê'u. ²⁹ Vo'oku uhá koeti xáne xu'ínati ého, kuri'úxinokonoatimo. Yané'e, yupihovó koetíneo xomo ého. Itea enepone ákoti axu'ína ého, muhíkova ne kali apéti xokóyoke veyopeðkonatimo. ³⁰ Kene ne ahínoe ákoti yuixápu ítuke, kiríkanoe xapa éno hahákuti, óvokumo iyóhexoti yoko ngarutútukexoti ôe vo'oku éno tiveko koéku” kíxoane pátaraua —kôe éxetina Jesus.

*Yonópokumo póhutihiko xáne hunókokuke ra mêum
Ap 20.11-12*

³¹ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Enepomo aungápapune, undi íhae vanúke ikútisapikoponovoti xáne, exákanane indúkeovo koati hána'iti ihayú'uti náti, anjenápanemaka uhá koeti ánju íhae vanúke, enepohikone ovoxe Ituk'ó'oviti, ínamo ivandákapa xoko ivándakoku nandíxea koeku indúkeovo hána'iti náti. ³² Yane ho'uxóvotimo uhá koeti xáne nonénguke ukeáti póhutihiko poké'e, koékuti óvohikoku yara kúveu mêum. Ínamo nzaxakéxapa ne xanéhiko kuteáti kíxoaku koyónoti su'úso háxakexopea ne su'úso yoko vaxíkita. ³³ Haramo injíkopahiko ne njanéna, enepohikone ínzokoke su'úso, énjopeke xoko óvokumo ne ngahána'iu. Kene ne ínzokoke vaxíkita hiko, lombékukemo injíkopahiko. ³⁴ Yane ínamo injá ne ovotíhiko énjopeke yaneko exákanane indúkeovo koati hána'iti náti: “Kíná'akapa, itínoe itúkinokemo únati ne Nzá'a. Yúrukapapa ra natíxoku Ituk'ó'oviti kouánaopine ukeáti iná apé ra kúveu mêum. ³⁵ Vo'oku yaneko épekeonuku hímakati, peréxonunoe nínga. Epékonu úne, peréxonunoemaka úne. Koeku úngea po'i poké'e, peréxonu óngea yóvokuke. ³⁶ Akó'o ímbovo, peréxonunoemaka ímbovo. Nga'aríne, kétarakonunoe. Óvom íka'ákovokutike, néixopononu” ngxioáti hiko.

³⁷ —Yane ínamo íxánu ne ponóvoti kíxoku ítukeovo: “Unaém, ná'aye noíxeopi úti épekeopi hímakati ina porexópi uti níkokónoti? Ná'ayemaka poréxeopi uti úne epékeopi? ³⁸ Ná'aye poréxeopimaka uti yóki vóvokuke yukéa po'i poké'e? Ná'aye noíxeopi úti ákoyeaku ípevo, ina porexópi uti ípevo? ³⁹ Ná'ayemaka noíxeopi úti ké'aríneyi yoko iké'akivo ina noixóponopi úti?”

⁴⁰ —Ínamo injá yaneko exákanane indúkeovo koati hána'iti náti: “Koati emo'úti ra yunzó'ino pinoe: Heú koeti apé ítikeino ra kálíhunoe hokónuti, enepone kutí ngxíone mbo'ínuhiko, koati undímaka kíxéneye.”

⁴¹ —Ínamakamo injá ne ovoti lombékuke: “Yahíkuxipununoe, itínoe imbíhophononemo. Yenápanoe ípihóponovokutike xapa yúku ákotinemo ípukeovoku kotúsinokonoake ne Ndeápu yoko uhá koeti ndémoniuhiko ovóxe. ⁴² Vo'oku yaneko épekeonuku hímakati, ákonoe peréxanu nínga. Epékonu úne, ákonoe peréxanu úne. ⁴³ Koeku úngea po'i poké'e, ákonoe peréxanu óngea yóvokuke. Akó'o ímbovo, ákonoe peréxanu ímbovo. Nga'aríne koane óvom íka'ákovokutike, ákonoe néixapananu” ngxioáti.

44 —Ínamo ixanúhiko: “Unaém, ná'aye noíxeopi úti épekeopi hímakati, áko'o epékopi úne? Ná'ayemaka noíxeopi úti yukúti po'i poké'e, itukovo ákoti ípevo, áko'o itukovo ke'aríneti itukovo ike'ákovoti, ákoti katarákapi úti?”

45 —Yane ínamo injáhiko: “Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Heú koeti akó'o ketaráka ne koati kálíhunoe hokónuti, koati undínemaka kixéneye” ngixoáthihikomo.

46 —Yane yonópotihikomo íphóponovokutike nekóyo ákotinemo hunóko. Kene ne ponóvoti kixoku itúkeovo, ákonemo hunóko ópea xoko Itukó'oviti —kíxovokoxoane Jesus.

26

Oposíkokonone kixoku koépekeokono ne Jesus

Mk 14.1-2; Lk 22.1-2; Xu 11.45-53

1 Uke'éxoane Jesus íhikaxea uhá koéti ra íhikavoti íhikaxone, hara kíxovokoxo íhikauhiko:

2 —Yéxoanoe pí'ayeane káxe ávoti simóvotinemo kaxena kóyuipe úti, enepone Pásko. Yane nguri'ókotonotinemo xanéhiko kuruhúxonutimo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxovokoxoane.

3 Yoko enepohikone tuti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, koáne ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti júdeu, ho'úxovonehiko yane óvoku koati payásoti ya uhá koeti sasedóti koéhati Kaífa. 4 Yane opósikonehiko isóneu kixókumo omé kíxeahiko Jesus iká'akea koane koépeka.

5 Hara koéhiko:

—Itea ako yusíka itúkeovo xapa ayuúti mará'inamo ímaikexapu ra xanéhiko —koénehiko.

Jesus ya Mbétanea

Mk 14.3-9; Xu 12.1-8

6 Yoko Mbétanea óvoheixo ne Jesus óvokuke Símaum, eneponeko unatípeati koati váhere arinéti íhaxoneti lépara. 7 Yane ahí'okovane sêno omoti íhaku xêru, itukéti ya hopú'iti mopôí íhaxoneti alabásturu. Yoko puhí kôa êno kohépi xêru íhaxoneti báusamu. Ina ovopú'iko Jesus yane xêru koeku vatá kóyeyea xe'ókuke mêsa. 8 Noixoâne íhikauhiko Jesus, êno poé'ainoahiko isóneu neko sêno. Hara koéhiko:

—Na koeti évokinovo ra êno kohépi xêru? 9 Mani êno tíuketi ováti akavánevo, ínani parekékaxana xanéhiko ákoti apeínoati ne ésa'i —koénehiko.

10 Yoko kámeane Jesus neko yúho. Yane hara kíxovokoxoa:

—Na koeti ikétivexinoanoe koêku ra sêno? Koati únati koekúti ítukeinonu. 11 Vo'oku kóyekunemo xepákukeno ne xâne ákoti apeínoati. Kene úndi, ákomo ángoyeneye xepákukeno. 12 Koeku óvo'okeonora ra xêru, koati inúxinonoatine ne kíxókonokumo múyom engaxápune. 13 Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Ya uhá koeti kúveu mêmum, koékutimo koyúhovoku ra inámati íhikavoti ínzikaxone, koyuhókonotimakamo ítukeinonu ra sêno, puyákoponeovakemo okóvo xâne ra sêno —kíxovokoxoane.

Oposíkoane Njúda kíxoakumo kuríkea ne Jesus xoko puváti

Mk 14.10-11; Lk 22.3-6

14 Yanê'e, ápe póhuti yane nduse koeti íhikau Jesus, enepone koéhati Njuda Iskarióti, pihôti yúho'ixoponea neko tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke. Hara kôe yuhópoinoa:

15 —Namo yé'aye peréxonuke nguri'ákapeanoe ne Jesus? —kíxovokoxoane.

Yane poréxoanehiko tirinta koeti pe'u tíuketi péhu. 16 Ukeátine neko káxe, opósi'ixoane Njúda kíxoaku kuríkea Jesus xokóyokehiko.

Pahukôa Jesus kóyuseyoivo níkokuhikomo xapa ayuúti

Mk 14.12-16; Lk 22.7-13

17 Yaneko inúxoti káxe xapa áyui júdeu hó'eke, níkeakuhiko páum ákoti kohiyákoati, ahí'okovo Jesus ne íhikauhiko koane kíxea:

—Na kehá'a kóyuseoponea úti ne vóvokumo níkea úti xapa ayuúti? —kíxoanehiko.

18 Ina yumopá Jesus:

—Píhe pitivókoke xoko xâne ngixínopike. Hara íxepana: “Pahukó'oviti yáyeke ne Íhikaxoti. Hara kôe páhoenovi koyúhopoinopea úti: ‘Simóvone oránam. Yóvokukemo óvom níngea xapa ayuúti, úndi yoko ínzikauhiko' íxeamo” —kíxovokoxoane Jesus.

19 Koane itúkoahiko ne páhoenora Jesus. Yane kóusokoanehiko neko níkámo xapa áyui Pásko.

Exóka Jesus itukóvotiye ne kuríkoátimo xoko xanéhiko puváti

Mk 14.17-21; Lk 22.21-23; Xu 13.21-30

20 Hahaméne yanekóyoke, ivátakone ne Jesus xe'o mêsa, koáne neko nduse koeti íhikau xánena. 21 Koeku níkeahiko, hara kíxovokoxoa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Anéye póhuti xepákukeno itúkoheovoti koeku hókeonu, yoko kuríkónutimo xoko xanéhiko puvónuti —kíxovokoxoane.

²² Yane yupihovó koénehiko ikáxu'iyea okóvo koane turíxeovonehiko pohú pohu kó'iyea kíxea Jesus:

—Unaém, undíperameamo?

²³ Ina kixovókoaxo Jesus:

—Enepone xané kixónuti yendémekea utókuke, énomone itúkoheovoti koeku hókeonu nê'e, kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti. ²⁴ Koati kaná'uti ngoépekeokonono kuteâti koeku yutóxeovo ya emó'uke Itukó'oviti vo'ónguke, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, itea koati kotívetimo koéku ne kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti. Yusikóneni ákoyea ipúhika yara kúveu mêm —koéne.

²⁵ Yane ina kôe ne Njûda, enepone kurikoâtimo xoko xanéhiko puvâti:

—Íhikaxotí, undíperameamo?

Ina yumopâ Jesus:

—Enepone yépemonuke, kaúhapa'íkoa itúkeovomo íti —kíxoane.

Níko ne evo Jesus xapa áyui Pásko

Mk 14.22-26; Lk 22.15-20; 1 Ko 11.23-25

²⁶ Koeku níkeahiko, veyo pâum ne Jesus, ina ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti. Yane honó'ekexoa ne pâum, ina porekéxoamaka íhikau koane kixovokoxea:

—Víyanoe, níkeanoe. Enepora pâum, múyom kixó'eko —kixovokoxoane.

²⁷ Yane ina namukôa Jesus ne enovópeti koane íkoro'ixeovo xoko Itukó'oviti. Yane pōrekexoane íhikau koane kixovokoxea:

—Yénapa, heú ketínoe. ²⁸ Vo'oku enepora víyum, hane kixó'eko indína ovokínovotimo êno xâne, ésa'i (inámati) kixovókuti itukeino xâne ne Itukó'oviti motovâti itúyoepa pahúnevo. ²⁹ Koati ngxópitinoe: Ukeátine ra káxe kó'oyene ákoyeanemo énoyeovangu hō'o ra ha'í úva tukú koetimo neko káxe angahá'inepopinenoe vénoyeovomaka inámati ho'o úva ya natíxoku Nzá'a vanúkeke —kixovokoxoane.

³⁰ Ina imokóvohiko akenéti. Ikénepoke, ina pihohíko oúke kali mopōi iháxoneti Olívera.

Koyuhó'inoa Jesus koékumo ne Simaum Péturu

Mk 14.27-31; Lk 22.31-34; Xu 13.36-38

³¹ Ina kixovókoaxoamaka Jesus ne íhikau:

—Enepyara yóti, hána'itimo poé'ayeano iséneunonu, koane uhá ketínoemo kiríkinu kuteâti koeku yuho Itukó'oviti emó'uke, enepone koêti:

“Ngoepékoatimo ne koyónoti su'úso, yane uhá koetimo itóhineheyea ne óyonone” kôe —
kixovokoxoane Jesus íhókovati ne koyónoti su'úso. *Zacarias*
13.7

³² Ina kixovókoaxopakomaka:

—Itea enjepúkapano ungópea xapa ivokóvoti, inuxó ngoépotimo timúnekenoe ya Ngalíleya.

³³ Yane ina kixôa Péturu:

—Yusíkotimo poé'ayea isóneunopi ne uhá koeti po'ínuhiko xâne koane kuríkeopihiko, itea ûndi, ákomo kalíhuina nguríkea nzókeopi.

³⁴ Ina kixôa Jesus ne Péturu:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopi: Kó'oyene yara yóti tumúnekemo éneyea tapí'i, mopo'átinemo keyuho ákoyea yéxanu —kíxoane.

³⁵ Ina kixopâmaka Péturu:

—Ákomo kalíhuina ngoyúhoyea ákoyea énjapi, muhíkova okonókovo xané ngíxeopi képekikono —kíxoane.

Kúteanemaka yúho ne po'ínuhiko íhikau Jesus.

Koeku Jesus koitópovono kotíveti ya Njetisémani

Mk 14.32-42; Lk 22.39-46

³⁶ Úkeane pího ne Jesus yoko íhikauhiko ya xoko omómikokuti iháxoneti Njetisémani. Simoánehiko, hara kixovokoxoa Jesus ne íhikau:

—Ívétakavonoe yáye koeku indúkoponeako orásum yáko tumúneke —kixovokoxoane.

³⁷ Ina ómo Péturu yóko'o neko pí'âti xé'a Nzebèdeu. Yane turíxovone ikáxu'iyea okóvo ne Jesus yoko yupíheovo kotíveyea isóneu. ³⁸ Hara kixoahiko Jesus:

—Yupihovó koéne êno hána'íko ra ikáxu'ine ongóvo, kutí koe tiveko pevóti. Yavânenoye njokóyoke. Hákonoe imêko koeku kehá'ineyinu —koéne.

³⁹ Kali ahikú koéne ne Jesus, yane ipúyukexo xaneâti ísu'okea nône poké'eke epémoti Itukó'oviti. Hara koe yúho:

—Paí, yáhikuxapinana ra êno hána'iti tiveko ngoékumo enepo yakahá'a. Itea haináya anjáke itea itúkapu yahá'inonu kousókovo ya njokóyoke —koéne.

⁴⁰ Yane ina kayukópovo xoko íhikauhiko. Inu'í kixópape imókeahiko. Ina kixo Péturu:

—Ákonoe ite ákoyea iméka koeku kehá'ineyinu ya kúveu póhuti kali óra? ⁴¹ Hákonoe iméko, koane itíkanoe orásaum maka hákone ikerókoovo enepo simápi tiú'iti koekúti híxépikonoke. Vo'oku ya iséneuke, usó kéyeno, itea ya oránake maní kénokiku kétiu'ikivoxo, ú'uso koyéneoxo muyá'iyea iséneunoe —kíxoanehiko Jesus.

⁴² Ina kayukópovomaka itúkoponea orásaum. Hara koépomaka yúho:

—Paí, enepora éno tiveko ngóékumo, itukapu konokoáti ákoyea ahíkueapunu, ongonókoa véngeako, itúkapuikopo yahá'inonu kousókoovo ya njokóyoke —koéne.

⁴³ Yane káyukopovonemaka xoko íhikauhiko. Inu'í kixópanemaka ímohikea. Koáhati yupihóvoti uhoko íxépahiko. ⁴⁴ Ina kayukópovomaka itúkoponea orásaum. Yoko mopó'apene ituko orásaum. Kuteáti koeku yúho inúxotike, énomoponemaka koéneye.

⁴⁵ Ina kayukópovomaka xoko íhikauhiko. Hara kíxoahiko:

—Yanéyeikonoe iméki koane yómomiki? Simóvone ne óra, nguri'ókokonotinemo xanéhiko váhere kixoku itúkeovo, undi íhae vanúke ikútisapikononovoti xáne. ⁴⁶ Yexépukanoe, hingá! Kenó'okone ne itúkohevoti ingéneke, enepone kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti —kíxoanehiko.

Ika'ákokonone Jesus

Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Xu 18.3-12

⁴⁷ Íxómoiko koyúho ne Jesus, simóne Njúda, póhuti yane nduse koeti íhikau. Yoko koati opókovoti xánena omotíhiko hána'itinoe pirítai yoko puló'í isukópeti. Aínovo páhoé tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke koane po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti júdeu. ⁴⁸ Yoko enepone hóyeno kuríkoti Jesus xoko xanéhiko puváti, ápe emó'uinoe ne xánena tumúneke píheahiko. Hara kíxo: “Enepone hóyeno nziúnoneumo, énomonemo nê'e. Iké'akanenomo” kíxoanehiko. ⁴⁹ Ehá'axo símo ne Njúda, ahí'okovone Jesus koane yúhoikea:

—Únati íhikaxotí —kíxoane, koane siunoné kíxeane. ⁵⁰ Itea hara kíxoá Jesus:

—Iningoné, enepone simíneke, ípiheane kó'oyene, hákone ike'ókorixoa —kíxoane.

Ina ahí'ókovo Jesus ne xanéhiko, yane namúkoanehiko, ina ika'ákoa. ⁵¹ Itea apé koene póhuti yane xáneheixone Jesus hekoti hána'iti pirítai. Maturukenó kixone ahínoe koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke. ⁵² Ina kixóá Jesus:

—Yunákapa ne hána'iti piríteuna. Vo'oku uhá koeti xáne ikoítukexoti hána'iti pirítai isúkea, pirítaumakamo veyópinokono koépekeokono. ⁵³ Ikítixati maní ákoti pahúkínanu Nzá'a ákoti yumaxápu ovóxe, enepone ánju íhae vanúke kotíxoponeonu yara ókoku óra eneponi embemá? ⁵⁴ Itea eneponi akoéneye, ákoni kausakapu ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti koyúhoti kónokea ngíxeokononeye —kíxoane.

⁵⁵ Yane hara kíxovokoxoa Jesus neko éno xáne:

—Undí'ikopo koati koyuvórixovoti ísukanati omó kixínekenoe hána'iti pirítai yoko puló'í isukópeti nemúkoponinunoe? Uhá koeti káxe, koati óvonzexokunepo xepákukenoe ya hána'itike imokóvokuti inzíkaxoti, yoko ákonoe iké'akanu. ⁵⁶ Itea kó'inokeneye uhá koéti ra koekútihiko, koati simóvotine kuteáti ne yútoehiko porófeta nóvo ya emó'uke Itukó'oviti —kíxovokoxoane.

Yane kurí kixone Jesus ne íhikauhiko, kohó'ikene.

Omokóno Jesus nonékuke koati payásoti yúhoikovoku júdeuhiko

Mk 14.53-65; Lk 22.54-55, 63-71; Xu 18.12-14, 19-24

⁵⁷ Yane enepohíkone ika'ákti Jesus, omópanehiko óvokuke Kaífa, enepone koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke. Yoko ho'uxovonemakaya ne éskiriba, enepohíkone íhíkaxoti yútoe Muise, koánemaka ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti júdeu. ⁵⁸ Kene Péturu, ákone malíka kixoku hókea Jesus. Tukú kíxoá kíndanake óvoku koati payásoti ya uhá koeti sasedóti. Yane úrukovone, ina ivatáko xapákuke neko ahinoétihiko kaha'áti noíxea kixókonokumo ne Jesus. ⁵⁹ Yóko'o neko tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, koane uhá koéti neko pahúkotihiko xoko koati payásoti yúhoikovoku júdeuhiko, opósiko xáne usó koyéti itúkoheyemo koeku Jesus motováti koyúhoyea motókeyea koépekeokono. ⁶⁰ Itea ako ínixahiko kuteáti ne áha upánini enó'iyea koyúhoti nonekútike yane yuhoikovokuti, itukóheyeti koéku. Ehane ápe pí'áti hóyeno koéti:

⁶¹ —Hara koe yúho ra hóyeno: “Motóva ngotóhineyea ra sasá'iti óvoku Itukó'oviti koane ngoéxepukopeamaka ya kúveu mopo'áti káxe” kóe —koénehiko.

⁶² Yane exépuko ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeuhiko hó'eke. Hara kixo Jesus:

—Ákomo se'íkapa yúho ra xanéhiko koyúhote ápeyea váhere ítike?

⁶³ Itea yunu-yunú koéne ne Jesus. Ina koepómaka ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti:

—Ya íháke koati kaná'uti Itukó'oviti mbahúkopi yimópinu. Íti Mésiya, páhoe Itukó'oviti koiteovo xáne, enepone Xe'exa Itukó'oviti?

⁶⁴ Ina kixóá Jesus:

—Koati yépeponuke kouhápu'ikoa indúkeova. Yoko koati ngxópitinoe: Keno'ókoti káxe neixóponutimo, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xáne vatá ngoyépotimo éxopeke Itukó'oviti, enepone apêti xunáko pahúkea uhá koêti. Neixónutimo ungapêane vanúke koeku evénzekeopea xapa kapásihiko —kíxoane.

⁶⁵ Énomone yanê'e, kávararekexopone ípovo muyókuke ne koati payásoti ya uhá koati sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, éxokovope yupíheovo ímaikinova neko yuho Jesus, ina kôe:

—Koati itúkovoti Itukó'oviti rà'a. Ákone vokónoko po'i koyuhó'inoveati pahúnevo. Kéminenoe yúho. Koati itúkovoti Itukó'oviti. ⁶⁶ Ná'íkopo kó'inoayenoe iséneu kó'oyene?

Ina yumopá po'ínuhiko tuti júdeu:

—Konókti koépekeokono —koénehiko.

⁶⁷ Yane ápenehiko apurúnoneati. Kene po'ínuhiko ipúsokoa. Ina apémaka po'ínuhiko isukoâti koeku kó'iyehiko:

⁶⁸ —Mahí'ipepo iti koati Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xáne. Íhexaikopo itukóvotiye ra isukópiti —kíxoanehiko.

Koyuhôa Péturu ákoyea exa Jesus

Mk 14.66-72; Lk 22.56-62; Xu 18.15-18, 25-27

⁶⁹ Yoko vaata kóye Péturu meúkeke kíndanake ne ovokúti. Yane apé koéne seno ahinoêti ahí'ókovoti. Hara kíxoane:

—Koati itímaka xáneheixone ne Jesus, enepone íhae Ngálíleya.

⁷⁰ Itea hara kíxoa Péturu nonékuke uhá koêti neko xáne:

—Ako énja ne kíxene —koéne.

⁷¹ Ina pihôpo xoko vekokúti xe'ókuke pahapêti. Yane apé koéponemaka po'i seno ahinoêti noixoâti. Ina kixôa neko po'ínuhiko xanéya:

—Enepora hóyeno, xáneheixonemaka Jesus, enepone íhae Nazâre —koéne.

⁷² Yane ina koepómaka ne Péturu:

—Ako énja ne hóyeno kíxene —koéne.

Yoko ihákemaka Itukó'oviti koyúhoyea itúkeovo koati kaná'uti ne yúho ákoyea éxa. ⁷³ Avo áxu'ikene, ina ahí'ókovohikomaka Péturu ne xanéhiko yane óvoheixoku. Hara kíxoahiko:

—Koati kaná'uti itíkivo po'ínumaka xáneheixone ne hóyeno vo'oku í'yuse kóyeyea ya kixeku keyúhoyi —kíxoanehiko.

⁷⁴ Yane ina ikaná'uxoaxo Péturu koyúhoyea ákoyea éxa. Hara koépomaka:

—Ako énja ne kíxenenoe. Ngayumákapunemo, ipihápananu Itukó'oviti enepo nze-mekékexinapinoe —koéne.

Ehá'axo koyúho Péturu nê'e, éneone tapí'i. ⁷⁵ Yane puyákoponovane okóvo neko yuhó'inoa Jesus, enepone koêti: “Tumúneke éneyea tapí'i, mopo'átinemo keyuho ákoyea yéxanu” koêti.

Ina ipuhúkopea Péturu neko óvoheixoku. Koati iyôti koeku yupíheovo kotíveyea isóneu.

27

Omokónone Jesus xoko Pilátu

Mk 15.1; Lk 23.1-2; Xu 18.28-32

¹ Yuponíne, ho'úxovone uhá koêti neko tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, koáne ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti júdeu, oposíkinoati isóneu kixókumo koépekea Jesus. ² Yane iká'akonehiko Jesus koane ómea xoko Pilátu, enepone ngovenâdo, kurikoâtihiko xokóyoke.

Koepékopovo Njûda

At 1.16-19

³ Yóko'o ne Njûda, enepone kuríkoti Jesus xoko xanéhiko puvâti, noixoâne kousokeanehiko isóneu koépekeamo Jesus, yupihovó koene ikótivexea isóneuke ne ituke. Úkeane aukópovo xoko tutíhiko sasedóti yoko po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti júdeu. Yane kuríkopa neko tirinta koeti pe'u tiúketi, péhu xokóyokehiko koane kíxovokoxea:

⁴ —Koati hána'iti mbahúnevo, vo'oku ako váhere ituke ne hóyeno ngurí'okopikenoe.

Ina kixoáhiko:

—Keyumákapune. Youúkekemo yóno ne koekúti —kíxoanehiko.

⁵ Ina kurihíkopa Njûda ne tiúketi kúveuke neko hána'iti imokóvokuti. Yane ipúhikopeanehiko ina kotitínoponovo.

⁶ Yane veyópane tutíhiko sasedóti neko tiúketi koane kó'iyehiko:

—Ako yusíka vípihea ra tiúketi xoko unákovoku tiúketi íparaxeokonoke Itukó'oviti, pôreu xanéhiko, vo'oku itúkeovo ésa'i óvokeovo íti —koénehiko.

⁷ Kousókonehiko isóneunoa, ina vanêxo itátane poké'e yane tiúketi xoko véyokuhiko móte ne ipôti, itukópathiko ekóxopoku ivokóvotihiko ákoti itukapu íhae ne poké'exa. ⁸ Énomone

kutí'ino iháxeokoni “Poké'exa Íti” neko itátane poké'e tukú koeti kó'oyene. ⁹ Énomone yanê'e, kotisokovone neko kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, yútoe porofeta Njerémiya, enepone koéti: “Eneponeko tirinta koeti pe'u péhu, ésa'ixeake po'ínuhiko ihae Izaráe neko hóyeno, ¹⁰ énomone veínoa vanéxehiko itátane poké'e xoko véyokuhiko móte ne ipóti, kuteáti páhoenonu Vúnae kó'iyeaneye” koéti.

Epemó'ikoa Pilátu ne Jesus

Mk 15.2-5; Lk 23.3-5; Xu 18.33-38

¹¹ Yoko xe'ó kóyene ne Jesus nonékuke Pilátu, enepone ngovenádo. Ina kixôa Pilátu:

—Ití'oxo natina jûdeuhiko?

Ina yumopâ Jesus:

—Enepone yépeponuke, kaúhapu'ikoa indúkeova —kíxoane.

¹² Yane koyúhoa tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke ápeyea váhere ítuke ne Jesus. Kúteanemaka yúho ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti jûdeu, itea ako yumápa Jesus. ¹³ Ina kixôa Pilátu:

—Ako kéma ra êno yihó'inokono?

¹⁴ Itea yunu-yunú koéne ne Jesus. Ako ápahuina yumópeake. Koati hána'iti iyúpaxeova Pilátu.

Pahukókono Jesus kurúhuxeokono

Mk 15.6-15; Lk 23.13-25; Xu 18.39-19.16

¹⁵ Yóko'o yaneko káxehiko, kaxena áyui jûdeuhiko, kóyekune kuríkopea póhuti iká'aeti ne Pilátu, koékuti épemone xanéhiko kuríkopeokono. ¹⁶ Yaneko káxehiko, ápe iká'aeti koéhati Mbarâba, éxone heú koeti xâne vo'oku váhere ítuke. ¹⁷ Koeku ho'uxoké kóyeyea neko xanéhiko, hara kíxovokoxoane Pilátu:

—Kuti kehá'a nguríkopinopeano, Mbarâba? áko'o Jesus, enepone iháxoneti páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, enepone Mésiya kixoneti —kíxovokoxoanehiko.

¹⁸ Yoko éxoa Pilátu imaikinovo Jesus ne tuti jûdeu vo'oku íyokeovahiko xunáko kutí'inoke kurikoátihiko xokóyoke. ¹⁹ Koeku óvoheixea Pilátu yuhoíkuvokutike, apé koene ominoáti yuho yéno. Hara koe yuho páhoenoa:

—Néxipa ne yáha kíxi ra hóyeno ponóvoti kíxoku ítúkeovo, vo'oku yara yóti, ngoítóponovo kotíveti ya njopúneke vo'ókuke ra hóyeno —kôe.

²⁰ Itea enepohikoneko tuti sasedóti yóko'o neko po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti jûdeu, ítokuxo okóvo xanéhiko épemea ítúkeovo Mbarâba kurikópokono koeku koépekeekonono ne Jesus. ²¹ Ina kíxovókoxopamaka Pilátu neko xâne:

—Kuti kehá'a nguríkopea yara pi'áti?

Ina yumopâhiko:

—Hane kiríkapinavi Mbarâba.

²² Ina koepómaka ne Pilátu:

—Kene ra Jesus iháxoneti Mésiya, na ínjaye?

—Kirúhuxa —koénehiko uhá koéti neko xâne.

²³ —Kutí'ikopo ítúko pahúnevo ra hóyeno? —kíxovokoxopanemaka Pilátu.

Itea inamá'axo koxunáko vaúkexea neko xanéhiko kónokea kurúhuxeokono ne Jesus.

²⁴ Noixoâne Pilátu ákoyeanemo ita ípokea isóneuhiko koane yupiheovo ukóponea omoxohí kó'iyea yoko ímaikexeevo neko xanéhiko, yane pahúkone veyóponeokono úne. Ina kipovó'uxovo nonékuke neko xanéhiko koane kó'iyea:

—Hainamo oúngeke yóno ítína ra hóyeno (ponóvoti kíxoku ítúkeovo). Itúnenemo exá koéku enepo yakahá'a képeki —kíxovokoxoane Pilátu.

²⁵ Yane hara koéne uhá koéti neko xanéhiko:

—Kayumákapunemo ítúkeovo vouúkeke yóno ítína yoko ouúkeke xe'éxaxapa úti —koénehiko.

²⁶ Yane kuríkopinonehiko Pilátu neko Mbarâba. Ina pahúko yehépoke'exeokono Jesus yane kurí'okoanehikomaka kurúhuxoponea.

Koemóke'ea húndaruhiko ne Jesus

Mk 15.16-20; Xu 19.2-3

²⁷ Énomone yanê'e, enepohikone húndaruna Pilátu, omopo Jesus óvokuke Pilátu, enepone óvokumaka natíxea. Yane heú kíxoane ho'úxea ne po'ínuhiko húndaru xoko Jesus. Yakuku-yakukú kíxoanehiko. ²⁸ Yane veyónehiko ípovo Jesus, ina iko'ípovoxoahiko harará'iti ipovóti kuteáti ípovo náti hamá koéti, ²⁹ inamaka itukínoahiko kôroa. Yoko ainóvoti ka'áveti káva'ovo tikóti veínoa úhekexea, ina ipíhea tutíkuke koane ítúkinoahikomaka puló'ina, ómo'ixone éxopeke vó'u kuteáti koeku ómo'ixone náti, hoénaxovepo ítúkeovo pahúkoti. Yane ina ipuyúkexinoahiko húndaru koemóke'eati koane kó'iyehiko:

—Iháyu'ikakana ra natina jûdeuhiko —koénehiko koémoke'eyea.

³⁰ Ínamaka apurú'okoahiko koane ípúsopu'ikeahiko yane pulô'í ómo'ixone. ³¹ Uke'éxoanehiko komóhiyea, ina veyopeâhiko ne harará'iti hamá koeti ípovoxeakemekuhiko, ina itukópinoamaka ne koati ípovo. Úkeane omâhiko kurúhuxoponea.

Kuruhúxokonone Jesus

Mk 15.21-32; Lk 23.26-43; Xu 19.17-27

³² Koeku piheahiko kurúhuxoponea Jesus, tokononé koénehiko hóyeno koéhati Símaum, íhae pitivóko koéhati Síreni. Énomone íkoinoxohiko kurúhuna Jesus. ³³ Yane simónéhiko ya xoko iháxoneti Ngoúgota. Yoko “óvoku opepú'iti” koéti ne Ngoúgota koéti. ³⁴ Ina porexóhiko Jesus víyum apéti ánahi kosuvá'ikoati, iyuhii kixoti ohonéti. Itea hixopâne Jesus, ako akáha'a. Ákomaka énapa. ³⁵ Yane kurúhuxoanehiko. Ínamaka haxakéxokokoahiko ne ípovo Jesus. Yoko kuríkohiko inúxotike komomâti itukóvotiye itukemo póhutihiko kó'íyeovoku ípovo Jesus. ³⁶ Yane vaataka kóyenehiko ne húndaru koyonoâti ne kurúhuxone. ³⁷ Ápemaka yutoéti tutíkuke ne kurúhu ípíhonehiko, koyuhoâti kurúhuxinokonoke. Hara kôe neko yutoéti: “Jesus rá'a, natina júdeuhiko” kôe. ³⁸ Yoko ápemaka pi'âti ómevoti, ha'ine Jesus kurúhuxeokono. Poéha éxopeke, poéhamaka lopékuke.

³⁹ Ápemaka xâne hunoneâti, koémoke'eti Jesus koane kayakákinoati túti. Hara koéhiko:

⁴⁰ —Mahi ketohíneatimo ne sasá'iti óvoku Itukó'oviti koane mahi kexérukopatimakamo ya kúveu mopo'âti káxe, keítapapuikopo itikápuvo koati Xe'exa Itukó'oviti, koane yevésekapi ne kurúhu —kíxoanehiko.

⁴¹ Kúteanemaka kíxoaku tutíhiko sasedóti koémoke'eyea, koánemaka ne éskiriba, enepohikone ihíxaxoti yútoe Muíse, koánemaka ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti júdeu. Hara koéhiko:

⁴² —Eneporâ'a, koítovopepo po'ínuhiko xâne itea kó'oyene ákone xunáko koítovopeovo. Hainá'ikopo natina Izarâe? Evésekapeakopo ne kurúhu, ínamo vakutúpoa. ⁴³ Hainá'ikopo koati kuvóvoti Itukó'oviti rá'a? Naixavo úti kahá'ayea koíteova Itukó'oviti kó'oyene, vo'oku koyúhوپeпо itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti —koénehiko.

⁴⁴ Koánemaka neko ómevoti ha'ine Jesus kurúhuxeokono, koémoke'eamaka.

Koeku Jesus ivokóvone

Mk 15.33-41; Lk 23.44-49; Xu 19.28-30

⁴⁵ Ukeâti itumúkoti káxe tukú koeti mopo'âti óra ya kiyakáxe, hahamó kôe uhá koeti kúveu mêmum. ⁴⁶ Ya kuteâti mopo'átimava óra ya kíyo'i káxe, koati kohonókoti emó'u ne Jesus. Hara koe yúho:

—“Eli, Eli, lema sabakitáni?” koéne. Yoko “Unaém, Unaém, na koeti kurí kixínenu?” koéti neko yúho.

⁴⁷ —Íliya iháxiko nê'e —koéhiko ne po'ínuhiko xâne kamoâti.

⁴⁸ Ina ehakóvo póhuti xapákuke neko xâne veyopónoti esponja kalaká'ikopoinoati xoko víyum-hí koéti, ina ípíhoa kíripuhike étakati ípíhoati pahákuke Jesus iyúkoati. ⁴⁹ Itea ápe po'ínuhiko xapákuke neko xâne koéti:

—Hákoxovo. Vokómomavo koíteovaxomo Íliya —koéhiko.

⁵⁰ Ina apépomaka koati éno hónoti emó'u ne Jesus. Yane ihunokoane ne omíxone kuri'ókopati xoko Itukó'oviti. Yane ivokóvone.

⁵¹ Yoko énomone yaneko ókoku óra, ívarereo neko éno kopópoti váhere haxakoâti kúveu neko hána'iti imokóvokuti. Koati kukúkeke ívarereo ukeâti vanúkeke yonoti poké'eke. Iyúyomaka ne poké'e epó'oxo ítaukexomaka ne mopô. ⁵² Koane imíhe'okopohikomaka ne ekóxovoku kasása'iuvo Itukó'oviti ivokóvotine, yoko enómaka exepúhikopotiya. ⁵³ Ike exérukopine ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti, exépuhikopomaka neko ivokóvoti ukopeâti xoko ekóxovoku, koane úsa'ixovahiko ne Njeruzálem, enepone iháxoneti Sasá'iti Pitivóko, koane éno xâne noixópatihiko.

⁵⁴ Eneponeko tuti húndaru yóko'o neko po'ínuhiko húndaru, ha'ine kóyonoyea Jesus xoko kurúhuxovoku, noixoânehiko iyúyoyea ne poké'e koane ápeyeva uhá koéti neko po'ínuhiko koekúti, yupihovó koénehiko píkea. Hara koéhiko:

—Koati kaná'uteoxo itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti ra hóyeno —koéhiko.

⁵⁵ Yoko enómaka senóhikooya ákoti malíka okínoaku ixómoyea komóma. Aínovonehiko neko xáneheixone Jesus ukeâti Ngalíleyake ixómotihiko katarákoa ya nókoneke. ⁵⁶ Xapákuke neko senóhiko, ápe Mariya Mandálana; koane po'ímaka Mâriya, enepone éno ne kopo'ínukokoti Teáku yoko Yúse; yoko yéno Nzebêdeu.

Koeku Jesus ekoxókonone

Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Xu 19.38-42

⁵⁷ Kiyoné'e káxe, símo hóyeno íríku koéhati Yúse íhae pitivóko koéhati Arimáteya. Enepone hóyeno, ihikaumaka Jesus. ⁵⁸ Eneponé'e, pího xoko Pilátu epemóponoati yusíkea veyópea muyo

Jesus kuruhúke. Yane pahúkoane Pilátu poréxoekoona ne muyo Jesus. ⁵⁹ Veyopâne Yúse, ina aupíxoá ya koati sasá'iti kalísoti ipovóti líyum, ⁶⁰ ina ipíhoona kúveuke neko uhôro kehoéti mopoike ávoti ekoxóvati, ínamaka kohokóroroko êno pú'iti mopôî exéxeake ne uhôro. Yane pihópone. ⁶¹ Yoko ápe ne Mariya Mandâlena koáne ne po'ínu koéhatimaka Mâriya vataká koyêtihiho nonékuke ne ekóxovoku Jesus.

Húndaruhiko koyonoâti ne ekóxovoku Jesus

⁶² Poéhapoane káxe ikéne, énomone yaneko sâputu, ho'úxovonehiko ne tutíhiko sasedóti inúxnoti júdeu hó'eke yóko'no ne farízeuhiko. Ina pihohíko xoko Pilátu. Hara kixóponoahiko:

⁶³ —Puyákoaponova vokóvo emó'u neko semékenovo'iti avô'o ivakápu. Hara koé'epepo: “Mopó'amo káxe ike engóxinevo, enjepúkopotinemo” kôe. ⁶⁴ Poéhane pehúki kókoyuse kíxeokono kóyonoyeokono ne ekóxovoku tukú koéti neko mopó'ape káxe, mará'inamo améxapanea íhikauhiko múyo, okóyuhoinoamo xanéhiko itúkeovo exepúkopotine. Yane mani yupihovó koeti váherexea hunókokuke yane inúxoti semékenovo'i —kíxoanehiko.

⁶⁵ Ina kixoáhiko Pilátu:

—Anéye ra húndaruhiko. Pihéneoe. Koêkuti yâha motovâti títiu kóyeya kóyonoyeokono, ítíneoe exâ kíxoaku —kíxoanehiko.

⁶⁶ Úkeane pihohíko. Íxíkoahikoya koyonoâti neko ekóxovoku Jesus. Ípíhinoamaka hoénaxope xoko éxe ne ekóxovoku motovâti iyúseyea áva yuhó'ixoati. Yane ôvoheixoanehiko ne húndaru koyonoâti.

28

*Koeku Jesus exepúkopone ukópea xapa ívokóvoti
Mk 16.1-10; Lk 24.1-12; Xu 20.1-10*

¹ Evesékone ne sâputu, yuponii koeti lúmingu, pího Mariya Mandâlena koánemaka ne po'í koéhati Mâriya, noixóponoati ne ekóxokonoku Jesus. ² Yoko apé koéne xúnati iyuyôti poké'e vo'oku símeane ánju ukeâti vanúke, ovoxe Vúnae veyopâti neko mopôî, exéxeokonoke ne ekóxokonoku Jesus, ina ivatáko oúkeke. ³ Kutí koe uhápu'ine ípíxéneoe neko ánju. Hóhopu kóye ípovo kuteâti koeku hopú'iko ímatákoti. ⁴ Yupihovó koene píkea ne koyónotihiko, koane ínayeá honóno'okohiko. Kutí koénehiko ívokóvotine. ⁵ Yane ina kixôa ánju ne senóhiko:

—Hákonoe píke. Énjoa itúkeovo Jesus yopósikopono, eneponeko kuruhúxoneti. ⁶ Áko'one yáyeke nê'e. Exépukopone kuteâti yuhó'inopi yanekóyoke. Yókonoe, yokómomoponoapihi ra ekóxokonoku. ⁷ Yéhakapunoe, yéta'akapana íhikauhiko exépukopeane Únae ukópea xapa ívokóvoti koane inuxó koépea tumúnekehiko ya Ngálíleya. Yákonoye, noixópatihikomo. Koati kaná'uti ra yunzó'inopinoo —kíxoanehiko ánju.

⁸ Úkeane pihopóhiko ehákoapeovo ukópea xoko ekóxokonoku Jesus. Koati konóko'itihiko xaneâti êno hána'iti elókeko okóvo koeku ehákeovo éto'okoponea ne íhikauhiko Jesus. ⁹ Yane apé kó'inoane Jesus tumúneke.

—Aúhepeponoe iséneú —kíxoanehiko.

Yane ahí'okovane senóhiko. Ipuuyuké kó'inoanemaka koane opóno'ekea hêve íhayú'ikoati.

¹⁰ Ina kixoáhiko Jesus:

—Hákonoe píke, itea íxepana ne ínzikauhiko, enepone kutí ngxíxone mbo'ínuhiko, píheamo ya Ngálíleya. Énomonemo noíxopeonuhiko —kíxoanehiko.

Namúko tíúketi ésa'í semékekexea ne húndaruhiko

¹¹ Koeku píheako ne senóhiko, ápe xapákuke neko koyónoti ekóxokonoku Jesus aukópovoti pitivókoke éto'okoponea ne tutíhiko sasedóti uhá koéti neko koekúti. ¹² Ina ho'úxóvohiko neko sasedóti koánemaka ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tukú júdeu. Yane poréxoahiko êno tíúketi ne húndaruhiko koyónoti ekóxovoku Jesus koane kíxeahiko:

¹³ —Yokóyuhanoemo itúkeovo íhikauhiko omexóponea múyo ya yóti koeku ímekínoe. ¹⁴ Enepomo eyekáxa ngovenádo ne koekúti, kotixópítimo úti nonékuke. Síkeanemo, vexoátimo kíxoaku úti. Yane ákonoeo yuvópiti —kíxoanehiko.

¹⁵ Yane namúkoane koyónotihiko neko tíúketi. Úkeane pihohíko itukoâti kuteâti ne íhikaxokonoke koyúhoyea. Énomone koéneye itóhineyeya xapa júdeu oméxoponeokono ne muyo Jesus. Yoko anéyeiko tukú koeti kó'oyene.

Exókopova Jesus neko íhikauhiko

Mk 16.14-18; Lk 24.36-49; Xu 20.19-23; Át 1.6-8

¹⁶ Úkeane pihohíko ya Ngálíleya neko unze koeti íhikau Jesus xokóyoke neko kali mopôî kixínoake Jesus. ¹⁷ Noixónéhiko Jesus, ipuyuké kó'inoane íhayu'íkea, itea ápe xapákukehiko ákoti koâti kutípea itúkeovo Jesus. ¹⁸ Ina ahí'ókovahiko Jesus. Hara kixovokoxoa:

—Mboréxokonoane ne uhá koeti xunakóti ya vanúke koáne ya poké'e. ¹⁹ Pihénoekopo xapa uhá koeti xâne, koékuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêm. Íhikexahiko hókeonu koane yáhikamaka ya iháke Itukó'oviti Nzá'a, koáne ya inzáke, undi Xe'éxa, yoko ya iháke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ²⁰ Íhikexamaka itúkea uhá koeti mbáhoenopinoe itíki. Yoko anéyemom xikóyokenoe uhá koeti káxe tukú koeti hunókokukemo ra mêm —kíxovokoxoane Jesus. Hunókokune.

YÚTOE MÁRKU koyúhoti koeku Jesus

Xuaum Márku koéha yutoxoáti ra koyuhópeti. Koati kutípoti Jesus nekôyo, itea áko'o xapákuke neko nduse koeti noívokoe Jesus itúkea íhikau. Ya Átu 12.15 vínixoponea itúkeovo xáneheixone apostulu Poúlu ne Xuaum Márku.

Enepone po'ínuhiko yutóxoti koeku Jesus kuteáti Máteu, Lúka yoko Xuâum, koati ênoti yútoe koéku ne íhíkavoti íhikaxovike Jesus koane yúho. Kene ya yútoe Márku, haina íhíkavoti, itea itukéti kouéu Jesus koyúhoinovi, so'ixínoveati itúkeovo ovoxéti ne Jesus kuteáti koeku noixea úti ya Márku 10.45.

Hane turíxea yútoe ne Márku hoyenóxone Jesus yaneko ahíkoane Xuaum Mbátita iná turixóvo ne Jesus ko'ítukeya itúke Itukó'oviti.

Kene Máteu, kixoku koéku iná ipuhíko ne Jesus yara kúveu mêum ene turíxea ne yútoe.

Kene Lúka, xoko ipúhikope Xuaum Mbátita, enepone inuxínoti Jesus símo yara kúveu mêum turíxeovo ne yútoe.

Kene ne Xuâum, tumúneke ápeyea ra mêum turíxea ne yútoe, exókoveati ápeyea ne Xe'exa Itukó'oviti xoko Há'a tumúneke ápeyea ra mêum, koane itúkeovomaka évekoakune Itukó'oviti itúkea uhá koéti iná pahukóa ápeyea ne uhá koeti koekúti.

Yuho Xuaum Mbátita

Mt 3.1-12; Lk 3.1-18; Xu 1.19-28

¹ Hara kôe kixoku koéku iná turixóa Jesus Kristu, enepone Xe'exa Itukó'oviti koyúhoyea ra inámati íhíkavoti omínovike. ² Koati kuteáti koeku yuho Itukó'oviti yútoeke Izâiya. Hara kôe: "Mbahukoátimo tímúneke ne koyuhó'ionutimo emó'um maka míhe'akinapine yoxéne ítíki índukexeopikemo xapákuke xâne. ³ Ênomonemo ne kohonókoti emó'u ya mêum ákoti apêti xapa xâne kamokénoponoati. Haramo koe yúho: 'Míhi'akinanoe oxéne ne Vúnae itúkea itúke xepákukeneo. Kéyusea kixeku ítíkivo nonékuke' koetímo" koe yútoe Izâiya.

⁴ Yoko ênomone koéneye yaneko simoné'e ne Xuaum Mbátita yaneko mêum ákoti apêti koyuhó'inoati ne xanéhiko nókone itúkea motovâti áhikexeevo xokóyoke. Koyúhoínoa kónokeahiko ikótivexea isóneuke ne pahúnevo koane kuríkopea motovâti kotúyopinoa Itukó'oviti.

⁵ Heú kôe neko íhae Njúdeya koánemaka íhae Njeruzálem píhe kamokénoponoti Xuâum. Yane áhikexoa Xuâum ya huvêo, enepone Njórdaum, enepo koyuhópohiko pahúnevo. ⁶ Yoko evo'i kámelu ítúko ípovo neko Xuâum. Vakamóto ítúko hô'e. Vohóho yoko ho'o mópo íhae mêum ítúko níka. ⁷ Hara koe yúho xapa xâne:

—Ya íngénepoke, harakénemo koati hána'iti teyonéti ya undíke. Muhíkova anj'íokeova ngúxeínoa imo perékatana, ako omóndokea. ⁸ Kaná'uti ánjikeopínoe ya úne, itea eneporakéne, ahíkotimo xanéhiko ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti kene haínati ya úne —kôe.

Koeku ahíko Jesus ne Xuaum Mbátita

Mt 3.13-17; Lk 3.21-22; Xu 1.32

⁹ Ênomone yaneko káxehiko, kenó'okone Jesus ukeáti Nazáre, pitivóko ya Ngalíleya. Yane áhikoane Xuaum Mbátita ya húveona Njórdaum. ¹⁰ Ehá'axo ipúhikopea úneke ne Jesus, noixone imíhe'okea vanúke koane evésekea xokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti kutí koeti kurúte.

¹¹ Yane apé koene emo'úti inu'ixoti vanúkeke koéti:

—Íti Nje'éxa koati ákoti omotóva ongóvo, perexónuti hána'iti elókeko ongóvo —koéti.

Hixopâ Satánae íkoroeka ne Jesus

Mt 4.1-11; Lk 4.1-13; Êb 2.18; 4.15

¹² Ikénepoke ne koekúti, iyónoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne Jesus ya mêum ákoti apêti. ¹³ Koarenta koe káxe óva koane hixópea Satánae íkoroeka pahunévitike. Yoko poéhane ipúhokovotíhiko hó'openo apé yaneko óvoheixoku. Itea káxunakopo Jesus ne ánjuhiko, enepone ovoxe Itukó'oviti ukeáti vanúke.

Iná turíxo itúke ne Jesus ya Ngalíleya

Mt 4.12-22; Lk 4.14-15; 5.1-11

¹⁴ Ika'ákovone Xuaum Mbátita, ina aukópovo ne Jesus ya Ngalíleya koane koyúhoyea ne inámati íhíkavoti omínokoe xâne. ¹⁵ Ká'aye koe yúho:

—Simóvone kaxena natíxea Itukó'oviti xapa xâne. Koati kaxénane turíxeovomo. Ikétivexa iséneuke ne pehúnevo koane kiríkapa. Yakútipoomaka ra inámati íhíkavoti ínzikaxopikeneo —koéne.

¹⁶ Koeku yónea ne Jesus xe'ókuke ne Mar-na Ngalíleya, tokononé koene pi'áti kopo'ínukokoti, Símaum yoko Ándere ixómoti kuríko núnikuxope, koáhati itúkóvokenehiko.

¹⁷ Ina kixóa Jesus:

—Hekánunoe! Hainá'ikomo hōe yíxovonoe, itea indukópōpitinenoemo ihíkaxoti xāne hókeonu —kíxoanehiko.

¹⁸ Ehá'axo uké'exo koyúhoyea ne Jesus, kurí kixónehiko núnikuxope neko pi'áti, pihónehiko ikéneke Jesus.

¹⁹ Ya kali tumúneke, tokononé koéponemaka po'i pi'áti kopo'ínukokoti, Teáku yoko Xuáum, xe'ahiko Nzebêdeu. Vatékenake óvoheixo ixómoti koyúseopo núnikuxope. ²⁰ Ítaikoane Jesus neko pi'áti hókea. Yane kurí kixónehiko há'a koane ahínoe vatékenake. Pihónehiko ikéneke Jesus.

Koitóva Jesus ne hóyeno úroevo ndémoniu

Lk 4.31-37

²¹ Úkeane pího pitivóko koéhati Kafanáum ne Jesus yoko ihikauhiko. Yaneke sáputu, pihónehiko ya sinágoaga, enepone ihikaxovoku hó'e júdeuhiko, ina ihíkaxo ne Jesus. ²² Enepohikoneko xāne kamokénoati, yupihovó koéhiko iháyu'ikea kixoku ihíkaxea, vo'oku koati iyúseoti itúkeovo úkeakune xokóyoke ne hána'iti exóneti ihíkaxone, kene haina kuteáti ne éskiribahiko, enepone ihíkaxoti yútoe Muíse. ²³ Énomone yanê'e, apé koéne hóyeno úroevo ndémoniu kohonókoti emó'u yaneke ihikaxovoku hó'e júdeuhiko. Hara kōe:

²⁴—Jesus, íhae Nazāre, na koeti yího'ixopoinovi? Simínetine yuké'exoponivi? Énjao itíkivoa ne sasá'iti páhoe Itukó'oviti —koéne.

²⁵ Ina saya'íkoa Jesus neko ndémoniu. Hara kíxoá:

—Hákone keyúho. Ipíhikapi ra hóyeno! —kíxoane.

²⁶ Ina vaúko ne ndémoniu. Koati xúnati koyúyu'okea ne hóyeno óvoheixoku, yane ipúhikopeane. ²⁷ Yupíhova iyúpaxeoava uhá koeti xāne nóixoáti koane kíxeokoko:

—Kutímea kixó'eko? Koatímea inámati ihíkavoti ihíkaxo. Koati apéti hána'iti xunáko pahúkea ipúhikopea ndémoniu urúkovoti xoko xāne. Koáne koati ipuhíkōpoti ne ndémoniu enepo pahukópa ipúhikopea —kixókokone.

²⁸ Énomonemaka ákoino oríko ákoyea malíka yónoku íha Jesus iháyu'ikeokono ya uhá koeti Ngalíleya vo'ókuke neko ituke.

Koitóva Jesus ne imose Péturu

Mt 8.14-15; Lk 4.38-39

²⁹ Ipuhíkōpeanehiko sinágoaga, enepone ihikaxovoku hó'e júdeuhiko, xanépoane Jesus ne Símaum yoko Ándere. Ponokó koépeane óvokuke. Ápemaka Teáku koane Xuáum po'i xanépoane.

³⁰ Yoko kótuti múyo ne imose Péturu. Ípeke óvoheixo. Ehá'axo símo Jesus, koyúhoinokonoa yuváti ne imose Péturu. ³¹ Ina pího Jesus xokóyoke, namú kíxeane vó'u. Yane uké'epone neko otuko múyo, exépukopone, yane kátarakopo evo Jesus.

Po'ínuhiko koítovone Jesus

Mt 8.16-17; Lk 4.40-41

³² Kahá'atine onómekeovo káxe yanekóyo, omókononehiko xoko Jesus heú koéti neko ka'arínetai, koánehikomaka ne xāne úroevo ndémoniu. ³³ Ho'uxo-ho'uxó koénehiko heú koéti neko xāne íhaenehiko neko pitivóko páhapeteake óvoheixoku Jesus. ³⁴ Koati énoti ka'arínetai koítovone Jesus. Yoko ako tōpi kó'iyevovoku arínehiko. Kópuhikōpamaka Jesus ne ndémoniu xoko xāne úroevo. Ákomaka síka Jesus ne ndémoniuhiko koyúhoyea vo'oku éxeahiko itukóvotiye ne Jesus.

Kali ahíkuxovo Jesus itúko orásaum

Lk 4.42-44

³⁵ Yanekóyoke hahá'itiko, exépucone ne Jesus ina pího ákoyeakuke apéti. Óvane itúko orásaum. ³⁶ Kene Símaum Péturu yoko há'ínehiko, ako tōpi yónoku oposí'ixopotihiko Jesus. ³⁷ Inixóponoane, ina etó'okoa enó'iyea xāne oposíkoati. ³⁸ Yane hara kíxovokoxoa Jesus:

—Hingá, piháne úti po'íke ipuxóvokuti ákoti ahiká ra vóvoheixoku maka ongóyuhoinoanemaka em'o'u Itukó'oviti. Koáhati énomone nzimíno —koéne.

³⁹ Yane úkeane ukopóno ya uhá koeti ipuxovoku xāne ya Ngalíleya koyuhoáti ya ihikaxovokuke hó'e júdeuhiko ne inámati ihíkavoti ihíkaxone, koánemaka kópuhikōpea ndémoniu xoko xāne úroevo.

Koitóva Jesus neko yúvone lépara

Mt 8.1-4; Lk 5.12-16

⁴⁰ Ina ahí'ókovo Jesus ne hóyeno yúvone koati váhere arínetai iháxonetai lépara. Ipuyuké koéne nonékuke Jesus koane kíxea:

—Yakahá'a, motóva keítivonu yara aríнем —kíxoane.

⁴¹Noixoáne Jesus, yupíhova kóseanayea ina sipo'ókoa koane kíxea:

—Ngahá'a, itévone —kíxoane.

⁴²Ehá'axo koyúhoa Jesus, má koépone neko aríne, unátipone.

⁴³Ina pahukóva pihópea koane í'ixiko'o kíxoixea:

⁴⁴—Hako keyuhó'inoa koèkuti xáne ra índukeinopi, itea ponó yákoé yéxokoponivoa ne sasedóti inuxínoti xáne hó'eke. Yamína iké'iparaxoke Itukó'oviti kuteáti páhoenovi yútoe Muíse, yéxokovepe itúkeovo yunatítipone —kíxoane.

⁴⁵Itea koeku pihópea neko hóyeno koane koyúhopea ne kixókonoku xapa xáne. Koati yupihóvoti kotóhineyeva neko koekúti. Énomone ákoino omótova símea ne Jesus ya koèkuti pitivóko mani yónoku, vo'oku mani yupíheovo éno xáne ho'uxinovati. Hukínóvoti itúkeovo mêmum ákoti apèti óvoheixo itea kóyeane ákoyea yumáxapu xáne pihinoáti ukeáti pitivóko yoko ipuxóvokutihiko ákoti ahiká.

2

Koitóva Jesus ne isayú'ixovoti ákoti ehevákapu múyo ya Kafanáum

Mt 9.1-8; Lk 5.17-26

¹Kali ye'á koe káxe ikénepo, ina aukópovo ne Jesus ya Kafanáum. Ákomaka oríko eyékoxeokono seópeane óvokuke. ²Yupihovó koéponemaka éno xáne simoáti. Simóya meúkeke xe'ókuke páhapeteva neko óvoku, ákone okokútiya vo'ókuke neko éno xáne, koane koyúhoinoa Jesus emo'u Itukó'oviti. ³Ápehikomaka xáne omínoáti hóyeno isayú'ixovoti ákoti ehevákapu múyo. Yoko koaturu kóe neko hóyeno koinoáti. ⁴Ako omótova ahí'okoponeovohiko Jesus vo'ókuke neko éno xáne. Yane kohínokoahiko ne ramápu'i péti koati óukeke ne ókoheixoku Jesus. Énomone évekoahiko neko isayú'ixovoti, ixané kixína pouke. ⁵Noixoáne Jesus itúkeovohiko koati kuvonáti, ina kixóva neko isayú'ixovoti:

—Nje'exá, itúyoponehiko pehúnevo —kíxoane.

⁶Yoko ápe éskiribahiko, enepone ihíxaxoti yútoe Muíse vataká koyètiya. Hara koe isóneunoa kamóva: ⁷“Na koeti kó'inoneye yuhó'inoa ne hóyeno? Koati itúkovoti Itukó'oviti vo'oku ako kotuyópoti pahunévoti ákoti itukapu Itukó'oviti, poéhane motová kíxeaneye xáne” koene isóneuhiko.

⁸Exó kixeane Jesus isóneuhiko ina kixovókoxoa:

—Na koeti kó'inoneye iséneu? ⁹Kuti itukóvovo ákoti hé'onoke'e ngíxea ra isayú'ixovoti: “Itúyopone pehúnevo?” áko'o “Yexépukepa, viyapa peúke, yenápa” ngíxea. ¹⁰Itea kó'oyene enjókopitinoe ápeyeva njunáko yáye yara poké'e ngotúyopea pahunévoti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xáne.

Ina kixóva Jesus ne isayú'ixovoti ákoti ehevákapu múyo:

¹¹—Mbahúkopi yexépukepa, viyápa ne peúke, pihépane yóvokuke —kíxoane.

¹²Yane xépu koépone neko hóyeno ákoti ehevákapu múyo. Omoo kixópone pouke nonékuke neko uhá koeti xáne. Úkeane pihópo. Éno xáne iyupáxovati koane iháyui'ikea Itukó'oviti vo'ókuke. Hara koéhiko:

—Ako noíxeaku úti kuteáti —koéhiko.

Iná ihaxíkoa Jesus ne Lévi

Mt 9.9-13; Lk 5.27-32

¹³Yane aúkopovonemaka ne Jesus xe'ókuke ne Mar-na Ngálíleya, koane éno xáne pihinoáti. Íhikaxoamaka Jesus uhá koèti neko xáne. ¹⁴Koeku yónea ne Jesus, noíxone Lévi, xé'a Áfeu, enepone koperáxinoti náti, vaata koyèti xoko kóperaxoku, ina kixóva Jesus:

—Kiná'aka ingéneke —kíxoane.

Yane xepú koéne ne Lévi, pihóne hókea Jesus. ¹⁵Ikénepoke, ixómoti níko ne Jesus yoko íhikauhiko óvokuke Lévi. Yoko éno po'ínuhiko koperáxinoti náti kaha'íneati, enepone yómoti ánu'ukea kóperau, koane enómaka po'ínuhiko xáne pahukóvoti. Koáhati énoti xáne kuteáti nekóyohiko hokó'ixoti Jesus. ¹⁶Enepohikone éskiriba hokoáti ne isóne farizeu, noixónhiko Jesus ínikea neko xanéhiko pahukóvoti koáne ne koperáxinotihiko náti, hara kixo íhikauhiko Jesus:

—Na koeti ínikinoa ihíxaxopiti ne váhere xáne, enepone koperáxinoti náti koáne ne po'ínuhiko xáne pahukóvoti?

¹⁷Kameáne Jesus neko yúho, hara kixovókoxoa:

—Enepohikone ákoti yuváti, ako okónoko ipixáxoati. Poéhane ka'arínetai konokóva. Haina nzimínoti xáne ponóvoti kixoku itúkeovo, itea nzimínoti xáne pahukóvoti —kixovókoxoane.

Koyuhóva Jesus nókone kó'iyeva ne xáne enepo jejuá kóe

Mt 9.14-17; Lk 5.33-39

¹⁸ Po'ike káxe jejuá kôe ne íhikauhiko Xuaum Mbátita, yuixóvoti ikóseanaxeovo Itukó'oviti. Kúteanemaka kixoku itúkeovo farízeuhiko, enepone yuixóvoti hókea yútoe Muíse. Yane ápe xâne kixopónoti Jesus:

—Jejuá kôe ne íhikauhiko Xuaum Mbátita koáne ne íhikau farízeu. Kene ne íhikeuhiko, na koeti ákoino jejuá ákoe?

¹⁹ Ina yumopá Jesus:

—Yusíkoikopo jejuá kó'iyee ne hupiúti áyuike kasátuxoti koêkuiko ápeyee ne koyénoti xapákuke? Ako kalíhuina kó'iyeaneye. ²⁰ Itea simóvotimo káxe veyópeokonokumo ne koyénoti xapákuke. Yane ínamo jejuá ákôe yaneko káxe —kíxovokoxoane Jesus kixopónoti yane éxetina.

²¹ Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Ako veyoti inámati ipovóti itukoâti ihápa'akope yékoteno ipovóti, vo'oku mani koukóponoati ívarereoku ne yékoteno ipovóti —kíxovokoxoanemaka, íhókoati inámati ipovóti ne íhíkavoti íhikaxone ákoti akutêa ne kúxoti hó'e xâne.

²² Ina koe'íkomaka:

—Ákomaka yusíka unákeovo inámati víyum ya yékoteno íhaku, itukéti ya vakamóto, mará'ínamo ívarerea ne yékoteno íhaku enepo íhiyáka ne inámati víyum. Yane mani evókovoti ne víyum koánemaka ne íhaku. Itea konókoti ímeokono inámatiche íhaku ne inámati víyum. Yane ako évakapu ne íhaku koáne ne ováti —kíxovokoxoane, itúkoti po'í íhokoake ne íhíkavoti íhikaxone.

Jesus exêa koêku ne sâputu, káxe koati sasá'itino jûdeuhiko

Mt 12.1-8; Lk 6.1-5

²³ Vekoâti evo Jesus ne kali xêne vekoti kavâne ya xapa itóvope ha'i nonéti. Yoko sâputu nekôyo, káxe sasá'itino jûdeuhiko. Koeku vékeahiko koane véyee ne ha'i nonéti. ²⁴ Ina kixoáhiko farízeu ne Jesus:

—Yokómoma kixóvoku ne íhikeu itúkoti ákoti parexá'avea hó'e úti vitúkea ya sâputu.

²⁵ Ina yumopá Jesus:

—Ákoikopo yíhoikiku ya emó'uke Itukó'oviti koeku ítuke ne Ndávi yaneko epékoa hímakati mekúke yoko ha'ínehiko akô'o véyeeuhiko níka? ²⁶ Úrukova Ndávi neko óvoku Itukó'oviti ya kaxénake Abiáta, enepone koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti xâne hó'êke yanekôyo, ina níkôa neko páum ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti, upánini ako paréxa yútoe Muíse níkeokono. Poéhane sasedótihiko motovâ níkea. Yoko poréxoamaka Ndávi ne ha'ínehiko.

²⁷ Ina koe'íkomaka Jesus:

—Ítúkinoake Itukó'oviti ne sâputu, haina itúkoti téyone xâne, itea kaha'aínoati ne xâne unako koeku motovâti ómomíkea. ²⁸ Koeku kó'iyeaneye, koati úndi exêa koêku ne sâputu, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xâne.

3

Koitóva Jesus ne hóyeno timovó'uti

Mt 12.9-14; Lk 6.6-11

¹ Ina urúkopovamaka Jesus ne sinâgoga, enepone íhikaxovoku hó'e jûdeuhiko. Yoko ápe hóyeno ya timovó'uti. ² Ápehikomaka íxómoti ivokó'oko Jesus koiteovamo neko hóyeno, vo'oku itúkeovo sâputu yanekôyo. Koati opos'ixoatihiko évekinoaku yuhóhiko itúkeovo pahukóvoti ne Jesus enepo kaitápa ya sâputu. ³ Yane hara kíxoá Jesus ne hóyeno timovó'uti:

—Yókone yâkeneye —kíxoane.

⁴ Ina kixovókokopamaka Jesus neko xanéhiko:

—Kuti'íkopo pahúkinovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse vitúkea ya sâputu? vitúkea únati? áko'o vitúkea váhere, koíteovo uti ka'aríneti? áko'o síkó kíxea úti ivókeovo —kíxovokoxoane.

Itea ako ápahuina yumopáti. ⁵ Ina komomókexoa Jesus xaneâti ímaikinova, koane kotíveyee ísónuuke vo'oku tiú'ikohiko omíxone. Ina kixôa neko hóyeno:

—Kepáya'akapa ne veð'u —kíxoane.

Koane kapáya'akopane, yane unátipone. ⁶ Úkeane pihohíko neko farízeu xoko xanénahiko Êrodi, enepone náti. Ho'úxovohiko opósíkea kixókumo koépekea Jesus.

Koitóva Jesus ne po'ínuhiko ka'aríneti

⁷ Úkeane pihópo ne Jesus yoko íhikauhiko xe'ókuke neko Mar-na Ngalíleya. Kali êno xâne íhae Ngalíleya hokopáti. Koane ápemaka íhae Njúdeya, ⁸ koane íhae Njeruzálem, yoko íhae Idúmeya noixóponoati, koánemaka íhae poixó'oke húveona Njórdaum, yoko íhaehikomaka poké'e xe'o pítivokona Tíru yoko Sídom. Koati ênoti xâne pihinoâti, vo'oku eyékoxeahiko koêku ne hána'iti iyupánevoti ítuke. ⁹ Ina kixôa Jesus ne íhikauhiko kónokea usó kíxoixinoá kali vatéke okonókovo, puváti Jesus yupíheovo hitíti kíxeokono vo'ókuke neko êno xâne hokó'ixoati. ¹⁰ Koáhati yupihóvoti êno xâne koitovone Jesus, amátitikinokokoke uhá koéti neko êno ka'aríneti kaha'áti

sipókoponea. ¹¹ Koánehikomaka ne xanéhiko úroevo ndémoniu, noíxo Jesus, ipúyukexeamaka nonékuke koane kóhonokea emó'u kó'iyeahiko:

—Koati iti Xe'exa Itukó'oviti —koéhiko.

¹² Itea koati í'ixiko'o kixóixoati Jesus ákoyea okóyuhoa xapa xâne itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti.

Noivókoxo íhikauhiko ne Jesus

Mt 10.1-4; Lk 6.12-16

¹³ Ina pího ne Jesus óukeke kali mopôdi koane íháxihikoa neko koati áha itúkea íhikau. Yane pihónehiko ne íháxiu xokóyoke. ¹⁴ Ndusé kôe neko hóyeno, noívokoe xáneheixea koane itúkeovo páhoe xapa xâne koyúhuponea emó'u. ¹⁵ Yane pôrekexaonemaka xunakóti kópuhikopea ndémoniu xoko xâne úroevo. ¹⁶ Harâ'ahiko íha neko nduse koeti noívokoe: Símaum, enepone íhaxonemaka Péturu; ¹⁷ koáne ne kopo'ínukokoti, Teáku yoko Xuâum, xé'a Nzebêdeu. Enepora pi'âti kopo'ínukokoti, Mboáneje íhaxea Jesus. Yoko “húketi ímainevo kuteâti koeku húkeko puxârara” koêti ne Mboáneje koêti. ¹⁸ Ina keno'ókomaka: Ándere; Filípi; Mbatulúmeu; Máteu; Túme; Teáku, enepone xé'a Áfeu; Tádeu; koánemaka Simaum Nzelóti; ¹⁹ yoko Njuda Iskarióti, enepone itúkoheovoti koeku hókea Jesus kurikoâtimaka xoko xanéhiko puvâti.

Koyuhókono itúkeovo íhako Mbezêbu ne Jesus

Mt 12.22-32; Lk 11.14-23; 12.10

²⁰ Ina pihôpo ne Jesus óvokuke, itea kóyeano ho'úxopeovomaka êno xâne xokóyoke. Muhíkova níkea, ákone omótova vo'ókuke neko êno xâne xokóyoke. ²¹ Eyekóxoane iyénoxapa Jesus kó'iyeaneye, yane pihínoanehiko kaha'âti omópea, vo'oku koyúhoyeokono itúkeovo pepokéxovotine. ²² Yoko ápemaka éskiribahiko, enepone íhíxaxoti yútoe Muíse ukeâti Njeruzálem. Hara koémaka vo'ókuke:

—Eneporâ'a, koati urúkovatine Mbezêbu, enepone pahúkoti uhá koeti ndémoniu. Énomone porexôa xunáko kópuhikopea ndémoniu urúkovoti xoko xâne —koénehiko.

²³ Yane ina íhaxíkoa Jesus ne xanéhiko ahí'okeovaxo, yane itúkinoa xêti apêti íhokoake ne áha íhíxaxea. Hara kíxovokoxoa:

—Yusíkoikopo itúkeovo Satánae kopúhikopovo xoko xâne úroevo? ²⁴ Itukovo apêti natixókuti óvoku xâne ixómoti okopókoko, uké'etinemo. ²⁵ Koane itukóvomaka apêti ko'óvokuti ya póhutike ovokúti ixómoti okopókoko, uké'etinemo itúkeovo póhutine óvohíkoku. ²⁶ Eneponimaka itukapu Satánae okopópovo, koáne eneponi akapákakamaka ne ovóxehiko, mani uke'éxopokokotihiko. ²⁷ Maní'ikopo motovâti ápeyeva urúkeovoti óvokuke koati xúnati hóyeno, koane omópea ítukevo ákoti íka'áka inúxotike? Konokoâti iká'akea inúxotike, ínamo itá omópea uhá koeti apeínoati óvokuke —kíxovokoxoane Jesus, íhókoati xúnati hóyeno ne Satánae, koane íhókopovoti itúkeovo xunané'e ya Satánae.

²⁸ Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Motóva itúyoepa ne heú koeti kó'iyevokuku váhere ítuke ne xanéhiko yara kúveu mêm, muhíkovamo ne koémoke'eyeahiko Itukó'oviti. ²⁹ Itea enepone koyúhóti itúkeovo ítuke Satánae ne ítuke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ákonemo itúyoepaku ne pahúnevo. Apê pahunévoti kuteâti, xané kixopâtimo xâne ivakápune —kíxovokoxoane.

³⁰ Kó'inokeneye yúho ne Jesus vo'oku koyúhoyeokono itúkeovo úroevo ndémoniu.

Simôa iyénoxapa ne Jesus xoko óvoheixoku

Mt 12.46-50; Lk 8.19-21; Êb 2.11

³¹ Énomone yané'e, símoane êno ne Jesus yoko ámeno. Meúkeke óvoheixohiko. Yane ápe páhoe íhaxíkoponoti Jesus. ³² Yoko koati êno xâne vataká koyêti yakuku-yakukú kixoti Jesus. Ina kixokóno ne Jesus:

—Anêko mémaina yoko pe'ínuhiko meúkeke oposíkoponopiti.

³³ Ina kôe ne Jesus:

—Enepone ênom yoko mbo'ínuhiko, harâ'ahiko —koéne.

³⁴ Yane ina komomâ Jesus ne êno xâne ivatáhikoti yakuku-yakukú kixoâti, ina kôe:

—Enepohikorâ'a, énomonemaka indúko ênom yoko mbo'ínuhiko. ³⁵ Vo'oku koékuti xâne itúkoti ahá'inoa Itukó'oviti, énomonemaka indúko koati mbo'ínu, mongéxa yoko ênom —koéne ne Jesus.

4

Éxetina Jesus apêti íhokoake koeku xâne nôti

Mt 13.1-9; Lk 8.4-8

¹ Káyukopovomaka Jesus íhíxaxea xe'ókuke Mar-na Ngalíleya. Yupihovó koéne êno xâne pihínoâti. Vo'ókuke neko êno xâne, úrukovo kúveuke vatéke ne Jesus ina ivatáko. Koane kali ahíkuxovo yátike oévoke úne. Kene ne xanéhiko, óvane yane poké'e xe'ókuke úne. ² Yane êno íhíkavoti íhíxaxone Jesus ya xêti apêti íhokoake ne áha íhíxaxea. Hara kíxovokoxoa:

³—Yakámokenonoe. Ápe hóyeno nopónoti ake nonéti. ⁴ Koeku kásahiaka, ápe irihíkovoti xe'ókuke xêne. Yane kenó'okone hó'openo ôti nikohíkopati. ⁵ Kene po'ínuhiko, irihikovo xapákuke mopôï xoko ákoyeaku axú'ina móte. Koati ákotihiko oríko íhonoepa, vo'oku ákoyea axú'ina móte xoko iríkovoku. ⁶ Itea ákomaka oríkoa oró'okea káxe vo'oku ákoyea yónoku poéheve. Yane movohí koene.

⁷—Koane ápemaka irihíkovoti xapa tópe. Yane inuxó koéne payákeyea ne xuve tópe. Ákone oxéne payákeyea ne nonéti, vo'oku huruvokó kó'iyea tópe. Yane ako há'i pôreupo vo'ókuke.

⁸—Ina apémaka irihíkovoti únatike poké'e. Koati únati íhonoepa nê'e. Payakéne, yupihovó koe êno há'i pôreupo. Ápe porexópoti tirinta koeti há'i ya póhuti áke úkeaku. Ina apémaka porexópoti sesenta koêti yoko póhuti séndu ya póhuti úkeaku—koéne íhikaxea.

⁹ Ina koe'íkomaka:

—Koêkuti kamoâti ra yúnzo, ivávaka—kíxovokoxoane.

*Kouhápu'íkopa Jesus koêku ne éxetina
Mt 13.10-23; Lk 8.9-15*

¹⁰ Pihopónehiko neko êno xâne, ápe po'ínuhiko xâne irikóvoti anavókokopovati neko nduse koeti íhikau Jesus. Yane épemo'íkopohiko Jesus koêku ne éxetinameku apêti íhokovoke. ¹¹ Ina kixovókokoxa Jesus:

—Koati itínoe porexókono éxea koêku ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne ákoti po'í exoâti koêku neko koekútihiko. Itea xapákuke ra xâne ákoti itukapu xanéna, konókoti itúkeovo exetínati apêti íhokovoke veínoam ínzikaxeahiko. ¹² Yane upánini noíxoahiko, itea kutí koe ákoti inixâ. Koane upánini kámoa, itea ákomo éxina isóneku koêku. Yane ákomo aúkapapu njokóyoke, koane ákomo ngatúyapea pahúnevo—kíxovokoxoane.

¹³ Yane hara koé'íkomaka:

—Enepo hákotinoe yexôa kixó'ekone ra énjetina kó'oyene, ná'íkopomo kíxeye yéxi ra po'ínuhiko?

¹⁴—Enepone hóyeno nôti, kixó'êkoti xâne koyúhote emo'u Itukó'oviti. ¹⁵ Yoko enepone ake nonéti irihíkovoti xe'ókuke xêne, kixó'êkoti xâne kamokénoati ne emo'u Itukó'oviti, ina keno'óko Satánae veyopeâti isóneuke ne kámone. ¹⁶ Kúteanemaka koêku ne irihíkovoti xapákuke mopôï xoko ákoyeaku axú'ina móte. Énomone ne xâne ákoti ika'ákarixapu namúkea ne emo'u Itukó'oviti koeku kámea, xaneâtimaka hána'iti elókeko okóvo ¹⁷ itea ako áxu'íkene, itávokeane. Koati kutí koeti nonéti ákoti poéheve, vo'oku enepo simôa kotívete koekúti, itukovo apêti ikoitoponoti kotívete vo'oku kutípea ne emo'u Itukó'oviti, yane itavókeatine. ¹⁸ Kene ne po'ínuhiko ake nonéti irihíkovoti xapa tópe, énomone kuteâti ne xâne kamoâti ne emo'u Itukó'oviti, ¹⁹ itea pepoké kixoti isóneku vo'oku nókone yara kúvevo mêm, koane iyókovoti enó'iyea apeínoati, koane iyókovoti po'ínuhiko koekúti, yane ákone ukápana itúkeke Itukó'oviti, koane ákomaka únati itúkeino Itukó'oviti. ²⁰ Kene ne irihíkovoti únatike poké'e, énomone kuteâti ne xâne kamoâti ne emo'u Itukó'oviti koane namukoâti. Yane koati apêti únati itúkeino Itukó'oviti, kuteâti koêku ne ake nonéti porexópoti tirinta koeti há'i ya póhuti úkeaku áke, itukovo sesenta koêti, áko'o itukovo póhuti séndu ya póhuti úkeaku.

*Éxetina Jesus íhókovoti koeku uhapú'iti yúku
Mt 5.14; Lk 8.16-18*

²¹ Hara kixovokoxoamaka Jesus:

—Neíxonenoekopomea íhúxoti yúku xovopu'í kixoâti itukovo imoâti opékuke ípe? Ako kalíhuina, itea koati íhúxinokonoti ímeokono xoko koati ókoku ne yúku motovâti kouhápu'íkea. ²² Koêkuti koekúti he'onóvoti, kóyeane mo kouhápu'íkeokono. Koêkuti he'onóvoti kó'oyene, exókonotimo káxehiko keno'ókoti. ²³ Koêkuti kamoâti ra yúnzo, ivávaka.

²⁴ Ina koe'íkomaka:

—Itíkina iséne ne yúnzo kémone, vo'oku kuteâti kixeku itíkivo, énomonemo kixékononeye, epó'oxo kuri'úxovotimo aukópinovopiti. ²⁵ Enepone apêti námoe yara yúnzo, kuri'úxovotinoexomo námoe. Kene ne ákoti koati ivávakea, muhíkova ne kali éxoneya, uke'épotinemo—kíxovokoxoane.

Éxetina Jesus íhókovoti koeku ake nonéti

²⁶ Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Hara koéneye natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne, kuteâti koeku hóyeno nôti ake nonéti ya isáneke. ²⁷ Itukovo yóti, imókoti ne hóyeno. Yúponiyeane, exepúkotine. Koatine kóye. Yoko anéko íhonoepa koane payákeyea ne nóne itea ako éxa neko hóyeno kixoku koeku íhonea koane payá'iyea. ²⁸ Koati pohúxovoti íhonoepa ne ake nonéti. Inúxotike íhonopo, ina keno'óko há'i. Yane ínamaka itôvo ne há'i. ²⁹ Itovóno, tetukóvotine vo'oku símeovone kaxena veyóvope. Kúteanemakamo koêku ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne.

Éxetina Jesus koeku ukóponea ne ake nonéti koéhati mostarda

Mt 13.31-32; Lk 13.18-19

³⁰ Ina kixovókokoxopaikomaka Jesus:

—Kutimea koéneye natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne koeku ukóponea? Kutimea itukóvo exetinati motováti inzokea? ³¹ Hara koéneye ake nonéti iháxoneti mostarda. Enepo nokóno, koati kalíhuti ya uhá koeti ake nonéti yara kúveu mêm, ³² itea ike nó'iyekono koane íhonopea, paya'íne, anu'ú kíxoahiko ne po'ínuhiko nonéti ya kavâne, koane kali hána'itinoe káva'o kutí'inoke motováti ímea móko ne ôti hó'openo xapa káva'o opékuke epévokopetina tûti —kíxovokoxoane.

Koyúhoinoake Jesus ne xêti apêti kixó'ekone

Mt 13.34-35

³³ Koati ênoti po'ínuhiko exetinati kuteâti rá'a, veínoake Jesus íhokea ne íhíkavuti íhikaxone. Kuteâti ítone éxea xanéhiko kamokénoati, ene íhikaxo. ³⁴ Poéhane exetinati apêti íhokovo veínoa íhikaxea. Itea xapákuke neko nduse koeti íhikau, kouhupu'ikopinoa kixó'ekone ne éxetina enepo ainópovonehiko.

Ixikôa Jesus neko xúnati ihunóvoti

Mt 8.23-27; Lk 8.22-25

³⁵ Yaneko kiyoné'e káxe, hara kíxovokoxoa Jesus ne íhikau:

—Pihá'avo úti poixô'oke ra mar —koéne.

³⁶ Ina ikopóvahiko íhikau Jesus neko êno xâne, yane omó kíxónéhiko Jesus yane vatéke ivátaheixoku íhikaxea ákotine evesékapea ne vatéke. Yoko ápemaka po'ínuhiko xâne po'íkehiko vatéke hokoâti. ³⁷ Yane kenó'okone êno xúnati ihunóvoti koane ovóxokeovo ne úne, koane úrueovamaka êno úne ne vatékena kutí'inoke mani yupurírihikovoti. ³⁸ Yoko imókoti ne Jesus terékuke neko vatéke ayátokoke. Ina koyúkoa íhikauhiko koane kíxea:

—Íhikaxotí, ako yónoku iséneu? Inípono kahá'ayeane yúpuririkeovo úti —kíxoanehiko.

³⁹ Iyukóvone ne Jesus, pahúkoa ókea ne ihunóvoti. Hara koéne:

—Akáne ra ihunóvoti. Hákone ovoxókovo ra úne —koéne.

Yane okóne ne ihunóvoti, huvemoo koépone ikéne. ⁴⁰ Ina kixovókokoxoa Jesus ne íhikau:

—Na koeti itíkinovonoe íreti? Na koeti ákoino kivápunu? —koéne.

⁴¹ Yoko yupihovó koe píkehiko ina kixokóko:

—Kutimea itukóvoye ra hóyeno? Muhíkinova úne yoko ihunóvoti itúkea yúho.

5

Koitóva Jesus neko hóyeno úroevo ndémoniu

Mt 8.28-33; Lk 8.26-34

¹ Taru'úxoane evo Jesus ne Mar-na Ngalíleya, símoane ne poké'exa xanéhiko koéhati njerázenu. ² Ehá'axo evésekea vatéke ne Jesus, okótumonexoa hóyeno ukeâti pe'áxatike. Yoko úroevo ndémoniu nê'e. ³ Koati óvoheixokune neko hóyeno yane pe'áxatike. Akó'otine ika'ákokopeti itoâti enepo ika'ákokono, muhíkova itukovo korénde iká'akeokono. ⁴ Yoko enóne ikáhevexeokono koane ikávo'uxeokono ya koati tiú'iti korénde, itea kóyeané kétokexea ne iká'akeokonoke. Ákone itoâti neko hóyeno. ⁵ Káxe, yóti véyo vá'uixea ya pe'áxatike, koane xapa kali mopô, koánemaka óko'okopeovo ya mopô. ⁶ Noixóné Jesus, ehákinovane. Yoko avo malíka Jesus. Tokopâne hóyeno, ipuyuké kó'iyeané nonékuke. ⁷ Ina kohonóko emó'u kó'iyea:

—Jesus, iti Xe'exa Itukó'oviti, iti xe'exa Koati Payásoti ya uhá koéti, na koeti yího'ixopoinonu? Émbemopi ya íháke Itukó'oviti ákoyea ipihepananu —kíxoane.

⁸ Yoko kó'inokeneye yúho, hara kíxoátiméku Jesus:

—Iti ndemoniú, ipíhikapi ra hóyeno.

⁹ Ina kixopá'ikomaka Jesus:

—Kuti kéha?

—Ákoti Yumaxápu ngoéha vo'oku ákoyea yumáxapu úti —koéne yumópope.

¹⁰ Yane koâti ikoseánaxovoti Jesus ne ndémoniuhiko, epemoâti ákoyea kápuhikapa yaneko poké'e óvoheixoku. ¹¹ Yoko ápe ênoti kúre íxómotihiko níko oukeke neko kali mopô xiérerekuke ne óvoheixokuhiko. ¹² Yane hara kixo Jesus neko ndémoniuhiko.

—Koati vepemópiti pehúkopi xapákuke ne kúrehiko, maka vitúkapane vóvoheixoku —koénehiko.

¹³ Yane síkoane Jesus kuteâti épemoake. Ipuhíkopeane neko hóyeno, ponokó koépone xapákuke neko êno kúre. Yoko koati ákoti yumaxápu neko kúre kuteátiméa pi'âti míli. Yane heú koéne éhahikeovo, koane íkorono'ekovo úneke ukeâti ouke mopô. Heú koéne yupuririhikeovo.

*Kahá'ainoa íhae Njêraza pihópea ne Jesus**Mt 8.34; Lk 8.35-39*

¹⁴ Enepone koyonoâitihiko neko êno kûre, kohó'ikene koane koyúhopea koêku ne koekúti yane pitivóko, koane xapákuke neko ko'óvokuti yane mêum vekópoku. Yane noíxopona xanéhiko neko koekúti. ¹⁵ Simoné'ehiko xoko Jesus, noíxoanehiko neko hóyeno ipúhikoepakumeku ndémoniu vatá koyépotine, koane unatipotine isóneu. Yane pikóne ne xanéhiko. ¹⁶ Enepokoneko noixoâti ne koekúti, koyúhopa ne noíxone koêku ne hóyeno koane koêku ne êno kûre. ¹⁷ Yane koyúhoinoa xanéhiko ne Jesus kahá'ainoa ipúhikoepa poké'exake. ¹⁸ Itea enepono hóyeno ipúhikoepaku neko ndémoniuhiko, noíxone Jesus úrukopeovo vatékenake, épemoa xanépea. ¹⁹ Itea ako akáha'apoa Jesus. Puhu hara kíxoa: —Pihépavo yóvokuke xapa iyínoxapa. Yokóyuhopina uhá koêti ne kixópiku Itukó'oviti, koane koêku ne hána'iti seánakopi —kíxoane.

²⁰ Yane pihópone neko hóyeno. Koyúhopa uhá koeti koêku ne ítukeinoa Jesus yane úkeaku iháxoneti Yehí Koeti Pitivóko, koáne iyúpaxeova heú koeti xáne kamoâti.

*Épemo hóyeno koéhati Njairu**Mt 9.18-19; Lk 8.40-42*

²¹ Yane ivú'ixopomaka vatéke ne Jesus taru'úxopati neko mar. Seopóne poixô'oke, êno xáne pihinoâti. ²² Yane apé koéne hóyeno simôti xoko Jesus koéhati Njairu. Enepono hóyeno, teyonéti xapa po'íhiko teyonéti íhikaxovokuke hó'e júdeuhiko. Ina ipuyúxexo nonékuke Jesus. ²³ Yoko koati koyó'iti ne hóyeno koeku kíxea:

—Kahá'atine ivókeovo inzíne. Yaxénapanu, ípihepainana veð'u tutúkuke maka aúnatipone. Yane ákomo ivákapu —kíxoane.

²⁴ Yane xanépoane Jesus ne Njairu. Koati ênoti xáne ikéneke koane inúmeokokohiko.

*Koitóva Jesus ne ka'arineti sêno**Mt 9.20-22; Lk 8.43-48*

²⁵ Yoko ápe sêno nduse koetíne xoénae ka'arine. Akó'oti áka evésekea aríne. ²⁶ Yoko enóne ixómoyea koítotonovo kotíveti xoko ipixáxoati. Uke'éxotinemaka apeínoati vo'ókuke itea akó'oti koitóvati. Tumúne yóno yupíheovo koêku. ²⁷ Eyekóxoane sêno ítuke ne Jesus, pihóne xapákuke neko êno xáne ikéneke Jesus. Koati akéneke Jesus véko sipóheoponeati ípovo. ²⁸ Vo'oku hara koeti isóneu ne sêno: “Enepono puhu nzipáheya ípovo, indóvotimo” koêti. ²⁹ Ehá'axo sipóheoyea, etétukone aríne. Eópova ya muyókuke ítúkeovo koati iteóvatine ne aríne. ³⁰ Ehá'axo sipóheokono ípovo ne Jesus, eópamaka ipúhikea xunáko xokóyoke. Yane ná'akene koéne xaneâti noíheya xapákuke neko êno xáne, ina kôe:

—Kuti sipohêa ra ímbovo?

³¹ Ina yumopâ íhikauhiko:

—Ákoikopo neíxa ra êno xáne isú'okovopiti koane inúmeopi yépemovikomaka sipo'ókopiti? —kíxoane.

³² Itea kóyane noíheya Jesus híyuke neko êno xáne kaha'âti éxea neko sipóheyeati ípovo. ³³ Yoko koati yupihóvoti honónokea mûyo neko sêno vo'ókuke neko yuho Jesus, koane hána'iti píkea eopâti ya xokóyoke unátipeane. Yane ina ipuyúxexo nonékuke Jesus, koyuhó'inoati uhá koêti neko koêku. ³⁴ Ina kixôa Jesus:

—Nje'exá, ítévone vo'oku kívivonu. Pihépane, aúhepeone iséneu, ítivoane ne yaríne —kíxoane.

*Koéxepukopa Jesus ne ivokóvotine ihine Njairu**Mt 9.23-26; Lk 8.49-56*

³⁵ Koeku yúho'ixeako Jesus neko sêno, simó koene xáne ukeâti óvokuke Njairu, enepono inuxínoti itukéti íhikaxovokuke hó'e júdeuhiko. Hara kixóponoa:

—Ivókovone ihine íti. Hákone perexôa itukéti ne íhikaxoti —kíxoane.

³⁶ Itea ako ítúkoake Jesus neko emo'úti. Hara kixo Njairu:

—Hako píke. Puhu yakútiponu —kíxoane.

³⁷ Yane ako akáha'a Jesus ápeya po'í pihôti ikéneke. Poéhane Péturu yóko'o ne pi'âti kopo'ínukokoti Teáku yoko Xuáum, ene xáne. ³⁸ Simoné'e óvokuke Njairu, noíxoane Jesus ákoyea tópi kixóvoku yaíkexea koane iyókexea neko xanéhikoya. ³⁹ Yane úrukovo ne Jesus koane kó'iyea:

—Na koeti ákoino tópi kixévoku koane inayea íyeokexonoe? Haina ivokóvoti ra kalivóno, puhu imókoti —koéne.

⁴⁰ Yane koémoke'eyeahiko neko yúho. Ina pahukôa Jesus ipúhikoepa uhá koêti ne po'ínuhiko xáne. Poéhane há'a yoko êno ne kalivóno yóko'omaka neko mopo'âti íhikau xáne xoko imókoku ne kalivóno. ⁴¹ Ina namukéa Jesus vó'u ne kalivóno koane kíxea ya emó'uke:

—“Talítá kumi.” (Yoko “Tenó, mbahúkopi yexépukepi” koêti ne emo'úti.)

⁴² Ehá'axo koyúhoa Jesus, exépukopone ne seno kalivôno koane yonópone. Yoko nduse koetine xoénaena. Koati êno hána'iti iyúpaxeova heú koeti xâne.

⁴³ Yane koati í'ixiko'o kixoíxoati Jesus neko xâne ákoyea okóyuhua neko koekúti.

Ínamaka pahukôa Jesus poréxopeokono nika neko seno kalivôno.

6

Koyúho ne Jesus Nazâreke

Mt 13.53-58; Lk 4.16-30

¹ Ipuhíkopeane Jesus neko pitivóko, pihópone Nazâre, pítivokonake. Xanépoamaka neko íhikauhiko. ² Simovóno sâputu, turíxovone íhikaxea ne Jesus ya íhikaxovoku hó'e jûdeuhiko. Êno xâne kamokénoati koane iyúpaxeovahiko. Hara koéhiko vo'ókuke:

—Námea úkea ne íhíkavoti íhikaxone koáne ne exonéti éxone? Námaka kixoâtiye éxea itúkea ne iyupánevoti itúke? ³ Hainá'ikopo ne karapínteru, enepone xé'a Mária râ'a? Hainá'ikopo po'ínu Teáku, Yúse, Njûda yoko Símaum? Koáne ne mokéxahiko, hainá'ikopomaka yáye xapákuke úti óvo? —koéhiko.

Koane yupíheovohiko poé'ainoa isóneu. ⁴ Ina kixovókoaxa Jesus:

—Koati teyonéti ne xâne koyúhotei emo'u Itukó'oviti. Poéhane poké'exake, ya xapákuke iyénoxapa yoko óvokuke ako teyoâti —kíxovokoxoane.

⁵ Yoko ako omótova itúkea iyupánevoti ne Jesus ya xapákuke vo'oku isóneunoahiko, ákoti itukapu koíteovo ákoti axu'ína ka'aríneti enepo ipího vó'u tutúkuke. ⁶ Iyúpaxova Jesus tiú'iko omíxone neko xanéhiko vo'oku ákoyea akútípoa. Itea kóyeano ukóponea ne Jesus po'íke kálíhunoé pitivóko xêrenekuke Nazâre íhikaxea po'ínuhiko xâne.

Ítukevohiko ne nduse koeti íhikau Jesus

Mt 10.5-15; Lk 9.1-6

⁷ Yane iháxihikoa Jesus neko nduse koeti íhikau, ina pahukôa xapa xâne pi'a pi'a koéti. Poréxoahikomaka xunakóti kópuhíkopea ndémoniu xoko xâne úrove. ⁸ Yoko ako síka Jesus ápeyehiko ómone koeku píhea. Poéhane puló'ina ómo. Kene kuteâti imóvo, íhaku ípovo, koánemaka itúketi, ako síka ómea. ⁹ Pahúkoamaka itúkea perékatana itea ako síka ómea esá'ikovo. ¹⁰ Ina kixovókoaxa Jesus:

—Enepo áva ko'óvokuti porexópiti yóki óvokuke, yâvaneya imókonemo ipihíkapi ne pitivóko.

¹¹ Itea enepo áva símeku ákoti akahá'api, ákotimaka akahá'a kámokenoyeopi, ipihíkapihiko, ikétatahevexapapu kirikópoti ipú'ine poké'e ukeâti xoko piríkatana, yexoátihiko ákoyeano omótokea ikameokono emo'u Itukó'oviti —kíxovokoxoane.

¹² Úkeane pihohíko ne íhikau Jesus koyúhoponea xapa xâne kónokea ikótivexea isóneuke ne pahúnevo koane kuríkopea. ¹³ Kópuhíkopomaka ndémoniu urúkovoti xoko xâne. Enómaka ka'aríneti ípíhinoko óliu tutúkuke koane koíteovahiko.

Kíxoku ivókeovo neko Xuáum Mbátita

Mt 14.1-12; Lk 9.7-9

¹⁴ Yane eyékoaxane Êrodi, enepone nâti, koeku ítuke ne Jesus vo'oku ákoyeano malíka yónoku ne eyekoúti vo'ókuke. Yoko hara koeti yúho po'ínuhiko xâne vo'ókuke:

—Exépukopone ne Xuáum Mbátita ukópea xapa ivokóvoti. Énomone ápeino xunáko nè'e itúkea ne iyupánevoti ítuke —koénehiko.

¹⁵ Kene po'ínuhiko, haramaka kôe:

—Koati porófeta Íliya nè'e, iyukópovotine.

Ina keno'óko po'ínuhiko koéti:

—Koati porófeta nè'e kuteâti koêku neko koyúhotihiko emo'u Itukó'oviti mekúke —koénehiko.

¹⁶ Itea kamoáne Êrodi, hara kôe:

—Koati Xuáum Mbátita ne exepúkopone ukópea xapa ivokóvoti, enepone mbáhoe tetúnoyeovo —koéne.

¹⁷ Kó'inokeneye isóneu, koati énomone pahukôa namukóponoati ne Xuáum yanekóyoke koane kurikoâti íka ákovokutike, vo'oku saya'íkoati Xuáum yaneko hu'úxo yeno Filípi, énomea Êrodi iháxoneti Erôdiya. Yoko koati kopo'ínukokoti ne Êrodi yoko Filípi. ¹⁸ Vo'oku hara kíxoa Xuáum yanekóyoke: “Yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, ako omótova kéyenopi yeno pe'ínu” kixoâti.

¹⁹ Koati yupihóvoti ítúkeovo puvone Erôdiya ne Xuáum Mbátita vo'ókuke, koane kahá'ayea Erôdiya koépeka itea akó'oti itâ. ²⁰ Vo'oku koati teyoâti Êrodi ne Xuáum. Éxo itúkeovo koati ponóvoti hóyeno koane sasá'iti, ákoinoke síka koépekeokono. Epó'oxo enepo kamokénoa Êrodi koyúho ne Xuáum, ako exa mani áha ítúkea itea usó kóye kámokenoyea.

²¹ Po'íke káxe ínixoa Erôdiya unátiyeaku itúkea ne yúmo'ixovone. Koati ikoyuíxoti ipúhikope ne Êrodi, kutí'inoke itúkoti êno níkokónoti. Ênomonemaka hupúxinoa ne payásotihiko hóyeno pahúkoti natíxokoke, yoko tuti húndaruhiko, yoko po'ínuhiko tutiye ya Ngaliíleya. ²² Yane úrukovone ihíne ne Erôdiya hiyokéxoti nonékukehiko. Yupihovó koe ínixea úhe'ekoa Êrodi yóko'ohiko neko húpíu. Yane hara kíxoa náti ne ihínexaka:

—Yépemanu koékuti yáha kó'oyene vo'oku mborexópeatimo —kíxoane. ²³ Koyúhoamaka iháke Itukó'oviti exókoati itúkeovo koati kaná'uti ne yúho. Hara kíxoa:

—Muhíkovamo itapána meyá koeti apeínonuti yara nándíxoku, kóyeanemo mboréxeopea ne yépemonuke —kíxoane.

²⁴ Úkeane pího ne árunoe xoko êno. Hara kíxóponoa:

—Kutimea émbemapana?

Ina kíxôa êno:

—Yépema tuti Xuuum Mbátita —kíxoane.

²⁵ Ênomone yaneko ókoku ôra, kayú koépone éhakopeovo xokóyoke ne náti há'axaka, ina kíxôa:

—Ngaha'áti ne tuti Xuuum Mbátita kó'oyenene utókuke —kíxoane.

²⁶ Yupihovó koéne ikáxu'iyea okóvo ne náti. Itea vo'oku koyúhoyeane poréxeamo koékuti épemone, ihákeikomaka Itukó'oviti koyúhoyea, yoko vo'ókukehikomaka ne húpíu kamoâti, ene ákoino akáha'a káyukopea neko yúho. ²⁷ Yane ako iká'akarixapu, pahúkone koepékoati ne Xuuum. Pahúkoanemaka ómeokono xoko ihínexaka ne tuti Xuuum. Úkeane pího ne húndaru ika'ákovokutike. Yane tetúnoane, ²⁸ ina omopéa tûti utókuke, ina porexóponoa neko árunoe. Yane kuríkoponoe xoko êno. ²⁹ Ehá'axo eyékoaxa íhikauhiko Xuuum, píhóne veyóponea ne múyo ina ekoxóponoahiko.

Kohiyákoa Jesus nika neko êno xâne

Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Xu 6.1-14

³⁰ Yaneko kayúkópovohiko xoko Jesus neko páhoe koyúhoyea emó'u xapa xâne, heú kíxópahiko koyúhópino koéku neko ituke koánemaka kíxoaku íhikaxea. ³¹ Ina kíxôa Jesus:

—Yókonenoe, vámamikapana xoko ákoyeaku xâne —kíxoane.

Yoko koati yupihóvati êno xâne xokóyoke. Koeku píhópea po'ínuhiko, koane símea po'ínuhiko. Koatine kóye. Muhíkova níkea ne evo Jesus, ako omótova vo'ókuke neko êno xâne.

³² Yane ivú'ixone vatéke ne evo Jesus yonoti xoko ákoyeaku xâne. Yoko áinovonehiko koeku píhea. ³³ Itea êno xâne noiké'exopati píhóné'ehiko. Exó kíxoahiko itúkeovo evo Jesus. Hukínóvoti éhahikeovohiko huse'ó kixoa'ti xé'o neko mar, ukeâti uhá koéti neko pitívókohiko. Yane inuxó koéne símohikea tumúneke símea evo Jesus. ³⁴ Evesékeane vatéke ne Jesus, noíxoane neko êno xâne. Yane yupihovó koéne kóseanayea, vo'oku kutí kó'iyeahiko su'úso ákoti koyonoâti. Yane turíxovone íhikaxea. Ako tópi íhikaxoake.

³⁵ Kiyoné'e káxe, ahí'okovone Jesus ne íhikauhiko. Hara kíxoa:

—Ako apêti yara nóvoheixoku epó'oxo kiyóne káxe. ³⁶ Mani únati pehukápavo píhópea ra xanéhiko motovâti vanéxoapea kali níka yátikeneye, koékuti vekópoku xapa kó'óvokuti koane xapa kali ipuxóvokuti —kíxoane.

³⁷ Itea hara kíxovokoaxa Jesus:

—Ítínenoe parexá níka.

Ina kíxôa íhikauhiko:

—Mani konókoti uti êno tiúkoti, ovâti pí'âti séndu káxe ko'ítuke xâne, ínani omótova vanéxinoa uti páum níkaxeake úti.

³⁸ Ina kíxovókoaxapamaka Jesus:

—Ná'ikopo yé'aye páum yáyeke? Neíxapana —kíxoane.

Exoánehiko yé'akeye, ina etó'okopo Jesus ápeyaa singu koeti páum yoko pí'âti hôe. ³⁹ Yane pahúkoane Jesus ho'uxó ho'uxo kó'iyea ivátahikea ne xanéhiko xapa uhé'ekoti kálíhunoe ngaráma. ⁴⁰ Yane heú koéne ivátahikea ho'uxó ho'uxo koéti. Êno ho'úxovoku póhuti séndu, koane enómaka ho'úxovoku sínkóenta koéti. ⁴¹ Ina veyóa Jesus neko singu koeti páum yóko'o ne pí'âti hôe, ina komómo vanúke ikoró'ixinovoti Itukó'oviti vo'ókuke ne níkokónoti. Yane ina hono'ékexoa ne páum koane pórekexea ne íhikauhiko. Koane íhikauhiko, pórekexoamaka ne xanéhiko. Yane ínamaka hono'ékexoa Jesus ne pí'âti hôe xapákuke heú koeti xâne. ⁴² Uhá koéhiko níkea koane imátaxeovohiko. ⁴³ Ina itixópa íhikauhiko Jesus neko itátanehiko páum yoko hôe haxâti, kopúhikopoikomaka nduse koeti sésta. ⁴⁴ Yoko singu koe míli hóyeno níkoâti neko páum.

Koeku Jesus yóno inúkuke úne

Mt 14.22-33; Xu 6.15-21

⁴⁵ Koati ikénépoko nekôyo, pahúkopá Jesus ne ihikauhiko ivú'ixopea vatéke, koane inúxopinoa yonópotihiko Mbetásaida poixô'oke neko mar, koêkuiko pahúkoepa Jesus pihópea neko êno xâne. ⁴⁶ Pihopónehiko, ina pího ne Jesus ouke neko kali mopô'i itukóponoti orásaum. ⁴⁷ Yane ko yotixóne, kukúkeke mar óvoheixoiko ne vatéke ivú'e neko ihikauhiko. Kene Jesus, óvaikone póhuxeovo xoko óvoheixoku. ⁴⁸ Noixoâne Jesus ne ihikauhiko kóxuna'ixeovo ívirikea vatékena, koane ákoyea píha tumúne vo'oku ihunóvoti, pihínova. Yoko mâturukatane. Vonó koéne inúkuke úne ne Jesus kaha'áti anú'ukeahiko. ⁴⁹ Noixoâne ihikauhiko neko yonoti inúkuke úne, íkutixanehiko ipíkoti. Yane yaáxexonehiko. ⁵⁰ Koati konóko'iti noixoánehiko. Itea hara kíxovokoxoa Jesus:

—Aúhepeponene iséneú, undíneye, hákonoe píke —kíxovokoxoane.

⁵¹ Ina evésé'uxopa Jesus kúveuke ne vatékena, yane xanepoátinehiko. Má koépone neko xúnati ihunóvoti. Yupíhova iyúpaxeova ihikauhiko. ⁵² Koáhati akó'otihiko imihé'akina isóneú ne po'i iyupánevoti ítuke Jesus kohiyákoa neko singu koeti páum, vo'oku títiu kóyeyeahiko omíxone.

Jesus ya Njenezâre

Mt 14.34-36

⁵³ Taru'úxoane neko mar, enepo simoné'ehiko poké'exa Njenezâre, iká'akoane ne vatéke xe'ókuke ne úne. ⁵⁴ Koeko evésekeahiko, exó kíxópononehiko Jesus ne xanéhiko. ⁵⁵ Yane éhahikovo ya heú koeti ipuxóvokutihiko yaneko poké'e veyopónoati ne ka'aríneti, ixané kíxoáti pouke ómeahiko xoko Jesus, koékuti eyékoxeakuhiko óvea ne Jesus. ⁵⁶ Koane koékuti vékoku ne Jesus ya kálíhunoe ipuxóvokuti, koáne ya pitivókohiko, yoko xapa ko'óvokuti ya mêm, omínokono ka'aríneti ya none ovokúti, koane épemeokono Jesus yusíkea pohu sipohí kíxeokono heve ipovo. Yoko heú koeti sipóheati, unátipo.

7

Koyúhoa Jesus koêku ne hó'e jûdeuhiko

Mt 15.1-9

¹ Ápe farízeu yoko éskiriba, enepohikone teyonéti hó'eke jûdeu ukeáti Njeruzálem pihôti xoko Jesus. ² Yoko noixoanehiko ápeyea ihikau Jesus níkôti ákoti haka kíxoku kipóvo'uxeovo po'ínuhiko jûdeu, kuteáti ihikaxoake hó'e.

³ Vo'oku enepohikone farízeu yoko uhá koeti po'ínuhiko jûdeu, koati yuixóvoti ihikaxoake oxúnoekene, ákoinokonehiko níka ákotike kókoyuse íxa kipóvo'uxeovo inúxotike. ⁴ Koánemaka enepo ukopéa mérkaduke, ákomaka níka ákotike ituká ne nókone itúkea hó'eke motováti kasása'ikopeovo. Êno po'ínuhiko koekúti kuteáti kókoyuse kíxea kipó'ikea énovope koane kóhokope éka yoko ihakúti ítuke haváva, [muhíkova ipéna].

⁵ Yane hara épemo'iko Jesus ne evo farízeu yoko éskiriba:

—Na koeti ákoino itúka ihikeuhiko ne ihíkavoti kúreinovike voxúnoekene? Vo'oku níkó koéhiko ákoti haká ne kíxoku kipóvo'uxeovo úti ya hó'e úti.

⁶ Ina yumopá Jesus:

—Koati tokopóvoti neko yuhu porofeta Izáiya mekúke ve'ókukene, itínoe íkutixapovoti sasá'iti ya po'ínuhiko xâne. Énomone neko yutoéti koéti:

“Enepora xanéhiko, pohu koyuhó kíxoa téyeonu, itea ako malíkanu isóneuhiko. ⁷ Koati hokohí kíxónuti, ihíkaxotihiko ihíkavoti ainóvoti isoneú kíxone xâne” kôe. *Izáiya 29.13*

⁸ Ako itúkoake ne páhoenopi Itukó'oviti. Ainovó koe kíxoku itúkeovo xâne yara kúveu mêm hekónoe —kíxoane.

⁹ Ina kíxovókokoxopamaka Jesus neko evo farízeu yoko éskiriba:

—Koati yahúkotínoe ya kiriki ne ihíkavoti ukeáti xoko Itukó'oviti motováti hekópi isoneú kíxíneake ne ihíkavoti. ¹⁰ Vo'oku hara koéti yútoe Muíse, nókone xâne itúkea: “Tiyánoe yá'a yoko yéno” kôe. Ina koe'íkomaka: “Konókotí koépekeokono ne vahéréxoti yuhó'ino há'a itukovo êno” koémaka. ¹¹ Itea hara koe íhikexínoe: Enepone tíkúti mani huvó'oxope há'a itukovo êno, motóva xâne koyúhoino há'a yoko êno itúkeovo Korôbaum, tíkúti poréxoke Itukó'oviti. ¹² Yane ákoneikopo okónokoa kátarakea há'a, áko'ov itukovo êno. ¹³ Yane ákonemaka itúkokonoke ne emo'u Itukó'oviti vo'oku isoneú kíxíneake ne ihíkavoti, enepone íhikexoke xanéhiko. Enómaka po'ínuhiko koekúti ítikenoe kuteáti —kíxovokoxoane Jesus.

Úkeaku vahérévokoti

Mt 15.10-20

¹⁴ Ina ihaxíhikopamaka Jesus neko êno xâne. Hara kíxovokoxoa:

—Yakámokenonu uhá ketínoe maka yéxanenoe iséneunoa ra yúnzo: ¹⁵ Ako ápahuina koekúti urúkuvoti xoko xâne motováti ikópiti'ikea, itea enepone koekúti ipuhíkeati xokóyoke hainápo, énomone ikopítí'ikoa. ¹⁶ [Koékuti kamoáti ra yúnzo, ivávaka] —kíxovokoxoane.

¹⁷ Pihopeâne Jesus ne xanéhiko, úrukopovo ovokútike. Yane épemo'ikoane ihikauhiko koeku ihokoake ne yuhómeku. ¹⁸ Ina kixovókoaxo Jesus:

—Ákonoekopomaka yéxa kixó'ekone? Ákoikopo yéxanoe ákoyea ápahuina koekúti urúkovoti xoko xâne motovâti ikópiti'ikea? ¹⁹ Vo'oku ako úrukapu isóneuke, itea okóvoike yóna ina ipuhíkopomaka —kíxovokoxoane.

Ya kuteâti koêku neko yuho Jesus, iyúseo isóneunoa ne uhá koeti kó'iyevoku nikokónoti motó'iyeva níkeokono. ²⁰ Ina kixovókoaxopaikomaka:

—Itea enepone ukeâti xoko xâne hainápo, énomoneoxo ikopítí'ikoa. ²¹ Vo'oku isóneuke xâne úkea ne váherehiko áha itúkea, kuteâti ikópiti'ikopeovo ya kapinehí kíxea xâne ákoti itukapu koati múxone yoko oméxea koane koépeka. Kúteanemaka ne aúpu'ikea yéno áko'o itukovo íma, kapíneti ákoti itukapu koati múxone. ²² Ina keno'ókoma ne ixómoyea ípúpakinoa isóneu kahá'ayea írikuxea, koane kahá'ayea váherexea ítukeye po'i xâne, koane semékekexea. Kúteanemaka koêku ne ákoyea sayá'ikapeapa ne váhere úhepune múyo vo'oku kahá'ayea séno, koánemaka ne poé'aino isóneu po'ínuhiko xâne vo'oku íyokeova ítukeye, yoko ikópiti'ikea íha po'ínuhiko xâne, koane kapáyasokopeovo, yoko po'ínuhiko kixoku koésayu'ixea itúkeovo, kuteâti kixoku itúkeovo xâne ákoti isóneu. ²³ Heú koêti ra váhere itukeôvoti, ainovo ukeâti isóneuke xâne, yoko énomoneoxo ikopítí'ikoa —kíxovokoxoane.

Sêno ukeâti po'i poké'e

Mt 15.21-28

²⁴ Ipuhíkopeane Jesus neko óvoheixoku, pihóne ya poké'e xe'ókuke ne pitivókohiko koéhati Tíru [yoko Sídom]. Simoáne, ápe ovokútiya úrukovoku. Ako akáha'a ápeyea exoâti símea, itea ako oxéne ákoyea éxakana. ²⁵ Yoko ápe séno apêti ihíne úroovo ndémoniu. Eyekóxoane séno símeane Jesus, pihóne xokóyoke. Yane ipuyúké kó'iyeano nonékuke. ²⁶ Yoko haina júdeu ne séno, koati seno sirufínísea. ²⁷ Ina epêmo Jesus kópuhíkopihoa ndémoniu urúkeovoti ihíne. Itea hara kíxoa Jesus:

—Konókoti imátaxeovo inúxotike xe'éxaxapa ne koati kó'óvokuti. Vo'oku ako yusíka véyeokono itátane páum, nika xe'éxaxapa ne koati kó'óvokuti, ina parexákana ne kálíhuno tamúku.

²⁸ Ina yumopá neko séno:

—Kaná'uteoxo Unaém. Itea enepone kálíhuno tamúku opékuke mēsa, níkoamaka ne ihone nika kalivónohiko.

²⁹ Ina kixopámaka Jesus:

—Vo'ókuke ra yiúho, ipuhíkopeane ndémoniu ne ihine íti. Motóvane pihépi yóvokuke —kíxoane.

³⁰ Yane pihópone neko séno. Seopóne óvokuke, inú'ikopane ne ihíne tunukúxovoti ípeke. Yoko ipuhíkopeane ndémoniu.

Unatípo neko hóyeno mókere ákotimaka panápu koyúhoyea

³¹ Yane ipuhíkopeane Jesus ne xe'o Tíru. Vekó koépo ya Sídom. Tarú'uxopamaka ne poké'e iháxoneti Yehí Koeti Pitivóko koeku yonópea ya Mar-na Ngalíleya. ³² Yane ápe xâne omotíhiko hóyeno mókere ákotimaka panápu koyúhoyea xoko Jesus. Épemohiko Jesus ípihea vô'u tutíkuke ne hóyeno. ³³ Yane ahikú kíxoa Jesus xoko ákoyeaku koati xâne, ina ípiho vô'u kenókuke neko hóyeno. Yane kaláka'ikomaka vô'u ya hó'o ina ípihoa nenékuke ne hóyeno, ³⁴ ínamaka komómo vanúke xaneâti ínayea ómixekovo koane “Efáta” kíxea. (Yoko “ímíhe'akapane” koêti neko emo'úti.)

³⁵ Énomone yanê'e, kamópone neko hóyeno. Ákone itopeâti nêne. Ponópovone koyúhoyea.

³⁶ Ina ixikó'okoa Jesus ne xanéhiko ákoyea okóyuhua ne koekúti. Itea koeku í'ixiko'o kíxoíxea ákoyea okóyuhohiko, ínamá'axone koyuhoâhiko. ³⁷ Enepohikone xâne eyekóxoati, yupíhova iyúpaxeova koane kó'iyeahiko:

—Imáko yupíhinovo unako ítukeye! Ituko kamópea mókere, koane itoa ponópea koyúhoyea ne ákoti okoyúho —koénehiko.

8

Pí'ape kohíyako nika êno xâne ne Jesus

Mt 15.32-39

¹ Yane káxehiko ho'úxopinovomaka Jesus ne êne xâne. Yoko ako nikokónoti níkáhiko. Yane ina ihaxíhikoa Jesus ne íhikau, hara kíxovokoxoa:

² —Ngóseanane ra xanéhiko vo'oku ákone níkáhiko. Yoko mopó'apene káxe óvoheixohiko njokóyoke kó'oyene. ³ Enepo mbahukápahiko pihópea óvokuke ákoti níka, íkoróhikoatimo hímakati xenékuke. Yoko anéye xapákuke koati ákoti malíka úkeaku.

⁴ Ina kixó'a íhikauhiko:

—Ná'ikopomo vínixoponea nikokónoti motovâti koímataxeahiko yara mêum ákoti apêti?

⁵ Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Ná'ikopo yé'aye pâum apêti yâyeke?

—Seti kôe —kíxoane íhikauhiko.

⁶ Yane pahúkoane Jesus ivátahikea poké'eke ne xanéhiko, ina veyôa ne seti koeti pâum, ina ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti.

Yane honó'ekexoane, ina porekéxoa ne íhikauhiko. Koane íhikauhiko, pôrekexoamaka neko xâne. ⁷ Ápemaka kali ye'á koeti kálahunoe hôe. Yane íkoro'ixinovamaka Jesus xoko Itukó'oviti ina pahukôa neko íhikauhiko pôrekexea ne xanéhiko. ⁸ Heú kôe neko xanéhiko níkea koane imátaxeovohiko. Ina itixópa íhikauhiko Jesus neko itátanehiko nikokónoti haxâti, kopúhikopoikomaka seti koeti sésta. ⁹ Yoko itóponomea koaturu koeti mili hóyeno yanekôyo. Yane ina pahukópa Jesus pihópea neko xanéhiko.

¹⁰ Kene Jesus yoko íhikauhiko, ivu'ixopo vatéke yonópoti poké'e koéhati Ndaumanúta.

Epêmo Jesus iyupánevoti ukeâti vanúke ne farizeuhiko

Mt 12.39; 16.1-4

¹¹ Ápehiko farízeu, enepone teyonéti hó'eke jûdeu, yuhó'ixoponoti Jesus, oposí'okovati. Koati kaha'aínoatihiko pahúkeovo ya yumópope, épeminoake itúkea iyupánevoti hoénaxovo itúkeovo xoko Itukó'oviti úkea ne xunáko. ¹² Yupíhova ikótivexea Jesus isóneneke, xaneâti ínayeá omíxekovo ina kôe:

—Na koeti épemino kahá'ayeá noíxea iyupánevoti ra xanéhiko apêti yara káxehiko símokune úti kó'oyene? Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo: Ákomo ápahuina iyupánevoti noíxone índukeinoá —koéne.

¹³ Yane kurí kíxoanehiko Jesus. Ivu'ixopo vatéke, pihópoti poixô'oke neko mar.

Íhokoa Jesus kohiyákopeti ne kixoku itúkeovo farízeu yoko Êrodi

Mt 16.5-12

¹⁴ Yoko notú koene okóvo ómea po'í pâum ne íhikauhiko Jesus. Pohu poéha koxe'u pâum vatékenake, koékune, ako po'ínu. ¹⁵ Ina íhíkaxoa Jesus ne íhikau, hara kixovokoxoa:

—Neixapunoo, yokóhiyanavao ne kutí koeti kohiyákopeti pâum, ánahixope farizeuhiko yoko Êrodi —kíxovokoxoane.

¹⁶ Yane turíxovone yúho'ixeokoko ne íhikau Jesus vo'ókuke ne yúho. Hara kixókoko:

—Koaítame vo'oku ákoyea pâum vómone kó'inoneye yúho —kixókokohiko.

¹⁷ Yoko exó kíxea Jesus koéku ne isóneuhiko. Hukínóvoti kixovokoxea:

—Na koeti ixómoíno yího'ixokoko vo'oku ákoyea pâum yómonenoo? Ávonoo yéxina iséneu? Koane ávomaka yéxanoo koéku ne yúnzo? Imáko tiú'ino iséneunoo! ¹⁸ Ápe yúke itea ako koati ínixi. Ápemaka kíno itea ako koati kémi. Ákonenoo puyákapanapa yokóvo ¹⁹ yé'akeye sésta puhí koeti itátane haxa nikokónoti itíxeponenoo, enepo nzono'ékexoa neko singu koeti pâum xapa singu koeti mili xâne?

Ina kixoáhiko:

—Nduse kôe.

²⁰ Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Kúteanemaka koéku nzono'ékexoa neko seti koeti pâum xapákuke neko koaturu koeti mili xâne, námaka yé'aye sésta kepúhiupo yane itátane haxa nikokónoti?

Ina yumopáhiko:

—Seti kôe

²¹ Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Kóyeane mea ávoyea yéxinanoo iséneu? —koéne.

Koítova Jesus ne komítiti íhae Mbetásaida

²² Yane simónehiko ya Mbetásaida, kali ipuxóvokuti. Ina apê xâne omoti hóyeno komítiti xoko Jesus, epemoátihiko ípihea vó'u tutíkuke neko komítiti. ²³ Yane namú kíxeane Jesus vó'u ne hóyeno hirikôa meúkeke yane ipuxóvokuti, ina ipiho hó'o ukékuke ne hóyeno koane ípiheamaka vó'u tutíkuke. Yane hara kíxoá:

—Ápe koékuti ínixene?

²⁴ Ina komomá hóyeno koane turíxovone ínixopea. Hara kôe:

—Íninjo xanéhiko yonóti, itea kutí kó'inonu xuve tikóti —kíxoane.

²⁵ Ina ipíhopamaka Jesus ne vó'u ukékuke neko hóyeno. Yane turíxovone unátipea ínixopea. Koati unatípotine, koane ínixopea uhá koéti. ²⁶ Ina pahukôa Jesus ponó koépea óvokuke ákoti vekapá ne ipuxóvokuti.

Koyuhôa Péturu itúkeovo páhoe Itukó'oviti koíteovovi ne Jesus

Mt 16.13-20; Lk 9.18-21

²⁷ Yane pihóne Jesus yoko íhikauhiko xapa kálíhunoe ipuxóvokuti ovoti xe'o Sezàreya, enepone pitivóko óvoku Filípi pahúkea. Ya xenékuke, hara kíxovokoxoa Jesus ne íhikauhiko:

—Kútímea íkutixanu ra xanéhiko?

²⁸ Ina yumopâ íhikauhiko:

—Ápe koyúhóti itíkivo Xuauum Mbátita iyukópovone. Kene po'ínuhiko, koyúhoá itíkivo Íliya iyukópovone. Kane po'ínuhiko koyúhoá itíkivo porófeta koyúhóti emo'u Itukó'oviti mekúke iyukópovone —kíxoane. ²⁹—Kene ítínoe, kuti keyúho indúkeova?

Ina kíxóá Péturu:

—Iti Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne —kíxoane.

³⁰ Ina íxikó'okoahiko Jesus ákoyea xâne koyúhoinoake nê'e.

Koyuhôa Jesus ivókeovomo yoko ukópeamo xapa ivokóvoti

Mt 16.21-23; Lk 9.22

³¹ Ina turixóvo íhikaxea Jesus ne íhikauhiko. Hara kíxovokoxoa:

—Konókotimo yupíheovo ngoítóponeovo kotíveti, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xâne. Ákomo akútíponu ne tutíhiko viyéno júdeu, koánemaka ne payásotihiko sasedóti inuxínóti xanena úti hó'eke, yóko'o ne íhikaxotihiko yútoe Muíse, enepohikone éskiriba. Koepékonutihikomo itea ya mopó'apeke káxe ikéne, enjepúkopotinemo ungópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane.

³² Koati kouhápu'ikinoati Jesus kíxókonokumo. Yane ahikú kíxoane Péturu, ina kíxóá ákoyea yusíka kó'iyeaneye kuteáti koêku ne yúho. ³³ Ina inonéxinova Jesus ne íhikauhiko koane sayá'íkea Péturu. Hara kíxoa:

—Yahíkuxipunu Satanaé! Vo'oku haina ukeáti xoko Itukó'oviti ne iséneu, itea koati kuteáti kíxoku ko'ísonueya xâne yara kúveu mêmum —kíxoane.

Nókone kó'iyea ne hokoti Jesus

Mt 16.24-28; Lk 9.23-27

³⁴ Yane itaikoane Jesus neko éno xâne koánemaka ne íhikauhiko ahí'okeovaxo ina kíxovókoaxo: —Enepone kaha'ati hókeonu, ako yusíka yuíxeovo kouúhepeka kóyeku yara kúveu mêmum. Konókti hókeonu ya usó koyéti inonexinovo tiú'iti koekúti, kuteáti koeku xâne koinópoti kurúhuna iyonókonone xoko kurúhuxokonoku. Yane kená'akane ingyéneke. ³⁵ Vo'oku enepone xâne yuixóvoti kouúhepeka kóyeku yara kúveu mêmum, evókoatimo ne mani unako koépoku xoko Itukó'oviti. Itea enepone xâne usó koyéti évokea úhepeko kóyeku yara kúveu mêmum vo'ónguke epó'oxo vo'ókuke ne inámati íhíkavóti yúnzo, énomonemo unatí koépoku xoko Itukó'oviti.

³⁶ Kutí'íkopó itópoino xâne usó kó'iyea apeínoati yara kúveu mêmum itea evókoti mani unako koépoku xoko Itukó'oviti? ³⁷ Ápeikopomea koekúti yara kúveu mêmum motovâti ko'ésa'iyea mani unako koépoku xoko Itukó'oviti? ³⁸ Yoko koêkúti teinónuti koane teinoáti ra emo'um nonékuke xâne kúrivokoevo ákoti opóhea isónue ikéneke Itukó'oviti, enepohikone vaheréxotimaka kíoxku itúkeovo, simóvotimo káxe ndeínoakumo, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xâne. Koati énomonemakamo ngíxoaneyehiko yaneko káxe ngayukápapu enepo naixápakananemaka indúkeovo hána'iti íhayú'uti kuteáti koeku Itukó'oviti Nzá'a, koékumaka xanépeonuhiko sasá'iti ánju, enepone ovóxehiko Itukó'oviti ukeáti vanúke —kíxovokoxoane.

9

¹ Ina kíxovókoaxopaikomaka Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinioe: Anéye xepákukenoe ávotimo ivakápu koeku ávoyea naixa xunákomo natíxea Itukó'oviti xapa xâne.

Ípokóvo koeku Jesus nonékuke evo Péturu

Mt 17.1-8; Lk 9.28-36

² Sei koe káxe ikénepo, xánea Jesus ne Péturu, Teáku yoko Xuáum ouke koati hána'iti mopóí. Aínovonehiko, ako po'í xâne kapákuke, ina ípokóvo koêku ne Jesus nonékukehiko. ³ Enepone ípovo Jesus ú'uhahi kóyene koane hóhopu-hóhopu kóyene. Ako kipóheoti yara kúveu mêmum iotâti kohópu'íkea ne kipóhiu kuteáti hopú'iyea neko ípovo. ⁴ Yane apé kó'inoane Íliya yoko Muíse, enepohikone koyúhóti emo'u Itukó'oviti mekúke yuhó'ixotihiko Jesus. ⁵ Ina kóe ne Péturu:

—Íhikaxotí, koati únati vápeyea yáye. Poéhane vitúkinopinioe hú koéti mopó'áti kálíhunoe péti. Poéhamo ítike, koane poéhamo ítuke Muíse koane poéhamo ítuke Íliya.

⁶ Itea mayane koyuhohí koéti ne Péturu. Akó'oti koati éxea mani yúho vo'oku yupíheovohiko píkea. ⁷ Yane apé koene kapási rama'úxoatihiko koane emo'úti inu'íxoati xapákuke ne kapási. Hara kóe:

—Énomone Nje'éxa rá'a ákoti omotóva ongóvo. Yakámokenoyinoe yúho —koéne.

⁸ Ina noiméxo ne íhikau Jesus xêrerekuke itea áko'oponehiko ne po'i noíxonemeku. Poéhapoane Jesus noíxo.

Yuhó Jesus koeku Íliya
Mt 17.9-13

⁹ Koeku ukópea oukeke ne hána'iti mopô, hara kíxoa Jesus ixíko'okeahiko ne íhikauhiko: —Hákoxovo keyuhoánoe ne neixone njokóyoke, imókonemo simapúne káxe enjépukepeakumo ungópea xapa ivokóvoti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xáne — kíxoanehiko.

¹⁰ Koáne, itúkoahiko neko yuhó'inoa Jesus. Ako okóyuhohahiko, itea yúho'ixopokoko kaha'áti éxea kixó'ekone ne yuhó Jesus, enepone “enjépukepeakumo ungópea xapa ivokóvoti” koéti.

¹¹ Ina kixohíko Jesus neko íhikau:

—Ná'íkopo koeti koyúhoinoa íhikaxoti yútoe Muíse, enepohikone éskiriba, kónokea itúkeovo Íliya inuxómo símea?

¹² Ina yumopâ Jesus:

—Kaná'uteexo símea ne Íliya inúxotike kóyuseyea uhá koéti. Itea na kó'inoaye iséneu ne emo'u Itukó'oviti koyúhoinoake kónokea enó'iyeamo koítopenoovo kotívoti ne íhae vanúke ikútipasikoponovoti xáne koane yupíheovomo púveovokono? ¹³ Koati ngxípotinoe símea ne Íliya, epó'oxo itúkoa xanéhiko uhá koéti ne áha kíxea kuteátimaka koeku yutóxeovo emó'uke Itukó'oviti mekúke —kíxovokoxoane Jesus.*

Koítova Jesus ne homoêhou úroevo ndémoniu
Mt 17.14-21; Lk 9.37-43

¹⁴ Ya koeku káyukopeovohiko evo Jesus xapákuke neko po'ínuhiko íhikau, noíxonehiko koáti ákoti yumaxápu xáne yakuku-yakukú kixeáti ne íhikauhiko ixómoti yumopókokoko, koánemaka ne éskiribahiko, enepone íhikaxoti yútoe Muíse. ¹⁵ Noixóne Jesus neko éno xáne, iyúpaxovohiko ina ehahíkinova yúhoikoponea. ¹⁶ Yane hara kíxoa Jesus ne éskiribahiko:

—Na koeti ixómoino yimópokokonoe? —kíxoane.

¹⁷ Yane apé koéne kixoti Jesus xapákuke neko éno xáne:

—Íhikaxotí, omândi ne nje'éxa xikóyoke. Ako okóyuhó vo'oku urúkovati ndémoniu.

¹⁸ Koékuti óvoku enepo komohéa ndémoniu, íkorokoa poké'eke. Yane puváhíxotine páho koane ínayeá ngárututukexo ôe koane muyá'iyea koxé'u. Émbemoane ne íhikeuhiko kópuhikopea itea ako íta.

¹⁹ Ina kôe ne Jesus:

—Imáko itúkinovo tiú'iti kutípea ra xanéhiko yara káxehiko kó'oyene! Ná'íkopomeamo nzunúko óvonzeixea xepákukeneo? Ná'íkopomeamo nzuhúko índea ákoyeane yakútiponu? Yámame yákeneye ne homoêhou —kíxoane.

²⁰ Ina omáhiko xoko Jesus. Ehá'axo noixo Jesus neko homoêhou, ako íyuhixa ndémoniu koyúyu'okea. Yane íkorokovone neko homoêhou poké'eke koane kohókororokexoevo poké'eke koane puváhixea páho. ²¹ Ina kixôa Jesus há'a ne homoêhou:

—Na ye'aneye xoénae koéneye ra xí'íxa?

Ina yumopâ neko hóyeno:

—Ukeátine kalihá'íko. ²² Enóne kúriukeyea yúku koane kúrin'o'ekea úne kaha'áti koépeka. Itea enepo itéa kéitivoa, yokóseanavi, hivá'axavi —kíxoane.

²³ Ina kixôa Jesus:

—Yépeonuikomaka índea ngoíteova? Enepone xáne kuvovónuti, uhauhá kôe kotúsokinokonoa —kíxoane.

²⁴ Yane kóhonokone emó'u ne ha'a homoêhou. Hara kíxoa:

—Nguvóvopi, itea kirí'uxinanu ngúveovepeoxo —kíxoane.

²⁵ Noixoâne Jesus éhahikeovo ne xanéhiko xokóyoke, sayá'íko ne ndémoniu. Hara kíxoa:

—Íti ndémoniu mokeréxoti xáne konae ákoti ikayúhaxa, mbahúkopi ípíhíkopi ra homoêhou, koane hákone keyukópinova —kíxoane.

²⁶ Ina vaúko ne ndémoniu xaneáti koati xúnati koyúyu'okea ne homoêhou koeku ípúhikopea. Yane kutí koéne ivokóvotine ne homoêhou ípúhikopeane ne ndémoniu. Énomone enó'ino xáne “ivókovone nêe” kixoáti. ²⁷ Itea namú kixeane vó'u Jesus huvo'óxo exépukepea. Yane exépukepea ne homoêhou.

²⁸ Ikénepoke, enepo urúkopovone ovokútike ne evo Jesus, yoko ainóvotinehiko, hara kíxoa íhikauhiko:

—Námea koeti ákoino víta kópuhikopea úti ne ndémoniu?

²⁹ Ina yumopâ Jesus:

* **9:13** Enepone “Íliya” koéti, yokómoma xoko Máteu 17.11-13 xoko koyúhovoku itúkeovo Xuaum Mbátita kixó'eko ne Íliya koéti.

—Enepora kó'iyevoku ndémoniu, ako kopúhikopati ákoti itukapu ya orásaum [yoko jejuá kó'iyea] —kixovokoxoane.

Koyuhópamaka Jesus ivókeovomo yoko exépukepeamo

Mt 17.22-23; Lk 9.43-45

³⁰ Ina ukopóno ne evo Jesus. Ngalíleyake vekópo, itea akó'oti akahá'a Jesus éxeokono óvoheixoku ³¹ vo'oku kahá'ayea íhikaxeako íhikauhiko. Yane hara kixovokoxoane:

—Nguri'ókokonotinemo xunako xanéhiko, undi íhae vanúke ikítipasikoponovoti xâne, yane ínamo kaepékanuhiko, itea mopó'aapeke káxe ikénepo, enjepúkopotinemo ungópea xapa ivokóvoti —kixovokoxoane.

³² Itea ako éxina isóneú íhikauhiko Jesus neko yúho koane píkoahiko épemo'ikea.

Kixoku itúkeovo ne ínixone Itukó'oviti itúkeovo koati payásoti

Mt 18.1-5; Lk 9.46-48

³³ Ina seopámaka evo Jesus ne pítivokona Kafanáum. Koeku seópea óvokuke ina kixovókoaxa Jesus ne íhikauhiko:

—Na koeti yimópinokokonoe xenékuke?

³⁴ Itea ako yumápahiko, yunukú koénehiko vo'oku kahá'ayea éxea itukóvotiye ne koati payásoti xapákuke yumópinokokoke xenékuke. ³⁵ Yane ivátakone Jesus koane iháxihikea ne nduse koeti íhikau ahí'okeovaxo, ina kixovókoaxa:

—Enepone kahá'ati itúkeovo koati payásoti ya uhá koéti, konókoti ikálihuxopeovo yoko itúkeovo ovoxe uhá koéti —kixovokoxoane.

³⁶ Yane ina hiriko kalivóno ne Jesus nonékukehiko koáne nú'uxea koeku kó'iyea:

³⁷ —Itukovo apéti kalivóno kuteáti ra kalivóno yáye njokóyoke, koèkuti itukínoati únati vo'ónguke, undímaka kixóneye. Yoko koèkuti ikxónutineye, haina úndi kixóneye itea enepone Pahukónuti yara kúevu méum kixóneye —kixovokoxoane.

Ako omótova ápeyee xâne púvone úti

Lk 9.49-50

³⁸ Ina kixóa Xuáum:

—Íhikaxotí, ápe hóyeno noíxone úti kopúhikopoti ndémoniu ya ihéke, itea sayá'ikoa úti vo'oku ákoyea itúkapu xáneheixone úti.

³⁹ Ina kixóa Jesus:

—Hákonoeni seya'íkoo, vo'oku ako xâne itúkoti iyupánevoti ya inzáke koyúhotimo ákoyea aúnaní ikénepoke. ⁴⁰ Enepone xâne ákoti akapá'avi, koati huvo'óxoviti nê'e. ⁴¹ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo: Enepone xâne porexópitinoe enovópeti puhí koeti úne ya inzáke vo'oku itíkivo hokónuti, ákomo kalíhuina évokea námoepeo xoko Itukó'oviti vo'ókuke —kixovokoxoane Jesus.

Koímaiti pôreu ne váhere kixovókuti

Mt 18.6-9; Lk 17.1-2

⁴² Ina kixovókoaxopamaka Jesus:

—Enepo áva xâne vahéréxoti ítuke, itávokinoke hókeonu ne póhuti xapákuke ra kálihunoe kutipónuti, yusikóneni iká'akeokono éno pú'iti mopó'i anúkuke tumúneke koésayu'ixea isóneú po'í xâne, ínani kuriná'ekakana úneke ya mar maka hákone koesáyu'ixea isóneú. ⁴³ Enepo itukapu veó'u váherexino ítike, yusikóneni titúki motováti ákoyea váherexa ítike. Mani unatíne ákoyea poixo'o veó'u yenópi vanúke, yaneko usokó kó'iyea veó'u itea yenópoti ipihóponovokutike xapa yúku ákotinemo ípukeovoku, [⁴⁴ óvokumaka kanéti ixómoti níko muyóti yoko yúku ákotinemo ípukeovoku.] ⁴⁵ Koáne, enepo itukapu hívi váherexino ítike yusikóneni titúki motováti ákoyea váherexa ítike. Unatíne ákoyea poixo'o hívi yenópi vanúke yaneko usokó kó'iyea hívi itea kirikópokonoti ipihóponovokutike, [⁴⁶ óvoku kanéti ixómoti níko muyóti yoko yúku ákotinemo ípukeovoku.] ⁴⁷ Enepomaka itukapu yúke váherexino ítike, yusikóneni meréki, motováti ákoyea váherexa ítike. Unatíne yenópi natíxokuke Itukó'oviti ya vanúke ákoti poixo'o yúke, yaneko usokó kó'iyea yúke itea kirikópokonoti ipihóponovokutike, ⁴⁸ óvoku kanéti ixómoti níko muyóti yoko yúku ákotinemo ípukeovoku —kixovokoane Jesus exókoatihiko kónokea ákoyea iyuhixapapu sayá'ikopeovahiko ne váhere ítuke.

⁴⁹ Ina kixovókoaxopaimokoma Jesus:

—Vo'oku uhá ketínoe, konókoti víki tiú'itike koekúti kuteáti koeku tiveko yúku, maka itíkapune kuteáti únati ánahi níkokónoti kuteáti koeku yúki. ⁵⁰ Koati únati koekúti ne yúki itea enepo auké'e taú'iko, ákone oxéne aúkopinokono taú'iko. Hane yákoeneye kuteáti koeku koáti únati yúki kouhékoti xánena, koane aúhepinokokomaka iséneú ákoti yakapákaka —kixovokoxoane Jesus.

10

Koeku kuríkoti yêno

Mt 19.1-12; Lk 16.18

¹ Úkeane pího ne Jesus ya Njúdeya poixó'oke húveona Njôrdaum. Ho'úxopinovamaka êne xâne. Yane íhikaxoanemaka Jesus kuteâti kixoku itúkeovo ho'uxínova êno xâne. ² Ina ahi'ókovomaka Jesus ne farízeuhiko, enepone yuixónvoti hókea yútoe Muíse, koane épemo'ikeahiko, kaha'áinoati pahúkeovo ya yumópope. Hara kixoahiko:

—Motóva kuríkea yêno ne hóyeno?

³ Ina yumopâ Jesus:

—Ná'ikopo kó'eye páhoe Muíse itúkeokono ya yútoeke?

⁴ Ina yumopâhiko:

—Poréoxa Muíse ápeyea koyuhópeti kotuyópoti íha itúkeovo koyenókokotihiko motovâti kuríkea yêno ne hóyeno —kixoanehiko.

⁵ Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Yutóxinoake Muíse nê'e vo'oku tiú'ikonoe yomíxone. ⁶ Itea inâ apê ra mêum, itúkoa Itukó'oviti ne pi'âti, hóyeno yoko sêno. ⁷ Ênomone kuríkino há'a yoko êno ne koyénoti [motovâti komúxoneyea yêno]. ⁸ Yane koati póhupotine ne pi'âti. Ákonemo apí'a. Koati póhupotine. ⁹ Koeku koyúhoyea Itukó'oviti poéhapeane ne pi'âti, ako yusíka ápeyea xâne haxakópati —kixovokoxoane Jesus.

¹⁰ Koeku seópeahiko óvokuke, épemo'ikopo Jesus ne íhikauhiko koêku ne yuhómeku. ¹¹ Ina kixovókokoxa Jesus:

—Enepone kuríkoti yêno ina okoyénopomaka po'i sêno, ya xoko Itukó'oviti koati aupú'ikoati ne inúxoti yêno. ¹² Kúteanemaka xoko sêno kuríkoti íma, enepo oko'ímapo po'i hóyeno, ya xoko Itukó'oviti koati aupú'ikoati ne inúxoti íma —kixovokoxoane Jesus.

Epemínoa Jesus ne kalivónohiko unako koêku xoko Itukó'oviti

Mt 19.13-15; Lk 18.15-17

¹³ Yane ápe xâne omotíhiko kalivóno xoko Jesus motovâti ípihea vô'u tutúkuke, itea sayá'íkoa íhikauhiko Jesus. ¹⁴ Noixoâne Jesus, yupíhova ákoyea aúhepe isónéunoa. Hara kixovokoxo íhikau:

—Síkeane kenó'okea ne kálíhunoe kalivóno njokóyoke. Hako seya'íkoa, vo'oku kuteâti koeku usó kóyeyea kenó'okinonu rá'a, ênomonemaka kónoko kó'iyeaneye ne xâne yonópoti natíxokuke Itukó'oviti. ¹⁵ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo: Enepone ákoti akahá'a íkutipasikeovo kalivóno ya usó kóyeyea kenó'okinonu, ákomo kalíhuina yonópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke —kixovokoxoane.

¹⁶ Ina namukoâhiko Jesus neko kalivónohiko, koane ípihea vô'u tutúkuke epemínoati unako koêku xoko Itukó'oviti.

Inámatiko hóyeno íríku

Mt 19.16-30; Lk 18.18-30; 1 Tm 6.6-10; Tk 5.1

¹⁷ Koeku ukóponea ne evo Jesus apé koene hóyeno ehakínovati. Ipuyuké koéne nonékuke Jesus ina kixôa:

—Íhikaxotí, tí koati únati. Kutimea ngónoko indúkea motovâti ómbea xoko Itukó'oviti ákotinemo hunókoku?

¹⁸ Ina kixôa Jesus:

—Yéxoakopomea kixó'ekone yiúho keyuhónumeku indúkeovo únati? Vo'oku ako po'i únati ákoti itukapu Itukó'oviti. ¹⁹ Yéxoa ne páhoenokono xâne itúkea yútoeke Muíse, enepone koêti: “Hako kepéko. Hako yaupú'iko po'i xâne kepíné'iyiti yêno. Hako yoméxo. Hákomaka itikóheo koeku po'i xâne. Hako simikíxixino po'i xâne, yoko tiya yá'a koane yêno” koêti —kixoane Jesus.

²⁰ Ina kôe ne hóyeno:

—Íhikaxotí, heú ngíxoa indúkea nê'e ukeátine ngalivónoxoiko —koéne.

²¹ Yane pono-ponó kixínoane úke Jesus xaneâti ákoyea omótovoa okóvo, ina kixôa:

—Poéhaiko koekúti nékone itíki. Yakávaneponoa uhá koêti ne apeínopiti, ina perekéxa xâne ákoti apeínoati ne ésa'i. Yane apétimo apeínopiti vanúkeke, ina kina'áka ingéneke hékinu —kixoane.

²² Itea ako aúhepea isónéunoa neko yuhó'inokono. Yupihovó kôe isóné'ekeovo koeku pihópea kama'âti neko êno apeínoati.

²³ Ina komomâhiko Jesus ne íhikauhiko koane kixovokoxea:

—Ímáko itúkinovo tiú'iti yonópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ne xâne íríku —kixovokoxoane

²⁴ Iyúpaxeova íhikauhiko neko yúho. Yane káyukopinoamaka Jesus kixovokoxea:

—Itínoe kutí ngxixone nje'éxaxapa, koati tiú'itimo yonópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ne xâne [kuvóvoti énoti apeínoati]. ²⁵ Ako'óneni oríko vékea kámelu xoko kali ihínone tópe uhe'ókopeti, yane yonópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ne xâne iríku —kíxovokoxoane.

²⁶ Yupihovó koéneoxo iyúpaxeova ihikauhiko ne yuhu Jesus koane kíxeokoko:

—Kuti'ikopomeamo motovâ itúkeovo koítovone Itukó'oviti koane yonópea xokóyoke? — kixókokone.

²⁷ Yane pono-ponó kixínoane úke Jesus koane kíxovokoxea:

—Enepone ínixone xâne itúkeovo yupihóvoti tiú'iko, ako átiu'i xoko Itukó'oviti, vo'oku ako ápahuina koekúti ákoti itâ itúkea ne Itukó'oviti.

²⁸ Ina kixôa Pêteru:

—Kuri kíxoá úti ne uhá koeti koekúti koeku hókeopi úti.

²⁹ Ina yumopâ Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo: Ako ápahuina xâne ákoti okotíxo itúkeovo vo'ónguke koane vo'ókuke ra inámati ihíkavoti ínzikaxone ákotimo námoepo vo'ókuke. Enepone ákoti okotíxo óvoku, po'ínuhiko, éno, há'a, xe'éxaxapa, áko'o itukovo poké'exa, ³⁰ yupihóvatimo kuri'uxeovo yara koeku kó'oyene kuteâti ne koekúti ákoti okotíxo vo'ónguke. Énomone kuteâti óvoku, po'ínuhiko, éno, xe'éxaxapa, koane poké'exa. Poéhapoamo sêndu anú'ukeamo námoepo yane póhutihiko koekúti ákoti okotíxo, koane apêtimakamo kotíveti koekúti vékoku. Yoko káxehiko keno'ókoti, yonópotimo xoko Itukó'oviti ákotinemo hunókoku. ³¹ Itea enómo xâne teyonéti koeku kó'oyene, okópotimo ikenétike. Kene ne ákoti apayáso ovoti ikenétike kó'oyene, énomonemo itukóvoxo koati teyonéti —kíxovokoxoane Jesus.

Koyuhópamaka Jesus ivókeovomo koane exépukopeamo

Mt 20.17-19; Lk 18.31-34

³² Koeku yóneahiko Njeruzálem, inuxó kôe ne Jesus tumúneke ne ihikauhiko. Koati iyupáxovati ihikauhiko. Kene ne po'ínuhiko xâne hokotímaka Jesus, pikóhiko. Ina ahikúxoá Jesus ne ihikauhiko yane po'ínuhiko xâne. Yane turíxovone kaúhupu'ikinoa ne kixókonokumo. Hara kíxovokoxoa:

³³ —Kó'oyene Njeruzálem vonóne, yoko nguri'ókokoanoatinemo ne tutíhiko sasedóti inuxínoti viyénoxapa hó'êke, koáne ne éskiriba, enepohikone ihíxaxoti yútoe Muíse. Koati ngxíkonokunemo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, ínamo pahukáhiko ngoépekeokono, ínamakamo kuri'ákanu xâne ákotihiko itukapu viyénoxapa júdeu éxoti koeku poké'exa úti. ³⁴ Yane koemóke'enutihikomo, apurú'okonutihikomo, koane yehepóke'exonutihikomakamo, ínamo kaepékanu itea mopó'apeke káxe, enjepúkopotimo ungópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane Jesus.

Épemone Teâku yoko Xuâum

Mt 20.20-28

³⁵ Yane ahí'okovone Jesus ne Teâku yoko Xuâum, enepone xé'ahiko Nzebêdeu. Hara kixóhiko Jesus:

—Ihíxaxotí, mani kaha'âti úti peréxivi ne vépempike kó'oyene.

³⁶ Ina kixôa Jesus:

—Kuti kehá'a indúkinopi?

³⁷ Ina yumopâhiko:

—Enepomo itikápupone hána'iti ihayú'iuti náti xoko netíxoku, peréxavimo vivátakea xíririkuke payásoyeva úti, póhuti yéxoepke, koane po'ínu lepékuke.

³⁸ Ina kixôa Jesus:

—Ákonoe yéxa koêku ne yépemonuke. Iteátikopomo víki ne éno kotíveti koekúti véngokuikomo? Iteátikopomakamo ne éno kotíveti koekúti enepo yána youúkeke kuteâti ngxíkonokumo?

³⁹ —Êm, vitoâtimo —koénehiko.

Yane hara kíxoá Jesus:

—Vikoâteoxomo kuteâti ne véngokumo, koane youúkekemakamo yóno ne éno kotíveti koekúti kuteâti ngxíkonokumo. ⁴⁰ Itea enepone ivétaki énjopeke yoko lombékuke, haina úndi noivókoxoa ivatákoatimo, itea hanemo ivátakopa xâne, kousokinovokene —kíxoane Jesus.

⁴¹ Yane ímaikinovo Teâku yoko Xuâum neko po'ínuhiko yehí koeti íhikau Jesus kameánehiko ne épemone. ⁴² Ina ihaxíhikoa Jesus ne íhikauhiko ahí'okeovaxo. Hara kíxovokoxoa:

—Yéxoanenoe itúkeovo xâne inixókonoti itúkeovo payásoti pahukó xapa xâne. Koati natínahiko exéa koêku. ⁴³ Itea xepákukenoe, ako ákoeneye, koati pó'iti koêku. Koêkuti kahá'ati itúkeovo payásoti xepákuke, konókoti usó kóyeyea itúkeovo yovóxenoe. ⁴⁴ Koane koêkuti kahá'ati itúkeovo koati teyonéti ya uhá koeti xepákuke, konókoti itúkeovo ovóxe ne uhá koeti po'ínuhiko. ⁴⁵ Vo'oku hainámaka nzimínoti enó'iyea ovónje kouhépekoti ngóyeku, itea

nzimínoti indúkeovo ovoxéti yoko ivóngeovo motovâti enó'iyea xâne ngoítovone, undi ihae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxovokoxoane Jesus.

Koitóva Jesus ne komítiti ihae Njeríko

Mt 20.29-34; Lk 18.35-43

⁴⁶ Ina pího ne Jesus yoko íhikauhiko ya pitivóko koéhati Njeríko. Ipuhíkopeanehiko ne pitivóko, koánemaka êno xâne hokó'ixoati, ápe komítiti koéhati Mbatímeu, xé'a Timeu, vatá koyèti xe'ókuke xêne ixómoti epêmo. ⁴⁷ Kamoáne nê'e itúkeovo Jesus ihae Nazâre hunonêa, turíxovone vaúkea. Hara koe yúho vaúkea:

—Jesus, ámoripono Ndávi, yokóseananu! —koéne.

⁴⁸ Êno xâne saya'íkoati, pahukoâti kóyunukeovo, itea inamá'axone kohonóko emó'u kó'iyea: —Iti ámoripono Ndávi, yokóseananu! —kóyene.

⁴⁹ Yane xe'ó kó'inoane Jesus, ina pahukôa íháxikeovo.

Ina pího íháxíkopoatoati neko komítiti. Hara kíxóponoa:

—Áuhepepone iséneu. Yexépuka vo'oku íháxikopine —kíxoane.

⁵⁰ Yane xépu koéne neko komítiti, koane kurí kíxea kápana koeku píhea xoko Jesus. ⁵¹ Ina kíxôa Jesus:

—Kuti kehá'a indúkinopea?

—Íhikaxotí, ngahá'ati íninjoepa.

⁵² Ina kíxôa Jesus:

—Motóvane píhêpi. Itévone vo'oku kívivonu —kíxoane.

Ênomone yaneko ôra, ínixopone, yane píhóne ikéneke Jesus.

11

Ihayú'ikokono Jesus urúkovu ya Njeruzálem

Mt 21.1-11; Lk 19.28-40; Xu 12.12-19

¹ Ye'éxoane evo Jesus ne Njeruzálem, koáne ne ipuxóvokuti koéhati Mbefâje yoko Mbétanea xêrerekuke kali mopôí íháxoneti Olívera, pahúkoane Jesus ne pí'âti íhikau inúxea tumúneke ² koane kíxehiko:

—Píhénénoe yane kali ipuxóvokuti tímúneke. Ehá'axomo símeaya, inixéponotinoemo xe'exa njuméntu ika'ó koyèti, ávoti ivú'ixeokonoku. Yane kíxeanoemo ne iká'ó, ínamo yamapâ yâkeneye. ³ Enepomô áva xâne epemó'ikopiti itíkoake, haramo íxea: “Konokoátiko Vúnae rá'a, itea kó'oyenemo pahukópinopeatimo” íxeamo —kíxoane Jesus.

⁴ Úkeane píhohíko. Yane ínixoponoane ne xe'exa njuméntu ika'ó koyèti xêrerekuke pahapéti nonékuke ovokúti. Yane kúxeoponoane. ⁵ Yoko xapákuke ne xâne noixoâti, ápe kixoátihiko:

—Kuti itíkoanoe ne xe'exa juméntu kíxeinoake?

⁶ Ina yumopâhiko kuteâti páhoenoa Jesus koyúhoyea. Yane síkoanehiko omópea. ⁷ Omopânehiko neko xe'exa njuméntu, ina ramaké'exoa ya kápana, yane ivú'ixoane Jesus.

⁸ Êno xâne ikapákinoati kápana xenékuke, koane enómaka ípíhinoati tuti exáte oxéneke, tétoehiko ya mêum, kouhé'ekinoati vékoku. ⁹ Eneponeko êno xâne tumúneke koane ikéneke, áinovo kohonókoti yúho vaúkexea:

—Koati hána'iti íhayú'iuti rakéne. Viháyu'ika ra páhoenoví Vúnae Itukó'oviti. ¹⁰ Koati hána'iti seánakoví Itukó'oviti rakéne, enepone natixínovitimo kuteâtímaka natíxea voxú'ikene Ndávi. Koati hána'iti íhayú'iuti ne Itukó'oviti yâkonoye vanúkeke —kóyehiko.

¹¹ Simoáne Jesus ne Njeruzálem, píhóne ya témpulu, enepone hána'iti imokóvokuti. Uhá kíxoa Jesus komómoyea, yane káyukopovo ya Mbétanea koánemaka íhikauhiko ikéneke vo'oku hahámeyane yanekóyo.

Koeku xuve figu ákoti há'i

Mt 21.18-19

¹² Yaneko po'i káxe ipuhíkopeahiko Mbétanea épekoa hímakati ne Jesus. ¹³ Avo malíka, noíxone xuve figu ênoti túti. Ina píhoyá noíxoponea ápeyeya há'i. Simoáne, ako ápahuina há'i noíxone. Poéhane êno túti apê, vo'oku ávoti simâpu kaxena kahá'ipe. ¹⁴ Ina kôe ne Jesus:

—Úkeátine kó'oyene, ákonemo véyeokonoku há'i rá'a —koéne.

Yoko kámea íhikauhiko neko yúho.

Kopúhikopa Jesus ne kavánetihiko ya hána'iti imokóvokuti

Mt 21.12-17; Lk 19.45-48; Xu 2.13-22

¹⁵ Yane píhónehiko ne evo Jesus ya Njeruzálem. Yâkoxonoye, úrukova Jesus ne témpulu xoko kíndana, yane kópuhíhikopo xanéhiko kaváneti yoko vanéxotiya. Ina kasa'íríkea mesána neko koperáxoti xanéhiko esa'íkoti tíüketi koánemaka ívátakokuhiko neko kaváneti kurúte. ¹⁶ Yane

ákonemaka síka Jesus ne xanéhiko apêti ínone vekó kíxea kíndana ne hána'iti imokóvokuti.

¹⁷ Ínamaka íhíkaxoahiko Jesus. Hara kíxovokoxoa:

—Koati apêti yutoéti emó'uke Itukó'oviti koêti: “Enepora imokóvokuti óvongu, íháxeokonotimo óvoku itúkea orásaum ne uhá koeti xâne, koêkuti óvohikoku yara kúveu mêm” kôe, itea itikoaneno óvoku ómevotihiko —kíxovokoxoane.

¹⁸ Yoko kámeane yúne ne tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke koánemaka ne éskiribahiko, enepone íhíkaxoti yútoe Muíse. Yane opósikonehiko kíxoku koépekea Jesus, itea píkoahiko vo'oku heú kó'iyea xâne íháyu'ikea ne íhíkavuti íhikaxone Jesus.

¹⁹ Hahaméne, ipúhikopeane Jesus yoko íhikauhiko ne pitívóko.

Íhíkaxovike xuve figu

Mt 21.20-22; Xu 14.13; Tk 1.6

²⁰ Yuponíne koeku vekópea evo Jesus neko xêne, noíxoanehiko movó'oyeane ne xuve figu.

²¹ Yane puyákoponova okóvo Péturu ne yuho Jesus vo'ókuke, ina kôe:

—Íhíkaxotí, enepone xuve figu keyúhone ákoyeanemo akáha'i, movó'one.

²² Ina kíxovókokoxa Jesus:

—Konókoti kívivo Itukó'oviti. ²³ Koati emo'úti ra yunzó'ínopinoe: Enepo áva pahukoáti ra koati hána'iti mopóti áhikuxeova ne ókoku koane kuríno'ekopeova ne mar, koeku itúkeovo koati kaná'uti kutípea kó'iyeanemoye kuteáti yúho, ákoti amuyá'í isóneú kutípea, itukínokonoatimo.

²⁴ Hukínóvoti ngíxeopinoe: Uhá koeti koêkuti yépemone ya orásaum, konókoti kítipi itikínokonoamo, yane itikínokonoatimo. ²⁵ Enepo itikánoe orásaum, itukovo apêti xâne poé'ainoke iseneú, hákonoe yunakóa iséneuke ne koekúti, itea kuti íxepane ákoti kíxópiku, maka katúyapinapeane Ha'a úti íhae vanúke ne pehúnevo. ²⁶ Itea enepomo yunakánoe iséneuke, hákoti kuti kíxéa ákoti kíxópiku, ákomakamo katúyapinapea Ha'a úti íhae vanúke ne pehúnevo —kíxovokoxoane.

Epemó'ikokono Jesus úkeaku xunáko

Mt 21.23-27; Lk 20.1-8

²⁷ Úkeane kayukópovo ya Njeruzálem ne evo Jesus. Koeku vékea hána'itike imokóvokuti ne Jesus, píhínoa tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeuhiko hó'eke, yóko'omaka ne éskiriba, enepohikone íhíkaxoti yútoe Muíse, koánemaka po'ínuhiko teyonéti xapákuke tutíhiko júdeu. ²⁸ Hara kíxóhiko Jesus:

—Na úkea ne xunakóti itíkike ra koekútihiko? Kuti porexópi kíxineye ne ítike?

²⁹ Ina kíxovókokoxa Jesus:

—Anéyemaka émbemopikeno. Yimápanu, yane enjókopeatinoemo porexónoati indúkea ra koekútihiko indúke. Hara émbemopinoe: ³⁰ Kuti porexôa ne Xuaum Mbátita áhikea? Íhae Vanúke? áko'o xâne yara poké'e. Yimápanuoe.

³¹ Ina kíxokókohiko:

—Enepomo vokoyúhoa itúkeovo íhae Vanúke pahukôa, “Ná'íkopo koeti ákoino yakútipoanoe ne Xuâum?” kíxo'óvitimo. ³² Kene enepomo vokoyúhoa itúkeovo xâne yara poké'e pahukôa, ákomaka aúnatiya —koénehiko.

Koati pikotíhiko kíxoakumo xanéhiko vo'oku heú koe xâne ínixea itúkeovo koati páhoes Itukó'oviti koyúhoyea emó'u ne Xuâum. ³³ Énomone kíxínohiko Jesus:

—Ako véxa.

Ina kíxovókokoxopamaka Jesus:

—Ákoikopomaka ongóyuhoinopeano porexónoati indúkea ra koekútihiko indúke —kíxovokoxoane.

12

Íhíkavuti íhókovoti váhere xâne katarákinoati nóne ne únae kavâne

Mt 21.33-46; Lk 20.9-19

¹ Yane turíxovone Jesus koyúhoinoahiko íhokoake ne áha íhíkaxea. Hara kôe:

—Ápe hóyeno nóti êne xuve úva. Itúkinoa ípi neko nóne ina itúko tángi, kótikovoku ho'o úva itúko víyum, ínamaka koexépuko óvoku koyonó'inoati ne nóne, éyevoti vanúkuke motováti ákoyea malíka ínixoku. Yane kurí'okoane katarákinoati ne nóne motováti haxákoepa avané'e ého. Yane píhóne po'í poké'e. ² Simovóne kaxena veyóvope ha'í nonéti, pahúkone ahínoe xokóyoke ne katarákinoati ne nóne motováti veyópoinoa námoepo ukeáti ne nóne úva. ³ Itea enepohikoneko katarákinoati nóne, namú kíxoane neko pahoéti. Yane yehépoke'exoane, ina pahukópa káyukopeovo ákoti omópone. ⁴ Yane káyuko pahúkea po'í ahínoe neko únae kavâne, itea ákoneoxo téya katarákinoatihiko nóne, koane óko'okea túti koane komóhiyea. ⁵ Pahúkopoikomaka po'í ahínoe ne únae kavâne, itea koépekoahiko katarákinoati nóne. Enómaka po'í ahínoe páhoenoa, itea yehépoke'exoahiko katarákinoati nóne, kene po'ínuhiko,

koépekoahiko. ⁶ Yane ápe póhútiko xâne ávoti pahukínahiko. Énomone ne koati xe'éxa ákoti omotóva okóvo. Koati ikenétike ixíkoa pahúkea vo'oku hara koeti isóneu: “Teyoátilikomo ra nje'éxa” koéti isóneu. ⁷ Itea hara kixókokohiko ne katarákinoati nóne: “Eneporá'a, koati ítukenemo ra pok'é'e ivakápune há'a. Hingá, kaépeka úti maka vitúkapeane ne mani ítuke, íkuinoake há'a ivakápu” kixókokonehiko.

⁸—Yane namú kixoanehiko ina koepékoa. Yane kuríkeane múyo meúkeke yane kaváne —koéne éxetina.

⁹ Ina kixovókokoxopamaka Jesus neko kamokénoatihiko:

—Ná'ikopomo kixoaneye únae nonéti neko katarákinoatihiko ne nóne? Pihinoátimo, ínamo kaepékexa, yane porexópotimo po'ínuhiko xâne katarákinoati ne nóne. ¹⁰ Ákoikopo yíhoikikunoe ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti? Énomone ne koéti:

“Enepone mopôï noívokoxine ítúkoti péti, ainovó kôe ítukóvo koati turíxeovoku uhá koeti kuteáti koeku koati inúxoti mopôï turíxeokonoke péti. ¹¹ Koati Vúnae Itukó'oviti kixoáneye. Yoko vínixoa ítúkeovo koati êno ihayú'uti koekúti ne ítuke” koéti —kixovokoxoane Jesus íhókopovati ne mopôï noívokoxineti. *Sáramu 118.22-23*

¹² Yane opósi'ixoanehiko tuti júdeu kixókumo iká'akea Jesus, itea koati pikoti xanéhiko. Yoko exó kixoanehiko neko tutíye ítúkeovo énomonehiko kixo Jesus yane exetínati. Yane ákone po'í épemo'ikoke Jesus, píhohikopone.

Epemó'ikokono Jesus koeku isóneunoa ne kóperau nâti

Mt 22.15-22; Lk 20.20-26

¹³ Yane ápe páhoe tuti júdeu xoko Jesus. Enephikone páhoe, áinovo farízeuhiko yoko xanénahiko Érodi, eneponeko nâti. Yoko kahá'atihiko iyupaxó kíxea épemo'ikea Jesus, kaha'áinoati pahúkeovo ya yumópope. ¹⁴ Simoné'ehiko xoko Jesus, hara kixóponoa:

—Ihikaxotí, véxoa ítíkovo koati ponóvoti vo'oku ako neívakaxa xâne, itea kutíkokone uhá koeti xâne xikóyoke. Ako yokómomoyi payásoko, itea koati yixóvati ne kaná'uti kixovókuti koane íhikexi ne páhoenoví Itukó'oviti. Ná'ikopo kó'inoaye iséneu ne kóperaxovike Sêza, enepone payásoti nâti ya Róma éxoti koeku úti? Pahúkovi Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti poréxea úti? áko'o ákomea okónokoa poréxeokono —kixoanehiko.

¹⁵ Itea exó kíxea Jesus isóneuhiko ítúkeovo ítúkohevoti. Yane hara kixovokoxoa:

—Na koeti yopósi'okinovonunoe, keha'áinonuti mbahúkeovo ya yumóbope? Yamínanunoe póhuti pe'u tiúketi, ngaha'áti ngomómoyea —kixovokoxoane.

¹⁶ Yane omínoanehiko ne tiúketi. Ina kixovókokoxopa Jesus:

—Kutí'ikopo ítukôa nóne yoko íha ová ra tiúketi?

Ina yumopâhiko:

—Sêza.

¹⁷ Ina kixovókokoxopaikomaka Jesus:

—Enepone ítuke nâti, peréxapa. Koáhati ítukene. Kúteanemaka koêku xoko Itukó'oviti, koékuti páhoenopi konokoátimaka ítíki —kixovokoxoane.

Yane yupíhova iyúpaxeovahiko unáko ne yumópope Jesus.

Epemó'ikokono Jesus exépukepeaxomo ne ivokóvoti

Mt 22.23-33; Lk 20.27-40

¹⁸ Yane ahí'okovomaka Jesus ne sadúsehiko, enepone koyúhóti ákoyeamo exépuhikapa ne ivokóvoti. Hara kixoahiko:

¹⁹ —Ihikaxotí, ya yútoe Muíse kúreinovi, hara kôe: “Enepo ivakápu hóyeno ákoti ápahuina xe'éxaino yêno, konokoáti ítúkeovo po'ínu ne ivokóvoti koyenópea yêno ne po'ínukene, maka avané'e xe'éxainoa, kutí ákoepone xe'éxa ne ivokóvotine” koe yútoe. ²⁰ Yoko ápe nóvo seti koeti hóyeno kopo'ínukokoti. Kóyenone neko xuv'é'eti. Ivokóvone, ako ápahuina xe'éxa.

²¹ Enepone sêno ivokóvoti íma, hane koyenópa atípo neko imá'ikene. Ivokóvone nê'e, ákomaka xe'éxainoa neko sêno. Kúteanemaka koêku ne mopó'ape, ivókovone ákotimaka xe'éxainoa neko sêno. ²² Eneponeko seti koeti hóyeno kopo'ínukokoti, heú koéhiko kóyenyoea neko sêno, itea ako ápahuina ikoxé'exaxoati xapákuke. Heú koené'e ívohikeovo, ina ivokóvomaka ne sêno.

²³ Eneponi akaná'u exépuhikopea ne ivokóvoti, kutí'ikoponi ítukópaxo koati yêno ne sêno xapákukehiko exepúhikapa nekóyo? vo'oku heú kó'iyeahiko kóyenyoea ne sêno —kixoanehiko.

²⁴ Ina yumopâhiko Jesus:

—Pahúkinovo ke iséneunoa ra koekúti, vo'oku ákoyea yéxa koêku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti koánemaka ne xunako Itukó'oviti. ²⁵ Vo'oku enepo exepúhikapane ne ivokóvoti, ákonemo koyénoti koane ko'ímati. Kutí koépotinehikomo ánju íhae vanúke, ovóxehiko Itukó'oviti. ²⁶ Ákoikopo yíhoikiki yútoe ke Muíse koêku ne exépuhikopeamo ne ivokóvoti? Énomone yane koyúhoyeaku koêku ne kali xuve tikóti ixómoti iruméko ákoti ara'ákapu,

xoko yuhó'ino a Itukó'oviti ne Muíse, enepone koèti: “Undi Itukó'oviti, kuvónone Ábraum, kuvónonemaka Izáki yoko Njáko” koèti. ²⁷ Yane hainá'ikopo kuvónone ivokóvotine ne Itukó'oviti, ínapo “Ábraum-kene” akòe, itea koati kuvónone xáne iyukóvoti. Koati hána'iti pahúkeovo iséneunoa —kíxovokoxoane Jesus.

*Koati nokonéti itúkeokono yane uhá koeti páhoenovi Itukó'oviti
Mt 22.34-40; Lk 10.25-28; 1 Xu 5.3; Ap 2.4*

²⁸ Yoko ápe éskiribaya, enepone ihikaxoti yútoe Muíse ixómoti kamokénoyea kixoku yúho'ixeokoko. Noixoáne unako yumópope ne Jesus, hara épemao:

—Kuti itukóvovo koati nókone xáne itúkea yane uhá koeti páhoenovi Itukó'oviti?

²⁹ Ina yumopá Jesus:

—Enepone koati nokonéti ya uhá koèti, énomone ne koèti: “Itínoe íhae Izarâe, yakámokeno. Poéhane Vúnae Itukó'oviti itukóno ne koati kaná'uti Itukó'oviti. ³⁰ Heru'ó íxea yomíxone koane iséne koane xínako ákoyea omótova yokóno ne Itukó'oviti Yúnae” koèti. ³¹ Kene ne pí'ape, hará'amaka: “Hako motová yokóno ne po'ínuhiko xáne. Kuteâti kixépovoku ákoyea kemáxatikapapu, énomonemaka íxeaneyea ne po'ínuhiko xáne” kòe. Ákone po'ínu páhoenova Itukó'oviti ne xáne itúkea hána'iti nokonéti itúkeokono yara pí'âti.

³² Ina kixoa'ikomaka éskiriba ne Jesus:

—Ihikaxotí, koati únati yimópope, epó'oxo koati kaná'uti poéhayea ne Itukó'oviti. Ako po'ínu kuteâti, poéhane. ³³ Koane koati kaná'uti kónokea heru'ó kíxea uti vomíxone ákoyea omótova vokóno, koane heru'ó kíxea uti visóneu koane xunako úti, epó'oxo kaná'utimaka kónokea ákoyea omótova vokóno ne po'ínuhiko xáne, kuteâti kixoku ákoyea kamáxatikapapu úti. Énomoneoxo konokóno yaneko vikó'iparaxea Itukó'oviti kuteâti hó'openohiko átake yoko po'ínuhiko vomínoake kuteâti —kíxoane.

³⁴ Noixeâne Jesus unáko ne yumópope, hara kíxoa:

—Ákone ahíkapu itíkópivokumo xanena Itukó'oviti —kíxoane.
Yane ákone mapikóvati épemó'ikea Jesus.

*Epemó'ikoa Jesus ne xanéhiko koèku ne Mésiya
Mt 22.41-46; Lk 20.41-44*

³⁵ Koeku íhikaxea Jesus ya témpulu, hara koe épemó'ikoke xanéhiko:

—Na kó'inoaye iséne ne éskiribahiko, íhikaxinoke itúkeovo ámoripono Ndávi ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koiteovo xáne? ³⁶ Vo'oku koati teyonéti voxú'ikene Ndávi koyuhó'iyea koèku mekúke ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko kó'iyekaku: “Hara kíxoa Itukó'oviti ne Únaem: ‘Ívétakapa énjopeke xoko ivátakoku koati ngapáyasokone imókónemo ipuyúkexa nenékuke ne uhá koeti koèkuti okopópiti’ ” kòe. ³⁷ Koati “Unaém” kixoa'ti Ndávi. Ápeikopo oxéne itúkeovo ámoripono Ndávi ne Mésiya? —kíxovokoxoane Jesus.

Yoko koati úhepetinoa xanéhiko kámokenoyea.

*Koyuhôa Jesus váherexea kixoku itúkeovo ne éskiribahiko
Mt 23.1-36; Lk 20.45-47*

³⁸ Ina koemáka ne Jesus koeku íhikaxea:

—Yokóhyanavoa ne éskiribahiko, enepone ihikaxoti yútoe Muíse, yómoti hamá kíxea ípovo kahá'ati ínixekono itúkeovo teyonéti. Koane enepo yuhoíkoko koeku vékea ya none ovokúti, ahá'axomaka. ³⁹ Koáne ya íhikaxovoku hó'e yoko ya xapa ayuítu, yómotimaka ivátakea xoko ivátákokuti ya nonekútike xoko ivátakoku koati payásotihiko. ⁴⁰ Itea inípono kixoku senóhiko ivokóvoti íma, kutí koe hu'uxeâti óvoku. Yane vo'oku kó'umokeahiko itúkea orásaum, kutí koéhiko koati ponóvoti. Itea yupihóvotimo tíveko ipíhpononekonoke ya po'ínuhiko xáne vo'oku kixoku itúkeovo —kíxovokoxoane.

*Koeku tiúketi pôreu sêno ákoti apeínoati
Lk 21.1-4*

⁴¹ Koeku vatá kóyeyea ne Jesus yane hána'iti imokóvokuti, inonexó kóyenoa ne kuríkokonoku tiúketi poreúti. Yoko ixómoti komomâ Jesus ne xanéhiko koeku kuríkea tiúketinaya. Éno xáne iríku kuríkoti énoti tiúketiya. ⁴² Ina keno'óko sêno ivokóvoti íma, ákotimaka apeínoati, kuríkóponoti kali pí'âti pe'u tiúketi ákoti axu'ína ovâti. ⁴³ Ina ihaxíhiko íhikau ne Jesus. Hara kíxovokoxoa:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo: Enepora sêno ivokóvoti íma, ákotimaka apeínoati, énomone xu'inâ pôreu yara uhá koeti po'ínuhiko poréxoti. ⁴⁴ Vo'oku enepone po'ínuhiko poréxoti, xoko haxa tiúketina véyo enepo poréxo. Kene ra sêno, heú kíxoa poréxea ne kali apeínoati, enepone maní kuvónoneiko ya nókoneke —kíxovokoxoane.

13

Koyuhôa Jesus uké'exeokonono ne hána'iti imokóvokuti

Mt 24.1-2; Lk 21.5-6

¹ Ipuhíkopeane Jesus ne témpulu, ápe íhikau kixoáti:

—Íhikaxotí, yokómoma êno úhe'ene ra hána'iti péti koane oveâti xe'ókuke ipixoâti, koane itóvokuhiko ra mópoina pâredena.

² Ina kixôa Jesus:

—Neixoa koeku uhá koêti ra hána'itinoe koexépoetihiko ítuke ra péti koane oveâti xe'ókuke ipixoâti? Ákomo ápahuina mópoina pâredena ákoti katahínekexakana. Heu-heú koetimo kotóhinekexekonono —Kíxoane.

Turi kotíveti koekúti

Mt 24.3-14; Lk 21.7-19; 1 Pê 1.6-7; 2.19; 3.14; 4.12

³ Koeku ivátaheixea ne Jesus oúke kali mopôí iháxoneti Olívera, inonexó koépinoa neko hána'iti imokóvokuti. Yane ápe épemo'ikoake evo Pêturu, Xuâum, Teâku yoko Ândere. Yoko ainóvotinehiko, ako po'i xâne xokóyoke. Hara kixóhiko Jesus:

⁴ —Yokóyuhoinovea ápepemo ra koekútihiko kixínevikemeku, yoko itukóvotimoye hoénaxovope enepo kausákapune ra uhá koeti koekútihiko káixene.

⁵ Yane turíxoane Jesus koyúhoyea koékumo. Hara kôe:

—Yokóhiyanavonoe, maka hákone aupú'ikopiti. ⁶ Vo'oku enómo xâne simôti xepákukenoe iko'ítukexoti ínza. “Undi páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne” koetimo. Koane enómo ítone aúpu'íkea. ⁷ Enepo yeyekáxanoe ápeyeane ákoti tópi óvoku isukókoti koane kemané'emaka po'ínuhiko eyekoúti ápeyea kahá'ati isúkeokoko, hákonemo kenóko'i, vo'oku konókti kó'iyeanemoye itea yané'e, ávomo simápu hunókoku ra mêum. ⁸ Vo'oku inúxotike apêtimo íhae po'i poké'e isukóponoti xanéhiko íhae po'i poké'e. Koane apêthikomakamo náti isukókoti. Ákomakamo tópi óvoku iyuyôti poké'e koáne hímakati. Enepora koekútihiko, koati turí'ikonemo hána'iti tíveko koekúti.

⁹ —Itea usó yákoynoe vo'oku yomokónotinoemo yuhoíkovokutike, koane nonékuke pahúkotihipo ya íhikaxovoku hó'e xanéhiko. Yíhipóke'exokonotinoemo, epó'oxo yomokónotinoemo nonékuke ngoenâdohiko, koane nonékuke náti yepemó'íkokonotimo vo'óngu. Kixínekonokenemoye motovâti keyúhoyi emó'um nonékukehiko. ¹⁰ Itea inúxotike, enepora inámati íhíkavoti ómonem, konokoátimo koyúhoyeovo xapa xanéhiko ya uhá koeti poké'e, koékuti óvohikoku yara kúveu mêum. ¹¹ Enepo yamakánanoene, koane kirikákanane xoko pahúkotihipo, hákomo pipokéxinoa iséneu ne kixékumo yúhuo yimópíke, itea koékuti éxokopike Itukó'oviti keyúhoyi yaneko ôra, énonememo yokóyuhovo vo'oku hainamo ukeâti xikóyoke ne yíuhómo, itea Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne ikoyúhoxopimo. ¹² Apêtimakamo xâne kuríkoti koati po'ínuhiko xoko payásotihiko xâne motovâti koépekeahiko. Kúteanemakamo kixoaku há'a ne xé'a. Apêtimakamo isukópoti koati há'a yoko êno. Koati koepékopatimo. ¹³ Yupihóvatimo púveopi uhá koeti xâne vo'oku itíkivonoe hokónuti. Itea enepone koxaná'ixovoti ingéneke ákoti aukápapu ikéne tukú koeti hunókokuke, énonememo pihopó vanúkeke xoko Itukó'oviti —kíxovokoxoane.

Simapúne ne hána'iti tíveko koekúti

Mt 24.15-28; Lk 21.20-24; 2 Ts 2.3

¹⁴ Ina koe'íkomaka Jesus:

—Enepo neixánenoe ne êno váhere koekúti xoko ákoyeaku omótova óvea koesáyu'ixoati koane kotohínekexopati ne koati sasá'iti kixovókuti, hara ngôe vo'ókuke: (Yoko koékuti yuhóikoati rá'a, apásika éxea koêku kixó'ekone.) Enepo hikone xâne ovotíya Njúdeya, okóho'ínehiko xapa hána'itinoe mopôí. ¹⁵ Kene koékuti xâne ovoti ómomikokuke oúke pêne, hákone urúkopovo kúveu óvoku veyóponea koékuti apeínoati itea aká'ikaneye okóho'íyea. ¹⁶ Kúteanemaka koêku ne ovóheixoti ya mêum, hákone aukópovo veyóponea po'i ípovo óvokuke. ¹⁷ Hanemo kixovóhiko yaneko káxe, senóhiko íhaikoti yoko ohúkotiko xe'éxa. ¹⁸ Yépemaikoponoe Itukó'oviti ákoyeamo itúkapu ya xapa kásati ápeyeamo ra koekútihiko. ¹⁹ Vo'oku yaneko káxehiko, koati yupihóvatimo tíveko ne koekútihiko ákoti ápeyeaku ukeâti iná itukôa Itukó'oviti ra kúveu mêum tukú koeti kó'oyene, epó'oxo ákonemo ápeyeaku kuteâti tíveko ra koekúti. ²⁰ Yoko eneponi kaxu'íkenexa Itukó'oviti neko káxehiko, ákoni iteóvati. Itea vo'ókukehiko ne noívkoe Itukó'oviti, enepohikone íháxiu ítúkeovo xe'éxapone, ákomo káxu'íkenexa Itukó'oviti neko káxehiko.

²¹ —Yane enepomo áva kixópitinoe: “Harâ'a ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne” íxekána, áko'o “Anêko yâko” íxekána, hákonemo kitipôa, ²² vo'oku enómo koyúhóti ítúkeovo Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, itea ákomo akána'u. Yoko enómakamo mahi porófeta koyúhóti emó'u Itukó'oviti, itea ainovomo ákoti akaná'u. Itúkotihipoemo iyupánevoti yoko

koekútihiko ákoti noíxeokonuku kuteâti. Muhíkovo ne koati noívokoe Itukó'oviti, enepohikone koati xanéna, kalíhanimo íteokonohiko vo'ókuke. ²³Yokóhiyanavoikopono, vo'oku heú ngíxoane ngoyúhoinopeano tumúneke símeovo neko káxe —kíxovokoxoane.

Koêkumo kayukárapu Jesus

Mt 24.29-31; Lk 21.25-28; 1 Ts 4.15; 2 Ts 1.7; 2 Pé 3.10; Ap 1.7; 19.11

²⁴Ina koe'íkomaka Jesus:

—Yaneko káxehiko ikénepokemo ne kotíveti koekúti ngixínopikenoe, ákonemo parexa uhápu'ine ne káxe, hahakú koetínemo. Koánemaka ne kohê, ákonemo aúhupu'i. ²⁵Irihíkovotimakama ne hékere. Koánemaka ne po'ínuhiko apêti ya vanúkeke, itohínekexotimo. ²⁶Yane noixóponutinemo xanéhiko ngena'ákapa xapákuke kapási, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xáne. Xané ngixópotinemo êno hána'iti njunáko koane únje'ene koeku indúkeovo hána'iti ihayú'itoti. ²⁷Yane inamo mbahuhíka ovónje, enepohikone ánju íhae vanúke ho'úxoepa ne noívongoe, enepohikone koati njanéna, koêkutimo óvohikoku yara uhá koeti kúveu mêm —koéne.

Ihíkavoti ihókovoti koeku xuve figu

Mt 24.32-35; Lk 21.29-33

²⁸Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Ívévakaikopo koêku ra xuve figu koáne ne ihíkavoti ínzokoake. Enepo inamápone ne káva'o koane túti, yéxoanenoe yé'exoepovone kaxena kevópope úko. ²⁹Kúteanemaka koeku enepo neixánenoe ra koekútihiko ngixínopikemeku, yexoátinoemo yé'exeoovone kaxéna. ³⁰Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Enepone xanéhiko apétimo yaneko káxehiko, ákomo ivákapu koeku ávoeya kausákapu uhá koeti ra koekúti ngixínopike ápeyamo. ³¹Uké'etimo ra poké'e koánemaka ra vanúke, ítea enepora emó'um, ákomo uké'eyeaku.

Kaxéna yoko orána ápepemo ne kíxone Jesus

Mt 24.36-44; 1 Ts 5.2; 2 Pé 3.3

³²—Enepone kaxéna yoko orána ápepemo ne koekútihiko, ako exoâti itukóvotimoye, muhíkova ne ánju íhae vanúke, enepohikone ovoxe Itukó'oviti, muhíkovamaka úndi, undi Xe'exa Itukó'oviti. Poéhane Nz'á'a exôa. ³³Usokó yákoypeponoe. Ítikapumaka iyukóvoti isóneu, (koane ítikamaka orásaum) vo'oku ako yéxa itukóvotimoye káxe nzeópope, undi kuteâti únáe ovokúti seópotine, itúkeovomo ya kiyakáxe, áko'o ya kuku yóti, áko'o itúkeovomo ené'ixapune tapí'i, áko'o itúkeovomo yuponii koeti nzeópeamo. ³⁶Énomone yákoeneye maka enepo seopó angôe, hákone inu'ingopopi kuteâti koeku xáne imókoti. ³⁷Enepora yunzó'inopinoe, kúteanemaka yunzó'ino uhá koeti xáne: Hako kutí kê imokoo koyêti, ítea ítikapu iyukóvoti isóneu —kíxovokoxoane Jesus.

14

Oposíkokonone kixoku koépekeokono ne Jesus

Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Xu 11.45-53

¹Yoko pí'aiko káxe ávoti ya kaxena áyui júdeu hó'eke iháxoneti Páskoa, níkeakuhikomaka páum ákoti kohiyákoati. Yoko enepohikone tuti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, yóko'omaka ne éskiribahiko ihíkaxoti yútoe Muíse, ixómotine oposí'ixo kixoku omé kíxea Jesus iká'akea koane koépeke. ²Hara kixókokonehiko:

—Ítea ako yusíka itúkeovo xapa ayuúti mará'inamo ímaikexapu xanéhiko —kixókokone.

Jesus ya Mbétanea

Mt 26.6-13; Xu 12.1-8

³Yoko Mbétanea óvoheixo ne Jesus óvokuke Símaum, eneponeko unatípeati koati váhere arinétí iháxoneti lépara. Koeku ixómoyea níko ne Jesus, simóne sêno omoti íhaku xêru itukéti ya hopú'iti mopódi iháxoneti alabásturu. Yoko enepone ómone, puhí koa xêru iháxoneti nárdu, ákoti ánahi, yupihóvotimaka hepíko. Katatákoane sêno neko íhaku xêru, ina ovopú'iko Jesus.

⁴Xapákuke neko xanéhikoya, ápe poe'ainoati isóneu. Hara kixókokono:

—Na koeti évokinoa ne êno kohépiti xêru? ⁵Yusikóneni kaványeovo, ínani parekékaxana xanéhiko ákoti apeínoati ne ésa'i, vo'oku maní anu'úkoti námoe xáne ko'ítuketi ováti yehi koeti kohê neko ésa'i —kixókokone.

⁶Ina kôe ne Jesus:

—Síkeane ra sêno. Na koeti ikétivexinoanoê koêku? Koati únati koekúti ítukeinonu, ⁷ vo'oku kóyekunemo xepákukenoe ne xâne ákoti apeínoati, yoko koêkúti kehá'ayiku hívó'oxinoe, motóva. Kene úndi, ákomo ángoyeneye xepákukenoe. ⁸ Enepora sêno, koati itukínonuti kali ítóponone ítúkea. Kixínonukeneye ra sêno, koati inúxinonoatine ne kixókonokumo mûyom engaxápune. ⁹ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Ya uhá koeti kúveu mêum, koêkutimo koyúhovoku ra inámati ihíkavuti ínzikaxone, koyuhókotonimakamo ítukeinonu ra sêno, puyákoponeovakemo okóvo xâne ra sêno —kíxovokoxoane.

Oposíkoane Njûda kíxoakumo kuríkea ne Jesus xoko puvâti

Mt 26.14-16; Lk 22.3-6

¹⁰ Yoko enepone Njûda Iskarióti, póhuti yane nduse koeti íhikau Jesus, pihóne yúho'ixoponea neko tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'êke, kahá'ati kuríkea Jesus xokóyokehiko. ¹¹ Yupihovó koéne elókeyea okóvo neko tutíhiko júdeu kamoánehiko neko yuhó'inoa Njûda, koane koyúhoinoanehiko poréxeamo tiúketi. Yane kúxoixoane Njûda unátiyeaku káxe motovâti kuríkea Jesus xokóyokehiko.

Pahukôa Jesus kóyuseyeovo níkokuhikomo xapa ayúiti

Mt 26.17-19; Lk 22.7-14

¹² Koati inúxoti káxe xapa áyui júdeu yanekóyoke yaneko níkeakuhiko páum ákoti kohiyákoati, kaxena isúkeakuhikomaka kali xe'exa su'úso, ikó'iparaxoke Itukó'oviti ya Páskoa. Yaneko káxe, hara kixo Jesus ne íhikauhiko:

—Na kehá'a vónea kóyuseoponea úti ne vóvokumo níkea úti xapa ayúiti? —kíxoanehiko.

¹³ Yane ina pahukôa Jesus ne pi'áti íhikau. Hara kíxoa:

—Píhe pitivókoke. Tekópotimo hóyeno koinoti póte puhí koati úne. ¹⁴ Hekápamo, ínamo íxêa ne únae ovokúti xoko úrukopovoku: “Na óvo ne kúveu ovokúti óvongumo nínea xapa áyui Páskoa, úndi yoko ínzikauhiko? kixópi Íhíkaxoti” íxeamo. ¹⁵ Yane exókopitinoemo koati hána'iti kúveu ovokúti vanúkeke apêti mêsa yoko pánguhiko. Usó koyétine uhá koetiya. Énomonemo keúsakinavi níkamó utíya —kíxoanehiko.

¹⁶ Úkeane pího neko pi'áti íhikau Jesus ya pitivóko. Yoko uhá koêti neko yuhó'inoa Jesus, aínovo tokopóvoti. Yane kóusokoanehiko neko níkamó xapa áyui Páskoa.

Exókoa Jesus ítukóvotiye ne kurikóatimo xapa xanéhiko puvâti

Mt 26.20-25; Lk 22.21-23; Xu 13.21-30

¹⁷ Hahaméne, ina pího Jesus koáne ne nduse koeti íhikau. ¹⁸ Koeku óvea xe'ókuke mêsa níkotíhiko, hara kíxovokoxoa Jesus neko íhikau:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Anéye póhuti xepákukenoe iníkonuti ítúkohevoti koeku hókeonu, enepone kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti —kíxovokoxoane.

¹⁹ Yane ikáxu'inehiko okóvo ne íhikau kameáne yúho. Yane pohú pohu koénehiko kíxea Jesus:

—Undíperameamo? —koénehiko

²⁰ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Koati anéyeti xepákuke, ítínoe nduse koeti ínzikau. Énomonemo ne xané kixónuti yendémekea páum utókuke. ²¹ Koati kaná'uti ngoépekeekonomo kuteâti koeku yutóxeovo ya emó'uke Itukó'oviti vo'ónguke, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, itea koati kotívetimo koêku ne kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti. Yusikóneni ákoyea ipúhika yara kúveu mêum —kíxovokoxoane.

Níko ne evo Jesus xapa áyui Páskoa

Mt 26.26-30; Lk 22.15-20; 1 Ko 11.23-25

²² Koeku níkeahiko, veyo páum ne Jesus, ina ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti. Yane honó'ekexoane ne páum, ina porekéxoamaka íhikau koane kíxovokoxoa:

—Víyanoe. Enepora páum, mûyom kixó'eko.

²³ Yane ina namukôa ne enovópeti koane ikoro'ixeovo xoko Itukó'oviti. Yane pôrekexoamaka íhikau. Heú koéhiko énoyeova. ²⁴ Ina kixovókoxopamaka:

—Enepora víyum, hane kixó'eko indína ovokínovotimo êno xâne, ésa'i (inámati) kixovókuti ítukeino xâne ne Itukó'oviti. ²⁵ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Ákonemo énoyevangu hó'o ra ha'í úva tukú koetimo yaneko káxe enambápunemaka inámati ho'o úva natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke —kíxovokoxoane.

²⁶ Ina imokóvohiko akenéti. Ikénepoke, pihónehiko oúke kali mopôí iháxoneti Olívera.

Koyuhó'inoa Jesus koêkumo ne Simaum Péturu

Mt 26.31-35; Lk 22.31-34; Xu 13.36-38

²⁷ Ina kixovókoxoamaka Jesus ne íhikau:

—Hána'itimo poé'ayeanoe iséneunonu, koane uhá ketínoemo kiríkinu, kuteâti koêku ne yuhu Itukó'oviti emó'uke, enepone koêti:

“Ngeopékoatimo ne koyónoti su'ûso, yane uhá koetímo itóhineheyea ne óyonone” koêti —
kíxovokoxoane Jesus, ihókovati ne koyónoti su'ûso. Zacarias

13.7

²⁸ Ina kíxovókoxopamaka:

—Itea enjepúkapané ungópea xapa ivokóvoti, inuxó ngoépotimo timúneke ya Ngalíleya.

²⁹ Yane ina kíxôa Péturu:

—Yusíkotimo poé'ayea isóneunopi ne uhá koeti po'ínuhiko xâne koane kuríkeopihiko, itea úndi, ákomo kalíhuina nguríkea nzókeopi.

³⁰ Ina kíxôa Jesus ne Péturu:

—Koati emó'úti ra yunzó'inopi: Kó'oyene yara yóti tumúnekemo pí'ayea éneo tapí'i, mopo'átinemo keyuho ákoyea yéxanu —kíxoane.

³¹ Itea inamá'axo koyuhôa Péturu itúkeovo koáti kaná'uti ákoyeamo kuríka. Hara kôe:

—Ákomo kalíhuina ngoyúhoyea ákoyea énjapi, muhíkova okonókovo xané ngíxeopi képekikono —kíxoane.

Kúteanemaka koeku yúho ne po'ínuhiko íhikau Jesus.

Koeku Jesus koitópovono kotíveti ya Njetisémani

Mt 26.36-46; Lk 22.39-46

³² Yane pihóne evo Jesus ya xoko omómikokuti iháxoneti Njetisémani. Simoánehiko, ina kíxovókoxo íhikau:

—Ivétakavonoe yáyeke koeku indúkoponea orásaum —kíxoane.

³³ Poéhane Péturu, Teáku yoko Xuáum ómo. Yane turíxovone yupíheovo ikáxu'iyea okóvo ne Jesus koane éopeamaka hána'iti tiveko isóneu. ³⁴ Ina kíxohíko xánena:

—Yupihovó koéne éno hána'iti ikáxu'iyea ongóvo, kuti koe tiveko pevóti. Yavánenoe, hákonoe iméko —koéne.

³⁵ Kali ahikú koéne ne Jesus, yane ipúyukexo xaneáti ísu'okea nône poké'eke epémo Itukó'oviti áhikuxopinóa ne éno tiveko koékumo enepo akahá'a. ³⁶ Hara koe yúho:

—Pai, ako tiú'iti koekúti ya xikóyoke. Yáhikuxapinana ra éno hána'iti tiveko ngoékumo, itea haináya anjáke, itea itúkupu yahá'inonu kousókovo ya njokóyoke —koéne.

³⁷ Ina kayukópovomaka xokóyoke neko mopo'áti. Inu'í kíxópáne imókeahiko. Ina kíxo Péturu:

—Imékoti Simaúm? Ako ite ákoyea iméka ya kúveu póhuti kali óra? ³⁸ Hákonoe iméko, koane itika orásaum maka hákone ikerókovo enepo simápi tiú'iti koekúti híxépikonoke. Vo'oku ya iséneuke, usó kéyeno, itea ya oránake mani kénokiku kétiu'ikivoxo, ú'iso koyéneo xoyá'iyea iséneu —kíxoanehiko Jesus.

³⁹ Yane káyukopovonemaka itúkoponea orásaum. Kuteáti koeku yúho inúxotike, énomone koéponemakaye yúho. ⁴⁰ Yane káyukopovonemaka xoko íhikauhiko. Inu'í kíxópánemaka ímohieka. Koáhati yupihóvatinehiko éno uheko íxépa. Yane ákonehiko exa kíxoku yúho.

⁴¹ Ina kayukópovonemakama Jesus. Yoko mopo'apene káyukopinova. Hara kíxoahiko:

—Yanéyeikonoe iméki koane yómomiki? Yápenenoe iméki! Simóvone ne óra, nguri'ókonoatinemo ne xanéhiko váhere kíxoku itúkeovo, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xâne. ⁴² Yexépukanoe! Hingá, kenó'okone ne itúkoheovoti íngéneke, enepone kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti —kíxoane.

Ika'ákokonone Jesus

Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Xu 18.3-12

⁴³ Ixómoiko koyúho ne Jesus, simóne Njúda, póhuti yane nduse koeti íhikau. Yoko koati énoti xánena omotíhiko hána'itinoe pirítai yoko puló'i, isukópeti. Aínovo páhoe tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, koane éskiribahiko íhikaxoti yútoe Muíse, yoko po'ínuhiko payásoti xapa tuti júdeu. ⁴⁴ Yoko enepone itúkoheovoti ikéneke Jesus, enepone kuríkoti Jesus xoko xanéhiko puváti, ápe emó'uinoa ne xánenahiko tumúneke píheahiko. Hara kíxoa: “Eneponé hóyeno nzíúnoneumo, énomonemo n'é. Iké'akanenemo. Usó íxeixane ahúkoti koyonoáti koeku omópea” koéne.

⁴⁵ Ehá'axo símo ne Njúda, ahí'okovone Jesus. “Íhikaxotí” kíxoane. Yane siunoné kíxone Jesus yúhoieka. ⁴⁶ Yane namúkonehiko Jesus, inamaka ika'áka. ⁴⁷ Yane apé koene póhuti ya xapákuke íhikau Jesus hekotí hána'iti pirítauna. Maturukenó kíxone koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínotihiko júdeu hó'eke. ⁴⁸ Ina kíxôa Jesus neko xanéhiko:

—Undí'ikopo koati koyuvórixovoti ísukenati omó kíxínekenoe hána'iti pirítai yoko puló'i, isukópeti nemúkoponinunoe? ⁴⁹ Uhá koeti káxe, koati óvonzexokunepo xepákukeneoe ya hána'itike imokóvokuti inzíkaxoti, yoko ákonoe iké'akanu. Itea kó'inokeneye, koati konokoáti kousokeovo kuteáti ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti mekúke —kíxovokoxoane.

⁵⁰ Yane kurí kíxone Jesus ne íhikauhiko, kohó'ikene.

⁵¹ Yoko ápe homoéhou hokoáti ne Jesus. Poéhane lénsó aú'okovo, ako po'ínu ípovo. Apé koéne namukoáti kaha'áti iká'akea. ⁵² Yane kurí kíxoane neko aú'o, mahupí koéne kohó'iyea.

Omokóno Jesus nonékuke koati payásoti yúhoikovoku júdeuhiko

Mt 26.57-68; Lk 22.54-55, 63-71; Xu 18.13-14, 19-24

⁵³ Ina omohíko Jesus xokóyoke ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke. Yane ho'úxovone uhá koéti ne tutíhiko sasedóti yoko po'ínuhiko pahúkoti xapákuke tuti júdeu, koánemaka ne éskiribahiko, enepone ihíxaxoti yútoe Muíse. ⁵⁴ Kene Péturu, ákone malíka kixoku hókea Jesus. Tukú kíxoa kíndanake óvoku koati payásoti ya uhá koeti sasedóti. Vatá kóyene xapákuke ahinoétihiko xe'ókuke yúku, onokóvoti. ⁵⁵ Enepohikone tuti sasedóti koane uhá koéti neko pahúkoti hiko xoko koati payásoti yúhoikovoku júdeu, opósikhohiko xáne koyúhoti ápeyee pahúnevo ne Jesus, motováti koyúhoyea tutíhiko motókeyea koépekeokono ne Jesus, itea ako ínixahiko kuteáti ne áha. ⁵⁶ Koati éno itukóheyeati koéku ne Jesus, itea iyúseo ákoyea akána'u vo'oku ákoyea akútíkoko ne yúho.

⁵⁷ Ina exepúhiko po'ínu itukóheotimaka koeku Jesus. Hara kôe yuhóhiko:

⁵⁸ —Kámoo úti ra hóyeno kó'iyee: “Ngotohíneatimo ra sasá'iti óvoku Itukó'oviti, koéxepoe xáne, ínamakamo ngaexépukapa pô'i ya kúveu mopo'áti káxe ákoti itukapu xáne koexépukapa” kôe —koénehiko.

⁵⁹ Itea muhíkova nekóyohiko, ako akútíkoko yúho.

⁶⁰ Ina exepúko nonékuke xanéhiko ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, ina kíxo Jesus:

—Ákomo se'íkípa yúho ra xanéhiko koyúhoti ápeyee váhere ítike?

⁶¹ Itea yunu-yunú koéne ne Jesus. Ako ápahuina emó'u. Yane ina kayukópamaka koati payásoti sasedóti épemo'íkea Jesus. Hara kíxoa:

—Énomone íti ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xáne? Koatí'íkopo iti Xe'éxa ne éno hána'iti ihayú'iuti Itukó'oviti?

⁶² Ina kíxôa Jesus:

—Úndi. Epó'oxo neixónutimo, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xáne, vatá ngoyépotimo éxopeke Itukó'oviti, enepone apéti xunáko pahúkea uhá koéti. Neixónutimo ungapéáne vanúke koeku evénzekopea xapa kapásihiko —kíxoane.

⁶³ Énomone yanê'e kávarerekexopone ípovo muyókuke ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti, éxokovope yupíheovo ímaikeovo vo'oku yuho Jesus, ina kôe:

—Ákone vokónoko po'i koyuhó'inoeati pahúnevo rá'a. ⁶⁴ Kéminenoe yúho. Koati itúkovi Itukó'oviti. Na kó'inoaye iséneunoe kó'oyene? —kíxovokoxoane.

Heú koéhiko neko tuti júdeu ínixea kónokea koépekeokono ne Jesus.

⁶⁵ Yane ápenéhiko apurú'okoti Jesus, koane ikanónéati koeku isúkeahiko xaneáti kíxeahiko:

—Mahí'ipepo iti koati porófeta, íhexaikopo itukóvotiye ra isukópiti —kíxoanehiko.

Koánemaka neko koyónotihiko, isúkoamaka.

Koyuhôa Péturu ákoyea exa Jesus

Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Xu 18.15-18, 25-27

⁶⁶ Yoko ako alú'aka Péturu kúveuke ne ovokúti vanúkeke xoko iyónokonoku Jesus. Óvoheixoane kíndanake ne ovokúti. Yane ina pihínôa sêno, ahínoe neko koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke. ⁶⁷ Noixoáne sêno ne Péturu íxómoti onokóvo, pono-ponó kíxínoane úke ina kíxôa:

—Koati itímaka xáneheixone ne Jesus íhae Nazâre.

⁶⁸ Itea hara kíxoa Péturu:

—Ako énja ne kíxene. Koati ákoti énja ne yíúho —kíxoane.

Ina ipuhíkopea Péturu ne óvoheixoku. Hara yonópo xoko vekokúti xe'o pahapéti. Énomone yanê'e, éneone tapí'i. ⁶⁹ Noixópomaka Péturu neko sêno, hara koépomaka yúho nonékuke neko xanéhikoya:

—Enepora hóyeno, po'ínunemaka íhikau nê'e —koéne.

⁷⁰ Itea káyukopomaka koyúhoyea Péturu ákoyea éxa. Avo áxu'íkene ina kíxopómaka Péturu neko xanéhikoya:

—Koati kaná'uti itíkivo po'i xáneheixone ne hóyeno, vo'oku itímaka íhae Ngálíleya —kíxoane.

⁷¹ Itea ikána'uxoane Péturu koyúhoyea ákoyea éxa. Hara kíxópamaka:

—Ako énja ne hóyeno kíxeneno. Ngayumákapunemo ipihápananu Itukó'oviti enepo nze-mekékéxinapínoe —koéne.

⁷² Ehá'axo koyúhoa Péturu nê'e, éneoponemaka ne tapí'i. Yoko pí'apene éneo. Yane puyákoponovane okóvo Péturu neko yuhó'inoa Jesus, enepone koéti: “Tumúneke pí'ayea éneo tapí'i, mopo'átinemo keyuho ákoyea yéxanu” koéti.

Itukópinovo isóneku ne Péturu, ákone íta ne éno tiveko isóneku, yane íyone.

15

*Omokónone Jesus xoko Pilátu**Mt 27.1-14; Lk 23.1-5; Xu 18.28-38*

¹ Yuponíne, ho'úxovone neko tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, koáne ne po'ínuhiko payásoti xapa tutíhiko júdeu, koánemaka ne éskiribahiko ihákaxoti yútoe Muíse, yoko uhá koeti ha'ínehiko yane koati payásoti yúhoikovoku júdeu. Yane iká'akonehiko Jesus, ina omáhiko xoko Pilátu, kurikoátihiko xokóyoke. ² Ina kixôa Pilátu ne Jesus:

—Ití'oxo natina júdeu?

Ina yumopâ Jesus:

—Enepone yépemonuke, kouhupu'ikoa indúkeova —kíxoane.

³ Yane koyúhoane tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke enó'iyea ítuke Jesus ákoti aunáti. ⁴ Ina kixopámaka Pilátu ne Jesus:

—Ako yíúho? Ako kéma yuhóhiko ra koyúhóti enó'iyea váhere ítike?

⁵ Itea yunu-yunú koéne ne Jesus, ako yumápa, kutí'inoke yupihóvati iyúpaxeova Pilátu.

*Pahukókono Jesus kurúhuxeokono**Mt 27.15-26; Lk 23.13-25; Xu 18.39-19.16*

⁶ Ya kaxénake neko áyui júdeuhiko, kóyekune kuríkopea póhuti iká'aeti ne Pilátu, koèkuti épemone xanéhiko kuríkopeokono. ⁷ Yoko ápe hóyeno koéhati Mbarâba híyeuke neko ika'áhikovoti yanekóyo, vo'oku ápeyeva koépeu yaneko koturíhiko xáne okopóhiko nâti yanekóyoke. ⁸ Ina pího neko êno xáne xoko Pilátu epemóponoati kuríkopea póhuti iká'aeti kuteáti kixoku ítúkeovo ya kaxena ayúiti. ⁹ Ina kixovókoxxoa Pilátu:

—Kehá'anoe nguríkopea ra netína, ítínoe júdeu? —kíxovokoxoane.

¹⁰ Yoko éxoa Pilátu ítúkeovo imáikinovoti Jesus ne tutíhiko sasedóti vo'oku iyókeovati xunáko, kutí'inoke kurikoáti xokóyoke. ¹¹ Yoko enepone tutíhiko sasedóti, ítokuxea okóvo neko xanéhiko kahá'ayea ítúkeovo Mbarâba épemohiko kuríkopeokono. ¹² Ina kixovókoxxopamaka Pilátu neko xanéhiko:

—Kene ra iháxoneti netína, ítínoe júdeu, namo ínjaye?

¹³ —Kirúhuxa! —koénehiko yúho vaúkexea.

¹⁴ Ina kixovókoxxopamaka Pilátu:

—Kutí'ikopo ítúko pahúnevo rá'a? —koéne.

Itea inamá'axone koxunáko yúho vaúkexea kónokea kurúhuxeokono ne Jesus.

¹⁵ Vo'oku kahá'ayea iyúni'ikea xanéhiko ne Pilátu, kuríkopinoanehiko ne Mbarâba, ina pahúko yehépoke'exeokono Jesus. Yane kurí'okoanemaka neko xanéhiko kurúhuxoponea.

*Koemóke'ea hündaruhiko ne Jesus**Mt 27.27-31; Xu 19.2-3*

¹⁶ Ina ómo Jesus ne hündaruhiko kúveuke neko óvoku Pilátu, enepone óvokumaka natíxea. Yane heú kíxoane ho'úxeva ne po'ínuhiko hündaru ¹⁷ ina itukínohiko Jesus harará'iti ipovóti hamá koeti poké'eke, kuteáti ípovo nâti, inamaka itukínoahiko kóroa, itea ainóvoti ka'ávoti káva'o tikóti veínoa úhekexea, ina ipíheahiko tutíkuke ¹⁸ ítúkovotihiko teyoáti. Yane hara koéhiko:

—Iháyu'ikakana ra natina júdeuhiko! —koénehiko koémoke'eyea,

¹⁹ koane ipúsopu'ikeahiko ya pulô'i, koane ápuru'okeahiko, ina ipuyúkexeahikomaka nonékuke ítúkovotihiko ihayú'ikoati. ²⁰ Uke'éxoanehiko komóhiyeva, ina veyopeâhiko ne harará'iti ípovoxeakemeku, ina itukópinoamaka ne koati ípovo. Úkeane omáhiko meúkeke kurúhuxoponea.

*Kuruhúxokonone Jesus**Mt 27.32-44; Lk 23.26-43; Xu 19.17-27*

²¹ Yoko ápe hóyeno koéhati Símaum íhae Síreni ukopeáti mêum, vekopâtimaka neko xêne. Yoko ha'a Alíxandere yoko Rúfu neko hóyeno. Énomone íkoinoxohiko kurúhuna Jesus.

²² Yane ísimonehiko Jesus ya xoko iháxoneti Ngoúgota. Yoko “Óvoku Opepú'iti” koèti ne Ngoúgota. ²³ Ina porexóhiko Jesus víyum apêti ánahi iháxoneti mîra, enepone iyuhii kixoti ohonéti, itea ako énapa Jesus. ²⁴ Yane kurúhuxoanehiko, inamaka haxakékokokoahiko ne ípovo Jesus. Yoko kuríkohiko inúxotike komomâti itukóvotimoye ípovo Jesus námoe póhutihiko. ²⁵ Yoko nóvene ôra kuruhúxoahiko. ²⁶ Tutíkuke kurúhuna Jesus ápe yutoéti koyuhoáti kurúhuxinokonoke. Hara kôe neko yutoéti: “Natina júdeuhiko rá'a” kôe.

²⁷ Ápemaka pi'âti ómevoti, ha'ine Jesus kurúhuxeokono, poéha éxopeke, poéhamaka lopékuke. (²⁸ Yane koati tokopóvoti neko kúxoti yutoéti emó'uke Itukó'oviti, eneponeko koèti: “Kutí kixókono váhere xáne ákoti aunáti ítuke” koèti.)

²⁹ Enepoihikoneko xáne hunoneáti, koémoke'e Jesus koane kayákakinoa túti. Hara koéhiko:

—Mahi ketohíneatimo ne hána'iti imokóvokuti koane mahi kexépukopatimakamo ya kúveu mopo'áti káxe.³⁰ Keítapapuikopo, koane yevésekapí ne kurúhu —kíxoanehiko.

³¹ Kúteanemaka kíxoaku tutíhiko sasedóti koémoke'eyea, koánemaka ne éskiribahiko, enepone ihíkaxoti yútoe Muíse. Hara kixókóhohiko:

—Eneporá'a, koítovoepo po'íhiko xáne itea ákone xunáko koítovoepo.³² Mahi koati Mésiya, páhoé Itukó'oviti itoitevo xáne, natínamaka Izaráel! Evésekeapekopo ne kurúhu motováti noíxea úti, ínamo vakutípoa —koénehiko.

Koánemaka neko ha'íne kurúhuxeokono, koémoke'eamaka.

Koeku Jesus ivokóvone

Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Xu 19.28-30

³³ Itumúkone káxe, hahámone uhá koeti kúveu mêm tukú koeti mopo'áti ôra ya kiyakáxe.³⁴ Itopónone mopo'áti ôra, koati kohonókoti emó'u ne Jesus. Hara koe hónoti yúho vaúkea ya emó'uke:

—Eloí, Eloí, lama sabakitáni? —koéne.

Yoko hara koéti neko yúho: “Unaém, Unaém, na koeti kurí kixínenu?” koéti.³⁵ Xapákuke neko xanéhiko kamoáti, ápe koéti:

—Yokómomapihi koéku, Íliya íháxiko —koéhiko.

³⁶ Ina apé póhuti xapákuke neko xáne ehakóvoti, kalaká'ikoponoti esponja xoko viyum-hí koéti, ina ípíhoa kirípúhike étakati ípíhoati pahákuke Jesus, iyúkoati. Ina kôe:

—Vokómomavo veyópeaxomo Íliya —koéne.

³⁷ Ina apépomaka koati éno hónoti emo'u Jesus. Yane íhunokoane ne omíxone, ivókovone.

³⁸ Yoko énomone yaneko ókoku ôra, ívarereo neko éno kopópoti váhere hazakoáti kúveu neko hána'iti imokóvokuti. Koati kukúkeke ívarereo ukeáti vanúkeke yonoti poké'eke.

³⁹ Enepone tuti húndaru xe'ó koyéti nonékuke kurúhuna Jesus, noixoáne kixoku ivókeovo ne Jesus, hara kôe:

—Koati kaná'uteoxo itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti ra hóyeno —koéne.

⁴⁰ Ápemaka senóhikoya ákoti malíka okínoaku íxómoyea komóma. Xapákuke neko senóhiko, ápe Mariya Mandálena; yoko po'ímaka koéhati Mâriya, enepone eno Yúse yoko Teáku. Yoko énomone ne Teáku nihí'iti yane po'i koéhati Teáku. Ina apémaka Salúme.

⁴¹ Enepohíkora sêno, áinovo xanéheixoti Jesus ovo'íko ya Ngalíeya koane huvo'óxoatine ya nókone. Enómaka po'ínuhiko sêno xaneáti ne Jesus koeku yónea Njeruzálem.

Koeku Jesus ekoxókonone

Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Xu 19.38-42

⁴² Kiyoné'e káxe, koeku itúkeovo kóyuseovopene júdeuhiko vo'oku áyui, koáne ye'ékotinemaka úrukeovo ne sáputu,⁴³ ápe hóyeno koéhati Yúse íhae Arimáteya, hóyeno koati teyonéti ya xapákuke tutíyehiko koatíke payásoti yúhoikovoku júdeu. Yoko koati kuxoíxoati nê'e símeovo ne kaxena natíxea Itukó'oviti xapa xáne. Yane kóxunakovo píhea xoko Pilátu, epemóponoati yusíkea veyópea muyo Jesus kuruhúke.⁴⁴ Iyúpaxova Pilátu neko eyékou ivókeovone Jesus, ina íháxikoa neko tuti húndaru epemó'ikoati itúkeovo koati kaná'uti ivókeovone.⁴⁵ Exoáne xoko tuti húndaru kaná'yeya ivókeovone ne Jesus, yane sikoane neko Yúse veyópea muyo Jesus.

⁴⁶ Úkeane pího veyóponea kuruhúke. Ina aupíxoá ya kalísoti ípovóti vaneu, enepone íháxoneti líyum, iyonoáti xoko uhôro kehoéti mopoíke. Yane ínamaka kohokóroroko mopôí exéxeake ne uhôro.⁴⁷ Yoko noíke'eheixoa Mariya Mandálena iyónokonoku neko muyo Jesus, koánemaka Mâriya, eno Yúse.

16

Koeku Jesus exepúkopone ukópea xapa ivokóvoti

Mt 28.1-8; Lk 24.1-12; Xu 20.1-10

¹ Evesékone sáputu, pihóne Mariya Mandálena; yoko'omaka ne po'i koéhati Mâriya, enepone eno Teáku; koánemaka po'i sêno íháxoneti Salúme vanéxoponea kohépi ti xêru óvo'okopemo Jesus.² Koati yuponii koéti lúmingu ínati ípúhiko káxe, pihónehiko xoko ekóxononoku Jesus.

³ Ina kixókóhohiko:

—Kutimo veyinó'ovea ne mopôí exexoáti ne uhôro? —kixókóhohiko.

⁴ Símoánehiko, noíxoane ahíkuxeokonone neko mopôí. Yoko koati yupihóvati pu'íko.

⁵ Urúkovanehiko neko ekóxononoku Jesus, tokononé koene kuti koeti homoéhou hóhopu koyéti ípovo, vatá koyéti ya éxopeke. Yupihovó koéne kónoko'iyehiko ne sêno xaneáti hána'iti píkea.

⁶ Ina kôe neko yuhó'ixoati:

—Hákonoe kenóko'i. Koati Jesus íhae Nazáre yopósikoponone, eneponeko kuruhúxononoti, itea exépukopone nê'e, áko'one yáyeke. Yokómomapihi ra ekóxononoku.⁷ Kó'oyene yéta'akapana

ne íhikauhiko yoko Péturu inuxó koépeamo ne Jesus timúnekenoe ya Ngalíleya. Yákonoye neixópatinoemo kuteâti koeku yuhó'inopi yanekóyo —kíxoanehiko.

⁸ Yane ipúhikopeane senóhiko neko ekóxokonoku Jesus. Koati ehakópovotihiko pihópea vo'oku yupiheovo píkea koane koyó'ikeyea. Ako éto'oepo koèku neko noíxone vo'oku píkeahiko.

Exókopovo Mariya Mandâlena ne Jesus

Mt 28.9-10; Xu 20.11-18

⁹ Koati yuponii koèti ya lúmingu, exépuoko ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti. Mariya Mandâlena itukóvo inúxoti éxokopovoke inâ exepúko. Énomone neko Mâriya koítovone Jesus, enepone kopúhikopeaku seti koeti ndémoniu. ¹⁰ Yane pihóne Mâriya éto'okoponeahiko neko ha'íneheixone Jesus ixómoti isoné'ekovo koane iyoyea. ¹¹ Itea ako akútipohahiko kameáne yúho exépukopeane koane noíxoepa.

Exókopovo Jesus ne íhikauhiko

Mt 28.16-20; Lk 24.13-49; Xu 20.19-23; Át 1.6-8

¹² Ikénépoke, kópoe'akopovo ne Jesus, koane éxokopovo po'i pi'âti kutipoâti yonotíhiko ya mêm. ¹³ Yane pihóne neko pi'âti éto'okoponea neko po'ínuhiko íhikau Jesus, itea ákomaka akútipokonohiko yúho.

¹⁴ Ikénépoke ina exókopovamaka Jesus neko unze koeti íhikau koeku ixómoyea níkhiko xe'ókuke mêsa. Sayá'ikoa Jesus vo'oku ákoyea akútipohahiko koane vo'oku tiú'iyea omíxone yaneko ákoyeakuhiko akútipoa yúho neko noixópati exepúkopone. ¹⁵ Ina kixovókoxoamaka Jesus:

—Pihénoe yara uhá koeti kúveu mêm. Yokóyuhoinoa uhá koeti xâne ra inámati íhíkavoti omínombike. ¹⁶ Uhá koeti xâne kutipoâti, koane ahíkovoti ya inzáke, énomonemo pihopô vanúkeke xoko Itukó'oviti. Itea enepone xâne ákoti akútipoa, yonópotimo ipihóponovokutike. ¹⁷ Enepone kutipoâti, harâ'a ra iyupánevoti ítukemo, hoénaxovope njunáko xokóyoke. Ya inzáke, kopúhikopotimo ndémoniu urúkovoti xoko xâne, koane koyúhotimo inámatihiko yuhôti ákoti itukapu yúho. ¹⁸ Motovâtimo namúkea koéxoe koane énoyeovo ekâti koépekoti, kuteâti vénenu, itea ákomo yuvâti. Koane ipíhahiko vó'u tutíkuke ka'aríneti, itóvotihikomo —kíxovokoxoane Jesus.

Pihopóne Jesus vanúkeke

Lk 24.50-53; Át 1.9-11

¹⁹ Uke'éxoane Vúnae Jesus yúho'ixea neko íhikauhiko, pihópone vanúkeke. Ivátakopone éxopeke Itukó'oviti xoko ivátakoku kapáyasokone Itukó'oviti. ²⁰ Yane pihónehiko neko íhikau koyúhopena koeku Jesus ya uhá koeti yónokuhiko. Yoko huvó'oxoamaka Vúnae, kouhápu'ikeati kaná'uko ne yúho yane iyupánevoti poréxoake itúkea.

Hunókokune.

YÚTOE LÚKA koyúhoti koeku Jesus

Lúka koéha yutoxoáti ra koyuhópeti. Énomonemaka yutoxôa ne koyúhope Átu. Xoko Kolósensi 4.4 vínixea itúkeovo ndútu neko Lúka. Enepone po'ínuhiko yutóxoti koeku Jesus, enepone Máteu, Márku yoko Xuáum, aínovo júdeu. Poéhane Lúka ako itukápu júdeu xapákuke. Teófilu koéha ne hóyeno pahúkinoake Lúka ne yútoe. Hainámaka júdeu nê'e.

Yane yútoe, koyúhoa Lúka koéku ne Jesus ukeáti inâ apê yara kúveu mêm tukú koeti pihópone vanúkeke. Kene ya Átu, yutóxoá itone itúkea neko ápostulunahiko Jesus vo'ókuke ne xunako Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyokehiko, ike pihópine Jesus ya vanúkeke.

Enepone Máteu yoko Lúka, aínovo yutoxínoveati íha ne oxúnoekene Jesus xoko turi yútoe. Yane yútoe Máteu, hane koukeovo xoko Yúse, há'axeovoke Jesus yonópoti tukú koeti xoko Ábraum, koati turi júdeu, exókoveati yanê'e motókeyea itúkeovo natina júdeu ne Jesus. Ene itúkinovo tukú koeti xoko Ábraum ne íha oxúnoekene Jesus ya yútoe Máteu. Kene Lúka, xoko iyénoxapa Mâriya, enepone eno Jesus koukea éxokovea íha oxúnoekene Jesus tukú koeti xoko Ádaum, enepone inúxoti xâne yara kúveu mêm. Itúkinovo xoko Ádaum koukea Lúka ne yútoe, koati exókoviti itúkeovo uhá koeti xâne yara kúveu mêm simíno ne Jesus koíteova, kene haina pohúneti júdeuhiko. Énomonemaka so'ixóvovo, íhaxopinovake Jesus ne íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne.

So'ixínoveamaka Lúka yara yútoe kóseanayea Jesus ne xâne ka'arínetai, koane xâne kixeóvovoti ákoti itúkokoñoke, koane xâne ákoti apeínoati, koánemaka xâne puvonéti kuteáti neko koperáxinotihiko nâti, yoko xâne íhae Samâriya, koane xâne pahukóvoti, yoko senóhiko.

¹ Enóné xâne itúkoti xunáko kókoyuse kíxea yutóxea koéku ra koekútihiko kousókovotine xapákuke úti yaneko káxehiko pihotíne. ² Enepone yútoehiko, hane koyúhoinovi, noíxone ne xanéhiko noixóáti ra koekútihiko ukeáti inâ turixóvo, enepohikone koyuhoátimaka ra emo'u Vúnae. ³ Ngoánemaka, íninjoa unáko yundóxinopea ra koekúti Teofilú, iti hána'iti teyonéti xapákuke úti. Yoko enóné ngóxuna'ixeovo ombóskia uha-uhá kíxea éñjea koéku ra koekútihiko ukeátine inâ turixóvo, koane kókoyuse ngíxoá yundóxinopea ukeáti túri tukú koeti hunókoku, ⁴ maka yéxaneovo itúkeovo koati kaná'uti ne íhikauvoti íhikexokonoke.

Koéku Nzakâriya yoko Izâbe

⁵ Yaneko káxehiko itukóvoiko nâti ne Êrodi ya poké'exa Njúdeya, ápe hóyeno koéhati Nzakâriya. Enepone hóyeno, sasedóti inúxinoti júdeu hó'eke itukóvoye. Yoko ápe íhaxakokuhiko ne sasedóti, vo'oku ahe'ó ahe'o kíxeokoko ítuoke. Enepone íhaxakoku Nzakâriya, xoko ítuke Âmbiya óvo. Izâbe koéha yêno neko Nzakâriya. Yoko iyénoxapamaka sasedóti neko yêno. ⁶ Koati ponóvoti kixoku itúkeovohiko nonékuke Itukó'oviti neko pi'áti. Koati itukoátihiko heú koéti ne yutoxóvoti Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muise, koane heú koéti ne páhoenoviti Itukó'oviti vitúkea, ⁷ itea ako ápahuina xe'éxa. Akó'oti okoxé'exa neko Izâbe. Yoko koati yekótixotihikomaka neko pi'áti.

Inâ koyuhóvo ipúhikeamo Xuauum Mbátita

⁸ Po'íke káxe, ixómoti ko'itúke sasá'iti ítuke Itukó'oviti ne Nzakâriya, vo'oku símeovone kaxena ko'ítuokepe. Yoko kuríkohiko ne sasedóti inúxotike, ⁹ kuteáti kíxoakuhiko itúkea motovâti éxea itukóvotiye xapákuke urúkovatimo ne sasá'iti íhaxakoku kúveu ne hána'iti imokóvokuti, enepone témpulu, itúkopone ne itukétiya. Yoko xoko Nzakâriya írirkovo ne kúrehiko kuti'ínoko urúkovati oró'okopone ne ísensu kixonéti, ikó'iparaxoke Itukó'oviti, enepone éno úheti íhópune oro'ókoko. ¹⁰ Kene ne xanéhiko, óvane meúkeke itúkoti hiko orásaum koéku oró'okea ísensu ne Nzakâriya. ¹¹ Yane apé kó'inoane ánju, ovoxe Itukó'oviti ukeáti vanúke. Xe'ó kó'ieane éxopeke oró'okovoku ikó'iparaxokone Itukó'oviti. ¹² Noixoâne Nzakâriya, kónoko'i. Yupihovó koe píkea. ¹³ Yane hara kíxoá ánju:

—Hako píke Nzakariyá, vo'oku kámoane Itukó'oviti ne yorásauna. Apétimo xi'íxa, hóyeno kalivóno, xoko yíno Izâbe. Xuáum íheximo. ¹⁴ Hána'itimo elókeko yokóvo, koane hána'itimo úhepeko iséneu vo'ókuke. Enómakamo xâne elokeáti okóvo ipuhíkane. ¹⁵ Koati hána'itimo teyonéti ítuokeke Vúnae. Ákomo énapu víyum koane koékuti kó'ieyovoku ekâti, epó'oxo ukeátinemo okóvoike éno, xúnatimo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke. ¹⁶ Koane enómo xâne xapákuke íhae Izarâe ponopóvoti hókea Itukó'oviti. Únae, vo'ókuke nê'e. ¹⁷ Énomonemo inúxino Vúnae, koane xúnatimo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke kuteáti koéku xoko Íliya, eneponeko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke. Énomone kuti'ino mo ponopóvoti kixoku hókea Itukó'oviti ne xanéhiko kó'oyene, kuteáti koéku poneovo hókea oxúnoekene mekúke.

Énomonemakamo kutí'ino koyúseopoti kixoku itúkeovo ne xâne ákotihiko itukâ ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea, koane hokopátimo ne xêne hókone xanéhiko ponóvoti isóneu. Yanê'e, usó koyétimo ne xanéhiko kutípea emo'u Vúnae simané'e xapákuke —kíxoane ánju.

¹⁸ Ina kixôa Nzakâriya:

—Namo ngíxoaye ênjea itúkeovo kaná'uti? Vo'oku yéngotixone, koane yupíhohonemaka hóvenoxea ne múnjone —koéne.

¹⁹ Ina kixôa ánju:

—Undi Ngabiríye, undi ovóheixoti xoko Itukó'oviti ngxó'ixeati koèkuti kovóxenuku. Énomone pahukónu yúnzo'ixoponeopi koane ngoyúhopoinopea ra únati eyekoúti. ²⁰ Itea vo'oku ákoyea yakútipoa ra yúnzo, ukeátine kó'oyene, ákonemo ite keyúhoyi. Ákonemo ipúhika yemó'u tukú koetimo yaneko káxe kausákapune ra koekúti ngxínopike. Yoko kousókovotimo simapúne koati kaxéna —kíxoane ánju neko Nzakâriya.

²¹ Yoko kohíxopovane xanéhiko ne Nzakâriya koane iyúpaxevahiko yupíheovo xu'íkeneyea kúveuke ne sasá'iti óvoku Itukó'oviti. ²² Ipuhíkopone, ákone ita koyúhoyea. Yane exó kíxoane xanéhiko ápeyea noíxone ukeáti xoko Itukó'oviti kúveuke neko sasá'iti iháxakoku témpulu. Vó'u veínoane Nzakâriya éxokea ne xanéhiko áha koyúhoyea koèku ákoyea ita koyúhoyea.

²³ Evesékone kaxéna ne Nzakâriya itúkea ituke nonékuke Itukó'oviti, pihópone óvokuke.

²⁴ Ehane íhaiko ne Izâbe, yéno. Kúveu singu koeti kohê, óvoheixoane Izâbe óvokuke, ákone ipúhika. Hara kôe:

²⁵ —Koati hána'iti seánakonu Vúnae. Kó'oyene, ákonemo noixó ínjakana —koéne.

Koèku etó'okoa ánju ne Mâriya itúkeovomo eno Jesus

²⁶ Sei koenê'e kóhea ne Izâbe íhaíkea, pahúkopamaka Itukó'oviti ne ovóxe íhae vanúke, enepone Ngabiríye. Pahúkoa ya pitivóko koéhati Nazâre ya poké'exa Ngalíleya. ²⁷ Xoko inámatiko árunoe ávoti oko'íma pahúkokono. Yoko hoénaxoane hóyeno koéhati Yúse itúkeovomo yéno neko árunoe. Enepone Yúse, koati ámoripono Ndávi, enepone hána'iti nâti mekúke. Mâriya koéha neko árunoe yenómo. ²⁸ Urúkovane ánju neko ovokúti xoko óvoheixoku ne Mâriya, hara kíxoa:

—Aéloke yokóvo. Koati únati kêku. Anéye ne Vúnae xikóyoke —kíxoane.

²⁹ Itea koyó'i ne Mâriya kameáne yúho. Akó'oti exína isóneu kixínookeneye ánju emó'uino. Yane opósikoane ya isóneuke kixó'ekone neko yúho. ³⁰ Ina kixôa ánju:

—Hako píke Mariyá. Koati únati isóneunopi Itukó'oviti. ³¹ Iheíkotimo, koane kexe'éxatimo hóyeno kalivóno. Jesus íheximo. ³² Koati hána'itimo teyonéti nê'e. Íháxeokonotimo Xe'éxa ne koati Payásoti ya uhá koéti. Porexóatimo Vúnae Itukó'oviti itúkeovo koati hána'iti nâti kuteáti koèku Ndávi, enepone oxú'íkene. ³³ Ákomo hunókoku itúkeovo natina amósenopono Njáko. Koati ákotimo hunókoku natíxea —kíxoane ánju ne Mâriya.

³⁴ Ina kixôa Mâriya:

—Namo kixó'oye ngoèku? Undí'iko árunoe, avo yúho'ixeonuku hóyeno —kíxoane.

³⁵ Ina kixôa ánju:

—Evesékotimo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xikóyoke. Koati xúnatimo xikóyoke xunáko ne Vúnae, enepone koati Payásoti ya uhá koéti. Énomonemo porexópi kexe'exayi, kutí'inokemo iháxokonoti Xe'exa Itukó'oviti ne sasá'iti kalivóno ipuhíkotimo. ³⁶ Kene enepone iyíno, Izâbe, apétimakamo xe'éxa koèku hóvenoxeane, hóyeno kalivóno. Sei koene kóhea yoko koyúhokono ákoyea okóxe'exa. ³⁷ Kó'inokeneye, vo'oku ako koekúti ákoti itá itúkea ne Itukó'oviti yane uhá koeti yúho itúkeamo —kíxoane.

³⁸ Ina kixôa Mâriya:

—Usó ngóye, koèkuti isóneunonu Itukó'oviti. Kaúsakapunemo njokóyoke kuteáti ra yihó'inonu —kíxoane.

Yane pihópeane neko ánju.

Xo'opépoína Mâriya ne Izâbe

³⁹ Yaneko káxehiko, kousókovone ne Mâriya. Éhakovo píhea ya pitivóko ovoti xapa mopói poké'exake Njúdeya. ⁴⁰ Simoné'eya, úrukovone óvokuke Nzakâriya koane yúhoíkea Izâbe.

⁴¹ Ehá'axo kámoa Izâbe ne emo'u Mâriya yuhoíkoane, ehékovovo ne kalivóno okóvoíke Izâbe. Koati xúnati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko Izâbe ⁴² ina kohonóko emó'u koyúhoyea. Hara kôe:

—Koati yupíhóvoti unako kêku ya uhá koeti po'ínuhiko sêno. Koánemakamo ne xi'íxa, koati únatimo koèku ya uhá koeti po'ínuhiko kalivóno. ⁴³ Ako omóndokea síminu, iti eno Únaem.

⁴⁴ Vo'oku ehá'axo ngámoa ne yemó'u yihoíkonumeku, ehékovovo ne kalivóno ongóvoíke, yupíhóvoti elókeyea okóvo. ⁴⁵ Koati únati kêku, iti kutipoáti ne yuhó'inopi Vúnae vo'oku kousókovotimemo ne yuhó'inopi —kíxoane Izâbe.

Akene Mâriya

⁴⁶ Ina kôe ne Mâriya:

—Koati yupihóvoti ngahána'ikea ra Itukó'oviti, Únaem. ⁴⁷ Koâti hána'iti elókeko ongóvo vo'oku Itukó'oviti, enepone Koitóvonuti, ⁴⁸ vo'oku puyákeovonu okóvo, undi kixeóvovoti ovóxe. Ukeátine kó'oyene, inixoâtinemo uhá koeti xâne itúkeovo koati únati ngoêku, ⁴⁹ vo'oku koati hána'iti itukeinonu Itukó'oviti, enepone Xúnati ya uhá koêti. Koati sasá'iti ne íha. ⁵⁰ Ako humókoku seánakoa ne uhá koeti teyoâti. Enepone seánako, anêkomaka oúkeke xe'éxaxapa yoko ámoripono xâne kutipôâti. ⁵¹ Kouátata'ixoa Itukó'oviti ne hána'iti xunáko. Íkorokoa ne inixópovoti itúkeovo payásoti, ixané kixópa ne âha itúkea. ⁵² Íkorokoamaka ne payásotihiko yane itúkeovo hána'iti pahúkoti. Hane kapáyasokopo xâne ákoti xunáko koane ákoti apayáso. ⁵³ Poréxopamaka êno únatinoe koekúti ne xâne kutí koeti épeu hímakati. Kene ne íríku, veyóepa apeínoati. ⁵⁴ Huvó'oxovi, uti íhae Izarâe, uti ovóxe, kuteâtimaka yuhó'ino voxúnoekene itúkeamo ya seánakovike. ⁵⁵ Ênomone neko yuhóti ákotinemo uké'eyeauku, yuhó'ino Ábraum koánemaka ne uhá koeti ámoripono. Ênomone itúko ne Itukó'oviti kuteâti yuhó'ino voxúnoekene mekúke —koéne ne Mâriya.

⁵⁶ Yoko mopó'a kohé ovóponoa Mâriya xoko Izâbe. Yane pihópone óvokuke.

Koêku Xuuum Mbátita inâ ipuhíko

⁵⁷ Simovóne kaxena ipuhíko ke xe'éxa ne Izâbe, hóyeno kalivóno koxé'exa. ⁵⁸ Enepone múxonehiko evo Izâbe oveâti xêrerekuke óvoku, koánemaka ne iyénoxapa, eyékoxoane koêku ne hána'iti seánakoa Vúnae, koane huvó'oxoponeahiko ya hána'iti elókeko okóvo. ⁵⁹ Oitú koené'e kaxéna ne kalivóno, sirkunsidá kíxoanehiko. Yoko kahá'ane xanéhiko íhaxoepa íha há'a, ⁶⁰ ítea hara kíxoahiko êno ne kalivóno:

—Ákomo kalíhuina koéhapea íha há'a rá'a. Xuuum koéhamo —kíxoane.

⁶¹ Ina kixokóno:

—Ítea ako ápahuina iyíno koehâti ne íhâe —kixókónone.

⁶² Ina epemó'ikeahiko há'a ahá'inoa koéhaye ne kalivóno. Vó'u veínoahiko épemo'ikea. ⁶³ Yane épemone kali tâpoa ne Nzakâriya, yutóxoku. Hara koe yútoe: “Xuuum koéha rá'a” koéne. Yoko heú koe xâne iyúpaxeova neko koekúti. ⁶⁴ Ehá'axo yutóxoa Nzakâriya, koyúhophone, ákone itopeâti nêne. Koyúhophone koane íháyu'ikopea Itukó'oviti. ⁶⁵ Yupihovó koéhiko píkea heú koêti neko xâne ko'óvokutihiko xêrerekuke óvoku. Koane tumúne yóno itóhineyee neko koekúti xapákuke ne ko'óvokuti ovâti neko poké'e xapa mopô ya Njúdeya.

⁶⁶ Êno itúkino isóneuhá koeti xâne kamoâti, koane kó'iyehakovi:

—Kutímeeamo itúkovo ra kalivóno apayá'inane? —koéhiko.

Yoko koati apêti xunako Vúnae xokóyoke ne kalivóno.

Thayú'iko Itukó'oviti ne Nzakâriya

⁶⁷ Enepone Nzakâriya, há'a ne kalivóno, koati xúnati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke. Yane turíxovone koyúhoyea koekúti ávoti simâpu kaxéna. Hara kôe:

⁶⁸ —Viháyu'ika ne Vúnae Itukó'oviti, kuvóvone íhae Izarâe, vo'oku simóne huvó'oxoponeovi, uti xanéna, koane veyópeovi ya vóvoheixea opékuke xunako vanáne. ⁶⁹ Pahúkinovine koati xúnati Koitóvoviti ukeâti xapa amósenopono Ndávi, enepone ovóxe Itukó'oviti mekúke, ⁷⁰ kuteâtimaka neko koati yuhóti, yuho Itukó'oviti mekúke pahúkeamo, enepo evékinovea xoko sasá'itihiko ovóxe koyuhópinoati emó'u xapa xâne. ⁷¹ Kó'inokeneye motovâti koiteovovi ya vanánehiko, yoko ya xunáko ne uhá koeti puvo'óviti. ⁷² Koati koseánati ne voxúnoekene, koane puyákoponovamaka okóvo kousokea neko sasá'iti yuhó'inoa mekúke. ⁷³ Ênomone neko koati yuhóti, yuhó'ino voxú'ikene Ábraum ⁷⁴ víteovamo ne vanáne, koane hókeamo uti Itukó'oviti ákoti píkkone úti, ⁷⁵ koékumaka sasá'iyee yoko póneovo kíxoku vitúkeovo nonékuke ya uhá koeti kaxéna úti yara kúveu mêmum. ⁷⁶ Kene íti kalivóno, íhêxikonotimo páhoe Itukó'oviti, enepone koati Payásoti ya uhá koêti, koyúhoínoa emó'u. Vo'oku itínemo inuxúnoa ne Vúnae, míhí'ókinoatimo oxéne itúkea itúke xapákuke xâne. ⁷⁷ Yexókoatimo ne xanena úti koiteovamo Itukó'oviti koane kotúyopinoa pahúnevo, ⁷⁸ vo'oku koati yupihóvoti itúkeovo seánati ne Itukó'oviti. Ênomone kutí'inoke isímínovitinemo hána'iti kouhápu'ikoviti íhae vanúke, ⁷⁹ maka kaúhupu'ikanemo ne ovoti hahákutike, enepohikone kutí koeti ákavu pevóti hoenáxovotine yonópeamo ipihóponovokutike, koane évekavinemaka xoko xêne óvoku unako koeku úti ya ikéneke Itukó'oviti —koéne Nzakâriya.

⁸⁰ Yoko tumúne yóno payá'iyee neko kalivóno koane ukóponea éxea Itukó'oviti. Ehane óvoheixo mêmum ákoti apêti túkú koeti simovóne kaxena éxokeovo xanéhiko íhae Izarâe.

2

*Koèku inà ipuhíko Jesus
Mt 1.18-25*

¹ Yaneko káxehiko, ápe yúho neko koati payásoti nâti, enepone Seza Augústu, koyúhote kónokea yutóxoponea íha ne uhá koeti xâne natíxokuke, motovâti kayúmakexeokono yé'akeye xâne apêti yaneko uhá koeti poké'e óvoku natíxea. ² Yaneko inúxoti yutóxopono íha ne xanéhiko, Síreniu itukóvo ngovenâdo ya poké'exa Sírea. ³ Uhá koèti neko xanéhiko, kónoko yutóxoponea íha xoko pitívóko koati úkeaku oxúnoekene.

⁴ Yane pihónemaka Yúse ukeâti Nazâre, pitívóko ya poké'exa Ngalíleya. Hane yóno Mbélem, pitívóko ya Njúdeya, enepone pítivokona Ndávi, nâti mekúke. Yonínoake Yúse vo'oku itúkeovo ámoripono Ndávi. ⁵ Pího yutóxoponea íha koánemaka íha Máriya, yéno. Yoko íhãkotine ne Máriya. ⁶ Koèku óveahiko ya Mbélem, simóvone kaxena koxé'exayea. ⁷ Hóyeno kalivóno koxé'exa, koati inúxoti xe'éxa. Ina aupíoxa ya ipovóti, yane tunukú kíxoane kúveuke kúxu, vo'oku itúkeovo xoko níxaxokonoku hó'openo okóhiko. Akó'oti iníxa imókoku xoko ókoku yonóti vo'ókuke neko éno xâne yonóti yanekóyoke.

⁸ Yaneko mêm xe'ókuke neko pitívóko, ápe koyónotihiko su'úso herú kixoti yóti kóyonoyea su'úsona. ⁹ Yaneko yóti, apé kó'inoaheniko ánju íhae vanúke, ovoxe Itukó'oviti. Koati éno uhé'ekoti uhapú'iti íhae xoko Itukó'oviti kouhápu'ikoatihiko neko koyónoti su'úso. Éno píkeahiko vo'ókuke. ¹⁰ Ina kixôa ánju:

—Hákonoe píke. Nzimínopike omínombinoe koati únati eyekoúti kutí'inoke apêtimo éno hána'iti elókeko okóvo ne uhá koeti xâne. ¹¹ Kó'oyene ya pítivokonake Ndávi ipúhikinopinene ne Koítovoti. Énomone ne Mésiya, Yúnae. ¹² Hanemo yéxi: Tokonone ketínemo kalivóno aupí koyéti ipovóti, tunukú koyéti kúveuke kúxu —kíxoanehiko ánju.

¹³ Yane apé koéne xokóyoke neko ánju ákoti yumaxápu po'ínuhiko ánju íhae vanúke íhayú'ikoti Itukó'oviti. Hara koéhiko:

¹⁴ —Íháyu'ikakana ne Itukó'oviti yákonoye vanúkeke. Kene yáye yara poké'e, itúkapu kásati omixónoti yoko úhepeti isoneúti apé xapákuke xâne kahá'ainoaheniko Itukó'oviti únati —koénehiko.

¹⁵ Úkeane pihopóhiko neko ánju vanúkeke. Ina kixokóko ne koyónotihiko su'úso:

—Hingá, píha úti ya Mbélem. Naíxapanavo úti ne koekúti yuhó'inoi Vúnae. ¹⁶ Yane ehakovó koénehiko píhea. Ehane inixopono Máriya yoko Yúse, koánemaka ne kalivóno tunukú koyéti kúxuke. ¹⁷ Yane ina turixóvo koyúhoepa kuteâti koèku yuhó'inoahiko ánju vo'ókuke ne kalivóno. ¹⁸ Uhá koeti eyekóxoati neko koekúti, iyúpaxeoova yúho neko koyónoti su'úso. ¹⁹ Kene Máriya, uha-uhá kíxoana únake isónéuke neko emo'úti, koane éno itúkino isóné. ²⁰ Ina pihópo neko koyónotihiko su'úso, íhayú'ikoti Itukó'oviti koane imokó'ikoati vo'oku uhá koèti neko noíxone yoko kámone. Yoko koati tokopóvoti uhá koèti neko yuhó'inoa ánju.

Itukínokono íha ne Jesus

²¹ Itopónone oitu koeti káxe ike ipúhikine ne kalivóno, simóvone kaxena sirkunsidá kíxeokono. Yane itúkinokonomaka íha. Jesus íhaxeokono kuteâti íhaxeake ánju yanekóyoke tumúneke íhaíkea Máriya.

Omokóno Jesus hána'itike imokóvokuti ya Njeruzálem

²² Yoko yanekóyoke, itóponone yé'akeye káxe nókone kúxea ne Máriya yoko Yúse motovâti kasása'ikopeovo nonékuke Itukó'oviti ike ipúhikine xe'éxa, kuteâti páhoenoa yútoe Muíse itúkea. Yane ómahiko ne xe'éxa ya Njeruzálem, kuri'ókopati Vúnae ²³ kuteâti koèku nókone itúkea vo'ókuke ne yutoéti ya Ponóvoti Kixovókuti emó'uke Vúnae, enepone koèti: “Uhá koeti xuvé'ti xe'exa xâne, konókoti kuri'okopeokono Vúnae” koèti. ²⁴ Énomone pihínohiko ómea ikó'iparaxoke Itukó'oviti, kuteâti koèku páhoenoa Ponóvoti Kixovókuti emó'uke Itukó'oviti, enepone koyúhote kónokea ómea pi'âti kirîu, áko'o itukovo pi'âti kálíhunoé xe'exa kurúte.

Akene Simêum

²⁵ Yoko ápe hóyeno ya Njeruzálem koéhate Simêum. Koati ponóvoti neko hóyeno yoko teyotímaka Itukó'oviti, koane kuxoíxotimaka símea ne koitóvoti xâne íhae Izaráe. Koati apêtimaka xunako Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke. ²⁶ Yoko éxokoane Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ávoveamo ivákupu koèku ávovea náixa ne Mésiya, enepone páhoe Vúnae Itukó'oviti koíteovo xâne. ²⁷ Énomone yanekóyo, éxokoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne Simêum kónokea píhea yane hána'iti imokóvokuti. Koane pihóneya. Yoko koati yónokumaka ne há'a yoko eno Jesus omâti ne xe'éxa, itukóponoati kuteâti neko páhoenoa Ponóvoti Kixovókuti ya emó'uke Itukó'oviti. ²⁸ Yaneko simóánehiko há'a yoko eno Jesus, simónemaka ne Simêum, ina namukóda neko kalivóno. Koeku nú'uxea, koane íháyu'ikea Itukó'oviti. Hara kôe:

²⁹ —Kó'oyene Unaém, úhепetinemo inzóneu ivóngeovo vo'oku yéxokonoane ra kixínenuke yanékoyo. ³⁰ Vo'oku noínjoane ya ungéku ra péhoe yara kúveu mêm koíteovo xâne. ³¹ Keúsokoane ne koekúti nonékuke uhá koeti xâne. ³² Enepora kalivóno, kouhápu'ikinotimo po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu, kutí'inokemo imihé'okoti isóneu. Kene úti, uti xenéna, enómo ihayú'ikoviti vo'ókuke —koéne neko Simêum.

³³ Enepone há'yo koéno ne Jesus, yupíhova iyúpaxeova neko yuhu Simêum vo'ókuke ne xe'éxa. ³⁴ Ina epemínoahiko Simêum unako koéku xoko Itukó'oviti. Yane hara kixómaka Máriya, êno ne kalivóno:

—Enepora kalivóno, koati pahoéti xapákuke úti íkoroeka koane koéxepukoepa ênoti xâne ya Izaráe. Koati hoénaxovomaka ko'ítukeyeane Itukó'oviti xapákuke úti, itea enómo xâne okopáti. ³⁵ Yoko enómo hána'iti tiveko iséneu vo'ókuke. Kutí koetimo tiveko tetúkine heú'iti pirítaiu yomíxoneke. Yoko enómo xâne kouhápu'ikeokonoti oveáti isóneuke vo'ókuke ra kalivóno —kíxoane Simêum.

Ikoro'ixinovomaka Itukó'oviti ne Ána

³⁶ Yoko ápemaka sêno koéhati Ána koyúhota koekúti éxokoake Itukó'oviti ávoti simápu kaxéna. Eneponeko sêno, ihine hóyeno koéhati Fanûe, ámoriponomaka Áze, po'ínu iháxakoku xanana Izaráe. Hóvenoene neko sêno. Pohu seti koe xoénae ko'íma, yane ivókovone íma. ³⁷ Enepora sêno ivokóvoti íma, oitentai koaturu koéne xoénaena. Yoko kóyekune ya témpuluke. Yóti, káxe véyo ixómoyea ituko orásaum koane jejuá kó'iyea, yuixónvoti ikóseanaxeovo Itukó'oviti. ³⁸ Énomone yaneko ókoku óra omokónone Jesus hána'itike imokóvokuti, simómaka ne Ána ikoró'ixoponovoti xoko Itukó'oviti, koane koyúhoyemaka koéku ne kalivóno xoko uhá koeti xâne kuxoíxoati ne páhoe Itukó'oviti koíteovo xanéhiko ya Njeruzálem.

Pího Jesus ya Nazâre

³⁹ Itukoâne evo Yúse yoko Máriya uhá koéti ne nókone itúkea yane yutoéti Ponóvotike Kixónokuti emó'uke Vúnae, ina aukópovo Ngalíleyake yonópoti Nazâre, enepono pítvokona.

⁴⁰ Yoko tumúne yóno payá'iyea ne kalivóno koane xuná'iyea múyo, koane itúkeovomaka ko'isóneuti. Yoko koati êno itípanevo vo'oku seánako Itukó'oviti oúkeke.

Pího Jesus ya hána'iti imokóvokuti ya Njeruzálem

⁴¹ Heú koeti xoénae píhea há'a yoko êno ne Jesus ya Njeruzálem xapa áyui júdeu hó'eke iháxoneti Pásko. ⁴² Itopónone nduse koeti xoénaena ne Jesus, xáneane há'a yoko êno ya Njeruzálem xapa ayúiti, kuteáti itúkeovo kixónokuhiko yónea. ⁴³ Uke'éne ne ayúiti, pihóponehiko óvokuke, itea óvane Jesus ya Njeruzálem ákoti exá há'a yoko êno. ⁴⁴ Ikútixatihiko apépoti xapákuke xanépone koeku pihópeahiko. Poeháne káxe yóneahiko, ina oposíkoa há'a yoko éno xapákuke ne iyénoxapa yoko éxonehiko. ⁴⁵ Ako'óne inixápana, aukópovo ya Njeruzálem oposíkoponoati. ⁴⁶ Mopó'apeke káxe ikéne, ina inixóponeo hána'itike imokóvokuti, vatá koyéti xapákuke ne ihíxaxoti xanéhiko hó'eke. Ixomo kamokénoahiko Jesus koane épemo'ikeahiko. ⁴⁷ Heú koéti neko xanéhiko kamokénoati, yupíhova iyúpaxeova kó'exoneyea ne Jesus koane itúkeovo koati tokopóvoti ne yumópope. ⁴⁸ Iyúpaxovomaka há'a yoko êno noixoáne. Hara kíxoá êno:

—Nje'exá, na koeti kixínevinye? Yupíhovane koyó'iyea úti, úndi yoko yá'a koeku ixómoyea vopósi'ixopopi.

⁴⁹ Ina kixóá Jesus:

—Na koeti pipókexino iséneu yopósi'ixopinonu? Ákoikopo yéxa itúkeovo óvokuke Nzá'a óvonzeixo? —kíxoane.

⁵⁰ Itea ako éxina isóneu há'a yoko êno neko yumópeake.

⁵¹ Yane xanépoanehiko Jesus ya Nazâre. Koati kutípoti há'a yoko êno, koékuti yuhó'inoa. Enepone eno Jesus, heú kíxoá unákea isóneuke neko koekútihiko.

⁵² Yoko tumúne yóno kuri'uxeovo éxone Jesus koane payá'iyea yoko enó'iyea itípanevo nonékuke Itukó'oviti koane xapa xanéhiko.

3

Iná turixóá Xuaum Mbátita ne itúke

Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Xu 1.19-28

¹ Yanekóyoke, itóponone kinze koéni xoénae natíxea ne Tiberiu Sêza, enepono koati payásoti náti ya Róma. Kene Ponsiu Pilátu itukóvo ngovenádo ya Njúdeya. Kene ya Ngalíleya, Érodi pahukóya. Kene ya Itúreya yoko Taronítí, Filípi, po'ínu Érodi pahukó. Kene ya Ambíleni, Lísanea itukóvo pahúkotiya. ² Kene Ána yoko Kaífa itukóvo koati payásoti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke yanekóyoke. Koati énomone yaneko káxehiko, ápe yuhó'inoa Itukó'oviti ne Xuaum Mbátita, xé'a Nzakáriya, koeku óvoheixea ya mêm ákoti apéti. ³ Yane heú kíxoá Xuáum

yónea ne poké'e xe'ókuke ne huvêo, enepone Njôrdaum, koyuhó'inoati ne xanéhiko kónokea ikótivexea isóneuke ne pahúnevo koánemaka kuríkopea, motovâti kotúyopea Itukó'oviti ne pahúnevo, ina yusika áhikeovo xokóyoke. ⁴ Énomone kuteâtimaka koeku yutóxeovo emó'uke Itukó'oviti yútoeke porofeta Izâiya mekúke, xoko kó'iyeku:

“Énomonemo ne kohonókoti emó'u ya mêum ákoti apêti xapa xâne kamokénoponoati. Haramo koe yúho: ‘Míhi'akinano oxéne ne Vúnae itúkea itúke xepákukenoe. Kéyuseapa ne kixeku itíkivo nonékuke’ koéti. ⁵ Hanemo koéneye kuteâti koeku xêne kounákopokono enepo pura'úxopokono ne uhoróxotiya. Koati kuteâtimaka koêku ikútipu'ikopokono ne vanuké'exoti koane ponopókono ne xêne ínati ikáyukexo, enepo pura'úxokono koane ikútipu'ikopokonomaka ne uhoróxotiya. ⁶ Yoko noixoâtimo uhá koeti xâne kíxoaku Itukó'oviti koíteovo xâne” kôe yútoe Izâiya. *Izâiya 40.3-5*

Koeku yuho Xuaum Mbátita

⁷ Hara kixovokoxoa Xuâum neko êno xâne pihinoâtihiho, enepohikone epemóponoati áhikea: —Itínoe ámoripono xâne kuti koeti koâti ipúhokovoti koéxoe, ikítixati itívootimo ne ipíhohonopemo Itukó'oviti pohúneti vo'oku yáhihivo njokóyoke? Ako kalíhuina. ⁸ Konókoti itíkinoe únati motovâti iyúseyea itíkivonoe ikotívexoati isóneuke ne pahúnevo koane kurikópatimaka. “Úti ámoripono Ábraum,” hákonoe koe iséneupinovo, pe'okoâti itíkivo aha Itukó'oviti vo'ókuke. Vo'oku eneponi itukápu énomone kahá'a ne Itukó'oviti, mani pahukoâti itúkopeovo ámoripono Ábraum ra itátanehiko mopô. ⁹ Kuteâti koêku ne povôti usó koyêtine tetúkea tikótihiko ukeâti poéheveke, enepohikone uhá koeti ákoti paréxa únati há'i, ina kurikókono yúkuke, énomonemakamo kíxoaneyé Itukó'oviti ne uhá koeti xâne váhere kixoku itúkeovo —kíxovokoxoane.

¹⁰ Ina kixôa xanéhiko ne Xuâum:

—Kutí'ikopo kónoko vitúkea?

¹¹ Ina yumopâ Xuâum:

—Koêkuti apêti pi'âti kápana, paréxa póhuti ne xâne ákoti itúke. Kúteanemaka koêku ne apêti níka, paréxamaka xâne épeu húmakati —koéne.

¹² Ápemaka koperáxinotihiko nâti simôti xoko Xuâum, enepohikone yómoti ánu'ukea kóperau. Hara kixóponoamaka:

—Ihikaxotí, kuti kónoko vitúkea?

¹³ Ina kixoáhiko Xuâum:

—Ópoeane yé'akeye péhoenokono képeraxi, ene képeraxa. Hákone yanú'ukoa —kíxoanehiko.

¹⁴ Ápemaka húndaruhiko kixoâti:

—Kene úti, kuti kónoko vitúkea?

Ina yumopâamaka Xuâum:

—Hako vaheréxo itikeinoa ne xanéhiko. Hákomaka itikóheyi koêku ne koêkuti xâne. Aúhepeinoamaka iséneu ne yé'akeye tiúketi némoenoe —kíxoanehiko.

Koyuhôa Xuaum Mbátita itúkeovo koitóvoviti ne Jesus

Mt 3.11-12; Mk 1.7-8; Xu 1.19-28

¹⁵ Yoko enepohikoneko xâne, koati ainóvoti kuxoíxoatine símea ne páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. Ká'aye koéhiko isóneuno Xuâum: “Énomonemea ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovovi? áko'o pó'ítimea” koe isóneunoahiko. ¹⁶ Ina kixoáhiko Xuâum:

—Kaná'uti ánjikeopinoo ya úne íháke Itukó'oviti, itea keno'ókotinemo koati hána'iti teyonéti ya undíke. Muhíkova anjí'okeova ngúxeino a imo perékata, ako omóndokea. Énomonemo ahíko xanéhiko haínati ya úne itea ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Yoko kuti koetimoto otuko yúku ne xunáko kasásá'ikea. ¹⁷ Hanemo koéneye, xâne omó'ixoti kasasá'ikopeti kuteâti ápa vo'ókuke. Kuteâti kixókonoku nonéti, enepone tíríku kasasá'ikovo, énomonemakamo kixóneye xanéhiko nê'e. Kuteâtimaka koeku ípíhipeokono há'i íhakuke, énomonemakamo kixóneye xâne únati kixoku itúkeovo nê'e. Kene ne xâne ákoti aunáti, enepohikone kuti koeti ike kasásá'ikine tíríku, kurikoátimo yúkuke ákotinemo ípukeovoku —kíxovokoxoane Xuâum.

¹⁸ Énomone koéneye yuho Xuaum Mbátita. Koane ákomaka tópi po'ínuhiko enékope xanéhiko koêku koyúhoinoa ne ínámati íhíkavoti íhae xoko Itukó'oviti. ¹⁹ Ina saya'íkoamaka Xuâum ne Érodi, enepone hána'iti pahúkoti ya Ngálíeya, vo'oku kóyenoapea yeno koati po'ínu, sêno koéhati Eródiya. Haina póhutine, itea vo'ókumaka po'ínuhiko váhere itúke. ²⁰ Yane inamá'axo kuri'úxovo váhere itúke ne Érodi vo'oku kuríkeane Xuâum íka'ákovokutike.

Koeku ahíko Jesus ne Xuaum Mbátita

Mt 3.13-17; Mk 1.9-11

²¹ Uke'éhoane Xuâum áhikea uhá koêti neko xâne, ina ahíkomaka Jesus. Koeku itúkea orásaum ne Jesus, mihe'ó koéne ne vanúke ²² koane evésekea ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke kutí koeti kurúte. Yane apé koéne emo'úti inu'íxoti vanúteke koêti:

—Íti Nje'éxa koati ákoti omotóva ongóvo, porexónuti hána'iti elókeko ongóvo —koéne.

Oxúnoekenehiko Jesus

Mt 1.1-17

²³ Enepone Jesus, itopónone kuteâti tirinta koetine xoénaena, ina turixôa itúkea ne ítukexeake Itukó'oviti. Yoko ya isóneunoake xanéhiko, koati xé'a Yúse nê'e. Harâ'ahiko iha oxúnoekene.

Enepone ôxu, Éli koéha. ²⁴ Kene Éli, xé'a Matâti.

Enepone Matâti, xé'a Lévi.

Kene Lévi, xé'a Meúki.

Kene Meúki, xé'a Njanâi.

Kene Njanâi, xé'a Yúse.

²⁵ Enepone Yúse, xé'a Matátiya.

Kene Matátiya, Ámu itukôa xé'a.

Kene Ámu, Nâum itukôa xé'a.

Kene Nâum, Ézli itukôa xé'a.

Kene Ézli, Nâgai itukôa xé'a.

²⁶ Kene Nâgai, Mâte itukôa xé'a.

Kene Mâte, Matátiya itukôa xé'a.

Kene Matátiya, Semêi itukôa xé'a.

Enepone Semêi, Yúse itukôa xé'a.

Kene ne Yúse, Njôda itukôa xé'a.

²⁷ Kene Njôda, Njoánam itukôa xé'a.

Kene Njoánam, Rêza itukôa xé'a.

Kene Rêza, Nzorobâbe itukôa xé'a.

Kene Nzorobâbe, Salatíye itukôa xé'a.

Kene Salatíye, Nêri itukôa xé'a.

²⁸ Kene Nêri, Meúki itukôa xé'a.

Kene Meúki, Ádi itukôa xé'a.

Kene Ádi, Kôzam itukôa xé'a.

Kene Kôzam, Eumâdam itukôa xé'a.

Kene Eumâdam, Êr itukôa xé'a.

²⁹ Kene Êr, Njozúe itukôa xé'a.

Kene Njozúe, Eliêze itukôa xé'a.

Kene Eliêze, Njôrim itukôa xé'a.

Kene Njôrim, Matâti itukôa xé'a.

Kene Matâti, Lévi itukôa xé'a.

³⁰ Kene Lévi, Simêum, xé'a Njúda, itukôa xé'a.

Kene Njúda, Yúse, xé'a Njónam itukôa xé'a.

Kene Njónam, Eliyáki itukôa xé'a.

³¹ Kene Eliyáki, Melêa itukôa xé'a.

Kene Melêa, Mêna itukôa xé'a.

Kene Mêna, Matâta, xé'a Nátam, itukôa xé'a.

Kene Nátam, Ndávi, xé'a Njése itukôa xé'a.

³² Kene Njése, Ôbedi, xé'a Mbôa, itukôa xé'a.

Kene Mbôa, Sála itukôa xé'a.

Kene Sála, Nâsom itukôa xé'a.

³³ Enepone Nâsom, Aminâdabi itukôa xé'a.

Kene Aminâdabi, Ândimi, xé'a Ârni, itukôa xé'a.

Enepone Ârni, Êzorom, xé'a Pêre, itukôa xé'a.

Kene Pêre, Njúda itukôa xé'a.

³⁴ Kene Njúda, Njáko, xé'a Izáki, itukôa xé'a.

Kene Izáki, Ábraum, xé'a Têra, itukôa xé'a.

Kene Têra, Náko itukôa xé'a.

³⁵ Kene Náko, Serúki, xé'a Rágau, itukôa xé'a.

Kene Rágau, Faléki, xé'a Êbe, itukôa xé'a.

Kene Êbe, Sála itukôa xé'a.

³⁶ Kene Sála, Káinam, xé'a Arafáxadi itukôa xé'a.

Kene Arafáxadi, Sem, xé'a Nôe, itukôa xé'a.

Kene Nôe, Laméki itukôa xé'a.

³⁷ Kene Laméki, Metuzálem, xé'a Enóki, itukôa xé'a.

Kene Enóki, Njaréti, xé'a Maléleu, itukôa xé'a.

Kene Maléleu, Káinam itukôa xé'a.

³⁸ Enepone Káinam, Ênu itukôa xé'a.

Kene Ênu, Séti itukôa xé'a.

Kene Séti, Ádaum itukôa xé'a.

Kene Ádaum, Itukó'oviti itukôa xé'a.

4

Hixopâ Ndeâpu íkorokea ne Jesus pahunéivotike

Mt 4.1-11; Mk 1.12-13

¹ Yupihovó koéne êno xunako Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko Jesus ukopeâne húveona Njórdaum. Yane ómane Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ya mêum ákoti apéti. ² Koarenta koe káxe óva koane hixópea Ndeâpu íkorokea pahunéivotike. Ákomaka nika ne Jesus koeku óvoheixeaya. Ikénepoke koarenta koeti káxe ákoyea nika, yane épekoane hímakati. ³ Yane hara kixoa Ndeâpu: —Enepo itikápuxo koati kaná'uti Xe'exa Itukó'oviti, pehúka sá'iri'okopeovo páum ra mopô.

⁴ Ina yumopâ Jesus:

—Hara kôe ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti: “Haina póhutine nikokónoti koxunáko xâne” kôe.

⁵ Ínamaka ómo Jesus ne Ndeâpu vanúke'exeakuke ne mopô. Yane hú kixoane éxokea uhá koeti pahúokoku payásotihiko yara kúveu mêum. ⁶ Ina kixôa Ndeâpu:

—Mborexópeatimo itúkeovo íti exêa koêku uhá koêti ra natixókutihiko, koane ítikenemo uhá koêti ne úhe'ene. Yane ítimo hána'iti ihayú'iuti vo'ókuke. Vo'oku mborexókonoane uhá koêti rá'a, yoko koêkutimo ánja mborexéa, mborexoátimo. ⁷ Poéhane ipíyikexi nonénguke kutí kixénuti Itukó'oviti, yane ítikenemo uhá koêti —kixoane.

⁸ Ina kixôa Jesus:

—Hara kôe ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti: “Ópoe hane Yúnae Itukó'oviti ipíyikexina. Poéhane motová kixekononeye” kôe —kixoane.

⁹ Yane omone Jesus ne Ndeâpu ya Njeruzálem xoko koati kirípuhike ne hána'iti imokóvokuti, ina kixôa:

—Enepo itikápuxo Xe'exa Itukó'oviti, kepúhakapapu poké'eke, ¹⁰ vo'oku hara kôe ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti:

“Pahukoátimo Itukó'oviti ne ánjuhiko, enepone ovóxe íhae vanúke, kátarakeopi. ¹¹ Ênomonemo namukópopi ya vó'u maka hákone okó'okovo hívi ya mopô” kôe. *Sáramu 91.11-12*

¹² Ina kixôa Jesus:

—Haramaka kôe po'i yutoéti emó'uke Itukó'oviti: “Hako yoposi'okova ne Yúnae Itukó'oviti” koémaka.

¹³ Uke'éxokane Ndeâpu hixópea ne Jesus ya uhá koeti kó'iyevokoku hixópeake, yane kali ahíkuxopeovaiko kuxoti'iko káxe unátiyeakumo kixoaku ítea íkorokea pahunéivotike.

Inâ turíxo ítuke ne Jesus Ngalíleyake

Mt 4.12-17; Mk 1.14-15

¹⁴ Ikénepoke, ina aukópovo ne Jesus Ngalíleyake. Koati xúnati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke. Yoko hí'imé koéne xâne eyekóxeati unako ítuke yaneko poké'e. ¹⁵ Íhikaxomaka ne Jesus ya sinâgogahiko, enepone íhikaxovoku hó'e júdeuhiko, koane uhá kó'iyea xâne íháyú'ikea.

Pího Jesus ya Nazâre

Mt 13.53-58; Mk 6.1-6

¹⁶ Úkeane pího ne Jesus ya Nazâre, pitivóko éxokexeaku. Ya sâputu, pihóne ya íhikaxovoku hó'e júdeuhiko kuteáti kixóvoku. Yane ina exepúko yúhoikea emó'u Itukó'oviti. ¹⁷ Yoko ápe porexoáti ne koyuhópeti, óvoku yútoe porofeta Izáiya, enepone koyúhoti emó'u Itukó'oviti mekúke. Mihe'ókoane Jesus, ina inixóponoa xoko kó'iyeeaku ne yutoéti:

¹⁸ “Anéye njokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Vúnae, enepone haxakónuti ngoyúhoinoa xâne ákoti apeínoati ra inámati íhikavoti ítuke Itukó'oviti. Pahúkonumaka ngoyúhoyea símeovone kaxena íteovo xunako vaherévokoti ne xanéhiko kuti koeti ákau váhere kixovókuti. Pahúkonumaka mborexéa ínixopea ne xâne komítiti, koane ngayápahikopea koêku ne xâne kuti koeti koinoti êno ínati koekúti vo'oku tiú'iko kóyeku. ¹⁹ Pahúkonumaka ngoyúhoyea símeovone kaxena kouhupu'ikeovo hána'iti seánakoa Vúnae ne xanéhiko” koéti. *Izáiya 61.1-2*

²⁰ Uke'éxoa yúhoikea, yane exéxopane Jesus ne koyuhópeti, koane poréxopea ne xâne unakópati, ina ivatákopomaka ne Jesus. Yoko uhá koèti neko xanéhikoya, komomo-komomó kíxoixoane. ²¹ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Enepora emo'u Itukó'oviti yuké'eu kémokenoyi, simóvone kíxone kó'oyene — kíxovokoxoane.

²² Yoko uhá koèti neko kamokénoti, ínixeahiko úhe'ekea neko yuho Jesus. Koati iyupáxovatihiko éxea koyúhoyea emo'útihiho yupihóvoti unáko kuteáti neko yúho. Hara kixókoko:

—Hainá'íkopo xé'a Yúse rá'a?

²³ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Koati kaná'uti keyúhoinonoamo ra kixonéti koèti: “Iti ipixáxoti, keítapapu” koèti. Koane: “Itíkinaveamaka yara pitivóko peyá'iyiku uhá koèti ne ítike veyékoune ítiki ya Kafanáum” kixénutimo. ²⁴ Koati endó'okopitinoe koèku: Ako ápahuina porófeta koyúhóti emo'u Itukó'oviti ivavákokonoti xapa xâne úkeakuke. ²⁵ Koati emo'úti ra yanzó'inopinoo: Éno sêno ivokóvoti íma ya Izarâe yanekóyoke ya kaxénake Íliya. Énomone yaneko ákoyeaku kéva úko ya kúveu mopo'áti xoénae sei koeti kohê. Yoko enómaka hímakati ya uhá koèti neko poké'e yanekóyoke. ²⁶ Itea haina xoko ivokóvoti íma ya poké'exake Izarâe pahúkokono ne Íliya. Hane pahúkokono xoko sêno ákoti itukapu júdeu, sêno ivokóvoti íma ya Sarépita poké'exake Sídom. ²⁷ Enómaka xâne ya poké'exa Izarâe ya kaxénake porófeta Ílízeu yúvone koati koímaiti arinêti, enepone lépara kixonéti, itea ako ápahuina xapákuke koitovone ne porófeta. Poéhane Náamam, hóyeno ákotimaka itukapu júdeu íhae poké'exa Sírea koítovo —kíxovokoxoane Jesus.

²⁸ Yane yupihovó koene ímaikinovo Jesus ne uhá koèti neko júdeu kameáti yúho yane íhikaxovokuke hó'e. ²⁹ Xépuku koéponehiko, ina kopúhikopohiko Jesus meúeke yane pitivóko xoko koati vanúke'exekuke yane kali mopôí, óvoku ne pitivóko. Ina kaha'áhiko amátitikea poké'eke koukeáti koati vanúke'exekuke ne mopôí, ³⁰ itea huvokó kixópa Jesus neko xanéhiko. Yane pihópeane.

Koítova Jesus ne hóyeno úroevo ndémoniu

Mk 1.21-28

³¹ Ina pího ne Jesus ya Kafanáum, po'i pitivóko ya Ngálíleya. Ya sâputu, íhikaxotine xanéhiko íhikaxovokuke hó'e. ³² Yupíhova íháyu'ikea xanéhiko ne kixoku íhikaxea. Koáti iyúseoti itúkeovo úkeakune xokóyoke ne hána'iti exóneti íhikaxone. ³³ Yoko ápe hóyeno úroevo ndémoniu yane íhikaxovokuke hó'e júdeuhiko. Ina kohonóko emó'u kó'iyea:

³⁴—Jesus, íhae Nazâre, na koeti yího'ixopoinovi? Simínetine yuké'exoponivi? Énjoa itíkivova ne Sasá'iti Páhoe Itukó'oviti —kíxoane.

³⁵ Ina saya'íkoa Jesus neko ndémoniu. Hara kíxoa:

—Hákone keyúho, ipíhikapi ra hóyeno —kíxoane.

Yane íkorokoane ndémoniu neko hóyeno poké'eke xapákuke uhá koèti neko xâne, ina ipúhikopea ákoti aka'áka. ³⁶ Yupíhova iyúpaxeova uhá koeti xâne noixóati koane kíxeokoko:

—Namea kixotí'iyee koèku enepo koyúho rá'a? Koati apêti hána'iti xunáko pahúkea ndémoniu ipúhikopea xoko xâne úroevo, koane kutípeahiko emó'u —kíxókokone.

³⁷ Yane xapákuke neko pitivókohiko ákoti ahikápu, hi'imé koene xâne eyékoxea unáko ítuke ne Jesus.

Koítova Jesus imose Péturu

Mt 8.14-17; Mk 1.29-34

³⁸ Ipuhíkopeane Jesus ne íhikaxovoku hó'e júdeuhiko, hane yonópo óvokuke Simaum Péturu. Yoko ka'arineti imóse ne Símaum, yupihóvoti xunako otuko múyo. Ina epemóhiko Jesus huvó'oxea. ³⁹ Símeane xêrerekuke ipéna, pahúkoane uké'epea ne otuko múyo. Koá'axo, uké'epone neko éno otuko múyo. Yane exépukopone neko sêno koane kátarakoepa evo Jesus.

Éno po'ínuhiko ka'arineti koítovone Jesus

Mt 8.16, 17; Mk 1.32-34

⁴⁰ Koèku kahá'ayeane onómekeovo káxe yanekóyoke, heú koetihiko neko xâne apêti ka'arineti óvokuke, koèkuti kó'iyevokuku ne arine, ómahiko xoko Jesus, koane koíteova Jesus koeku ípihea vó'u tutíkuke. ⁴¹ Enómaka xâne úroevo ndémoniu koítovone. Koèku ipúhikopeahiko ne ndémoniu, koane koyúhoyea ya koati hónotike emo'úti:

—Iti koati Xé'exa Itukó'oviti —koéhiko.

Itea sayá'íkoa Jesus, pahukoátihiko ákoyea okóyuhu vo'oku éxeahiko itúkeovo Mésiya, enepone Páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne.

Koyúho emo'u Itukó'oviti ne Jesus

Mk 1.35-39

⁴² Yuponíne ipuhíkopeane Jesus neko pitivóko, hane yóno xoko ákoyeaku apêti. Yane opósi'ixoane xanéhiko. Inixóponoane, ákone síkahiko pihópea. ⁴³ Itea hara kixovokoxoa Jesus: —Ngónokoamaka ngoyúhoponea xoko po'ínuhiko pitivóko ra inámati ihíkauvoti koyúhóti kixoku koêku natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne. Koati énomone mbahúkinokono yara kúveu mêmum—kíxoane.

⁴⁴ Énomone kíxoaneye koyúhoyea emo'u Itukó'oviti ne Jesus ya íhikaxovokuke hó'e jûdeuhiko ya poké'exa Njúdeya.

5

Inúxotihiko íhikau Jesus íháxiu hókea

Mt 4.18-22; Mk 1.16-20

¹ Po'i káxe, hane óvo ne Jesus xe'ókuke Mar-na Njenezáre. Yoko ákone yónoku ahíkuxeovo ne Jesus vo'ókuke neko éno xâne xokóyoke kahá'atihiko kámea emo'u Itukó'oviti. ² Ina noíxo pi'áti vatéke ne Jesus xe'ókuke ne úne. Ako'ohiko vatékenake ne numíkuxoti, únae neko vatéke. Koati evesékopotine, kipo'íkopotine númikuxope. ³ Yane vesenekú koane Jesus neko po'i vatéke, ítuke Símaum, ina epemóa kali ahíkuxea upénoyeakuke úne. Vatá kóyene ne Jesus vatékeke íhikaxea neko éno xâne.

⁴ Uke'éxone koyúhoyea ne Jesus, ina kíxo Símaum:

—Yahíkuxa upénoyeakuke ra vatéke, ínamo kiriná'eka ne númikuxope —kíxoane.

⁵ Ina yumopá Símaum:

—Íhikaxotí, herú kixo úti yóti ko'ítukeyea úti, itea ako ápahuina vêho. Itea vo'oku pehúkinu, ngurínó'ekoati ra núminguxope, indukoáti ra péhoenonu —kíxoane.

⁶ Ina kurinó'ekoa Pêturu yoko ha'ínehiko ne númikuxope. Yane yupihovó koene éno hôe êho. Kalíhanini ekétokexea ne númikuxope. ⁷ Ina oenékoa ne ha'ínehiko ne ha'ínehiko ovoti po'íke vatéke epemoáti huvó'oxoponea. Yane pihínoanehiko. Puhí-puhí kíxo neko pi'áti vatékenahiko. Kalíhanini yúpuririkeovohiko vo'ókuke. ⁸ Noixoâne Símaum Pêturu neko koekúti, ipuyuké koéne nonékuke Jesus koane kíxea:

—Unaém, yahíkuxipunu vo'oku undi xâne pahukóvoti —kíxoane.

⁹ Koati iyupáxovati Símaum yoko uhá koeti ha'íne neko koekúti, noixoánehiko ne éno hôe ítóponehiko. ¹⁰ Koane Teáku yoko Xuáum, xé'a Nzebêdeu, ha'íne Símaum yane ítúkovoke, iyúpaxovamaka. Ina kixóa Jesus ne Símaum:

—Hako píke. Hainá'íkomo hôe yíxovonoe, itea indukópopitinenemo íhíkaxoti xâne hókeonu —kíxoane.

¹¹ Mikukópanehiko ne vatékena movó'iyekuke, kurí kixone uhá koeti ítukevo, yane pihónehiko ikéneke Jesus.

Koitóva Jesus neko yúvone lépara

Mt 8.1-4; Mk 1.40-45

¹² Ápe pitivóko símoku ne Jesus yanekóyo, tokópeaku hóyeno yúvone lépara herú kixeáti koxé'u. Símoné'e neko hóyeno xoko Jesus, ipúyukexea nonékuke koane ísu'okea nône poké'eke, ikoseánaxovati. Hara kixo Jesus:

—Unaém, enepo yakahá'a keítivonu, motóva —kíxoane.

¹³ Ina sipo'ókoa Jesus koane kíxea:

—Ngahá'a, sesá'ipine ra yaríne —kíxoane.

EHá'axo koyúhoa Jesus, má koépone ne aríne. ¹⁴ Ina ixikó'okoa Jesus ákoyea éto'oe. Hara kíxoaxo:

—Yéxakapanapa ne sasedóti inuxínóti xanena úti hó'eke. Yamína iké'iparaxoke Itukó'oviti kuteáti páhoe Muíse yútoeke, yéxokovope ítúkeovo yunatípotine —kíxoane.

¹⁵ Itea inamá'axone itohíneo xapa xâne koêku neko ítuke Jesus, kutí'inoke pihínoáti ênoti xâne kámokenoponea koane íteovahiko ne aríne. ¹⁶ Itea ápe ahíkuxeovaku Jesus ne xanéhiko motováti ítúkoponea orásaum ya mêmum ákoti apêti.

Koitóva Jesus ne isayú'ixovoti ákoti ehevákupu múyo

Mt 9.1-8; Mk 2.1-12

¹⁷ Po'íke káxe ixómoti íhíkaxo ne Jesus. Yoko ápe farízeuhiko, enepone yuixóvoti hókea yútoe Muíse, koánemaka ne íhíkaxotihiko yútoe Muíse vataká koyétiya. Ako tópi pitivóko úkohikeaku ya uhá koeti ipuxóvokuti ya Ngálíleya, koáne ya Njúdeya, koánemaka ya pitivokona Njeruzálem. Koati hána'iti ne xunako Vúnae Itukó'oviti xoko Jesus kutí'inoke koitóvati ne ka'arínatihiko. ¹⁸ Yane kenó'okone hóyenhiko omoti po'í hóyeno isayú'ixovoti ákoti ehevákupu múyo. Ixané kíxeahiko pouke ómea, koane opósikeahiko kixoaku ómea ne isayú'ixovoti nonékuke Jesus, ¹⁹ itea akó'oti évekoaku vo'ókuke neko éno xâne. Hukínóvoti alú'okeahiko oúke péti, ina kohínókinohiko évekoaku koévesekea. Ixané kíxeane ne pouke koévesekea xoko

kohínokinoakuhiko téya ne péti nonékuke Jesus xapákuke neko êno xâne. ²⁰ Noixoâne Jesus itúkeovo koati kuvovâtihiko, ina kixôa ne isayú'ixovoti:

—Hoyenó, itúyopone pehúnevo —kíxoane.

²¹ Ina kixokókohiko ne êskiriba ihíkaxoti yútoe Muíse koáne ne farízeuhiko:

—Kuti íkutixapovo ra hóyeno? Koati itúkuvoti Itukó'oviti nê'e, vo'oku poéhane Itukó'oviti motovâ kotúyopea pahunévoti —kixókohiko.

²² Itea éxea Jesus isóneuhiko, huginóvoti kixovokoxea:

—Na koeti kixíneanenoeye ne iséneu? ²³ Kuti itukóvovo ákoti hé'onoke'e, ngíxea ra isayú'ixovoti: “Itúyopone pehúnevo?” áko'o, “Yexépukapa, yenápa” ngíxea. ²⁴ Itea kó'oyene, yexoâtinenemo ápeya njunáko yáye yara poké'e ngotúyopea pahunévoti, undi íhae vanúke íkutipasikoponovoti xâne —koéne.

Ina kixôa Jesus ne isayú'ixovoti:

—Mbahúkopi yexépukopi, viyápa ne peúke, pihépa yóvokuke —kíxoane.

²⁵ Koati énomone yaneko ókoko óra, xépu koépone neko hóyeno nonékuke neko xanéhiko, ina veyopâ ne pouke tunúkuheixovokumeku, yane pihópone óvokuke koane iháyu'ikopea Itukó'oviti. ²⁶ Yupihovahiko iyúpaxeova uhá koeti xâne noixoâti, koane iháyu'ikeahiko Itukó'oviti vo'ókuke. Êno hána'iti píkeahiko koane kó'iyea:

—Imáko koêku ra hána'iti iyupánevoti noíxone úti kó'oyene —koénehiko.

Inâ ihaxíkoo Jesus ne Lévi

Mt 9.9; Mk 2.13, 14

²⁷ Yanê'e, koêku ukóponea ne Jesus, ápe hóyeno noíxone, koperáxinoti nâti, vaata koyêti xoko kóperaxoku. Lévi koéha. Ina kixôa Jesus:

—Kiná'aka ingéneke —kíxoane.

²⁸ Yane xepú koéne Lévi. Kurí kíxoane uhá koêti neko itúkovo, yane pihóne hókea Jesus.

Iníkoo Jesus ne xanéhiko pahukóvoti

Mt 9.10-13; Mk 2.15-17

²⁹ Ina itúko êno hána'iti níkaxóvoti ne Lévi óvokuke. Êno po'ínuhiko koperáxinoti nâti kaha'íneati mesáke, koánemaka po'ínuhiko xâne húpiu. ³⁰ Yane enepohíkone farízeu koánemaka ne êskiribahiko hokotímaka isóneu evo farízeu, kapáhakinova ne íhikauhiko Jesus. Hara kixovokoxoahiko:

—Na koeti ínikineanoe ne koperáxinoti nâti yoko xâne pahukóvoti?

³¹ Ina kixovókoxooa Jesus:

—Enepoihíkone xâne ákoti yuvâti, ako okónoko ipixáxoati. Poéhane ka'aríneti konokôa.

³² Haina nzmínoti xâne ponóvoti kixoku itúkeovo, itea hane nzmínó xâne pahukóvoti maka íkátivexane isóneuke ne pahúnevo koane kuríkopea —kixovokoxoane.

Koyuhôa Jesus nókone kó'iyea ne xâne enepo jejuá kôe

Mt 9.14-17; Mk 2.18-22

³³ Ínamaka apê xanéhiko kixoti Jesus:

—Enepoihíkone íhikau Xuuum Mbátita koánemaka ne íhikauhiko farízeu, kóyekune jejuá kó'iyea koane itúkea orásau. Kene íhikeuhiko, anéko níkeahiko —kíxoanehiko.

³⁴ Ina kixoáhiko Jesus:

—Yusíkoikopomea pehúki jejuá kó'iyea ne húpiu kasátuxoti koêkuiko ápeya ne koyénoti xapákuke? ³⁵ Itea simóvotimo káxe veyópeokonokumo ne koyénoti xapákukehiko. Hainápo, jejuá koetímó yaneko káxe —kíxoanehiko Jesus, kixopóvoti yane éxetina.

³⁶ Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Ako xâne veyoti inámati ipovóti itukoâti ihápa'akope xoko kúxoti ipovóti, vo'oku mani kóukóponoati ívarereoku ne yékoteno íhaku enepo ihiyáka ne inámati víyum. Yane mani evókotivo ne víyum koánemaka ne íhaku. ³⁸ Itea konókoti ímeokono inámatike íhaku ne inámati víyum, (yane ako évakapu ne íhaku koáne ne ovâti). ³⁹ Itea ako ápahuina xâne kaha'âti ne inámatiko víyum uke'éxoane énoyeova ne kúxoti víyum, vo'oku hara koe isóneunoa: “Koati únateoxo ne kúxoti víyum” koéne isóneu —kixovokoxoanemaka Jesus, exókoatihiko itúkeovo koati pó'ti koêku ne inámati íhikavoti ítuke yane kúxoti íhikavoti.

³⁷ Ina kixovókoxopaikomaka Jesus:

—Ákomaka yusíka unákeovo inámati víyum ya yékoteno íhaku, itukéti ya vakamóto, mará'inamo ívarerea ne yékoteno íhaku enepo ihiyáka ne inámati víyum. Yane mani evókotivo ne víyum koánemaka ne íhaku. ³⁸ Itea konókoti ímeokono inámatike íhaku ne inámati víyum, (yane ako évakapu ne íhaku koáne ne ovâti). ³⁹ Itea ako ápahuina xâne kaha'âti ne inámatiko víyum uke'éxoane énoyeova ne kúxoti víyum, vo'oku hara koe isóneunoa: “Koati únateoxo ne kúxoti víyum” koéne isóneu —kixovokoxoanemaka Jesus, exókoatihiko itúkeovo koati pó'ti koêku ne inámati íhikavoti ítuke yane kúxoti íhikavoti.

6

Jesus exêa koêku ne sâputu, káxe koati sasá'itino jûdeuhiko

Mt 12.1-8; Mk 2.23-28

¹ Koati sâputu yanekôyoke vékeahiko evo Jesus kali xêne vekoti kavâne ya kaxena itôvope ha'i nonéti. Koêku vékeahiko koane marékea ha'i tirîku ne íhikauhiko, koane xokéxea, nikoâitihiko. ² Yane ápe farízeuhiko, enepone yuixóvoti hókea yútoe Muíse kixoâti:

—Na koeti itíkinonoe koekúti ákoti parexá'avea hó'e úti yútoeke Muíse vitúkea ya sâputu?

³ Ina yumopâ Jesus:

—Ákoikopo yíhoikiku ya emó'uke Itukó'oviti koêku ítuke Ndávi mekúke yaneko epékoa himakati koánemaka ha'ínehiko? ⁴ Énomone yaneko úrukeovaku Ndávi neko óvoku Itukó'oviti enepo veyôa neko pâum ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti. Yane níkoa, koane poréxeamaka ne ha'ínehiko upánini ákoyea paréxa yútoe Muíse níkeokono, vo'oku poéhane sasedótihiko inuxínoti xanéhiko hó'eke motovâ níkea.

⁵ Ina kixoáhikomaka Jesus:

—Koati undíne exêa koêku ne sâputu, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxoanehiko.

Koitóva Jesus ne hóyeno timovó'uti

Mt 12.9-14; Mk 3.1-6

⁶ Po'íke sâputu, úrukova Jesus ne sinâgoga, enepone íhikaxovoku hó'e júdeuhiko, yane íhikaxone. Yoko ápe hóyeno ya timó'iti poixo'o vó'u éxopeke. ⁷ Ápemaka éskiribahiko yoko farízeuhiko íxómoti ivokó'oko Jesus koíteovamo neko hóyeno ya sâputu, oposí'ixoti évekinoaku yúho ítúkeovo pahukóvoti ne Jesus enepo kaitápa. ⁸ Itea exó kíxea Jesus isónunoahiko. Yane hara kíxoa ne hóyeno timó'iti poixo'o vó'u:

—Yexépuka, xe'ó yáko nonekútike —kíxoane.

Yane exépukone ne hóyeno. Xe'ó koéne nonekútike. ⁹ Ina kixovókoaxo Jesus neko éskiriba yoko farízeu:

—Na kó'inoaye iséneu? Pahúkovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse vitúkea únati ya sâputu? áko'o vitúkea váhere, koíteovo uti ka'aríneta? áko'o síkó kíxea úti ivókeovo —kíxovokoxoane.

¹⁰ Yane pono-ponó kixínoane úke Jesus uhá koéti neko xâne apétiya. Ina kixôa ne hóyeno:

—Kepáya'akapa ne veð'u —kíxoane.

Koáne, kapáya'akopane ne vó'u. Yane unátipone. ¹¹ Yupihovó koénehiko ímaikexeevo neko éskiribahiko koane yúho'ixeokoko, oposíkoti kíxókumo ítea íkoroeka Jesus ya yumópope.

Noivókoxo íhikauhiko ne Jesus

Mt 10.1-4; Mk 3.13-19

¹² Yaneko káxehiko, pího Jesus oukeke kali mopôí itukóponoti orásaum. Herú kixo yóti yúho'íxea Itukó'oviti. ¹³ Yuponíne, íháxikoanehiko neko xâne hokoâti. Yane noivokoxone nduse koéti xapákuke. Yoko ápostulu íhaxeamaka Jesus neko nduse koeti noivokoe. ¹⁴ Harâ'ahiko íha: Símaum, eneponeko íhaxopone Péturu; yoko Ándere, po'ínu Símaum; koane Teáku; Xuáum; Filípi yoko Mbatulúmeu. ¹⁵ Ina apémaka Máteu; Túme; Teáku, enepone xé'a Áfeu; yoko Símaum Nzelóti; ¹⁶ koane Njúda, enepone xé'a Teáku; yoko Njúda Iskarióti, eneponeko ítúkoheovoti koeku hókea Jesus kurikoâti xapa xanéhiko puvâti.

Po'ínuhiko koítovone Jesus

Mt 4.23-25

¹⁷ Evesékoapeane kali mopôí ne Jesus, xané kixópa íhikauhiko. Hane óko xoko kutípu'ieokokoku ne poké'e xoko óvoheixoku éno po'ínuhiko xâne hokó'ixoati. Koati éno xâne ukeâti uhá koeti Njúdeya yoko Njeruzálem, koánemaka Tíru yoko Sídom, enepone pitivókohiko ovoti xe'o mar. ¹⁸ Simínótihiho kámokenoponea Jesus yoko épemea koíteova ya arínehiko. Ápe xâne úroevo ndémoniyo koítovonemaka Jesus. ¹⁹ Uhá koéti neko éno xâne, aínoo kaha'âti sipó'okoponeahiko Jesus vo'oku ápeyea xunáko ipuhikeati xokóyoke koitóvati uhá koéti neko ka'arínatihiko.

Koeku xâne koati únati koêku nonekuke Vúnae

Mt 5.1-12

²⁰ Ina komomâ Jesus ne íhikauhiko. Hara kíxovokoxoa:

—Koati únati kêku, ítínoe hokónuti ákoti apeínoati, vo'oku yeno'ótimo xoko natíxoku Itukó'oviti vanúkeke.

²¹ —Koati únati kêku, ítínoe hokónuti épeu hímakati yara koêku kó'oyene, vo'oku ákomo konokínovopiti káxehiko keno'ókoti.

—Koati únati kêku, ítínoe hokónuti iyóti koêku kó'oyene, vo'oku eloképotimo yokóvo káxehiko keno'ókoti.

²² —Koati únatinoe kêku pivakána, koane kepúhikapakana xapákuke xâne kírvokoevo, koane itukáheakana kêku, koane yokoyúhokonomaka ítíkivo ákoti aunáti vo'ónguke, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ²³ Áelokoenoe yokóvo simapúne káxe kíxikononeye. Yupihovó áko

elókeya yokóvo, vo'oku koati hána'itimo némoepo vanúkeke xoko Itukó'oviti. Yoko koati kíxoaakunehikomaka yoxúnoekene púveahiko neko porófeta koyúhóti emo'u Itukó'oviti mekúke.

²⁴—Itea koati kotívetimo kêku, ítínoe íríku yuixóvoti kouhepekea kóyeku yara kúveu mêmum, vo'oku koékuikonemo ne úhepeko kéyeku yâye yara kúveu mêmum.

²⁵—Koati kotívetimo kêku, ítínoe kutí koeti xâne imatáxovotine ákoti nókone, vo'oku keno'ókoti káxe, kutí ketímo épeu hímakati. Koati hána'itimo ikénoko'ixivo.

—Koati kotívetimo kêku, ítínoe ekóvoti, yuixóvoti kouhepekea kóyeku yâye yara kúveu mêmum, vo'oku keno'ókoti káxe iyeínotinoemo hána'iti tiveko kékumo.

²⁶—Koati kotívetimo kêku, ítínoe ínixonone uhá koeti po'ínuhiko xâne yánavokoevo ítíkivo únati, vo'oku énomone kíxoaene yoxúnoekene iháyu'íkea ne porófetahiko ákoti itukapu koati kaná'uti ovoxe Itukó'oviti mekúke —kíxovokoxoane Jesus.

Ako omótova ítúkoponea ésa'i ne váhere ítukeinokono

Mt 5.38-48; Lk 23.34; Át 7.60; Rm 12.14

²⁷Ina kíxovókoxopaikomaka Jesus:

—Hara ngixópineo, ítínoe kamokénonuti: Hákonoe motová yokóvo ne xâne ítúkínopiti váhere. Ítíkina únati ne xâne puvópiti. ²⁸Yépemina Itukó'oviti unako koêku ne hupará'ikopiti. Ítíkinamaka orásaum ne ítúkóheoti kêku. ²⁹Áva ípusóhovoxopiti, síkeanemaka ípusokea poixó'oke. Koane áva hu'uxópiti keápana, síkeane omópeamaka ripíno. ³⁰Heú koeti epemópiti ítikevo, peréxa. Koane áva veyoti ítikevo, hako hí'ixópa. ³¹Kuteáti kehá'ayi unáko kíxópiku ne xanéhiko, énomonemaka íxeaneye ne po'ínuhiko xâne kírivokoevo.

³²—Enepo ítukapu póhutine xâne ákoti omotóvopi okóvo ako omotóvo yokóvo, apétikopomo némoepo xoko Itukó'oviti vo'ókuke? Muhíkova xâne váhere kíxoku ítúkeovo, ákomaka omótova okóvo ne po'ínuhiko xâne ákotimaka omotóva okóvo. ³³Itukapu póhutine xâne ítúkínopiti únati ítíkópino únati, apétikopomo némoepo xoko Itukó'oviti vo'ókuke? Muhíkova xâne pahukóvoti ítoa kíxeaneye. ³⁴Koane ítukapu póhutine ívevo ne xâne yéxone poréxopeopimo ívevoake, apétikopomo némoepo xoko Itukó'oviti vo'ókuke? Muhíkova xâne pahukóvoti, ívaxomaka po'ínuhiko xâne pahukóvoti koêku éxea poréxopeamo ívaxoake. ³⁵Itea hara ngixópineo, hako motová yokóvo ne xâne puvópiti, koane ítíkina únati. Ívexamaka ákoti kíxá poréxopeopeamo ne ívevoake, yane koati hána'itimo ne íperapomo xoko Itukó'oviti, koane ítínoemo koati xe'éxaxapa Itukó'oviti, enepone koati payásoti ya uhá koéti. Vo'oku muhíkova ne xâne ákoti íkará'ixapu xokóyoke, koánemaka ne koati váhere xâne, kóseana Itukó'oviti. ³⁶Ítikapuikopo seánati kuteáti koêku ne Yá'a íhae vanúke.

Ako yusíka vitúkeovo xâne húketi isóneuno po'ínuhiko xâne

Mt 7.1-5; Rm 2.1-3

³⁷—Hákonoe ítíkovo xâne húketi isóneuno po'ínuhiko xâne, inixeáti ítúkeovo pahukóvoti enepo hákoti yexóa koêku, vo'oku kúteanemakamo kíxékonoku. Hákomaka keyuhóa kónokea ípíhóponeokono ne xâne ákoti koati yéxi koêku, vo'oku kúteanemakamo kíxékonoku. Koane hákomaka yunakóa iséneuke ne váhere ítukeinopi po'ínuhiko xâne, itea kutí íxea ákoti váherexeaku ítukeinopi. Yane kúteanemakamo kíxékonoku.

³⁸—Ú'uso yákoye peréxi nókone po'ínuhiko xâne, vo'oku kúteanemakamo kíxékonoku. Hanemo koéneye némoepo, kuteáti koêku ísahikea ováti ne xáku vo'oku ákoyeane yónokuya, enepo yupihóvone yutútukeokono kopuhíkokono, vo'oku kuteáti kíxeaku ne po'ínhiko xâne, kúteanemakamo kíxékonoku —kíxovokoxoane Jesus.

³⁹Ina ítúkínoahikomaka íhokoake ne áha íhíkaxea. Hara kíxovokoxoa:

—Ako yusíka hírikea komítiti ne po'í komítiti vo'oku enepo híriká, uhá koetímo ne pí'áti íkorono'ekovo uhorókuke. ⁴⁰Enepone íhíkaxovoti, háina énomone payasó ya íhíkaxoati. Itea uhá koeti íhíkaxovoti, ítukovo koati únati íhíkaxeoakono, kutipasi koetímo íhíkaxoati.

⁴¹—Na koeti yíxinova kemómoyi ne kutí koeti kalíhuti koekúti yonoti ukékuke po'ínu xâne koêku ákoyea ínixepa ne kutí koeti koati hána'iti ítátane tikóti yonoti yukékuke? ⁴²—Na kíxeaye yéxoki po'í xâne pahúnevo koêku ákoyea ínixepa ne pehúnevo? Mani kutí keti xâne ákoti eapá ne hána'iti ítátane tikóti yoneáti ukéku, ítea kóyeane kíxea ne po'ínu: “Mbo'ínú, veyámbinapeavo ne kali koekúti yonoti yukékuke” kíxoáti. Ítínoe ikútíxapovoti sasá'iti yane po'ínuhiko xâne, víyápapo ínúxotike ne kutí koeti hána'iti ítátane tikóti yonoti yukékuke maka sasása ákoyepone ínixi, ínamo omotóva víyópi ne kutí koeti kali koekúti yonoti ukékuke ne po'ínu —kíxovokoxoane Jesus.

Kíxoku ítúkeovo éxeokono ne xâne

Mt 7.16-20; 12.33-35

⁴³Ina kíxovókoxopaikomaka Jesus:

—Ako únati xuve tikóti poréxoti váhere há'i. Kúteanemaka koêku ne xuve tikóti ákoti aunáti, ákomaka parexa únati há'i. ⁴⁴Uhá koeti xuve tikóti, hane éxeokono há'i póreu. Vo'oku ako

veyákana figu xuvékuke topekóxe. Koane ákomaka veyákana úva ya xuvékuke ka'áveti nonéti xapa úhiti. ⁴⁵ Enepone únati xâne, áinovo únatinoe koyúho vo'ókuke ne únatinoe koekúti unakóvoti isóneuke. Kene ne váhere xâne, áinovo ákoti aunáti koyúho vo'ókuke ne váhere koekúti unakóvoti isóneuke.

Pi'áti kó'iyevoku poéheve péti

Mt 7.24-27

⁴⁶ —Na koeti “Unaém, Unaém” kixínenuoe koêku ákoyea itíka ne mbáhoenopinoe itíki? ⁴⁷ Uhá koetihiko ne xâne simónuti koane kamokénoati ra emó'um yoko itukoáti, ⁴⁸ hane koéneye hóyeno itúkoti péti, upénoti kehókea inúxotike imókone itopóno mopó, ímoaku poéheve ne péti. Uséxoane ne péti, keno'ókone êno koiníkoti. Yane kayákakoane ne péti, ítea ako íkaraka vo'oku kókoyuse kíxeokono itúkeokono. ⁴⁹ Itea enepone xâne kamokénoati ra emó'um ákoti ituká, hane koéneye xâne itúkoti péti ákoti itúkina poéheve inúxotike. Pohu oúke poké'e ímoa. Keno'óko êno koiníkoti huvêo kayákakoati ne péti, ako oríko íkorokea. Yane heu-heú kôe itáhineyae ne péti —koéne.

7

Koitóva Jesus neko ahínoe tuti húndaru íhae Róma

Mt 8.5-13

¹ Uke'éxoane Jesus koyúhoinoa xanéhiko neko uhá koeti íhikaxeake, ina aukópovo ya Kafanáum. ² Yoko ápe tuti húndaru íhae Róma yane pitivóko apéti ahínoe ka'aríneta. Koati énotine koêku ne ahínoe, kahá'atine ivókeovo. Yoko yupíhova ákoyea omótova okóvo tuti húndaru neko ahínoe. ³ Eyekóxoane tuti húndaru koeku ítuke Jesus, pahúkone tutíhiko júdeu xoko Jesus épemopoinoa xanépea óvokuke koíteova ne ahínoe. ⁴ Simohíko neko pahoéti xoko Jesus, hopeno-hopenó kíxoa éhakeovo píhea. Hara kíxoa:

—Enepone hóyeno pahúkó'oviti, koati motokeáti hívo'oxoroni, ⁵ vo'oku koati ínikone viyénoxapa júdeu, koane itúkinovi víhikaxovoku hó'e úti —kíxoanehiko.

⁶ Yane xanépoanehiko Jesus. Ye'éxeane óvoku, pahúkoa tuti húndaru ne ínikonehiko kíxópoinoa Jesus:

—Unaém, mbuváti mboréxeopi itukéti. Ako yomótokea yúrukivo kalíke óvongu. ⁷ Énomonemaka ákoino mbíha xikóyoke ininjoáti ákoyea omóndokea yúnzo'ixoponeopi, iti hána'iti teyonéti. Pohu pahú íxea unátipea ne anzínoe yákokene xoko yóvoheixoku, yane unátipotinemo. ⁸ Vo'oku undímaka hóyeno konókoti itúkea páhoenonu payásoti ya undíke. Koane ápe húndaru konókoti itúkea mbáhoenoa. Poéhane kónoko “Píhe” ngíxea, yane pihotíne. Kene po'ínu “Kíná'aka” ngxíða, keno'ókotine. Koane “Hara itíka” ngxíða ne anzínoe, itúkoa ne mbáhoenoa itúkea —koéne emó'u neko tuti húndaru páhoe xoko Jesus.

⁹ Kamoáne Jesus neko emó'uinoa, yupíhova íháyu'ikea neko hóyeno. Ina sa'írí'okinova ne xanéhiko hokoáti koáne kíxovokoxea:

—Ako noínjeaku xâne koati kuvovónuti kuteáti ra hóyeno, muhíkova xapákuke viyénoxapa íhae Izaráe —koéne.

¹⁰ Yane káyukopovonehiko neko pahoéti óvokuke tuti húndaru, yoko inú'ikopane unátipeane neko ahinoéti.

Koexépuropa Jesus xé'a ne sêno ivokóvoti íma ya Nâim

¹¹ Ikénepoke, pihóne Jesus ya kali pitivóko koéhata Nâim, koane íhikauhiko xánae. Enómaka po'i xâne hokó'ixoati. ¹² Ye'éxeane páhapetea ne pitivóko, apé koéne xanéhiko ipuhíkeati, ekoxóponoti xé'a sêno ivokóvotine íma. Yoko ako po'ínu xe'éxa neko sêno, poéhane nekóyo. Êno xâne íhae ne pitivóko xaneáti neko sêno. ¹³ Noixoâne Vúnae êno ne ivokóvoti, yupíhová koéne kóseanayea.

—Hako iyêo —kíxoane Jesus.

¹⁴ Ina ahí'ókovaxo Jesus ne koínoyekonoke, koane ípihea vó'uua. Yane xe'ókó koénehiko neko koinoáti. Ina kíxôa Jesus neko ivokóvoti:

—Hemenó, mbahúkopi yexépuropi —kíxoane.

¹⁵ Yane vatá koépone neko ivokóvoti, koane turíxopeovone koyúhoyea. Ina kíxôa Jesus neko sêno:

—Anéyepo ra xí'a —kíxoane.

¹⁶ Yupíhová koene píkea uhá koéti neko xâne koane íháyu'ikeahiko Itukó'oviti. Hara koéhiko:

—Anéye koati teyonéti porófeta xapákuke úti. Koati simotíne ne Itukó'oviti xapákuke úti kóseanayevoti, uti xanéna —koéhiko.

¹⁷ Enepora koekúti, ítuke Jesus, ako malíka yónoku eyékoxeokono ya uhá koeti poké'exa Njúdeya, koánemaka ya ípuxóvokutihiko ákoti ahiká.

Ápe páhoe Xuuum Mbátita xoko Jesus

Mt 11.2-19

¹⁸ Ápehiko íhikau Xuuum Mbátita koyuhópinoti Xuâum uhá koêti neko ítukevo Jesus. Yane iháxikoane Xuâum pi'âti íhikau, ¹⁹ ina pahukoámaka xoko Vúnae épemponea itúkeova ne Mésiya, kúxone xâne símeamo, áko'o kónokeako kúxea po'ínu. ²⁰ Simoné'ehiko neko pi'âti xoko Jesus, hara kúxo:

—Xuuum Mbátita pahukó'ovi vépemponeopi itúkeovo íti ne kúxone úti símeamo, áko'o kónokea kúxeako uti po'ínu —kúxoane.

²¹ Énomone yaneko ókoku ôra, êno ka'arineti koítovone Jesus koane xâne yúvone koati kotiveti arinéti yoko xâne úroevno ndémoniu. Enómaka komítiti koítovone. ²² Ina kixôa Jesus ne páhoe Xuâum:

—Yaúkapapu xoko Xuâum. Yéta'akapa koêku ra neíxone koáne ra kémone, ínixopeanehiko ne komítiti, yonópeanehiko ne mohéveu, koane unátipeanehikomaka ne xâne yúvone lépara. Yéta'akapamaka kamópeane ne mókere, yoko iyúkopeovone ne ivokóvoti, koane koyúhoyeovone ne inámati ihíkavoti itúke Itukó'oviti xapa xâne ákoti apeínoati. ²³ Yoko koati únati koêku ne xâne ákoti opoé'ainonu isóneú —kíxoanehiko.

Ihayú'ikoa Jesus ne Xuuum Mbátita

²⁴ Pihopónehiko neko páhoe Xuâum xoko Jesus, turíxovone Jesus koyúhoino xanéhiko koeku Xuâum. Hara kixovokoxoa:

—Enepo pihenôe neíxoponi Xuâum ya mêum ákoti apêti, kuti'ikopo kixónoe neíxi? Xâne muyá'iti kuteáti koêku hí'e kayákae ihunóvoti? Ako kalíhuina. ²⁵ Kutí'ikopoya ne neíxopono? Hóyeno yupihóvoti úhe'ekea ípovo? Ako kalíhuina kó'iyeaneye kó'ípoovoyea nê'e. Vo'oku xâne únatinoe kó'ípoovoyea, enepone apêtimaka uhá koeti kó'iyeevoku únatinoe koekúti ya xokóyoke, poéhane óvokuke nâti óvo. ²⁶ Kutí'ikopoya ne neíxopono? Porófeta koyúhoti emó'u Itukó'oviti? Êm, koati porófeta nê'e, yoko koati ngixópitinoe yupíhevo anú'ukea itúkeovo teyonéti ya po'ínuhiko porófeta. ²⁷ Vo'oku hara koe yuho Itukó'oviti emó'uke vo'ókuke neko neíxoponone: “Mbahukoátimo tímúneke ne koyuhó'ínonuti emó'um, maka míhe'akinapine yoxéne ítki índukexepike xapákuke xâne” kôe. *Malaquias 3.1*

²⁸ —Koati ngixópitinoe: Xapákuke xâne yara kúveu mêum, ako teyonéti ya Xuâum. Itea upánini itúkeovo koati hána'iti teyonéti ne Xuâum yáye yara kúveu mêum, koati yupihóvotimo anú'ukea itúkeovo teyonéti ya Xuâum ne xanéhiko ya natíxokuke Itukó'oviti, muhíkova ne koati ákoti apayáso xapákuke —kíxovokoxoane Jesus neko xanéhiko.

²⁹ Uhá koêti neko kameáti yúho, muhíkinova ne koperáxinotihiko nâti, éxokopovo ínixea itúkeovo koati ponóvoti ne yuho Itukó'oviti vo'oku ikótivexea isóneuke ne pahúnevo, koane áhikeovo xoko Xuâum. ³⁰ Itea enepohikoneko farízeu, yuixóvoti hókea yútoe Muíse, yóko'o ne ihíkaxoti júdeuhiko ya hó'eke, ako áhikapu xoko Xuâum vo'oku ákoyea akáha'a ne mani ahá'inoa Itukó'oviti. ³¹ Ina kixovókokoxopaikomaka Jesus:

—Kutimea motóvo ínzoka ra xanéhiko apêti yara káxehiko kó'oyene? Kutimea koéneye?

³² Hara ínzokoa kalivónohiko vataká koyéti ya none ovokúti ákoti ínixone unáko apê po'ínuhiko kalivóno kaha'áti ikómohíxa. Yane hara kixókonohiko: “Voxone oxokénati, móhíkema elóketi okóvo, itea ákonoe yakáha'a kemóhiyi. Yane vimókovonemaka akene imokó'ikoti ivokóvoti, itea ákomaka yakáha'a” —kixókonone.

³³ Ina kixovókokoxopaikomaka Jesus neko xâne:

Énomonemaka kénenoye, vo'oku simóne Xuuum Mbátita yuixóvoti jejuá kó'iyea yoko ákoyea énapu víyum, itea ako ínixeanoe vanáko. “Úroevno ndémoniu nê'e” kíxeanoe. ³⁴ Ina nzímo xepákukenoe íningoti xâne, undi íhae vanúke íkútipasikononovoti xâne, itea ákomaka ínixeanoe unáko. Hara kôe iséneunonu: “Koati nípati yoko énovokenati víyum ne hóyeno, koane yómoti ainavokoxeovo koperáxinoti nâti yoko po'ínuhiko xâne pahukóvoti” kixénunoe. ³⁵ Itea enepone koati kaná'uti exóneti, kóyeanemo iyúseyea kó'iyeaneye vo'oku kixoku itúkeovo ne xâne hokoáti —kíxovokoxoane Jesus.

Ovohéxexoa sêno ne Jesus

³⁶ Ápe farízeu itaikoti Jesus njántaxoponea óvokuke. Simoné'e Jesus óvokuke, ivátakone xe'o mêsa. ³⁷ Yane apé koene sêno íhae neko pitivóko yupihóvoti éxeokono ákoyea aúnti kixoku itúkeovo. Eyekóxone níkóponea Jesus óvokuke farízeu, omó kixone íhaku xêru, itukéti ya hopú'iti mopóti iháxoneti alabásturu, puhí koati'iko ováti. ³⁸ Simoné'e neko sêno, akéneke Jesus véko ahí'okeova íxómoyea íyo koeku kaláka'ikea heve Jesus, koane kíhuhevxexoea ya híyeu túti, yoko siúnoneyea héve, koánemaka óvohevexea xêru ómone. ³⁹ Noixoâne farízeu, enepone itaikoti Jesus, hara koe isóneunoa: “Eneponi itukápuxo porófeta, páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u ra hóyeno, mani exoáti itukóvotiye ra sêno isú'okovati itúkeovo ákoti aunáti kixoku itúkeovo” kôe isóneú. ⁴⁰ Ina kixôa Jesus neko farízeu:

—Símaúm, anéye ánja ngoyúhoinopea.

—Yokóyuhokoapo ihikaxotí —kíxoane Símaum.

⁴¹ Ina kixôa Jesus:

—Ápe pi'âti hóyeno orevéxoti po'i hóyeno, poéha orevéxoati singu koeti séndu pe'u tiúketi, kene ne po'ínu, sinkoénta koe pe'u tiúketi orévexoake. ⁴² Itea ákone tiúketina ne orevéxoatihiko mani poréxoapeake. Yane koyúhoinoane hóyeno iváxoati ne tiúketi ákoyeane okónokoa poréxoapea neko orévexoake. Yane pi'âti orevéxoti, kutimo itukóvo yupihóvati ákoyea omótova okóvo ne hóyeno iváxoati tiúketi? —kíxoane Jesus.

⁴³ Ina kixôa Símaum:

—Ya inzóneuke, hanemea ako omotóvaxo okóvo xu'ínati oréveu —kíxoane.

—Koati únati yimópope —kíxoane Jesus.

⁴⁴ Ina inonéxinova Jesus ne sêno. Yane hara kixo Símaum, kaha'âti kouhupu'ikinoa kixó'ekone ne xêti ítukeinoake:

—Neíxoane ra sêno? Kó'oyene koêku úrungeova ra kúveu yóvoku, ako kali peréxanu úne ngipóhevexovo, kuteâti kixóvoku xâne xo'opeínokoko. Kene ra sêno, ho'ouke veínoa kipóhevexoenu yoko kihuhevexopeonu ya híyeu túti. ⁴⁵ Koeku nzímea yâyeke, ákomaka sínaneanu. Kene ra sêno, ukeátine inâ urúngovo kúveu yóvoku, ako áka siúnoneyea njêve.

⁴⁶ Ákomaka yáhipu'ikanu óliu inâ nzímo yóvokuke. Kene ra sêno, xêru veínoa óvohevexoenu.

⁴⁷ Énomone ngixínopi: Enepora sêno, sasá'ipeane ne éno pahúnevo. Koati yupihóvati ákoyea omótovonu okóvo. Itea koseánakono xâne ákoti koati pahúnevo, kúteanemaka kalíhuyea ne ákoyea omótova okóvo ne xâne koseánati —kíxoane.

⁴⁸ Ina kixoa'ikomaka Jesus neko sêno:

—Sesá'ipine ne pehúnevo, ngotúyopinopeane.

⁴⁹ Yane hara kixókoko neko ha'ínehiko ya xe'o mêsa:

—Kutimea itukóvoye rá'a? Muhíkova pahunévoti koyúhoa kasása'ikopea.

⁵⁰ Ina kixopâmaka Jesus ne sêno:

—Ítévene vo'oku kívivonu. Aúhepepone iséneu koêku pihépi —kíxoane.

8

Senóhiko huvu'óxoti Jesus ya nókone

¹ Yane pihóne Jesus xapa uhá koeti pitivókohiko koane ipuxóvokutihiko koyuhoâti ne inámati ihikauvoti, enepone kixoku natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne. Koane xáneheixoane ne nduse koeti ihikau. ² Ápemaka senóhiko úroevo ndémoniu, koítovone Jesus, xanéheixopatine, yoko po'ínuhiko sêno koitovone ya aríne. Xapákuke neko senóhiko, ápe Mâriya koéhatimaka Mandálëna, eneponeko kópuhikopeake Jesus seti koeti ndémoniu. ³ Ápemaka Xuâna, yeno Kúza, hóyeno ko'ítúkeinoti Érodi, enepone náti. Ápemaka Súzana, koane enómaka po'ínuhiko sêno íko'ítukexoti apeínoati, huvu'oxope evo Jesus ya nókone.

Éxetina Jesus apêti íhokoake koeku nôti

Mt 13.1-9; Mk 4.1-9

⁴ Yupíhovo éno xâne pihinoâti ne Jesus. Ho'uxo-ho'uxó kó'inoahiko ukeâti po'íkehiko pitivóko. Ina itukínoahiko Jesus xêti apêti íhokoake ne áha íhikaxea. Hara kixovokoxoa:

⁵ —Ápe hóyeno nopónti ake nonéti. Koeku kásahikea, ápe irihíkovoti xe'ókuke xêne. Yane kapásikexokono, inamaka keno'óko ho'openo ôti níkopâti. ⁶ Kene po'ínuhiko, írihíkovo xoko enó'íyeaku mopô. Ihonópone, movohí koéne vo'oku ákoyea alákahi ne móte írihíkovoku.

⁷ Koane ápemaka irihíkovoti xapa tôpe. Xané kíxoane tôpe payákeyea ne nonéti. Yane ákone oxéne payákeyea ne nonéti vo'oku huruvokó kó'íyeya tôpe. ⁸ Ina apémaka irihíkovoti únatike poké'e. Koati únati íhonopea nê'e. Poréxopo póhuti séndu há'i ne póhuti áke —kíxovokoxoane.

Ina kohonókoxo emó'u ne Jesus kó'íyeya:

—Koékuti kamoâti ra yúnzo, ivávaka —koéne.

Kouhápu'ikopa Jesus koêku ne éxetina

Mt 13.10-23; Mk 4.10-20

⁹ Ina kixo Jesus ne íhikauhiko:

—Kuti kixó'eko ne yéxetina?

¹⁰ Ina yumopâ Jesus:

—Koati itínoe porexókono éxea koêku ne koekúti ákoti po'i exoâti, koêku ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne, itea ya xapákuke po'ínuhiko xâne, konókoti ítúkeovo exetinati apêti íhokovo veínokono íhikaxeokono. Yane enepo naixâ, kutí koetimo ákoti inixâ, koane enepo kamâ, ákomo éxina isóneú kixó'ekone.

¹¹—Hara koe kixó'ekone ra énjatina: Enepone ake nonéti, emo'u Itukó'oviti kixó'eko. ¹²Enepone irihíkovoti xe'ókuke xêne, kixó'èkoti xâne kamokénoati ne emo'u Itukó'oviti, ina keno'óko ne Ndeâpu veyopeâti ne emo'u Itukó'oviti isóneuke, puinoâti koíteova Itukó'oviti eneponi akutipoaço. ¹³Kene enepone irihíkovoti xapákuke mopôj, énomone kuteâti xâne ivavákoati ne emo'u Itukó'oviti koeku kámea, xaneâtimaka hána'iti elókeko okóvo. Itea vo'oku kuti kó'iyea nonéti ákoti poéheve, ako áxu'ikene hókea, yane itavókeatine enepo simôa tiú'iti koekúti híxó'pekonoke. ¹⁴Kene enepone irihíkovoti xapa tôpe, hane kixó'eko xâne kamokénoati ne emo'u Itukó'oviti, itea koèku xu'ikeneyea, turíxovone pepókexea isóneue vo'oku nókone yara kúveu mêum, koane íyokeovomaka po'ínuhiko koekúti, yane ako únati ítukeino Itukó'oviti. ¹⁵Kene enepone irihíkovoti únatike poké'e, énomone kuteâti xâne itípakovoti isóneue, kutipoâti ne emo'u Itukó'oviti enepo kamôa, koane unakoâtimaka isóneuke. Yane êno únatinone ítukeino Itukó'oviti vo'oku ákoyea kamúya'ikapu ikéneke —kíxovokoxoane.

Koèku yúku kouhápu'ikoti

Mt 4.21-25

Ina kixovókokopairomaka:

¹⁶—Ako ihúxoti yúku xovopu'í kixoâti, itukovo imoâti opékuke ípe, itea hane ímoa xoko koati ókoku motovâti noíxea uhápu'ine uhá koeti urúkovati ne ovokúti. ¹⁷Uhá koeti koekúti puvonéti éxeokono, kourápu'ikokonotimo. Koane uhá koeti kixovókuti he'onó'oeti kó'oyene, exókonotimo koane kouhápu'ikokonotimo.

¹⁸—Yokóhiyanavonoe, kényusea kémokenoyi ra yúnzo, vo'oku enepone apêti námoeya, kuri'úxovotinoxomo námoe. Kene ne ákoti koati ivávakea, muhíkova ne ítutixane apêti xokóyoke, evókoatimo —kíxovokoxoane Jesus.

Simôa iyénoxapa ne Jesus xoko óvoheixoku

Mt 12.46-50; Mk 3.31-35

¹⁹Ina simo xoko Jesus ne êno yoko ámeno, itea ako omótova ahi'okoponeovahiko vo'ókuke neko êno xâne kamokénoati. ²⁰Ina apê kixopónoti Jesus:

—Anêko ne mémaina koane yámeno meúkeke oposikopiti.

²¹Ina kôe ne Jesus:

—Enepone xâne kamokénoati ne emo'u Itukó'oviti yoko itukoâti, énomone indúkomaka ênom yoko mbo'ínuhiko —koéne.

Ixikôa Jesus neko êno xúnati ihunóvoti

Mt 8.23-27; Mk 4.35-41

²²Po'í káxe, úsa'ixovo vatékeke ne Jesus koane íhikauhiko. Hara kíxovokoxoa Jesus:

—Piháne úti poixô'oke ra mar —kíxovokoxoane.

Yane pihónehiko. ²³Koeku yóneahiko, imókone ne Jesus. Yane kenó'okone êno xúnati ihunóvoti yane mar, koane úrukeova úne kúveuke ne vatékene. Koati koímaiti koèkuhiko. ²⁴Ina ahi'ókovo Jesus ne íhikauhiko koyúkoati.

—Íhikaxotí, vivohíkovotinemo —kíxoanehiko.

Iyukóvone ne Jesus, pahúkoa ókea ne xúnati ihunóvoti koáne ne êno xúnati ovósokeovo úne. Yane okóne ne ihunóvoti koáne ne úne, huvemoo koépone ikéne. ²⁵Ina kixovókokoxoa Jesus ne íhikauhiko:

—Imáko ákoyeanoe kivápu —koéne.

Yoko yupihóvatihiko iyúpaxeovo koane píkea. Hara kixó'okoko:

—Kutimea itukóvove ra hóyeno? Muhíkova ihunóvoti yoko úne, óko apê yuhó'inoa —kixó'okonehiko.

Hóyeno íhae Njêraza, úroevo ndémoniu, koítovone Jesus

Mt 8.28-34; Mk 5.1-20

²⁶Ina ukopóno ne evo Jesus ya poké'e iháxoneti Njêraza, xoko hunókoku poké'exa Ngálíleya poixô'oke ne mar. ²⁷Ehá'axo evésekea Jesus ne vatéke, apê koéne hóyeno okotúmonexoati íhae neko pitivóko. Yoko koati úroevo ndémoniu nê'e. Mekutíne ako ituka ípovo, koane ákone ava ovokúti itea pe'áxatike óvoheixone. ²⁸Noixóne Jesus neko hóyeno, vaúkone. Yane íkorokovone poké'eke nonékuke Jesus, koane kóhonokea emó'u kíxea:

—Jesus, iti Xe'exa Itukó'oviti, iti xe'exa Koati Payásoti ya uhá koéti, na koeti yího'ixinonu? Émbemopi ákoyea ípíhepananu —koéne.

²⁹Kó'inokeneyea yúho, koáhati pahukoâtimeku Jesus ne ndémoniu ipúhikopea xoko hóyeno. Yoko enóne kíxoaku ndémoniu. Enepo ikahévexokono ne hóyeno koane ikavó'uxokono ya koati tiú'iti korénde, kóyeane kétokexea ne korénde, yane ehakoâtime ndémoniu ya mêum ákoti apêti.

³⁰Ina kixôa Jesus:

—Kuti kéha?

Ina yumopâ:

—Ákoti yumaxápu ngoéha —koéne.

Kó'inokeneye íha vo'oku ákoyea yumáxapu ndémoniu urúkovati. ³¹ Yane épemonehiko Jesus neko ndémoniuhiko ákoyea pahúkapa yane êno upénoti uhôro ínati haháku.

³² Yoko ouke neko mopô, xêrerekuke ne óvoheixokuhiko, ápe ênoti kûre ixómotihiko níko. Ênomone épemo ne ndémoniuhiko yonópea xapákuke maka itúkapeane óvoheixopoku. Yane síkoane Jesus. ³³ Ipuhíhikopeane ndémoniuhiko neko hóyeno, ponokó koépone xapákuke neko êno kûre. Yane heú koéne neko kûre éhahikeovo koane íkorono'ekeovohiko ya mar. Heú koéne yúpuririhikeovo ukeâti ouke ne mopô.

³⁴ Noixoâne koyónotihiko kûre neko koekúti, heú koe kohó'iyea koane koyúhoopea ne koekúti yaneko pitivóko yoko xapákuke neko ko'óvokuti yane mêmum vekópoku. ³⁵ Yane noixoponoamaka xanéhiko neko koekúti. Simoné'ehiko xoko Jesus, noixoane neko hóyeno ipúhikopeakumeku ndémoniuhiko. Yoko ko'ipópopotine koane unatípotine isóneu, vatá koyépotinemaka nonékuke Jesus. Yane yupihovó koéne píkeahiko vo'ókuke. ³⁶ Enephohikoneko xâne noixoâti ne koekúti, koyúhoinoa ne po'i xâne simóti kixoku koêku unatípinoke neko hóyeno. ³⁷ Yane enepohikone uhá koeti ko'óvokuti ya Njêraza koane xe'ókuke, épemohiko Jesus ipúhikopea xapákuke. Koáhati yupihóvatihiko píkea. Yane úrukopovane evo Jesus ne vatéke, ukópeane píhópo. ³⁸ Kene ne hóyeno ipúhikopeaku ne ndémoniuhiko, épemovo xanépea Jesus. Itea pohu hara kíxoa Jesus:

³⁹ —Yaúkapapu yóvokuke. Yokóyuhopinoa iyínoxapa ne uhá koeti itukeinopi Itukó'oviti —kíxoane.

Yane píhópone ne hóyeno. Heú kíxoa yónea neko pitivóko koyuhó'inoati uhá koeti xâne neko itukeinoia Jesus.

Koitóvo sêno yoko ihine Njaíru ne Jesus

Mt 9.18-26; Mk 5.21-43

⁴⁰ Aukópovone Jesus poixô'oke neko mar, yupihovó koéne elókepea okóvo uhá koêti neko xanéhiko kuxoíxopati seópea. ⁴¹ Yane apé koéne hóyeno koéhati Njaíru simóti xoko Jesus. Enepone hóyeno, koati exoti koêku ne koekúti ya íhikaxovokuke hó'e júdeuhiko. Ipuýukexo nonékuke Jesus, epemoâti xanépea óvokuke ⁴² vo'oku ápeyea íhine nduse koetine xoénaena ka'arínetai, kahá'atine ivókeovo. Yoko ako po'i xe'éxa, poéhane neko kali íhine.

Koêku yónea ne Jesus koane enó'iyea xâne hokoâti, xaneâtimaka inúmeokoko. ⁴³ Yoko ápe sêno nduse koetine xoénae ká'arine ákoti áka evésekea aríne. Enepone sêno, koati uke'éxotine apeínoati xoko ipixáxotihiko, itea akó'oti koitóvati. ⁴⁴ Akéneke Jesus sêno neko sêno sípóheoponeati heve ípovo. Ehá'axo sípoheya, etétukone aríne. ⁴⁵ Ina kôe ne Jesus:

—Kuti sípohêo ímbovo? —koéne.

Itea ako ápahuina “Úndi” kixoâti.

Ina kixôa Péturu (yoko po'ínuhiko íhikau):

—Íhikaxotí, koati ênoti xâne isú'okovopiti koane inumópiti, (yépemovikomaka ápeyea sípóheoti ípevo) —kíxoane.

⁴⁶ Itea kóyeane neko isóneu Jesus. Hara koépomaka:

—Ako yusíka ákoyea sípóheoponoti ímbovo, vo'oku eómba ipúhikea njunáko njokóyoke —koéne.

⁴⁷ Noixoâne sêno ákoyea íta hé'ono'uxe ne koêku, ina ahi'ókovoxo Jesus xaneâti ínaya honóno'oko. Ipuýuké koéne poké'eke nonékuke Jesus, koane koyúhoyea nonékuke uhá koêti neko xâne kutí'inoke sípóheoponoti híyeu ípovo Jesus, koane koyúhoyea íteovane ne aríne ya oráke. ⁴⁸ Ina kixôa Jesus:

—Nje'exá, itévone vo'oku kívivonu. Pihépane, aúhepepone iséneu —kíxoane.

⁴⁹ Ixómoiko koyúho ne Jesus, simóne xâne ukeâti óvokuke Njaíru, enepone éxoti koeku íhikaxovoku hó'e júdeu. Hara kixo Njaíru:

—Ívókovone íhine íti. Hákone perexôa itukéti ne íhikaxoti —kíxoane.

⁵⁰ Kameáne Jesus yúho, hara kixo Njaíru:

—Hako píke, kívápunu, itóvotimo ne íhine íti —kíxoane.

⁵¹ Simoné'e óvokuke Njaíru, ako síka Jesus ápeyea urúkovati ákoti itukapu Péturu, Xuáum, Teáku, koánemaka há'a yoko êno ne kalivóno ivokóvoti. ⁵² Yoko yupíhovahiko íyokexea uhá koêti neko xâne, koane ípúsokeahiko xá'a. Ina kixovókoxoa Jesus:

—Hákonoe iyêo, vo'oku haina ivokóvoti ra kalivóno, pohu imókoti —koéne.

⁵³ Itea koémoke'ea xanéhiko kameáne neko yúho, exoâti itúkeovo ivokóvotine ne kalivóno.

⁵⁴ Yane namú kixeane Jesus vó'u ina kohonóko emó'u kixea:

—Tenó, yexépukepa —kíxoane.

⁵⁵ Yane aukópovone omíxone, exépukepone. Ina pahukôa Jesus poréxopeokono níka. ⁵⁶ Yupíhova iyúpaxeova há'a yoko êno ne kalivóno. Ina ixikó'okoa Jesus ákoyea okóyuhoinoa po'ínuhiko xâne neko koekúti.

9

Ítukevohiko ne nduse koeti íhikau Jesus

Mt 10.5-15; Mk 6.7-13

¹ Ina ihaxihikoa Jesus neko nduse koeti íhikau. Yane pôrekexoanehiko xunakóti pahúkea uhá koeti ndémoniu ipúhikoepa xoko xâne úroevo, koane koíteovo xâne ka'aríneti. ² Ínamaka pahukôa koyúhoyea kixoku natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne, koane koíteovo ka'arínetihiko. ³ Hara kíxovokoxoa:

—Hákonoe itíko yómone koeku píhi. Hako yómo piló'ina yoko íhaku ípevo. Hákomaka yómo imévo itukovo tiúketi. Muhíkova yesá'ikovoepa, hako yomá. ⁴ Itukovo apêti ko'óvokuti porexópiti yóki óvokuke, yâvanemoya tukú koetímó neko káxe ipihíkápine ne pitivóko. ⁵ Áva pitivóko símeku hákoti kaha'ápi xanéhikoya, enepo ipihíkápine ne pitivóko, ikétatahevexapapumo, kirikópoti ipú'ine poké'e ukeâti xoko piríkatana, yexókoati ákoyeanemo omótokea íkameokonohiko emo'u Itukó'oviti —kíxovokoxoane Jesus neko íhikau.

⁶ Úkeane pihohíko. Heú kíxoa vékea ne ipuxóvokutihiko koane koyúhoyea ne inámati íhíkavoti omínovike Jesus, koánemaka koíteovo xanéhiko ka'aríneti ya uhá koeti vékoku.

Êrodi yoko Xuaum Mbátita

Mt 14.1-12; Mk 6.14-29

⁷ Yoko eyékoxoane Êrodi, enepone náti, uhá koêti neko koekúti, itea ako éxina isóneu vo'oku ápeyea koyuhoâti itúkeovo Xuaum Mbátita exepúkopone ukópea xapa ivokóvoti.

⁸ Kene po'ínuhiko xâne, koyúhoa itúkeovo Íliya ne exepúkopone, enepone porófeta mekúke. Ina apémaka po'ínuhiko xâne koyuhoâti itúkeovo kúxoti porófeta koyúhóti emo'u Itukó'oviti mekúke exepúkopone. ⁹ Itea hara kôe neko Êrodi:

—Haina Xuaum Mbátita nè'e, vo'oku mbahúkoanepepo tetúnoyeokono nekóyo. Kutí'ikopomea itukóvove ra hóyeno ngámoheixeake koeku ítuke? —koéne.

Yoko yupíhova yúmo'ixeova Êrodi noíxea Jesus.

Kohiyákoa Jesus nika neko êno xâne

Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Xu 6.1-14

¹⁰ Aukópovonehiko neko páhoe Jesus koyúhoyea emó'u xapa xâne, heú kíxoa koyúhopinohiko Jesus koêku neko ítuke. Ina xanêa Jesus neko íhíkauhiko ya kali pitivóko koéhati Mbetásaida. Yoko ainôvotinehiko, ako po'i xánena. ¹¹ Itea exoâne xanéhiko yónoku ne Jesus, hókoanehikoya, yoko ivávakoahiko Jesus. Koyúhoinoahikomaka kixoku natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne, koane koíteovahiko ne ka'aríneti xapákuke.

¹² Kiyoné'e káxe, ahí'okovone Jesus neko nduse koeti íhikau koane kíxeahiko:

—Mani únati pehukápavo pihópea ra xanéhiko, motovâti ínixea imókoku koane nika ya xapa kali ipuxóvokuti, vekópokuhiko, koane xapa ko'óvokuti ya mêm xêrerekuke ipuxóvokutihiko, vo'oku ako apêti yara nóvoheixoku —kíxoanehiko.

¹³ Itea hara kíxovokoxoa Jesus:

—Itínenoe parexâ nika.

Ina kixopámaka íhíkauhiko:

—Ako apeínoviti ákoti itukapu singu koeti pâum yoko pi'âti hôe. Má'aina itukapu úti vanexópoinoa nikokónoti ra êno xâne, hainápo —kíxoanehiko.

¹⁴ Yoko itópono kuteâti singu koeti míli neko hóyeno apêtiya. Ina kixovókoxo Jesus ne íhíkauhiko:

—Pehúka ivátahikea ne xâne. Ho'uxó ho'uxo íxeanoe, sinkoentá sinkoenta koeti ho'úxovoku —kíxovokoxoane.

¹⁵ Ina pahukoâhiko íhíkau Jesus ivátahikea neko xâne. ¹⁶ Ina veyôa Jesus neko singu koeti pâum yoko pi'âti hôe, ina komômo vanúke ikoró'ixovoti xoko Itukó'oviti vo'ókuke ne nikokónoti. Yane honó'ekexoane ne pâum, ina porexôa ne íhíkauhiko pôrekexea neko xâne. ¹⁷ Uhá koéhiko níkea koane imátaxeovohiko. Ina itixópa íhíkauhiko Jesus neko haxâti, kopúhikopoikomaka nduse koeti sésta neko itátanehiko haxa nikokónoti.

Koyuhôa Péturu itúkeovo páhoe Itukó'oviti koíteovovi ne Jesus

Mt 16.13-19; Mk 8.27-29

¹⁸ Yoko pohúxovoti ne Jesus itúkea orásaum yanekóyoke. Áko'ohiko neko êno xâne xokóyoke. Poéhane íhíkauhiko kahá'ine. Yane ina kixovókoxo Jesus neko íhikau:

—Kutimea íkutixanu ra xanéhiko?

¹⁹ Ina yumopâ íhíkauhiko:

—Ápe koyúhóti itíkivo Xuaum Mbátita iyukópovone. Kene po'ínuhiko, koyúhoa itíkivo Íliya iyukópovotine. Ina apémaka po'ínuhiko koyuhoâti itíkivo porófeta koyúhóti emo'u Itukó'oviti mekúke iyukópovotine —kíxoane.

²⁰ —Kene itínoe, kuti keyúhonoe indúkeova?

Ina kixôa Péturu:

—Iti Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne —kíxoane.

*Koyuhôa Jesus ivókeovomo koane ukópeamo xapa ivokóvoti
Mt 16.20-28; Mk 8.30-9.1*

²¹ Ina ixikó'okoahiko Jesus ne íhikau ákoyea ápahuina xâne koyúhinoake nê'e. ²² Ina kixovókokoxoapaikomaka:

—Konókoti yupíheovo ngoítóponeovo kotíveti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. Ákomo akútíponu ne tutíhiko viyéno júdeu, koáne ne payásotihiko sasedóti inuxínoti xanena úti hó'eke, yóko'o ne íhikaxotihiko yútoe Muíse, enepohíkone éskiriba. Koepékonutihikomo, itea ya mopó'apeke káxe, enjepúkopotinemo ungópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane.

²³ Ina kixovókokoxoapaikomaka Jesus uhá koéti neko xâne hokoáti:

—Enepone kaha'ati hókeonu, ako yúsika itúkeovo kouíhepeka kóyeku yara kúveu mêmum yuúxovo. Konókoti hókeonu ya usó koyéti ínonexinovo tiú'iti koekúti itukovo káxe, kuteáti koéku xâne koinópoti kurúhuna iyonókonone xoko kurúhuxokonoku, yane kená'akane ingéneke. ²⁴ Vo'oku enepone xâne yuúxóvoti kouíhepeka kóyeku yara kúveu mêmum, evókoatimo ne mani unako koépoku xoko Itukó'oviti. Itea enepone xâne usó koyéti évokea úhepeko kóyeku yara kúveu mêmum vo'ónguke, énomonemo unati koépoku xoko Itukó'oviti. ²⁵ Kutí'íkopo itópoino xâne usó kó'íyee apeínoati yara kúveu mêmum itea evókoti mani unako koépoku xoko Itukó'oviti? ²⁶ Yoko koékuti xâne teinónuti, koane teinoáti ra emó'um, simóvotimo káxe ndeínoakumakamo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. Koati énomonemakamo ngíxoaneyehiko yaneko káxe ngayukápapu, nepo naixápakananemaka indúkeovo hána'iti íhayú'íuti, anjenáponemaka éno njunáko, koane xunako Nzá'a, yoko xunako sasá'itihiko ánju, enepone ovoxe Itukó'oviti ukeáti vanúke. ²⁷ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Anéye xepákukenoe ávotimo ívakápu tumúneke noíxea natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne —kíxoanehiko.

*Ipokóvo koeku Jesus nonékuke evo Péturu
Mt 17.1-13; Mk 9.2-8*

²⁸ Kuteáti póhuti sémana ikénépoke neko yuho Jesus, xánea Jesus ne Péturu, Xuáum, yoko Teáku oúke hána'iti mopóí itukóponoti orásaum. ²⁹ Koeku itúkea orásaum ne Jesus, koane ípokeovo koéku ne nóne. Hóhopu-hóhopu kóyememaka ne ípovo, koane ínayeamaka uháhi kúyeu. ³⁰ Yane apé koéne pí'áti hóyeno yuhó'ixoati. Énomone neko Muíse yoko Íliya, enepohíkone koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke. ³¹ Yoko ainovó koéne uhápu'ine íhae vanúke apé xokóyoke neko pí'áti. Hane koyúhoinokoko kixókumo ivókeovo ne Jesus kausáka ne ahá'inoa Itukó'oviti ya Njeruzálem. ³² Kene Péturu koánemaka ne pí'áti ha'íne, yupihovó koénehiko uheko íxépa. Koéku kaha'áyea káharoyea íxépa, iyukovó koéponehiko. Yane noíxone éno uhápu'ine Jesus, koánemaka neko pí'áti hóyeno yuhó'ixoati. ³³ Yane ahíkuxopeovone Jesus neko pí'áti hóyeno yuhó'ixoati. Ina kixôa Péturu ne Jesus:

—Íhikaxotí, koati únati vápeyea yáye. Poéhane vitúkinopinoe hú koéti mopó'áti kálílhunoe péti. Poéhamo ítike, koane poéhamo ítuke Muíse, koane poéhamo ítuke Íliya —kíxoane.

Itea mayane koyuhohí koéti ne Péturu. Akó'oti koati éxea mani yúho. ³⁴ Íxómoiko koyúho ne Péturu, apé koéne kapási rama'úxoatihiko. Yane yupihovó koéne píkea ne íhikauhiko Jesus rama'úxoanehiko kapási. ³⁵ Yane apé koéne emo'úti ínu'íxoti xapa kapási. Hara kôe:

—Énomone nje'éxa rá'a, noívongoe itúkeovo mbáhoe xapa xâne. Yakámokenoyi yúho —koéne.

³⁶ Okoné'e neko emo'úti, pohú kóyepone ne Jesus. Áko'oponehiko neko yuhó'ixoati. Itea ako éto'oe ne evo Péturu yanekóyoke. Ako ápahuina xâne koyúhinoake neko noíxonehiko.

*Koitóva Jesus ne homóèhou úroevo ndémoniu
Mt 17.14-21; Mk 9.14-29*

³⁷ Poéha káxe ikénépoke, nepo evesékopeane evo Jesus neko hána'iti mopóí, yupíhova éno xâne okotúmonexopati. ³⁸ Xapákuke neko éno xâne, apé koéne hóyeno vaúkoti Jesus. Hara kíxoa:

—Íhikaxotí, yokóseanenu, neíxapainanu njé'a, vo'oku poéhane nê'e, ako po'ínu. ³⁹ Yoko kóyekutine úrukeova ndémoniu. Nepo urúkova, apé koéti yákea, yane ikorókoatine poké'eke xaneáti éno xunáko koyúyu'okea, koane puváhixeamaka páho. Koati okó'okoati, koane ôriti kuríkopea nepo kixoáneye. ⁴⁰ Émbemoane ne íhikeuhiko kópuhikopea, itea ako íta kíxeaneye —kíxoane.

⁴¹ Ina kôe ne Jesus:

—Ímáko itúkinovo tiú'iti kutípea ra xanéhiko yara káxehiko kó'oyene, koane váherehiko. Ná'íkopomeamo hunóko óvonzeíxea xepáku? Ná'íkopomeamo nzunóko índea ákoyeanoe yakútíponu? Yáma yákeneye ne xí'íxa —kíxoane Jesus neko hóyeno.

⁴² Koèku píhea ne homoêhou, íkorokoane ndémoniu poké'eke koane koyúyu'okea. Ina pahukôa Jesus ipúhikopea ne ndémoniu, koane koíteova neko homoêhou. Ina kixêa há'a:

—Anéyepo ra xí'íxa —kíxoane.

⁴³ Yane yupíhovo iháyu'íkea hána'iti xunako Itukó'oviti uhá koèti neko xâne.

Koyuhópamaka Jesus ivókeovomo

Mt 17.22-23; Mk 9.30-32

Ya koèku yupíheovo iyúpaxeova xanéhiko, koane iháyu'íkeahiko uhá koèti neko ítuke Jesus, hara kixovokoxoa Jesus ne íhikau:

⁴⁴ —Yunákanoé iséneuke ra yunzó'inopi kó'oyene: Yé'exovone ngurí'okeokonokumo xunákoke xanéhiko yara kúveu mêmum, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxovokoxoane.

⁴⁵ Itea ako éxina isóneu íhikauhiko kíxone neko yuhu Jesus. Koati he'onínovati ne koekúti ákoínoké éxa koèku. Yoko pikotíhikomaka épemo'íkea Jesus koèku neko yûho.

Kíxoku ítúkeovo ne xâne ínixone Itukó'oviti ítúkeovo koati payásoti

Mt 18.1-5; Mk 9.33-37; Fp 2.3; 1 Pê 5.5

⁴⁶ Yane turíxovone okópeokoko ne íhikauhiko Jesus koèku kahá'ayea éxea itukóvotiye ne koati payásoti xapákuke. ⁴⁷ Yoko exó kíxeane Jesus koèku ne isóneuhiko, yane namú kixone kalivôno ina imôa xêrerekuke. ⁴⁸ Yane hara kixovokoxo íhikau:

—Koèkuti itukínoati únati ra kalivôno vo'ónguke, undímaka kixóneye. Yoko koèkuti kixónutineye, koati kixóatinemakaye ne Pahukónuti yara kúveu mêmum. Kó'inokeneye yunzó'inopinoo, vo'oku enepone ákoti kapayásakapu, enepone koati ikalihuxopovoti xepákukenoé, énomone itukóvovo ne koati payásoti —kíxovokoxoane Jesus.

Ako omótova ápeyea xâne púvone úti

Mk 9.38-40

⁴⁹ Ina kixôa Xuâum:

—Íhikaxotí, ápe hóyeno noíxone úti kopúhikopotí ndémoniu ya íhéke, itea sayá'íkoo úti vo'oku ákoyea ítúkapu xáneheixone úti.

⁵⁰ Ina kixôa Jesus:

—Hákonoe seya'íkoo, vo'oku enepone ákoti akapápinoo, koati huvo'óxopiti nê'e —kíxoane.

Púvahiko íhae Samâriya ne Jesus

⁵¹ Koeku yé'exevone kaxena pihópea Jesus ya vanúke, kúsokone isóneu nê'e píhea Njeruzálem. Yoko ako itoâti kátavokopea isóneu ákoyea píha. ⁵² Ina pahúko inuxínoatihiko. Pihónéhiko neko páho xoko kali ipuxóvokuti ya Samâriya oposíkopinoati ókokumoya. ⁵³ Itea simoné'e evo Jesus, ákone akáha'ainoa ko'óvokuti ókeaya, vo'oku iyúseyea kúsosokeane isóneu yónea Njeruzálem. ⁵⁴ Enepone pi'âti íhikau Jesus, Teâku yoko Xuâum, noixoâne, hara koe yûho:

—Unaém, kehá'a viháxíkea yúku íhae vanúke uke'éxoati ra xanéhiko? —kíxoanehiko.

⁵⁵ Ina sa'írí'okinova Jesus saya'íkoatihiko. (Hara kíxoo:

—Hako kixené'eye yûho. Ákonoe yéxa úkeaku ne iséneu. ⁵⁶ Vo'oku haina nzimínoti ungé'exoponea xâne, itea nzimínoti ngoíteova, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kíxoanehiko.)

Yane pihónéhiko po'íke ipuxóvokuti.

Koeku apê kahá'ati hókea Jesus

Mt 8.18-22

⁵⁷ Ya xenékuke koèku yóneahiko, ápe hóyeno kixoti Jesus:

—Nzokópiti koèkutimo yénoku.

⁵⁸ Ina kixôa Jesus:

—Enepone úkoe, ápe úhorona, koáne ne hó'openohiko ôti, ápe môko. Kene úndi, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, ako óvongu yonómboku ómomingea yara kúveu mêmum —kíxoane.

⁵⁹ Ina kixóamaka Jesus ne po'í hóyeno:

—Kíná'aka íngéneke.

Ina kixopâ hóyeno:

—Unaém, sikénuvo engóxeakomo nzá'a inúxotike ivakápune, ínamo nzakâpi.

⁶⁰ Itea hara kíxoo Jesus:

—Síkeane ne kutí koeti ivokóvotínehiko ákoti yuixápu ítuke Itukó'oviti ekóxoapeamo ne ivokóvoti. Kene íti, yokóyuhoponoa kixoku natíxea ne Itukó'oviti xapa xâne —kíxoane.

⁶¹ Ina kixôa po'í hóyeno:

—Nzokópitimo Unaém, itea sikénuvo aúngopeovo óvonguke íngoponeovo iyénonjapa inúxotike.

⁶² Ina kixôa Jesus:

—Enepone xâne apêti itukéti tûriu, ina itavókea isóneu ne ítuke, hane koéneye xâne varereôti poké'e enepo na'akénexovo. Yane ákone aúnnati koêku. Xâne kuteâti, ako omótokea ítúkeovo ko'ítúkeinoti Itukó'oviti koukóponoati ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne —kíxoane Jesus.

10

Ítukexeake Jesus neko setenta koeti íhikau páhoe

¹ Yane ápe po'i setenta koeti noívokoe Jesus. Pi'á pi'a kíxoa pahúkea inúxinoa ya uhá koeti pitivóko vékokuikomo, koáne ya uhá koeti po'i yónoku. ² Yoko hara kíxovokoxoa pahukoâne:

—Koati hána'iti ra itukéti kuteâti koêku kavâne ainóvoti itóvotine ha'i nonéti ovâti, itea ako axú'inahiko ra ko'ítuketi. Yépmánoekopo Itukó'oviti, Únae ra itukéti, pahúkea po'ínuhiko ko'ítúkeati. ³ Pihéneoe. Kutí koe mbahúkoti kálíhunoe xe'exa su'úso ya xapa yovíre koeku mbahúkeopinoe. ⁴ Hákonoe yómo íhaku tiúketei. Hákomaka yómo sékolana, íhaku ípevo, koane piríkatana. Hákonoe ke'umókovo xenékuke yího'ixi xâne. ⁵ Enepone inúxoti ovokúti símeku, koékuti yukóponoku, hara íxeaneo ne ko'óvokutiya: “Embémínopitinoe Itukó'oviti unako kêku” íxeaneo. ⁶ Enepo áva xâne yane ovokúti usó koyêti kíxeokononeye kuteâti yépmínoake Itukó'oviti, ítukínoatimo Itukó'oviti ne yépmínoake. Kene hak'ó, aukópinovopitimo kuteâti yépmínoake neko xâne. ⁷ Yávane yane ovokúti peréxokonoku yóki. Koékuti níkokónoti koane ekáti pónepike ne ko'óvokuti, nemúka vo'oku koati motokeâti ápeyea námoe ne xâne ko'ítuketi. Hako íxomo ipé'ixovo ya po'íkehiko ovokúti.

⁸ —Koékuti pitivóko símeku, koeku poréxeopi xanéhikoya yóki xapákuke, níkea koékuti níkokónoti pónepike. ⁹ Enepo áva ka'arínetya, keítapanoe. Ínamaka íxêa ne xanéhikoya: “Símóvone kaxena natíxea ne Itukó'oviti xepákukenoe” íxea. ¹⁰ Kene ya koékuti pitivóko símeku, enepo hákoti kaha'ápinoe xanéhikoya, hara íxepanoemo koeku víkópi none ovokúti ipihíkapi xapákuke: ¹¹ “Muhíkova ipú'ine poké'e yara pitivóko ovoti perékatanake úti, víkátata'ikopane, véxokeopikeneoe ákoyeane yomótokea íkemikonoa ne emo'u Itukó'oviti. Itea ívévakanoe rá'a: Yé'exovone kaxena natíxeakumo ne Itukó'oviti xapa xâne yara kúveu méum” íxeamo.

¹² Ina kíxovókoxopaikomaka Jesus neko páhoe:

—Koati enjókopitinoe kíxókonokumo ne ákoti akahá'apinoe. Simapúne kaxena ipíhponope ne Itukó'oviti, muhíkova ne koati váhere xâne mekúke íhae Sódoma, ákomo ítápaneá tívoko ipíhponokonoke ne xanéhiko puvópiti íhae neko pitivóko —kíxovokoxoane Jesus.

Koeku pitivóko óvohikoku xâne ákoti akutipó Jesus

Mt 11.20-24

¹³ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Koati kotívetimo kêku, ítínoe íhae Korázim, keánemaka ítínoe íhae Mbetásaida. Enepone Tíru yoko Sidom, koati pitivókona xâne ákoti éxa Itukó'oviti, itea eneponi itukapu xapákuke indúkoa ne iyupánevoti índuke xepákuke, mani mekutíne kuríkopohiko váherevoko. Mani ko'ipóvotihiko ko'íxéhi xáku, koane mani purapú'íkopovotihiko pôu, koánni ivátahikea xapa pôu, éxokovoepi yupíheovo ikótívexea isóneuke ne éno pahúnevohiko. ¹⁴ Simapúne kaxena ipíhponope Itukó'oviti, iyuhí kíxokónotimo tívoko ipíhponokono ne íhae Tíru yoko íhae Sidom ya ítíke. ¹⁵ Kene ítínoe íhae Kafanáum, ítínoe po'okoáti yupíheovomo kahána'íkeekono ya po'ínuhiko xâne, kírikókonotinoemo ipíhponovokutike —koéne.

¹⁶ Ina kíxovókoxo íhikauhiko:

—Enepone xâne usó koyêti kámokenoyea yíúho, undímaka kámokeno. Kene enepone puvópiti, undímaka púvo. Koáne enepone puvónuti, hane púvo ne Pahukónuti yara kúveu méum —koéne.

Seopóhiko xoko Jesus ne setenta koeti páhoe

¹⁷ Ukopeánehiko xoko pahúkonoku neko setenta koeti páhoe Jesus, yupíhová koénehiko elókepa okóvo. Hara kíxópohiko Jesus:

—Unaém, muhíkova ndémóniuhiko ítúkea yuhu úti pahukóá úti ya ihéke ipúhíkopea xoko xâne úroevo —kíxoanehiko.

¹⁸ Ina kíxovókoxoa Jesus:

—Noínjoa ne Satánae kutí koeti ipixéneneoti irikóvoti ukeâti vanúkeke. ¹⁹ Mboréxopineneo yókonuki koéxoe yoko pitánae, koane ákomo kíxópiku. Mboréxopinenoemaka xunakóti anu'úkoti uhá koeti xunako Satánae, vanáne. Ákomo ápahuina koekúti itoti váherexea ítukeinopi. ²⁰ Itea hako ítukovo vo'oku ítúkea yíúho ne ndémóniuhiko elókeinoko yokóvo, itea hane ítúka elókeinoko yokóvo yutóxeovone íhe xoko Itukó'oviti vanúkeke —kíxovokoxoane Jesus.

Hána'iti elókeko okóvo ne Jesus

Mt 11.25-27; 13.16-17

²¹ Énomone yaneko ókoku ôra, yupihovó koéne elókeyea okóvo ne Jesus vo'ókuke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke. Hara kôe:

—Aínapo yákoé Pai, iti Únae vanúke koane poké'e, vo'oku ákoyea itúkapu hána'itinoe ko'éxoneti yoko hána'itinoe ihíkaxovoti yara kúveu mêmum yéxokoa ra koekúti, itea itúkeovo xâne ákotihiko apayáso nonékuke po'ínuhiko keúhupu'ikinoa ra koekútihiho. Koati énomone kíxea Pai, vo'oku ínixi unáko kó'ieaneyee —koéne.

²² Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Kurí'okoponoane Nzá'a ne uhá koeti koekúti. Ako exónuti, undi Xe'exa Itukó'oviti, ákoti itukapu Nzá'a, poéhane exónu. Koane ákomaka exoáti ne Nzá'a ákoti itukapu úndi, undi Xe'éxa, yoko koékuti xâne ánja énjokea —koéne.

²³ Ina inonéxinova Jesus ne íhikauhiko. Hara kíxovokoxoa, motováti ákoyea káma po'i xâne:

—Koati únati kèku, itínoe noixoáti ne koekúti neíxonenoé kó'oyene. ²⁴ Koati ngixópitinoe enó'iyee porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, koánemaka nâtihiho mani kaha'áti noíxea kuteáti ne neíxonenoé, itea ako naíxa. Mani kaha'átimaka kámea kuteáti ne kémonenoé, itea ako káma —kíxovokoxoane Jesus.

Únati hóyeno íhae Samâriya

²⁵ Apé koene hóyeno ihíkaxoti yútoe Muíse exepúkoti, oposí'okovoti Jesus, kaha'áinoati pahúkeovo ya yumópope. Hara kíxoa:

—Ihíkaxotí, kuti ngónoko indúkea motováti ápeinonu inámati apéyeeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti?

²⁶ Ina yumopâ Jesus:

—Ná'ikopo kó'eye ne Ponóvoti Kíxovókuti yútoe Muíse? Na kíxeaye keúrapu'iki enepo ihíkexo?

²⁷ Ina yumopâ hóyeno:

—“Heru'ó íxea yomíxone koane xináko koane iséneu ákoyea omótova yokóvo ne Yúnae Itukó'oviti.” Hara po'ínu: “Hako motová yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Kuteáti kixépovoku ákoyea kemáxatikapapu, énomonemaka íxaneyee ne po'ínuhiko xâne” —koéne.

²⁸ Ina kixôa Jesus:

—Koati tokopóvoti ne yimópope. Énomone itíka motováti itéponi ne inámati apéyeeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti —kíxoane.

²⁹ Yane vo'oku kahá'ayea ápeyee po'onexeovoke neko hóyeno, hara kixópomaka Jesus:

—Kutí'ikopo itukóvovo xâne nóngone ákoyea omótova ongóvo?

³⁰ Ina yumopâ Jesus itukínoati íhokoake:

—Ápe hóyeno ukeáti Njeruzálem yonoti Njeríko. Ya xenékuke namúkoane ómevotihiko. Véyeeane uhá koeti apeinoati, ina yehepóke'exoa, éno óko'okea. Kalíhanini koépekeahiko kurikoáne. ³¹ Yane apé koene sasedóti inuxínoti xanéhiko hó'eke vekoátimaka neko xêne. Tavó kó'ieane noixôa neko okó'okovoti. ³² Yane apé koénemaka po'í hóyeno vekoátimaka neko xêne. Énomone levíta itúkoti ítuke Itukó'oviti ya hána'iti imokóvokuti. Kúteanemaka kíxoaku, tavó kó'ieanemaka noixoáne. ³³ Yane kenó'okone hóyeno ákoti itukapu júdeu íhae Samâriya, vekoátimaka neko xêne. Tokononé koáne neko hóyeno okó'okovoti. Yane yupihovó koéne kóseanayea. ³⁴ Pihínoane koane ipíxaxeane óko'onevo ipíhinoati óliu yoko víyum. Ina ivú'ixopamaka péyo, iyonoáti xoko pénsaum koane katarákoati. ³⁵ Yaneko po'ípone káxe, ina poréxo únae pénsaum pí'áti pe'u tiúkoti, ina kixôa: “Kétaraka ra hóyeno. Enepomo anu'úka ésa'i ra mbónepike kétarakike, kóyeanemo mboréxopeopi aungápapu” kíxoane.

³⁶ Ina kixoa'íkomaka Jesus neko hóyeno ihíkaxoti yútoe Muíse:

—Ya xapákuke ra mopo'áti, kuti ínixee itúkeovovo ákoti omótova okóvo neko hóyeno isoéti?

³⁷ Ina yumopâ hóyeno:

—Énomone neko koseánati.

Ina kixôa Jesus:

—Pihé'evo, énomonemaka íxaneyee kuteáti ítuke neko hóyeno —kíxoane.

Márta yoko Mâriya

³⁸ Koèku yónea ne Jesus yoko íhikauhiko, símo xoko kali ipuxóvokuti. Ápe senóya koéhati Márta, itaíkoti Jesus ókea óvokuke. ³⁹ Enepone sêno, ápe po'ínu koéhati Mâriya. Yane vata-vatá kixóvone Mâriya poké'eke nonékuke Jesus ivavákoati ne íhikavoti íhikau. ⁴⁰ Kene Márta, koati pepokéxoti isónevo vo'oku enó'iyee ítuke ya kúveu óvoku. Ina ahí'ókovo Jesus, hara kíxoa:

—Unaém, ako kó'ínopiku kuri kíxeonu ne mbo'ínu mbóhuxeovo indúkea heú koéti ra itukéti? Pehúka huvó'oxeonu —kíxoane.

⁴¹ Ina yumopâ Vúnae:

—Martá, imáko kél'yivoku. Koati pepoké kixeti iséneu, koane êno yónoku iséneu, ⁴² itea poéhaxo ne koekúti koáti nokonéti. Noívokoxoa Máriya ne koáti únati ya uhá koéti, yoko ákomo veyopeáti —kíxoane Jesus.

11

Ihíkaxovi Jesus vitúkea orásaum

Mt 6.9-15; 7.7-11; Mk 11.24; Lk 18.1; 1 Ts 5.17

¹ Po'íke káxe, ápe óvoheixoku oráxe ne Jesus. Uke'éxone itúkea orásaum ápe íhikau kixoáti:

—Unaém, íhikexavimaka vitúkea orásaum kuteáti kíxoaku Xuaum Mbátita íhikaxea ne íhikauhiko.

² Ina íhíkaxoahiko Jesus. Hara kíxovokoxoa:

—Enepo itikánoe orásaum, hara yáko: “Pai, émbemopi téyeamo sasá'iti íhe ne uhá koeti xáne, koane ukóponeamo ne netixi yara poké'e xapákuke xáne. ³ Peréxavi nika úti itukovo káxe. ⁴ Ketúyapa pahúnevo úti koékumaka kóseanayea úti ne po'ínuhiko xáne vahéréxinoviti ituke, kuti kixoáti uti ákoti pahukápu. Hako sike'évi víkorokeovo pahunévoteike” yákoenoe — kíxovokoxoane.

⁵ Ina itukínoamaka Jesus íhokoake ne íhikauvoti íhikaxone. Hara kôe:

—Ínani áva xepákuke pihôti óvokuke ínikone ya kuku yóti kixopónoati: “Iningoné, yokóseanau, ívexanu mopo'áti koxe'u páum, ⁶ vo'oku ínati simônu íningone xo'opeínovuti, yoko akó'oti níngaxeake” kixóponea.

⁷ —Ínani akôe kúveuke óvoku: “Hákone tiri'ókoponovonu. Enjéxopane páhapetea ra óvongu. Ndunúkuxopovone, koánemaka uhá koeti nje'éxaxapa. Ákone omótova enjépuvinopi” ínani akôe.

⁸ —Koati ngixópítinoe, enepo hákoti exepúkinoa poréxoponea ne uhá koeti nókone vo'oku itúkeovo ínikone, itea vo'oku ákoyea káyunuka nekôyo épemo'ixea, kóyeenemo exépuvinoa poréxoponea.

Konókoti kutípea úti yumópeovimo Itukó'oviti vitúko orásaum

Mt 7.7-11

⁹ Hukínóvoti ngíxeopinoe: Yépema ne Itukó'oviti, vo'oku porexópeatimo. Yapásika nékone xokóyoke, vo'oku itepónoatimo. Hane yákoenemakaye xáne ipusókoti pahapéti, yane im-ihé'okinopitimo. ¹⁰ Vo'oku uhá koeti epémoti, poréxokonoa ne épemone. Koáne ne xáne oposíkotí itóponea konokínovati, itóponea. Koáne ne xáne kuti koeti ipusókoti pahapéti, mihe'ókinokonoatimo. ¹¹ Itínoe apéti xe'éxa, (maní'íkopomea perexoáti mopóti ne xí'ixa epemápi páum?) Manímea koéxoe peréxoa epemápi hêe? ¹² Koáneni epemápi kopútoe tapí'i, manímea perexoáti pitánae kotíveti yutôko? Ako kalíhuina. ¹³ Muhíkova itínoe mapini xáne pahukóvoti nonékuke Itukó'oviti, itea kóyeane peréxi únatinoe koekúti ne xí'ixa. Ínapoxo ne Ha'a úti íhae vanúke, koati porexoátimo Sasá'iti Omíxone ne epemoáti —kíxovokoxoane Jesus.

Koyuhókono itúkeovo íhako Mbezêbu ne Jesus

Mt 12.22-30; Mk 3.20-27

¹⁴ Po'í káxe, kópuhikopo ndémoniu ne Jesus xoko hóyeno úroevo. Yoko akó'otine okoyúho neko hóyeno vo'ókuke ne ndémoniu. Ipuhíkopeane ndémoniu, koyúhupone neko hóyeno. Enepoíhikoneko êno xáne noixoáti, yupihovó koe iyúpaxeo. ¹⁵ Itea ápe xáne xapákuke koéti: —Koati Mbezêbu, enepone pahúkoti uhá koeti ndémoniu, porexôa ra hóyeno kópuhikopea ndémoniu —koénehiko.

¹⁶ Kene po'ínuhiko xáne, épemohiko Jesus itúkea iyupánevoti, hoénaxovope itúkeovo xoko Itukó'oviti úkea xunáko, oposí'okovatíhiko, kaha'aínoati pahúkeovo ya yumópe. ¹⁷ Exó kíxea Jesus isóneuhiko, énomone kíxínoahiko:

—Uhá koeti natixókuti, óvoku xáne ixómoti okopókoko, itohíneotimo xanéhíkoya, ákonemo ováti. Kúteanemakamo koéku ne ko'óvokutihiko ovoti póhutike ovokúti. Itukovo ixómoti okopókoko, uk'é'etimo itúkeovo póhutine óvohikoku. ¹⁸ Kúteanemaka koéku xoko Satánae yoko ovóxehiko, vo'oku eneponi ixomo akapákaka, mani uke'éxopokokotihiko. Kó'inokeneye ra yunzó'ínopinoe, koáhati keyuhoátinoe itúkeovo xunákoke Mbezêbu ngópuhikopea ndémoniuhiko. ¹⁹ Eneponi itukapu xunákoke Mbezêbu ngópuhikopea ndémoniuhiko kuteáti iséneunu, ná'íkopo kó'inoaye iséneu ne he'ínehiko ya hé'eke kopúhikopotimaka ndémoniu? Ako kalíhuina kó'inoaneye yíúho kuteáti ra yihó'inonu. Koati énomonehikomo kouhápu'íko itúkeovo pahukóvoti ne iséneunu. ²⁰ Koéku itúkeovo ya xunákoke Itukó'oviti ngópuhikopea ndémoniuhiko, koati iyúseoti símeovone kaxena natíxea Itukó'oviti xepákukenoe.

²¹ —Noixó íxeanoe ne koati xúnati hóyeno usó kixóixoti sa'íkovope, kohiyánati óvoku yoko uhá koeti apeínoati. Ako itoáti véyee ítukevo. ²² Itea enepo símo koati xúnatiya, itoa omópea sa'íkovope, enepone íhuinovoke. Yane omópea uhá koeti apeínoati koane háxakexea xapa ha'íne

—Kíxovokoxoane Jesus, ihókoati xúnati hóyeno ne Satánae, koane kixopóvoti itúkeovo xunané'e ya Satánae.

²³ Ina kixovókoxopaikomaka Jesus:

—Enepone ákoti huva'áxanu, koati okopónuti. Koane enepone ákoti itukapu nza'íne índukeke, itopó kíxoa ukóponea ne itukéti índuke —kíxovokoxoane.

Koêku ne ndémoniu aukópova ne xâne ipúhikopeaku

Mt 12.43-45

²⁴ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Enepo ipuhíkopea xâne úroevo ne ndémoniu, píhoheo ya mêum ákoti apêti oposíkoti ókoku, itea ako ínixapana. Yane hara kôe: “Aungópovotiko xoko imbúhikopeaku” kôe. ²⁵ Yane aukópovane, yoko inú'ikopane sásasa koyépotine koane êno úhe'ene vo'oku ákoyea inú'epoya. ²⁶ Ina itaikopono po'í seti koeti ndémoniu itúkoti xanêpone. Yoko ainovo koati váhere yane inúxoti. Ina urúhikopovo xokóyoke neko hóyeno. Yane yupihovó koéne váherexea koépoku neko hóyeno yane inúxoti koêku —kíxovokoxoane Jesus.

Yúho sêno ihayú'ikoti eno Jesus

²⁷ Koêku íxómoyea koyúho ne Jesus, apé koéne sêno xapákuke neko êno xâne kohonókoti emó'u kó'iyea:

—Koâti únati koêku ne sêno koxe'éxapiti koane ohíkopiti ya xêne —koéne.

²⁸ Ina kôe ne Jesus:

—Hane itukóvovo koati motokeâti “únati koêku” kíxeokono, xâne kamokénoati ne emo'u Itukó'oviti koane itukoâti ne páhoenoa —koéne.

Hoénaxekonoke Njóna

Mt 12.38-42

²⁹ Hara koe Jesus koêku ho'uxo-ho'uxó kó'iyea ne êno xâne xokóyoke:

—Xoati váhere ra xanéhiko apêti yara káxehiko símokune úti, épemoikomaka iyupánevoti, hoénaxovepo itúkeovo xoko Itukó'oviti úkea njunáko. Itea ákomo ápahuina iyupánevoti noixonomo, ákoti itukapu kuteâti koêku xoko Njóna mekúke. ³⁰ Vo'oku kuteâti koêku Njóna itúkeovo hoénaxovepo xunako Itukó'oviti xapákuke neko íhae Nínivi mekúke, énomonemakamo ngoéneye, undí íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. Undímakamo hoénaxovepo xunako Itukó'oviti xapákuke ra xanéhiko apêti yara káxehiko símokune úti. ³¹ Simapúne kaxena yúhoikopeakumo Itukó'oviti ne xanéhiko, enepone seno náti mekúke íhae poké'e koéhati Sâba, hanekóxonomo xapákuke ne xanéhiko apêti kó'oyene. Exepúkotimo neko sêno, exókoatimo pahúnevo ra xanéhiko apêti kó'oyene, vo'oku yupíheovo ákoyea malíka úkeaku neko sêno kámokenoponea ne êno hána'iti kó'exoneyea ne Salúmaum. Yoko anéyene koati payásoti ya Salúmaum, enepora yuhó'ixopitinoe, itea ako itúkokonoke yúho. ³² Koánemaka ne íhaehiko Nínivi, hanekóxonomo xapákuke ne xanéhiko apêti kó'oyene yaneko káxe yuhaíkapa Itukó'oviti ne xanéhiko. Exepúkotimo neko íhaehiko Nínivi exókoatimo pahúnevo ra xanéhiko apêti kó'oyene, vo'oku enepone íhae Nínivi, kamoné'e yuho Njóna koyúhóti emo'u Itukó'oviti mekúke, ikótivexoa isónueke ne váherevoko koane kuríkophahiko. Yoko anéyene kó'oyene koati payásoti ya Njóna, enepora yuhó'ixopitinoe, itea ako itúkokonoke yúho.

Koêku yúku kouhápu'ikopeti

Mt 5.15; 6.22-23

³³ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Ako ihúxoti yúku kouhápu'ikope he'onó kixoaíti xoko ákoyeaku iyúsea. Ákomaka xovopu'í íxa ya sêsta, itea hane ímoa xoko koati imókonoku kouhápu'ikopeti motovâti ínixea koékuti urúkovati ne ovokúti. ³⁴ Kuteâti koêku yúku kouhápu'ikopeti, énomone koéneye ne yúke kexé'uke. Itukovo únati ne yúke, uhapú'itike yóvoheixo. Kene hákoti unâti ne yúke, hahákutikemo yóvoheixo. ³⁵ Yokómoma koêku ne mani uhapú'iti xikóyoke, enepone mani kouhápu'ikoti iséneu, mará'inamo itúkapu hahákutike imópi. ³⁶ Enepo itukapu ainóvoti uhapú'iti apé xikóyoke, ákoti óvaku kali hahakú koyétiya, ainóvotimo uhapú'itike yóvoheixo kuteâti koêku kouhápu'ikopeti koati xúnati uhápu'iyea kouhápu'ikopiti —kíxovokoxoane Jesus.

Koyúhoinoa Jesus pahúnevo ne farízeuhiko

Mt 23.1-36; Mk 12.38-40

³⁷ Uke'éxone koyúhoyea ne Jesus, ápe farízeu itaíkoati níkóponea óvokuke. Urúkovane Jesus óvokuke ne farízeu, ivátakone xe'o mêsa. ³⁸ Yoko iyúpaxova farízeu noixôa ákoyea háka Jesus ne kixoku kípovo'uxeovo farízeuhiko tumúneke níkea. ³⁹ Ina kíxôa Vúnae Jesus neko farízeu:

—Itínoe farízeu, kutí kénoe xâne kókoyuse kíxoixoti kípó'ikea enovópeti yoko úto meúkeke, itea kúveuke koati ênoti ihómuyo. Énomone kénenoye koêku itúkeovo ainóvoti váhere koékuti ová ne iséneu, koane usó kéyeyi yaúpu'iki po'ínuhiko xâne, kutí koeti hí'ixíti itukevo motovâti

kiri'uxi apeínopiti. ⁴⁰ Itínoe xâne ákoti isóneu. Haina póhutine koekútihiko noíxone po'ínuhiko xâne ivávako ne Itukó'oviti, itea koati ivavákotimaka ovoti isóneuke xâne. ⁴¹ Itúkupuikopo ovoti iséneuke iké'iparaxo Itukó'oviti, yane sasá'itimo uhá koeti kixeku itíkivo. ⁴² Koati kotívetimo kêku, itínoe farízeu. Kaná'uti ápeyea íperaxoke Itukó'oviti, hexakínoati póhuti yane uhá koeti yehí koeti ítikevo perêxo ndízimu. Muhíkinova ne kálíhunoe neóne xe'o yóvoku kuteáti otélam yoko árutu koane po'ínuhiko neóne kuteáti, peréxomaka ndízimu ya koékuti yé'akeye yêho. Itea enepone itíki ponóvoti koekúti koane ákoyea omótovo yokovo Itukó'oviti, ákonoe itíka. Yoko énomone itukóvovo koáti nékone itíki, ákotimaka kurí íxêa itíki ne po'ínuhiko koekúti. ⁴³ Koati kotívetimo kêku, itínoe farízeu, vo'oku iti yómoti ivátakea xoko ivatákokuti ya nonekútike xoko ivátakoku koati payásotihiko ya íhikexovokuke hé'e. Epó'oxo enepo yihoíkoko koêku víki ya none ovokúti, koati yáhatimaka yéxikono itíkivo teyonéti. ⁴⁴ Koati kotívetimo kêku, itínoe kutí koeti pok'é e kóxokonoku ivokóvoti, ákoti iyusêa ápeyea ekoxóvatiya. Vekôa xâne oukeke, ako éxa ápeyea imuyúkoti opékuke —kíxovokoxoane Jesus.

Exókoa Jesus pahúnevo ne éskiribahiko

⁴⁵ Ina kíxo Jesus ne po'í íhíkaxoati ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse:

—Íhíkaxotí, koêku kíxineye yihó'inoa ne farízeuhiko, kotívetinovimaka, uti íhíkaxoti yútoe Muíse.

⁴⁶ Yane hara kíxoa Jesus:

—Keáne itínoe íhíkaxoti yútoe Muíse, kotívetimakamo kêku. Vo'oku yane ênoti íhíkavoti íhikexone, kutí koe íkeínoxoti po'ínuhiko xâne êno ínati koekúti ákoti itâ koínoyea. Ákomaka kalíhuina yónea iséneu keínoyi póhuti kali koekúti yane íkeinoxike po'ínuhiko xâne. ⁴⁷ Koati kotívetimo kêku, vo'oku kékexuki katátumbana porófeta, enepohikone koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, koépeu yoxúnoekene. ⁴⁸ Yane kixeku itíkivo, koati keyuhópovoti kutipasí kó'iyea iséneu ne isóneu yoxúnoekene vo'oku kíxoaku ne porófetahiko. Koati énomonehiko koepékoa, ina kino'ókono keképukinoati katátumbana ne koépeuhiko, kutipasí keáti ne váhere ítuke yoxúnoekene. ⁴⁹ Énomone kó'ino ne Itukó'oviti yane hána'iti kó'exoneyea xoko kó'iyea: “Mbahukínoatihikomo porófeta koyúhoti emó'um xapákuke, koánemakamo ápostulu, po'í mbáhoenoa, itea koepékotihikomo po'ínuhiko mbáhoe, koane íkoítponoatimo kotíveti ne po'ínuhiko” kôe. ⁵⁰ Énomone kutí'inoke yoneátimo oukeke ra xanéhiko apêti kó'oyene ne itina heú koeti porófetahiko koépeuti ukeátine inâ turixóvo ra mêum, ⁵¹ ukeáti kaxénake koépekeokonoku Ámbeu tukú koeti kaxena koépekeokonoku Nzakáriya, enepone koépeuti ukeáti ne hána'iti imokóvokuti yonoti xoko áta yane kíndanake hána'iti imokóvokuti. Aungópatimaka ngíxeopinoe: Oúke ra xanéhiko apêti kó'oyene yóneamo itína uhá koetihiko neko koépeuti.

⁵² —Koati kotívetimo kêku, itínoe íhíkaxoati ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, vo'oku itínoe kutí koeti omó'ixoati ne xáve poréxoti xâne éxea ne kaná'uti exóneti íhae xoko Itukó'oviti, itea ako iké'itukexa, epó'oxo itopó kíxea ne po'ínuhiko xâne kaha'áti éxea —kíxovokoxoane Jesus.

⁵³ Ipuhíkopeane Jesus, koati imákinovati éskiribahiko yoko farízeuhiko, koane opósi'okeovahiko ya épemo'ikeake. Ako tópi kíxoaku yuhó'inoahiko, kaha'aínoti Jesus pahúkeovo ya yumópope. ⁵⁴ Koati kuxoátihiko ápeyeamo koékuti yuhu Jesus kutí'inoke motováti koyúhoyeahiko itúkeovo pahukóvoti.

12

Po'ínuhiko íhíkaxovike Jesus

Mt 10.26-31

¹ Yoko koati yupihóvotine êno xâne ho'uxo-ho'uxó koetíne koane ókonuhevekexeokoko. Yane turíxovone íhíkaxea ne Jesus. Íhíkauhiko ínuxo íhíkaxea. Hara kíxovokoxoa:

—Neíxipa ne kutí koeti kohiyákopeti pâum, ánahixope farízeuhiko, ákoti oríko ukóponea xapa po'ínuhiko xâne, enepone kutí kó'iyea koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne koeku enó'iyea ítuke ákoti aunáti.

² —Ako kixovókuti pikonéti éxeokono kó'oyene ákotimo kaurápu'ikakana. Koánemaka ne he'onó'oeti kó'oyene, kóyeane mo urápu'iyea. ³ Vo'oku uhá koeti he'onó'ú kíxene keyúhoyi, kóyeane mo kóurapu'ikeokono xapa xâne. Koánemaka ne koekúti hahaa kíxene keyúhoyi kúveuke yóvoku, kohonókokonotimo koyúhoyeokono, kutí'inokemo exoáti uhá koeti xâne.

⁴ —Itínoe íningone, hara ngíxopinoe kó'oyene: Hákonoe píke xâne motováti koépeepi, vo'oku poéhane kexé'u íto koépekea, yane ákone xunáko itúkea po'í koekúti. ⁵ Itea énjakapivo nékone tíyi, énomone ne Itukó'oviti apêti xunáko koépeepi koane iyónopeopi ipihóponovokutike. Ngáyukoa ngíxeopinoe: Itúkapu énomone tíyo.

⁶ —Ákoikopo akávanevo singu koeti kálíhunoe hó'openo ôti ya kali pí'áti pe'u tiúketi ákoti axu'ína ováti? Itea ako kalíhuina ápeyea xapákuke né'e ákoti exêa koêku Itukó'oviti. ⁷ Muhíkova

híyeu tíuti, éxoa Itukó'oviti yé'akeye. Hákoikopo píke, vo'oku itínenoe yupihóvo itóponone nonékuke Itukó'oviti yane ênoti hó'openo ôti —kíxovokoxoane.

Koêku teinôa xâne koyúhoyea hókea Jesus koáne akô'o teinâ
Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20; 2 Tm 1.8

⁸ Ina kixovókokoxopaikomaka Jesus:

—Koati ngxópitinoe: Uhá koeti xâne koyuhoâti nonékuke po'ínuhiko xâne itúkeovo hokónuti, kúteanemakamo ngxoaku nê'e nonékuke ánuhiko ya vanúeke. Ngoyuhoâtímakamo itúkeovo hokónuti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ⁹ Itea enepone koyuhoâti nonékuke xanéhiko ákoyea itúkapu hokónuti, ngoyuhópatimakamo nonékuke ánuhiko vanúeke ákoyea itúkapu hokónuti.

¹⁰ —Áva xâne vaheréxinonuti emó'u, apêtikomo oxéne itúyopea pahúnevo. Itea enepone xâne koyuhoâti itúkeovo váhere ne ituke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ákonemo itúyopeaku ne pahúnevo.

¹¹ —Enepo yamakánanoe yíhoikikono ya íhikaxovoku hó'e xanéhiko, koane nonékuke pahúkoti hiko yoko po'ínuhiko payásoti tuti xanéhiko, hako pipokéxinoa iséneu ne kixékumo yimópíke koane koékumo ne yíhuo, ¹² vo'oku yaneko ôra, íhikaxopitinoemo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti nékonemo keyúhoyi nonékukehiko —kíxovokoxoane Jesus.

Ako yusíka ixómoyea ipúpakinoa visóneu kahá'ayea úti vírikuxea

¹³ Yane apé koéne hóyeno xapákuke neko êno xâne kixoti Jesus:

—Íhikaxotí, pehúka ne mbo'ínu haxákeana ne apeínoati kúreinvike haíkene úti —kíxoane.

¹⁴ Ina kixôa Jesus:

—Hoyenó, undí'ikopo yúhoikovoku xâne? Haina indúkovoze nzaxákeokokoa ne xâne kúreinoa haíkene —kíxoane.

¹⁵ Ina kixovókokoxopaikomaka Jesus neko êno xâne kamokénoati:

—Yokóhiyanavao ne uhá koeti kó'iyevoku koekúti íyekovoze, enepohikone mani ixómoinoke ipúpakinoa iséneu keha'âti kurrí'uxeovo apeínopiti, vo'oku haina énomone ápeino ne xâne yara kúveu mêum —kíxovokoxoane.

¹⁶ Ina itukínoahiko Jesus íhokoake ne áha íhikaxea. Hara kíxovokoxoa:

—Ápe hóyeno iríku, ênoti pôreu ha'í nóne isáneke. ¹⁷ Ina koe isóneupinovo: “Námeamo ngxoaneye ra êno ha'í nónem? Vo'oku ákone iyónoangu”. ¹⁸ Ina koepómaka isóneupinovo: “Énjoa ngxoakumo. Ngatahíneatimo ra unákovoku ha'í nónem, ínamo indukápa koati hána'itíya. Énomonemo unángoa ra ha'í nónem, koáne ra uhá koeti apeínonuti. ¹⁹ Yane ínamo angôe: Éno apeínonuti ngoúnae. Ákomo malíka yónoku. Kó'oyene, poéhane ómomingea, níngea, énoyeovom yoko elókeyea ongóvo, ngoetímó.” ²⁰ Itea hara kíxoa Itukó'oviti: “Íti koati ákoti isóneu. Kó'oyene yara yóti, ivekóvotinemo. Kutí'ikopomo itópoinopi uhá koeti ne apeínopiti yúnahiu?” kíxoane Itukó'oviti —kôe éxetina Jesus.

²¹ Ina koe'ikomaka ne Jesus:

—Koati énomone koéneye ne xâne yuixóvoteoxo kurrí'uxea apeínoati yara kúveu mêum, itea ako apeínoati xoko Itukó'oviti —koéne.

Kuvóvoti Itukó'oviti

Mt 6.25-34

²² Ina kixovókokoxoamaka Jesus ne íhikauhiko:

—Énomone ngxínopinoo ákoyea ixomo ipúpakinoa iséneu kixékumo kêku itukovo káxe, ukínopikumo níke, koane nókone kezé'u, yoko kixékumo iké'ipovoxopivo. ²³ Vo'oku enepone kéyeku itukovo káxe, haina pohúneta níki, koane hainámaka pohúneta iké'ipovoxopivo yápeino.

²⁴ Ivévakapihi ne hó'openohiko ôti. Ako ná, koane ako itixeau ha'í nóne. Ákomaka unákovoku níka, koane ákomaka óvoku itixoku êno níkokónoti, itea kóyeano poréxea Itukó'oviti níka.

Ákoikopo yéxa itúkeovo itínoe yupihóvo itóponone yane hó'openohiko ôti? ²⁵ Ako ápahuina ya xepákukenoe itotimo koúkoponea kaxena ávoveani ivákapu, yusikoti yupíheovo kahá'ayea koúkoponea. ²⁶ Néixoaneikopo, koêku ákoyea ite itíki kalíhuti koekúti, ná'ikopo koeti ixómoino yónoheixoa iséneu ne po'ínuhiko koekúti? ²⁷ Ivévakapihimaka koêku payá'iyea ne koati uhé'ekoti híu ne itunoêvoti ya mêum, enepone iháxoneti humanévoti. Ako híka kuteâti xâne, koane ákomaka ixúxuka, itea koati ngxópitinoe: Muhíkova neko uhá koeti úhe'ene náti Salúmaum, enepone hána'iti iríku mekúke, ako itápana úhe'ene híu ne itunoêvotihiko íhae mêum.

²⁸ Katarákoapo Itukó'oviti ne itunoêvoti íhae mêum, mapini póhutine kó'oyene ápeyea, ihárotike oro'ókokonotinemo yúkuke, ínapomo hako katarákoapi Itukó'oviti, itínoe xâne ôriti kúveova. ²⁹ Hákonokopo ixomo yonóheixoa iséneu úkeakumo ne níke koane yéka. Hákomaka kenóko'inoe vo'ókuke ra koekúti. ³⁰ Vo'oku koati énomone yónoheixo isóneu xâne ákoti éxa Itukó'oviti ya uhá koeti óvohikoku yara kúveu mêum. Yoko éxoa Yá'a íhae vanúke kénokineo

uhá koêti ra koekúti. ³¹ Inúxotike ya uhá koêti, hane itíka yónoheixoku iséneu ítuke Itukó'oviti, yane kousókinopeatimo Itukó'oviti ne po'ínuhiko nékone —kíxovokoxoane Jesus.

Koêku ne kaná'uti íríkuxea xâne

Mt 6.19-21; 1 Pê 1.4

³² Ina kixovókokoxopaikomaka Jesus neko íhikauhiko:

—Itínoe hokónuti, itínoe kutí ngíxone kálihunoe su'úso ákoti axu'ína ikéneke koyonoáti, hákonoe píke, vo'oku koati ahá'ínopinoe Yá'a íhae vanúke itíkivo xanána koane yenópi vanúke natíxokuke. ³³ Enepone apeínopiti, yakávanea, koane pèrekexamaka xâne ákoti apeínoati ne ésa'i. Yane apétimo íhaku ítketina ákotinemo ipúpa'ixeaku, koane enómakamo apeínopiti ákoti uké'eyeaku vanúkeke xoko ákoyeaku itápana ómévoti, koane xoko ákoyeakumaka kálihunoe hó'openo níkhóeati. ³⁴ Vo'oku koêkúti yunákoaku ne apeínopiti, itukapu vanúkeke, áko'o itukapu poké'eke, énomonemakamo yónoheixo iséneu —kíxovokoxoane.

³⁵ Ina koe'íkomaka Jesus:

—Itíkupu xâne usó koyèti kuteáti koêku xâne iyukovó koyèti, ko'ípovó kixóixotimaka ípovo, koane ihuvé koyètimaka yukúna aukápapu kúxoixopone. ³⁶ Kutí yákoeyeno ahinoèti ixómoti noimé'exopo seópoe pátaraua ukopeáti áyuike kasátuxoti. Seópone pátaraua, enepo ipusókopo pahapéti, usó kóyepone ahínoe míhe'okopino. ³⁷ Koati únatimo koêku ne ahinoètihiko inú'epo pátaraua ixómoti noimé'exopa. Koati emo'úti ra yunzó'ínopinoe: Itukovó koetimoko koati pátaraua silo'íxopomo ípovo ko'ítukeya. Yane kavátahikoatimakamo neko ahínoe xe'o mésa ominoáti níka. ³⁸ Yusíkoti ítúkeovo ya kuku yóti, áko'o ya máturukata seópea ne pátaraua, koati únatimo koêku neko ahínoe inú'epo ixómoti noimé'exopa. ³⁹ Koati endó'okopitinoe koékumo: Eneponi exá únae ovokúti orana simope ne ómévoti, mani koyonoáti ne óvoku, ákoni síka úruekova ne óvoku. ⁴⁰ Keánenomakamo, neímexa ne aúngopovopemo, undi íhae vanúke íkútípasikoponovoti xâne, vo'oku ya koati ákoyeakumo kixápanu, énomonemo aúngopeovo —kíxovokoxoane Jesus.

Éxetina Jesus koeku únati yoko váhere ahinoèti

Mt 24.45-51

⁴¹ Ina kixó'a Péturu ne Jesus:

—Unaém, enepora yéxetina apèti íhokovo, koati utíne itíkino? áko'o uhá koetímaka xâne —kíxoane.

⁴² Ina kixó'a Jesus itukínoati po'i íhokoake:

—Kutí'íkopomea itukóvo kuteáti ne ahinoèti koati yuixóvoti ítukexeokonoke, koane ponóvoti isóneu ítukeke? Énomone neko poréxoakemaka pátaraua éxea koêku ne po'ínuhiko ahínoe, motováti kousókino nákonoe koatíke kaxénaxeokonoke. ⁴³ Koati únatimo koêku ne ahinoèti inú'epomo pátaraua kíxeaneye ko'ítukeya aukápapu. ⁴⁴ Koati endó'okopitinoe koékumo: Kuri'ó kixóátimo pátaraua kóyoninoe uhá koeti apeínoati. ⁴⁵ Itea enepo akóe isóneu ne ahinoèti: “Yupíhovane xu'íkeneyea ne mbátaraua” akóe, ina turixápu yehépoke'exe ne po'ínuhiko ahinoèti, ha'íne, koane yuixeovo níka, ényeoovo yoko kohíhiya, naíxapu nè'e. ⁴⁶ Vo'oku seopó koetímoko pátaraua ya káxe koati ákoyeaku kuxápa, koáne ya óra ákoyeakumaka éxa káyukopeovomo. Yan'è, koati kotívetimo kíxoaku pátaraua ipihápana. Iyonópatimo xoko iyónopoku xâne ákoti akutípo.

⁴⁷ —Enepone ahinoèti exoáti ne ahá'ínoa pátaraua, itea ákoti usó akóye kóusokea, ákotimaka itukéa ne áha, koatimo xúnati yehépoke'exeokono ipihápanakana. ⁴⁸ Itea enepone ákoti exá ne ahá'ínoa pátaraua, yusíkoti váherexea ítuke koane motókeyea xu'ínayea íphoponeokono, itea ákomo áxuna kíxoakumo pátaraua yehépoke'exe ipihápana. Vo'oku enepone xâne énoti pónekonoke, konokoáti endó'yeamaka únatinoe koekúti ítuke, póreupo vo'oku endó'ieya pónekonoke. Kúteanemaka koêku ne xâne xu'ínati ípara, koati konokoáti endó'ieya póreupo anu'úkupati ne yé'akeye pónekonoke —kíxoane.

Xâne okopókokoti vo'oku Jesus

Mt 10.34-36

⁴⁹ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Enepone nzímea yara kúveu mêm, ínzkoka yúku oro'ókoti, yoko ehá'ani turíxeovone kó'iyeaneye. ⁵⁰ Itea anéyeiko kotíveti koekúti véngokuikomo. Koati konokoáti ítúkeovo oúngekemo yóno ne éno tíveko koekúti, epó'oxo koati hána'ítine tíveko ínzóneu koêku ávóyena ndarú'uxa. ⁵¹ Ikítixatinoe nzímínoti motó'ieyova úhepeyeva isóneunokoko ne xâne yara kúveu mêm? Ákomo ákoeneye. Koati endó'okopitinoe koêku: Apétimo okopókokoti vo'ónguke. ⁵² Ukeátine kó'oyene, itukovo apèti singu koeti ko'óvokuti ya póhutike ovokúti, mopó'amo okopáti ne po'i pí'áti, itukovo pí'áti okopátimo ne po'i mopó'áti vo'ónguke. ⁵³ Kúteanemakamo koeku hóyeno yoko xé'a. Okopátimo hóyeno ne xé'a, áko'o itukovo xé'a okopámo ne há'a vo'ónguke. Kúteanemakamo koeku séno yoko íhíne. Okopátimo séno ne íhíne, áko'o itukovo

ihíne okopómo êno vo'ónguke. Kúteanemaka koeku sêno yoko sinéna vo'ónguke, okopâtimo sêno ne sinéna, áko'o itukovo sinéna okopâ ne imóse vo'ónguke —kíxovokoxoane Jesus.

Hoénaxovope yé'exeovone hunókoku ra mêum
Mt 16.2-3

⁵⁴ Ina kixovókoxopaikomaka Jesus neko êno xâne:

—Enepo neixónoe kapási ukeâti kíyo'i káxe, “Úko rakéne” kénœe. Koáne, kevo'oxo. ⁵⁵ Koáne enepo sa'iri'okovo ne ihunóvoti, neixoátinoe ne úkeaku, “Kotúpotinemo” kénœemaka. Koá'axo, kotúpo. ⁵⁶ Itínoe ikútixapovoti koati ko'éxoneti, é'exo kíxeanoe koêku ra mêum koáne ra vanúke, koêku kahá'ayea kévea koane kotú'iyea, itea inípono ákoyea yéxa itukóvotiye ra káxehiko símokune úti. ⁵⁷ Manímaka konókoti yéxinoe péni iséneunoa ra koekútihiko! —kíxovokoxoane Jesus.

⁵⁸ Ina koe'íkomaka:

—Itukovo apêti évotikopike po'i xâne, ina omôpi yuhoíkovokutike, ya koêkuiko yéni, tumúneke sími yuhoíkovokutike, yapásika kíxeaku unátipinokoko iséneuo, maka hákone iyonópi nonékuke ne pahúkoti yuhoíkovokutike, vo'oku mani kurikópi nê'e xoko pulísea. Kene ne pulísea, mani kurikópiti ika'ákovokutike. ⁵⁹ Enepo akoéneye, koati ngxíópiti ákoyeamo ípíhikapi koêku ákopa peréxapa uhá koêti ne yoréveu —kíxovokoxoane Jesus, exókoatihiko kónœea épemea Itukó'oviti kotúyopinoa pahúnevo tumúneke seópea nonékuke.

13

Konókoti kuríkopea úti ne váhere vítuke

¹ Koati énomone yaneko koyúhoyeaku Jesus, apé koéne xanéhiko simoâti, koyuhó'inoati koêku ne íhaehiko Ngálíleya, koépeu Pilátu, itúkeovo isúkotihiho hó'openo, ikó'iparaxoke Itukó'oviti, yaneko koepékokonone. ² Ina kixoáhiko Jesus:

—Ikítixatinoemea koati yupihóvoti váherevoko ya po'ínuhiko xâne íhae Ngálíleya nekóyohiko vo'oku kixókonokuhiko koépekeokono? ³ Ako kalíhuina kó'iyeaneye. Koati ngxíópitinoe: Enepomó hákoti íketívexoa iséneuko ne pehúnevo, koane hákotimaka kirikópa, koati kotívetimakamo kixékonoku ya hunókokuke. ⁴ Kene neko dizoitu koeti ivokóvoti ya Silôe íkoro'uxovone neko éyevoti péti vanúkeke koexépoeti, pe'okoátinoemea itúkeovo koati yupihóvoti váherevoko ya uhá koeti po'ínuhiko xâne íhae Njeruzálem? ⁵ Koati ngoyuhó'ínopitinoe: Enepomó hákoti íketívexoa iséneuko ne pehúnevo, koane hákoti kirikópa, koati kotívetimakamo kixékonoku ya hunókokuke —kíxoanehiko Jesus.

Koeku xuve figu ákoti há'i

⁶ Ina itukínoahiko Jesus íhokoake ne âha íhikaxea. Hara kíxovokoxoane:

—Ápe hóyeno apêti xuve figu xapákuke xuve úva nóne. Po'i káxe opósikoponea há'i yane xúve itea ako êho. ⁷ Yane ina kixôa neko koyonínoati ne nóne: “Mopó'ane xoénae ixomo ombósi'ixoponea há'i rá'a, itea anéyeko ávovea ênjo. Titúkane kó'oyene, vo'oku ovohí koati ra poké'e koêku ákoyea pôreu” kíxoane. ⁸ Ina yumopá ahínoe: “Síkeavone yara xoénae. Imbanó'ekoatikomo, ínamo ímbíhina katamú'ikoati. ⁹ Yane enepo paréxa há'i, únatimo. Kene hákotimo, pehúkanemo tetúkeovo” kíxoane —koéne éxetina.

Sêno ka'arínetai koítovone Jesus

¹⁰ Ya sâputu, káxe koati sasá'iti xoko evo júdeu, ixómoti íhíkaxo ne Jesus ya íhikaxovoku hó'e júdeuhiko. ¹¹ Yane simóne sêno ka'arínetai. Dizoitu koétine xoénae ixomo iká'arinexoa ndémoniu. Yupíhovone itipu'í kó'iyea vo'ókuke, ákone ita ponópeovo. ¹² Noixoáne Jesus, íhákoxoane ina kixôa:

—Senó, ítivoane ra yaríne —kíxoane.

¹³ Yane ípiho vó'u Jesus muyókuke. Ehá'axo kíxoane, ponópovone koxé'u neko sêno. Yane yupíhovó koéne íháyu'íkea Itukó'oviti neko sêno. ¹⁴ Itea ímaikovo ne inuxínoti itukéti yane íhíkaxovoku hó'e júdeu, vo'oku koíteova Jesus ne sêno ya sâputu. Hara kôe:

—Anéye sei koeti káxe motovâti ko'ítukeya ne xâne. Énomone síminoe ítivoa ne yaríne, kene ako yusíka itúkeovo ya sâputu, káxe koati sasá'iti hó'êke úti —koéne.

¹⁵ Ina kôe ne Vúnae:

—Itínoe ikútixapovoti koati sasá'iti ya po'ínuhiko xâne, ákonikopo kíxepananoe ne píyo vúi, itukovo píyo juméntu xoko ómomikoku íyikoponi úne ya sâputu? ¹⁶ Ina keno'óko ra sêno, koati ámoripono Ábraum iká'arinexone Satánae dizoitu koétine xoénae. Ná'íkopo koeti ákoino omótova íteova ya aríne ya sâputu? —kíxovokoxoane.

¹⁷ Uke'éxone koyúhoyea Jesus, teyó koénehiko neko uhá koeti okopâti, itea yupíhova elókeyea okóvo ne po'ínuhiko júdeu vo'ókuke uhá koêti neko íhayú'íuti ítuke Jesus.

Éxetina Jesus koèku ukóponea ne ake nonéti koéhati mostarda

Mt 13.31-32; Mk 4.30-32

¹⁸ Hárámaka koe íhikaxea ne Jesus:

—Kutimea koéneye ukóponea ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne? Kutimea ínzokoa? ¹⁹ Hara koéneye kalihuti ake nonéti, enepone iháxoneti mostarda enepo nóa hóyeno ya isáneke. Ihonópone, paya'ínemaka, itúkovone xuve tikóti. Yane itúkotine môko ne hó'openo ôti káva'oke —koéne.

Éxetina Jesus koèku ne kohiyákopeti páum

Mt 13.33

²⁰ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Kutimea ínzokoa kixoku ukóponea ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne? ²¹ Hane koéneye kohiyákopeti páum veínoake sêno ánahíxea mopo'âti ihíxopeti tiríku. Ehane heú kíxoa kohiyakea ne tiríku —koéne.

Koeku kalíkuti pahapéti

Mt 7.13-14; 7.21-23

²² Koèku yónea ya Njeruzálem ne Jesus, koane íhikaxea emo'u Itukó'oviti yane pitivókohiko yoko ipuxóvokutihiko vékoku. ²³ Yane ápe xâne kixoti Jesus:

—Unaém, ákomeamo axú'ina ne xâne koítovone Itukó'oviti yonopâti xokóyoke?

²⁴ Ina yumopâ Jesus, itukínoati íhokoake.

—Kéxuna'ixapunoe víki ne kutí koeti kalíkuti pahapéti. Koati ngxípitinoe: Enómo kaha'âti vékea itea ákomo íta —kíxoane.

²⁵ Ina itukínoamaka po'i xêti, íhokopovoke, koane íhokoake ne xâne ákotimo urúkapapa ne natíxoku Itukó'oviti vanúkeke. Hara kôe:

—Exepúka ne únae ovokúti, exexápame ne pahapéti, itukapu meúkeke yovó'ikonoe íxómoyea ipísoko pahapéti ké'iyi: “Unaém, míhi'akinavea ne pahapéti” ké'iyi, yane haramo kixópi: “Hainánoe iti ovónje” kixópitinoemo. ²⁶ Ínamo íxeánoe: “Kahá'inepipepo úti xe'o mēsa óvoku níkokónoti yoko ekâti yanekóyoke, koane koati vípuxovokuke íhikexopepo” kixeâtimo. ²⁷ Itea haramo koépomaka yuhó'inopinoe únae ne ovokúti: “Ako énjapinoe. Yahíxupunu, itínoe itúkoti váhere” kixópitinoemo. ²⁸ Yane neixoâtinemo ne Ábraum, Izáki koane Njako ya natíxokuke Itukó'oviti, koánemaka uhá koetihiko ne páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u mekúke, itea kíríkókonotinemo meúkeke yane natíxokuke Itukó'oviti. Yoko enómo iyókexoti yoko ngarútítukexoti ðe vo'oku hána'iti tiveko koeku xâne xoko yenópoku. ²⁹ Enómo xâne ívatákopotimo xe'ókuke mēsa ya natíxoku Itukó'oviti ukeâti ya uhá koeti ra kúveu mēum, xoko úkeaku ihâroti, yoko xoko íyeu kíyo'i káxe, koane xoko úkeaku kásati, yoko xoko úkeaku ihunóvoti. ³⁰ Apêtimo xâne ákoti apayáso ovoti íkenétike koèku kó'oyene itukóvotimo koâti teyonéti ya po'ínuhiko xâne yaneko káxe. Kene xapákuke ne teyonéti koèku kó'oyene, apêtimo okópoti koati íkenétike —koene Jesus.

Ako omótova okóvo Jesus ne íhae Njeruzálem

Mt 23.37-39

³¹ Koèkuiko koyúhoyea ne Jesus, ápe farízeuhiko kixopónoati:

—Hákone yovóheixo yáye. Ipíhikapi rá'a, vo'oku kahá'ati koépekeopi ne Êrodi —kíxoanehiko.

³² Itea hara kíxoa Jesus yumópeahiko:

—Yéta'akapana ne Êrodi, enepone kutí koeti éxeako úkoe, ngópuhikopeakomo ndémoniu xoko xâne úroevo, yoko ngoíteovoiakomo ka'aríneti kó'oyene yoko ihârotike. Yane mopó'apeke káxe, unzéxotinemo índuke. ³³ Ngonókotiko ungóponea ya po'íkehiko pitivóko kó'oyene, koane ihârotike, yoko po'íke ihâroti, motovâti nzímea Njeruzálem, vo'oku ákomo po'í koépekokonoku porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti, ákoti itukapu ya Njeruzálem.

³⁴ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Imáko ké'iyivoku, itínoe íhae Njeruzálem. Aínovonoe iti xâne yómoti koépekea porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti. Aínovonoemaka iti koépekenati ovoxe Itukó'oviti páhoe xepákukeno, hipokoâti ya mopô. Kuteâti kíxoaku tapi'i ho'úxea ne xe'éxaxapa opékuke kévi, mani ngaha'âtimaka ngíxepineye kuteâti, itea ákonoe yakáha'a. ³⁵ Yara kuteâti kékunoe, ákonemo ovâti ra yóvokunoe. Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Ukeátine kó'oyene, ákonenoemo neixapanu tukú koeti yaneko káxe ké'iyikunoemo: “Viháyu'ika ne páhoenovi Vúnae Itukó'oviti, enepone keno'ókoti ya iháke Itukó'oviti” yakoénoe —koéne ne Jesus.

¹ Po'íke sâputu, pîho Jesus níkóponea óvokuke farízeu. Yoko koati teyonéti neko hóyeno xapákuke po'ínuhiko farízeu. Enepone xanéhíkoya, koati komómoti Jesus. ² Ápemaka hóyeno momo'ópixoti. Koati nonékuke Jesus óvoheixo. ³ Ina kixovókokoxa Jesus ne júdeuhiko ihíkaxoti yútoe Muíse, yóko'o ne farízeuhiko:

—Yane Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti, poréxovi koiteovo uti xâne ya sâputu? áko'o ako paréxavea —kíxovokoxoane.

⁴ Itea yunuku-yunukú koénehiko. Ina namu'ókoa Jesus neko hóyeno, yane koítovane, ina porexôa pihópea. ⁵ Ina kixovókokoxopamaka Jesus neko xâne:

—Ínani áva xí'íxa, áko'o vuina íti ikoróno'ekovoti ikokúti. Yusíkotini itúkeovo ya sâputu, ákonikopo yéhaka víyópi? —kíxovokoxoane.

⁶ Itea ákohiko éxa kíxoaku yumópea.

Kahaná'ikokonotimo ne xâne ákoti kapayásakapapu

Lk 22.26-27; Fp 2.3; 1 Pê 5.5

⁷ Koêku íxómoyea komóma Jesus ne hupíutihiko koane kixoku noívokoxea haxaéti ivatákokuti xe'ókuke mēsa xapákuke xâne koati payásoti, yane turíxovone itúkinoa íhokoake ne áha íhikaxea. Hara kôe:

⁸ —Enepo iteíkakana níképoni xoko áyui kasátuxoti, hako neivókokoxo ivétakoku ovoti xêrerekuke kasátuxoti, vo'oku enepo síma koati payásoti ya itíke, ⁹ yane simópitimo ne itaikopiti, enepone itaíkoatimaka ne po'í simôti, epemópitimo ípekivo motovâti ivátakea ne po'í simôti. Yane hána'itimo tíyapana koêku vatahí képi po'íke.

¹⁰ —Itea enepo áva itaikopiti, hane yéna ivétakoponi xoko ivatákokutihiko ákoti itukapu ivátakoku payásoti. Yane enepo pihinápi ne itaikopiti, haramo kixópi: “Iníngoné, hara ivétakapana nonekúti xêrerekuke ne kasátuxoti” kixópitimo. Yane kuteáti kixópiku, koati kapayásokopitimo nonékuke uhá koeti po'ínuhiko itá'íuti.

¹¹ —Vo'oku koteyókokonotimo ne uhá koeti kapayásokopovoti. Kene ne ákoti kapayásakapapu, kahaná'ikokonotimo —koéne.

¹² Ina kixoa'ikomaka Jesus ne itaíkoati:

—Enepo áva íte'iu yóvokuke arámusakoponea, áko'o jántaxoponea, hako itukovo ínienehiko íteiko, itukovo pe'ínuhiko, áko'o itukovo iyínoxapa. Hákomaka íteíko míxone xêrerekuke yóvoku áva íríkuhiko xapákuke. Vo'oku íxeáneye, itaikopopitimakamo níképoni óvokuke. Yane koati nemukópatinimo ésa'i ne itúkinoa únati ne po'í xâne. ¹³ Itea enepo yokoyûi, hanemo íteika xâne ákoti apeínoati, koáne ne apêti isáyunevo poixo'o múyo, koáne ne mohéveu yoko komítitihiko. ¹⁴ Yane koati únatimo kêku, vo'oku ákoyea oxéne ne íte'iu poréxopeopi ésa'í únati íteineo. Itea koati apêtimo némoepo yaneko káxe epépkopeakumo ukópea xapa ivokóvoti ne kasása'iuipo Itukó'oviti, enepohikone ponóvoti kixoku itúkeovo —kíxoane Jesus.

Éxetina Jesus koeku hóyeno kóyuiti

Mt 22.1-10

¹⁵ Yoko ápe ha'íne Jesus xe'ókuke mēsa kameáti neko yúho. Yane hara kixo Jesus:

—Koati únatimo koêku ne xâne apêti xapa níkaxóvoti ya natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke —kíxoane.

¹⁶ Ina itúko xêti ne Jesus. Hara kôe:

—Ápe hóyeno itúkoti hána'iti níkaxóvoti, ênoti húpiu. ¹⁷ Simovóne orána neko níkaxóvoti, pahúkone ahínoe kixóponea neko húpiuhiko yusíkea píheanehiko vo'oku usó'iyeeane uhá koêti.

¹⁸ —Itea póhutihiko neko hupíúti, aínovo apêti pón'onexeevoko. Hara kixoa inúxoti yu-mopâti: “Apêti poké'e inámati váneum. Koati ngonokoátiko noínjoponea. Yokóseanau, yéta'akapinanamo ne pétaraxa ákoyeanemo omótova mbíheá” kíxoane.

¹⁹ —Ina kixôa po'ínu: “Apêti singu koeti vûi ka'apénékokoti, váneum, yoko ngonokoátiko nzíxópea. Yokóseanau, yéta'akapinanamo ne pétaraxa ákoyeanemo omótova mbíheá” kíxoanemaka.

²⁰ —Ina koemáka ne po'ínu: “Ínati ngoyêno. Ako omótova mbíheá” kôe.

²¹ —Aukópovo ne ahinoêti xoko pátaraxa, heú kíxo koyúhopinoá uhá koêti neko koekúti. Yane yupíhova ímaíkinovo xanéhiko húpiu neko únáe ovokúti. Ina kixo ahínoe: “Yéhakapu, pihéne ya uhá koeti none ovokúti ya pítivokona úti, ya koêkuti xe'o ovokúti vékoku xâne. Víyahikapana ne xâne ákoti apeínoati koáne ne isayú'ixovoti poixo'o múyo, yóko'o ne komítiti, koáne ne mohéveu” kíxoane.

²² —Koane pihóne. Ikénepoke, hara kixoa ahínoe: “Unaém, indúkoane ne péhoenonu, itea anéyeiko ivatákokuti” kíxoane.

²³ —Ina kixôa pátaraxa: “Yéhaka víki ya none ovokúti koáne ya kálihunoe xêne. Koêkuti tekópone, pehúka yákeneye maka ípúhikane ra óvongu. ²⁴ Koati ngxópitinoo: Ákomo ápahuina

xâne xapákuke neko inúxotihiko nzúpiu mboréxeakemo níkea ra níkokónoti ngoúseune” koéne —koe éxetina Jesus.

Nókone kó'iyea isóneue ne kahá'ati hókea Jesus

Mt 10.37-38; Lk 9.23-24; Xu 12.26

²⁵ Yoko yupíhova éno xâne hokó'ixoti Jesus koéku yónea. Ina inonéxinova Jesus, hara kíxovokoxoa:

²⁶ —Uhá koéti xâne kahá'ati hókeonu, konókoti itúkeovo úndi ako omótovoxo okóvo ya uhá koéti, inati yusíko itúkeovo ínzikau. Ako yusíka itúkeovo há'a, éno, yéno, xe'éxaxapa, itukovo po'ínuhiko ako omótovoxo okóvo ya undíke, muhíkavamaka unako koéku yara kúveu mêmum.

²⁷ Koáne enepone xâne ákoti usó akóye koitoponeovo kotíveti koéku hókeonu, ákotimaka akahá'a kutí kíxeovo xâne koínoti kurúhuna iyonókono xoko kurúhuxokonokumo, ako yusíka itúkeovo hokónoti. ²⁸ Konókoti itúkinoia isóneue xâne inúxotike íteamo hókeonu, áko'o ákoyea, kuteáti koéku áva xepákukenoe kahá'ati koéxepukea éyevoti péti vanúkeke. Ako yusíka itukó kíxea, ákoti itukína isóneue yé'akemoye ésa'i ováti inúxotike. Konókoti ivátakinoia okóvoxea yé'akemoye ésa'i inúxotike, noixoáti motó'iyevomano ne tiúketina. ²⁹ Vo'oku eneponi uke'é akóe tiúketina, póhulikone poéheve úsexo, ákotineni omotóva úsexea háxa, yane mani koemóke'eati uhá koéti xâne noixoáti ³⁰ koáneni kíxeokono: “Enepone hóyeno, pohu turí kixo ítuke, ako úsexa” mani kíxokónoti.

³¹ —Kúteanemaka koéku xoko náti. Ákoni pihó akoe okótumonexea po'i náti, anáne, kaha'áti okópea ákoti ivatáka inúxotike, itúkinoati isóneue íteamo ya yehí koéti mili húndaruna ne keno'ókinoati okópea omoti vinti koéti mili húndaruna. ³² Vo'oku eneponi inixá ákoyeamo íta, ya koéku ávoveya malíka ne anáne, mani apétimo páhoe xokóyoke epemóponoati nókone itúkea motováti ákoyea isukókoti.

³³ —Keánenomemaka, uhá koéti xepákukenoe kahá'ati hókeonu ákoti usó akóye kuríkea uhá koéti ítukevo, ákomo omótova hókeonu —kíxovokoxoane.

Koeku yúki ákotine uhéko

Mt 5.13; Mk 9.50

³⁴ —Koati únati koekúti ne yúki, itea enepo auké'e taú'iko, ákonemo oxéne aúkopinokonoa. ³⁵ Yane ákone itúkovo. Muhíkova eneponi kurikákana poké'eke xoko nonéti, koaneni anahákana isiko hó'openo, ákoni itúkovo. Poéhane kuríkeokono. Koékuti kamoáti ra yúnzo, ivávaka —kíxovokoxoane Jesus neko xanéhiko.

15

Kóseana Jesus ne xâne pahukóvoti

Mt 18.12-14

¹ Yoko éno koperáxinoti náti, enepone ánu'ukenati kóperau, koane enómaka xâne pahukóvoti pihóti xoko Jesus, kamokénoponoati. ² Yane kapáhakinovohiko koeku Jesus ne farízeu, enepohikone yuixóvoti hókea yútoe Muíse, koáne ne ihíkaxoti yútoe Muíse, enepone éskiribahiko. Hara kíxókoko:

—Imáko ra hóyeno anahíxovoti xâne pahukóvoti koane iníkoatihikomaka —kíxókokone.

Ihíkavoti ihókovoti koeku moyóniti su'úso

³ Ina itúkinoahiko Jesus ihokoake ne áha íhikaxea. Hara kíxovokoxoa:

⁴ —Inani áva hóyeno xepákukenoe apéti póhuti séndu su'úsona. Kavú'íxa póhutiya, ákonikopomea kuri íxahiko ne noventai nove koéti ya xoko óvoku kóyonoyea ya mêmum, koeku opósikoponea neko moyóniti tukú koéti inixápana? ⁵ Yane inixápanane, mani yupihovó koéti elókepea okóvo. Mani imó kíxopáti povókuke omópea. ⁶ Yane seapáne óvokuke, mani ho'úxoti ínikonehiko yoko ko'óvokutihiko xérekuke óvoku inani íxá: “Hivá'axapananu ya elókeko ongóvo, vo'oku ininjopane ne nzu'úsona ivu'ixoti” ákoni íxa?

⁷ —Koati ngixópitinone kó'iyeanemakaye ne éno elokékoti okovóti ya vanúkeke enepo apé póhuti pahukóvoti íkotívexoati isóneuke ne váhere kíxoku itúkeovo, koane epémoti Itukó'oviti kotúyopino. Enoné'e elokékoti okovóti vo'ókuke neko póhuti koxe'u xâne yane noventai nove koéti ponóvoti kíxoku itúkeovo ákoti okonóko épemea Itukó'oviti kotúyopinoa pahúnevo —koéne.

Ihíkavoti ihókovoti koeku tiúketi kovú'e séno

⁸ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Inani áva séno apéti yehí koéti pe'u tiúketina. Kavú'íxa póhuti yane yehí koéti, ákonikopomea íhuxa yukúna, ina kókoyuse íxá kaúha'íxea uhá koéti ne kúveu óvoku opósikopati tukú koéti ínixoponea? ⁹ Inixápanane, mani ho'úxoti ínikonehiko yoko ko'óvokutihiko oveáti

xêrerekue óvoku, ínani ixâhiko: “Hivá'axapananu ya elókeko ongóvo vo'oku íninjopane ne po'i pe'u ndiúketina ngovú'emeku” ákonikopomea ákoe?

¹⁰—Koati ngxíópínoe: Énomonemaka koéneye elókeko okóvo ne ánju, enepohikone ovuxe Itukó'oviti ya vanúke enepo apê póhuti pahukóvoti ikotívexoati isóneuke ne váhere kixoku itúkeovo koane epémotimaka Itukó'oviti kotúyopina —koéne.

Ipuhúkeati óvoku há'a ákoti kayúsea kixoku itúkeovo

¹¹ Ina koe'íkumaka íhikaxea Jesus:

—Ápe hóyeno pi'áti xé'a. ¹² Po'íke káxe, hara kixo há'a ne nihí'iti xé'a: “Pai, mani ngaha'átine peréxinoe ne íkinonuke yane apeínoati” kíxoane.

—Yane haxákoane há'a apeínoati neko pi'áti xé'éxa. ¹³ Avo áxu'íkene, kaúnakovo neko homoêhou. Yane ómane uhá koêti ne apeínoati. Úkeane pího po'íke poké'e ákoti malíka. Heu-heú kíxoa komóhiyea neko tiúketina. Koêkuti áha kíxeova, itúkoa. Koati vaheréxoti kixoku itúkeovo.

¹⁴—Uke'éxoane heú koêti neko tiúketina, kenó'okone êno hímakati yaneko poké'e. Yane turíxovone ikónoko'ixeovo neko homoêhou. Épekoanemaka hímakati. ¹⁵ Úkeane pího xoko hóyeno íhae neko poké'e oposikoponoti itukétiya. Yane pahúkoane hóyeno óyonokuke kátarakinoa kuréna. ¹⁶ Yákoxonoye, iyokovane níkea neko níka kúre. Koáhati ákoti porexoáti níka. ¹⁷ Ina itukópinovo isóneu neko homoêhou. Hara koe isóneupinovo: “Enepohikone ko'itúkeinoti nzá'a, ainovo koati únatihiko níka. Inímbono yáye ngoítóponovoti kotíveti ya hímakati. ¹⁸ Ngaúnakapapuvo, mbihópotine xoko nzá'a kó'oyene. Ká'aye ngxipátimo: ‘Pai, koati undí ákoti aunáti kixoku itúkeovo nonékuke íhae Vanúke koane nenékuke. ¹⁹ Ákone omóndokea indúkeovo xí'íxa. Kutí íxepanune yahínoe' ngxipátimo” koéne isóneupinovo. ²⁰ Yane koúnakopovone neko homoêhou ina pihópo xoko há'a.

—Avo malíkapa, ínixopane há'a yákeneye koane yupíheovo kóseanayea. Ina ehakóvo okótumonexopea koáne opóno'ekopea. ²¹ Ina kíxo há'a neko homoêhou: “Pai, koati undí ákoti aunáti kixoku itúkeovo nonékuke íhae Vanúke koane nenékuke. Ákone omóndokea indúkeovo xí'íxa” kíxoane.

²²—Yane hara kixo ahínoehiko neko há'a: “Yéhakapunoe, yámane ne koati únati ipovóti, itíkapi na nje'éxa. Itíkapi namaka horóxona yoko hapátuna. ²³ Viyápananoemaka ne koati kínati xé'éxa váka koane isikanoe. Vokóyui, aélokenemaka vokóvo ²⁴ vo'oku kutí koetine ivokóvoti ra nje'éxa, itea iyúkopovone. Kutí koe ivu'íxoti, itea íninjopane” kíxoane.

—Yane turíxovonehiko kóyuiyea.

²⁵—Yoko mêm um óvoheixo ne xuvé'eti xé'éxa neko hóyeno. Ye'éxopone óvoku há'a, kamone êno emó'u oxokénati yoko hiyokéxotihiko. ²⁶ Ina ihaxíko ahínoe há'a epemoáti kó'inokeneye ne koekúti.

²⁷—Yane hara kíxoane ahinoêti yumopá: “Seópotine yáti. Yoko kóyuiti ne yá'a. Pahúkomaka isúkeovo ne koati kínati xé'éxa váka vo'oku ákoyea yuváti ne yáti koeku seópea xokóyoke” kíxoane.

²⁸—Yane yupihovó koene ímaikeovo xuvé'eti xé'éxa neko hóyeno kamóa. Ako akáha'a úrukopeovo ovokútike xoko ayuíti. Ina ipuhíkinoe há'a oposíkoati kouhepekeopea isóneu. ²⁹ Itea hara kixo há'a neko hóyeno: “Pai, enóne xoénae ngo'ítukeinopi. Ako anú'ungeaku yemó'u koane koêkuti péhoenonu, indúkoa. Itea muhíkova kali xé'éxa váxikita, ako peréxinoaku motováti ngóyuiyea xapa íningone. ³⁰ Itea koeku seópea ne xí'íxa, enepone heú kixoti uké'exeapeínoati yátikeneye xapa mohíti sêno, ainovó koe énomone itíkino ayuíti. Pehúkoakomaka isúkeovo ne koati kínati xé'éxa vakana úti!” kíxoane.

³¹—Ina kixóa há'a: “Nje'exá, koati yóvokune yáye njokóyoke. Heú koeti apeínonuti, ítikenemaka. ³² Yoko koati konokoáti kóyuiyea úti koane elókeyea vokóvo vo'oku enepora yáti, kutí koe ivokóvoti, itea iyúkopovone. Kutí koémaka ivu'íxoti, itea íninjopane” kíxoane há'a —kôe éxetina Jesus.

16

Ihíkavoti ihókovoti koeku hóyeno koyónoti ítukevo pátarauxa

¹ Ina kixovókoaxa Jesus ne íhikau:

—Ápe hóyeno íríku apêti ahínoe exeáti koêku ne uhá koeti ítukevo. Ina apê koyuhópinoati yupíheovo évokeovo ya apeínoati vo'oku itúkeovo aúpu'ikenati ne exeáti koêku ne ítuke. ² Yane pahúkoane íríku iháxikeye neko ahínoe ina kixóa: “Kaná'uti ra eyéngu ve'óku? Konókoti yéxokinu kixoku koêku ne itikeinonu, vo'oku ákone omótova yóvi ra itukéti” kíxoane.

³—Ina koe isóneu neko hóyeno: “Namo ángoeneye kó'oyene? Pahúkoponune ra mbátarauxa. Ako inda indúkea ínati itukéti kuteáti ngo'ítukeyea kaváne. Koane ndéyo indúkeovo

épemokenati. ⁴ Énjoane ngíxoaku kó'oyene, maka mbahukápakananane aváne íningone usó koyéti óngea óvokuke, ínzuinovokemo káxehiko keno'ókoti" koéne isóneu.

⁵ —Yane heú kíxoa iháxihikea neko orevéxeati pátarauxa. Ina kixôa neko inúxoti simoítati: "Na yé'aye yorévexoake ne mbátarauxa?"

⁶ —Ina yumopá: "Poéha séndu korótina azeite" kíxoane.

—"Harâ'a ne koyuhópeti yutóxovoku yé'akeye ne yoréveu. Ivétaka hú koéti, yitaxa sinkoenta koéti" kíxoane.

⁷ —Ina kixoámaka ne po'i orevéxoti: "Kene íti, na yé'aye yoréveu?"

—"Poéha mili xákuna tiríku" —kíxoane.

—"Harâ'a ne koyuhópeti óvoku yoréveu. Yitáxapa oitu koeti séndu" —kíxoane.

⁸ —Upánini ákoyea opónovo ítuke neko hóyeno, itea kóyeane iháyu'ikea pátarauxa vo'oku éxea kixoku ítúkea isóneu.

Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Enepohikone xáne yara kúveu mêm akoti éxa Itukó'oviti, ya xapákuke ne xáne kuteátihiho, yupihóvone éxea kixoku ítúkea isóneu yane hokotíhiko Itukó'oviti ya ítúkeke.

⁹ Koati ngixópitinoe: Enepone tiúketi, koati kixovókuti íhaene yáye yara kúveu mêm, itea konókoti yéxi iké'itukexi ya únatike, maka enepo simapúne hunókoku kaxena yápeyi yara kúveu mêm, usokó ákoepono íhinovokemo káxehiko keno'ókoti. Énomone neko únatinoe koekúti kuxópitimo ya xoko yenópoku ákotinemo uké'eyeaku.

¹⁰ Enepone xáne motováti kúveovokono póna ítuke ya ákotike axu'ína, koati motovátimaka kúveovokono ya xu'ínatike. Kene enepone ákoti opónovo ítuke ya ákotike axu'ína, ákomakamo opónovo ítuke ya xu'ínatike.

¹¹ Enepo hákoti motóvo kívivokono unátiyea kixeku iké'itukexi tiúketi, kixovókuti íhae yáye yara kúveu mêm, namo kíxoaye peréxikonoa ne koati kaná'uti apeínoviti íhae xoko Itukó'oviti?

¹² Kene hákoti motóvo kívivokono péni ítike koeku iké'itukexi ítukevo po'i xáne, namo kíxoaye peréxikonoa koati ítikevomo?

¹³ —Ako ahinoéti motováti pi'á kíxea pátarauxa. Vo'oku koékumo ivávakea ne po'ínu, yane ákomo ítúkoake ne po'ínu, áko'o ítukovo yuixovoxo ítukexeake ne po'ínu, yane ákomo ítúkoake ne po'ínu. Kúteanemaka koeku ákoyea yusíka yíxivo ítuke Itukó'oviti koeku yíxivo kirí'uxi íketina —kíxovokoxoane Jesus.

Po'ínuhiko ihíkavoti ítuke Jesus

Mt 11.12-13; 5.31-32; Mk 10.11-12

¹⁴ Yoko vo'oku ixómoyea ipúpakino isóneu kahá'ayea enó'yeya tiúketina ne farízeuhiko, yupíhova koémoke'eyea neko yuho Jesus kamoánéhiko. ¹⁵ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Kutí kénoe koati ponóvoti ya nonékuke po'ínuhiko xáne, itea éxoa Itukó'oviti koéku ne iséneu. Enepone ínixone xáne ítúkeovo yupihóvoti unáko, kótirina Itukó'oviti.

¹⁶ —Tukú koeti kaxena Xuaum Mbátita, hane apé Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koánemaka ne yútoe porófetahiko koyúhóti emo'u Itukó'oviti mekúke. Ukeátine kaxena Xuáum, turíxovone koyúhoyeovo ne inámati ihíkavoti, enepone kixoku natíxea Itukó'oviti xapa xáne, yoko éno xáne koati xúnati yúmo'ixeovo ítúkeoveovo xanena Itukó'oviti koane yonópea natíxokuke. ¹⁷ Ako'óneni oríko uké'eyea ra vanúke yoko poké'e yane veyópeovo póhuti kali telépu'i xapákuke ne létarana emo'úti yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse.

Koeku kuríkoti yéno

Mt 19.9-12; Mk 10.10-12

¹⁸ —Enepone kuríkoti yéno ina okoyénopomaka po'i séno, ya xoko Itukó'oviti koati aupú'íkoti ne inúxoti yéno. Kúteanemaka koéku ne koyenópati ne séno kúre íma, ya xoko Itukó'oviti koati aupú'íkeatimaka inúxoti íma ne séno —kíxovokoxoane Jesus.

Íríku yoko Lásaru

¹⁹ Ina koe'íkomaka Jesus koeku íhikaxea:

—Ápe hóyeno íríku ainóvoti koati kohépati ipovóti kalísoti híyeu ítúko ípovo. Yupihovo úhepeko kóyeku koane unako níkea ítukovo káxe. ²⁰ Ina apémaka hóyeno koéhati Lásaru ákoti apeínovati. Enepone hóyeno, épemokenati. Éno ulaláketi muyókuke. Hane óvoheixo, páhapeteake óvoku neko íríku ²¹ kuxoíxoti íríhíkovoti íhone níkokónoti ukeáti mesánake neko íríku. Koane ápe tamúkuhiko íxómoti tímarúkexea ne ulaláketi muyókuke. ²² Po'i káxe, ivókovone neko épemokenati, yane omópane ánjuhiko, enepone ovoxe Itukó'oviti vanúkeke, omopáti xoko Ábraum, yonópoku kasása'iuipo Itukó'oviti. Yane ivókovonemaka ne íríku, ina ekoxókono. ²³ Ipihóponovokutike yonópo neko íríku, koane yupiheovo koítoponeovo kotívetiya.

Ina noiméxo ákotike malíka, yane noíxone Ábraum yoko Lásaru ya xokóyoke. ²⁴ Ina vaúko Ábraum neko íríku. Hara kíxoa: "Paí, yokóseanano. Pehúkinana ne Lásaru kaláka'ikea kirípuhi

vô'u ina pehukâ njokóyoke motovâti ikasaxea nênem, vo'oku yupíhovone ngoítóponeovo kotíveti yara óvonzeixoku xapákuke ra yúku” kixoane.

²⁵ —Ina yumopâ Âbraum: “Nje'exá, puyákanapa yokóvo enó'iyea apeínopiti koane unako kêku yovo'íko ya kúveu mêum. Kene Lâsarú, kotíveti kóyeku yanekóyo, itea kó'oyene uhepépotine koépo ku koeku itúkeovoiko íti koitópovono kotíveti. ²⁶ Haina póhutine nê'e, itea anéyemaka êno koímaiti uhôro ínati haháku haxakoâti ra óvonzeixoku yane yóvoheixoku. Enepone ovoti njokóyoke kahá'ati yonópea xikóyoke, ako omótova. Kúteanemaka koêku ne ovoti xoko yóvoku, ákomaka omótova kenó'okopea yâkeneye” kixoane.

²⁷ —Ina kôe ne íríku: “Pai, yokóseanau, pehúkinana ne Lâsarú óvokuke nzá'a, ²⁸ vo'oku harakóxonoiko singu koeti mbo'ínu. Pehúka koyúhopoinoa koêku yâye mará'inamo yanápamaka yâye xokóyoke ra êno kotíveti koekúti enepo ivakápuhiko” kixoane.

²⁹ —Ina yumopâ Âbraum: “Anêko yútoe Muíse koánemaka yútoe porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke. Ene akámokenohiko” kixoane.

³⁰ —Itea hara kixópoikomaka Âbraum ne íríku: “Pai, ákomaka akámokenoyea yúho nekóyo, itea eneponi áva exepúkopotí ukópea xapa ivokóvoti pihinoâti, mani ikotívexoati isóneuke ne pahúnevo koane kuríkopea” kixoane.

³¹ —Ina yumopâ Âbraum: “Enepo hákoti kamokéno yuho Muíse yútoeke koane yuho porófetahiko, ákonimaka akútipo muhíkovani áva exepúkopotí ukópea xapa ivokóvoti” kixoane. Âbraum —kôe éxetina Jesus.

17

Koímaiti pôreu ne váhere kixovókuti

Mt 18.6-7, 21-22; Mk 9.42; Rm 1.32; 2 Pê 2.1-2, 18

¹ Ina kixovókoxoa Jesus ne íhikau:

—Koati kóyekutinemo ápeyea koekúti kopoe'akoti isóneuke xâne kuti'inoke itavókeati hókeonu, itea koati kotívetimoko koêku ne xâne kixotíneye po'ínu. ² Tumúneke kixeaneye, yusikóneni iká'akeokono koati pú'ti mopóí anúkuke ínani kuríná'ekakana úneke ya mar yaneko kópoe'akea isóneuke póhuti xapákuke ra kálíhunoe kutípónuti koane kátavokopeahiko hókeonu —kixovókoxoane.

Nókone vitúkea apê váhere ítukeinovike ne po'ínu íti

³ —Yokóhiyanavonoe. Enepo vahéréxa ítukeinopi ne pe'ínu xoko Itukó'oviti, yéxaka pahúnevo. Enepo ikatívéxapa isóneuke ne váhere ítukeinopi, hákone yunakóá iséneuke. Kutí íxepane ákoti váherexeaku ítu. ⁴ Yusikoti seti kó'iyea váherexo ítukeinopi ya kúveu póhuti káxe, koane enepo seti akoémaka kixóponeopi: “Kotíveti inzóneuke ngíxeopineye, hako kixênu” íxapánapi, hákone yunakóá iséneuke ne váhere ítukeinopi. Kutí íxepane ákoti váherexeaku ítu —koéne Jesus.

Koêku ne kúveovo uti Itukó'oviti

⁵ Ina kixo Vúnae neko íhikau, enepohíkone ápostulu, páhoe koyúhoyea emó'u xapa xâne:

—Unaém, kirí'uxinavi kúveovo peoxo úti.

⁶ Ina kixovókoxoa Vúnae:

—Eneponi akutêa kali itóvoku ake ha'í mostarda ne kívivonu, mani motovâti pehúki ne xuve fígu póhuxeovo marékoapeovo koane nópeovo ya kuku mar, yane mani itukoâti kuteâti ne yemó'uinoa.

⁷ —Eneponi áva xepákukenoe apêti ahínoe ko'itúkeinoati isáneke, áko'o itukovo koyonínoati vakána, ina seôpo ne ahínoe ukopeâti mêum, námeamo kixoaye yuhó'ínoa pátaraua? “Yahí'akapa ra mêsa, níké'evó” kixoátímeamo? ⁸ Ako kalíhuina, itea haramo kixoa pátaraua: “Keúnakinanu níkokónoti mesáke, silé'ixa taki rípíno, yíxapu nóngone mesákuke, níkokónoti koane ênga koeku níngea. Unge'éxane níngea, ínamo yahe'ákanu” kixoátimo. ⁹ Konókotíkopomeamo íkoro'ixínova pátaraua enepo uséxa ahínoe itúkea uhá koeti páhoena itúkea? Ako kalíhuina. ¹⁰ Kúteanemaka kêku, ítínoe ínzíkau. Enepo itíká ne uhá koeti péhoenokono itíki, yusikóne ké'iyi: “Ako omóndokea inzáy'u'íkeokono, vo'oku pohúneti indúkoti mbáhoenokono indúkea” ké'iyi iséneuke —kixovókoxoane Jesus.

Koitóva Jesus ne yehí koeti yúvone lépara

¹¹ Koeku píhea ya Njeruzálem ne Jesus, hane véko xêne hunoneâti ne hunókoku émeuxa Samáriya yoko hunókoku émeuxa Ngálíleya. ¹² Koeku símea xoko kali ipuxóvokuti, ápe yehí koeti hóyeno itókopovati. Aínovone yúvone koati koímaiti arinéti, enepone lépara kixonéti. ¹³ Ako koati malíkea okínoakuhiko vaúkea koane kó'iyea:

—Jesus, íhíxaxoti, yokóseanavi —kixoanehiko.

¹⁴ Noixoâne Jesus, hara kixovókoxoa:

—Pihénoe, yéxakanapana ne sasedótihiho inuxínoti xâne hó'eke —koéne.

Úkeane pihohíko. Koeku píheahiko, koane uké'epea aríne. ¹⁵ Xapákuke neko yehí koèti, ápe póhuti kayú koépoti noixóne unátipea. Koati hónoti emó'u iháyu'ikea Itukó'oviti. ¹⁶ Ipuuyuké koéne poké'eke nonékuke Jesus koane íkoro'ixinova. Yoko íhae Samâriya nekôyo. ¹⁷ Ina kixôa Jesus:

—Ákoikopo yehí ákoe ne hóyeno itóvoti? Náhiko ne nové koèti? ¹⁸ Ako ápahuina xapákukehiko kayukóvoti iháyu'ikopea Itukó'oviti ákoti itukápa ra hóyeno ákoti itukapu xanena úti, uti júdeu? —koéne.

¹⁹ Ina kixôa Jesus neko hóyeno:

—Yexépukapa, pihépane, itévone vo'oku kívivonu —kíxoane.

Koèkumo xanéhiko ye'éxapune káyukopovope Jesus

Mt 24.23-28; 24.37-41

²⁰ Yoko ápehiko farízeu epémoti Jesus símeovokumo kaxena natíxea Itukó'oviti xapa xâne. Ina kixoaíhiko Jesus:

—Enepone natíxea Itukó'oviti xapa xâne, haina koekúti motovâti ínixeocono. ²¹ Ákomo koèti vo'ókuke: “Anéyene,” áko'o “Harakónone” ákomo koèti. Vo'oku enepone natíxea Itukó'oviti xapa xâne, koati isóneuke xâne óvo —kíxoanehiko Jesus.

²² Ina koe'íkomaka:

—Simóvotimo káxe yupíheovoku kehá'ayi neixinunoe xoko nandíxoku, muhíkova itukápu ya kúveu póhuti káxe, vo'oku tivékomo ne koekútihiho, itea ákomo omótova neixinunoe, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ²³ Yane apétimo kixópitinoe: “Anéyene,” áko'o “Harakónone” kixópitinoemo, itea hákonoemo píhe ikéneke. Hákonoemo hekôa. ²⁴ Vo'oku kuteâti koeku ipixéneotei uhapu'i-uhapu'í kíxea vanúke ukeâtine po'í poixô'o vanúke tukú koèti ya xoko po'í poixô'o, énomonemakamo koéneye aúngopovope, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ²⁵ Itea inúxotike, konókotikomo ngoítoponeovo kotíveti koane púveonu ra xanéhiko apèti yara koeku kó'oyene. ²⁶ Kuteâti koeku kaxénake Nôe, énomonemakamo koéneye simapúne kaxena aúngopovope. ²⁷ Poéhane níkea, énoyeovo, koane kásatuxea, ene yuixóvo'ne xanéhiko tukú koèti yaneko káxe urúkovane Nôe neko hána'iti vatéke. Yane kenó'okone neko éno koiníkoti, koane heú kíxea kóupa'ixea neko xanéhiko. ²⁸ Kúteanemaka koeku yaneko kaxénake Lô, vo'oku hara yuixovo neko xanéhiko, níkea yoko énoyeovo, vanéxea yoko kaványeya, koane nó'iyea yoko koéxepukea óvoku. ²⁹ Itea yaneko káxe ipuhíkeane Lô ne Sódoma, kenó'okone irúmene yúku ukeâti vanúke xaneti énoxofere koxunákeati otúko. Yane heú kíxoa kóupa'ixea neko xanéhiko. ³⁰ Énomonemakamo koéneye aúngopovope, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ³¹ Yaneko káxe, koékuti ovoti omómikokutike ouke pèno, hákone urúkopovo kúveu óvoku veyóponea ítuvevo. Kúteanemaka koèku ne ovoti mêm, aká'ikaneye okóho'ni. Hákone aukópovo veyóponea ítuvevo óvokuke. ³² Puyákanapa yokóvo koèku ne yeno Lô. ³³ Koékuti xâne yuixóvoti kouhepekea kóyeku yara kúveu mêm, evókoatimo ne mani unako koépoku xoko Itukó'oviti. Itea enepone xâne ákoti yuixápu kouhepekea kóyeku yara kúveu mêm, énomonemo unati koépoku xoko Itukó'oviti. ³⁴ Koati ngxópitinoe ápeyeeamo pi'âti imókoti ya póhutike ípe yaneko yóti. Poéhamo veyopókonoti kene po'ínu, iríkovokunemo. ³⁵ Koane apétimo pi'âti sêno kaha'ínékoti itútúkea. Poéhamakamo veyopókonoti kene po'ínu, iríkovokunemo. ³⁶ (Koáne, apétimakamo pi'âti xâne ya mêm. Veyopókonotimo póhuti kene ne po'ínu, iríkovokunemo) —koéne.

³⁷ Ina kíxo Jesus ne íhikauhiko:

—Unaém, ná'íkopomo óvo ne koekúti kíxene? —koénehiko.

Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Koékutimo óvoku ne ivokóvoti, énomonemakamo ho'úxovo ne varutútuhiho —kíxovokoxoane, itukínoati íhokoake ne aukópovopemo.*

18

Kixoku vépemea Itukó'oviti

¹ Ina itúko xèti ne Jesus apèti íhokoake ne áha íhikaxea kouhápu'íkoti kónokea itúkea orásaum ne xâne, koane ákoyea kamúya'ika isóneu. Hara kôe:

² —Ápe pitivóko óvoku hóyeno yúhoikovoku xâne. Enepone hóyeno, ako teya Itukó'oviti koane ákomaka xâne téyone. ³ Ápema sêno ivokóvoti íma yaneko pitivóko. Yoko kóyekune neko sêno kíxoixoponea neko hóyeno: “Yokótixonu vo'oku vaheréxoti ítukeinonu” kíxoixoponea.

* **17:37** Enepone kixó'ekone yuho Jesus vo'oku varutútu, ako tópi isóneunoa íhikaxovatihiko ra Bíbilea. Hara póhuti isoneúti vo'ókuke: Enepo apé ivokóvoti, ako apásika etó'okoati ne varutútu. Ako oríko ho'úxinovahiko. Énomonemakamo koéneye úti, uti kutípoti Jesus. Enepo aukápapu Vúnae, vexoátimo. Ákomo apásika ápeyee etó'okoviti.

⁴—Itea kali êno ákoyea itúkoake hóyeno neko sêno. Ehane kôe isóneupinovo neko hóyeno: “Kaná’uti ákoyea ndeya Itukó’oviti, koane ákoyeamaka ndeya xâne, ⁵ itea vo’oku ákoyea káyunukanu ra sêno, indukínoatimo ra épemo’ixonuke, mará’inamo hako óko turi’okeovonu” koe isóneupinovo.

⁶Ina koe’íkomaka Vúnae:

—Ítikina iséneu yúho ne hóyeno, yúhoikovoku xâne. Haina hóyeno itípakovoti, itea kóyeane koyúhoyea huvó’oxeamo ne sêno. ⁷Kene Itukó’oviti, ákoikopomo huvá’axa ne xanêna, enepone noivokoe epemó’ixoati kotíxea káxe, yóti upánini kuti kó’iyeamo koati ko’okòriti yumópea? ⁸Koati ngixópitinoe: Ákomo iká’akarixa Itukó’oviti huvó’oxeahiko. Itea apétiperameamo xâne inú’embo kuvovónuti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, enepomo aungápapu yara kúvebu mêum? —kíxovokoxoane.

Nókone kó’iyea ne xâne enepo kotuyópea Itukó’oviti ne pahúnevo

⁹Ina itukópinoamaka Jesus po’i xêti apêti íhokoake ne áha íhikaxea vo’ókuke ne xâne kuvovópovoti, enepohikone inixópovoti itúkeovo koati sasá’iti ya po’ínuhiko xâne. Hara kôe:

¹⁰—Ápe pi’âti hóyeno itukóponoti orásaum ya témpulu. Poéha farízeu, enepone yuixóvoti hókea yútoe Muíse, kene po’ínu, koperáxinoti náti. ¹¹Eneponeko farízeu, xe’ó koéne itúkea orásaum itea ako itápana Itukó’oviti ne orásauna. Ainovó kôe énomone yuhó’ixopovo. Hara kôe orásauna: “Hána’iti íngoro’ixeovo, iti Itukó’oviti vo’oku ákoyea angútea po’ínuhiko xâne, enepohikone ómevoti, koane ákoti oponóvo ítuke, koánemaka xâne aupú’ikoti yêno kapíneti po’i sêno. Hainámaka undi váhere xâne kuteâti ne koperáxinoti náti, enepone ánu’ukenati kóperau. ¹²Pí’a jejuá ngôe ya sêmana, koane mboréxomaka ndízimu, póhuti ya uhá koeti yehí koeti námoem” koéne. ¹³Itea enepone koperáxinoti náti, xe’ó kôe ákotike malíka. Ako mapíkapu komómoyea vanúke. Póhu ipúsokone xâ’a koane kó’iyea: “Iti Itukó’oviti, yokóseanau, undi xâne pahukóvoti” kôe.

¹⁴Ina kíxovókoxoamaka Jesus neko xâne kamokénoati:

—Koati ngixópitinoe: Enepora hóyeno, énomone sasa’ípo nonékuke Itukó’oviti koeku pihópea, kene haina neko po’ínu. Yoko uhá koeti kapayásokopovoti, koteyókokonotimo, itea enepone ákoti kapayásakapu, énomonemo kahaná’ikokono —kíxovokoxoane Jesus.

Epemínoa Jesus ne kalivónohiko unako koêku xoko Itukó’oviti

Mt 19.13-15; Mk 10.13-16

¹⁵Ina apê xâne omínoâti hikomaka kalivóno ne Jesus motovâti ípihea vô’u tutúkuke. Itea noixoâne íhikauhiko, sayá’ikoa. ¹⁶Ina íhaxíkua Jesus neko kalivóno ahí’okeovaxo, ina kíxo íhikauhiko:

—Síkeane kenó’okea ne kalivónohiko njokóyoke. Hako seya’íkua, vo’oku kuteâti koeku usó kóyeyea kenó’okinonu rá’a, énomonemaka kónoko kó’iyeane ne xâne yonópoti natíxokuke Itukó’oviti vanúkeke. ¹⁷Koati emo’úti ra yunzó’inopinoe: Enepone ákoti akahá’a íkutipasikeovo kalivóno ya usó kóyeyea kenó’okinonu, ákomo kalíhuina yonópea natíxokuke Itukó’oviti vanúkeke —kíxovokoxoane.

Inámatiko hóyeno íríku

Mt 19.16-30; Mk 10.17-31

¹⁸Ápe koati payásoti hóyeno yuhó’ixoponoti Jesus. Hara káxia:

—Íhikaxoti, iti koati únati. Kutimea ngónoko indúkea motovâti ómbea xoko Itukó’oviti ákotinemo hunókoku?

¹⁹Ina kíxôa Jesus:

—Yéxoakopomea kíxó’ekone ne yiúho keyuhónumeku indúkeovo únati? Vo’oku ako po’ínu únati ákoti itukapu Itukó’oviti. ²⁰Yéxoa ne páhoenokono xâne ítúkea yútoeke Muíse, enepone koêti: “Hako yaupú’íko po’i xâne kepiné’iyiti yêno. Hako kepéko. Hako yomêxo. Hako ítíkóheo koêku po’ínuhiko xâne, koane tiya yá’a yoko yêno” koêti.

²¹Ina kôe ne hóyeno:

—Ukeátine ngalivónoxoiko, heú ngíxoa indúkea nê’e —koéne.

²²Kameáne Jesus yúho, ina kíxopámaka:

—Poéhaiko koekúti nékone ítiki. Yakávanea uhá koêti ne apeínopiti, ina perekéxa xâne ákoti apeínoati ne ésa’i. Yane apétimo apeínopiti vanúkeke, ina kina’áka íngéneke hékinu —kíxoane.

²³Kamoáne hóyeno neko yuhu Jesus, yupihovó koéne isóne’ekeovo. Koati kama’âti neko êno apeínoati. ²⁴Noixoâne Jesus isóne’ekeovo, hara kôe:

—Ímáko ítúkinovo tiú’iti yonópea natíxokuke Itukó’oviti vanúkeke ne xâne íríku. ²⁵Ako’óneni oríko vékea kámelu xoko kali íhinone tópe uhe’ókopeti, yane yonópea natíxokuke Itukó’oviti vanúkeke ne xâne íríku —koéne.

²⁶Ina koehíko neko kamoâti:

—Yane kuteâti koeku yûho, kuti'ikopomeamo motovâ itúkeovo koítovone Itukó'oviti koane yonópea xokóyoke? —kixókokonehiko.

²⁷ Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Enepone ínixone xâne itúkeovo yupihóvoti tiú'iko, ako átiu'i xoko Itukó'oviti.

²⁸ Yane hara kixo Jesus ne Péturu:

—Kurí kixo uti vóvoku koeku hókeopi úti.

²⁹ Ina kixôa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe: Ako ápahuina xâne ákotimo námoepo yane ákoyea okótixo itukevo vo'oku kahá'ayea kóokoponea natíxea Itukó'oviti xapa xâne. Vo'oku enepone ákoti okótixo kuteâti óvoku, yêno, po'ínuhiko, há'a, êno, áko'o itukovo xe'éaxapa, ³⁰ koati yupihovó koetimo námoepo yara koeku kó'oyene, koane keno'ókoti káxe yonópotimo xoko Itukó'oviti ákotine hunókoku —kíxovokoxoane.

Koyuhópamaka Jesus ivókeovomo koane exépukepeamo

Mt 20.17-19; Mk 10.32-34

³¹ Yane ahikú kixoa Jesus ne nduse koeti íhikau koane kíxovokoxea:

—Kó'oyene Njeruzálem vonóne. Simané'e utíya, kousókovotinemo uhá koêti ne yutoxóvoti yútoeke porófetahiko vo'ónguke, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne.

³² Nguri'ókokonotinemo xanéhiko ákoti itukapu viyénoxapa jûdeu, enepohikone éxoti koeku poké'exa úti. Koemóke'enutihikomo, komohínutihikomo, koane apurú'okonutihikomo. ³³ Ike yehépoke'exinenuhikomo, ínamo kaepékanu itea mopó'apeke káxe ikénépo, enjepúkopotimo ungópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane Jesus.

³⁴ Itea ako éxina isóneuhiko Jesus neko yûho. Koati ákoti itapána isóneuhiko éxea koêku, ákoinoke iyúseina kixó'ekone ne yûho.

Koítova Jesus ne komítiti íhae Njeríko

Mt 20.29-34; Mk 10.46-52

³⁵ Ye'éxoaane Jesus ne pítivokona Njeríko, ápe hóyeno komítiti vaata koyéti xe'ókuke xêne íxómoti epêmo. ³⁶ Kameáne emó'u ne êno xâne hunoneâti, ina epemó'iko xanéhiko itukóvotiye neko ínati vélakai. ³⁷ Ina kixokóno itúkeovo Jesus íhae Nazâre ne hunonêa. ³⁸ Yane vaúkone ne komítiti. Hara koe yûho vaúkea:

—Jesus, ámoripono Ndávi, yokóseananu! —koéne.

³⁹ Itea sayá'ikoa xanéhiko inuxó koeti tumúneke Jesus, pahukoâti kóyunukeovo, itea inamá'axone vaúko. Hara koe yûho vaúkea:

—Jesus, ámoripono Ndávi, yokóseananu! —kóye.

⁴⁰ Yane xe'ó kó'inoane Jesus, ina pahúko omínokonoa ne komítiti xokóyoke. Simoné'e xokóyoke, hara kixoa Jesus:

⁴¹ —Kuti kehá'a indúkinopea?

—Unaém, ngahá'ati íninjopea —kíxoane.

⁴² Ina kixoa'ikomaka Jesus:

—Ínixepane, ítevone vo'oku kívivonu —kíxoane.

⁴³ Koati énomone yaneko ókoku ôra, ínixopone. Yane pihóne ikéneke Jesus, koane iháyu'ikea Itukó'oviti. Koane uhá koêti neko xâne noixoâti, iháyu'ikonehikomaka Itukó'oviti.

19

Hóyeno koéhati Nzákeu, koperáxinoti nâti

¹ Simoné'e ne Jesus ya Njeríko, úrukova neko pítivóko. ² Yoko ápe hóyeno ya ênoti apeínoati koéhati Nzákeu, tutímaka koperáxinotihiko nâti. ³ Eneponeko hóyeno, koati oposí'ixoti kixoku noíxea Jesus, itea akó'oti itá noíxea. Koáhati ênoti xâne ikéneke Jesus, ínamaka itukovo kali karápe ne Nzákeu. ⁴ Yane ehákovone tumúneke, ina alu'óko tikótike koéhati síkomoro, motovâti noíxea vo'oku koati vékokunemo ne Jesus opékuke neko tikóti. ⁵ Ehá'axo símo ne Jesus opékuke, komomo vanúke ina kôe:

—Nzakeú, yéhaka yevésekopí, vo'oku ngonókoti óngea yóvokuke kó'oyene —kíxoane.

⁶ Yane hú koéne evésekopea ne Nzákeu, koane hána'iti elókeyea okóvo vo'oku xanépeamo Jesus óvokuke. ⁷ Itea uhá koêti neko xâne noixoâti, turíxovone poé'ainoa isóneuhiko koane koyúhoyea itúkeovo xoko hóyeno ákoti aunáti ituke, ánu'ukenati kóperau, okómo ne Jesus.

⁸ Koeku xe'ó kóyeyea nonékuke Vúnae ne Nzákeu, hara kôe:

—Unaém, usó ngóyene mbôrekexea meyá koeti apeínonuti ne xâne ákotihiko apeínoati. Epó'oxo koékuti omé'oem, mborexópatisimo koaturu koêti yane póhutihiko oménjeake —kíxoane.

⁹ Ina kôe ne Jesus:

—Kó'oyene sasá'ipone ya pahúnevo ra ko'óvokuti. Koáhati ámoriponomaka Ábraum rá'a.
 10 Yoko koati énomone nzimíno ombósikoponea yoko ngoíteova ne xâne pahukóvoti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —koéne.

Yehí koeti ahinoèti namúkoti pòhuti pe'u tiúketi xoko pátarauxa

Mt 25.14-30

11 Koeku kámokenoyea xanéhiko, itúkinoa Jesus xèti apèti ihokoake ne áha íhikaxea, vo'oku ye'éxeanehiko Njeruzálem yoko ikútixane xanéhiko itúkeovo simóvotine kaxena natíxea ne Jesus yane pitivóko. 12 Hara kòe éxetina:

—Ápe hóyeno koati teyonéti yonoti poké'e ákoti malíka. Pihínoti poréxeokonomo itúkeovo natína neko xanéhikoya xoko úkeaku, ínani aukápapu natíxea. 13 Tumúneke píhea, íháxihiko yehí koeti ahínoe, ina porekéxoa pòhuti pe'u tiúketi òro ne pòhutihiko ahínoe. Ina kixoaéhiko: “Kehíyakinana ra tiúketi maka kuri'uxapune nzeápa” kixoaehiko.

14 —Itea enepohikoneko xâne xoko úkeaku neko hóyeno, yupíhova púvea. Pihoné'e yátikeneye neko hóyeno, ápe páhoe neko xanéhiko xoko yónoku ne hóyeno koyúhopena ákoyea akáha'ainoahiko itúkeovo natína.

15 —Porexókone neko hóyeno itúkeovo natínahiko, ike seópine xapákuke, pahúkoane íháxihikeovo neko ahínoe, enepohikoneko pòrekeu tiúketi tumúneke píhea. Kahá'a éxea kíxeaku tiúketina ne pòhutihiko. 16 Yane símeane nonékuke ne inúxoti ahínoe. Hara kíxoa: “Unaém, enepone pòhuti pe'u tiúketi pénenu, anéyepo po'i yehí koeti kuteáti” kixoa.

17 —Ina kixó'a pátarauxa: “Mbiú koe ítike. Iti koati únati ahinoèti. Koeku yíxivoaxo ne ítike yane kali mbónepike, itínemo exea koéku ne yehí koeti pitivóko yara nandíxoku” kixoa.

18 —Ina ahí'ókova po'i ahínoe. Hara kíxoa: “Unaém, enepone pòhuti pe'u tiúketi pénenu, anéyepo po'i singu koeti kuteáti” kixoa.

19 —Ina kixó'a pátarauxa: “Mborexópitimo yéxi koeku singu koeti pitivóko ya nandíxokuke” kixoa.

20 —Ina ahí'ókovamaka po'i ahínoe. Hara kíxoa: “Unaém, hará'apo ra pòhuti pe'u tíketina pénenuke. Ú'una ngíxoixinopea koane á'au'pu'ngíxoa ya léhu, 21 vo'oku koati mbikópiti. Koáhati iti hóyeno ákoti omotóva ikómohixeokono. Upánini ákoyea neóku, itea kóyeane ápeya yého. Koane iti itíxoti upánini ákoyea neóne” koéne.

22 —Ina kixó'a pátarauxa: “Koati iti váhere ahinoèti. Ya kixeku keyúhoyi, koati yexókovoti itíkivo motokeáti imbíhopenoepi. Yéxoa indúkeovo xâne ákoti omotóva ikómohixeokono. Yéxomaka ápeya éño upánini ákoyea nóngu, koánemaka índixea upánini ákoyea nónem. 23 Ná'ikopo koeti ákoino ípihea ne ndiúketina bánkuke? Yane koeku nzeópea, mani íhiyákotine ne ndiúketina” kixoa.

24 —Ina kixoa'íkomaka únae tiúketi ne po'ínuhiko huvo'óxoati: “Viyápi ne pòhuti pe'u tiúketi xokóyoke. Peréxapa ne apèti yehí koèti” kixoa.

25 —Ina kixoaéhiko huvo'óxoati: “Itea anékone yehí koeti ítuke nê'e.”

26 —Ina kixoaéhiko pátarauxa: “Koati ngixópitinoe: Uhá koeti xâne xu'ínati ého, kuri'úxinokonoatimo. Itea enepone ákoti axu'ína ého, muhíkova ne kali apèti xokóyoke, veyopeókonoatimo. 27 Kene ne xâne puvónuti, enepohikone ákoti akahá'a indúkeovo natína, yáma yákeneye. Képekexa yáye nonénguke kó'oyene” koéne neko náti —kíxovokoxoane Jesus, íhókopovati ne náti púvone xanéhiko natíxea xapákuke.

Thayú'ikokono Jesus urúkovo ya Njeruzálem

Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Xu 12.12-19

28 Uke'éxone koyúhoyea ne Jesus, inuxó koéne tumúneke íhikauhiko yonotíya Njeruzálem. 29 Koeku ye'éxeane ipuxóvokutihiko koéhati Mbetefáje yoko Mbétanea, xérerekuke kali mopó'i íháxoneti Olívera, pahúkoa Jesus ne pi'áti íhikau 30 koane kixeamaka:

—Pihéne noe yane ipuxóvokuti tumúneke úti. Ehá'axomo símea, inixéponotinoemo xe'exa njuméntu ika'ó koyéti ávoti ivú'ixeokonoku. Kixeanoemo, ínamo yamapá yákeneye. 31 Enepomo áva epemó'ikopiti itúkoake kixeinoakenoe, haramo íxea: “Konokoátiko Vúnae rá'a” íxeamo —kixoaehiko Jesus.

32 Úkeane pihohíko neko páhoe. Yane ínixoponoane kuteáti koeku yuhó'inoe Jesus. 33 Koeku kúxeyeahiko ne xe'exa njuméntu, hara kixoaene únahiko:

—Kuti itíkoa kixeinoakenoe?

Ina yumopáhiko:

34 —Konokoátiko Vúnae —kixoaehiko.

35 Yane omópanehiko neko xe'exa njuméntu. Ina ramaké'exoahiko ya kápána, yane ina huvo'óxohiko Jesus ivú'ixea. 36 Koékuti vékoku ne Jesus koane ikápakinoe xanéhiko kápána kouhé'ekinoati vékoku. 37 Ye'éxone Njeruzálem, koeku evésekeahiko yane poke'éxoti ya kali mópoina Olívera, elókehiko okóvo uhá koèti neko éno xâne hokó'ixoati koane kóhonokea emó'u

iháyu'ika Itukó'oviti vo'ókuke ne êno iyupánevoti ítuke Jesus noíxonehiko. ³⁸ Hara kóyehiko vaúkexea:

—Viháyu'ika rakene nâti páhoenoví Vúnae Itukó'oviti kouósokinokonoke xanéhiko úhepeko kóyeku ya vanúkeke. Koati hána'iti iháyú'uti ne Itukó'oviti yákonoye vanúkeke —koéhiko.

³⁹ Yoko xapákuke neko êno xâne, ápe farízeuhiko kixoti Jesus:

—Íhikaxotí, pehúka kóyunuhikeovo ne xanéhiko hokópiti.

⁴⁰ Itea hara kíxovokoxoa Jesus:

—Koati ngixópitinoo vaúkexeahikomo ne mopóí enepomo kayunúhikapu ra xanéhiko — kíxovokoxoane.

⁴¹ Koeku ye'exeane Jesus ne Njeruzálem, koane turíxeovone íyoyea noixoâne ne pitívoko.

⁴² Hara koe yúho vo'ókuke ne xanéhiko ovâti ne pitívoko:

—Ehá'ani yéxinoe kó'oyene ne mani nékone, motovâti ápeyea koati únati kékú ikéneke Itukó'oviti. Itea ako imíhe'aka iséneue motovâti yéxi. ⁴³ Koati simóvotimo káxehiko enó'iyekumo kixópiku yanáne. Yakukú kixópitinenoemo uhôro, kého xe'ókuke ne pitívoko, hé'oninovopiku koeku okópepinoe. Ákomo itévokunoe. ⁴⁴ Ákomo ikénexeake ne pitívoko, koánemaka ne uhá koeti ko'óvokutihikoya. Heú kixokónotimo kotóhinekexeokono mopoina ra pétihiho, vo'oku ákoyeaneo yéxa símeovone kaxéna mani koíteovopiku Itukó'oviti —koéne ne Jesus.

Kopúhikopa Jesus ne kavánetihiko ya hána'iti imokóvokuti

Mt 21.12-17; Mk 11.15-19; Xu 2.13-22

⁴⁵ Ikénepoke, ina urúkova Jesus ne hána'iti imokóvokuti xoko kíndana, yane kópuhihikopo xâne kavánetiya. ⁴⁶ Ina kíxovókokoxoa:

—Hara kôe emó'uke Itukó'oviti: “Enepora imokóvokuti óvongu, iháxeokonotimo óvoku ítúkoti orásaum” kôe. Itea ítúkoaneno ho'úxovoku ómevotihiko —kíxovokoxoane.

Ihíkaxo ne Jesus hána'ítike imokóvokuti

Mt 21.23-27; Mk 11.27-33

⁴⁷ Yoko uhá koeti káxe íhíkaxo ne Jesus yane hána'iti imokóvokuti. Enepohikone tuti sasedóti, inuxínoti júdeu hó'eke, yóko'o ne íhíkaxoti yútoe Muíse, enepone éskiribahiko, koánemaka ne po'ínuhiko pahúkoti xapákuke júdeuhiko, opósi'ixonehiko kixoku koépekea Jesus, ⁴⁸ itea akó'oti inixínahiko kíxoaku koépekea, vo'oku enepone uhá koeti xanéhiko, yupihovo kámokenoyea Jesus. Koati hána'iti ivávakea.

20

Epemó'ikokono Jesus úkeaku xunáko

Mt 21.23-27; Mk 11.27-33

¹ Po'íke káxe ya koeku íhíkaxea ne Jesus témpuluke koane koyúhoyea ne inámati íhíkavotí, íhíkaxone xapa xanéhiko, símoamaka tutúhiko sasedóti inuxínoti júdeuhiko hó'eke, koáne ne éskiribahiko íhíkaxoti yútoe Muíse, yóko'omaka ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tutúhiko júdeu.

² Hara kíxóhiko Jesus:

—Na úkea ne xunakóti ítíkike ra koekútihiko? Kuti porexópea kíxineye ne ítike? — kíxoanehiko.

³ Ina yumopá Jesus:

—Anéyemaka émbemopikenoé inúxotike, yimápanumo. ⁴ Kuti porexôa ne Xuaum Mbátita áhikea? Íhae Vanúke? áko'o xâne yara poké'e —kíxovokoxoane.

⁵ Ina kíxokókokohiko:

—Enepomo vokoyúhoa ítúkeovo íhae Vanúke pahukôa, “Ná'íkopo koeti ákoino yakútipooano ne Xuâum?” kixo'óvitimo. ⁶ Koáne enepo vokoyúhoa ítúkeovo xâne yara poké'e pahukôa, koepékovotimo ra xanéhiko hepókeovi ya mopóí, vo'oku heú koe xâne kutípea ítúkeovo páhoé Itukó'oviti koyúhoyea emó'u ne Xuâum —kíxókokonehiko.

⁷ Énomone kíxínohiko Jesus ákoyea éxa. ⁸ Ina kíxovókokoxopamaka Jesus:

—Ákoikopomaka ongóyuhoinopeanoé porexónoati indúkea ra koekútihiko índuke — kíxovokoxoane.

Ihíkavotí íhókovotí váhere xâne katarákinoati nóne ne únae kavâne

Mt 21.33-46; Mk 12.1-12

⁹ Yane turíxovone Jesus ítúkea íhokoake ne áha íhíkaxea. Hara kôe:

—Ápe hóyeno nôti êno xuve úva. Yane kurí'okoane ko'ítuketihiko kavâne kátarakinoa ne nóne, motovâti haxákoepa avan'é'e êho. Yane pihóne po'íke poké'e neko únae, koane kó'umokeovo óveaya. ¹⁰ Simónone kaxena veyóvope ha'i nonéti, ina pahúko ahínoe xokóyoke ne katarákinoati ne nóne, motovâti veyópoinoa námoepo, pôreu ne nóne úva. Itea enepohikoneko

katarákinoati nóne, yehépoke'exoa neko pahoéti xapákuke, ina pahukópa káyukoapeovo ákoti omópone. ¹¹ Yane pahúkópomaka po'i ahínoe neko únae kaváne, itea yehépoke'exoahikomaka katarákinoati ne nóne. Éno komóhiyea, ina pahúkópomaka káyukoapeovo ákoti omópone. ¹² Ina pahúkópoikomaka po'i ahínoe neko únae kaváne. Mopó'apene páhoe, itea óko'okoamaka katarákinoati nóne, ina kopúhikopamaka. ¹³ Yane ina kôe neko únae nonéti: "Namea ínjanye kó'oyene? Yusikóne mbahúkea ra njé'a ákoti omotóva ongóvo. Ávaina téyahiko" koéne.

¹⁴—Itea noixeânehiko xe'éxa, hara kixókokonehiko ne katarákoti nonéti: "Eneporá'a, koati ítukenemo ra pok'é'e ivakápune há'a. Hingá, kaépeka úti maka vitúkapeane ne mani ítuke, íkuinoake há'a ivakápu" kixókokonehiko. ¹⁵ Yane kópuhikopeanehiko meúkeke yane kaváne, ínahiko koepékoa —koe éxetina.

Ina kixovókokopamaka Jesus neko kamokénoati:

—Ná'ikopomo kixoaneye únae nonéti neko katarákinoatihiko nóne? ¹⁶ Pihinoâtimo, ínamo kaepékexa. Yane kuríkópatimo xoko po'ínuhiko xáne ne nóne motovâti káarakinoia —kixovokoxoane.

Kamoáne xanéhiko neko éxetina Jesus, hara koéhiko:

—Ákomo paréxa Itukó'oviti kó'iyeanye kuteâti ne yíüho —koénehiko.

¹⁷ Yane pono-ponó kixínoane úke Jesus, ina kixovókokopamaka:

—Kutí'ikopo kixó'eko ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti?

"Enepone mopô, noívokoxine itúkotihiho péti, ainovó koe itukóvo koati turíxeovoku uhá koéti, kuteâti koêku koati inúxoti mopô turíxeokonoke péti" kôe ne yutoéti —kixoane Jesus, íhókopovati ne mopô noívokoxineta. Sáramu 118.22

¹⁸ Ina kixovókokopamaka Jesus neko xanéhiko:

—Enepora mopô ngixínopike, uhá koeti xáne ikoró'uxovati, kutí koetimo póte enepo itátako. Kene ne xáne írípú'ikovo, ákonemo ípíxa, kutí koetimo póte muvake-muvaké kixonéti —kixovokoxoane.

Epemó'ikokono Jesus koeku isóneunoa ne kóperau náti

Mt 22.15-22; Mk 12.13-17

¹⁹ Koati énomone yaneko óra, enepohikone éskiriba íhikaxoti yútoe Muíse, yóko'o ne tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, kahá'ane iká'akea Jesus vo'oku exó kixeanehiko itúkeovo énomonehiko kixo Jesus yane exetínati, itea koati pikoti xanéhiko. ²⁰ Yane turíxovonehiko ivóko'oíxea Jesus ya uhá koeti ítuke. Ina apémaka hóyehohiko poréxoke tiúketi koékumo épemo'ikoponea Jesus, koane itukoheovohikomaka xáne itípakovoti. Hane opósikohiko iyupaxó kíxea Jesus, kaha'aínoatihiko pahúkeovo ya yumópope motovâti ápeya évotikoake namúkea koane kurí'okeamo ngovenádo, maka iká'akanehiko. ²¹ Ina kixo Jesus neko pahoéti:

—Íhikaxotí, véxoa itúkeovo koati ponóvoti ne yíüho koane kixeku íhikexi. Ya xikóyoke, kutíkokone uhá koeti xáne. Ako yokómomoyi payásoko koékuti xáne, itea kutíkokone uhá koeti xáne xikóyoke, koane koati íhíkexoati ne kaná'uti íhíkavoti ukeâti xoko Itukó'oviti. ²² Ná'ikopo kó'inoaye iséneu ne kóperaxovike Sêza, enepone payásoti náti ya Róma éxoti koeku úti? Pahúkovi Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti poréxea úti? áko'o ákomea okónokoa —kixoanehiko.

²³ Itea exó kixoane Jesus itúkeovohiko oposí'okovati, kaha'aínoatihikomaka pahúkeovo ya yumópope, yane hara kixovokoxoa:

²⁴—Yamínanunoe póhuti pe'u tiúketi. Kutí'ikopo itukóda nóne yoko íha ovâ ra tiúketike? —koéne ne Jesus.

Ina yumopâhiko:

—Séza.

²⁵ Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Enepone ítuke náti, peréxapa, koáhati ítukene. Kúteanemaka koêku xoko Itukó'oviti, koékuti páhoenopi, konokoâtimaka itíki —kixovokoxoane.

²⁶ Ako itáhiko kóteyokea Jesus ya koékuti yumópope nonékuke ne xanéhiko, koane yupíhova iyúpaxevahiko unáko neko yumópope Jesus. Yane yunukú koénehiko.

Epemó'ikokono Jesus exépukeapeomo ne ivokóvoti

Mt 22.23-33; Mk 12.18-27; 1 Ko 15.12-57; 1 Ts 4.16-17

²⁷ Yane ina ahi'ókovomaka Jesus ne sadúsehiko, enepone koyúhote ákoyeamo exépuhikapa ne ivokóvoti. ²⁸ Hara kixóhiko Jesus:

—Íhikaxotí, hara kôe yútoe Muíse kúreinovi: "Enepo ivakápu hóyeno ákoti apáhuina xe'éxainoa ne yéno, konokoâti itúkeovo po'ínu ne ivokóvoti koyenópea yéno ne po'ínuikene, maka enepo avané'e xe'éxainoa, kutí ákoepone xe'éxa ne ivokóvotine" koe yútoe. ²⁹ Yoko ápe nóvo seti koeti hóyeno kopó'ínukokoti. Kóyenone neko xuv'é'eti. Ivokóvone, ako ápahuina xe'éxa. ³⁰ Enepone yéno, hane koyenópa atipo imá'ikene. Ivokóvone neko hóyeno, ákomaka xe'éxainoa neko sêno. Kúteanemaka koêku ne mopó'ape, ivókovone ákotimaka xe'éxainoa neko

sêno. ³¹ Eneponeko seti koeti hóyeno kopo'ínukokoti, heú koéhiko kóyenyeya neko sêno, koane heú koéhiko ívohikeovo, itea ako ápahuina íkoxé'exaxoati xapákuke. ³² Ina ivokóvomaka ne sêno. ³³ Eneponi akaná'u exépuhikopea ne ivokóvoti, kutí'íkoponi itukópaxo koati yêno ne sêno xapákukehiko neko seti koeti ivokóvoti? Vo'oku heú kó'iyeya kóyenyehiko neko sêno — koénehiko.

³⁴ Ina kixovókoaxo Jesus:

—Kóyenhiko ra hóyeno yara kúveu mêum. Koáne ne senóhiko, ko'ímahikomaka, ³⁵ itea enepohíkone xâne ínixone Itukó'oviti motókeyea ópea xokóyoke káxehiko keno'ókoti xapa exépuhikopea ne ivokóvoti, ákonemo okóyeno, koane ákonemo okó'imahiko. ³⁶ Yane ákonemo ívahikapu, vo'oku kutí koépotinemo ánjuhiko ya vanúke, enepone ovóxehiko Itukó'oviti. Koatíponehikomo xe'éxaxapa Itukó'oviti, koane ainopovonehikomo xâne exepúkopotí ukópea xapa ivokóvoti. ³⁷ Yoko enepone exépuhikopeamo ne ivokóvoti, koyúhoa Muíse koêku nê'e ya yútoeke xoko koyúhoyeaku koêku ne kali xuve tikóti íxómoti iruméko ákoti ara'ákapu, enepo koyúho itúkeovo kutípone Ábraum, koane kutíponemaka Izáki yoko Njáko ne Vúnae Itukó'oviti. ³⁸ Yane hainá'íkopo kuvóvone ivokóvotihiko ne Itukó'oviti, ínapo “Ábraum-kene” akôe, itea koati kuvóvone xâne iyukóvoti, vo'oku ya xoko Itukó'oviti, ákone aúke'e ne xâne —kíxovokoxoane Jesus.

³⁹ Ina apê éskiribahiko íhíkaxoti yútoe Muíse kixoti Jesus:

—Íhíkaxotí, koati únati yimópopo —koénehiko.

⁴⁰ Yanê'e, ákone mapikóvati épemo'ikea ne Jesus.

Epemó'ikoa Jesus ne xanéhiko koêku ne Mésiya

Mt 22.41-46; Mk 12.35-37

⁴¹ Ina kixovókoaxo Jesus:

—Ná'íkopo koeti koyúhoinokono itúkeovo ámoripono Ndávi ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koiteovo xâne? ⁴² Vo'oku koati teyonéti voxú'íkene Ndávi koyuhó'iyeya koêku ya koyúhopeke Sâramu xoko kó'iyeyaku: “Hara kíxoa Itukó'oviti ne Únaem: ‘Ívétakapa énjopeke xoko ivátakoku koati ngapáyasokone ⁴³ imókonemo ipuyúkexa nenékuke ne uhá koeti koêkuti okopópiti’ ” kôe. ⁴⁴ Koati “Unaém” kixoati Ndávi. Ápeikopo oxéne itúkeovo ámoripono Ndávi ne Mésiya? —kíxovokoxoane.

Koyuhôa Jesus váherexea kixoku itúkeovo ne éskiribahiko

Mt 23.1-36; Mk 12.38-40

⁴⁵ Koeku uhá kó'iyeya xâne kámokenoyea, hara kíxovokoxoane Jesus ne íhikau:

⁴⁶ —Yokóhiyanavoa ne éskiribahiko, enepone íhíkaxoti yútoe Muíse. Ainovo yómoti hamá kíxea ípovo kahá'ati ínixeokono itúkeovo koati teyonéti. Koane enepo yuhoíkoko koeku vékea ya none ovokúti, koati ahá'axomaka. Ainovomaka yómotihiko ívátakea xoko ívátakokuti ya nonekúti xoko ivátakoku koati payásotihiko ya íhikaxovokuke hó'e, koánemaka ya xapa ayuíti. ⁴⁷ Itea ínipono kixoku senóhiko ivokóvoti íma, kutí koe hu'uxeati óvoku. Yane vo'oku kó'umokea itúkea orásauam, kutí koe koati ponóvoti. Itea vo'oku kixoku itúkeovo yupihóvotimo tivéko ípihoponeokono ya po'ínuhiko xâne —kíxovokoxoane Jesus.

21

Koeku tiúkoti pôreu sêno ákoti apeínoati

Mk 12.41-44

¹ Íxómoti komomá Jesus ne xanéhiko, yane noíxone íríkuhiko kuríkoti tiúketa íhakue poreúti yane hána'iti imokóvokuti. ² Ínamaka noíxo sêno ivokóvoti íma, ákotimaka apeínoati kuríkóponoti kali pi'áti pe'u tiúkoti ákoti axu'ína ováti. ³ Ina kôe ne Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'ínopinoo: Enepora sêno ivokóvoti íma, ákotimaka apeínoati, énomone xu'íná pôreu ya uhá koéti. ⁴ Vo'oku poréxoti, xoko haxa tiúketa véyo enepo poréxo. Kene ra sêno, heú kíxoa poréxea ne kali apeínoati, enepone mani kuvóvoneiko ya nókoneke —koéne.

Koyuhôa Jesus uké'exekonono ne hána'iti imokóvokuti

Mt 24.1-2; Mk 13.1-2

⁵ Ápehiko koyuhó'iyeyati koêku ne témpulu, ihayú'ikeati úhe'ene pâredena, enepone ainóvoti uhé'ekotinoe mopó yoko po'ínuhiko kóuhe'ekovope, pôreu xanéhiko. ⁶ Ina kixoáhiko Jesus:

—Neíxoaane koêku rà'a? Simóvotimo káxe ákoyeakunemo ápahuina mópoina pâredena rà'a ákoti katahínekexakana. Heu-heú koetimo kotóhinekexekono —kíxoanehiko.

Turi kotívoti koekúti

Mt 24.3-14; Mk 13.3-13; 1 Pé 1.6-7; 2.19; 3.14; 4.12

⁷ Yanê'e, hara kíxoa íhikauhiko:

—Ihikaxotí, namo ápeyea ra koekútihiko kixínevi? Kutimo itukóvo hoénaxovope enepomo kausákapune ra koekútihiko?

⁸ Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Yokóhiyanavonoe, maka hákone aupú'ikopiti. Vo'oku enómo xâne simóti xepákuke iko'ítukexoti ínza. “Undi páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. Simóvone kaxéna” koétimo. Hákonoeo hekó'a. ⁹ Enepo yeyekáxanoe ápeyeane ákoti tópi óvoku isukókoti yoko okopókoti, hákonoeo kenó'ki, vo'oku konókoti kó'iyeanemoye inúxotike, itea ákomo simápu hunókoku ra mêm.

¹⁰ Ina kixovókoxxopaikomaka:

—Apêtimo íhae po'i poké'e isukóponoti xanéhiko íhae po'íke poké'e. Koane apêtihikomakamo náti isukókoti. ¹¹ Ákomakamo tópi óvoku xúnatinoe iyuyóti poké'e, koane hímakati, koane váherehiko arinéti omótokenati. Apêtimo koímaítinoe koekúti koane éno hána'itinoe iyupánevoti ya vanúke.

¹² —Tumúneke ápeyeahiko uhá koéti ra koekútihiko, ikeítóponokonotinoemo kotíveti, koane ike'ákonotinoemo. Yomokónotinoemakamo íhikaxovokuke hó'e xanena úti yihoikikono nonékuke teyonétiya, koane kirikókonotinoemo ika'ákovokutike. Yane yomokónotimakamo nonékuke náti yoko ngovenáдохiko vo'oku itíkivonoe hokónuti. ¹³ Kixínekonokenemoye motováti keyúhoinonu nonékukehiko, keyuhó'inoati koéku ra kitípone. ¹⁴ Ukeátine kó'oyene, keúsakapunoeo maka hákone pipokéxinoa iséneu ne kixékumo yimópi simapúne neko káxe. ¹⁵ Vo'oku undínemo porexópi yimópi kemo, koane mborexópitinoemo exóneti ukeáti njokóyoke ákoinokemo ápahuina itópiti xapákukehiko, koane ákoinokemakamo ita okópea yiúho. ¹⁶ Muhíkova koati yá'a yoko yéno, kurikópopitinoemo ika'ákovokutike. Kúteanemakamo kixópiku pe'ínuhiko, yoko po'ímaka iyínoxapa koane ínkenehiko. Apêtimakamo koépeuti xepákukeneo vo'ókuke. ¹⁷ Yupihovó koetimo púveopi uhá koeti xâne vo'oku itíkivo hokónuti. ¹⁸ Itea muhíkova kali póhuti híyeu tiúti, ákomo síka Itukó'oviti évokeovo. ¹⁹ Epó'oxo yane ákoyea yaúkapapu ikíni, yixóvoti kékuna'ixivo ingéne, itévotinoemo —kíxovokoxoane.

Ayakúkakanane Njeruzálem

Mt 24.15-21; Mk 13.14-19

²⁰ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Enepo mo neixáneneo éno húndaru yakukú kixoti Njeruzálem, yexoátinemo itúkeovo simóvotine kaxena katáhineyeokono. ²¹ Yane enepohikone ovotíya Njúdeya, okóho'inehiko xapa hána'itinoe mopóti. Kene enepohikone ováti ne kúveu pitivóko, ipúhikapehiko. Kene ne ovotíhiko ya mêm, hákone aukópovo pitivókoke. ²² Vo'oku yaneko káxehiko, koatimo kaxena ipíhóponeokonoku ováti ne pitivóko, kousokeovokumakamo uhá koeti kíxone ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti vo'ókuke. ²³ Hanemo kixovóhiko yaneko káxe, sêno íhaíkti yoko ohíkotiko xe'éxa, vo'oku koati hána'itimo tivéko ne koekútihiko yara poké'eva úti, koane kotívetimo ipíhóponeokonoke ra xanéhiko. ²⁴ Enómo koépeuti ya hána'iti píritau xapákukehiko. Kene po'ínuhiko, ika'ákonotimo, iyonópokonotimo ya uhá koeti po'íkehiko poké'e yara kúveu mêm. Yoko íhaehiko po'i poké'e payasómo ya Njeruzálem tukú koetimo simapúne kaxena hunókoku payásoyea ne xanéhikoya ákoti itukapu júdeu —kíxovokoxoane.

Koékumo kayúkápapu Jesus

Mt 24.29-31; Mk 13.24-27; 1 Ts 4.15; 2 Ts 1.7; 2 Pê 3.10; Ap 1.7

²⁵ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Apêtihikomo iyupánevoti noixóneti xoko káxe, koane xoko kohê, yoko xapa hékerekhiko. Epó'oxo yara kúveu mêm, pepoké koetínemo isóne xanéhiko ya póhutihiko poké'e óvohikoku. Ákomo éxinahiko isóneuo emó'inoke hónoti emó'u úne ya mar yoko xúnati yóxokeovo ne úne. ²⁶ Apêtimo xâne ikorókovoti poké'eke vo'oku hána'iti píkea, yupihóvati vónene isóneuo koékui kemo ra kúveu mêm. Vo'oku itohínekexotimo ne heú koeti apêti ya vanúke. ²⁷ Yane noixóponutinemo xanéhiko ngená'akapane híyeu kapási, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. Xané ngxíxópotinemo njunáko koane éno únje'ene koeku indúkeovo hána'iti íhayú'iti. ²⁸ Enepo turixápune ápeyeahiko ra koekúti, aélokenoe yokóvo koane kékexuka tiúti, vo'oku ye'ekóvotinoemo kaxena yovópikumo xoko Itukó'oviti, enepone Koitóvopiti —kíxovokoxoane.

Ihíkavoti íhókovoti koeku xuve figu

Mt 24.32-35; Mk 13.28-31

²⁹ Ina itukínoahikomaka Jesus xêti apêti íhokoake ne áha íhikaxea. Hara kôe:

—Yokómopáhi koéku ne xuve figu koane uhá koeti xuve tikóti. ³⁰ Neixáneneo turíxeovo íhonopea inámati tûti, yanê'e yexoátinemo yé' exopeovone kaxena kevópope úko. ³¹ Kúteanemaka koéku enepo neixáneneo ra koekútihiko ngxínopike, yanê'e yexoátinenoemo yé' exevone kaxena píhópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ne xanéna. ³² Koati emó'úti ra yunzó'inopineo: Enepo xanéhiko apêtimo yaneko káxehiko, ákomo ivákapu koeku ávoya kausákapapu uhá

koëti ra koekúti ngxínopike ápeyeamo. ³³ Uké'etimo ra vanúke koáne ra poké'e, itea ákomo uké'eyeaku ra emó'um. ³⁴ Yokóhiyanavo mará'inamo isáyu'ixapu iséneu enepo itukápu ayuúti yíxovo, koane xúnati ekâti, koánemaka koekúti kuteâti nékone yara kúveu mêum. Yokóhiyanavo mará'inamo iyupaxó íxapinoe rakene káxe, yakúteamo hó'openo namukókonoŋoti ya noko'óti. ³⁵ Vo'oku itopónotimo uhá koeti xâne yara kúveu mêum ra káxe ngxínopikenoe. ³⁶ Usokó yákoyeneo ya uhá koeti ôra. Itikanoemaka orásaum maka ítipane uhá koëti ra váhere koekúti keno'ókotikomo, koane motovâtimaka sípi nonénguke, undi íhae vanúke ikútipasikoŋonovoti xâne —kíxovokoxoane.

³⁷ Heú koeti káxe íhikaxo ne Jesus yane hána'iti imokóvokuti. Kene ya yóti pihópotine ya oúke kali mopóti, enepone iháxoneti Olívera. ³⁸ Itukovo mâturukata, pihótine xanéhiko hána'itike imokóvokuti kamokéŋononoti Jesus.

22

Oposikokonone kixoku koépekeokono ne Jesus

Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Xu 11.45-53

¹ Yoko yanekóyoke, ákone ahíkapa kaxena áyui júdeu hó'eke, enepone iháxoneti Páskoa níkeakuhiko páum ákoti kohiyákoati. ² Enepohikone tuti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, koáne ne éskiribahiko íhíkaxoti yútoe Muíse, íxómotine itukínua isóneu ne kixókumo koépeka Jesus he'ono'ú koetike vo'oku píkeahiko isóneunua xanéhiko.

Oposikoane Njûda kíxoakumo kuríkea ne Jesus xoko puvâti

Mt 26.14-16; Mk 14.10-11

³ Yoko úrukovane Satánae ne Njûda, enepone iháxonetimaka Iskarióti, póhuti xapákuke ne nduse koeti íhikau Jesus. ⁴ Yane pihóne ne Njûda xoko tutíhiko sasedóti yoko xoko tutíhiko koyónoti hána'iti imokóvokuti, yuhó'ixoponoati, kaha'âti ápeyea oxéne kuríkea ne Jesus xokóyokehiko. ⁵ Yane yupihovó koéne elókeyea okóvo neko tutíyehiko, koane itúkinoe yúho, koati yuhóti poréxeamo túketi vo'ókuke. ⁶ Ínixoa Njûda unáko nê'e. Yane kúxoixone káxe ákoyeakumo koati xâne xoko Jesus motovâti kuríkea xokóyokehiko.

Pahukôa Jesus kóyuseyeovo níkokuhikomo xapa ayuúti

Mt 26.17-25; Mk 14.12-21; Xu 13.21-30

⁷ Yoko simóvotine kaxena áyui ne júdeuhiko hó'eke, enepone níkeaku páum ákoti kohiyákoati, kaxena isúkeakumaka kali xe'exa su'úso, níka ya Páskoa. ⁸ Ina pahukôa Jesus ne Péturu yoko Xuâum koane kíxeahiko:

—Píhe, keúsakapainavea ne níkamo úti xapa áyui Páskoa.

⁹ Ina kixohíko Jesus neko pí'âti:

—Na kehá'aikopo kóyuseoponea úti?

¹⁰ Ina kixôa Jesus:

—Ehá'axomo siménoe pitivóko, tekópotimo hóyeno koínoti póte puhí koati úne. Hekápamo ne hóyeno xokóyoke ne ovokúti úrukopovokumo ¹¹ inamo íxêa ne únae ovokúti: “Na óvo ne kúveu ovokúti óvongumo níngêa xapa áyui Páskoa, úndi yoko ínzikauhiko? kixópi Íhíkaxoti” íxeamo. ¹² Yane exókopitinoemo koati hána'iti kúveu ovokúti vanúkeke apéti mêsa yoko pánguhiko. Usó koyétine uhá koetíya. Énomonemo keúsakinavi níkamo utíya —kíxoanehiko.

¹³ Úkeane pihohíko ya pitivóko. Yoko uhá koëti neko yuhó'inoa Jesus, ainovo tokopóvoti. Yane kóúsokoanehiko neko níkámo xapa áyui Páskoa.

Níko ne evo Jesus xapa áyui Páskoa

Mt 26.26-30; Mk 14.22-26; 1 Ko 11.23-25

¹⁴ Simovóne orána, ahí'okovane Jesus ne mêsa, koánemaka ne íhikauhiko, enepohikone ápostulu páhoë koyúhoyea emó'ú xapa xâne. ¹⁵ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Koati yupihóvati ngahá'ayea ngahá'ineyeopinoe níngêa yara Páskoa tumúneke ngoítoponeovomo kotíveti. ¹⁶ Yoko endó'okopitinoe ákoyeanemo íningeopiku xapa Páskoa imókone mo kausákapu koati kixó'ekone ya natíxokuke Itukó'oviti —kíxovokoxoane.

¹⁷ Yane ina namukôa Jesus ne enovópeti apéti ekâtiya koane íkoro'ixeovo xoko Itukó'oviti. Ina kôe:

—Nemúkanoe. Kalihú kalihu íxeneo yénoyivoa, uhá ketínoe. ¹⁸ Koati ngxópitinoe ákoyeanemo énoyeovangu hó'o ra ha'í úva ukeátine kó'oyene tukú koeti seapánehiko heú koëti ne xanena Itukó'oviti vanúkeke xoko natíxoku —kíxovokoxoane.

¹⁹ Yane veyone páum ne Jesus, ina ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti. Yane honó'ekexoanemaka, ina porekêxoa íhikau koane kíxovokoxea:

—Enepora páum, múyom kixó'eko, ésa'imo ngoíteovopinoe. Yákoyenenoeye níki, puyákoponeovakemo yokóvo ne índukeinopi —kíxovokoxoane.

²⁰ Uke'éxone njántaxeahiko, ina namukôa Jesus ne enovópeti kuteâtimaka kixoaku ne pâum, koánemaka kixovokoxea:

—Enepora ekâti yara enovópetike, hane kixó'eko inámati kixovókuti ítukeino xâne ne Itukó'oviti vo'oku óvokinovopinoemo indína. ²¹ Itea anéye xapákuke úti xe'ókuke ra mēsa ne ítúkoheovoti koeku hókeonu, enepone kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti. ²² Koati kaná'uti ngoépekeokonomo, kuteâti koeku isóneunonu Itukó'oviti, itea koati kotívetimo koêku ne kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti, undi íhae vanúke ikítipasikoponovoti xâne — kixovokoxoane.

²³ Yane turíxovone ne íhikau Jesus épemo'ikeekoko, kaha'âtihiko éxea itukóvotiye xapákuke ne ítúkoheovoti koeku hókea Jesus.

Kixoku ítúkeovo ne xâne koati payásoti nonékuke Itukó'oviti
Mt 20.25; Tk 4.6

²⁴ Yane turíxovone kali enó'yiea yumópeokoko ne íhikauhiko Jesus, kaha'âti éxeahiko itukóvotiye ne koati payásoti xapákuke. ²⁵ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Koatíhiko náti pahukô xapa xâne yara kúveu méum. Koane enepohikone pahúkoti, uhé'ekinoati kixeokono ítúkeovo apêti xunáko kousokino nókone xanéhiko. ²⁶ Itea ako ákoeneye xepákukeneo, koati pó'iti koêku. Vo'oku enepone koati payásoti xepákukeneo, konókoti kuti kixópeovo xâne yupihóvoti ákoyea apáyaso. Kene ne inuxínopiti, konókoti kuti kixópeovo ovoxe po'ínuhiko xâne. ²⁷ Kutí'ikopo payasó'inopi, enepone ivatákoti xe'ókuke mēsa? áko'o enepone ominoâti níka. Hainá'ikopo ne ivatákoti xe'ókuke mēsa? Itea hara ngoéneye xepákukeneo, ovoxéti. ²⁸ Itínoe itukóvo koati kaha'inenuiti ya uhá koeti kotíveti koekúti véngoku ákoti kurikánu. ²⁹ Kuteâti poréxeonu Nzá'a nandíxeamo, mborexópitinoemakamo netíxi ³⁰ motovátimo kehá'ineyinu ya xe'o mēsa, óvoku níkokónoti yoko ekâti ya nandíxokuke, koane ivetákotimo xoko ivátakokuhiko pahúkoti nandíxokuke, yihoíkopati ne nduse koeti iháxakexoku xanena Izaráe, neixoâti unátiyea, áko'o ákoyea aúnnati ne ítuke —kixovokoxoane Jesus.

Koyuhó'inoa Jesus koékumo ne Simaum Péturu
Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Xu 13.36-38

³¹ Ina kixo'íkomaka Péturu ne Jesus:

—Simaúm, imáko ké'yivoku. Ítoane Satánae ne yúmo'ixovone híxópeopinoe. Yoko ákomo íyuhixapinoe. Hanemo koéneye kixópiku kuteâti koeku ákoyea íyuhixakana koyúyukexeokono ne vekoti komukéxopetike enepo komukéxokono. ³² Itea émbeminopine Itukó'oviti ákoyea kirika kíviyonu Simaúm. Koane enepo yaukárapune njokóyoke, kékunakapimo isóneu ne pe'ínuhiko ingéneke —kixoane Jesus.

³³ Ina kixôa Péturu:

—Unaém, usó ngóye xané ngíxeopi iké'akivo koánemaka ngoépekeokono okonókovo.

³⁴ Itea hara kixoa Jesus:

—Koâti endó'okopiti kékumo Peturú. Kó'oyene, tumúnekemo éneye tapí'i, mopó'âtinemo keyúho ákoyea yéxanu —kixoane.

³⁵ Ina kixovókoxoamaka Jesus ne íhikau:

—Ápeikopo konokínovopitinoe yaneko mbahukópi keyúhoyi emó'um yâtikeneye, yaneko ákoyeaku yama íhaku títetina koane íhaku ípevo yoko pírikatana?

Ina yumopâhiko:

—Ako nókone úti.

³⁶ Ina kixovókoxopakomaka Jesus:

—Kó'oyene, enepone apêti íhaku tíuketina yoko íhaku ípovo, áma xokóyoke. Yoko enepone ákoti hána'iti píritauna, yusikóne kaváneyea kápana ítúka ésa'i vanéxeake ne hána'iti píritauna. ³⁷ Vo'oku koati endó'okopitinoe kónokea kóusokeovo njokóyoke neko yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Kutí kixókono váhere kixoku ítúkeovo” koêti. Vo'oku oránane kóusokeovo ne emó'úti koyúhoti ngixókonokumo —kixovokoxoane Jesus.

³⁸ Ina kixôa íhikauhiko:

—Unaém, anéyene pí'âti hána'iti píritaun.

Ina kixoáhikomaka Jesus:

—Motóvane —kixoane.

Koeku Jesus koitópovono kotíveti ya Njetisémani
Mt 26.36-46; Mk 14.32-42

³⁹ Yane pihóne ne Jesus xoko kali mopó'i iháxoneti Olívera, koane íhikau xáneahiko. Yoko kóyekune Jesus yóneya. ⁴⁰ Simóné'hiko xoko áha óvea, hara kixoa Jesus ne íhikauhiko:

—Ítikanoe orásaum, maka hákone ikerókovo enepo simâpi tiú'iti koekúti híxépikonoke — kixoane.

⁴¹ Yane kali ahikuu koéne ne Jesus, kuteâtímea tirinta koeti méturu kíxoaku ne íhikau, ina ipuyíhevo epémoti Itukó'oviti. Hara koéne:

⁴² —Pai, enepo itukapu yahá'inonu, yáhikuxapinana ra êno hána'iti tiveko ngoêkumo, itea haináya anjáke, itea itúkapu yahá'inonu kousókovomo ya njokóyoke —koéne.

(⁴³ Yane apé kó'inoane ánju íhae vanúke, ovoxe Itukó'oviti, koxunákoponeati isóneu. ⁴⁴ Koeku yupíhevo êno tiveko isóneu ne Jesus, inamá'axoneoxo itúko xunáko ya orásaunake. Yoko eneponeko yonúko, kutí koéne pú'itinoe itomúkexoti íti irihíkovioti poké'eke.)

⁴⁵ Uke'éxone itúkea orásaun, exépukopone, ina aukópovo xoko íhikauhiko. Inu'í kixópanehiko imókea vo'oku yupíhevo ikáxu'iyeahiko okóvo. ⁴⁶ Ina kixoáhiko Jesus:

—Na koeti imékinone? Yexépuka, itíkanoe orásaun maka hákone ikerókovovo simâpi tiú'iti koekúti híxépikonoke —kíxoanehiko.

Ika'ákokonone Jesus

Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Xu 18.3-11

⁴⁷ Íxómoiko koyúho ne Jesus, simohikoane êno xâne. Yoko hane inuxínoahiko Njúda, póhuti yane nduse koeti íhikau Jesus. Ênomone ahí'ókovo Jesus kaha'áti siunoné kíxea yúhoikea. ⁴⁸ Yane hara kíxoá Jesus:

—Njudá, imáko itúkinovo ya ítíkoheyivo sínoneyinu kirí'okinu xanéhiko puvónuti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne!

⁴⁹ Ina kíxo Jesus neko íhikauhiko oveâti xêrerekuke noixoâne neko koekúti:

—Unaém, visúkanehiko ya hána'iti pirítai? —koénehiko.

⁵⁰ Yoko apé koéne póhuti xapákuke ne íhikau Jesus, hú kixoti tetúkenoxea ahínoe koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke. Maturú kíxea kêno éxopeke. ⁵¹ Itea sayá'ikoa Jesus. Hara kíxoá:

—Ápene. Hákone kixéáneye —kíxoane.

Ina itukópinoá kêno, yane unátipone. ⁵² Ina kixôa Jesus ne tutíhiko inuxínoti júdeu hó'eke, koáne ne tuti xanéhiko koyónoti hána'iti imokóvokuti, yóko'omaka ne po'ínuhiko payásoti xapa tuti júdeu ika'ákoponoatihiko:

—Undí'ikopo koati koyuvôrixovoti ísukenati omó kixínekenoe hána'iti pirítai yoko pulô'i, isukópeti nemúkoponoy? ⁵³ Uhá koeti káxe, óvonzexokunepepo xepákukeneoe ya hána'itike imokóvokuti inzíkaxoti, itea ákonoe iké'akanu. Kó'oyene simóvotíne orana iké'akinu yoko oránanemaka xuná'iyea váhere ítúkeinonu Satánae —kíxovokoxoane.

⁵⁴ Ina ika'ákihiko Jesus, omâtihiko óvokuke koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, ina usá'ixoahiko ovokúitike. Kene Péturu, ákone malíka kíxoaku hókea.

Koyuhôa Péturu ákoyea exa Jesus

Mt 26.57-58; 26.69-75; Mk 14.53-54; 14.66-72; Xu 18.12-18, 25-27

⁵⁵ Ina oxokúxohiko yúku kukúkeke kíndana ne ovokúti. Yane ivátahikone onokóvotihiko. Koane Péturu, ivátakoponomaka xapákuke. ⁵⁶ Yane apé koene seno ahinoéti, noixoti Péturu vaata koyéti xe'ókuke yúku onokóvoti. Pono-ponó kixínoane úke sêno, ina kôe:

—Koati xáneheixonemaka Jesus ra hóyeno —koéne.

⁵⁷ Itea hara kíxoá Péturu:

—Senó, ako énja ne hóyeno kíxene —koéne yúho yumopá.

⁵⁸ Avo áxu'íkene, apé koéponemaka po'i noixoâti. Hara kíxoá:

—Koati itímaka po'ínu xáneheixone ne hóyeno —kíxoane.

Ina yumopá Péturu:

—Hoyenó, haina undi xáneheixone nê'e —kíxoane.

⁵⁹ Poéhamea ôra ikénepoke, apé koéponemaka po'i koéti:

—Eneporá'a, koati kaná'uti itúkeovo xáneheixone ne hóyeno, vo'oku koati íhaemaka Ngalíleya rá'a —koéne.

⁶⁰ Ina kixôa Péturu:

—Hoyenó, ako énja ne kíxene —koéne.

Avo uké'exa koyúhoyea ne Péturu, éneone tapí'i. ⁶¹ Ina na'akénexova Vúnae ne Péturu, komomo-komomó kíxoane. Ênomone yanê'e, puyákoponovane okóvo Péturu neko yuhó'inoa Vúnae yaneko kixôa: “Kó'oyene tumúnekemo éneyea tapí'i, mopo'átinemo keyuho ákoyea yéxanu” kixôa. ⁶² Yane ipúhikopeane Péturu ne óvoheixoku. Koati iyôti vo'oku yupíhevo kotíveyea isóneu.

Koemóke'ekono ne Jesus

Mt 26.67-68; Mk 14.65

⁶³ Enepohikoneko hóyeno koyónoti Jesus, íxómonehiko koemóke'ea koane ísúkeahiko ⁶⁴ yoko ikauké kíxoanehiko, ínamaka kixôa:

—Mahí'ipepo iti porófeta. Íhexaikopo itukóvotiye ra isukópiti —kíxoanehiko.

⁶⁵ Yoko enómaka po'i yuhó'inoahiko koemóke'eati.

Yúhoikokonone Jesus nonékuke koati payásoti yúhoikovoku júdeu
Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Xu 18.19-24

⁶⁶ Ehá'axo yúponi, ho'úxovonehiko uhá koeti payásoti hóyeno xapákuke tuti júdeu, enepone tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke koánemaka ne éskiribahiko íhíkaxoti yútoe Muíse. Ina omokóno ne Jesus xoko ho'úxovokuhiko, enepone koati payásoti yúhoikovoku júdeu. Ina kixohíko Jesus:

⁶⁷ —Itukápuxo íti ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, yokóyuhoinovea itíkivoaxo —kíxoanehiko.

Ina yumopâ Jesus:

—Enepo onگویوhoa indúkeova, ákonoemo yakútíponu. ⁶⁸ Koane embemápinoe iséneunoa, ákonoemo yimápanu. ⁶⁹ Ukeátine kó'oyene, hanemo ivándakopone, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xâne, éxopeke Itukó'oviti, enepone apêti xunáko pahúkea uhá koêti —kíxovokoxoane Jesus.

⁷⁰ Ina kixohíko uhá koêti neko tutíyehiko:

—Ití'ikopo Xe'exa Itukó'oviti?

Ina yumopâ Jesus:

—Enepone yépeponuke, kouhupu'ikoa indúkeova —kíxoane.

⁷¹ Ina koehíko:

—Ákone vokónoko po'i koyuhó'inoveati pahúnevo râ'a. Koati kameátine uti yúho koyuhómeku itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti —koénehiko.

23

Omokóno Jesus xoko Pilátu

Mt 27.1-14; Mk 15.1-5; Xu 18.28-38

¹ Yane heú koéne exépuhikea neko ho'uxóvotihiko, ina omohíko Jesus xoko Pilátu. ² Yane turíxovone koyúhoyeahiko ákoyea aúnnati ítuke Jesus. Hara koéhiko:

—Enepora hóyeno, vinú'ikoa koésayu'íxea isóneú xanena úti, koane íhíkaxea xanéhiko ákoyea parexa kóperau koati payásoti natina úti, enepone Sêza. Koyúhomaka itúkeovo Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, koane itúkeovomaka nâti —kíxoanehiko.

³ Ina kixôa Pilátu ne Jesus:

—Ití'oxo natina júdeuhiko?

Ina yumopâ Jesus:

—Enepone yépeponuke, kouhupu'ikoa indúkeova —kíxoane.

⁴ Ina kixovókoaxo Pilátu ne tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, yóko'o neko êno xâne ho'uxóvotiya:

—Ako ápahuina íninjone váhere ítuke ra hóyeno —kíxovokoxoane.

⁵ Itea inamá'axone koyuhôa tutíhiko júdeu ápeyea váhere ítuke. Hara koéhiko:

—Koati koturíxexoti xanéhiko râ'a. Íhíkaxoti ya uhá koeti Njúdeya, ukeâti turíxeovoku poké'exa Ngalíleya tukú kíxoane yâye —koénehiko.

⁶ Kameáne Pilátu ne yuhóhiko, ina epêmo itúkeovo íhae Ngalíleya ne Jesus. ⁷ Exoâne itúkeovo ukeâti xoko íháxakoku poké'e natíxoku Êrodi, pahúkone Jesus xokóyoke. Yoko koati Njeruzálem óvo ne Êrodi yaneko káxehiko.

Omokóno Jesus xoko Êrodi

⁸ Yupíhova elókeyea okóvo ne Êrodi noíxo Jesus. Koáhati mekutíne kahá'a noíxea vo'oku enó'íyeane kámea koyuhó'íyeati koêku ne ítuke, koane kúxoamaka noíxea itúkea iyupánevoti.

⁹ Yupíhovo êno épemo'ikoa ke Êrodi, itea ako ápahuina yumópeake Jesus. ¹⁰ Enepone tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, yóko'o ne éskiribahikoya íhíkaxoti yútoe Muíse, inamá'axo kohonóko emó'u koyúhoyea ápeyea váhere ítuke ne Jesus. ¹¹ Yane komohí kixo Jesus ne Êrodi yoko uhá koeti húndarunahiko, koane koémoke'eyeahikomaka, itukínoati kuteâti ípovo nâti koati kalísoti híyeu, hamá koêti poké'eke. Yane ina pahúkópa Êrodi xoko Pilátu. ¹² Énomone yaneko káxe, unátípinokokone isóneú ne Êrodi yoko Pilátu. Yoko koati ka'anánekokoti neko pi'âti yanekóyo.

Pahúkókono Jesus kurúhuxeokono

Mt 27.15-26; Mk 15.6-15; Xu 18.39-19.16

¹³ Ina ho'uxôa Pilátu ne tutíhiko sasedóti, yóko'o ne po'ínuhiko payásoti xapa tuti júdeu, koánemaka ne xanéhiko. ¹⁴ Ina kixovókoaxo Pilátu:

—Enepora hóyeno yómone njokóyoke, keyúhoanoé itúkeovo kopóe'akexoti isóneú xanéhiko. Ébemo'ikoa ne nénékukeneo, itea ako íninja ápeyea pahúnevo ra hóyeno kuteâti ne yéivotíkoake.

¹⁵ Kútenemaka Êrodi, ákomaka ínixea pahúnevo. Hukinóvoti pahúkopeamaka yáyeke xoko úti. Koati iyúseoti ákoyea pahúnevo ra hóyeno mani évotikinokonoke koépekeokono.

¹⁶ Mbahukoâtikopo yehépoke'exeokono, ínamo ngurikápa —kíxovokoxoane Pilátu.

(¹⁷ Yoko koati konokoâti Pilátu kuríkopea póhuti iká'aeti kaxénake neko áyui júdeuhiko.)

¹⁸ Itea vaúkexone uhá koéti neko xâne. Hara koe yúho vaúkexea:

—Enepora hóyeno, konókti koépekeokono. Hane kiríkapinavi Mbarâba —koénehiko.

¹⁹ Yoko ika'ákovokutike óvo ne Mbarâba vo'oku kóturihikea xanéhiko yane pitivóko yaneko okopókono náti, koane vo'oku ápeyeya koépeu. ²⁰ Yoko koati kahá'ati kuríkopea Jesus neko Pilátu. Énomone káyukopinoahikomaka ne yúho ²¹ itea inamá'axone kohonóko yúho neko xanéhiko vaúkexea:

—Kirúhuxa! Kirúhuxa! —kóyehiko.

²² Ina kixovókokoxamaka Pilátu. Yoko mopó'apene káyukinoane neko yúho:

—Kutí'ikopo itúko pahúnevo ra hóyeno? Koati ákti ininjêa váhere ítuke mani évotikinokonoke koépekeokono. Mbahukoâtimo yehépoke'exeokono ínamo ngurikápa —kíxovokoxoane.

²³ Itea inamá'axohiko kohonóko vaúkexea épemea kurúhuxeokonomo Jesus. Ehane ítoahiko ne áha vo'ókuke neko éno hónoti vaúkexea. ²⁴ Yane itúkinoane Pilátu ne épemonehiko.

²⁵ Kuríkopinoane ne épemone kuríkopeokono, enepone ovoti ika'ákovokutike vo'oku kóturihikea xanéhiko, koane vo'oku ápeyeya koépeu. Kene Jesus, kuríkoane xokóyokehiko, motovâti ítúkea ne áha kíxeahiko.

Kuruhúxokonone Jesus

Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Xu 19.17-27

²⁶ Yaneko omonéhiko Jesus, ápe hóyeno koéhati Símaum ukopeâti mêm. Enepone hóyeno, íhae pitivóko iháxoneti Síreni. Yanê'e, ípíhonehiko kurúhu povókuke Símaum ne húndaru koane pahúkea oko'ikené kíxea Jesus koínoinoane.

²⁷ Koati yupihovó koeti éno xâne hokoâti. Ápemaka senóhiko xapakuke ixómoti iyókexo koane ípúsokopea xâ'a, kotiveâti neko kixókonoku Jesus. ²⁸ Ina komomâ Jesus neko senóhiko, hara kíxovokoxoa:

—Ítínoe sêno íhae Njeruzálem, hákonoe iyeínonu itea ítínoe iyápinapu yoko xí'íxaxapa. ²⁹ Vo'oku simóvotimo káxe kó'iyekuneya xanéhiko: “Koati únati koéku ne senóhiko ákti koxé'exayeaaku, ákotimaka xe'éxa óhiu” koetimo. ³⁰ Vo'ókuke ne hána'itimo tiveko koekúti yaneko káxehiko, ká'aye koetimo xanéhiko: “Ehá'ani íkoro'uxeovovi ne hána'iti mopó'i. Ehá'ani koépekexeovi” koetimo. ³¹ Ako kuxákana oró'okeovo ne tikóti tonó'otiko, póehane movó'oti oró'ókovo. Koeku ngxíxeokononeye kó'oyene, undi ákti évotikinokonoke, kutí koe koeku kurikókono ne tonó'oti tikóti yúkuke. Ná'íkopomeamo kó'eye tiveko kixókonoku ne koati motokeâti ípíhóponeokono, enepohikone kutí koeti movó'oti tikóti kurêti yúkuke? —kíxovokoxoane Jesus.

³² Yoko ápemaka po'i pí'âti hóyeno koati ákti aunâti ítuke, ixánexokonoke Jesus kurúhuxeokono.

³³ Simonéhiko ya xoko iháxoneti “Opepú'iti”, kurúhuxonehiko Jesus, koánemaka neko pí'âti hóyeno ákti aunâti ítuke. Poéha éxopeke Jesus, poéhamaka lopékuke.

³⁴ Ina kôe ne Jesus:

—Pai, hako ípíhéponea ra xanéhiko vo'oku ako éxa ne ítukeinonuhiko —kíxone há'a.

Yane haxákokoahiko húndaru neko ípovo Jesus. Ina kurikóhiko, komomâti itukóvotimoye ípovo Jesus námoe póhutihiko. ³⁵ Yoko ixomo komomâ xanéhiko heú koéti neko koekútihiko, koane ixomo koemóke'e Jesus ne tutíyehiko. Hara koéhiko:

—Koítovopepo po'i xâne rá'a. Kaítapaukopo itukápuxo koati Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koiteovo xâne —koénehiko.

³⁶ Koémoke'eamaka húndaruhiko. Ina ahí'ókovahikomaka ominoâti víyum ákti koati unâtiyeya ³⁷ koane kíxeahiko:

—Itikápuxo natina júdeuhiko, keítapapu —kíxoanehiko.

³⁸ Yoko ápe yutoéti tutúkuke kurúhuna Jesus (yutoxóvoti ya emó'uke ngerêku, koane emó'uke rómanu, yoko emó'uke júdeu). Hara kôe: “Natina júdeuhiko rá'a” kôe.

Koéku ne pí'âti ákti aunâti ítuke kuruhúxokonoti xêrerekuke Jesus

³⁹ Ápe póhuti koemóke'etimaka Jesus yane pí'âti ákti aunâti ítuke kuruhúxokonoti xêrerekuke Jesus. Hara kíxoa:

—Mahi iti Mésiya, páhoe Itukó'oviti koiteovo xâne. Keítapaukopo, ínamo keítapuvimaka —kíxoane.

⁴⁰ Itea hara kíxoa po'i kuruhúxokonoti saya'íkoati:

—Muhíkova koeku kirúhuxikono, ako tiya Itukó'oviti? ⁴¹ Koati ponóvoti kíxeokononeye úti, vo'oku koati motokeáti namúkoepa úti ésa'i ne váhere vítuke. Kene ako váhere ítuke rá'a —kíxoane.

⁴² Ina kixo'íkoma Jesus nekôyo:

—Enepo yurúkapapu netíxokuke, puyákapunumo yokóvo —kíxoane.

⁴³ Ina yumopá Jesus:

—Koati emó'úti ra yunzó'inopi: Keha'íneponutinemo kó'oyene ya xoko uh'ékoti yonópoku ómomikoepa ne kasása'upo Itukó'oviti —kíxoane.

Koeku Jesus ivokóvone

Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Xu 19.28-30

⁴⁴ Yoko ye'ékotine itúmukea káxe yanekôyo. Énomone yanê'e ípukovone káxe, hahámone uhá koeti kúveu mêm tukú koeti mopo'áti óra ya kíyakáxe. ⁴⁵ Yoko ívarereone kukúkeke neko éno kopópoti váhere haxakeáti kúveu ne hána'iti imokóvokuti. ⁴⁶ Yane ápene koati éno hónoti emó'u Jesus koéti:

—Pai, nguríkopa ra omínjone xikóyoke —koéne.

Uke'éxoane koyúhoyea nê'e, ihunokoane ne omíxone, ivókovone. ⁴⁷ Noixoâne tuti húndaru neko koekútihiko, iháyu'iko Itukó'oviti koane kó'iyea:

—Koati kaná'uteoxo itúkeovo ponóvoti ra hóyeno —koéne.

⁴⁸ Enepone éno opoíkovoti xáne ho'uxóvotiya komomóponoati neko koekúti, noixoánehiko nê'e, píhohikopone. Hána'iti ikáxu'iyeahiko okóvo koane ipúsokopea xâ'a. ⁴⁹ Yoko heú koetihiko neko íníkone Jesus, koánemaka ne senóhiko hokoáti ukeátihiko Ngalíleya, kali ako malíka okínoakuhiko komómoyea neko koekútihiko.

Koeku Jesus ekoxókonone

Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Xu 19.38-42

⁵⁰ Yoko ápe hóyeno koéhati Yúse, koati teyonéti xapákuke neko po'ínuhiko pahúkoti yane koati payásoti yúhoikovoku júdeu. Enepone hóyeno, koati itípakovoti koane koati ponóvoti kixoku itúkeovo. ⁵¹ Hane úkea pitivóko iháxoneti Arimáteya, po'i pítivokona júdeuhiko. Yoko ako ínixa Yúse póneovo isóneuo yoko ítuke ha'ínehiko yaneko yuhoíkokonone Jesus. Koati kuxoíxotinemaka símeovo kaxena natíxea Itukó'oviti xapa xáne neko hóyeno. ⁵² Yane píhóne Yúse xoko Pilátu epemóponoati yusíkea veyópea ne muyo Jesus kuruhúke. ⁵³ Porexókonone, yane veyóponoane xoko kurúhuxokonoku, ina aupíxoa ya hána'iti ipovóti líyumu. Yane iyónoane xoko uhôro kehoéti mopoíke, ávoti ekoxóvati. ⁵⁴ Yoko koati úrukovoepo sâputu, kousokovopene júdeuhiko vo'oku áyui.

⁵⁵ Enepokononeko sêno xánena Jesus ukeáti Ngalíleya, hokó kixo Yúse ivokó'okoponoti ekóxokonoku Jesus koane kixókonoku ne muyo ipíhokonone uhorókuke. ⁵⁶ Yane píhópone kóyuseopeahiko xêru yoko óliu, óvo'okopemo muyo Jesus.

Yaneko sâputu, ómomikoponehiko kuteáti páhoenoa yútoe Muíse.

24

Koeku Jesus exepúkopone ukópea xapa ivokóvoti

Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Xu 20.1-10

¹ Hahá'itiko yaneko lúmingu, píhóne ne senóhiko xoko ekóxokonoku Jesus, ominoátihiko neko xêru kousokinoake. ² Simoánehiko, inú'ikoane neko mopóti exexoáti ne uhôro ahíkuxeokonone. ³ Urúkovanehiko neko ekóxokonoku, ákone inú'ikaya ne muyo Vúnae Jesus. ⁴ Ákohiko éxina isóneuo neko koekúti kó'inokeneye. Yane apé kó'inoane pí'áti kutí koeti hóyeno hóhopu koyéti ípovo. ⁵ Yupihovó koéne píkea neko senóhiko vo'ókuke, koane puniniké kó'iyeahiko. Ina koehíko neko pí'áti noíxone:

—Na koeti yopósikinoa xapa ivokóvoti ne iyukópovotine? ⁶ Áko'one yáye nê'e, exépukopone. Puyákapapananoé yokóvo neko yuhó'inopi yovo'iko ya Ngalíleya ⁷ yaneko kíxeopikunoe: “Ngonókotimo ngurí'okeokono xáne váhere kíkoku itúkeovo, koane ngurúhuxeokono, yoko enjépukopeamo ya mopó'apeke káxe ikénepo, undi íhax vanúke ikútípasikoponovoti xáne” kixópineopepo —koénehiko neko pí'áti.

⁸ Yanê'e, puyákoponovane okóvo senóhiko neko yuho Jesus. ⁹ Ukopeánehiko xoko ekóxokonoku Jesus, koyúhopinoane neko unze koeti íhikau Jesus, koánemaka ne po'íhiko xáne ováti xapákuke, uhá koéti neko koekútihiko. ¹⁰ Yoko hara íha neko senóhiko koyuhópati ne koekútihiko: Mariya Mandálena; Njuána; yoko po'í koéhatimaka Máriya, enepone eno Teáku. Apemaka po'ínuhiko sêno xánena, koyuhópatimaka xapákuke neko unze koeti ápostulu kaná'uyea neko koekúti. ¹¹ Itea ako akútipeahiko ápostulu neko yúho. Kutí kó'inoa koyuhóheoti. ¹² Yane xepú koene Péturu ehakóvo xoko ekóxokonoku Jesus. Simoáne, ina

yupunínikovo, yane ákone noíxoneya ákoti itukápa neko ipovóti líyum, aúpi. Yane pihópone óvokuke koane iyúpaxeova neko koekúti.

Pi'áti kutípoti Jesus oxéneke Emâu
Mk 16.12-13

¹³ Énomoikone yaneko káxe, ápe pi'áti kutípoti Jesus yonoti kali ipuxóvokuti iháxoneti Emâu. Hanêkomea kuteâti yehí koeti kilomituru kixoku Njeruzálem. ¹⁴ Koeku yóneahiko, koane itúkea xêti uhá koêti neko koekútihiho. ¹⁵ Ya koeku ixómoyea yúho'ixokoko koane koyúhoinokoko isóneunoa, apé koene Jesus ahi'ókovatihiko koane xanee kíxeahiko. ¹⁶ Itea kutí koe apêti itopeâtihiho úke neko pi'áti, ákoinoke éxapana. ¹⁷ Ina kixôa Jesus:

—Kutí'oxoya ne itíkonoe yónoku iséneu ixómoinoke yího'ixokoko koeku yéni? —kíxoane.

Xe'ókó koénehiko neko pi'áti, koati ikaxú'tihiko okóvo. ¹⁸ Ina kixôa póhuti yane pi'áti koéhati Keleópa:

—Poéhaneikopomea íti itukóvo ovâti ne Njeruzálem ákoti exâ koêku ne koekútihiho apêti yara káxehiko pihotíne? —kíxoane.

¹⁹ —Kutí itukóvo koekúti? —koéne.

Ina yumopâhiko:

—Enepone uhá koeti kixókonoku ne Jesus íhae Nazâre, hóyeno páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u xapa xâne, koati hána'itimaka xunáko iyúseoti ya ítuke, koáne ya koyúhoyeake nonékuke Itukó'oviti, koane nonékuke uhá koeti xâne. ²⁰ Itea enepone tutíhiko sasedóti inuxínoviti hó'êke úti, yóko'o ne po'íhiko pahúkoti xapákuke úti, pahúkoa koépekeokono nekóyo koane kurúhuxeokono. ²¹ Yoko énomone kúxo úti ítúkeovo mani koitóvoviti, uti íhae Izaráe. Haina póhutine nê'e itea kó'oyene, koati mopo'ápoatine káxe ikéne neko koekútihiho. ²² Ápemaka senóhiko ha'íneheixone úti, viyúpaxeovake ne yuhópinovi ukopêa xoko ekókoxonoku Jesus ya yuponii koêti. ²³ Ákonehi inú'ika ne muyo Jesus ya. Yane káyuhikopovone, koyuhópati ápeyehiko ovoxe Itukó'oviti noíxone, enepone ánjuhiko íhae vanúke, etó'okoati exépukopeane ne Jesus. ²⁴ Yane pihómaka po'ínuhiko ha'íne úti xoko ekókoxonoku Jesus. Noíxonehiko ítúkeovo koati kaná'uti yúho ne senóhiko itea ako naíxahiko Jesus —kíxoanehiko.

²⁵ Ina kixôa Jesus neko pi'áti:

—Imáko itíkinovonoe xâne ákoti isóneuo koane ôriti kutípea uhá koêti ne yuho porófetahiko emó'uke Itukó'oviti. ²⁶ Koati konókotipepo koitoponeovo kotíveti ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, motovâtimaka yupíheovo kahána'ikopeokono. —kíxoanehiko.

²⁷ Yanê'e, xoko yútoe Muíse kouke kóuhapu'ikinoa uhá koêti ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti koyuhó'iyeti koêku, koáne xoko heú koeti yútoe porófetahiko.

²⁸ Ye'íxoanehiko ne kali ipuxóvokuti yonópokuhiko, ítukovo ukopónotiko ne Jesus. ²⁹ Itea ako akáha'ainoa pi'áti xánena itávokea. Hara kíxoahiko:

—Yavá'avoneye xoko úti vo'oku kiyóne káxe, kahá'ane yotíxea —kíxoanehiko.

Yane xanépoane Jesus motovâti ókea xokóyokehiko. ³⁰ Ya koeku ivátakeahiko xe'ókuke mêsa nikitúhiko, veyo páum ne Jesus, ina ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti. Yane honó'ekexoane ne páum, ina porexôa neko pi'áti. ³¹ Yane imíhe'okonehiko isóneuo koane éxoponoane, itea má koépeane Jesus. ³² Ina kixokókohiko neko pi'áti:

—Énomoneikopo yupíhinovo úhepeyeya kámokenoyea úti koane elókeyea vokóvo yâkeneye xenékuke, koeku yúho'ixeovi koane kourapu'ikinovea ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti —kixókoko.

³³ Énomone yaneko ókoku ôra, exépukoponehiko neko pi'áti, kayuké koéponehiko ya Njeruzálem. Inú'ikoako ho'úxeovo neko unze koeti íhikau Jesus koánemaka neko po'ínuhiko xâne xokóyoke. ³⁴ Ina kixokóno neko pi'áti simóti:

—Exépukopone Vúnae. Kouátata'ixopinovone Símaum —kixókonone.

³⁵ Yanê'e, koyúhoamaka neko pi'áti ne kixoku koêku ya xenékuke, koane kôeku exóponeanehiko ne Vúnae yaneko hono'ékexone páum.

Exókopova Jesus neko íhikauhiko

Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Xu 20.19-23; Át 1.6-8

³⁶ Avo uké'eva koyúhoyeahiko neko koekúti, apé koéne Jesus xapákuke. Hara kíxoa:

—Aúhepeponoe iséneu.

³⁷ Itea kónoko'i neko íhikauhiko koane yupihovó koéhiko píkea. Ikútixati koipihapati. ³⁸ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Na koeti pepókexinonoe iséneu? Na koeti ákoinonoe yakútipoa iséneuke ítúkeovo úndi?

³⁹ Yokómoma ra vó'um koáne ra nêve ítúkeovo koati úndi. Sipé'akanu motovâti yéxixo kaná'yuea. Vo'oku eneponi itukapu undi koipihapati, ákoni múyom koane ómbe kuteâti koêku neíxinu kó'oyene —kíxovokoxoane.

⁴⁰ Koyuhoâne nê'e, ina exókoa ne vô'u koane hêve. ⁴¹ Koati yupihóvoti elókekohiko okóvo neko íhikau, itea vo'oku kóyeyane ávovea koáti kutípeahiko, koane vo'oku iyúpaxeovahiko neko koekúti, hara kíxovokoxopamaka Jesus:

—Ápe nikokónoti yáye? —koéne.

⁴² Ina porexoáhiko ítátane orópeuti hêe (yoko ítátane íhaku ho'o mópo). ⁴³ Yane níkoane nonékukehiko. ⁴⁴ Ina kíxovokoxopamaka Jesus:

—Enepora koekúti, énomone ne yunzó'inopinoo ovónzeixoiko xepákuke kónokea kóúsokeovo uhá koeti ngxókonokumo yutoxóvoti Ponóvotike Kíxovókuti yútoe Muíse, koánemaka yútoeke porófetahiko, yoko ya Sáramu —kíxovokoxoane.

⁴⁵ Yane míhe'okinoa Jesus isóneuhiko éxea kíxó'ekone neko yutoéti emó'uke Itukó'oviti. ⁴⁶ Hara kíxovokoxopamaka:

—Énomone kôe emó'uke Itukó'oviti kónokea koítóponeovo kotíveti ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, koane exépukepeamo ukópea xapa ivokóvoti ya mopó'apeke káxe ikénepo. ⁴⁷ Koyúhoamaka kónokea koyúhoyeovomo xapa xanéhiko ítúyopeamo pahunévoti ya íháke nê'e. Énomone ne xanéhiko ikotívexoati isóneuke ne váherevoko, koane kurikópati. Koyúhoamaka ítúkeovo turixeóvoti ya Njeruzálem koyúhoyeovomo ne íhíkavoti yonoti xapa uhá koeti xâne, koékuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêm. ⁴⁸ Itínenoe ítukóvo koyuhoáti ra kaná'uti koekúti neíxoneno. ⁴⁹ Koane mbahukínopeatinenoemo ne kíxínopike Nzá'a yanekóyoke poréxopeanoemo. Yavá'avonenoe yara pitivóko tukú koeti símeopikumo ne xunakóti ukeáti vanúke xoko Itukó'oviti —kíxovokoxoane Jesus.

Píhópone Jesus ya vanúke

Mk 16.19-20; Át 1.9-11

⁵⁰ Ina omâ Jesus ne íhikauhiko ya Mbétanea, koane koéxepukea vô'u koeku épeminoahiko unako koêku ikéneke Itukó'oviti. ⁵¹ Koêkuiko épeminoahiko, turíxovone ahíkuxopeova, píhópotine ya vanúke. ⁵² Ina íhayú'ikopa íhikauhiko koane káyuhikopeovo ya Njeruzálem. Koati hána'iti elókekohiko okóvo. ⁵³ Yoko kóyekunehiko yane hána'iti imokóvokuti íháyu'ikeahiko Itukó'oviti. Hunókokune.

YÚTOE XUÂUM koyúhoti koeku Jesus

Enepora koyuhópeti, hara yutoxôa íhikau Jesus koéhati Xuâum, po'ínu Teáku. Numíkuxoti itúko itúkovo ne Xuâum yoko Teáku. Ápemaka po'i Xuâum, enepone iháxoneti Mbátita ahíkexoti xâne mekúke, itea enepone'ê'e, pó'iti yara Xuâum yutoxoáti rá'a.

Enepone inúxoti mopo'áti koyuhópeti ya Novo Testamento, enepone yútoe Máteu, Márku yoko Lúka, êno xêti kutikókotiya, koyúhoti koeku Jesus koane itúke yara kúveu mêum. Itea xoko yútoe Xuâum, êno po'i íhíkavoti íhikaxovike Jesus akó'oti yane po'ínuhiko mopo'áti koyuhópeti.

Enepora 4 koeti koyuhópeti, Máteu, Márku, Lúka yoko Xuâum, ainovo apêti koati áha éxokeovi koêku Jesus. Xoko yútoe Máteu, hane kouhupu'ikovoya itúkeovo náti ne Jesus. Kene xoko Márku, kouhupu'ikovo itúkeovo ovoxé Itukó'oviti. Kene xoko Lúka itúkeovo ikútipasikoponovoti, uti xâne yara kúveu mêum, ene kouhupu'ikovoya. Kene ya yútoe Xuâum kouhupu'ikovo itúkeovo koati Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus, kuteáti koêku noíxea úti xoko kapitulu 20 vesikulu 31.

Kouhápu'ikinoviti koeku Itukó'oviti ne Xe'exa Itukó'oviti

Kol 2.9-10; Êb 1.2; 1 Xu 5.20; Ap 1.17

¹ Tumúneke ápeya ra mêum, ápene ne Évekoaku Itukó'oviti Kouhápu'ikinovoti, enepone Xe'exa. Ukeátinekene ápeya xoko Itukó'oviti neko Xe'exa, epó'oxo koati póhutinehiko nê'e. ² Koati óvoheixokune xoko Itukó'oviti nê'e, ukeátinekene tumúneke ápeya ra mêum. ³ Epó'oxo xoko Xe'exa évekoa Itukó'oviti itúke ne uhá koeti itúke iná itúkôa. Ako ápahuina apêti ákoti itukapu énomone kousókoa. ⁴ Énomonemaka itúkovo úkeaku ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. Yoko vo'oku itúkeova, énomone kouhápu'iko xâne yara kúveu mêum. ⁵ Anéyeiko kouhápu'ikea ovoti hahákutike nê'e, koane ako ita hahákuti ípukea.

⁶ Ápe hóyeno páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u xapa xâne. Xuaum Mbátita koéha. ⁷ Pahúkinokonoke nê'e motováti koyúhoyea koêku neko Kouhápu'ikoti xâne ukeáti xoko Itukó'oviti, maka akútipokane uhá koeti xâne nê'e vo'oku yuho Xuâum. ⁸ Haina Xuâum itúkôva ne Kouhápu'ikoti xâne, itea simínoké koyuhóponeati koêku nekôyo. ⁹ Koati kaná'uti Kouhápu'ikoti xâne ne ngxíone, enepone simóti yara kúveu mêum kouhápu'ikea uhá koeti xâne. ¹⁰ Simo yara kúveu mêum nê'e, yoko énomone kousókoa ne uhá koeti apêti, itea ako éxa xanéhiko itúkóvotiye. ¹¹ Koati xanéna simíno, itea ako itúkeake xanéna emó'u. ¹² Itea uhá koeti koêkuti namukeáti emó'u, énomone poréxo itúkopeovo xe'éxapone Itukó'oviti. Énomone neko xâne koati kutipoáti. ¹³ Yoko enepone itúkopeovohiko xe'éxapone Itukó'oviti ne kutipoáti, haina kuteáti koeku ipúhikea xe'exa xâne yara kúveu mêum. Ákomaka akútea koêku kahá'a koxé'exaya ne xâne. Hainámaka vo'oku ahá'inoa koyénoti itea koati ahá'inoa Itukó'oviti.

¹⁴ Enepone Évekoaku Itukó'oviti Kouhápu'ikinovoti, uti xâne, ikútipasikoponovoti. Koati opónoti xapákuke úti. Yoko ainovo kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti yoko seánako Itukó'oviti apê xokóyoke. Noíxoane úti itúkeovo koati êno hána'iti ihayú'uti, poéhane motová itúkeova neko koati kaná'uti Xe'exa Itukó'oviti, ákoti po'ínu.

¹⁵ Hara koe yúho ne Xuaum Mbátita xapa xâne yanekôyoke koyuhó'iyeyati koeku nekôyo: —Énomone ngxíone rá'a enepo ngoyúho yanekôyo ápeyemo hóyeno keno'ókoti ingyenepoke koati teyonéti ya undíke, epó'oxo inuxóné ápe ya undíke, vo'oku tumúneke ámbeyea, ápene nê'e —kôe.

¹⁶ Ukeáti neko êno únatinoe koekúti apêti xokóyoke yoko itipanevo ákoti hunókoku, ápene íparaxeovike, uhá koeti úti. Iko'ipará iko'ipara kíxoixovi. ¹⁷ Vo'oku xoko Muíse évekinovea Itukó'oviti ne páhoenovoti vítúkea yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe, itea xoko Jesus Kristu évekinovea ne hána'iti seánakovoti koáne ne uhá koeti kaná'uti kixovókuti ukeáti xokóyoke. ¹⁸ Ako ápahuina xâne noíxoti Itukó'oviti, itea enepone Xe'exa, ákoti po'ínu, enepone koati kuteátine Itukó'oviti, Há'a, énomone kouhápu'ikinovoti koeku Itukó'oviti.

Koeku yuhó'inoa Xuaum Mbátita neko pahoéti xokóyoke

Mt 3.1; Mk 1.1; Lk 3.2-3

¹⁹ Yoko ápe páhoe payásotihiko júdeu ya Njeruzálem xoko Xuaum Mbátita. Enepone pahoétihiko, ainovo sasedóti, inuxínoti júdeu hó'eke, yoko levíta, enepohikone huvó'oxoti sasedótihiko itúkeke. Hara kixóponohiko Xuâum:

—Kuti íti?

²⁰ Ina exókova Xuâum. Ako hé'ana'uxinapa. Hara kíxoahiko:

—Haina úndi ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koiteovo xâne —kíxoanehiko.

²¹ Ina kixopâmakapa pahoétihiko:

—Kutí'ikopo íti? Itímea Íliya, enepone koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke?

—Áko'o —kíxoanehiko Xuâum.

Ina koepóhikomaka:

—Ítí'ikopomea neko porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti, kúxone úti símeamo?

Yane hara kixópahikomaka Xuâum:

—Haina úndi nê'e.

²² Ina kixopâmakapa pahoétihiko:

—Yokóyuhoinoveakopo itukóvotiye íti motovâti ápeyea yuhópinoa úti ne pahukó'oviti. Kutí'ikopo keyúhoinovi itukóvotiye íti?

²³ Ina yumopâ Xuâum:

—Énomone úndi ne kohonókoti emó'u ya mêum ákoti apêti xapa xâne kamokénoponoati, enepone koéti: Kéyuseapa ne kixeku itíkivo, perexoáti oxéne ne Vúnae itúkea ituke xepákukenoé” koéti —kíxoanehiko Xuâum, kuteáti koeku yútoeke porofeta Izâiya mekúke. *Izâiya 40.3*

²⁴ Yóko'o neko pahoétihiko epemó'ikoponoti Xuâum, aínovo farízeu, enepohikone yuixóvoti hókea yútoe Muíse.

²⁵ Ina kixo'íkohikomaka Xuâum:

—Ná'ikopo koeti yáhikino xâne íháke Itukó'oviti enepo hákoti itukovo iti Mésiya, simóya Íliya, simóyamaka neko porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti, enepone kúxone úti símeamo?

²⁶ Ina yumopâhiko Xuâum:

—Kaná'uti ánjikea ya úne, itea anêkone xapa xâne kírivokoevo ávoti yexâ. ²⁷ Harakénemo ingyénepeke. Muhíkova anjí'okeova ngúxeinao imo perékátana, ako omóndokea —kíxoane.

²⁸ Yoko yaneko ápeyeaku neko koekútihiko, hane óvoheixo ne Xuâum poixó'oke húveona Njórdaua ya Mbétanea xoko áhikoku.

Íhokokono xe'exa su'úso ne Jesus, ikó'iparaxeokonoke Itukó'oviti

Mt 3.11; Mk 1.10; Lk 3.22

²⁹ Poéha káxe ikénepo, noíxoane Xuâum ne Jesus keno'ókinoati, ina kôe:

—Yokómomanoe rakene páhoenoviti Itukó'oviti kotúyoepa pahúnevo xâne yara kúveu mêum, kuteátimaka koeku xe'exa su'úso isoéti, ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti, ésa'i itúyoepa pahunévoti.

³⁰ Énomone ngíxone rá'a yaneko ngoyuhó'inopeanoe ápeyeamo keno'ókoti ingyénepeke koati teyonéti ya undíke, vo'oku tumúneke ámbeyea, ápe nê'e. ³¹ Muhíkova úndi, ako énja itukóvotiye yanekóyoke, itea nzmínoti ánjikea ya úne maka éxane íhaz Izaráe itukóvotiye —koéne.

Koyúho ne Xuaum Mbátita xapa xâne

Mt 3.13-17; Mk 1.9-11; Lk 3.21-22

³² Ina koyuhoá'ikomaka Xuâum koêku ne noíxone yanekóyoke. Hara kôe:

—Noinjoane ne Sasá'iti Omínxone Itukó'oviti ukeáti vanúke kutí koeti kurúte evesékoati xokóyoke rakene hóyeno. Yoko ovo'ó koáne, ákone ipúhikapea. ³³ Avo énja itukóvotiye yanekóyoke, itea hara kixónu Itukó'oviti, enepone pahukónuti ánjikea ya úne: “Neixoátimo ne Sasá'iti Omínjone evésekea xoko hóyeno, epó'oxo ákonemo ipúhikapea. Énomonemo ahíko xâne haínati ya úne, itea ya xunákoke Sasá'iti Omínjone kuteáti yunzó'inopi” kixónu Itukó'oviti.

³⁴ Yoko koati noinjoáti yanekóyoke. Hukínóvoti ngoyúhoyea itúkeovo koati Xe'exa Itukó'oviti rakene hóyeno —kíxoanehiko Xuâum.

Inúxotihiko hokoáti ra Jesus

³⁵ Poéhapoa káxe ikéne, kahá'inepoane Xuâum ne pi'áti íhikauhiko. ³⁶ Yane noíke'exonehiko Jesus yátike, ina kôe ne Xuâum:

—Yokómomanoe ratike páhoenoviti Itukó'oviti. Koati kuteáti xe'exa su'úso isoéti nê'e, ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti motovâti itúyoepa pahunévoti —koéne.

³⁷ Úkeanehiko hokópo Jesus neko pi'áti íhikau Xuâum kameáne neko yúho. ³⁸ Ina na'akénexovo ne Jesus koane noíxea neko pi'áti keno'ókoti ikéneke. Yane hara kíxoá:

—Kuti kehá'anoé?

Ina kixoáhiko:

—Na yóvo Rabí? —kíxoanehiko. (Yoko íhikaxoti koéti ne Rábi koéti.)

³⁹ Ina yumopâ Jesus:

—Kiná'aka ingyéneke, neixapana óvongu —kíxoanehiko.

Yane xanépoane komomóponeati óvoku. Óvanehiko óvokuke yaneko káxe vo'oku yé'exeovone koáturu óra ya kiyakáxe.

⁴⁰ Yoko Ándere, po'ínu Simaum Pêturu itukóvo póhuti yane pi'âti hokópoti Jesus yaneko kámeaku Xuâum koyuhó'iyeani koêku. ⁴¹ Inúxotike, opósikoponoa Ándere ne Símaum, enepone koati po'ínu. Inixóponoane, hara kíxoa:

—Vínixoponoane ne Mésiya —kíxoane. (Yoko enepone Mésiya koêti, kuteátine Kristu koêti, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne koêti.)

⁴² Úkeane omâ Ándere neko koati po'ínu xoko Jesus. Noixoâne Jesus ne Símaum, hara kíxoa: —Iti Símaum, xé'a Xuâum. Séfa kéhaponemo —kíxoane Jesus. (Yoko enepone Séfa yoko Pêturu koêti, póhutine kixó'ekone. Aínovo kixo'èkoti mopô.)

Ihaxíko Filípi yoko Natanâe ne Jesus

⁴³ Poéhapoa káxe ikéne, koušokovone Jesus yóneamo ya Ngalíleya. Yane tokópone Filípi, ina kixôa Jesus:

—Kíná'aka ingéneke —kíxoane.

⁴⁴ Yoko pitivóko koéhati Mbetásaida úkea ne Filípi, úkeakumaka Ándere yoko Pêturu. ⁴⁵ Ina oposíkoa Filípi ne Natanâe. Inixóponoane, hara kíxoa:

—Tokópane úti ne hóyeno kíxone Muíse ya Ponóvotike Kixovókuti yútoeke, enepone kíxonemaka ne po'ínuhiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke. Énomone ne Jesus íhae Nazâre, xé'a Yúse.

⁴⁶ Ina kixôa Natanâe:

—Na kixoa'tiye ápeyea únati koekúti ukeâti Nazâre?

Itea hara kíxoane Filípi:

—Hingá, naixapana úti —kíxoane.

⁴⁷ Noixoâne Jesus yé'exeano ne Natanâe, hara kôe vo'ókuke:

—Yokómoma rakene hóyeno. Koati itípakovoti izaraelíta nê'e. Ákomaka ítukaheapu. Koati ponóvoti ne uhá koeti kixoku itúkeovo —koéne.

⁴⁸ Ina kixôa Natanâe:

—Na yéxinu?

—Tumúneke iháxikoponeopi Filípi, noínjopine xoko yóvoheixoku opékuke ne xuve fígu —kíxoane Jesus.

⁴⁹ Ina kixôa Natanâe:

—Ihikaxotí, iti Xe'exa Itukó'oviti. Iti natina úti, uti íhae Izarâe —kíxoane.

⁵⁰ Ina kixôa Jesus:

—Vo'oku ngoyúhoinopi noínjeopi opékuke ne xuve fígu, ene kutí'inoke kitipónuti? Koati neíxotikomo koekúti hána'iti yarâ'a —kíxoane.

⁵¹ Ina kixoa'ikomaka:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Neixoátimo ne vanúke imíhe'okea, koánemaka ne ánjuhiko íhae vanúke, enepohikone ovoxe Itukó'oviti koeku ahíkuxeovonumo yána vanúke koane evésekinonumo, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xâne —kíxoanehiko Jesus.

2

Koeku Jesus hupixókono yónea ya áyui kasátuxoti

¹ Pí'apoane káxe ikéne, ápe áyui kasátuxoti ya Kána, kali ipuxóvokuti ya Ngalíleya. Yoko ápe eno Jesus yane ayuítike. ² Hupixokonomaka ne Jesus yoko íhikauhiko. ³ Ehane uké'e ne ekáti. Yane hara kixo Jesus ne êno:

—Yokómoma, ákone víyum.

⁴ Ina kixôa Jesus:

—Ako apásika keyúhoinonu índukemo. Avo simápu kaxena énjokeakumo njunáko xapa xâne —kíxoane.

⁵ Ina kixôa eno Jesus neko ovoxétiya:

—Ítika uhá koêti ne páhoenopinoe itíki —kíxoane.

⁶ Yoko ápe sei koeti íhaku úneya, itukéti ya mopô, ímoaku júdeuhiko ne úne kasása'ikovoqe ya hó'eke. Enepone íhaku úne, aínovo motovâti óvea kuteâti oitenta koeti líturu, áko'o póhuti séndu líturu úne.

⁷ Ina kixoa'hiko Jesus neko ovoxéti:

—Kepúhikexanoe ra íhaku úne —kíxoanehiko.

Koáne, puhí-puhí kixoanehiko. ⁸ Ina kixopáhikomaka Jesus:

—Kó'oyene, heúkanoe, yámane xoko exeâti koêku ra ayuítí —kíxoanehiko.

Koáne, itúkeanehiko yúho. ⁹ Yane énovane éxoti koeku ayuítí neko víyum sa'írí'oepti. Yoko ako éxea úkeaku. Poéhane neko ovoxéti haukóponoati ne úne exôa. Enepo hixopâne ne víyum ina ihaxíkoa neko hóyeno kasátuxoti. ¹⁰ Hara kíxoa:

—Koati kixóvoku uhá koeti xâne kópuihika ne koati únati víyum ya inúxotike enepo koyûi. Má'aina enoné'e énoyeovo ne xâne, ínati kopúhikokono ne víyum ákoti koati unátityea. Kene íti, koati pé'itinovo, vo'oku ínati kepúhikoa ne koati únati víyum —kíxoane.

¹¹ Énomone kôe iná turixóvo ne Jesus itúkea iyupánevoti koeku óvea ya Kána, ya Ngalíleyake, exókovoti itúkeovo koati hána'iti ihayú'iyuti. Yane kutípoane íhikauhiko.

¹² Ikénépoke, ukóponone ne Jesus ya pitivóko koéhati Kafanáum. Hane xâne ámeno yoko êno koánemaka íhikauhiko. Kali ye'a koe káxe óveaya.

Kopúhikopa Jesus ne kavánetihiko ya hána'iti imokóvokuti
Mt 21.12-13; Mk 11.15-17; Lk 19.45-46

¹³ Yanekôyoke yé'exovone áyui evo jûdeu ya hó'eke, enepone íhaxonehiko Páskoa. Yane pihónemaka ne Jesus ya Njeruzálem. ¹⁴ Simoné'e témpuluke, enepone hána'iti imokóvokuti, meúkeke xoko kándana péti inú'iko xâne kaváneti túru, su'úso yoko kurúte, koánemaka xâne vatá koyéti koperáxoti xanéhiko esa'ikoti tíúketina. ¹⁵ Ina véyo mãreso ne Jesus itúkti ikátakoke. Yane uhá kíxoa kópuihikopea neko xâne kaváneti yaneko óvoheixoko, koánemaka ne su'úsóhiko yoko túru. Kásahikoamaka poké'eke neko tíúketina ne esa'ikoti tíúketi, koane kasá'irikeamaka mesána. ¹⁶ Ina kixôa Jesus neko xanéhiko kaváneti kurúte:

—Heú íxepa képuhíhikopi yará'a. Hako itikôa kavanékuti ra imokóvokuti, óvoku Nzá'a —kíxovokoxoane.

¹⁷ Yane puyákovane okóvo íhikau Jesus neko kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti: “Kuteáti koeku xunako yúku xoko oró'oe, énomonemaka koéneye njokóyoke ne ngotíxea ra yóvoku” koéti.

¹⁸ Ina kíxo Jesus ne tutíhiko jûdeu:

—Kutimo itukóvo iyupánevoti itíkinovike motováti véxea tokópeovo kíxineye kuteáti ne ítikemeku?

¹⁹ Ina kixovókoaxoa Jesus:

—Enepora sasá'iti óvoku Itukó'oviti, yusíkotimo ketáhineyi, itea kóyeanevo ngoéxepukopea ya kúveu mopo'áti káxe.

²⁰ Ina kixopâmaka jûdeuhiko:

—Koaréntai sei koe xoénae ómone ra sasá'iti óvoku Itukó'oviti ina úso. Inípono yemó'u kéxepukopimo ya kúveu mopo'áti káxe —kíxoanehiko.

²¹ Itea enepone sasá'iti óvoku Itukó'oviti kíxone Jesus yara yúho, koati múyo kixópo, kene haina péti kíxo. ²² Exepúkopone ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti, puyákoponeova okóvo íhikauhiko neko yúho vo'ókuke. Yoko kutípoanehiko ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti yóko'o neko emó'u Jesus.

Heú kixo éxea isóneú xâne ne Jesus.

²³ Koeku óvoheixeako Jesus ya Njeruzálem ya kaxénake áyui Páskoa, êno xâne kutipoáti vo'oku noíxeahiko ne iyupánevoti itúke. ²⁴ Itea ako akútipoa Jesus ikána'uxeahiko kutípea, vo'oku heú kíxea Jesus éxea isóneú neko xâne. ²⁵ Ako apásika ápeyea xâne etó'okoati koêku ne xanéhiko yara kúveu mêum, vo'oku heú kíxea Jesus éxea isóneuhiko.

3

Jesus yoko Nikódemu

¹ Ápe hóyeno koéhati Nikódemu, koati teyonéti xapákuke tuti jûdeu. Yoko farízeumaka nekóyo. Énomone ne koati yuixóvoti hókea yútoe Muíse. ² Eneponeko hóyeno, pího ya yóti noíxoponea Jesus. Hara kixóponoa:

—Íhikaxotí, véxoa itúkeovo íti hána'iti íhikaxoti páhoenoví Itukó'oviti, vo'oku enepone iyupánevoti ítike, ako íta xâne itúkea ákoti Itukó'oviti xokóyoke —kíxoane.

³ Ina kixôa Jesus:

—Koati emó'úti ra yunzó'inopi, ivévaka: Enepomó hákoti inamápo ne xâne, ákomo omótova noíxopea natíxoku Itukó'oviti.

⁴ Ina kixôa Nikódemu:

—Na kíxoaye inámapeako ne yékoteno xâne? Ápeikopo oxéne aúkopeovo okóvoike êno motováti inámapeakomaka? —kíxoane.

⁵ Ina yumopá Jesus:

—Koati emó'úti ra yunzó'inopi, ivévaka: Koékuti ákoti asasá'ipo ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ákomo omótova yonópea natíxokuke Itukó'oviti. ⁶ Koati pó'iti koêku ne kalivóno ípuhíkea xoko êno, koane pó'itimaka koêku ne xâne íko'inamakopa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ⁷ Hákoikopo iyipáxova ra emó'u inombinoe kónokea inémapi, itínoe xâne yara kúveu mêum. ⁸ Noixó íxea ne íhunóvoti. Koékuti kahá'ayeaku íhúneovo, íhúnovo. Kémi emó'u, itea

ako yéxa koati úkeaku, koanáemaka yonópoku. Énomonemaka koéneye xoko uhá koeti xâne iko ínamakopa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti —kíxoane.

⁹ Ina kixopámaka Nikôdemu:

—Na kixoâtiye koêku?

¹⁰ Yane hara kíxoa Jesus:

—Inípono itíkivo íhíkaxoti xanena úti, uti íhae Izaráe! Yusíkoikopo ákoyea yéxa koêku ra kixovókuti? ¹¹ Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévaka: Enepone véxone, énomone koyúho úti. Koane enepone noíxone úti, énomonemaka koyúho úti itúkeovo koati kaná'uti noíxone vúke, itea ako kali yakútipooano. ¹² Koeku ákoyea yakútiponunoe enepo ngoyuhôa koêku ra kixovókuti yara kúveu mêm, ná'ikopomo kíxeaye kitípinu ongoyúhoinopea koêku ra kixovókuti vanúkeke? ¹³ Ako noíxoponoati rakoxo vanúke ákoti itukápa ne ukeâtiya. Yoko enepone íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, énomone ra yuhó'ixopiti. ¹⁴ Kuteâti koeku mekúke enepo koexépukoa Muíse neko okovo koéxoe ya tikótike yaneko mêm ákoti ovâti, motovâti íteovo neko xanéhiko ohónoe koéxoe, énomonemaka ngónoko ngíxeekononeye ya tikótike, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, ¹⁵ motovâti ápeinoa inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti ne uhá koeti koêkuti xâne kutipónuti —kíxoane Jesus.

¹⁶ Vo'oku yupiheovo ákoyea omótova okóvo Itukó'oviti ne xâne yara kúveu mêm, énomone pahúkino ne Xe'éxa, ákoti po'ínu, ivókinovahiko, maka hákone yonôpo ipihóponovokutike ne uhá koeti xâne kutipoâti, itea itúkapune xoko Itukó'oviti yonópohiko ákotinemo hunókoku. ¹⁷ Pahúkinoake Itukó'oviti ne Xe'éxa yara kúveu mêm, haina ipihoponope xâne nê'e, itea énomone kuti'inoke itóvotihiko. ¹⁸ Enepone kutipoâti ne Xe'exa Itukó'oviti, ákomo ipihapanakana. Itea enepone ákoti akutípoa, koati hoenáxovotine yonópeamo ipihóponovokutike, vo'oku ákoyea akútípoa ne Xe'exa Itukó'oviti, poéhane itukóvo xe'éxa ákoti po'ínu. ¹⁹ Hara kuti'inoke ipihóponokonotimo. Simóne yara kúveu mêm ne Kouhápu'ikoti xâne, itea unatí'inoane xanéhiko óvoheixea hahákutike yaneko kouhápu'ikeekonohiko. Koáhati ainóvoti váhere ne ítuke. ²⁰ Yoko uhá koeti itúkoti váhere, koati puvâti ne uhapú'iti, ako ahí'akapa, puvâti éxeokono ne váhere ítuke. ²¹ Itea enepone xâne hokoâti ne kaná'uti kixovókuti, hane kahá'a óvoheixea uhapú'itike, motovâti iyúseyea kixoku ítuke itúkeovo hokoti Itukó'oviti.

Yuhu Xuâum Mbátita koeku Jesus

²² Úkeane pího ne Jesus yoko íhikauhiko ya poké'eva Njúdeya. Óvanehikoya, koane áhikexea xanéhiko ne Jesus. ²³ Ahíkotimaka ne Xuâum Mbátita ya Énom xe'ókuke Sâlim. Koáhati óvoku éno úne, koane éno xâne pihinoâti áhikeovo. ²⁴ Yoko ávoti ika ákapu ne Xuâum yanekóyo.

²⁵ Po'íke káxe ápe íhikauhiko Xuâum yoko hóyeno júdeu yumopókokoti vo'oku kixoku kasása'ikeovo xâne ya hó'eke. ²⁶ Ina kixopónohiko Xuâum:

—Íhíkaxotí, eneponeko hóyeno simópiti yovo'íko poixô'oke húveona Njórdau, enepone kíxene ítúkeovo kúxone úti símeamo, áhikexonemaka nê'e. Yoko yupihovó koe éno xâne pihinoâti.

²⁷ Ina yumopáhiko Xuâum:

—Enepone ítone ítúkea ne hóyeno, ákoni ákoeneye eneponi hákoti porexôa Itukó'oviti kíxaneaney ne ítuke. ²⁸ Kemónupepo yanekóyo enepo ngoyuhôa ákoyea itúkapu úndi ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. “Undi pohúneti inuxínoati koane koyuhó'inoati” ngoé'epo. ²⁹ Xapa kasátuxoti, enepone hóyeno kaha'íneati ne noívana, énomone ne koyénoti. Kene ínikone ne koyénoti, anéko ayuítike, koati hána'iti elókeyea okóvo kamokénoyeati yúho ne koyénoti. Ngúteanemaka yara ngóyeka, elóketi ongóvo koeku ítúkeovo énomone pihíno xanéhiko. ³⁰ Inamá'axone motokêa mboké'exeokono koeku ítúkeovo énomone ukopónoxo ítúkeovo hána'iti teyonéti —kíxoanehiko Xuâum.

Koêku ne ukeâti vanúke

³¹ Enepone ukeâti vanúke, koati teyonéti ya uhá koéti. Kene ne ipuhíkeati yáye yara kúveu mêm, koati íhaene yáye, koane kixovókuti yara kúveu mêm koyúho, vo'oku hana'íneoxxo ne ukeâti vanúke. ³² Enepone noíxoneya yoko kámoneya, énomone koyúho, itea ako koati kutipeâti emó'u. ³³ Itea enepone xâne kutipeâti yúho, koati exókovoti kutipeamaka ítúkeovo kaná'uti ne Itukó'oviti. ³⁴ Vo'oku koati emo'u Itukó'oviti koyúho neko páhoe, koane ako iyuhíxa Itukó'oviti poréxea ne Sasá'iti Omíxone ovo'ó kó'íyeya. ³⁵ Ako omótova okóvo Itukó'oviti ne Xe'éxa. Énomone poréxo éxea koêku ne uhá koeti koekúti. ³⁶ Hukínóvoti ngó'íyeya: Koêkuti kutipoâti ne Xe'exa Itukó'oviti, anéko xokóyoke ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. Itea koêkuti kotíú'ikovoti ákoyea akáha'a kutípea, ákomo naíxa ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti. Koati hoenáxovotine ítúkeovo ipíhophonememo Itukó'oviti nê'e.

4

Tokôpo seno samarítana ne Jesus

¹ Yoko éxoane Jesus eyékoxeane evo farízeu koêku ne ítuke itúkeovo énomone yupihóvone íhikau koane áhiu ya Xuuum Mbátita. ² (Itea haina Jesus ne ahíkexo xanéhiko. Koati íhikauhiko ne ahíkexo.) ³ Énomone yaneko exoâne Jesus nê'e, ipúhikopeane Njúdeya, ina aukópovo ya Ngalíleya. ⁴ Koeku káyukopeovo ya Ngalíleya, kónoko vekópeamaka poké'exake evo samarítanu.

⁵ Koeku vékea Jesus neko poké'e, simóne ya Síka, pítivokona evo samarítanu. Yoko ako ahíka ne poké'e póneake Njáko ne xé'a, enepone Yúse, yaneko mekúke. ⁶ Énomonemaka óvo íkoku Njáko. Momíne ne Jesus vo'oku yónea, ina ivatáko xe'ókuke ne íkokúti. Yoko ye'éxotine ítúmukea káxe yanekóyo.

⁷ Yanê'e, kenó'okone sêno íhae ne pítivóko íkopónoti úne. Ina kixôa Jesus:
—Yokóseanenu, peréxanu úne —kíxoane.

⁸ Yoko áko'o neko íhikauhiko, pihó'iko pítivóko vanexóponoti níkokónoti.

⁹ Ina kíxo Jesus neko seno samarítana:

—Íti júdeu, na koeti yépinonnu úne, undi sêno íhae Samáriya? —kíxoane. (Kó'inokeneye yúho, iyupáxovati neko yuhó'ixoati vo'oku púvea júdeuhiko ne íhae Samáriya.)

¹⁰ Ina kixôa Jesus:

—Eneponi yexâ ne mani pónepike Itukó'oviti, epó'oxo itukóvotiye ra epemópiti úne, mani ítine epemónu, koane mani mborexópeati ne úne porexópitimo inémapi.

¹¹ Ina kixôa sêno:

—Ako mbéritina heúkike ra úne, yoko koati upénoti ra íkokúti. Ná'ikopomo kíxeaye peréxinoa ne úne kíxene, enepone poréxoti xâne inámapa? ¹² Koati teyonéti neko voxú'ikene Njáko porexó'oveati ra íkokúti. Énovane ra úne koánemaka xe'éxaxapa yoko peyóxapa. Ítí'ikopo koati teyonéti yaneko voxú'ikene motó'inovake peréxinu koati únati úne yarâ'a?

¹³ Ina yumopâ Jesus:

—Koékuti enovâti ra úne ukeâti ra íkokúti, kóyeane epekepeako úne. ¹⁴ Itea enepone enovâti ra úne mbôreu, koati eopâtimo kuteâti koeku xâne ákotinemo épekeaku úne, vo'oku enepone mbóneake, porexoâti inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. Kutí koetimo uke úne vo'eroo vo'ero koyêti ákoti ítikeovoku ya xokóyoke —kíxoane.

¹⁵ Ina kôe neko sêno:

—Peréxanaikopo ne úne kíxene maka hákone epékonu úne epó'oxo maka hákone ngayuíxovo íngea úne.

¹⁶ Ina kixôa Jesus:

—Íhéxikapanaikopo íme, inamakamo yaukápapu yâye.

¹⁷ —Ako ímam —koéne ne sêno yumopâ.

Ina kixopâmaka Jesus:

—Koati kaná'uteoxo ne yúho ákoyea íme, ¹⁸ vo'oku singu koéne íme, ina keno'óko ne hóyeno ovoti xikóyoke kó'oyene, hainámaka íme. Koati kaná'uteoxo ne yúho.

¹⁹ Ina kôe neko sêno:

—Kutí'inonu iti porófeta, páhoo Itukó'oviti koyúhoyea emó'u. ²⁰ Yâye ya Samáriya ouke ra kali mopô: yóno voxúnoekene iháyu'ikoponea Itukó'oviti, uti samarítanu. Kene ítínoe júdeu, keyúhoanoé poéhayeane ya Njeruzálem yúsíka iháyu'ikoponea Itukó'oviti ne xanéhiko.

²¹ Ina kixôa Jesus:

—Senó, koati motovâti kitípi yunzó'inopi símeovone kaxéna ákoyeakunemo ítúkapu yâye oukeke ra mopô, simóya yákonoye ya Njeruzálem yóno xanéhiko iháyu'ikoponea Itukó'oviti, Ha'a úti. ²² Ítínoe samarítanu, ákonoe yexa ihéyu'iu. Kene úti, uti júdeu, koati vexoâti vo'oku xapákuke úti, uti júdeu úkea ne Koítóvoti xâne. ²³ Yé'exovone káxe ápeyeakumo koati kaná'uti iháyu'ikeokono Ha'a úti íhae vanúke, epó'oxo turíxovone koeku kó'oyene. Eneponi koati kaná'uti iháyu'ikeokono Itukó'oviti, konókoti ikána'uxeokono koeku ítúkeovo ya inámapotike isóneú xâne vekínoa. Yoko énomonemaka kaha'ainoa Ha'a úti íhae vanúke kíxeaneye ne xâne. ²⁴ Eneponi Itukó'oviti, ako múyo, koane ako iníxoâti. Hukínóvoti kónokea ítúkeovo ya inámapotike isóneú xâne iháyu'ikea, íkaná'uxoati iháyu'ikea.

²⁵ Ina kixôa sêno:

—Énjoa kenó'okeamo ne Mésiya koéhatimaka Kristu, páhoo Itukó'oviti koíteovo xâne. Enepo simané'e, kóuhápu'ikinoveatimo uhá koêti —kíxoane.

²⁶ —Undíne ne kíxene, undi yuhó'ixopiti —kíxoane Jesus.

²⁷ Énomone yanê'e, apeké koépone neko íhikau Jesus. Iyúpaxovahiko vo'oku yúho'ixea Jesus neko sêno. Itea ako épemea áha xokóyoke kutí'inoke yuhó'ixoati.

²⁸ Kene ne sêno, kamoáne neko yuhó'inoa Jesus, kurí kixone pótena, ina kayukópovo ya pítivóko. Urúkopovane ne pítivóko, ká'aye kíxovokoxoa ne ko'óvokutiya:

²⁹ —Hingá, neixapanaoe ne hóyeno heu-heú kixoti koyúhoinonu ngoêku. Haináperamea ne Mésiya? —kixovokoxoane.

³⁰ Úkeane ipuhíkea pitivóko neko êno xâne noixóponoti Jesus.

³¹ Yoko koeku káyukopeovoko pitivókoke ne sêno, hara kixo Jesus ne íhikauhiko:

—Unaém, níké'evo.

³² Itea hara kixovokoxoa Jesus:

—Anéye níkokónoti nînga ákoti yexâ itukóvotiye —kixovokoxoane.

³³ Kameáne íhikauhiko ne yúho, hara kixókoko:

—Ápenemea ominoâti nîka? —kixókokone.

³⁴ Ina kixôa Jesus:

—Hara indúko nînga, indúkea âha ne Pahukónuti yara kúveu mêum, yoko ngouésexa ne itukéti pónenu indúkea. ³⁵ Ká'aye kéyeno yara símoku úti kó'oyene, “Koaturu koé'iko kohê ávoti, ínamo simâpu kaxena ítixovope ha'i nonéti” kéyeno. Itea koati ngxópitinoe: Neímexa ratíke. Enepone xanéhiko, ainovo kutí koeti kaváne óvoku ha'i nonéti usó koyétine ítixopinokono Itukó'oviti. ³⁶ Enepone itixoâti, ápene êho ko'ítukeya koeku kó'oyene, koane ákomo évakapu ne ítixone vo'oku hanekónomo xoko Itukó'oviti. Yoko ákomo hunókoku óvea xokóyoke. Hukínóvoti xané kíxeokoko elókeyea okóvo ne noâti koánemaka ne itixoâti. ³⁷ Koati kaná'uti ne kixonéti koéti: “Ápe noâti ina keno'óko po'ínuhiko itixoâti” koéti. ³⁸ Mbahúkopinone ítixi upánini ako ítúkapu ítínoe nôa. Ápe koati turixoâti ne itukéti, kene ítínoe ihuínova ne ko'ítukeine —kixovokoxoane Jesus neko íhikau.

³⁹ Êno samarítanu íhae neko pitivóko kutípoti Jesus vo'oku yúho neko sêno, enepo etó'okohiko heu-heú kíxea Jesus koyúhoinoa koêku. ⁴⁰ Yaneko noixoponeaku Jesus ne samarítanuhiko, itaikoa óveako xapákuke. Yane pí'a káxe ókoa Jesus xapákuke.

⁴¹ Enómaka po'ínuhiko xâne kutípoti Jesus kameáne yúho. ⁴² Hara koe yuhó'inoahiko neko sêno:

—Haina vo'oku yemó'u kutípinoa úti, itea koati vo'ókuke ne emo'u Jesus, kámonene úti xokóyoke, epó'oxo véxoaneoxo ítúkeovo koati énomone ne Koitóvoti xanéhiko yara kúveu mêum —kixoanehiko.

Kounátikopa Jesus xe'éxa ne ko'ítúkeinoti nâti

⁴³ Evesékone neko pí'âti káxe ókea xapákuke, úkeane aukópovo ne Jesus ya Ngálíleya. ⁴⁴ Kó'inokeneye, koati kuteâti neko yuho Jesus, vo'oku énomone koyuhôa koêku ne porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti, ákoyea teyoâti koatíke poké'exa. ⁴⁵ Énomone yaneko káyukopeovoku ne Jesus ya Ngálíleya, ivávakopa xanéhiko, vo'oku noixeahiko uhá koeti kixoku ítuke ya Njeruzálem ya kaxénake ayúiti, yónokumaka neko xanéhiko.

⁴⁶ Úkeane kayukópovomaka ne Jesus yane kali pitivóko koéhati Kána ya Ngálíleya, xoko óvoku sá'iri'okopea úne ya víyum yanekóyoke. Yoko ápe hóyeno ya ko'ítúkeinoti nâti. Enepone hóyeno, ápe xé'a ka'aríneta ya Kafanâum. ⁴⁷ Eyekóxoane neko hóyeno seópeane Jesus ya Ngálíleya ukópea Njúdeya, pihóne opósikoponea. Inixóponoane, ina epemôa xanépea motovâti kouínatíkopinoe ne xé'a, vo'oku kahá'atine ivókeovo. ⁴⁸ Ina kixôa Jesus:

—Enepo hákoti neixónoe hána'iti iyupánevoti indúke, hoénaxovope njunáko, ákomo kalíhuina kitípínu —koéne.

⁴⁹ Ina koe'íkomaka neko hóyeno:

—Yokóseanenu, yaxénaponu kó'oyene tumúneke ivókeovo ne njé'a —kixoane.

⁵⁰ Ina kixôa Jesus:

—Yaúkapapu yóvokuke. Unátipone ne xí'íxa, ákomo ivákapu —kixoane.

Koáne, pihópone neko hóyeno. Koati kutipoâti neko emó'uinoe Jesus. ⁵¹ Koeku pihópea koane kenó'okea ahínoehiko yákeneye okótumonexoponea. Tokopánehiko xenékuke, étó'okoane unátipeane ne xé'a.

⁵² Ina epemôa ókokune ôra yusíkopo neko xé'a.

Yane hara kixoane ahínoehiko:

—Kiyakáxeke ya póhuti ôra etétukea ne otuko múyo —koénehiko.

⁵³ Puyaa kixóponovane okóvo neko hóyeno ítúkeovo énomone ne ôra koyúhoinoaku Jesus unátipeane xé'a. Yane kutíponehiko Jesus ne hóyeno, koánemaka yêno, yoko uhá koeti oveâti óvokuke.

⁵⁴ Yoko enepora iyupánevoti ítuke Jesus, hoénaxovope xunáko, pí'apene koeku seópea ya Ngálíleya ukopeâti Njúdeya.

5

Koitóvo hóyeno ákoti yána ne Jesus

¹ Ikénépoke neko koekúti, simóvone kaxena áyui jûdeu ya hó'eke. Úkeane pího ne Jesus ya Njeruzálem. ² Yoko ápe kali tángiya iháxoneti Mbétesda ya emó'uke jûdeu. Xe'ókuke pahapéti iháxoneti Vekoku Su'úso óvo neko tángi. Yoko ápe singu koeti kálíhunoe ngárpaum xe'ókuke neko tángi. ³ Énomone óvoheixo éno xâne ka'aríneta. Ápe komítitiya, koane mohéveu, koane isayú'ixovoti ákoti ehévákapu múyo. (⁴ Aínovo kuxoixoti ovóxokeovo neko úne. Vo'oku ápe evésekeaku ánju, ovoxe Itukó'oviti ukeáti vanúke, ovoxoáko neko úne. Yoko koékuti inúxó koeti kûrino'ekeova ne tángi koeku ovóxokeovo ne úne, énomone itovó ya aríne, koékuti kó'iyevovoku arinéti yuváti.) ⁵ Xapákuke neko ka'aríneta, ápe hóyeno tiríntai oitu koetíne xoénae ká'arine. ⁶ Noixoáne Jesus ya xoko tunúkuheixovoku, hara kíxoa:

—Kehá'a ítivoa ne yaríne? —kíxoane.

Yoko éxoane mekú'iyeané ká'arine. ⁷ Ina yumopá ne ka'aríneta:

—Unaém, akó'oti ipihonuti úneke enepo ovoxókovo ne úne. Koeku ngahá'ayea úrungeova, ápe inúxó koeti úrukeovo ya undíke.

⁸ Ina kíxôa Jesus:

—Yexépukapa, viyápa ne peúke, yenápa —kíxoane.

⁹ Koati énomone yanê'e, itóvone neko hóyeno. Yane veyópone pouke, yonópone. Yoko sâputu yanékóyo, káxe koati sasá'itino jûdeuhiko. ¹⁰ Hukínovoti ápeyeta tutíhiko jûdeu kíxôati neko hóyeno unatípotine:

—Sâputu rakéne. Mani ákoti yusíka kéinopi ra peúke kó'oyene.

¹¹ Ina yumopá neko hóyeno:

—Itea pahukónu enjépukopea ne kóitóvonuti koane veyómbea mbouke yoko yonómbea.

¹² Ina kíxopámaka tutíhiko jûdeu:

—Kutí'ikopo itukóvove neko pahukópiti kíxineye? —kíxoanehiko.

¹³ Itea eneponeko hóyeno unatípotine, ako éxa itukóvotiye neko kóitóvati vo'ókuke neko éno xanéya, yoko kûrivokoxopovane Jesus neko xanéhiko.

¹⁴ Avo áxu'ikene, tokópopanemaka Jesus neko hóyeno yane hána'iti imokóvokuti, ina kíxôa:

—Koati itévotine. Hákoné pehukóvo mará'inamo yuvápapi arinéti yupihóvoti váherexea yane inúxoti yuvópiti —kíxoane.

¹⁵ Úkeane aukópovo neko hóyeno xoko tutíhiko jûdeu, etó'okoponoati itúkeovo Jesus kóitova.

¹⁶ Yane turíxovone okópea Jesus neko tutíyehiko, vo'oku ápeyeta po'ínuhiko itúke Jesus kuteáti, kóuseumaka ya sâputu. ¹⁷ Ina kíxôa Jesus neko tutíhiko jûdeu:

—Anéye kó'ítukeya ne Nzá'a tukú koeti kó'oyene, ngoánemaka —kíxovokoxoane.

¹⁸ Vo'ókuke neko yuhu Jesus, inamá'axo oposíkoa tutíhiko jûdeu koépeka. Vo'oku haina pohúneta itúkoti itukéti, kuteáti kóiteovo xâne ya sâputu, itea vo'ókukemaka koyúhoyea itúkeovo Itukó'oviti itúko há'a. Yoko koati "Itúkovoti kuteáti Itukó'oviti né'e" koéti isóneunoa tutíhiko jûdeu.

Úkeaku ne xunako Jesus

¹⁹ Ina kíxovókoxoa Jesus neko xanéhiko:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo, ivévaka: Ako ápahuina koekúti índone indúkea ya njunáko. Poéhane noínjone itúkea Nzá'a, ene indúko. Kuteáti kíxoku itúkeovo ne Nzá'a, énomonemaka indúko. ²⁰ Éxokonoa Nzá'a uhá koeti koéku ne itúke vo'oku ákoyea omótovonu okóvo, undi Xe'éxa. Epó'oxo exókonutimo po'ínuhiko koekúti índukeikomo kóati hána'iti yane pihotíne índuke, kutí'inoke hána'itimo iyípaxivoa. ²¹ Kuteáti kíxoa Nzá'a kóyukopea ivokóvoti porexoáti inámapea, kúteanemakamo ngíxoaku ingó'inamakopea koékuti xâne ánju ngíxeaneye. ²² Hainamo Nzá'a exókopa yonópokumo ne xanéhiko, itea undímo exókopa yonópokumo, ²³ maka teyánune uhá koeti xâne kuteáti kíxoku téyehiko Nzá'a. Enepone ákoti teyánu, ákomaka teya Nzá'a, enepone Pahukónuti yáyeke.

²⁴ —Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo, ivévaka: Koékuti kamoáti ra emo'um epó'oxo kutipóati ne Pahukónuti yara kúveu méum, ápene xokóyoke ne apéyetai ákotinemo hunókoku. Ákomo ipíhapanakana. Ipúhikopeane xéne yonópoti ipihóponovokutike. Koati vekopáti ne xéne yonópoti xoko inámapotí apéyetai ákotinemo hunókoku.

²⁵ —Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo, ivévaka: Yé'exovone ne káxe kámeakumo emo'um ne xanéhiko kutí koeti ivokóvoti, enepohikone evókovoti ya váherevoko, yoko turíxovone yara koeku kó'oyene. Koékuti míhe'ókinoati kéno ne emo'um, undi Xe'éxa Itukó'oviti, apétimo inámatai apéyetai xokóyoke ákotinemo hunókoku. ²⁶ Kuteáti itúkeovo xoko Nzá'a úkea inámapotí apéyetai ákotinemo hunókoku, poréxonoa Nzá'a itúkeovo njokóyokemaka úkea né'e, undi Xe'éxa. ²⁷ Poréxonumaka énjokopeamo yonópoku ne xanéhiko hunókokuke ra méum, vo'oku undíne ne íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne.

²⁸ —Hákonoe iyípáxova rá'a, vo'oku harakénemo káxe kámeakumo emo'um ne uhá koeti ivokóvotine xoko ekóxopokonoku, yoko exepúhikopotinemo kamáne. ²⁹ Enephikone únati

kixoku itúkeovo, exepúhikopinotimo yonópea xoko Itukó'oviti. Kene ne váherehiko kixoku itúkeovo, exepúhikopinotimo yonópea ipihóponovokutike.

³⁰ Ina koe'íkómaka ne Jesus:

—Ako ápahuina koekúti índone indúkea ya njunákoke. Enepo enjákapane yonópokumo ne xanéhiko, hane nzóko kuteáti ngámone xoko Nzá'a. Énomone kutí'ino koati ponóvoti ne ngíxoakumo enepo enjákapane yonópokumo ne xanéhiko, vo'oku ako ambásika indúkea ánja, itea ahá'ionu Itukó'oviti, enepone Pahukónuti yara kúveu mêmum, ene indúko.

³¹ —Eneponi itukápuxo póhutine úndi ixomo koyuhópovo itúkeovoxo ne kaná'uti Xe'exa Itukó'oviti, ákoni okónoko kutípeokono ne yúnzo. ³² Itea ápe po'i koyuhónuti indúkeova, yoko énjao itúkeovo koati kaná'uti ne yúho vo'ónguke. ³³ Pehúkonoe epemó'ikoponoti Xuaum Mbátita, yoko koati koyuhó'inopeati ngoêku kaná'uyeoxo indúkeova. ³⁴ Ako ongónoko xâne koyúhoti indúkeovo kaná'uti itea ngoyúhoinopeakenoe ra koekúti, ngaha'áinopiti itíkivonoe ngoítovone.

³⁵ —Kuteáti koeku ihúveti lámpada kouhapu'ikea, énomone koéneye ne Xuaum Mbátita. Epó'oxo ápe ye'aa koeti káxe usó kéyeyiku keúhepekivo yane uhapú'iti omínoko xâne. ³⁶ Itea anéye koekúti koyuhónuti, hána'iti yane koyúhoyeonuke Xuâum. Énomone ra itukéti pónenu Nzá'a indúkea. Enepora koekútihiko indúke, énomonemaka koyuhónu pahúkeonu yáyeke ne Itukó'oviti Nzá'a. ³⁷ Koati Nzá'a koyuhónu indúkeovo kaná'uti páhoce, itea ako kémiku emó'u nê'e. Ákomaka néixiku, ³⁸ epó'oxo áko'omaka ne emó'u xikóyokenoe vo'oku ákoyea yakútiponu, undi páhoce. ³⁹ Koati ihíkexovatimoe ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti pe'okoáti itéponimo ne apéyati ákotinemo hunóko xoko Itukó'oviti vo'ókuke. Yoko ainovó koe úndi koyúho neko yutoéti. ⁴⁰ Itea kóyeane ákoyea yaká'ha kitípinu, undi mani kutí'inoke apéti xikóyokenoe ne inámapoti apéyati ákotinemo hunóko.

⁴¹ —Haina ngahá'ati ihayú'ikonuti xapa xâne yara kúveu mêmum ngixínopikeneye. ⁴² Kene pó'iti iséneu, vo'oku énjao áko'oyea xikóyokenoe ne hána'iti ákoyea omótoovovi okóvo Itukó'oviti. ⁴³ Iháke Nzá'a nzímea, itea ákonoe yakútiponu. Enepo kena'áka po'i xâne ákoti itukapu páhoce Nzá'a, itukapu isóneupinovo hóko, énomoneoxomo kitípo. ⁴⁴ Na kixoátiye kitípinu? Koáhati itínoe oposíkoti itúkeovo kapáyasokone xanéhiko yara poké'e ya koékuni yopósi'ixi itíkivo kapáyasokone ne kaná'uti Itukó'oviti ákoti po'i kuteáti. ⁴⁵ Hako kalihú'ina ápeyae iséneuke ngoyúhoyeamo nonékuke Nzá'a ákoyea aúnatí ne ítike. Koati Muíse koyuhópinoemo nonékuke, enepone kivóvone. ⁴⁶ Vo'oku eneponi akaná'uxo kitípinoe Muíse, manímaka kitipónuti. Koáhati úndi koyúho nê'e. ⁴⁷ Itea koeku ákoyea yakútipoa yútoce nekóyo, ná'ikopomo kíxeaye kitípi yúnzo? —kíxovokoxoane Jesus.

6

*Kohiyákoa Jesus níka neko éno xâne
Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17*

¹ Ikénepoke, ina taru'úxopamaka evo Jesus neko mar-na Ngalíleya, iháxonetimaka mar-na Tibériyade. ² Yupíhova éno xâne hokó'ixoati, vo'oku noíxea ne hána'itihiko iyupánevoti ítuke koitóvo ka'arínethiko. ³ Ina pího ne Jesus oúke kali mopó, ivátakoane. Íhikauhiko xâne. ⁴ Yoko yé'exovone kaxena Páskoa, áyui júdeuhiko hó'eke. ⁵ Ina noiméxo ne Jesus, yane noíxone éno xâne keno'ókinoati. Ina kíxo Filípi:

—Námeamo vanéxea uti páum, mani níka ra éno xâne?

⁶ Itea híxopoti Filípi kó'inokeneye yúho, vo'oku éxoane Jesus kíxoakumo. ⁷ Ina yumopá Filípi: —Mani konókoti uti énoti tiúketi kuteáti pi'áti séndu pe'u tiúketi, itea kóyeane ákoyea víta'uxa —kíxoane.

⁸ Apé koene yuho po'i íhikau Jesus koéhati Ándere, po'ínu Símaum Péturu. Hara kôe:

⁹ —Anêko hóyeno kalivóno apéti singu koeti paúna, ítuke sévada, yoko pi'áti kálíhunoe hê. Itea kutimo itópono nonékuke ra éno xâne?

¹⁰ Ina kíxoáhiko Jesus:

—Pehúkaikopo ivátahikea ne xâne.

Yoko ápe uhé'ekoti kálíhunoe ngaráma yane ivátahikoku. Kalíhanini itóponea singu koeti mili hóyeno neko éno xâne.

¹¹ Yane véyoane Jesus ne páum. Uke'éxone íkoro'ixeovo xoko Itukó'oviti vo'ókuke, ina pahukóka pórekexeovo ne xanéhiko. Kúteanemaka kíxoaku ne hê. Yane itóponovohiko neko xâne, koékuti yé'akeye áha níkea. ¹² Imatáxovonehiko, ina kíxoa Jesus ne íhikauhiko:

—Ítxepa ne itátanehiko, háxa ra níkokónoti, mará'inamo évakapu —kíxoanehiko.

¹³ Ina ítixópahiko neko itátane, kopúhikopoikomaka nduse koeti sésta, háxa neko níkotíhiko ukeáti neko singu koeti kali páum ítuke sévada.

¹⁴ Enepohikoneko noixoáti ne hána'iti iyupánevoti ítuke Jesus, hara koéhiko:

—Koati énomone porófeta kúxone úti símeamo yara kúveu mêmum rá'a —koénehiko.

¹⁵ Yoko éxeane Jesus isóneuhiko, kaha'ayea matitipenó kixópeahiko omópea, kaha'âtiuhiko itúkea natína. Itea Jesus, ako akahá'a. Yane pohú koéne káyukopeovo oúke neko mopô.

Koeku Jesus yóno inúkuke úne
Mt 14.22-33; Mk 6.45-52

¹⁶ Yaneko hahaméne, píhohikopo neko íhikau Jesus xe'ókuke ne mar. ¹⁷ Ivú'ixopohiko vatéke yonópohihiko poixô'oke, íyukepo pítivokona Kafanáum. Yoko yotíxone, avo seápa Jesus xapákuke. ¹⁸ Yane turixovone ovóxokeovo ne úne vo'oku xúnati ihunóvoti. ¹⁹ Itoné'e vatékeeahiko kuteâti singu koetímea, áko'o sei koetímea kilomituru, apé koéne noixonehiko inúkuke úne yoneâti íyuke vatékena. Yane yupihovó koene píkeahiko. Yoko koati Jesus noixohiko. ²⁰ Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Hákonoe píke, undíneye —kíxovokoxoane.

²¹ Yane úhepepone isóneuhiko koeku úrukeova Jesus kúveuke vatéke. Énomone yané'e, hú koéne símea xoko yónokuhiko.

Íhokovo kuteâti koeku nikokónoti ne Jesus

²² Yaneko po'ípone káxe, enepohikoneko xâne irikóvoti poixô'oke mar, ivávakoa ákoyea axénappa Jesus neko íhikauhiko yaneko ivú'e. Ivávakoamaka ákoyea po'ínu ivú'eti ivú'epo Jesus. ²³ Yané'e, símo po'ínuhiko vatéke ukeâti pítivokona Tibériyade. Enepepone símoku, ako ahíka neko óvoheixoku níkeahiko páum ike íkoró'ixinevo Jesus xoko Itukó'oviti. ²⁴ Noixôa xanéhiko áko'oyea Jesus-ya koane íhikauhiko, yane ivu'í kíxoanehiko neko vatéke simôti, pihotínehiko ya Kafanáum oposikoponoti Jesus.

²⁵ Itopónoane ya poixô'oke mar, hara kíxoahiko:

—Íhikaxotí, ná'aye sími yáyeke?

²⁶ Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo, ivévaka: Haina vo'ókuke ne iyupánevoti néixonenoe indúkea yopósikinonu, itea koati vo'ókuke ne nikokónoti níke koimátaxopitinoe. ²⁷ Hako itukovo nikokónoti ákoti oriko uké'eyea kékuna'ixinovo, itea hane kékuna'ixinapu nikokónoti ákoti auké'e, enepone omínoti xâne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. Yoko énomone ne nikokónoti mbónepikenoe, undi íhae vanúke ikútípasikoponovoti xâne. Anéye itukeinonuke Itukó'oviti Nzá'a, exókoti xâne indúkeova ne ngxínopike —kíxoane Jesus.

²⁸ Ina kixôa xanéhiko:

—Kutí'ikopo kónoko vitúkea motovâti vitúkea ahá'inovi Itukó'oviti?

²⁹ Ina yumopâ Jesus:

—Hara ahá'inopi Itukó'oviti kitípinu, undi páhoe.

³⁰ Ina kixopâmaka xanéhiko:

—Namo kó'eye iyupánevoti ítihe, hoénaxovope xináko, motovâti noíxea úti koane kutípeopi úti? Kutí'ikopomo itíkoiko? ³¹ Yanekóyo, níkoa voxúnoekene neko mána yaneko mêm ákoti apêti, kuteâti koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: "Porexó xanéhiko nikokónoti ukeâti vanúke" koêti.

³² Ina yumopâ Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo, ivévaka: Haina Muíse porexópeaneo ne nikokónoti íhae vanúke, itea enepone koati kaná'uti nikokónoti ukeâti vanúke, Nzá'a porexópeaneo. ³³ Vo'oku enepone nikokónoti poréxopike Itukó'oviti, énomone ra ukeâti vanúke iko'ínamakopoti xâne yara kúveu mêm.

³⁴ Ina kixôa xanéhiko:

—Unaém, peréxaveakopo uhá koeti káxe ne nikokónoti kíxene.

³⁵ Ina kixovókoxxopamaka Jesus:

—Undíne itukóvo ne nikokónoti poréxoti xâne yara kúveu mêm inámapea. Enepepone simôti njokóyoke, kutí ngxioâtimo kuteâti xâne itopónovoti níkea ákotinemo épekeaku hímakati. Koane kutí koetimo xâne itopónovoti énoyeovo úne ákotinemo épekeaku úne. ³⁶ Itea ngoyúhoinopeaneo ákoyea yakútíponu upánini néixonu. ³⁷ Uhá koeti koêkúti xâne pónunu Nzá'a kutípeonu, énomonemo simonú. Yoko enepone xâne simónuti, ákomo kalíhuina nguríkea. ³⁸ Vanúke úngea. Haina nzimínoti indúkea ânja, itea nzimínoti indúkea ahá'inonu ne Pahukónuti yara kúveu mêm. ³⁹ Yoko hara ahá'inonu ne Pahukónuti yáyeke ákoyea ápahuina évoem xapákuke ne uhá koeti xâne poréxonuke kutípeonu. Yoko ngoexépukopatíhikomo enepo simapúne hunókoku ra mêm. ⁴⁰ Vo'oku koati ahá'inoahiko Nzá'a ápeina inámati apéyeati ákotinemo hunókoku ne uhá koeti noixónuti koane kutipónuti, undi Xe'éxa. Yoko ngoexépukopatíhikomo simapúne hunókoku ra mêm —kíxovokoxoane Jesus.

Turixóvone poé'ainoa isóneu júdeuhiko ne Jesus

⁴¹ Yane kapáhakínova júdeuhiko ne Jesus vo'ókuke neko yúho itúkeovo nikokónoti ukeâti vanúke. ⁴² Hara kixókokohiko vo'ókuke:

—Eneporâ'a, hainá'ikopo Jesus xé'a Yûse? Hainá'ikopomaka véxone ne há'a yoko êno? Ná'ikopo koeti koyúhoino kó'oyene itúkeovo ukeâti vanúke? —kixókokohiko.

⁴³ Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Hákonoe kepahákinova ra yûnzó. ⁴⁴ Ako ápahuina xâne motovâti símeonu enepo hákotimo itukovo ísimonuke Nzá'a, enepone Pahukónuti yâye, epó'oxo ngoexépukopatihikomo simapúne hunókoku ra mêum. ⁴⁵ Hara kôe ne yútoe porófeta koyúhoto emó'u Itukó'oviti mekúke: "Thíxaxotimo heú koeti xâne ne Itukó'oviti" kôe. Hukínóvoti itúkeovo simónuti ne uhá koeti xâne poréxonuke Nzá'a kámea koane éxea koêku ne íhíkavoti íhae xokóyoke. ⁴⁶ Ako xâne noixoâti ne Nzá'a. Poéhane ûndi noixôa, undi íhae xokóyoke. ⁴⁷ Koati emo'úti ra yunzó'ipopinoe, ivévaka: Enepone kutipónuti, ápeinoane ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. ⁴⁸ Undíne itukóvo ne nikokónoti poréxoti xâne yara kúveu mêum inámapea. ⁴⁹ Enepone yoxúnoekene, níkoa neko mána yane mêum ákoti apêti, itea kóyeane ívohikeovo. ⁵⁰ Kene ne nikokónoti ngixínopikeno, énomone ne evesékeati vanúke porexoâti ne uhá koeti xâne nikoâti ákoyea uké'eva pevóti. ⁵¹ Undíne itukóvo ne nikokónoti evesékeati vanúke poréxoti xâne inámapea. Koêkuti nikoâti, apêtimo inámati apéyeati xokóyoke ákotinemo hunókoku. Yoko enepora nikokónoti mboréxoake ne xanéhiko yara kúveu mêum motovâti ingó'inamakopea, énomone ra mûyom —kixovokoxoane Jesus.

⁵² Koati okopókoti isóneunoa jûdeuhikoya. Hara kixókokoko:

—Namo kixoye níkaxeví nau mûyo ra hóyeno?

⁵³ Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'ipopinoe, ivévaka: Enepono hákoti kutí kixêa nikokónoti ra mûyom, koane hákoti kutí kixêa ekâti ra indína, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, áko'omo xikóyokenoe ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. ⁵⁴ Itea koêkuti kutí kixóâti nikokónoti ra nau mûyom, koane koêkuti kutí kixóâti ekâti ra indína, énomonemo apê ya xokóyoke ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku, koane ngoexépukopatimo enepo simapúne hunókoku ra mêum. ⁵⁵ Vo'oku kuteâti koeku koati únati nikokónoti yoko ekâti, énomonemaka koéneye ra mûyom yoko indína. ⁵⁶ Koêkuti xâne kutí kixóâti nikokónoti ra mûyom, koane koêkuti kutí kixóâti ekâti ra indína, inámapotike apéyeati ukeâti ya njokóyoke óvoheixo, yoko anêngomaka xokóyoke. ⁵⁷ Kuteâti koeku itúkeovo úkeaku uhá koeti apéyeati ne Nzá'a, enepone Pahukónuti yâyeke, epó'oxo kuteâtimaka ínzuinovo xunako Nzá'a ya uhá koeti ngixoku indúkeovo, énomonemakamo ngoéneye indúkeovomo ukínoaku ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku ítuke ne xâne kutí kixónuti nikokónoti. ⁵⁸ Anéye ra nikokónoti evesékeati vanúke. Yoko yupíhova ákoyea malíke'eka neko nikokónoti, nika yoxúnoekene. Vo'oku enepohikoné'e, níkoa yanekóyoke, itea kóyeane ívohikeovo. Itea koêkuti xâne nikoâti ra nikokónoti ngixínopikeno, apeínoatimo apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti —kixovokoxoane Jesus.

⁵⁹ Yoko sinâgogake, enepone íhikaxovoku hó'e jûdeu, óvoheixo ne Jesus ya Kafanâum íxómoti íhíkaxo enepo koyuhóa ra koekútihiko.

Poe'áñoa isóne xanéhiko ne yuho Jesus

⁶⁰ Kamoánehiko neko yúho Jesus, êno xâne xapákuke neko hokoâti koêti:

—Tiú'iti emo'úti yúho rá'a. Kutí'ikopomo itôa kámokenoyea? —kixoanehiko.

⁶¹ Yoko exó kixeane Jesus isóneuhiko ákoti koyuhó'inoati. Éxoa kapáhakinova neko yuhómeku. Hukínóvoti kixeahiko:

—Koati poe'áñoati iséne ne yunzómeku, haína? ⁶² Ná'ikopomeamo kó'eye iséneunonu, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, enepo neixánu aúngoepoovo xoko úngeaku, enepone óvonzeixoku inúxotike? ⁶³ Koati isoneúitike véko inámapea ne xâne, kene haina nautíke ngixo. Enepora yunzó'ipopinoe, énomone íko'ínamakopo xâne, porexoâtimaka inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. ⁶⁴ Itea kóyeane ápeyea ákoti akutíponu xepákukeno —kixovokoxoane Jesus.

Yoko éxoane Jesus ukeâti iná apê hokoâti, itukóvotiye ne ákoti akutípoa xapákuke neko xâne, koane itukóvotiye ne itúkeovevoti koeku hókea, enepone kuríkoátikomo xoko xanéhiko puvâti. ⁶⁵ Ina kixovókoxxomaka Jesus:

—Énomone ngixínopikenoemeku ákoyea ápahuina simónuti, enepo hákoti itukovo Nzá'a porexôa símeonu —kixovokoxoane.

⁶⁶ Vo'ókuke neko yuho Jesus, êno xâne xapákuke neko hokoâti kuríkoápati hókea. Ákone axénaheixahiko. ⁶⁷ Ina kixovókoxxoa Jesus neko nduse koeti íhikau:

—Kene itínoe, kehá'amaka kiríki hékinu?

⁶⁸ Ina yumopá Simaum Péturu:

—Unaém, kutí'ikoponi hakápa úti? Poéhane xikóyoke kámea uti emo'úti poréxoti xâne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. ⁶⁹ Kutípopi úti, epó'oxo véxoa itúkeovo íti ne Sasá'iti Páhoenoví Itukó'oviti —kixoane.

⁷⁰ Ina kixovókoxoá Jesus:

—Koáhati ûndi noivókokopinoe, itínoe nduse koêti, itea kóyeane ápeyea póhuti xepákukenoe koati ovoxe Ndeâpu —kíxovokoxoane Jesus.

⁷¹ Yoko Njûda kíxo, enepone xé'a Simaum Iskarióti, vo'oku énomone itukóvo neko kuríkotimo Jesus xoko xanéhiko puvâti. Yoko koatímaka po'ínu ihikau Jesus nê'e xapákuke neko nduse koêti.

7

Muhíkinova ámeno ne Jesus, ako akútipoa itúkeovo páhoe Itukó'oviti

¹ Ikénepoke ra koekútihiho, ehákoa Jesus ne pitivókohiko ya Ngalíleya. Opósikoa ákoyeane píhaheixa ya Njúdeya, vo'oku ápeyea tutíhiko jûdeu oposí'ixoati kíxoaku koépekea. ² Yoko ákone ahikapu kaxena áyui jûdeu ya hó'êke iháxoneti áyui Tabenáku.

³ Ina kíxo Jesus ne ámeno:

—Hákone yovóheixo yáyeke. Píhe ya Njúdeya motovâti noíxeamaka ítikeyo ne hokópitiya.

⁴ Vo'oku enepone kahá'ati ipúhikea íha xapákuke xâne, ako yusika he'onó kíxea ko'ítukeyea. Koeku itíki itukéti kuteâti ne ítikeye, yéxakapu uhá koeti xanéhiko —koénehiko.

⁵ Muhíkinova neko ámeno Jesus, ako akútipoa itúkeovo ukeâti xoko Itukó'oviti. ⁶ Ina kixoáhiko Jesus:

—Avo simápu kaxena mbíheá. Kene itínoe, koêkúti kehá'ayiku píhi, motóva píhi. ⁷ Ako omótova púveopinoe ne xanéhiko yara kúveu mêum. Kene ûndi, puvónuhiko vo'oku ngatúhupu'ikinoá váherevoko. ⁸ Pihéneoe ayuítike, itea avo mbíha vo'oku avo simápu kaxena mbíheá —kíxoanehiko Jesus.

⁹ Koyuhoáne Jesus nê'e, óvaikone ya Ngalíleya.

Pihoné'e Jesus xapa áyui jûdeu iháxoneti Tabenáku

¹⁰ Ikénepoke píhine ne ámeno Jesus ayuítike, píhóneama ne Jesus. Mayane he'onó koeti píheá puvâti noíxeokono. ¹¹ Yoko oposí'ixotine Jesus ne tutíhiko jûdeu apêti ayuítike.

—Námea nê'e? —kixókokohiko.

¹² Ako tópi koeku yúho neko êno xâne vo'ókuke. Hara kôe po'ínuhiko:

—Ítipakovoti ne hóyeno.

Itea hara kôe po'ínuhiko:

—Áko'o, koati aupú'ikoti xanéhiko nê'e —koéhiko.

¹³ Itea he'onó'ú koeti koyúhoyeahiko vo'oku píkea tutíhiko jûdeu.

¹⁴ Yoko simotíne kúku ne ayuítike, enepone póhuti sêmana yónoku. Yane píhóne ne Jesus íhikaxea ya témpulu, enepone hána'iti imokóvokuti. ¹⁵ Iyúpaxova tutíhiko jûdeu. Hara koe yúho vo'ókuke:

—Enepora hóyeno, ako íhikauvo. Ná'ikopo kíxoaye éxea uhá koêti ra koekúti?

¹⁶ Ina kixovókoxoá Jesus:

—Enepora íhikauvoti ínzixaxone, haina ukeâti ya njokóyoke. Koati ukeâti xokóyoke ne Pahukónuti ngoyúhoyea emó'u. ¹⁷ Enepone kahá'ati itúkea aha Itukó'oviti, exoátimo koêku ra íhikauvoti itúkeovo koati ukeâti ya xokóyoke, áko'o itúkeovo njokóyoke úkea.

¹⁸ —Enepone xâne koyúhóti isoneú kíxone, koati oposí'ixoti íháyu'ikeokono, itea enepone oposíkoti íháyu'ikea ne pahukoâti, énomone kana'ú yúho, koane ako semékekexa yúho nê'e. ¹⁹ Koati Muíse porexópeanoe ra Ponóvoti Kixovókuti, háina? Itea ako ápahuiina xâne xepákuke itukoâti. Na koeti yopósikino képekinu? —kíxovokoxoane.

²⁰ Ina yumopâ xanéhiko:

—Koatímea urúkovopiti ndémoniu koesáyu'ixoti iséne, ikítixinake apêti kahá'ati koépekeopi —kíxoanehiko.

²¹ Ina kixovókoxoá Jesus:

—Poéha iyupánevoti índuke, yane heú kénoe iyípaxivoa. ²² Koeku itúkeovo páhoenopinoe yútoe Muíse sirkunsidá kíxi hóyeno kalivóno, muhíkova itukovo ya sáputu írúkeovo kónokea sirkunsidá kíxi, kóyeane itíkinoe. Yoko haina ukeâti xoko Muíse nê'e, itea koati ukeâti xoko voxúnoekene, enepone turi viyénoxapa. ²³ Koeku sirkunsidá kíxi kalivóno ya sáputu motovâti kousokeovo neko páhoenopi Muíse itíki, ná'ikopo koeti ímeikinovonu koeku ngoíteovo hóyeno ya sáputu, mborexoâti heú kó'iyea unátipea ákotine yuvâti? ²⁴ Hako keyuhôa itúkeovo pahukóvoti ne ínixene itúkeovo ákoti aunáti, hákoti yexôa koêku. Konókoti yopósiki póneovoxo iséneunoa inúxotike tumúneke keyúhoyi —kíxovokoxoane Jesus.

Ako tópi kó'inoaku isóneú jûdeuhiko ne Jesus

²⁵ Yane ápe íhaehiko Njeruzálem koêti:

—Haina énomone opósiuti koépekeokono rá'a? ²⁶ Yokómoma, koati anéyetine xapákuke xanéhiko yoko ákone saya'íkoati. Hainámea kutipóatine inuxínovitihiko itúkeova ne Mésiya,

enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne? ²⁷ Itea koati vexoâti úkeaku râ'a. Enepomo síma ne Mésiya, ákomo exeâti úkeaku —kixókokonehiko.

²⁸ Koeku íhikaxea Jesus yane témpulu, kóhonoko emó'u kó'iyea:

—Íkitixatinoe yexónuti koane yexoâtimaka ne úngeaku? Haina nzimínuti indúkoponea ánja, itea enepone Pahukónuti nzímea, koati kaná'uti nè'e yoko ákonoe yéxa. ²⁹ Poéhane úndi exôa, vo'oku itúkeovo úngeakune xokóyoke, yoko énomonemaka pahukónu nzímea —kixovokoxoane Jesus.

³⁰ Yanê'e, mani ika'ákoti Jesus ne tutíhiko júdeu, itea ako kíxoakuhiko vo'oku ávovea simápu kaxena namúkeokono ne Jesus. ³¹ Itea kóyeane enó'iyea kutípoti Jesus xapákuke neko éno opoíkovoti xâne kamokénoati. Hara koe yuhóhiko vo'ókuke:

—Enepo simané'e ne Mésiya, enepone iyupánevoti itukemo, anu'úkoatiperameamo xunáko ítuke ra hóyeno? Koati énomone nè'e —koéhiko.

Pahukókono ika'ákoponoti Jesus

³² Kameáne farízeuhiko kixoku koeku yúho ne xanéhiko vo'oku Jesus, ina pahukôa neko koyónotihiko hána'iti imokóvokuti iká'akoponea Jesus. Yoko kaha'iné kixómaka farízeu ne tutíhiko sasedóti inuxínuti júdeu hó'eke pahúkea neko ika'ákoponoti Jesus.

³³ Ina kôe ne Jesus:

—Ákonemo ánju'íkene xepákukeneo, yane mbihópotinemo xokóyoke ne Pahukónuti yáye yara kúveu mêm. ³⁴ Yoposíkonutinoemo, itea ákonemo ínixepanano. Koáne, ako omótova yéni xoko yonóboku.

³⁵ Ina kixokóko ne tutíhiko júdeu:

—Ná'ikopomeamo yonópo râ'a ákoinokenemo vínixapana? Yonópotiperameamo xapákuke viyénoxapa kurivókokoxopovoti xâne po'íkehiko poké'e motovâti íhikaxeamaka xâne ákoti itukapu viyéno júdeu? ³⁶ Kutí'oxomea kíxo enepo koyuhómeku: “Yoposíkonutinoemo, itea ákomo ínixepanano” koáne “Ako omótova yéni xoko yonóboku” koeméku? —kixókokonehiko.

Íhokova Jesus ne uke úne vo'eroo vo'ero koyéti

³⁷ Yaneke káxe hunókoku ne ayuúti, enepone koati teyonéti káxe, xe'ó koéne ne Jesus kóhonokea emó'u koyúhoyea xapa xâne. Hara kíxovokoxoa:

—Enepone xâne eopâti kuteâti eópone ne épeu úne, kená'akapane njokóyoke maka ítapanapune yane mbóneakemo, kuteâti koeku xâne itopónovoti ya úne. ³⁸ Koékuti kutipónuti, haramo koéneye xokóyoke ne mbóneake porexoâti inámapea, koati éno hunóti úne ákoti áka, kuteâtimaka koyúhoyeovo emó'uke Itukó'oviti —kixovokoxoane.

³⁹ Yoko koati koyuhó'iyeyati Jesus koéku ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, námoemo ne kutípótihiko Jesus. Vo'oku avo pahúkakana nè'e ya koeku ávovea pihápa vanúke ne Jesus, koeku ávovea itúkapumaka hána'iti íhayú'ituyia.

⁴⁰ Xapákuke neko éno xâne kamokényeyati emó'u, ápehiko koéti:

—Koati énomone porófeta kúxone úti símeamo râ'a.

⁴¹ Ina koehíkomaka po'ínu:

—Koati énomone Mésiya râ'a, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne.

Ina apémaka po'ínuhiko koéti:

—Yusíkoikopo itúkeovo ukeâti Ngalíleya ne Mésiya? ⁴² Ákoikopo okóyuhua emo'u Itukó'oviti koéku ne Mésiya itúkeovomo ámoripono Ndávi, enepone teyonéti natína viyénoxapa mekúke? Ákoikopomaka okóyuhua itúkeovo Mbélem, úkeakumaka Ndávi, ipúhikomo? —kixókokonehiko.

⁴³ Yane koati haxakeóvokokoti ne xanéhiko vo'oku Jesus. ⁴⁴ Yoko xapákuke neko xâne, ápe kaha'áti iká'akea, itea akó'oti kíxoakuhiko.

Kayuhíkopovo xoko tutíyehiko ne pahoéti mani ika'ákoponoti Jesus

⁴⁵ Yane kayuké koépone ne koyónoti hána'iti imokóvokuti xokóyoke ne tutíhiko sasedóti inuxínuti júdeu hó'eke koáne xoko farízeuhiko.

Ina kixôa pahukoâtihiko:

—Na koeti ákoino yamápanoe?

⁴⁶ Ina yumopáhiko:

—Ako po'i xâne itopónoati unako koyúhoyea ne hóyeno.

⁴⁷ Ina kixôa farízeuhiko:

—Hainámaka aupú'ikopitinenoe ne hóyeno? ⁴⁸ Ako kutipoâti nè'e xapákuke úti, uti pahúkoti hiko yoko uti farízeu. ⁴⁹ Kene ne xanehí koéti hokoâtime, enepohikone ákoti exâ ne Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti, kayumákapunehiko. Poéhane ípihoponeokonohikomo nè'e —kíxoanehiko.

⁵⁰ Yoko eneponeko Nikódemu noixóponoti Jesus yanekóyo, koati póhuti xapákuke neko farízeuhiko. Hara kíxovokoxo po'ínuhiko:

⁵¹ —Yane Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti, yusíkoikopo tumuné kó'iyea koyúhoyeovo kónokea ipihoponeokono ne xâne koeku ávoyea paréxakana koyúhoyea? koeku ákoyeamaka vakámokenoyea koêku ne ítuke? —kíxovokoxoane.

⁵² Ina yumopâ po'ínuhiko farízeu:

—Ití'ikopomaka íhae Ngalíleya, ketíxinoake? Íhikexapa ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, yane neixoáitimo ákoyea ápahuina porófeta koyúhohi emo'u Itukó'oviti ukeâti Ngalíleya —kíxoanehiko.

(⁵³ Yane píhohikopone óvokuke póhutihiko neko xâne.

8

Sêno pahukóvoti

¹ Kene Jesus, hane yonópo xoko kali mopôi iháxoneti Olívera. ² Yuponíne ina kayukópovo hána'ítike imokóvokuti ya Njeruzálem, koane píhínoa uhá koeti xâne. Yane ivátakone Jesus koane íhikaxea xanéhiko. ³ Yoko ápe sêno ómonehiko éskiriba yoko farízeu xoko Jesus. Inu'íkotonoti kapíneyea hóyeno ákoti itukapu íma neko sêno. Enepohikone omâti, pahúkoa xe'ó kó'iyea nonékuke uhá koéti neko xâne. ⁴ Ina kixohíko Jesus:

—Íhikaxotí, enepora sêno, koati inu'íkotonoti kapíneyea hóyeno ákoti itukapu íma. ⁵ Yutóxovo Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muíse kónokea hepókeokono ya mopô, kuteâti ra sêno, imókone ivakápu. Kene íti, na kó'eye yíúho vo'ókuke? —kíxoanehiko.

⁶ Itea kó'inokeneye yuhóhiko, koati oposí'okovoti Jesus, kaha'aínoatihiko pahúkeovo ya yumópope motovâti koyúhoyeahiko itúkeovo pahukóvoti. Yane ina yupunínikovo ne Jesus yutóxea poké'eke ya vó'u. ⁷ Vo'oku ákoyea káyunuka farízeuhiko kaha'aínoati yumópea, yane exéropokopone ne Jesus. Ká'aye kíxovokoxoa:

—Enepone ákoti pahúnevo xepákukeneo, énomone inuxâ hepókea ra sêno —kíxovokoxoane.

⁸ Yane yupúninikopovonemaka yutóxea poké'eke. ⁹ Kameánehiko neko yúho, pohú pohu koépone píhohikopea, inixópovotihiko itúkeovo pahukóvoti. Enepone yékotenohiko xapákuke inuxópo. Ehane póhuxovo ne sêno xoko óvoheixoku nonékuke Jesus. ¹⁰ Yane xe'oo koépone ne Jesus. Noixoâne áko'oyeane neko po'íhiko xâne koane póhuxeovo ne sêno nonékuke, hara kíxoane:

—Senó, náhiko ne isímopiti yâye koyúhohi ápeyaa váhere ítike? Ákone inixoâti kónokea hipókikono?

¹¹ —Áko'one Unaém —koéne.

Ina kixôa Jesus:

—Ngúteanemaka. Ákomaka njepákapi. Pihépane, itea hákone yaukôa itíki ne váhere ítike —kíxoane.)

Jesus itukóvo kouhápu'ikoti xâne yara kúveu mêum

¹² Ina kíxovokoxoakomaka Jesus neko xanéhiko:

—Undíne itukóvo kouhápu'ikoti xâne yara kúveu mêum. Enepone hokónuti, ákomo ávaheixa hahákutike itea kouhápu'ikotonotimo uhá koeti kóyeku, vo'oku ápeyane ne inámati apéyeani xokóyoke ákotinemo hunókoku —kíxovokoxoane.

¹³ Ina poe'aínoa isóneufarízeu koane kíxeahiko:

—Koati ítíne koyuhópovo itíkivo kouhápu'ikoti xâne yara kúveu mêum. Ako omótova kutípeokono ne yíúho —kíxoane.

¹⁴ Ina kixopâhiko Jesus:

—Yusíkoti itúkeovo úndi koyuhópovo itúkeova kuteâti ra yúnzo, itea kóyeeane itúkeovo koati kaná'uti ra yúnzo vo'oku énja ne úngeaku koáne ne yonómboku. Kene ítínoe, ako yéxa ne úngeaku simóya ne yonómboku. ¹⁵ Enepone iséneunoa ne koekúti, pohu isoneú kíxenenoe, ako takápu. Kene úndi, ako ínjaneye xâne kuteâti ne iséneunon. ¹⁶ Itea enepo ngoyúho koékuti íninjone vo'ókuke ra xâne, koati kaná'uti ra yúnzo, vo'oku haina mbohúxinovati koeku kó'inoaneye inzóneufarízeu, itea énomonemaka koéneye iséneunoa ne Pahukónuti nzímea yâye. ¹⁷ Yoko yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse hé'e, yutóxovomaka kónokea kutípeokono yuhóti koeku pí'ayea noixoâti koane koyuhó'iyeani koéku. ¹⁸ Ngoyúhoane ne ngoéku. Koane Nzá'a, enepone Pahukónuti nzímea yâyeke, koyúhonumaka —kíxovokoxoane Jesus.

¹⁹ Ina kixohíko júdeu:

—Na óvo ne yá'a?

Ina yumopâ Jesus:

—Ákonoe yéxanu. Simóya ne Nzá'a, ákomaka yéxa. Eneponi yexánu, manímaka yexoâti ne Nzá'a —kíxovokoxoane Jesus.

²⁰ Enepo koyuhoâne Jesus ra koekútihiko, hána'itike imokóvokuti ya Njeruzálem óvo, ya xoko kuríkokonoku tiúketi íparaxokonoke Itukó'oviti. Yoko ako ika'ákoti Jesus vo'oku ávoyea simápu kaxena namúkeokono.

Itukóvotiye ne Jesus

²¹ Ya po'íkemaka, hara kixovokoxoa Jesus ne jûdeuhiko:

—Mbihopeôpitinenoemo. Yoposíkopononutimo, itea yevókovotimo ya pehúnevo. Koati xané kixepoâtimo ivékivo vo'oku ako omótova yenópi xoko yonóbmboku.

²² Ina kixokóko ne jûdeuhiko:

—Kahá'atiperamea koépepepeovo kutí'inoke koyuhoâti ákoyeamo omótova vonópea xoko yonópokumo?

²³ Ina kixoá'ikomaka Jesus:

—Koati itínoe íhae yáye yara poké'e. Kene undi, vanúke úngea. Itínoe íhae ra kúveu mêum, kene haina undi íhae yáye. ²⁴ Hukínóvoti ngíxeopínoe yévokivomo ya pehúnevo. Koati xané kixepoâtinoemo ivekápu, vo'oku enepo hákoti kitipónu indúkeovo énomone ne ngxínopike, yevókovotimo ya pehúnevo. Koati xané kixepoâtimo ivékivo —kíxovokoxoane Jesus.

²⁵ Ina kixoá'hiko jûdeu:

—Kutí'ikopo íti?

Ina yumopâhiko Jesus:

—Énomone kuteâti ngxínopike ukeâti inâ ndurixóvo ínzikaxea. ²⁶ Mani êno yúnzo ve'ókuke, mani enjókopitinoe pehúnevo. Itea enepone Pahukónuti nzímea yáyeke, koati kaná'uti nè'e, kutí'inoke ngoyuhoâti xapákuke xâne yara kúveu mêum ne ngámone xokóyoke —kíxovokoxoane.

²⁷ Itea enepohikoneko xâne, ako éxa itúkeovo Há'a íhae vanúke kixínoahiko Jesus. ²⁸ Hukínóvoti kíxovokoxeamaka Jesus:

—Enepo kexépukanune tikótike, undi íhae vanúke ikútipasíkoponovoti xâne, ínamo yexâ indúkeovo énomone ne ngxínopike, koane yexoâtinenoemo yan'êe ákoyea itúkapu isoneú ngxíxone nzóko, itea itúkeovo póhutine íhikaxeonuke Nzá'a ne ngoyúho. ²⁹ Yoko enepone Pahukónuti nzímea yáyeke, anéye njokóyoke. Ako kurí íxanu mbóhuxeovo, vo'oku kóyekune indúkea koekútihiko iko'élokexeati okóvo —kíxovokoxoane Jesus.

³⁰ Uke'éxoane Jesus koyúhoyea ra koekútihiko, êno xâne kutipoâti.

Yuhu Jesus koeku itevóvoti ne pahúnevo yoko ovóheixotiko

³¹ Ina kixovokoxoa Jesus neko jûdeuhiko kutipoâti:

—Enepomo hákoti itevóki ra íhikavoti yunzó'inopínoe, itimo koati kaná'uti hokónuti ³² epó'oxo yexoâtimo ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, yane itívoatimo ne kotíveti kéyeku.

³³ Ina kixó'a jûdeuhiko:

—Úti ámoriponoiko Ábraum. Ako vitúkeovoku akaúti. Ná'ikopo koeti "Ítívoatinemo ne kotíveti kéyeku" kixínevi?

³⁴ Ina yumopâ Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopínoe, ivévaka: Uhá koeti xâne ovóheixoti pahunévotike, koati ákau váhere kixovókuti. ³⁵ Yoko enepone akaúti, ápe hunókoku óvoheixea óvokuke únae. Haina kóyekutine xokóyoke. Itea enepone xé'a ne únae, koati ákoti hunókoku óvoheixeya. ³⁶ Koeku itúkeovo úndi koiótovopínoe, undi Xe'exa Itukó'oviti, koati itévotinoe. ³⁷ Énjoa itúkivonoe koati ámoriponoiko Ábraum, itea kóyeane kehá'ayi képekinu vo'oku ákoyea yakáha'a ne ínzikaxepíke. ³⁸ Enepohikone kixovókuti noínjone itúkea Nzá'a, énomone ngoyúho. Kene itínoe, hane ítiko, neíxone itúkea yá'a.

³⁹ Ina kixopâmaka jûdeuhiko:

—Ábraum vitúko ha'a úti.

Itea hara kixovokoxoa Jesus:

—Itukápuxo Ábraum ítíkonoe yá'a, hékaikopo kixoku itúkeovo ne Ábraum. ⁴⁰ Itea koati yoposíkoti képekinu, undi koyuhó'inopeati ne kaná'uti kixovókuti ngámone xoko Itukó'oviti. Ako ákoeneye kixoku itúkeovo Ábraum. ⁴¹ Koati kixoku itúkeovo ne yá'a hekóponeo.

Ina kixopâhikomaka jûdeu:

—Haina uti apení koéti ákoti há'a. Poéhaxo ne Ha'a úti, énomone ne Itukó'oviti.

⁴² Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Eneponi itukápuxo yá'a nè'e, mani koati ákoti omotóvonu yokóvo, vo'oku koati úngeakune xokóyoke koeku nzímea yáyeke. Yoko hainámaka isoneú ngxíxone nzímea itea énomone pahukónu yáyeke. ⁴³ Énjakapivo ákoinoke yexa yúnzo? Vo'oku koati mokerexó keyítinoe.

⁴⁴ Itínoe koati hokoti Ndeápu. Énomone ítiko yá'a. Yoko ukeátinekene, koati koépekenati nè'e.

Ako káxuhevekápu nê'e kaná'utike kixovókuti vo'oku akó'oti ne kaná'uti kixovókuti xokóyoke. Enepo semekékexo, motókea kixeaneye vo'oku koati kixóvokume. Koati semékenovo'iti nê'e. Koatímaka poéheve ne uhá koeti semekénovo'iti. ⁴⁵ Vo'oku ngoyúhoyea ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, énomone ákoino yakútiponu. ⁴⁶ Ápeikopo xepákukenoe motováti koyúhoyea ápeyeya mbahúnevo? Koeku itúkeovo kaná'uti ra yúnzo, ná'ikopo koeti ákoino yakútiponu? ⁴⁷ Enepone xáne hokoti Itukó'oviti, usó kóye kámokenoyea emó'u. Kene ákoinokenoe yakámokenonu, koati vo'oku ákoyea itíkapunoe hokoti Itukó'oviti —kíxovokoxoane Jesus.

Yuho Jesus koeku Ábraum

⁴⁸ Ina kixoá'ikomaka júdeuhiko:

—Koati tokopóvoti visóneunopi itíkivo samarítanu, úroevo ndémoniu, isáyu'ixinvoke iséneu.

⁴⁹ Yane hara kixovokoxopamaka Jesus:

—Haina undi úroevo ndémoniu. Koati ngahaná'ikoti iha Nzá'a, kene yíxovonoe kémoke'eyinu. ⁵⁰ Haina ombosíkti inzáyu'ikeekono, itea ápe kaha'aínonoati yoko énomone ponovô isónéunoa ra koekúti. ⁵¹ Koati emó'úti ra yunzó'inopinoo, ivévaka: Enepone xáne hokoáti ra yúnzo, ákomo uké'exa pevóti.

⁵² Ina kixopámaka júdeuhiko:

—Kó'oyene véxoaneoxo itíkivo isayú'ixovoti isóneu, úroevo ndémoniu. Ivókovone Ábraum, koánemaka ne porófetahiko koyúhoti emó'u Itukó'oviti mekúke, keyúhoikomaka ákoyeamo uké'exa pevóti ne xáne itukoáti ne yúho. ⁵³ Ití'ikopo teyonéti ya voxú'ikene Ábraum? Ivókovone nê'e, koánemaka ne porófetahiko. Kutí'ikopo íkitixapovo?

⁵⁴ Ina kixovokoxopamaka Jesus:

—Eneponi itukápu undi ihayú'ikopovo, ákoni itúkovo ke ne inzáyu'ikeekono, itea koati Nzá'a porexónu indúkeovo ihayú'iu, eneponi keyúhononoe itúkeovo Itukó'oviti Yúnae. ⁵⁵ Itea ákonoe yéxa nê'e. Undine exóda. Eneponi ongoyúho ákonoe énja, maní kutipasí ngoépitinoe indúkeovo semékenovo'iti. Itea énja nê'e, epó'oxo koati indukeáti yúho. ⁵⁶ Elókea okóvo yoxú'ikene Ábraum noíxeamo ngaxéna. Yoko noíxoane, koane hána'iti elókeyea okóvo vo'ókuke —kíxovokoxoane.

⁵⁷ Ina kixopámaka júdeuhiko:

—Avo itépana sinkoenta koeti xénaena, keyúhoikomaka neíxi Ábraum?

⁵⁸ Ina yumopáhiko Jesus:

—Koati emó'úti ra yunzó'inopinoo, ivévaka: Tumúneke ápeyeya Ábraum, ámbene —kíxovokoxoane.

⁵⁹ Énomone yanê'e, namú kixone mopôti ne júdeuhiko kahá'ati koépekea Jesus, itea ipúhikopea Jesus neko hána'iti imokóvokuti ya Njeruzálem ákoti noiké'exopati.

9

Koitóva Jesus ne komítí'iyeatinekene

¹ Koeku yónea ne Jesus, noíxone hóyeno komítí'iyeatinekene. ² Ina kixóda íhikauhiko:

—Íhikaxotí, itúkinovoke komítí'iyeatinekene rá'a vo'ókumea pahúnevo? áko'o vo'ókumea pahúnevo há'a yoko éno.

³ Ina yumopá Jesus:

—Haina vo'oku pahúnevo, koane hainámaka vo'oku pahúnevo há'a yoko éno komítino ra hóyeno, itea maka iyúseane ne xunako Itukó'oviti ya xokóyoke. ⁴ Konókti vitúkea ítu ke ne Pahukónuti yáyeke koékui ko ápeyeya kaxena úti, vo'oku simóvotimo hunóku ne ko'ítukeyeya úti, kuteáti koéku enepo yotixóne. ⁵ Koékui ko óveam ra kúveu mêm, úndi kouhápu'iko xáne yara kúveu mêm —kíxovokoxoane Jesus.

⁶ Uke'éxone koyúhoyea, ina apurúko poké'eke, kalaká'ikoti móte ya h'ó. Ina veyóda ne móte kaláka'iu, kihu'íkoo ukékuke neko komítiti ⁷ ina kixóda:

—Kípeukeapanapu tánginake Silóe —kíxoane. (Yoko "pahoéti" koéti ne Silóe koéti.)

Ina pího neko komítiti kípukeoponeovo. Yane ínixonone aukópovo. ⁸ Enepo hikoneko múxone oveáti xérerekuke óvoku, koánemaka ne po'ínuhiko xáne noixóheixoati íxómoyea épemo, hara kixókoko:

—Haina rá'a ne komítiti íxómoti ivatá'ixo yómoti épemea? —kíxókokonehiko.

⁹ Ina apê xáne xapákukéhiko koéti:

—Énomone nê'e —kixoáti.

Itea hara kôe po'ínuhiko:

—Pó'iti, pohu akó'oti pahúixa nê'e —koéhiko.

Ina kôe neko unatípeatine komítiyea:

—Énomoneoxo úndi.

¹⁰ Ina kixôa xanéhiko:

—Ná'ikopo kixévotiye ínixepinoke?

¹¹ Ina yumopâ:

—Ápe hóyeno koéhati Jesus kalaká'ikoti móte ipíhoati ungékuke. Yane pahúkonune ngípoukeoponeovo xoko tángi, enepone víhaxone Silôe. Úngeane mbího ngípoukeoponeovo, yane íninjopone —kíxovokoxoane.

¹² Ina kixopâ'ikomaka xanéhiko:

—Ná'ikopo ne hóyeno?

—Ako énja —koéne yumopâhiko.

Epemó'ikoa farízeuhiko neko hóyeno

¹³ Yane ina omokóno neko hóyeno unatípeatine komítiyea xoko farízeuhiko. ¹⁴ Yoko sâputu nekóyo, káxe koati sasá'itino evo jûdeu kalaká'iko móte ne Jesus ya hō'o, enepo koitóva neko hóyeno. ¹⁵ Ina epemó'ikoa farízeuhiko neko hóyeno kixóvoku ínixepinoke.

Hara kíxovokoxoa hóyeno:

—Áhiukeonu móte ne hóyeno ina ngipoukéoponovo. Kó'oyene íninjopone —kíxovokoxoane.

¹⁶ Énomone ápeino po'ínuhiko farízeu koéti:

—Hainá'ikopo páhoe Itukó'oviti neko hóyeno vo'oku ako teya sâputu —koénehiko.

Itea ápe po'ínuhiko koéti:

—Na kíxoaye itúkeovo hóyeno pahukóvoti itukô haná'iti iyupánevoti kuteâti rá'a? —koénehiko.

Énomone kutí'ino okopókokoti neko farízeuhiko. ¹⁷ Ina kayukópahikomaka épemo'ikea ne hóyeno unatípotine. Hara kíxópahikomaka:

—Kene íti, na kó'inoaye iséneu koeku koíteovopi?

Ina yumopâ hóyeno:

—Kutí'inonu páhoe Itukó'oviti koyuhó'iyeti emó'u —koéne yumópope.

¹⁸ Yoko ako akútípoa tutíhiko jûdeu itúkeovoxo komítí'iyeatinekene ínixópotine. Énomone íháxikinoahiko há'a yoko êno. ¹⁹ Yane ina epemó'ikoa hiko tuti jûdeu. Hara kíxoahiko:

—Énomone xí'a rá'a keyúhonenoe itúkeovo komítí'iyeatinekene? Na kíxóvotiye ínixepinoke?

²⁰ Ina yumopâ há'a yoko êno neko hóyeno:

—Véxoa itúkeovo xe'exa úti rá'a, koane itúkeovo komítí'iyeatinekene ²¹ itea ako véxa ínixopinokene, koane ako véxa koitóvati. Yépema'ika, vo'oku úsotine. Énomonemo koyuhó'inoepa koêku —kíxovokoxoane.

²² Yoko kó'inokeneye yúho neko há'a yoko êno, koati pikoti isóneunoa tutíhiko jûdeuya. Vo'oku koyuhoâtine tutíyehiko yanekóyoke kópuhikopeokonomo ya íhikaxovoku hó'e ne koékuti koyuhoâti itúkeova Jesus ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. ²³ Énomone koyúhoinoa há'a yoko êno neko hóyeno itúkeovo úsotine ne xé'a, koane kónokea itúkeovo énomone épemo'ikohiko koêku.

²⁴ Ina íháxikopamaka farízeuhiko neko hóyeno unatípeatine komítiyea. Yoko pí'apene íháxikoahiko. Hara kíxo:

—Yokóyuhoa íháke Itukó'oviti itúkeovo koati kaná'utimo ne yihó'inovi. Véxoa itúkeovo koati pahukóvoti neko hóyeno.

²⁵ Ina kixôa hóyeno:

—Itúkeovo pahukóvoti, ako énja. Poéhane éngo ngomítiyea nóvo, itea kó'oyene íninjopone —kíxovokoxoane.

²⁶ Ina aukópamaka farízeuhiko kíxea:

—Na kíxó'oye koíteovopi? Na kíxoaye poréxeopi ínixepi?

²⁷ Ina yumopâ hóyeno:

—Ngoyúhoinopeanenomeku, itea ákonoe yakútíponu. Na koeti kehá'ainonoe ngáyukopeakomaka? Keha'átinoemea itíkivomaka íhikau ne hóyeno? —kíxovokoxoane.

²⁸ Yane oríxoane farízeuhiko. Hara kíxoahiko:

—Ítine itukóvo íhikau nê'e. Kene uti íhikau Muíse. ²⁹ Véxone yúho'ixea Itukó'oviti, poéhane Muíse. Kene ne hóyeno kíxene, muhíkova úkeaku ako véxa —kíxoanehiko.

³⁰ Ina yumopâ neko hóyeno:

—Kouhé'exovoti ákoyea yéxanoe úkeaku, itea íninjopone vo'ókuke. ³¹ Véxoa ákoyea yumapa xâne pahukóvoti ne Itukó'oviti, itea hane yumópo, teyoâti yoko itukeâti áha. ³² Ukeâtine inâ apé ra kúveu mêm, ako kámeaku xâne ápeyea koitóvoti komítí'iyeatinekene. ³³ Eneponi hákoti itukovo páhoe Itukó'oviti neko hóyeno, ákoni ítone itúkea —kíxovokoxoane.

³⁴ Ina kixopâmaka farízeuhiko:

—Ínípono itúkeovo iti xâne pahukóvoti ukeátinekene inâ yapé xoko mémaina, kehá'aikomaka íhikexivi? —kíxoanehiko.

Yane kópuhikeanehiko ho'úxinovoku hó'e.

Koêku ne po'ínuhiko xâne kutí koeti komítiti ikútixapovoti ponóvoti

³⁵ Yoko eyékoxoane Jesus kixókonoku ne hóyeno koítovone. Itopónoane, hara kíxoá:

—Kítípoa ne íhae vanúke ikútípasikoponovoti xâne?

³⁶ Ina yumopâ hóyeno:

—Kutí'ikopo nè'e motovâti ngutípea Unaém? —koéne.

³⁷ —Énomone ra neíxone kó'oyene, enepora yuhó'ixopiti —kíxoane Jesus.

³⁸ —Ngutípopi Unaém —koéne neko hóyeno, xaneâti ipúyukexea nonékuke ihayú'ikoati.

³⁹ Ina kixoá'ikomaka Jesus:

—Nzimínoke yara kúveu mêum maka ínixapane ne komítiti, koane itúkapunexomaka komítiti ne po'okoâti itúkeovo iníxoti. Énomone ngóuhapu'iko, nzimínoke yara kúveu mêum —kíxoane.

⁴⁰ Yoko ápe farízeuhikoya kamokénoyeati yúho. Ina kixohiko Jesus:

—Hainámea keyuhoâti vitúkeovomaka komítiti?

⁴¹ Ina yumopâhiko Jesus:

—Eneponi itíkápuxonoe komítiti, ákoni pehúnevo. Itea koeku íkitixapivonoe koati iníxoti koane exoátimaka koêku ne kixovókutihiko, énomone kutí'ino anéyetiko pehúnevo —kíxoanehiko Jesus.

10

Íhokova Jesus ne koati únati koyónoti su'úso ya éxetina

¹ Ina kixovókoxoá Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo, ivévaka: Enepone kovésé'uxeovati ipi kúrapena ne su'úso ákoti vekêa páhapeteake, koati ómevoti koane hú'uxokenati nè'e. ² Itea enepone vekêâti páhapeteake, énomone koati koyonoâti ne su'úso. ³ Yane enepone koyónoti pahapéti, míhe'okinoa porexoâti úrukeovo. Yoko éxoá su'úso emó'u ne únáe. Koati íha véinoa únáe íhaxea póhutihiko su'úsona, ina kopúhikoa meúkeke. ⁴ Enepo kopúhikoaane uhá koêti ne su'úsona, inúxinoahiko. Yane pihotínehiko ikéneke. Koáhati exeâtihiko emó'u. ⁵ Ako hokohí íxa xâne ákoti itukapu únáe. Kohó'iyehiko vo'oku ákoyea éxea emó'u —koéne Jesus.

⁶ Itúkinoa Jesus xanéhiko ra xêti apêti íhokoake ne áha íhikaxeahiko, itea ako éxinahiko isónue kixó'ekone.

⁷ Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo, ivévaka: Enepone páhapetea kúrapena su'úso, undíne itukóva. ⁸ Uhá koeti simôti tumúneke nzímea, hane koéneye ómevoti yoko hú'uxokenati. Itea enepohíkone kutí koeti su'úso, ako itúkeake ne yúho. ⁹ Undíne itukóvo ne koati kaná'uti pahapéti. Enepone vekónuti, ngoitóvatimo. Epó'oxo kuteâti koeku su'úso únati kátarakeovo, ipuhíkeati kúrapena níxaxoponeovo yoko urúkopovatimaka, énomonemakamo koéneye ne kutípónuti. ¹⁰ Koati simínoti oméxea ne ómevoti, koane koépeka yoko kotóhineyee. Kene úndi, nzimínoti motovâti yupíheovo unáko koêku, omínoândimaka inámati apéyeati ákotinemo hunóko.

¹¹ —Hara ngoéneye koati únati koyónoti su'úso usó koyêti ivókinova ne su'úsona. ¹² Enepone ahinoêti koyónoti su'úso, póhutine tiúketi itúkinoa ne itukéti, haina únáe nè'e, koane hainámaka itúke ne su'úso. Enepo noíxo yovíre keno'ókinoati, kohó'iyee, kurí kixóati ne óyonone. Yane ísukexoa yovíre neko su'úso kotohíneatine. ¹³ Kohó'inoke nè'e, vo'oku itúkeovo tiúketi kahá'a kóyoninoake ne su'úso, kene haina kaha'aínoati unako koêku ne óyonone. ¹⁴ Kene úndi, hara ngoéneye koati únati koyónoti su'úso. Énjoa ne óyononem koane éxonuhikomaka, ¹⁵ kuteâti koeku véxeokoko, úndi yoko Nzá'a. Yoko usó ngóye ivóginova ne óyononem. ¹⁶ Apêtimo po'ínuhiko óyononem ákoti itukapu íhae yáye. Ngonokoátimakamo nzo'úxoepa xapákuke rá'a. Ivavákoatihikomo ra yúnzo. Yane póhutiponemo ne uhá koeti óyononem, epó'oxo mboéhanemo xapákuke ngoyonoâti.

¹⁷ —Hara ákoinoke omótovonu okóvo Nzá'a, vo'oku ivóginovamo ne óyononem, inamakamo enjepúkapa. ¹⁸ Hainamo apêti uke'éxoati ra omínjone. Undínemo ihúnokoa kuríkópati xoko Itukó'oviti. Ápe njunáko ínzunokea koane inzáxikopea. Yoko Nzá'a porexónu ngíxeaneye —kixovokoxoane Jesus.

¹⁹ Vo'ókuke neko yuho Jesus, aúkopovomaka okópeokoko ne júdeuhiko. ²⁰ Éno xâne xapákuke koêti:

—Úroevó ndémoniu nè'e. Koati pepokéxovoti. Na koeti kémokenoinoa?

²¹ Itea ápe po'ínuhiko koêti:

—Ako ákoeneye yuho úroevó ndémoniu rá'a. Koítovoikopo komítiti ne ndémoniu? —koéhiko.

Epemó'ikokono Jesus xapa ayúuti íhaxoneti Dedikásaum

²² Ya Njeruzâlem yanekôyoke, koati kaxena kôyuipe jûdeuhiko hó'eke. Énomone ne áyui ihaxonehiko Dedikâsaum. Yoko kaxena kásati yanekôyoke. ²³ Hane véko ne Jesus varándanake ne hána'iti imokóvokuti ya Njeruzâlem, enepone iháxoneti Varándana Salúmaum. ²⁴ Yane ayákukoane jûdeuhiko. Hara kixóhiko Jesus:

—Námoye keyúhoyi itukóvotiye íti? Itukápuxo íti ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovovi, hákone hí'onó'uxivovi —kíxoanehiko.

²⁵ Ina kixovókoaxa Jesus:

—Ngoyúhoinepanenoé, itea ákonoe yakutíponu. Enepora itukéti índuke ya iháke Nzá'a, énomone exókopinoé indúkeovo koati páhoe. ²⁶ Itea ákonoe yakutíponu vo'oku hainánoé iti óyononem. ²⁷ Enepone óyononem, ivávako yúnzo. Énjoanehiko, koane hokóponuhiko. ²⁸ Mboréxoahiko inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. Ákomo yanapa ipihóponovokutike, epó'oxo ákomo hu'uxóponoati. ²⁹ Enepone Nzá'a porexónoati, xunané'e ya uhá koéti. Ako itoáti hú'uxopea xokóyoke. ³⁰ Koati póhutine úti, úndi yoko Nzá'a —kíxovokoxoane.

³¹ Yane veyó kixone mopô: ne jûdeuhiko, mani hepókoti Jesus, kaha'átihiko koépeke kuteáti mani kíxoaku yanekóyoke. ³² Ina kixovókoaxa Jesus:

—Éno únatinoe itukéti índuke xepákukenoe, páhoenonu Nzá'a indúkea. Énomoneikopo kehá'aino hipókinu vo'ókuke?

³³ Ina yumopá jûdeuhiko:

—Haina únati itukéti hepókinopike úti, itea koati vo'oku ákoyea tiya Itukó'oviti, iti xâne kuteáti úti itúkovi Itukó'oviti —kíxoanehiko jûdeu.

³⁴ Ina kixovókoaxopamaka Jesus:

—Hainá'ikopo yutoxóvoti yane yutoéti hé'e, enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse ne koéti: “Ngoé'epelo, itínoemaka kuteáti úndi, undi Itukó'oviti” koéti? ³⁵ Itukovo “Ítínoe kuteáti úndi, undi Itukó'oviti” kixoáti Itukó'oviti neko xâne iyónoku yúho mekúke, yoko ako omótova pahúkeovo ne emo'u Itukó'oviti, ³⁶ ná'ikopo koeti “Ítíkovi Itukó'oviti” kixínenunoe, vo'oku ngoyúhoyea indúkeovo Xe'exa Itukó'oviti? Koáhati undi noívokeo itúkea sasá'iti itúke, koane undímaka páhoe yara kúveu mêm. ³⁷ Eneponi hákoti indukôa itukéti kuteáti itúke ne Nzá'a, ákoni okónokoa kitípinunoe. ³⁸ Itea koeku indúkea kuteáti itúke Nzá'a, yusíkoti ákoyea yakutíponu itea vo'ókuke ra itukéti índuke, mani konokoáti kitípinu. Yane mani yexínoati iséneu itúkeovo póhutine úti, undi yoko Nzá'a, koeku ápeyeya ne Nzá'a njokóyoke, koékumaka ámbeyea xokóyoke —kíxovokoxoane Jesus.

³⁹ Yane kaha'apoaemaka jûdeuhiko iká'akea, itea itópeovamaka Jesus.

⁴⁰ Ina kayukópovomaka yónea ne Jesus poixó'oke huvêo, enepone Njórdaum, xoko óvoheixoku Xuuum Mbátita áhikexea xâne yanekóyoke iná turixóvo áhikea. Yane óvane Jesus-ya. ⁴¹ Yoko koati éno xâne pihinoáti. Hara koe yuhóhiko vo'ókuke:

—Ako iyupánevoti itúke ne Xuuum Mbátita kuteáti itúke rá'a, itea uhá koeti yuho Xuâum vo'ókuke ra hóyeno, ánovovo koati kaná'uti —koénehiko.

⁴² Yoko ako yumáxapu kutípoti Jesus xapákuke neko xâne.

11

Ívokóvo ne koéhati Lâsaru

¹ Ápe hóyeno ka'arineti koéhati Lâsaru, íhae kali ipuxóvokuti iháxoneti Mbétanea, óvokumaka Máriya yoko Márta, mokéxahiko. ² Enepone Máriya, mokéxa ne ka'arineti, énomone neko ovohévexoti Jesus xêru koane kihuhévexopati ya híyeu túti. ³ Enepone mokéxahiko Lâsaru, ápe páhoe xoko Jesus. Hara kíxóponoa:

—Unaém, ka'arineti ne ínikene, enepone ákoti omótova yokóvo —kíxoane.

⁴ Eyekóxoane Jesus, hara koéne:

—Enepone arinéti, hainamo koepékoati itea iháyu'ikeokonokemo xunako Itukó'oviti vo'ókuke, epó'oxo inzáyuy'ikeokonokemakamo, undi Xe'exa Itukó'oviti —koéne.

⁵ Yoko koati ákoti omótova okóvo Jesus ne Máriya yoko po'ínu, enepone Márta, koánemaka Lâsaru, áyo. ⁶ Ikénepoke eyekoxinea Jesus ká'arineyeya ne Lâsaru, pí'apoakomaka káxe óvoheixoa ne óvoheixoku. ⁷ Yane hara kíxovokoxoa Jesus neko íhikauhiko:

—Hingá, vaúkapapu ya Njúdeya.

⁸ Ina kixôa íhikauhiko:

—Íhikaxotí, koati ávoti axu'íkenepe íke kaha'ayea koépekeopi ya mopô: ne evo jûdeuya, keyúhoikomaka yaúkopivoya?

⁹ Ina yumopá Jesus, itukínoati íhixovoke:

—Nduse ákoikopo ákoe ne ôra ya káxe? Itukovo yoneáti káxe ne xâne, ako ikaxáhevexoti. Koáhati iníxoti vo'oku uhápu'ine ne kauhápu'ikoati ra kúveu mêm. ¹⁰ Itea itukovo yoneáti yotí ne xâne, ikáxahevexovo vo'oku ákoyeane kouhápu'ikoti xokóyoke —koéne.

¹¹ Ina kixovókoaxopaimaka:

—Imókone neko vínikone Lâsaru itea mbihinoâti, ngoyúkopoanoati.

¹² Ina kixoaéhiko íhikau:

—Unaém, enepo itukapu imókoti, ákoneikopomea yuvâti —kíxoanehiko.

¹³ Yoko “ivókovone” koêti neko yuhu Jesus. Itea ikútixati íhikauhiko koati imókoti. ¹⁴ Ina kauhápu'íkinoá Jesus koêku. Hara kíxovokoxoa:

—Ivókovone Lâsaru. ¹⁵ Epó'oxo elóke ongóvo ángo'oyea xokóyoke maka yakútíponuneno. Hingayá, naixapana úti.

¹⁶ Ina kixovókoxo ha'ínehiko ne Túme, enepone íhautimaka Hapáparu:

—Hingá, maka xané víxane koépekeokono —koéne.

Jesus itukóvo koexépuopotí ivokóvoti

¹⁷ Koeku símea ne Jesus ya Mbétanea, itone koaturu koeti káxe ike ekóxinevo ne Lâsaru. ¹⁸ Yoko mopó'amea kilomíturu kíxoaku Mbétanea ne Njeruzálem. ¹⁹ Koati ênoti jûdeu óvokuke Mâriya yoko Márta kouhépekoponeati isóneu ike ivókinevo áyo. ²⁰ Eyekóxoane Márta kenó'okea ne Jesus, pihóne okótumonexea. Kene Mâriya, óvane óvokuke. ²¹ Tokopóne Jesus ne Márta, hara kíxoá:

—Unaém, eneponi yáva yâye, ákoni ivákapu ne áyom. ²² Itea enepo yepêma Itukó'oviti kó'oyene, ênjoa poréxeopeamo ne yépemoake.

²³ Ina kixôa Jesus:

—Iyukópovotimo ne yâyo.

²⁴ Yane hara kixóпамaka Márta:

—Énjoa iyúkopeovomo simapúne exépukopope xanéhiko yaneko auké'ene ra kúveu mêum.

²⁵ Ina kixôa Jesus:

—Undíne itukóvo koexépuopotí ivokóvoti, mborexópatimaka inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. Enepone kutipónuti, yusíkoti ivókeovone itea kóyeanevo iyúkopeovo. ²⁶ Heú koeti kutipónuti inamápoti ya njokóyoke, ákomo uké'eva pevóti. Kítípoa ra yúnzo?

²⁷ —Êm Unaém, ngútípoa —kíxoane Márta. —Ngútípoane itúkeovo íti ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovovi. Íti Xe'eva Itukó'oviti kúxone úti símeamo yara kúveu mêum —kíxoane.

Koeku Jesus iyô

²⁸ Uke'éxone koyúhoyea ne Márta, ina ihaxíkopono Mâriya, enepone po'ínu, motovâti ákoyea po'i kamoâti. Hara kíxoá:

—Simóne ne Íhikaxoti. Íti iháxiko —kíxoane.

²⁹ Kamoáne Mâriya, xepú koéne, pihóne xokóyoke. ³⁰ Yoko avo úrukapa Jesus ne kali ipuxónokuti, óvoheixoakone xoko tokópeaku Márta. ³¹ Enepohikoneko jûdeu ovóheixeatí óvokuke ne evo Mâriya kouhépekoponeati isóneu, noixoáne exépukea, hokó kíxoane, ikútixatihiko, iyóponoti xoko ekóxokonoku áyo.

³² Simoáne Mâriya ne Jesus ya xoko óvoheixoku, ipuyuké kó'iyeané nonékuke koane kíxea:

—Unaém, eneponi yáva yâyeke, ákoni ivákapu ne áyom —kíxoane.

³³ Noixoáne Jesus íyoyea koánehikomaka neko jûdeu hokoâti, yupihovó koéne kotíveyea isóneuke xaneâti hána'iti kóseanayea. ³⁴ Ina kôe ne Jesus:

—Ná'íkopo yekóxoanoé?

Ina yumopâhiko:

—Yókone Unaém, neixapana —kíxoanehiko.

³⁵ Yane íyone ne Jesus.

³⁶ Ina kôe ne jûdeuhiko:

—Neíxoá koêku? Koati yupihóvati ákoyea omótova okóvo nè'e —koénehiko.

³⁷ Itea ápe po'ínuhiko koêti:

—Koítovopepo komítiti rá'a. Manímea apêti kíxoaku motovâti ákoyeani ivákapu neko Lâsaru —koénehiko.

Koexépuropa Jesus neko Lâsaru

³⁸ Yupihovó koéneoxomaka kotíveyea isóneuke Jesus. Úkeane pího xoko ekóxokonoku Lâsaru, kali hána'iti uhóro kehoéti mopoike. Yoko ápe pú'iti mopóí exéxeokonoke. ³⁹ Ina pahukôa Jesus veyópeokono ne mopóí. Itea hara kíxoá Márta, mokéxa neko ivokóvoti:

—Unaém, xúnatine íhópune, vo'oku koáturuxopene káxe kó'oyene ike ekóxinevo.

⁴⁰ Ina kixôa Jesus:

—Ákoikopo ínjapimeku neiximo xunako Itukó'oviti enepo yakútípo yúnzo? —kíxoane.

⁴¹ Ina veyopókono neko mopóí. Yane hara kôe ne Jesus koeku komómoyea vanúke:

—Pai, aínapo yákoé vo'oku kéminu. ⁴² Énjoa kéyeyikune kéminu, itea kó'inokeneye yûnu kó'oyene vo'ókuke ra êno xâne yâyeke, maka akútíponune itúkeovo íti pahukónu nzímea yara kúveu mêum —koéne.

⁴³ Uke'éxone koyúhoyea nê'e, kóhonokoxo emó'u kó'iyea:

—Lâsaru, ipíhíkapa meúeke! —koéne.

⁴⁴ Yane iyúkopo vo ne ivokóvoti, ipíhíkopone meúeke koane ínayea aú'okexovo hêve yoko vò'u, koane aunoné kó'iyea ya léhu. Ina pahukôa Jesus kúxe'okopeokono motovâti yonópea.

Oposíkotonone kixoku koépekeokono ne Jesus

Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Lk 22.1-2

⁴⁵ Xapákuke neko jûdeu noixóponoti Mâriya óvokuke, êno kutípoti Jesus noixeâne itúke. ⁴⁶ Itea pihóne po'ínuhiko jûdeu xoko farízeuhiko étoko'oponea koêku ne itúke Jesus. ⁴⁷ Yane ho'úxohiko koati payásoti yúhoikovoku jûdeuhiko ne tuti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, yóko'o ne farízeuhiko. Ina koehíko:

—Namo víxaneye? Koati ênoti iyupánevoti itúke ne hóyeno! ⁴⁸ Enepomo sikáne úti, kutípoátimo heú koeti xâne. Yane keno'ókotimo ne payásoti ya utike íhae Róma uke'éxoatimo ra sasá'iti péti vimókovoku, koánemakamo ra poké'exa úti —koénehiko.

⁴⁹ Yoko ápe Kaífa xapákukehiko. Énomone neko koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke yaneko xoénae. Hara koe yúho xapákuke:

—Ako yéxonenoel! ⁵⁰ Ako kali iséneuno ra koekúti! Unatíneo xó ápeyea póhuti hóyeno ivokínovoti ra xanéhiko ya koékuni itúkeovo poké'exa úti uke'éxokono koane uhá koeti xanéhiko yara poké'exake úti ivokóvo —kíxoanehiko.

⁵¹ Yoko enepone yúho, haina ukeáti xokóyokene, itea vo'oku itúkeovo koati payásoti ya uhá koeti sasedóti yaneko xoénae, poréxoa Itukó'oviti koyúhoinoa koêku ne ávoti simâpu kaxéna, koyuhoáti ivókinovamo Jesus ne xâne yane poké'exa jûdeu. ⁵² Yoko haina pohúneti xanéhiko poké'exake jûdeuhiko ivókinovomo, itea ivokínovotimaka ho'úxopea uhá koeti xe'exaxapamo Itukó'oviti, koékuti óvohikoku, itukópatihiko póhutipone lkéneke.

⁵³ Ukeátine neko káxe, kouókone isóneuno Jesus ne tutíhiko jûdeu koépekeamo. ⁵⁴ Hukínóvotipo ákoyeane íhikaxa ne Jesus xapa jûdeuhiko. Pihópone kalíke pitívoko koéhati Efarâim xe'o mêum ákoti apêti. Énomone óvoheixo koánemaka íhikauhiko.

⁵⁵ Yoko ye'exovone Páskoá yanekóyoke, áyui jûdeu ya hó'eke. Hukínóvoti enó'iyea xâne ukeáti neko óvoheixoku Jesus yonotihiko Njeruzálem tumúneke kaxena áyui, motovâti kasása'ikeovo kuteáti koeku páhoenoa hó'e itúkea. ⁵⁶ Enepohikone xâne ya Njeruzálem, opósi'ixohiko Jesus. Koeku óveahiko yane hána'iti imokóvokuti, hara kixókoko vo'ókuke:

—Na kó'inoaye iséneu, keno'ókotiperameamo? áko'o ákoperameamo kená'aka ayuítike —kixókokohiko.

⁵⁷ Yoko pahúkoane farízeuhiko yoko tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, kónoeka koyúhoyea óvoheixoku Jesus áva xâne noixoáti, motovâti iká'akoponeahiko.

12

Jesus ya Mbétanea

Mt 26.6-13; Mk 14.3-9

¹ Sei koé'iko káxe ávoti tumúneke neko áyui jûdeu hó'eke koéhati Páskoá, pího Jesus ya Mbétanea, óvokuke Lâsaru, enepone ivokóvoti koéxepoepo. ² Itúkohiko êno níkokónoti vo'oku símea Jesus. Márta itukóvo kaunákoti mésa. Kene Lâsaru, kahá'ine Jesus yoko po'ínuhiko xâne xe'o mésa. ³ Yane ápe xêru yupihóvoti hepíko, aínóvoti nârdú ákoti ánahi véyone Mâriya. Yoko puhí koeti íhakuke neko xêru. Ina ovohévexo Jesus koane kíhuhevexopea ya híyeu túti. Yupihovó koéne uheko íhópune ne xêru ya uhá koeti kúveu neko ovokúti. ⁴ Ina kóe ne Juda Iskarióti, po'ínu íhikau Jesus, enepone itúkoheovoti koeku hókea Jesus, enepone kurikóatimakamo xoko xanéhiko puvâti:

⁵ —Mani êno tíuketi ovâti ra xêru akavánevo, kuteáti námoe xâne ko'ítuketi ovâti yehí koeti kohê. Na koeti ákoino akávanevo, ínani parekékaxana xanéhiko ákoti apeínoati ne ésa'í? —koéne.

⁶ Kó'inokeneye yúho, haina vo'oku yónea okóvo ne xâne ákoti apeínoati, itea vo'oku itúkeovo koyónoti tíuketina evo Jesus, yoko kóyekune véyea apê tíuketi urúkovoti íhakuke.

⁷ Ina yumopâ Jesus:

—Síkeane ra sêno. Unákinoake ne xêru motovâti kíxeonuneye, ínúxoatine ne kixókonokumo ngxé'u engaxápune. ⁸ Kóyekunemo xepákukenoé ne xâne ákoti apeínoati, itea ákomo ángoyeneye xepákukenoé —kíxoane.

Itúko isóneu ne tuti jûdeu koépeka Lâsaru

⁹ Yupihovó koe êno xâne xapákuke jûdeu eyekóxoati símeane ne Jesus ya Mbétanea. Úkeane noixóponoahiko. Haina pohúneti vo'oku Jesus pihínohiko, itea noixóponotimaka Lâsaru, eneponeko ivokóvoti koéxepoepo Jesus. ¹⁰ Yoko kouókonehiko isóneu ne tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke koépekeamaka Lâsaru ¹¹ vo'oku koati ênoti jûdeu hokópoti Jesus vo'oku Lâsaru.

Thayú'ikokono Jesus urúkovo ya Njeruzálem

Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Lk 19.28-40

¹² Poéha káxe ikénépoke, eyékokonehiko kenó'okea Jesus ya Njeruzálem neko êno xâne komomóponoti áyui Páskoa. ¹³ Ina veyohíko tuti exáte, yane pihónéhiko okótumonexea Jesus xaneáti vaúkexeahiko. Hara koéhiko yúho vaúkexea:

—Koati hána'iti ihayú'iuti rakéne. Viháyui'ika ra páhoenovi Vúnae Itukó'oviti. Énomone ra natina úti, uti izaraelíta —koéhiko.

¹⁴ Yoko isimokono xe'exa njuméntu zoko Jesus, ina ivu'íxoa kuteáti koéku ne kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti:

¹⁵ “Hákonoe pike, itínoe íhae Njeruzálem, vo'oku harakéne netínanoe ivu'íxoti xe'exa juméntu”
koéti. *Zacarias 9.9*

¹⁶ Yoko avo éxa íhikauhiko Jesus kixó'ekone neko yutoéti yaneko káxe, itea itukópovone hána'iti ihayú'iuti ne Jesus ya xoko Itukó'oviti ike exéupokopine ukópea xapa ivokóvoti, yane puyákovanehiko okóvo íhikau neko kúxotihiko yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koyuhó'iyeti koéku, koane exó kixóponea tokópeovoxo.

¹⁷ Enepohikoneko êno xâne noixoti Jesus koéxepukopea Lâsaru ukópea xapa ivokóvoti, koyúhopane neko noixone xapákuke xanéhiko. ¹⁸ Énomonemaka okótumonexino Jesus neko êno xâne vo'oku eyékoxea koéku neko hána'iti iyupánevoti ítuke. ¹⁹ Ina kixókókohiko ne farízeu:

—Yokómomapihinoe, ákomo víta vo'oku heu-heú koéne xâne xokóyoke —kixókokonehiko.

Kahá'a noíxea Jesus ne ngerékuhiko

²⁰ Xapákuke neko xanéhiko ihayú'ikoponoti Itukó'oviti xapa ayúiti hó'eke, ápemaka xâne ákoti itupaku jûdeu, enepone ngerékuhiko. ²¹ Énomone yuhó'ixopono Filípi íhae pitivóko íhaxoneti Mbetásaida ya Ngálíleya, koyuhó'inoatihiko kahá'ayea noíxea Jesus. ²² Pihóne ne Filípi éto'okoponea Ándere. Yane pihóne neko pi'áti éto'okoponeamaka Jesus. ²³ Ina kixoáhiko Jesus:

—Simóvone kaxena indúkeovo hána'iti ihayú'iuti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. ²⁴ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Enepone ake nonéti, kuteáti ake tiríku, enepo hákoti irikópovo poké'eke, hákotimaka ekoxópokono, kóyeanemo kóyeku. Itea enepo ekaxápakana, enópomo há'i póreu. ²⁵ Koékuti xâne ákoti omotóvo okovo kouíhepeka kóyeku yara kúveu mêm, evókotimo mani unako koépoku xoko Itukó'oviti. Itea enepone xâne ákoti yuixápu ne mani unako kóyeku yara kúveu mêm, énomonemo unatí koépoku xoko Itukó'oviti ákotinemo hunókoku. ²⁶ Enepo áva xâne kahá'ati itúkea índukexea, konókotí hókeonu. Yoko koékutimo véngoku, énomonemakamo véko. Epó'oxo áva xâne itúkoti índukexea, kahaná'ikoatimo Nzá'a —kíxoanehiko Jesus.

Koyuhôa Jesus koéku ne ivókovope

²⁷ Ina koe'ikomaka:

—Koati hána'iti tiveko inzóneu. Námeamo ángoeneye? “Keítapunu yara ôra nzímokune” ínjamea ne Nzá'a? Itea ako omótova vo'oku koati énomone nzimíno yara kúveu mêm. ²⁸ Pai, kehána'ika ra íhe —koéne.

Énomone yanê'e, apé koéne emo'úti inu'íxoti vanúke. Hara kôe:

—Ngahána'ikoane, epó'oxo ngahaná'ikopatikomakamo kó'oyene —koéne.

²⁹ Yoko enepohikoneko êno xâne ho'uxóvotiya, kamoánehiko neko emo'úti, koyúhoahiko itúkeovo xururúkoti. Kene po'ínuhiko, hara kôe:

—Koati ánju íhae vanúke, ovoxe Itukó'oviti yuhó'ixoa —koéhiko.

³⁰ Ina kourápu'ikinoahiko Jesus koéku. Hara kôe:

—Haina vo'ónguke itea ve'ókukenoé ápeino ne emo'úti. ³¹ Simóvone kaxena kouhupu'ikeekonoku ipíhóponeokonono ne xâne yara kúveu mêm vo'oku váhere kixoku itúkeovo, koane veyopókotoninemo ne Satánae itúkeovo pahúkoti yara kúveu mêm. ³² Kene úndi, enepo ngaéxépukakanane ungeáti poké'e, inzímotimo uhá koeti kó'iyevoku xâne njokóyoke —koéne.

³³ Kó'inokeneye ne yúho, exókoati kixókumo koéku ivakápu.

³⁴ Ina kixôa xanéhiko:

—Enepone véxone ya yútoeke porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, ákomo ivákapu ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. Ná'ikopo koeti keyúhoino

kónokea koéxepukeokono ukeâti poké'eke ne íhae vanúke ikútípasikoPONOVoviti, uti xâne? Kutíyáikopomea nê'e? —kíxoanehiko.

³⁵ Ina yumopâhiko Jesus:

—Ákonemo áxu'íkene yâye xepákukeno ne kouhápu'ikoti xâne. Víkaikopo uhapú'itike koêkuiko ápeyea xepákuke maka hákone simópi hahákuti. Vo'oku koêkuti yonóti xapa hahákuti, ako exa yónoku. ³⁶ Koeku ápeyeako xepákukeno ne kouhápu'ikoti, yakútípanoe motovâti itíkopiwo kouhápu'ikotimaka po'ínuhiko xâne —kíxovokoxoane Jesus.

Uke'éxone koyúhoyea ne Jesus, ipúhíkoapeane xapákuke. Yane ákone kúrivakaxapa.

Ako akútípo Jesus ne júdeuhiko

³⁷ Upánini enó'íyeya iyupánevoti ítuke Jesus, hoénaxovepe xunáko xapákuke neko xâne, kóyeane ákoyeahiko akútípoa. ³⁸ Kó'inokeneye, koati tokopóvoti neko yútoe porofeta Izâiya mekúke, enepone koêti:

“Unaém, ako kutípoâti ra yemó'u koyúhone úti. Ako iyukínovati isóneú ne hána'iti xináko képuhiu xapákuke” koêti. *Izâiya 53.1*

³⁹ Ene ákoino omótova kutípeahiko, kuteâtimaka koeku kó'íyeya po'íke yútoe Izâiya, enepone koêti:

⁴⁰ “Poréxoa Itukó'oviti ákoyea itópoinoake komómoyea ya úke. Poréxoamaka kótíu'íkea omíxone ákoinoke itópoinoake noíxea ya úke. Énomonemaka ákoino éxina isóneú koêku, koane énomonemaka ákoino aúkapapu xoko Itukó'oviti. Koati ákoinokemakamo kaitapa Itukó'oviti” kôe. *Izâiya 6.10*

⁴¹ Kó'inokeneye yuho Izâiya, vo'oku noíxeane yanekôyoke itúkeovo koati hána'iti íhayú'íuti ne Jesus, koane koyúhoyea koêku.

⁴² Kóyeane enó'íyeya kutípoti Jesus xapákuke neko tutíhiko júdeu, itea he'onó'ú kixóvohiko hókea vo'oku píkea éxea farízeuhiko. Koati pikotíhiko kópuhíkeokono íhíxavokuke hó'e eneponi exâ farízeuhiko. ⁴³ Koáhati ainóvoti oposí'ixoti úhepeyeya isóneúnoa xanéhiko ya koêkuni itúkeovo Itukó'oviti kahá'ahiko úhepeyeya isóneúnoa.

Koyuhôa Jesus kixókonokumo ne xâne ákoti akútípoa

⁴⁴ Ina kohonóko emó'u ne Jesus. Hara kôe:

—Koêkuti xâne kutipónuti, haina póhutine úndi kutípo, itea hane kutípoxo enepone Pahukónuti nzímea yara kúveu mêm. ⁴⁵ Koane koêkuti noixónuti, koati noixoâtimaka neko Pahukónuti nzímea yâyeke. ⁴⁶ Nzímínoti ngóuhapu'íkea xâne yara kúveu mêm, maka hákone ovóheixo hahákutike ne póhutíhiko kutipónuti. ⁴⁷ Enepo áva kamoâti ra yúnzo ákotimaka ituká, haina úndi pahukoâmo ipíhípooneokono, vo'oku haina nzímínoti mbahúkoepa xâne ipíhíponovokutike, itea nzímínoti ngoíteova. ⁴⁸ Enepone ákoti akahá'anu, ákotimaka akútípo yúnzo, anêko exókoati yonópeamo ipíhíponovokutike. Enepone íhíkavoti yúnzo, énomonemo exókoa yonópeamo ipíhíponovokutike simapúne hunókoku ra mêm.

⁴⁹ —Haina ukeâti njokóyoke ra yúnzo, itea koati Nzá'a, enepone Pahukónuti nzímea yara kúveu mêm, exókonu nóngone ngoyúhoyea koane nóngone ngóuhapu'íkea xapa xâne. ⁵⁰ Enepone páhoenonu ngoyúhoyea, énjoa itúkeovo énomone porexó xâne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. Yoko enepora yúnzo, koati kuteâti páhoenonu Nzá'a ngoyúhoyea.

13

Kípohévekexoa Jesus ne íhíkauhiko

¹ Yanekôyoke, koati tumúneke Páskoa, enepone áyui júdeuhiko hó'eke. Éxoane Jesus símeovone kaxena ipúhíkoepa yara kúveu mêm koane káyukopeovo xoko Há'a. Yoko enepone ákoyea omótova okóvo Jesus neko hokoâtihiko yara kúveu mêm, tukú kíxoa yaneko píhópone. ² Énomone yanekôyo, níkotíhiko evo Jesus xapa Páskoa. Yoko tumúneke nê'e, ípihoane Ndeâpu isóneuke Juda Iskarióti, xé'a Símaum, kuríkeamo Jesus xoko xanéhiko puvâti. ³ Éxoamaka Jesus ápeyeya xunáko, póneake Há'a, oukeke uhá koeti koekúti, koane éxoamaka itúkeovo úkeakune xoko Itukó'oviti yoko káyukopeovonemo xokóyoke. ⁴ Ya koeku níkeakohiko, exépkone ne Jesus, ina kurikôa ne hamá koeti ípovo oveâti oukeke ne po'í ípovo. Yane ina véyo váhere íká'ákoa no'ékuke, ⁵ inamaka véyo úne koane kóhokeane mbásiyake. Yane turíxovone kípohévekexoa íhíkau koane kíhuhevekexopea yane váhere íká'ae no'ékuke.

⁶ Ina kixôa Símaum Péturu ahí'ókovane Jesus:

—Unaém, itínemo kípohévexonu?

⁷ Ina yumopâ Jesus:

—Avo yéxina iséneú ra índuke kó'oyene, itea yexoâtimo tumúneke.

⁸ Ina kixoá'íkomaka Péturu:

—Ákomo kalíhuina kípohévexinu.

Itea hara kixópa Jesus:

—Enepomo hákoti ngipohéveexopi, ákonemo omótova hékinu.

⁹ Yane hara kixópanemaka Péturu:

—Unaém, hákoikopo poehâne njêve itea kipé'ikamaka ra vò'um koane ndúti.

¹⁰ Yane hara kixóamaka Jesus:

—Enepone xâne ahíkovotine, sasá'ipone. Poéhane hêve kopití'ipo koêkuiko ixómoyea yónokexo, kónokinoko kipóhevexeovo. Kene hâxa, uhá koene sasá'ipea. Énomonemaka kénenoeye koeku itúivo ngasása'ipone. Itea ako heú yákoenoe itúkeovo sasá'ipotine —kíxoane.

¹¹ Vo'oku éxoane Jesus itukóvotiye ne itúkohevoti xapákuke ne hokoâti, enepone kurikoâtimo xoko xanéhiko puvâti. Énomone kó'ino: “Ako heú yákoenoe itúkeovo sasá'ipotine” kó'ino.

¹² Uke'éxoane Jesus kipóhevexexea ne íhikau, yane itúkopane ne hamá koeti ípovo ina aukópovo xe'oku mēsa. Hara kixovokoxo íhikau:

—Yéxoaneno koêku ne índukeinopi? ¹³ Íhexinunoe Íhíxaxoti koane Yúnae. Yoko koati tokopóvoti ne yíúho vo'oku kaná'uteoxo indúkeova. ¹⁴ Koeku íngutipasikeovo ovoxéti ngipóhevexepoinoe, undi Yúnae yoko Íhíxaxopiti, yusikónemaka kixikokoneye. ¹⁵ Vo'oku koati indúkínopitinoe hékone motovâti ítikimaka kuteâti ra índukeinopinoe. ¹⁶ Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévakanoe: Haina ahinoéti payasó yane pátarauxa. Koane hainámaka pahoéti payasó yane pahukoâti. ¹⁷ Koeku yéxinoe ra koekúti, koati únatimo kêku enepo itiká.

¹⁸ —Enepora yunzómeku, haina uhá ketínoe ngíxo, vo'oku é'exo ngíxoixoane ne noívongoeponehiko. Kó'inokeneye, koati tokopóvoti kixone ne yutoéti emo'uke Itukó'oviti mekúke xoko kó'iyeku: “Enepone ixómoti ínkonu, ainovó koe énomone vaheréxinonu ítuke” koéti. ¹⁹ Éndo'okinopikene kó'oyene maka enepo avané'e ne koekúti, yakútipaaneno indúkeova ne ngixínopike. ²⁰ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Koêkutimo ivavákoati ne mbáhoe, undímakamo ivávako. Epó'oxo koêkutimo ivavákonuti, koati ivavákoati ne Pahukónuti nzímea yara kúveu mēum —kixovokoxoane.

Exókoa Jesus itukóvotiye ne kurikoâtimo xoko xanéhiko puvâti

Mt 26.20-25; Mk 14.17-21; Lk 22.21-23

²¹ Uke'éxoane Jesus koyúhoyea, yupihovó koéne kotíveyea isóneú ina kixovókoxo íhikau:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Anéye póhuti xepákuke itúkohevoti koeku hókeonu, enepone kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti —kixovokoxoane.

²² Yane noinoneké kixókokone ne íhikauhiko, akó'oti hapiké'eka itukóvotimoye xapákukehiko. ²³ Yoko ápe póhuti íhikau Jesus xêrerekuke, enepone ákoti omotóva okóvo Jesus. ²⁴ Vò'u veínoa Simaum Péturu éxokea nê'e kahá'ainoa épemo'ikea Jesus itukóvotiye ne kixone. ²⁵ Yane hara kixo Jesus neko íhikau isu'oo koyeâti xa'ákuke:

—Unaém, kutíyane ne kixe?

²⁶ Ina yumopá Jesus:

—Énomonemo ne mbôreu itátane pâum ngaláka'iu utókuke —kíxoane.

Yane veyone itátane pâum ne Jesus, ina kalaká'ikoa utókuke, ina poréxo Njúda, xé'a Simaum Iskarióti. ²⁷ Ehá'axo namúkoa Njúda neko itátane pâum, úrukuvane Satánae. Yane hara kixoa Jesus:

—Yéhaka itíki ne ítikemo —kíxoane.

²⁸ Yoko ako ápahuina xapákuke neko ovoti xe'o mēsa exínoati isóneú kó'inokeneye neko yuho Jesus. ²⁹ Vo'oku itúkeovo Njúda koyonínoa tíuketinahiko, áphiko íkutíxati pahukoâti Jesus ne Njúda vanéxoponea nókone vo'oku ayuúti, áko'o itúkeovomea pahukoâti pôrekexoponea tíuketi xoko xâne ákoti apeinoti.

³⁰ Ehá'axo namúkoa Njúda neko itátane pâum, ipúhíkopeane xapákuke. Yoko yótine yanekóyo.

Inámati koekúti páhoenovi Jesus vitúkea

³¹ Ipuhíkopeane Njúda xapákuke, ina kixovókoxxoa Jesus ne íhikau:

—Oránane éxeokono indúkeovo hána'iti ihayú'iuti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. Epó'oxo vo'ónguke, iyúsetinamakamo itúkeovo hána'iti ihayú'iuti ne Itukó'oviti.

³² Koeku ngouhupu'ikea itúkeovo koati hána'iti ihayú'iuti ne Itukó'oviti, koati Itukó'ovitimoye kouhápu'iko indúkeovomaka hána'iti ihayú'iuti. Yoko kouhápu'ikoatimo kó'oyene. ³³ Itínoe kuti ngíxone kálihunoé nje'éxaxapa, ákonemo ánju'ikene xepákukeneo. Yoposíkonutinoemo itea kuteâti yunzó'inoe ne júdeuhiko yanekóyo vo'oku yonómboku, kúteanemaka ne yunzó'inopinoe kó'oyene: Enepora yonómboku, avo omótova yenópi kó'oyene. ³⁴ Anéye inámati mbáhoenopinoe itíki: Hako motovókoko yokóvo. Kuteâti ngixópiku ákoyea omótovopinoe ongóvo, énomonemaka íxekakaneye. ³⁵ Yane heú koetímo xâne éxea itúivo ínzikau, enepo hákoti motovókoko yokóvo —kixovokoxoane Jesus.

Koyuhó'inoa Jesus koêkumo ne Simaum Pêтуру

Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34

³⁶ Ina kixo Jesus ne Simaum Pêтуру:

—Ná'ikopo yenópo Unaém?

Ina yumopâ Jesus:

—Avo omótova yéni xoko yonóboku yara koeku kó'oyene, itea áxu'ikenevo ínamo omótova hékinuya.

³⁷ Ina kixopâmaka Pêтуру:

—Unaém, na koeti ákoino omótova nzókeopi yara koeku kó'oyene? Okonókovo, usó ngóye ngoépekeokono ve'ókuke.

³⁸ Ina kixopâmaka Jesus:

—Usó kéyexo képekikono vo'óngu? Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévaka: Tumúnekemo éneyea ne tapí'i, mopo'átinemo keyuho ákoyea yéxanu—kixoane.

14

Jesus itukóvo xêne yonópoti xoko Itukó'oviti

¹ Ina kixopâmaka Jesus ne íhikauhiko:

—Hákonoe aina kixe iséneu. Koeku kívivo Itukó'oviti, kivápunumaka. ² Ako yumáxapu iháxakoku kúveu ne óvoku Nzá'a. Eneponi hákoti koen'é'eye, ákoni ínjapineye. Koati ngounákopinopitinoemo yóvokuya. ³ Mbihapáne, enepo ngausákapinapinenoe yóvoku, ínamo ngayukápapu veyómboneopinoe, maka enepone ómboku, itúkapunemaka yópoku. ⁴ Yoko yéxoaneneo ne xêne yonopâti.

⁵ Ina kixôa Túme:

—Unaém, ako véxa ne yenópoku. Ná'ikopo kixoâtiye véxea ne xêne yonopâti?

⁶ Ina yumopâ Jesus:

—Undíne itukóvo xêne yonópoti xoko Itukó'oviti. Undínemaka itukóvo poéheve ne kaná'uti kixovókuti íhae xokóyoke. Undínemaka itukóvo úkeaku ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. Ákomo simoâti ne Nzá'a enepomo hákoti itukovo njokóyoke véko. ⁷ Eneponi yexánuxo, maníimaka yexoâti ne Nzá'a. Itea ukeátine kó'oyene, yexoâtinemo koane neixoaeneneo—koéne.

⁸ Ina kixôa Filípi:

—Unaém, yéxakavea ne Yá'a, yane úhepetinemo visóneu.

⁹ Ina kixopâmaka Jesus:

—Filípi, enóne óveam xepákukenoe, itea kóyeakone ávovea yéxanu? Enepone noixónuti, noixoaemaka ne Nzá'a. Na koeti: “Yéxakavea ne Yá'a” ké'ino? ¹⁰ Ako yakútipoa anéyeyea Nzá'a njokóyoke koánemaka undi xokóyoke? Enepora yunzó'inopinoe, haina ukeâti njokóyoke itea xoko Nzá'a úkea, enepone anéyeti njokóyoke. Énomone itukóva ne itukéti índuke. ¹¹ Yakútipoa anéyeyea Nzá'a njokóyoke, koánemaka undi xokóyoke. Enepo hákotinemo kitipôa ra yúnzo, konokoâtiko kitípinu vo'ókuke ne iyupánevoti índuke, neixonenoe. ¹² Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Enepone kutipónuti, itúkotimo itukéti kuteâti ne índuke, epó'oxo anu'úkotimo hána'iko índuke ne ítuke vo'oku aúngoepovonemo xoko Nzá'a. ¹³ Uhá koeti koêkoti yépemone ya inzáke, indukínopiatinoemo, maka íháyu'ikakanane Nzá'a vo'oku índukeinopimo. ¹⁴ Enepo áva yépemone ya inzáke, indukínopiatimo—kíxovokoxoane.

Koyuhôa Jesus pahúkeamo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti

¹⁵ Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Enepo hákotinemo motovónu yokóvo, itikoâtinoemo ne mbáhoenopi. ¹⁶ Embemínopitinoemo Nzá'a pahúkinopi po'í Koxunákopiti ingéneke ukeâti ya xokóyoke, ákotinemo ahíkuxeovopiku. ¹⁷ Énomone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone kauhápu'ikoatimo ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. Enepone xâne yara kúveu mêmum ákoti éxa Itukó'oviti, ako omótova namúkea vo'oku ákoyea naíxa, koane ákoyeahikomaka éxa. Itea yéxoanoe, vo'oku ápeyexa xikóyoke koane ovo'ó koépitinoemo.

¹⁸ —Ákomo kurí ínjapinoe kuteâti koeku moyénoti. Kóyeenemo ngayukopinovopinoe. ¹⁹ Ákone ahíkapu ákoyeakunemo naíxanu ra xanéhiko yara kúveu mêmum, itea neixóponutikomo. Epó'oxo vo'oku ámbepéakomo, keánenomakamo. ²⁰ Yaneko káxe, yexoâtinenoemo ápeyexa ne Nzá'a njokóyoke, koane yápeyinoe njokóyoke, ngoánemaka xikóyokenoe.

²¹ —Enepone xâne exoâti ne mbáhoenoa itúkea koane itukoâti, koati énomone ako omotóvonu okóvo. Yoko enepone xâne ákoti omotóvonu okóvo, ákomakamo omótova okóvo Nzá'a. Ngoánemaka, ákomakamo omótova ongóvo, koane ngoutáta'ixinovatimo—kíxovokoxoane Jesus.

²² Ina kixôa Njúda, itea háina neko Njúda Iskarióti:

—Namo kixoãtiye itúkeovo póhutine úti keútata'ixinovo, ákotimaka keutáta'ixinapa ne xanéhiko yara kúveu mêmum?

²³ Ina yumopâ Jesus:

—Enepone xâne ákoti omotóvonu okóvo, itukoátimo ne mbáhoenoa itúkea, yane ákomo omótova okóvo Nzá'a. Vitukoátimo nóvoheixoku xokóyoke. ²⁴ Enepone xâne puvónuti, ako ituka yúnzo nê'e. Yoko enepora emó'um kémone kó'oyene, haina ukeáti njokóyoke itea xoko Nzá'a úkea, enepone Pahukónuti nzímea yara kúveu mêmum.

²⁵ —Ngoyúhoinopeanenoe ra koekúti kó'oyene koêkuiko ámbeyea xepákukeno, ²⁶ itea enepone Koxunákopitinoe ingéneke, enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, páhoemo Nzá'a itúkea índuke xepákukeno, énomonemo ihíxapinoe uhá koeti koekúti, yoko huvo'óxopitinoemakamo puyákoponeova yokóvo ne uhá koeti yunzó'inopi.

²⁷ —Mboréxopinoe hána'iti úhepeko asako yomíxone ákoti pepakéxapu iséneu, kuteáti koeku úhepeko asako omínjone ákoti pepakéxapu inzóneu. Enepone mbónepike, haina kuteáti pónepike ra kúveu mêmum. Hákonoe aina kixe iséneu, koane hákonoe píke. ²⁸ Kémoanenoe ne yunzó'inopimeku mbihópeanemo, koane ngáyukopeovoikomo ngahá'inepeopi. Enepo itikápuxonoe ákoti omotóvonu okóvo, mani elokeáti yokóvo koeku aúngoepovomo xoko Nzá'a, vo'oku énomone payasó ya undíke. ²⁹ Éndo'okinopikeno kó'oyene koeku ávoyea simápu kaxéna, maka simapúne, yakúti poane. ³⁰ Ákonemo áxu'ikene yúnzo'ixeopinoe vo'oku oránane ko'ítukeyea ne Satánae, enepone pahúkoti yara kúveu mêmum. Yoko ako xunáko oúngeke nê'e, ³¹ itea kó'inokenemoye ne véngoku, motováti éxea xanéhiko yara kúveu mêmum ákoyea omótova ongóvo ne Nzá'a yoko índúkea ne páhoenonu. Hingá, pihápane úti —kíxovokoxoane.

15

Éxetina Jesus ihókovoti koeku xuve úva

¹ Ina kixovókoxoakomaka Jesus ne íhikau:

—Hara ngoéneye koati únati xuve úva, kene Nzá'a itukóvo katarákoati. ² Uhá koeti káva'oya ákoti paréxa há'i, tetúkoa Nzá'a. Kene uhá koeti káva'ora poréxoti há'i, kasása'ikoa motováti xu'ínayaxo há'i póreu. ³ Koati sesa'ípotine vo'oku emó'um ngoyúhoinoipikenenoe. ⁴ Kuteáti koeku káva'ora xoko xúve, énomonemaka kónoko ké'yineye njokóyoke. Yane ngoánemakamoye ya xikóyoke. Kuteáti ákoyea parexa há'i ne káva'ora haxá koyeáti xúve, keánenomemaka enepo ihexákinu.

⁵ —Undíne itukóvo ne xuve úva, kene itínoe ne káva'ohiko. Enepone xâne koetíneye njokóyoke kuteáti koeku káva'ora xoko xúve, epó'oxo ngoánemakaye xokóyoke, enómo há'i póreu. Vo'oku hákoti úndi xikóyoke, ákomo itene itíki. ⁶ Enepone xâne haxá koyeónuti, hanemo kixókononoye kuteáti kixókonoku káva'ora ne tikóti tetoéti. Enepo movo'íne, ítxikokonohiko ina kurikókono yúkuke oro'ókotonoti. ⁷ Itea enepo yakoéneye njokóyoke kuteáti koeku káva'ora xoko xúve, epó'oxo enepo aváheixa iséneuke ne emó'um, motovátimo yépmi koékuti yáha yépmi, yane kousókinovopitinoemo. ⁸ Yoko hane kutí'inoke ihayú'ikokonotimo ne Nzá'a enó'iyeamo únatinoe ítike, epó'oxo koati itínenoemo inzíkau. ⁹ Kuteáti koeku ákoyea omótovonu okóvo Nzá'a, énomonemaka koéneye ákoyea omótovopinoe ongóvo. Hako yahikúxivoa ne ákoyea omótovopinoe ongóvo. ¹⁰ Enepo itikánoe ne mbáhoenopi itíki, yovóheixotimo ya ákoyea omótovopinoe ongóvo, kuteátimaka ngxoaku índúkea ne páhoenonu Nzá'a koane óvonzeixea ya ákoyea omótovonu okóvo.

¹¹ —Ngoyúhoinopeakenoe rá'a, ngaha'áti ápeyea xikóyokenoe kuteáti ne eómbone, enepone úhepeko inzóneu, epó'oxo ngaha'átimaka yupihovó kó'oyea nê'e xikóyoke. ¹² Hara mbáhoenopinoe itíki: Hákonoe motovókoko yokóvo kuteátimaka ngxópikuno ákoyea omótovopi ongóvo. ¹³ Enepone ivokínovoti ínikonehiko, ako po'i seanákoti anu'úkoati. ¹⁴ Itínemo koati íningone enepomo itiká ne mbáhoenopi itíki. ¹⁵ Ákonemo inzaxepinoe ovoxéti, vo'oku ako éxa ovoxéti ítukemo ne únae. Itea "íningone" ngxópinoe vo'oku énjekeopea ne uhá koeti ngámone xoko Nzá'a. ¹⁶ Hainánoe íti noivókokoxonu, itea undíne noivókopinoe koane mbahúkopinoe itíki índuke xapa xâne, ngaha'aínopitinoe enó'iyea únati ítike ákotinemo hunókoku. Yane uhá koeti koékutimo yépmone xoko Nzá'a ya inzáke, porexópeatimo. ¹⁷ Hara mbáhoenopinoe, ákoyea omótovokoko yokóvo —kíxovokoxoane Jesus.

Koitóponovotimo kotíveti ne kutípoti Jesus

¹⁸ Ina kixovókoxoapaikomaka Jesus neko íhikau:

—Enepo puvapínoe ne xâne yara kúveu mêmum ákoti éxa Itukó'oviti, puyákanapapa yokóvo itúkeovo úndi púvo inúxoti ya ítike. ¹⁹ Eneponi yakutípaseahiko neko xâne, ákonihiko omótovopinoe okóvo. Itea vo'oku ákoyea yakutípasea, koane vo'oku itíkivonoe noivongoepone xapákukehiko, énomone puvínopinoe. ²⁰ Puyákanapapa yokóvo neko emó'uinoombinoe yanekóyoke ngoyuhó'inopi ákoyea apáyaso ne ovoxéti yane únae. Koeku íngoitoponeokono

kotíveti, kúteanemakoma kixékoonoku. Koêkumaka kutípeokono emó'um, kutipókonotimakamo ne yemó'u. ²¹ Itukínopetainoemo uhá koêti ra koekúti vo'oku itíkivonoe ínzikau, epó'oxo vo'oku ákoyea éxahiko ne Pahukónuti yara kúveu mêum. ²² Eneponi hákoti nzímo xapákuke, koane hákoti ngoyuhó'inoa emó'um, mani apêti pó'onexeovoke yara koekúti, koane ákoni pahúnevo. Itea kó'oyene, ákone pó'onevohiko. ²³ Koêkúti xâne puvónuti, koati puvotímaka Nzá'a. ²⁴ Eneponi hákoti índúko koekútihiko xapákuke kuteáti ne itúkêti índuke, ákoni pahúnevo yara koekúti. Itea kó'oyene, haina pohúnetai noixoáti neko koekútihiko índuke, itea koati puvónuti koane puvómaka Nzá'a. ²⁵ Kó'inokeneye, koati kousókovoti neko kúxoti yutoéti yane Ponóvoti Kixovókuti hó'e, enepone koêti: “Puvónuhiko ákoti évotikonuke” koêti.

²⁶ —Itea simané'e ne mbáhoenopimo ukeáti xoko Nzá'a, enepone Koxunákoati ne kutipónuti ingéneke, ngxínopikenoe, énomonemo koyuhónu. Énomone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone kouhápu'ikoati ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ²⁷ Keánoemaka, keyuhónutimakamo, vo'oku ukeátinekene iná ndurixóvo ínzikaxea, xéneheixonune.

16

¹ Ina kixovókoxopamaka Jesus neko íhikau:

—Enepo kó'inokeneye yunzó'inopi maka hákone kopoé'ako iséneu ne tiú'iti koekúti keno'ókotimo. ² Vo'oku kepúhikikonotinoemo íhikaxovoku hó'e xanéhiko, koane simóvotimo káxe pó'okeakumo itúkeovo koati itúkoti ítuke Itukó'oviti ne uhá koeti xâne koepékopiti, ítínoe hokónuti. ³ Itea kixínoakenemoye vo'oku ákoyea exa Nzá'a, koane vo'oku ákoyeamaka éxanu. ⁴ Éndo'okopineno kó'oyene koékumo ne koekúti maka simapúne kaxéna, puyákanapananeno yokóvo éndo'okeopine. Ávoínoke énda'akapi yanekóyoke iná hekonúno, vo'oku ámbeyako xepákuke. ⁵ Itea kó'oyene, mbihópotinemo xokóyoke ne Pahukónuti yara kúveu mêum. Yoko ako ápahuina xepákuke epemónuti yonómboku. ⁶ Itea vo'ókuke ra yunzó'inopineno, yupíhovo ikáxu'iyea yokóvo.

Itúkovoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti

⁷ —Koati emó'úti ra yunzó'inopineno: Unatínemo xikóyoke mbihópeane, vo'oku enepo hákotimo mbihópo, ákomo simápinoe ne Koxunákopitinoe ingéneke íhae xoko Itukó'oviti. Itea enepo mbihápa, mbahúkínopeatinemo. ⁸ Enepo simané'e, isukeátimo isóneu ne xanéhiko yara kúveu mêum. Exókoatimo itúkeovo pahukóvoti, koane kónokea sasá'ipea nonékuke Itukó'oviti, koane ápeyamakamo kaxena ipihóponopeti. ⁹ Exókoatihikomo itúkeovo pahukóvoti vo'oku ákoyea akútíponuhiko. ¹⁰ Exókoatihikomo kónokea sasá'ipea vo'oku mbihópeane xoko Nzá'a. Yane ákonemo neíxanunoe. ¹¹ Exókoatihikomo ápeyemo kaxena ipihóponopeti vo'oku kousókovone ipihoponeokonokemo ne Satánae, enepone pahúkoti xanéhiko yara kúveu mêum.

¹² —Enó'iko ánja ngoyúhoinopeano, itea ákoni itea kémi ngoyúhoinopeano kó'oyene. ¹³ Enepo simané'e ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone kouhápu'ikoati ra kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, énomonemo mihe'óko iséneu yéxi koeku uhá koêti ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. Vo'oku ákomo itúkapu isoneú kixone koyúho, itea enepone uhá koeti kámone xoko Itukó'oviti, énomonemo koyúho, epó'oxo koyuhó'inepeatinoemakamo koêku ne koekútihiko keno'ókotikomo. ¹⁴ Kahaná'ikonutimo nê'e vo'oku veyoátimo ne apêti njokóyoke íname okoyúhopinopeano. ¹⁵ Uhá koeti ítuke Nzá'a, koatímaka índuke. Énomone ngxínopinomeku véyemo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne íhikauvoti apêti njokóyoke, íname okoyúhopinopeano.

Ikaxúneti okovóti yoko elokékoti okovóti

¹⁶ —Yé'exovone ákoyeakunemo neíxanunoe, itea ákomo áxu'ikene neixóponutikomakamo — kixovokoxoane Jesus neko íhikau.

¹⁷ Yane ápe xapákuke neko íhikauhiko kixokókoti:

—Kutimea kixó'eko ne yuhó'inovimeku, enepone koêti: “Yé'exovone ákoyeakunemo neíxanunoe, itea ákomo áxu'ikene neixóponutikomakamo” koêti? yóko'o ne “Mbihópotinemo xoko Nzá'a” koêti. ¹⁸ Kutimea kixo ne yuhómeku “Yé'exovone” koêti? Ako véxina visóneu —kixókokonehiko.

¹⁹ Yoko éxoane Jesus kahá'ayahiko épemo'ikea vo'ókuke ne yúho. Hukínóvoti kíxea:

—Enepone yunzómeku: “Yé'exovone ákoyeakunemo neíxanunoe, itea ákomo áxu'ikene, neixóponutikomakamo” ngoémeku, haina yepemó'ikokotinoe vo'ókuke? ²⁰ Koati emó'úti ra yunzó'inopineno, ivévake: Iyeótinoemo, koati kotívetimo iséneu itea elóketimo okóvo ne xâne yara kúveu mêum ákoti éxa Itukó'oviti. Ikaxú'itinoemo yokóvo, itea enepone ikáxu'ine yokóvo, sa'írí'okopovotimo ya hána'iti elókeko yokóvo. ²¹ Noixó íxea ne séno ye'éxovotinoe ipúhíkope xe'éxa. Ikáxu'i okóvo vo'oku símeovone koítponovope kotíveti. Itea ipuhíkone ne xe'éxa, ákone puyákanapa okóvo ne éno tiveko koêku. Poéhane éno hána'iti elókeko okóvo apê vo'oku

ipúhikeane xe'éxa yara kúveu mêm. ²² Énomonemakamo koéneye ikáxu'iyea yokóvo kó'oyene, itea kóyeanemo noínjopeopikonoe. Yane yupihovó koetinemo elókeko yokóvo. Yoko ákonemo itoáti veyópea.

²³ —Simapúne neko káxe, ákonemo yépeponuke. Koati emo'úti ra yunzón'inopinoo, ivévaka: Áva yépepone xoko Nzá'a ya inzáke, porexópeatimo. ²⁴ Tukú koeti kó'oyene, avo yépepone ya inzáke. Yépepmanoe, vo'oku perexókonoatimo, maka yupihovó ákoene elókeko yokóvo — kixovokoxoane Jesus.

Yúho Jesus ikopóvo íhikauhiko

²⁵ Ina kixovókoxopamaka Jesus ne íhikau:

—Enepora yunzón'inopinoemeku, ako ponó ínjinapea. Koati apêti ínzokinopeake. Itea harakénemo káxe ákoyeakunemo ingá'itukexa kuteáti ínzokinopeakemeku vo'oku ponó ngxoátimo ngoyúhoinopeano koêku ne Nzá'a. ²⁶ Yaneko káxe, yepémotimo Nzá'a ya inzáke. Ákonemo itúkapu undíne epemínopinoo. ²⁷ Kó'inokenemoye vo'oku ákoyea omótovopinoo okóvo ne Nzá'a koeku ákoyea omótovonu yokóvo, koane vo'oku kitípi itúkeovo úngeakune xokóyoke. ²⁸ Xoko Nzá'a úngea koeku nzímea yara kúveu mêm. Kó'oyene imbuhíkopeatinemo ra kúveu mêm, koane mbihópotinemo xoko Nzá'a —kixovokoxoane.

²⁹ Ina kixóða íhikauhiko:

—Kó'oyene, ínateoxo uhapú'inovi ne yíúho. Ákone itúkapu apêtike íhekoake. ³⁰ Kó'oyene, iyúseone yéxi uhá koeti koekúti. Ákone apásika epemó'ikopiti koêku. Énomone kutípinopi úti itíkivo koati ukeáti xoko Itukó'oviti —kíxoanehiko íhikau.

³¹ Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Kitípoaneoxo kó'oyene? ³² Harakéne ôra, yoko koati simóvotine kó'oyene itéhineyimo, pêhutinoe yenópotimo yóvokuke. Kurí kixénutinoemo mbóhuxeovo. Itea haina mbohúxovoti vo'oku anéye Nzá'a njokóyoke. ³³ Kó'inokeneye ra yunzón'inopi, ngaha'ainopitinoe úhepeyea iséneu ingéneke. Kene yara kúveu mêm, vikotínoemo kotíveti koekúti, itea hákonoe píke vo'oku undíne itóá uhá koeti koekúti yara kúveu mêm —kixovokoxoane.

17

Itúko orásaum ne Jesus

¹ Uke'éxoane Jesus koyúhoyea ra koekútihiko, ina komômo vanúke. Hara kôe:

—Pai, simóvone ôra. Keúhapu'ika indúkeovo hána'iti ihayú'iuti, undi Xi'íxa, motovátimaka ihéyu'íkikonomo vo'ónguke. ² Koáhati úndi peréxo éxea koeku uhá koeti xáne motováti mboréxea apéyeati ákotinemo hunókoeku xoko uhá koeti xáne pénenu kutípeonu. ³ Yoko enepone apéyeati ákotinemo hunókoeku, énomone ne éxepihiko itúkeovo póhutine íti itukóvo koati kaná'uti Itukó'oviti, ákoti po'ínu, koane éxeonumaka, undi Jesus Kristu, péhoe yara kúveu mêm. ⁴ Ngahána'ikopine koeku óveam yara kúveu mêm, ngousókoati ne itukéti péhoenonu indúkea. ⁵ Kó'oyene Pai, kuteáti koeku indúkeovo hána'iti ihayú'iuti yanekóyoke ovo'íngo xikóyoke, tumúneke ápeyea ra mêm, peréxapanumaka ngó'iyeaneye koeku nzeópea xikóyoke.

⁶ —Éxopine ra hóyenhiko pénenu kutípeonu yara kúveu mêm, vo'oku ngoyúhoyeopi xapákuke. Aínovone ítike. Ítine porexónoa yoko kutípoanehiko ne yemó'u. ⁷ Kó'oyene, éxoanehiko kaná'uyeo itúkeovo ukeáti ya xikóyoke ne uhá koeti peréxonuke kutípeonu, ⁸ vo'oku ngoyúhoinoahiko yemó'u, námoem xikóyoke, yoko kutípoanehiko. Koati exoátihiko itúkeovo xikóyoke úngea, epó'oxo kutípoahiko itúkeovo íti pahukónu yáyeke.

⁹ —Koati énomonehiko émbeminopi. Kene háina ne xáne ákoti exápi yara kúveu mêm émbemino, itea koati embemínoati ra xanéhiko pénenu kutípeonu vo'oku itúkeovo ítikenehiko. ¹⁰ Uhá koeti índuke, ítikenemaka. Yoko uhá koeti ítike, índukenemaka, epó'oxo koati ngahána'íkikonoti vo'ókukehiko rá'a. ¹¹ Kó'oyene imbuhíkopeatinemo ra kúveu mêm, itea enepohikorá'a, óvokuikonemo yáye yara kúveu mêm koeku mbihópeane xikóyoke. Íti sasá'iti Nzá'a, ítine okoyóninonoahiko ya xinákoke ne hóyenhiko pénenu kutípeonu, motováti poéhapea vikéneke kuteátimaka koeku poéhayeane úti. ¹² Koeku ámbeyea xapákuke ne pénenu kutípeonu, undíne koyonóa ya xinákoke. Ngóyonoa maka hákone íkoróko vo'ohereke. Énomone ákoino ápahuina yonópoti ipihóponovokutike xapákuke, ákoti itukápa neko póhuti itúkoheovoti koeku hókeonu, enepone motováti pahúkopeokonoya. Kó'inokeneye, koati kousókovoti neko kúxoti yutoéti ya yemó'uke. ¹³ Kó'oyene, mbihópotinemo xikóyoke, itea kó'inokeneye ra yúnzo kó'oyene koêkuiko ámbeyea yara kúveu mêm, motováti yupíheovo hána'iko úhepeko isóneu ne ínzikauhiko, kuteátimaka koêku ne úhepeko inzóneu. ¹⁴ Ngoyúhoinoanehiko yemó'u, yoko itúkovone púvonehiko xáne ákoti exápi yara kúveu mêm vo'oku ákoyea akútípaseahiko, kuteátimaka ákoyea angútípaseahiko neko xáne. ¹⁵ Pai, haina embemópiti víyópi yara kúveu mêm ne kutípónutihiko, itea embemópiti kéyonoyihiko motováti ákoyea íkarakapa váhereke, ¹⁶ vo'oku ako akútípaseahiko ne xáne yara kúveu mêm ákoti exápi, kuteátimaka ákoyea

angútípaseahiko. ¹⁷ Peréxahiko ne kutipónuti itúkeovo haxakínovoti ítike ya koeku hókeahiko ne kaná'uti kixovókuti íhae xikóyoke. Yoko yemó'u itukóvo ne kaná'uti kixovókuti. ¹⁸ Kuteâti pehúkinu yara kúveu mêum, mbahúkoamaka ra ínzikauhiko yara kúveu mêum. ¹⁹ Koati vo'ókukehiko, nzaxákinovo indúkea yahá'ionu motovâtimakamo itúkeovo haxakínovatihiko itúkea ne yahá'inoa.

²⁰ —Haina póhutinehiko râ'a émbemino, itea émbeminoamaka ne kutipónutikomo, ehóponomo yuhóhiko râ'a, ²¹ motovâti poéhapeanehiko vikéneke. Kuteâti koeku ítíkivo póhutine njokóyoke Pai, koánemaka úndi xikóyoke, émbeminoamaka ne kutipónutihiko poéhapeamo xoko úti, motovâtimo kutípea xanéhiko ákoti exápi yara kúveu mêum itúkeovo íti pahukónu yáyeke. ²² Kuteâti peréxinu indúkeovo hána'iti íhayú'iyuti, mboréxoanemaka ne ínzikauhiko kó'iyeaneye, motovâti poéhapeanehiko vikéneke kuteâti koeku poéhapeane úti Pai, ²³ koeku ámbeyea xokóyokehiko, keánemaka njokóyoke. Yane ákomo iháxakexeakaka, itea uha-uhá koetímo poéhapeanehiko vikéneke, kutí'inokemo exoâti xanéhiko ákoti exápi yara kúveu mêum itúkeovo íti pahukónu yáyeke, koane exoâtimakamo ákoyea omótovahiko yokóvo kuteâti ákoyea omótovonu yokóvo.

²⁴ —Pai, ngahá'ainoahiko ne pénenu kutípeonu óveahikomo njokóyoke, maka naíxanehiko peréxinu indúkeovo hána'iti íhayú'iyuti. Koáhati ákoti omótovonu yokóvo ukeâtineneke tumúneke ápeyera ra kúveu mêum. ²⁵ Pai, koati ponóvoti ne kixeku ítíkivo. Ako éxapi ne xanéhiko yuixóvati ra kixovókuti yara kúveu mêum. Undíne exópi, koáne éxoamaka ra kutipónutihiko itúkeovo íti pahukónu yáyeke. ²⁶ Énjokoanehiko itukóvotiye ne íti, epó'oxo káxehiko keno'ókoti, kóyeakonemo énjokeahiko, maka aváne xokóyokehiko ne hána'iti ákoyea omótovo yokovo xáne, kuteâti ákoyea omótovonu yokóvo, epó'oxo maka ovo'ó ángoanehiko — koe orásauna Jesus.

18

Koeku Jesus namukókono ya Njetisémani

Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Lk 22.47-53

¹ Uke'éxoane Jesus koyúhoyea neko koekútihiho, pihóne poixó'oke ne kali nótuvaka koéhati Sêdorom. Íhikauhiko xáne. Yoko ápe kali njârdim-ya. Énomone yóno ne Jesus yoko íhikauhiko. ² Kene Njúda, enepone itúkoheovoti koeku hókea Jesus, enepone kuríkotimo Jesus xoko xanéhiko puvâti, éxoá óvoku neko njârdim, vo'oku kóyekune yónea Jesus-ya koane íhikauhiko. ³ Úkeane pího ne Njúda yane njârdim porexókonoane ne húndaruhiko xané'eyea, koánemaka ne koyónotihiko hána'iti imokóvokuti. Yoko enepone xánenahiko, aínovo páhoe tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, yoko farízeuhiko, enepone koati yuixóvoti hókea yútoe Muíse. Ako tópihiko kaúhapu'íkope oxéne ómonehiko, yoko isukópeti. ⁴ Yoko koati exoâti Jesus uhá koéti ne kixókónokumo, yane inuxó koene épemea itúkovohehiko. Hara kixovokoxoa:

—Kuti yopósikonoe?

⁵ Ina yumopâhiko:

—Jesus vopósiko, enepone íhae Nazâre.

—Undíneye —koéne ne Jesus.

Yoko ápe Njúda xapákuke, enepone kuríkoti Jesus xoko xanéhiko puvâti. ⁶ Ehá'axo “undíneye” kó'iyea ne Jesus, aúkopovohiko ikéne neko xanéhiko, xaneâtimaka íkorohikeovo poké'eke. ⁷ Ina kayukópaikomaka Jesus kixovokoxea:

—Kuti'oxonoe yopósiko?

Ina yumopâhiko:

—Jesus íhae Nazâre.

⁸ Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Ngixópinepomeku itúkeovo úndi ne yopósiunoe. Ya koeku itúkeovo úndi yopósikonoe, síkeaneikopo ra nza'ínehiko pihópea —kixovokoxoane.

⁹ Kó'inokeneye emó'u, motovâti kousokea neko yúho yanekôyoke, enepone koéti: “Pai, ako ápahuína évoem yane pénenu kutípeonu” koéti.

¹⁰ Énomone yanê'e, hé kixoane Simaum Péturu ne hána'iti pirítauna. Maturukenó kixone ahínoe koati payásoti ya uhá koéti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke. Koati éxopeke kêno neko ahínoéti koéhati Maúku etetúko.

¹¹ Itea hara kíxoá Jesus ne Péturu:

—Hako kixeáneye. Keúnakapa mótokike ne hána'iti piríteuna. Íkítixati ákotimo vengá ne kotívoti koekúti évekonukumo Nzá'a? —kíxoane.

Jesus nonékuke Ána

¹² Yane namúkone Jesus ne húndaruhiko, koánemaka neko koati pahúkoti xapa húndaruhiko, koáne ne júdeuhiko koyónoti hána'iti imokóvokuti, ina íka'ákhohiko Jesus. ¹³ Ponó kixoanehiko

xoko Ána inúxotike, enepone imóxuko Kaífa. Yoko Kaífa, énomone neko koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke yaneko xoénae. ¹⁴Yoko énomone ne Kaífa kixovókoxxoa ne pahúkotihiho xapa jûdeu yanekôyoke motókeyea ápeyeya póhuti hóyeno ivokínovati ne xanéhiko.

Koyuhôa Péturu ákoyea exa Jesus

Mt 26.57-58; 26.69-70; Mk 14.53-54; 14.66-72; Lk 22.54-57

¹⁵Yane pihóne ikéneke Jesus ne Simaum Péturu, koánemaka ne po'i íhikau Jesus. Vo'oku itúkeovo éxone ne koati payásoti sasedóti neko po'i íhikau Jesus, xánaena Simaum Péturu, énomone úrukinova kíndanake óvoku neko koati payásoti sasedóti ikéneke Jesus. ¹⁶Kene Péturu, óvane meúkeke xe'ókuke pahapéti. Ina ipuhíkopomaka neko po'i íhikau Jesus, éxone ne koati payásoti sasedóti, ina epémo árunoe koyonoâti ne pahapéti yusíkea úrukeovomaka ne Péturu. Yanê'e, úrukovone Péturu ikéneke. ¹⁷Yane hara kixo Péturu neko seno ahinoéti koyónoti pahapéti:

—Haina íti po'ímaka íhikau ne hóyeno?

—Haina úndi —kíxoane Péturu.

¹⁸Yoko óxokuxonehiko yúku neko ahinoéti, koánehiko ne koyónoti hána'iti imokóvokuti, itúkotihiho onókovoku, vo'oku itúkeovo kásati yanekôyo. Yane onókoponovonemaka Péturu xapákuke.

Koeku Jesus nonékuke ne koati payásoti sasedóti

Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Lk 22.66-71

¹⁹Yane épemo'iko Jesus ne koati payásoti sasedóti koêku neko íhikauhiko yoko koêku ne íhíkauvoti íhikaxone. ²⁰Ina yumopâ Jesus:

—Uhá koeti inzíkaxo, xapákuke xâne óvom. Koati hána'itike imokóvokuti indúko inzíkaxoku, áko'o itukovo íhíkaxovokuke hó'e xanéhiko, ho'úxovoku heú koeti jûdeu. Ako íhíkauvoti njé'oa'oe. ²¹Na koeti yépemo'ikinonu? Hane yépema'ikahiko kamokénonuti, vo'oku é'exo kíxoahiko neko yúnzo inzíkaxoake —kíxoane.

²²Koyuhoâne Jesus nê'e, ápe póhuti xapákuke neko koyónotihiko hána'iti imokóvokuti ipusókoti Jesus. Hara kíxoa:

—Énomone kixókono yumópeokono ne koati payásoti sasedóti?

²³Ina kixôa Jesus:

—Áva mbahúnevo, yéxakanaikopo. Kene hakô'o, ná'ikopo koeti isíkinonu? —kíxoane.

²⁴Ina pahukópamaka Ána xoko Kaífa, enepone koati payásoti sasedóti. Yoko ina ikávo'uxovo ne Jesus píhea.

Koyuhópamaka Péturu ákoyea exa Jesus

Mt 26.71-75; Mk 14.69-72; Lk 22.58-62

²⁵Yoko ixómoiko onokóvo ne Simaum Péturu, apé kôe po'i kixopâti:

—Haina íti po'ímaka íhikau ne hóyeno?

—Haina úndi —koéne.

²⁶Yane apé koénemaka ahínoe koati payásoti sasedóti, iyéno neko mótorukeake kêno Péturu. Hara kôe:

—Hainámeku íti noínjo njârdim-ke kehá'ineyi ne hóyeno?

²⁷—Haina úndi —kixópanemaka Péturu.

Ehá'axo koyúhoa Péturu nê'e, éneone tapí'i.

Omokónone Jesus xoko Pilátu

Mt 27.1-14; Mk 15.1-5; Lk 23.1-5

²⁸Yane ukopeâne óvokuke Kaífa, omópohiko Jesus xoko óvoku nâti, enepone óvokumaka natíxea. Yoko yuponii koetíne. Ako úrukaphiko tuti jûdeu pikoti ákoyea paréxakanahiko níkea xapa áyui Páskoa eneponi ikapítí'ikapu, anahíxapani neko xâne ákoti itukapu jûdeu. ²⁹Yane ipúhikinoa Pilátu yúho'ixoponeahiko. Hara kíxovokoxoa:

—Kuti itukóvo váhere ítuke ra hóyeno yomínokenoe yâye?

³⁰Ina yumopâ tutíhiko jûdeu:

—Ikítixatini vomâti yâyeke ra hóyeno eneponi hákoti vévotikoake?

³¹Ina kixovókokopamaka Pilátu:

—Yamápaikoponoe. Itínenoe exá kíxoaku, koêkuti ínixene kuteâti páhoenopi hé'e.

Ina yumopâ jûdeuhiko:

—Itea haina úti motovâ koépekea xâne kuteâti mani nókone kíxea úti, páhoenovi ho'e úti kuteâti nókone kíxeokono ra hóyeno —kíxoanehiko.

³²Yoko kó'inokeneye, motovâti kóusokeovo neko yuho Jesus koyúho yanekôyo kixoku ivókeovomo.

³³Ina urúkopovomaka ovokúti ne Pilátu. Yane iháxikone Jesus, ina kixôa:

—Ití'oxo natína jûdeuhiko?

³⁴ Ina yumopâ Jesus:

—Koati ukeâti iséneuke kehá'ayi yéxi? áko'o kémone xapákuke xanéhiko koyuhoâti indúkeova, kuti'inoke yepemó'ikonuti —kíxoane.

³⁵ Ina yumopâ Pilátu:

—Haina undi jûdeu. Ako kalíhuina yuínjeovo koekúti kuteâti. Koati iyínoxapa jûdeu yoko tutíhiko sasedóti kurikópovomaka. Kutí'ikopo itíko pehúnevo?

³⁶ Ina yumopâ Jesus:

—Enepone nandíxea, haina kuteâti koeku natíxea xâne yara kúveu mêum. Eneponi akoéneye, mani kotixónuti ne ovoti njêrerekuke huvo'óxonuti nandíxea, maka hákoneni kixonúneye jûdeuhiko kuteâti ra kixónuku. Itea enepone nandíxea, haina kuteâti natíxea xâne yâye yara kúveu mêum.

³⁷ Ina kixôa Pilátu:

—Ití'ikopo nâti?

Ina yumopâ Jesus:

—Enepone yépemonuke, kaúhupu'ikoa indúkeova. Énomone imbúhikino yara kúveu mêum. Énomonemaka nzimíno yâyeke, motovâti ngoyúhoyea koêku ne kaná'uti kixovókuti. Yoko uhá koeti xâne kutipoâti ra kaná'uti kixovókuti, énomone kutipôa ra emó'um —kíxoane Jesus.

³⁸ Ina kixôa Pilátu:

—Kutí'ikopo itukóvoye ne kaná'uti kixovókuti? —kíxoane.

Pahukókono kurúhuxeokono ne Jesus

Mt 27.15-31; Mk 15.6-20; Lk 23.13-25

Koyuhoâne Pilátu nê'e, ina aukópovomaka xoko jûdeuhiko meúkeke. Hara kixovokoxoa:

—Ako ápahuina íninjone váhere ítuke ra hóyeno. ³⁹ Itea heú koeti xoénae ya kaxena yáyuinoe, kóyekune yépeminu nguríkopea póhuti iká'aeti. Kehá'aikopo nguríkopea ra netínanoe, ítínoe jûdeu? —kíxovokoxoane.

⁴⁰ Itea heú koénehiko vaúkexoepamaka. Hara koe yúho vaúkexea:

—Ako vakáha'a kuríkopeokono nê'e. Hane kiríkapa, Mbarába —koénehiko yúho.

Yoko enepone Mbarába, koati apêti váhere ítuke iká'akinokonoke.

19

¹ Yane pahúkoane Pilátu yehépoke'exeokono ne Jesus, ² ínamaka uhekéxinoa húndaruhiko ka'áveti káva'o tikóti itukínoati kóroana ne Jesus, ina ipíhea tutíkuke. Itúkinoamaka harará'iti ípovo hamá koeti, kuteâti ípovo nâti, ³ koane ahí'okeovahiko koémoke'eyea. Hara koéhiko:

—Iháyu'ikakana ra natina jûdeu! —koéhiko, koánemaka ipúsononeyeahiko.

⁴ Yane ipúhikopinoamaka Pilátu neko jûdeuhiko meúkeke, ina kixovókoxoa:

—Ngopúhikinopeati ra hóyeno maka yéxanenoé ákoyea ápahuina íninjone váhere ítuke —kíxovokoxoane.

⁵ Yane ipúhikopinoamaka Jesus. Yoko ápe ne uhékeuti káva'o ka'áveti tikóti tutíkuke, kóroana, koáne ne harará'iti ípovo. Ina kixovókoxoa Pilátu neko jûdeuhiko:

—Hará'apo ra hóyeno —kíxovokoxoane.

⁶ Itea ehá'axo noixo Jesus ne tutíhiko sasedóti inuxínóti jûdeu hó'eke yóko'o ne koyónotihiko hána'iti imokóvokuti, vaúkexonehiko. Hara koe yúho vaúkexea:

—Kirúhuxa! Kirúhuxa! —kóyehiko.

Ina kixovókoxoa Pilátu:

—Itínenoe kuruhúxa vo'oku ako ápahuina íninjone váhere ítuke ra hóyeno.

⁷ Ina kixôa jûdeuhiko:

—Ápe Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti. Kuteâti íhikaxeovike hó'e úti, konókoti koépekeokono ra hóyeno, vo'oku koati itúkóvoti Xe'exa Itukó'oviti —kíxoanehiko.

⁸ Kameáne Pilátu neko yuhóhiko, yupihovó koéneoexo píkea. ⁹ Ina urúkópovomaka ovokútike, enepone óvokumaka natíxea, ina epemó'iko Jesus úkeaku, itea ako yumápa Jesus. ¹⁰ Ina kixôa Pilátu:

—Ako yimápanu? Ako yéxa ápeyea njunáko mbahúkea kiríkópikono, áko'o kirúhuxikono?

¹¹ Ina yumopâ Jesus:

—Ákoni xináko kíxinuneye eneponi hákoti itukovo Itukó'oviti porexópea. Énomone itúkinovo koati hána'iti pahúnevo ne xâne kurikónuti xikóyoke —kíxoane.

¹² Ukeâti neko ókoku óra, opósihoa Pilátu kíxoaku kuríkopea ne Jesus, itea koati vaúkexotine ne jûdeuhiko. Hara koe yúho vaúkexea:

—Enepo kiríkapa ra hóyeno, hainá'ikopo ití ínikone koati payásoti natina úti, enepone Séza, vo'oku uhá koeti xâne koyúhóti itúkeovo nâti, koati okópoti Séza nê'e —koénehiko vaúkexea.

¹³ Kameáne Pilátu neko yuhóhiko, ina ómo Jesus meúkeke, ínamaka ívatáko yuhoíkóvokutike xoko iháxoneti “Pávimentu”. Kene ya ebaraiku, emó'u jûdeuhiko, Ngábata koéha. ¹⁴ Yoko

poéhaiko káxe ávoti tumúneke Páskoa, enepone áyui jûdeu ya hó'eke. Ye'éxovotinemaka itumúkoti káxe yanekôyoke. Ina kixôa Pilátu neko jûdeuhiko:

—Harâ'a ra netínanoe —koéne.

¹⁵ Itea hara koe yuhóhiko vaúkexea:

—Képeka! Képeka! Kirúhuxa! —kóyehiko.

Ina kixovókoxoa Pilátu:

—Keha'aínonutinoe mbahúkea kurúhuxeokono netínanoe?

Ina yumopâ tutíhiko sasedóti:

—Ako po'i natina úti ákoti itukapu Sêza —koénehiko.

¹⁶ Yane kurí'okoane Pilátu neko xâne motovâti kurúhuxeahiko.

Kuruhúxokono ne Jesus

Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Lk 23.26-43

¹⁷ Úkeane omohíko Jesus, koinó kixoti kurúhuna yonoti xokóyoke ne iháxoneti “Opepú'iti”. Kene ya yuho jûdeu, Ngoúgota koéha.

¹⁸ Énomone kurúhuxokono Jesus yoko po'i pi'âti hóyeno xêrerekuke. Enepone kurúhuna Jesus, kukúkeke óvo. ¹⁹ Yoko ápe yútoe Pilátu ixupáxovoti tutíkuke ne kurúhuna Jesus. Hara kôe ne yutoétiya: “Jesus íhae Nazâre, natina jûdeuhiko” kôe. ²⁰ Éno jûdeu yuhoíkoati neko yutoéti, vo'oku ákoyea ahika pitivóko neko kurúhuxokonoku Jesus. Yuhóke jûdeuhiko yutóxeovo, koáne ya yuhóke rómanu, yoko ya yuhókemaka ngerêku. ²¹ Ina kixohíko Pilátu ne tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke:

—Hako “natina jûdeu” kixêa ne yítoe, itea hara ákoe, “Koyuhoâne rá'a itúkeovo natina jûdeu” ákoe.

²² Ina yumopâ Pilátu:

—Enepone yúndoe, usóne. Ákonemo ípakapu —kíxovokoxoane.

²³ Kuruhúxone Jesus neko húndaruhiko, haxákokoahiko ípovo ya koaturu koéti. Póhutihiko húndaru, poéha íparaya. Ina apémaka po'ínu ípovo Jesus hamá koéti, ikó'itukeu opékuke po'í ípovo. Yoko ako úhe'o nê'e, herupí kôa. ²⁴ Yane hara kixókoko ne húndaruhiko:

—Yusikóne ákoyea kávarerea úti rá'a, itea kuríkavo úti komomâti úti itukoátimo —kixókokone.

Kó'inokeneye, koati tokopóvoti neko kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti:

“Haxákokoa ne ímbovo, ina kuríkóhiko, komomâti itukoátimo ne po'í ímbovo” koéti. *Sáramu*

22.18

Yoko koati énomone kixínoaneyé húndaruhiko.

²⁵ Hevékuke ne kurúhu, ápe eno Jesus; yoko po'í éno; koánemaka Mâriya, enepone yeno Kolópa; yókomaka Mariya Mandâlena. ²⁶ Noixoâne Jesus neko éno, yóko'omaka ne po'í íhikau ákoti omotóva okóvo xêrerekuke, hara kixo éno:

—Kutí íxepane xí'íxa rá'a —kíxoane.

²⁷ Kúteanemaka yuhó'inoa Jesus neko íhikau:

—Kutí íxepane mêmaina —kíxoane.

Ukeátine yaneko káxe, omópone Mâriya neko íhikau Jesus óvokuke katarákopati.

Koeku Jesus ivokóvone

Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Lk 23.44-49

²⁸ Exoâne Jesus kousokeovone uhá koéti ne nókone kousokeovo xokóyoke, hara koéne:

—Epékonuti úne —koéne.

Yane koati tokopóvoti neko kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koyuhoâti kó'iyeanemoye.

²⁹ Yoko ápe íhaku ekátíya puhí koati víyum-hí koéti. Ina apé kalaká'ikoponoti esponja yane víyum, ika'ákoa kirípuhike mayane étakati iháxoneti isópo, ina ipíhoa pahákuke Jesus, iyúkoati.

³⁰ Enovâne Jesus neko víyum, hara kôe:

—Únzexone uhá koeti nóngone indúkea —koéne.

Yane nonoo koéne, íhunokoane ne omíxone, ivókovone.

Yuvorókea húndaru xêrere ne Jesus

³¹ Yoko puvâti jûdeuhiko óvoheixeamo kuruhúke ya sâputu ne kurúhuxonehiko vo'oku itúkeovo kóyuseovopene áyui, koáne vo'oku itúkeovo koati téyonehiko neko sâputu ye'ékotine úrukeovo. Ene epeminohiko Pilátu pahúkea kehokeâti pukúna neko kuruhúxovotihiko, hopenóxoati ivókeovohiko motovâti veyópeovo kuruhúke tumúneke ne ayuúti. ³² Yane pihónehiko ne húndaru kéhokexoponea pukúna ha'ínehiko Jesus kurúhuxeokono, enepone inúxoti koánemaka ne po'ínu. ³³ Itea koeku símea xoko Jesus, noixoâne ivókeovone, ákone kixoaku. ³⁴ Itea ápe póhuti húndaru yuvorókeati xêrere ya suíke. Yane ipúhikone iti yoko úne.

³⁵ Enepone noixoâti ra koekúti, énomonemaka koyuhópa yarâ'a. Yoko koati kaná'uti ne yúho. Éxo ya yutoxínoati rá'a itúkeovo koati kaná'uti yúho, kutí'inoke motovátimaka kitípinoe.

³⁶ Enepo kixínokonokeneye Jesus, koati kousókovoti neko kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti: “Ákomo ápaahuina ópe ekehókoti” koéti. ³⁷ Koane hara koémaka po'íke: “Noixoátimo ne yúvoroe” koémaka.

Ekoxókonone Jesus

Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56

³⁸ Ikénépoke neko koekútihiho, pihóne xoko Pilátu ne Yúse, enepone íhae pitivóko koéhati Arimáteya epemóponoati yusíkea veyópea muyo Jesus kuruhúke. Yoko koati íhikaumaka Jesus neko Yúse, itea he'onó'ú koéti itúkeova vo'oku píkea po'ínuhiko júdeu. Poréxoa Pilátu itúkea kuteáti épemone. Yane pihóne ne Yúse veyóponea muyo Jesus kuruhúke. ³⁹ Yoko Nikódemu xáne, enepone yuhó'ixoponoti Jesus ya yóti yanekóyoke. Ápe êno xêru, alóe anahíxovoti míra, ómone ne Nikódemu, óvo'okope Jesus. Yoko ináko neko xêru, anéko kuteáti tirintai sinku koeti kilu ováti. ⁴⁰ Yane veyóponehiko muyo Jesus kuruhúke, ina apúxoahiko ya ipovóti ovóheovoti xêru, kuteáti kixoaku júdeuhiko enepo apé ivokóvoti xapákuke. ⁴¹ Yoko yaneko óvoku Jesus kurúhuxeokono, ápe njârdim. Ápemaka uhôro kehoéti mopoíke, inámatiko ekóxokonoku ivokóvoti ávoti ekoxóvati. ⁴² Énomone iyónopahiko neko muyo Jesus vo'oku ákoyea ahíka, koane iyóvotinhiko okóvo vo'oku itúkeovo kóyuseovopene júdeuhiko vo'oku áyui.

20

Koeku Jesus exepúkopone ukópea xapa ivokóvoti

Mt 28.1-8; Mk 16.1-8; Lk 24.1-12

¹ Yaneko yúponipe lúmingu hahá'iko, pihóne ne Mariya Mandâlena xoko ekóxokonoku Jesus. Simonéya, noíxoane ahíkuxeokonone neko mopóí exexoáti ne uhôro yane ekóxokonoku Jesus. ² Yane ehákopovo xoko Simaum Péturu, koánemaka xokóyoke neko po'í íhikau Jesus, enepone ákoti omotóva okóvo Jesus. Hara kixóponoa:

—Veyópokonone muyo Vúnae yane ekóxokonoku. Ako véxa iyónopokonoku —kíxoane Mâriya.

³ Úkeane pího ne Péturu koánemaka neko po'í íhikau Jesus xoko ekóxokonoku. ⁴ Xané kixókohiko ehákeovo neko pi'áti, itea xuxapáneoxo ya Péturu neko po'í íhikau Jesus. Inuxó koéne nê'e símeaya. ⁵ Ina yupúninikovo komomá kúveuke. Tokononé koane úke ne ipovóti líyum, itea ako úrukupú uhorókuke. ⁶ Oko'ikené kíxoane Simaum Péturu símea, yane urukú koáne. Noíxoane ne ipovótiya, ⁷ koánemaka neko léhu aúnone Jesus, itea haxá kóye óvoku, ako ánahixapa neko po'ínuhiko ipovóti aúpi. ⁸ Yane úrukovanemaka po'í íhikau Jesus, enepone inuxó koeti símeaya. Noixoâne, kutípoane exépukeane Jesus. ⁹ Yoko tukú koéti neko ókoku óra, avo éxinahiko isóneu neko yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koyúhoti kónokea exépukeane ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti. ¹⁰ Yane káyuhikopovone neko pi'áti íhikau Jesus óvokuke.

Kautáta íxopinovo Mariya Mandâlena ne Jesus

Mt 28.9-10; Mk 16.9-11

¹¹ Koeku pihópea neko pi'áti, óvaikone ne Mâriya íxómoyea íyo xe'ókuke ne uhôro ekóxokonoku Jesus. Koeku íyoyea koane yupúninikeovo komómoyea kúveuke. ¹² Yane tokononé koane úke ne pi'áti ánju íhae vanúke, ovoxe Itukó'oviti, ainóvoti hopú'iti ípovo. Vataká kóye xoko óvine muyo Jesus, poéha tutíkuke, poéhamaka hevékuke. ¹³ Ina kixohíko Mâriya:

—Senó, na koeti íyeino?

Ina yumopâ Mâriya:

—Ompókonotine múyo ne Únaem. Akó'oti enjá iyónopokonoku —kíxoane.

¹⁴ Uke'éxoane Mâriya koyúhoyea nê'e, ina na'akénexovo. Yane noíxone Jesus xe'ó koyéti itea ako éxapana. ¹⁵ Ina kixôa Jesus:

—Senó, na koeti íyeino? Kuti yopósiko?

Yoko ikútixati Mâriya koyonoáti ne njârdim. Hukínóvoti kíxea:

—Unaém, itukapu íti veyopêa múyo, yokóyuhoinonoa iméponoaku maka veyámbanane —kíxoane.

¹⁶ Yane ina íháxoá Jesus:

—Mariyá —kíxoane.

Ná'akene koéne ne Mâriya, ina kíxoá Jesus ya emó'uke júdeu:

—Raboní! —kíxoane. (Yoko “íhíkaxoti” koéti ne rabóni koéti.)

¹⁷ Ina kixôa Jesus:

—Hako nemu'ókunu, vo'oku ávoyea mbihápa xoko Nz'á, itea píhe xoko ínzikauhiko, enepone kutí ngíxone mbo'ínuhiko. Yéta'akapanahiko mbihópeanemo xoko Itukó'oviti Nz'á yoko Yá'anoemaka, enepone Únaem yoko Yúnaemaka —kíxoane.

¹⁸ Yane ponó koépone ne Mariya Mandâlena xoko íhikauhiko Jesus.

—Noínjopane ne Vúnae —kíxovokoxoane.
Ina koyuhópinoahikomaka neko yuho Jesus.

Kautáta'ixopinova Jesus ne íhikauhiko
Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Lk 24.36-49

¹⁹ Énomone yaneko lúmingu ya kíyo'i káxe, exexo'ikené koyépoti neko íhikauhiko Jesus yane ovokúti óvoheixoku, vo'oku píkea tutíhiko júdeu. Yane apé koene Jesus xapákuke.

—Aúhepeponoe iséneu —kíxovokoxoane.

²⁰ Yuhoíkoane, ina exókoa ne vó'u koáne ne xêrere. Yupihovó koépone elókepea okóvo ne íhikauhiko noixópane ne Vúnae. ²¹ Ina kíxovókokopamaka Jesus:

—Aúhepeponoe iséneu. Kuteáti kíxónuku Nzá'a pahúkeonu yara kúveu mêum, énomonemaka ngixópineye —kíxovokoxoane.

²² Uke'éxoane koyúhoyea nê'e, ina api'ókexoahiko koane kíxovokoxopeamaka:

—Nemúkanoe ra Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ²³ Enepone xáne yéxokoake itúyopea pahúnevo koeku kutípeonu, koati ituyópotinemo pahúnevo. Kene ne xáne yéxokoake ákoyea itúyapa pahúnevo vo'oku ákoyea akútíponu, koati ákotimo veyapápu pahúnevo nê'e —kíxovokoxoane.

Jesus yoko Túme

²⁴ Yoko póhuti yane nduse koeti íhikau Jesus, enepone Túme íhauti Hapáparu, áko'o yaneko apé koepóne Jesus xapákukehiko. ²⁵ Ina kíxo Túme ne po'ínuhiko íhikau Jesus:

—Noixopane úti ne Vúnael

Yane hara koe Túme:

—Enepono hákoti noinjéa ne ike perêku vo'ókuke, koane hákotimo mbirukôa, koane hákotimakamo imbiho vó'um xêrerekuke, ákomo kalíhuina ngutípea —koéne.

²⁶ Poéhapoane lúmingu ikénepoke, ho'uxoké koyépotihikomaka ne íhikau Jesus, koánemaka ne Túme xapákuke, exexo'ikené koyétíhiko. Yane apé koéponemaka Jesus xapákuke.

—Aúhepeponoe iséneu —kíxovokoxoane.

²⁷ Yane tumuné koéne kixo Túme:

—Píríka ra vó'um maka neíxane koêku, koane ípiheamaka ra veó'u njêrereke. Hákone itikovo xáne ákoti akutípo, itea itíkapu kutípoti —kíxoane.

²⁸ Ina kíxôa Túme:

—Íti Únaem, íti ne koati kaná'uti Itukó'oviti —kíxoane.

²⁹ Ina kíxopámaka Jesus:

—Koati kitíponuti vo'oku neíxinu, itea enepone xáne kutipónuti ákoti naixánu, koati únatimo koêku nê'e —kíxoane.

Yutóxinovoke ra koyuhópeti

³⁰ Koati kaná'uti enó'iyea po'ínuhiko iyupánevoti itúke Jesus, noíxone íhikauhiko ákoti yutaxápu yara koyuhópetike. ³¹ Itea kutí'inoke yutoxóvoti rá'a, koati kaha'aínopiti kitípinoe Jesus itúkeovaxo ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xáne, enepone koati kaná'uti Xe'exa Itukó'oviti. Epó'oxo vo'oku kitípi, ike'íparaxokonotimo inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti.

21

Kautáta'ixopinova Jesus ne seti koeti íhikau

¹ Ikénepoke neko koekúti, kautáta'ixopinovamaka Jesus neko íhikauhiko xe'ókuke ne mar, enepone koéhati Tibêriyade. Hara kôe kixoku koêku.

² Kaha'iné kíxoixokoko ne Simaum Péturu; Túme, enepone íhauti Hapáparu; Natanâe ukeáti Kána, pitivóko ya Ngálíleya; koánemaka neko xe'ahiko Nzebêdeu; yoko po'í pí'áti íhikau Jesus.

³ Ina kíxo ha'ínehiko ne Simaum Péturu:

—Numínguxotiko.

Ina kíxohíko Simaum Péturu ne ha'ínehiko:

—Píhotímaka úti ikínike —koénehiko.

Úkeane píhohíko. Ivu'í kixone kali hána'iti vatékene numíkuxoponoti, itea ako ápahuina êho yaneko yóti. ⁴ Yuponíne, ápene Jesus xe'ókuke neko úne, itea ako éxapana íhikauhiko. ⁵ Ina kíxovókokoxa Jesus:

—Ápenoe yêho?

—Áko'o —koénehiko.

⁶ Ina kíxovókokopamaka Jesus:

—Kíríka éxopeke vetékene ne nímikuxope. Apêtimo yehóya —kíxovokoxoane.

Yane itúkeanehiko ne yuhó'inoa. Yane ákone íta mikúkoepa ne nímikuxope vo'oku yupíheovo êno hoéya. ⁷ Ina kíxo Simaum Péturu ne po'ínu íhikau Jesus, enepone ákoti omotóva okóvo Jesus:

—Vúnae nê'e! —kíxoane.

Kamoáne Simaum Péturu itúkeovo Vúnae, itúkopone ípovo. Koáhati veyoáti koeku númikuxea, yane kurino'é koene úne aráu kotine. ⁸ Itea ivu'í kixopo vatékene ne po'ínuhiko íhikau koáne mikúkopea ne númikuxope puhí koeti hêe, koáhati ákoti ahiká ne poké'e xe'ókuke neko úne, kuteátimea póhuti séndu mêturu kíxoaku. ⁹ Evesékopeanehiko vatékene xe'ókuke neko úne, noíxonehiko uahá'ixoti xorómonikeya koane hêe oukeke. Yoko ápemaka páum. ¹⁰ Ina kôe ne Jesus:

—Yamínanane kalihú koêti ne hêe némoenemeku —koéne.

¹¹ Yane úrukopova Simaum Péturu ne vatéke ina mikúkopa movó'itike ne númikuxope puhí-puhí koati hána'itinoe hêe. Ápe póhuti séndu sinkoentai terei koeti hêe ovâti ne númikuxope, itea kóyeane ákoyea ekétakexa upániini ákoyea yumáxapu. ¹² Ina kixovókoxo Jesus:

—Yókone, níké'evonoe —kíxovokoxoane.

Yoko ako ápahuina xapákuke neko íhikauhiko mapíkóvati épemo'ikea itukóvotiye, vo'oku éxeanehiko itúkeovo Vúnae. ¹³ Yane veyóponoa Jesus ne páum ina porek'éxoahiko. Kúteanemaka kíxoaku ne hêe.

¹⁴ Yoko mopó'apene kaútata'ixopinova Jesus ne íhikauhiko ike exépu kopine ukópea xapa ivokóvoti.

Jesus yoko Péturu

¹⁵ Uke'éxonehiko níkea, ina kixôa Jesus ne Simaum Péturu:

—Simaúm, xe'a Xuâum, itíne yupihóvo ákoyea omóto vonu okóvo yara po'ínuhiko?

Ina yumopâ Péturu:

—Êm Unaém, yéxoa ákoyea omóto vopi ongóvo.

Ina kixopâmaka Jesus:

—Yokóyonoakopo ne ngátarae, enepone kutí ngíxone inámatiko su'úso konókoti katarákoati —kíxoane.

¹⁶ Yane káyukoa Jesus yuhó'inoa, yoko pí'apene. Hara kíxoa:

—Simaúm, xe'a Xuâum, ako omóto vonu yokóvo?

Ina yumopâ Péturu:

—Êm Unaém, yéxoa ákoyea omóto vopi ongóvo —kíxoane.

—Kétarakaikopo ne ngátarae, enepohikone hokónuti, enepone kutí ngíxone su'úso konókoti inuxínoati —kíxoane Jesus.

¹⁷ Ina kixopâ'ikomaka Jesus:

—Simaúm, xe'a Xuâum, ako omóto vonu yokóvo? —kixópanemaka, yoko mopó'apene épemo'ikoa.

Yane isone'ekovó koéne ne Péturu vo'oku mopó'ayeane épemo'ikoa Jesus ákoyea omóto va okóvo. Ina yumopâ Péturu:

—Unaém, yéxoa uhá koeti koekúti. Yéxoa ákoyea omóto vopi ongóvo.

Ina kixopâmaka Jesus:

—Yokóyonoakopo ne ngátarae, enepohikone hokónuti. ¹⁸ Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévaka: Itikóvoiko homoêhou, itíne exóvo koêku. Keunáko novo, itíkone heô'e, yane pihetíne ya koêkuti yâha yéni. Itea yikatíxane, yeherúkotimo veô'u, itea po'imo xâne itukíno pi ikéno'e iyonópiti xókóyoke ne ákoti yakahá'a —kíxoane.

¹⁹ Yoko kó'inokeneye yúho ne Jesus, exókoti Péturu kixókumo ivókeovo, kutí'inokemo kahaná'ikokonoti Itukó'oviti. Ikénepoke neko yúho, "Hekánu" kixóponemaka Péturu ne Jesus.

²⁰ Ina na'akénexovo ne Péturu, yane noíxone po'í íhikau Jesus hokoáti, ákoti omotóva okóvo Jesus. Énomonemaka neko isú'okovoti xa'a Jesus nikohíko, yane ko epemó'ikoomaka itukóvotiye neko itúkoheovoti, enepone kuríkotimo Jesus xoko xanéhiko puváti. ²¹ Noixoáne Péturu nekóyo, hara kixo Jesus:

—Kene rá'a, namo kó'eye?

²² Ina yumopâ Jesus:

—Enepo angahá'a ákoyeamo ivákapu rá'a tukú koeti ngáyukopovope, undíne exôa koêku. Kene íti, hara yíxapu hékinu —kíxoane.

²³ Hukínóvoti itáhineheyeane neko yuhôti xapákuke neko kutípohihiko Jesus ákoyeamo ivákapu neko íhikau. Itea ako okóyuhoa Jesus ákoyeamo ivákapu. Puhu "Angahá'a ákoyeamo ivákapu rá'a tukú koeti ngáyukopovope, undíne exôa koêku" puhu koêti.

²⁴ Yoko koati undíne ra íhikau Jesus noixoáti, koyuhoáti, koane yutoxoáti uhá koêti ra koekútihiko. Epó'oxo véxoa itúkeovo kaná'uti emo'úti rá'a.

²⁵ Enó'iko po'ínuhiko koekúti itúke Jesus. Eneponi uha-uhá akôe yutóxeovo pohú puhu koêti, kutí'inonu ákoni omótova éno koyuhópeti ya uhá koêti ra kúveu méum.

Hunókokune.

ÁTU

Yútoe Lúka koeku ítuke ne ápostuluhiko, enepone páhoe Jesus

Enepora koyuhópeti koéhati Átu, Lúka yutoxôa. Ápe ne inúxoti yútoe Lúka koyúhoti koeku Jesus koáne ne inámati ihíkavuti ominovike enepo símo ne Jesus yara kúveu mêmum. Kene yara Átu, yutóxoá Lúka koéku neko ihíkauhiko Jesus ya Njeruzálem kúxoixeahiko evésekeamo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke, enepone porexoátimo xunakóti koyúhoyea xapa xáne ne inámati ihíkavuti omone Jesus. Yoko áko'one ne Jesus yara poké'e, pihópone vanúkeke. Anêko xoko kapitulu 2 koyuhó'iyeyati koéku enepo iná eveséko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovo'ó kó'iyea ne kutípotihiko Jesus.

Enepone inámati ihíkavuti koyúhoti koeku Jesus, tumúne yóno ukóponea yanekóyoke vo'ókuke xunáko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke ne kutípotihiko Jesus. Inúxotike, ya Njeruzálem óvo koyúhoyeovo, ina ukopóno xapa íhae Samáriya. Yanê'e ukópono xapákuke uhá koeti po'ínuhiko xáne ákoti itukapu júdeu. Vo'oku haina pohúneta júdeu simíno ne Jesus, itea simínótímaka uhá koeti xáne yara kúveu mêmum.

Yoko "Atos dos Apóstolos" íhaxeokono ne yútoe Lúka ya purútuyeye vo'oku so'íxeovo uhe'ekotinoe kixoku ítúkeovo ne ihíkauhiko Jesus ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, kuteáti koíteovo ka'arineta. Éxokovímaka kixoku íteova xáne ne xunako Satánae motováti yonópea natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke.

Tûri

¹ Xoko inúxoti koyuhópeti yúndoenopi Teofilú, uhá ngíxoane ngayúmakinopea koéku ne turi ítuke Jesus, koánemaka ne ihíkavuti íhikaxoke xanéhiko ² tukú koéti yaneko káxe aukópovone ne Jesus ya vanúkeke. Yoko tumúneke pihópea, koyúhoínova ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ítukexeakemo ne hóyenohiko noívokoe, enepohíkone ápostulu, páhoe koyúhoyea emó'u. ³ Énomonehikomaka koútata'ixopinovo exepúkopone ukópea xapa ivokóvoti ikénepoke koítoponeovo kotíveta ya kuruhúke. Ako tópi kíxoaku koútata'ixopinova, exókoati kaná'uko ne exépukopeane, ákoinoke ápahuina xáne motováti koyúhoyea ákoyea akána'u. Vo'oku kúveu koarenta koéti káxe, koútata'ixopinova Jesus neko ihíkauhiko, koane koyúhoínova koéku ne kixoku natíxea Itukó'oviti xapa xáne. ⁴ Yaneko kaha'íneakohiko Jesus ne íhikau, íxíko'okoahiko ákoyea ípúhíkehiko Njeruzálem koane kúxoixeá ne páhoenoamo Ha'a úti íhae vanúke, kuteáti yuho Itukó'oviti, enepone koati emo'úti nóvo ápeyemo. ⁵ Ina kixovókoxopamaka Jesus:

Énomonemaka kuteáti yunzó'ínopinove yanekóyoke. Vo'oku koati kaná'uti ítúkeovo úne áhíkea xáne ne Xuáum, itea harakene káxe epó'oxo yé'exovone, yahíkokonotinoemo haínata ya úne, itea ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti —kíxovokoxoane.

Pihópo Jesus vanúkeke
Mk 16.19; Lk 24.50-51

⁶ Koeku ho'úxeovohiko neko íhikau, hara kixóhiko Jesus:

—Unaém, énomonemamo yara koeku kó'oyene peréximo ítúkeovo úti, uti íhae Izarâe, pahukópo yara poké'exa úti? —kíxoanehiko.

⁷ Ina yumopá Jesus:

—Ako okónokoa yéxinoe ápeyeeakomo ne koekúti kuteáti, koane kaxénaxeakemo Yá'a íhae vanúke, vo'oku poéhane exôa koéku ápepemo. ⁸ Itea nemukoátimo xunakóti enepo evesékane xíkóyokenoe ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Yane keyuhoátinoemo xapa xáne kaná'uko ra koekúti neíxoneno njokóyoke. Keyuhoátinoemo yáye ya Njeruzálem, koáne ya uhá koéti Njúdeya yoko Samáriya, koánemaka ya uhá koéti ra kúveu mêmum —kíxovokoxoane.

⁹ Uke'éxoane Jesus koyúhoyea nê'e, yane pihópone vanúkeke koeku ixómoyea komóma íhíkauhiko. Yane koomomo kíxoixoahiko tukú koéti onómekopeovo xapa kapási. Ehane ako ínixahiko. ¹⁰ Koeku pono-ponó kíxoixeá úke ne íhíkauhiko vanúke koeku pihópea Jesus, apé koene pi'áti kuti koéti hóyeno, hóhopu koyétihiko ípovo xérerekuke neko íhíkauhiko Jesus.

¹¹ Hara kíxovokoxoa:

—Ítínoe hóyeno íhae Ngalíleya, na koéti ixómoino kemomo vanúke? Enepone Jesus, neíke'euponoe kó'oyene pihópea vanúkeke, aukópovotimo kuteáti kíxeaku neíke'exopi —kíxovokoxoane.

Íhíkauhiko Jesus ya Njeruzálem

¹² Énomone yanê'e, aúhíkópovone ya Njeruzálem ne íhikau Jesus ukopeáti xoko kali mopôí íháxoneta Olívera. Enepone mopôí, ako ahíka Njeruzálem, kuteáti póhuti kílomituru kíxoaku.

¹³ Seopóne pitívokoke, ina alu'ókopo sóparatuke yane ovokúti óvoku. Hará'a íháhiko neko

ho'uxóvoti: Pêтуру; Xuâum; Teâku; Ándere; Filípi; Túme; Mbatulúmeu; Máteu; Teâku, enepone xé'a Áfeu; Símaum iháxoneti Nzéleti; yoko Njûda, enepone xé'a Teâku. ¹⁴ Yoko póhutine yónoku isónuehiko yuixeovo itúkea orásaum ho'uxoké koêti, koánemaka ne senóhikoya. Yoko ápe Mâriya, eno Jesus xapákuke neko senóhiko, koane ápemaka ne ameno Jesus.

Noivókokoxono Mátíya

¹⁵ Yaneko káxehiko exépuko ne Pêтуру koyúhoyea nonékuke ne po'ínuhiko kutípoti Jesus. Yoko itópono kuteâti séntui vínti koeti xâne neko ho'uxóvotihiko. Ina kixovókokoxo Pêтуру:

¹⁶ —Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, koati konokoâti tokópeovo ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti koeku Njûda, enepone inuxínoti ika'ákotihiko Jesus. Énomone neko yuho Ndávi mekúke, kouhupu'ikinoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti tumúneke símeovo kaxéna. ¹⁷ Vo'oku enepone Njûda, koati ha'ine úti ikéneke Jesus yanekóyoke. Itúkoamaka kuteâti ne vítuke —kixovokoxoane.

¹⁸ (Yoko ápe poké'e vaneúti yane tiúketi námoe Njûda, ésa'i kuríkea Jesus xoko xanéhiko puvâti. Énomone óvo koépekopeovo ne Njûda kopuhókopovo. Pixeké koe hûra ikorókovu. Homuxó koe ásurupi poké'eke. ¹⁹ Eyékokoxoahiko uhá koeti ko'óvokuti ya Njeruzálem neko koekúti. Énomone kutí'inoke iháxokonoti Asêudama neko poké'e ya emó'ukehiko. Yoko “Poké'e óvokovoku íti” koêti neko emó'úti.)

²⁰ Ina koe'íkomaka ne Pêтуру:

—Koati kuteâti ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti ya Sâramu, enepone koêti:

“Itúkupu ovokú'ikeneti neko óvoku, epó'oxo hákonemo ko'óvokutiya” kôe. *Sâramu 69.25*

Ina koemáka:

“Enepone itukéti itúke, paréxakana po'i xâne ahe'ókopati” koêti. *Sâramu 109.8*

²¹ —Konókoti ápeyea po'i ha'ine úti ahe'ókopati. Yusikóne noivokoxea úti xapákuke ra xanéheixoviti apé'iko Vúnae Jesus xapákuke úti, ²² ukeátine yaneko kaxena áhíkea Xuuum Mbátita, tukú koêti neko káxe noi'ke'exopeaku úti pihópea vanúkeke. Énomonemo kaha'inevi koyúhoyea úti xapa xâne exépukopea ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti —kixovokoxoane.

²³ Ina noivókokoxono pi'áti hóyeno. Enepone inúxoti, Yúse koéha. Mbarasápa ihaxeokonomaka. Yoko Njústu itukóvo po'i ihaxeokonokemaka. Ina keno'óko koéhati Mátíya. ²⁴ Yane itúkohiko orásaum uhá koêti neko kutípoti Jesus. Hara koe épemone xoko Itukó'oviti:

—Unaém, iti éxoti isóneuhá koeti xâne, yéxakavea ne neivokoe yara pi'áti hóyeno, ²⁵ motovátimo áhe'okopea Njûda koane kahá'ineyeovi yara itukéti pénevi vítúkea, uti péhoe koyúhoyea yemó'u. Vo'oku kuríkopane Njûda ra itukéti. Kó'oyene pihópone xoko ímetokenaxoake yonópea —koe orásauga.

²⁶ Ina kurikóhiko, noixoâti iríkovoko ne noivokoxope. Xoko Mátíya iríkovoko. Yane itúkopovone ha'inehiko ne unze koeti ápostulu.

2

Evesékone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti

Át 4.31

¹ Simón'e ne kaxena áyui jûdeuhiko ya hó'eke, enepone iháxoneti Pentekósti, poéhane ho'úxovokuhiko uhá koêti neko hokoti Jesus. ² Yane apé koéne kutí koeti emó'u xúnati ihunóvoti ukeâti vanúke. Uha-uhá kíxoa kúveu neko ovokúti óvoheixoku. ³ Yane apé koénemaka kutí koeti kálíhunoe irúmene yúku kuteâti koeku nenêti, yoneâti tutíkuke póhutihiko koxé'u neko xâne. Koati ovo'ó koatíne. ⁴ Yane koâti xúnati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko póhutihiko neko xâne, koane turíxeovone koyúhoyeahiko inámati yuhôti ákoti itukapu éxone, kuteâti kíxoaúti Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ikó'iparaxea póhutihiko koyúhoyea.

⁵ Yoko ápe ya Njeruzálem jûdeuhiko teyoti Itukó'oviti ukeâti uhá koeti po'íkehiko poké'e yara kúveu méum. ⁶ Ho'úxinova éno xâne neko emó'úti kamoánehiko, itea akó'oti exínahiko isóneuhá, vo'oku kamotíhiko koyúhota ya emó'uke póhutihiko neko xâne. ⁷ Yupíhova ákoyea éxina isóneuhá xanéhiko koane iyúpaxeova neko koekúti, ina kixokóko:

—Hainá'íkopo ainóvoti íhae Ngálíleya ra koyuhókexo? ⁸ Ná'íkopo koeti kamínoa úti koyúhoyea ya vemó'uke, enepone yuho póhutihiko úti xoko vúkeaku? ⁹ Koati anéyeti íhae Pátea, yoko Médea, koane íhaemaka Élaum, yoko Mezopotámíya koane Njúdeya. Ina apémaka ukeâti Kapadósea, Póntu, yoko Ázea, ¹⁰ Ápemaka íhae Firíjea, Páfílea, Ejítu, Lípea yoko poké'e oveâti xe'ókúke ne Síreni, yoko íhaemaka Róma. Aínovone ko'óvokuti yáye. ¹¹ Vanéye, uti jûdeu, koane anéyemaka po'ínuhiko xâne ikútípasikovoviti hokopâti ne hó'e úti. Anéyemaka íhae Kerêta yoko íhae Árabea. Ná'íkopo kixóvotiye kamínoake póhutihiko úti ya vemó'uke koyuhoâti koêku ne hána'itínoe itúke Itukó'oviti? —kixókokone.

¹² Koati yupíhováti iyúpaxeovahiko. Akó'oti exína isóneuhá kó'inokeneye. Hara kixókokohiko:

—Kútímea kixó'eko rá'a? —koéhiko.

¹³ Itea ápemaka po'ínuhiko xâne koemóke'eati, koyuhoâti itúkeovo kohihíketai, kó'inokeneye neko yúho.

Koyúho ne Péturu nonékuke xanéhiko

¹⁴ Ina exepúko ne Péturu yóko'omaka ne unzé koeti ápostulu. Ina kohonóko emó'u koyúhoyea ne Péturu. Hara kôe:

—Itínoe iyénonjapa júdeu, keánemaka uhá ketínoe íhae Njeruzálem, konókoti yéxi koeku rá'a. Ivévaka ra yúnzo: ¹⁵ Haina kohihíketai úti kuteâti iséneunovínoe, vo'oku nóveiko óra ya yupóniti rakéne. ¹⁶ Itea enepora koekúti, énomone ne kíxone yuho porofeta Njôe koyúho emó'u Itukó'oviti xapa xâne mekúke, enepone koéti:

¹⁷ “Yaneko káxehiko tumúnekemo uké'eyea ra mêm, mbahúkotimo Sasá'iti Omínjone ovo'ó kó'iyea ne uhá koeti xâne” koe Itukó'oviti.

Ina koe'íkomaka:

“Koyuhoâtimo xi'ixaxapa, hóyeno yoko sêno, koekúti ngóuhapu'ikinoake. Enepone inámatiko xâne xepákukenoe, apétimo noíxone ukeâti njokóyoke. Kene ne yéketenohiko, yunzoíkoatimo ya hopúneke. ¹⁸ Koánemaka xapákuke ovónje, hóyeno yoko sêno, mbahúkotimo Sasá'iti Omínjone ovo'ó kó'iyea yaneko káxehiko, ínamo okoyúhohiko emó'um. ¹⁹ Apétimakamo iyupánevoti índuke ya vanúke koánemaka yara poké'e, hoénaxovope njunáko, íti, írúmene yúku yoko énoti kuríhoe. ²⁰ Ipukóvotimo ne káxe. Kene ne kohé, kutí koetimo harára'iyea íti koati tumúneke símeovo neko hána'iti teyonéti káxe yúhoikopeakumo Itukó'oviti ra xanéhiko yara kúveu mêm vo'oku kixoku itúkeovo. ²¹ Itea itóvotimo ne uhá koeti xâne ikoseánaxovoti Itukó'oviti” koe yútoe. *Njôe 2.28-32*

²² —Itínoe hóyeno íhae Izaráe, yakámokenonu. Enepone Jesus íhae Nazáre, koati hóyeno éxokopikeneo Itukó'oviti itúkeovo ukeâti ya xokóyoke vo'ókuke ne iyupánevoti ítuke, koane vo'ókumaka ne koekúti ákoti po'í itoâti itúkea xepákukenoe, hoénaxovope xunako Itukó'oviti xokóyoke. Koati Itukó'oviti ko'ítúke xokóyoke, itúkinoake Jesus neko hána'iti iyupánevoti xepákuke. Yoko koati yexoâtínoe kaná'uyea ra koekúti. ²³ Itea kóyeane képekinoe nekóyo. Koati xâne ákoti panápu ítuke kuruhúxinopeano. Itea yaneko kiri'ókokoano, koati kousókovoti isóneunoa Itukó'oviti ukeátinekeneye, enepone heú kixoâti éxea ne koekúti tumúneke ápeyee. ²⁴ Enepone képeunoe, koéxepukopa Itukó'oviti yaneko uke'éxinoa xunako pevóti. Koáhatai akó'oti omotóva óvoheixea pevóti ne Jesus, ²⁵ kuteâtimaka koêku ya yútoeke Ndávi enepo koyuhó'iyea koêku mekúke. Énomone ne koéti:

“Kóyekune ne Únaem njokóyoke. Anéye njêrereke koxunákonuti, ákoinoke íngarakapu.

²⁶ Énomone elókeino ongóvo. Énomonemaka ipúhikino mbahákuke ne hána'iti elókeo ongóvo. Koane énomonemaka ngúxoixino enjépukopeamo ungópea xapa ivokóvoti.

²⁷ Vo'oku ákomo kurí íxenu xapa ivokóvoti, íti Únaem, koane ákomo síkea uké'eyea ra múyom xoko engóxovoku, undi Sasá'iti Yovóxe. ²⁸ Hara yévekonu xêne yonópoti xoko apéyeeati ákatinemo hunókoku xikóyoke. Koati ákatinemo hunókoku ne elókeo ongóvo enepo angahá'inepopine” kôe yútoeke Ndávi. *Sáramu 16.8-11*

²⁹ Ina kixoá'íkomaka Péturu:

—Itínoe iyénonjapa, ngáuhapu'ikinapeavo koêku ne Ndávi, eneponeko teyonéti voxú'íkene ivokóvoti koane ekoxóvoti mekúke. Yoko anéyeiko ne ekóxovoku tukú koeti kó'oyene yara poké'eya úti. ³⁰ Koati porófeta ne Ndávi koyúhota koekúti noíxone xoko Itukó'oviti ávoti simápu kaxéna. Epó'oxo éxoamaka yanekóyoke ápeyeeamo póhuti ámoripono natúxotimo xapa xanena úti, kuteâti koeku yuhó'inoa Itukó'oviti kó'iyeanemoye. Yoko itúkino Itukó'oviti koati yuhóti, exókoati ákoyeamo aúkapa ikéne neko emó'uino. ³¹ Koati vo'oku ínixea Ndávi koekúti yanekóyoke ávoti simápu kaxéna, énomone koyúhoinoa ya yútoeke exépekopeamo ne Mésiya ukópea xapa ivokóvoti enepo koyúho ákoyeamo kurí íxa Itukó'oviti ne ovóxe ya xapa ivokóvoti, koane ákoyeamo áuke'e ne múyo. ³² Yoko enepora Jesus, énomone ne koéxepoepo Itukó'oviti. Noínjopa, koane noíxopamaka uhá koeti nza'ínehiko. ³³ Kó'oyene hanekóxopone éxopeke Itukó'oviti xoko ivátakoku kapáyasokopone Itukó'oviti. Yoko kóusokinokoneane Jesus neko yuho Há'a yanekóyoke, enepo itúko koati emó'úti pahúkinoveamo ne Sasá'iti Omíxone. Énomone ra neíxoneno, koane kémoneno kó'oyene. ³⁴ Énomone kíxo yútoe Ndávi. Vo'oku haina Ndávi okopóno vanúkeke yanekóyoke, itea énomone yutoxínovea ra emó'úti koéti: “Hara kíxo Itukó'oviti ne Únaem: ‘Ívétakapa énjepeke ³⁵ tukú koeti simapúne kaxena mboréxeopikumo itíkivo koati payásoti náti ya uhá koéti, ínamo ipuyúkeana nenékuke ne uhá koeti koékuti okopópiti’ ” kôe. ³⁶ Ngahá'a ú'uhapu'í ngíxinopeano, uhá ketínoe íhae Izaráe, motovâti ákoyea oxéne ákoyea yakútipoa ne yunzó'ínopi itúkeovo Jesus, enepone képeu, poréxovike Itukó'oviti itúkeovo Vúnae koane Mésiya, enepone páho koíteovovi — kixovokoxoane Péturu.

Ahíkovo mopo'áti mili xâne ya iháke Jesus

³⁷ Koeku kámea yuho Péturu neko xanéhiko, yupíhova ikótivexea isóneuke. Ina kixohíko Péturu yoko po'ínuhiko ápostulu:

—Itínoe viyénoxapa, na vákoeneye?

³⁸ Ina yumopá Péturu:

—Konokoáti ikétivexinoe iséneuke ne pehúnevo koane kiríkopi. Konókotimaka yáhíkivo ya iháke Jesus Kristu, motováti kotúyopinopea ne pehúnevo, pèhutinoe. Yane ínamo nemuká ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovo'ó kó'iyepinoe. ³⁹ Koáhati itínoe kixo ne Itukó'oviti koyuhôa yanekóyo ápeyemo kouókinoake ne yúho. Koane koati xi'ixaxapa kixómaka, koánemaka uhá koeti po'ínuhiko ákoti maliká'avi, koêkuti iháxiupomo Vúnae Itukó'oviti xapákuke —kíxovokoxoane Péturu.

⁴⁰ Enómaka po'i yúho kuteáti, koyuhó'inoati emo'u Itukó'oviti, koane enekoátihiho. Ina kixovókoxopamaka:

—Hako kitipásea ne xanéhiko apéti koeku kó'oyene, enepohikone váhere kixoku itúkeovo yonópotimo ipihóponovokutike —kíxovokoxoane.

⁴¹ Enepohikone xâne kutipeáti yúho, áhikovohiko ya iháke Jesus. Yaneko káxe koati kuri'úxovoti ne xâne kutípoti Jesus. Kalíhanini itóponea mopo'áti mili xâne neko inámati ahiúti yanekóyoke.

Kixoku itúkeovo ne inúxotihiko hokópoti Jesus

⁴² Enepohikone kutípoti Jesus, koati yuixóvati ne ihíkavoti ihikaxoake ápostuluhiko, koane ainovo póhutine yónoku isóneuhiko ikéneke Vúnae ákoti ihaxákexekakaka. Kóyekunemaka ho'úxinovohiko níkea páum, puyákoponeovoke okovo ivókinovovi Jesus, koane itúkeamaka orásaum. ⁴³ Koati hána'iti téyeya Itukó'oviti póhutihiko neko xâne. Enómaka iyupánevoti itúke ápostuluhiko, koane po'ínuhiko itone itúkea kuteáti, hoénaxovope xunako Itukó'oviti xokóyoke.

⁴⁴ Kaha'iné kixókokohiko neko kutípoti Jesus. Ákomaka kamáxatikaka. Póhutihiko, kutí kíxoa itukemaka po'ínuhiko neko apeínoati. ⁴⁵ Kaváneahikomaka ne poké'exa yoko po'i apeínoati, ina porek'éxoa ésa'i ne apéti nókone xapákuke. ⁴⁶ Uhá koeti káxe, kutikokó koe yónoku isóneue ikéneke Vúnae koeku ho'úxeovo témpuluke, enepone hána'iti imokóvokuti. Kene ya óvokukehiko, ho'úxinovo níkea páum, puyákoponeovoke okovo ivókinovovi Vúnae. Koane enepo níkohiko, koati elóketi okóvo, koane póhutine yu'óxoku isóneuhiko itukeke Vúnae ⁴⁷ xaneáti iháyu'ikeamaka Itukó'oviti. Ínixoa uhá koeti xâne unako koêku neko kutípoti Jesus. Yoko uhá koeti káxe, kuri'uxinoa Vúnae po'ínuhiko xâne, enepohikone koítovone ya pahúnevo koeku kutípea.

3*Koitóvokono ne hóyeno mohéveu*

¹ Yane píhóne ne Péturu yoko Xuâum hána'itike imokóvokuti ya mopo'áti ôra ya kíyakáxe, orana itúkopehiko orásaum ne júdeuhiko. ² Yoko ápe hóyeno omeátinekene itúkeovo mohéveu. Heú koeti káxe ómeokono neko hóyeno xêrerekuke pahapéti iháxoneti “Uhé'ekoti”, enepone pahapetea kíndana ne hána'iti imokóvokuti, motováti épemea tiúketi xanéhiko urúkovotiya. ³ Noixoâne hóyeno úrukeovome ne Péturu yoko Xuâum, épemoane tiúketi. ⁴ Yane pono-ponó kixínoane úke Péturu yoko Xuâum, ina kixôa Péturu:

—Yokómomovi.

⁵ Ina komomá hóyeno. Koati kuxoáti ápeyeya póneake evo Péturu. ⁶ Ina kixôa Péturu:

—Ako ndiúketina, itea enepone apéti njokóyoke, énomone mboréxopi: Ya iháke Jesus Kristu íhae Nazáre, yexépukapa yenápa —kíxoane.

⁷ Ina namukêa vó'u éxopeke neko hóyeno huvo'óxoa exépukopea. Énomone yaneko ókoku ôra, xunápone anu hêve, koane hêve. ⁸ Xépu koépone ne hóyeno, yane turíxovone yonópea. Xané kixone evo Péturu úrukeova ne hána'iti imokóvokuti. Koati talakíxovoti koane iháyu'ikea Itukó'oviti neko hóyeno. ⁹ Noixoâne uhá koeti xanéhiko koeku yonópea koane iháyu'ikea Itukó'oviti. ¹⁰ Exó kixóponoanehiko itúkeova neko épemokenati ivatáheixoti xoko pahapéti iháxoneti “Uhé'ekoti” nonékuke ne hána'iti imokóvokuti. Koati hána'iti iyúpaxevahiko, koane ako éxinahiko isóneue kó'inokeneye.

Koyúho emo'u Itukó'oviti ne Péturu hána'itike imokóvokuti

¹¹ Ako kurika Péturu yoko Xuâum neko hóyeno. Noixoâne xanéhiko neko koekúti, uhá kôe éhahikinovo evo Péturu xoko óvoheixoku yane varánda iháxoneti varándana Salúmaum. Koati ákoti exínahiko isóneue neko koekúti. ¹² Noixoâne Péturu ne êno xâne keno'ókinoatihiko, ina kôe:

—Itínoe iyénonjapa íhae Izaráre, na koeti iyípaxinova ra koekúti? Na koeti ínainonoe kemómovi kutí'iyeya koati xunako úti, áko'o sasá'iko úti veínokono yonópinoke ra hóyeno?

¹³ Koati Itukó'oviti, enepone Unae voxúnoekene Ábraum, Izáki yoko Njáko, kahaná'iko Jesus,

enepone sasá'iti ovóxe, kirí'oenoemaka payásotihiko pahúkoti, yaneko keyuhôa nonékuke Pilátu ákoyea yakáha'a itúkeovo netínanoe. Yoko mani úsotine isóneu Pilátu kuríkopea. ¹⁴ Itea itínenoeko ako akahá'a neko Sasá'iti koane Ponóvoti páhoenoví Itukó'oviti. Ya koékuni itúkeovo énomone yépemo kuríkopeokono, itukóvó koe koépekenati yépemonoe. ¹⁵ Itínenoeko koepékoa ne Porexó'oviti vápeyea. Itea koéxepukopa Itukó'oviti ukópea xapa ivokóvoti. Yoko noíxopa úti yaneko exepúkope, epó'oxo koati koyuhóati úti xapa xáne kaná'uko ne noíxone úti. ¹⁶ Koati vo'oku iha Jesus, epó'oxo vo'oku kúveova hóyeno, ene kutí'ino unatípoti rá'a, kuteáti koeku neíxi kó'oyene koane yéxi. Ngoé'epepo, koati vo'oku kúveovo Jesus unatípinoke nenékuke, uhá ketínoe.

¹⁷ —Itínoe mbo'ínuhiko, énjoa kíxineye Jesus vo'oku ákoyea koati yéxi koéku ne íti. Kúteanemaka koéku ne natina úti. ¹⁸ Itea kó'inokeneye, koati kousókoati Itukó'oviti ne yúho, enepone ipuhíkeati pahákuke uhá koeti porófetahiko koyúhóti emó'u Itukó'oviti xapa xáne mekúke. Koyúho nekóyohiko kónokea koítoponeovo kotívete ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xáne. ¹⁹ Énomone ngixínopinoe kónokea ínixepivo itíkivo pahukóvoti koane ípeki iséneu koane kixeku itíkivo motováti sasá'itea pehúnoe ²⁰ inamo parexápi Vúnae Itukó'oviti úhepepea iséneu ikéneke, epó'oxo pahukínopeatinoemo ne Mésiya, enepone Jesus, noívokoenopinoe Itukó'oviti itúkeovo koítóvoviti, uti xáne. ²¹ Eneponé'e, koati konókoti pihópea vanúkeke imókonomo simápu kaxena ikó'inamakopeovo uhá koeti koekúti, kuteátimaka koéku neko yuho Itukó'oviti ya xokóyoke ne porófetahiko, enepone sasá'iti ovóxe koyuhó'iyeti emó'u xapa xáne mekúke. ²² Yoko enepone Muíse, koati koyuhó'iyeti koéku mekúke ya yútoeke. Énomone ne koéti: “Xapákuke viyénoxapa, apétimo po'í hóyeno kuteáti úndi, noívokoemo Itukó'oviti itúkeovo porófeta koyuhó'iyeti emó'u xapa xáne. Uhá koeti kémone xokóyoke, konokoátimo itíki. ²³ Kene uhá koéti xáne ákoti akutípea, koepékokonotimo. Yane áko'onemo xapákuke xanena úti” koe yúho. ²⁴ Haina póhutine Muíse koyuhóa koéku ra káxehiko simokune úti, itea koyúhoamaka uhá koeti po'ínuhiko porófeta ukeáti kaxénake Samúe. ²⁵ Itínoe iyénonjapa, yaínovone namukópati kíxone neko yútoe porófetahiko. Enepone yuho Itukó'oviti xoko voxúnoekene, itínoemaka kíxo. Énomone neko yuhó'ino Ábraum enepo kixóa Itukó'oviti itúkeovono vo'ókuke ne ámoriponomo ápeyamo unako koéku ne uhá koeti koékuti kó'iyevovoku xáne yara kúveu méum. ²⁶ Yaneko koéxepukopeaku Itukó'oviti neko Sasá'iti Ovóxe, pahúkinopeanoeko inúxotike, kaha'ainopiti unatíyeya kékú ya koeku kirikopinoe váhere kixeku itíkivo —kíxovokoxoane Péturu.

4

Ika'ákovone Péturu yoko Xuúum

¹ Ixómoiko koyuhó'inoe evo Péturu neko xanéhiko, simóne inuxínotihiko júdeu hó'eke, koáne ne tuti húndaruhiko koyonoáti neko hána'iti imokóvokuti, yóko'omaka ne evo sadúseu, enepohikone júdeu ákoti akutípo exépuhíkopea ivokóvoti. ² Yoko koati yupihóvatihiko ákoyea aúhepe isóneuno evo Péturu vo'oku íhikaxea xanéhiko koéku ne exepúkopeati ukópea xapa ivokóvoti koeku koyúhoinoahiko exépuhíkopea Jesus. ³ Yane iká'akonehiko evo Péturu koane kuríkoanehikomaka ika'ákovokutike tukú koéti yuponíne, vo'oku koati kiyotíne káxe yanekóyo. ⁴ Itea éno kutípoti yuho Péturu xapákuke neko xáne kamokénoati. Kalíhanani itóponea singu koeti mili hóyeno uhá koéti neko kutipoáti.

Péturu yoko Xuúum nonékuke koati payásoti yúhoikovoku júdeuhiko

⁵ Yuponíne, ho'úxovone ya Njeruzálem ne payásotihiko júdeu, yóko'o ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti júdeu, koáne ne éskiriba, enepohikone íhikaxoti yútoe Muíse. ⁶ Ápemaka Ána, enepone koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, koane Kaífa, yoko Xuúum, Alíxandere, koane uhá koeti iyénoxapa neko koati payásoti sasedóti. ⁷ Ina omokóno ne Péturu yoko Xuúum nonékuke uhá koéti neko payásotihiko, motováti épemo'ikeokono. Hara kixókono:

—Na úkea xináko itíki ra íti? áko'o kuti pahukópi itíki?

⁸ Yoko koati xúnati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko Péturu. Hara kíxovokoxoa:

—Itínoe payásoti xapákuke úti, koane itínoe po'íhiko pahúkoti xapákuke úti, ⁹ koati vo'oku koíteovokono hóyeno ka'arínéti, kutí'inoe yomónutinoe yáye yuhoíkovokutike, yepemó'ikonuti, úndi yóko'o ra nza'íne, keha'áti yéxi kixókono koíteovokono. ¹⁰ Ngahá'a yéxi koéku, uhá ketínoe yáye, koánemaka uhá koéti ne íhae Izaráe, íteovone ra hóyeno nenékukene vo'oku xunako Jesus Kristu íhae Nazáre, eneponeko képeunoe, enepone koéxepoepomaka Itukó'oviti ukópea xapa ivokóvoti. ¹¹ Enepora Jesus, koati pivoátinoe, kuteáti koeku mopó'i noívokoxine itúkoti péti. Itea enepone pívonenoeko, ainovó koe énomone itukóvovo koati turíxeovoku uhá koeti, kuteáti koeku koati inúxoti mopó'i turíxeokonoke péti. ¹² Epó'oxo ako ápahuina motováti koíteovovó ákoti itukapu Jesus. Vo'oku ako po'í íhae pónevike Itukó'oviti xapákuke íha xáne

ya uhá koeti kúveu mêum, porexó'oviti víteovo ya pahúnevo úti, ákoti itukapu iha Jesus — kixovokoxoane.

¹³ Noixoâne pahúkotihiho ákoyea píkone koyúhoyea ne Pêturu yoko Xuâum, koane ákoyea itúkapu xâne payásoti koane hainá'iyeamaka hóyeno ênoti íhikauvo, yupíhova iyúpaxevahiko koane ivávakea itúkeovo ha'íneheixone Jesus yanekôyo. ¹⁴ Noixoâne tutíhiko júdeu neko hóyeno itóvotine xêrerekuke evo Pêturu, ako vekínoaku emó'u okópea. ¹⁵ Ina pahukópohiko evo Pêturu ipúhíkoyea yuhoíkovokuti, ina kixokókohiko:

¹⁶ —Na víxaye ra hóyenhohiko? Vo'oku éxoane uhá koeti ko'óvokuti yara Njeruzálem koêku ne hána'iti iyupánevoti ítuke. Ako oxéne koyúhoyea úti ákoyea akána'u. ¹⁷ Poéhaneikopo vípíkae maka hákone yupihóvo itáhineyera ra koekúti xapákuke xanéhiko, koane maka hákone koyuhó'iyea koêku ne Jesus xapa xanéhiko —kixókokonehiko.

¹⁸ Ina ihaxíkópohiko Pêturu yoko Xuâum koane kíxea:
—Hákonenoe keyuhôa koane hákone íhíkexo koeku Jesus.

¹⁹ Ina yumopâ Pêturu yoko Xuâum:
—Ítikina isénevo póneovoku ra koekúti nonékuke Itukó'oviti itúkeovo itínoe kónoko kutípea úti, áko'o itúkeovo Itukó'oviti. ²⁰ Na kixoaýe ákoyea vokóyuhua ne noíxone úti koáne ne kámone úti? Koati konokoâti koyúhoyea úti —koénehiko.

²¹ Ápemaka po'i yuhó'ino evo Pêturu ne pahúkotihiho kahá'ati ípíkae. Yane koyúhoinoamaka kixokukihoko okoyúhopomaka koeku Jesus. Yane kuríkopanehiko. Akó'oti inixâhiko oxéne ipíhoponea vo'ókuke ne xanéhiko. Koáhati ainóvoti ihayú'ikoti Itukó'oviti vo'oku ítuke evo Pêturu koitóva neko hóyeno. ²² Yoko anú'ukone koarenta koeti xoánaena ne hóyeno iyupaxó kó'inoke xanéhiko vo'oku kixókono ku koíteovokono.

Itúko orásaum ne kutípoti Jesus

²³ Kuríkópokonone evo Pêturu yoko Xuâum, hane yonópo xapa po'ínuhiko kutípoti Jesus. Éto'okopahiko uhá koeti yuhó'inoa tutíhiko sasedóti inuxínoti xanéhiko hó'eke, yóko'omaka ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke júdeu. ²⁴ Kamoné'ehiko yuho evo Pêturu, kutikokó kôe isóneu uhá koetihiho yúho'ixea Itukó'oviti ya orásaum. Hara koe yúho:

—Íti Vúnae éxoti koeku uhá koeti koekúti, itíne pahukôa apé kó'iyea ne vanúke, koáne ra poké'e, koane uhá koeti ovâti. Itínemaka pahukôa ápeyera úne ya mar koane uhá koeti ovâti. ²⁵ Ítimaka itukôa yúho ipuhíkeati pahákuke ne yovóxe mekúke, enepone voxú'ikene Ndávi, yaneko ikoyúhoxoa Sasá'iti Yomíxone. Énomone ne koêti:

“Na koeti ímaikexinovo ne xanéhiko ákoti éxa Itukó'oviti? Na koeti kenó'okino isóneuke kahá'ayea okópea ne ákoti itá okópea? ²⁶ Ho'úxovonehiko ne nâti yara kúveu mêum koánemaka ne po'ínuhiko pahúkoti, ho'uxínovotihiko okópea Vúnae Itukó'oviti yoko Noífovokoe, enepone Páhoe koíteovo xâne yara kúveu mêum” kôe. *Sáramu 2.1-2*

²⁷ —Yoko koati kaná'uti kó'iyeaneyea, vo'oku yara pítivokona úti, ho'úxovonepepo xâne okópea Sasá'iti Yovóxe, Jesus, enepone Neívokoe koane Péhoe koíteovo xâne yara kúveu mêum. Énomone neko Êrodi yoko Ponsiu Pilátu xaneâti ne xanena úti, uti íhae Izarâe, yóko'omaka ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu íhae Izarâe. ²⁸ Ho'úxinova ípihea tumúne ne isóneu, itea enepone uhá koeti ítuke, ainóvoti koeti koati kousókoati ne ovoti iséneuke ukeátinekene, iti Itukó'oviti. Koati koekúti kousókovoti ya xinákoke. ²⁹ Kó'oyene Unaém, yokómoma kixoku ípíkeovihiko. Peréxavi vitúkeovo koati ákoti píkone koyúhoyea uti yemó'u, uti yovóxe. ³⁰ Iké'itukexa xináko keítivoa ne ka'arineti, koáne ya íháke sasá'iti Yovóxe Jesus, itika iyupánevoti koane po'ínuhiko koekúti ákoti itoâti ítúkae, hoénaxovope ne hána'iti xináko —koénehiko ya orásaum.

³¹ Uke'éxone ítúkae orásaum, iyúyo neko ho'úxovoku. Koáhati xúnati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko póhutihiko koxé'u. Koane ákohiko píka koyúhoyea emo'u Itukó'oviti.

Kixoku itúkeovo neko kutípoti Jesus

³² Uhá koêti neko êno xâne kutípoti Jesus, poéhane yónoku isóneu, koane kutikokó koe áha itóponea ikéneke Vúnae. Ako ápahuina kamá'ati ítukevo xapákuke, koane kutí kíxeahiko ítúkenemaka po'ínuhiko. ³³ Koati ênoti xunako Itukó'oviti xokóyoke ne ápostulhiko koyúhoyea xapa xâne koêku exépukoyea ne Vúnae Jesus ukópea xapa ivokóvoti. Koane koati hána'itimaka itipánevoti ukeâti xoko Itukó'oviti oúkeke póhutihiko koxé'u neko xâne. ³⁴ Ako ápahuina ikonóko'ikovoti xapákuke vo'oku enepohikone apêti poké'exa, itukovo po'i óvokuhiko, kavane ítukevo. ³⁵ Kene ne tiúketei ésa'i vâne, kuríkopoona xoko ápostulhiko. Ina porekêxoahiko ne ikonóko'ixovoti xapákuke. Yoko nókone póhutihiko koxé'u exôa námoe.

Póreu Mbaranâbe

³⁶ Xapákuke neko xâne, ápe hóyeno koéhati Yúse. Itúkinoa ápostuluhiko yonópoku íha. Mbaranâbe íhaxopeahiko. Yoko “kotíu'ikoti okovo po'ínuhiko” koêti neko yonópoku íha. Enepone hóyeno, hane itukóvo levíta íhae Xípere. ³⁷ Ápe poké'exa vâne, ina kuríkopoona ne tiúketei, ésa'i ne vâne, xoko ápostuluhiko.

5

Anánia yoko Sáfira

¹ Ápe hóyeno koéhati Anánia kavánetimaka poké'exa. Sáfira koéha yêno, ha'íne yaneko kavaneáne ne poké'exa. ² Itea véyoa Anánia poixo'o ésa'i neko poké'exa, itúkoti kounae. Kutikokó koéhiko isóneu neko hóyeno koane yêno véyeya poixó'o neko tiúketi. Kene háxa, kuríkopona xoko ápostuluhiko itúkoati heú kixóati kuríkoepa ésa'i neko vâne. ³ Ina kixóa Péturu:

—Ananiyá, na koeti sikovó ké'ino Satánae ípihea semekénovo'iti iséneuke? Koati itúkoheinovoti Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koeku he'ono'ú kíxi víyi poixo'o ésa'i ne peké'exa!
⁴ Avó'o yakavánae ne peké'exa, koati itikene. Koane koeku keványei, ítekiokone ne tiúketi ésa'i. Ákoni okónoko itikivo herú kixepoáti kiríkopi. Na koeti ápeino iséneuke kíxineye? Koati Itukó'oviti váherexino íteki koeku simíkikixi, kene haina xâne kíxéneye —kíxoane.

⁵ Kamoáne Anánia neko emo'u Péturu, íkorokovone poké'eke, yane ivókovone. Yupihovó koe píkeahiko uhá koeti kamoáti neko koekúti. ⁶ Yane kenó'okone homoêhouhiko ramápu'ikea ina ekoxóponoahiko.

⁷ Kalíhanini itóponea mopo'áti óra ikénepo, simónemaka yêno ne Anánia. Yoko ako éxea koêku neko íma. ⁸ Ina kixóa Péturu neko sêno:

—Koati yé'akeneoxoye ésa'i keványei ne peké'exa, íti yoko íme?

Ina yumopá sêno:

—Énomone koati yé'akeneye.

⁹ Ina kixóa'ikomaka Péturu:

—Na koeti kutipasí ké'inoa ne íme kehá'ayi yopósi'okivo Sasá'iti Omíxone Vúnae? Harakénepo ra homoêhouhiko ekoxóponoati ne íme. Kó'oyene ití'ikomo kíxónehikoye —kíxoane.

¹⁰ Koati énomone yaneko óra, íkorokovone poké'eke neko sêno nonékuke Péturu, ivókovone. Ina urúkopovomaka neko homoêhouhiko, inú'ikopanemaka neko sêno ivokóvotine. Yane ekóxoponoanemaka xêrerekuke íma. ¹¹ Yupihovó koe píkea heú koeti neko kutípoti Jesus koánehikomaka uhá koeti eyekóxoati neko koekúti.

¹² Éno iyupánevoti ituke ne ápostuluhiko xapákuke neko xanéhiko, ákoti po'í itukoáti kuteáti, éxokovope xunako Itukó'oviti xapákukehiko. Yoko ixómotihiko ho'uxóvo yane hána'iti imokóvokuti xoko varánda iháxoneti varándana Salúmaum. Yoko kutikokó koe isóneu ikéneke Jesus neko uhá koeti kutipoáti. ¹³ Kene po'ínuhiko xâne ákoti itukápa ne ha'ínehiko, píkoa ánavokoxeova neko kutípotihiko Jesus. Itea kóyeané téyehiko koane ínixea itúkeovo itípakovotihiko. ¹⁴ Yoko inamá'axo kuri'úxovo neko éno xâne hokópoti Vúnae Jesus. Koati éno xâne, hóyeno koánemaka sêno, ho'uxínovati ne ituke Vúnae. ¹⁵ Ápemaka xâne ka'aríneti omonéti hiko ya none ovokúti, ixané kixókonomaka ipéna, áko'o itukovo poúke, kuxoáti itóponeameamo yúkurea Péturu koeku vékea motováti koítevokonohiko ya aríne. ¹⁶ Enómaka xâne ukeáti po'ínuhiko pitivóko ákoti ahíka Njeruzálem, omotíhiko ka'aríneti yoko xâne úroveo ndémoniu. Heú koéhiko koítevokono.

Ika'ákokono ápostuluhiko

¹⁷ Yanê'e, eneponeko koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, koane uhá koeti ha'ínehiko, ímaikinovo ápostuluhiko vo'oku íyokeovahiko ne itone itúkea. Yoko áinovohiko sadúseu neko imaíkinovati. ¹⁸ Yane namúkohiko evo ápostulu, ina kuríkóa ika'ákovokutike. ¹⁹ Itea yaneko yóti, símoa ánjuna Vúnae, mihe'ókopoinoati páhapetea ika'ákovokuti, ina omopá meúkeke koane kíxehiko:

²⁰ —Pihépanoe. Hane yenápa hána'ítike imokóvokuti. Yokóyuhopoinoa xanéhiko uhá koeti koêku ra inámapoti apéyati ukeáti xoko Jesus —kíxoane.

²¹ Kameánehiko neko emo'u, pihóponehiko. Ehá'axo yúponi, úrukopovanehiko neko hána'iti imokóvokuti. Yane óvane íhikaxopeamaka.

Yoko simoné'e yuhoíkovokutike ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, koáne ne ha'ínehiko, yane ho'úxoane uhá koeti neko tutíyehiko ováti ne koati payásoti yúhoikovoku júdeu, ina pahukóhiko veyopónoati ne ápostulu ika'ákovokutike. ²² Itea simoné'e ika'ákovokutike ne húndaruhiko, páhoehiko veyóponea ne evo Péturu, áko'onehikoya ne opósiu. Yane kayú koéponehiko xoko pahukoáti hiko. ²³ Hara kíxovokoxopa:

—Símo úti ya ika'ákovokuti, títi kóye exéxeovo páhapetea. Koáne ne koyónoti, ápehiko pahapétike, itea mihe'ókoane úti, ákone apétiya —kíxovokoxopane.

²⁴ Enepone tuti húndaru koyónoti hána'iti imokóvoti, yóko'omaka ne tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeuhiko hó'eke, kameánehiko yuhópo, ákone éxina isóneu koêku ne ápostuluhiko áko'oinokenehikoya. ²⁵ Yane apé koéne eyékovokonoati. Hara koe yúho:

—Enepohikone hóyeno iké'aenoe, harakóxoponehikomaka hána'ítike imokóvokuti íhikaxopotinemaka xanéhikoya —koéne.

²⁶ Yane pihónehiko ne húndaru koyonoâti ne hána'iti imokóvokuti, koánemaka ne payásoti húndaru inuxínoati, ina veyopónoa ne ápostuluhiko, itea itupa'ii kíxoahiko. Koáhati pikotíhiko hepókeokono, eneponi vaheréxina ítuke, vo'oku itúkeovo kotíxone xanéhiko ne evo ápostulu. ²⁷ Ina omáhiko húndaru nonékuke uhá koéti neko pahúkotihiho ovâti ne koati payásoti yúhoikovoku júdeu. Ina kixohíko ápostulu ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti xanéhiko hó'eke:

²⁸ —Pahúkopinepepo úti ákoyeane íhikexa koeku Jesus, itea inamá'axoneoxo ketahíneanoe ra íhíkavoti xapa ko'óvokuti yáye yara Njeruzálem. Haina póhutine, itea ípe'okoveamaka itúkeovo úti koepékoa ne hóyeno —kíxoanehiko.

²⁹ Ina yumopá Péturu koáne ne po'ínuhiko ápostulu:
—Yusikóne vitúkea páhoenovi Itukó'oviti yaneko vitúkea páhoenovi xáne. ³⁰ Enepone Itukó'oviti, kutípone voxúnoekene, koéxepukopo Jesus, enepone képeunoe ya kuruhúke. ³¹ Kapáyasokopamaka Itukó'oviti ya xunákoke, itukópati natina úti yoko koitóvoviti, maka enepone viyéno íhae Izaráe, ikátivexane isóneuke ne pahúnevo, koane kuríkanemaka, koane katúyapinanemaka Itukó'oviti ne pahúnevo. ³² Koati koyuhoâti úti xapa xáne kaná'uko ne koekúti noíxone úti, koane koati kouhápu'ikoatimaka Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone poréxoake Itukó'oviti ne xáne itukeâti emó'u —kíxovokoxoane evo Péturu.

³³ Kamoáne pahúkotihiho xapa júdeu yúho ne ápostuluhiko, yupihóvó koéne ímaikinova koane kahá'ayeamaka koépekeahiko.

Yuhu Ngamálye

³⁴ Itea ápe hóyeno koéhati Ngamálye exepúkoti xapákuke neko pahúkotihiho. Yoko farízeu neko hóyeno, íhíkaxotimaka yútoe Muíse, epó'oxo koati téyone uhá koeti xáne. Ina pahúko kopúhikoati ne ápostuluhiko meúkeke koeku koyúhoyea. ³⁵ Ina kôe:

—Ítínoe iyénonjapa íhae Izaráe, neíxipa ne yáha itúkinoanoe ra hóyenhiko. ³⁶ Vo'oku ya káxehiko pihotíne, ápe hóyeno koéhati Teúda, itúkovoti payásoti, ho'úxoti koaturu séntu koeti xáne. Itea koépekokono neko hóyeno. Yane heú koéne itáhineyeya ne hokoâti. Ákone koyuhoâti, ukê'eyeane. ³⁷ Ikénépoke, ápemaka po'i hóyeno koéhati Njúda, íhae Ngálíleya, ya kaxénake kayúmadoxove xanéhiko. Enómaka xáne hokoâti, itea koépekokonomaka, koane heú koémaka itáhineyeya neko hokoâti. ³⁸ Énomone ngxínopinooe kó'oyene: Kíríki veð'u ra hóyenhiko. Síkeanehiko, Síkeanehiko, vo'oku enepo itukapu isóneuke xáne úkea ne yúho koane ítuke, uke'é koetímakamo. ³⁹ Itea enepo itukapu ukeâti xoko Itukó'oviti, ákonoemo itea yuké'exi. Neixapunoe, mará'ínamo itúkapu Itukó'oviti yokópo —kíxovokoxoane.

Yane heú koe ínixea unátiyeya neko yuhu Ngamálye. ⁴⁰ Ina íhaxíkopamaka ne ápostuluhiko. Yane yehépoke'exoahiko, ina íxikó'okoa ákoyeane okóyuhu koeku Jesus, yane kuríkopanehiko. ⁴¹ Ipuhíkopeane ápostuluhiko ne yuhoikovokuti, yupihóvó koe elókeyea okóvo vo'oku ínixea Itukó'oviti itúkeovo itoátihiko koitoponeovo kotíveti vo'oku íha Jesus kutí'inoke porexoâti vékeahiko. ⁴² Uhá koeti káxe yane hána'iti imokóvokuti, koánemaka ya ovokúti ya ovokúti, ákone áka íhikaxeahiko koane koyúhoyea koeku Jesus, enepone Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xáne.

6

Iná turixóvo ápeyeya ndeákinu

¹ Énomone yaneko káxehiko, tumúne yóno kurí'uxeovo xáne hokópoti Jesus. Itea enepohikone koyúhotei emo'u ngerêku kutípoti Jesus, kapáhakovo koane poé'ainoa isóneuke ne kutípotihiko Jesus koyúhotei emo'u júdeu, vo'oku uhá koeti káxe koeku pôrexeokono nókone ne po'ínuhiko ívokóvoti íma xapákuke neko kutípotihiko Jesus, ákone puyakóvoti okóvo nókone ne senóhiko koyúhotei emo'u ngerêku ívokóvoti íma. ² Yane ho'úxoane ndusé koeti íhikau Jesus uhá koéti ne po'ínuhiko kutípoti Jesus vo'ókuke ne koekúti, ina kixovókokoxoa:

—Ako yusíka kurí kíxea koyúhoyea úti ra emo'u Itukó'oviti xapa xáne motovâti yuíxeova úti koêku ne huvó'oxeokonoe xáne apéti nókone. ³ Neívakaxaikopo seti koeti hóyeno xepákukenoe, itínoe po'ínu úti xoko Vúnae. Konókoti itúkeovo hóyeno teyonéti, koati xúnatimaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke, koane éxotimaka itúkea isóneuke, motovâti poré'okea úti ra itukéti. ⁴ Kene úti, uti ápostulu, hara yuíxovomo úti vitúkea orásaum koane koyúhoyea uti emo'u Itukó'oviti xapa xanéhiko —kíxovokoxoane.

⁵ Ínixoa uhá koeti kutípoti Jesus unáko neko isóneuke ápostuluhiko. Ina noivókokoxo Etévaum, hóyeno koati kuvóvoti Itukó'oviti koane koati xúnatimaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke. Noivokoxohikomaka Filípi; Porókoru; Nikáno; Tímaum; Pármene; yoko Míkúlau, eneponeko íhae Antiokíya hokópoti hó'e júdeu yanekóyoke. ⁶ Ina omáhiko nonékuke ápostuluhiko itúkinoe orásaum koane ípihea vó'u tutúke haxakínoati ítuke Itukó'oviti yanekóyoke.

⁷ Tumúne yóno ukóponea ne emo'u Itukó'oviti. Kene ya Njeruzálem, koati kuri'úxovoti yé'akeneye ne xáne hokópoti Jesus. Ákomaka yumáxapu sasedóti, enepone inuxínoti jûdeu hó'eke, kutipóati ne ihíkavovoti koyúhóti koeku Jesus.

Omokóno Etévaum nonékuke koati payásoti yúhoikovoku jûdeu

⁸ Eneponeko Etévaum, koati iyúseoti ne hána'iti seánako yoko xunako Itukó'oviti xokóyoke koeku itúkea iyupánevoti xapákuke ne xanéhiko koánemaka po'ínuhiko koekúti, hoénaxovope ne hána'iti xunako Itukó'oviti xokóyoke. ⁹ Itea ápe ihikaxovoku hó'e jûdeuhiko iháxoneti “Íhikaxovoku xáne iteóvoti itúkeovo akaúti”. Ako tópi úkohikeaku neko xanéhiko yonóheixoati. Ápe ukeáti Síreni yoko Alíxandiriya, Silísea yoko Ázea. Koati okópoti Etévaum nekóyohiko. ¹⁰ Itea enepone hána'iti exóneti, poréxoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne Etévaum, yupihovó kôe anú'ukea éxone ne xanéhiko okopáti. ¹¹ Yane noixoãnehiko ákoyea ita, poréxonehiko tiúketi hóyenhohiko usó koyéti itúkoheyea koeku Etévaum. Hara koe yuhóhiko itúkoheyea koêku:

—Kámoa úti ra hóyeno váherexino yuhu Muíse koánemaka Itukó'oviti —koénehiko.

¹² Vo'ókuke neko yuhóhiko, ímaikexovo ne xanéhikoya, koánemaka ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti jûdeu yóko'o ne éskiriba, enepohikone ihíkaxoti yútoe Muíse. Ina namukóponohiko Etévaum, iyonoáti xoko koati payásoti yúhoikovoku jûdeu. ¹³ Simonéhikoya, ina pahúkôa neko hóyenhohiko itúkoheyea koeku Etévaum nonekúti. Hara koe yuhóhiko itúkoheyea koêku:

—Eneporá'a, ako áka váherexinoa emó'u ne hána'iti imokóvokuti, enepone sasá'iti óvoku Itukó'oviti, koánemaka ne Ponóvoti Kíxovókuti yútoe Muíse. ¹⁴ Vo'oku kámoa úti koyúhoyea kotóhinekoxopeamo óvoku Itukó'oviti ne hóyeno koéhati Jesus íhae Nazáre, koane ípokeamo kíxoku vitúkeovo, enepone páhoenoví Muíse vitúkea ya Ponóvoti Kíxovókuti yútoe —koénehiko.

¹⁵ Yoko uhá koéti neko ivatáhikoti kúveuke neko yuhóikovokuti, pono-ponó kíxínonehiko úke Etévaum noixeátihiko ne nône kutí kó'iyeané none ánju.

7

Yúho Etévaum

¹ Ina kíxo Etévaum ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke:

—Kaná'utimea ne yuhóhiko koêku ne íti?e?

² Ina yumopá Etévaum:

—Ítínoe mbo'ínu, keáne ítínoe teyonéti xapákuke úti, yakámokenonu. Eneponé hána'iti ihayú'iuati Itukó'oviti, kaútata'ixinovo voxú'íkene Ábraum yaneko ovo'íko Mezopotámiya tumúneke ípokopeovo ya Áram. ³ Hara kíxoa Itukó'oviti: “Ípíhiki poké'êxa koáne ya xapa iyínoxapa. Hara yenápa poké'ê enjokopikemo” kíxoane. ⁴ Yane ípúhíkopeane Ábraum ne poké'êxa kaúdeu yonópoti Áram. Ivokóvone há'a, ina íseópa Itukó'oviti yara poké'ê vóvoku kó'oyene. ⁵ Itea avo poké'êxa Ábraum yara poké'ê, muhíkova kalihú koeti itátane. Yane koyúhoinoa Itukó'oviti poréxeamo uhá koéti neko poké'ê, koane itúkeovomakamo ítuke amósenopono ikénepoke, upánini ávoyea xe'êxa yanekóyo. ⁶ Ina koyuhó'inoakomaka Itukó'oviti koékumo ne amósenopono ovó kó'iyeamo poké'ê ákoti itukapú ítuke, koane itúkeovomo kaútiya, yoko komóhiyeokonomo kúveu koaturu séntu koeti xoénae.

⁷ —Ina kíxoa'íkomaka Itukó'oviti: “Ímbihóponoatimo ne xanéhiko itukoátimo ákau ne yamósenopono. Ikénepoke, ínamo ípúhíkapea neko poké'ê. Yane itukoátimo ne mbáhoenoa ítúkea yáye yara poké'ê” kíxoane Itukó'oviti ne Ábraum. ⁸ Yane pahúkoane Itukó'oviti sirkunsidá kó'iyea ne Ábraum, koánemaka xe'êxa, yoko uhá koeti hóyeno xapákuke amósenoponomo, hoénaxovope itúkevohiko xanena Itukó'oviti. Ehane ápe Izáki, xe'êxa Ábraum. Oitú koené'ê káxe íke ípúhíkine, sirkunsidá kíxoane Ábraum. Paya'íne Izáki, ápe xe'êxa koéhati Njáko. Kene xe'êxaxapa Njáko, énomone neko ndusé koeti hóyeno, turi viyénoxapa.

⁹ —Eneponéhikokóyo, kavánehiko Yúse, enepone áti, xoko íhae Ejítu. Kíxínoakeneye, ahuxúkinovati okóvo neko áti vo'oku íyokeova kíxoaku há'a kátarakea. Itea ako kurí íxa Itukó'oviti ne Yúse. ¹⁰ Koitova ya uhá koeti kotíveti kíxókonoku. Poréxoamaka hána'iti itipánevoti koane exóneti nonékuke Farão, natina Ejítu, eneponeko poréxoti Yúse itúkeovo pahúkoti ya poké'êxa Ejítu. Poréxoamaka éxea koêku ne uhá koeti apéti óvokuke. ¹¹ Ehane ápe éno hímakati ya uhá koeti poké'êxa Ejítu. Enómaka kotíveti koekúti ya poké'êxa Kanám. Ákone níka neko voxúnoekeneya. ¹² Eyekóxoane Njáko ápeyee éno níkokónoti ya Ejítu, pahúkoane neko xe'êxaxapa, enepohikoneko voxúnoekene, píheaya. Yoko inúxotikone pahúkoaya. ¹³ Ya pí'apeke píhóhiko, ina etó'okoa Yúse itúkeovo koati po'ínu. Yane éxoane Farão neko iyénoxapa Yúse. ¹⁴ Pahúkoa Yúse neko po'ínuhiko veyóponea ne há'a, eneponeko Njáko, koane uhá koeti iyénoxapa. Yoko seténtai sinku koe uhá koéti neko iyénoxapa. ¹⁵ Yane ípokopovone Njáko ya

Ejítu. Énomone ivókopovo, koánemaka neko voxúnoekene. ¹⁶ Itea omópokonohiko mûyo ya Síkem ekóxoponeokono xoko uhôro kehoéti mopoíke, enepone váneu Ábraum xoko xe'éxaxapa Ému mekúke —kíxovokoxoane Etévaum.

¹⁷ Ina koe'íkomaka:

—Ye'éxovone kaxena kousokea Itukó'oviti neko koati emo'úti ákoti aukápapu, yuhó'ino Ábraum nóvo, yupihovó koéne ukóponea neko viyénoxapa ya poké'exa Ejítu. ¹⁸ Enoné'e xoénae ike ivókinevo Yúse, ehane úrukovo po'i pahúkoti. Yoko ako exa Yúse nekóyo. ¹⁹ Eneponeko náti, koati ahúkoti ya aupú'ikeati. Komohí kixo voxúnoekene, koane íkoitoponoahiko kotíveti. Pahúkomaka voxúnoekene kúrihikea neko inámatiko xe'éxa, kaha'háinoati ívohikeovo. ²⁰ Énomone yaneko káxehiko, ipúhikone Muíse. Yoko yupíhova itúkeovo koati exóketi kalivóno. Kúveu mopo'áti kohé, ítoa éno yoko há'a hé'onea óvokuke. ²¹ Ikénépoke enepo iyonôa huveóke, ipokôa hé'onoaku, ínixopa íhine Farão. Yane omópane óvokuke koexókexopati. Kutí kixópone koati xe'éxa. ²² Yoko aínovo exóneti ya Ejítu íhikaxokono neko Muíse. Koati hána'iti teyonéti nê'e, énoti xunáko ya koyúhoyeake koáne ya uhá koeti itúke.

²³ —Koarénta koené'e xoénaena neko Muíse, kenó'okone isóneuke kahá'ayea noíxoponea iyénoxapa, enepohikone izaraelíta. ²⁴ Yaneko noíxoponeaku, ápe hóyeno íhae Ejítu isúkoti izaraelíta ákoti évotikoake. Noixoáne Muíse, ina kotixôa neko izaraelíta vahéréxinokonoti itúke. Itúkopihoa ésa'i, koépekoa neko íhae Ejítu. ²⁵ Yoko ikútixati Muíse exoátimo iyénoxapa itúkeovo páhoe Itukó'oviti koíteovahiko. Manírapo ako éxahiko kó'iyeaneye. ²⁶ Yaneko po'ípone káxe, noíxoanemaka Muíse ne iyénoxapa isúkókoti. Ina kaha'háaxákea. Hara kíxoahiko: “Ítínoe hóyeno, koati kepo'ínukokoti. Na koeti isíkinokoko?” kíxoanehiko.

²⁷ —Itea enepone hóyeno isúkoti po'ínu, okopo Muíse. Hara kíxoa: “Inípono íti kehá'ati kepáyasokinovoti, kehá'atimaka itíkivo yúhoikovoku úti. ²⁸ Hainá'ikopomea kehá'ati képekinu kuteáti kíxekue ne íhae Ejítu kíyákáxeke?” kíxoane. ²⁹ Kameáne Muíse neko yúho, oméxovone. Kohó'ine ya poké'e koéhati Midíyam. Koeku óveaya, ápene pí'áti xe'éxa, hóyeno kalivóno.

³⁰ —Ikénépoke óvea koarénta koeti xoénae yaneko poké'e, kouátata'ixinova ánju íhae vanúke xapákuke írumene yúku, xoko kali xuve tikóti írumékoti. Yoko hane óvo poké'e ákoti ováti, xérerekue neko hána'iti mopôí koéhati Sinái. ³¹ Koati hána'iti iyúpaxeova Muíse noixoáne neko koekúti, ina ahí'ókovaxo ivóko'okoponea. Yane apé koéne emo'u Vúnae kíxoáti: ³² “Undi Itukó'oviti, kutípone yoxúnoekene Ábraum, Izáki yoko Njáko” kíxoane. Yoko hána'iti píkea Muíse, koane honónokea mûyo. Ako íta komómoyea. ³³ Ina kixoá'ikomaka Vúnae Itukó'oviti: “Vía ne piríkatana, vo'oku koati sasá'iti ra poké'e yókonukoku. ³⁴ Koati noinjoáti koítoponeovo kotíveti ne njanéna ya poké'exa Ejítu, koane ngameátihiko varú'inevo koeku koítoponeovohiko kotíveti. Énomone evénzekino ngóitoponeovahiko. Kó'oyene, keúsakapu, vo'oku mbahúkópiti ya Ejítu” kíxoane Itukó'oviti.

³⁵ —Yoko énomone ne Muíse, púvone iyénoxapa itúkeovo yúhoikovoku. Harapepo kixókono: “Inípono íti kehá'ati kepáyasokinovoti, kehá'atimaka itíkivo yúhoikovoku úti” kíxókono. Énomonemaka ne Muíse, páhoe Itukó'oviti itúkeovo túti yoko koitóvati yaneko koutáta'ixinova ánju xoko xuve tikóti.

³⁶ Koati Muíse inuxópino viyénoxapa ipuhíkopea Ejítu. Kúveu koarénta koeti xoénae, éno iyupánevoti itúke yoko po'ínuhiko koekúti, hoénaxovope xunako Itukó'oviti xokóyoke. Aínovone ítone itúkea ya koeku óvea poké'exa Ejítu, koáne yane mar íháxoneti Hararáno'evoti, koánemaka yaneko mêm ákoti apétiya. ³⁷ Koati Muíse itukoa yúho rá'a, yuhó'ino xanena úti, uti íhae Izaráe. Hara kôe: “Xapákuke viyénoxapa, apétimo po'í hóyeno kuteáti úndi, noívoekoemo Itukó'oviti itúkeovo porófeta koyuhó'iyeti emó'u xapa xâne” kôe. ³⁸ Koatímaka Muíse ópónoa neko mêm ákoti apéti xapákuke neko éno xâne ho'uxóvoti, koane xokóyoke ne ánju yuhó'ixoati oukeke neko hána'iti mopôí, enepone Sinái, koane xapa voxúnoekene. Koatímaka Muíse namukôa neko yuhóti apéti xunáko ikó'inamakopeovi, enepone yuho Itukó'oviti, koane énomonemaka koyuhópinovea.

³⁹ —Itea ako akáha'a itúkea yuho Muíse neko voxúnoekene. Koati puvátihiko, koáne ya isóneuke aúkopovohiko ya poké'exa Ejítu. ⁴⁰ Hara kixóhiko Áraum yanekóyo: “Ítíkinavi okovo hokonéti, kuvónonemo úti, motováti inúxinovi. Vo'oku enepone inuxópinoviti vipuhíkopea poké'exa Ejítu, ákone véxea koéku” kíxoanehiko. ⁴¹ Énomone yaneko káxehiko, itúkone okovo xe'exa váka ne xanéhiko, ina isukínoahiko hó'openo itukínoati ikó'iparaxoake. Ínamaka koyuihiko, elóketihiko okóvo vo'ókuke neko kixovókuti itúke vó'u. ⁴² Vo'ókuke ne kixóvokuhiko, ahíkuxopeova Itukó'oviti. Sikó kíxoane píhoheya ikéneke po'í ho'éti, enepone heú koeti hékerekhiko ya vanúke, kuteáti koéku ne yútoe porófeta emó'uke Itukó'oviti. Énomone ne koéti: “Ítínoe íhae Izaráe, koeku yóvoheixi neko mêm ákoti apéti kúveu koarenta koeti xoénae, undí'ikopomea képekinu hó'openo itíkoti iké'iparaxonuke? Ako kalíhuina. ⁴³ Kéxepukonoemaka kali péti, ipó ipo kixonéti, óvoku íhéyu'iki hékone koéhati Molóki,

yoko okovo hékere koéhati Réfam, ainóvoti ítikenoe ya veó'u. Vo'oku kurí kixépinu, hekópoti koekúti kuteáti, mbahukópoptinoemo ya pok'é ákoti malíka yátiakeneye ya Mbabilonea” kôe ne yútoe porófeta —kíxovokoxoane Etévaum. *Amós 5.25-27*

⁴⁴Ina koe'íkomaka:

—Koati apêti óvoku Itukó'oviti xapákuke voxúnoekene. Énomone neko tabenáakulu, ipó ipo kixonéti koeku yónoheyea xanéhiko yaneko mêmum ákoti apêti. Enepone tabenáakulu, ítúka Muíse kuteáti páhoenoa Itukó'oviti ítúkea, kuteáti neko éxokoake Itukó'oviti inúxotike, kaha'aínoti Muíse íkutipasíkea neko íkomumuxoake. ⁴⁵Enepone óvoku Itukó'oviti, ápenemaka ya kaxénake Njozúe. Ípohikoane voxúnoekene, koinoáti enepo ítukópáne pok'é'exa neko émeuxa xanéhiko kópuhiu Itukó'oviti. Yoko ápeikomaka neko péti xapákuke viyénoxapaikene tukú koeti kaxena Ndávi. ⁴⁶Enepone Ndávi, koati hóyeno kóseanane Itukó'oviti. Épemo Itukó'oviti, enepone kuvónonemaka voxú'íkene Njáko, yusíkea ítúkinoa óvoku. ⁴⁷Itea Salúmaum, xé'a Ndávi, ítukóvo koexépukoati neko hána'iti imokóvokuti, óvoku Itukó'oviti.

⁴⁸—Itea ako ava ovokúti, koéxepoe xáne, ne Itukó'oviti, enepone koati payásoti ya uhá koéti, kuteátimaka koéku ne yútoe porófeta mekúke, enepora koéti:

⁴⁹“ Vanúke indúko óvongu nandíxea. Kene ra pok'é'e, kutí ngíxoa ómomikoku njêve' koe Vúnae Itukó'oviti. 'Kutí'ikopomo ítukóvo ovokúti mani ítikeinonunoe? Manímea apêti ómomingoku ítikeinonu? ⁵⁰Hainá'ikopo úndi ítukôa uhá koéti ra koekúti apêti?' ” kôe yútoe porófeta —kíxovokoxoane Etévaum. *Izáiya 66.1-2*

⁵¹Ina kixovókoxopaikomaka Etévaum neko tutíhiko júdeu:

—Ítínoe xáne koati tiú'iti omíxone koane ákoti akutípo. Iti xáne exexeáti isóneú yoko kêno ne emo'u Itukó'oviti! Kéyekune kétíu'ikinoe yomíxone yokopáti ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, kuteáti kixoku ítúkeovo neko yoxúnoekene. ⁵²Ako ápahuina porófeta ákoti ítukapu íkoitoponone kotíveti yoxúnoekene. Enepohikonê'e, koépekexomaka ovoxe Itukó'oviti koyuhoáti nóvo ken'ókeamo neko koati Ponóvoti Páho Itukó'oviti, enepone váherexinokemaka ítike koane képekeunoemaka, ⁵³ítínoe namukoáti ne Ponóvoti Kíxovókuti yútoe Muíse, omínopike ánjuhiko, enepone ovóxe Itukó'oviti ukeáti vanúke, itea ako ítúka —kíxovokoxoane.

Kixoku ivókeovo ne Etévaum

⁵⁴Kamoné'e yuhu Etévaum neko tutíhiko júdeu, yupihovó koéneo xo ímaikinovahiko koane ngarútutukexea ée. ⁵⁵Itea koati xúnati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko Etévaum. Yane pono-ponó kixone úke vanúkeke neko Etévaum koane noíxea éno uhé'ekoti uhapú'iti ukeáti xoko Itukó'oviti, koánemaka Jesus éxopeke Itukó'oviti, ⁵⁶ina kôe:

—Koati imihé'okionnuti ra vanúke. Noínjopane ne Íhae Vanúke íkútípasíkoponovoti xáne, xe'ó koyéti éxopeke Itukó'oviti xoko óvoku kapáyasokone Itukó'oviti —koéne.

⁵⁷Yane vaúkexo neko okópoti Etévaum. Exexó kixónehiko kêno ya vó'u koane uhá kó'iyea éhahíkeovo namúkoponea Etévaum. ⁵⁸Yane káhakoane meúkeke yane pitívóko, ina hepokoáhiko ya mopódi. Enepohikone koyúhóti ákoyea aúnnati ítike Etévaum, veyópohiko kápána muyókuke, ina kuríkoáhiko xoko homoéhou koéhati Saúlu ⁵⁹koeku hepókea Etévaum. Kene Etévaum, Jesus vaúko ya orásaum-ke. Ha koe yúho vaúkea:

—Unaém, nemúkapa ra omínjone —koéne.

⁶⁰Yane ípuyuké koéne, koane kóhonokea emó'u kó'iyea:

—Unaém, hako ípíhépónoahiko vo'ókuke ra váhere ítikeinonu —koéne.

Yane ivókovone.

8

¹Yoko ínixoamaka Saúlu unáko koépekeokono ne Etévaum.

Koeku iná puvokóno ne kutípotihiko Jesus

Yaneko káxe, turíxovone ápeyea íkoitoponoati kotíveti ne kutípotihiko Jesus ya Njeruzálem. Yane ítóhíneone uhá koéti neko kutípoti Jesus ya po'íke ípuxóvokutihiko ya Njúdeya koánemaka ya Samáriya. Poéthane ápostuluhiko ako ítahínehea. ²Yoko ápe hóyehohiko teyoti Itukó'oviti ékoxóponoati neko Etévaum, íkotívexoatihiko isóneuke ne koekúti. Yupihovó kôe íyokexeahiko vo'ókuke.

³Kene neko Saúlu, koati váheréxinoati ítuke ne kutípotihiko Jesus, kaha'áti uké'exe. Koékuti ovokúti úrukovoku né'e, koeku inú'íkea hokoti Jesus-ya, káhakoane meúkeke, hóyeno koánemaka sêno, omopátihiko íka'ákovokutike.

Koyúho emo'u Itukó'oviti ne Filípi xapa íhae Samáriya

⁴Kene neko kutípoti Jesus ítóhíneheoti, koyúhohiko emo'u Itukó'oviti koékuti vékokuhiko. ⁵Yoko Filípi, Samáriya yóno koane koyúhoyea koeku Kristu. ⁶Koyuhóne Filípi xapa xáne, yupihova ívávaeokono neko yúho. Koáhati noíxeáti xanéhiko neko ítuke, hoénaxovope xunako

Itukó'oviti xokóyoke. ⁷ Êno xâne ûroevo ndémoniu koítovone Filípi. Koati kohonókoti emó'u vaúkea ne ndémoniuhiko koeku ipúhikopea. Enómaka xâne isayú'ixovoti ákoti ehévákupú müyo, koane mohéveu, koítovone Filípi. ⁸ Koati hána'iti elókeyea okóvo ne xanéhiko yane pitivóko vo'ókuke.

Koixómoneti koéhati Símaum

⁹ Yoko yaneko pitivóko, ápe hóyeno koixómoneti koéhati Símaum. Ítoa íkutipea xanéhiko ya Samáriya itúkeovo hána'iti ko'éxoneti, aupú'ikoati yane ítuke. ¹⁰ Heú koe xâne ivavákea yúho, kúteane xâne payásoti yoko ákoti apayáso. Hara koéhiko vo'ókuke:

—Enepora hóyeno, koati ováti hána'iti xunako Itukó'oviti, íhaxinokonoke “Hána'iti Xunakóti” —koénehiko.

¹¹ Ivávakinokonoke neko Símaum vo'oku mekú'iyeané itúkovo koixómoneti itúkoti iyupánevoti, aupú'ikoati ne xanéhiko yane ítuke. ¹² Itea kutipoáne xanéhiko ne yuho Filípi koyuhó'inoane koéku ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne koánemaka koeku Jesus Kristu, áhikovonehiko ya íháke Jesus, hóyeno koánemaka sêno. ¹³ Muhíkova neko Símaum, kutípoanemaka. Yane áhikokonoke. Koékuti yónoku Filípi, pihómaka ne Símaum ikéneke. Ako íríka. Koati hána'iti iyúpaxeevo ítuke Filípi, enepone êno hána'iti iyupánevoti ítuke, hoénaxovepe ne xunako Itukó'oviti xokóyoke.

¹⁴ Eyékoanemaka ápostuluhiko ya Njeruzálem namúkeane emo'u Itukó'oviti ne íhae Samáriya. Yane pahúkinoahiko Péturu yoko Xuáum. ¹⁵ Simoné'e evo Péturu xapákuke, itúkinoa orásuum maka namúkanehiko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ¹⁶ vo'oku ávovea evésekapa xokóyokehiko. Pohúneti áhikovotínehiko ya íháke Vúnae Jesus. ¹⁷ Yane ípíhone vó'u evo Péturu tutíkuke neko xâne, yane namúkoanehiko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti.

¹⁸ Noixoáne Símaum namúkeanehiko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koeku ípíhea vó'u evo ápostulu tutíkuke neko xâne, yane kahá'ane poréxea tíüketi evo Péturu. ¹⁹ Hara kíxoá:

—Peréxanu xunakóti kuteáti xináko, motováti namúkea Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne koékuti ímbíhone vó'um tutíkuke —kíxoane.

²⁰ Ina kíxôa Péturu:

—Koati metokeáti yenópi ípíhóponovokutike xané kíxepoáti ne tíketina. Inípono íti, ikítixati vanêti ne íparaxeovike Itukó'oviti, enepone Sasá'iti Omíxone! ²¹ Ákomo kalíhuina itíkivo ha'íne úti yara itukéti, vo'oku ako panápu iséneu nonékuke Itukó'oviti. ²² Konókotiko ikétivexí iséneuke ne pehúnevo koane kiríkopi. Yépema Vúnae kóseanayeopi. Ávaina avá'avo oxéne itúyopea ne váhere iséneu. ²³ Koati ininjoáti yupíhevo kotíveyea iséneuke ne ákoyea ítea itíki kuteáti ra índuke. Ika'ó kíxópi ne váhere iséneu koeku yupíheovo íyekívooa itíki kuteáti ne índuke —kíxoane.

²⁴ Ina kíxo Péturu ne Símaum:

—Yépeminanuikopo Vúnae Itukó'oviti maka hákone yóno oungeke kuteáti ne yihó'inonumeku —kíxoane.

²⁵ Uke'éxoane evo Péturu koyúhoyea emo'u Vúnae xapákuke neko xâne, aúkopovohiko Njeruzálem xoko vekópoku. Êno kálíhunoé ípuxovoku samarítanu koyúhoakumaka ne inámati íhíkavvoti koyúhóti koeku Jesus koeku pihópeahiko.

Tokópo hóyeno íhae Etiópea ne Filípi

²⁶ Kene Filípi ápe ánjuna Vúnae kíxoáti:

—Keúsakapu, píhe ya íyeu úkeaku kásati. Hane víka xêne taru'úxoti mêm ákoti apêti, enepone ukeáti Njeruzálem yonoti Ngáza —kíxoane.

Úkeane pího ne Filípi. ²⁷ Yoko ápe hóyeno íhae po'í poké'e koéhati Etiópea vekoáti neko xêne. Eunúku itukóvoye neko hóyeno, koane koati payásoti ko'itúkeinoti sêno koéhati Kandáse, natina Etiópea. Ênonemaka exôa koéku ne tíüketi ya natíxokuke Kandáse. Yoko ukoapeáti Njeruzálem neko hóyeno, yónoku íháyu'íkoponea Itukó'oviti. ²⁸ Vataa koépo karósanake íxómoti yuhoíkopo emo'u Itukó'oviti yútoeke porofeta Izáiya. ²⁹ Ina kíxo Filípi ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti:

—Yahí'akapa rakene karósa, yaxénapoa —kíxoane.

³⁰ Ina ehakínova Filípi. Koeku ahí'okeova, koane kámea ne hóyeno yúhoikea emo'u Itukó'oviti yútoeke porofeta Izáiya, ina kíxôa Filípi:

—Yéxoá kíxó'ekone ne yího'iu?

³¹ Ina yumopá neko hóyeno:

—Namo ngíxoaye énjea hákotimo kourápu'ikinonoati? —kíxoane.

Yane itaikone Filípi evésenekuyea ne ivú'e ivátakea xêrerekuke. ³² Yoko eneponeko yúho'iu emó'uke Itukó'oviti, énomone ne koéti:

“Kutí kíxókono su'úso omonéti xoko koépekokonoku. Kuteáti koeku ákoyea yaíka ne kali xe'exa su'úso enepo vate'íkokono, énonememaka koéneye ákoyea yúho rá'a. ³³ Yaneko

yupíheovoku kixókonoku, ako ápahuina xâne ponoâti ne ítukeinoa. Ápeikopo itoâti kayúmakea váherevoko ne xanéhiko kúrivokoevo? Vo'oku koépekeokono, áko'one yara poké'e" koêti. *Izâiya 53.7-8*

³⁴Ina kixo Filípi neko hóyeno:

—Émbemopi keúrupu'ikinonoa kixone ra porófeta. Kixopóvotime? áko'o po'ínu xâne kixómea —koéne.

³⁵Ina kouhápu'ikinoa Filípi kixone. Koati koukeâti yútoeke porófeta koyúhoinoa koeku Jesus.

³⁶Ehánéhiko itópono óvoku úne koeku yónea. Ina kôe neko hóyeno:

—Anéye úne. Motóvanemea ánjikeovo ya iháke Jesus? áko'o ápemea itopónuti.

(³⁷Ina kixôa Filípi:

—Enepo heru'ó ixêa yomíxone kitípi ne Vúnae, motóva yáhikivo ya iháke kó'oyene.

Ina kixôa neko hóyeno:

—Ngutípoa itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus Kristu —koéne.)

³⁸Ina pahukôa ixíkeovo ne ivú'e. Pihóne úneke neko pi'âti. Yane áhikoane Filípi.

³⁹Ipuhíkopeanehiko úne, má kixópane Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne Filípi. Ákone naíke'exapa áhiu. Yane ukópononemaka neko hóyeno. Yoko koati hána'iti elókeyea okóvo koeku vekópea neko xêne. ⁴⁰Kene Filípi, apé koépone ya pitivóko koéhati Azôtu. Koêkuti vekópoku yâtikeneye, koyúhopinoa emo'u Itukó'oviti ne xanéhikoya. Koatine kóye; tukú kixópa seôpo ya Sezâreya.

9

Hokôpo Jesus ne Saûlu

Át 22.6-16; 26.12-18

¹Yoko koati ixómotiko oposí'ixoa Saûlu kixoaku koépekexea ne kutípohiko Vúnae Jesus. Koati kaha'âti uké'exe. Énomone pihíno xoko koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke ²epemóponoati koyuhópeti yonoti xoko inuxínotihiko itukéti íhikaxovokuke hó'e jûdeu ya pitivóko iháxoneti Ndamásku. Enepone koyuhópeti veyóponone, poréxoa iká'akea koêkuti kó'iyevovoku ínixoponone, hóyeno koánemaka sêno, hokoâti ne íhíkavuti íhauti Kaná'uti Xêne yonópoti xoko Itukó'oviti, koane omópea ika'ákovokutike ya Njeruzálem. ³Úkeane pího ne Saûlu. Koeku yé'exeane Ndamásku, apé koéne koati xúnati uhapú'iti ukeâti vanúke kouhápu'ikoati. ⁴Yane íkorokovone Saûlu poké'eke. Ápemaka emo'úti kámone kixoâti:

—Saulú, imáko ké'iyivoku. Na koeti váherexino ítikeinonu?

⁵Ina yumopâ Saûlu:

—Kuti íti Unaém?

—Undi Jesus, enepone váherexinoke ítike. ⁶Yexépukapa, yúrukapa ne pitivóko, ínamo yexákakana ne nékone ítki —kixoane.

⁷Kene xánena Saûlu, xe'okó koéne, yunukú koéne. Kámoahiko neko emo'úti itea akó'oti inixá neko koyúhote. ⁸Ina exepúkoepa poké'e neko Saûlu. Kahâ'a míhe'okopea úke, ákone ínixa. Yane ápene namukeâti vò'u hirikoâti tukú koeti Ndamásku. ⁹Mopó'a káxe ako ínixa. Ákomaka nika, koane ákomaka énapu úne.

Noixópono Saûlu ne Anániya

¹⁰Yoko ápe hóyeno ya Ndamásku kutípoti Jesus, koéhati Anániya. Yúho'ixoa Vúnae ya kuti koeti hopúne.

—Ananiyá —kixoane.

Ina yumopâ Anániya:

—Úsó ngóye koêkuti kevóxenuku Unaém.

Ina kixopámaka Vúnae:

¹¹—Keúsakapuikopo, píhe ya xoko rúva íháxoneti Ponóvoti, óvokuke hóyeno koéhati Njûda. Yapásikamo hóyeno koéhati Saûlu íhae Társu. Yara koeku kó'oyene, ixómoti itúko orásaum. ¹²Mboréxoane ya kuti koeti hopúne ínixepi yurúkovoti óvokuke, ípíhete veô'u tutíkuke motovâti ínixopea —kixoane Vúnae.

¹³Ina yumopâ Anániya:

—Unaém, enóne xâne koyuhó'inoati koêku ne hóyeno. Koati vaheréxinoati ítuke ne xanéhiko kesása'upone ya Njeruzálem. ¹⁴Epó'oxo koeku símea yáyeke, ápe koyuhópeti ómone, ukeâti xoko tutíhiko sasedóti inuxínoti xanéhiko hó'eke, porexoâti iká'akea uhá koeti kutipópiti.

¹⁵Ina kixôa Vúnae:

—Píhe, vo'oku koati noíyongoe itúkeovo ko'itúkeinonuti ne hóyeno. Koyúhotimo emó'um ya xapa xâne ákoti itukapu jûdeu, koáne ya nonékukehiko nâti, koánemaka xapa íhae Izaráe.

¹⁶Epó'oxo enjókoatimo kónokea yupíheovo koítoponeovo kotívete índukeke —kixoane.

¹⁷ Yane pihóne Anániya óvokuke Njúda. Urúkovone ovokúti, ípíhone vô'u tutúkuke Saúlu xaneáti kíxea:

—Saulú, iti mbo'ínu xoko Vúnae. Koati Vúnae pahúkonu yáyeke, enepone Jesus kautáta'ixinovopiti xenékuke xoko víkoku kino'óko yákeneye. Pahúkinonuke yáye maka ínixepane, koane áxunaneoxomaka ne Sasá'iti Omíxone xikóyoke —kíxoane.

¹⁸ Énomone yaneko ókoku òra, apé koéne koekúti irihíkopovoti ukopeáti ukékuke ne Saúlu kutí koeti xo'orópiti. Yane ínixopone, ina exepúkopo, yane áhíkovone ya iháke Jesus. ¹⁹ Ike níképa, xunápone koxé'u.

Koyúho koeku Jesus ne Saúlu ya Ndamásku

Ápe kali ye'á koetí'íye káxe óveako ne Saúlu ya Ndamásku kaha'íneatihiko ne kutípiti Jesus. ²⁰ Énomone yanê'e, turíxovone ne Saúlu koyúhoyea koeku Jesus ya Ndamásku ya íhíxaxovokuke hó'e júdeuhiko, koyuhoáti itúkeovo koati Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus. ²¹ Yupíhova iyúpaxeova uhá koeti kamoáti. Hara koéhiko vo'ókuke:

—Hainá'íkopo énomone ne koepékexoti kutípiti Jesus ya Njeruzálem? Hainá'íkopomaka mani simínoké yáye iká'akoponea yoko omópa iká'ae xoko tutíhiko sasedóti inuxínoti xáne hó'eke úti ya Njeruzálem? —koéhiko.

²² Itea inamá'axo ukopóno itúkeovo éxoti koyúhoyea koeku Jesus ne Saúlu. Enepohikoneko júdeu ko'óvokuti ya Ndamásku, ákone éxina isóneu kixoku yumópa Saúlu. Koáhati kouhápu'íkoati Saúlu itúkeovo Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xáne, ne Jesus.

²³ Xu'íkénene, ina ho'uxovo ne júdeuhiko oposíkinoati isóneu ne Saúlu kixokumo koépeka. ²⁴ Itea eyékoxoa Saúlu neko isóneunokono. Yoko káxe, yóti veyónehiko neko okopáti kóyonoyea páhapetea ne pitivóko kaha'átihiko koépeka. ²⁵ Itea ya yóti, íkoho'ixo Saúlu neko íhíkauhiko, kopúhíkopatihiko meúkeke yane pitivóko, evékopati oukeke ne ípi ya hána'iti sésta.

Saúlu ya Njeruzálem

²⁶ Yane hane yonópo ne Saúlu Njeruzálem. Seopóneya, kaha'a ánavokoxopeova ne kutípitihiko Jesus, itea uhá kôe píkeahiko. Akó'oti akutipoháiko itúkeovo hokópotine Jesus.

²⁷ Itea óma Mbaranábe ne Saúlu xapákuke neko íhíkau Jesus. Ina koyuhó'inoahiko koéku ne Saúlu xenékuke noíxea Vúnae, koane ápeyeamaka yuhó'ino Vúnae. Koyúhoinoahikomaka ákoyea pícone ne Saúlu enepo koyúho koeku Jesus ya Ndamásku. ²⁸ Yane kaha'ínepoane Saúlu ne kutípitihiko Jesus koékuti yónokuhiko ya Njeruzálem, koane ako píka Saúlu koyúhoyea koéku ne Vúnae. ²⁹ Koyúhomaka koeku Jesus xapákuke ne júdeuhiko koyúhoti emo'u ngeréku. Koati yumopátihiko Saúlu. Yane opósikonehiko kixókumo koépeka Saúlu. ³⁰ Eyékóxoane po'ínuhiko kutípiti Jesus ápeya kaha'áti koépeka ne Saúlu, ómanehiko ya Sezâreya. Ikénepoke ina iyonópamaka ya Társu.

³¹ Yoko ú'uhepe kóyehiko neko kutípiti Jesus ya uhá koeti Njúdeya, yoko Ngalíeya koánemaka ya Samâriya. Ákone okopáti. Tumúne yóno kóxuna'ixeovohiko ikéneke Vúnae koane ukóponea itúkeovohiko teyoti Itukó'oviti, vo'oku huvó'oxea Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, koane kurí'uxeovomaka ye'akeye ne kutípiti Jesus xapákuke.

Koitóvo hóyeno koéhati Éneya ne Péturu

³² Kene Péturu, ako tópi pitivóko vékoku. Po'íke káxe, vekóponoamaka xapákuke ne kasása'iupo Jesus ya pitivóko koéhati Lída. ³³ Énomone tokópea hóyeno koéhati Éneya. Enepone hóyeno, oitu koene xoénae óvoheixo ípeke, vo'oku itúkeovo isayú'ixovoti múyo ákoti ehevákapu.

³⁴ Ina kixóda Péturu:

—Eneyá, yexépukapa; koítovopine Jesus Kristu. Keúnakapa ne peúke —kíxoane.

Énomone yaneko ókoku òra, xépu koépone Éneya. ³⁵ Noíxoahá koeti ko'óvokuti ya Lída yoko Sârona neko koítovone Péturu, koane enó'íyeya hokópiti Vúnae Jesus vo'ókuke.

Koeku Ndórka exepúkopo ukópea xapa ivokóvoti

³⁶ Ya pítivokona Njópi, ápe sêno kutípiti Jesus. Tabítá koéha. Enepora ihâe, enepo sa'írí'okopovo ya emó'uke ngeréku, Ndórka koéti. Enepone sêno, é'exo kíxoixokono vo'oku únati kixoku itúkeovo, koane vo'oku ixómoyea huvó'oxo xáne ákoti apeínoati. ³⁷ Yaneko káxehiko, ká'arinene neko sêno. Ehane ivókovo. Ahíkopokonone ne múyo, ina omopókono ya kúveu ovokúti sóparatuke. ³⁸ Yoko enepone pi'áti pitivóko, Lída yoko Njópi, ako ahíkaka. Eyékóxoane kutípitihiko Jesus ápeya ne Péturu ya Lída, pahúkohiko pi'áti hóyeno xokóyoke épemoponea xanépa ya Njópi hú koéti. ³⁹ Koáne, xanépoanehiko Péturu. Simoné'e, ina omáhiko sóparatuke xoko imópokonoku muyo Ndórka. Heú koéhiko neko sêno ivokóvoti íma ayákukuyea Péturu koane íyokexea, exókoatihiko ne híxo yoko po'i ípovo úhe'oenahiko Ndórka koeku ápeyeko. ⁴⁰ Ina pahúkóda Péturu ípúhíhíkoape meúkeke heú koéti neko xanéhiko. Yane ípuyuké koéne épemea Itukó'oviti xaneáti inonéxinoa ne ivokóvoti koane kó'íyeya:

—Tabítá, yexépukapa! —koéne.

Ina mihe'óko úke neko sêno. Yane noíxone Pêturu, ina ivatákopo ípeke. ⁴¹Yane namúkea vò'u Pêturu huvó'óxoati exépukeopea, ina ihaxíhikoa Pêturu ne senóhiko ivokóvoti íma koánemaka ne po'ínuhiko kasása'iupo Jesus. "Harâ'apo" kíxovokoxoane.

⁴²Yoko eyékokokono neko koekúti ya uhá koeti Njôpi. Êno kutípoti Vúnae vo'ókuke. ⁴³Êno káxe óvoheíxea Pêturu ya Njôpi óvokuke eyoti vakamóto, hóyeno koéhati Símaum.

10

Koeku hóyeno koéhati Kôrneliu pahúkoti húndaruhiko

¹Ápe hóyeno ko'óvokuti ya Sezâreya koéhati Kôrneliu. Itáleanu itukóvoye neko hóyeno. Yoko pahúkoti póhuti sêndu húndaru itúkovo, ainóvoti ítuke iháxakoku húndaru iháxoneti "Itáleanu".

²Koati teyoti Itukó'oviti neko hóyeno, koane yuixóvoti ítúkea ponóvoti nonékuke. Kúteanemaka koéku ne uhá koéti ya óvokuke. Enómaka huvó'oxea ne ákoti apeínoati, koane kóyekunemaka ítúkea orásaum.

³Po'i káxe ya kuteâti mopo'âti ôra ya kiyakáxe, ápe éxokoake Itukó'oviti ne Kôrneliu ya kutí koeti hopúne, itea ako imáka, iyukovó koyêti. Noixo ánju, ovoxe Itukó'oviti ukeâti vanúke, ahí'ókovati.

⁴—Korneliú —kíxoane ánju.

Pono-ponó kíxínoane úke Kôrneliu koane yupíheovo píkea.

—Kutíya unaém? —kíxoane.

Ina kíxôa ánju:

—Ako inátapa okóvo Itukó'oviti ne kíxeku itíki orásaum, koánemaka ne kíxeku ixómoyea huvó'oxo xâne ákoti apeínoati. ⁵Kó'oyene, pèhuka yovóxe ya Njôpi iháxikoponea hóyeno koéhati Símaum, yonópoti íha Pêturu. ⁶Hane óko óvokuke po'ímaka koéhati Símaum, hóyeno eyoti vakamóto. Xe'ókuke mar óvo neko óvoku —kíxoane ánju.

⁷Ehá'axo píhópo ne ánju, iháxikone pí'âti ahínoe ne Kôrneliu. Ina apémaka po'i húndaru iháxiu. Eneponê'e, koati huvó'óxoati ya óvokuke koane teyotímaka Itukó'oviti. ⁸Ina koyuhó'inoahiko Kôrneliu uhá koéti neko yuhó'inoa ánju. Yane pahúkoanehiko ya Njôpi.

Noíxone Pêturu ya kutí koetíke hopúne

⁹Yaneko po'ípone káxe ya koeku vékea xêne yonoti Njôpi neko páhoehiko Kôrneliu, koane ye'éxea neko pitivóko, énomone yaneko ôra, píhóne ne Pêturu omómikokutike ouke péti itukóponoti orásaum. Yoko itumúkotine káxe yanekóyo. ¹⁰Koati epékoatine hímakati ne Pêturu, itea koékuiiko ixómoyea kóusokinokonoa ne nika, apé koéne éxokoake Itukó'oviti ya kutí koeti hopúne itea ako imáka, iyukovó koyêti. ¹¹Hara noíxo vanúke imihé'okinoati. Yane ápene kutí koeti hána'iti ramápu'i ípe íka'oké kíxeokono koaturu koeti kêno koévesekekono ukeâti vanúke. ¹²Kúveuke, ápe hó'openo, heú koeti kó'iyevoku apéti koaturu koeti hêve, koánemaka ne há koeti poké'eke yoneâti húra, yókomaka hó'openo ôti. ¹³Ina apé emo'úti kámone Pêturu. Hara kôe:

—Yexépuka Peturú. Képeka koékuti yarâ'a ínamo níkêa —koéne.

¹⁴Itea hara kíxópa Pêturu:

—Ako kalíhuina Unaém, vo'oku ako níngeaku kuteâtíhiko rá'a ákoti asasá'i nenékuke, ákotimaka parexá hó'e úti níkeokono —kíxoane.

¹⁵Ina apépomaka emo'úti kíxoti Pêturu:

—Enepora kasása'iupo Itukó'oviti, hako keyuhôa ítúkeovo ákoti asasá'i —kíxoane.

¹⁶Mopó'a koéneye, ina omopókono vanúkeke neko kutí koeti ramápu'i ípe.

Símo xoko Pêturu ne páhoe Kôrneliu

¹⁷Kene ne hóyenhiko páhoe Kôrneliu, épemonehiko óvoku Símaum. Koeku ixómoyea ítúkinoia isóne Pêturu kíxó'ekone neko koekúti éxokoake Itukó'oviti, xe'okó kóyene neko pahoéti pahapétike. ¹⁸Ina ihaxíkohiko ko'óvokuti, epemoâtíhiko ápeyea hóyeno koéhati Símaum, yonópoti íha Pêturu okoâtiya. ¹⁹Yoko ya koékuiiko ixómoyea ítúkinoia isóne Pêturu kíxó'ekone neko noíxone éxokoake Itukó'oviti, hara kíxoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti:

—Simóne pí'âti hóyeno oposíkopiti. ²⁰Yexépuka, yevésekina ínamo yaxenápoa. Hako poe'aínoa iséneu vo'oku undíne pahukoâhiko yâkeneye —kíxoane.

²¹Yane evésekinonehiko Pêturu koane kíxeahiko:

—Undíne ne yopósiupono. Na koeti simíneneo?

²²Ina yumopâhiko:

—Úti páhoe hóyeno koéhati Kôrneliu, kali payásoti húndaru. Enepone hóyeno, koati ponóvoti ítuke koane teyotímaka Itukó'oviti. Ínixoa heú koeti júdeu ítúkeovo itípakovoti. Ápe ánju íhae vanúke, sasá'iti ovoxe Itukó'oviti pahukoâti iháxikepí óvokuke motovâti kámokenoyea yemó'u —kíxoanehiko páhoe Kôrneliu.

Xanápoa Pêturu ne ihaxíkoponoati

²³ Yane itaikoane Pêturu neko hõyenhohiko ûrukeovo ovokútike koane imókeakeane yaneko yóti. Yuponíne, koúnakovone ne Pêturu ina xanepoâhiko. Ápemaka po'ínuhiko kutípoti Jesus íhae Njõpi xaneâti. ²⁴ Yaneko po'ípone káxe, simónéhiko ya Sezãreya. Yoko ho'úxoanehiko Kõrneliu ne iyénoxapa yoko po'í hùpiu, enepohikone koati ínikone, kuxotínehiko Pêturu. ²⁵ Ehá'axo mani úrukovo ne Pêturu, ítokopovane Kõrneliu koane ipuyuké kó'iyeanne nonékuke kuti kixoâti Itukó'oviti. ²⁶ Itea pahúkoa Pêturu exépukepa. Hara kíxoane:

—Undímaka xâne kuteátine íti. Yexépukepa! —kíxoane.

²⁷ Koeku yúho'ixea Pêturu, koánemaka ûrukeovo ovokútike. Tokononé koene êno xanéya ho'uxoké koyéti kuxoíxoati. ²⁸ Ina kixovókoxxoa Pêturu:

—Yéxoanoe indúkeovo jûdeu koane ákoyea síkákana jûdeu ánavokoxeovo xâne ákoti itukapu jûdeu. Muhíkova vahí'okeova, ako paréxakana úti. Itea éxokonoa Itukó'oviti ákoyea omótova ngíxeaneye koékuti xâne. Ako yusíka kuti ngíxea ákoti asasá'i koane ákoyea aínavangaxapa.

²⁹ Énomone ákoino mítatahí ángoe enepo pehúko ihaxíkopononuti. Kó'oyene yéta'akanu ihéxikinonuke —kíxoane.

³⁰ Ina kixôa Kõrneliu:

—Mopó'apoane káxe ikéne, yunzó'ixoti Itukó'oviti óvonguke koené'ekene ya mopo'âti ôra ya kíyakáxe, orana vitúkope orásauum. Yane apé kó'ionunne kuti koeti hõyeno koati ú'uha koyéti ípovo. ³¹ Ina kixónu: “Korneliú, kámoa Itukó'oviti ne yorásauum. Ako inátapa okóvo ne kíxeaku hívó'oxi ne xâne ákoti apeínoati. ³² Kó'oyene pehuka yonoti Njõpi iháxíkoponea hõyeno koéhati Símaum yonópoti íha Pêturu. Xoko po'ímaka hõyeno koéhati Símaum óko, hõyeno eyoti vakamóto. Xe'o mar óvo neko óvoku” kixónune. ³³ Yane ákone ingá'akaríxa mbahúkea ihaxíkoponopiti. Aínapo yákoé kino'óko. Kó'oyene ho'uxoké kóye úti ya nonékuke Itukó'oviti. Usokó kóye kámokenoyea úti uhá koéti ne páhoenopi Vúnae keyúhoinovea —kíxoane Kõrneliu.

Koeku yuhó'inoa Pêturu ne Kõrneliu

³⁴ Ina kixovókoxxoa Pêturu:

—Kó'oyene énjaoanexo ákoyea naívakaxa xâne ne Itukó'oviti. Kutíkokone uhá koeti xâne nonékuke. ³⁵ Epó'oxo ya koékuti poké'e óvohikoku xâne yara kúveu mêm, úhepeti isónéunoo Itukó'oviti ne xâne teyoâti koane ponoâtimaka ne kixoku ítúkeovo. ³⁶ Yéxoanoe koéku ne ihíkavوتي páhoe Itukó'oviti xapa íhae Izarãe, enepone inámati ihíkavوتي omínoti xâne unako koéku ikéneke Itukó'oviti ya xoko Jesus Kristu, Únae uhá koeti xâne. ³⁷ Yéxoanoe herumó kó'iyeanne Njúdeya ra ihíkavوتي turixeóvoti ya Ngalíleya, ikénépoke kaxena Xuaum Mbátita koyúhoyea xapa xâne koane áhíkexea iháke Itukó'oviti. ³⁸ Énomone ne ihíkavوتي koyúhotei koeku Jesus íhae Nazãre, enepone poréxoake Itukó'oviti hána'iti xunáko koáne yupíheovo xuná'iyea ne Sasá'iti Omíxone xokóyoke. Ako tópi vékoku ne Jesus ítúkoti únati vo'oku ápeyaa Itukó'oviti xokóyoke. Koítovomaka kixeóvovoti xâne íkoitoponone kotíveti Ndeápu. ³⁹ Noínjoo ungékuke, koane noíxoamaka nza'ínehiko uhá koéti neko ítúke Jesus ya Njeruzálem, koánemaka ya uhá koeti poké'exa úti, uti jûdeu. Énomonemaka koepékokono, ikokónoti kuruhúke. ⁴⁰ Itea koéxepukopa Itukó'oviti kouxópeati xapa ivokóvoti ya mopó'apeke káxe íke ívókinoveo. Poréxoamaka Itukó'oviti noíxoapekono ikéneke exépukepope. ⁴¹ Haina uhá koeti xâne noíxópati, vo'oku tumúneke ápepe ne koekúti, ápe xâne noívokeo Itukó'oviti noíxoapeamo. Énomone úndi yoko nza'ínehiko, uti kaha'íneati ne Jesus xe'o mēsa óvoku níkokónoti yoko ekâti ikénépoke exépukepope ukópea xapa ivokóvoti. ⁴² Ina pahukó'ovimaka koyúhoyea uti emó'u xapa xâne, koane véxoeka xanéhiko ítúkeovo énomone noívoxoko ne Itukó'oviti éxokopeamo yonópoku uhá koeti xâne, kúteane xâne iyukóvotiko koánemaka ne ivokóvotine. ⁴³ Énomonemaka koyúho ne heú koeti porófeta, enepohikone koyúhotei emo'u Itukó'oviti mekúke, exókoviti ítúkeovo ya íháke Jesus kotúyopeovomo pahúnevo ne póhutihiko koxé'u xâne kutipoâti —kíxovokoxoane Pêturu.

Namukoâne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne ákoti itukapu jûdeu

⁴⁴ Íxómoiko koyúho ne Pêturu, evésekkone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke uhá koéti neko kamokénoti emo'u Pêturu. ⁴⁵ Enepohikoneko jûdeu kutípoti Jesus xánena Pêturu, yupíhova iyúpaxeevo vo'oku ikó'iparaxeeokononemaka xâne ákoti itukapu jûdeu ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ⁴⁶ Kámea evo jûdeu ne yúho enepo koyúho po'ínuhiko yuhôti ákoti itukapu éxone koane íháyu'íkea Itukó'oviti. Ina kôe ne Pêturu:

⁴⁷ —Ápeikopo motovâti ítópea áhíkeovo rá'a ya íháke Jesus? Vo'oku aínovonehiko namúkotine Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti kuteâti koéku yanekóyoke inâ namukôa úti, uti jûdeu.

⁴⁸ Yane pahúkoane Pêturu áhíkeovohiko ya íháke Jesus Kristu. Ina itaíko Pêturu neko xanéhiko ávovea píhápa, kaha'ánoatihiko óveako xapákuke kali ye'á koeti'íye káxe.

11

Koyuhópo koeku ítuke ne Péturu

¹ Ehane eyékoxxa ápostuluhiko yoko po'ínuhiko kutípoti Jesus ya uhá koeti Njúdeya kutípeanemaka emo'u Itukó'oviti ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu. ² Itea seopóne Péturu ya Njeruzálem, poé'ainoa isóneu po'ínuhiko júdeu hokoti Jesus, inixoáti ákoyea yusíka aínavokoxeovo xâne ákoti sirkunsidá akóe. Hara kixóhiko Péturu:

³—Imáko kékú yúrukoponivo óvokuke xanéhiko ákoti sirkunsidá akóe, keha'íneatimaka níki! —kíxoanehiko.

⁴ Yane heú kíxoa kayúmakopinao Péturu kixoku koéku. Hara kíxovokoxoa:

⁵—Ixómoti indúko orásaum yanekóyoke ya pítivokona Njópi, apé kóe éxokonuke Itukó'oviti ya kutí koeti njopúne, itea iyukovó ngoyéti. Noinjo koekúti kutí koeti hána'iti ramápu'i ípe íka'oké kixékonoti koaturu koeti kénéo evésekinonuti ukeáti vanúke. Ako ahíkapananu ókoku.

⁶ Ina ngomomá'axo kúveuke. Yane noínjone hó'openoya. Ápe apéti koaturu koeti hêve, yoko ípúhokovoti, yoko há koeti poké'eke yoneáti húra, koánemaka hó'openo óti. ⁷ Yane ngamone emo'úti kixónuti: “Yexépuka Peturú. Képeka koékúti yarâ'a, ínamo níkêa” kixónune. ⁸ Ina ngxíôa: “Ako kálíhuina Únaém, vo'óku ako níngeaku kuteátihiko rá'a, koekúti ákoti asasá'i nenékuke, ákotimaka parexá hó'e úti níkeokono” ngíxoane. ⁹ Ina apépomaka ne emo'úti inu'íxoti vanúkeke kixónuti: “Enepora kasása'iupo Itukó'oviti, hako keyuhá itúkeovo ákoti asasá'i” kixónune.

Yoko pí'apene yanê'e. ¹⁰ Mopó'a koéneye ina omopókono uhá koéti vanúkeke.

¹¹—Énomone yaneko ókoku óra, simóne mopo'áti hóyeno pahoéti ukeáti Sezâreya oposíkononuti yaneko ovokúti óngoku. ¹² Ina exókonoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ngónokoa njanépeahiko ákoti opoé'ainoa inzóneu. Enepora sei koeti po'ínu úti xoko Jesus apéti njokóyoke kó'oyene, aínovone njánenamaka. Heú koe úti vúrukeova óvokuke ne Kórneliu. ¹³ Yane koyúhoinovine noíxxa ánju, ovoxe Itukó'oviti ukeáti vanúke, xe'ó koyéti nonékuke ya óvokuke. Hara kíxoa ánju: “Ítika péhoe ya Njópi ihaxíkoponoti hóyeno koéhati Símaum, yonópoti íha Péturu. ¹⁴ Énomonemo koyuhó'inopi kixeku ítivoamo ne pehúnevo, koánemaka uhá koéti ne íhae yóvokuke” kíxoane. ¹⁵ Nduríxóvone ngoyúhoínahiko, evésekoné ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti oukékehiko kuteáti koeku inúxotike xoko úti, uti júdeu. ¹⁶ Yane puyákonovane ongóvo neko yuhu Vúnae yaneko kixó'óvi: “Kaná'uti itúkeovo úne áhikea xanéhiko ne Xuâum, itea yahíkotonotinoemo, haínati ya úne, itea ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti” kixó'ovi. ¹⁷ Koeku kíxeaneye Itukó'oviti ne ákoti itukapu júdeu, íko'íparaxoatimaka kuteáti poréxovike koeku kutípea úti ne Vúnae Jesus, yusíkoikopo poé'ainoa inzóne? Eneponi angoéneye, mani ongópoti Itukó'oviti —kíxovokoxoane.

¹⁸ Kamoánehiko neko yuhu Péturu, úhepeponehiko isóneu koane íháyu'ikeahiko Itukó'oviti. Hara koéhiko:

—Poréxoamaka Itukó'oviti ne ákoti itukapu júdeu íkótivexea isóneuke ne pahúnevo koane kuríkoepa, kutí'inoke apeínoatihiko ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti —koénehiko.

Inâ turixóvo íhaxeokono hokoti Kristu ne kutípotihiko Jesus

¹⁹ Ako tópi itóhineheoku neko kutípotihiko Jesus vo'óku ápeya ikoítoponoati kotíveti íkénépeke koépekeokono ne Etévaum. Ápe yonoti tukú koeti Fenísea, Xípere yoko Antiokíya. Koékúti vékokuhiko, koane koyúhoyea emo'u Itukó'oviti. Itea poéhane júdeuhiko koyúhoína. ²⁰ Kene po'ínuhiko íhae Xípere yoko Síreni, hane yóno Antiokíya, koyuhoátimaka xapákuke xâne ákoti itukapu júdeu ne inámati íhíkavoti omínovike Vúnae Jesus. ²¹ Yoko éno xunako Vúnae xokóyokéhiko kutí'inoke énoti xâne kutipoáti ne íhíkavoti koane hokópoti Vúnae.

²² Enepoihikone hokópoti Jesus ho'uxínovoti ítuke Vúnae ya Njeruzálem, eyékoxxoane neko koekúti. Yane pahúkohiko Mbaranábe ya Antiokíya. ²³ Simoné'e ne Mbaranábeya, yupihovó koe elókeyea okóvo, noixoáti ne seánako Itukó'oviti oukékehiko neko xâne, koane enékeahikomaka uhá koéti neko xâne kónokea kóxxuna'ixeovo íkénéke Vúnae koane ákoyea aúkápapu íkéné. ²⁴ Yoko koati únati xâne ne Mbaranábe, koane xúnati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke, yoko hána'itimaka kúveovo Itukó'oviti. Koati énoti xâne hokópoti Vúnae yanekóyoke.

²⁵ Yane pihóne Mbaranábe ya pitivóko íhaxoneti Társu oposíkononoti Saúlu. ²⁶ Inixóponoane, ina omá ya Antiokíya. Kúveu póhuti xoénae, kóyekune ho'úxeovohiko yane ímokóvokuti, koane yupihova éno xâne íhikau. Koati ya Antiokíya turíxeovo íhaxeokono hokoti Kristu neko kutípotihiko Jesus.

Koyúho Ágabu ápeyemo éno hímakati

²⁷ Yaneko káxehiko, ápehiko porófeta íhae Njeruzálem yonoti Antiokíya. ²⁸ Ápe koéhati Ágabu xapákuke exepúkoti koyúhoyea ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ápeyemo êno himakati ya uhá koeti kúveu mêmum. Yoko kaxénake Kalaútiu, enepone koati payásoti náti, ápeyena né'e. ²⁹ Enepohikoneko kutípoti Jesus ya Antiokíya, kou sokonehiko isóneu pahúkeamo kali huvó'oxeakehiko neko kutípoti Jesus ya Njúdeya. Yé'akeye apeinoati exôa pôreu pôluthihiko. ³⁰ Yane pahúkoane ne huvó'oxopehiko xoko Mbaranábe yoko Saúlu omínoahiko xapákuke neko inuxinotihiko ítuke Itukó'oviti ya po'íke imokóvokutihiko.

12

Koépeko Teáku ne Êrodi ina íka'ákomaka Péturu

¹ Yaneko káxehiko pahúkoa Êrodi, enepone náti, íká'akeokono ne po'ínuhiko kutípoti Jesus. Koati kaha'áti íkoitoponeahiko kotíveti. ² Pahúkonemaka koépekeokono Teáku, po'ínu Xuáum, ya hána'iti pirítai. ³ Noixoâne Êrodi ínixea júdeuhiko unátiyea ne ítuke, pahúkonemaka íka'ákoti Péturu ya xapa kaxena áyui júdeuhiko hó'eke, enepo nikohiko páum ákoti kohiyákoati. ⁴ Namukónehiko Péturu, ina kuríkôa íka'ákovokutike xoko dizései koeti húndaru koyonoáti. Koaturú koaturu kôe koyonoáti, koane ahe'ó ahe'o kixókoko. Yoko isóneu ne Êrodi ómeani Péturu nonékuke xanéhiko ikénepoke ne ayuúti, enepone íháxoneti Páskoa, motováti koépeke. ⁵ Koeku óvoheixea íka'ákovokutike ne Péturu, ákonehiko áka ítúkinoa orásaum po'ínuhiko kutípoti Jesus íxómoti ho'uxínovo ítuke Itukó'oviti. ⁶ Yaneko yóti, koati tumúneke ne káxe mani íháxikeaku Êrodi ne Péturu nonékuke xanéhiko koépekeokono, ú'uhepe kóye imókea ne Péturu upánini íka'ó kóye ya pi'áti korénde kukúkeke pi'áti húndaru. Ina apé'ikomaka po'í koyonoáti páhapeteake ne íka'ákovokuti. ⁷ Yane apé koéne ánju íhae vanúke, ovoxe Vúnae, simoáti ne Péturu. Uhapu'í kíxoane neko íka'ákovokuti. Ina yurôko xêrere Péturu koyúkoati. Hara kíxoa:

—Yéhakapu yexépuki —kíxoane.

Énomone yané'e, ikúxeopone neko korénde ikávo'u. ⁸ Ina kixoa'íkomaka ánju:

—Keúnakapapu, ítíkapa ne piríkatana —kíxoane.

Koáne, ítúkopane Péturu. Ina kixopámaka ánju:

—Ítíkapaamaka keápána ínamo hekapánu —kíxoane.

⁹ Yane ípúhikopeane íka'ákovokuti ne Péturu. Hokó kixópone ánju, itea ako koati éxea ítúkeovoxo kaná'uti neko koéku, áko'ó áko'oyea. Kutí kó'inoa hopúne. ¹⁰ Anu'úkopanehiko neko inúxoti ókoku koyónoti, koáne ne pi'ape, ina itopónoa ne pahapéti haváva urúkopovoti kúveu pitivóko. Seopáne, imíhe'okone ne pahapéti ákoti míhe'ókoati. Ípúhikopeanehiko, vekópone ya none ovokúti. Kali tumúneke, pohú koépone ne Péturu, pihópone ne ánju. ¹¹ Ina kôe isóneu ne Péturu noixoâne ítúkeovo kaná'uti neko koéku: “Énjoane ítúkeovo kaná'uti pahúkinonu Vúnae ánjuna koiteovonu ya mani kixónuku Êrodi yoko ya mani uhá koeti kúxone júdeuhiko kíxeonu” koéne isóneu.

¹² Ina ítúko isóneu ne Péturu kixóvokumo, yane pihóne óvokuke Mâriya, eno Xuáum. Énomone neko Xuáum yonópoti íha Márku. Énomone ho'úxovo êno xâne ítúkinoati orásaum. ¹³ Simoné'e ne Péturu pahapétike nonékuke ovokúti, ina íhapápako vô'u. Yane ípúhiko ovoxéti koéhati Rôdi noixóponoati ítúkóvotiye. ¹⁴ Exó kixóponoa árunoe ítúkeovo emo'u Péturu, itea ya koékuni míhe'okinoa pahapéti motováti úrukeovo, kayú koépone ehákoapeovo éto'okoponea po'ínuhiko ítúkeovo Péturu. Koati yupihóvotine elókeya okóvo neko árunoe. ¹⁵ Ina kixoáhiko éto'oe:

—Koati iti pepokéxovoti! —kíxoanehiko.

Itea inamá'axo koyuhôa árunoe ítúkeovo kaná'uti. Ina kixopáhikomaka:

—Ávaina koípihapatina Péturu né'e —kíxoanehiko.

¹⁶ Kene Péturu, óvaikone meúkeke íxómoyea íhápapako vô'u. Ehane míhe'okinoahiko. Noixoánehiko ítúkeovo koati Péturu, hána'iti iyúpaxevahiko. ¹⁷ Ina koexépuko vô'u ne Péturu pahukoáti kóyunuhikeovo. Yane kayúmakopinoanehiko kíxoaku Vúnae veyópea ya íka'ákovokutike. Ina koemáka hunókokuke:

—Yokóyuhopinoamaka Teáku yoko po'ínuhiko úti xoko Jesus —koéne.

Yane pihópone po'íke ovokúti.

¹⁸ Yuponíne, koyó'ikene neko húndaruhiko. Akó'oti exêa koéku ne Péturu. ¹⁹ Pahukoáne Êrodi oposíkoponoati, ákone ínixapanahiko. Yane épemo'ikoane Êrodi ne húndaruhiko koyonoáti kixoku koéku, ina pahukôa Êrodi koépekeokonohiko. Ikénepoke neko koekúti, pího ne Êrodi Sezâreyake ukeáti Njúdeya. Kali ye'á koe káxe óveaya.

Ívokóvo Êrodi

²⁰ Yane kôyoke koati imaikinovati Êrodi ne xanéhiko íhae Tíru yoko íhae Sídom. Enepohikone xâne íhae neko pitivókohiko, kutikokó koéne isóneu noixoponea Êrodi, iyuni'íkoponoati, kaha'aínoati unátipea isóneunoahiko, vo'oku ítúkeovo poké'exa Êrodi úkea níkáhiko ne íhae Tíru

yoko Sídom. Inúxotike, yúho'ixoponohiko koati payásoti ko'itúkeinoti nâti koéhati Mbalástu, enepone éxoti uhá koeti koekúti óvokuke Êrodi. Énomone porexôa úrukeovohiko xoko nâti yúho'ixoponeahiko. ²¹ Yane ápe káxe ixíkoaku Êrodi símeahiko nonékuke. Yaneko káxe, itúkone koati uhé'ekoti ípovo ne Êrodi, iyóyonevo koeku itúkeovo nâti. Yane ivátakone xoko ivátakoku natíxea, ina koyúho. ²² Ina kohonóko emó'u neko xanéhiko ihayú'ikoati. Hara kôe yúho iyúni'ikeakehiko:

—Koati kuteâti yuho íhae vanúke râ'a. Hainá'ikopo yuho xâne! —koénehiko.

²³ Énomone yaneko ókoku ôra, ápe ánjuna Vúnae ípíhóponoti Êrodi vo'oku ínixea unáko neko iháyu'ikeekonoke. Yoko poéhane Itukó'oviti motokêa kíxeokononeye iháyu'ikeekonono. Ápe kanêti nikeâti mûyo, ivókovane Êrodi vo'ókuke.

²⁴ Kene ne emo'u Itukó'oviti, inamá'axone ukopóno.

²⁵ Enepone Mbaranâbe yoko Poûlu, uséxonehiko ítuke ya Njeruzálem, káyukopovohiko ya Antiokíya. Xuâum xanépo, enepone iháxonetimaka Márku.

13

Perekáxopono ne Mbaranâbe yoko Poûlu ya po'íke poké'e

¹ Ápehiko porófeta yoko ihíxaxoti ya xapákuke kutípoti Jesus yane imokóvokuti ya Antiokíya. Ká'aye koéhahiko: Mbaranâbe, Simeum Níje, Lúsiu íhae Síreni, Saûlu, yoko Manâem, enepone koéxokeu ha'a Êrodi, ha'ínemaka Êrodi itukóvoikohiko kalivóno. ² Po'íke káxe koeku ho'úxinovohiko ítuke Vúnae, koane jejuá kó'iyeahiko oposíkti xunako Itukó'oviti, hara kíxoahiko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti:

—Hexákinana ne Mbaranâbe yoko Saûlu itúkeahiko ne itukéti inzákixinoake —kíxoane.

³ Koêkuiko jejuá kó'iyeahiko yoko itúkea orásaum, ípíhonehiko vó'u tutíkuke Mbaranâbe yoko Saûlu, koane pahúkeahiko itúkea ne páhoena Vúnae itúkea.

Koixómoneti koéhati Élima

⁴ Yaneko pahukoâne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne Mbaranâbe yoko Saûlu, píhónehiko ya pitivóko koéhati Seleúsiya. Énomone namúkea hána'iti vatéke yonoti kali poké'e koéhati Xípere kukúke úne. ⁵ Simoné'e ya pitivóko koéhati Salámina, koyúhonehiko emo'u Itukó'oviti ya sinâgoga, enepone íhikaxovoku hó'e júdeuhiko. Yoko Xuaum Márku huvó'óxoahiko. ⁶ Taru'úxoanehiko heú koêti neko kali poké'e, yane simóne pitivóko koéhati Páfu. Énomone tokópeahiko júdeu koixómoneti, itoti itúkea iyupánevoti, itea haináya xunákoke Itukó'oviti. Mbarjézu koéha. ⁷ Hane óvo xoko hóyeno koéhati Sesiú Poûlu, ngovenâdo yaneko kali poké'e. Yoko koati hóyeno ko'isónéuti neko ngovenâdo. Iháxiko Mbaranâbe yoko Saûlu nè'e, vo'oku kahá'ayeá kámokenoyea emo'u Itukó'oviti.

⁸ Itea okópa koixómoneti ne Mbaranâbe yoko Saûlu. Yoko Élima koéhamaka neko koixómoneti sa'írí'okopovo íha ya emó'uke ngeréku. Ako akáha'aino ngovenâdo kutípea emo'u Itukó'oviti. ⁹ Yane pono-ponó kixínoane úke Saûlu, enepone iháxonetimaka Poûlu. Yoko koati xúnati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke koeku sayá'ikea. Hara kíxoá:

¹⁰ —Koati iti xe'exa Ndeâpu. Ainovó koe semekénovo'iti yoko váhere koekúti ovó xikóyoke. Iti ka'anáneti uhá koeti únati koekúti. Namo hunóko képoe'aki ne ponóvoti ihíkavvoti íhikaxovike Vúnae? ¹¹ Kó'oyene ipíhóponopitinemo Vúnae, kemítinemo. Ákonemo ínixea ra uhápu'ine káxe yara ye'á koeti káxe —kíxoane Poûlu.

Énomone yaneko ókoku ôra, apé koéne kopúvahiyea úke neko hóyeno. Ehane ako ínixea. Yakukuhii kóyene oposíkti hirikoâti. ¹² Noíxoâne ngovenâdo neko koekúti, kutípoaneoxo. Yupihovó koe iháyu'ikea ne ihíkavvoti ítuke Vúnae.

Aukópovo Xuaum Márku ya Njeruzálem

¹³ Ukeâti Páfu, namúkone hána'iti vatéke ne Poûlu yoko xánenahiko. Hane yonóhiko pitivóko koéhati Pêrji ya Páfílea. Kene Xuaum Márku, káyukopovone ya Njeruzálem, kurí kixone evo Poûlu. ¹⁴ Ukéánehiko Pêrji, píhónehiko ya Antiokíya, pitivóko ovoti Písíteake. Ya sâputu píhónehiko ya íhikaxovokuke hó'e júdeuhiko. Urúkovanehiko, ina ivatáhiko. ¹⁵ Usoné'e yúhoikeokono ne emo'u Itukó'oviti yútoeke Muíse yoko yútoeke porófeta, ina epemóá tutíyehikoya ápeyea emó'u ne evo Poûlu. Hara kíxoá ítaíkea:

—Ítínoe víyénoxapa íhae Izaráe, enepo áva yemó'u yenékiye ra xanéhiko, yokóyuhoa kó'oyene —kíxoanehiko.

Yúho Poûlu ya Antiokíya, pitivóko ya Písíteá

¹⁶ Yane exépkone Poûlu, ina koexépkinoá vó'u pahukoâti yunukú kó'iyea. Hara kíxovokoxoa:

—Itínoe iyénonjapa íhae Izaráe, koane itínoe ákoti itukapu júdeu teyotímaka Itukó'oviti, yakámokenonu. ¹⁷ Koati Itukó'oviti, Únae xanena úti, uti íhae Izaráe, noivókoxo voxúnoekene. Énomonemaka porexóa yupíheovo ukóponeahiko yaneko óveaku poké'exake Ejítu, ina veyohíkopamaka ya hána'iti xunáko. ¹⁸ Ako ímaxapahiko Itukó'oviti upánini ako aúnnati ne kixoku itúkeovo kúveu koarenta koeti xoénae koeku óvea yaneko poké'e ákoti apéti. ¹⁹ Yoko uké'exinoa Itukó'oviti seti koeti kó'iyevovoku xáne ya poké'exa Kanâm, ina iko'íparaxea poké'exa ne voxúnoekene. ²⁰ Yoko uhá koéti neko vékokuhiko tukú koeti iko'íparaxoa neko poké'e, koaturu sentu sinkoenta koeti xoénae ómo. Ikénépoke, ina itukínoa Itukó'oviti neko voxúnoekene inuxínoatihiko, yúhoikovoku tukú koeti kaxénake porofeta Samúe, enepone koyúhóti emó'u Itukó'oviti mekúke. ²¹ Yane épemonehiko Itukó'oviti itúkinoa natína. Koáne, itúkinoa Itukó'oviti kuteáti áha. Poréxoa Sâu, xé'a Kí, ámoripono Mbejámi, itúkeovo natína kúveu koarenta koeti xoénae. ²² Veyopáne Itukó'oviti ne Sâu itúkeovo náti, ípíhone Ndávi. Yoko hara koe Itukó'oviti vo'ókuke: “Enepone Ndávi, xé'a Njése, íninjoa itúkeovo hóyeno hokoáti ne ngxokú ngo'ísonueya, itukoátimo uhá koéti ne anjá'inoa” kóe. ²³ Koati xapa amósenopono Ndávi úkea ne Jesus, enepone koitóvoviti, páhoe Itukó'oviti Izaráe, kuteáti koeku yúho Itukó'oviti mekúke kó'iyeanemoye. ²⁴ Itea inúxotike, tumúneke símea ne Jesus, símo Xuaum Mbátita koyuhó'inoati emó'u Itukó'oviti ne heú koeti xáne íhae Izaráe, koyúhóti kónokea ikótivexea isónueke ne pahúnevo yoko kuríkopea, koane áhikeovo. ²⁵ Yoko yaneko kousókeaku itúke neko Xuáum, ha kóe: “Haina úndi ne íkitixanuke. Keno'ókotimo íngénepoke ne koati teyonéti ya uhá koéti. Muhíkova anjí'okeova ngúxeinoa imo perékátana, ako omóndokea” kóe. ²⁶ Itínoe iyénonjapa, ámoripono voxú'ikene Ábraum, yoko itínoe ákoti itukapu júdeu teyotímaka Itukó'oviti, koati utíne koyúhoinokono ra íhíkavvoti koyúhóti koeku víteova ne pahúnevo úti. ²⁷ Itea enepohikoneko kó'óvokuti ya Njeruzálem yóko'o neko tutíhiko, ako éxa itúkóvotiye ne Jesus. Ákomaka éxa nekóyohiko kixó'ekone ne íhikaxovike porófetahiko yúhoikovoti heú koeti sáputu íhikaxovokuke hó'e. Yoko enepo koepékohiko Jesus, koati kousókoatihiko ne kúxoti yutoéti emó'uke Itukó'oviti. ²⁸ Upánini ákoyea ápahuina pahúnevo ne Jesus mani évotikokonoke koépekeokono, kóyeané épemeahiko Pilátu pahúkea koepékoati. ²⁹ Usoné'e ítukeinoahiko, yoko énomone neko uhá koeti yutoxóvovine emó'uke Itukó'oviti mekúke kixó'ekono Jesus, ina veyopókono ne muyo Jesus kuruhúke, ina ekoxókono. ³⁰ Itea koéxepukopa Itukó'oviti koukópeati xapa ivokóvoti. ³¹ Ápemaka xáneheixone Jesus yaneko ukéa Ngálíleya yóno Njeruzálem, íxómoti noixópa ike exépuvovine kúveu énoti káxe. Énomonemaka koyuhópo koeku noixone xokóyoke xapa xanéhiko yara koeku kó'oyene —kíxovokoxoane Poúlu.

³² Ina koepómaka:

—Hara koyúhoinopinoe úti inámati íhíkavvoti koeku Jesus, enepone kixínoake Itukó'oviti neko voxúnoekene mekúke ápeyeano. ³³ Koussokinoveane Itukó'oviti ne emó'uinoa, uti ámoripono. Koéxepukopo Jesus koukópeati xapa ivokóvoti, kuteátimaka koéku ne yutoéti yane pí'ape Sâramu, enepone koéti:

“Iti koati nje'éxa. Kó'oyene indúkopovone yá'a” koéti.

Sâramu 2.7

³⁴ —Koéxepukopinoake Itukó'oviti koukópeati xapa ivokóvoti, koati porexoáti ákoyeanemo ivákapu, kuteátimaka koeku po'í yúho Itukó'oviti ya emó'uke, enepone koéti:

“Ngousókinopeatinoemo ra yunzó'ino Ndávi, enepone sasá'iti emó'um ákoti aukápapu ikéne” kóe.

Izáya 55.3

³⁵ Énomone kó'inomaka po'í yuhóti ya Sâramu koéti:

“Ákomo síkea uké'eyeané múyo ne Sasá'iti Yovóxe xoko ekóxokonoku” kóe.

Sâramu 16.10

³⁶ —Yoko enepo uséxoane Ndávi ne uhá koeti ahá'inoa Itukó'oviti itúkea ya kaxénake, ivókovoepo. Píhópone kuteáti koeku oxúnoekene, koane óvane múyo yane ekóxopokonoku. Uké'epone yanekóyo. ³⁷ Itea enepone koéxepoepo Itukó'oviti ukóyepa xapa ivokóvoti, ako ávahaixa xoko ekóxokonoku, ako aúke'eyeané muyóya. ³⁸ Itínoe iyénonjapa, ivéka'akanoe ra yuhó'inopi úti itúkeovo xoko Jesus kotúyopeokono pahunévoti. ³⁹ Koati vo'ókuke Jesus sasá'ipea nonékuke Itukó'oviti ne uhá koeti xáne kutipoáti, sasá'ipeati uhá koéti neko koekúti ákoti oxéne sasá'ipea koeku hókea ne Ponóvoti Kíxovókuti yútoe Muíse. ⁴⁰ Neíxapunoe mará'inamo itúkapu itínoe kíxo ne yútoe porófeta, enepone koéti:

⁴¹ “Itínoe émoketi, hána'itimo kénoko'iyi. Má koétimo yomíxone. Vo'oku apétimo índuke ya kexénake ákotimo yakutípoa muhíkovo keuhápu'ikinakana” kóe —kíxovokoxoane Poúlu.

Habacuque 1.5

⁴² Yane ipúhikopeane Poúlu yoko Mbaranábe neko íhikaxovoku hó'e júdeuhiko. Koeku ipúhikopea, itaikoamaka xanéhiko káyukopinoamaka neko yúho yaneko keno'ókoti sáputu.

⁴³ Píhópone ne Poúlu yoko Mbaranábe, éno júdeu hokopáti, koánemaka po'ínuhiko teyoti Itukó'oviti ákoti itukapu júdeu hokopátimaka ne hó'e júdeu. Koyúhoinoahiko evo Poúlu, kotíú'ikeati isóne, kaha'áinoatihiko ákoyea itávakea ne hána'iti seánakoa Itukó'oviti.

⁴⁴ Poéha sâputu ikéne, kalíhanini uhá kó'iyea ne ko'óvokuti yane pitivóko kámokenoponea emo'u Itukó'oviti. ⁴⁵ Itea noixoâne jûdeuhiko neko êno xâne, yupihovó koe ahúxukinova okovo vo'oku íyokeovo ivávakeokono ne evo Poûlu. Ina turixóvo ne jûdeuhiko koémoke'eyea, koane koyúhoyea ákoyea akána'u neko yuhu Poûlu. ⁴⁶ Itea ako kalíhuina píkea ne Poûlu yoko Mbaranâbe. Hara kíxovokoxoa:

—Konókoti itúkeovo itínoe jûdeu inuxô ikameokonoa ra emo'u Itukó'oviti. Itea koeku ákoyea yakáha'a, inixépovotinoe ákoyea yomótokea ko'íparayea ne inámapoti apéyati ákotinemo hunókoku, koyuhópoinoatinemo úti ne xâne ákoti itukapu jûdeu. ⁴⁷ Vo'oku hara koe páhoenonu ne Vúnae, úndi yoko nza'íne:

“Íti indúko kouhápu'ikoati ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu, motovâti iyúseyea ya uhá koeti kúveu mêum ne kixoku íteova xâne ya pahúnevo” kôe —kíxovokoxoane evo Poûlu.
Izâiya 49.6

⁴⁸ Kamoné'e yuhu Poûlu neko ákoti itukapu jûdeu, yupihovó koe elókeyea okóvo koane iháyu'ikeahiko ne emo'u Vúnae. Yoko kutipo emo'u Itukó'oviti ne heú koeti xâne hoenáxovotinoe yonópeamo xoko Itukó'oviti ákotinemo hunókoku.

⁴⁹ Pihóne itóhineyea ne emo'u Vúnae ya uhá koeti neko poké'e. ⁵⁰ Itea enepohikone jûdeu, itoa koésayu'íxea isóneú senóhiko koati teyonéti, teyotimaka Itukó'oviti, yoko isóneú pahúkotiuhiko yane pitivóko, kuti'inoke okópotihiko Poûlu yoko Mbaranâbe. Koati okopâti, ina kopúhikopahikomaka yaneko poké'eya. ⁵¹ Itea ikátatahevexopovo ne evo Poûlu, kurikópoti ipú'ine poké'e oveâti hevékuke, exókoatihiko itúkeovo xâne ákoti omotókea ikameokono emo'u Itukó'oviti. Yane ukópononehiko pitivóko koéhati Íkoniu. ⁵² Kene neko hokópoti Jesus ya Antiokíya, koati hána'iti elókeyeahiko okóvo ikéneke Itukó'oviti, koane êno xunako Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xokóyoke.

14

Yóno ya Íkoniu ne Poûlu yoko Mbaranâbe

¹ Ya Íkoniu, koyúhpono íhikaxovokuke hó'e jûdeuhiko ne Poûlu yoko Mbaranâbe. Vo'ókuke neko kixoku koyúhoyea, yupihovó kôe êno xâne kutipoti Vúnae, jûdeuhiko koánemaka po'ínuhiko xâne ákoti itukápa. ² Enepohikone jûdeu ákoti akutipu yuhu Poûlu, kopúhiko tuti xâne ákoti itukapu jûdeu, íhíkaxoati okópea Poûlu. ³ Itea kóyeane xu'ikeneyea ne evo Poûlu yaneko pitivóko, koane ako kalíhuina píkea koyúhoyea emo'u Vúnae. Poréxoa Itukó'oviti itúkea iyupánevoti koane koekúti ákoti po'í itoâti itúkea, kouhápu'ikoati yane ítuke itúkeovo koati kaná'uti ne yuhôti kôeku ne hána'iti seánakoa. ⁴ Yanê'e, haxákeovokoko ne xanéhiko yane pitivóko. Ápe kotíxoti jûdeuhiko puvoti Poûlu, ina apê kotíxoti evo Poûlu. ⁵ Yane ho'úxovone ne jûdeuhiko, yóko'o ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu, koánemaka ne tutiyehiko okópea evo Poûlu. Koati kahá'ati váherexea ítukeino Poûlu yoko Mbaranâbe, koane koépekea, hepokoâti ya mopô. ⁶ Eyekóxoane Poûlu yoko Mbaranâbe, kohó'ine xoko pitivókohiko íhaxoneti Lístara yoko Ndêrbe ya Líkauneake, koánemaka xoko po'ínuhiko pitivóko ákoti ahiká. ⁷ Énomone koyúhoyeamaka ne inámati íhikavuti koeku Jesus.

Ya Lístara koítovokono hóyeno ákoti yána isayú'ixovoti hêve

⁸ Ya Lístara, ápe hóyeno ákoti yána. Poéhane ivátaixea itúkovo, vo'oku omeátinekene ákoyea ehévekapu ne hêve. Ako lévekexeaku. ⁹ Enepone hóyeno, ixomo kamokéno Poûlu koyúhoyea. Yane pono-ponó kixínoane úke Poûlu koane nóixea itúkeovo kutipoti ápeyaa xunako Itukó'oviti, motó'inovake koíteovokono. ¹⁰ Ina kohonóko emó'u ne Poûlu kíxea:

—Yexépuka! Xe'ó yákoel! —Kíxoane.

Énomone yanê'e, xépu koépone neko hóyeno koane yonópea. ¹¹ Noixoâne xanéhiko neko ítone Poûlu itúkea, hara koe emó'u vaúkexeahiko ya emó'uke:

—Simó'ovinehiko ra íhae vanúke ikútipasikovovitihiko, uti xâne yara poké'e —koénehiko.

¹² Ina itukínohiko evo Poûlu iha hó'ehiko. Njúpíte íhaxea Mbaranâbe. Kene Poûlu, vo'oku itúkeovo énomone ixomo koyuhó, Mérkuriu íhaxea. ¹³ Yoko nonékuke páhapetea ne pitivóko, ápe hána'iti péti imóko'ikokonoku ne Njúpíte. Enepone sasedóti inuxínoti xâne hó'eke, kaha'a iháyu'íkea evo Poûlu. Hukínóvoti ómea vúi páhapeteake ne pitivóko koane iyoyónevoti itunoévoti ikó'íparaxoke evo Poûlu. Mani isukoâti ne vúi itúkoti ikó'íparaxoke Poûlu yoko Mbaranâbe kuteâti kixoku Njúpíte hó'e. Yoko kutipasí koémaka isóneú xanéhiko ho'uxóvotiya. ¹⁴ Exoâne ápostuluhiko, enepone Mbaranâbe yoko Poûlu, áha ne xanéhiko itúkinoa, kávararekexo ípovo muyókuke, éxokovo yepíheovo ikótivexea isóneuke neko koekúti, ina ehakóvo xokóyoke neko xanéhiko. Hara kíxovokoxoa:

¹⁵ —Itínoe hóyeno, na koeti kixíneaneyea? Utímaka xâne kiteátinenoe. Enepone yeópone iséneuke, kúteanemaka veópone. Hara simíno úti koyúhoyea úti ra inámati íhikavuti koyúhote koeku Jesus, maka kiríkapanenoe ra koekúti hékone ákoti itóponone, koane hekápanemaka

ra koati kaná'uti Itukó'oviti, enepone pahukoâti apé kó'iyea ne vanúke, koâne ra poké'e, koánemaka ne úne ya mar yoko uhá koeti ovâtihiko. ¹⁶Yaneko káxehiko pihôti, síkoa Itukó'oviti pihohi kó'iyea ne uhá koeti xâne ikéneke koêkuti âha hókea. ¹⁷Itea kóyeano ápeyea koekúti, ítuke vo'u Itukó'oviti, kouhápu'ikinoati ne xanéhiko yara poké'e itukóvotiye ne Itukó'oviti. Énomone ne uhá koeti únati ítuke kuteâti koeku pahúkinopinoo úko ukeâti vanúke, koane itúkinopinoo kaxena itóvope ha'i nonéti, koane poréexopinoo nikokónoti motovâti imétaxivo, koánemaka elókeko yókovo —kíxovokoxoane Poúlu.

¹⁸Upánini koéneye yuho Poúlu yoko Mbaranâbe, kalíhanini ákoyea íta sayá'íkea neko ákoti yumaxápu xâne kaha'âtihiko oró'okinoo hó'openo mani ikó'iparaxoake. ¹⁹Yoko ápe júdeuhiko íhae Antiokíya yoko íhaemaka Íkoniu kopuhíkoponeati túti neko xanéhiko, ihíkaxoati okópea Poúlu koane hepókea ya mopô. Yane hepókoanehiko, ina kahakôa meúkeke ya pitivóko po'okoâti ivókeovone. ²⁰Itea yakukú kixo Poúlu ne kutípotihiko Jesus, yane exépu kopone ne Poúlu, ina urúkopovamaka ne pitivóko. Poéha káxe ikénepoke, pihópone Poúlu ya pitivóko koéhati Ndérbe. Mbaranâbe xanépo.

Kayukópovo evo Poúlu ya Antiokíya, pitivóko ya Sírea

²¹Koyuhoáne evo Poúlu ne inámati ihíkavoti koeku Jesus ya Ndérbe, êno xâne hokópoti Jesus. Ina kayukópovamaka evo Poúlu neko pitivókohiko okóponoku inúxotike, enepone Lístara, Íkoniu yoko Antiokíya. ²²Yâkonoye, kótiu'íkehiko isóneue ne hokoti Jesus, enekoâti kóxuna'ixeovohiko ikéneke Vúnae koane ákoyea aúkapapu ikéne. Éxokoahikomaka enó'iyea kotíveti koekúti nókone vékea úti tumúneke seópea úti natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke. ²³Ina itukínomaka póhutihiko imokóvoti inuxínoati ne itukéti. Ikénepoke, ina itukínohiko orásaum koane jejuá kó'iyea, epémoti xunako Itukó'oviti oukeke, ina kuri'ókoahikomaka Itukó'oviti, enepone kutíponehiko, epemoâti huvó'oxea.

²⁴Ina ukopóno ne evo Poúlu. Poké'e koéhati Písita tarú'uxohiko yonoti Páfíleake. ²⁵Yane koyúhohihiko emo'u Itukó'oviti ya Pêrji. Ikénepoke, ina yonópo Átalea. ²⁶Ukopeâne Átalea, namúkopo hána'iti vatéke kayukópovoti Antiokíya ya Sírea, úkeakuhiko iná pahukókono yâtikeneye enepo iná epemínokonomaka seánakoa Itukó'oviti yane itukéti úseune kó'oyene.

²⁷Seopónehiko, enepo ho'uxónemaka ne kutípotihiko Jesus imokóvokutike, koyúhopinoo evo Poúlu uhá koeti kíxoaku Itukó'oviti ikó'itukexea ya ítukeke, koane kíxoakumaka Itukó'oviti míhe'okinoo ne ákoti itukapu júdeu oxene kutípea. ²⁸Kali êno ókea evo Poúlu xapákuke neko kutípotihiko Jesus.

15

Apê ho'uxóvoti ya Njeruzálem

¹Ápehiko xâne ukeâti Njúdeya ihíkaxoponoati neko ákoti itukapu júdeu kutípotihiko Jesus. Hara kíxoa íhikaxea:

—Enepo hákotinoemo sirkunsidá kê itikoâti kexé'uke ne hoénaxovope itíkivo xanena Itukó'oviti, kuteâti íhikaxovike yútoe Muíse, ákomo oxéne sesá'ipi ya pehúnevo —koe íhikaxea.

²Éno poé'ainoo isóneue Poúlu yoko Mbaranâbe yúho neko ukeâti Njúdeya, koane kali xúnati yumópeokoko vo'óku. Ina kousókohiko isóneue ne kutípoti Jesús kónokea yóno ne evo Poúlu ya Njeruzálem koánemaka ne po'ínuhiko noivókoeti xapákuke, motovâti épemo'ikoponeahiko ápostulu, enepohikoneko xáneheixone Jesus, isóneunoo yók'o'omaka isóneunoo po'ínuhiko in-uxínoti ítuke Itukó'ovitiya. ³Enepohikoneko xâne ho'uxínovoti ítuke Vúnae pahúkoti evo Poúlu yóno Njeruzálem, kali xanee kíxoahiko oxéneke. Yane pihóno ne evo Poúlu. Hane vekóhiko poké'exa Fenísea yoko Samâriya. Koêkuti vékoku xapákuke ne kutípoti Jesus, éyekoxoa ápeyea hokópoti Jesus xapákuke xâne ákoti itukapu júdeu. Uhá koêti neko kutípoti Jesus kamoâti, yupíhova elókeyea okóvo. ⁴Enepo simohíko ya Njeruzálem, enepohikone kutípoti Jesús ya koánemaka ne ápostuluhiko, yók'o'omaka ne po'ínuhiko inuxínoti ítuke Vúnae, elókea okóvo símea ne evo Poúlu. Ina koyuhó'inoo Poúlu yoko ha'ínehiko heú koêti kíxoaku Itukó'oviti ikó'itukexea ya ítukeke. ⁵Itea ápe farízeu, enepone yuixóvoti hókea yútoe Muíse, kutípotimaka Jesus anavókoxovoti ne po'ínuhiko ho'uxóvotiya. Ina koyuhoáhiko kónokea sirkunsidá kó'iyea ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu koane kónokea yuúxeovo hókea yútoe Muíse.

⁶Yane ho'uxovone ne ápostuluhiko koánemaka ne po'ínuhiko inuxínoti ítuke Itukó'oviti oposíkoti póneovoku isóneunoo ne koekúti. ⁷Enon'é yúho'íxeokoko vo'óku, ina exepúko ne Péturu. Hara kíxovokoxoa:

—Ítínoe mbo'ínu xoko Jesus, yéxoanoe mekú'iyeano noivókoxonu Itukó'oviti xapákuke úti ngoyúhoyea ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus xapákuke po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu, motovâti kámea yoko kutípea. ⁸Itukó'oviti enepone éxoti isóneue uhá koeti xâne, énomone exókovi koêku yaneko pahukôa ne Sasá'iti Omíxone ovo'ó kó'iyea ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu, kuteâtimaka kíxó'oviku yanekóyo, uti júdeu. ⁹Ako ápahuina

ínixone Itukó'oviti poé'ayea úti, uti jûdeu, yane xâne ákoti itukapu jûdeu. Kasása'ikopamaka Itukó'oviti nekôyohiko yane pahúnevo vo'oku kutípea, kuteátimaka kixó'oviku. ¹⁰ Ná'ikopo koeti kehá'ainonoe yopósi'okivo Itukó'oviti koeku kehá'ainoa ne xâne ákoti itukapu jûdeu hokópotine Jesus itúkea kixovókuti ákoti vitâ vitúkea, ákotimaka itâ voxúnoekene? Yara kêku, kutí kôe ikeínoxoatihiko koati ínati koekúti ákoti itoáti koínoyea. ¹¹ Koati kutipóati úti itúkeovo vo'oku seánakovi Vúnae Jesus vitínovoke ya pahúnevo úti. Yoko énomone kutí'inoke itóvotimaka ya pahúnevo ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu —kixovokoxoane.

Koeku isóneunoa Teâku

¹² Énomone yanê'e, kóyunukovone neko heú koeti xâne ho'uxóvoti. Ina kamokénohiko Mbaranâbe yoko Poúlu koyuhó'iyeeati koêku ne êno iyupánevoti poréxoake Itukó'oviti itúkea xapákuke po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu, koane po'ínuhiko koekúti ákoti po'í itukoáti kuteáti. ¹³ Uke'éxonehiko koyúhoyea, hara kixovokoxoa Teâku:

—Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, ivévaka ra yúnzo. ¹⁴ Kámoanemeku úti ne Simaum Péturu koyuhó'iyea koêku inâ ihaxíkooa Itukó'oviti ne ákoti itukapu jûdeu hokópea, motovâti itúkea xanéna. ¹⁵ Yoko koati énomonemaka koéneye yútoe porófetahiko, enepone koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, xoko kó'iyeeaku:

¹⁶ “Ikénepoke ra koekúti, aungóvotimo ngoéxepukopeamo ne kúxoti natíxoku Ndávi, enepone kutí koeti ovokúti itohíneotine. Enepone kixovókuti uké'etine yara koeku kó'oyene, ingo'ínamakopatimo. ¹⁷ Yane oposikonutimo uhá koeti po'ínuhiko xâne, enepone uhá koetimo kó'iyeeovoku xâne ákoti itukapu jûdeu ikoseánaxovonuti. ¹⁸ Énomone kôe ne Itukó'oviti, enepone kouhápu'ikoati ra koekúti mekúke” koe yútoe porófeta. *Amós 9.11-12*

¹⁹ Ina kixovókoxopamaka Teâku:

—Kuteáti koêku ra yuhu porófeta, ínínjoa unáko ákoyea aina víxa ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu hokópotine Itukó'oviti. ²⁰ Yusikóne pohu yutóxinoa uti koyuhópeti koyuhó'inoati úti ákoyea yusíka níkea níkokónoti ikó'íparaxokonoke sánduhiko, koane ákoyea yusíka kapíneyea xâne ákoti itukapu koati múxone, koane ákoyea yusíka níkea nau hó'openo kotitínoeti yoko íti. ²¹ Vo'oku koati énomone koéneye ne ihíkaovoti yútoeke Muíse. Yoko ukeátinekene, kóyekune ápeyee koyuhoáti ya uhá koeti pitivóko enepo yuhoíkoko ne yutoéti ya sáputu, ho'úxovope víyéno jûdeu ihíxaxovokuke hó'e.

Yutoéti yonoti xapa xanéhiko ákoti itukapu jûdeu kutípoti Jesus

²² Yanê'e, enepohikoneko ápostulu yóko'o ne po'ínuhiko inuxínoti itúke Itukó'oviti ya Njeruzálem, koánemaka uhá koéti ne po'ínuhiko kutípoti Jesus ho'uxínovoti itúke Itukó'oviti, ínixoa unáko noífovokoxea hóyehohiko xapákuke, páhoemo xanépea Poúlu yoko Mbaranâbe ya Antiokíya. Enepone noífovokoe, énomone ne Njûda, iháxonetimaka Mbarasápa; yókomaka Síla. Aínovo koati teyonéti xapákuke neko kutípoti Jesus. ²³ Énomone ominôa ne yútoe. Yoko hara kôe ne koyuhópeti ómone:

“Itínoe po'ínu úti xoko Jesus, itínoe ákoti itukapu jûdeu ya Antiokíya, Sírea yoko Silísea, yúhoikopinoe úti, uti ápostulu yoko inuxínoti itúke Itukó'oviti yáye, uti pe'ínu xoko Vúnae.

²⁴ “Véxoa ápeyee xâne ukeáti xapákuke úti, ákoti itukapu páhoe úti, kopóé'akoponoti iséneu ya kixoku ihíxaxea emo'u Itukó'oviti. ²⁵ Kutikokó kó'inoá visóneú kónokea noífovokoxea uti hóyeno, páhoe úti xepákukeneo xanépea ra pi'áti hóyeno ákoti omotóva vokóvo, enepone Mbaranâbe yoko Poúlu, ²⁶ hóyehohiko koitóponovoti kotívoti, mani koépeutimaka vo'oku itúkea itúke Vúnae Jesus Kristu. ²⁷ Pahúkinopimaka uti Njûda yoko Síla. Énomonemo koyuhó'inopeano ra koekúti simapíne. ²⁸ Koati inixoáti Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koánemaka úti ákoyea yusíka kurí'uxinoepa uti po'í nékone itíki ákoti itúkápa ne koati nokonéti, enepora páhoenopi úti itíki. ²⁹ Hará'ahiko: ákoyea níke níkokónoti íparaxeokonoke sánduhiko, koane ákoyea níke íti koane nau hó'openo kotitínoeti, koane ákoyeamaka yakápinea xâne ákoti itukapu koati míxone. Koati únatimo koyohíyanavao ra koekúti kixínopike úti yará'a. Koékuikone yuhó'inopi úti” kôe ne yútoehiko.

Yuhóikoa íhae Antiokíya ne koyuhópeti

³⁰ Úkeane pího neko pahoéti ya Antiokíya. Simoné'eya, ina ho'uxóda heú koéti neko kutípoti Jesus, yane poréxoane neko koyuhópeti ómone. ³¹ Yuhóikoanehiko, koati yupihovó koeti elókeyeahiko okóvo vo'oku koati kouhépekopeati isóneu. ³² Enepone Njûda yoko Síla, koatímaka porófeta koyúhoti kouhápu'ikinoake Itukó'oviti. Kouhépekoma isóneu kutípotihiko Jesus neko pi'áti vo'oku kixoku enékea, koane kóxunakoamaka ikéneke Vúnae. ³³ Kalí óvane xapákuke. Yane poréxoanehiko kutípoti Jesus aúkopeovo xapa pahukoáti kaha'añoatimaka unako koêku yaneko pihópeaku. (³⁴ Ítea ínixoa Síla unáko óveakoneya.)

³⁵ Óvaikone Poúlu yoko Mbaranâbe ya Antiokíya. Enómaka po'ínuhiko ha'íne ihíxaxoati koane koyuhoáti ne emo'u Vúnaeya.

Haxakeôvokokone Poûlu yoko Mbaranâbe

³⁶ Ikênepoke, hara kîxoa Poûlu ne Mbaranâbe:
—Vaúkapapu noíxoponea po'ínu úti xoko Jesus ya uhá koeti pitivóko vékokune koyúhoyea úti emo'u Vúnae yanekóyo, maka véxane kóyekuhiko —kíxoane.

³⁷ Yoko kahá'ainoa Mbaranâbe ne Xuâum iháxonetimaka Márku xané'iyea. ³⁸ Itea ínixoa Poûlu ákoyea yusíka kó'iyeaneye vo'oku yanekóyoke ya Páfílea, kurí kîxoa ne itukéti aukópovoti ikéne. Ákone axéna ya itukétike. ³⁹ Koati yupihóvati ákoyea akútikoko isóneunoa Poûlu yoko Mbaranâbe, kutí'inoke haxakeôvokokoti vo'ókuke. Pihóne Mbaranâbe Xípereke ya hána'iti vatéke. Márku xáne. ⁴⁰ Kene Poûlu, Síla noífovokoxo. Úkeane pihohíko neko pi'âti itukínoane orásaum po'ínuhiko kutípoti Jesus, epemínoati seánako Itukó'oviti. ⁴¹ Hane vekóhiko poké'exa Sírea yoko Sílísea huvo'óxoati ne kutípotihiko Jesus xoko póhutihiko imokóvokuti kóxuna'ixeovo ikéneke Vúnae.

16*Xanêa Timóti ne Poûlu yoko Síla*

¹ Ehane símo ne evo Poûlu ya pitivókohiko koéhati Ndêrbe yoko Lístara. Ápe kutípoti Jesus-ya koéhati Timóti, xé'a seno júdeu kutípotimaka Jesus. Kene há'a, ngerêku. ² Enepone Timóti, ínixoa kutípotihiko Jesus ya Lístara yoko Íkoniu itúkeovo koati ponóvoti kixoku itúkeovo ikéneke Vúnae. ³ Yane kahá'ainoa Poûlu xané'iyea. Énomone sirkunsidá kixínoa inúxotike, pikoti poé'ainoa isóne júdeuhiko, enepohikone ko'óvokuti yane pitivóko koane xe'ókuke, enepo hákoti sirkunsidá kixóá, vo'oku heú koe xáne éxea ákoyea itukapu júdeu ne ha'a Timóti. ⁴ Úkeane pihohíko. Koékuti pitivóko vékoku, éxokoa evo Poûlu ne kutípotihiko Jesus yútoe neko ápostuluhiko yoko po'ínuhiko inuxínoti itúke Itukó'oviti ya Njeruzálem, maka hákanehiko neko koekúti ínixone evo ápostulu kónokea hókeokono. ⁵ Énomone kutí'inoke kókóponovoti ikéneke Itukó'oviti ne kutípotihiko Jesus xoko póhutihiko imokóvokuti. Koane káxe, káxe kurí'uxeovo ye'akeye xáne kutípoti Jesus.

Noíxone Poûlu ya kuti koeti hopúne koeku óvea Torôadi

⁶ Heú kîxoa yónea evo Poûlu ya poké'e koéhati Firíjea-Ngalásea vo'oku ávovea síka Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti yóneahiko Ázea koyúhopenea emo'u Itukó'ovitiya. ⁷ Ye'éxonehiko poké'exa Mísea, mani yonotíhiko íyeu Mbítinea, itea ávomaka síka Sasá'iti Omíxone Jesus yóneaya. ⁸ Yane tarú'uxonehiko Mísea koane símea ya pitivóko koéhati Torôadi. ⁹ Yaneko yóti koeku óvea yane pitivóko, ápe éxokoake Itukó'oviti ne Poûlu ya kuti koeti hopúne. Hara noíxo, hóyeno íhae Masêdonea xe'ó koyéti ihaxíkoati. Hara kîxoa: “Kíná'aka yákeneye ya Masêdonea, hivá'axapanavi” koéne. ¹⁰ Ehá'axo ápe neko éxokoake Itukó'oviti ne Poûlu, kóusokovone úti vóneaya, vexoáti itúkeovo Itukó'oviti íhaxíkovi koyúhopenea úti ne inámati íhíkavoti koyúhoti koeku Jesus xapákuke ne íhae Masêdonea.

Hokópo Jesus ne sêno koéhati Lítea ya Filípu

¹¹ Vipuhíkeane Torôadi ya hána'iti vatéke, ponó koene uti Samotarásiya. Po'ípone káxe ina vitopóno pitivóko koéhati Neápuli. ¹² Ukeâti Neápuli, Filípu vóno. Enepone pitivóko, koati hána'iti, epó'oxo koati exóneti yane po'ínuhiko pitivóko ya Masêdonea. Kutí koe kixoku koéku ya Róma yane pitivóko vo'oku itúkeovo ne ponóvoti kixovókuti ya Róma hokokónoya. Énomone vóko kali ye'á koeti káxe. ¹³ Simovóne sâputu, vipúhíke ne pitivóko vonoti xe'o huvêo vo'oku hara koeti visóneu: “Anékomea ho'úxovoku xáne itúkea orásaum” koeti visóneu. Simoné'e utíya, ina vivatáko koane yúhoikea úti ne senóhiko ho'uxóvotone, koane koyúhoinoa úti ne emo'u Itukó'oviti. ¹⁴ Xapákuke neko senóhiko kamokénoviti, ápe koéhati Lítea, íhae pitivóko iháxoneti Tiyâtira. Ká'aye itúkovo neko sêno, kaváneti koati únati ipovóti kalísoti híyeu. Koatímaka teyoti Itukó'oviti neko sêno. Míhe'okea isóneu Itukó'oviti kutípea neko yúho Poûlu. ¹⁵ Ina ahíkovomaka íháke Jesus, koane uhá koeti xáne íhae óvokuke. Ike áhikinevo hara kixó'ovi:

—Itukapu kitipoâteoxo indúkeovo hokópotine Jesus, yaxénaponuikopo óvonguke. Koati yókokenemo njokóyoke —koéne yuhó'inovi.

Éno íta'ixeovi, ehane xanépoa úti.

Koitóvokono árunoe vekoti kovóti

¹⁶ Po'íke káxe koeku vónea ho'úxovokuke xáne itúkea orásaum, ítokopovovi árunoe éxoti vékea kovóti vo'oku itúkeovo úroevo ndémioni. Éno íríkuxea ne hóyenehiko kovoxeâti neko árunoe. ¹⁷ Koékuti vékoku ne Poûlu koánemaka úti, hokó'ovi neko árunoe koane vá'uixea. Hara koe yúho vá'uixea:

—Enepora hóyenehiko, áinovo onóxehiko Itukó'oviti, enepone koati payásoti ya uhá koéti. Epó'oxo simínoké koyúhoinopinoe kixeka ítivoa ne pehúnevo —kóye.

¹⁸ Koati ênoti káxe kóyeyeaneye. Ehane ímaxova Poûlu. Na'akené kó'inoane, ina kixôa neko ndémoniu:

—Ya iháke Jesus Kristu mbahúkopi ipíhikopi ra ârunoe —kíxoane.

Koati énomone yaneko ókoku ôra ipúhikopeane ndémoniu neko ârunoe.

Yehépóke'exokono ne Poûlu yoko Síla

¹⁹ Noixoâne hóyenhiko kovoxeâti neko ârunoe ákoyeanemo namúkope tiúketi vo'ókuke, namúkonehiko Poûlu yoko Síla, ina kahakôa parásake nonékuke ne pahúkotihihiko yane pitivóko. ²⁰ Isímoane nonékuke neko exeâti koêku ne koekútihihiko yane pitivóko, hara koéhiko:

—Enepohikora hóyeno jûdeu, koati kopoé'akoti isóneu xanéhiko yara pitivokona úti, ²¹ ihíxaxoti kixovókuti ákoti omotóva kutípea úti, ákotimaka omotóva hókea úti vo'oku uti rómanu —koénehiko.

²² Yane kutikókó koe isóneu ímaikinovo evo Poûlu neko êno ho'uxóvoti xâne. Ina véyo ípovo evo Poûlu neko pahúkotihihiko koane pahúkea yehépoke'exeokono ya itátane tikóti. ²³ Enoné'e yehépoke'exeokono, ina kurikókono ika'ákovokutike. Koati ixikó'okokonoti ne éxoti koeku iká'aeti kókohiyana kíxoixa motovâti ákoyea itápuhiko. ²⁴ Kamoáne éxoti koeku iká'aeti neko emó'uinokono, ina ómo evo Poûlu xoko koati tiú'iyeku iká'akeokono xâne, ínamaka ikahévexoa. Títiu kíxea héve ya koati éno ínati tâpoa. ²⁵ Xu'ikénene, kuteâti kuku yóti, ixómonehiko itúko orásaum ne Poûlu yoko Síla xoko iká'ákonokoku, koane imóko'ixeovohiko ihayú'ikoti Itukó'oviti. Yoko kámokenoane po'ínuhiko iká'aeti. ²⁶ Yane apé koéne xúnati iyuyóti poké'e koyuyoâti neko ika'ákovokuti ukeâti poéheveke. Uhá koe imíhe'okea páhapetea neko ika'ákovokuti vo'ókuke, ep'óxo heú koe ikúxeyea neko korénde, iká'o neko iká'aetihiko.

Hokôpo Jesus neko éxoti koeku iká'aetihiko

²⁷ Yane iyukovó koéne neko éxoti koeku iká'aetihiko. Noixoâne mihe'oké kó'iyeano neko pahapétihiko, hé kixone hána'iti pirítauna, mani koepékopovoti. Ikutíxati kohó'itinehiko neko iká'aeti óyonone. ²⁸ Itea vaúkoa Poûlu. Hara kíxo:

—Hako kixevóneye! Vanéye, uhá koeti úti, uti iká'aeti —kíxoane.

²⁹ Ina pahúko íluxeokono yúku neko éxoti koeku iká'aetihiko. Yane éhakovo úrukeovo xoko óvoheixoku Poûlu yoko Síla, ina ipuyúkexea nonékuke xaneâti ínayea honónoko mûyo. ³⁰ Yane ina kopúhikopo evo Poûlu meúkeke. Hara kíxo:

—Unaém, kuti ngónoko motovâti indeova ne mbahúnevo?

³¹ Ina yumopâ evo Poûlu:

—Yakútipó Vúnae Jesus. Énomonemo koitívopi ya pehúnevo, koánemaka uhá koeti xâne íhae yóvokuke —kíxoane.

³² Yane koyúhoinoane evo Poûlu emo'u Itukó'oviti neko hóyeno, koáne ne uhá koeti xâne íhae óvokuke. ³³ Énomone yaneko ôra ya yóti, kátarakopone evo Poûlu neko éxoti koeku iká'aetihiko, kipo'íkopinoati óko'onevo íke yehépoke'exinekono. Ikénepoke, áhikovo neko hóyeno ya iháke Jesus koánemaka uhá koeti xâne íhae óvokuke. ³⁴ Ina ómo evo Poûlu óvokuke porexoâti nika. Éno elókeyea okóvo neko hóyeno koánemaka uhá koeti íhae óvokuke vo'oku kutípeanehiko Itukó'oviti.

Koeku yuhó'inoa tutíyehiko ne evo Poûlu

³⁵ Yuponíne, pahúkone pulísea ne tutíyehiko xokóyoke ne éxoti koeku iká'aetihiko, pahukoâti kuríkopea evo Poûlu.

³⁶ Ina kíxo evo Poûlu neko éxoti koeku iká'aeti koyonoâti:

—Pahúkonu tutíyehiko nguríkopeopinoo. Motóvane pihépi, ákonemo yuvópitinoe —kíxoane.

³⁷ Ina yumopâ Poûlu:

—Ako yúhaikakana úti motovâti éxeokono ápeyaa pahúnevo úti, itea kóyeano pahúkevohiko yehépoke'exeokono úti parásake nonékuke uhá koeti xâne, ina kurikó'ovi ika'ákovokutike. Ako omótova kíxeekononeye úti, uti ovóheixoti opékuke xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma. Inípono kahá'ayeahiko pahúkea kuríkoponeokono úti kó'oyene he'ono'ú koéti ákoti exoâti. Ako yusíka kó'iyeaneye. Kena'ákanehiko kuríkopeovi —kíxoane Poûlu.

³⁸ Ina aukópovo neko pulísea xokóyoke ne tutíyehiko koane éto'okopeahiko yuho Poûlu. Kamoáne tutíyehiko neko yuhó'inoa pulísea, yupihovó koéne píkea exoâne ápeyaa xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma kotíxea evo Poûlu. ³⁹ Yane pihóne neko tutíyehiko xoko evo Poûlu. Hara kíxoahiko:

—Hako kixe'évi. Pahúkovo úti —kíxoanehiko.

Ina kurikópohiko evo Poûlu koane épemo'ixeahiko ipúhikopea neko pitivóko.

⁴⁰ Ipuhíkopeane ika'ákovokuti, pihóponehiko óvokuke Lítea. Noixópo po'ínuhiko kutípoti Jesus ne evo Poûlu, kóxunakopea isóneu, ínahiko pihópo.

17

Poûlu yoko Síla ya Tesálonika

¹ Vekoáne Poûlu yoko Síla ne pitivókohiko koéhati Ánfipoli yoko Apólonea, yane simónehiko ya Tesálonika. Yane ko pitivóko ápe sináogoga, íhikaxovoku hó'e júdeuhiko. ² Koati kíxóvokune ne Poûlu koékuti yónoku opósikea ne júdeuhiko. Hukínóvoti píheá sináogogake. Mopó'a sáputu yónoheixoá Poûlu, koyuhó'inoati koéku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti. ³ Kouárapu'ikinoá Poûlu koéku neko yutoéti, koyuhó'inoati kónokea koítóponeovo kotíveti ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koítevo xáne, koane kónokeamaka ívókeovo yoko exépukepa ukópea xapa ívokóvoti. Haramaka kíxovokoxoa:

—Enepepe Jesus ngxínopikenoé, énomone itukóvo Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovovi — kíxovokoxoane.

⁴ Xapákuke neko júdeuhiko, ápe itukínoati isóneu neko yuho Poûlu koáne kutipoáti. Yane kahá'ineponehiko Poûlu yoko Síla. Xapákuke ne xáne teyoti Itukó'oviti ákoti itukapu júdeu, enómaka kutipeáti yúho, koánemaka senóhiko teyonéti yane pitivóko.

⁵ Itea ahúkukinovo okovo evo Poûlu neko júdeuhiko ákoti akutipó Jesus. Koáhati iyókovatihiko kíxoaku xanéhiko ívávakea evo Poûlu. Hukínóvoti ítaikoponea koyuvórixovoti hóyenohiko xané'iyea. Ina koturíhikopono xanéhiko yaneko pitivóko, kopuhíkeati túti, íhíkaxoati okópea evo Poûlu. Yane pihónehiko óvokuke Njázaum, kahá'atihiko veyóponea evo Poûlu koane káhakea meúkeke nonékuke neko xanéhiko. ⁶ Itea ako inú'ika. Yane namúkohiko Njázaum koane po'ínuhiko kutípoti Jesus, ina kahakoáhiko nonékuke ne pahúkoti yane pitivóko. Yane hara kíxohiko:

—Simó'ovinemaka ne hóyenohiko yómoti koésayu'ixea isóneu xanéhiko ya uhá koeti kúveu mêm. ⁷ Poréxoá Njázaum ókea óvokuke. Enepohekone hóyeno, ainovo okópoti yuho Séza, natina úti vo'oku koyúhoyea ápeyea po'í nâti koéhati Jesus —kíxoanehiko.

⁸ Kameáne xanéhiko koánemaka ne pahúkotihiko yane pitivóko neko yúho, ako aúhepe isóneu. ⁹ Itea kóyeane kuríkopeahiko Njázaum yoko ha'ínehiko. Itea tumúneke yusíkea pihópea, kónoko poréxea tíüketi. Yoko enepo hákoti po'í évotikokonoke ikénepoke, mani kayukópinokonoati neko tíüketi.

Pího Poûlu yoko Síla ya Mbêreya

¹⁰ Énomone yaneko yóti pahúkoa po'ínuhiko kutípoti Jesus ne Poûlu yoko Síla ya Mbêreya. Simóné'eya, pihóne íhikaxovokuke hó'e júdeuhiko. ¹¹ Yoko unatíne isóneu ne íhae Mbêreya yane íhae Tesálonika. Koati ívávakoateoxo neko yuho evo Poûlu. Koane heú koeti káxe íhikaxova ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, noixoáti kó'iyeanexoye, kuteáti neko kámone xoko Poûlu. ¹² Énomone enó'ino xáne xapákuke kutipoáti neko yuho evo Poûlu. Ápe senóhiko ngerêku teyonéti kutipeáti yúho, koánemaka kalí xu'ínati hóyeno ngerêkumaka. ¹³ Itea enepohikone júdeu íhae Tesálonika ákoti akutipó Jesus, ehá'axo éxoá símeane Poûlu ya Mbêreya koyuhoáti ne emo'u Itukó'ovitiya, pihónehiko kopuhikoponeati túti ne xanéhiko yane pitivóko, íhíkaxotihiko okópea evo Poûlu. ¹⁴ Yane hú kíxoane kutípotihiko Jesus pahúkea ne Poûlu po'íke pitivóko xe'ókuke mar. Itea óvaikone Síla yoko Timóti ya Mbêreya. ¹⁵ Yoko ápe xánenahiko Poûlu koyonoáti, kurikóponoatihiko tukú koeti pitivóko koéhati Átena. Ina aukópovohiko xoko úkeaku, omópotihiko emo'u Poûlu páhoepino Síla yoko Timóti ákoyea iká'akarixapu píhea xokóyoke.

Koyúho ne Poûlu ya Átena

¹⁶ Ya Átena, koeku kíxoixea Poûlu símea ne Síla yoko Timóti, yupíhova ikótívexea isóneuke vo'oku enó'iyea sándu, kuvónone neko xanéhiko yane pitivóko. ¹⁷ Énomone pihíno xoko íhikaxovoku hó'e júdeuhiko koyuhóponoati ne emo'u Itukó'oviti xapákuke ne júdeuya koánemaka ne ngerêkuhiko teyoti Itukó'oviti ho'úxóvotimakaya. Kúteanemaka kíxoku koyúhoino po'ínuhiko xáne ya parásake itukovo káxe, koékuti tokópone.

¹⁸ Yoko ápe xáne áhati esá'ikeokoko isoneúti kuteáti ápeinoke xáne yara kúveu mêm koane pónevovoku hó'e xáne. Xapákukehiko nekóyo, ápe xáne hokotíhiko isóneu hóyeno koéhati Épikuru. Ina apémaka po'ínuhiko xáne hokoti po'í isoneúti íháxoneti éstoiku, po'í hó'e xáne. Xapákuke nekóyohiko, ápe kahá'ati yumópea Poûlu. Hara kíxókokohiko vo'ókuke:

—Kútea koyuhóheoti rá'a. Kutimea itukóvoye ne kíxone? —kíxókoko.

Ina koehíko po'ínu:

—Po'ímea kó'iyevovoku hó'e xáne koyúho.

Yoko kó'inokeneye yúho vo'oku itúkeovo Jesus koane exépukepa ukópea xapa ívokóvoti koyúho ne Poûlu. ¹⁹ Ina omohíko Poûlu Areópague, ho'úxovoku pahúkotihiko yane pitivóko, kaha'atihiko éxea koéku ne inámati íhíkavoti íhíkau Poûlu. Yane hara kíxoá xanéhiko:

²⁰—Koati pó'iti ne ihíkavoti yomínovike. Ako kámeaku úti kuteáti. Kahá'a úti véxea koêku —kíxoanehiko.

²¹ Yoko koati kixóvokune ne xanéhiko íhae Átena koánemaka ne po'ínuhiko xâne ko'óvokutimakaya íhae po'íhiko pitivóko, ako po'í yuixovonehiko ákoti itukapu koyúhoyea koane kámokenoyea inámati isoneúti.

²² Ina exepúko ne Poúlu nonékuke neko xanéhiko yane ho'úxovoku pahúkotihipiko. Hara kixovokoxoa:

—Ítínoe ko'óvokuti ya Átena, noínjoa ya uhá koeti koekúti itíkivonoe xâne koati yuixóvoti hó'e. ²³ Vo'oku koekuti véngoku yara kúveu pitivóko, noínjoa ápeyeya sasá'iti kixovókuti kéxeponehiko hé'e. Yoko xapákuke kéxepoehiko, ápe póhutiya apêti yutoéti koéti: “Eneporá'a, ítuke ra ho'etí ákoti vexá” koéti. Enepora ákoti yexá, énomone ngoyúhoinopinoe kó'oyene. ²⁴ Itukó'oviti, enepone itukoáti ra mêm yoko uhá koeti ovâti, únae ra vanúke yoko poké'e, ako ava pèti koéxepoe xâne. ²⁵ Ákomaka nókone mani ítukeinoake xâne. Koáhati énomone porexó'ovi vápeyeya koane vómixekuyeovo, koane kousokinovimaka uhá koeti po'ínu nókone úti. ²⁶ Enepone inúxoti hóyeno ítuke, énomone úkea uhá koeti po'ínuhiko xâne póneake Itukó'oviti óvea ra uhá koeti kúveu mêm. Yoko mekúke itúkinoahiko Itukó'oviti kaxena ápepemo koane émeuxa óvohikoku, ²⁷ motovâti opósikeahiko Itukó'oviti koane itóponea éxea yane opósikea ahí'okeova, upánini ako ahíka Itukó'oviti ne póhuti koxe'u xâne. ²⁸ Koati xokóyoke úkea vómixekuyeovo koane vehévokeovo. Énomonemaka úkea vápeyeya, kuteátimaka koeku kó'iyeya yútoeke po'ínuhiko hóyeno xepákukenoe, enepone éxoti yutóxea poêziya, vo'oku hara kôe: “Útímaka xe'éxaxapa Íhae Vanúke” koe yútoe. ²⁹ Koeku vitúkeovo xe'éxaxapa Itukó'oviti, ako yusíka ápeyeya visóneunoa ne Itukó'oviti itúkeovo kuteáti itukéti ya ôro, péhu koánemaka mopô, ítuke vo'u xâne, kuteáti isóneunoa itukoáti. ³⁰ Ako kíxoaku Itukó'oviti ne xâne koetíneye isóneunoa mekúke avó'o exá kó'oyene éxokoane Itukó'oviti ne heú koeti xâne, koekuti óvohikoku yara kúveu mêm, kónokea ikótivexea isóneuke ne pahúnevo koane kuríkopea. ³¹ Vo'oku itúkinoane Itukó'oviti kaxena yúhoikopeakumo ne uhá koeti xâne vo'oku kixoku itúkeovo. Yoko koati ponóvotimo ítuke yaneko káxe yuhaikapavine neko noívokeo Itukó'oviti yúhoikopeovimo, enepone éxokoke uhá koeti xâne itúkeovo noívokeo yaneko koexépukopa ukópea xapa ivokóvoti —kíxovokoxoane Poúlu.

Ako akútikoko isóneuno yuho Poúlu ne íhae Átena

³² Kamoáne xanéhiko neko yuho Poúlu koêku ne exepúkopeati ukópea xapa ivokóvoti, ápe koemóke'ati. Itea hara koe po'ínuhiko:

—Kahá'a úti keyúhopinoveamakamo ra koekúti po'íke káxe —kíxoanehiko.

³³ Yane pihópeane Poúlu. ³⁴ Itea ápehiko xâne kaha'ínepoati, kutipeáti yúho. Xapákuke ne kutipoáti, ápe koéhati Ndiunísíu, hóyeno teyonéti xapákuke po'ínuhiko payásoti ya Areópaga. Ina apémaka sêno koéhati Ndámari, koánemaka po'ínuhiko xâne.

18

Poúlu ya Koríntu

¹ Ikénepoke neko koekúti, ipúhikopeane Átena ne Poúlu. Hara yonópo pitivóko koéhati Koríntu. ² Énomone tokópea hóyeno júdeu koéhati Ákila, íhae Póntu. Enepone hóyeno, avo áxu'ikenepo seópine ukópea Róma ya Ítalea, vo'oku ápeyeya náti koéhati Kalaútiu ya Róma pahuhíkopotí ipúhikopea uhá koeti júdeu yaneko pitivóko. Xané kixópomaka yêno koéhati Pírísíla. Ina yuhó'ixoponoahiko Poúlu. ³ Yane ókeane Poúlu óvokuke vo'oku itúkeovo kutíkokotíne itúkovoke. Koáhati itúkotihipiko itukéti, kali péti ipó ipo kixonéti. ⁴ Yoko uhá koeti sâputu koyúhotíne koeku Jesus ne Poúlu sinágogake, enepone íhikaxovoku hó'e júdeuhiko, kaha'aínoati ne evo júdeu koáne ne ngerêkúhiko kutípea ne íhíkavoti íhikaxone.

Koyúho koeku Jesus ne Poúlu

⁵ Simóné'e Síla yoko Timóti ukeáti Masêdonea, ixíkoako Poúlu ne po'í ítuke motovâti itúkeovo póhutine koyúhoyea emo'u Itukó'oviti yuixovo, exókoati neko júdeuhiko itúkeovo Jesus ne Mésíya, enepone páhoee Itukó'oviti kóiteovo xâne. ⁶ Itea okópohiko Poúlu neko júdeuhiko koane koémoke'eyea. Ina ikatátaheopo ípovo ne Poúlu muyókuke exókoati ákoyeane omótokea íkamekonohiko emo'u Itukó'oviti. Hara kixovokoxoa:

—Keyumákapunemo enepo itukapu ipihóponovokutíne yenóponoe. Hainamo oúngeke yóno ne ipíheponikonomo. Ukeátíne kó'oyene, ngoyuhó'inoatinemo emo'u Itukó'oviti ne xanéhiko ákoti itukapu júdeu —kíxovokoxoane.

⁷ Ipuhíkopeane neko íhikaxovoku hó'e júdeuhiko, hane yonópo ne Poúlu óvokuke hóyeno koéhati Tísíu Njústu, hóyeno koati teyoti Itukó'oviti. Yoko xérerekuke íhikaxovoku hó'e júdeu óvo. ⁸ Enepone hóyeno koéhati Kírísípu inuxínoati ne itukéti yane íhikaxovoku hó'e júdeu, kutípo

Vúnae koane uhá koeti íhae óvokuke. Enómaka po'ínuhiko xâne íhae Koríntu kutipoâti ne emo'u Itukó'oviti kamoáne, koane áhikavohiko ya íháke Vúnae.

⁹Yaneko yóti, ápe éxokoake Vúnae ne Poúlu ya kutí koetike hopúne. Hara kíxoa:

—Hako píke, itea yákoayeneye keyúhoyinu. Hako keyunúkovo ¹⁰vo'oku anéyem xikóyoke. Ákomo itoti itúkinopi váhere, vo'oku koati ênoti xâne kutipónutine yara pitivóko —kíxoane.

¹¹Yoko poéha xoénae sei koe kohé óva Poúlu xapákuke íhíkaxoati emo'u Itukó'oviti yane pitivóko.

Omokóno Poúlu xoko Ngáliu

¹²Itukóvone pahúkoti ne Ngáliu ya Ákaya, ho'úxovo neko júdeuhiko okópoti Poúlu. Ina omá yuhoíkovokutike nonékuke Ngáliu. ¹³Hara kôe yuhóhiko:

—Enepora hóyeno, koati ahúkoti itokúxoti okovo xanéhiko, yoko kopoé'akeatimaka kixoku hókeahiko Itukó'oviti ya ákoti íhíkaxavea Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse —koénehiko.

¹⁴Ehá'axo mani koyúho ne Poúlu, hara kíxovokoxoa Ngáliu ne júdeuhiko:

—Ítínoe júdeu, eneponi itukapu ákoti aunáti ítuke ra hóyeno, áko'o itukápuni koati váhere koekúti kuteâti koepékoti ítúko, hainápo mani usó ngoyêti ngáame yiuhónoe. ¹⁵Itea koeku itúkeovo yuhóti, yoko íháe hokonéti, yoko koekúti ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse hé'e, ítínenoe exêa koéku. Ako angáha'a énjea koéku ra koekúti kuteâti —kíxovokoxoane.

¹⁶Ina kopúhikopahiko Ngáliu yane yuhoíkovokuti. ¹⁷Yane enepone xanéhiko ho'úxovotiya, namúkone hóyeno koéhati Sósteni, tutíye ya ho'úxinovokuke hó'e júdeu, ina yehepóke'exoa nonékuke yuhoíkovokuti. Itea ako ítúkoake Ngáliu neko koekúti.

Kayukópovone Poúlu ya Antiokíya

¹⁸Kene Poúlu enó'iko káxe óvea ya Koríntu. Ehane íkopova ne kutípotihiko Jesus. Yane namúkopone hána'iti vatéke yonópoti Síreake. Hane xanépo Pirísila yoko Ákila. Yoko tumúneke ipúhikopea Sénkereya, katúlalapu'íkovo ne Poúlu, éxokovope kousokeamo emó'u xoko Itukó'oviti.

¹⁹Simohíko ya pitivóko koéhati Éfezu, óvane Pirísila yoko Ákila. Ina ukopóno ne Poúlu, yonoti íhíkaxovokuke hó'e júdeuhiko koyúhopyoinoa emo'u Itukó'oviti. ²⁰Yane kahá'ainohiko Poúlu óvea kali ye'á koeti káxe, itea ako akáha'a Poúlu. ²¹Ina kixovókoaxoa Poúlu íkopóva:

—Itukapu ahá'inonu Itukó'oviti, aungópinovopitikomo yáye —kíxovokoxoane.

Yane namú kixópone ivú'e, ipúhikopeane Éfezu. ²²Simoné'e ya Sezâreya, evésekeane neko ivú'e. Yane ukópone ya Njeruzálem noixóponoati ne kutípotihiko Jesus-ya. Yane pihópone ya Antiokíya. ²³Kali ókoane Poúluya, ina ukopónopomaka. Hane véko ya poké'exa Ngalásea inúxotike, ina ukopóno poké'exa Firíjea koxunákoati ikéneke Vúnae ne uhá koeti kutípoti Jesus-ya.

Ápolu ya Éfezu

²⁴Enomone yaneko káxehiko, símo ya Éfezu hóyeno júdeu íhae Alíxandiriya. Ápolu koéha. Enepone hóyeno é'exo kíxoa ne emo'u Itukó'oviti koane koati ahúkoti koyuhoâti. ²⁵Éxoamaka koéku ne íhíkavoti íhauti Kaná'uti Xêne yonópoti xoko Itukó'oviti, enepone íhíkavoti koeku Vúnae. Yoko enepo koyúho neko Ápolu, koati heru'ó kixoâti omíxone íhíkaxea koane koati tokopóvoteoxo ne yúho koeku Jesus. Itea poéhane íhíkavoti koeku Jesus, íhíkaxone Xuaum Mbátita yaneko ahíkexo xâne, ene éxo. ²⁶Yane turíxovone koyúhoyea ákoti pícone ya íhíkaxovoku hó'e júdeu. Yoko kámoa Ákila koane Pirísila. Uke'éxone koyúhoyea ne Ápolu, ina itaíkoa evo Ákila xanépea óvokuke koane íhíkaxehiko po'ínuhiko koekúti nókone éxea koéku ne kaná'uti xêne íhíkaxovike Itukó'oviti. ²⁷Yane kahá'ane yónea poké'exa Ákaya ne Ápolu, ina huvo'óxoa po'ínuhiko kutípoti Jesus yutoxínoati koyuhópeti ómonemo yonoti xoko kutípotihiko Jesus ya Ákaya, epemoâtilhiko kátarakea koeku símea Ápolu xapákuke. Simoné'eya, enepohikone xâne kutípoti Jesus vo'ókuke ne hána'iti seánako Vúnae oukeke, êno huvó'oxeokono ikéneke Vúnae vo'oku ítuke Ápolu xapákuke. ²⁸Yoko koati ú'uhapu'í-ú'uhapu'í kixoiñoati Ápolu ne júdeuhiko, enepo koyúho íhíkaxovokuke hó'e ítúkeovo Mésiya ne Jesus, enepone páho Itukó'oviti koíteova, exókoati ya emó'uke Itukó'oviti kó'iyeaneye.

19

Poúlu ya Éfezu

¹Koeku óvea ne Ápolu ya Koríntu, hane ayákukoponovo ne Poúlu vanúke'exeaku neko poké'e, hainati xe'o mar, ina símo ya Éfezu. Yoko ápe xanéhiko tokóponeya kutipoâti ne inámati íhíkavoti koyúhoti koeku Jesus. ²Ina epemó'íkoo Poúlu namúkeanehiko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koeku kutípea. Yane hara kixópahiko:

—Muhíkinova ápeyeva ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ako kámeaku úti koyuhoâti —koénehiko.

³ Ina kixovókokoxopamaka Poûlu:

—Ná'ikopo kixé'eyenoe yáhikikono?

Ina yumopâhiko:

—Kuteâti páhoenovi Xuaum Mbátita.

⁴ Ina kixovókokoxopamaka Poûlu:

—Enepone áhikeovo ne xâne xoko Xuâum, énomone vo'oku ikótivexea isónene ne pahúnevo koane kuríkopea koane kutípea neko keno'ókoti ikénépoke, enepone Jesus —kíxovokoxoane.

⁵ Kamoánehiko neko yuho Poûlu, áhikovonehiko ya iháke Vúnae Jesus. ⁶ Ina ipíhoá Poûlu vô'u tutíkuke neko xâne, yane namúkoanehiko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ina turixóvo koyúhoyeahiko inámati yuhôti ákoti itukapu éxone, ikó'iparaxoake Itukó'oviti koyúhoyea, koane koyúhohikomaka koekúti éxokoake Itukó'oviti. ⁷ Yoko enepohikoneko hóyeno koetíneye, anêko kuteâti ndusé koêti.

Poûlu ya íhikaxoku Tírano

⁸ Kúveu mopo'âti kohê, kóyekune ne Poûlu yane íhikaxovokuke hó'e jûdeu koyúhoyea koeku Jesus. Koati ákoti píkkone koyúhoyea xapákuke neko xâne, exókoati ponóvoku ne íhíkavoti koêku ne natíxea Itukó'oviti xapa xâne, kaha'aínoati kutípeahiko. ⁹ Itea ápe xâne tiú'iti omíxone xapákuke, ákoti akutiípoa ne yuho Poûlu, koyuhoâti xapa xanéhiko ákoyea aúmati neko íhíkavoti íhauti Kaná'uti Xêne yonópoti xoko Itukó'oviti. Yane ipúhikopeane Poûlu xapákuke. Xanépoamaka neko kutípotihiko Jesus. Yane turixoponemaka íhikaxea ne Poûlu uhá koeti káxe íhikaxokuke hóyeno koéhati Tírano. ¹⁰ Pí'a xoénae íhikaxoya, kutí'inoke kamotíhiko emo'u Vúnae ne uhá koeti ko'óvokuti ya poké'ixa Ázea, jûdeuhiko koánemaka po'ínuhiko xâne ákoti itukápa.

Xé'ahiko hóyeno koéhati Séva

¹¹ Yoko poréxoá Itukó'oviti ne Poûlu itúkea koati êno hána'iti iyupánevoti. ¹² Muhíkova kuteâti léhuna Poûlu, áko'o itukovo ramá'o, omokóno xoko xâne ka'aríneti, yane koati itóvoti ne ka'aríneti koeku sípohéyea, koane ipúhikopeamaka ne ndémoniuhiko xoko xâne úrovo. ¹³ Ápemaka jûdeuhiko ákoti tópi yónoku, kopúhikopotí ndémoniu xapa xâne. Ina kahá'a ikó'itukexea íha Vúnae Jesus kópuhikopea ndémoniu kuteâti kíxoaku Poûlu. Hara kixóhiko ndémoniu neko hóyenhiko:

—Ya iháke Jesus, enepone koyúhone Poûlu, mbahúkopi ipíhikopi ne xâne yúrovo —kíxoanehiko.

¹⁴ Yoko seti kôe ne hóyeno kixotíneye ítuke. Aínovo xe'éxaxapa jûdeu koéhati Séva, tuti uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke. ¹⁵ Itea hara kíxovokoxoa ndémoniu mani áha kópuhikopeahiko:

—Énjoa ne Jesus koánemaka itukóvotiye ne Poûlu, itea kuti itínoe? —kíxovokoxoane.

¹⁶ Yane enepone hóyeno úrovo ndémoniu, kovése'uxovanehiko. Koati yupihóvati xunáko, ákoinoke ítahiko sa'íkeova. Êno kíxoakuhiko. Mahupí koépo ne hóyenhiko kohó'ipea neko ovokúti óvoheixoku, koane êno óko'onevohiko. ¹⁷ Enepone uhá koeti ko'óvokuti ya Éfezu, jûdeu koánemaka ne po'ínuhiko xâne ákoti itukápa, yupíhovo píkea eyekóxoá neko koekúti. Êno íhayú'ikoati ne íha Vúnae Jesus vo'ókuke. ¹⁸ Enómaka xâne kutípotine Jesus xepúkoti nonékuke po'ínuhiko xâne, koyuhópoti váhere ítuke yanekóyoke. ¹⁹ Enómaka koixómoneti kuríkoti itúkovoke, itixoátimaka ne koyúhopenhiko íhikaxovope itúkea ítuke. Ina oro'ókoahiko nonékuke uhá koêti. Itukínoahiko yé'akeye tiúketi ováti neko koyuhópetihiko, pó'okoahiko itóponea kuteâti sinkoenta koeti míli pe'u tiúketi. Koati yupihovó koe êno tiúketi ováti. ²⁰ Énomone koéneye yupiheovo itóhíneyea koane ukóponea ne emo'u Vúnae yanekóyoke.

Koturíhikovo xâne ya Éfezu

²¹ Ikénépokelihiko ra koekúti, kouókone isóneu ne Poûlu yónea Njeruzálem, koane vekópea poké'ixa Masédonea yoko Ákaya. Haramaka koeti isóneu: “Ikénépoke yóneam Njeruzálem, ngónokomaka yóneam Róma” koêti isóneu.

²² Yane pahúkone Timóti yoko Erástu yóneahiko Masédonea. Enepone pi'âti, koati huvo'óvoti Poûlu ya ítukeke Vúnae. Kene Poûlu, óvaikone ya poké'ixa Ázea kali ye'á koeti káxe.

²³ Énomone yaneko káxehiko, êno koturíhikovoti ya Éfezu vo'ókuke ne íhíkavoti íhauti Kaná'uti Xêne yonópoti xoko Itukó'oviti. ²⁴ Ápe hóyeno koéhati Ndeméturu, ko'ítuketi péhu. Enepone itúkovoke, énomone itúkea kali iyoyónevoti, okovo péti, óvoku sándu íháxoneti Ndeána, kuvóvone xanéhiko. Koati énoti tiúketi námoe enepo kavanêa ne ítuke. Kúteanemaka koêku ne po'ínuhiko ko'ítukeati. ²⁵ Ina ho'uxóá Ndeméturu neko po'ínuhiko ko'ítukeati ne kuteâti ítuke. Hara kíxovokoxoa:

—Ítínoe hóyeno, yéxoane itúkeovo ukínoviku apeínoviti ra ko'ítukeyea úti rá'a. ²⁶ Neíxoanenoe koane kémoane koeku ítuke ne hóyeno koéhati Poûlu, enó'iyeano xâne ítone kutípea yúho

koane kátavoeka ya hó'e úti. Yoko haina póhutine yáye Éfезuke, itea kalíhanini ya heú koeti poké'exa Ázea kíxeaneye. Koyúhoa ákoyea akána'u ne hó'e úti koeku itúkeovo ituke vo'u xáne. ²⁷ Haina póhutine itukéti vitúkovoke koímaí ákoyeane itúkokonoke, itea koímaítimaka ákoyeane itúkokonoke ne hána'iti imokóvokuti ítuke sándu kuvóvone úti, enepone hána'iti teyonéti Ndeána. Koímaiteoxo uké'eyea itúkeovo hána'iti teyonéti nê'e, hó'e ne heú koeti íhae Ázea koáne ne heú koeti xáne yara kúveu mêum —koéne.

²⁸ Kamoáne xanéhiko neko yuho Ndeméturu, yupihovó koéne ímaikexeovo, ina turixóvo vaúkexea:

—Hána'iti teyonéti ne Ndeána, hó'e úti, uti íhae Éfезu —koénehiko yúho vaúkexea.

²⁹ Ehane koyó'i uhá koéti neko ko'óvokuti yane pitivóko ákoti koáti éxea koéku. Éhahikovo xoko ho'uxóvokuti íhaxoneti teáturu, koane namúkeahiko pi'áti hóyeno íhae Masédonea koéhati Ngáyu yoko Aristáku, ha'íne Poúlu. Káhakoa tukú koeti teáturuke. ³⁰ Kahá'amaka úruekova Poúlu xapákuke neko êno xáne, itea ako síka po'ínuhiko kutípoti Jesus. ³¹ Ápemaka pahúkotihipiko yané poké'e, ínikone Poúlu, pahukínoatimaka yúho ákoyea píha xapákuke neko xanéhiko. ³² Yoko pó'iti koeku yúho po'ínuhiko neko xáne, koánemaka po'ínuhiko. Koati ákoti tópi koéku yuhóhiko vaúkexea. Kalíhani uhá kó'yíya ákoyea éxina isóneu kó'inokeneye ne koekúti. ³³ Enepone júdeuhikoya, veyo hóyeno koéhati Alíxandere xapákuke neko êno xáne, ina pahukóa píhea nonekúti koyúhoinoahiko. Yane koéxepukinoane vó'u Alíxandere, kaha'áinoati kóyunuhikeovo neko xáne motováti koyúhoyea. ³⁴ Itea exoáne po'ínuhiko xáne itúkeovo júdeu ne Alíxandere, heú koéne turixeovo vaúkexea. Yoko kutikokó koe yúho vaúkexea kúveu pi'áti ôra. Hara kóyehiko:

—Koati hána'iti teyonéti ne Ndeána, hókone úti, uti íhae Éfезu —kóyehiko.

³⁵ Yoko ápe pahúkoti yane pitivóko, yutoxínoti náti, itoti kóyunukea neko xanéhiko. Hara kíxovokoxoa kóyunuhikinovoke:

—Ítínoe hóyeno íhae Éfезu, enepora pitivokona úti, hi'imé koe xáne exoáti itúkeovo utíne katarákoa ne hána'iti imokóvokuti óvoku Ndeána, enepone hána'iti teyonéti hó'e úti, koane utímaka katarákoa ne mopô, irikóvoti ukeáti vanúkeke, enepone okonóxinoviti Ndeána. ³⁶ Yoko ako motováti koyúhoyea ákoyea akána'u. Yusikóneikopo kényunkivo. Hako hó kixéa ne ítike. Itíkinanoe iséneu koékumo inúxotike. ³⁷ Vo'oku enepohikora hóyeno yómone yáye, ako kaésayu'ixa hána'iti imokóvokuti óvoku hó'e úti. Ákomaka ókomoke'e Ndeána, hó'e úti. ³⁸ Enepo áva xáne ínixone Ndeméturu yoko ha'ínehiko poé'ayea ítuke, ápe koati kaxena yúhoikeokonoku xáne ep'ó'oxo anéko pahúkotihipikoya. Yusikóneikopo itúkeovo énomone iyónoa. ³⁹ Ava'ávo po'ínu koekúti yahánoe keyúhoyi vo'ókue, ápe koati kaxena ho'úxinovaku xanéhiko ne koekúti kuteáti. ⁴⁰ Koati koímaiti ápeya koyúhoyi vokópea pahúkotihipiko vo'oku koturíhikeovo xanéhiko kó'oyene. Enepomo vihaxikakana yuhoíkovokutike, ákomo yuho úti sa'íkevake úti vo'ókue ra êno koturíhikovoti —kíxovokoxoane

⁴¹ Uke'éxone koyúhoyea, ina pahukóa pihópea ne xanéhiko.

20

Pího Poúlu ya Masédonea koáne ya Ákaya

¹ Koyunúhikovone neko koturíhikovoti, pahúkoane Poúlu íhaxíkoponeovo ne kutípotihiko Jesus. Simohíkone xokóyoke, kóuhepekoepa Poúlu isóneuhiko, ina íkopóvamaka. Yane pihóne poké'exake Masédonea. ² Heú kíxoa vékea neko poké'e noíxoponea ne kutípotihiko Vúnae koane káxunakea ikéneke Vúnae yane êno enékeake. Yane pihóne Ákayake. ³ Mopó'a kohé ovo Ákaya. Usó koyépone yónea Sírea ya hána'iti vatéke, eyékokone koeku júdeuhiko kahá'ayea koépeke. Yane káyukopovo ya Masédonea. ⁴ Yoko hara íha ne xanépotihiko Poúlu (tukú koeti Áza): Sópaturu íhae Mbêreya, xé'a Píru, koane Aristáku yoko Sékundu íhae Tesálonika; yoko Ngáyu íhae Ndêre. Ina apémaka Timóti yoko pi'áti íhae Ázea, enepone Tíkiku yoko Torófimu. ⁵ Enepohikorá'a, inuxó koe tumúneke úti kuxó'óviti ya Toróadi. ⁶ Ikénepoke áyui júdeuhiko ya hó'eke níkeaku páum ákoti kohiyákoati, vivú'ixopone hána'iti vatéke vukopeáti Filípu. Singu koe káxe ikénepo, tokópanehiko úti neko kuxo'óviti ya Toróadi. Poéha kúveu lúmingu vókoaya.

Poúlu ya Toróadi

⁷ Yane inúxoti káxe ya sêmana, ho'úxinovo níkea uti páum, puyákoponovo vokóvo ivókinovoti Jesus. Koeku itúkeovo pihópopenemo Poúlu yaneko po'í káxe, ixomo koyúho nê'e, enekoáti ne po'ínuhiko úti xoko Jesus. Tukú kíxoa kuku yóti koyúhoyea. ⁸ Koati énoti íhaku yúku ihuxoké koyéti yane kúveu péti vanúkeke ho'úxovoku úti. ⁹ Yoko ápe homoéhou koéhati Eútiku vatá koyéti njánelake. Ehane ítoa íxépa neko homoéhou koeku kó'umokea koyúhoyea ne Poúlu. Koati imókoti neko homoéhou. Yane íkorokovone ukeáti njánelake. Mopó'apeke ovokúti ya vanúkeke úkea. Eherúkoponokono ne homoéhou, uké'ene omíxone, ivókovone.

¹⁰ Ina evesékinoa Poûlu, yane yupúninikinovane, ina xovokúxovo oukeke ne homoêhou xaneâti kó'iyea:

—Hákonoe kenóko'i. Aúkopovone omíxone. Iyúkopovone —koéne.

¹¹ Yane alú'okoponemaka ne evo Poûlu kúveuke ne péti, ina hono'ékexoane ne pâum, puyákoponovope okóvo ivókinovovi Jesus, ina níkôa. Enópoikomaka yuhó'inoahiko Poûlu. Tukú kíxoa uhapú'ine káxe, yane pihópone. ¹² Kene ne homoêhou, xanépoa kutípoti Jesus, yoko ákone yuvâti. Yupihovó kôe úhepeapea isóneuhiko vo'ókuke.

Ipuhúkopeane Torôadi ne Poûlu

¹³ Ina namukópono uti hána'iti vatéke vonoti Áso, tokópeakunemo uti Poûlu kuteâti yuho úti yanekóyoke, vo'oku itúkeovo hêve yónea ne Poûlu tukú koeti Áso. ¹⁴ Tokopó'ovine Poûlu ya Áso, ina ivu'ixopomaka vivú'e vonoti pitivóko koêhati Mitíleni. ¹⁵ Yaneko po'ípone káxe, vukopeâne Mitíleni, ina hunonêo uti kali poké'e koêhati Kíyo kukúkeke úne. Poéha káxe ikéne, vitópono Sâmú. Poéhapoakomaka káxe ikénepo, ina símo utíya Milêtu. ¹⁶ Yoko tumúneke símea úti, kouókone isóneú ne Poûlu ákoyeamo áka ya Éfezu. Akó'oti akaha'a xu'ikeneyea ya poké'exa Ázea. Koáhati iyóvotine okóvo símea ya Njeruzálem, enepo omotóva, tumúne ne áyui júdeu ya hó'eke, enepone Pentekósti.

Poûlu ya Milêtu simôa inuxínoti itúke Itukó'oviti ukeâti Éfezu

¹⁷ Koeku vókea ya Milêtu, pahúkoa Poûlu iháxikoponeovo ne inuxínotihiko itukéti imokóvokutike ya Éfezu. ¹⁸ Simoánehiko, hara kíxovokoxoa Poûlu:

—É'exo kíxeanoe ne ngxíoku indúkeovo xepákukenoe ukeâti iná urúngovo poké'exa Ázea tukú koeti kó'oyene. ¹⁹ Yéxoanoe ne ngxíoku ngo'ítukeino Vúnae ákoyea ngapáyasakapu, koane enó'iyea írhiikeovo nzo'ouke, koane enó'iyea kotíveti koekúti ndokópone vo'ókuke ne isóneunono júdeu kahá'atihiko koépekeono. ²⁰ Yéxoamaka ákoyea kuríinja ngoyúhoinopínoe uhá koeti nékone koati motovâti ngúkoponivo ikéneke Vúnae, koane ínzikaxeopínoe imokóvokutike koánemaka ya yóvokukenoe. ²¹ Ngoyúhoinoa emo'u Itukó'oviti ne júdeuhiko koánemaka ne po'ínuhiko xáne ákoti itukápa, ngoyuhó'inoati kónokea ikótivexea isóneuke ne pahúnevo nonékuke Itukó'oviti, koane kuríkopeamaka, yoko kúveovomaka Vúnae Jesus (Kristu). ²² Kó'oyene koati eombâti ngúnokea yóneam Njeruzálem. Ako énja ngxíókonokumoya. ²³ Poéhane éngo ne kouhapu'ikinonuke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ingá'akeokonomo yoko ápeyeamo kotíveti koekúti kuxónuti ya uhá koeti pitivóko véngokuikomo. ²⁴ Itea ya uhá koeti koekúti, usó ngóye ngóitoponeovo kotíveti yoko ivóngeevo okonókovo. Poéhane ngahá'ayea únzexea ne itukéti itúkexonuke Vúnae Jesus, enepone ngoyúhoyea ne inámati ihíkavuti koyúhoti koéku ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti.

²⁵ —Kó'oyene énja ákoyeanemo néixanu, itínoe ngoyúhoinoke kíxoku koeku natíxea ne Itukó'oviti xapa xáne. ²⁶ Énomone ngxínopínoe ákoyea itúkapu oungékemo yóno áva yonópoti ipihóponovokutike xepákukenoe. ²⁷ Vo'oku heu-heú ngxíoa ngoyúhoinopeanoe ne isóneunovi Itukó'oviti. ²⁸ Yokóhiyanavo, itínoe inuxínoti itúke Itukó'oviti. Yokóhiyanamaka ne uhá koeti yíxovone itúkeke Itukó'oviti, enepohikone kutí koeti su'úso konókti katarákoati, pónepikemaka Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti iníxinoa ikéneke Vúnae. Koati kaha'áinopitínoe Vúnae hívo'oxi ne ho'uxínovoti itúke pónea kíxoku hókea, vo'oku áinovone poréxopínoke ésa'i itúyopea pahúnevo yaneko ovokóvo itina kuruhúke. ²⁹ Enepo mbihapáne, énja símeopimo kutí koeti ipúhokovotihiko yovíre, enepohikone xáne ákoti okoseána ne ínzaú su'úso, yóyonone. ³⁰ Muhíkova xepákukenoe, exepúkótimo hóyehohiko poe'á kíxoti ihíkaxea emo'u Itukó'oviti, kahá'atihiko itúkeovo énomone hokópo ne po'ínu úti kutípoti Jesus. ³¹ Énomone ngxínopínoe: Yokóhiyanavo, koane yokóhiyanamaka ne po'ínu úti. Itúkapone xáne iyukóvoti isóneú. Hako inotóva yokóvo ámbeyea xepákukenoe kúveu mopo'âti xoénae. Káxe, yóti íxómoyea enéngopi, péhutínoe, koane ápe írhiikeovoku nzo'ouke ve'ókukeneo.

³² —Kó'oyene hane nguvínovopínoe Itukó'oviti yoko emo'u, enepone koyuhó'inoviti hána'iti seánakovi. Ápemaka xunáko neko emo'úti kótíu'ikeopínoe ikéneke Vúnae, koane ímotokenaxeopínoe nemúkopi kouánaenovi Vúnae yakahá'inepoane ne uhá koeti po'ínuhiko kasása'iupo. ³³ Ako ápahuina xáne íyongeovoke tíúketina koane uhé'ekotínoe ípovo. ³⁴ Yéxoapeponoe ngo'ítúkeyea indúkoti ésa'i nóngone koánemaka nókone nza'ínehiko. ³⁵ Ya uhá koeti koekúti, énjokopínoe kónokea ko'ítúkeyea úti motovâti huvó'oxea uti xáne apéti nókone, puyákoponovoti vokóvo ne emo'u Vúnae Jesus enepo kôe: “Haina xáne iko'íparaxokonoti, itea xáne huvó'oxoti po'ínu ya nókone yupihóvomo unako koéku” kôe —kíxovokoxoa Poûlu.

³⁶ Uke'éxone koyúhoyea nê'e, ipuyuké koéne itúkea orásaum koánemaka uhá koeti neko inuxínoti itúke Itukó'oviti simoâti. ³⁷ Koati éno hána'iti ikáxu'iyea okóvo uhá koéti, koane íyoyea, koane opóno'ekeahiko Poûlu, yoko síúnoneyea íkopóvati, exókoati hána'íko ne ákoyea

omotóva okóvo. ³⁸ Hane ikótivexo isóneukehiko yuho Poûlu ákoyeanemo naíxahiko. Ina xanepoâhiko tukú koeti xoko hána'iti vatéke ivú'epo.

21

Yóno Njeruzálem ne Poûlu

¹ Vuké'exone víkopeovahiko neko inuxínoti ítuke Itukó'oviti, yane namúkopone uti hána'iti vatéke, pihópone úti. Ponó koépone úti ya kali poké'e koéhati Kó ovoti kukuéke úne. Poéhapa káxe ikénepo, simóné úti ya Rôdi, ina vukopónomaka ya pitivóko koéhati Pátara, ² vitóponoku po'i hána'iti vatéke yonoti Fenísea. Énomone vivú'ixopa. Vúkeane pihópo úti. ³ Iyuseône Xípere yátike lopékuke úti, hunóneopane úti vonoti iyeuke Sírea. Ina símo uti pitivóko koéhati Tíru, kuríkoku ínone ne vivú'e. ⁴ Yane pitivóko, vopósiko po'ínuhiko kutípoti Jesus. Vinixóponoa, poéha sémana vókoa xapákukehiko. Vo'ókuke ne kouhupu'ikinoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koéku ne kixókonokumo Poûlu, ixíko'okohiko Poûlu ákoyea píha ya Njeruzálem. ⁵ Itea simovóne káxe pihópope úti, kousokovone úti ina vukopóno. Yoko heú kóe neko po'ínu úti xoko Jesus píhea kuríkoponeovi, xané kixotíhiko yéno koane xe'éxaxapa. Tukú kíxoa vipuhíkopeane ne pitivóko. Yákonoye xe'ókuke ne úne, vipúyukexo vitúkoti orásaum. ⁶ Vikopóvanehiko, vivú'ixopa ne hána'iti vatéke. Yane káyhikopovone óvokuke ne po'ínuhiko úti kuríkoponoviti.

Poûlu ya Sezâreya

⁷ Vukeáne Tíru, pího úti ya Tolémaida. Yaneko pitivóko, ápe po'ínu úti xoko Jesus noíxoponone úti. Poéha káxe vókoa xapákuke. ⁸ Yaneko po'ípone káxe, vipúhíkopea xapákuke vonoti Sezâreya. Simoné'e útiya, pihóné úti xoko Filípi, enepone koyuhóponoati xapa xanéhiko ne inámati ihíkavoti omínovike Jesus. Yoko enepone Filípi, énomone póhuti xapákuke neko seti koeti ndeákinu noivókoeti yanekóyoke. Vókoane ya xokóyoke. ⁹ Yoko ápe koaturu koeti ihíne, ainóvoti ávoti oko'íma, koyúhotimaka koekúti kouhupu'ikinoake Itukó'oviti. ¹⁰ Kali ye'á koeti káxe ike símine úti xoko Filípi, ápe hóyeno koéhati Ágabu símo'óviti ukeáti Njúdeya. Koati porófeta ne hóyeno koyúhotimaka koekúti kouhupu'ikinoake Itukó'oviti. ¹¹ Simoné'e xapákuke úti, ina véyo ho'e Poûlu. Yane ikáhevexopeova koane ikávo'uxopeova, koane kó'iyea:

—Hara koe kouhupu'ikinonuke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti: Kuteáti ngixópovoku, émononemo kíxoaneye júdeuhiko ya Njeruzálem únae ra ho'eti, ínamakamo kuríká xoko xáne ákoti itukapu júdeu, enepone payásoti ya utíke —koéne.

¹² Kamoáne úti ne yuho Ágabu, uti ha'ine Poûlu koánemaka neko po'ínuhiko íhae Sezâreya, éno yuhó'inoa úti ne Poûlu ákoyea píha Njeruzálem. ¹³ Itea hara kíxó'ovi Poûlu:

—Na koeti íyeeinooe kehá'ati kemúya'iki inzóneu? Haina póhutine ingá'akeovo, itea usó ngóyemaka ivóngeovo ya Njeruzálem okonókovo vo'oku iha Vúnae Jesus —kixó'ovine.

¹⁴ Noixoáne úti ákoyea víta vípokea isóneu, síkó kíxoane úti kuteáti isóneunoa, koane kíxea úti:

—Kaúsakapuikopo ahá'inopi Itukó'oviti —kíxoane úti.

¹⁵ Ikénepoke, kousokopovone úti ina vukopóno ya Njeruzálem. ¹⁶ Ápemaka po'ínu úti xoko Jesus íhae Sezâreya xane'éviti iyonó'oviti xoko Menáso, kúxoti kutípoti Jesus íhae Xípere, vo'oku itúkeovo vókokenemo óvokuke.

Poûlu ya Njeruzálem

¹⁷ Símo úti ya Njeruzálem, elókea okóvo símea úti ne po'ínu úti xoko Jesus. ¹⁸ Yaneko po'ípone káxe, xané'evi Poûlu xoko Teáku. Ina ho'uxóvomaka uhá koéti neko inuxínoti ítuke Itukó'ovitiya. ¹⁹ Yúhoikoanehiko Poûlu, yane uha-uhá kíxoa koyúhoínoa kíxoaku Itukó'oviti ikó'itukexea ya ítukeke xapákuke xanéhiko ákoti itukapu júdeu. ²⁰ Kamoánehiko neko yuho Poûlu, iháyu'ikohiko Itukó'oviti ina kixohíko Poûlu:

—Iti po'ínu úti xoko Vúnae, yéxoapepo enó'iyeano mili xáne kutípoti Jesus xapákuke viyénoxapa júdeu, yoko ainóvoti koáti yuixóvati ne Ponóvoti Kixovókuti yútoenovi Muíse. ²¹ Hara koe eyékoxeopikehiko íhikexi uhá koeti júdeu ováti xapákuke ne xáne ákoti itukapu júdeu kuríkea hókea yútoe Muíse. Mahi keyuhó'inoatihikomaka kónokea kuríkea sirkunsidá kíxea xe'áhiko, koane kuríkeamaka ítúkea kuteáti hókone ne voxúnoekene, uti júdeu, enepone yutoxóvoti yútoeke Muíse. ²² Kó'oyene, namo víxaye maka éxane ákoyea akána'u ne eyékouhiko? Vo'oku eyekóxoatihikomoko sími. ²³ Mani únati itiká ra visóneunopi. Anéye koaturu koeti hóyeno xapákuke úti ítúkoti purumésa xoko Itukó'oviti. ²⁴ Yaxénahiko. Yákoenemakaye kuteáti nókone ítúkea kasása'ikeovo nonékuke Itukó'oviti. Epó'oxo enepone nókone ítúkea kaúlalapu'ikeovo koeku ítúkea purumésa, ítíne parexêa ésa'i kíxeovoneyehiko koane kíxivonemakaye. Yane exoátimo uhá koeti xáne ákoyea akána'u ne eyékou ve'ókuke, itea itúkeovo itíkoáteoxo ne páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ²⁵ Kene ne po'ínuhiko úti kutípotimaka Jesus ákoti itukapu júdeu, pahúkinoane uti visóneunoa ákoyea yusíka níkea níkokónoti ikó'iparaxokonoko

sánduhiko, koane ákoyea yusíka níkea nau hó'openo kotitínoeti. Pahúkinoamaka úti ákoyea yusíka kapíneyea xáne ákoti itukapu koati múxone —kixónehiko Poúlu.

²⁶ Yane xánae Poúlu neko koaturu koeti hóyeno yaneko po'ípone káxe. Xané kixókókohiko kasása'ikeovo nonékuke Itukó'oviti, ina urúhikova ne hána'iti imokóvokuti, etó'okoponoati ne tuti imokóvokuti itukóvotiye káxe evésekeamo nókone kúxeako motovâti ómeahiko ikó'iparaxope Itukó'oviti, kuteâti koeku nókone itúkea koeku ápeyea porómesana xoko Itukó'oviti.

Ika'ákokone ne Poúlu

²⁷ Ye'ekóne uké'eyea neko seti koeti káxe, nókone kúxoixeahiko neko itúkotihihiko porómesana, ápe po'ínuhiko júdeu ukeâti Ázea noixoti Poúlu ya témpuluke. Enepohikoneko júdeu, itoa ítókuxea okovo uhá koêti ne po'ínuhiko xanéya okópeahiko Poúlu koane namúkeahiko. ²⁸ Hara koe yuhóhiko vaúkexea:

—Itínoe izaraelíta, hivá'axavi. Enepora hóyeno, koati énomone ihíkaxo xanéhiko ya uhá koeti ipuxóvokuti okópea xanena úti, koane okópea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koane púvea ra hána'iti imokóvokuti, enepora témpulu. Haina póhutine, itea muhíkova úrukooa témpuluke ne xáne ákoti itukapu júdeu, ikopíti'ikoati ra sasá'iti péti —kixoanehiko.

²⁹ Kó'inokeneye yúho vo'oku noíxeane Torófimu, íhae Éfezu xané'iyea Poúlu yane kúveu pitivóko. Yoko ikútixati urúkoatine Poúlu témpuluke. ³⁰ Ehane ímaikexovo uhá koeti ovâti ne pitivóko, koane omoxohí koéne xanéhikoya. Ina namukóhiko Poúlu, kahakóda meúke yane témpulu, yane exéxopokononehiko páhapetea ne hána'iti imokóvokuti. ³¹ Mani koepékotihihiko Poúlu, itea enepone tuti húndaru pahúkoti uhá koeti húndaru íhae Róma ovâti ne pitivóko, eyékoaxo enó'iyea koêku ne uhá koeti ko'óvokuti ya Njeruzálem. ³² Yane ho'úxoa neko po'ínuhiko tuti húndaru koánemaka ne húndaruhiko páho, ina ehahíkovo xapákuke xanéhiko. Noixoâne xanéhiko kenó'okea éno húndaru yóko'omaka ne koati payásoti tuti húndaru, kurí kixónehiko isúkea Poúlu. ³³ Ina pihínóda tuti húndaru koane namúkea Poúlu, ina pahukóda iká'akeokono ya pí'âti korénde. Ina kaha'â tuti húndaru éxea itukóvotiye ne iká'ae, koáne ne váhere ítuke.

³⁴ Ako tópi kixoku vaúkexea ne xanéhiko yumopâ. Pó'iti koeku yúho po'ínuhiko koánemaka po'ínuhiko. Koáhati yupihóvati koêku ne xanéhiko vaúkexea. Vo'oku ákoyea iyúsea yuvâti, ina pahukóda tuti húndaru omópeokono ne Poúlu xoko óvohikoku húndaru. ³⁵ Seopânehiko xokóyoke ne hu'okókuti yonóati, kónokoa húndaruhiko éherukea ne Poúlu vo'oku yupihevoo ímaikexinova xanéhiko. ³⁶ Hara koéhiko yúho vaúkexea neko xanéhiko:

—Képeka! Képeka! —kóyehiko.

³⁷ Ehá'axo mani úrukooa húndaruhiko xoko óvohikoku, hara kixo tuti húndaru ne Poúlu:

—Motóva yúnzo'ixeopi?

Ina kixóda tuti húndaru:

—Yéxoikopomaka keyúhoyi emo'u ngerêku? ³⁸ Hainá'íkopo íti neko íhae Ejítu koturíkoti xanéhiko yanekóyoke, eneponeko omoti koaturu koeti mili hóyeno, ainóvoti ísukenatihiko, ya mêum ákoti apêti?

³⁹ Ina kixóda Poúlu:

—Undi júdeu íhae Társu, hána'iti pitivóko ya Silísea. Embemópi peréxinu ngoyúhoinoa ra xanéhiko —kixoane.

⁴⁰ Porexókonone koyúhoyea ne Poúlu, xe'ó koéne yane hu'okókuti, ina koexépekino va'vó'u neko xanéhiko kaha'aínoati kóyunuhikeovo. Koáne, yunu-yunú koénehiko. Yane ina koyúho ne Poúlu ya emó'uke ebaraíku, yuho júdeuhiko. Hara kixovokoxoa:

22

Koyuhóda Poúlu ákoyea váhere ítuke

¹ —Itínoe mbo'ínu, keánemaka itínoe teyonéti xapákuke úti, uti júdeu, yakámokenoanoe ra yúnzo, maka yéxanenoe ákoyea váhere índuke —kixovokoxoane Poúlu.

² Kamóáne xanéhiko itúkeovo emó'uke ebaraíku koyúho ne Poúlu, inamá'axoneoxo koyunúhikovo. Ina koepómaka ne Poúlu:

³ —Undi júdeu. Hane imbúhikea inâ ambé yara kúveu mêum Társu, pitivóko ya Silísea, itea mbayá'iyekune yáye yara pitivóko. Undi íhikau Ngamáliye. Uha-uhá kixóda íhikaxeonoa ne íhikavoti yútoeke Muíse, hó'e voxúnoekene. Koâti yuinjóvoti nzókea Itukó'oviti kuteâti kixeakunoe héki kó'oyene. ⁴ Undi áhati íkoiitoponea kotiveti xáne hokoâti ra íhikavoti íhauiti Kaná'uti Xéne yonópoti xoko Itukó'oviti, ngaha'âti ungé'exe. Koêkuti xáne hokoâti, hóyeno koánemaka sêno, ingá'akoa koane nguríkoamaka ika'ákovokutike. ⁵ Éxo koâti payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti xanena úti hó'eke itúkeovo kaná'uti ra yúnzo, koane éxoamaka uhá koeti po'ínuhiko pahúkoti xapákuke viyénoxapa, vo'oku énomonehiko itúkínonu koyuhópeti

ómonem ya Ndamásku xapákuke po'ínu úti, uti jûdeu, motovâti veyómbonea ne hokotíhiko Jesus-ya, koane omómbea ya Njeruzálem ika'ó koêti ya korénde motovâti ipíhóponeokonohiko.

Koyûho kixoku koêku inâ hokôpo Jesus ne Poûlu

Át 9.1-19; 26.12-18

⁶ —Yanekóyoke koeku véngea ne xêne yonoti Ndamásku, ako'óne anjikâ ne pitivóko, ye'ékonemaka itúmukea káxe, apé koéne koati xúnati uhapú'ti ukeâti vanúke kouhápu'ikonuti. ⁷ Yane íngorokovone poké'eke koane ngámea emo'úti kixónuti: “Saulú, imáko ké'iyivoku. Na koeti ixómoino váherexo ítikeinonu?”

⁸ —Ina ngxôa: “Kuti iti Unaém?”

—“Undi Jesus íhae Nazâre, enepone váherexinoke ítike” kixónune.

⁹ —Yoko noíxoá njánena ne uhapú'ti, itea akó'oti kamâ neko yuhó'ixonuti. ¹⁰ Ina ngxopâmaka: “Unaém, kuti indúka?”

—“Yexépuaka, yúrukapa ne pitivóko yénoku, ínamo yexákakana uhá koêti ne nékone ítiki” kixónune.

¹¹ —Vo'oku ikómitixeonu neko êno xúnati uhapú'ti noínjone, namú kixópohiko vô'um ne njánena hiríkeonu, isímonuti ya Ndamásku. ¹² Yoko ápe hóyenoya teyoti Itukó'oviti koéhati Anániya, ítúkotimaka páhoenovi yútoe Muíse vitúkea. Enepone hóyeno, koati téyonemaka uhá koeti viyénoxapa jûdeu ovâti neko pitivóko. ¹³ Opósikopononu ne hóyeno. Simoné'e njokóyoke, koeku ahí'okeovonu, hara kixónu: “Saulú, iti mbo'ínu xoko Vúnae Jesus, ínixepane” kixónune.

—Énomone yaneko ókoku ôra, íninjopone. Ina ngomomâ ne Anániya, ¹⁴ yane hara kixóponumaka: “Itukó'oviti, enepone hókone voxúnoekene mekúne, énomone noivókokopi yéxi ahá'inopi, koane néxi neko Sasá'iti Páhoenovi, koane kémie yûho koeku yûho'ixeoipi. ¹⁵ Vo'oku itinemo koyuhôa xapákuke uhá koeti xâne ne neixone koane kémone xokóyoke. ¹⁶ Kutí'ikopo kixó'iko kó'oyene? Yexépuka, yáhi kapu íháke Vúnae motovâti sasá'ipea pehúnevo” kixónune —kixovokoxoane.

Ítukexeake Itukó'oviti ne Poûlu

¹⁷ Ina koe'íkomaka:

—Yane aúngopovone ya Njeruzálem. Koeku indúkea orásaum ya hána'ítike imokóvokuti, ápe kouhápu'ikinonuke Itukó'oviti ya kutí koeti njopúne, itea iyukovó ngoyéti. ¹⁸ Noínjoa ne Vúnae, enepone yuhó'ixonuti. Ká'aye kixónu: “Yéhakapu ipíhikopi ra pitivóko, vo'oku ákomo akútípoa xanéhiko yáye ne yíûho vo'ónguke” kixónune.

¹⁹ —Ina ngxôa: “Unaém, koati exoâtihiko ra ngxívoku ixómoyea mbího íhikaxovokuke hó'e úti, uti jûdeu, íngá'akea yoko yenjépoke'exea ne kutipópitihiho. ²⁰ Yaneko koépekeokonoku Etévaum, enepone koyúhóti yemó'u xapa xâne, ámbemakaya íninjóati unáko koépekeokonoku. Muhíkova ngóyoninoa kápanahiko neko koepékoati” ngxíoane.

²¹ —Itea hara kixónune Vúnae: “Ípíhikopi ra pitivóko, vo'oku mbahukópitimo ákotike malíka xapákuke ne xâne ákoti itukapu jûdeu” kixónune —kixovokoxoane Poûlu.

Iteôva Poûlu ne mani yehépoke'exeokono

²² Koati kamokénóti Poûlu neko xanéhiko tukú koeti koyûho “mbahukópitimo xapákuke xâne ákoti itukapu jûdeu” koêti. Yane turíxovonehiko vaúkexea. Ká'aye koéhiko yûho vaúkexea:

—Konókoti koépekeokonono hóyeno kuteâti rá'a. Ákone omótova óvea ra kúveu mêm! —koénehiko.

²³ Koeku vaúkexeahiko neko jûdeu koane kóhupikeamaka kápana vanúkeke koane kuríkea marípa vanúkeke vo'oku yupíheovo ímaikinovo Poûlu. ²⁴ Enepone payásoti húndaru pahúkoti po'ínuhiko húndaru, pahúkoá úrukeahiko ne Poûlu xoko óvohikoku ne húndaru. Pahúkoamaka yehépóke'exoati maka enepo epemá'ikakana, okóyuhone váhere ítuke évotikokonoke, kóturihikinovokemaka ne jûdeuhiko. ²⁵ Itea koêkuiko ítúkinokono iká'o, hara kíxoá Poûlu neko pahúkoti póhuti sendu húndaru xe'ó koyétiya:

—Yusíkoikopo yehépoke'exeokono xâne koeku ávoyea iyúsea ápeyeva váhere ítuke? Koáhati undi xâne ovóheixoti opékuke xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma, enepone kotíxoti xanéna —kíxoane.

²⁶ Kamoáne húndaru neko yuho Poûlu, úkeane kixopónoa ne pahúkoti uhá koeti húndaru. Hara kíxoá:

—Neíxípa ne ítike! Vo'oku koati apêti xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma kotíxeva ne hóyeno —kíxoane.

²⁷ Yane hara kixópono Poûlu ne pahúkoti uhá koeti húndaru:

—Kaná'uti ápeyeva xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma kotíxeopi?

—Êm, koati kaná'uti —kíxoane Poûlu.

²⁸ Ina kixoá'ikomaka tuti uhá koeti húndaru:

—Koati êno tiúketi mbôdeu, ésa'i koyuhôpeti nóngone véyeam, kutí'inoke apêti xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma kotíxeonu.

Ina kixôa Poúlu:

—Pó'iti ngoêku, vo'oku ukeátinekene inâ ambê, énomone ngoéneye vo'oku énomonemaka koéneye nzá'a —kixoane Poúlu.

²⁹ Énomone yaneko ôra, ahíkuxopeovo Poúlu neko húndaruhiko mani yehépóke'exoati vo'oku kahá'ainoa koyúhoyea itukóvotiye ne váhere ítuke. Enepone pahúkoti uhá koeti húndaru, exoâne ápeyea xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma kotíxea Poúlu, kali koyó'ikenemaka vo'oku pahúkeameku Poúlu iká'akeokono. Yoko ako yusíka kíxeokononeye koeku ávoyea iyúsea ítukeovo pahúkóvoti.

Poúlu nonékuke ne koati payásoti yúhoikovoku júdeu

³⁰ Poéhapoane káxe ikéne, pahúkoa pahúkoti uhá koeti húndaru veyópeokono ne korénde iká'akeokonoke Poúlu. Yane vo'oku kahá'ayea éxeaxo puínoake júdeuhiko, pahuko ho'úxeovo ne tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke yoko uhá koéti neko pahúkoti hiko yane koati payásoti yúhoikovoku júdeuhiko. Ina pahúkómaka veyopónoati ne Poúlu koane ísimeamaka nonékukehiko.

23

¹ Yane pono-ponó kixínoane úke Poúlu ne pahúkoti hiko yuhoíkovokutike koane kixovokoxea: —Ítínoe iyénonjapa izaraelíta, koati kaná'uti mbónea ngxokoku indúkeovo nonékuke Itukó'oviti ákoti indúkaheapu tukú koeti kó'oyene —koéne.

² Kamoné'e yuhu Poúlu ne Anáníya, eneponne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, pahúkone hóyenohiko ovoti xêrerekuke Poúlu ipúsopahoxea. ³ Ina kixôa Poúlu ne Anáníya:

—Okopópitimo Itukó'oviti, iti kutí koeti xâne sásasa koyéti nonékuke po'ínuhiko xâne, itea ainóv koe ítíkoheovoti. Inípono, iti ivatákoti yara yuhoíkovokuti yúhoikeonu, mani konókoti héki ne yutoéti Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muíse koeku yíhoikin, pehúkoikomaka inzúkeokono, koekúti ákoti síká ne Ponóvoti Kixovókuti ítukeokono —kixoane.

⁴ Ina kixóhiko Poúlu neko xâne oveâti xêrerekuke:

—Imáko ákoíno tiya váherexinoa yíúho ne noívokeo Itukó'oviti, eneponne payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti xâne ikéneke Itukó'oviti!

⁵ Ina yumopá Poúlu:

—Hako kixênu, ítínoe iyénonjapa. Akó'oti enjá ítukeova ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti, ínapo hako ngxoáneye, vo'oku ápe yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koéti: “Hako vaheréxinoa yíúho ne payásoti xapákuke xenéna” kôe —kixoanehiko Poúlu.

⁶ Yoko koati exoâti Poúlu pí'ayea iháxakoku hó'e ne júdeuhiko yane yuhoíkovokuti, farízeu yoko sadúseu. Énomone kóhonokino yúho yanekóyoke kixovokoxea:

—Ítínoe iyénonjapa izaraelíta, undi farízeu. Undímaka xé'a farízeu. Koati yunzoíkokonoti kó'oyene vo'oku ngútípea exépukopeamo ne ivokóvoti —kixovokoxoane.

⁷ Ehá'axo koyuho ítukeovo farízeu ne Poúlu, turíxovone yumópekokohiko ne farízeu yoko sadúseu, yane haxákeovokokonehiko. ⁸ Vo'oku ako akútípoa sadúseuhiko ápeyea exepúkopeati ukopeâti xapa ivokóvoti. Muhíkova ánju íhae vanúke, ovoxe Itukó'oviti, ako akútípoahiko ápeyea. Ya isóneukehiko, koati uké'etine ne xâne ivokóvone, ako yonópoku. Kene ne farízeuhiko, uhá kôe kutípea ápeyea ánju, koane yonópoku xâne ivokóvone. ⁹ Ina turíxóvo yupíheovo yumópekokohiko neko xâne. Yane apé koéne éskiribahiko, enepohikone iháxaxoti yútoe Muíse, exepúhikoti koyúhoyea. Yoko farízeumaka neko iháxaxotihiko yútoe Muíse. Koati kotíxotihiko Poúlu. Hara kixovokoxo xanéhiko:

—Ako ápahuina váhere ítuke ra hóyeno vínixone. Ávaina ánju yuhó'ixo, áko'o anékomea po'í kó'iyevokutu yuhó'ixoati ákoti iníxákana, kóuhapu'íkinoake Itukó'oviti —kixovokoxoane.

¹⁰ Yane vo'oku yupíheovo okópekokohiko neko júdeu, píkoa pahúkoti uhá koeti húndaru mítakexeokonono ne Poúlu híyuke. Hukínóvoti pahúkea iháxíkoponoati neko po'ínuhiko húndaru kenó'oke veyóponea Poúlu koane omópea xoko óvohikoku húndaru.

¹¹ Yaneko yóti, apé kôe ne Vúnae xêrerekuke Poúlu yuhó'ixoati. Ká'aye kíxoa:

—Hako píke. Kuteâti koeku keyúhoyi ngoêku yáye yara Njeruzálem, énomonemakamo kíxeaneye keyúhoinonu pítivokonake Róma —kixoane.

Mani koepékokono Poúlu

¹² Yuponíne ho'úxovone ne júdeuhiko, ina ítúko koati yuhóti ya iháke Itukó'oviti epemóvoti pahúkopeokonono ipihóponovokutike enepo níka koane enápu koékuti kó'iyevokutu ekáti ya koeku ávoyea kaepka Poúlu.

¹³ Yoko anú'uko koarenta koeti hóyeno ne kixotíneye yúho. ¹⁴ Yane pihónehiko koyúhopenea isóneu xoko tutíhiko sasedóti inuxínoti júdeuhiko hó'eke yoko po'ínuhiko pahúkoti xapákuke júdeu. Hara kixóponoa:

—Vitúkone koati yuhóti ya iháke Itukó'oviti vepemóvoti pahúkopekonomo úti ipihóponokutike enepo níka úti koeku ávovea kaepeka úti Poúlu. ¹⁵ Kó'oyene, itínoe, koánemaka uhá koéti ne pahúkoti hiko yane koati payásoti yúhoikovoku úti, pehúkanoe yemó'u xokóyoke ne pahúkoti uhá koeti húndaru, yepemoáti pahúkinopinoo Poúlu vo'oku kehá'ayinoe yépemo'ikiko, itíkovi kehá'ati yéxi po'ínuhiko koekúti vo'ókuke. Itea koékumo kenó'okea ne Poúlu, usó koyétimo koépeka úti xenékuke tumúneke símea yáye —kíxovokoxoane.

¹⁶ Itea eyékoaxo xé'a mokexa Poúlu neko isóneunokono eúko. Úkeane pího xoko Poúlu ya xoko óvohikoku húndaru. Urúkovone, ina etó'oko Poúlu uhá koeti kámone. ¹⁷ Yane iháxikoane Poúlu ne pahúkoti póhuti sendu húndaru koane kíxea:

—Yáma ra homoéhou xoko pahúkoti uhá koeti húndaru. Anéye áha koyúhoinoa —kíxoane.

¹⁸ Koáne, evékoane xokóyoke. Yane hara kixo pahúkoti uhá koeti húndaru:

—Enepone iká'aeti Poúlu, iháxikonu epemónuti evéngae ra homoéhou xikóyoke vo'oku ápeyea áha koyúhoinoe —kíxoane.

¹⁹ Yane namúkone vo'u homoéhou ne pahúkoti uhá koeti húndaru. Kali ahíkuxoa motováti ákoeye po'i kamoáti, ina epemó'ikoa áha koyúhoinoa. ²⁰ Yane hara kíxoane homoéhou:

—Kóusokone isóneu ne júdeuhiko épemeopi pehúki Poúlu yuhoikovokutike ihárotike nonékuke ne júdeu pahúkotiya. Itúkovotihikomo kahá'ati éxea po'ínu koekúti xokóyoke. ²¹ Itea hako kitipóa, vo'oku xapákuke neko hóyenhiko, anéko itúkoti koati yuhóti ya iháke Itukó'oviti epemóvoti pahúkeekonomo ipihóponovokutike enepo níka koane enápu koékuti kó'iyevokoku ekáti koeku ávovea kaepeka Poúlu. Anú'uko koarenta koeti hóyeno kixotíneye yúho. Usokó kóyenehiko koépeka. Poéhane yemó'u pehúki Poúlu yónea yuhoikovokuti kuxónehiko.

²² Yane ina kixóa pahúkoti uhá koeti húndaru:

—Hako keyuhó'inoa koékuti xáne yéto'okinu —kíxoane.

Yane pahúkoane pihópea.

Pahukókono ne Poúlu xoko ngovenádo koéhati Féli

²³ Yane enepone pahúkoti uhá koeti húndaru, iháxiko po'i pi'áti húndaru ainóvoti pahúkoti póhutihiko séndu húndaru. Hara kíxoa:

—Usó ixex pi'áti séndu húndaru, yoko po'i setenta koetíhiko ivu'íxoti kámo, koánemaka po'i pi'áti sendu húndaru omoti súke yonotíhiko Sezárezya. Usó íxeixa uhá koeti motováti ipíhiki ukeáti nove óra óno ya yóti. ²⁴ Keúsakane kámohiko ivú'emo evo Poúlu. Kétiu'ika kéyonoyi yomáti xokóyoke ne ngovenádo, enepone Féli —kíxoane pahúkoti uhá koeti húndaru.

²⁵ Ina yutoxómaka koyuhópeti yonoti xoko Féli. Hara koe yútoe:

²⁶ “Mbahúkinopi yúndoe, iti Féli, iti hána'iti teyonéti ngovenádo. Yúnzoikopi, undi Kalautiu Lízea.

²⁷ “Enepora hóyeno mbáhoenopi, iká'akoa júdeuhiko. Mani koepékoatine indopónoa, úndi yoko uhá koeti húndaru mbáho. Itea enjoáne ápeyea xunáko ne ponóvoti kixovókuti ya Róma kotíxea ne hóyeno, ngotíovane. ²⁸ Yane vo'oku ngahá'ayeja énjea évotikoake júdeuhiko, mbahúkoane ómeokono ne hóyeno yuhoikovokutike nonékuke ne pahúkoti hiko xapa júdeu yane koati payásoti yúhoikovoku. ²⁹ Hukínóvoti énjea itúkeovo koekúti ya Ponóvoti Kixovókuti hó'e puínokono, itea haina koekúti mani kutí'inoke koepékokonoti. Muhíkova iká'akeokono, ako omótova. ³⁰ Eyengóxoane ápeyeamo he'onó koyéti xenékuke usó koyétihiko koépeka Poúlu, ombósikoane hú ngíxea mbahúkea xikóyoke. Mbahúkoamaka neko puváti píheamaka koyúhopenea puínoake xikóyoke. Koékune yúndoe” koéne yútoenoa.

³¹ Yane itúkoa húndaruhiko ne páhoenokono. Ya yóti omóhiko Poúlu yaneko pitivóko koéhati Antipátiride. ³² Yane po'ípone káxe, atúkopovohiko po'ínuhiko húndaru xoko úkeaku. Poéhane ne húndaruhiko ivu'íxoti kámo ukopóno ómea Poúlu. ³³ Simoné'ehiko ya Sezárezya, poréxoanehiko neko koyuhópeti xokóyoke ne ngovenádo koane kuríkeamaka Poúlu xokóyoke. ³⁴ Yuhoíkoane ngovenádo neko koyuhópeti, ina epémo Poúlu itukóvotiye poké'e úkeaku xapákuke neko poké'ehiko ituke Róma. Exoáne itúkeovo íhae Silísea, hara kixo Poúlu:

³⁵ —Enepo simahíka ne puvópiti, ínamo angamókeno yúho —kíxoane.

Ina pahúkómeokono ne Poúlu ika'ákovokutike ya óvokuke náti, enepone Érodi, óvokumaka natíxea.

24

Koyúho ne tutíhiko júdeu évotikoke Poúlu nonékuke Féli

¹ Singu koe káxe ikénepo, símo Sezárezya ne Anániya, enepone koáti payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke. Ápemaka po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti júdeu, yoko hóyeno koéhati Tétulu, ahúkoti ya koyuhó'iyeatike. Aínovone koyúhoti évotikoke Poúlu nonékuke Féli,

enepone ngovenâdo. ² Ihaxíkoko nonékútike ne Poûlu, koyúhone ne Tétulu évotikoake jûdeuhiko. Hara kixo Fêli:

—Iti koati hána'iti teyonéti xapákuke úti. Aínapo yákoé yexôa kíxeku netíxi xapákuke úti ákoínoké isukókoti koane ákoínoké aúké'e úhepeko kóyeku úti yara poké'exa úti. Enómaka ítene itíki poké'exake úti. Koane vo'ókuke ne inámati isoneúti ípíhene, énomone kutí'inoké yusikópotine koeku úti, uti jûdeu. ³ Koati iyúseoti kó'iyeaneye ya uhá koeti kíxé'eviku koáne ya uhá koeti ípuxovoku iyénonjapa jûdeu, epó'oxo ákomo hunóokoku ne víkoro'ixinovopi vo'ókuke. ⁴ Itea ákomo ngá'umaka ra yúnzo mará'inamo ngámamikapi. Embemópiti kémokenoyinu koeku kalihú ngíxea emó'um vo'oku iti hóyeno seánati. ⁵ Véxoa itúkeovo áhati kópoe'akea isóneu xanéhiko ra hóyeno yuhoíkovoti nenékuke. Koèkúti óvoku itóhineyee ne jûdeuhiko ya uhá koèti ra kúveu mêm, koati koturíhikoati. Énomonemaka inuxínoa ne xanéhiko poe'áti hókone, enepone iháxoneti nazârenu. ⁶ Ákomaka téya ne témpulu, enepone hána'iti imokóvokuti. Mani apéti úroeya ákoti parexá Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti úrukeova. Yane namúkoane úti. Mani yuhoíkovoti ne hóyeno nonékuke ne Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti. ⁷ Itea énomone yaneko mani vika'áko, kenó'okinovi Lízea, tuti uhá koeti húndaru, mikúkóponoati xoko úti. Koati xúnati hú'uxopeovea. ⁸ Pahúkoamaka Lízea símeahiko yáye xikóyoke ne koyúhóti ápeyee váhere ítuke ra hóyeno. Enepo yepemá'ika rá'a, kemoátimo xokóyoke uhá koèti ne koekúti yuhó'inopi úti kó'oyene, vévotikoake —kíxoane Tétulu.

⁹ Kúteanemaka koeku yúho po'ínuhiko jûdeu. Aínovomaka koyuhoáti itúkeovo koati kaná'uti kó'iyeaneye.

Sa'íkóva Poûlu yúho ne puváti

¹⁰ Ina koexépuko vó'u neko ngovenâdo porexoáti ne Poûlu koyúhoyee. Yane hara kixo Fêli ne Poûlu:

—Énjoa enó'iyeanee xoénae itíkivo yúhoikovoku úti, uti jûdeu. Énomone kutí'inoké úhepeti inzóneu nzímea nenékuke nza'íkeova ne yunzó'inokono. ¹¹ Motóva éxeokono itúkeovo kaná'uti ra yúnzo ákoyee anú'uka nduse koeti káxe ike nzeópine ya Njeruzálem, yónongu inzáyú'ikoponea Itukó'oviti. Motóvamaka éxeokono kaná'uko ra yúnzo ¹² ákoyeamaka angapa yuho xanéhiko ya hána'iti imokóvokuti, inu'íkonu ne jûdeuhiko. Ákomaka íngatuxa isoneu xanéhiko okópea koèkúti xâne, yusíkoti itúkeovo íhikaxovokuke hó'e jûdeuhiko, áko'o ya kúveu pitívoko. ¹³ Akó'otimaka oxene kotúhupu'ikeokono kaná'uko ne yuhómeku ápeyee váhere índuke. ¹⁴ Itea koati ngoyuhó'inopiti nzókea ra íhíkavuti íhauti Kaná'uti Xêne yonópoti xoko Itukó'oviti, enepone koyúhonemekuhiko itúkeovo poe'áti hokonéti. Énomone koéneye nzókea Itukó'oviti, enepone hó'emaka voxúnoekene, uti jûdeu. Ngutípoa uhá koèti ne yutoéti yara Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, yoko uhá koeti yútoe porófetahiko, enepone koyúhóti emo'u Itukó'oviti mekúke. ¹⁵ Ápemaka ngúxoixone xoko Itukó'oviti, énjone kousokeovomo, kuteátimaka kúxonehiko rá'a. Énomone exépukopeamo ne ivokóvoti, enepohíkone únati kixoku itúkeovo koánemaka ne pahúkóvotihiko. ¹⁶ Énomone ngóxuna'ixinovo, ngaha'áti mbónea ngíxoku indúkeovo nonékuke Itukó'oviti koane nonékuke uhá koeti xâne ákoti indúkaheapu.

¹⁷ —Kali enóne ike imbúhikine Njeruzálem ina aungópovoya, omombínoti iyénonjapa jûdeu kali huvó'oxeokonoke ya nókoneke, koane indúkotimaka íngó'iparaxoke Itukó'oviti. ¹⁸ Énomone indúko ya hána'itike imokóvokuti noixónu ne jûdeuhiko íhae Ázea. Yoko nguúsokoane ne nóngone indúkea ngasása'ikopeovo nonékuke Itukó'oviti inúxotike. Epó'oxo ako ho'uxóvoti xâne ya njokóyoke, koane ákomaka okopókokoti. ¹⁹ Enepohíkone jûdeu íhae Ázea, mani konokoáti símea nenékuke koyúhóponea évotikonuke eneponi áva índuke ínixonehiko ákoyee aúmati, ²⁰ áko'o itúkovo ra jûdeu yáyeke, énomonehiko okoyúhoa áva váhere índuke, ínixone pahúkóvotihiko xapa jûdeu yaneko yunzoíkokono nonékukehiko yane koati payásoti yúhoikovoku. ²¹ Poéhanemea itukapu vo'ókuke neko hónoti yúnzo yuhoíkovokutike nonékukehiko évondíkoko. Vo'oku hara koeti yúnzo yanekóyo: “Anéyem kó'oyene yúnzoikeokono nenékukene vo'oku ngutípea exépukopeamo ne ivokóvoti” ngôe —kíxoane Poûlu ne Fêli.

²² Yane vo'oku éxea Fêli koèku ne íhíkavuti íhauti Kaná'uti Xêne yonópoti xoko Itukó'oviti, íxíkopa po'í káxe épemo'ikeokono ne Poûlu. Ina kíxôa Fêli ne Poûlu:

—Enepo síma Lízea, enepone pahúkoti uhá koeti húndaru, ínamo ongoyúho kíxékonokumo —kíxoane.

²³ Yane pahúkoa Fêli ne exoti koeku póhuti séndu húndaru itúkinoa koyonoáti ne Poûlu. Pahúkoamaka iyuhii kíxeokono ne Poûlu koane ákoyee itápa simínoa ínikonehiko kousókinoponoati nókone.

Poûlu nonékuke Fêli yoko Ndurúsila

²⁴ Avo áxu'ikene ikénepoke, aúkopovo ne Fêli xaneti yéno, seno jûdeu koéhati Ndurúsila. Yane pahúkoa Fêli íhaxíkopoati ne Poûlu. Yane kámokenoyee yúho koyuhó'inoá Poûlu koèku ne

kutípea Kristu Jesus. ²⁵ Koati koyuhó'inoati Poúlu kónokea póna kixoku itúkeovo ne xâne, koane éxea sayá'ikopeovo, koane kónokeamaka seópea nonékuke Itukó'oviti yúhoikopeokonono vo'oku kixoku itúkeovo. Yane yupíhova píkea Fêli. Hara kixo Poúlu:

—Motóva pihépi kó'oyene. Koèkutimo káxe motó'iyevaku, ínamakamo inzaxíkapapi — kixoane.

²⁶ Yoko koati kuxoátimaka Fêli ápeyemo tiúketi pónaake Poúlu, ésa'i kuríkopea. Énomonemaka kali enó'ino iháxi'ixea Poúlu yúho'ixea.

²⁷ Pí'a xoénae ikéne, ápe ahe'ókopati ne Fêli, hóyeno koéhati Posiu Féstu. Vo'oku kahá'ayea Fêli iyúni'ikea júdeuhiko, ene ákoino kuríkapa Poúlu. Sikoane óvoheixea ika'ákovokutike.

25

Epemóvo ne Poúlu yúhoikeokonono xoko koati payásoti náti

¹ Mopó'a káxe ike itúkopinevo pahúkoti ne Féstu yane poké'e, pihóne Njeruzálem ukeáti Sezàreya. ² Simoné'eya, ina pihínôa tutihiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, yoko po'ínuhiko payásoti júdeu koyúhopoinoa évotikoke Poúlu, ³ koane épemo'ixeahiko itúkoina áha pahúkopea Poúlu Njeruzálem-ke. Yoko ápe isóneu nekóyohiko kousokeamo koepékoti Poúlu xenékuke épeminoakehiko. ⁴ Ina kixovókoxxoa Féstu:

—Sezàreya iká'akokonono ne hóyeno. Ákomo ánju'ikene yáye, yonómbokunemakamoya. ⁵ Koèkuti kahá'ati píhea ya xepákukeno, axénaponu, maka enepo áva váhere ítuke ne hóyeno, yokóyuhoponoane —kixovokoxxoane.

⁶ Itopónone kuteáti oitu, áko'o yehi koeti káxe óvea ne Féstu xapákuke, ina aukópovo ya Sezàreya. Yaneko po'ípone káxe, ivátakone ne Féstu xoko óvoku pahúkoti yuhoíkovokutike, yane ina pahúto veyóponeokono Poúlu. ⁷ Simoné'e Poúlu, yakukú kixoane júdeuhiko, enepohikone ukeáti Njeruzálem, koyuhoáti enó'iyea koati váhere ítuke, itea ako veínoake kouhupu'ikea itúkeovo koati kaná'uti ne yúho. ⁸ Ina kôe ne Poúlu sa'ikóva:

—Haina ongopáti ne Ponóvoti Kixovókuti hó'e júdeuhiko. Ákomaka váherexina índuke ne hána'iti imokóvokuti, koane ako angapa Sêza, enepone koati payásoti natina úti —koéne.

⁹ Ina kixo Poúlu ne Féstu kaha'áti iyúni'ikea ne júdeuhiko:

—Kehá'aikopo píhi ya Njeruzálem yúhoikikono njokóyoke vo'ókuke ra koekútihiko?

¹⁰ Ina kixôa Poúlu:

—Xoko Sêza, natina úti ya Róma, émbemovo yúnzoikeokono. Énomone motókeyea yúnzoikeokono. Ako váhere índukeinoke júdeuhiko. Yéxoapepo kó'iyeaneye. ¹¹ Eneponi áva ákoti aunáti índuke, itukapu apéti koati hána'iti mbahúnevo évondikokonoke ngoépekeokono, mani usó ngoyéti ngoépekeokono. Itea koeku ákoyea akána'u ne yuhóhiko vo'óngu, ako yusíka iyúni'ikeokonohiko ne júdeu ngurí'okeokonoahiko. Émbemovo yúnzoikeokono xoko Sêza —kixoane.

¹² Yuhó'ixoane Féstu neko hóyenhiko huvo'óxoati yoko enekoáti ya natíxoku, ina kixo Poúlu —Keha'ápo itúkeovo xoko Sêza yúhoikokonono, énomonemo yéno —kixoane.

Símo Agirípa yoko Mbereníse xoko Féstu

¹³ Kali ye'á koeti káxe ikéne, ina símo ya Sezàreya ne náti iháxoneti Agirípa. Yoko Mbereníse xâne. Koati yuhoíkoponotihiko Féstu koeku itúkeovo inámati ngovenádo. ¹⁴ Koeku ókeaya kali ye'á koeti káxe, koyúhoína Féstu koéku ne Poúlu. Hara kixoa:

—Anéye hóyeno iká'ae Fêli. Óvaikone ika'ákovokutike ipuhíkopeane Fêli itúkeovo ngovenádo.

¹⁵ Yaneko mbíheaku ya Njeruzálem, enepone tutihiko sasedóti inuxínoti júdeu hó'eke, yoko'omaka ne po'ínuhiko teyonéti xapákuke tuti júdeuya, koyúhoínonoa ne évotikoke Poúlu. Épemonuhikomaka mbahúkea koépekeokono. ¹⁶ Ina ngxoáhiko ákoyea víxaneye, uti íhae Róma. Ako pahuka uti kópekeokono ne koèkuti kó'iyevoku xâne koeku ávoyea síma xanéhiko yuhoíkovokutike koyúhoyea évotikoake, koane kónokeamaka ápeyena ne yuhoíkovoti xapákuke maka omótovane sa'íkeova ne yuhó'inokono. ¹⁷ Koati énomone yaneko símeakuhiko yáye njokóyoke, ako ingá'akarixa. Itea yaneko po'ípone káxe, ivándakone xoko óvoku pahúkoti yane yuhoíkovokutike, koane mbahúkoane ómeokono ne hóyeno. ¹⁸ Ina koyuhóhiko évotikoake, itea ako ápahuina váhere ítuke ne hóyeno kuteáti mbó'okone koyúhoyeahikomo. ¹⁹ Koati koekúti vo'oku hó'e okópinoahiko, ínapoxo vo'oku hóyeno ivokóvotine koéhati Jesus, koyúhone Poúlu itúkeovo ukoepáti xapa ivokóvoti. ²⁰ Akó'oti enjína inzónene mani ngxoku ngóyuseopea ra koekúti. Yane émbemoa ne hóyeno kahá'ayea yónea ya Njeruzálem yúhoikoponeokonoya vo'ókuke ra koekútihiko évotikokonoke. ²¹ Itea kahá'a óvoheixeaneye motováti itúkeovo xoko Sêza yúhoikoponeokono. Yane mbahúkoa iká'akeovoiko tukú koeti mbahuká xoko Sêza —kixoane.

²² Ina kixo Féstu ne Agirípa:

—Mani ngaha'átimaka ngámea yúho ne hóyeno —kixoane.

—Kemoâtimo ihârotike —kíxoane Féstu.

Yuhó'inoa Féstu ne Agirípa yoko xánena

²³ Yaneke po'ípone káxe, úrukovone yuhoíkovokutike ne Agirípa yoko Mbereníse. Koati iyókovotihiko, koane éno teyonéti xánena, enepohikone payásoti húndaru pahúkoti po'ínuhiko húndaru yoko payásotihiko hóyeno yane pitivóko. Yane pahúkoane Féstu veyóponeokono ne Poúlu. ²⁴ Ina kixóa Féstu neko xanéhiko ho'uxóvotiya:

—Iti nâti Agirípa, yoko uhá ketínoe apêti yâyeke, enepora hóyeno neixone, koati énomone simínonu uhá koeti júdeuhiko íhae yâye, koánemaka ukeâti Njeruzálem, koyúhote kónokea koépekeokono. ²⁵ Itea akó'oti íninjone évotikokonoke mani koépekinokonoke. Yoko vo'oku épemeovo yúhoikeokono xoko Sêza, natina úti, ngóusokone inzóneu mbahúkeaya. ²⁶ Itea akó'oti énja mani koeku yúndoe, mbáhoe xoko nâti, “Éha kôe pahúnevo rá'a” koêti. Énomone omínoam yâye nenékúene, ínapoxo nenékúe, iti nâti Agirípa, maka enepo epemá'ikakanane, aváne koekúti motovâti yundóxea vo'ókúe. ²⁷ Vo'oku íninjoa ákoyea aúnatí mbahúke iká'aeti enepo hákotimaka yúndoe koyuhoâti évotikokonoke ne hóyeno —kíxovokoxoane Féstu.

26

Yuhó Poúlu nonékúe Agirípa

¹ Ina kíxo Poúlu ne Agirípa:

—Motóvane se'íkivoa yúho ne puvópitihiko —kíxoane.

Yane koéxepukone vó'u ne Poúlu koane turíxeovone sa'íkeova yúho ne puvâti. Hara kôe:

² —Koati úhepeti inzóneu kó'oyene koeku mboréxeokono nzímea nenékúe, iti nâti Agirípa, motovâti nza'íkeova uhá koêti ne yuho júdeuhiko puvónuti. ³ Ínapoxo koeku yéxi uhá koeti kixoku itúkeovo ne júdeuhiko, koánemaka ne koekútihiko ákoti akutíkoko isóneunoa yumópínokokoke. Énomone émbeminopi kévesekimo kémokenoyi ra yúnzou.

⁴ —Enepora ngóyeku ya xapákúe iyénonjapa xoko úngeaku koánemaka ya Njeruzálem ukeátine indúkóvoko kalivóno tukú koeti kó'oyene, heú koe júdeu éxeahiko ngoêku. ⁵ Koati kaná'uti éxeonuhiko ukeátinekene ngalivónoxoiko. Yoko eneponi akahá'ahiko, mani motovâti koyúhoyea ngoêku vo'oku indúkeovo farízeu, enepone koati hokoâti ra hó'e úti, uti júdeu. ⁶ Kó'oyene koati vo'oku ngúxone xoko Itukó'oviti, énjone kóusokeovomo, yúnzoikinokono. Énomone neko koati emo'úti yuhó'inoa Itukó'oviti ne voxúnoekene ápeyeamo. ⁷ Énomonemaka kúxoixo ne nduse koeti íhákakoku víyénoxapa, uti júdeu. Káxe, yóti kóxuna'ixovoxo ikéneke Itukó'oviti, kaha'âti itóponeamaka. Koati vo'ókúe ra ngúxone xoko Itukó'oviti, énjone kóusokeovo, ene koyúhoino ne júdeuhiko indúkeovo váhere. ⁸ Námea koeti ínixinoa xâne xepákúeneo itúkeovo koati tiú'iti koéxepukopea Itukó'oviti ne ívokóvoti?

⁹ —Yanekóyoke, íninjoamaka ngónokea xuná'iyexao ongópe ne hokotíhiko Jesus íhae Nazâre. ¹⁰ Énomone indúko ya Njeruzálem. Namungóne koyuhópeti, yútoe tutíhiko sasedóti ínuxínoti júdeu hó'eke, koyúhote indúkeovo páhoo, éno kasása'iuo Jesus ingá'ae. Enepo koyuhókono kixókonokumo, ámbemaka xapákúe neko xâne koyuhoâti kónokea koépekeokonohiko. ¹¹ Enómaka váhere índukeinoa ya uhá koeti íhaxoxovoko hó'e júdeu. Muhíkova mbahúkoa váherexinoa yúho ne Kristu. Koane vo'oku yupíheovo mbúveahiko, ako malíka yónongu ya pitivókohiko ya po'í poké'e nzopenókexoati.

¹² —Énomonemaka ngahá'a indúke ya yanekóyo, mbihínoke ya Ndamásku omondi koyuhópeti ítukenonu tutíhiko sasedóti ínuxínoviti hó'eke úti, uti júdeu. Enepone koyuhópeti, koati koyúhote indúkeovo páhoehiko indúke ne itukéti. ¹³ Koeku véngea neko xêne, yoko itumúkotine káxe yanekóyo, apé koéne noínjone, éno xúnati uhapú'iti ukeâti vanúkeke anu'úkoti uhapú'ine káxe. Uhapu'i koéne njérerekúe koane xérerekúe njánena. ¹⁴ Heú koe úti víkorohikeovo poké'eke. Ina ngámo emo'úti kixónuti ya yuhóke úti, uti júdeu: “Saulú, ímáko ké'iyivoku. Na koeti váherexino ítekeinonu? Koati itine okó'okopovo kuteâti kixópovoku vúí okó'okopeovo enepo íxómo akasúrako heú'iti kiri haváva veínokonoke hokúxeokono” kixónune. ¹⁵ Ina ngxóda: “Kuti íti Unaém?” Ina yumopónu Vúnae: “Undi Jesus, enepone váherexinoke ítike. ¹⁶ Yexépukapa, xe'ó yákeopo! Ngóútata'ixinovopine kó'oyene vo'oku indúkópitinemo ovónje. Keyuhó'inonoatimo xâne ne neixone njókóyoke kó'oyene, koáne ne íngomumuxeopikeikomo. ¹⁷ Ngoitóvopitimo ya áha kíxeopi ne júdeuhiko, koánemaka yane áha kíxeopi ne xanéhiko ákoti itukapu júdeu ya xoko mbahúkópikumo keyúhoyi emó'um. ¹⁸ Yané'e, imihé'okotimo isóneuhiko koane ipuhíkopeatihikomo hahá'akutike yonópote uhapú'tike. Iteóvatimo ne xunako Satánae hokópotimo Itukó'oviti. Ituyópinemo pahúnevo, koane itukópovotimo xanena Itukó'oviti, xaneâtimaka ne po'ínuhiko xâne sasa'ípotine vo'oku kutípeonuhiko” kixónune Jesus.

¹⁹ —Yoko enepone páhoenonu Jesus indúke ya yaneke kóútata'ixinovonuku xenékúe, énomone indúko, iti nâti Agirípa. ²⁰ Inúxotike, ngoyúhoinoa ne íhae Ndamásku, koánemaka ne

íhae Njeruzálem, yóko'omaka ne íhae uhá koeti poké'ëxa Njúdeya. Yane ngoyúhoinoamaka ne po'ínuhiko xáne ákoti itukapu júdeu, enjókoatihiko kónokea ikótivexea isóneuke ne pahúnevo yoko kuríkopea, koane hokópea Itukó'oviti, yoko itúkea únatinoe koekúti kuteáti motókeyea itúkea ne xáne inámapoti kixoku itúkeovo ikéneke Itukó'oviti. ²¹ Vo'oku kó'iyeaneye ne yúnzo xapákuke xáne, énomone namúkinonu ne júdeuhiko koeku óveam ya hána'iti imokóvokuti ina kaha'áhiko koépekeonu. ²² Itea vo'oku huvó'oxeonu Itukó'oviti, anéyeingo takú koeti kó'oyene, ngoyuhó'iyeti emó'u xapa uhá koeti xáne, kúteanemaka xapákuke ne ákoti apayáso koánemaka xapa payásotihiko. Ako po'i yúnzo ákoti itukápa neko koyúhone porófetahiko koánemaka Muíse ápeyeamo. ²³ Énomone ne kónokea koítóponeovo kotíveti ne Kristu, koane itúkeovo énomone inuxó exépekopo ukópea xapa ivokóvoti, motováti kouhupu'ikea viyénoxapa júdeu, koánemaka po'ínuhiko xáne ákoti itukapu júdeu.

Tetú kixôa Féstu koyúhoyea ne Poúlu

²⁴ Koékuiko koyúhoyea ne Poúlu ixómoti sa'ikóva ne yuhu puváti, kóhonokone emó'u ne Féstu tetú kixeáti yúho. Hara kixoa:

—Pípókexovone vo'oku enó'iyea íhikexivo Poulú.

²⁵ Ina yumopá Poúlu:

—Iti koati hána'iti teyonéti Féstú, itea ako ángoeneye kuteáti iséneunonu. Haina undi pepokéxovoti. Ako kalíhuina! Itea enepora yúnzo, aínovo koati kaná'uti emó'úti. Haina yuhu xáne pepokéxovoti ra yúnzo. ²⁶ Éxoapepo náti Agirípa uhá koéti ra koekúti. Ako ongónokoa ámbiku'ixea ongóvo yúnzo'ixea, enjoáti ákoyea ápahuina koekúti yara yúnzo ákoti exá. Vo'oku ako he'onó ákoe itúkeokono ra koekúti. ²⁷ Iti náti Agirípa, ako ongónokoa émbemeopi kitípi itúkeovo kaná'uti ne yuhu porófetahiko koyúhote emó'u Itukó'oviti mekúke. Énja kitípi —kíxoane Poúlu.

²⁸ Ina kixôa Agirípa:

—Ikítixati iténutimo nzokópea Kristu yara kalihú koeti emó'úti kuteáti yemó'uinonu?

²⁹ Ina yumopá Poúlu:

—Yusíkoti itúkeovo yara kalihú koeti ngoyúhoyea, áko'o ya umó'iyea, itea ehá'ani kutipasí ké'iyinu ya uhá koeti koekúti, ákoti itukápu ya ingá'akeovo. Haina póhutine íti, itea ehá'animaka kó'iyeaneye ra uhá koeti po'ínuhiko kamokénonuti kó'oyene —kíxoane Poúlu.

Mani kurikópovotine ne Poúlu

³⁰ Yane exépkune náti, koánemaka ne Fêli, enepone ngovenádo, yoko Mbereníse, koánemaka uhá koeti neko ha'íne ivatáhiotiya. ³¹ Ahikúxoepovonehiko Poúlu, ina exókoko isóneu. Hara koéhiko:

—Ako ituke ra hóyeno mani koépekinokonoke. Muhíkova iká'akeokono, ákomaka évotikinokonoke —koénehiko.

³² Ina kixôa Agirípa ne Féstu:

—Mani kurikópovotine ne hóyeno eneponi hákoti epemóvo yúhoikeokono xoko Sêza —kíxoane.

27

Pahukókono ne Poúlu ya Róma

¹ Usoné'e visóneunokono vóneamo Ítalea ya hána'iti vatéke, kuríkokonone ne Poúlu koánemaka ne po'ínuhiko iká'aeti xoko hóyeno koéhati Njúliu, kali payásoti húndaru pahúkoti póhuti séndu húndaru. Enepone hóyeno, hane úkea xoko iháxakoku teyonéti húndaru iháxoneti “Húndaruna Sêza”. ² Yane namúkone uti hána'iti vatéke íhae pitivóko koéhati Andaramítíu. Yoko koati usó koyétine yónea ne ivú'eti íyeuke pitivókohiko ya poké'ëxa Ázea ya xe'o mar. Yane pihóne úti. Hane xáne úti Aristáku, íhae Tesálonika, pitivóko ya Masédonea. ³ Po'ípone káxe, simóne úti ya pitivóko koéhati Sídom. Kóseana Poúlu ne Njúliu. Síkoa noíxoponea ínikonehiko motováti kousokinohiko Poúlu nókone. ⁴ Vukeáne Sídom, hane véko úti íyeu norte ya kali poké'e iháxoneti Xípere kukúkeke úne. Akó'oti siká ihunóvoti vékea vivú'e xoko mani vékoku úti. ⁵ Hunoneáne úti ne Silísea yoko Páfilea, ina símo úti ya Míra, pitivóko ya Lísea. ⁶ Yaneko pitivóko, ínixopono po'i vivú'e ne pahukoáti ne húndaruhiko omó'óviti. Enepone vivú'epo, hane úkea Alíxandiriya. Kene Ítalea yóno. Yane pahúkovine ne pahúkoti húndaruhiko vivú'ixea.

⁷ Kali éno káxe he'oo kóyeyea vivú'e koane tiú'iti píhea tumúne, ina hunonéu uti pitivóko koéhati Kinídu. Koati okotumoné kixoti uti ihunóvoti ákoínoké omótova ponó kó'iyea úti xoko mani vékoku úti. Yané'e vayákukoponovo poixó'oke kali poké'e koéhati Keréta xoko ákoyeaku áxuna ihunóvoti. Hane véko úti hunókokuke émeuxa Keréta, enepone iháxoneti Sáumona.

⁸ He'oo kóye húse'okea uti Keréta tukú koeti pitivóko koéhati Únati Ókokuhiko Ivú'eti. Yoko ako ahika po'i pitivóko koéhati Láseya në'e.

Koímaiti koane tiú'iti yoneáti

⁹Vo'oku ko'ókoriyea ne vónea koane enó'iyeané káxe vévoe, simóvone kaxena tiú'ipe yoneáti ya hána'iti vatéke. Koáhati pihotíne ne áyui júdeuhiko hó'eke, enepone irikóvoti xapa kásati. Yane enékoa Poúlu ne po'ínuhiko úti. ¹⁰Hara kíxovokoxoa:

—Ítínoe hóyeno, íninjoa tiú'iyeamo vónea koane koímaitimo. Enómakamo evónevoti, haina póhutine ya xoko vivú'e koane ínone, itea enómo koeku úti, póhutihiko úti —kíxovokoxoa.

¹¹Itea enepone pahúkoti húndaruhiko, hane kuvóvoko isóneunoa únae ivú'eti, koánemaka ne iyonoáti ne hána'iti vatéke. Ako koati itúkoke yuho Poúlu. ¹²Yoko enepone ókoku vivú'e, haina koati únati okokúti ya xapa kaxena kásati yoko ihunóvoti. Énomone xu'ínaino ha'íne úti ínixoáti kónokea vukóponea, kahá'atihiko itóponea pitivóko koéhati Feníse motováti vókeaya xapa kásati. Enepone Feníse, po'í ókoku ivú'eti yane kali poké'e koéhati Keréta. Yoko pi'á kôe ínónexinovoku úkeaku ihároti. Ápe xoko úkeaku kótuti koánemaka xoko úkeaku kásati.

¹³Yane turíxovone ápeyea ihunóvoti he'oo koyéti ihúneoovo íhae úkeaku kásati. Yoko ikutíxatihiko itopónoatimo neko áha yónea, énomone veyópoinohiko neko ínati haváva ixikóati ne vivú'e. Úkeane pího úti. Huse'oo kíxoa vivú'e ne poké'exe Keréta ákoti koati ahíkea.

¹⁴Avo áxu'íkene vónea, kenó'okone éno xúnati ihunóvoti iháxoneti “Nordeste” ukeáti íyeu Keréta. ¹⁵Yane koati xúnati amátitikea vivú'e. Ákone víta vévekea xoko mani váha vékea úti vo'oku xunáko ne ihunóvoti. Énomone síkó kíxínoa úti ya koékuti iyónoaku ihunóvoti.

¹⁶Yane hane véko úti xoko ákoyeaku áxuna ihunóvoti poixó'oke ya kali poké'e koéhati Kalaúda kukúke úne. Énomone veyópea úti ne kali vatéke híre ne vivú'e. Éno víkó'okoríxea ina vítopá vúrúkea vivú'eke. ¹⁷Vurúkoane, ina íka'ákexoa ahinoétihiko ya máreso kotíú'ikoati, puváti itóhíneyea. Vo'oku píkeahikomaka ómeovimo ihunóvoti ya koéhati Siríte, óvoko éno haríri, ene poké'exinoanehiko ne kayápaehiko ihunóvoti iyonoáti ne vivú'e. Yane síkó kíxoanehiko ne vivú'e ya koékuti iyónoaku ihunóvoti. ¹⁸Yupíhovo kíxó'oviko ne éno xúnati ihunóvoti. Yaneko po'ípone káxe, kúrihikoanehiko ínone ne vivú'e oévoke úne motováti yapaíhiyea. ¹⁹Yane mopó'apeke káxe, vánahíxovane ne ahinoétihiko huvó'óxoti úti kúrihíkea oévoke úne ne po'ínu ípovo vivú'e.

²⁰Kali ápe káxe ákoyeane naixa uti káxe koane hékerekhiko. Ina apémaka neko éno xúnati ihunóvoti xánena úko itó'óviti. Yane ákone kúxa úti víteovomo.

²¹Yoko enotíne káxe ákoyeane níka ne uhá koeti ivu'íxoati ne ivú'eti. Yane exépkone Poúlu xapakúke uhá koéti, ina kíxovokoxoa:

—Ítínoe hóyeno, mani konokoáti kitípinunoe yaneko ngoyuhó'inopinoo ákoyea yusíka vipúhíkea Keréta. Yane áko'oni ra koímaiti koeku úti kó'oyene koáne ra éno vévonevo.

²²Itea kó'oyene ínjú'okopinoo ákoyeanoo píke, vo'oku ákomo ápahuina ivokóvoti xapakúke úti. Poéhanemo ra vivú'e evókovoo. ²³Kó'inokeneye ra yunzó'ínopinoo, vo'oku yara yóti simónu ánju, ovooxe Itukó'oviti ukeáti vanúke. Yoko énomone nzóko ne Itukó'oviti. Koati undi ovóxe. ²⁴Hara kíxónu ánju páhoenonu: “Poulú, hako píke. Koati konokoáti sími xoko Sêza, enepone koati payásoti náti. Epó'oxo ya hána'iti seánakopi Itukó'oviti, ákomo ápahuina ivokóvoti xapakúke ne xénena yara íví'e” kíxónune. ²⁵Hákonoekepoo píke ítínoe hóyeno, vo'oku koati ngutípoti Itukó'oviti kóúsokeamo kuteáti ne yuhó'inonu. ²⁶Itea vamatítikokonotikomo xoko kali poké'e kukúke úne —kíxovokoxoane Poúlu.

²⁷Itopónone pí'áti kúveu lúmingu ákoyea íyuhíxavi ne xúnati ihunóvoti koane ákoyea tópi iyónoviko yane mar koéhati Andiriyátiku, pó'okoa ahinoétihiko yane vivú'e ákoyeane vahíka poké'e. Yoko kukúnemea yóti yanekóyo. ²⁸Ina kurínó'ekohiko máreso apéti ko'inákoati kíripúhíke, íhíxoati upénoko neko úne. Yane éxoanehiko itúkeovo tírintai seí koeti méturu upénoko. Ya kali tumúneke, íhíxopahikomaka. Yane itóponoiko vinti seti koeti méturu. ²⁹Vo'oku píkeahiko ínumeamo mopó'i ne vivú'e, kurínó'ekinohiko koaturu koeti ínati haváva ya terékuke ne vivú'e motováti ókea koáne ákoyeane píha tumúne. Yane épemone hó'e póhutihiko neko xáne ákoyeanemo íká'akarixapu yúponiyea. ³⁰Enepohikone ahinoétihiko yane vivú'e, kahá'ane íníxea oxéne kohó'iyea. Hukínóvoti koévesekeahiko úneke ne kali vatéke, enepone ípíhone kúveuke vivú'e yanekóyo. Koati itúkovotihiko kahá'ati itúkínoa po'ínuhiko haváva íxikóátimaka ne vivú'e ya nonekúti. ³¹Yane hara kíxovokoxoa Poúlu ne pahúkoti húndaruhiko koáne ne húndaruhiko páhoe:

—Enepomo hákoti óvo kúveuke vivú'e ne ahinoétihiko, ákomo itépunoo —kíxovokoxoane.

³²Yane tetúkoane húndaruhiko ne máreso itopáti neko kali vatéke. Síkó kíxoa iríkeovo úneke.

³³Kaha'áne yúponiyea, pahúkoa Poúlu uhá koéti neko xáne níkea. Hara kíxovokoxoa:

—Katoze koene káxe íxómoyea kíxoixínoe ákoti níkenôe tukú koeti kó'oyene. ³⁴Koati mbahukópiti níki vo'oku koxunákopitinoemo. Yoko péhutínoe, muhíkova póhuti kali híyeu tiúti ákomo évakapu —kíxovokoxoane Poúlu.

³⁵ Uke'éxoa Poûlu koyúhoyea nê'e, veyone pâum, ina ikoró'ixinovo Itukó'oviti nonékuke uhá koêti, ina hono'ékexoa koane níka. ³⁶ Yane úhepepone isóneuhá koêti neko xâne, ínamaka níkohíko. ³⁷ Yoko duzentu setentai sei koe úti kúveuke neko hána'iti vatéke. ³⁸ Uke'éxonehíko níka, kúrihíkoane úneke ne tíríku, ínone vivú'e motovátimaka yapáhiyeya ne hána'iti vatéke.

³⁹ Yuponíne, ako éxapana poké'e símoku úti neko ahinoêtihíko. Itea noixoânehíko ápeyeya tâki neko úne koane enó'iyeya haríri xe'ókuke, ina yuhó'ixokoko oposíkoti kíxoaku iyónea vivú'eya. ⁴⁰ Ina tetukoâhíko ne mâresona ínati haváva ixíkoâti ne vivú'e. Yane kuríkoane oévoke úne. Kúxeopamaka ne avekópeti, enepone iyonoâti ne vivú'e koêkúti áha iyónea. Ínamaka koexépukopa ne kayápaeti oveâti nonékuke ne vivú'e motovâti iyóneovi ihunóvoti íyeyuke xê'o ne úne. ⁴¹ Itea vitopónoane ne ho'úxopovoku êno haríri oévoke úne, yúhurukovone none vivú'e xapa haríri, ítópokonone. Yoko turíxovone ítátakexea ne ivú'eti terékuke vo'oku yupíheovo xunáko ovóxokeovo ne úne.

⁴² Yane ínixoa húndaruhíko kónokea koépekexea ne iká'aeti, puvâtihíko áraukea koane kohó'iyeya. ⁴³ Itea vo'oku kaha'ayea koiteovo Poûlu ne koati payásoti húndaru, ako síka koépekeokonohíko. Yane pahúkoa ne xanéhíko éxoti áraukea inuxó kó'iyeahíko kuríno'ekovo úneke motovâti ítóponea movó'iyeyaku poké'e. ⁴⁴ Kene ne po'ínuhíko xâne, pahúkokono namúkea tâpoa, áko'o ítátakexine vivú'e motovâti íteovohíko. Ênomone koéneye uhá kó'iyeya ítóponea movó'iyeyaku.

28

Kali poké'e koéhati Maúta kukúke úne

¹ Vitopóvane neko poké'e, ina vexôa ítúkeovo Maúta koéha. ² Koati únati kátarakeovi ne ko'óvokutiya. Óxokuxinovi yúku vo'ókuke ne úko yoko kásati. ³ Ápemaka kali noku xelêke, ítxíone Poûlu, kúremaka yúku. Yane apé koene koéxoe koho'iyeyati otuko yúku. Ikokó koéne vo'ókuke Poûlu. ⁴ Noixoâne ko'óvokutihíko íkokeovo vo'ókuke Poûlu, hara kíxókokohíko:

—Koatínea koepékoti ra hóyeno. Íteova ne mani yúpuririkeovo, itea kó'oyene ipihópokonotíne kuteâti motókeyea kíxeokono —kíxókokonehíko.

⁵ Itea ikátatavo'uxovo ne Poûlu, kuríkoâti ne koéxoe yúku. Yane ako yuvâti. ⁶ Yoko kúxoane ko'óvokutihíko momó'oxeamo ne vò'u, áko'o hú kó'iyeamo ívókeovo. Xu'íkénene, noixoânehíko ákoyea yuvâti, ípokone isóneunoa. Yane koyuhoâtihíko ítúkeovo íhae vanúke ne Poûlu.

⁷ Yoko xêrerekuke neko vónovoixoku, ápe émeuxa hóyeno koéhati Pùbiliu, enepone pahúkoti yane kali poké'e. Poréxovi ne hóyeno vókea óvokuke kúveu mopo'ati káxe. Koati únati kátarakeovi. ⁸ Yoko ka'aríneti há'a ne Pùbiliu. Ípeke óvo, yuvâti xúnati íhorékoti yoko êno otuko máyo. Ina noixóponoa Poûlu, yane ítúkinoane orásauum koane ípíhene vò'u tutíkuke koitóvati. ⁹ Íkénépoke, heú koe símohíka ne po'í ka'aríneti yane kali poké'e koane koiteovahíko Poûlu. ¹⁰ Koati ênoti íparaxeovíke nekôyohíko. Símovóne kaxena píhópea úti, ípíhoahíko xoko vivú'e ne uhá koeti nókone úti koékumo vónea.

Ukopóno ne evo Poûlu yonoti Róma

¹¹ Ya hunókokuke ne mopo'ati kohé vókea yane kali poké'e, namúkopone uti po'í ivú'eti íhae pitivóko koéhati Alíxandíríya. Yoko ókokunemaka yaneko poké'e xapa kaxena kásati. “Hapáparu” íhaxeokono neko hána'iti vatéke, hokópoti íha pí'ati ipunéti, mahi hapáparu, hókone po'íhíko xâne. ¹² Símoné'e úti pitivóko koéhati Sírákusa, mopo'a káxe vókoaya, ¹³ ina vukopónomaka. Yane símone uti pitivóko koéhati Rêxiu. Poéhapoako káxe ikéne, turíxovone íhúneovo ihunóvoti ukeâti úkeaku kásati. Pí'a káxe vómone ina símo úti pitivóko koéhati Potêyoli. ¹⁴ Yane pitivóko, tokópone uti po'ínuhíko kutípoti Jesus. Épemovihíko vókea xokóyoke kúveu póhuti sêmana. Koáne, vókoaneya. Koatíne kóye ímókone vitopóno pitivókona Róma. ¹⁵ Yoko eyékoxane po'ínuhíko úti kutípoti Jesus ya Róma keno'okeamo úti. Ênomone píhíno okótumonexeoivi ya ipuxóvokutihíko koéhati Parásana Ápiu yoko Mopo'ati Kavanékuti. Noixoânehíko Poûlu, íkoro'ixinovo Itukó'oviti koane úhepeponeoxo isóneuhá vo'ókukehíko.

Poûlu ya Róma

¹⁶ Símoné'e úti ya Róma, poréxokono ne Poûlu ápeyeya koati óvoku koane éxopea koêku. Itea kóyeyane ápeyeyamaka húndaruya koyonoâti.

¹⁷ Mopo'a káxe íke símine úti, ítáikoa Poûlu ne payásoti júdeu íhae Róma símínoa. Hara kíxovokoxoa símonéhíkoaya:

—Ítínoe iyénonjapa júdeu, ako váhere índukeinoa ne viyénoxapa júdeu. Ákomaka angápa ne kíxoku ítúkeovo ne voxúnoekene kúreinovíke. Itea kóyeyane íngá'akeokono ya Njeruzálem, koane ngurí'okeokono íhae Róma. ¹⁸ Uke'éxone épemo'íkeonuhíko íhae Róma koêku ra índuke, kaha'ahíko kuríkopeonu, ínixoâtihíko ákoyea váhere índuke mani ngoépekinokono. ¹⁹ Itea ako kaha'á íxa viyéno júdeuhíko nguríkopeokono. Ênomone kutí'ino ngonokóati

émbemeovo yúnzoikeovo xoko koati payásoti natina úti, enepone Sêza. Kene haina nz-
imínoti yáye vo'oku ápeyea váhere ítukehiko ne iyénonjapa jûdeu ánja ngoyúhoyea nonékuke
nâti. ²⁰ Inzáxikinopikenoey yáye, ngaha'âti noínjeopi yoko yúnzo'ixeopinoe. Koati vo'ókuke
ne kúxoixone úti, uti íhae Izarâe, véxone kousokeovomo, ingá'akinovo yara korénde —
kíxovokoxoane.

²¹ Ina kixoáhiko jûdeu iháxiu:

—Ako ápahuina koyuhópeti simo'óviti ukeâti Njúdeya koyuhó'inoviti kêku. Ákomaka viyéno
simo'óviti koyuhópoinoviti ápeyea váhere ítike. ²² Itea kóyeane kaha'áyea kámokenoyea uti
iséneu, vo'oku véxoane ítúkeovo koati puvonéti ya uhá koeti poké'e ra ho'éti hékone —
kíxoanehiko.

Koyúho emo'u Itukó'oviti ne Poúlu ya Róma

²³ Yoko hoénaxohiko káxe ho'úxovopemo. Simovóne neko káxe, êno simôti xoko Poúlu
óvokuke. Ukeâti yuponi koêti, tukú kíxoa yóti koyúhoinoahiko Poúlu koeku natíxea Itukó'oviti
xapa xâne, kaha'áinoati kutípea Jesus. Hane veínoa ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse,
koánemaka ne yútoe porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke. ²⁴ Ápe ítonehiko Poúlu
kutípea vo'oku yuhó'inoa. Kene po'ínuhiko, ako akútipoa.

²⁵ Koeku yumópeokoko ne jûdeuhiko yaneko pihópeaku, hara kíxovokoxoa Poúlu tumúneke
pihópeahiko:

—Koati tokopónvoti yúho ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti mekúke vo'oku yoxúnoekene.
Énomone ne yúho xoko porofeta Izáiya, ²⁶ enepone koêti:

“Yokóyuhopoinoa ra xanéhiko. Hara íxeahiko: ‘Kemoâtinoemo, itea ákomo kalíhuina yéxinoa
iséneu ne kémone. Neixoâtimo, itea ákomo kalíhuina iyúseinopi koêku ne neíxone.’

²⁷ Vo'oku títiu kóyeyea omíxone ra xanéhiko, exexó kixóhiko kéno koane úke. Yane ako
ínixone koane kámone. Ákomaka éxina isóneu koêku. Yane ákomaka aukapapu njokóyoke,
koane ákomaka ngaitapahiko” kôe. *Izáiya 6.9-10*

²⁸ Ina kixovókoxopamaka Poúlu:

—Ivévaka ítúkeovo xapa xâne ákoti itukapu jûdeu omókonomo ra ihíkavoti koyúhoti kixoku
koíteovovi Itukó'oviti ya pahúnevo úti, uti xâne. Yoko ivavákoatihikomo nê'e —kíxovokoxoane.

(²⁹ Uke'éxone koyúhoyea ne Poúlu, pihóponehiko ne jûdeu. Yoko kalí xúnati
yumópeokokohiko koeku pihópea vo'oku kámone.)

Pí'a xoénae iká'akovo ne Poúlu

³⁰ Pí'a xoénae óva Poúlu neko ovokúti alúkaxone, koane ú'uso kóye ivávakea uhá koeti xâne
noixóponoati. ³¹ Ako píkone ne Poúlu, koane ákomaka itopâti koyúhoyea koêku ne natíxea
Itukó'oviti xapa xâne. Ákomaka itopâti íhikaxea ne ihíkavoti koyúhoti koeku Vúnae Jesus
Kristu.

Hunókokune.

RÓMANU Yútoe Poûlu páhøe xapa kutípoti Jesus íhae Róma

Yaneko yutoxôa Poûlu ra koyuhópeti, pítivokona Koríntu óvo. Ápe isóneunoi noíxoponea ne hokotíhiko Jesus ya pítivokona Róma, maka káxunakanehiko ikéneke Itukó'oviti. Itea tumúneke piheaya, kuríkopoñoiko tíuketi ya Njeruzálem, huvó'oxeokonoke ne kutípotihiko Jesus yane pítivóko, páhoenoa íhae Masédonea. Yutóxinoake Poûlu ra koyuhópeti, kouhápu'ikinoati ne hána'iti isóneunovi Itukó'oviti, uti xáne yara poké'e, yaneko pahukínovi Xe'éxa ivókinovovi. Éxokoamaka Poûlu ne íhae Róma ápeyea isóneun xó'ópeinoahiko.

Xapákuke ne júdeu hokoti Jesus nóvo, ápe koyúhoti kónokea sirkunsidá kó'iyea ne xáne inúxotike, ina yusíka hokópea Jesus. Éxokoa Poûlu ya yútoeke ákoyea ákoeneey. Éxokoamaka itúkeovo vo'oku kúveovo uti Kristu ponópínovoke úti nonékuke Itukó'oviti, kutí'inokemakamo vonopáti natíxokuke vanúkeke, kene haina vo'oku vitúkea páhoenovovi yútoe Muíse. Yokómomapihi ne yutoéti inuxínoati ne Ngálata, yútoemaka Poûlu, vo'oku kouhápu'ikinovimaka koéku ne sirkunsidá koéti.

Anéye iháxakexoku kápituluhiko ya koyúhope Rómanu:

1.1 yonoti 1.15: turi yútoe Poûlu yuhoíkoti íhae Róma

1.16 yonoti 3.20: pahukóvoti nonékuke Itukó'oviti ne uhá koeti xáne, júdeu koánemaka ákoti itukápa

3.21 yonoti 4.25: koítovovi Itukó'oviti yane pahúnevo úti vo'oku kúveovo uti Kristu yoko itúkeinovi ya kuruhúke, kene haína vo'oku sirkunsidá kó'iyea úti, itukovo vo'oku hókea uti yútoe Muíse.

5.1 yonoti 8.39: vinamápone xoko Kristu

9.1 yonoti 11.36: kotíxoponoa Poûlu ákoyea axú'ina hokoti Kristu xapákuke júdeu, itea éxoa símeovoikomo káxe hokópeahikomo.

12.1 yonoti 15.13: ahá'inoa Itukó'oviti itúkea ne hokoti Jesus

15.14 yonoti 16.27: íkopovoqe Poûlu

Turi yútoe

¹ Yundóxinopinoe, undi Poûlu, undi ovoxe Jesus Kristu. Koati undi iháxiu Itukó'oviti koyúhoyea emó'u xapa xáne. Haxákonumaka Itukó'oviti indúkeovo koyuhoáti ra inámati ihíkavoti ítuke. ² Yoko enepora inámati ihíkavoti ukeáti xokóyoke, koyúhoyea Itukó'oviti mekúke ápeyeamo. Anéko sasá'itike emó'u xoko yútoe porófeta, enepohikone koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke ³ koyuhoáti koéku ne Xe'éxa Itukó'oviti. Yoko enepo ikútípasikoponovovi ne Xe'éxa Itukó'oviti yaneko símeaku yara kúveu méum, xapa ámoripono Ndávi, teyonéti náti mekúke, úkea. ⁴ Koati hána'iti kouhápu'ikeokono itúkeovovo Xe'éxa Itukó'oviti ne Vúnae Jesus Kristu, yaneko exépukeopeaku ukópea xapa ivokóvoti ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ⁵ Koati vo'oku ítuke Jesus kóseanayeonu Itukó'oviti, porexónuti indúkeovo ápostulu ya íháke. Koane poréxonumaka ngoyúhoyea emó'u xapa xáne, enepone uhá koeti ákoti itukapu júdeu, motováti kúveovo Xe'éxa Itukó'oviti koane hokópeamaka. ⁶ Yoko yanékomaka xapákuke neko po'ínuhiko kuvováti, itínoe iháxiupo Itukó'oviti hokópea Jesus Kristu. ⁷ Enepora koyuhópeti, mbahúkinoane ne uhá koeti xáne ya pítivokona Róma ákoti omotóva okóvo Itukó'oviti, itínoe iháxiupomaka Itukó'oviti itúkeovo kasása'iupo. Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe, koánemaka úhepetike isoneúti ukeáti xokóyoke.

Íkoro'ixovo xoko Vúnae ne Poûlu vo'ókuke ne kutípoti Jesus ya Róma

⁸ Inúxotike, ya íháke Jesus Kristu, íngoro'ixovo xoko Itukó'oviti, nguvóvone, ve'ókuke, uhá ketínoe. Vo'oku ya uhá koeti kúveu méum, anéko koyuhoáti kizeku kitípinenoe Kristu.

⁹ Yoko Itukó'oviti, enepone ngurí'okovoke, enepone heru'ó ngíxonemaka omínjone indúkea itukexeonuke, ngoyuhoáti ra inámati ihíkavoti omínovike Xe'éxa, éxoa itúkeovo koati kaná'uti ákoyea ánga indúkinopinoe orásamu.

¹⁰ Kóyekune émbemea Itukó'oviti míhe'okínonomo onjéne noínjoponeopi yara koeku kó'oyene, itukapu ahá'ionu. ¹¹ Koati yupihóvotine ngahá'ayea noínjoponeopinoe, motováti omínombi unako kèku ikéneke Itukó'oviti, kutí'inokemo kex-unákovoti ikéneke Vúnae koeku nzímea xepákuke.

¹² Hara ngíxo, mani ngahá'ayea kutikokó kó'iyea kóxunakeovo úti ikéneke, koeku ámbeyea xepákukenoe, ngoxunákovoti ikéneke Kristu vo'oku kizeku kívivo Vúnae, koékumaka kékunakivo vo'oku ngíxoku ngúveova.

¹³ Ngahá'amaka yéxi, itínoe mbó'ínu xoko Vúnae, enó'iyea ngahá'ayea mbíheya xepákuke, itea tukú koeti kó'oyene, ako tópi itopónuti. Mani ngahá'ati ápeyeamaka eho ngo'itukeino Vúnae xepákukenoe, kuteáti koeku ápeyea xapákuke po'ínuhiko xáne ákoti itukapu júdeu po'íke ongóponoku.

¹⁴ Vo'oku koati apéti itukexeonuke Itukó'oviti, nóngone indúkea. Énomone ne ngoyúhoyea

emó'u xapákuke uhá koeti xâne. Haina pohúneti xapa xâne hána'iti ihíkauxovoti kuteáti ne ngerêkukihiko, itea koánemaka xapa xâne ákoti akutéa. Hainámaka pohúnati xapa xâne ko'éxoneti, itea koánemaka xapa xâne ákoti éxone. ¹⁵ Énomone ú'uso ngóyeino ngoyúhoyeamaka ne inámati ihíkavoti ukeáti xoko Itukó'oviti xepákuke, itínoe íhae Róma. ¹⁶ Ako ndeína ngoyúhoyea ra inámati ihíkavoti omínovike Jesus, vo'oku koati xunako Itukó'oviti nê'e koiteovo xâne ya pahúnevo, koêkúti kutipoáti. Énomone koéneye xapákuke júdeu inúxotike, koánemaka xapákuke po'ínuhiko xâne ákoti itukápa. ¹⁷ Vo'oku yane inámati ihíkavoti íhae xoko Itukó'oviti, kouhupu'ikovo ponópeovi Itukó'oviti nonékuke koeku kúveova úti. Yoko ukeáti túri tukú koeti hunókokuke, konókoti kúveova úti, kuteátimaka koeku yutóxeovo emó'uke Itukó'oviti, enepone koeti:

“Enepone xâne ponóvoti nonékuke Itukó'oviti, enepone kuvováti, itopónoatimo ne inámati apéyeati ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti” kôe.

Koati váhere kixoku itúkeovo ne uhá koeti xâne

¹⁸ Itea xoko Itukó'oviti vanúkeke úkea ipíhóponeokonokemo ne uhá koeti xâne yara kúveu mêm ákoti teyá ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, koánehikomaka ne xâne vaheréxoti kixoku itúkeovo, enepohikone itopátimaka ne po'ínuhiko xâne éxea ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti vo'oku váhere kixoku itúkeovo. ¹⁹ Kó'inokeneye, vo'oku enepone kixóvoku Itukó'oviti motováti éxeokono xapa xâne, ú'uhapu'í kóye vo'oku kouhupu'ikinoanehiko Itukó'oviti ne xanéhiko yara kúveu mêm. ²⁰ Enepone kixóvoku Itukó'oviti ákoti inixóati, kuteáti ákoyea uké'eyeaku xunáko, koane itúkeova ne hána'iti teyonéti Itukó'oviti, koati iyúseoti ukeátine iná apê ra mêm, vo'ókuke ne uhá koeti koekúti ítuke vo'u Itukó'oviti. Énomone ákoino pó'onexeevoke xanéhiko nonékuke Itukó'oviti. ²¹ Éxoahiko ápeyea Itukó'oviti, itea ako téyahiko, kuteáti mani nókone kixeeokono koeku itúkeova ne koati kaná'uti Itukó'oviti. Ákomaka íkara'ixinapahiko, itea hahakú koénehiko isónevo vo'oku ainovo koekúti ákoti itóponone ovêa isóneuke. ²² Vo'oku íkutixapeovohiko ko'éxoneti, énomone itúkinoovo xâne ákoti isónevo. ²³ Ya koêkuni kahána'ikea ne êno hána'iti iháyú'íuti Itukó'oviti ákoti hunókoku, ainovó koene ipunéti, okovo xâne vekotimo pevótike iháyú'íko, yoko ipunéti okovo hó'openo ôti, koane okovo po'ínuhiko hó'openo koaturu koeti hêve, yoko hó'openo há koêti poké'eke yoneáti húra. ²⁴ Vo'oku kixóvokuhiko, síkoane Itukó'oviti koésayu'ixopeovohiko yane itúkea váhere áha itúkea, koane ikópiti'ikopeokoko, koane kóteteokeokoko múyo yane váhere kixókokokuhiko. ²⁵ Koati kurikoátihiko hókea ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, hokópoti kixovókuti ákoti akaná'u. Ainovó koe koéxokeu Itukó'oviti hokópohiko, koane énomone iháyú'íko ya koékuni itúkeovo Itukó'oviti iháyú'íko, poéhane itukóvo pahúhoko apé kó'iyea uhá koeti koekúti, poéhanemaka motokéa iháyú'íkeokono ákotinemo hunókoku. Énomoneoxo ákoyeneye.

²⁶ Vo'oku kó'iyeaneye kixoku itúkeovo ne xanéhiko yara kúveu mêm, síkó kixoane Itukó'oviti itúkea váhere úhepune múyo, koeku koésayu'ixeahiko kixoku itúkeovo ikoyénoxopovokokoti. Vo'oku muhúkinova ne senóhiko xapákuke, ya koêkuni itúkeovo hóyeno ko'íma, kuteáti kixoku itúkeovo uhá koeti ko'ímati, kópoe'akoa ne kixoku itúkeovohiko, íko'ímaxopovotino po'í sêno. ²⁷ Kúteanemaka kixoku itúkeovo ne hóyehohiko. Enepone kóyenyeya sêno kuteáti kixoku itúkeovo uhá koeti koyénoti, kurí kixoanehiko. Ainovó koéne po'í hóyeno oyókopone, koane kóyenepekokohiko. Koati yupihóvotino ikópiti'ikopeokoko koeku ikóyexopeovokoko. Yoko koati motokeáti nekóyohiko namúkopea koxé'ukene ne ehopo ítuke, ésa'í ne váhere kixoku itúkeovo.

²⁸ Enepone xanéhiko yara kúveu mêm, vo'oku ínixea ákoyea itúkovoke ne éxea Itukó'oviti, síkó kixoane Itukó'oviti hókea ne váhere isónevo, koane itúkea koekúti mani ákoti omotóva itúkeokono. ²⁹ Ainovo xâne itúkotihiko uhá koeti kó'iyeevoko váhere kixovókuti, vaheréxinoatimaka ítuke ne po'ínuhiko xâne. Koatíhikomaka ipupákinoti isónevo kahá'ayea tíuketi, koane áhatimaka váherexea ítuke yoko poé'aino isónevo po'ínuhiko xâne vo'oku iyókeova ítukevo. Koatíhikomaka koépekenati, koane áhatimaka okópea po'ínuhiko xâne, koane semékekexea. Koati úhepetinoahikomaka itúkea váhere, koane itúkea xêti po'ínuhiko xâne itúkóhoyeati koêku, ³⁰ koane ikópiti'ikeamaka íha. Koatíhikomaka puvoti Itukó'oviti, koane kapayásokinovokokoti. Koati íkutixapovotihikomaka únati ya po'ínuhiko xâne, koane áhati iháyú'íkopeovo. Ákomaka tópi kixoku isónevo kahá'ayea itúkea váhere. Ákohikomaka akútipo há'a yoko êno. ³¹ Ainovohikomaka xâne ákoti isónevo. Ákomaka kaúsaka emó'u enepo apé yúho. Ako ápahuina xâne ítupa'íkonehiko, muhúkinova koati êno yoko há'a. Koati ákoti xâne kóseanane. ³² Upánini exo yuho Itukó'oviti motókeyea yonópea ipihópovokutike ne xâne koetíneye ítuke, itea kóyeane vaherehexahiko ítuke. Haina póhutine, itea ínixeahikomaka unáko ne po'ínuhiko xâne koetíneye kixoku itúkeovo.

2

Aínovo pahukóvoti, júdeuhiko koánemaka ne po'ínuhiko xâne

¹ Énomone ngó'ino: Iti húketi isóneuno po'ínuhiko xâne, inixeâti ákoyea aúnnati, neíxapu. Yusíkoti itíkivo ákoti apayáso, áko'o koati teyonéti, kóyeane ákoyeamo pé'onexivoke nonékuke Itukó'oviti. Vo'oku koeku kó'ieyaneyé iséneuno po'ínuhiko xâne, koati kixepóvoti, koati keyuhópovotimaka ákoyea yaúnati vo'oku ápemaka ítike kuteâti ne ínixene ákoyea aúnnati xoko po'ínuhiko xâne. ² Véxoa itúkeovo koati ponóvoti ne Itukó'oviti enepomo ipihápana xâne vaheréxoti kixoku itúkeovo. ³ Koeku ínixi ákoyea aúnnati ne xâne koetúnepa pahúpano, ápeikopo oxéne ítivoamo ne ipíhponope Itukó'oviti koeku itíkímaka koekútíhiko kuteâti? ⁴ Áko'o, kó'inokenemeaye iséneuno po'ínuhiko xâne vo'oku ákoyea itúkoake ne éno hána'iti seánakovi Itukó'oviti ákoti imákinapu xâne koane ákoti imáxapuvi. Ákoikopo yéxa itúkeovo koseánapiti Itukó'oviti vo'oku kahá'ainopi ikétivexi iséneuke koane kiríkopi váhere kixeku itíkivo? ⁵ Itea koeku itíkivo xâne koati tiú'iti omíxone koane ákoyeamaka ikétivexa iséneuke ne váhere ítike, inamá'axone kuri'úxovo ne metókeinoke ipíheponikonomo yaneko káxe simapúne ipíhponope Itukó'oviti, enepo kauhápu'ikakanane ne koati ponóvoti kíxoaku ipíhponoea ne xâne pahukóvoti. ⁶ Vo'oku hane exóa kíxoakumo Itukó'oviti yuhaíkapané ne póhutíhiko xâne, enepone kixoku itúkeovo yáye yara poké'e. ⁷ Porexóatimo Itukó'oviti ne inámati apéyeati ákótinemo hunókoku xoko xâne íxómotíhiko koxuná'ixovo itúkea únati, enepohíkone kaha'átimaka ítóponea ne éno yupihóvoti unako koépokumo ya xoko Itukó'oviti yoko kahána'ikeekonomo ya xokóyoke ákótinemo uké'eyeaku. ⁸ Itea enepohíkone xâne póhutíne unako koéku yúíxovo, ákoti akutípoa ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, koane áhatimaka váherexea kixoku itúkeovo, kotívétimo kíxoaku Itukó'oviti ipihápananehiko. ⁹ Koati kotívétimo koéku epó'oxo koati hána'itimo tivéko kíxókonoku ne uhá koeti xâne itúkoti váhere. Énomonemo koéneye inúxotike xapa júdeu, koánemaka xapa uhá koeti po'i kó'ieyovoku xâne. ¹⁰ Itea enepohíkone xâne itúkoti únati, yupihóvotimo unako koépoaku xoko Itukó'oviti, koane kahaná'ikokonotimo ya xokóyoke, yoko hána'itimakamo úhepeko isóneuno ukeâti xoko Vúnae. Koati énomonemo koéneye inúxotike xapa júdeu, koánemaka xapa uhá koeti po'i kó'ieyovoku xâne, ¹¹ vo'oku nonékuke Itukó'oviti kutíkokone uhá koeti xâne.

¹² Yanê'e, uhá koeti xâne itúkoti váhere ákoti exá koéku ne yutoéti yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, ákomakamo veínakana neko yutoéti yúhoikopeokono, pahukápakapanane ipíhponovokutike. Kene uhá koeti xâne itúkoti váhere exoâti ne yutoéti yane Ponóvoti Kixovókuti, koati énomonemo veínokono yuhaíkapanane. ¹³ Vo'oku haina xâne pohúneti kamokóné kixoâti ne yutoéti ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse ponopóvo nonékuke Itukó'oviti, itea koati xâne itukoâti ne ponopóvo nonékuke. ¹⁴ Enepone po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu, ákoti exá ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, enepo eopáhiko ya xokóyoke kónokea pónea kixoku itúkeovo, kuteâtimaka koéku ne páhoenokono xâne itúkea yane Ponóvoti Kixovókuti, yusíkoti ákoyea éxa neko yútoe Muíse, itea kóyeané kuti kó'ieya apéti xokóyoke, vo'oku eópea ya xokóyoke kónokea pónea kixoku itúkeovo. ¹⁵ Yane enepone isóneuno apéyeya ponóvoti koekúti nókone itúkea, kuti kó'inoa ne yutoéti yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Iyúseo kó'ieyaneyé vo'ókuke neko isóneuno kónokea pónea kixoku itúkeovo. Epó'oxo éxoa ya xokóyokene enepo pahukóvo koánemaka tokopóvo ítuke. ¹⁶ Yoko énomonemakamo koéneye yaneko káxe enepo parexâne Itukó'oviti ne Kristu Jesus éxokoepa yonópoku ne xanéhiko vo'oku kixoku itúkevohiko, koánemaka vo'oku kixoku kó'isonéyeya ákoti po'i exoâti, kuteâtimaka koéku yane inámati íhíkavoti ukeâti xoko Itukó'oviti ngoyúhone xapa xâne.

Áko pó'onexevoke ne júdeuhiko nonékuke Itukó'oviti

¹⁷ Ítínoe júdeu, koati kixoâtinoo itúkeovo vo'oku hé'e, enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, ápeinoke sesá'iko nonékuke Itukó'oviti. Koatímaka yéyexovope ne héki Itukó'oviti, ¹⁸ koane yéxi ahá'inopi Itukó'oviti, koánemaka ne koati únatinoo kixovókuti íhíxaxopike ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ¹⁹ Koatímaka ínixépovoti itíkivonoe híríkoâti ponóvotike xéne ne xâne kuti koeti komítiti, koane keuhápu'íkoti xâne ovoti háhákutike. ²⁰ Ítínoemaka íhíxaxoati emo'u Itukó'oviti ne xâne ákoti éxoneya, koáne ne inámatiko xâne, vo'oku apéyeya xepákuke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, poéheve ne exóneti koáne ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ²¹ Iti íhíxaxoti po'ínuhiko xâne, maní kenokoâti íhíxaxopívoa inúxotike ne íhíkavoti íhíxexone. Iti íhíxaxoti po'ínuhiko xâne ákoyea améxa, hainá'ikopomea ítíkoti kuteâti nê'e? ²² Keyúhoinomaka po'ínuhiko xâne ákoyea yusíka kapínepa xâne ákoti itukapu koati múxone. Kene íti, hainá'ikopomea ítíkoti kuteâti nê'e? Koati ketírínateoxo ne hokonéti, ítuke vo'u xâne ákoti itukápa ne koati kaná'uti Itukó'oviti. Itea peréxomea Itukó'oviti nêkone peréxi? áko'o kuti koe yoméxoti maní kírepino Itukó'oviti. ²³ Iti itukoâti éyexovope yéxi ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, hainá'ikopomea ítíne kuti'inoke koyuhókonoti ákoyea aúnnati ne ítuke Itukó'oviti vo'oku apéyeya váhere ítike ákoti hakâ ne páhoenoví Ponóvoti Kixovókuti vitúkea?

²⁴ Énomonemaka kuteâti koéku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, koéti:

“Vo'oku váhere ítíkenoe, koémoke'ekono ne iha Itukó'oviti xapákuke ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu” koéti.

²⁵ Enepone hénaxovope itíkivo xanena Itukó'oviti yane sirkunsidá k'é'iyi, itínoe jûdeu, koati apêti itópoiponike enepo itiká ne páhoenoví Ponóvoti Kixovókuti vitúkea yane yútoe Muíse. Itea enepo hákoti itikôa, ákone itópoiponike sirkunsidá k'é'iyi, epó'oxo kuti ketímo xâne ákoti sirkunsidá akôe, enepohikone ákoti ne hoénaxovope itúkeovo xanena Itukó'oviti koxé'uke. ²⁶ Kene ne xâne ákoti itukapu jûdeu, enepohikone ákoti sirkunsidá akôe, enepo ituká kuteáti ne yutoéti yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, hainá'ikopo kutipasí koáti ne xâne apêti hoénaxovope koxé'uke itúkeovo xanena Itukó'oviti, enepone sirkunsidá koéti? Hainâra koéneye. ²⁷ Epó'oxo enepohikone xâne ákoti itukapu jûdeu, ákotihiko sirkunsidá akôe, itukovo énomonehiko itukôa kuteáti ne yutoéti yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, yane koati kouhápu'ikotihiko itíkivo pahukóvoti, itínoe jûdeu. Vo'oku upánini ápeyea hé'e, enepone yútoe Muíse, koane upánini itíkivo xâne sirkunsidá koéti, itea kóyeane itíkivo pahukóvoti vo'oku ákoyea itíka neko páhoenoví itíki yútoeke Muíse. ²⁸ Vo'oku enepone koati kaná'uti itúkeovo jûdeu ne xâne, haína koxé'uke óva. Koáne ne koati kaná'uti sirkunsidá kó'iyea ne xâne, hainámaka mótokike óva. ²⁹ Itea enepone itúkeovo koati kaná'uti jûdeu ne xâne, hane exôa oveáti isóneuke. Kúteanemaka koéku ne koati kaná'uti sirkunsidá kó'iyea ne xâne, koati isónemukemaka óva, koekúti itúkinoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, kene haina koxé'uke óvo ne hoénaxovope itúkeovo xanena Itukó'oviti kuteáti koéku yane yútoe Muíse. Yoko enepone xâne koetíneye ne sirkunsidá kó'iyea, Itukó'oviti koyuhó'iyeamo unako koéku kene haina xoko xâne yara kúveu mêmum úkea ne iháyu'ikeokono.

3

¹ Koeku kó'iyeaneye, unatíneikopomea koeku jûdeu ya po'ínuhiko xâne? áko'o ápeikopomea itópoinoake sirkunsidá kó'iyeahiko? koetímeeamo isóneue po'i xâne. ² Êm, koati hána'iti itópoinoake, koane ákomaka tópi koeku kó'inokeneye. Vo'oku énomonehiko itukóvo inúxoti íkamoake Itukó'oviti emó'u. ³ Kene ne jûdeuhiko ákoti akutípoa? Hainámea vo'oku ákoyea akútípoahiko, ákoinoke oxéne kotúsokeovo neko yuhó'inoahiko Itukó'oviti? koetímeeamo isóneuea po'i xâne. ⁴ Ako kalíhuina. Yusíkoti itúkeovo semékenovo'iti ne uhá koeti xâne, itea ako ákoeneye ne Itukó'oviti. Koati kaná'uti ne yúho, kuteátimaka kó'iyea emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti:

“Maka iyúseane itíkivo koati ponóvoti ya uhá koeti yíúho, koane aúrapu'inemaka itúkeovo koati sasá'iti ne itike enepo áva inixoáti poé'ayea ne itíkivo” koéti. *Sáramu 51.4*

⁵ Itea itukovo vo'oku pahúnevo úti inamá'axoinoke urapú'iti itúkeovo koati ponóvoti kixoku itúkeovo ne Itukó'oviti, namo koéneikopoye? Ákonimeaa itúkupu koati pahukóvoti ne Itukó'oviti enepo ipihápanavi? (Yoko enepora yúnzo, koati kuteáti ko'isoneueya úti, uti xâne ákoti ponóvoti isóneue.) ⁶ Ako kalíhuina kó'iyeaneye. Eneponi akoéneye, ákoni oxéne yúhoikopeovimo ne Itukó'oviti vo'oku kixoku vitúkeovo.

⁷ Itukovo inamá'axoti iyuséso itípanevo Itukó'oviti koane itúkeovo koati éno hána'iti ihayú'iyuti vo'oku nzemékekexea, yusíkoikopo ipíhophoneonu vo'ókuke? koetímeeamo isóneuea po'i xâne.

⁸ Eneponi akoéneye, mani motováti kó'iyea úti: “Vitúkaikopo váhere maka iyúseaneoxo sasá'iko ne Itukó'oviti” mani koéti úti. Yoko koati énomone koéneye yúho ne itukóheotihiko ngoéku, koyúhóti kó'iyeaneye ne yúnzo xapa xâne. Enepohikone xâne koetíneye yúho, koati motokeátimo ne kixókonoku ipihápananehiko Itukó'oviti.

Pahukóvoti ne uhá koeti xâne nonékuke Itukó'oviti

⁹ Ná'ikopomo kó'eye visóneuea rá'a? Utí'ikopo unatí koéku, uti jûdeu, ya po'ínuhiko xâne ákoti itukapu jûdeu? Ako kalíhuina, vo'oku énjokopeanenoe yara yúndoe itúkeovo pahukóvoti ne uhá koeti xâne, jûdeuhiko koánemaka xâne ákoti itukápa, ¹⁰ kuteátimaka kó'iyea ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti:

“Ako xâne ponóvoti nonékuke Itukó'oviti. Ako ápahuina xâne koetíneye nonékuke. ¹¹ Ákomaka xâne iyukínovati isóneue ne kaná'uti kixovókuti. Ákomaka oposíkoati ahí'okeova ne Itukó'oviti. ¹² Itávohikone uhá koéti. Uhá koénehikomaka koésayu'ixopeovo. Ako xâne únati itúke nonékuke Itukó'oviti. Ako ápahuina xâne koetíneye itúke nonékuke.” *Sáramu 14.1-3*

¹³ “Enepone emó'u ipuhíkeati pahákukehiko, aínovo ákoti aunáti, kuteáti koeku hehé'iyea ihópune imuyúkoti ukeáti ekóxovokuke enepo imihé'oko. Koatíhiko semékenovo'iti yoko aúpu'ikenati. Enepone yuhóhiko, kutí koe vénenuna koati ipúhokovoti koéxoe.” *Sáramu 5.9; 140.3*

¹⁴ “Koatíhikomaka íhakenati, epó'oxo aínovo koati kotíveti emo'úti koyúho.” *Sáramu 10.7*

¹⁵ “Kene hêve, ú'uso kóyemaka píhea xoko motováti óko'okea koane koépekea. ¹⁶ Koékuti vékoku, poéhane koésayu'ixea koeku po'ínuhiko xâne koane omínoa kotíveti koekúti. ¹⁷ Ákohiko exa óvoheixea kásatike isoneúti. Poéhane ipúhonevo yoko púvea po'i xâne éxo.” *Izâya 59.7-8*

18 “Ákohikomaka teya Itukó'oviti” kôe.

Sáramu 36.1

19 Yoko uhá koéti ne yutoéti ováti ne Ponóvoti Kixovókuti emó'uke Itukó'oviti, véxoa itúkeovo xâne hokoáti neko yutoéti kixo. Ákoikopo ápahuina xâne apéti pónexeofoke nonékuke neko yutoéti. Áinovo koati motokeáti ipíhophoneokono. 20 Iyúseoneikopo ákoyea ápahuina xâne ponóvoti nonékuke Itukó'oviti vo'oku itone itúkea, koeku hókea neko yutoéti Ponóvotike Kixovókuti emó'uke Itukó'oviti, vo'oku énomone exóko xâne itúkeovo pahukóvotihiko.

Vo'oku kúveovo uti Kristu, koítovovi Itukó'oviti yane pahúnevo úti

21 Itea kouhupu'ikoane Itukó'oviti kixoaku ponópea ne xanéhiko, ákoti itukapu vo'oku hókeahiko ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Yoko koyúhoamaka Muíse koane po'ínuhiko porófeta mekúke koéku ra koekúti ya yútoekehiko. 22 Énomone ne kixoaku Itukó'oviti ponópea ne xâne nonékuke vo'oku kúveovohiko Jesusu Kristu. Yoko énomone koéneye xoko uhá koéti koékuti xâne kuvováti, vo'oku ako poé'aku xâne nonékuke Itukó'oviti, kutíkokone uhá koéti. 23 Koati pahukóvoti ne uhá koéti xâne koane kónokea ne éno hána'iti ihayú'iti itípanevo Itukó'oviti xokóyoke. 24 Itea poréxoa Itukó'oviti ponópeovo ne xâne nonékuke ya hána'iti seánakoa, ákotimaka ésa'ixoake, vo'oku kixó'oviku Kristu Jesusu koíteovovi ya pahúnevo úti. 25 Koati Kristu itukóvo noívofoe Itukó'oviti óvokeovo itína kuruhúke, koane poréxopea ésa'i itíyopea pahúnevo úti. Yoko poéhane kutípea úti konokóvo. Kixínoakeneye Itukó'oviti, koati kouhápu'ikoati póneovo ne kixoku itúkeovo yaneko koseána xanéhiko pahukóvoti yanekóyoke enepo akó'o ipihápana. 26 Kene kó'oyene vo'ókumaka itukeinovi Kristu, kouhupu'ikoamaka póneovo ne kixoku itúkeovo. Énomone kutí'inoke iyúseoti itúkeovo koati ponóvoti, koane itúkeovo énomonemaka ponopá ne xanéhiko kuvóvoti Jesusu.

27 Ápeikopo oxene xâne iháyu'ikopeovo nonékuke Itukó'oviti? Ako kalíhuina. Koatímea vo'ókuke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse kó'inokeneye? Áko'o, háina vo'ókuke nê'e, itea koati vo'ókuke po'i Ponóvoti Kixovókuti, enepone kixó'oviku Itukó'oviti ponopó'oviti vo'oku kúveovo uti Kristu. 28 Noíxoaneikopo úti itúkeovo vo'oku kúveovo Kristu ne xâne ponópino nonékuke Itukó'oviti, kene háina vo'oku itúkea páhoena Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. 29 Enepone Itukó'oviti, poéhanemea júdeuhiko itukoa kuvóvone? Háina'íkopomaka kuvóvone po'ínumaka xâne ákoti itukapu júdeu? Háina, koatímaka kuvóvone xanéhiko ákoti itukapu júdeu. 30 Vo'oku ako apí'a ne Itukó'oviti. Poéhaxo, yoko énomone ponopá ne júdeuhiko, enepohikone sirkunsidá koéti vo'oku kúveova. Énomonemaka ponopá ne po'ínumaka xâne ákoti itukapu júdeu, enepohikone ákoti sirkunsidá akôe, koékumaka itúkeovo kuvováti. 31 Ávaina hako inixôa po'ínuhiko xâne kutí kó'iyea ákotine itúkovofoke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, vo'oku koyúhoyea úti kónokea itúkeovo Kristu kuvóvo úti. Ako kalíhuina! Itea vo'oku kúveovo uti Kristu, koati énomone kutí'inoke vikaná'uxoati vitúkea páhoenoví vitúkea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse.

4

Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ponínovo ne Ábraum

1 Enepone voxú'ikene Ábraum, uti júdeu, ná'íkopo kó'eye yuho úti vo'oku itóponone ikéneke Itukó'oviti? 2 Eneponi itukapu vo'oku kixoku itúkeovo ponínovo ne Ábraum, mani apéti oxéne iháyu'ikopeovo, itea ako ákoeneye nonékuke Itukó'oviti. 3 Vo'oku hara kôe ya emó'uke Itukó'oviti vo'ókuke: “Koati kuvóvoti Itukó'oviti ne Ábraum iníxinoake Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti nonékuke” kôe. 4 Enepone xâne ko'ítuketi, koati apéti námoepo. Háina ípara ne námoepo, itea koati konokoáti namúkea ne ésa'i ko'ítukeyee. 5 Kene enepone xâne ákoti okó'ítuke itea kuvóvoti Itukó'oviti, poéhane motová ponópea xâne pahukóvoti, énomone iníxo Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti nonékuke vo'oku kúveova. 6 Yoko énomonemaka koéneye yuho Ndávi mekúke enepo koyuhôa itúkeovo koati únati koéku ne xâne iníxone Itukó'oviti ponópeovo nonékuke ákoti itukapu vo'oku itone itúkea. 7 Yoko énomone ne emo'úti koéti: “Koati únati koéku ne xâne ituyópotine váhere ítuke, enepohikomakane sasa'ípotine pahúnevo.

8 Koati únati koéku ne xâne iníxone Itukó'oviti ákoyeane okónoko ipíhophoneokono vo'oku pahúnevo” koéti. *Sáramu 32.1-2*

9 Enepone xâne únati koeku nonékuke Itukó'oviti, kutíyaneikopo? Poéhanemea júdeu, enepohikone sirkunsidá koéti apéti hoénaxovofoe koxé'uke itúkeovo xanena Itukó'oviti? áko'o, po'ímaka xâne ákoti itukapu júdeu, ákotimaka sirkunsidá akôe. Vo'oku ínati ngoyuhoámeku koéku ra yutoéti emó'uke Itukó'oviti koéti: “Vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne Ábraum, iníxinoake Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti nonékuke” koéti. 10 Ná'íkopo kixóvoye ne Ábraum iníxôa Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti nonékuke? Sirkunsidá koéne yanekóyoke? áko'o ávo. Koati énomone yaneko káxehiko avó'o ne sirkunsidá kó'iyea xâne. Koati ávoti sirkunsidá akôe ne Ábraum yanekóyoke. 11 Enepo sirkunsidá kó'inoke ne Ábraum ikénepeke, koati hoénaxovofoe

itúkeovo ponóvoti nonékuke Itukó'oviti vo'oku kúveova. Enepone kúveovo Itukó'oviti inuxó ina sirkunsidá kôe. Énomone koéneye motovâti itúkeovo Âbraum itukóvo turi uhá koeti po'ínuhiko kuvóvoti Itukó'oviti, upánini ákoyeahiko sirkunsidá ákoe, motovâtimaka ínixeokonohiko itúkeovo ponóvoti nonékuke Itukó'oviti. ¹² Koáne énomonemaka itukóvo úkeaku ne xáne sirkunsidá koêti. Itea enepohikone sirkunsidá koêti ngíxone, haína ne xáne pohúneti apêti koxé'uke hoénaxovope itúkeovo xanena Itukó'oviti, itea enepone koati kaná'uti sirkunsidá koêti, énomone ne xáne kuvóvoti Itukó'oviti kuteâti kíxoaku Âbraum kúveova yaneko avô'o sirkunsidá akôe. Yoko koati kaná'uti itúkeovo ha'a úti ne Âbraum koeku kúveovomaka uti Itukó'oviti.

Vo'oku kúveova Âbraum, énomone koušokinoa Itukó'oviti yuhó'inoa

¹³ Haina vo'oku hókeahiko Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse ne Âbraum yoko amósenopono, itúkinoa Itukó'oviti ne yúho, enepone koati yuhóti ákoti aukákapu ikéne kó'iparayeamo uhá koeti koekúti yara kúveu mêm. Itea koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti koane ínixeokono ponóvoko nonékuke kó'inokeneye. ¹⁴ Enepone xáne kíxone Itukó'oviti enepo koyuhóa ápeyeamo ípara, eneponi itukapu xáne ihuínovoti ponópeovo nonékuke vo'oku hókea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, yane ákoni itúkapu vo'oku kúveovo Itukó'oviti koušokinokono yuhó'inoa, koane ákoni itúkapu xunako yuho Itukó'oviti kousókinoa. Énomone neko yúho ákoti aukákapu ikéne. ¹⁵ Enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, exoko xáne pahúnevo koane kouhupu'ikinoa kónokea ípíhopenokono vo'ókuke. Vo'oku koeku ákoyea páhoenokono xáne itúkea kuteâti ne páhoenovoti Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, ákomaka oxéne pahúkeovo ne xáne.

¹⁶ Énomone kónokino itúkeovo ukeâti kúveovo uti Itukó'oviti kousokeovo xoko úti neko yuhó'inoa Itukó'oviti ne Âbraum mekúke, motovâti itúkeovomaka ya seánakovike Itukó'oviti kousokeovo, koane motovâtimaka ákoyea oxéne ákoyeamo kaúsakapu neko yúho xapákuke uhá koeti amósenoponomo Âbraum. Haina póhutine neko amósenoponomo júdeuhiko, enepone hokoâti ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, itea koánemaka neko kuvóvoti Itukó'oviti kuteâti Âbraum mekúke, vo'oku koati énomone ne ha'a uhá koeti úti, uti kuvóvoti Itukó'oviti. ¹⁷ Yoko énomonemaka kuteâti koêku emó'uke Itukó'oviti vo'oku Âbraum, enepone koêti: “Mborexópitimo itíkivo úkeaku ákoti yumaxápu kó'iyevovoku xáne” koêti. Yoko hane koyuhó'inoa, Itukó'oviti, kuvóvone Âbraum, enepone koexépukopotí ivokóvotihiko, enepone pahúkotimaka apé kó'iyea koekútihiko akó'oti yanekóyo. ¹⁸ Upánini kutí koe ákoti oxéne kousokeovo neko yuhó'inokono, itea koâti kutipoâti Âbraum kousokeovomo ne kúxoixone. Énomone itúkinoovo úkeaku ákoti yumaxápu kó'iyevovoku xáne ne Âbraum, kuteâti yuhó'inoa Itukó'oviti, enepone koêti: “Énomonemo koéneye ákoyea yumáxapu ne yamósenoponomo” koêti. ¹⁹ Yoko komomópovo ne Âbraum, noíxoane ákoyeane xunako koxé'u, koane yé'ekéane póhuti séndu xoénaena, koane hóvenoxeane ne Sára, enepone yéno, itea kóyeané ákoyea kamúya'ika isóneu kúveovo Itukó'oviti. ²⁰ “Kaná'utiperameamo?” ako ákoe isóneunoa neko yuhó'inoa Itukó'oviti. Haina ákoti akutípoa, itea vo'oku kúveovo Itukó'oviti, inamá'axo koxuná'ixovo ikéneke koane iháyu'ikeamaka Itukó'oviti. ²¹ Koati exoâti Âbraum ápeyeya xunako Itukó'oviti kousokea neko yuhó'inoa. ²² Yoko vo'oku kúveova Âbraum, ínixoa Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti nonékuke. ²³ Enepone “ínixoa Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti” koêti, haina póhutine Âbraum kíxo, ²⁴ itea koati utímaka kíxo, uti kuvóvoti Itukó'oviti, enepone koexépukopotí Vúnae Jesus ukópea xapa ivokóvoti. ²⁵ Koati ivokóvovoti ne Jesus kuruhúke vo'oku vaherevoko úti, koane exépukopo ukópea xapa ivokóvoti motovâti ponópeovo úti nonékuke Itukó'oviti.

5

Ponópovone úti nonékuke Itukó'oviti vo'oku kúveova úti

¹ Koeku ponópeovone úti nonékuke Itukó'oviti vo'oku kúveova úti, úhepepone isóneunovi Itukó'oviti vo'oku kíxó'oviku Vúnae Jesus Kristu ya kuruhúke. ² Koati Kristu isímínovea ne hána'iti seánakoví Itukó'oviti koeku kúveova uti. Yoko títu kóye úti ikéneke, koane hána'itimaka elókeyea vokóvo vo'oku kúxoixone úti véxone kousokeovomo, enepone kahá'inepeamo uti Itukó'oviti ya itúkeovo hána'iti ihayú'iuti. ³ Haina póhutine nê'e, itea muhíkova ne kotíveti koekúti vékoku úti, elókeamaka vokóvo, vexoâti itúkeovo énomone porexó'ovi ákoyea kamúya'ika uti visónevo, koane ákoyea vaúkapapu víkéne ya hókea uti Vúnae. ⁴ Kene enepone ákoyea kamúya'ika uti visónevo, koane ákoyea vaúkapapu víkéne, énomonemakamo kutí'inoke vitúkóvoti xáne exoáteoxo vékea ne uhá koeti vékoku. Kene enepone vitúkeovo exoâti vékea ne uhá koeti vékoku, énomonemo kutí'inoke apêti kúxoixone úti xoko Itukó'oviti véxone kousokeovomo. ⁵ Kene enepone ápeyeya kúxoixone úti xoko Itukó'oviti kuteâti nê'e, ákomo

kuxohí víxa vo'oku ovo'ó kó'iyeeovi ne páhoenovi Itukó'oviti, enepone Sasá'iti Omíxone uha-uhá kixó'áti visóneuke ne éno hána'iti ákoyea omótoovovi okóvo Itukó'oviti.

⁶ Vo'oku yaneko vitukóvoiko xáne muyá'iti isóneu ákoti xunáko itúkea únati, enepo simovóne koati kaxénaxeake Itukó'oviti, ivókinovovi Kristu, uti váhere xáne. ⁷ Muhíkinova ne xáne ponóvoti kixoku itúkeovo, ítriti ápeyea xáne ivokínovati. Énimea ápeyea xáne koxunákovoti ivókinovo xáne koati itípakovoti. ⁸ Itea ékokovea Itukó'oviti kaná'uya ne ákoyea omótoovovi okóvo vo'oku ivókinovovi Kristu yaneko vitukóvoiko xáne pahukóvoti. ⁹ Kó'oyene, koeku ponópeovone úti nonékuke vo'oku óvokinovovi itína ne Kristu ya kuruhúke, koatímaka vo'oku Kristu víteovamakamo ne ipihoponopemo Itukó'oviti ipihápána xanéhiko. ¹⁰ Vo'oku uti xáne haxá koyeáti Itukó'oviti yanekóyoke vo'oku váhere vítuke. Itea koeku kó'iyeaneyeiko úti, unátipinovi isóneu Itukó'oviti vo'oku ivókinovovi Xe'éxa kuruhúke. Kó'oyene koeku unátipinovine isóneu Itukó'oviti, inamá'axonemo iyuséo vonópeamo xokóyoke vo'oku exé'pukopeane ne Kristu ukópea xapa ivokóvoti. ¹¹ Yoko háina póhutine nê'e, itea hanemaka vítuko hána'iti elókeko vokóvo, Itukó'oviti yoko kixó'oviku ya xoko Vúnae Jesus Kristu, enepone kuti'inoke unatípotine isóneunovi Itukó'oviti.

Ako akútea omínovike Ádaum ne omínovike Kristu

¹² Kuteáti itúkeovo vo'oku pahúnevo neko inúxoti hóyeno turíxinovo pahunévoti yara kúveu mêm, epó'oxo kuteáti turíxeovomaka pevóti yara kúveu mêm vo'oku pahunévoti, énomonemaka itópoinoa pevóti ne uhá koeti xáne, vo'oku uhá kó'iyea itúkeovo pahukóvoti. ¹³ Yoko tumúneke ápeyea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, ápene ne pahunévoti yara kúveu mêm. Itea yanekóyoke, ako ipihóponoati ne xáne pahukóvoti vo'oku ávovea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse saya'íkoti xáne itúkea váhere. ¹⁴ Itea kóyeane ápeyea pôreu ne pahunévoti. Énomone ne pevóti. Vo'oku ukeátine kaxena Ádaum tukú koeti kaxena Muíse, uhá koene xáne ivókeovo, muhíkovi ne xáne ákoti akutêa pahúnevo Ádaum.

Yoko enepone Ádaum, koati exókoviti koeku po'í xáne, enepone koyúhove emo'u Itukó'oviti símeamo yara kúveu mêm, enepone Jesus Kristu. ¹⁵ Itea koati pó'iti koeku pôreu ne pahúnevo Ádaum koáne ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti ákotimaka ésa'ixinoveake. Kaná'uti itóponea uhá koeti xáne ne pevóti vo'oku pahúnevo neko inúxoti hóyeno, itea koati yupihóvoti xunáko ne hána'iti seánako Itukó'oviti itóponea koati énoti xáne yane hána'iti íparaxeovike ukeáti kóseanayeovi po'í hóyeno, enepone Jesus Kristu. ¹⁶ Koane enepone hána'iti íparaxeovike Itukó'oviti, yupihovó koénemaka xunáko yane pahúnevo neko inúxoti hóyeno. Vo'oku kaná'uti motókeyea ipihoponeokono ne xáne vo'ókuke neko póhuti pahunévoti, itea kó'oyene koeku yupíheovo xu'ínaya pahúnevo xáne, simó'ovi ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti ponopó'oviti nonékuke. ¹⁷ Koeku itúkeovo vo'ókuke neko póhuti hóyeno koane pahúnevo itópoinoa pevóti ne uhá koeti xáne, inamá'axonemo itukóvo vo'oku kixó'oviku po'í hóyeno, enepone Jesus Kristu, kahá'inepinoakemo úti natíxena natíxokuke ákotinemo hunókoku, uti xáne iyónoaku Itukó'oviti ne éno hána'iti seánako, uti ikó'íparaxoakemaka ponópea nonékuke.

¹⁸ Vo'oku kuteáti koeku itóponea uhá koeti xáne ne póhuti pahunévoti, enepone pahúnevo neko inúxoti hóyeno, motókeinoke ipihoponeokonohiko, kúteanemaka koeku itóponea uhá koeti xáne ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti vo'oku póhuti ponóvoti itukéti, enepone kixó'oviku Jesus ivokínovovi, porexó'oviti ponópeovo úti nonékuke yoko vonópea xokóyoke ákotinemo hunókoku. ¹⁹ Yoko kuteátimaka koeku itúkeovo vo'ókuke neko póhuti hóyeno koane pahúnevo itúkinovo pahukóvoti ne ákoti yumaxápu xáne, kúteanemaka koeku itúkeovo vo'oku koévesekea ahá'inoa Itukó'oviti ne po'í hóyeno, enepone Jesus, ákoínokemakamo yumáxapu xáne ponopóvoti nonékuke Itukó'oviti.

²⁰ Ápeinoke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koati kouhápu'ikoati ne éno pahunévoti ixómoti kuri'úxovo. Itea upánini kó'iyeaneye ne pahunévoti, koati inamá'axoti ukopónomaka ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti. ²¹ Yane kuteáti koeku itúkeovo itopónoti uhá koeti xáne ne pahunévoti ominó'oviti pevóti, kúteanemaka koeku itóponeovi ne seánakovi Itukó'oviti koane ponópeovi nonékuke, motováti ákoyea hunókoku vópea xoko Itukó'oviti vo'oku kixó'oviku Vúnae Jesus Kristu.

6

Koítovovi Itukó'oviti ya pahúnevo úti vo'oku ákoyea omótoovovi okóvo

¹ Yane namo koéneye? Yusíkoikopo vóvoheixa pahunévovike motováti inamá'axoyea kuri'úxinovi hána'iti seánakovi ne Itukó'oviti? ² Ako kalíhuina! Nonékuke ne pahunévoti, kuti koene uti ivokóvoti koeku ákoyeane xunáko xoko úti. Ákoikopo yusíka vóvoheixa pahunévovike. ³ Koati yexoáti koeku ne váhikeovo, uhá koeti úti ahíkovoti ya iháke Kristu Jesus, itúkeovo kixo'ékoti xaneátine úti ne Kristu ya ivókeovo. ⁴ Koeku kó'iyeaneye, koatímaka xané kixó'áti úti ekóxeovo yaneko ivokóvo koeku váhikeovo ya iháke, motovátimaka vinámapea

ikéneke ya uhá koeti kixoku vitúkeovo, kuteâti koeku inámapa ne Kristu yaneko exepúkopo ukópea xapa ivokóvoti vo'ókuke ne éno hána'iti ihayú'uti xunako Há'a xokóyoke.

⁵ Vo'oku koeku kutí kó'ieya xané kixoâti úti ne Kristu ya ivókeovo, poéhapoanemaka úti xoko Kristu koeku exépukopea ukópea xapa ivokóvoti. ⁶ Véxoanemaka uké'exeokono ne kúxoti kixoku vitúkeovo ákoti aunáti. Kutí koéne kuruhúxovotinemaka nê'e yaneko ivokóvo ne Kristu kuruhúke, motovâti uké'epea itúkeovo ikó'itukeu váhere kixovókuti ne muyo úti, koane motovâtimaka uké'exeokono itúkeovo xunako pahunévoti exó koeku úti. ⁷ Vo'oku enepone xâne ivokóvotine, koati iteóvatine ne xunako pahunévoti. ⁸ Koeku kutí kó'ieya vivokóvotine yaneko ivokóvo ne Kristu, kutípoamaka úti vinámapeane xokóyoke. ⁹ Yoko véxoa ákoyeanemo ivákapu ne Kristu koeku ukópea xapa ivokóvoti, vo'oku ákoyeane xunako pevóti xokóyoke. ¹⁰ Enepone ivókeovo ne Kristu, koati uke'éxopoti xunako pahunévoti. Yoko koati úsotine neko ituke yanekóyoke, ákonemo okónokoa káyukea. Kene ne ápeyea kó'oyene ike exépukopine ukópea xapa ivokóvoti, koati kuri'ókopovotine Itukó'oviti. ¹¹ Énomonemaka yákoeneye. Kutí íxea ivokóvotine neko kúxoti kixóvoku ákoti aunáti. Kene ne yápeyi kó'oyene, kuri'ó yáko Itukó'oviti koeku héki Kristu Jesus.

¹² Ákoneikopo yusíka itúkeovo váhere kixovókuti pahukó xikóyoke, kutí'inoke mani itíkotinoe váhere úhepune miúyo. ¹³ Hákonemaka ike'itukexoa ne iháxaxekoku miúyo itíki váhere koekúti, itea kirí'akapapu Itukó'oviti koeku itíkivo inámapoti xokóyoke, vo'oku iti kutí koeti xâne exépukopeatine ukópea xapa ivokóvoti. Kene ne miúyo, póhutihiko iháxaxekoku, heú íxepinamaka Itukó'oviti motovâti itúkeovo ikó'itukeu ya únatike. ¹⁴ Hainá'ikomo pahunévoti exó kèku. Vo'oku koati seánakovi Itukó'oviti exó kèku, kene hainá'ikomo Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse.

Konoakoâti kuri'ókopeova úti ne Itukó'oviti

¹⁵ Ná'ikopomo koéneye? Koeku hainá'ieane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse exó koeku úti itea itúkeovo seánakovi Itukó'oviti, "Ákoikopo yuvâti pahúkeovo úti!" koetímeeamo isónuona po'i xâne. Itea ako kalíhuina! ¹⁶ Ákoikopo yéxa itúkeovo kirí'okovoke exó kèku? Itukovo kirí'okovoti itíki váhere kixovókuti, koatíne váhere kixovókuti exó kèku yoko iyenópokonotimo ipihóponovokutike vo'ókuke. Kene itukovo kirí'okovoti Itukó'oviti itíki ahá'inopi, hanemo itukóvo pôreu xikóyoke, ponóvoti kixeku itíkivo. ¹⁷ Itea aínapo áko Itukó'oviti vo'oku upánini itúkeovo váhere kixovókuti exó kèku yanekóyoke, kó'oyene herú kixene isénu kitípi ne ihíkavoti ihikexokonoke. ¹⁸ Kó'oyene koeku ítivoa ne váhere kixovókuti, itíponenoe ovoxe Itukó'oviti koati ponóvoti kixoku itúkeovo. ¹⁹ Anéye ínzokoake ra koekúti, vo'oku mani óriti yéxi koéku ya hákoti ngxoáneye. Kuteâti itíkivo kutí koeti akaúti yanekóyoke koeku yíxivo itíki váhere úhepune miúyo, koane íphi tumúne ne váhere ítike vo'oku itúkeovo váhere kixovókuti exó kèku, kó'oyene kirí'akapu Itukó'oviti motovâti péni kixeku itíkivo koane itíkivo xâne koati sasá'iti nonékuke.

²⁰ Vo'oku yanekóyoke, enepo itukóvoiko váhere kixovókuti exó kèku, koati ákoti panápu kixeku itíkivo. ²¹ Kene ne pôreu koeku ké'yineye, poéhane koekúti ominópitinoe tíyapana kó'oyene. Vo'oku ya hunókokuke, koati iyonópotimo xâne ipihóponovokutike. ²² Itea kó'oyene koeku ítivoa ne pehúnevo, itíponenoe ovoxe Itukó'oviti yoko pó'titipone pôreu xikóyoke. Énomone ne sesá'ipi nonékuke Itukó'oviti, yoko hunókokuke itepónoatinoemo ne inámati apéyeati ákotinemo hunókokoku xoko Itukó'oviti. ²³ Vo'oku hara pôreup ne pahunévoti, iyónopea xâne ipihóponovokutike. Itea enepone koati hána'iti íparaxeovike Itukó'oviti vo'oku ítukeinovi Vúnae Jesus Kristu ákoti ésa'ixinoveake, énomone ne vópeamo xokóyoke ákotinemo hunókokoku.

7

Íhokoa Poúlu koeku sêno ko'ímati ne ihíkavoti íhikaxone

¹ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, koati é'exo kixeâti ne ponóvoti kixovókuti nokonéti hókeokono yara kúveu mêum. Koati iyúseoti ápeyea xunáko nê'e xoko xâne koeku ápeyeako ne xâne yara kúveu mêum. ² Noixó íxea ne sêno ko'ímati. Nonékuke ne yutoéti ponóvotike kixovókuti, enepone sêno ko'ímati, koati koetínemoye itúkeova tukú koeti ivakápune ne íma. Itea ivakápune íma, koati hunókokunemo xunáko neko yutoéti xokóyoke, enepone koyuhoâti itúkeovo ko'ímati. ³ Yane enepo oko'ímapo po'i hóyeno koeku ávovea ivákapu ne íma, in-ixókonotimo itúkeovo aupú'ikoti íma. Itea enepo ivakápune ne íma, koati iteóvatimo ne yutoéti koyuhoâti itúkeovo ko'ímati, epó'oxo enepo oko'ímapo, ákonemo yuvâti. ⁴ Keánoemaka, itínoe mbo'ínu xoko Jesus. Nonékuke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, kutí koe ivékovotine yaneko ivokínovovi ne Kristu ya kuruhúke, motovâti ápeyea inámapoti yúnae. Énomone neko Xe'exa Itukó'oviti, enepone exepúkopotí ukópea xapa ivokóvoti, motovâtimaka enó'ieya únati kixoku vitúkeovo nonékuke Itukó'oviti. ⁵ Vo'oku enepo hokoá'iko úti ne váha kíxeova úti, kutí koéneoxo inamá'axoti koyúkokono ne váhere váha vitúkea, vo'ókuke ne vípikokonoke vitúkea

yane Ponóvoti Kixovókuti, ina vitúko váhere. Kene pôreupo, énomone kúxea úti vonópea ipihóponovokutike. ⁶ Itea kó'oyene, víteovane xunáko ne Ponóvoti Kixovókuti iyónopeovi ipihóponovokutike, vo'oku yaneko ivokínovovi Kristu, kutí koe vivokóvotinemaka, ákoinokene xunáko xoko úti neko éxoti koeku úti nóvo. Kó'oyene, motópovane hókea úti ne Itukó'oviti ya inámátike koépoku úti ukeáti xoko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, kene haína ya kúxoti kixovókuti kuteáti koèku yaneko yutoéti Ponóvotike Kixovókuti.

Koèku ne pahunévoti nonékuke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse

⁷ Ná'ikopomo koéneye? Hainá'ikopomea koati váhere ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse? Ako kalíhuina! Itea koati kaná'uti ákoyeani énja ápeyea mbahúnevo enepone hákoti exókonoa neko Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Vo'oku ákoni énja itúkeovo pahunévoti ne víyokeovo itúkevo po'i xáne kaha'áti úti vitúkopea, enepone hákoti ne yutoéti ya Ponóvotike Kixovókuti, enepone koéti: “Hako iyékovo itúkevo po'i xáne” koéti. ⁸ Koeku ápeyea ne Ponóvoti Kixovókuti ipíkonuti indúkea váhere, kutí koéneoxo inamá'axoti koyúkukono ne váhere ánja indúkea, kutí'inoke kuri'úxovoti ákoti tópi kó'iyevovoku po'ínuhiko váhere ánja indúkea. Vo'oku enepone hákoti ne Ponóvoti Kixovókuti ipíkoviti vitúkea váhere, ákoni máka pahúnevo úti. ⁹ Yane kó'oyoke, avó'o enjá ne Ponóvoti Kixovókuti, ú'uhepe ngóye. Itea enjoáne ne ipíkovike Itukó'oviti, yane ú'uso kóyene ne váhere ánja indúkea. Yane uké'ene ne úhepeko ngóyeku koane iyúseone mondókeyea yonómbea ipihóponovokutike. ¹⁰ Enepeone páhoenokono úti vitúkea yane Ponóvoti Kixovókuti, mani kutí'inoke kouhé'ekokonoti vápeyea yara kúveu méum, itea ya humókokeu, ainovó koe énomone iyonópo xáne ipihóponovokutike. ¹¹ Koati hána'iti pahúkeovo inzóneu. Ngó'inokeneye vo'oku enepone Ponóvoti Kixovókuti ipíkoviti vitúkea váhere, kutí koéneoxo koati énomone kuri'úxo ne ánja indúkea ne koekútihiko ímbikovo. Yane kutí koe énomonemaka koepékonu koeku kouháp'u'ikeamaka mondókeyea yonómbea ipihóponovokutike vo'oku mbahúnevo.

¹² Iyúseo itúkeovo koati sasá'iti ne Ponóvoti Kixovókuti. Koati sasá'iti koane ponóvoti yoko únati ne páhoenovi Itukó'oviti ováti. ¹³ Yusíkoikopo ípokeovo neko únati kixovókuti ya koekúti iyonóponuti ipihóponovokutike? Ako kalíhuina. Koatine mbahúnevo iyonóponu ipihóponovokutike. Itea koati únati koekúti, enepone Ponóvoti Kixovókuti, ene veínokono kouháp'u'ikeovo ne mbahúnevo. Yané'e koati kouháp'u'ikokonoti koèku ne pahunévoti itúkeovo koekúti yupihóvoti váherexea vo'ókuke neko yutoéti páhoenovi Itukó'oviti vitúkea.

Pí'a isoneúti okopókoti ya isóneuke xáne

¹⁴ Véxoaxo itúkeovo sasá'iti kixovókuti ukeáti xoko Itukó'oviti ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Kene úndi, ako nzasá'iko. Koeku ákoyeamaka njunáko indúkea únati, kutí koe ngavanévoti indúkeovo ovoxe váhere kixovókuti. ¹⁵ Ákomaka énja ngó'inokeneye, vo'oku enepone koáti ánja indúkea, ákone indúka. Ainovó koe koekúti íninjone yupiheovo ákoyea aúnti, ákotimaka angahá'a indúkea ne indúko. ¹⁶ Koeku indúkea ne koekútihiko ákoti angahá'a indúkea, koati ninjoáti itúkeovo únati ne yutoéti ya Ponóvoti Kixovókuti. ¹⁷ Koeku kó'iyeaneye, hainá'ikopo úndi kaha'á váherexea ituke, itea koati vo'oku ákoyea kuríkanu ne váhere kixovókuti ú'uso koyéti njokóyoke, ene kó'inokeneye ne ngixoku indúkeovo. ¹⁸ Énjoa ákoyea ápahuina únati koekúti ya njokóyoke, hane ngíxo, enepone kúxoti ngixóvoku avó'o ainámambo. Vo'oku anéye njokóyoke ngahá'ayea indúkea únati, itea akó'oti njunáko indúkea. ¹⁹ Enepeone únati koekúti ánja indúkea, ako indúka nê'e. Ainovó koe koekúti ákoti aunáti, mbúvone indúkea, ne indúko. ²⁰ Koeku indúkea ne ákoti angahá'a indúkea, hainá'iko úndi itukó'a, itea enepone váhere kixovókuti ovóheixoti njokóyoke, ene kixonúneye indúkinoake ne váhere koekúti.

²¹ Yané'e, koeku ngahá'ayea indúkea únati, ako njunáko, vo'oku ako kuríkanu xunáko ne váhere kixovókuti ú'uso koyéti njokóyoke. ²² Ya inzóneuke, uhé'ekininuti indúkea páhoenovi Itukó'oviti. ²³ Itea enepone úsotine ngixoku indúkeovo, anêko po'i exeáti koèku okopáti neko mani ánja indúkea. Énomone ne váhere kixovókuti éxoti ngoèku, enepone kutí kixónutimaka ákaúti indópínokonoke indúkea únati. ²⁴ Undi koati yupihóvoti tiú'iko kóyeku nóvo. Kutí'ikopo motová koíteovonu yane indúkeovo xáne pahukóvoti, koati motokeáti yonópea ipihóponovokutike? ²⁵ Ainapo ákoe Itukó'oviti vo'oku Vúnae Jesus Kristu koitónvoti. Iyúseoneikopo ngoèku. Ya inzóneuke, undi kuri'ókovoti Itukó'oviti ngaha'áti indúkea ne sasá'iti kixovókuti páhoenovi vitúkea, itea enepone kúxoti ngixóvoku koane ánja indúkea, koati xunako váhere kixovókuti pahukóya.

8

Kixoku itúkeovo ne xáne kuri'ókovoti Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti

¹ Kó'oyene, ákonemo ipíhapana Itukó'oviti ne xáne kuvóvoti Kristu Jesus. ² Vo'oku ápe po'i xunakóti, énomone ne xunako Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti poréxoti xáne inámapea

koeku kúveovo Kristu Jesus. Koati énomone porexónu índeoava xunáko ne váhere kixovókuti mani kutí'inoke yonómboti ipihóponovokutike. ³ Vo'oku enepone ákoti omotóva itúkinovea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse vo'oku vitúkeovo xáne muyá'iti koane ákotimaka xunáko sayá'ikeova ne váhere kixovókuti, itúkinovea Itukó'oviti yaneko pahukínovi Xe'éxa íkutipasikoponeovovi, uti xáne pahukóvoti, motovâti kotúyopinovi pahúnevo úti. Énomone yanekóyoke, poréxopa Itukó'oviti ésa'i ne kotúyopea pahúnevo úti yionópa muyókuke Xe'éxa. ⁴ Kixínoakeneye Itukó'oviti motovâti kotúyopea xoko úti ne páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koeku ákoyeane itúkapu váhere váha kixeova úti hóko úti, itea itúkeovo ahá'inovike ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti hóko úti. ⁵ Vo'oku enepone xáne hokoti'iko váhere áha kixeova, koati yónoheixokumaka isóne ne koekúti kuteáti. Itea enepone xáne vekoti ahá'inoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, koati sasá'iti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti yónoheixo isóne. ⁶ Yoko enepone hókea uti koékuti váhere váha kixeova úti, hane itukóvo pôreupo, iyónopeovi ipihóponovokutike. Itea enepone vékea uti ahá'inovike Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, poréxovi inámati koépoku úti ákoti hunókoku, koane hána'iti úhepeko visóneu ikéneke Itukó'oviti. ⁷ Énomone ngó'ino: Enepone hókea úti ne váhere váha kixeova úti, vokópea Itukó'oviti itukóvo pôreupo. Vo'oku koené'eye úti, haina páhoenovi Itukó'oviti emó'uke exó koeku úti, koane ákomaka oxéne itúkeovo énomone kutípo úti. ⁸ Ákoikopo oxéne ikó'elokexea okovo Itukó'oviti ne xáne hokoti váhere áha kixeova.

⁹ Hainá'ikonoe iti xáne hokoti váhere áha kixeova, itea koati ahá'inopike Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti víkónoe, itukapu koati kaná'uti ovo'ó kó'iyepi nê'e. Yoko koékuti xáne ákoti Sasá'iti Omíxone Kristu xokóyoke, haina xanena Kristu nê'e. ¹⁰ Itea koeku kaná'uyea ovo'ó kó'iyepinoe ne Kristu, upánini vékeakomo pevótike ne kexé'u vo'oku itúkeovo ésa'i pahunévoti, uti xáne pahukóvoti, itea kóyeaneikomo ápeyea yápeyinoe ákotinemo hunókoku ya xoko Itukó'oviti, vo'oku itínoe ponopóvotine nonékuke. ¹¹ Vo'oku enepone Koexé'upukopoti Jesus ukópea xapa ivokóvoti, itukapu ovo'ó koépitinoe Sasá'iti Omíxone nê'e, enepone Koexé'upukopoti Vúnae, koexé'upukopotimakamo kexé'u vekoti'ikomo pevótike. Yoko xunáko ne Sasá'iti Omíxone ovo'ó koépitinoe véinoamo kixeopineye.

¹² Koeku kó'iyeaneye, itínoe mbo'ínu xoko Jesus, hainá'iko váha kixeova úti kónoko hókea úti. Hainá'iko énomone exó koeku úti. ¹³ Vo'oku itukapu hekoâti ne váhere yáha kixivoanoe, koati víkoâtiko ne xéne yonópoti ipihóponovokutike. Itea itukapu yuke'éxopoti váhere kixeke itúkivo ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ákomo hunókoku ne yápeyi xoko Itukó'oviti. ¹⁴ Vo'oku uhá koeti xáne ihuinovati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti éxokea vékoku, koati xe'éxapone Itukó'oviti nê'e. ¹⁵ Yoko enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovo'ó koépitinoe, ako kuti íxapi akaúti vo'oku ako évekapiñoe xoko píki ipíheponikonomo, kuteáti kékú yanekóyoke, itea koati itúkópopitinoe xe'éxapone Itukó'oviti kutí'inoke "Pai, iti Nzá'a" kixoáti úti ne Itukó'oviti. ¹⁶ Koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti yuhó'ixo visóneu exókoviti kaná'uyeaxo vitúkeovo xe'éxapone Itukó'oviti. ¹⁷ Yoko koeku vitúkeovo xe'éxaxapa Itukó'oviti, apêtimo éno únatinoe koekúti íkuinovike Itukó'oviti seapâne úti xokóyoke. Xané kixopátimo úti ne Kristu vitúkeovo únáe uhá koeti ítukevo Itukó'oviti. Enepo veká úti ne tiú'iti koekúti yáye kuteátimaka vékea Kristu, kaha'iné kixopátimakamo úti ne Kristu ya itúkeovo hána'iti ihayú'iyuti.

Koati hána'itimo ne unako koeku úti xoko Kristu káxehiko keno'ókoti

¹⁸ Yoko ya undíke, koati enjoâti koékú ne koítóponeovo uti kotíveti yara koeku kó'oyene kutí kó'iyeamo koati kalíhuti koekúti ákoti tivéko ya nonékuke neko éno unákomo koépoku úti xoko Itukó'oviti enepo vitúkápupane éno hána'iti ihayú'iyuti xokóyoke. ¹⁹ Yoko uhá koeti koekúti ítuke vo'u Itukó'oviti vanúkeke koane poké'eke, kuti koe kohixóvatinehikomaka símeovo neko káxe exákakanane neko inámati koépokumo ne xe'éxaxapa Itukó'oviti ya xokóyoke. ²⁰ Vo'oku enepone uhá koeti koekúti ítuke vo'u Itukó'oviti, isáyu'ixovone, koane poé'apoane yane inúxoti koeku iná itukóda Itukó'oviti. Itea haina énomonehiko koesáyu'ixopovo, itea koati Itukó'oviti kixoáneke urúkovone ne pahunévoti yara kúveu mém. ²¹ Itea ixané kixoamaka Itukó'oviti kúxeokono ápeyea hunókoku kó'iyeaneye, motovâti koíteovokono nekóyohiko ya óvoheixea isáyunevoke, kuteátimakamo koépoku ne xe'éxaxapa Itukó'oviti itapánane neko éno yupihóvoti unákomo koépoku xoko Itukó'oviti. ²² Vo'oku tukú koeti kó'oyene, enepone uhá koeti koekúti ítuke vo'u Itukó'oviti, véxoa kutí kó'iyea varu'íkovotihiko, kahá'ati íteova ne isáyunevo koane inámapea, eopâti kuteáti eópone ne sêno simovóno kaxena ipúhikope xe'éxa. ²³ Yoko haina póhutine nekóyohiko koené'eye eópone, itea koánemaka úti, uti ovo'ó koeku Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone inúxoti námoe úti xoko Itukó'oviti kixo'ékinoviti kotúsexinoveamo Itukó'oviti ne po'ínuhiko yuhó'inovi. Kutí kôe koati inátimaka vómexekuyeevo koeku yupíhevo íyeovone vokóvo ípokeovo koeku úti, iseápavine Itukó'oviti xokóyoke, uti xe'éxapone, íka'inamakapanemaka koxe'u úti. ²⁴ Yoko koítovovine Itukó'oviti ya pahúnevo úti motovâti ápeyea kúxoixone úti xokóyoke, véxonemaka kousokeovomo. Kene enepone koekúti noixóneti koeku kó'oyene, hainá'iko kuxonétiko. Vo'oku eneponi vinixá kó'oyene, ákoni

kúxaixa úti. ²⁵ Itea enepo kuxá úti ne koekúti ákoti vinixá, koati vimoâti ákotike vimáxapa ne kúxoixea úti.

Huvó'oxovi Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti enepo vitúko orásaum

²⁶ Huvó'oxovimaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koeku ákoyea xunako úti. Vo'oku ako véxa ne mani ponóvoti kíxoaku yúho'ixea úti ne Itukó'oviti enepo vitúko orásaum, itea koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti epemínovi. Epó'oxo enepone kíxoaku heru'ó kíxea omíxone épeminovi nê'e, ako emo'úti yuhóke úti, uti xâne, motovâti kayúmakopinovi koêku. ²⁷ Yoko enepone Itukó'oviti, enepone heú kixoti éxea isóneú xâne, éxoamaka koeku isóneú ne Sasá'iti Omíxone, vo'oku koatíke ahá'inovi Itukó'oviti véko épemino kasása'iupo Itukó'oviti. ²⁸ Véxoá ikó'itukexea Itukó'oviti ya únatike ne uhá koeti koekúti tokópone úti, uti ákoti omotóvo okovo Itukó'oviti, utímaka iháxiu hókea kuteâti koêku ne isóneunovi. ²⁹ Vo'oku enepohikone xâne, éxone Itukó'oviti mekúke itúkeovomo xe'éxaxapa, énomonemaka hoénaxo ukeátinekene kutipasi kó'iyea kixóvoku Kristu, enepone Xe'éxa, maka itúkapune Kristu xuve'é xapákuke ákoti yumaxápu po'ínuhiko xe'éxapone Itukó'oviti. ³⁰ Yoko enepohikone noífovokoe Itukó'oviti ukeátinekene kó'iyeaneyé ikéneke, koati énomonemaka iháxiko hókea. Yoko enepone iháxiupo hókea, énomonemaka ponópo nonékuke. Yoko enepone ponópone nonékuke, énomonemaka poréxo itúkeovo hána'iti ihayú'iuti kaha'ínepoatimo vanúkeke.

Éxokovi Itukó'oviti itúkeovo kaná'uti ne ákoyea omótovovi okóvo

³¹ Koeku kó'iyeaneyé ra koekútihiho, ná'ikopomo koéneye? Koeku itúkeovo Itukó'oviti kotixó'ovi, ápeikopo oxene koésayu'ixevovi ne xâne okopó'oviti? ³² Koeku ákoyea akáma'ayeovea Itukó'oviti ne Xe'éxa, koane pahúkea ivókinovovi, uhá koeti úti, ákoikopomo kaúsakinavi uhá koeti po'ínuhiko koekúti ya hána'iti seánakovike? ³³ Ápeikopomaka motovâti koyúhoyea itúkeovo pahukóvoti ne noífovokoe Itukó'oviti? Koáhati Itukó'oviti ponopáhiko. ³⁴ Koane ápeikopo motovâti iyónopeahiko ipihóponovokutike? Koáhati Kristu Jesus ivokínova, expíkopinootimaka ukópea xapa ivokóvoti. Énomonemaka ivatákopo éxopeke Itukó'oviti xoko ivátakoku kapáyasokone Itukó'oviti epemínoviti. ³⁵ Iyúseaneikopo ákoyea motovâti haxákopeovea ne hána'iti ákoyea omótovovi okóvo Kristu, muhíkinova koati tiú'iti koekúti, koane hána'iti tiveko visóneú, yoko víkoitoponeokono kotíveti, koane hímakati yoko ákoyeane vípovo, koane símeovi koati koímaiti koekúti, muhíkovamaka kaepékakana úti. ³⁶ Yoko énomone kuteátimaka koeku emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Vo'oku hókeopi úti, Unaém, koati vinonéxinovoti pevóti heú koeti káxe. Kutí koe uti su'úso iyónókonoti xoko isúkókonoku” kôe. Sáramu 44.22

³⁷ Itea yara uhá koeti koekúti kuteâti, vítoa uhá koeti vo'oku Kristu, enepone ákoti omótovovi okóvo. ³⁸ Yoko koati enjoâti ákoyea ápahuina koekúti motovâti haxákopeovea ne hána'iti ákoyea omótovovi okóvo Itukó'oviti. Muhíkinova pevóti, koánemaka koekúti tokópone úti koeku vápeya yara kúveu mêm, koánemaka ánuhiko yoko po'ínuhiko payásoti ákoti inixákana vanúkeke, áko'o híyeu vanúke koékuti pahúkoku. Kúteanemaka koêku ne kixovókuti apêti yara koeku kó'oyene, koánemakamo ya káxehiko keno'ókoti, ako omótova haxákopeovi Kristu. Kúteanemaka ne po'ínuhiko xunakóti apêti híyeu ra vanúke kuteâti ne xunakóti itoâti koyúyoyea ra poké'e. ³⁹ Koánemaka xoko hána'iko yonoti vanúke ukeâti poké'e, yoko xoko ákoyea malíka hunókoku opéku ra poké'e, ákomaka kixovókutiya itoâti haxákopeovi Kristu. Koane ákomaka ápahuina po'í koekúti apêti, motovâti haxákopeovea ne hána'iti ákoyea omótovovi okóvo Itukó'oviti ya xoko Vúnae Kristu Jesus.

9

Koeku isóneunova Poúlu ne júdeuhiko ákoti akutipó Jesus

¹ Enepora yúnzo, undi hokoti Kristu, koati kaná'uti, ako nzemékekexa. Énjoa ákoyea índukaheapu. Koáhati anéyetimaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti njokóyoke yuhó'ixoti inzóneú, kouhápu'ikoatimaka itúkeovo koati kaná'uti ra yúnzo ² enepo ngoyúho enó'iyea ikáxu'iyea ongóvo, koane yupíheovo tiveko inzóneú ákoti áka. ³ Vo'oku mani usó ngoyéti itúkeovo úndi pahukópokono ipihóponovokutike, haxá ngoyeâti ne Kristu, enepone omótova ngoíteova ne mbo'ínuhiko vo'ókuke, enepone iyénonjapa íhae Izaráe. ⁴ Koatíhiko izaraelita, xanena Itukó'oviti nekóyohiko. Énomonemaka itúkopo Itukó'oviti xe'éxaxapa. Ipúhiko mekúke ne éno úhe'ene itípanevo Itukó'oviti xapákukehiko. Énomonehikomaka itúkino Itukó'oviti ne yúho ápeyeamo únati kíxoakumo enepo itúkáhiko ne páhoenova itúkea. Poréxoamaka Itukó'oviti ne Ponóvoti Kixovókuti hó'hiko, enepone yutóxovoku ne yehí koeti páhoenovovi Itukó'oviti vitúkea. Íhikaxoamaka Itukó'oviti koeku nókone ne imókóvokuti imóko'ikoaku, koane nókone kó'iyeahiko koeku itúkeovo xanéna hokoâti. Yoko itúkinoamaka Itukó'oviti ne koati yuhóti ákoti aukápapu ikéne, exókoati unako kíxoakumo. ⁵ Ainóvotimaka koati iyénoxapa neko inúxotihiko

noivokoe Itukó'oviti, turi jûdeu, inâ turixóvo ápeyea xanena Itukó'oviti. Koane koatúhikomaka oxúnoekene Kristu, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne yaneko ikútupasikoponovo xâne yara kúveu mêum. Énomonemaka exôa koêku ne uhá koeti xâne, koane koatímaka kaná'uti Itukó'oviti nê'e, poéhane motokêa iháyu'ikeokono ákoti hunókoku. Énomoneoxo ákoeneye.

⁶ Hákoikopo vikutíxa ákotine kausákapu ne emo'u Itukó'oviti. Vo'oku haina uhá koeti xâne ihae Izarâe itukóvovo koati kaná'uti izaraelíta, enepone koati kaná'uti xanena Itukó'oviti. ⁷ Hainámaka póhutine vo'oku ápeyea itina Ábraum xokóyoke itúkinovo koati kaná'uti amósenopono Ábraum. Vo'oku hara kíxoa Itukó'oviti ne Ábraum mekúke: “Poéhane xoko Izáki vekómo ne kaná'uti yamósenoponomo” kíxoa. ⁸ Enepone yutoéti, koati kixo'êkoti hainá'iyekopo uhá koéti neko amósenopono Ábraum itukóvovo ne koati kaná'uti xe'éxapone Itukó'oviti. Poéhane itukóvovo ne xâne ukeáti xoko xe'exa Ábraum, enepone kixínoake Itukó'oviti ápeyeamo énoti xoénae tumúneke ápepe. ⁹ Vo'oku hara yaneko itukínoa Itukó'oviti ne Ábraum koati yuhóti ápeyeamo xe'exa xoko yêno, hara kíxoa: “Xoénae nenó'ókoti akoéponekeneye, enjókopitimo njunáko. Koxe'éxatinemo ne yíno Sâra” kíxoa.

¹⁰ Hainámaka póhutine xoko Sâra kó'iyeaneye, itea koánemaka xoko Rebéka enepo ihaíko yanekóyoke. Yoko xoko póhuti hóyeno, eneponeko voxú'ikene Izáki, úkea neko pí'ati kalivóno. ¹¹ Vo'oku avó'o ipuhíka neko xe'exa, hapáparu, koane avó'omaka itukáhiko únati koane váhere, ápe yuhó'inoa Itukó'oviti ne Rebéka vo'ókuke neko pí'ati xe'exa. Yoko kó'inokeneye, motováti ápeyea neko noivokoe Itukó'oviti kuteáti mekú'iyeaneye isóneunoa Itukó'oviti kó'iyeanemoye. Kene haina noivókokinokonoti vo'oku ítone itúkea, itea koati vo'oku áha kó'iyea ne ihaxíkoati noivókokinokonoke. ¹² Vo'oku kó'iyeaneye, hara kixókono ne Rebéka tumúneke ápeyea neko xe'exa, hapáparu: “Enepone xuvé'eti xí'ixa, koatimo ovóxe ne atípo” kixókone. ¹³ Yoko koati tokopóvoti neko yuhu Itukó'oviti ya emó'uke, enepone koéti: “Ako omótovoxo ongóvo ne Njáko. Kene Ezâu, yupíhova ákoyea íninja unáko” kôe.

¹⁴ Ná'ikopomo koéneye? Haina kutí koeti ákoti oponóvo ítuke ne Itukó'oviti? Ako kalíhuina! ¹⁵ Vo'oku hara kíxoaamaka Itukó'oviti ne Muíse yanekóyoke: “Ngoseánatimo ne ánja ngóseanayea, koane indúpa'ikoatimo ne ánja ngíxeaneye” kôe. ¹⁶ Iyúseoneikopo ákoyea itúkapu aha xâne exôa, koane hainámaka vo'oku kóxuna'ixeevo itóponea, itea koati aha Itukó'oviti kóseanayea kixínokononene ne xâne. ¹⁷ Koati énomone koéneye, vo'oku hara kixo Farão ne Itukó'oviti ya emó'uke: “Mboréxinopike itíkivo náti motováti énjokea njunáko ya ngixoku índukeinopi, epó'oxo motovátimaka ákoyeamo malíka yónoku iháyu'ikeokono ínza xapákuke uhá koeti xâne yara kúveu mêum vo'oku ngixópiku” kôe. ¹⁸ Iyúseoneikopo kóseanayea Itukó'oviti ne koati áha kóseanayea. Kene síkoane tiú'iyea omíxone ne ínixone kónokea kó'iyeaneye.

Pí'a kixoku itúkeovo ne Itukó'oviti: ipihóponoti yoko koseánati

¹⁹ Ínani ixênu: “Yusíkoikopo koyúhoyea Itukó'oviti itúkeovo pahukóvoti ne xâne vo'oku kixoku itúkeovo? Koékuti isóneunoa Itukó'oviti, énomone kónoko itúkea ne xanéhiko, haína?” kixénutimeamo. ²⁰ Inípono iséneu, iti koetíneye yúho, keha'áti ípe'oki Itukó'oviti! Énomone kuteáti koeku itukeóvoti, koékuti ítuke vo'u xâne eneponi epemâ ne itukoáti kixínoakeneye itúkea. ²¹ Koatíne ipóti exôa kíxoaku ne ípune, haína? Yane enepo akaha'a ípoyea yane póhuti itátane móte koati kalísoti koane uhé'ekoti ipunéti, koáne ya háxa ne móte koemó kíxea po'í ípune ákoti kauhé'eka, ákoikopomaka omótova kíxeaneye?

²² Ná'ikopomo koéneye visóneuno Itukó'oviti koeku kahá'ayea éxokeovi kaxena ípihponope koane hána'iti xunáko? Yusíkoikopo poé'ayea visónevo vo'oku kíxoaku Itukó'oviti neko xanéhiko motekeáti yonópea ipihóponovokutike? upánini ko'ókoriyeaxo kíxeaneye Itukó'oviti koane yupíheovo ákoyea malíka yónoku ne ákoyea ímaxapahiko. Yoko enepohikoné'e, koati kutí koeti ipunéti ákoti aunáti kotóhineopone ipoáti. ²³ Enepone ko'ókoriyeya ipihoponeokono neko xâne, kó'inokeneye motováti éxokea Itukó'oviti ne éno hána'iti iháyú'uti itípanevo xapa xanéhiko kutí koeti únatinoe ípune, enepohikone iyónoakumaka Itukó'oviti ne hána'iti seánako. Énomone neko kotúsokinoakemaka Itukó'oviti ne éno unako koépoku ya xokóyoke kuteáti isóneunoa mekúke. ²⁴ Yoko énomone úti, uti iháxiupo Itukó'oviti hókea. Haina póhutine jûdeuhiko itea koánemaka po'ínuhiko xâne ákoti itukápa, ²⁵ kuteátimaka koêku ne emo'u Itukó'oviti xoko yútoe Ózeya, enepone koéti:

“Indukópatinehikomo njanéna neko xanéhiko ákoti itukapu njanéna nóvo, koane ákonemo omótopova ongóvo ne xanéhiko ákoti ongoseána nóvo” kôe. *Ózeya 2.23*

²⁶ “Yoko énomone yaneko óvoku xanéhiko kixínoake Itukó'oviti nóvo ákoyea itúkapu xanéna, iháxopokonotinemo xe'éxapone ne koati kaná'uti Itukó'oviti” kôe. *Ózeya 1.10*

²⁷ Itea vo'ókuke ne ihaehiko Izarâe, hara kôe Izáiya emó'uke Itukó'oviti:

“Upánini ákoyea yumáxapu ne izaraelíta kuteáti koeku ákoyea yumáxapu íyeu harîri ya xe'o mar, kóyeane itúkeovomo ákoti axu'ína haxa xanéya koítovonemo ne Itukó'oviti.

28 Vo'oku kousókoatinemo Vúnae Itukó'oviti ne yúho, enepone koyúhone yanekóyoke itúkeamo yara uhá koeti kúveu mêm. Ákonemo iká'akarixapu kousokea, koane heu-heú kixóatimo kousokea neko yúho" kôe. *Izâiya 10.22-23*

29 Énomonemaka kuteâti koêku ya yútoeke Izâiya, enepone koêti:

"Enepone Itukó'oviti apêti xunáko pahúkea uhá koêti, eneponi parexâ heú kixeokono úti uké'exeokono ákoti itóvoti enepo vipihóponokono yanekóyoke, mani kutipasí koeti uti kixókónoku íhae Sódoma, koane íhae Ngómora" kôe. *Izâiya 1.9*

Púva íhae Izarâe ne inámati ihúkauvoti omínovike Jesus

³⁰ Ná'ikopomo koéneye? Énjakapivonoe koêku: Enepoihikone ákoti itukapu júdeu, upánini ákoyeahiko yána isóneu yanekóyoke kónokea ponópeovo nonékuke Itukó'oviti, itea ainovó koe énomonehiko ponopóvone vo'oku kúveovohiko Kristu. ³¹ Kene ne júdeuhiko, enepone ixómoti koxuná'ixovo itúkea ne páhoenoa Ponóvoti Kixovókuti itúkea, oposí'ixoti kixoku ponópeovo nonékuke Itukó'oviti, enomonehiko ako itapána ne áha. ³² Namea koeti'iyé? Vo'oku ákoyea itúkapu kúveovo Itukó'oviti ihuinovo, itea koati itúkea únatinoe itukéti ihuinovo. Yane itopó kixókono vo'ókuke ne mopó kixonéti itopó kixoti xâne, ³³ kuteâtimaka koêku ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

"Xapákuke njanéna ya Síyaum, injíkoa ne ínzokone mopó. Enepora mopó, ápe itopó kixone, koane ápemaka íkoroé. Itea enepone kuvovâti, ákomo kuvovohi íxa" kôe. *Izâiya 28.16*

10

Púva júdeuhiko ne mani kixoku ponópeovo nonékuke Itukó'oviti

¹ Itúnoe mbo'ínu xoko Jesus, enepone koâti anjá'inoa ne iyénonjapa júdeu, kutí'inokemaka embemínoati Itukó'oviti ya orásau, énomone koíteovahikomo Itukó'oviti yoko iyónopeamo xokóyoke. ² Koati endó'okopitinoe heru'ó kixeahiko omíxone hókea Itukó'oviti, itea ako éxahiko ne mani ponóvoti kixoaku hókea. ³ Vo'oku ákoyeahiko éxa kónokea itúkeovo Itukó'oviti ponopó xâne, koati koxunákovotihiko itúkeovo énomone ponopóvohiko nonékuke Itukó'oviti. Yane ákohiko itúkoake ne mani kixoaku Itukó'oviti ponópeahiko. ⁴ Vo'oku enepone yúmo'ixovone xanéhiko hokoâti ra Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, enepone mani itóponone koeku hókea, koati Kristu kousókino, ponopâti ne uhá koeti xâne kutipoâti.

Kahá'a Itukó'oviti koíteovo uhá koeti xâne ya pahúnevo

⁵ Hara koe Muíse yútoeke vo'ókuke ne xanéhiko kahá'ati ínixeokono itúkeovo ponóvoti nonékuke Itukó'oviti vo'oku hókehiko ne páhoenoa Ponóvoti Kixovókuti itúkea: "Mani konókoti heu-heú kixea itúkea páhoenoa Ponóvoti Kixovókuti itúkea, inani itapána ne inámati apéyeati ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti" kôe. ⁶ Itea enepone ponópeovo xâne nonékuke Itukó'oviti vo'oku kúveovo Xe'éxa, hara koe Muíse yútoeke vo'ókuke: "Hako 'Kutí'ikoponi akapána vanúke?" hako koe iséneu" kôe Muíse (kutí'iyea mani konókoti ápeyea xâne veyopónoti Kristu vanúkeke). ⁷ Ínamaka kôe: "Hako 'Kutí'ikoponi akapána ya xapa ivokóvoti?" hákomaka kê" koémaka, (kutí'iyea mani konókoti ápeyea xâne veyopónoti Kristu koukópeati xapa ivokóvoti). ⁸ Itea hara kôe emó'uke Itukó'oviti vo'ókuke: "Enepone ihíkavoti, koati ákoti ahikápi. Pehákuke óvo, koane iséneuke óvo" kôe. Yoko énomone ra ihíkavoti koyúhote kónokea kutípea uti Kristu, enepone koyúhone úti xapa xâne. ⁹ Enepo yokoyúhoa nonékuke xâne itúkeovo Yúnae ne Jesus, koane heru'ó ixéa iséneu kitípi koéxepukopea Itukó'oviti ukópea xapa ivokóvoti, itívoatimo ne pahúnevo. ¹⁰ Koati vo'oku heru'ó kixea isóneu xâne kutípea, ene ponópino nonékuke Itukó'oviti. Koáne enepone koyúhoyea xâne itúkeovo Únae ne Jesus, énomonemaka kutí'inoke iteóvati ne pahúnevo. ¹¹ Yoko haramaka kôe ne emó'u Itukó'oviti vo'ókuke: "Uhá koeti kutipoâti, ákomo kuvovohi íxa" kôe. ¹² Vo'oku nonékuke Itukó'oviti, ako poé'aku ne júdeu ya ákoti itukápa, kutíkokone ne uhá koeti xâne nonékuke. Koáhati énomone itukóvo Únae ne uhá koeti xâne, koane yupíhova hána'iko ne seánako oukeke uhá koeti ikoseánaxovati. ¹³ Énomonemaka kuteâti koeku kó'iyea ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: "Uhá koeti ikoseánaxovoti Vúnae Itukó'oviti, iteóvatimo ne pahúnevo" kôe.

¹⁴ Itea namo kixoaye ápeyea ikoseánaxovati enepo hákoti xâne kuvovâti? Koane namo kixoaye ápeyea kuvovâti enepo hákoti kameâti koêku? Námakamo kixoaye ápeyea kamoâti, enepo hákoti xâne koyuhópoinoati? ¹⁵ Koane namo kixoaye ápeyea koyuhópoinoati, enepomo hákoti pahoéti koyuhópoinoahiko? Koati kuteâti koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: "Ímáko úhe'ekino koêku ne pihóti xapákuke xanéhiko koyuhópoinoati ne únatinoe koekúti íhae xoko Itukó'oviti!" kôe.

¹⁶ Itea haina uhá koeti xâne kutípeamo ne inámati ihíkavoti íhae xoko Itukó'oviti, kuteâtimaka koeku yútoe Izâiya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: "Unaém, ako kutipoâti ne yúnzo ngoyúho yemó'u xapákuke xâne" koêti. ¹⁷ Iyúseoneikopo kónokea víkameokonoa koêku

ne Kristu motovâti kúveova úti. Kene motovâti víkameokono koeku Kristu, konokoâti ápeyea koyuhó'inoveati ne emó'u.

¹⁸ Itea anéye émbemopikeno: Ávoikopomea káma júdeuhiko? Ako kalíhuina kó'iyeaney! Kámoanepepo, kuteâtímaka koêku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti vo'ókuke, enepone koéti: “Herumó kixone kúveu mêm ne koyuhó'iyeti koêku. Itóhineheone neko yúho ya uhá koeti poké'e yara kúveu mêm” koéti. *Sáramu 19.4*

¹⁹ Aúngopovomaka ngíxepoino: Ákoikopomea itápana íhae Izarâe ra ihákuvoti? Ako kalíhuina kó'iyeaney, vo'oku hara koe yútoeke Muíse, yuhó'inoa Itukó'oviti ne íhae Izarâe: “Iyékovatinoemo koêku ne po'ínuhiko xâne vo'oku ngíxoakumo, enepohikone ákoti itukapu noivongoe kuteâti itínoe, xâne ínixenemaka ákoyeahiko isóne. Imaíngopitinoemo vo'oku únati ngíxoakumo” koe yútoe Muíse. *Deuteronomio 32.21*

²⁰ Ápemaka po'i yútoe Izâiya koati kouhápu'ikoati, enepone yuho Itukó'oviti koéti: “Enepoihikone xâne ákoti apasíka éxeonu nóvo, ainovó koe énomonehiko itukóvo exónuti kó'oyene. Epó'oxo ne ákoti ikaseánaxapunu nóvo, énomone ngoutata'ixinovo kó'oyene” kôe. *Izâiya 65.1*

²¹ Kene ne íhae Izarâe, hara koe yuho Itukó'oviti yútoeke Izâiya vo'ókuke: “Heú koeti káxe índá'ixeahiko ahí'okeovonu, itea ako síkápuhiko. Aínovo xâne ákoti akahá'a itúkea mbáhoena, ákotímaka kêno” kôe. *Izâiya 65.2*

11

Seánakoamo Itukó'oviti ne íhae Izarâe

¹ Koeku kó'iyeaney, hara koe émbemopikeno: Kutí kó'inopinoe puvâtine Itukó'oviti ne xanéna, enepohikone izaraelíta? Ako kalíhuina! Vo'oku undímaka izaraelíta. Undímaka ámoripono Ábraum xoko Mbejámi, po'i iháxakoku izaraelíta. ² Ako púva Itukó'oviti ne xanéna, enepohikone mekútine noivokoxoa. Vo'oku koati yexoátinoe koêku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti koyúhoti koeku Íliya mekúke, yaneko kapahákinovo Itukó'oviti vo'oku váhere kixoku itúkeovo neko íhae Izarâe. Énomone ra koéti: ³ “Unaém, koépekexonehiko porófeta, péhoe koyúhoyea yemó'u. Kotóhinekexoaemaka ne átahiko, enepohikone imókonoku íperaxokonoke. Poéhaikone úndi kutipópi. Yoko oposikotinemaka koépekeonuhiko” kôe. ⁴ Yané'e, na kíxoaye yumópea Itukó'oviti? Hara kíxo: “Ako péhuxapu. Ápeiko seti koeti mili xâne hokónuti ákoti ipúyukexeaku nonékuke sándu, enepone Mbâa, hó'e ne xanéhiko” kixópa Itukó'oviti. ⁵ Kúteanemaka koeku kó'oyene. Ápeiko xapákuke ne júdeu kali háxa ne kutipoátihiho kuteâtímaka nekóyohiko, noivokoe Itukó'oviti vo'oku seánakoa. ⁶ Koeku itúkeovo vo'oku seánakoa Itukó'oviti, hainá'ikopo vo'oku únatinoe itukéti itone itúkehiko noivokoxinoake Itukó'oviti. Eneponi akoéneye, ákoni itúkapu vo'oku seánakoa Itukó'oviti.

⁷ Ná'ikopo koéneye? Énjakapivonoe koêku: Enepone opósi'ixonehiko íhae Izarâe, áha itóponea ikéneke Itukó'oviti, ako itápana. Hane itopónoa haxa xanéhiko, enepohikone noivókoeti. Kene uhá koeti po'ínuhiko xâne, síkoane Itukó'oviti tiú'iyea omíxone, ⁸ kuteâtímaka ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti: “Sikó kíxoane Itukó'oviti ya ákoyeahiko iyúkapu isóne. Koane síkó kíxoanemaka kutí kó'iyea komítiti yoko mókere tukú koeti kó'oyene” kôe. ⁹ Hara koémaka neko Ndávi yútoeke vo'ókukehiko:

“Enepone kóyuyieahiko hó'eke, ya koékuni itúkeovo únati koekúti kuteâti isóneunoa, itúkapu énomone kouhápu'ikea pahúnevo, kutí'inokemo pahukókonoti ipihóponovokutike.

¹⁰ Epó'oxo itúkapunehikomaka kutí koeti komítiti, koane kutí koeti xâne keyo-keyó koetíne opékuke éno ínati ínone, ákotinemo íteovaku ne ínakóti” kôe. *Sáramu 69.22-23*

¹¹ Koeku kó'iyeaney, hara koe émbemopikeno: Koêku itávokea ne júdeuhiko, ákonemea omótova káyukopeovo kaná'utike kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti? Ako kalíhuina kó'iyeaney! Vo'oku koeku itávokehiko, imíhe'okinoane oxéne ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu, itúkeovomaka koitovone Itukó'oviti ya pahúnevo. Kó'inokeney, motovâti iyokevahiko júdeu koêku ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu, vo'oku kíxoaku Itukó'oviti. ¹² Yoko koeku itúkeovo pahúnevo júdeuhiko, kutí'inoke apéti oxéne ponópevo nonékuke Itukó'oviti ne uhá koeti po'ínuhiko xâne yara kúveu mêm, koane koeku itúkeovo vo'oku itávokehiko ne júdeu, kutí'inoke itopónoati hána'iti seánako Itukó'oviti ne uhá koeti xâne ákoti itukapu júdeu, yupihóvotínoxomo unako koêku neko xanéhiko ákoti itukapu júdeu, kayukápapunehiko ne júdeu xoko Itukó'oviti.

Kotíyopa Itukó'oviti pahúnevo ne ákoti itukapu júdeu

¹³ Kó'oyene ití'ikonoe yúnzo'ixo, itínoe ákoti itukapu júdeu. Vo'oku undi ápostulu, páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u xepákukenoe, yoko koati éyenjovope ra hána'iti itukéti itúkexeonuke. ¹⁴ Koeku kó'iyeaney índuke, ávaina áva éngo xapákuke iyénonjapa júdeu, enepomea iyákapahiko unako koêku ne po'ínuhiko xâne íngamoake ra ihákuvoti ínzikaxone,

iteápahikomaka ne pahúnevo vo'ókuke. ¹⁵ Yoko koeku ahí'okeovone Itukó'oviti ne po'ínuhiko xâne yara kúveu mêm ákoti itukapu júdeu, vo'oku síkó kíxoane Itukó'oviti ne júdeuhiko ahíkuxeova, ná'ikopomo kó'eye yaneko káxe kayukápapunehiko ne júdeu xoko Itukó'oviti? Koati yupihóvotineoxomo unako koêku ne uhá koeti xâne, kuteáti koeku apê exepúkopeati ukópea xapa ivokóvoti. ¹⁶ Vo'oku koeku itúkeovo sasá'iti neko júdeuhiko, noívokeo Itukó'oviti mekúke, koati sasá'itimakamo ne amósenopono ya hunókokuke. Koêkumaka itúkeovo sasá'iti nonékuke Itukó'oviti túri ne júdeuhiko nóvoke, enepone koati poéheve, kúteanemakamo ne uhá koeti káva'ohiko. ¹⁷ Hane koénehikoye xuve azeitona koati katâraeti. Itea tétukexeokonone po'ínuhiko káva'o. Kene itínoe ákoti itukapu júdeu, kutí kénoue xuve azeitona ihonohí koeti hoíkuke ákoti katarákoati, ina ipíhokono ne káva'ohiko xuvékuke ne koati katâraeti xuve azeitona. Yanê'e, koatíke poéheve koane xuvéku ne koati katâraeti xúve úkea xináko. ¹⁸ Hákonoeokopo kepáyásokopinova neko káva'ohiko tetukéxokonoti. Kena'áka iséneuke kepáyasokinova, hara puyákapanapu yokóvo: Haina xikóyokenoe úkea xunáko ne poéheve, itea koati xoko poéheve úkea xinákonoe.

¹⁹ Ínanimeamo yakoénoe: "Itea tétukexinokonoke ne po'ínuhiko káva'o, motovâti itúkeovo utíne ipíhokono xuvékuke xokóyoke ne tetúkinevo káva'o" ketínoemeamo. ²⁰ Kaná'uti, itea koati vo'oku ákoyeahiko akútípo tetúkinokonoke. Kene itínoe, koati vo'oku kitípi Vúnae títiu kéyeyenoke ikéneke. Hákonoeokopo kepáyásokovo, itea yokóhiyanavonoe. ²¹ Ako'opo okoseána Itukó'oviti ne koati katâraeti xúve, enepone tetúkopeakene kávo'ohiko, ínapomo hako kíxópikunoe Itukó'oviti enepomo hákoti kitípôa. ²² Itíkínaikopo iséneuke koêku itúkeovo koati seánati ne Itukó'oviti koánemaka ákoti omotóva ikómohixeokonone. Vo'oku kíxoaku Itukó'oviti ne ikorókovoti pahunévotike, iyúseo ákoyea omótova ikómohixeokonone. Kene itínoe, koati hána'iti ne seánakopi Itukó'oviti. Yoko kóyeyekikonemakamo ne seánakopi koeku ákoyea yahíkuxapita. Itea enepomo yahíkúxipa, tetú kíxópitinoemakamo, kuteátimaka kíxoaku ne káva'ohiko tétone yanekóyoke. ²³ Kene ne júdeuhiko, enepohikone tetoéti káva'o, enepo kurikápahiko ákoyea akútípo, ímopátimo Itukó'oviti xoko xúve tetúkeaku, vo'oku ápe xunáko kíxeaneye. ²⁴ Koeku kutí ké'iyinoe tetoéti káva'o xuve azeitona íhae hói ipíhonetu xuvékuke azeitona koati katâraeti, koekúti tíu'iti itúkeokonone, ínapoxomo hako oríko ípihopeokonone xoko koati xúve úkeaku ne tetoéti káva'ohiko.

Kóseana Itukó'oviti ne uhá koeti xâne

²⁵ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, ngahá'a yéxinoe koêku ne kaná'uti kíxovókuti íhae xoko Itukó'oviti kouhápu'ikovitine kó'oyene, enepone ákoti exákana mekúke, mará'inamo íkitixa póhutine iséneunoe ne koekúti ponovô. Enepone títiu kóyeya omíxone ne xanéhiko íhae Izarâe, haina uhá koeti íhae Izarâe koetíneye, epó'oxo apêtímo hunókoku neko kíxóvoku enepo kausákapumo yé'akemoye xâne ákoti itukapu júdeu itukópovotimo xanena Itukó'oviti. ²⁶ Yane itéovotimo pahúnevo ne uhá koeti xâne íhae Izarâe kuteáti koêku ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti:

"Síyaum úkeamo ne Koitóvoti xâne. Énomonemo kotuyôpínoa váhere kíxoku itúkeovo ne uhá koeti amósenopono Njáko. ²⁷ Yanê'e, kousókovotínoe yunzó'ínoa ne njanéna enepomo unge'éxapínanehiko pahúnevo" kôe. *Izâiya 59.20,21; 27.9*

²⁸ Enepone púvea júdeuhiko ne inámati ihíkavutí koeku Kristu, koati ve'ókuke kó'inokeneye, itínoe ákoti itukapu júdeu, motovâti yahí'okívoxo Itukó'oviti. Itea vo'oku oxúnoekene nekóyohiko, enepohikone koati íteovoku ne júdeu, koane noívokeo Itukó'oviti itúkeovo xanéna mekúke, ene ákoino omótovahiko okóvo Itukó'oviti. ²⁹ Vo'oku ako ípakapu isóne ne Itukó'oviti enepo apê íparaxoke xâne, koane apê noívokeo. ³⁰ Yoko kuteáti koeku itíkivonoe xâne ákoti akútípo Itukó'oviti nóvo, itea kó'oyene itóponopinone ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti vo'oku itávokopea ahá'ínoa Itukó'oviti ne júdeuhiko, ³¹ énomonemaka koéneye ne ákoyea akútípohiko ne júdeu kó'oyene. Yoko kó'inokeneye motovátimakamo itóponea ne hána'iti seánakoa Itukó'oviti káxehiko keno'ókoti, kuteáti kíxópikunoe Itukó'oviti koeku kó'oyene. ³² Vo'oku síkó kíxoa Itukó'oviti itúkeovo pahukóvoti ne uhá koeti xâne motovâti itóponea uhá koeti xâne ne hána'iti seánakoa.

Koati motokeâti íháyú'ikeokonone ne Itukó'oviti

³³ Imáko ákoino hunókoku unako kó'ísonueya yoko kó'exoneya ne Itukó'oviti! Ako xâne itopónoati isóne éxea kíxoku itúkeo isóne ne Itukó'oviti. Ákomaka itopónoati isóne éxea kíxoku kó'ítukeya. ³⁴ Yoko énomone kuteátimaka ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti:

"Ako xâne itopónoati éxea koeku oveâti isóneuke ne Vúnae. Koane ákomaka motovâti enéke. ³⁵ Ákomaka xâne inuxó kíxoti ikó'íparaxea Itukó'oviti kutí'ínoko mani konokoâti Itukó'oviti poréxopea íparaxoake" kôe. *Izâiya 40.13; Jó 41.11*

xâne ponóvoti kixoku itúkeovo ápeinoke ne pahúkotihiko, itea poéhane xâne itúkoti váhere, énomonehiko motová píkea nê'e. Yakahá'a ákoyea píkea ne pahúkotihiko, konókoti ákoyea itika váhere. Yane ihayú'ikopitihikomo. ⁴ Vo'oku enepohikonê'e, koati itúkoti itukexeake Itukó'oviti, motováti unátiyea kèku. Motóvaikopo píki enepo itika váhere, vo'oku éno xunáko nekóyohiko ipíhóponea xâne pahúkóvoti. Yoko koati itúkotihiko ahá'inoa Itukó'oviti koeku ipíhóponea xâne itúkoti váhere, itukópinoatihiko ésa'i ne váhere itúke. ⁵ Konókotikopo tíyinoe ne pahúkotihiko, koane itúki ne páhoenopi. Hainámaka póhutine vo'oku ápeyea xunáko ipíhóponeopi, kónokinoke tíyinoe, itea koánemaka vo'oku yéxi iséneuke itúkeovo nékone itíki koane vo'oku motókeyeamaka kutípeekonohiko.

⁶ Énomonemaka kónokino peréxinoe ímpostu, kóperau pahúkotihiko. Vo'oku koeku yúixeoovohiko itúkea itúke, koati itúkotihiko itukexeake Itukó'oviti. ⁷ Peréxaikoponoe ne uhá koeti nékone peréxi. Enepo áva kóperau náti nékone peréxi, peréxa. Enepo áva po'ínuhikomaka nékone peréxi, peréxamaka. Koane enepo áva nékone tíyinoe, tíya. Koánemaka áva motokeáti ihéyu'iki, ihéyu'ika.

⁸ Koékuti kó'iyeeovoku yoréveu, nékone peréxopinoe, yuké'ixa peréxopi. Poéhane ne ákoyea omótova yokóvo ne po'ínuhiko xâne itukóvo koékuti nékonenoe peréxopi ákotinemo hunóko kónokea peréxopi. Vo'oku enepone xâne ákoti omotóvo okovo po'ínuhiko xâne, koati uhá kixóati itúkea ne páhoenovi Itukó'oviti ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ⁹ Vo'oku hara kóe ne yutoétiya: "Hako yaupú'iko po'i xâne kepíné'iyiti múxone. Hako kepéko. Hako yoméxo. Hako poe'aínoa iséneu po'ínuhiko xâne iyékivoati itúkevo" kóe. Uhá koeti rá'a, koánemaka po'ínuhiko páhoenokono xâne itúkea kuteáti, koati kousókovoti yara emo'úti koéti: "Hako motová yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Kuteáti ákoyea kemáxatikapapu, énomonemaka íxeneye ne po'ínuhiko xâne" kóe. ¹⁰ Enepone xâne ákoti omotóvo okovo po'ínuhiko, ako váherexa itúkeinoa. Yane koati iyúseoti itúkeovo ne ákoyea omótovokoko vokóvo kousókoaxo uhá koéti ne páhoenovi Itukó'oviti yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse.

¹¹ Énomone yákoenenoe, vo'oku yéxoa itukóvotiye ra káxehiko símokune úti itúkeovo oránane iyúkeovo iséneu. Vo'oku enepone kaxena pihópea úti xoko natíxoku Itukó'oviti vanúkeke, ako'óneo xahiká'avi yara koeku kó'oyene yaneko iná kutipoa úti ne Vúnae. ¹² Kuteáti koeku yóti píheane uké'eyea, koane kenó'okeane uhápu'iyea káxe, énomonemaka koéneye ye'ékeovine. Kuríkapaikopo úti vitúkea kuteáti kixoku itúkeovo ne xâne ovóheixoti hahákutike. Usó víxaixaneikopomaka uhá koéti ne sa'íkeovake úti ne xunako vaheréovokoti kuteáti kixoku itúkeovo ne xâne ovóheixoti uhapú'itike. ¹³ Konókoti pónea uti kixoku vitúkeovo, kuteáti itúke xâne ovóheixoti uhapú'itike. Hako vitukovo xâne áhati yetorehí kó'iyea xapa ayúiti, koane kohíhikenati, koane kapínekenati xâne ákoti itukapu koati múxone. Hákomaka vitukóvo xâne sikóvo koeti itúkea ne váhere úhepune múyo. Hákomaka vorixóko, koane hákomaka vimaí'ixinovo po'ínuhiko xâne vo'oku víyokeovo itúkevo. ¹⁴ Itea konókoti itúkeovo Vúnae Jesusu Kristu iyuséno xikóyokenoe ya uhá koeti kixeku itúkivo. Hákone yoposiko oxene itíki kúxoti yáha itíki, enepone váhere úhepune míyuo yáha itíki yanekóyo avó'o yéxa Itukó'oviti.

14

Nókone kó'iyea visóneuno xâne aínati ínixo itúkeovo pahunévoti

¹ Hako pivóa símea imékovokuke ne po'ínu úti xoko Jesusu aínati ínixo itúkeovo pahunévoti, koane hako ixomo yimopókoko vo'ókuke koekútihiko ínixone itúkeovo pahukóvoti. ² Vo'oku ápe xâne inixoáti yusíkea níkeokono koékuti kó'iyeeovoku níkokónoti. Ina apé xâne aínati kóhiyanavo, inixoáti unáko níkea póhutine kuteáti níkokónoti íhae kaváne ákoti itukapu nau hó'openo. ³ Enepone níkotí heú koeti kó'iyeeovoku níkokónoti, ako yusíka púvea ne xâne ákoti akoéneye isóneunoa. Kúteanemaka ne aínati kóhiyanavo, ákomaka yusíka koyúhoyea ákoyea aínati itúke ne po'i xâne níkotí heú koeti koékuti. Vo'oku enepone xâne níkoáti ne ákoti níka po'ínuhiko xâne, ako ópoe'ainoa isóneu Itukó'oviti. ⁴ Iti koyúhote ákoyea aínati ne po'i xâne, kutí'ikopo íktixapovo? Haina yovóxe nê'e; pó'iti itukoáti ovóxe. Poéhane koati únáe exóda tokópeovoxo itúke áko'o ákoyea takápapu. Itea ponóvotimo itúke, vo'oku xunako Itukó'oviti Únae ouúke huvó'óxoti, kutí'inokemo tokopóvoti.

⁵ Ápe xâne inixoáti ápeyea káxe koati sasá'iti ya po'ínuhiko káxe. Kene po'ínuhiko xâne, ínixoa kutíkokoyeane ne uhá koeti káxe. Koati konokoáti póhutihiko xâne hókea isóneunoake, ákoti hokohí íxa isóneunoa po'ínu xâne. ⁶ Enepone xâne inixoáti ápeyea káxe koati sasá'iti ya po'ínuhiko káxe teyínoake, koati kahá'ati pónea kixoku itúkeovo nonékuke Itukó'oviti. Kúteanemaka koéku ne inixoáti yusíkea níkea koékuti kó'iyeeovoku níkokónoti, kó'inokenemakaye isóneu, koati kahá'ati pónea kixoku itúkeovo nonékuke Itukó'oviti, vo'oku íkoro'ixinovo Itukó'oviti enepo níkoá. Koánemaka ne xâne inixoáti ápeyea ákoti yusíka níkea, kó'inokeneye isóneu vo'oku kahá'atimaka pónea kixoku itúkeovo nonékuke Itukó'oviti, koane kóyeanemaka itúkeovo xâne íkoro'ixovoti xoko Itukó'oviti. ⁷ Vo'oku ako ápahuina xâne xapákuke

ûti motovâti éxopea koêku yara kúveu mêm pohúxinovati, kutí'iyea ákoti Vúnae exeâti koêku. Kúteanemaka koêku vivakápu. ⁸ Itukovo vapêtiko yara kúveu mêm, hane vápeino vitúkeovo ovoxe Vúnae Itukó'oviti. Kúteanemaka ne vivókeovo, kóyeane vitúkeovo ovoxe Vúnae seapáne ûti xokóyoke. Yusíkoti vápeyeako yara poké'e, áko'o vivókeovone, kóyeane vitúkeovo ovóxe. ⁹ Yoko koati énomone kutí'inoke ivokóvoti ne Kristu, koane énomonemaka kutí'inoke exepúkopotí, motovâti itúkeovo Únae uhá koeti xâne, enepohikone ivokóvotine, koánemaka ne ávoti ivakápu. ¹⁰ Ná'íkopo koeti ínixinea itúkeovo pahukóvoti ne po'ínu ûti xoko Jesus? Námaka koeti íkitixapinovo yupihóvoti yéxone yane pe'ínu? Vo'oku konókotimo yumópea Itukó'oviti ne uhá koeti xâne yaneko káxe yuhaíkavavine Itukó'oviti vo'oku kixoku vitúkeovo. ¹¹ Yoko énomone kuteâti koêku ne yuhó Itukó'oviti emó'uke, enepone koêti:

“Hara koe Vúnae: ‘Kuteâti kaná'uko ne ámbeyea, koati kaná'utimaka ipúyukexeamo nonénguke ne uhá koeti kó'iyevovoku xâne. Koane ihayú'ikonutimo ne uhá koeti xâne, undi Itukó'oviti’ ” kôe. Izâiya 45.23

¹² Yane iyúseo kónokeamo yumópea Itukó'oviti ne póhutihiko ûti yaneko káxe yuhaíkavavine.

Vokóhiyanavo mará'inamo vikaraka po'ínu ûti hokoti Jesus

¹³ Hákoniekopo vinixôa itúkeovo pahukóvoti ne po'ínu ûti áinati kóhiyanavo. Ya koêkuni kó'iyeaneye, keúsaka iséneu ákoyeamo ápahuina ítike ikorókoti po'ínu ûti ikéneke Vúnae, itukovo iyonoâti ya pahunévotike. ¹⁴ Ya undíke, éjnoa ákoyea ápahuina níkokónoti motovâti ikópiti'ikeovi ikéneke Itukó'oviti. Koati eombâti inzóneuke, koeku nzókea Vúnae Jesus, tokópeovoxo inzóneunoa. Itea enepone xâne inixoâti ikópiti'ikeekonomo enepo níká, yane koati kopití'itinoa. ¹⁵ Enepo inixá pe'ínu xoko Kristu ákoyea áunati níki níkokónoti, ínixene ákoyea yusíka níkeokono, na kíxeaye ákoyea omótova yokóvo, enepo ipihea tumúne níki? Hako ikeróko po'ínu ûti vo'oku níkokónoti. Koáhati ivókinovokemaka Kristu nê'e. ¹⁶ Enepone ínixene itúkeovo únati, hákoikopo itukovo énomone poé'aino isóneunopi po'ínuhiko xâne, inixoâti ákoyea áunati ne ítike. ¹⁷ Vo'oku enepone vitúkeovo xanena Itukó'oviti yonópoti natíxokuke, haina yuíxeovo ûti sasá'iyea, áko'o ákoyea asása'i ne níkokónoti koane ekâti, itea hara konokóvo pónea uti kixoku vitúkeovo, koane úhepeyeya visóneu ikéneke Vúnae ákoti vakapákaka, koane elókeyeamaka vokóvo ukeâti xoko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹⁸ Yoko enepone xâne koetíneye hókea Kristu, úhepetinoa isóneu Itukó'oviti, koane inixeâtimakamo po'ínuhiko xâne unáko koêku.

¹⁹ Vapásikaikopo vitúkea koekútihiko porexó'oviti ákoyea vakápákaka yoko ákoyea puvákaka ûti, enepone koekútihiko porexó'ovitimaka koúkoponeokoko ûti ikéneke Itukó'oviti. ²⁰ Hako kesáyu'ixo ítuke Itukó'oviti vo'oku níkokónoti. Kaná'uti ákoyea níkokónoti motovâti ikópiti'ikeovi ikéneke Vúnae enepo níká ûti; itea kóyeane ákoyea áunati níkeokono, itukapu énomone kutí'inoke ikorókovoti po'ínu xâne pahunévotike. ²¹ Unatíne ákoyea níke koêkuti kó'iyevovoku nau hó'openo, koane ákoyea yénapu víyum, koane ákoyea itika po'í koekúti, enepo itukapu ikerókovoti po'ínu ûti pahunévotike vo'ókuke, (áko'o itukapu kemuyá'ikiti isóneu, áko'o itukapu kurikópoti hókea Itukó'oviti vo'ókuke). ²² Koêkuti ínixene ikéneke Vúnae, kuteâti koekúti ínixene motó'iyeva níki, áko'o ákoyea omótova níki, konókoti xuná'iyea iséneunoa nonékuke Itukó'oviti. Yoko koati únati koêku ne xâne itukoâti ne ínixene unátiyeya ikéneke Vúnae, ákoti api'áxa isóneunoa, xaneâtimaka xuná'iyea isóneu ákoyea itukapu pahukóvoti. ²³ Kene enepone xâne ákoti koati éxinoa isóneu, pikoâti itúkeovomea koati ákoti omótova níkeokono, yane enepo níká, koati pahukóvoti, vo'oku haina kutipoâti itúkeovo ahá'inoa Itukó'oviti níkánoake. Yoko uhá koeti kixoku vitúkeovo ákoti itukapu ukeâti kutípea ûti itúkeovo ahá'inovi Itukó'oviti vitúkea, koati pahukóvoti nê'e.

15

Nókone kó'iyea ûti xoko po'ínu ûti áinati kóhiyanavo

¹ Uti xúnati isóneu ikéneke Vúnae, ako yusíka inuxó kíxea uti vitúkea vínixone unátiyeya, itea konókoti huvó'oxea ûti ne xâne ávoti koati xunáko isóneu, áinati kóhiyanavo, koane ako yusíka vímaxeova ne kixóvoku. ² Konokoâti póhutihiko ûti vitúkea koekúti ominoâti unako koêku ne po'ínu ûti, enepone ínixene unátiyeya ne po'ínuhiko ûti, motovâti kóxonakeahiko ûti ikéneke Kristu. ³ Vo'oku énomone koéneye ne Kristu ákoyea ituka áha kíxeova, itea hara itúko, kuteâti koêku emó'uke Itukó'oviti xoko kó'iyea: “Enepone ihákeopike puvópitihiko, otúngeke yonópo” kôe. ⁴ Vo'oku uhá koeti yutoxóvoti emó'uke Itukó'oviti mekúke, koati yutoxínovoti íhikaxeovi, motovâtimaka ápeyeya hána'iti kúxoixone ûti xoko Itukó'oviti, véxone kousokevomo. Yoko koati emo'u Itukó'oviti úkea nê'e, koeku poréxeovi ákoyea kamúya'ika uti visóneu, koêkumaka kouhepekopea visóneu ikéneke Itukó'oviti. ⁵ Yoko Itukó'oviti, enepone poréxoti xâne itea uhá koeti koekúti xaneâti ákoyea kamúya'ika isóneu, enepone kouhépekopotimaka visóneu ikéneke, itukapu énomone parexápi poéhapeane iséneu ikéneke, ákoti yakapákaka, kuteâtimaka ahá'inopi

Kristu Jesus, ⁶ motovâti uhá k'é'iyi ihéyu'iki Itukó'oviti, enepone Ha'a Vúnae Jesusu Kristu, kutí'iyeya itínoe póhutipone koxe'úti koane kutí'iyeamaka póhutine ne yemó'u.

⁷ Hákoikopo pivokóko, itea kuteâti kixó'oviku Kristu, énomonemaka ákoeneye kixékokoku, motovâti iháyu'ikeokono Itukó'oviti ve'ókuke. ⁸ Vo'oku koati ngxípítinoe itúkeovo ovoxe Itukó'oviti ne Kristu xapákuke ne júdeu, enepohikone sirkunsidá koêti, motovâti éxokoponea Kristu kaná'uko neko yuhu Itukó'oviti nóvoke, koane kousokeponea neko kúxoti yuhu Itukó'oviti xoko oxúnoekene nekôyohiko. ⁹ Haina póhutine nê'e, itea motovâtimaka iháyu'ikea Itukó'oviti ne ákoti itukapu júdeu, vo'ókuke ne hána'iti seánakoa Itukó'oviti. Énomone kuteâti koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koêti:

“Énomone kutí'inoke inzayú'ikopitimo xapákuke ne xanéhiko ákoti itukapu júdeu. Ngahaná'ikopitimakamo imangá'ika hána'iko ne íhe” kôe. Sâramu 18.49

¹⁰ Ina koe'íkomaka po'íke:

“Aélokenenoe yokóvo, itínoe xâne ákoti itukapu júdeu, xané kixeâti elókeyeamaka okóvo ne xanena Itukó'oviti” koémaka. Deuteronomio 32.43

¹¹ Ina koepó'ikomaka po'íke:

“Ihéyu'ika Vúnae, itínoe ákoti itukapu júdeu, uhá ketínoe. Konókoti kapáya'ikeamaka iha Itukó'oviti ne uhá koeti kó'iyevoku xâne” kôe. Sâramu 117.1

¹² Ina koemáka Izâiya yútoeke:

“Apêtimo ámoripono Njése keno'ókoti natíxoponea xapa xâne ákoti itukapu júdeu. Énomonemo itukóvo hána'iti kúxonehiko neko xâne koíteovamo” kôe. Izâiya 11.10

¹³ Yoko Itukó'oviti, enepone porexó'oviti ápeyea hána'iti kúxoixone úti xokóyoke, véxone kousokeovomo, énomonemo kuri'úxinapinoexo hána'iti elókeko yokóvo ikéneke, koane hána'iti úhepeko iséneu koeku kívivoa, maka heru'ó íxeaneyomíxone kíxoixi kousokeovo ne kíxone xokóyoke, ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone ovo'ó koépitinoe.

¹⁴ Ya undíke, énoja itíkivonoe xâne koati itípakovoti, itínoe mbo'ínu xoko Jesus. Énoamaka heú kixi yéxi kaná'uko ra ihíkavoti hó'e úti, koane itíkivomaka ahúkoti enekókoti ikéneke Itukó'oviti. ¹⁵ Itea kóyeane ákoeya ámbiku'ixa ongóvo ngíxeaney ra yúndoenopi upánini yéxoane ra koekúti'hiko, vo'oku koati ngaha'ainopitinoe ákoeya inátapa yokóvo ne ihíkavoti yéxone. Énomone ngxínoane ya yúndoenopinoe, vo'ókuke ra hána'iti seánakonnu Itukó'oviti, ¹⁶ kutí'inokemaka indukópovoti ovoxe Kristu Jesus xapa xâne ákoti itukapu júdeu, indukóati ne sasá'iti itukéti pónenu Itukó'oviti indúkea, enepone ngoyúhoyea ne inámati ihíkavoti íhae xokóyoke. Yoko énomone indúko, maka ínixane Itukó'oviti unáko ne ingó'iparaxoake. Énomone ne xanéhiko ákoti itukapu júdeu íngamoake ne emo'u Itukó'oviti koeku itúkeovohiko kasása'iupone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹⁷ Enepora itukéti pónenu Itukó'oviti indúkea, énomone indúko hána'iti elókeko ongóvo ikéneke Kristu Jesus. ¹⁸ Yoko ákoti itukéti ákoti ámbikú'ixina ongóvo ngoyúhoyea koêku, ákoti itukápu ne kouésene Kristu ya njokóyoke, enepone ísimea xokóyoke ne ákoti itukapu júdeu vo'oku yúnzo yoko índuke xapákuke, ¹⁹ koánemaka vo'ókuke ne hoénaxovo xunako Itukó'oviti njokóyoke yóko'o ne iyupánevoti índuke, koánemaka vo'ókuke ne hána'iti xunako Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Koati énomone koéneye tukú ngíxea Ílireake ngotóhineyea ne inámati ihíkavoti omínovike Kristu, ungeâti Njeruzálem koáne ne pitivókohiko xêrerekuke. ²⁰ Koati ngxíovokune ngóxuna'ixeovo ngoyúhoyea ne inámati ihíkavoti omínovike Kristu xoko ávoyeaku koyuhoâti, mbuvâti kutí ngó'iyeya xâne koexépkoti péti ouêke túriune po'ínu xâne. ²¹ Vo'oku hara koéneye índuke kuteâti koêku ya emó'uke Itukó'oviti xoko kó'iyeku:

“Enepohikone ákoti eyékoxeaku koêku nê'e, iyusé'inoatimo. Koáne enepohikone ákoti kámeaku koêku nóvo, exeâtimo koêku” kôe. Izâiya 52.15

Kahá'a Poúlu yónea Róma

²² Koati vo'ókukeiko ra índuke, ene ávoino omótova noínjoponeopinoe, itea éno yúmo'injeova. ²³ Kó'oyene, koeku únzexeane índuke yara poké'ehiko ngxínpikenoe yáye, epó'oxo koeku mekú'iyane ngaha'a noínjoponeopinoe, ²⁴ anéye inzóneu véngea xepákuke enepo mbíha Espanha. Ngúxoa indóponeopinoemo koeku yóneam. Yanê'e, ngúxoamaka motó'iyeeova hívo'oxinunoe motovâti ungóponea ya Espanha ike kali óvinem xepákukenoe koeku úhepepeamo inzóneu. ²⁵ Itea kó'oyene, yonondí'ikomo Njeruzálem motovâti nzuvó'oxoponea ne kasása'iupohiko Itukó'ovitiya. ²⁶ Vo'oku enepohikone po'ínu úti xoko Jesus ákoti itukapu júdeu, enepohikone ovoti Masédonea yoko Ákaya, ínixoahiko unátiyea ítxea huvó'oxeake ne ákoti apeínoati xapákuke neko kasása'iupo Itukó'oviti ya Njeruzálem. ²⁷ Koati úkeakune isónuke kahá'ayea huvó'oxea. Yoko motókeahiko kíxeaney vo'oku itúkeovo xapa júdeu úkea ne kaná'uti ihíkavoti kámonehiko, kutí'inoke apéti unako koêku ikéneke Itukó'oviti. Yanê'e, koati motokeâti'hikomaka huvó'oxea ne júdeuhiko ya nókoneke. ²⁸ Enepo unzéxane

ra itukéti nguríkópoinoa ovotíhiko Njúdeya ne páhoenoa po'ínuhiko úti, enepone huvó'oxeake ngxínopikeno, vekó ngoetímó xepákuke koékumo mbíheya ya Espanha. ²⁹ Enepo nzimané'e xepákuke, énjóa enó'iyeamo únatinóe koekúti ukeáti xoko Kristu íparaxeovikemo ya hána'iti seánakovike. ³⁰ Vo'ókuke ra Vúnae Jesus Kristu, koánemaka ne ákoyea omótovokoko vokóvo ukeáti xoko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, émbemopinoe, itúnoe mbo'ínu xoko Vúnae, kéxuna'ixivoxo yépepo'ixinonu Itukó'oviti ya orásum, ³¹ maka índeapane ne xáne puvoti Vúnae ya Njúdeya, koane ínixanemaka kasása'iupohiko Itukó'oviti ya Njeruzálem unáko ne nzímínoko xapákuke. ³² Koáne enepo parexánu Itukó'oviti nzímeopinoe, itúkapu ya elokékotike okovóti nzímeamo xepákuke, motováti kali ómomingea, koane úhepeyeya inzóne xepákukeno. ³³ Itúkapu Itukó'oviti, enepone úkeaku úhepeti isoneúti ovó xepákukeno. Énomoneoxo ákoeneyea.

16

Íkopovoje Poúlu

¹ Anéye anjá'inopinoe enepo simápi Fêbi, mokexa úti ya xoko Jesus ko'ítuketi ítukeke Vúnae imokóvokutike ya Sénkereya. ² Enepo simané'e xepákukeno, kuti íxea pe'ínu ikéneke Vúnae, kuteáti motókeyea kíxeokononeye ne kasása'iuo Itukó'oviti. Epó'oxo hívá'axanoemo ya koékuti nókone itúkea vo'oku koati énoti xáne huvó'oe nê'e. Koane enómaka huvó'oxeonu.

³ Mbahúkínoa yúnzo inángurukeova ne Pirísila yoko Ákila, enepone ko'ítukeinotimaka Vúnae Jesus Kristu kuteáti úndi. ⁴ Enepone pí'áti, inonexinovo koáti koímaiti koekúti yanekóyoke oposíko koíteovonu ya koati koímaiti mani ngxíókonoku. Hána'iti íngoroixinovahiko. Yoko haina póhutine úndi, itea íkoro'ixinovahikomaka uhá koéti ne kutípoti Kristu ya imokóvokutihiko xapákuke ne ákoti itúkapu júdeu. ⁵ Yíhaikinana ne po'ínu úti ho'uxínovoti ítuke Vúnae óvokuke Pirísila yoko Ákila, koánemaka íningone Epênetu, enepone inúxoti kutípoti Kristu ya Ázea, ⁶ koánemaka Mária, enepone yuixóvotoexo unako kékunoe, koxuná'ixovoti ko'ítukeyeya ítuke Vúnae xepákuke. ⁷ Mbahúkomaka yúnzo inángurukeovo Ándoroniku yoko Njúnea, iyénom júdeu, nza'ínemaka ika'ákovokutike yanekóyo. Koati teyonéti xapákuke ápostuluhiko ne pí'áti, epó'oxo inúxónemaka hokopo Jesus ya undíe.

⁸ Yíhaikinanu Ampilíyatu, enepone koati íningone ákoti omótova ongóvo ya xoko Vúnae. ⁹ Yíhaikinanutaka Úrubanu, enepone ko'ítukeinoti Kristu kuteátimaka úti, koánemaka Estáki, po'i íningone ákoti omotóva ongóvo. ¹⁰ Yíhaikinanutaka Ápeli, enepone exókovoti itúkeovo koati kaná'uti hókoti Kristu, koánemaka uhá koeti óvokuke Aristóbulu, ¹¹ koánemaka Eródiaum, iyénom júdeu, yoko uhá koeti kutípoti Vúnae óvokuke Násizu.

¹² Yíhaikinanutaka ne pí'áti sêno Tirífena yoko Tirífosa, ko'ítuketimaka ítuke Vúnae, koánemaka Perésiti, mokexa úti ákoti omotóva ongóvo, yupihóvotimaka ko'ítukeino Vúnae, ¹³ koánemaka Rúfu, teyonéti ovoxe Vúnae, yoko éno, enepone kuti ngxíonemaka énom. ¹⁴ Yíhaikinanutaka Azíkiritu, Felegónte, Êremi, Pátoropa, Êrema yoko uhá koeti po'ínu úti ha'ínehiko nekóyo ho'uxínovo ítuke Itukó'oviti. ¹⁵ Yíhaikinanutaka Filologu yoko Njúlea, koánemaka Nêreu yoko mokéxa, koánemaka Olímpa yoko uhá koeti po'ínuhiko kasása'iuo Itukó'oviti ha'ínehiko ho'uxínovo ítuke Vúnae.

¹⁶ Yíhaikakanoe, siunoné kixekókoti kuteáti kixókokoku úti yúhoikeokoko úti, imeátinóe sasá'ikoe iséneu vo'oku itúnoe kopo'ínukokoti xoko Kristu. Yúhoikopinoemaka ne uhá koeti po'ínu úti xoko Kristu ho'uxínovotihiko ítuke Vúnae yáye xoko póhutihiko ho'úxovoku.

¹⁷ Itúnoe mbo'ínu xoko Jesus, injíko'okopimaka kéhiyanayivoa ne xáne yómoti háxakexea po'ínu úti yoko kátavoekemaka ya hókea Itukó'oviti, vo'oku kixoku itúkeovo ákoti aunáti, enepohikone iháxotimaka koekúti ákoti itukápa ne ihíkavoti ihikexokonoke. Yahíkuxipa ne xáne kuteáti, ¹⁸ vo'oku haina Vúnae Kristu hóko, itea koati áha kíxeova ne hóko. Koatímaka ahúkoti nê'e ya kouhe'ekéa yúho koane itúkoheya iháyu'íkea xanéhiko kuti'inoke itoáti aúpu'íkea ne kíxeóvovoti xáne ákoti koati éxea koéku. ¹⁹ Énomone yákoenoye kéhiyanayivoa, vo'oku hí'imé koe xáne éxea itíkivonoe hokoáti ne kaná'uti kixovókuti ítuke Vúnae. Énomone kuti'ino ike'élóketinóe ongóvo. Ngahá'ainopinoe itíkivo xáne éxoti itúke únatinóe koekúti. Itea ya itíki váhere, kuti yákoé xáne ákoti éxone. ²⁰ Yoko Itukó'oviti, enepone úkeaku hána'iti úhepeko isoneúti, uke'éxotimo xunako Satánae ya ákotinemo axu'íkene káxe. Yane kuti koetímó kepasípu'íkopoti Satánae. Itúkapu seánakopike Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe.

²¹ Yúhoikopinoe ne Timóti, nza'íne ítukeke Vúnae, koane Lúsiu, Njázaum yoko Sosípaturu, iyénonjapa júdeu.

²² Yúnzoikopinoemaka ya iháke Vúnae, undi Tésiu, undi yutoxoáti ra yuho Poúlu, páhoenopinoe.

²³ Yúhoikopinoemaka Ngáyu, óngeake óvokuke, koane uhá koeti po'ínuhiko úti xoko Jesus ho'uxínovoti ítuke Vúnae yáye. Yúhoikopinoemaka Erástu, enepone éxoti koeku tiúketi kopêrauti

yara pitivóko, koánemaka Koátu, po'inu úti xoko Jesus. (²⁴ Itúkapu seánakopike Vúnae Jesus Kristu yóvoheixo, uhá ketínoe. Énomoneoxo ákoeneye.)

Hunókoku yuho Poúlu yonoti xapa íhae Róma

²⁵ Viháyu'íka Itukó'oviti, enepone apêti xunáko kóxunakeopinoe ya ikéneke, kuteátimaka kó'iyea yane inámati ihíkavoti poréxonuke ngoyúhoyea. Énomone ne ihíkavoti koeku Jesus Kristu ngoyúhone xapa xâne, enepone kouhupu'iune Itukó'oviti kó'oyene, ákoti exákana mekúke vo'oku itúkeovo uná koyêti xokóyoke ukeátinekene tumúneke ápeyera ra mêum.

²⁶ Itea kouhupu'ikokonone yane yútoeke porófetahiko yutoxóvoti nóvoke. Yoko koati Itukó'oviti, enepone ákoti túri koane ákoti hunókoku, pahukôa kouhupu'ikeovo, motovâti uhá kó'iyea xâne kutípea koane hókea, koêkuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum.

²⁷ Enepone Vúnae, poéhane itukóva ne koati kaná'uti Itukó'oviti yupihóvoti hána'iko kó'exoneyea, itúkapu énomone ihayú'ikokono ákotinemo hunókoku, vo'oku itukeinovi Jesus Kristu. Énomoneoxo ákoeneye.

Hunókokune.

1 KORÍNTIU

Inúxoti yutóxinoa Poùlu ne kutípoti Jesus íhae Koríntu

Poùlu turixôa ne imokóvokuti ya Koríntu yaneko koyuhópoinoa emo'u Itukó'oviti neko xanéhiko ovâti neko pitivóko. Yoko poéha xoénae meýá kôe óponea xapákuke yanekóyoke, kuteâti koeku noíxea úti ya Átu 18.1-18.

Yutóxinoake Poùlu ra koyuhópeti vo'oku pahúnevo po'ínuhiko xâne kutípoti Jesus yaneko imokóvokuti ya Koríntu, koane vo'oku háxakexevokokomaka. Éxokoa Poùlu nókone kó'iyea, motovâti ho'úxoepovohiko, kuteâti koeku nókone kó'iyea ne koati kaná'uti xanena Itukó'oviti.

Yoko tumúneke pahúkinoa Poùlu ne yútoe, ápe koyuhópeti yútoe íhae Koríntu, páhoe xoko Poùlu. Yane koyuhópeti, épemohiko Poùlu kó'inoaku isóneu ne koekútihiho, áha éxeahiko. Enepone épemoake, yumópa Poùlu ya kapitulu 7. Kene ya kapitulu 12 yonoti 14, koyúhoinoamaka Poùlu ápeyea íparaxoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne póhutihiko kutípoti Jesus, éxone itúkea itukeke Itukó'oviti. Ya kapitulu 13, anéko yúho koéku ne koati kaná'uti seanákoti. Kene ya kapitulu 15, éxokoa Poùlu itúkeovo kaná'uteexo exépukeopea ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti, koane vexépukeopeamakamo, uti kutipoâti, vo'oku inuxó kó'inovi Jesus exépukeopea.

¹ Yundóxinopinoe, undi Poùlu. Undi iháxiupo Jesus, páhoe koyúhoyea emó'u xapa xâne, kuteâtimaka ahá'inonu Itukó'oviti. Anéyemaka njokóyoke ne Sósteni, po'ínu úti xoko Jesus. ² Pahúkinopeanoé úti ra koyuhópeti, itínoe ho'uxínovoti itúke Itukó'oviti ya pítivokonake Koríntu, itínoe kasása'iupe Kristu Jesus, koane iháxiupomaka Itukó'oviti itúkeovo sasá'iti nonékuke, xané kixeâti ne há koeti po'ínuhiko úti, koékuti óvohikoku ikóseanaxeovo Vúnae Jesus Kristu, Únaehiko koane Vúnae.

³ Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixo, koánemaka úhепetike isoneúti ukeâti xokóyoke.

Seánakoa Itukó'oviti ne íhae Koríntu

⁴ Kóyekune Íngoro'ixinovopinoe xoko Itukó'oviti, vo'oku hána'iti seánakopi xoko Kristu Jesus. ⁵ Vo'oku koeku héki Jesus, yupihovó koe iké'iparaxikono ikéneke ya uhá koeti koekúti, kuteâti itíkivo koati exoâti koyúhoyea emó'u, koane heú kíxi yéxi kaná'uko ra ihíkavoti hékone. ⁶ Koati kitipoâtinoo ne ihíkavoti koeku Jesus, koane títiu kéye ikéne. ⁷ Énomone ákoino ápahuina íparáti konokóvotiko xepákuke yane póneake Itukó'oviti ne xanéna éxea itúkea itukeke. Énomone kéneoye ya koékuiko kíxoixopinoe aúkopovope Vúnae Jesus Kristu. ⁸ Yoko énomonemo koxunákopinoe tukú koeti hunókokuke, motovâti itíkivo xâne ákoti koyuhoâti ápeyea óvaku pahúnevo yaneko káxe aukápapu Vúnae Jesus Kristu. ⁹ Koati motovâti kúveovokono kíxeopineye ne Itukó'oviti, eneponé ihaxíkopitinoe poéhayeane iséneu xoko Xe'éxa, eneponé Vúnae Jesus Kristu.

Íxiko'okokono ne hokotíhiko Jesus vo'oku ixómoyea háxákeovokoko

¹⁰ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, injíko'okopinoe ya iháke Vúnae Jesus Kristu ákoyea ópoe'ainokoko yiúho, koane ákoyeamaka héxakexipukoko. Konókoti kutikokó ké'iyinoe ikéneke Vúnae, koane poéhayanemaka yónoku iséneu yoko yáha itíki itukeke. ¹¹ Kó'inokeneye yunzó'inopi, vo'oku éto'okonu xâne ukeâti óvokuke Kolóe ápeyea puvokókoti xepákukenoe. ¹² Hara ngxixo, vo'oku ápeyea xepákuke ixómoti koyé: “Undi hokoti Poùlu” koyéti. Kene po'ínuhiko: “Undi hokoti Ápolu” koyéti. Kene po'ínuhiko: “Péturu nzóko” kóye. Ina apémaka koyúhóti itúkeovo hokoti Kristu. ¹³ Yusíkoikopomea háxakexeo ne Kristu? Undí'ikopo kuruhúxinovopinoe? Inzákeikopomea yáhihikono? Ako kalíhuina!

¹⁴ Íngoro'ixinovo Itukó'oviti vo'oku ákoyea ánjiu xepákukenoe. Poéhane Kiríspu yoko Ngáyu ánjiho. ¹⁵ Koeku kó'iyeaneye, ako xâne motovâti koyúhoyea áhikeovo ya inzáke. ¹⁶ Ápépiní Étéfana koane uhá koeti ovâti óvokuke, ánjiumaka nê'e. Ava po'ínu, ákone énjapana. Kutí'inonu koékune nekóyohiko. ¹⁷ Vo'oku haina ánjikeya xâne pahúkinonu Kristu, itea ngoyúhoyea ne inámati ihíkavoti omínovike, ene pahúkinonu. Hainámaka ingo'ítukexoti exóneti ikó'itukeu xâne hána'iti ko'éxoneti yara kúveu mêm, mará'inamo akútea énomone kutí'inoke itóvoti ne xanéhiko. Eneponi akóéneye yúnzo, mani kutí ngxixoâti ákoti itúkovo ne ivókinovovi Kristu ya kuruhúke koíteovo xâne.

Kristu itukóvo xunako Itukó'oviti koíteovo xâne

¹⁸ Eneponé yuho úti vo'oku ivókinovovi Kristu ya kuruhúke, ya xapa xâne yonópotihikomo ípíhóponovokutike, kutí kó'inoahiko hókone xâne ákoti aunáti isóneu. Itea xoko úti, uti koitovone

Itukó'oviti, koati hána'iti xunako Itukó'oviti nê'e. ¹⁹ Yoko énomonemaka koéneye ne yuhu Itukó'oviti ya emó'uke, enepone koéti:

“Unge'éxeatimo éxone ne hána'itihiko ko'éxoneti. Kúteanemakamo ngíxoaku ko'ísoneuyea ne hána'itinoe ko'ísóneuti” kôe. *Izâiya 29.14*

²⁰ Koeku kó'iyeaneye, ná'ikopohiko ne hána'iti ko'éxoneti yara kúveu mêmum? Ná'ikopohikomaka ne hána'iti ihíhaxoti koánemaka ne ahúkoti ya koyúhoyea? Áko'onehiko nê'e, vo'oku enepone kó'exoneyeya ne xâne yara kúveu mêmum, sá'iri'okopane Itukó'oviti ya koekúti ákoti itóponone.

²¹ Ya hána'iti ko'ísoneuyea Itukó'oviti, haina vo'ókuke ne éxone xanéhiko yara kúveu mêmum, kutí'inoke itopónotihiko éxea Itukó'oviti. Itea ínixoá Itukó'oviti unáko itúkeovo ya koyúhoyeovo emó'ú, itínovoke ya pahúnevo ne xanéhiko kutipóati, upánini ínixeá po'ínuhiko xâne itúkeovo kixovókuti hókone xanéhiko ákoti isóneú.

²² Vo'oku poéhane noíxea iyupánevoti kahá'a ne júdeuhiko. Kene ne ngerékuhiko, poéhane itóponea hána'iti exóneti, ene kahá'a. ²³ Itea hane koyúho úti xapa xâne Kristu yoko ivókinovovi kuruhúke. Enepora ihíkavoti íkoroko júdeuhiko, koane ínixoá ngerékuhiko itúkeovo hókone xâne ákoti aunáti isóneú. ²⁴ Itea xapákuke ne xâne iháxiupo Itukó'oviti hókea, enepone júdeuhiko koánemaka ne po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu, koati Kristu koyúho úti, enepone hána'iti xunako Itukó'oviti koíteovovi, évekoakumaka Itukó'oviti kouhupu'ikea ne hána'iti kó'exoneyeya. ²⁵ Vo'oku enepone itukeinovovi Itukó'oviti xoko Kristu, ínixeá po'ínuhiko xâne itúkeovo hókone xâne ákoti isóneú, koati hána'iti anú'ukea kó'exoneyeya ne xâne yara kúveu mêmum. Koáne enepone koekúti ínixonehikomaka itúkeovo muyá'iko Itukó'oviti, énomone yupihóvo anú'ukea xunako xâne.

²⁶ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, yokómomapihi kékunoe iná ihaxíkopi Itukó'oviti héki. Vo'oku ako axú'ina xâne hána'iti ihíhaxovoti, koane payásotihiko xepákukene, koane xe'exa íriku kalísoti kixoku koéxokexeokono. ²⁷ Itea hane noívoxoko ne Itukó'oviti xâne ínixeá po'ínuhiko xâne yara kúveu mêmum itúkeovo ákoti isóneú, motováti kóteyokeokono ne xâne hána'iti ko'ísóneuti. Koáne, motováti kóteyokeamaka payásotihiko yara kúveu mêmum, noívoxoxoá Itukó'oviti ne xâne ínixeá po'ínuhiko yara kúveu mêmum ákoyea xunáko. ²⁸ Kene ne iníxoneti ákoyea itúkokonoke, koane puvonéti, yóko'o ne koáti yupihóvoti kalíhuyea, enepohikone kutí koeti akó'oti, énomonemaka noívoxoko Itukó'oviti íkorohikea ne yupihóvoti xunáko, uke'éxopeati xunáko yoko itúkeovo teyonéti. ²⁹ Kixínoakeneye Itukó'oviti maka hákone oxéne iháyu'ikopeovo ne xâne nonékuke. ³⁰ Kene itínoe, yainovone kasása'iuvo Itukó'oviti vo'oku itukeinovovi Kristu Jesus. Énomonemaka poréxo ne Itukó'oviti itúkeovo úkeaku kó'exoneyeya úti koane kutí'inoke ponopóvoti úti yoko sasa'ípoti úti nonékuke. Énomonemaka kutí'inoke viteóvati ne pahúnevo úti, ³¹ maka akúteane koéku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti xoko kó'iyeku: “Enepone kahá'ati ápeyeya iháyu'iu ya xokóyoke, itúkapu itukeinoá Vúnae iháyu'iko” kôe.

2

Koeku yuhu Poúlu koyúho itúke Itukó'oviti xapa xâne

¹ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, yaneko ngoyuhópoineanoe ra ihíkavoti ukeáti xoko Itukó'oviti, haina kalísotinoe emó'úti ôriti éxeokono veínoam, koane hainámaka kuteáti koyúhoyea hána'iti ko'éxoneti yara kúveu mêmum veínombinoe ngoyúhoyea. ² Vo'oku ngoúsokone inzóne yanekóyoke ákoyeamo po'i énjokopike, ákoti itukapu koeku Jesus Kristu yoko ivókinovovi ya kuruhúke. ³ Yaneko ámbeyeko xepákukene, yupihóvo eómbea kutí ngó'iyeya xâne ákoti xunáko. Vo'oku ina njonóno'oko, koane hána'iti mbíkea, ininjoáti ákoyea índá indúkea ne itukéti. ⁴ Enepone ngxoku ngoyúhoyea, koánemaka ne ihíkavoti ngoyúhoipikenoe, ako akútea yuhu hána'iti ko'éxoneti ahúkoti koyúhoyea, itea koati iyúseoti ápeyeya njokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koánemaka xunáko. ⁵ Kó'inokeneye ngoyúhoyea, motováti ákoyea itúkapu vo'oku hána'iti exóneti itúke xâne yara kúveu mêmum kitípino Jesus, itea itúkapune vo'oku xunako Itukó'oviti.

Koéku ne kaná'uti exóneti ukeáti xoko Itukó'oviti

⁶ Itea kóyeane koyúhoyea úti koati hána'iti exóneti xapákuke xâne koukóponovoti ikéneke Itukó'oviti, enepohikone xâne úsotine ikéneke. Yoko ako akútea exóneti kuteáti itóponone xâne éxea yara kúveu mêmum. Hainámaka kuteáti éxone ne koati payásotihiko xâne yara kúveu mêmum, xâne ákotimo oríko uke'eyea xunáko. ⁷ Itea hara koyúho úti hána'iti exóneti ukeáti xoko Itukó'oviti ákoti exoáti mekúke, itea kouhápukovotine kó'oyene. Énomone ne úsotine isóneuke Itukó'oviti ukeátinekene tumúneke ápeyeya ra mêmum, kaha'aínoviti vitúkeovo hána'iti iháyú'uti nonékuke. ⁸ Yoko enepone hána'iti exóneti ngxínopikenoe, ako ápahuina xâne xapákuke ne payásotihiko yara kúveu mêmum iyukínovati isóneú éxea koéku. Eneponi

exâhiko, ákoni kurúhuxa ne koati êno hána'iti ihayú'iyuti Vúnae. ⁹ Yoko koati kuteâti ne yutoêti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Ako xâne noixoâti, ako kamoâti, ákomaka xâne itopónoati isóneu éxea koêku ne koekútihiko kousokinoake Itukó'oviti ne xâne ákoti omotóvo okovo Itukó'oviti” kôe. *Izâiya 64.4*

¹⁰ Itea kouhupu'ikinovea Itukó'oviti ya xunákoke Sasá'iti Omíxone ovo'ó koe'éviti. Vo'oku ako ápahuina koekúti ákoti exâ ne Sasá'iti Omíxone. Simóya ne hána'iti isoneútihiko ya xoko Itukó'oviti ákoti po'i exoâti, éxoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹¹ Kene xapákuke úti, uti xâne yara kúveu mêum, ako ápahuina éxoti isóneu po'i xâne. Poéhane únâe ne isoneúti exôa. Kúteanemaka koêku ákoyea éxoti isóneu Itukó'oviti ákoti itukapu Sasá'iti Omíxone. ¹² Yoko háina exóneti íhae ra kúveu mêum ko'ípara úti, itea koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ko'ípara úti, motovâti véxea koeku uhá koêti ne ikó'íparaxovike Itukó'oviti ya hána'iti seánakovi.

¹³ Énomonemaka koyúho úti xapa xâne. Yoko enepone yuhu úti, háina íhikaxovike xâne hána'iti ko'éxoneti yara kúveu mêum, itea íhikaxovike Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Koati xapákuke xâne ovo'ó koekumaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti kouhupu'ikea úti ne kaná'iti kixovókuti kouhupu'ikinovike nê'e. ¹⁴ Enepone xâne ákoti ainámapo xoko Itukó'oviti, ako namúka ne íhikauvoti ukeâti xoko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Kutí kó'inoá hó'e xâne ákoti isóneu. Koati ákoti exína isóneu, vo'oku áko'oyea ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ya xokóyoke kourápu'ikinoati. ¹⁵ Kene ne xâne kuri'ókovati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ínixoa ponóvoku ne uhá koeti koekúti. Itea xapákuke xâne ákoti ákoényea, ako ápahuina motovâti pónea isóneunoa ne xâne kuri'ókovati ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹⁶ Yoko énomone kuteâtimaka koêku ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Ako itopónoti éxea isóneu Itukó'oviti. Ákomaka motovâti enékea” kôe. *Izâiya 40.13*

Itea anéye ne isóneu Kristu xoko úti, uti kutipoâti.

3

Ovóxehiko Itukó'oviti

¹ Kene itínoe mbo'ínu xoko Jesus, koati metokeâti kutí ngíxeopinoe yunzó'ixoti xâne ákoti kuri'ákapa ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Ngónoko kutí ngíxeopikonoe yuhó'ixoti xâne hokotí'iko koêkuti áha kíxeova, koane kuteâti kalivóno ávoti koati éxone ikéneke Kristu. ² Enepone ngixoku ínzikaxepinoe yanekóyoke, hane ínzokoa kuteâti koeku leite níkaxeokono ne inámatiko kalivóno ávoti íta níkea xúnati níkokónoti. Vo'oku eneponi akutéa koati níkokónoti, níka úsotine xâne, ákoni íteanoe. Yoko anéyeiko ávovea itea, vo'oku itínoe xâne hokotí'iko koêkuti áha kíxeova. ³ Koeku ápeyea xâne xepákukenoe ixómoti iyókovo ítukevo po'ínuhiko xâne koane po'é'ainoa isóneu vo'ókuke, koane koeku ápeyeamaka xâne ixómoti orixókoko, háina'íkopo itínoe xâne hokoti koêkuti áha kíxeova? Enepone kixeku itíkivonoe, ákoikopomaka kutí ákoe kixóvoku xâne ákoti ainámapo xoko Itukó'oviti?

⁴ Koeku ápeyea xepákukenoe ixómoti koyê: “Undi hokoti Poúlu” koyêti. Kene po'ínuhiko: “Undi hokoti Ápolu” koyêti, ákoikopomea iyúsea itíkivonoe kutí koeti xâne ákoti ainámapo xoko Itukó'oviti?

⁵ Kutí'íkopo íkitixavi, úndi yoko Ápolu? Pohúneteoxo uti ovoxe Itukó'oviti koyuhó'iyea emó'u, enepone kitíponenenoe. Yoko póhutihiko ovóxe, anêko itukexeake Itukó'oviti. ⁶ Kutí koe undi noâti ne emó'u Itukó'oviti koeku ngoyúhoyea xepákukenoe. Ina keno'óko Ápolu ingénepoke ixómoti ovo'íkoa. Itea poéhane Itukó'oviti porexôa ukóponea ne itukéti. ⁷ Iyúseoneikopo ákoyea itúkapu vo'oku noâti, koane vo'oku ovo'íkoati kutí'inoke apêti êho, itea poéhane Itukó'oviti porexôa ukóponea ne itukéti. ⁸ Enepone noâti koâne ne ovo'íkoati, kutí'ikokone nonékuke Itukó'oviti. Yoko póhutihiko ko'ítuketi, apêtímo námoepo. Hanemo exôa koêku ne námoepo, kixoku ko'ítukeya. ⁹ Vo'oku uti kaha'íneati ne Itukó'oviti ya itukeke. Kene kutí koe itínoe isane Itukó'oviti. Kutí kénoemaka péti koéxepoe Itukó'oviti.

¹⁰ Ya hána'iti seánakonu Itukó'oviti, pórëxonu inúnjinoa yoko indúkinoa poéheve ne itukéti, kuteâti koeku koexépukoti péti mbiú kixóati itúkea ituke. Ina keno'óko koukóponoati ne itukéti ndúriu. Yoko póhutihiko ko'ítuketi, konókoti kóhiyanayea kixoku ko'ítukeya. ¹¹ Vo'oku ako yusíka ípiheokono po'i poéheve ákoti itukapu koukópono ne turiútiye. Yoko enepone poéheve ne itukéti ngíxone, énomone ne Jesus Kristu. ¹² Xapákuke koukóponoati ne itukéti, anêko mbiú kixóati ko'ítukeya kuteâti koeku xâne iko'ítukexoti únatinoe koekúti kuteâti ôro, péhu yoko uhé'ekotinoe uhá'iti mopôí yane koéxepoe. Ina apémaka kuteâti xâne veinoâti koekúti ákoti koati unátiyea, kuteâti tikóti, hí'e yoko tuti exáte. ¹³ Yoko póhutihiko ko'ítukeinoti Itukó'oviti, urapú'itinemo kixoku ko'ítukeya yaneko káxe aukápapu ne Vúnae Jesus Kristu. Yúkumo veínokono kouhupu'ikeokono kixoku ko'ítukeya ne póhutihiko xâne. Énomonemo kouhupu'íkoa itúkeovo kuteâti xâne veinoâti hí'e ne ko'ítukeya, áko'o itúkeovo kuteâti xâne veinoâti ôro. ¹⁴ Enepone kixoku ko'ítukeya ne póhutihiko xâne koukóponoti ítuke Itukó'oviti oúkeke ne poéheve, enepo akutéa kixovókuti ákoti itá yúku oró'okea, apêtímo

námoepo xoko Vúnae. ¹⁵ Itea enepo akutêa kixovókuti oro'ókovoti, hána'itimo évonevo, itea kóyeane mo koíteava Itukó'oviti neko xâne, upánini kuti koetimo huvokó kixópoti yúku íteovomo. ¹⁶ Ákoikopo yéxanoé itíkivo sasá'iti óvoku Itukó'oviti koane itúkeovo ovo'ó koépitinoe ne Sasá'iti Omíxone? ¹⁷ Enepo áva xâne kotohíneati ne sasá'iti óvoku Itukó'oviti, itukópinoatimo Itukó'oviti ésa'i ne ituke, vo'oku koati sasá'iti ne óvoku Itukó'oviti. Yoko koati itínoe ne sasá'iti óvoku Itukó'oviti ngxíone.

Haina exóneti íhae xapa xâne yara kúveu mêum koitóvovi

¹⁸ Hákoikopo yaupú'ikopovo. Koèkuti xâne xepákuke inixópovoti itúkeovo koati ko'éxoneti xapa xanéhiko yara kúveu mêum, haina énomone ne koati kaná'uti exóneti nonékuke Itukó'oviti. Motovâti itóponea xâne ne kaná'uti exóneti, konókoti usó kóyeyea iníxeokono itúkeovo ákoti isónevu ya nonékuke xanéhiko yara kúveu mêum. ¹⁹ Vo'oku enepone exóneti, opósiu xanéhiko yara kúveu mêum, ako itúkoake Itukó'oviti, kuteâtímaka kó'iyeva ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Enepone hána'iti ko'éxoneti xapa xâne yara kúveu mêum, koati éxone veyópinoá Itukó'oviti íkorokopea” kôe. ²⁰ Epó'oxo hara koémaka po'íke: “Éxoa Itukó'oviti oveâti isóneuke ne hána'iti ko'éxoneti yara kúveu mêum, itúkeovo ainóvoti isoneúti ákoti itúkovo” kôe. ²¹ Hákoikopo íheyú'íko koèkuti xâne keyuhóati itúkeovo énomone hekónoe. Vo'oku uhá koeti koekúti, ainovo pónepike Itukó'oviti ²² yusíkoti itúkeovo úndi, undi Poúlu, áko'o Ápolu, áko'o Péturu. Kúteanemaka koeku uhá koeti ovâti ra kúveu mêum, koáne ne yápeyiko yara kúveu mêum, koáne ne pihépi xoko Itukó'oviti. Kúteanemaka koèku ne koekúthiko apêti kó'oyene, koánemaka koekúti keno'ókotikomo ikénepoke. Aínovone pónepike Vúnae. ²³ Yoko Kristu itíko Yúnae. Kene Itukó'oviti, enepone payásoti ya uhá koêti, énomone itúko Únae ne Kristu.

4

Koèku ne páhoehiko Kristu koyuhó'iyéati emó'u

¹ Konokoâti éxea xanéhiko vitúkeovo pohúnetai ovoxe Kristu, úndi yoko po'ínuhiko ko'ítuketi ituke Itukó'oviti. Kovóxevi Itukó'oviti koyúhoyea úti xapa xâne ne ihíkavuti íhae xokóyoke, ákoti exákana mekúke. ² Yoko póhutihiko ovoxéti, konókoti itúkeovo kuvovónetai úsexeamo ne páhoenokono itúkeá. ³ Yusíkoti iníxinoe kó'iyeaneye ne ngo'ítukeino Itukó'oviti, áko'o ákoyea ákoeneye, yusíkotímaka itúkeovo po'ínuhiko xâne koené'eye isóneunonu, ako mbepákexina inzónevu nê'e. Muhíkova inzóneupinovo, ákomaka nguvápa nê'e. ⁴ Kaná'uti ákoyea ápahuina váhere koekúti njé'onone inzóneuke, itea kóyeane ákoyea ongóyuhó tokópeovoxo uhá koeti índuke, vo'oku poéhane Itukó'oviti motová koyúhoyea tokópeovoxo, áko'o ákoyea. ⁵ Hákoikopo itíkivo xâne húketai isóneuno po'ínuhiko xâne, iníxeâti ákoyea aináti ituke koeku ákoyea koati yéxi koèku, vo'oku haina kaxénane yúhoikopeokono xâne. Itea aukápapune ne Vúnae, ínamo kauhápu'íka ne koekúthiko itukókonoti hahákutike, ákoti po'í exoâti yara koeku kó'oyene, koane énomonemako koughápu'íka itukóvotiye ne isoneúthiko oveâti isóneuke ne póhutihiko xâne. Yane íhayú'íkoatimo Itukó'oviti ne póhutihiko xâne kuteâti motókeyea íháyú'íkeokono.

Saya'íkoa Poúlu ne íhae Koríntu

⁶ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, enepora koati ânja énjokeopinoe yara yúndoe, ínzokoa ngxixoku indúkeovo koánemaka kixoku itúkeovo Ápolu, motovâti itúkeovo koeku úti koughápu'íkinopea kixó'ekone ne yutoéti koêti: “Konókoti itúkeovo yutoéti emó'uke Itukó'oviti hokokóno, enepone íxikó'okoviti ákoyea kapáyasaka úti ne po'í xâne koeku ákoyea vitúkoake ne po'ínuhiko” koêti. ⁷ Hainá'ikopo kehá'ati íkitixapivo únati ya po'ínuhiko xâne? áko'o ápeikopomea yéxone itíki ákoti itukapu pónepike Itukó'oviti. Ako kalíhuina. Yoko itukovo ke'ípáratí, ná'íkopo koeti kepáyasokinovo kutí'iyea ítepónoati ya xinákoke?

⁸ Inípno iséneupinovo kuti ké'iyi ákotine nókone ikéneke Itukó'oviti, inixépovoti itéponine uhá koeti ahá'inopi Itukó'oviti, koane itéponinemaka itíkivo náti ya xoko Kristu! Yoko ako'ópo vinixápapu, úndi yoko po'ínuhiko ápostulu! Ehá'ani netíxixo kuteâti iséneupinovo, motovâtímaka kahá'ineyeopi úti xoko Kristu, úndi yoko nza'íne itukeke Itukó'oviti. ⁹ Itea ya undíke, énja itúkeovo Itukó'oviti porexó'ovi vitúkeovo okoti koati íkenétike ya uhá koeti xâne, uti ápostulu, uti páhoé koyúhoyea emó'u. Kutí koe uti iká'aeti iyonókonoti xoko koépekokonoku, koeku komómoponea uhá koeti xâne ovâti ra kúveu mêum, koánemaka ánju íhae vanúke, enepohíkone ovoxe Itukó'oviti. ¹⁰ Vo'oku hókea uti Kristu, uti ápostulu, koati uti xâne inixónetai ákoyea isónevu. Kene inípnoe itínoe, koati inixépovoti itíkivo ko'éxoneti ikéneke Kristu! Utímaka xâne inixónetai ákoyea itóponone koane ákoyea xunáko, uti ápostulu. Itea inípnoneo, koati inixépovoti itíkivo hána'iti itóponone ikéneke Kristu koane éno xináko, íkitixapovotímaka koati teyonéti! Kene úti, uti puvonéti. ¹¹ Enepora úti, uti ápostulu, tukú koeti kó'oyene, uti épeu hímakati koane úne. Ye'ékonomaka ipúpa'íxea vípovo. Utímaka yehepóke'exokuti. Ákomaka koati vóvoku. ¹² Vivókoponovomaka ko'ítukeya úti, vitúkoti ésa'í nókone úti. Enepo

vihakókono, ako vitúkapinga ésa'i ne ihakó'oviti, itea vépeminóa unako koêku xoko Itukó'oviti. Enepo vikoítaponokono kotíveti, vítoa tarú'uxea uhá koêti. ¹³ Enepo apê itukó'heoti koeku úti, itupa'ii kíxoa yumópea úti, voposíkoti unátipinokoko visóneu. Tukú koeti kó'oyene, ya isóneunovi xanéhiko ákoti éxa Itukó'oviti, uti kuteáti sipurákineti, uti ápostulu. Uti kutí koeti koekúti kuréti yupihóvoti kótirinayeokono.

Enékoa Poúlu ne íhae Koríntu

¹⁴ Haina ngahá'ati ngóteyokeopinoo ngixínopikeneye yara yúndoe, itea enengópiti vo'oku kutí ngixópinoo koati nje'éxaxapa ákoti omotóva ongóvo. ¹⁵ Yusíkoti yupiíheovo enó'yiea ihákaxopiti ikéneke Kristu, itea poéhaxo ne itukópitinoo xe'éxaxapa. Yoko énomone ra yuhó'ixopiti, vo'oku undíne koyuhó'inopi koeku Kristu Jesus enepo iná kitipóa. ¹⁶ Injiko'okopinooeko héki ngixoku nzókea Itukó'oviti. ¹⁷ Énomonemaka kutí'ino mbahúkínopitinoe Timóti, enepone po'inu úti xoko Jesus, enepone kutí ngixonemaka nje'éxa ákoti omotóva ongóvo. Koati kuvovóneti nê'e, yuixóvoti ko'ítukeino Vúnae, koane huvó'óxopitinoemo puyákoponeova yokóvo ne ngixoku nzókea Kristu Jesus, kuteátimaka ínzíkaxea ya uhá koeti yónongu ya póhutihiko imokóvokuti nzímoku.

¹⁸ Anéko xáne kapayásokopovoti xepákukenoe po'okoátihiko ákoyeama naínjapanapinoe. ¹⁹ Itea ákomo áxu'íkene, noinjóponopitinoemo enepo itukapu ahá'inonu Itukó'oviti. Yane enjótimo ápeyea xunáko neko kapayásokopovoti itúkeaxo kuteáti neko yúho, áko'o itúkeovo pohúneti koyuhóheoti ákoti xunáko itúkea. ²⁰ Vo'oku enepone vitúkeovo xanena Itukó'oviti yonóvoti natíxokuke, haina pohúneti koyúhoyea úti, itea konókotí ipúhikea xunako Itukó'oviti ya kíxoku vitúkeovo. ²¹ Kutí'íkopo kehá'anoé? nzímea xepákuke orínjeopimo? áko'o itupa'ii ngixeopimo kuteáti koeku xáne ákoti omotóvopinoo okóvo.

5

Koeku xáne kutípiti Jesus koesáyu'ixoti kíxoku itúkeovo

¹ Koati apéti koyuhópitinoo ápeyea xáne xepákukenoe ákoti saya'íkapeapa ne úhepune mýyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno. Yoko enepora ákoyea káyusea kíxoku itúkeovo, koati yupihóvoti koêku, ákotimaka kámeaku úti kuteáti, muhíkova xapa xáne ákoti éxa Itukó'oviti. Hane ngíxo vo'oku ápeyea ixómoti kapíne énoxaka. ² Yoko ínepenooe, uhepee kóye iséneu! Ako kalíhuina ikétivexinoe iséneuke ne váhere koekúti xepákuke. Mani kenokoátinoe ikétivexi, motováti kópuhikeokono xepákuke ne yupihóvoti váherexea ítuke. ³ Kaná'uti ángo'oyea yáko xepákuke, itea ya isoneútike, kóyeane kutí kó'yiea ambéti xepákuke. Epó'oxo ngoyuhó'inopitine inzóneunoa kutí'yiea ambéti ya: Koati pahukóvoti ne kíxotíneye ítuke. ⁴ Hara ngixópinoo ya íhake Vúnae Jesus: Enepo he'uxínapa ra koekúti, kutí koetimakamo ambéti xepákuke, koane apétimakamo xunako Vúnae Jesus youúkeke. ⁵ Yane képuhika xepákuke ne ákoti ikatívéxa isóneuke ne váhere ítuke. Kiri'akamaka Satánae komóhiyea mýyo, motovátimo eópea itúkeovoxo koati pahukóvoti koane kóyuseopeovomo, motovátimaka ápepeamo xapákuke ne kasása'iuo Itukó'oviti yaneko káxe aukápapu Vúnae.

⁶ Ako aúnnati ne iséneupinooe, ikítixapovoti xáne koati únati kóyeku ikéneke Vúnae ákoti konokínovopitinoe. Ákoikopo yéxa koêku ne pahunévoti itúkeovo kuteáti kalihú koeti kohiyákopeti páum heú kíxeya kohiyakea ánahi? ⁷ Kiríkapaikopo ne uhá koeti kúxoti kíxeku ítíkivo, enepone kutí koeti kohiyákopeti xepákuke, motováti ítíkivo inámati masa ákoti kohiyákoati. Yoko énomone kénenoeye koeku itúyopea ne pehúnevo. Vo'oku enepone Páskoa, usóne kíxó'ekone xoko úti koeku ivókinovovi Kristu, enepone kutí kíxonéti kali xe'éxa su'úso koépeuti ya Páskoa, ésa'i itúyopea pahunévoti. ⁸ Vokóyuineikopo kuteáti koêku ya kaxena Páskoa. Itea enepone kíxoku kóyuiyea úti, ako yusíka itúkeovo ya íkoti kíxoku vitúkeovo, enepone kutí koeti kohiyákopeti. Énomone ne váherexea vitúkeino po'inu úti yoko po'ímaka váhere vítuke. Itea hara vítúka kíxoku kóyuiyea úti, vitúkeovo xáne ákoti semekékexa, koane pónea uti kíxoku vitúkeovo. Énomone akútea ne osó'iuti páum ákoti kohiyákoati, koyuípeti ya áyui Páskoa.

⁹ Ya po'íke yúndoenopi yanekóyo, mbahúkopinoo ákoyea yánahixapa ne xáne ákoti kayúsea kíxoku itúkeovo, kapíneta ákoti itukapu koati múxone. ¹⁰ Itea haína xáne yara kúveu méum ákoti éxa Itukó'oviti ne ngíxo, enepohikone kapíneta ákoti itukapu koati múxone, koáne ne xáne ixómoti ipupákino isóneu kahá'ayea enó'yiea tíúketina, yóko'o ne ómevoti, koánemaka ne xáne kuvóvoti sánduhiko. Vo'oku eneponi itukápahiko ne xáne yara kúveu méum ákoti éxa Itukó'oviti ne ngíxo, mani konokoáti ipíhikopi ra kúveu méum motováti ákoyeani yánavakaxapa. ¹¹ Itea hane itukóvo ne xáne ngixínopikeneoe ákoyea yánavakaxapa, enepone koyúhoti itúkeovo po'inu úti ya xoko Jesus, itea kóyeane váherexea kíxoku itúkeovo. Énomone ne kapíneta ákoti itukapu koati múxone, koáne ne ixómoti ipupákino isóneu kahá'ayea enó'yiea tíúketina. Énomonemaka ne xáne kuvóvoti sánduhiko, koáne ne váherexokenati yuhó'ino po'inu xáne,

koánemaka ne kohíhikenati, yóko'omaka ne ómевoti. Xâne koetíneye kixoku itúkeovo koyúhоти hókea Jesus, muhíkova íniki hako kalihú'ina.

¹² Hainá'ikopo xâne ákoti itukapu po'ínu úti xoko Jesus ngónoko énjokea itúkeovo pahukóvoti koane nzayá'ikea. Itea enepone po'ínu úti xoko Jesus, hainápo koati konokoáti yéxoki itúkeovo pahukóvoti koane seyá'iki. ¹³ Kene enepone xâne ákoti itukapu po'ínu úti xoko Vúnae, Itukó'ovitimo exóa kixoa ku nê'e. Képuhikapaikonoe ya xepákuke ne vaheřéxoti itúke.

6

Nókone kó'iyea apé évotikokoke ne kutípotihiko Jesus

¹ Enepo apé yévotikokoke, ákonoemea tíyapana yómikoko yuhoíkovokutike nonékuke xâne ákoti asasá'í itúke nonékuke Itukó'oviti? Na koeti ákoino yámanoe nonékuke po'ínu úti, kasása'iupo Itukó'oviti, motováti enékeokono? ² Ákoikopo yéxanoe itúkeovomo úti, uti kasása'iupo Itukó'oviti yuhoíkopamo ne xanéhiko yara kúveu mémum vo'oku kixoku itúkeovo? Koeku itúkeovomo énomone yihoikopo, na kíxeaye ákoyea yéxanoe kíxeaku ne kalíhuti koekúti xepákuke? ³ Ákoikopomaka yéxa itúkeovo utímaka yuhoíkopamo ne ánuhiko íhae vanúke, enepohíkone ovóxe Itukó'oviti, vo'oku kixoku itúkeovohiko? Ínapomo hako yexoánoe kíxeaku kíxekuxi ne kalíhuno koekúti hiko kuteáti tokópone úti itukovo káxe. ⁴ Itea enepo apé koekúti kuteáti, hane iyénoanoe xoko xâne ákoti itukapu xanena Itukó'oviti, enepohíkone ákoti yána égerejake. ⁵ Ákoikopo ápahuina xâne ko'isóneuti xepákukeno motováti enékeopinoe, itínoe kutípoti Jesus? Metókeanoe enepo kateyákapi ra yúnzo! ⁶ Ya koékuni yómi ne koekúti xapa xanena Itukó'oviti ya égerejake, ponó kixékokono yuhoíkovokutike enepo apé kixékokoku, yomokókoti nonékuke xâne ákoti akutipone Itukó'oviti.

⁷ Póhutine ápeyea kixékokokunoe, iyúseo ápeyeako hána'iti nékone ikéneke Jesus. Mani unatíne sikovó k'é'iyi apé vaheřéxinopiti itúke. Manímaka unatíne yévo kivo vo'ókuke. ⁸ Itea ya koékuni k'é'iyineye, ainovó koe itínoe vaheřéxinoe itúke ne po'í xâne. Ainovó koe itínoemaka koesáyu'ixo koeku po'ínu xâne. Yoko ínipoeno itúkeovo koati pe'ínuhiko xoko Jesus ne kixeneye. ⁹ Ákoikopomea yéxa ákoyeamo yanapa natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke ne xâne vaheřéxoti itúke? Hákonoe yaupú'ikopovo yará'a, vo'oku ákomo pihápaya ne xâne koesáyu'ixoti kixoku itúkeovo, kapíneti ákoti itukapu koati múxone, koánemaka ne xâne kuvóvoti sánduhiko. Áko'omakamoya ne xâne aupú'ikoti múxone, kapíneti múxone po'í xâne. Kúteanemaka koékuni ne hóyeno senoxóvoti, koánemaka ne hóyeno ikoyénoxovoti po'ínu hóyeno. ¹⁰ Áko'omakamoya ne ómевotihiko yoko xâne ípupákinoti isóneui kaha'áyea enó'iyea tíkúetina, koane kohíhikenati. Kúteanemaka koeku xâne yómoti vaheřéxino emó'u po'ínuhiko xâne, yoko xâne yómoti hú'uxea itúkevo po'í xâne. Ákomo yanápahiko natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke kuteáti nê'e. ¹¹ Yoko ápe nóvo koetíneye kixoku itúkeovo xepákuke. Itea kó'oyene, itínoe kasasá'uti, itínoemaka haxakínovoti Itukó'oviti itúkeovo xanéna, koane penópopovone nonékuke Itukó'oviti vo'oku itúkeinovi Vúnae Jesus Kristu koánemaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti.

Íháyu'ikeokonoke Itukó'oviti ra koxe'u úti

¹² Koékuti íninjone unátíyeya indúkea, motóva indúkea. Kaná'uti nê'e, itea haina uhá koeti koekúti porexó'ovi unako koeku úti. Kaná'uti motó'iyeeva indúkea koékuti íninjone unáko indúkea, itea kóyene ngóhiyanayeovo, mará'inamo áyanzikapa indúkea, hákonemo indóa nguríkea. ¹³ Enepone níkokónoti, ápeino vo'oku íhaku níka úti. Kene enepone íhaku níka úti, ápeinomaka vo'oku níkokónoti. Itea apétimo hunókoku nê'e, vo'oku koékutimo káxe, uke'éxomatimo Itukó'oviti ne koekúti hiko kuteáti. Itea pó'iti koékuni ne muyo úti. Haina apeínoti kapinehi kíxea úti ákoti itukapu koati múxone úti, itea hane ápeino itúkeovo íháyu'ikovepo Vúnae, yoko ovo'ó kó'iyeevimaka Vúnae. ¹⁴ Itukó'oviti, enepone koexépukopati ne Vúnae Jesus ukópea xapa ivokóvoti, koexépukopatimakamo ra koxe'u úti ya xunákoke.

¹⁵ Ákoikopo yéxa itúkeovo itúke Kristu ne miúyo? Mani'ikopomea motováti iyóneam ne itúke Kristu xoko senohí kóeti, mborexoáti ikó'itukexea senohí kóeti? Áko kalíhuina! ¹⁶ Ákoikopomaka yéxa itúkeovo póhutipone múyo ne hóyeno xoko mohíti sêno enepo yuhó'ixoa? Koati kaná'uti kó'iyeaneye, vo'oku hara kóe emo'u Itukó'oviti: "Póhutipone múyo ne pi'áti" kóe. ¹⁷ Kene koékuti kuri'ókovoti Vúnae Jesus, koati póhutiponemaka xokóyoke.

¹⁸ Yahíkuxipa ne pahunévoti kuteáti nê'e, enepone ákoyea sayá'ikapeapa xâne ne úhepune múyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno. Vo'oku uhá koeti koékuti po'í kó'iyeeovoku pahúnevo xâne, haina muyó'okoke itúkeokono ne pahúnevo. Itea enepone xâne ákoti saya'ikapeapa itúke kuteáti, koati muyóne itúkino váhere. ¹⁹ Ákoikopomaka yéxa koeku miúyo itúkeovo óvoku ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone ovo'ó koépitinoe, páhoenopimaka Itukó'oviti? Hainá'iko itínoe exópo koékuni, itea énomone exo kékú. ²⁰ Vo'oku kohépiti ne yésa'í póreupo Jesus. Yusikóneikopo itúkeovo íháyu'ikovepo Itukó'oviti ne miúyo.

7

Yuhó'inoa Poûlu ne íhae Koríntu vo'oku kazaméntu

¹ Kuteáti neko yépeponukenoe yítóeke, hara koe inzóneunoa: Enepone ákoyea okóyeno ne hóyeno, unati nê'e, haina váhere. ² Itea vo'oku ú'uso kóyeyea ákoyea sayá'íkapeapa xáne ne úhepune mûyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno, unatíne ápeyeya koati yêno ne póhutihiko hóyeno koánemaka íma ne póhutihiko sêno. ³ Enepone koyénoti, ako yusíka ákoyea itúkina úhepune mûyo ne yêno, vo'oku koati ko'ímainokene ne sêno. Koánemaka ne sêno, ákomaka yusíka ákoyea itúkina úhepune mûyo ne íma. ⁴ Vo'oku enepone ko'ímati, ako yusíka poéhayeane akahá'a, ina itukína áha ne íma, itea kahá'ayea íma exoámaka. Kúteanemaka koêku xoko hóyeno apêti yêno, haina poéhayeane akahá'a exôa, itea kahá'ayea yêno exoámaka. ⁵ Hako kema'âyikokoa nê'e, poéhane itukapu kutikokó koinoáti iséneu ákoyea itíka ya kúveu ye'á koeti káxe, vo'oku kehá'ayi yíxivoxo itíki orásauum, ítínoe pí'áti. Itea hákomaka yupihovó kixeánoe kéxu'ikenexi, mará'ínamo híxápapi Satánae, enepo hako'óne itêa ne ákoyeanoe itíka.

⁶ Enepora yúnzo, pohúneta enjókopitínoe inzóneunoa, kene haina páhoenopi Itukó'oviti ké'yineye. ⁷ Ya inzóneunoake, maní únateexo akutêa ngoêku ákoyea yênom ne uhá koeti hóyeno. Itea anêko kíxoaku Itukó'oviti ne póhutihiko xáne. Yoko ako akútíkoko koeku uhá koeti xáne. Pó'iti koeku po'ínuhiko koánemaka po'ínuhiko.

⁸ Kene ya xoko ávoti múxone yoko xoko ivokóvoti múxone, íninjo unátíyeya kóyeyeane kuteáti ngoêku. ⁹ Itea enepo hakó'o itoáhiko, unatíne opósikea múxone yaneko ixómoyea kóxuna'ixovo itúkeovo itoáti.

¹⁰ Kene xoko apêtine múxone, anéye páhoenoa Vúnae itúkea, kene haina pohúneta inzóneunoa. Énomone ne ákoyea yusíka kuríkea íma ne ko'ímatine. ¹¹ Itea itukovo kurikoátine, konókoti póhuxeovo ákoti okó'ímapo, áko'o aúkopeovo xoko íma. Kúteanemaka koêku ne hóyeno koyénoti, ako yusíka kuríkea yêno.

¹² Kene ya xoko po'ínuhiko, ako yuhu Vúnae Jesus vo'ókuke, itea hara kôe inzóneunoa: Enepone po'ínu úti xoko Jesus apêti yêno ákoti akutípo Jesus, ako yusíka kuríkea itukapu úhepeti isóneun yêno óvoheixea xokóyoke. ¹³ Kene ne sêno apêti íma ákoti akutípo Jesus, ákomaka yusíka kuríkea, koeku úhepeyeya isóneun íma óvoheixea xokóyoke. ¹⁴ Vo'oku xoko sêno kutípotine Jesus apêti íma ávoti háka Jesus, haina koekúti ákoti asasá'i xoko Itukó'oviti ne itúkeovo komuxónekokoti, ínapo okonóko kotóhineopea itúkeovo komuxónekokoti. Koati sasá'iti, vo'ókuke ne yêno kutípoti Jesus. Kúteanemaka koêku xoko hóyeno kutípotine Jesus apêti yêno ávoti háka Jesus, kóyeano itúkeovo sasá'iti xoko Itukó'oviti ne itúkeovo komuxónekokoti, vo'ókuke ne hóyeno kutípoti Jesus. Enepo hákoti koené'eye, ákoni asasá'i ne xí'ixaxapa, ítínoe apêti múxone ávoti háka Vúnae. Itea koati kaná'uti itúkeovo ainóvoti sasá'iti ne xí'ixaxapa. ¹⁵ Kene xáne ákoti akutípo Jesus, enepo hákoti kahá'a óvoheixea xoko múxone kutípoti Jesus, unatíne pihópea. Koené'eye, ákone okónokoa po'ínu úti xoko Jesus, áko'o mokexa úti ísu'okeovoiko múxone, vo'oku iháxinopikenenoe Itukó'oviti héki, kaha'áinopiti yóvoheixi kásatike isoneúti. ¹⁶ Vo'oku ako yéxa, ítínoe sêno, ítimo ne íme hokópea Jesus enepo yakamá'a óvoheixea xikóyoke. Kúteanemaka koêku ítínoe hóyeno, ako yéxa ítimo ne yíno hokópea enepo yakamá'a óvoheixea xikóyoke.

¹⁷ Enepone póneake Itukó'oviti kó'yeya ne póhutihiko xáne iná ihaxíkoa hokópea, énomoikone ákoeneye péhutínoe. Koati énomone koéneye mbáhoeno xanéhiko ya uhá koeti koêkúti imokóvokúti yónongu. ¹⁸ Enepo áva xáne xepákuke sirkunsidá koetíne tumúneke iháxíkea Itukó'oviti, hako yonôa isóneun ípokeovo, únatine kuteáti kóyeku. Kúteanemaka koêku enepo áva xáne ákoti sirkunsidá akôe tumúneke iháxíkea Itukó'oviti, únatine kuteáti kóyeku. Hako yonôa isóneun. ¹⁹ Vo'oku enepone sirkunsidá kó'yeya xáne, koáne ne ákoyea sirkunsidá ákoe, ako ítópoinovike nê'e. Itea hane konokóvovo xoko úti vitúkea páhoenoví Itukó'oviti. ²⁰ Póhutihiko xáne, ákoyeneye kuteáti koêku iná ihaxíkoa Itukó'oviti hokópea. ²¹ Itukovo iti akaúti iná ihaxíkopi Itukó'oviti, hako yonôa iséneu vo'ókuke. Itea imihé'aka yoxéne ítívoa ne ítíkivo akaúti, únatimakaya. ²² Vo'oku enepone akaúti iháxiu Vúnae hokópea, koati ítóvotine xoko Vúnae, koeku ákoyeane itukapu ákau váhere kixovókúti. Kene enepone xáne ákoti itukapu akaúti iná ihaxíkoa Vúnae hokópea, ovóxepone Kristu kó'oyene. ²³ Koati porexópovotine ésa'i ne keítivokononoe. Ákoikopo yusíka itúkeovo xáne yara kúveu mêm exêa kêku, kutí'yeya ítínoe ákau. ²⁴ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, kuteáti kêku iná ihaxíkopi Itukó'oviti hekópi péhutínoe, énomoikone yákoene ikéneke Itukó'oviti.

Enékeokonoke ne ávoti múxone vo'oku kaxena kotíveti koekúti

²⁵ Kene ne árunoehiko ávoti íma, ako yuhu Vúnae Jesus koêku rá'a ya páhoenovike vitúkea. Itea ngoyuhó'inopeatínoe inzóneunoa, undí xáne motokeáti kúveovokono isóneunoa vo'oku seánakonu Itukó'oviti. ²⁶ Íninjoa unátíyeya kóyeyekone kóyeku ne xáne, ákoti apasíka múxone, vo'oku tiú'ítine ra káxehiko símokune úti. ²⁷ Itea itukapu apêtine yíno, hako kirikôa. Kene

itukapu ávoti yîno, hako yoposíko kéyenoyi. ²⁸ Itea enepo yokoyéno, ákomo pehúkapu. Koánemaka ne árunoe, enepo oko'îma, ákomo pahúkapu. Itea kóyeaneo enó'íyeya tiú'ti koekúti vékokuhiko ne komuxónekokoti. Yoko mani anjá'inopinoe ákoyea vika tiú'ti koekúti.

²⁹ Koati ngxópitinoe, itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, ákoyeanemo axú'ina kaxena úti motó'íyeevaku ko'ítukeino uti Vúnae. Konókotikopo kutí kó'íyeya ákoti múxone ne apèti yêno, motovâti yúxeovo itukexeake Vúnae. ³⁰ Hainámaka póhutinehiko nè'e ngxíxo, itea kúteanemaka ne ikaxú'itihiko okóvo. Hako itukovo énomone yónoheixo isóneuo, itea kutí ákoe ákoti aikáxu'i okóvo. Koánemaka ne xâne elóketi okóvo, hako itukovo énomone yónoheixo isóneuo, itea kutí ákoemaka ákotihiko aelóke okóvo. Kúteanemaka ne vanéxotihiko, hako itukovo váneuo yónoheixo okóvo, itea kutí ákoe ákotihiko váneuo. ³¹ Epó'oxo koékuti kixovókuti yara kúveuo mêm viko'ítukeu, hako itukóvo énomone yúxovoxo úti, itea kutí ákoe ákotimaka itukapu viko'ítukeu. Vo'oku enepora uhá koeti noíxone úti yara kúveuo mêm, ákomo oríko uké'eyea.

³² Yoko enepora koâti anjá'inopinoe, énomone ákoyea ixomo ipúpakina iséneuo ne kixovókuti yara kúveuo mêm. Vo'oku enepone ákoti múxone, koati apèti oxéne yúxeovoxo itukexeake Vúnae, oposí'ixoti kixoku ikó'elokexea okovo Vúnae. ³³ Itea enepone apètine yêno, koati kixovókuti yara kúveuo mêm yónoheixo isóneuo, koeku opósí'ixea kixoku ikó'elokexea okovo yêno. ³⁴ Énomone pi'á kó'ino yónoheixoku isóneuo.

Kene ne sêno ivokóvoti îma, koánemaka ne ávoti îma, koati motovâti yúxeovo itukexeake Vúnae, koane kuri'okeovo Vúnae, herú kixoti isóneuo koane múyo itúkeovo sasá'iti ikó'ítukeu Vúnae. Itea enepone ko'ímâti, koati kixovókuti yara kúveuo mêm yónoheixo isóneuo, vo'oku opósí'ixea ikó'elokexea okovo îma.

³⁵ Ngixínopikeneeye, ngahá'ati nzuvó'oxeopinoe, kene haina ngahá'ati indópeopi. Koati ngaha'ainopiti péni kixeku itíkivo. Ngahá'amaka nzuvó'oxeopinoe itíkivo haxakínovoti ituke Vúnae, ákoti po'í yónoku iséneuo.

³⁶ Kene ne homoêhou kahá'ati itúkea kuteâti ne yunzómeku, itea puvâti itúkeovo tiú'itino noívana enepo hákoti okoyéno, vo'oku pihínone anú'ukea kuteâti yé'akeye xoénaena mani ko'ímâyeya, epó'oxo inixá homoêhou kónokea koévesekea kene inúxoti yuhó'inoa, koane akahá'aiko kóyenoyea, ako koêku. Motóva kóyenoyea, ákomo pahúkapu. ³⁷ Itea enepo áva isóneuke homoêhou ákoyeanemo okóyenoa, epó'oxo inixá ákoyea okónokoa ómea tumúne ne kóyenoyea, koane inixámaka íteamo ne kixóvoku póhuxeovo, ako yuvâti koeku usó'íyeano isóneuo ákoyeanemo okóyenoa ne noívana. Únatimo akoéneye. ³⁸ Yane, enepone koyenoâti ne noívana, únati koêku. Kene ne ákotine okoyénoa, unatíneoxo koêku.*

³⁹ Enepone sêno ko'ímâti, koeku ávoyea ivákapu îma, ako yusíka kuríkea îma. Itea enepo ivakápu îma, motóva ko'ímâyeya po'í hóyeno, koékuti âha. Itea konókoti itúkeovo hóyeno kutípoti Vúnae. ⁴⁰ Yoko kóyeano inzóneunoa unátíyeamo koêku enepo hákoti ko'ímâpo. Koati ininjóatimaka itúkeovo xokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti úkea inzóneunoa ra koekúti.

8

Koeku nikokónoti ikó'iparaxokonoke sánduhiko

¹ Kó'oyene, ngoyuhoâtiko koêku ne nikokónoti ikó'iparaxokonoke sánduhiko. Uhá koeti úti, vínixoa póneovo visóneunoa ne koekúti. Itea enepone vínixea póneovo visóneunoa, kapáyasekeovo xâne poréxo. Itea enepone kixoku vitúkeovo poréxoti po'ínuhiko xâne koukóponeovo ikéneke Itukó'oviti, énomone ne ákoyea omótoovokoko vokóvo. ² Enepone xâne inixoâti póneovo isóneunoa ne kixovókuti, kóyeano ákoyea itápana heú kíxea éxea ne mani nókone éxea. ³ Kene ne xâne ákoti omotóvo okovo Itukó'oviti, koati éxone Itukó'oviti nè'e.

⁴ Kó'oyene, kuteâti ne nikokónoti ikó'iparaxokonoke sánduhiko, véxoa ákoyea itúkapu kaná'uti kixovókuti ne sándu. Vo'oku poéhaxo ne koati kaná'uti Itukó'oviti, ako po'ínu. ⁵ Kaná'uti ápeyeya kixovókuti ya vanúkeke koánemaka ya poké'eke, hókone xanéhiko, ákoti itukápa ne kaná'uti Itukó'oviti, vo'oku éno hokonéti kuteâti. Yoko enepohikone xâne hokoâti, "Itukó'oviti" kíxoa íhaxea, koane "Únae" kíxoamaka. ⁶ Itea xoko úti, poéhaxo ne koati kaná'uti Itukó'oviti, Há'a úti, enepone pahukoâti apé kó'íyeya ne uhá koeti koekúti. Kene vitúkeovo ovóxe, énomone vápeino. Poéhaxomaka ne Vúnae, enepone Jesus Kristu. Énomone évekoa Itukó'oviti itúkea uhá koeti koekúti. Énomonemaka úkea vápeyeya.

* **7:38** Ako iyúsea koêku ya emó'uke ngeréku itúkeovo so'ixoti noívana ne árunoe, áko'lo há'a ne árunoe. Aínovo motovâti. Énomone ákoino akútikoko koêku ya uhá koeti Bibilea. Ya po'íke Bibilea hara kóe: " ³⁶ Itea itukovo apèti inixoâti ákoyeano aúnatí xoko íhíne anú'ukea yé'akeye xoénaena mani ko'ímâyeya, yoko inixá há'a ra árunoe kahá'ayea ko'ímâyeya, motóva ikó'imaxea akahá'a. Haina pahukóvoti oko'îma. ³⁷ Itea itukovo itoâti íhíne ákoyea okó'îma, epó'oxo enepo hákoti úsotíne yuhóti ikó'imaxeokonomo, koane atíú'ixo isóneuo há'a unátíyeya kíxeaneyea ákoyea iká'imaxa íhíne, koati únatimo koêku akoéneye ítuke. ³⁸ Yanê'e, enepone ikó'imaxoti íhíne, únati ítuke. Kene enepone ákoti ika'imaxa, unatíneoxo ítuke."

⁷ Itea ako uhá ákoe xâne exoáti ra kixovókuti véxone. Vo'oku ápe xâne ênoti xoénae kúveovo sánduhiko. Yoko enepone níkokónoti ikó'iparaxokonoke sándu, tukú koeti kó'oyene enepo níkôa, kutí kó'inoa pahukóvoti, vo'oku itúkeovo ikó'iparaxokonoke sándu inúxotike. Yane vo'oku ákoyea itápana pónea isóneunoa, koati éopoti itúkeovo pahukóvoti enepo níkôa, koane ikópiti'ikopovo vo'ókuke. ⁸ Itea haina níkokónoti exoâmo sasá'iyea úti nonékuke Itukó'oviti. Koékuti koéku, enepo níká úti, áko'o ákoyea níka úti, ako vévakapu, koane ákomaka itópoinovike nonékuke Itukó'oviti.

⁹ Itea enepone ínixinoe motó'iyeeva níkeokono uhá koeti koekúti, koane enepone níki koekúti kuteáti, neixapu mará'inamo késayu'ixa po'ínu xâne ákoti akoéneye isóneunoa, enepone aínati kóhiyanavo. ¹⁰ Vo'oku itukovo apêti xâne noixópiti imókovokuke xâne kuvóvoti sánduhiko, keha'íneatihiko níki, iti ko'éxoneti ya ítuoke Itukó'oviti, ákoikopomo ínixa po'ínuhiko xâne aínati kóhiyanavo yúsikeamaka níkea níkokónoti kuteáti, upánini ínixa ya isóneuke ákoyea aínati? ¹¹ Yane enepone itíkivo ko'éxoneti ítuoke Itukó'oviti, koati énomonemo ikoróko pe'ínu ikéneke Jesus, enepone aínati kóhiyanavo. Yoko koatimaka xâne ivókínovoke Kristu nê'e. ¹² Koeku kó'iyeaneye pehúnevo yokó'okiti isóneunoa ne po'ínu úti aínati kóhiyanavo, koatine Kristu váherexino íti. ¹³ Énomone ngó'ino: Itukápuikopo vo'oku níngae nau hó'openo íngorokino mbo'ínu, ákonemo níngaeaku nê'e, maka hákone íngoróka.

9

Púva itúkeovo avaha xâne ikamone emo'u Itukó'oviti ne Poúlu

¹ Koati kaná'uti motó'iyeeva indúkea koekúti ínínjone unátiyee, haína? Hainára koéneye. Kúteanemaka koéku kaná'yueayo indúkeovo ápostulu, páho Vúnae koyúhoyea emó'u xapa xâne. Koane kaná'utimaka noínjea Vúnae Jesus ya ungékuke. Yoko kaná'utimaka itíkivone eho ngo'ítukeino Vúnae. ² Yusíkoti ínixa po'ínuhiko xâne ákoyea indúkapu ápostulu, itea koati kaná'uti indúkeova xepákukenoe. Enepone kitípi yúnzo koeku Jesus, koati énomone koyuhónu kaná'yuea indúkeovo ápostulu. ³ Énomonemaka indúko yunómbeake ne xâne koemóke'enuti, koyúhote ákoyea indúkapu ápostulu.

⁴ Koati motokeáti ko'iparayeá úti níkokónoti yoko véka, úndi yoko nza'ínehiko, koeku vomínopinoe emo'u Itukó'oviti, haína? Hainára koéneye. ⁵ Koatimaka motokeáti ápeyee sêno kutípoti Jesus, yeno úti, motovátimaka xané'iyeevi koékuti vónoku, kuteáti koeku Péturu koáne ne po'íhiko ápostulu yoko ámeno Jesus. ⁶ Áko'o, xapákuke ne koyúhotihiko emo'u Itukó'oviti, kutí'inopinoe poéhanemea úndi yoko Mbaranábe konokó ko'ítukeyee vitúkea ésa'i níka úti? Ako kalíhuina kó'iyeaneye. ⁷ Noixó íxea húndaruhiko. Ako ápahuina húndaru pahoéti xapa isukókoti konókoti poréxopea ésa'i nókone. Kúteanemaka koéku ne xâne nôti. Ako ápahuina xâne noti xuve úva, ákoti níká ne ha'í nóne. Ákomaka ápahuina xâne apêti óyonone, kuteáti vakána, ákoti arekêa leitena ne óyonone.

⁸ Enepora ínzokoake, pohúnetimea isoneú ngíxone kuteáti kixoku itúkea isóneunoa ne xanéhiko yara kúveu mêm? áko'o anêkomea yútoe Muíse kuteáti yane Ponóvoti Kixovókuti emó'uke Itukó'oviti. ⁹ Haináramaka kôe yútoeke Muíse. Énomone ne koêti: "Hako ike'áki páho ne vúti enepo hupa'áxapi ókonuheinoe ne itóvotine ha'í tiríku" kôe. Poéhaneikopomea vúti yóno isóneunoa Itukó'oviti kó'inokeneye yúho? ¹⁰ áko'o utímaka kíxo kó'inokeneye ne yutoéti. Koati iyúseoti itúkeovo utímaka kíxo ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti. Noixó íxeamaka xâne varereóti poké'ixa. Itúkinoake ne itukéti, koati kuxoíxoati ápeyeeamo ého. Kúteanemaka koéku ne veyoti íhae isáne. Konókoti itúkeovo kuxoáti ápeyeeamo ého kutí'inoke itúkoáti ne itukéti. ¹¹ Koeku itúkeovo emo'u Itukó'oviti nô úti xepákukenoe, ákonikopomea omótova kúxea úti keúsokinovi nókone úti? ¹² Koeku keúsokinova nókone ne po'ínuhiko koyúhote emo'u Itukó'oviti simópitinoe, ínapoxo hako motokêa kíxeokononeye úti.

Itea ako vakáha'a vitúkeovo yávanhoe. Vítoa uhá koêti ne tiú'iti koekúti vékoku úti, kaha'áti úti ákoyea vitápinoe kitípi ne inámati íhíkavoti vomínopike koyúhote koeku Kristu. ¹³ Yoko yéxoanene koéku ne ko'ítuketi sasá'iti ituke Itukó'oviti ya témpuluke, itúkeovo énomonemaka ukínoa námoe. Koáne ne inuxínotihiko itukéti omáti átake ne ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti, koati xoko iparáti átake ukínoamaka níka. ¹⁴ Kúteanemaka koéku yuho Vúnae vo'ókuke ne koyuhoáti ne inámati íhíkavoti ukeáti xokóyoke. Pahúkoamaka Vúnae itúkeovo vo'oku koyúhoyea emó'u ápeinoa námoe, kousokovope nókone.

¹⁵ Itea tukú koeti kó'oyene, upánini motókea ápeyee námoe, undíne ako akahá'a. Yoko haina vo'oku ngahá'ayeanee, yundóxinopinoe kó'oyene. Ehá'ani ivóngeovo yaneko kó'iyeaneye, vo'oku koati éyenjovope ne ákoyea indúkapu yávanhoe ítuoke Itukó'oviti. ¹⁶ Enepone ngoyúhoyea ne inámati íhíkavoti koyúhote koeku Jesus, ako omóndokea inzáyú'ikeokono vo'ókuke. Koáhati undi pahóeti itúkea ne itukéti. Yane koati ngonokoáti indúkea. Mani mondokeátimaka imbíhóponeokono eneponi hákoti ngoyuhôa. ¹⁷ Kene eneponi itukapu ukeáti ínzóneuke usó ngóyeyea indúkea ne itukéti kutí'inoke indukoáti, ákoti indúkapu

pahoéti, hainápo mani motovâti ngúxea ápeyea námoem vo'ókuke. Itea koeku indúkeovo pahoéti, koati apêti nzó'exeokonoke, mbáhoenokono indúkea. ¹⁸ Koeku kó'iyeaneye, kutimeka indúka námoembomo? Harâ'a, hána'iti úhepeko inzóne vo'oku ákoyea énz'a'ixeake ngoyúhoyea ne inámati ihíkavuti koyúhoti koeku Jesus, koane ákoyeamaka indúkapu yávhano, koeku ákoyea itúkapu itínoe kousókinonoa ne nóngone, upánini mondókeyea ngóúsokinonoa koeku ngoyúhoinopinoe emo'u Itukó'oviti.

¹⁹ Koeku ákoyea porexónuti námoem, yane índeevo itúkeovo po'ínuhiko xâne exó ngoêku. Itea kóyeane indúkeovo ovoxe uhá koeti xâne, motovâti xu'ínayea xâne índone hokópea Jesus. ²⁰ Xapa júdeuhiko, íngutipasikeova ne kixoku itúkeovo, ngaha'âti índea hokópea Jesus. Kúteanemaka ngoêku xapa xâne yuixóvatihiko hókea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, íngutipasikovamaka, motovâti hokópea Jesus vo'ókuke, upánini ákoyea itúkapu xunako Ponóvoti Kixovókuti exó ngoêku. ²¹ Kene xapákuke xâne ákoti hakâ ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, íngutipasikovamaka. Itea haina ngoêti ákoyea ponóvoti kixovókuti nóngone indúkea nonékuke Itukó'oviti. Kóyeane ápeyea vo'ókuke ne páhoenovi Kristu vitúkea, enepone nzókone. Íngutipasikinovake ne xanéhiko, koati ngaha'aínoati hokópea Jesus. ²² Xapákuke kutípoti Jesus ainati kóhiyanavo, po'okoâti itúkeovo pahunévoti ne koekúti kóhiyanavoke, ákomaka indúka ne íkutixane pahunévoti, motovâti índea hokópea Kristu. Íngutipasikinovake ne uhá koeti xâne, motovâti ápeyea koítovone Kristu xapákuke, ênjo ya uha-uhá ngíxea íngutipasikeovo kixóvokuhiko xâne.

²³ Ngixínovokeneye vo'ókuke ne inámati ihíkavuti koyúhoti koeku Kristu, maka ngaúkapanane xapa xanéhiko ne úatinooe koekúti omínovike. ²⁴ Hane ínzokinopeano ra koekúti, kurikotihiko kaxunákovoti ya xoko ehákovoku enepo ehahíkovone. Yoko yéxoano itúkeovo ehahíkovoti ne uhá koéti, itea poéhaxo ne itôti xapákuke. Poéhaxomaka omopâti ne iparáti. Kuteâti kóxunakeovo nekóyohiko, kékunakapuikopomaka ikéneke Kristu, motovâti itéponi ípera xoko Itukó'oviti. ²⁵ Heú koeti kuteâti nekóyohiko ahúkoti éhahikeovo, kóxunakovo itúkea uhá koeti nókone itúkea motovâti itóponea ne iparáti. Yoko koati koekúti ákoti oríko uké'eyea kahá'a itóponeahiko. Itea enepone kóxuna'ixinovoke úti, koati vo'oku iparáti ákotinemo uké'eyea. ²⁶ Koeku kó'iyeaneye, ngóxuna'ixinomaka, kuteâti koêku ne ehahíkovoti. Yoko pono-ponó ngoéne xoko nóngone indóponea. Kutí koémaka xapa isukókoti óvom koeku íxómoyea ngóxuna'ixovo. Yoko haina koxunakovohí ngoéti. Ako angútea xâne ka'apéneti yúkurea isúkeokoko. ²⁷ Koati ákoti iyunzixapapu nzayá'ikoepoovo. Kutí ngixópovo ímbihóponovoti yane yupíheovo ngóxuna'ixeovo indúkea ne itukéti, maka enepo ongoyúhoinoane emo'u Itukó'oviti ne po'ínuhiko xâne, hákone ainovó koe úndi ínixókono ákoyea omótokea itúkeovo ovoxe Itukó'oviti.

10

Vípíkeokonoke kixoku itúkeovo ne izaraélita yaneko inuxópioa Muíse

¹ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, itíkinanoe iséneú kixoku itúkevohiko ne oxúnoekene iyénonjapa júdeu yaneko inuxópioahiko Muíse. Uhá koe inúxopinoahiko kapási, koane uhá koéhikomaka tarú'uxea neko mar íhaxoneti Hararáno'evoti. ² Kuteâti koeku ahíúti kó'oyene ya íhake Vúnae, énomonemaka koéneye heú koéti neko voxúnoekene ikéneke Muíse, vo'ókuke ne kapási inuxínoatihiko, koane vo'oku tarú'uxeamaka neko mar. ³ Uhá koéhikomaka níkea neko níkokónoti ukeâti vanúke xoko Itukó'oviti. ⁴ Uhá koéhikomaka énoyeova neko úne poréxoakehiko Itukó'oviti ukeâti mopoíke. Yoko enepone koati kaná'uti úkeaku éka, enepone mopôí kixonéti apêti xapákuke koeku yónea, énomone ne Kristu. ⁵ Itea upánini kó'iyeaneye, kóyeane ákoyea axú'ina ínixone Itukó'oviti unátiyea koêku ya xapákuke neko xâne. Énomone ívohikinovo yaneko mêmum ákoti apêti.

⁶ Enepone koekútihiko, ainovo koati ipíkovi, kaha'aínoviti ákoyea víyakapa ne váhere kixovókuti kuteâti íyokeovahiko. ⁷ Hákomaka íkítipasikova ne kixoku itúkeovo yaneko kuvóvo sánduhiko, kuteâti koeku koyúhoinovea ya emó'uke Itukó'oviti xoko kó'iyea: "Ívatáhiko, ina turixóvo níkeahiko koane énoyeovo, ina exepúkohikomaka, koane híyokexea" kôe. ⁸ Hákomaka vitukóvo xâne itúkoti váhere úhepune múyo, kapínéti ákoti itukapu múxone, kuteâti kixóvoku nekóyohiko ívohíkovo vinti trei koeti míli xâne ya póhuti káxe. ⁹ Hákomaka íxomo vitúko váhere, voposí'okovoti Itukó'oviti kuteâti kixoku itúkeovo neko xanéhiko mekúke, kutí'inoke koepékokonoti po'ínuhiko yaneko ohonókexoa koéxoe. ¹⁰ Hákomaka íxomo kepahákovu kuteâti kixóvokuhiko, kutí'ínokemaka koepé'ekexoponoati ovoxe Itukó'oviti ukeâti vanúke.

¹¹ Kó'inokeneye ne uhá koeti kixóvokuhiko, motovâti vípíkeokonono vo'ókuke. Yutóxinovokemaka emó'uke Itukó'oviti motovâti ákoyea vituka váhere, uti xâne apêti yara káxehiko yé'exeovokune hunókoku ra mêmum.

¹² Énomone ngó'ino: Enepone xâne inixópovoti itúkeovo koati xúnati isóneú ikéneke Vúnae, naixapu mará'inamo íkarakapu. ¹³ Enepone tíú'iti koekúti víkokunooe, koati vékokunemaka ne

uhá koeti po'ínuhiko xâne. Itea koati kuvovóneti ne Itukó'oviti, vo'oku ákomo paréxa anú'ukea xináko ne tiú'iti koekúti simópitinoe, itea exókopitinoeom kixeku ítivoa, motovâti terú'uxi.

¹⁴ Énomone ngixínopinoe, ítínoe ákoti omotóva ongóvo, hako itukóvo sánduhiko kivóvo. ¹⁵ Ítínoe yónoku ra yúndoe, koati ítínoe xâne éxoti ikó'itukexea isóneú. Ítíkinaikopo iséneú ra yunzó'ínopinoe, motovâti yéxi nékone ítíki vo'ókuke. ¹⁶ Hane ngxio: Enepora enovópeti, óvoku ekâti, víkoro'ixinovoe Vúnae, puyakóponovati vokóvo ne ivókinovovi, koati venóyeovati vo'oku poéhapeane visóneú xoko Kristu ákoti vihaxákea, vo'oku óvokinovovi ítina kuruhúke, haína? Hainâra. Kúteanemaka koêku ne pâum, honó'ekeu úti, níkínoake úti vo'oku poéhapeane ne visóneú xoko Kristu vo'oku ivókinovovi kuruhúke, haína? Hainâra. ¹⁷ Vo'oku poéhayeane ne pâum, uti póhutipone ikéneke Vúnae, kuteâti koeku póhuti koxe'úti, upánini ákoyea yumáxapu úti. Koáhati póhutike koxe'u pâum úkea níka uhá koeti úti.

¹⁸ Ítíkinaikopo iséneú koêku ne xanena Izarâe: Enepone ítúkoti ítuke Itukó'oviti, níkoâtimaka ne nau hó'openo ikó'iparaxoke Itukó'oviti ya átake, koati exókovoti ítúkeovo póhutine isóneú xoko Itukó'oviti, únae ne áta. Énomone koéneye koeku níkea, haína? Hainâra koéneye. ¹⁹ Koeku ngxíeopineye, pé'okoamea ngahá'ayea ngxíeopinoe ítúkeovo sasá'ti kixovókuti ne sánduhiko, áko'o ítúkeovo sasá'ti ne ikó'iparaxokonoke sándu. Itea ako kalíhuina kó'iyeaneye áñjal' ²⁰ Koati ngxípítinoe ítúkeovo ndémoniuhiko yího'ixo ne xanéhiko enepo omíno sánduhiko ikó'iparaxoake. Kene haina Itukó'oviti omínoahiko. Yoko ako angáha'ainopinoe yího'ixi ndémoniuhiko. ²¹ Na kíxoaye motó'iyevoa yénoyivoa ne ekâti, puyákoponeovoke yokóvo ne ivókinovovi Vúnae, koêkumaka yího'ixinoe kixovókuti ítuke ndémoniuhiko? Námaka kíxeaye motó'iyevoa níki ne pâum, puyákoponeovake yokóvo ne ítukeinovovi Vúnae, koêkumaka yího'ixi kixovókuti ítuke ndémoniuhiko? ²² áko'o, kíxínoakeneye úti kaha'átímea úti vopósi'okeovo Vúnae, po'okoâtímea úti vitúkeovo xúnati ya Vúnae, po'okoâtímea úti víteovamo ne mani ípíhoponeovi.

Konókoti kóhiyanayekoko úti

²³ Koekuti ínínjone unátíyee indúkea, motóva indúkea. Kaná'uti nê'e, itea haina uhá koeti koekúti porexó'oviti unako koeku úti. Koêkuti ínínjone unátíyee, kaná'uti motó'iyevoa indúkea, itea haina uhá koeti koekúti poréxeovimaka koukóponeovo úti ikéneke Kristu. ²⁴ Hako pohâne unako kêku yíxovo, itea konókoti kehá'ainoamaka unako koêku ne po'ínuhiko xâne.

²⁵ Koekuti níkokónoti yâha víyi ya xapa kavánetihiho, motóva níkinoe. Ako apásika yépemo'iki úkeaku, pivoâti ítúkeovo koekúti kéhíyanavoke ákoyea omótova níkeokono. ²⁶ Vo'oku enepora kúveu méum yoko uhá koeti ovâti, koati ítuke Vúnae.

²⁷ Enepo áva xâne ákoti itukapu po'ínu úti xoko Jesus itaíkopitinoe óvokuke níképoni, píhe yakaha'a píhi, koane níkea koekúti yâha níki yane níkokónoti apéti mesákuke. Ako apásika yépemi úkeaku, pivoâti ítúkeovo kéhíyanavoke ákoyea omótova níkeokono. ²⁸ Itea enepo áva kíxópiti: “Íparaxokonoke sándu rá'a” kíxópiti, hako níkéa, kehíyanati ne xâne etó'okopiti, koánemaka vo'ókuke ne isoneúti ákoyea yusíka níkeokono. ²⁹ Yoko enepone isoneúti ngxíone ákoyea omótova níkeokono, haina iséneunoane, itea koati vo'oku kó'iyeaneye isóneunoa po'í xâne.

Ínameamo akôe iséneú: “Itea namea koeti kónokino ítúkeovo isóneunoa po'ínu xâne exôa yusíkea níngae, áko'o ákoyea níngae? ³⁰ Vo'oku itukovo íngoró'ixinovatine Itukó'oviti ne níkokónoti, yusíkoikopo váherexinonu isóneú po'ínu xâne koeku íngoro'ixinovane Itukó'oviti?” ketímeamo.

³¹ Itea hara ngxípinoe: Uhá koeti ítíkevo, itukovo níkéti, áko'o yorékoti, áko'o itukovo ítúkoti koekúti po'ínu koekúti, ítika uhá koéti motovâti iháyu'ikeokono Itukó'oviti. ³² Hako itukovo ítí íkorokinovo ne po'ínu xâne pahúnévotike, yusíki ítúkeovo júdeuhiko, áko'o xâne ákoti itukapu júdeu, áko'o po'ínu úti xoko Kristu ho'uxínovoti ítuke Vúnae. ³³ Yoko ya uhá koeti koekúti, énomone ngxíovoneye ngóxuna'ixeovo xapa uhá koeti xâne, ombosíki ákoyea ítúkapu unako ngoêku yuínjovo, itea ítúkeovo unako koeku po'ínuhiko xâne ombósiko, motovâti enó'iyee xâne yonópotimo xoko Itukó'oviti vo'ókuke.

11

¹ Hara hekánoe ngxíoku indúkeovo kuteâtimaka nzókea kixoku ítúkeovo ne Kristu.

Kíxó'ekone ítúkea ramánone ne senóhiko imokóvokutike ya Koríntu

² Inzáyu'ikopinoe vo'oku kóyekuneyea puyákevovonu yokóvo, koane koati hekoâtinoe ne ihíkavovoti ínzikaxeopike, enepone hókonemaka ne kutípitihiho Kristu inúxoti ya utíke. ³ Itea anéyeiko po'í anjá'inopi yéxi, hará'a: Kristu itukovo tuti uhá koeti hóyeno. Kene ne hóyeno, sêno ítukoa túti. Kene Kristu, Itukó'oviti kotúti.

⁴ Yanê'e, enepo apê hóyeno ramanoné koéti ítúkea orásaum, áko'o koyúhoyea emo'u Itukó'oviti ya imokóvokutike, koati koteyókopovone vo'ókuke ne ramánone. ⁵ Kene enepo apê sêno ákoti ramánone koeku ítúkea orásaum, itukovo koeku koyúhoyea emo'u Itukó'oviti

imokóvokutike, koati koteyókopovone vo'oku ákoyea ramánone. Vo'oku sêno ákoti ramánone, mani kúteane koêku eneponi kaulálapu'ikapu. ⁶ Yanê'e, yusikóneikopo ulalapu'í kó'ieya, enepo hákoti kahâ'a itúkea ramánone. Itea enepo teinâ ne vaté'ikeovo áko'o kouúalapu'íkopeovo, yusikóne itúkea ramánone. ⁷ Kene ne hóyenhiko, ako omótova ápeya ramánone, vo'oku kuteâti koeku Itukó'oviti itúkeovo hána'iti ihayú'iyuti apêti xunáko oúkeke uhá koêti, énomemaka koêneye pónekonoke ne hóyenhiko kó'ieya yara kúveu mêum. Kene ne sêno, pó'iti pónekonoke kó'ieya ya hóyeno, yoko koati iháyu'ikinokonoke koeku kó'ieyaneye. ⁸ Hainámaka xoko sêno úkea neko inúxoti hóyeno, itea enepone inúxoti sêno, koati úkeakune xoko hóyeno. ⁹ Epó'oxo hainámaka sêno itúkinokono ne hóyeno, itea koati vo'oku hóyeno itúkinokono ne sêno. ¹⁰ Epó'oxo vo'oku ánjuhiko ivokó'oixoviti, ene kónokinomaka ikó'itukexea ramánone ne sêno, éxokovope itúkeovo hóyeno itúko tûti. ¹¹ Itea ya ikéneke Vúnae, kutíkokone kónokeokoko ne hóyeno yoko sêno. ¹² Iyúseo kó'ieyaneye, vo'oku kuteâti koeku itúkeovo xoko hóyeno úkea neko inúxoti sêno, aínopovone ipuhíkeati xoko sêno ne hóyeno. Kene turi uhá koêti, énomone Itukó'oviti.

¹³ Yapásika yéxi póneovoku ra koekúti. Ya iséneunoake, ako yuvâti enepo itúka orásum ne senóhiko imokóvokutike ákoti ramánone? ¹⁴ Noixó íxea rà'a: Koati inixoâti uhá koeti xâne poé'ayea koêku ne hóyeno úhiti tûti. ¹⁵ Itea koati iháyu'ikeokonoke sêno ne hána'ieya tûti. Poréxinokonoke sêno kó'ieyaneye ne híyeu tûti, koati kuti koati ramápu'í uso'yieatinene. ¹⁶ Enepo áva okopâti ra yúnzo, koati ngxópitinoe ákoyea itúkapu kixóvoku ne senóhiko xapákuke úti ákoyea ituka ramánone. Kúteanemaka koêku xapákuke po'ínu úti ho'uxínovoti itúke Itukó'oviti ya uhá koeti po'ínuhiko êgereja.

Koêku ne puyákoponeovake vokóvo ne ivókinovovi Jesus

¹⁷ Kuteâti koêku ra ánja yundóxinopinooe kó'oyene, ako inzáyuu'ikapinoe vo'oku enepo he'uxínovo itúke Itukó'oviti, mani únati pôreu, itea ainovó koe énomone kutí'inoke kuri'úxovoti pahunévoti xepákukene. ¹⁸ Inúxotike, eyéngoxopinooe ápeya haxakeóvokototi xepákuke enepo he'uxínovo itúke Itukó'oviti. Koane ngahá'atine ngutípea. ¹⁹ Yoko kuti koe ákoti po'í oxéne yéxinoe itukóvotiye xâne xepákuke motovâti inúxinopi ákoti itúkapu ya héxaxxivokoko. ²⁰ Enepo he'uxínovanoe ne páum yoko ekâti, haina ivókinovovi Vúnae he'úxinovo puyákoponeovo yokóvo. ²¹ Vo'oku inuxó koe níki pêhutinoe, ákoti kixakáka. Yanê'e, ápe xâne xepákuke ákoti koati níkea, kene po'ínuhiko kohíhine. ²² Inípono, kuti kénœe ákoti yóvoku motovâti énomoyeane yóvo níki koane yénoyivo! Áko'o, inuxó ké'inoke níki ákoti kixakákanoe, pivoátimeane ne pe'ínuhiko hokotímaka itúke Itukó'oviti, áko'o keha'átimeane kétéyoki ne ákoti apéinoati. Yara kuteâti kixeku itkívo, metókeanoe inzáyuu'ikeipi? Ako kalíhuina!

²³ Enepone ihíkavuti námoem xoko Vúnae, énomonemaka inzixaxopinooe yanekóyo. Harâ'a: Yaneko yóti tumúneke kuri'okeokonone xanéhiko puvâti veyo páum ne Vúnae Jesus, ²⁴ ina ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti, yane ina hono'ékexoa koane kó'ieya:

—Enepora páum, mûyom kixó'eko, ésa'imo ngoíteovopinooe. Yákoyenenoeye níki puyákoponovoti yokóvo ne índukeinopinooe —koéne.

²⁵ Uke'éxone njántaxeahiko, ina namukóka Jesus ne enovópeti kuteâtímaka kixoaku ne páum, koánemaka kó'ieya:

—Enepora ekâti yara enovópetike, hane kixó'eko inámati kixovókuti itúkeino xâne ne Itukó'oviti vo'oku óvokinovopinooe ináina. Yákoyenenoeye yénoyivoa puyákoponeovake yokóvo ne índukeinopinooe uhá koetímo yénoyivoaku —koéne.

²⁶ Vo'oku uhá koetímo níki kunoe ra páum koane yénoyivoakumo ra ekâti, yexókoati kaná'uko ivókinovovi Vúnae tukú koetímo aukárapu.

²⁷ Énomone motókeino ipíhóponeokono ne xâne níko kixoâti ne páum, koane enovó kixoâti ne ekâti ákoti teyá kixó'ekone ne muyo Jesus, koánemaka ne itína yaneko ivókinovovi. ²⁸ Konókotikopo komómopeovo ne póhutíhiko xâne tumúneke níkea ne páum koane énoyeeova ne ekâti. ²⁹ Vo'oku koêkuti xâne níko kixoâti ne páum, koane enovó kixoâti ne ekâti ákoti teyá ne kixó'ekone, koati epemópinovoti ipíhóponeokonono. ³⁰ Énomone enó'ino xâne ákoti okomoíke koane ka'aríneti xepákukene. Kene po'ínuhiko, ívohikovone vo'ókuke. ³¹ Vo'oku eneponi vokomómopovo inúxotike, noixoti uti ápeya pahúnevo úti motovâti kóyuseopeovo úti, ákoni apásika sayá'ikeovi ne Itukó'oviti. ³² Itea éxokovi pahúnevo úti ne Itukó'oviti koane évekovi kotívetike koekúti maka hákone pahukópokono úti ipíhópovokutike, kuteâti kixókonokumo ne po'ínuhiko xâne yara kúveu mêum.

³³ Koeku kó'ieyaneye, itínoe mbo'ínu xoko Kristu, kixákakanoekopo, hako inuxó kê níki enepo he'uxápu puyákoponeova yokóvo ne ivókinovovi Vúnae. ³⁴ Enepo áva xâne épeu hímakati xepákukene, yusikóne koimataxeovo óvokuke inúxotike tumúneke píhea êgereja, maka hákone motókeinoke sayá'ikeokonono enepo he'uxínapanoe ne páum yoko ekâti. Kene ne po'ínuhiko koekúti ánja ngourápu'íkinopinooe, ngoyuhó'inopeatimo nzimané'e xepákukene.

12

Véxone vitúkea ítukeke Vúnae, pónevike Itukó'oviti

¹ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, kó'oyene ngoyuhoátiko koèku ne vípara xoko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone véxone vitúkea ítukeke Vúnae, ngaha'áti yéxi koèku. ² Yéxoponoane kèku nóvo avó'o yéxa Itukó'oviti pihohí k'é'iyi ikéneke sánduhiko ákoti yumapápi, kuvovohí kixeátinoe. ³ Énomone ngahá'aino yéxinoe ákoyeamo ápahuina xáne ihákoti Jesus, koeku ítukeeovo ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koyúhoyea. Koane ákomaka xáne motováti íhaxea Jesus únae enepo hákoti ítukóvo vo'okuke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ya xokóyoke.

⁴ Ako tópi kó'iyeeovoku exóneti íparaxeovike Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, véxone vitúkea ítukeke Itukó'oviti, itea poéhaxo ne porexó'oveati. Énomone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti.

⁵ Kúteanemaka koeku ákoyea tópi ítukexeevike ne Itukó'oviti, itea poéhaxo ne Vúnae. ⁶ Ákomaka tópi kíxoaku úti víkó'ítukexea ne vípara, itea poéhaxo ne Itukó'oviti, enepone ko'ítuketi xoko uhá koeti úti, enepone kousókoatimaka uhá koèti ne ítukéti. ⁷ Enepone véxone vitúkea póhutihiko úti ítukeke Vúnae, pónevike Sasá'iti Omíxone, ikó'iparaxinoveke motováti koukoponeokoko úti ikéneke Itukó'oviti. ⁸ Vo'oku ápe xáne éxoti koyúhoyea xapa xáne ne exóneti íhae xoko Itukó'oviti, ikó'iparaxoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Kene po'ínuhiko, ikó'iparaxo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti éxea kouhapu'ikino po'ínuhiko xáne isoneúti íhae xoko Itukó'oviti.

⁹ Kene po'ínuhiko xáne, ikó'iparaxo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ítukeeovo hána'iti kuvóvoti Itukó'oviti. Koatímaka énomopone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti iko'iparaxo po'ínuhiko xáne xunakóti kóiteeovo ka'arinetihiko. ¹⁰ Kene po'ínuhiko, ítukeeovo iyupánevoti ko'iparahiko. Ina apémaka ne ko'ipáratí koyúhoyea xapa xáne koekútihiko éxokoake Itukó'oviti. Kene po'ínuhiko, ko'ipara éxea úkeaku ne yuhóti, ítukeeovo ukeáti xoko Itukó'oviti, ákó'o ítukeeovo pó'iti úkeaku. Ina apémaka ne xáne ko'ipáratí éxea koyúhoyea inámati yuhóti ákoti exoáti kíxó'ekone. Kene po'ínuhiko, ko'ipara éxea kouárapu'ikopea kíxó'ekone ne yuhóti kuteáti. ¹¹ Itea poéhaxo ne ko'ítúkeati uhá koèti ra koekúti, enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Pohú pohu kíxoá pórekexea póhutihiko kuteáti ínixone unátiyeya ikó'iparaxea.

Kutí koe póhutipone koxe'úti ne kutípotihiko Kristu

¹² Yoko kuteáti koxe'u úti poéhayea, itea kóyeané enó'iyeya íháxakexoku, yoko kuteátimaka ítúkeovo póhuti koxe'úti ítukóva uhá koèti ne íháxakexoku, énomonemaka koéneye úti ikéneke Kristu. ¹³ Vo'oku poéhaxo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone kasasá'ikopotí uhá koeti úti, porexó'ovitimaka vitúkeovo kuteáti póhutipone muyóti ikéneke Vúnae, yusíkotí vitúkeovo júdeu, ákó'o ákoyea vitúkapa, yusíkotimaka vitúkeovo akaúti, ákó'o ákoyea vitúkapa. Poéhaxomaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovo'ó koe'éviti, enepone kutí koeti koati únati úne vítoponovepe, enepone yupihóvoti kouhepekeovi.

¹⁴ Yoko hainámaka póhutine kó'iyeeovoku yoko póhutine ítúkovoke ne muyo úti, itea éno íháxakexoku, koane ako akútíkoko ítúkovoke ne póhutihiko. ¹⁵ Nánimeya ákoye enepo akahá'a haxákeovo muyo úti ne heve úti vo'oku ákoyea ítúkapu vo'úti? Yusíkotini kahá'ayea, itea kóyeaneni ítúkeovo poixo'o muyo úti. ¹⁶ Nánimeya ákoye akahá'amaka haxákeovo muyo úti ne keno úti vo'oku ákoyea ítúkapu ukéti? Yusíkotini kahá'ayea, itea kóyeaneni ítúkeovo poixo'o muyo úti. ¹⁷ Itukápuni ainóvo koeti ukéti ne muyo úti, ákoni omótova kámea úti. Koáneni ainóvo akóe kenóti, ákoni omótova voméhoyea. ¹⁸ Itea pahúkoa Itukó'oviti ápeyeya koxé'uke úti ne póhutihiko íháxakexoku kuteáti ínixone unátiyeya. ¹⁹ Eneponi akútíkoko ne uhá koeti íháxakexoku muyo úti, ákoni ítúkapu muyóti yané'e. ²⁰ Kaná'uti ákoyea tópi íháxakexoku muyo úti, itea kóyeané poéhayeané ne muyo úti.

²¹ Nánimaka ákoye eneponi “Ako ongónokopi” íxá vúke ne vo'u úti? Koáneni “Ako ongónokopi” íxá tuti úti ne heve úti? ²² Itea ya koékuni kó'iyeaneyé, enepohikone íháxakexoku muyo úti vínixone ákoyea ítápána unako koèku po'ínuhiko, kóyeané kónokoa úti. ²³ Koáne ne íháxakexoku muyo úti ákoti úhene, koati katarákoati úti. Koáne ne teínoké úti noíxeokono, vitúkinoa rama'úxoati. Yane, inamá'axone kouhé'ekoa úti. ²⁴ Itea enepone íháxakexoku muyo úti ákoti teiná úti noíxeokono, ako apásika kíxeaneyé úti. Yoko enepone kíxoaku Itukó'oviti ítúkea ne muyo úti, kíxínoakeneyé porexoáti yupíheovo kátarakeovo ne íháxakexoku muyo úti ákoti ítápána unako koèku ne po'ínuhiko íháxakexoku. ²⁵ Kíxínoakeneyé Itukó'oviti, maka hákone pihí'íkoko ya kónokeovohiko, kaha'aínoatihiko koukoponeokoko yane kíxoku ítúkeovo ne póhutihiko, ya koeku kutíkókó kó'iyeahiko kátarakeokoko. ²⁶ Yane, atíu'i koèku ne póhuti xapákuke, eópamaka uhá koeti po'ínuhiko kuteáti eópone nê'e. Koane kauhé'ekakana póhutiya, kutí koémaka kíxeokononeye uhá koeti po'ínuhiko.

²⁷ Itínoe póhutipone kutí'iyeya ítínoe muyo Kristu koeku ítúkeovo énomone kotúti úti. Yoko péhutinoe, hane kéneye kuteáti íháxakexoku mýyo. ²⁸ Kúteanemaka koèku ya xapákuke uhá koeti kutípoti Jesus, enepone ho'uxínovati ne ítúke: Inúxotike, kóusokoa Itukó'oviti neko inúxotihiko noívokoe Kristu, páhoo koyúhoyea emó'u, enepone ápostuluhiko. Ikénepoke

nekôyo, kousokoamaka Itukó'oviti ne porófetahiko, enepohikone koyúhóti éxokoake Itukó'oviti koyúhoyea xapa xâne. Kene ikénépoke nekôyohiko, kousokoamaka Itukó'oviti ne ihíkaxeati emó'u. Ina keno'ókoma ne itúkotihiho iyupánevoti, koáne ne koítovotihiko ka'aríneti, yóko'omaka ne éxoti huvó'oxea po'ínuhiko, koánemaka ne éxoti inúxino itukéti, yóko'o ne ko'ipáratí koyúhoyea po'i kó'iyevovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone. ²⁹ Ako ainovó ákoe ápostulu. Ákomaka ainovó ákoe porófeta, itukovo ihíkaxoti emo'u Itukó'oviti, itukovo itúkoti iyupánevoti. ³⁰ Ákomaka uhá ákoe itúkeovo ko'ipáratí éxea koíteovo ka'aríneti, itukovo ko'ipáratí koyúhoyea po'i kó'iyevovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, itukovo ko'ipáratí kourapu'ikino po'ínuhiko xâne kixó'ekone ne yuhôti kuteâti. ³¹ Kéxuna'ixapuikopo yopósiki xoko Itukó'oviti ne koati únatinooe iparáti iparaxeovike.

Yoko enepone koati únateoxo ya uhá koêti, énomone ne ngoyúhoínopikenoemo kó'oyene.

13

Seanákoti

¹ Mani motovâti énjea ngoyúhoyea uhá koêti ne yuhôti koyúhone xâne yara uhá koeti kúveu mêm, koánemaka ne yuho ovuxe Itukó'oviti íhae vanúke, enepone ánjuhiko, itea eneponi hákoti indukovo seánati, mani kutí ngoeti koati hónoti emo'u tóhe ixukovohí koêti, itukovo koati hónoti emo'u pé'utinooe haváva ixukohí kixonéti. ² Yusíkotinimaka ngo'iparayea ngoyúhoyea xapa xâne koekútihiko éxokonuke Itukó'oviti, itea eneponi hákoti indukovo seánati, ákoni itóponone nê'e. Koane eneponi enjá uhá koeti kixovókti yupihóvoti hé'oneovo, ákoti po'i xâne exoâti, koane uhá koeti exóneti apêti, itea eneponi hákoti indukovo seánati, ákoni itópononuke. Kúteanemaka koeku eneponi indukupu hána'iti kuvóvoti Itukó'oviti kutí'inoke mani itúkoti emó'um ne koati hána'iti mopôti, eneponi mbahuká ahíkuxeova ne ókoku, ákoni itóponone nê'e eneponi hákotimaka indukovo seánati. ³ Yusíkotinimaka heú ngxíea mbôrekexea índukevo ne ákoti apeínoati, koane usó ngóyeyea oró'onginovo po'i xâne yúkuke, anje'ókopati motovâti íteovo, itea eneponi hákoti itukovo vo'oku índúkeovo seánati, ákoni itópononuke.

⁴ Enepone kaná'uti seanákoti, enepone koati kaná'uti ákoyea omótova vokóvo ne po'ínuhiko xâne, harâ'a: Koati ákoti vímauvo, váhatimaka vítúkino únati po'ínuhiko xâne. Ákomaka ópoe'ainoa visónue ne koêkuti xâne vo'oku víyokeova ne unako koêku. Ákomaka viháyui'ikapapu. Ákomaka kapáyasakinapa úti ne po'ínuhiko xâne. ⁵ Utímaka xâne koyúseoti kixoku itúkeovo. Ákomaka ópoeahane unako koeku úti vopósi'ixo, itea vopósi'ixinoamaka unako koêku ne po'ínuhiko úti. Ákomaka í'imaikovo vákoe, koane ákomaka vunáka visónue ne koêkuti kotivé'eviti. ⁶ Ákomaka aélokea vokóvo pahúnevo ne po'ínuhiko xâne, itea elókea vokóvo ne ponóvoti kixovókti. ⁷ Ako vímaxapa ne uhá koeti tiú'iti koekúti tokópxe úti. Poéhanemaka únati koekúti vupákino ne po'ínuhiko xâne. Ákomaka vímaxapa kúxoixea úti kousokeovo ne kúxoixone úti, koane vítoa tarú'uxea úti uhá koeti koekúti.

⁸ Ákomo uké'eyeaku ne ákoyea omótovokoko vokóvo. Itea enepone koyúhoyea úti xapa xâne ne ihíkavoti éxovikoe Itukó'oviti, apêtímo hunóko ne nê'e. Koánemaka ne koyúhoyea uti po'i kó'iyevovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, apêtimakamo hunóko ne nê'e. Kúteanemaka koeku ne kó'exoneya úti koekúti yara kúveu mêm, simotímo káxe áko'oyeakunemo nê'e. ⁹ Enepone véxone kó'oyene, ako apáya'ina, vo'oku éno po'ínuhiko koekúti ákoti vexá. Kúteanemaka ne koyúhoyea uti xapa xâne ne éxovikoe Itukó'oviti, enómaka po'ínuhiko koekúti kuteâti ákoti vexá. ¹⁰ Itea simapúne ne káxe iyúseopeakumo uhá koêti, yanê'e hunókokunemo ápeyeya poixô'o ákoti vexá.

¹¹ Noixó íxea rà'a: Enepo indukovoiko kalivóno, enepone ngoyúhoyea koane eómbone yoko ngxikou ngo'ísonueya, ainovo kuteâti itúkeovo kalivóno. Itea mbaya'íne, ákone angútea itúkeovo kalivóno. ¹² Vo'oku yara koeku kó'oyene, kutí koe komomáti úti noixeóvoketike ákoti koati unátiyeya. Itea simapúne neko káxe, kutí koetímo enepo noinoné kixóixokoko úti ákoti itopáti. Yara koeku kó'oyene, ápe ákoti enjá, itea yaneko káxe, heú ngxíoxátimo énjea, kuteâti koeku heú káxe éxea ngxikou índúkeovo ne Itukó'oviti.

¹³ Anéyeiko ra kúveovo úti, yóko'o ra kúxoixea úti ne véxone kousokeovomo, koánemaka ra ákoyea omótovokoko vokóvo. Itea enepone koati únati ya uhá koêti, énomone ne ákoyea omótovokoko vokóvo.

14

Unatí'oxo véxea koyúhoyea uti emo'u Itukó'oviti xapa xâne

¹ Itíkapuikopone ákoti omótovokoko okóvo, koane yépemamaka Itukó'oviti ikó'iparaxeopinooe véxone itíki itúkeke, ínapoxo ne keyúhoyi xapa xâne ihíkavoti kóuhapu'ikinopike Itukó'oviti.

² Vo'oku enepone koyúhóti po'i kó'iyevovoku yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, haina xâne

yúho'ixo, itea koati Itukó'oviti yúho'ixo, vo'oku ako xâne exeâti yúho. Koáhati koyúhóti kaná'uti kixovókuti poréxoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koyúhoyea ákoti exoâti kixó'ekone. ³Itea enepone xâne koyúhóti ihíkavóti kouhupu'ikinoake Itukó'oviti, koati xâne yúho'ixo. Yoko enepone'e, koukoponea xâne ikéneke Itukó'oviti itúko, koane enékeahiko yoko kouhepekea isóneu ikéneke Itukó'oviti. ⁴Kene xâne koyúhóti po'i kó'iyevoku yuhóti ákoti exoâti kixó'ekone, ihúipinovane ne koyuhóti. Itea enepone koyúhóti xapa xâne ihíkavóti kouhupu'ikinoake Itukó'oviti, porexo uhá koeti po'ínuhiko xâne ya imokóvokutike koukoponeovo ikéneke Itukó'oviti.

⁵Ehá'ani uhá ké'iyi peréxikono keyúhoyi po'i kó'iyevoku yuhóti ákoti exoâti kixó'ekone. Itea enepone koâti anjá'inopinove, énomone keyúhoyi xapa xâne ihíkavóti kouhupu'ikinopike Itukó'oviti. Vo'oku enepone koyúhóti ihíkavóti kouhupu'ikinoake Itukó'oviti, yupihóvone unátiyeya ípara yane kó'íparayea koyúhoyea po'i kó'iyevoku yuhóti ákoti exoâti kixó'ekone. Itea enepo áva exoâti koyúhopinova po'ínuhiko xâne ya imokóvokuti kixó'ekone ne yuhóti kuteâti, hainápo únatimo, maka uhá ákoene xâne imokóvokutike ukóponea ikéneke Itukó'oviti vo'ókuke. ⁶Itínoe mbo'ínu xoko Kristu, itukovo nzimóti xepákuke ngoyuhópoinopiti po'i kó'iyevoku yuhóti ákoti exoâti kixó'ekone, ákoni itópoinopike. Má'aina itukapu ihíkavóti kouhupu'ikinonuke Itukó'oviti ngoyúhopoinopinove, hainápo mani apêti itópoinopike. Kúteanemaka koêku áva po'i exóneti ukeâti xokóyoke omínombikene, áko'o itukovo po'i kouhupu'ikinonuke Itukó'oviti, áko'o itukovo kaná'uti kixovókuti nókone uti véxea hó'eke úti.

⁷Noixó íxea ne huxóe kuteâti étakati, áko'o árpa ákoti okoyúho, itea oxóvo, ápe emó'u. Kene eneponi opoéha koêku ne híyeu emó'u, ákoni iyúsea óxokena, haína? Hainára koéneye. ⁸Kúteanemaka koêku ne huxo húndaru, enepone kornéta kixonéti. Enepo hákotimo koyúseokono óxeovo, enepo ihaxíka húndaru xapa isukókoti, ákomo éxa húndaru itúkeovo ihaxíkokonoti. ⁹Énomonemakamo kénenoe. Enepo hákoti keyúho emo'úti éxone po'ínuhiko úti, yanê'e namo kixoaeye éxeahiko yúho? Kutí ketímo xâne koyuhóheoti. ¹⁰Ako yumáxapu kó'iyevoku yuhóti yara kúveu méum yoko áinovo koati iyúseoti kíxone. ¹¹Itea enepo hákoti enjáa yáho ne yuhó'ixonuti, kutí ngoinoâti íhae po'i poké'e, po'iti emo'úti yúho, epó'oxo kutí koetímakamo íhae po'i poké'e ne yuhó'ixonuti, pó'itimaka emo'úti koyúho. ¹²Kúteanemaka koêku yane kehá'ayi ápeyeya ikó'íparaxeopike Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, yéxone itíki itukeke Itukó'oviti. Yusikóne yopósiki inúxotike ya uhá koêti ne iparáti koukóponoatimo ikéneke Itukó'oviti ne po'ínuhiko xâne égerejake.

¹³Yanê'e, enepone koyúhóti po'i kó'iyevoku yuhóti ákoti exoâti kixó'ekone, yusikóne épemea Itukó'oviti poréxeamaka éxea kixó'ekone, motovâti kouhupu'ikinoava ne po'ínuhiko xâne. ¹⁴Vo'oku itukovo indúkoti orásum ya po'i kó'iyevoku yuhóti ákoti exoâti kixó'ekone, koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti yuhó'ixo Itukó'oviti ya njokóyoke, itea ako íta inzóneu éxea koêku. ¹⁵Ná'íkopomo ángoeye? Indúkotimo orásum koeku itúkeovo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti yuhó'ixo Itukó'oviti ya njokóyoke ákoti indâ énjea kixó'ekone ya inzóneuke, koane yunzó'ixotimakamo Itukó'oviti ya exoâtike inzóneu. Kúteanemaka koêku imongóvo. Imongóvotimo koeku itúkeovo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti imokóvo ya njokóyoke ákoti indâ énjea kixó'ekone ya inzóneuke, koane imongóvotimakamo ya exoâtike inzóneu. ¹⁶Itukovo iheyú'ikoti Itukó'oviti koeku itúkeovo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koyuhó ya xikóyoke, keyúhóti emo'úti ákoti exoâti kixó'ekone, namo kixoaeye "Amém, énomone ákoeneye" kó'iyeya ne xâne xepákuke ákoti ípara kuteâti, enepo yuke'éxa íkero'ixivo xoko Itukó'oviti? Koáhati ákotimo exá ne yúho. ¹⁷Kaná'uti mbiú kixi íkero'ixivo xoko Itukó'oviti, itea akó'oti huva'áxa po'ínuhiko xâne, vo'oku ákoyea éxa ne yemó'u. ¹⁸Koati ingoró'ixovoti xoko Itukó'oviti vo'oku ngo'íparayea ngoyúhoyea po'i kó'iyevoku yuhóti kuteâti, epó'oxo xunané'e njokóyoke yane uhá ketínoe. ¹⁹Itea ya imokóvokutike, yusikóne ngoyúhoyea kali singu koeti emo'úti ya exoâtike inzóneu motovâti inzíkaxea po'ínuhiko xâne, yane ákoyea yumáxapu yúnzo ya po'i kó'iyevoku yuhóti ákoti exoâti kixó'ekone.

²⁰Itínoe mbo'ínu xoko Jesu, hako kutí kenôe kalivóno ya kixeku itíki iséneu. Itea ya váhereke kixovókuti, hainápo kutipasi yákoé koati inámatiko kalivóno ávoti éxoneya. Kene ya kixeku itíki iséneu, kutí yákoé úsotine xâne éxotine kixoku pónea isóneu. ²¹Yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, ha kôe yuho Itukó'oviti:

"Hanemo veínoam yúnzo'íxea ra xanéhiko íhae yáye enepomo ingaitapanahiko kotíveti, xanéhiko íhae po'i poké'e koyúhóti po'i kó'iyevoku yuhóti ákoti itukapu éxone xanéhiko íhae yáye, itea kóyeané akóyeano akútíponuhiko" kôe Vúnae. *Izáya 28.11-12*

²²Yane iyusé kóyeikopo itúkeovo hoénaxovope xunako Itukó'oviti ne koyuhó'iyeyati po'i kó'iyevoku yuhóti ákoti exoâti kixó'ekone. Itea haina hoénaxovopeti xoko xâne kutípoti Itukó'oviti. Koati hoénaxovope xunako ipíhophonope Itukó'oviti xoko xanéhiko ákoti akutípea emó'u. Kene ne yuho xâne koyúhóti ihíkavóti kouhupu'ikinoake Itukó'oviti, koati koukóponoti xanéhiko kutípoti emo'úti Itukó'oviti, kene haina vo'oku xâne ákoti akutípo Itukó'oviti ápeino

nê'e. ²³ Itukapu he'uxínovotinoe ítúke Itukó'oviti ina tirixápuone keyúhoyi po'i kó'iyevokou yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, ina urúkapu xâne ákoti itukapu íhae xepákukenoe, ítukovo xâne ákoti êxa emo'u Itukó'oviti, koyuhópitinoemo ítíkivo pepokéxovoti. ²⁴ Ítea enepo yokoyúhonoeh ihíhauvoti kouhápui'ikinopike Itukó'oviti, ina urúkapu xâne ákoti itukapu íhae xepákukenoe, ítukovo ákoti êxa emo'u Itukó'oviti, yu'oxeâtimo isóneuo emo'u Itukó'oviti, koane inixó'opovotimo ítúkeovo pahukóvoti vo'oku yúhonoeh. ²⁵ Kouhápui'ikinokonoatimo ne isoneúti oveáti isóneuke ákoti po'i exoâti. Yane ipuyúkexotimo iháyu'ikea Itukó'oviti, koane koyuhoâtimo ítúkeovo koati kaná'uti ápeyea Itukó'oviti xepákukenoe.

Konókoti kóyuseyeovo ítúkeovo ne uhá koeti xâne ya imokóvokutike

²⁶ Ná'ikopomo koéneye, ítínoe mbo'ínu xoko Jesus? Enepo he'uxínovonoeh ítúke Itukó'oviti, ápe po'ínu úti imokóvoti. Kene po'i xâne, anêko ihíkavvoti hó'eke úti áha íhikaxea. Ina apémaka xâne koyúhóti ihíkavvoti kouhápui'ikinoake Itukó'oviti. Ina keno'óko po'ínu koyúhóti po'i kó'iyevokou yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone. Ina apémaka kouhápui'ikoati kixó'ekone neko yuhôti. Uhá koeti nê'e, ítúkapuikopo koukóponea po'ínuhiko úti ikéneke Itukó'oviti ítúkinokono. ²⁷ Kene enepo áva xâne xepákuke koyúhóti po'i kó'iyevokou yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, ako yusíka anú'ukea pi'áti, áko'o mopo'áti koyuhoâti kuteáti nê'e. Epó'oxo konókoti ahe'ó ahe'ó kixeokoko ne koyuhoâti. Ako yusíka xane-xané kixeokoko koyúhoyea ne uhá koéti ya póhuti pího. Koane konókotimaka ápeyea koyuhópati kixó'ekone neko yuhôti. ²⁸ Kene enepo hákoti xâne ko'ipáratí éxea koyúhoepa ne kixó'ekone, yusikóne yunú kóyeyea kúveuke imokóvokuti ne xâne mani koyúhóti po'i kó'iyevokou yuhôti kuteáti. Yusikóne ítúkea orásauu ya isóneuke yuhó'ixoti Itukó'oviti ákoti kahanáka emó'u. ²⁹ Kene ne koyúhóti ihíkavvoti kouhápui'ikinoake Itukó'oviti, ópohane pi'áti, áko'o mopo'áti koyúhóti, koékune. Kene ne po'ínuhiko xâne égerejake, apásikahiko éxea úkeaku ne yuhôti ítúkeovoxo ukeáti xoko Itukó'oviti áko'o ákoyea. ³⁰ Enepo áva po'ínu úti vatá koyétiya simó koati kouhápui'ikinoake Itukó'oviti, nókone koyúhoyea xapa xâne, konókoti kóyunukeovo ne inúxoti koyúhóti motováti koyúhoyea ne pó'i. ³¹ Vo'oku motóva heú k'é'iyi keyúhoyinoeh kouhápui'ikinopike Itukó'oviti, ahe'ó ahe'ó kixekókoti, motováti heú k'é'iyi ápeyea inámati yéxone xoko Itukó'oviti, koane motovátimaka kéxuna'ixikoko ikéneke Itukó'oviti. ³² Yoko koati motováti sayá'ikopeovo ne xâne koyúhóti emo'u Itukó'oviti. Ápe xunáko koyúhoyea koane kóyunukeovo. ³³ Vo'oku haina ahá'inovi Itukó'oviti ákoyea úxepaka koeku úti ya imokóvokutike, itea kahá'a kóyuseyeovo vitúkeovoya.

Kúteanemaka koéku ya uhá koeti imokóvokuti xapa kásasa'iuo Itukó'oviti, ³⁴ konókoti yunukú kóyeyea ne senóhiko imokóvokutike. Ako yusíka koyúhoyea. Konókoti ítúkeovo kutípoti kuteáti koeku íhikaxeovi ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ³⁵ Itukovo kaha'áti éxea koéku ne ihíkavvoti, épema'ika íma seápa óvokuke, vo'oku mani hána'iti téyapana enepo okoyúhohiko imokóvokutike.

³⁶ Poé'ainoamea iséneuo ra yúnzo pe'okoáti yéxi ponóvoku ra koekúti ya undíke? áko'o íkitíxatimeka koati úkeaku ne kaná'uti kixovókuti emó'uke Itukó'oviti xepákukenoe, koane poéhayeane ítínoe ápeino ne emo'u Itukó'oviti. ³⁷ Enepone xâne inixó'opovoti ítúkeovo koyúhóti ihíkavvoti kouhápui'ikinoake Itukó'oviti koyúhoyea xapa xâne, koáne ne xâne inixó'opovoti ítúkeovo kuri'ókovoti Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, exoátimo ítúkeovo koati páhoenopi Vúnae ra yúndoenopinoh. ³⁸ Ítea enepone xâne ákoti ítúkoake ra yúndoe, enomónemo ako ítúkokonoke nê'e.

³⁹ Énomone ngixínopi, ítínoe mbo'ínu xoko Jesus, yusíka ítúkeovo keyúhoyi ihíkavvoti kouhápui'ikinopike Itukó'oviti keyúhoyi xapa xanéhiko, kehá'axo ke'iparayi. Kene ne xâne koyúhóti po'i kó'iyevokou yuhôti ákoti exoâti kixó'ekone, hako seya'íkoo. ⁴⁰ Ítea uhá koeti itukéti ya imokóvokuti, konókoti kóyuseyeovo koane póneovo koéku.

15

Kixó'ekone exépukopea Jesus ukópea xapa ivokóvoti

¹ Ítínoe mbo'ínu xoko Kristu, ngahá'ainopinoh puyákoponeova yokóvo ne inámati ihíkavvoti koyúhóti koeku Jesus ngoyúhoinopike, enepone kitíponenoh yoko hékone tukú koeti kó'oyene.

² Énomonemaka porexópi yenópimo xoko Itukó'oviti, enepo hákotimo kirikóha héki ne ínzikaxopike kuteáti koeku héki iná nemukoánoeh. Kene hákoti koen'é'eye, koati itukohi kixeáti héki inúxotike.

³ Enepone ihíkavvoti éxokonuke Itukó'oviti, enepone koati nokonéti kutípeokono ya hó'eke úti, enepone ínzikaxopikenoemaka yanekóyo, énomone ne koéti: Ivókinovovi Kristu porexópoti ésa'i pahúnevo úti, kuteátimaka kó'iyea yane yutoéti emó'uke Itukó'oviti, ⁴ koane ekóxokonomaka, itea exépukopu ukópea xapa ivokóvoti ya mopó'apeke káxe, kuteátimaka kó'iyea emó'uke Itukó'oviti. ⁵ Éxokopovomaka Péturu, koáne ikénépoke éxokopovomaka po'ínuhiko íhikau, eneponeko nduse koéti. ⁶ Ikénépoke, ápemaka po'ínuhiko úti xoko Vúnae noixópatimaka

ya póhutike pího. Yoko anú'uko singu koeti séndu nekóyohiko. Xapákuke neko noixópati, enoné'e apétiko, itea ivohikovone po'ínuhiko. ⁷ Yane noixopamaka Teáku. Ina noixópatamaka uhá koeti ápostulu, enepohikone páhoe Vúnae koyúhoyea emó'u xapa xâne.

⁸ Yane koati ikenétike, ínamaka exókopovonu, undi ákoti kuxoáti kó'iyeaneye kuteáti koeku kalivóno veó koéti ipúhika. ⁹ Vo'oku undi koati yupihóvoti ákoyea itóponone xapákuke ne po'ínuhiko ápostulu. Ako omóndokea ínzaxeokono ápostulu vo'oku éno ingoitoponeahiko kotíveti ne ho'uxínovoti ítuke Jesus nóvo, ngaha'áti ungé'exeá. ¹⁰ Itea enepora ngoépoku kó'oyene, koati vo'ókuke ne hána'iti seánakonu Itukó'oviti njokóyoke. Yoko ako porehí íxana ra hána'iti seánakonu. Ápe pôreupo, vo'oku undíne yupihóvo ko'ítukeyea ya uhá koeti po'ínuhiko ápostulu, páhoe Vúnae koyúhoyea emó'u. Itea hána úndi kixopóvoneye. Koatíne hána'iti seánako Itukó'oviti ko'ítuke ya njokóyoke. ¹¹ Ákomaka yuváti itúkeovo úndi perekáxo, ák'o itúkeovo po'ínuhiko ápostulu, koati énomone koyúho uhá koeti úti, yoko énomonemaka kitíponoe.

Kaná'uti exépukepeamo ne xanéhiko ukópea xapa ivokóvoti

¹² Koeku koyúhoyea úti xapa xâne kaná'uyea exépukepea ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti, ná'íkopo koeti ápeino xâne xepákukenoe koyuhoáti ákoyeamo exépukepea ne ivokóvoti? ¹³ Eneponi akoéneikopoye ákoyeamo exépukepea ne ivokóvoti, ákonikopomaka akána'u exépukepea ne Kristu. ¹⁴ Kene eneponi hákoti kaná'u exépukepea ne Kristu, ákonikopo itóponone ne koyúhoyea úti koeku Jesus, epó'oxo ákonimaka itópoínopike kitípi. ¹⁵ Koane enepone koyúhoino uti Itukó'oviti, maní ainóvotikopomaka yuhóti semekékexoti, koeku koyúhoyea úti itúkeovo koéxepoepo Itukó'oviti ne Kristu ukópea xapa ivokóvoti. Yoko ákoni íxaneye Itukó'oviti eneponi hákoti exepúkopo ne ivokóvoti. ¹⁶ Koáne, eneponi hákoti exepúkopo ne ivokóvoti, ákoni akána'u exépukepea ne Kristu. ¹⁷ Eneponi akaná'umaka ákoyea exépukepea ne Kristu, ákonikopo itópoínopike kitípinoe, koane maní pahunévotike yóvoheixoiko ákotite yasadá'ipi ne pehúnevo. ¹⁸ Hána póhutine nê'e, itea enepone ivohíkovotine kutípoti Kristu, maní evókovotine yonópotihiko ipihóponovokutike. ¹⁹ Eneponi itúkápuikepo póhutine yara kúveu mêm ápeyea kúxone úti xoko Kristu, maní uti koáti kixéóvovoti ya uhá koeti xâne yara kúveu mêm.

²⁰ Itea koati kaná'uteoxo exépukepea ne Kristu ukópea xapa ivokóvoti. Koati énomone itúkovo inúxoti exepúkopotí ya uhá koeti ivokóvoti exepúhikopotimo. ²¹ Vo'oku kuteáti koeku turíxeovo ápeyea ivokóvoti yara kúveu mêm vo'oku póhuti hóyeno, énomonemaka koéneye ápeyea exepúkopotimo ukopeáti xapa ivokóvoti vo'oku po'í hóyeno. ²² Kuteáti itúkeovo vo'oku Ádaam ivókinovo ne uhá koeti xâne, énomonemaka koéneye itúkeovo xoko Kristu exépukepeamakamo ne uhá koeti xâne. ²³ Ápe ne koati inúxoti, ina keno'óko ne po'ínuhiko ikénepoke. Kristu inuxó exépukepo ukópea xapa ivokóvoti. Ikénepoke, ina keno'ókomaka ne kutipoáti. Exepúhikopotimakamo nê'e aukápapu Kristu. ²⁴ Yane kousókovotínemo uhá koéti, koane uke'éxeatinemo Kristu xunáko ne tutíyehiko koékuti pahúkoku, enepone uhá koéti pahúkoti ákoti inixákana híyeu vanúke, koánemaka ne inixóneti yara poké'e, yóko'omaka ne koékuti po'íhiko xunákoti apéti. Ínamo kuri'ákapa Itukó'oviti, Há'a, ne natixoku. ²⁵ Vo'oku konókoti itúkeovo Kristu natixó imókonemo apayáso ya uhá koéti, uke'éxapeanemaka xunáko ne uhá koeti anáne. ²⁶ Yoko enepone vanáne uke'éxokonotimo koati ikenétike, énomone ne pevóti. ²⁷ Vo'oku hara kôe emó'uke Itukó'oviti: “Poréxo Itukó'oviti ne Kristu payásoyea ya uhá koéti”. Enepo koyúho itúkeovo Kristu payasó ya uhá koéti, iyúseo ákoyea itúkapu kixoti payásoyeamo ya Itukó'oviti, enepone porexoáti kó'iyeaneye. ²⁸ Yoko enepo apayásone Kristu ya uhá koéti, kuri'ókopovatinemo ne Há'a, enepone porexoáti kó'iyeaneye oukeke uhá koéti, maka itúkápune Itukó'oviti payasó oukeke uhá koeti koekúti.

Koati kaná'uti koéxepukopeokonomo muyo úti

²⁹ Kó'oyene hara ngxópinoe: Eneponi hákoti exepúkopo ne ivokóvoti, nánikopo kó'eye ne xâne ahíkovoti hó'eke úti ya iháke xâne ivokóvotine? Eneponi hákoti exepúkopo ne ivokóvoti, nánikopo koeti áhikinovohiko ya iháke? ³⁰ Kene úti, nánikopomaka koeti ixómoino kóxuna'ixovo úti vínonexinovo tíú'iti koekúti ákoti kayunúkavi? ³¹ Káxe, káxe ínonenjinovo pevóti. Koati kaná'uti nê'e, ítínoe mbo'ínu xoko Jesus, kuteátimaka kaná'uyea itíkivonoe éyenjovone ikéneke Kristu Jesus, enepone Vúnae. ³² Eneponi yupíheovo ngóxuna'ixevo índea ne éno kotíveti koekúti ya pítivokonake Éfezu, kutí koe ongópoti éno ipúhokovoti hó'openo. Itea eneponi hákoti ngúxone xoko Itukó'oviti énjone kósokeovomo, kutínikopo itópoínonu ixómoyea ngóxuna'ixovo? Eneponi hákoti kaná'u exépukepea ne ivokóvoti, yusíkononenikopo yúixeovo níkea úti yoko vénoyeovo vo'oku poéhaneni pevóti kúxoixo úti.

³³ Hákonoe yaupú'ikopovo yará'a: Koékuti yómoti kahá'ineyea xâne ákoti kayúsea kixoku itúkeovo, koesáyu'ixokonotimakamo kixoku itúkeovo yane kahá'ineyea. ³⁴ Konókoti iyúkeopeovo iséneu kuteáti motókeyea ké'iyi. Hákonenoe ixomo pehúkovo, vo'oku ápeyea xâne xepákuke ávoti éxa Itukó'oviti. Yoko metókeanoe enepo kateyákapi ra yúnzo.

Inámátimo koépokú muyo úti vexepúkapa vukapêa xapa ivokóvoti

³⁵ Ínani áva koèti: “Namo kíxó'oye exépukopea ne ivokóvotine? Namo koépaye ne mýyo xepúpakapane?” koetímeamo. ³⁶ Koati ákoti iséneu ítínoe xâne koetíneye yúho! Hane ínzkoka koeku ake nonéti neóne. Konókoti ekóxeokono inúxotike ina ihonópo. ³⁷ Epó'oxo enepo neonôe, koati áke né'iyi kuteáti ake tiríku, áko'o itukovo koékuti po'í ake nonéti. Kene ako ná'iyekana xúve úsotine. ³⁸ Koati Itukó'oviti itúkínoa kó'iyeevoku ne xúve nonéti, koékuti ahá'inoa kó'iyea. Póhutihiko ake nonéti, itúkínoa Itukó'oviti kó'iyeevoku ne xúve. Koékuti kíxoaku Itukó'oviti, énomone koéneye kuteáti ínixone unátiyea.

³⁹ Ako akútíkoko kó'iyeevoku ne uhá koeti apêti omíxone yara kúveu mêm. Pó'iti koéku ne koxé'u xâne yane hó'openohiko. Pó'itimaka koeku koxé'u ne hó'openo ôti yane hôe.

⁴⁰ Pó'itimaka koeku koxé'u ne íhaehiko vanúke yane ovâti ra kúveu mêm. Enepone úhe'ene ne íhaehiko vanúke, koati pó'iti ya úhe'enehiko ovâti ra kúveu mêm. ⁴¹ Koati pó'iti úhe'ene ne uhápu'ine káxe yane uhápu'ine kohê. Koane pó'itimaka úhe'ene ne uhápu'ine hékerehiko. Muhíkova xapákúke ne hékerehiko, ako akútíkoko úhe'ene uhápu'ine koane xunáko.

⁴² Kúteanemakamo koéku xepúhíkapané ne ivokóvoti. Kuteáti koeku ake nonéti iná nokóno ákoyea akútea koéku ihonópone, énomonemaka koéneye koxe'u xâne. Pó'iti koéku ekaxápakapanane, yane xepúkapané. Ekoxókonone mýyo ne ivokóvoti, pihínoti imúyukea, itea xepúkapané, itopónoatinemo ne apéyati ákotinemo hunókoku. Ekoxókonone, ákone aúhe'eka itea xepúkapané, yupihovó koetímó úhe'ene. ⁴³ Ekoxókonone, ákone xunáko itea xepúkapané, yupihovó koetímó xunáko. ⁴⁴ Ekoxókonone, koati muyo xâne yara kúveu mêm itea xepúkapané, kutipasi koepoátinemo ne íhaehiko vanúke. Koeku ápeyá muyo xâne yara kúveu mêm, koati kaná'utimaka ápeyá mýyo ne íhaehiko vanúke. ⁴⁵ Vo'oku hara kôe ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti: “Eneponeko Ádaum, inúxoti hóyeno, poréxokono ómixekuyeevo” kôe. Kene ne simôti hunókokúke, po'í Ádaum kíxonéti, enepone Xe'exa Itukó'oviti, énomone poréxokono itúkeovo úkeaku ne inámati apéyati ákoti hunókoku. ⁴⁶ Yoko haina kuteáti koeku apêti ya vanúkeke ne inuxó, itea hane inuxó kuteáti koéku yáye yara poké'e. Ikénepoke, ina keno'óko kuteáti koéku ya vanúkeke. ⁴⁷ Eneponeko inúxoti Ádaum itukéti ya móte, koati íhaene yáye yara poké'e. Kene ne pi'ape Ádaum kíxonéti, koati úkeakune ya vanúke. ⁴⁸ Kuteáti koeku itúkeovo íhae yáye yara kúveu mêm neko inúxoti hóyeno, énomonemaka koéneye ne uhá koeti po'ínuhiko xâne apêti yara kúveu mêm. Koane kuteáti koéku ne hóyeno íhae vanúke, énomonemakamo koéponeye ne po'ínuhiko xâne yonopátimakamo ne vanúke. ⁴⁹ Kuteátimaka víkutipasikeova ne inúxoti xâne apêti yara poké'e, konokoátimakamo víkutipasikopeova ne hóyeno íhae vanúke, enepone Kristu.

Poe'ápoatimo mýyo ne ávoti ivakápu enepo aukápapu Jesus

⁵⁰ Koati ngxípítinoe, ítínoe mbo'ínu xoko Jesus, ákoyeamo kalíhuina yonópea natíxokúke Itukó'oviti ne muyo xâne yara poké'e, enepone ainóvoti naúti yoko íti. Enepora muyo úti kó'oyene vekotí'ikomo pevótike, ákomo kalíhuina yonópea xoko Itukó'oviti xoko ákoyeakunemo aúké'e.

⁵¹ Énjakapivonoe kouárapu'ikinonúke Itukó'oviti, koekúti ávoti exákana yanekóyoke. Ákomo uhá vákoe vívókeovo, itea uhá koépotimo úti ápepeamo inámapoti muyo úti. ⁵² Koati hú koetímó poé'apea ne muyo úti kuteáti hú kó'iyea ne iromíkeati. Énomonemo koéneye enepo axapápane torombétana Itukó'oviti, enepone oxóvotimo auké'ene ra kúveu mêm. Axapúne, xepúhíkopotinemo ne ivokóvoti, yoko apétihíkomo inámapotine mýyo ákotinemo uké'eyeaku. Yane uhá koetínemo úti poé'apeamaka muyo úti. ⁵³ Vo'oku enepora kíxeóvovoti muyo úti vekotí'ikomo pevótike, konókotikomo ápeyá inámati koépokú ákotinemo itá pevóti. Koane enepora muyo úti kó'oyene apétimo hunókoku, konókoti poé'apea koéku maka hákone uké'eyeaku. ⁵⁴ Yaneko káxe ipakárapune koéku ra muyo úti ákoyeakunemo veka pevótike, koane ákoyeakunemo aúké'e, yane tokopóvotinemo ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti xoko kó'iyeeaku:

“Vítóane ra pevóti. Koati hunókokune ne ivokeóvotil!” koèti.

Izâiya 25.8

⁵⁵ “Koati ákotine xunáko ne pevóti. Ákone xunáko íkoiitoponeokono kotíveti ne xâne vo'ókuke.

Koati uké'etine né'e” kôe.

Ózeya 13.14

⁵⁶ Enepone ápeínoké xunako pevóti iyónopea xâne ipihóponovokutike, koati vo'oku itúkeovo pahukóvotihiko. Epó'oxo koati vo'ókuke ne Ponóvoti Kíxovókuti, yutóxovoku ne páhoenokono xâne itúkea, iyúseínoké itúkeovo pahukóvoti. ⁵⁷ Itea ainapo ákoe Itukó'oviti, enepone poréxó'oviti vítea xunáko ne pahunévoti koane xunáko ne pevóti vo'oku itukeínovi Vúnae Jesus Kristu.

⁵⁸ Énomone ngxínopinooe, ítínoe mbo'ínu xoko Kristu ákoti omotóva ongóvo: Kéxuna'ixapu ikéneke Vúnae. Itúkapunooe ákoti motovâti kátavokea yara hó'e úti. Hákomaka momí yakôe ya itukeke Vúnae, yexoáti ákoyea évakapu ne ke'ítukeino Vúnae.

16

Huvó'oxeake íhae Koríntu ne íhae Njúdeya

¹ Kene ne tiúketi hivó'oxikemo ne po'ínuhiko kasása'iupo Itukó'oviti, hane íxeanoe kuteáti yunzó'inoa ne po'ínu úti ya imokóvokutihiko ya Ngalásea. ² Péhutinoe, hexáka ne yêho tiúketi heú koeti lúmingu. Némoe exoámo yé'akeye ne héxae itukovo lúmingu. Uná una íxeanoe, maka hákone konôko ítxoepoovokomaka nzimané'e xepákuke. ³ Enepo nzimapínenoe, mbahukoátimo ne po'ínu úti, koêkuti neívokoemo, motováti ómea ne tiúketi hivó'oxike ne po'ínuhiko úti ya Njeruzálem, epó'oxo usó ngxinoátimo ne koyuhópeti ómonehiko, kouhápu'ikovoti itúkoponovo ke ya xapákuke. ⁴ Koáne enepo okonókovo, njaneátihikomakamoya.

Áha itúkea ne Poúlu

⁵ Ungapeáne Masédonea, vengopópitinoemo vo'oku koati apêti inzóneu ndarú'uxea Masédonea. ⁶ Ako tópi koêku kali xu'íkeneyeamo óveam xepákuke. Koímaiti herú ngxíxa kaxena kásati xepákuke motováti hivó'oxinunoe indóponea ne po'ínu yónongumo, nóngonemaka indóponea. ⁷ Vo'oku yara koeku kó'oyene, ako angáha'a pohu vekó ngó'iyepinoe, itea ngúxoá kali nju'íkeneyeamo xepákuke enepo itukapu ahá'inonu Vúnae.

⁸ Kene óvonguikonemo yáye ya Éfezu tukú koeti kaxena ayuíti, enepone Pentekósti. ⁹ Vo'oku anéye êno hána'iti itúkéti imihé'okininuti ngoyúhoyea emo'u Itukó'oviti, xaneátimaka enó'iyea okopónuti.

Koêku ne Timóti yoko Ápolu

¹⁰ Enepo simapínenoe ne Timóti, yéxaka elókeyea yokóvo símea, maka aúhepene isóneu xepákuke, vo'oku koati ko'itúkeinotimaka Vúnae nê'e nguteátine. ¹¹ Konókotimaka tíyi nê'e, koane hivá'axa motováti káyukoepovone yáye njokóyoke ákoti yuváti. Vo'oku nguxopátimo aúkoepo, koánemaka ne po'ínuhiko úti xanépone.

¹² Kene ne Ápolu, po'ínu úti xoko Kristu, enóné ngoyúhoinoa yusíkea xané'eyea ne po'ínuhiko úti noixóponopitinoe, itea ávoxo akáha'a píhea yara koeku kó'oyene. Simapúne unátiyeaku yónea, kóyeaneamo itóponeopinoe.

¹³ Yokóhiyanavo, itúkapunoe iyukóvoti isóneu. Áxunamaka iséneu ikéneke Vúnae ákoti itevákinoe héki. Hákomaka píke, koane kékuna'ixapunoe ikéneke Vúnae. ¹⁴ Heú koeti ítikeyo, itíka ya ákoyea omótovokoko yokóvo.

Koêku ne Étefana, Futunátu yoko Ákaeku

¹⁵ Kó'oyene anéye anjá'inopinoe, itínoe mbo'ínu xoko Jesus. Yéxoanoe itúkeovo inúxotihiko hokópoti Jesus ya Ákaya ne Étefana yoko uhá koeti xáne óvokuke, koane itúkeovomaka kuri'ókovotihiko Vúnae huvó'oxea kasása'iupohiko Kristu. ¹⁶ Ngahá'ainopinoe tíyi nekóyohiko koane ákoyea kepáyasakinapa. Énomonemaka yákoeyene xapákuke uhá koeti po'ínuhiko ko'ítuketi itúke Itukó'oviti kuteáti nê'e, enepone ha'ínehiko úti itúkeke Itukó'oviti.

¹⁷ Koati elóketi ongóvo koeku símeonu evo Étefana, koane Futunátu yoko Ákaeku, vo'oku êno huvó'oxeonu koeku itúkinonu kuteáti maní ítikeyinonu eneponi yáva yáyeke. ¹⁸ Koati kouhépekopotihiko inzóneu koánemaka iséneu. Motókea itúkeovo koati teyonéti xapákuke úti ne xáne kuteáti.

Íkopovope Poúlu

¹⁹ Yúhoikopinoe ne po'ínu úti ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti íhae ra poké'exa Ázea. Koati ênoti inákurukeovopi ya ikéneke Vúnae ne Ákila yoko Pírísila, koánemaka ne ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti óvokuke. ²⁰ Yúhoikopinoemaka heú koeti po'ínuhiko úti xoko Jesus yáyeke.

Yíhaikakanoe, siunone kixekókoti kuteáti kixókokoku úti yúhoikeokoku úti, imeáti sasá'ikoke iséneu vo'oku ítínoe kopo'ínukokoti xoko Kristu.

²¹ Enepora yúndoenopinoe kó'oyene inángurukeovopike, koati yútoe vó'um, undi Poúlu.

²² Koati konokóati ákoyea omótova vokóvo ne Vúnae Jesus. Koêkuti xáne ákoti akoéneye isóneunoa, motókea yonópeamo ipihóponovokutike.

²³ "Ehá'ani ákoyeane ahíkapu aúkopovope ne Vúnae Jesus" ngóe.

²³ Itúkapu hána'itike seánakovi Vúnae Jesus yóvoheixonoe.

²⁴ Uhá ngxópinoe mbahúkinopi ákoyea omótovopi ongóvo, uti kopo'ínukokoti ikéneke Kristu Jesus.

Hunókokune.

2 KORÍNTIU

Pí'ape yutóxinoa Poúlu ne kutípoti Jesus íhae Koríntu

Ikénépoke yutóxinea Poúlu ne 1 Koríntiu, ápemaka po'i yútoeno kutípoti Jesus yaneko pitivóko, itea ako írípaku ya Bíbilea. Xapákuke ne íhae Koríntu yanekóyo, ápe xâne ikaxú'iti okóvo namukóá neko koyuhópeti, ikotívexoati ne pahunévoti. Itea ápemaka po'ínuhiko xanéya okópoti Poúlu koyuhoáti ákoyea itúkapu koati kaná'uti páhoe Jesus Kristu nê'e, koane ákoyeamaka yusíka sayá'ikea xâne pahukóvoti ya imokóvokutike. Yaneko yutóxinoa Poúlu, éxokovo itúkeovo koati kaná'uti páhoe Jesus Kristu, hainá'iyea kuteáti ne po'ínuhiko xâne ákoti itúkápu páhoe Kristu itúkotovihiko ápostulu. Koyúhoamaka Poúlu koêku ne koati kaná'uti hokoti Jesus, koane koeku vinámapea vo'oku ítukeinovi Jesus Kristu.

¹Yundóxinopinoe, undi Poúlu, undi ápostulu páhoe Kristu Jesus koyúhoyea emó'u xapa xâne, kuteátimaka ahá'inonu Itukó'oviti indúkea. Anéyenemaka njokóyoke ne Timóti, po'ínu úti xoko Jesus. Pahúkinopeanoe úti ra koyuhópeti, itínoe ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti ya pítivokonake Koríntu, koane paúkinoamaka úti ne uhá koeti po'ínu kasása'iupo Itukó'oviti ya uhá koeti Ákaya.

²Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe, koane úhepetike isoneúti ukeáti xokóyoke.

Íkoro'ixovo xoko Itukó'oviti ne Poúlu

³Íháyu'ikakana ne Itukó'oviti, Ha'a Vúnae Jesus Kristu, úkeaku uhá koeti seanákoti, úkeakumaka uhá koeti isoneúti kouhépekopoti isóneu xâne. ⁴Koati énomone kouhépekopo visóneu ya uhá koeti tiú'iti koekúti vékoku úti, motováti kouhépekopeamaka uti isóneu ne po'ínuhiko xâne ya koekúti kó'iyevokou kotíveti koekúti tokópone. Enepone veínovike Itukó'oviti kouhépekopea visóneu, énomonemaka veínoa úti kouhépekopea isóneu ne po'ínuhiko xâne. ⁵Vo'oku koati ákoti yumaxápu tiú'iti koekúti tokópone úti, kuteátimaka vékoku ne Kristu yanekóyoke. Yoko kuteáti itóvoku hána'iko ne tiveko koeku úti, énomonemaka koéneye hána'iko ne kouhépekopekono visóneu ukeáti xoko Kristu. ⁶Itukovo koitóponovoti úti kotíveti ya itukétike, úndi yoko nza'ínehiko, kó'inokeneye motovátimaka hivó'oxikononoe ikéneke Vúnae koane itíkivo koitovone. Itukovo kouhépekopati Itukó'oviti ne inzóneu, koane isóneu ne nza'ínehiko, kó'inokeneye motováti kó'iyeanemakaye iséneu ikéneke Vúnae, kutí'inokemo iteáti víki ne tiú'iti koekúti ákoti amuyá'í iséneu, kuteátimaka vítea vékea úti. ⁷Enepone kúxone úti ké'iyinemoye, haina kuxonetihí koéti, véxoa kousokeovomo. Kene koeku víkinoe kotívetikoe koekúti kuteáti úti, kouhépekopotimakamo iséneu ne Itukó'oviti kuteátimaka kouhépekopea visóneu ikéneke.

⁸Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, ngahá'a yéxinoe koêku ne kotíveti koekúti vékoku úti, úndi yoko njánena ya poké'ixa Ázea. Koati yupihóvoti tivéko ne koekúti yonoti vouúkeke. Ákone xunako úti víteovamo. Víkútixa mani vivokóvotinemo. ⁹Ya xokóyoke úti, mani ákotine vitóvoku, mani vivohíkovotine. Kó'inokeneye, maka hákone kuvovópovo úti, itea itúkapune Itukó'oviti, enepone koexépukopoti ivokóvoti kuvóvo úti. ¹⁰Énomone koitóvovi yane éno koímaiti koekúti kahá'ati uké'exeovi. Énomonemaka kúxoixo úti koiteovovikomo ya káxehiko keno'ókoti, ¹¹koékumaka hivó'oxivinoe ya orásaum, yepemínoviti xoko Itukó'oviti motováti enó'iyeamo xâne xepákukenoe ikoró'ixovoti xoko Itukó'oviti vo'ókuke ne hána'iti kixó'ovikumo Itukó'oviti ya seánakovike, enepo yumapá orásauna ne ákoti yumaxápu po'ínu úti epemínoviti.

Ípoko isóneu ne Poúlu vo'oku mani yónea

¹²Enepone éyenjovope ikéneke Itukó'oviti, énomone énjeja sasá'iyea inzóneu ákoti indukáhea ra yúnzo koeku ngó'iyea itúkeovo sasá'iti ne ngxikoku indúkeovo ya xapa uhá koeti xâne, ínapoxo xepákukenoe, ákoti indukáheapu. Koati énomone koéneye ngxikoku indúkeovo nonékuke Itukó'oviti, hainá'iyea ya exóneti ítuke ra kúveu mêm, itea koati vo'ókuke ne seánakonon Itukó'oviti. ¹³Ako po'i kixó'ekone ra yúndoenopinoe ákoti itukapu motováti yéxinoa iséneu yíhaikane. Yoko ngúxoa heú kixinoemo yéxi koêku, ¹⁴kuteáti tirixivo yéxi koeku úti kó'oyene vitúkeovo yéyexovopemo yaneko káxe aukápapu ne Vúnae Jesus Kristu, kuteátimaka itíkivonoemo véyexovope, úndi yoko nza'ínehiko yaneko káxe.

¹⁵Vo'oku énjejaxo kó'iyeaneye iséneunoa ra koekútihiho, ngoúsokone inzóneu tumurí ngó'iyeamo xepákukenoe yanekóyoke, motováti vengópeopimaka. Yane mani kuri'úxovoti ne unako kêku ikéneke Vúnae omínombikenoe. ¹⁶Kó'inokeneye ne ánja, mani hivó'oxonutinoe ungóponea ya Masêdonea, epó'oxo koeku itúkeovomaka ánja vengópeopi ungopeáti Masêdonea, mani ngaha'áti hivó'oxopinumaka yóneam Njúdeya. ¹⁷Koeku usó'iyeanee inzóneu indúkea nê'e itea ako mbíha, kuti kó'inopinomea ngoyuhóheoti. Enepo apé inzóneu indúkea koekúti, kuti

kó'inopinoemea pohu isoneú ngíxone, ákoti ambasíka isóneunonu Itukó'oviti, kuteâti koeku xâne "Êm" koêti, upánini ako kaúsaka emó'u. ¹⁸ Itea ako ákoeneye. Kuteâti kaná'uteoya itúkeovo kuvovóneti ne Itukó'oviti, motóvama kítipi vemó'uinopinoe ákoyea itúkapu "Êm" ngixópitinoe, koeku ápeyea inzóneu ákoyea ngaévesaka emó'um. ¹⁹ Vo'oku enepone Xe'exa Itukó'oviti, Kristu Jesus, enepone koyúhone úti xepákukeno, úndi koánemaka Síla yoko Timóti, haina kuteâti koeku xâne "Êm" koeti itea ako kaéveseka emó'u. Koâti kuvovóneti ne Jesus. Koati kuteâti "Êm" koêti, koeku kóusokea uhá koeti páhoenoa Itukó'oviti itúkea. ²⁰ Vo'oku uhá koeti yuho Itukó'oviti mekúke koékumo ne ituke xapa xâne, enepone koati yuhóti ákoti aukápapu ikéne, áinovo kousókovoti xoko Jesus. Áinovo "Êm" koêti xokóyoke. Koati vo'ókumaka itukeinovi Jesus "Kaná'uteoxo" kó'ino úti, kutí'inokemaka ihayú'ikokonoti Itukó'oviti. ²¹ Yoko enepone koxunákoviti ikéneke Kristu, úndi yoko nza'ínehiko, énomone Itukó'oviti, enepone koxunákovitinoemaka ikéneke. Énomonemaka noivókovovi vitúkeovo ovóxe, ²² itukínovitimaka hoénaxovope vitúkeovo xanéna yaneko porexó'ovea ne Sasá'iti Omíxone ovo'ó kó'iyeevi, enepone inúxoti pónevike Itukó'oviti kixó'êkinoviti kóusokínoveamo ne uhá koeti po'inuhiko yuhó'inovi.

²³ Ya iháke Itukó'oviti, ngoyúhoinopinoe itúkeovo koati kaná'uti ra yúnzo ávovea aúngapapu ya Koríntu noínjoponeopinoe, vo'oku ákoyea angáha'a ngoíkaxu'ikeaneo yokóvo, eneponimea ongonókoa nzayá'ikeopinoe. ²⁴ Yoko haina kaha'áti úti kapáyasokinovopinoe úti ya ikéneke Vúnae, úndi yoko nza'ínehiko, kó'inokeneye ne yúnzo, itea koati vo'oku vitúkeovo huvo'óxopitinoe, kaha'aínopiti úti kurí'uxeovo elókeko yokóvo ikéneke Vúnae. Kene yane kívivo Vúnae, koati titiu keyétinoe.

2

¹ Koeku kó'iyeaneye, ngóusokone inzóneu ávoveamo aúngapapu hú koeti xepákuke, koeku ngónokeamea nzayá'ikeopinoe, mbuváti ngoíkaxu'ikea yokóvo. ² Indukápuikopo koikáxu'ikoti yokóvo, kutí'ikoponi ne iko'élokexopoti ongóvo? Ákoni po'ínu ákoti itukapu itínoe, enepone ngoíkaxu'ikeake okóvo. ³ Énomone kutí'inoke yundoxínopitinoe yanekóyoke, maka enepo nzimápíne, hákone ikaxú'i ongóvo ve'ókuke, itínoe mani kutí'inoke elóketi ongóvo. Koati ngutipóati kutí'iyeeamo iséneu ne inzóneu elókeyeamako yokóvo, uhá ketínoe, enepo nzimápínoe ya elókekoke ongóvo. ⁴ Vo'oku yaneko yundoxínopinoe, koati hána'iti ikáxu'iyea ongóvo koane kotívivea inzóneu. Koati énoti iyoyeam. Yoko haina ombosíkoti ngoíkaxu'ikeaneo yokóvo, kó'inokeneye ne yúndoenopi yanekóyo, itea koati ngaha'aínopitinoe yéxi yupíheovo ákoyea omótovopinoe ongóvo.

Yuho Poúlu vo'ókuke ne pahukóvoti yanekóyoke koyúseopovotine

⁵ Enepone xâne ominópitinoe ikáxu'ine yokóvo vo'oku pahúnevo, haina úndi váherexino ituke. Koati itínoe kixóneye. Itea motováti ákoyea yupíhapu tiú'iko ra yúnzo vo'ókuke ne kixotíneye ituke, haina ngoyuhoáti yupíheovo kixópikunoe, itea kóyeané itóponea uhá ketínoe ne ikaxúneti okovóti vo'ókuke. ⁶ Yoko motóvaikone ne sayá'ikeokonoe nê'e, koeku enó'iyee xâne xepákuke saya'íkoati. ⁷ Kó'oyene, ya koékuni íphiko tumúne ne seyá'iki, oránane ákoyeané ávaheixa iséneuke ne váhere ituke, kutí kixeáti ákoyea pahúkapu nê'e. Keúhepekapinamaka isóneu, mará'inamo yupíhapu ikáxu'iyee okóvo vo'ókuke neko ituke ákoti aunáti. ⁸ Énomone ngixínopinoe yusíka yéxoki ákoyea omótova yokóvo. ⁹ Énomonemaka yundoxínopinoe yanekóyo, ngahá'ati noínjea itíkivoxo koati itukoáti uhá koêti ne injíko'okopike. ¹⁰ Yoko enepo hákotine yunakóia iséneuke ne váhere ituke po'í xâne, ngúteanemaka. Vo'oku enepone xâne kutí ngíxone ákotine pahúnevo enepo apé pahukóvoti ngíxoneye, koati ve'ókukeno ngixínoakeneye ya nonékuke Kristu, ¹¹ maka hákone itó'óvi Satánae ya éxeako, vo'oku haina ákoti vexá ápeyea váhere ahá'inoviya.

Ako koati úhepeyea isóneu Poúlu koeku ákoyea takapa Títu

¹² Yaneko nzimoné'e ya Toróadi ngoyúhopena ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Kristu, míhe'okinonu onjéne ne Vúnae Itukó'oviti indúkea ne itukéti. ¹³ Itea ako aúhepe inzóneu koeku ákoyea ndakapa Títu, enepone mbo'ínu xoko Jesus. Énomone ungópoino poké'exake Masêdonea, ike íngopinevohiko po'ínu úti xoko Jesus yane pitivóko.

Vito uhá koeti koekúti ya xunákové Kristu

¹⁴ Itea íngoro'ixinovo Itukó'oviti, enepone porexó'oviti kóyekuneye vítea uhá koeti koekúti ya koeku kúveovo uti Kristu. Koati úti veínoa Itukó'oviti kotóhineyea éxeokono koéku ne Kristu ya uhá koeti vékoku úti, kuteâti koeku koati únati xêru ákoyea malíka yónoku ihópune. ¹⁵ Vo'oku ya xoko Itukó'oviti, utíne ne kutí koeti koati úheti ihópuneti kotóhineoti koeku Kristu xapa xâne. Énomone koéneye úti xapákuke xâne kasása'iupone Jesus ya pahúnevo, koánemaka xapákuke xanéhiko evókovoti, yonópotihikomo íphíhóponovokutike. ¹⁶ Itea xapákuke

ne xâne yonópotimo ipihóponovokutike, uti kutí koeti ihopúneti kixo'êkinoati pevóti. Kene xapa xâne kutipoti Kristu, kuti koe uti úheti ihópune kixo'êkinoati inámati apéyeati ukeáti xoko Itukó'oviti. Ápei kopo motokeáti itúkea itukéti kuteáti? ¹⁷ Haina uti kuteáti po'ínuhiko xâne, enepohíkone pohu itukó kixoti namúkope tiúketi ne koyúhoyea emo'u Itukó'oviti. Nonékuke Itukó'oviti, uti koati ovoxe Kristu ákoti itukáheapu koyúhoyea emó'u. Yoko koati Itukó'oviti pahukó'ovi vitúkea ne itukéti.

3

Koati únati ne inámati kixovókuti ítukeinovi Itukó'oviti

¹ Kutí kó'inopinoemea kapayásokopovoti úti koeku kó'iyeaneye yútoenopi úti? Konókotikopomea vómea koyúhópeti kuteáti ómone po'ínuhiko xâne? Hane ngxio véxokopovope koeku símeopinoe úti, itukovo vómone vukopeáti xepákuke vukopóno xapa po'ínuhiko xâne. ² Ako kalíhuina! Enepone koyuhópeti vómone koyuhó'oviti, énomone itínoe. Kutí koe vomíxoneke yutóxovo. Yoko koati éxone yoko yúho'iu uhá koeti xâne. ³ Koati iyúseoti itúkeovo yutoéti kouéxone Kristu koeku kó'ítukeya uti ítuke Itukó'oviti xepákukenoe. Hainámaka tínta yutóxovo, itea koati Sasá'iti Omíxone ne kaná'uti Itukó'oviti yutóxôa. Hainámaka mopóike yutóxovo kuteáti koéku ne Ponóvoti Kixovókuti mekúke, itea koati isóneuke póhutihiko xâne yutóxovo.

⁴ Ya nonékuke Itukó'oviti, véxoaxo kó'iyeaneye ne kixovókuti vo'oku ítukeinovi Jesusu Kristu. ⁵ Kene haina apéti xunako úti, kutí'inoke vitoáti vitúkea ne itukéti, itea Itukó'oviti koxunákovi vitúkea. ⁶ Énomonemaka kouséxinovi uhá koeti nókone úti ya ikéneke, motováti koyúhoyea úti koéku ne inámati kixovókuti ítukeinovi Itukó'oviti. Yoko enepora inámati ítukeinovi, haína yutoéti kuteáti mekúke yane Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muíse, itea ainóvoti xunako Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ová. Vo'oku enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, kouhupu'iko pahúnevo xâne, exókoati motókeyea yonópeahiko ipihóponovokutike. Itea enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ikó'inamakopovi koane poréxovi inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku.

⁷ Enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse yutóxóvoti pe'úkuke mopô, enepone kouhupu'ikoti pahúnevo xâne, exókoatihikomaka motókeyea yonópea ipihóponovokutike, koati éno hána'iti úhe'ene Itukó'oviti xokóyoke iná porexôa Itukó'oviti kutí'inoke ú'uhapu'i koyéti none Muíse. Koati vo'oku xunako uhápu'iyea, upánini pihínone uké'epea yanekóyoke, ákoinoke ita izaraelítahiko komómoyea ne none Muíse. ⁸ Koeku kó'iyeaneye ne úhe'ene Itukó'oviti yanekóyoke, inamá'axo ipuhíko kó'oyene xokóyoke ne inámati kixovókuti ítukeinovi, koeku ovo'ó kó'iyeevi ne Sasá'iti Omíxone. ⁹ Enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koati kixovókuti kouhupu'ikoti pahúnevo xâne, exókoatimaka yonópeamo ipihóponovokutike, itea koeku enó'iyea ipúhikea úhe'ene Itukó'oviti yanekóyoke iná porexókonoa, inamá'axo itukóvo éno ihayú'uti koekúti ne inámati kixovókuti ítukeinovi Itukó'oviti kó'oyene, enepone poréxoti xâne ponópeovo nonékuke Vúnae. ¹⁰ Énomone ngó'ino: Enepone kixovókuti yaneko mekúke énoti úhe'ene Itukó'oviti xokóyoke, kuti koéneoxo koati ákoti úhe'ene nonékuke ne éno hána'iti úhe'ene Itukó'oviti ováti ne inámati kixovókuti ítukeinovi kó'oyene. ¹¹ Vo'oku itukovo apéti éno úhe'ene Itukó'oviti mekúke xokóyoke neko kúxoti kixovókuti uke'épotine kó'oyene, inamá'axo ová úhe'ene Itukó'oviti ne inámati kixovókuti ítukeinovi kó'oyene, enepone ákotinemo uké'eyeaku.

¹² Koeku kó'iyeaneye ne hána'iti kúxoixone úti xoko Itukó'oviti, véxone kúsokeovomo, ákoneoxo píka koyúhoyea úti ne emo'u Itukó'oviti. ¹³ Ako vakútea Muíse mekúke itúko ramánone, maka hákone noixôa xanéhiko koeku kahá'ayeane uké'epea ne úhe'ene Itukó'oviti xokóyoke. ¹⁴ Itea kóyeané ákoyea iyúkapuhiko isóne ne evo izaraelíta. Tukú koeti kó'oyene, enepo yuhókoahiko ne kúxoti yutoéti emó'uke Itukó'oviti, kuti koe apéti ko ramanónetiya itopáti éxeahiko koéku neko yutoéti. Poéhane kutipóhiko Kristu, ina veyopóvo ne kutí koeti ramánone itopáti éxea koéku. ¹⁵ Itea tukú koeti kó'oyene, enepo yuhókovovo yútoe Muíse, kóyeané kutí kó'iyea apéti ko ramanónetiya, hahakú kixeátihiko isóne. ¹⁶ Itea koeku apéya hokópoti Vúnae xapákuke, veyópovone ne kutí koeti ramanóneti itopáti éxea koéku. ¹⁷ Yoko enepone "Vúnae" koéti yáyeke, énomone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Epó'oxo koékuti xâne ovo'ó koéku ne Sasá'iti Omíxone Vúnae, veyópovone uhá koéti ne itopáti éxea koéku. ¹⁸ Yoko uhá koeti úti, uti kutipoti Jesus, koati kutí koeti uti xâne ákoti ramánone. Yoko kuteáti koeku noixeóvoketi enepo itopónoa uhapú'iti koeku ákoyea malíka yónoku uhápu'iyea, énomonemaka koéneye iyúseyea xoko úti ne úhe'ene Vúnae, kutí'inoke noixeátimaka po'ínuhiko xâne ne úhe'ene. Epó'oxo koeku komómoyeexo uti ne úhe'ene Vúnae, tumúne vóno vípokeovo kutipasí kó'iyea uti kixóvoku Vúnae, koane inamá'axo uhapú'í xokóyoke úti ne éno úhe'ene itípanevo. Yoko enepone Vúnae kixo'óvitineye, énomone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti.

4

Ako kamúya'ika isóneu ne Poúlu ítukeke Itukó'oviti

¹ Koeku poréxeovea Itukó'oviti ra itukéti ya hána'iti seánakovike, ako kamúya'ika uti visóneu. ² Púva úti uhá koeti koekúti he'ono'ú koeti ítúkeokono, enepone koekúti pikokónoti éxeokono omínoti xâne hána'iti téyapana. Ako vitúkapu xâne aúpu'ikenati, koane ákomaka kaésayu'ixa úti ne emo'u Itukó'oviti, itea yane ponó kíxea koyúhoyea úti ne kaná'uti kixovókuti xapa xâne, véxokovo uhá koeti xâne vitúkeovo ponóvoti nonékuke Itukó'oviti. ³ Itea enepo hákoti iyuséo koéku ne inámati ihíkavoti koyúhovi koeku Jesus, koyúhone úti xapa xâne, enepo kutí akôe rama'ú koeti'iko, koati xâne yonópotimo ipihóponovokutike kó'inokeneye. ⁴ Yoko Satánae, enepone pahúkoti koeku kó'oyene yara kúveu mêmum xapa xâne ákoti akutípo Itukó'oviti, énomone ikomítixoa ne xanéhiko maka hákone uhapú'i isóneukehiko ne inámati ihíkavoti koyúhovi koeku Kristu, enepone éno hána'iti ihayú'iuti koati kuteátine Itukó'oviti. ⁵ Vo'oku enepo koyúho úti xepákuke, haina koyuhópovoti úti, itea Kristu Jesus koyúho úti, vexókopitinoe ítúkeovo yúnae, koane vitúkeovomaka yovóxe vo'ókuke Jesus. ⁶ Vo'oku enepone Itukó'oviti pahúkoti ápeya uhapú'iti xapa hahákuti mekúke, énomone kouhápu'ikomaka visóneu kutí'inoke vinixóati ne éno hána'iti ihayú'iuti ítípanevo Itukó'oviti kouhápu'ikovoti ya xoko Kristu.

Xoko Itukó'oviti úkea xunako Poúlu

⁷ Enepora koekúti yupihóvoti unáko ítukeinovi Itukó'oviti, koati xoko úti óvo. Kutí koe unákeovo ne éno únatinoe koekúti ya póte ipunéti ya móte koeku ítúkeovo xoko úti óvo. Kó'inokeneye, motováti í'yuse kóyeyea ítúkeovo ukeáti xoko Itukó'oviti ne éno hána'iti xunakóti ákoti itoáti kayúmaka unako koéku, kene haina ukeáti xoko úti. ⁸ Ya uhá koeti vekoku úti, ako káyunukavi kotíveti koekúti, itea ako pepákexapu visóneu vo'ókuke. Ápemaka ákoyeaku véxina visóneu vekínoake úti neko koekúti, itea ako kamúya'ika uti visóneu vo'ókuke. ⁹ Ápemaka víkoitoponeokonoku kotíveti, itea ako kurí íxavi Itukó'oviti. Koati énoti kixókonoku úti, itea kóyeané ákoyea vuké'exakana. ¹⁰ Kuteáti yupihevo tíveko kixókonoku Jesus, énomonemaka kixókononeye úti koékuti vékoku úti, motovátimaka iyúseyea ápeya xoko úti ne inámati apéyeati ukeáti xoko Jesus. ¹¹ Koeku vápeyeako yara kúveu mêmum, kóyekune vínonexinovo pevóti vo'oku vitúkeovo ovuxe Jesus. Kó'inokeneye, motováti iyúseyeamaka ápeya xoko úti, uti xâne vekotí'ikomo pevótike, ne inámati apéyeati ukeáti xoko Jesus. ¹² Koeku kó'iyeaneye, káxe, káxe vínonexinovo pevóti. Itea kó'inokeneye motováti ápeya inámati képokunoe ikéneke Vúnae koeku víkameopi emo'u Itukó'oviti.

¹³ Enepone yutoéti émo'uke Itukó'oviti: “Ngutípoa, ene kutí'inoke ngoyuhoáti” koéti, kúteanemaka koeku visóneu, kutípoamaka úti kuteáti nekóyohiko mekúke. Koane vo'oku kutípea úti, koati koyuhoáti úti, ¹⁴ vexoáti koéxepukopeovimo Itukó'oviti, enepone koexépuopotimaka Vúnae Jesus ukópea xapa ivokóvoti, koane íseopeovimo nonékuke xané kixopópitinoemo úti, ya koeku poéhapeane úti xoko Jesus. ¹⁵ Enepora uhá koeti koekúti vékoku úti, kó'inokeneye motováti hivó'oxikono ikéneke Vúnae, epó'oxo motováti inamá'axoyea itopóno énoti xâne ra hána'iti seánakovi Itukó'oviti, koane motovátimaka inamá'axoyea xu'ína xâne íkoró'ixovoti xoko Itukó'oviti kutí'inoke ihayú'ikokonotimo nê'e.

Póreupo ne vékea úti tiú'itike koekúti, uti kuvóvoti Vúnae

¹⁶ Énomone ákoino kamúya'ika uti visóneu. Yusíkoti yékotixea koxe'u úti, itea kóyeané inámapea visóneu itukovo káxe. ¹⁷ Yoko enepora kalihú koéti koane hú koeti kitoponeovo uti kotíveti yara koeku kó'oyene, énomonemo kutí'inoke apéti éno hána'iti ihayú'iuti koépokumo úti xoko Itukó'oviti, yupihóvotimo unáko ákotinemo uké'eyeaku. Yoko enepone unako koépokumo úti, yupihóvotimo anú'ukea tiú'iko ne kotíveti koekúti vékoku úti yara koeku kó'oyene. ¹⁸ Énomone ákoino yuíxapu uti koekúti motováti vínixea yara koeku kó'oyene, itea hara yuíxovo úti koekúti ákoti iníxákana. Vo'oku enepora koekúti vínixone yara koeku kó'oyene, ákomo oríko uké'eye. Itea enepone ákoti omotóva vínixea, ákomo hunókoku.

5

¹ Enepora koxe'u úti, enepora kutí koeti peno úti koeku vóvea yara poké'e, enepo itahíneapane, véxoa ápeyeano áhepo nê'e, ítukeinovi Itukó'oviti ákoti itukapu ítuke vo'u xâne, ákotinemakamo uké'eyeaku ya vanúkeke. ² Énomone varú'ikinovo úti koékuko vóvea ra kúveu mêmum, kaha'átine úti vitóponea ne inámati koépokumo úti ya vanúkeke, enepone kutí koeti inámati vípovo. ³ Yoko vitúkápene, ákomo vakútea xâne mahupí koéti. ⁴ Vo'oku koeku vápeyeako yáyeke, koati kaná'uti kutí kó'iyea uti xâne varu'íkovoti. Koati tiú'itimaka kóyeku úti. Haina kaha'áti uti ákoyeané ne muyo úti, itea koati iyóvotine vokóvo vitóponea ne inámati koépokumo úti xoko Itukó'oviti. Yane uke'éxokonotimo ne kúxoti koeku muyo úti apéti hunókoku vo'ókuke ne inámati koépokumo úti xoko Itukó'oviti, enepone inámati vápeya

ákotinemo hunókoku. ⁵ Koati Itukó'oviti kousókinovea nókone ra inámati koépokumo úti xokóyoke, porexó'oveatine ne Sasá'iti Omíxone ovo'ó kó'iyeví. Yoko énomone ne inúxoti pónevike Itukó'oviti kixó'êkinoviti kóusókinoveamakamo ne uhá koeti po'ínuhiko yuhó'inoví.

⁶ Énomone ákoino kamúya'íka uti visóneu, vo'oku ya koeku vápeyeako yara poké'e, véxoa ávoeya simápu kaxena vópeamo xoko Vúnae. ⁷ Yoko enepora kóyeku úti itukovo káxe, énomone kúveovo úti Vúnae, kene haina vihuínoviti koekúti motováti ínixeokono yara koeku kó'oyene. ⁸ Vo'oku véxea kó'iyeaneye, énomone kutí'inoke mani unatí'inoviti kuríkopea úti ra koxe'ú úti, enepora kutí koeti peno úti yara kúveu mêm, koane pihópea úti xoko Vúnae. ⁹ Énomonemaka kutí'inoke koxuná'ixovoti úti, motováti vikó'elokexea okovo Vúnae, yusíkoti itúkeovo yáye yara poké'e, áko'o seapáne úti vanúkeke xokóyoke. ¹⁰ Vo'oku konókotimo seópea uhá koeti úti nonékuke Kristu yuhaíkapavine vo'oku kixoku vitúkeovo, motováti namúkopea úti ésa'í ne kixoku vitúkeovo koeku vóvea yara kúveu mêm, yusíkoti itúkeovo únati, áko'o ákoyea aúnnati ne vítuke.

Koati heru'ó kixoti omíxone hókea Itukó'oviti ne Poúlu

¹¹ Vo'oku véxea ákoyea ikámahíakana ne Vúnae, vopósi'ixo vitókuxea okovo xanéhiko kutípea ne kaná'uti kixovókuti. É'exo kíxoixoví Itukó'oviti, úndi yoko nza'ínehiko. Ngúxoamaka uhápu'ieya iséneuke vitúkeovoxo koati kaná'uti ovuxe Itukó'oviti. ¹² Kó'inokeneye ne yúndoenopi, haina voposíkopotimaka véxokeovopinoe vitúkeovo kaná'uti ovuxe Vúnae, itea koati kaha'áti úti ápeyea éyexinovovike yokóvo, maka yéxane kixeku yimópi xanéhiko yupihóvoti ivávakea koekúti iyuseínoti po'ínuhiko xáne ya koékuni itúkeovo itúpanevo isóneu ivávako. ¹³ Itukovo koyuhókono úti vitúkeovo pepokéxovoti vo'oku yupiheovo kóxuna'ixeovo úti ya ítukeke Itukó'oviti, ako yuváti. Koati vo'oku Itukó'oviti kó'inokeneye úti. Kene itukovo koyuhókono úti vitúkeovo ponóvoti kixoku isóneu, koati ve'ókukeneo kó'inokeneye úti, motováti unátiyea kékunoe ikéneke Itukó'oviti. ¹⁴ Yoko koati xúnati xoko úti ne hána'iti ákoyea omótovovi okóvo Kristu kó'inokeneye vítuke, vexoáteoxo ápeyea póhuti hóyeno ivókinovoti uhá koeti xáne. Epó'oxo vo'ókuke, kutí koéne ivokóvoti ne uhá koeti xáne. ¹⁵ Ivókinovo uhá koeti xáne ne Jesus, maka hákone yuixovo áha kíxeova ne xáne inámapoti ya xokóyoke, itea itúkápune Únae kurr'okopovo, enepone ivókinovati koane exepúkópinoati ukópea xapa ivokóvoti.

¹⁶ Yane ukeátine kó'oyene yara tumúneke, ákone ápahuina xáne vínixone unátiyea áko'o ákoyea aúnnati pohu vo'oku visóneunoa, uti xáne yara kúveu mêm ákoti oponóvo isóneu. Epó'oxo upánini kó'iyeaneye visóneuno Kristu yanekóyoke, ákone ákoeneye visóneunoa kó'oyene. ¹⁷ Énomone ngó'ino: Koékuti xáne hokópotine Kristu, koati inamápotine. Uké'epone neko kúxoti kixoku itúkeovo, inámapone uhá koeti xokóyoke. ¹⁸ Yoko enepora uhá koeti koekúti inamápotine, ainovo ukeáti xoko Itukó'oviti, enepone kounátikopoviti xokóyoke vo'oku ítukeinoví Kristu. Énomonemaka porexó'ovi koyúhoyea úti emó'u xapa xáne, motováti kóunatikopeovomaka po'ínuhiko xáne xokóyoke. ¹⁹ Yoko enepora yuho úti xapákuke xáne, hará'a: Kóunatikopa Itukó'oviti ne xáne xokóyoke, koane kotúyopinoahiko pahúnevo vo'oku ivókinoví Kristu. Énomone ne yuhóti pónevike Itukó'oviti koyúhoyea uti, koyúhóti kixoku kóunatikopea xáne xokóyoke.

²⁰ Iyúseoneikopo vitúkeovo páhoe Kristu koyúhoinoa emó'u xapa xáne. Koeku koyúhoyea úti, kutí koe Itukó'oviti ponó kóe xapa xáne itaíkea hókea. “Ya iháke Kristu konókoti keúnatikopivo xoko Itukó'oviti” koe yuho úti xapákuke. ²¹ Enepone Vúnae Jesus ákoti pahúkeovoku, itúkovone yonópoku pahúnevo úti, motováti ponópeovo úti nonékuke Itukó'oviti vo'oku hána'iti ítukeinoví.

6

¹ Koeku vitúkeovo huvó'óxoti Itukó'oviti ítukeke, víxíko'okopinóe ákoyea itúkapu namuhí kixeáti ne hána'iti seánakoví Itukó'oviti. ² Vo'oku hara kóe Itukó'oviti emó'uke:

“Ngámoa ne yépeomonuke ya káxehiko koati injíkopene ingóseanaxeovokono. Nzuvó'oxopi ya káxehiko koati injíkopene ngoíteovohiko xáne” kóe. *Izâiya 49.8*

Yoko koati kaxénane ikóseanaxeovokono kó'oyene. Koati kaxénanemaka ixíkope Itukó'oviti koíteovohiko xáne.

Usó kóye ne Poúlu kóitoponeovo kotíveti vo'oku ko'ítukeino Kristu

³ Ya uhá koeti kixoku vitúkeovo, kóhíyanavo úti motováti ákoyea ápahuina koekúti vítuke, kutí'inoke mani koemóke'ekonoti ne ítuke Itukó'oviti. ⁴ Koati vexókovoti ya uhá koeti koekúti, vitúkeovo kaná'uti ovuxe Itukó'oviti. Véxokovo vitúkeova yane ákoyea kamúya'íka uti visóneu, koáne yane éno kotíveti kixókonoku úti. Kúteanemaka koéku yane vékea úti tiú'ítike koekúti vo'oku ápeyea konókinovoviti, koánemaka ya hána'ítike tiveno visóneu. ⁵ Véxokovomaka vitúkeova yane yehépoke'exeokono úti yoko yane viká'akeokono, koánemaka

yane vosósokeovi xâne imaĩkinovoviti, okópoti vítuke. Véxokovomaka vitúkeovo kaná'uti ovoxe Itukó'oviti yane kixoku vivókoponeovo itukétike, koánemaka yane ákoyeaku vimáka, yuixóvoti uti ítuke Itukó'oviti, koane yane épekeovi hímakati. ⁶ Iyúseomaka vitúkeova yane sasá'iti kixoku vitúkeovo, koane yane véxeamaka ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, koane yane ákoyea vímauvo, koánemaka yane vítupa'ikea po'ínuhiko xâne, yóko'omaka vo'oku ápeyeya Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko úti. Iyúseomaka vitúkeovo koati kaná'uti páhoe Itukó'oviti yane vikána'uxea ne ákoyea omótova vokóvo ne po'ínuhiko xâne, ⁷ koane yane kaná'uti ihíkavuti ukeáti xoko Itukó'oviti koyúhone úti xapa xâne, koánemaka vo'oku xunako Itukó'oviti xoko úti. Iyúseomaka vitúkeovo páhoe Itukó'oviti yane pónea uti kixoku vitúkeovo. Énomone ne kuti kíxone uti vokópope vanáne koane sa'íkevake úti, kuteátimaka koeku húndaru yóno xapa isukókoti ómo'íxea isúkope koane sa'íkovope. ⁸ Kúteanemaka koéku iyúseyea vitúkeovo ovoxe Itukó'oviti enepo vinixókono vitúkeovo teyonéti koáne enepo akó'o vitúkokonoke, koánemaka vitúkókono xêti áko'o itukovo víhayú'ikokono. Haina póhutine, itea koánemaka enepo koyuhókono úti vitúkeovo semekékexoti upáníni ítukovo koati kaná'uti yuhu úti. ⁹ Éno xâne exó'oviti, itea kóyeane kuti kíxeokono uti xâne ákoti ítóponone, ákotimaka ítúkokonoke. Kóyekune vínonexinovo pevóti itea vanéyeiko. Ápe koítóponeovoku uti kotíveti, itea kóyeane ávoveya kaépekakana úti. ¹⁰ Koíkaxu'ikokono vokóvo, itea kóyeane elókeyea vokóvo. Ako tiúketina úti, itea kóyeane enó'iyea xâne iríkuxoti ikéneke Itukó'oviti vo'oku vítuke. Ako apeínoviti, itea koati vítukene ne uhá koeti kókúti.

¹¹ Itínoe po'ínu úti ya pítivokonake Koríntu, enepone heú koeti veópone visóneuke, ako hé'ana'uxeapeanoe úti. Koyúhoinopea úti uhá koéti ne ovoti visóneuke yoko vomíxoneke. ¹² Haina úti poe'ainopinove isóneu, itea koati ítínenoe koetíneye isóneunovi. ¹³ Kuteáti koeku míhe'okinopi uti visóneu, íxepavinemakaye. Yoko ítínoe kuti ngxíxone nje'éxaxapa kó'inokeneyi zunzó'inopi.

Enékoa Poũlu ne kutípoti Jesus kóhiyanayeova ne ákoti akutípo Jesus

¹⁴ Neixapuikoponeo, mará'inamo yakútea vúi pihí'ikokoti kángake, enepo itiká yapéne ne xâne ákoti akutípo Jesus. Na kíxoaye ka'ápeneyea ponóvoti kixoku ítúkeovo ne ákoti panápu ítuke? Námaka kíxoaye kuti'iyekoko isóneu ne xâne ovoti uhapú'itike, koáne ne ovoti hahákutike? ¹⁵ Námaka kíxoaye poéhayeane yónoku isóneu ne Kristu yoko Ndeápu? Ápeikopo oxéne kuti'iyekoko isóneu xâne hokoti Kristu koáne ne ákoti haká? ¹⁶ Ápeikopomaka oxéne poéhapea koéku ne óvoku iháyú'ikeokono Itukó'oviti koáne ne ivávakokonoku sánduhiko? Vo'oku utíne ítukóvo óvoku ne koati kaná'uti Itukó'oviti, kuteáti yuhu Itukó'oviti emó'uke xoko kó'iyeku: “Ambétimo xapákuke. Koati óvonzexokunemo xapákukehiko. Undínemo kuvóvohiko, undi Itukó'oviti, koane indukóatihikomo njanéna” kôe. ¹⁷ Énomonemaka kó'ino emo'u Itukó'oviti: “Ípíhikapinove xapákuke. Yahíkuxipa” koe Vúnae. “Hako yihó'ixoa ne váhere kixovókuti. Yané'e, ítíponemo nje'éxaxapa. ¹⁸ Undínemo ítukóvo yá'a, koane indukópitinoemo nje'éxaxapa” kôe ne Vúnae, enepone apêti xunáko pahúkea uhá koéti.

7

¹ Itínoe ákoti omótova ongóvo, vo'oku kó'iyeaneye neko yuhó'inovi Itukó'oviti ítúkeinovimo, kuríkapaikopo úti uhá koeti koekúti ikopítí'ikoviti, enepone váhere kixoku vitúkeovo koáne ne váhere ko'ísonueyeya úti, koane yuíxapune kóxuna'ixeovo uti vitúkeovo xâne sasá'iti nonékuke Itukó'oviti, koane xâne teyoáti.

Elókeinoke okóvo Poũlu

² Míhi'akinavi iséneu, vo'oku ako ápahuina xâne váherexinoke uti vítuke. Ákomaka ápahuina xâne koésayu'iu úti, koane ákomaka ápahuina xâne vukóvoke vo'oku kahá'ayea úti unátíyeya koeku úti. ³ Haina orinjópitinove kó'inokeneye ra yúndoenopi, vo'oku ngoyúhoinopinovepepomeku yupíheovo ákoyea omótovopinove vokóvo, úndi yoko nza'ínehiko. Énomone ákoinoke iríkapirove visóneu. Koati ákoti vihaxákeakaka yara koeku kó'oyene koeku vóveya yara kúveu mêm, koánemakamo ikénepoke enepo vipuhíkapeane ra pok'é'e. ⁴ Koati hána'iti ómomíkea inzóneu enjoáti títiu kékéyeyi ikéneke Itukó'oviti. Itínoemaka hána'iti éyenjovope. Énomone yupíhinovo úhepepea inzóneu, koane énomonemaka kuti'inoke koati hána'iti elókeyeya ongóvo ya uhá koeti tíu'iti koekúti vékoku úti.

Itopóno Poũlu ne Títu

⁵ Koeku símea úti ya poké'eva Masédonea, ako hé'akapapu ne kotíveti koekúti tokópone úti, itea inamá'axo kuri'úxovo ne tíu'iti koekúti xokóyoke úti. Éno okopó'oviti, ina keno'ókomaka ne yupíheovo yónea visóneu vo'oku po'ínu úti xoko Jesus. ⁶ Itea Itukó'oviti, enepone kouhépekopoti isóneu xâne ikaxú'iti okóvo, kouhépekopinovimaka visóneu vo'oku káyukopeovo Títu xoko úti. ⁷ Hainámaka póhutine vo'ókuke nê'e, itea koatímaka ve'ókukeneo úhepepino

visóne, vo'oku koyúhopinovea Títu inékurukivovine, koane ketíxoponivo keíkaxu'iki ongóvo yanekóyo, yoko ú'uso-ú'uso kéyeyinoe itíki anjá'inopi. Yane koati kuri'úxovoti elókeko ongóvo vo'ókuke.

⁸ Upánini ngoíkaxu'ikonoe yokóvo vo'oku yúndoenopi yanekóyo, itea kóyeane ákoyea ongótíxoponovo yundóxinopi. Kaná'uteoxo ingótivexea inúxotike, vo'oku ininjea koíkaxu'ikeanoe yokóvo ne yúndoenopi yanekóyoke. Itea hú kôe ne ikáxu'ieya yokóvo, ako á'umo. ⁹ Kó'oyene, elókepene ongóvo. Yoko haina vo'oku ikáxu'ieyanoe yokóvo yanekóyo, itea koati vo'oku omínopi ikétivexi pehúkivo neko ikáxu'ieya yokóvo. Enepone ikétivexi pehúkivo, koati kuteáti ahá'inopi Itukó'oviti, ákoinoke kaésayu'ixapinoe ne yúndoe. ¹⁰ Vo'oku enepone ikáxu'ieya okovo xâne, nókone kó'ieya nonékuke Itukó'oviti, poréxovi vikótivexea ne váhere vítuke koane kuríkopea úti, motováti koíteovovi Itukó'oviti ya pahúnevo úti. Yoko enepone ikaxúneti okovóti kuteáti, ako paréxavi tívo'ikeovo úti. Kene ne ikáxu'ieya okovo xâne ákoti éxa Itukó'oviti, ipihóponovokutike iyónopa. ¹¹ Enepone ikáxu'ieya yokóvo koeku ikétivexi pehúnevo, kuteáti ahá'inopi Itukó'oviti ké'iyi, yokómopihipi pôreu xepákuke: Poréxopinoe kemómopivo koane iníxinoe ne nékoneiko ikéneke Itukó'oviti. Poréxopinoemaka kehá'ayi yéxokivo itíkivo ponopóvotine kixoku itúkeovo. Koane vo'ókuke, koati ikétivexoatimaka iséneuke ápeya vahehéxoti ítuke xepákuke. Koati pikeátimaka itíki váhere, koane koati hána'itimaka inékurukivonu, yexókovoti ya itíki inzíkaxeopike. Poréxopimaka heru'ó kíxi yomíxone penópi ne koekúti ákoti takapápu xepákukene. Koane vo'ókuke, koati yoposikoatimaka seyá'iki ne itúkoti váhere xepákuke. Yane uhá koeti kixeku itíkivo, iyúseo penópi iséneu yara koekúti.

¹² Kaná'uti yundóxinopea neko koyuhópeti, itea haina vo'ókuke ne itúkoti váhere, koane hainámaka vo'ókuke ne vahehéxinokonoti ítuke. Itea yundóxinoake neko koyuhópeti, maka iyúseane kixévokunoe nonékuke Itukó'oviti usó kéyeyi itíkinoe anjá'inopi. ¹³ Énomone úhepepino inzóne, úndi yoko nza'ínehiko. Haina póhutine nê'e, itea kuri'uxovo elókeko vokóvo vo'oku Títu. Koati kouhépekopovoti isónevo vo'oku únati kíxeaku kétaraki koeku óvea xepákuke. ¹⁴ Yoko enepone yunzó'ino Títu inzayú'ikopitinoe yanekóyoke, ákonoe kéyeyakanu vo'ókuke. Kuteáti itúkeovo kaná'uti ne uhá koeti yunzó'inopinoe yanekóyoke, énomonemaka koéneye tokópeovo ne uhá koeti kámone Títu njokóyoke enepo inzayú'ikopinoe. ¹⁵ Yoko inamá'axo kuri'úxovo ákoyea omótovopinoe okóvo ne Títu vo'oku puyákoponeova okóvo usó kéyeyinoe itíki ne yúho, koane vo'oku kíxeakunoe tíyi iná simópi, koane vo'oku ákoyeamaka kepáyasakinapanoe. ¹⁶ Elóke ongóvo vo'oku koati motováti ngúveovopinoe ya uhá koeti koekúti.

8

Koeku huvó'oxeake íhae Koríntu ne ákoti apeínoati

¹ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, kahá'ainopeanoe úti yéxi koéku ne hána'iti seánako Itukó'oviti oukeke ne kuvóvotihiko Jesus ya poké'exa Masédonea xapa imokóvokutihiko. ² Vo'oku upánini enó'ieya tiú'iti koekúti tokóponehiko, itea kóyeane yupíheovo elókeyea okóvo, kutí'inoke itíxoáti ne púyaenovo okóvo po'ínuhiko xâne. Koati ákotihiko mitatahá akóéhiko poréxea. Éno ítixone upánini itúkovo koati ákoti apeínoati. ³ Koati ngoyuhó'inopeatinoe ú'uso kóyeyeahiko poréxea ne ítone poréxea. Yoko haina póhutine kuteáti ítone poréxea ne ítixohiko, itea enepone pôreu, ánu'ukoakomaka nê'e. Ákomaka xâne pahukoáti, itea koati unákoke isóneukehiko úkea poréxea. ⁴ Ako áka épemo'ixeovihiko yanekóyo yusíkea pahúkinoe huvó'oxeake ne kasása'iupo Itukó'oviti ya Njúdeya, iníxoátihiko itúkeovo koati seánakoa Itukó'oviti huvó'oxea. ⁵ Yoko enepone poréxeahiko, haina póhutine kuteáti kúxone úti poréxeamo, itea inúxotike kuri'okopovohiko Vúnae Jesus, inámaka heru'ó kixopóvo huvó'oxeovi ya itukétike, itúkoti ahá'inoe Itukó'oviti. ⁶ Énomone kutí'ino vepemoáti ne Títu kousoke ne itukéti sínakoanoe ne po'ínu úti, enepone túrii Títu xepákukene yanekóyo. ⁷ Koati ítínoe xâne yupihóvoti kóxuna'ixeovo ya uhá koeti koekúti, kuteáti ya kívivo Itukó'oviti, koane ya keyúhoyi emó'u, koánemaka ya yéxi ne kaná'uti kixovókuti íhae xokóyoke. Kúteanemaka koeku kékuna'ixivo ú'uso kéyeyi ya uhá koeti itukéti, koánemaka ya ákoyea omótovovi yokóvo. Koeku ké'iyineye ya po'ínuhiko koekúti, énomonemaka yákoeneye kékuna'ixivo ítíxi hívo'oxike ne po'ínu úti.

⁸ Haina mbahukópitinoe kónokea peréxi. Itea ngoyuhó'inopitinoe koeku po'ínu úti itúkeovo ú'uso koyéti poréxeahiko huvó'oxeake, vo'oku ngaha'áti kemómopivo, néixoti kaná'ueya ne ákoyea omótova yokóvo ne po'ínuhiko úti, áko'o ákoyea. ⁹ Yoko yéxoanenoe koéku ne hána'iti seánakopi Vúnae Jesus Kristu. Koati éno hána'iti unako koéku ya vanúkeke, itea ve'ókukene, kuri'kixo uhá koeti nê'e, motováti itíkivo íríku nonékuke Itukó'oviti vo'oku ítukeinopi. ¹⁰ Anéye inzóneunopinoe yara koekúti, vo'oku ukeáti pihóti xoénae tiríxoanenoe ne itukéti. Koati ítínoe inuxó ítíxi hívo'oxike ne po'ínu úti. Haina póhúneti, itea ítínenemaka inuxó ápeyea isóneunoa huvó'oxea. ¹¹ Yusikóneikopo keúsokinoe ne itukéti túriunoe. Kuteáti koeku ú'uso kéyeyi kehá'ayi itíki ne itukéti iná tiríxôa, énomonemaka yákoeneye keúsoki kó'oyene, koekúti ítéponone

peréxinoe. ¹² Vo'oku itukovo apêti xâne kaha'âti huvó'oxea, ako kuxákana poréxeokono koekúti ákoti itapána poréxea mani anu'úkoti apeínoati, itea hara paréxa, itóponone poréxea.

¹³ Haina ombosíkoati ngayápahikinoa po'ínuhiko úti koeku itúkeovo ínati xikóyokenoe, yonoâti youúeke ne kónokea keúsokinoa nókone ne po'ínuhiko úti, itea koati voposíkoti kutikokó kó'iyea koeku úti, itínoe íhae Koríntu koánemaka po'ínuhiko úti hivó'oe. ¹⁴ Yara koeku kó'oyene, koeku ákoyea konokínovopitinoe, motóva keúsokinoa nókone ne po'ínuhiko úti. Kene po'íkema káxe áva nékone, enepone hivó'oenoe kó'oyene, motovâti itúkeovo énomone huvó'oxopinoe koeku ákoyea nókone. Yanê'e, kutikokó koetímoo koeku uhá koeti úti. ¹⁵ Yoko énomonemaka kuteâti koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koêti: “Enepone xu'ínati ítxixone, motovó koâ ne nókone. Kene ne ákoti axu'ína ítxixone, ákomaka okónokovo, motovó koâ” kôe.

Ítuke Títu yoko ha'ínehiko

¹⁶ Ainapo ákoe Itukó'oviti ipíhoa isóneuke Títu kaha'áyea kóxunakeopinoe ikéneke Vúnae, eopátimaka kuteâti eómbone ve'ókukeneo. ¹⁷ Vo'oku ú'uso kóye enepo vitaíkoa huvó'oxeovi yara itukéti. Haina póhutine, itea vo'oku ú'uso-ú'uso kóyeyea, kaha'áne noíxoponeopinoe. Koati ukeâti unákoke isóneu. ¹⁸ Ápemaka po'ínu úti xoko Jesus, páhoe úti xané'eyea. Enepora po'ínu úti, koati ákoti malíka yónoku íháyu'ikeokono íha xapa kutípotihiko Jesus ya uhá koeti ímokóvokutihiko, vo'oku kíxoaku ípíhea tumúne ne ítuke Itukó'oviti. ¹⁹ Haina póhutine, itea koatímaka noívokeo kutípotihiko Jesus ya ímokóvokutihiko yáye xané'iyeeovimo kurikápana úti ne ítxixonokone po'ínuhiko úti xoko Jesus. Yoko énomonemo kutí'inoke íháyu'íkotonoti ne Vúnae Jesus, kutí'ínokemakamo iyúseoti kahá'ainoa úti unako koêku ne po'ínu úti.

²⁰ Yanê'e, koeku kali xu'ínayea ovâti ne ítxixonokone po'ínu úti vomínoakemo, ákomo oxéne váherexea yuhó'inokono úti vo'ókuke. ²¹ Koati yonoâti vokóvo, kaha'âti úti iyúseyeamo nonékuke Itukó'oviti, koánemaka nonékuke po'ínuhiko xâne pónea úti kixoku vitúkeovo yara koekúti.

²² Anéyemaka po'i páhoe úti yonoti xepákukenoe. Enepora po'ínu úti xoko Vúnae ngxínopike, enóne noíxea úti itúkeovoxo ú'uso koyéti ya ítuke Itukó'oviti, koane ako topi koeku kouhapy'ikeokono. Ínapoxo kó'oyene, koati ú'uso koyéti huvó'oxoponeopinoe ikéneke Itukó'oviti, vo'oku inixoâti itíkivonoe koati kuvónoneti. ²³ Kene Títu, koati nza'íne yara itukéti nê'e, huvó'oxonuti ya uhá koeti ítuke Vúnae xepákuke. Kene ne po'ínuhiko úti ikéneke Jesus xánena Títu, koati páhoe kutípotihiko Jesus ya ímokóvokutihiko yáye, koane ainovo kutí'inoke kahaná'íkotonoti íha Kristu. ²⁴ Yéxakaikopo ne hóyehohiko páhoenopinoe úti, ákoyea omótova yokóvo simapíne, maka iyúseinane ne kutípotihiko Jesus ya ímokóvokutihiko yáye itíkivo motokeâti viháyu'ikeopi.

9

Pahukínokono ne kutípotihiko Jesus íhae Njúdeya huvó'oxeokonoke

¹ Ako ongónokoa yundóxinopeanoe koêku ne hivó'oxope po'ínuhiko úti kutípotimaka Jesus ya Njúdeya. ² Vo'oku énoja usó kéyeyi hivó'oxi yanekóyoe. Yoko inzáyuy'ikopinoe nonékuke po'ínu úti íhae Masédonea vo'ókuke. “Ukeáatine pihóti xoénae usó kóyeyeahiko ne íhae Ákaya” ngxioahiko enepo ngoyuhó'inoa kékunoe. Epó'oxo vo'oku ú'uso kéyeyinoe peréxi hivó'oxope, enómaka po'ínuhiko xâne kahá'atimaka huvó'oxea.

³ Itea kóyeane mbahúkea ra po'ínuhiko úti xoko Jesus inuxó kó'iyea xepákukenoe, maka keúsakane ne hivó'oxike yonoti xoko po'ínuhiko úti, kuteâti koêku yúnzo yanekóyo usokó kéyeyineno, maka hákone kutí kôe semekéxexoti ne inzáyuy'ikeopinoe yanekóyo. ⁴ Vo'oku enepo axenánu íhaehiko Masédonea, eneponi naixá ávoyea aúso hivó'oxike ne po'ínu úti, mani teyó koeti úti, ínapoxoni itínoe vo'oku yunzó'inoahiko yanekóyo ngúveovopi ápeyeamo ítxixene. ⁵ Énomone kutí'ino ininjoâti unátiyeya émbemea po'ínu úti xoko Jesus inuxó kó'ionu xepákukenoe, motovâti huvó'oxeopinoe keúsoki ne hivó'oxope, enepone keyúhono peréximo yanekóyo. Yanê'e, usó koyétinemo nzimané'e, epó'oxo iyúsetoimo ú'uso kéyeyi peréxi ákoti íhíxea itóvoku, ákotimaka pahukópiti. ⁶ Itíkina iséneu ínzokoake ra koekúti: Enepone xâne ákoti kaxu'ínaka nóne, ákomakamo axu'ína ehópo. Itea enepone kaxu'ínakoati, xu'ínatimakamo ehópo. ⁷ Péhutinoe, hane peréxa kuteâti ínixene iséneuke unátiyeya peréxi. Hako mitatahí kixéa. Hákomaka itukovo vo'oku ápeyeya pahukópiti peréxi, itea aélokea yokóvo peréxi, vo'oku ako omótova okóvo Itukó'oviti ne xâne ú'uso koyéti poréxea. ⁸ Yoko koati apêti xunáko ne Itukó'oviti kurí'uxinopinoe uhá koeti únatinoe koekúti. Haina póhutine motovâti kousokeovo uhá koeti nékone, itea motovátimaka yupíheovo anú'ukea nê'e, kutí'ínokemo énoti koekúti motovâti iké'itukexi ya uhá koeti únati itukéti. ⁹ Yoko énomonemaka kôe emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Huvó'oxo xâne ákoti apeínoati. Ako mitatahí ákoe pôrekexea. Ákomo uké'eyea ne itípanevo nonékuke Itukó'oviti vo'ókuke” kôe.

¹⁰ Yoko Itukó'oviti, enepone porexoâti ake nonéti ne xâne nôti, porexínoatimaka níkokónoti ne xâne, énomonemakamo kousókinopi uhá koeti koekúti, enepone nékone iké'itukexi únatike itukéti, koane porexoâtimakamo enó'iyea yêho ukeâti ne únati kixeku itúkivo, kuteâti enó'iyeamaka ehópo ne xâne noti únatinoe ake nonéti. ¹¹ Enómo kuri'uxinopea Itukó'oviti ne uhá koeti únatinoe koekúti, maka hákone ihíxea itóvoku peréxoake ne po'ínuhiko xâne. Yane enómo xâne ikoró'ixinovoti Itukó'oviti vo'oku huvó'oxeake úti. ¹² Yanê'e, haina pohúneti keusókinoati nókone ne kasása'iupeo Itukó'oviti, itea énomonemaka kuti'ino hána'itimo ikoro'ixeovohiko xoko Itukó'oviti. ¹³ Koane ihayú'ikitihikomakamo Itukó'oviti vo'oku itíki páhoenopi Kristu, kuteâtimaka koêku yane inámati ihíkavoti omínovike. Ihayú'ikitihikomakamo Itukó'oviti vo'oku péhoenohiko, ákoti ihíxea itóvoku, koane vo'oku péhoenohiko ne uhá koeti po'ínuhiko xâne hivó'oeno. ¹⁴ Yanê'e, itukínopitinoehikomo orásau, koane ákomo omótovopihiko okóvo, yoko ikoró'ixinovopitihikomakamo xoko Itukó'oviti vo'ókuke ne êno hána'iti itípanevo Itukó'oviti youúeke, exókovoti ya ítekihoahiko. ¹⁵ Viháyu'ika Itukó'oviti vo'oku hána'iti íparaxeovike pahukínovi Xe'éxa, enepone íparaxeovike ákoti itoâti kayúmaka unako koêku.

10

Éxokovope Poúlu itúkeovo koati kaná'uti páhoe Jesus Kristu

¹ Kuteâti koeku itúkeovo itúpa'ikoti koane seánati ne Kristu, énomonemaka koéneye ngixoku injíko'okeopinoe vo'oku ánja ké'eyi, undi Poúlu, undi koyuhókonoti itúkeovo itúpa'ii kixópitinoe enepo ambê xepákukenoe itea enepo akó'o malingápi, mahi ánjati ngapáyasokinovopinoe. Itea ako kalíhuina kó'iyeaneye. ² Koati enjókopeatinoe ne anjá'inopi ké'eyi, maka hákone ingo'ítukexoa ne njunáko nzayá'ikeopinoe nzimané'e xepákuke, kuteâti usó ngóyeyea indúkea xapa xâne po'ókoâti ákoyea itúkapu xunako Vúnae ingó'itukexo, itea itúkeovo isoneú ngixone nzóko. ³ Upánini vitúkovo íhae yara kúveu mêm kuteâti po'ínuhiko xâne, itea haina koekúti yara kúveu mêm víhuinovo vitúkea ne itukéti. ⁴ Enepohikone veínoake úti kóxuna'ixeovo úti yoko sa'íkeovo úti, haina íhae yáye yara kúveu mêm, itea koati ukeâti xoko Itukó'oviti, enepone êno hána'iti xunáko, kuti'inoke vitoâti kotóhineyae úti ne koati tiú'iti vokópeokonoke ákoti po'i itoâti uké'exopea, koánemaka ne uhá koeti isoneúti okópoti Itukó'oviti. ⁵ Énomone kuti'ino vitoti kotóhineyeamaka uti uhá koeti exóneti, enepone kapáyasokopinovoke xâne, ákoinokemaka akáha'a éxea Itukó'oviti. Énomonemaka kuti'ino vitoâti sá'irri'okea úti uhá koeti koêkúti kó'iyevokou isoneúti, maka hákone kapáyasokinovoti Kristu, itea itúkapune Kristu payasó oúkeke uhá koeti. ⁶ Yoko usó ngóye nzayá'ikeamaka uhá koeti po'ínu pahukóvoti, enepo penapánenoehá koeti kixeku itúkivo.

⁷ Enepora koekúti ngixínopikeno, koati í'yuse koyéti koêku, ivévakaikopo. Enepone xâne inixópvoti itúkeovo hokoti Kristu, itúkapinamaka isóneu ra koekúti hiko maka éxane indúkeovomaka ovoxe Kristu kuteâtime. ⁸ Yoko ákomo ndéya okonókovu inzáyú'ikopeovoko kalíhu koéti, koeku ngoyúhoinopeano koêku ne xunakóti pónenu Vúnae, motovâti nzuvó'oxeopinoe ketúkoponivo ikéneke, kene haina mborexókonoati ngoésayu'ixinopi. ⁹ Ngó'inokeneye, mbuvâti kuti kó'iyeamo ngahá'ati ímbikeopi yara yúndoe. ¹⁰ Vo'oku hara koeti yuho po'i xâne vo'ónguke: "Yane yútoe, kuti koe xâne konokoâti téyeeokonou. Kutí koémaka apéti xunáko sayá'ikea xâne, itea enepo síma nê'e xapa xâne, ako xunáko sayá'ikea, koane ako itúkokonoke yúho" koéhiko. ¹¹ Enepone xâne koetíneye isóneunonu, hara ngíxo: Kuteâti koêku ngixóvoku yara yúndoenopinoe akó'o malingápi, énomonemakamo koéneye ne ngixoku indúkeovo nzimané'e xepákuke.

¹² Enepohikone xâne ihayú'ikopovoti, imákoikopo ne êno hána'iti itóponone ya undíke! Ákoni kalíhuina mambikeova ngoyúhoyea indóponea kuteâti mahi itópononehiko, áko'o indóponea nguti'iyeahiko. Imákoikopomaka itúkeovohiko teyonéti ya undíke! Enepohikonekóyo, koeku komómeopokoko, kahá'ati anú'ukeokoko koane ketókeokoko, koati exókovoti itúkeovo xâne ákotihiko isóneu. ¹³ Kene úti, úndi yoko nza'ínehiko, ákomo vanú'uka mani viháyu'ikinokonoke itukeke Itukó'oviti, itea hane exó viháyu'ikeekonono, pónevike Itukó'oviti vitúkea, enepone ahá'inovi vitóponea kuti'inokemaka vitópónopitinoe ya xoko yóvoku. ¹⁴ Haina vanu'úkoti isóneunovi Itukó'oviti koeku vónea xepákukenoe, kuteâti mani kóvoku eneponi hákoti itúkovo ahá'inovi Itukó'oviti vitóponeopi yaneko símeaku úti xepákuke, vomínopiatinoe ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Kristu. ¹⁵ Hainá'ikopo vitukoâti viháyu'ikovo ne itukéti kóuseu po'ínuhiko xâne ya xoko ákoyeaku imá'avea Itukó'oviti. Hara kúxoixo úti, ketúkoponivomo ya kívivo Itukó'oviti, motovâti inamá'axoyea kuri'úxovo vítone vitúkea ya xepákuke, kuteâti ahá'inovi Itukó'oviti, ákotimaka vanu'uka isóneunovi. ¹⁶ Yanê'e, motovâtimo vitóponea poké'e yátikeneye ya yóvoku, koane koyúhopinova úti ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Kristu. Koékumo kó'iyeaneye, ákomo vokónokoa vitúkea véyexovope ne itukéti úseu po'ínuhiko xâne kó'ituketi ituke Itukó'oviti. ¹⁷ Yoko enepone kahá'ati ápeyae iháyu'iu ya xokóyoke, itúkapu

ítukeinoa Vúnae iháy'u'iko. ¹⁸ Vo'oku haina xâne iháy'u'ikopovoti motokêa iháy'u'ikeokono itea hane motokêa, kapáyasokone Itukó'oviti.

11

Éxokovope Poúlu ítúkeovo koati kaná'uti ovoxe Kristu

¹ Mani ngaha'ainopitinoe ítiko ne kémokenoyinu, ákoti imaxovó íxeánoe ne inzáy'u'ikopeovo, upánini kutí ngôe xâne ákoti isóneú koeku kó'iyeaneye ra yúnzo. Kali yakámokenonuvonoe. ² Kuteáti koeku yupíheovo kahá'ainopinoe Itukó'oviti ítúkeovo póhutine Kristu héko, énomonemaka koéneye inzóneunopinoe. Kuteáti koeku inámatiko árunoe ávoti hóyeno yuhó'ixoati, itea hoenáxokonotine ko'ímayeamo, énomonemaka ngíxoaneye nzoénaxeopi ítúkeovo póhutine Kristu kiri'okopovo. ³ Itea ngóhiyanapinoe, mbuváti ápeyea aupú'ikopiti, kuteáti koeku aupú'iko Éva neko koéxoe mekúke ya éxeako. Ngóhiyanamaka kópo'e'akexeocono iséneú ítévokopimo ne koati ponóvoti yoko sasá'iti kixeku héki Kristu. ⁴ Vo'oku koeku simeopinoe xâne kopóe'akótihiho íhikaxeopi, koyuhó'inopiti koeku Jesus, ákoti itukápa kuteáti ne víhikaxopikeneo, inípono ákoyea kali ópoe'ainoa iséneú. Koati ú'uhepe ko'inoáti iséneú. Kúteanemaka íhikaxoahiko koéku ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti itea ákoti itukapu kuteáti ne némoe yanekóyo, koane íhikaxoahikomaka koéku ne inámati íhikauvoti mahi íhae xoko Itukó'oviti itea ákoti akutéa ne kitíponenoe yanekóyo.

⁵ Ya undíke, enepohikone xâne itukóheoti íhikaxea, enepohikone mahi páhoe Itukó'oviti xepákuke, ako kalíhuina ketókeonuhiko. ⁶ Vo'oku upánini ákoyea indúkapu koati ahúkoti ya koyuhó'iyeeati, itea koati undi ahúkoti ya énjea ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. Ya uhá koeti koekúti, ngóuhapu'ikinopinoe kaná'uyea indúkeova.

⁷ Yanekóyo ngoyuhó'inoepa ra inámati íhikauvoti ukeáti xoko Itukó'oviti, ako námoem, koane ako ingálisakapu. Ngixínovokeneye motováti ítúkeovo ítínoe unati koéku ikéneke Vúnae. Ínixeaopomea indúkea váhere koekúti koeku ngíxeovoneye? ⁸ Koeku ngo'ítukeyea ítuke Itukó'oviti xepákuke, hane poréxonu námoem kutípotihiko Jesus íhae po'i imokóvokutihiko. Kutí koé unge'éxopinoti apeínoatihiko koeku ápeya námoem xokóyoke, motováti nzuvó'oxeopinoe keúkoponivo ikéneke Itukó'oviti. ⁹ Yaneko óveangu xepákuke, enepo apé nóngone, ako émbemapinoe keúsokinonoa, mbuváti indúkeovo yávahano. Itea yaneko simohíko ne po'ínu úti xoko Jesus íhae Masédonea, énomonehiko kousókinono nóngone. Ya uhá koeti ngoéku tukú koeti kó'oyene, ngóxunakovoneoxo, motováti ákoyea indúkapu yávahano. Yoko ngíxoixovokunemo káxehiko keno'ókoti maka hákone ingoyó'ixopinoe. ¹⁰ Epó'oxo kuteáti kaná'uko ápeyea njokóyoke ne kaná'uti kixovókuti ukeáti xoko Kristu, énomonemaka koéneye kaná'uko ra yunzó'inopi kó'oyene, ákoyeamo ápahuina xâne ya uhá koeti Ákaya itoáti ípoea ne ngixóvoku. Koati hána'iti éyenjovope nê'e ákoyea indúkapu yávahano. ¹¹ Namea koeti ngó'inoneye? Vo'ókumea mbúveopinoe? Ako kalíhuina! Éxoa Itukó'oviti ákoyea omótovopinoe ongóvo.

¹² Ngixínovokeneye kó'oyene, koánemakamo ya káxehiko keno'ókoti, maka enepo iháy'u'ikapuhiko ne ítukóheoti íhikaxea emo'u Itukó'oviti, hákone oxéne ápeyea iháy'u'ikinokonoke kuteáti viháy'u'ikinokonoke, undi yoko nza'ínehiko. ¹³ Vo'oku aínovonehiko xâne ákoti itukapu koati kaná'uti ápostulu. Haináhiko páhoe Jesus koyúhoyea emó'u. Aínovo aupú'ikotihiko, kahá'ati íkutipea xâne ítúkeovohiko ko'ítúkeinoti Itukó'oviti. Koati itoátimaka kutí kó'iyea ovoxe Kristu ukékuke xanéhiko. ¹⁴ Yoko ako okónokoa viyúpaxeoiva nê'e, vo'oku koati ahúkotimaka ne Satánae kutí kixópeovo ánju ovóheixoti uhapú'ítike. ¹⁵ Yanê'e, koati koékunemaka ahúkeko ne ovóxehiko Satánae kutí kixópeovomaka xâne koati ponóvoti kixoku ítúkeovo. Itea ya hunókokuke, enepone ehópomo, koati kuteátimo motókeyea kixópeokono.

Koítponovo kotíveti ne Poúlu vo'oku koyúhoyea emo'u Itukó'oviti

¹⁶ Ngáyukovo ngó'iyea: Hako ikitíxanu xâne ákoti isóneú, itea akoéneye iséneunonu, ngayumákapunemo. Kalihú ngixotí'ikopo inzáy'u'ikopeovo. ¹⁷ Yoko haina páhoenonu Vúnae Jesus ngíxeaneye, epó'oxo koati kutí koeti ákoti inzóneú koeku kó'iyeanemoya ra yúnzo. ¹⁸ Itea koeku enó'iyea xâne iháy'u'ikopovoti vo'oku itone ítúkea xunákoke, ngoánemaka, inzáy'u'ikopovotimakamo. ¹⁹ Koeku ínixepivonoe ítíkivo hána'iti ko'éxoneti éxoti kixoku ítúkea isóneú ya uhá koeti koekúti, iteátikopomo ákoyea imaxovó íxea kémokenoyi xâne ákoti isóneú. ²⁰ Vo'oku muhíkova ne xâne kahaná'ikopovoti, enepohikone kutí kixópitinoe ákau, sikovó keánoe. Kúteanemaka kéku apé xâne ukovópitinoe, koane kouhépekopovoti, koékumaka uké'exeapeínopiti, koane apé aupú'ikopiti, kutí kixópitinoe hó'openo námoe noko'ótike. Inípono iséneú, sikovo-sikovó keánoe. Kúteanemaka koéku apé kapayásokinovopiti, koane vaheréxoti kixópiku, koane apé kutí koeti ipusónoneopiti. ²¹ Imákoikopo vítúkeovo xâne íreti, úndi yoko nza'ínehiko ákoínokoe víta kíxeopineye úti kuteáti kixópiku nekóyohiko!

Itea koeku ápeyea ákoti teína iháyu'ikopeovo, imbíhoatimakamo inzáyu'ikopeovo upánini kutí koe yuho xáne ákoti isóneu ra yúnzo koeku ngó'iyeaneye. ²² Enephikoneko simópitinoe kopoe'ákoti íhikaxea emo'u Itukó'oviti, koati iháyu'ikovephiko itúkeovo êbereu, enepone koati xanena Itukó'oviti, itea undímaka êbereu nguteátihiko. Koati éyexovophikomaka itúkeovo íhae Izarâe, itea undímaka íhae Izarâe. Koati ihayú'ikopovotihiko vo'oku itúkeovo ámoripono Ábraum. Yoko ngúteanemaka. ²³ Inixópvotihikomaka itúkeovo ko'ítukeinoti Kristu, itea yupíhova ngetókehiko ya indúkeova. Mbúva ngónokea ngíxeaneye ra yúnzo, vo'oku kuti kôe ákoti inzóneu koeku ngó'iyeaneye, itea koati undíne yupíhóvo ko'ítukeyea, koane undínemaka yupíhóvo iká'akeovo itúkeke Kristu yane po'ínuhiko. Koáne ako índa ngayúmákexea yé'akeye yenjépoke'exekono, evondíkononoti ngo'ítukeino Kristu. Enónemaka vénga koati koímaiti koekúti. Mani mékutine ngoépekokono. ²⁴ Singu koe isúkonu ne júdeuhiko. Yoko póhutihiko yehépoke'exonu, trintai novi koe ípíhoá njupúnúke. ²⁵ Mopó'amaka inzúkoko no ya itátane tikóti. Poéhamaka mani ngoépekoko yaneke njepokókono ya mopó. Mopó'a yúpuririkovo ne hána'iti vatéke ivú'em. Poéha yóti, poéha káxe óvonzeixo úneke vo'ókuke. ²⁶ Enómaka yóneam, epó'oxo enómaka koímaiyea ngoéku vo'oku koiníkoti huveóhiko xoko véngoku, koánemaka vo'oku ómevotihiko. Haina póhutine, itea koímaitimaka ngoéku xapa iyénonjapa júdeu, koánemaka ya xapa po'ínuhiko xáne ákoti itukapu júdeu. Koímaitimaka ngoéku ya koeku vénga pitivókihiko, koánemaka ya méum ákoti apéti. Kúteanemaka koéku ya úne mar-ke, koánemaka ya xapa xáne ákoti akaná'u itúkeovo po'ínu úti xoko Kristu. ²⁷ Enónemaka ngo'ítukeyea, koane ivóngoponeovo ya itukétike. Enómaka ákoyea imánga vo'ókuke ne itukéti. Enómaka épekeonu hímakati koane úne. Koane enómaka ákoyea nńga. Apemaka kónokeovoku vonj'u koane ímbovo. ²⁸ Haina póhutine uhá koeti nê'e, itea anéyemaka kutí koeti ínati koekúti yonoti óungeke. Énomone ne yónoheixa ongóvo itukovo káxe vo'ókuke ne po'ínuhiko úti xoko Jesus ya uhá koeti imokóvokutihiko. ²⁹ Enepo apé xáne xapákuke muyá'iti isóneu ikéneke Vúnae, koatímaka eombáti ya njokóyoke. Enepo apé xáne ikorókovoti váhereke, koatímaka yupíhóvoti kotíveyea inzóneuke.

³⁰ Itea enepo okonókovo ápeyea inzáyu'iu njokóyoke, koati koekúti exókovoti ákoyea njunáko, enemo indúko inzáyu'iu njokóyoke. ³¹ Yoko Itukó'oviti, poéhane motokêa iháyu'ikeekono ákotinemo hunókoku, enepone Há'amaka Vúnae Jesus Kristu, éxoa ákoyea nzemékeke. ³² Enepo ovo'ingo pitivókona Ndamásku, eneponeko ngovenádo yaneke pitivóko íphione Aréta, enepone náti, pahuko ápeyea koyonoáti páhapetea ne pitivóko motováti iká'akeonu. ³³ Itea hána'iti sêta veínongono ngoévesekopekono xoko njânela meúkeke yane hána'iti yoko kopópoti ípi xê'o ne pitivóko, kutí'inoke indeóvati yanekóyo.

12

Koúhapu'ikinoake Vúnae ne Poúlu ya kutí koeti hopúne

¹ Ngónokoako inzáyu'ikopeovo motováti kitípinu indúkeovo koati ovoxe Kristu, upánini ákoyea omótokea ngíxeaneye. Ngoyuhó'inopeatinoe kó'oyene ne noínjone ukeáti xoko Vúnae, koekúti ákoti exoáti yara poké'e, koúhapu'ikinonuke Vúnae ya kuti koeti njopúne. ² Ápe hóyeno énjone kutípoti Kristu. Enepone'ê'e, hú kixókono ómeokono vanúkeke xoko Itukó'oviti. Yoko katoze koéne xoénae ikénepo. Ako énjaxo koéku, itúkeovo herú kixeókonoti múyo vanúkeke, áko'o itúkeovo omó kixeókonoti okóvo. Poéhane Itukó'oviti exôa. ³ Itea énja píha ne hóyeno. Yoko kuteáti yunzómeke, ako énja itúkeovo herú kixeókonoti múyo vanúkeke, áko'o itúkeovo omó kixeókonoti okóvo. Poéhane Itukó'oviti exôa koéku nekóyo. ⁴ Itea hú kixókono ómeokono vanúkeke xoko éno úhepeko koekúti. Koane ápe emo'úti kámoneya ákoti emo'úti ya yuhóke xáne yara poké'e mani veínoake koyúhopea koéku. Ákomaka parexákana koyúhopeokono. Yoko úndi ne hóyeno kixokónotineye. ⁵ Koekúti kuteáti, énomonemo indúko inzáyu'iu njokóyoke. Kene ákomo inzáyu'ikapapu vo'oku koekúti índone indúkea. Poéhane koekúti exókoti ákoyea njunáko, énomonemo indúko éyenjovope. ⁶ Itea yusíkoti inzáyu'ikopeovo, kóyeane ákoyea indúkapu koyuhóheoti kuteáti xáne ákoti isóneu, vo'oku mani koati kaná'uti ra yúnzo. Itea ákomo inzáyu'ikapapu vo'oku índone indúkea, mbuváti ápeyea ikútixanuti hána'iti teyonéti vo'ókuke, ya koékuni itúkeovo vo'oku noixone njokóyoke ya xoko ngixoti indúkeovo, yoko kámone xoko yúnzo, kutí'inoke koetíneye isóneunonu.

⁷ Epó'oxo vo'ókuke ne éno hána'iti koane uhé'ekoti koekúti éxokonuke Itukó'oviti vanúkeke, mará'inamo yupíhóvo ángoé ngapáyasokopeovo vo'ókuke, anéye tiú'iti koekúti éómbone, kutí koeti koati kotíveti ohone tópe muyónguke kurí'okonuke Satánae, lkoitoponeonuke kotíveti. Itea koati motováti ákoyea inzáyu'ikapapu, kó'inokeneye. ⁸ Mopó'a émbemo Itukó'oviti veyópinonoa. ⁹ Itea hara kixónu: “Poéhane nzeánakopi youúkeke konókóvo. Vo'oku yane yeópi miyá'iko, énomone iyúseyeaneoxomo njunáko xikóyoke” kixónu. Hukínóvoti ú'uso ngóyeya indúkea éyenjovope ne ákoyea njunáko, motováti itúkeovo xunako Kristu iyuséu ya njokóyoke.

¹⁰ Énomone elókeinoke ongóvo koeku eómbea ákoyea njunáko, koánemaka apé vaheréxinonuti ítuke. Kúteanemaka koéku apé nóngone, koane apé ikóítotononuti kotívite, koánemaka kotíve inzónéu vo'oku indúkeovo ovoxe Kristu. Vo'oku koeku ákoyea njunáko, inamá'axoneoxo apé xunako Kristu njokóyoke.

Koati yonoâti okóvo Poûlu ne kutípoti Jesus ya Koríntu

¹¹ Kutí koe ákoti inzónéu ya koeku inzáyú'ikopeovo yara yúndoe, itea ítínenoe kutí'inoke ngoetíneye. Vo'oku mani ítínenoe ihayú'ikonu ya koékuni inzáyú'ikopeovo. Vo'oku hainá'ikopo ahúkoti ya undíke ne mahi ápostuluhiko xepákuke. Koati kaná'uti kó'iyeaneye upánini ako indóponone. ¹² Enepone índuke, nzoénaxinokonoke indúkeovo koati kaná'uti ápostulu páhoe Kristu, koati inganá'uxoati xepákukenoe, ngoxuná'ixovoti indúkea, ákotimaka ngamuyá'ika inzónéu. Koati indúkoti koekúti hoénaxovope ápeyea xunako Itukó'oviti njokóyoke, koánemaka iyupánevoti, yoko po'í koekúti ya xunákoke Itukó'oviti ákoti po'í itoâti ítuke. ¹³ Ápeikopo koekúti índuke xapa kutípohihiko Kristu ya po'ínuhiko imokóvokuti nzuvó'oe ákoti indúkâ xepákukenoe? Ako poé'aku ngixoku ngo'ítukeyea koeku ámbeyea xepákuke. Poéhanemea itukapu vo'oku ákoyea indúkapu yávaha ya nóngoneke. Imákoikopo ngoêku indúkeovo koati váhere xâne koeku ákoyea mbaréxapínoe itukéti!

¹⁴ Kó'oyene usó ngóyememaka ngáyukopeovo xepákukenoe. Yoko mopó'apenemo yarâ'a. Kóyeaemakamo ákoyea ingáya'ixapínoe ya nóngone, vo'oku haina mbíhínoti úngeova ne apeínopiti, itea koati unako kékunoe ikéneke Itukó'oviti ngahá'a, ítínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa. Noixó íxea kalívóno, vo'oku haina énomone kousókínoa nókone ne há'a yoko éno, itea énomonehiko kousókínoa nókone ne xe'éxaxapa. ¹⁵ Koati usó ngoyêti ivóngoponeovo ya itukétike, koane inamá'axonemo ngixovónéye motovâti keúkoponivo ikéneke Itukó'oviti. Itea koeku kurí'uxeovo ákoyea omótovopínoe ongóvo, kútea inamá'axoneoxo ako ítíkonuke.

¹⁶ Únatikopo, inixeátiñoemameo kaná'uyea ákoyea indúkapu yávaha ya koékuti nóngone, itea kóyeaemameo ápeyea koyúhiti indúkeovo éxeati, koane índeamaka aúmbu'ikeopínoe. ¹⁷ Ínixekopomea indúkeopi namúnge'exoku vo'ókuke ne xâne mbáhoe xepákuke huvó'óxonopiti? ¹⁸ Émbemo Títu píhea xepakúke, koane ápemaka po'ínu úti xoko Jesus mbáhoe xané'íyeya. Ínixekopo ítúkeovo namukeôpiti tíüketi ne Títu? Ako kalíhuina! Koáhati póhutine visóneu, úndi yoko Títu. Koáhati póhutinemaka kixoku vitúkeovo.

¹⁹ Kutí'inopínoemea xu'íkénetine ixómoyea ombósiko índokuxea yokóvo kítipi ákoyea váhere vítuke, úndi yoko nza'ínehiko, kutí'inoke yundoxínopiti. Itea ako kalíhuina kó'iyeaneyé! Enepora yúnzo, koati yuho ovoxe Kristu, yoko koati nonékuke Itukó'oviti ngoyúhoyea. Uhá koêti ra índuke, koati ngaha'âti unátíyeya kêku ikéneke Itukó'oviti indúkinoake, ítínoe ákoti omotóva ongóvo. ²⁰ Ngóhiyanapínoe ákoyeamo inú'ingapi ketókeati ne anjá'inopi ké'eyi ikéneke Vúnae, enepo nzimané'e xepákuke. Epó'oxo koímaiti kó'iyeanemakaye iséneunonu, ákoyeamo angútea kuteâti koéku kíxoneno njokóyoke, keha'aínonuti índupa'ikea xâne. Ngóhiyanamaka ápeyea puvokókoti xepákukenoe, koane poe'aínoti isóneu po'ínuhiko xâne vo'oku íyokeovo ítukevo. Ngóhiyanamaka ápeyea imákinovokokoti, yoko oposíkoti ketókeokoko, koane ápeyea vaheréxinokokoti yúho, yoko ítúkoti xêti po'ínu, ikópiti'ikeati íha. Haina póhutine, itea koánemaka kapayásokinovokotihiko, yoko ínati yumópokoko. ²¹ Yónoa ongóvo enepo aungápapu xepákuke, parexánu Itukó'oviti ndéyeya, enepomo iyâm vo'oku inú'ingopeakomaka éno xâne xepákuke ákoti ikatíveza isóneuke ne pahúnevo. Énomone kuteâti ne ákoyea sayá'ikapeapa ne úhepune múyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno, koáne ne ikópiti'ikopeovohikomaka, ítúkoti po'í koekúti kuteâti ákoyea asása'i, koáne ne ákoyeahiko sayá'ikapa isóneu koeku ítúkeovo énomone ixomo yónoheixo isóneu.

13

Hunókoku yútoe Poûlu yoko enékeake ne íhae Koríntu

¹ Yara koeku mbíheamo xepákuke kó'oyene, mopó'apenemo yarâ'a. Yoko haramo hóko úti kuteâti koeku emó'uke Itukó'oviti: "Enepo áva koyúhiti ápeyea xâne váhere ítuke, konókoti pí'ayea, áko'no mopó'ayea xâne koyuhoâti noíxea, ina omotóva kutípeakono" kôe. ² Kuteâti ne yunzó'inopínoe yaneko pí'apeke nzmópi, ngayukoâatine ngoyúhoyeamaka kó'oyene. Koeku ákoyea malíngapi kó'oyene, endó'okoati ne xâne pahukóvotihiko yanekóyo, ákoyeamo íyunzixa nzayá'ikea enepo aungápapu xepákuke. Haina póhutine, itea koánemaka ne uhá koeti po'ínuhiko xâne koetíneye ítuke. ³ Énomonemo yéxínoa ítúkeovo Kristu koyuhó njokóyoke koeku kehá'ayi neíxínoe índuke kouhápu'ikinopiti indúkeovo koati kaná'uti ovoxe Kristu! Yoko haina ákoti xunáko ne Kristu ponópeopínoe, koati éno xunáko kíxeopíneye. ⁴ Kaná'uteoxo kutí kó'iyeya ákoti xunáko ne Kristu yaneko kuruhúxokono, itea kó'oyene, koati ainóvoti xunako Itukó'oviti ovâ koeku ítúkeovo exepúkopotine. Yoko kuteâti koeku ákoyea xunáko ne Kristu kuruhúxokono, kúteanemaka koeku úti. Itea kuteâtimaka iyúseyea xunáko ne Kristu enepo

exepúkopo, énomonemaka koéneye úti vo'oku xunako Itukó'oviti vouúeke, koeku vitúkeovo póhutipone xoko Kristu. Yane motovátimo huvó'oxeopinoe úti ikéneke Itukó'oviti.

⁵Yokómomopovonoe, neixoti itúkivoxo koati kaná'uti kutípoti Kristu, áko'o áko'oyea. Yapásika kíxeaku keúrapi'iki kaná'uyea ne kívivoa. Vo'oku haina ákoti yexâ kónokea ovo'ó kó'iyepi ne Jesus Kristu enepo akaná'uxo kitípi. Kene hakô'o, hainá'ikopo iti xanéna. ⁶Yoko ngxoa yéxinoe ákoyea vákoeneye kuteâti nê'e, undi yoko nza'ínehiko. ⁷Koati vepemínopitinoe Itukó'oviti ya orásaum-ke ákoyeamo ápahuina váhere ítike. Yoko haina motovâti kouhupu'ikeovo vitúkeovo koati únati ko'itúkeinoti Itukó'oviti, úndi yoko nza'ínehiko, itea koati kaha'aínopitinoe uti itíki únatinoe koekúti, upánini kuti kó'iyea uti pahukóvoti, úndi yoko nza'ínehiko ya ukékuke po'ínuhiko xâne. ⁸Haina motovâti vokópea ne kaná'uti kíxovókuti ápeinoké xunako úti sayá'ikea uti xâne, vo'oku poéhane vípihea tumúne motóvo vitúkea. ⁹Koati elóketi vokóvo, úndi yoko nza'ínehiko, enepo vakutêa xâne ákoti apayáso koeku ákoyea vokónokoa vikó'itukexea xunako úti sayá'ikeopi, koeku xuná'iyea iséneu ikéneke Vúnae. Yoko énomone vépemo xoko Itukó'oviti ya orásaum-ke, itúkivonoemo koati úsotine koane ákoti konokínovati ikéneke Itukó'oviti. ¹⁰Kó'inokeneye ra yúndoe koêku ángo'oyea xepákuke, maka enepo nzimané'e híyeuke íti, hákone ngonôko ingó'itukexea ne xunakóti poréxonuke Vúnae Jesus nzayá'ikea ne xâne pahukóvoti. Yoko enepone xunakóti pónenuke, koati motovâti nzuvó'oxeopinoe keúkoponivo ikéneke Itukó'oviti, kene haina ngaha'âti ngoésayu'ixeopinoe vo'ókuke.

¹¹Kó'oyene ingopóvopitine, itínoe mbo'ínu xoko Jesus. Yapási'ixa keúnatíkopivo ya uhá koeti kíxeku itúkivo. Hákone kuti kē ákoti kemâ ne injíko'okopike. Ópoehane yónoku iséneu ikéneke Vúnae. Itúkapu úhepetike isoneúti yóvoheixo ákoti yakapákaka. Yané'e, Itukó'oviti ovomô xoko péhutinoe. Énomone úkeaku ákoyea omótovokoko okovo xâne, koane úkeakunemaka uhá koeti úhepeti isoneúti. ¹²Yíhaikakanoe, siunoné kíxekókoti kuteâti kíxókokoku úti yúhoikeokoko úti, imeátinoe sasá'ikoke iséneu vo'oku itínoe kopo'ínukokoti xoko Kristu. Yúhoikopinoemaka ne uhá koeti po'ínuhiko kasása'iupo Itukó'oviti.

¹³⁻¹⁴Itúkapu hána'ítike seánakopi Vúnae Jesus Kristu, yoko hána'ítike ákoyea omótovovi okóvo yóvoheixo, uhá ketínoe, xanéâtimaka ne ákoyea haxákeapukoko iséneu ikéneke Itukó'oviti, enepone itukeinopike Sasá'iti Omíxone.

Hunókokune.

NGÁLATA

Yútoe Poûlu páhoe xapa kutípoti Jesus íhae Ngalásea

Yanekôyoke ike pihôpine ne Vúnae vanúkeke, enepohikoneko kutípoti Jesus, aínovo jûdeu. Aínovomaka xâne sirkunsidá koêti kuteâti páhoenoa Itukó'oviti ne Âbraum yanekôyoke, enepone koati túri ne jûdeuhiko. (Yíhaikamaka ne yutoéti hunókokuke ra Novo Testamento kouhápu'ikoati koêku ne **Sirkunsidá koêti** kixonéti.) Koeku xu'ikeneyea ike pihôpine Jesus ya vanúkeke, pihône itóhineyea ne inámati íhíkavoti xapákuke xâne ákoti itukapu jûdeu, ákotimaka sirkunsidá akôe.

Enepora yútoe Poûlu yâye, hane yóno xapa xâne hokoti Jesus ákoti itukapu jûdeu ya poké'e íhaxoneti Ngalásea. Yoko Poûlu itukóvo ne inúxoti koyuhó'inoatihiko ne inámati íhíkavoti omínovike Jesus.

Ipuhíkopeane Ngalásea ne Poûlu ukopónoti po'íke pitivókohiko, ápe jûdeuhiko ákoti akutípo yuho Poûlu pihôti Ngaláseake, koyuhópoinoati neko kutípotihiko Jesus ákoyea takápapu ne íhíkaxea Poûlu. Koyúhoinomaka kónokea hókeahiko ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koane kónokeamaka sirkunsidá kó'iyehiko motovâti sasá'ipea nonékuke Itukó'oviti.

Yupíhova ínixe Poûlu ákoyea aúmati ne kixoku íhíkaxea nekóyohiko, vo'oku koeku símea Jesus Kristu yara kúveu mêmum ívókinovo xâne koane kóiteova ya pahúnevo, ákone apásika sirkunsidá kó'iyea ne xâne. Poéhane itina Jesus ovokóvoti kuruhúke motovâ kasasá'íkopea. Énomone yutóxinoa Poûlu ra koyuhópeti, motovâti éxeahiko ne hokópotine Jesus ya Ngalásea ákoyea po'i nókone, ákoti itukapu kúveovo Jesus. Éxokoahikomaka ákoyea itúkapu vo'oku hókeahiko ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse ovo'ó kó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, itea koati vo'oku kutípea Jesus.

Ina itukínoa Poûlu íhokoake ne koekúti. Hane íhokoa koêku ne pi'âti xe'exa Âbraum mekúke, enepone Izimâe yoko Izáki. Enepone pi'âti xe'éxa, kixo'èkoti pi'âti kixovókuti ákoti akutíkokoko. Enepone Izimâe, xé'a Âbraum xoko ákau yêno, kixo'èkinoviti itone xâne itúkea xunákoke. Énomone kuteâti ne jûdeuhiko íhíkaxoti itúkeovo vo'oku sirkunsidá kó'iyea ne xâne ponópinovo nonékuke Itukó'oviti. Kene Izáki, po'i xé'a Âbraum, enepone koyúhoinoake Itukó'oviti ápeyeamo xoko koati yeno Âbraum, upánini ákoyea omótova koxé'exayea nê'e, kixo'èkoti kúveovo uti Itukó'oviti. Énomone kuteâti ne xâne kuvóvoti Jesus koane itukeinovi kuruhúke motovâti ponópeovo nonékuke Itukó'oviti.

Kaná'uti sirkunsidá kó'iyea ne Âbraum kuteâti páhoenoa Itukó'oviti itúkea yanekôyoke, itea usóne kúveovo Itukó'oviti inúxotike. Koati kúveovo Itukó'oviti inuxó. Énomone itukóvo koati nokonéti, kene haína ne sirkunsidá kó'iyea xâne kuteâti íhíkaxea po'ínuhiko jûdeu.

Túri ne yútoe Poûlu yuhoíkoti íhae Ngalásea

¹ Yundóxinopinoe, undi Poûlu. Undi ápostulu, pahoéti xapa xâne koyúhoyea emo'u Itukó'oviti. Haina xâne pahukónu. Hainámaka xoko xâne ukínonu xunakóti indúkeovo pahoéti, itea undi páhoe Jesus Kristu yoko Itukó'oviti, Há'a úti, enepone koexépukopoti Jesus ukópea xapa ivokóvoti. ² Uhá koeti mbo'ínu xoko Jesus, nza'íneheixone yâye, yúhoikopimaka, itínoe ho'uxínovoti itúke Itukó'oviti ya Ngalásea. ³ Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Há'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe, koánemaka úhpetike isoneúti ukeâti xokóyoke.

⁴ Koati kuri'ókopovoti Itukó'oviti ne Jesus yaneko ívokínovoti, enepo porexópo ésa'i pahúnevo úti, motovâti kóiteovovi ya xunákoke váhere kixovókuti yara kúveu mêmum, kuteâti ahá'inoa Itukó'oviti, Há'a úti. ⁵ Iháyu'ikakanai kopo Itukó'oviti uhá koeti káxe ákoti hunókokoko. Énomoneoxo ákoeneyea.

Poéhaxo ne inámati íhíkavoti koyúhoti koeku Jesus, ako po'ínu

⁶ Yupíhova iyumbaxeovo kêku itínoe íhae Ngalásea. Ako yoríkoneo itévoki héki Itukó'oviti, enepone noivókoxopiti ya seánakovike Kristu, hekópoti íhíkavoti itúkohiu xâne, enepone mahi po'i inámati íhíkavoti íhae xoko Itukó'oviti. ⁷ Yoko haina inámati íhíkavoti íhae xoko Itukó'oviti nê'e. Kó'inokeneyea ne yúnzo, koáhati apêti xâne ákoti kayunúkapinoe íhíkaxeopi, kahá'atimaka kópo'eakea ne inámati íhíkavoti omínovike Kristu. ⁸ Itea yusíkotini itúkeovo úndi yoko nza'ínehiko, áko'o itúkeovo koati ánju, enepone ovuxe Itukó'oviti ukeâti vanúke, koyuhó'ínopinoe mahi inámati íhíkavoti íhae xoko Itukó'oviti, itea hákoti itukóva kuteâti neko víhikaxopike yanekóyo, itúkapu ipíhophonone Itukó'oviti ipihóponovokutike nê'e ákoti hunókokoko. ⁹ Kuteâti yunzómeku, ngáyukopinopeanenemaka: Koêkuti koyuhó'ínopiti íhíkavoti mahi omínovike Kristu, ákoti itukápa neko víhikaxopikeneo yanekóyo, itúkapu ipíhophonone Itukó'oviti ipihóponovokutike nê'e ákoti hunókokoko. ¹⁰ Kutí'ínopinoe koati ínixone xanéhiko

unátiyea ombósi'ixo indúkea? áko'lo inixone Itukó'oviti unátiyea ne indúko. Ikítixanutinoo indúkoti isóneunonu xáne motováti úhepeyea isóneunonu? Ako kalíhuina! Eneponi angoéneye, ákoni indúkapu kaná'uti ovoxe Kristu.

Koeku Poúlu iná noivókoxonoo koyúhoyea koeku Jesus

¹¹ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, koati enjókopeatinoo ákoyea úkea isóneuke xáne ra inámati ihíkavuti omínovike Jesus, enepone ngoyúhooe xapa xáne. ¹² Vo'oku haina xáne kauhápu'ikinoo. Hainámaka xáne ihíxaxooa, itea Jesus Kristu kauhápu'ikinoo.

¹³ Yoko yeyékoxoanooe ngixoku indúkeovo yanekóyo nzokoa'iko ne hó'e iyénonjapa júdeu. Koati ingoítoponooi kotívoti ne kutípotihiko Jesus ho'uxínovoti ituke Itukó'oviti, ngaha'áti ungé'exeahiko. ¹⁴ Xapákuke iyénonjapa júdeu, koati úndi yupihóvo kóukoponeovo ya hó'eke úti. Xapákuke kuteáti yé'akeneye njoénaena hokoátimaka, úndi yupihóvoxo yúixeevo hókea kixoku itúkeovo ne voxúnoekene, uti júdeu.

¹⁵ Yoko tumúneke ámbeyea yara kúveu mêmum, noivókoxonune Itukó'oviti nzókea ya seánakonuke, koane iháxikonu indúkea ítukexeonuke. ¹⁶ Simovóne kaxénaxeeke Itukó'oviti kóutata'ixinonu Xe'éxa, ihaxíkonuti ngoyúhoyea koéku ne Xe'éxa xapa xáne ákoti itukapu júdeu, ako ápahuina xáne émbemone nóngone indúkea. ¹⁷ Muhíkova neko ápostuluhiko inúxoti ya undíke, páhoehiko Jesus koyúhoyea emó'u xapa xáne yanekóyoke, ákomaka naínjapanahiko ya Njeruzálem. Itea hara yónom Árabea yoko poké'e xe'ókuke, ina aungópovomaka ya Ndamásku. ¹⁸ Mopó'a xoénae ikénepo, ina mbího ya Njeruzálem noinjóponoti Péturu. Pí'a kúveu lúmingu óngoa xokóyoke. ¹⁹ Ako po'í ndokópone xapákuke neko inúxotihiko páhoe Jesus koyúhoyea emó'u ákoti itukapu Teáku, enepone koati ati Vúnae Jesus.

²⁰ Enepora yúndoenopinoo, iháke Itukó'oviti ngoyúhoyea itúkeovo koati kaná'uti ákoyea nzemékekexinapinoo.

²¹ Ikénepeke, ina mbího ya Sírea yoko Silísea koane poké'ehiko xérerekuke. ²² Yoko avo éxanuhiko neko kutípoti Kristu ho'uxínovoti ituke Itukó'oviti ya Njúdeya. Koati ávoti naixánuhiko yanekóyo. ²³ Itea hara koe eyékouhiko vo'ónguke: “Enepone ikóitoponovoti kotívoti yanekóyo, kó'oyene ítúkopovone koyuhoáti ra kaná'uti kixovókuti kutípone úti, mani áha uké'exea yanekóyo” koe eyékouhiko vo'óngu. ²⁴ Epó'oxo iháyu'ikohiko Itukó'oviti vo'oku ngóepokune.

2

Éxokoa Poúlu ituke ne po'ínuhiko inúxoti ko'ítuketi ituke Jesus

¹ Katoze koe xoénae ikéne, ina aungópovomaka ya Njeruzálem. Mbaranábe njáne yoko Títu. ² Mbihínoko vo'oku kóuhapu'ikinonu Itukó'oviti yusíkea mbíhe. Nzimoné'eya, énjokoa ne po'ínuhiko úti hokoti Jesus koéku ra yúnzo xapákuke xáne ákoti itukapu júdeu. Énomone ne inámati ihíkavuti koyúhoti koeku Jesus. Yákoxonoye vainóvone, úndi yóko'lo ne inixóneti ítúkeovo payásotihiko ya ítukeke Itukó'oviti, énjokoa koéku ne índuke, mbuváti kuti kó'iyea ítuketihí koéti ne índukeiko kó'oyene koánemaka ne únzeu yanekóyo, enepone opoé'ainoahiko isóneu ne índuke. ³ Kene ne Títu, njánena, po'ínu úti xoko Jesus, haina xáne sirkunsidá koéti. Koáhati ngeréku né'e. Yoko enepohikone inuxínoti ítukéti imokóvokutike ya Njeruzálem xoko yónongu, aínnoe sirkunsidá koéti, itea ako ápahuina xáne xapákuke inixoáti kónoke sirkunsidá kó'iyemaka ne Títu. ⁴ Epó'oxo ákoni koyuhoáti kónokea sirkunsidá kó'iyea, enepone hákotihiko neko júdeu urukuhí koéti xapákuke úti, ítúkohevoti po'ínu úti xoko Jesus. Poéhane kahá'ayea ivóko'okopone unako koeku úti koeku kutípea úti Jesus, koékumaka víteova tiú'iko ne kixovókuti ya kúxoti hó'e úti. Yane mani kahá'atihiko káyukopeovi yane tiú'iti kóyeku úti xoko inúxoti hó'e úti. ⁵ Itea ako kalíhuina vitúkea ahá'inovi nekóyohiko, mará'inamo hako'óne iyusé'inopinoo ne koati kaná'uti kixovókuti nókone kitípi yane inámati ihíkavuti koyúhoti koeku Jesus.

⁶ Kene xapákuke neko inixóneti ítúkeovo payásotihiko ítukeke Itukó'oviti ya Njeruzálem, ako ápahuina inixoáti ápeyea óvaku ne ngixoku ngoyúhoyea emó'u Itukó'oviti xapa xáne. Yoko “inixóneti ítúkeovo payásotihiko” ngó'inomeku, vo'oku yusíkoti ítúkeovooyo teyonéti nekóyohiko, itea ya njokóyoke ako xáne payásoti nonékuke Itukó'oviti, vo'oku ako naívakaxa xáne né'e, kutíkokone uhá koeti nonékuke. ⁷ Enepoihikonekóyo, ya koékumi iníxea ápeyea óvaku ne ngixoku ngoyúhoyea emó'u Itukó'oviti, exó kíxoanehiko indúkeovo koati páhoe Itukó'oviti xapákuke ne xáne ákoti itukapu júdeu ngoyúhoyea ne inámati ihíkavuti koyúhoti koeku Jesus, kuteátimaka koeku ítúkeovo páhoe Itukó'oviti ne Péturu xapákuke júdeuhiko koyúhoyea emó'u. ⁸ Kuteáti ítúkeovo páhoe Itukó'oviti ne Péturu koyúhoyea emó'u xapa júdeu, ngoánemaka xapa xáne ákoti itukapu júdeu. ⁹ Yane exó kíxoanehiko indúkeovo koati noívoke Itukó'oviti ko'ítukeyea ítuke. Enepone Teáku, Péturu yoko Xuáum, enepone ipíhonetí ítúkeovo koati payásotihiko inuxínoti ítuke Itukó'oviti xapákuke, namúkohiko vó'um, koane vo'u Mbaranábe, exókovitihiko vitúkeovo ha'íne ya ítukeke Itukó'oviti, koane ínixeahikomaka póneovo ítúkeovoo úndi yoko Mbaranábe

ko'itúke xapákuke ne ákoti itukapu júdeu, koeku itúkeovo énomonehiko ko'itúke xapákuke ne júdeu. ¹⁰ Poéhane ixíko'okeovihiko ákoyea inátapa vokóvo huvó'oxea úti ne xáne ákoti apéinoati. Yoko kóyekune indúkea njunáko ngíxeaneyee.

Sayá'ikoa Poúlu ne Péturu ya Antiokíya

¹¹ Po'íke káxe pího ne Péturu ya Antiokíya. Simoné'eya, nzayá'ikoa vo'oku koati motokeáti kíxeokononeyee. ¹² Tumúneke símea júdeuhiko páhoe Teáku, ínikoahiko Péturu ne po'ínuhiko úti xoko Jesus ákoti itukapu júdeu. Itea simonéhiko neko páhoe Teáku, kurí kíxoane Péturu ínikeahiko, koane ahíkuxopeova, píkotí poé'ainoa isóneu júdeuhiko simóti, vo'oku ínikeahiko xáne ákoti itukapu júdeu. ¹³ Kúteanemaka ne po'ínuhiko júdeu hokoti Jesus, ha'íne Péturu, kutípasi koe Péturu kuríkea ínikeahiko. Muhíkova Mbaranábe, muyá'í isóneu koane hókea kixoku itúkeovo ne po'ínuhiko. ¹⁴ Itea íninja ákoyea itúka kuteáti ne páhoenovi kaná'uti kixovókuti yane inámati ihikaxovike Jesus. Énomone ngxínoa ne Péturu ya nonékuke uhá koéti: “Iti júdeu, itea hainá'iko ne kúxoti kixovókuti hó'e voxúnoekene héko. Enepone itíkivo, koeku ákoyeane itika ne kúxoti hókone voxúnoekene, koati kuteátiemaka kixoku itúkeovo ne xanéhiko ákoti itukapu júdeu. Ná'ikopo koeti itíkinoiko kúxoti kixóvoku úti, uti júdeu? Énomone ne kurí kíxi íniki ákoti itukapu júdeu. Koeku kó'iyeaneye ne itíkivo, koati ihíkexoati ne ákoti itukapu júdeu kónokeako itúkea kuteáti ne itíkovo ke ngxoane.”

Aínova pahukóvoti, júdeuhiko koánemaka ne po'ínuhiko xáne

¹⁵ Kaná'uti vitúkeovo júdeu hokoti Itukó'oviti ukeátinekene, kene haina uti kuteáti ne xáne ákoti itukapu júdeu pahukóvotihiko, pó'itihiko hó'e. ¹⁶ Itea kóyeanee véxea ákoyea itúkapu vo'oku hókea xáne ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse ponópino nonékuke Itukó'oviti, itea koati vo'oku kutípea Kristu Jesus. Koánemaka úti, kutípooa úti ne Kristu Jesus motováti ponópeovo uti nonékuke Itukó'oviti koeku kúveovo uti Kristu, kene haina vo'oku vitúkea páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Vo'oku ako ápahuina xáne ponopóvoti nonékuke Itukó'oviti vo'oku itúkea páhoenova yútoe Muíse. ¹⁷ Itea koeku kutípea uti Kristu, uti júdeu, voposíkoti ponóvoko úti nonékuke Itukó'oviti vo'ókuke, yane iyúseo vitúkeovomaka xáne pahukóvoti. Koeku kó'iyeaneye, ínani áva koéti: “Hainá'ikopomea vo'oku Kristu vitúkinovo pahukóvoti kuteáti koéku ne po'ínuhiko xáne ákoti itukapu júdeu?” ínani akóe. Ako kalíhuina. ¹⁸ Itea eneponi aungápa inzíkaxopeamaka ne kúxoti kixovókuti ngúrene, hainápo, maní énomone kutí'inoke mbahukóvoti. ¹⁹ Hane ngoéneye nonékuke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, kuteáti koeku ivokóvoti ákotine kúxone. Énomone ngoéneye nonékuke vo'oku ákoyeane ngúxa ponópeonu. Ngó'inokeneye nonékuke, motováti itúkeovo inámati ihikaxeovike Itukó'oviti ámbepino. Yaneko kuruhúxokono ne Kristu, kuti koémaka xané ngxíxoáti kurúhuxeokono. ²⁰ Kó'oyene ákoneikopo itúkapu úndi exópo koéku itea Kristu, enepone ovo'ó koepónuti, exópone ngoéku. Epó'oxo enepora ngóyeku itukovo káxe, koati nguvóvoti Xe'exa Itukó'oviti, enepone ákoti omotóvonu okóvo, enepone kuri'ókovotimaka Itukó'oviti yaneko ivokínovonu. ²¹ Yoko eneponi omotóva ponópeovo ne xáne nonékuke Itukó'oviti vo'oku itúkea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, yane ákoni itóponone ivókeovo ne Kristu. Itea haina énomone koéneye inzónoneuna, ínapo indukápu xáne ákoti itúkoake ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti xoko Xe'éxa.

3

Kotívea isóneuke Poúlu kixóvoku ne íhae Ngalásea

¹ Itínoe íhae Ngalásea, kutí kénée xáne ákoti isóneu. Kutí kóe hehexókonotinoe, kutí'inoke itevóhikitinoe ne koati kaná'uti hó'e úti. Vo'oku yanekóyoke, koati keurápu'ikinokonoati koéku ne Jesus Kristu yaneko ivokóvo ya kuruhúke. Kutí koe koati neixoáti ya yukékuke. ² Enepo iná nemukoánoe ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, poréxinopeake Itukó'oviti vo'oku kékuna'ixivo itíki páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse vitúke? Ako kalíhuina kó'iyeaneye. Koati iyúseoti itúkeovo vo'oku kívivo Jesus enepo koyuhóvone xepákuke. ³ Imáko itíkinovone ákoti isóneu! Iná kitípo Vúnae, koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti íhinovone motováti penópivo nonékuke Itukó'oviti, haína? Kene kó'oyene, ainovó koe xináko íhipinovone, pe'okoáti itúkeovo vo'oku héki ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse penópino nonékuke Itukó'oviti! ⁴ Yusíkoikopo itúkeovo vekohí keáti ne uhá koeti víkokunoe ikéneke Vúnae? Ako yusíka! ⁵ Enepone Itukó'oviti pahukínopeati ne Sasá'iti Omíxone ovo'ó kó'iyepi, enepone itúkotimaka iyupánevoti xepákukenoe, kixínoakeneye vo'oku kékuna'ixivo itíki páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse? Ako kalíhuina! Koati iyúseoti itúkeovo vo'oku kívivo Jesus enepo koyuhóvone xepákukenoe.

⁶ Noixó íxe koeku Ábraum mekúke. Koati kuvóvoti Itukó'oviti n'é'e. Énomone ínixinoa Itukó'oviti itúkeovo ponóvoti nonékuke. ⁷ Konokoátikopo yéxinoe itúkeovo xáne kuvóvoti Itukó'oviti itukóvovo koati kaná'uti amósenopono Ábraum. ⁸ Yoko yutóxovo ya emó'uke Itukó'oviti énoti xoénae tumúneke ápepe, itúkeovomo ya kúveovo Kristu ponópeovomo xáne

ákoti itukapu jûdeu. Yane tumúneke ápepe ra koekúti, éxokokonoa Âbraum koêku ra inámati ihíkauvoti koyúhóti kónokea kúveova xâne ne Jesus. Yoko énomone yaneko kixôa Itukó'oviti ne Âbraum: “Ve'ókuke, únatimo koêku ne uhá koeti xâne yara kúveu mêum” kíxoane. ⁹ Énomone kutí'ino apêti unako koeku xâne ikéneke Kristu koeku kúveova, kuteâtimaka koeku kúveovo Itukó'oviti neko Âbraum mekúke.

¹⁰ Itea uhá koeti xâne po'okoâti ponópeovomo nonékuke Itukó'oviti vo'oku itúkea páhoenovi yútoe Muíse vitúkea, poéhane ipíhóponeokonomo motóvo kúxea. Vo'oku enepo hákoti itukôa uhá koêti neko yutoéti, haramo kôe kuteâti koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti xoko kó'iyeku: “Uhá koeti xâne ákoti heú ixá itúkea ne páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, yonópotimo ipihóponovokutike” kôe. ¹¹ Iyúseoneíkopo ákoyea ápahuina xâne ponopóvoti nonékuke Itukó'oviti vo'oku itea heú kíxea itúkea ne páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, vo'oku hara koémaka emo'u Itukó'oviti: “Enepone xâne ponóvoti nonékuke Itukó'oviti, enepone kuvovâti, itopónoatimo ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti” koémaka. ¹² Enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, haina kúveovo uti Itukó'oviti épemo, itea vitúkea páhoenovi konokóvoya, kuteâtimaka kó'iyea emó'uke Itukó'oviti xoko kó'iyeku: “Enepone itukoâti uhá koêti ne páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti vitúkea, apeínoatimo ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku” kôe.

¹³ Koati Kristu koiótovovi yane mani vipíhóponeokono vo'oku ákoyea víta vitúkea ne páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Koítovovi Kristu yaneko ahe'ókopovi, enepo itukópovo ipihópononeti ya kuruhúke, kuteâti koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Ipihópononeti ne uhá koeti xâne ixupáxoneti kuruhúke” kôe. ¹⁴ Kó'inokeneye, motovâti itúkeovo vo'oku Jesus Kristu itóponea unako koêku ne xâne ákoti itukapu jûdeu, kuteâti neko unako koeku Âbraum enepo ponopá Itukó'oviti mekúke. Énomonemaka kutí'inoke motovâti namúkea úti ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, uti kuvóvoti Kristu, kuteâtimaka koyúhoyea Itukó'oviti yanekóyoke pahúkeamo.

Yútoe Muíse yoko yuhó'inoa Itukó'oviti ne Âbraum

¹⁵ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, anéye ínzixoake ra koekúti. Énomone ne kóyeku úti, uti xâne yara kúveu mêum, enepo vitúko koati emo'úti. Enepo yutoxóvone koyuhópetike ne koati emo'úti, koane vipíhone viháya, yane ákone oxéne vaúkoepa ne yuho úti. Ákone yusíka vípokea, áko'o vípihea po'i yuho utíya. ¹⁶ Kúteane koeku yuho Itukó'oviti mekúke, enepone koati úsotine yúho ákoti kayukápapu. Énomone neko yuhó'ino Âbraum koane ámoriponomo. Yoko amósenopono Âbraum ako ákoee, ínapo itukapu kixoti opoíkóvoti xâne. Itea ámoriponomo Âbraum kó'inoke, vo'oku koati póhuti xâne ya xapákuke amósenopono kíxo. Yoko énomone ne Kristu. ¹⁷ Hara ngahá'a ngáuhapu'ikinopinoo: Koeku ápeyeya yuhó'inoa Itukó'oviti neko Âbraum, koati úsotine yuhóti mekúke, ako yusíka itúkeovo Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse ipokôa, vo'oku inuxóne neko yuhó'inoa Itukó'oviti ne Âbraum. Kene ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koaturu sentu tirinta koe xoénae ikénepo, ina apê. Iyúseoneíkopo ákoyea oxéne nekóyo uké'exoepa xunáko neko inúxoti yuho Itukó'oviti xoko Âbraum. ¹⁸ Enepone únati koépokumo úti, kixínovike Itukó'oviti ikó'iparaxeovimo, eneponi itukapu vo'oku vitúkea ne páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse namúkinoa úti, yane ákoni itúkapu vo'oku kaná'uko yuho Itukó'oviti kóusokeovomo. Itea enepo iná koyuhó'ino Âbraum ne Itukó'oviti poréxeamo, ákotimaka ésa'ixeake, koati iyúseoti kóusokeovomo vo'oku kaná'uko ne yuho Itukó'oviti.

¹⁹ Inani áva koêti: “Ná'íkopo koeti poréxinovea Itukó'oviti ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse?” Poréxinoveake Itukó'oviti motovâti ákoyea vituka váhere, koeku kúxeokono símea neko ámoripono Âbraum. Énomone neko kixínoake Itukó'oviti enepo itukínoa neko koati yuhóti ákoti aukápapu ikéne.

Yoko iná porexôa Itukó'oviti neko Ponóvoti Kixovókuti, hane évekino xoko ovóxehiko íhae vanúke, enepone ánuhiko. Ina apémaka xâne, enepone Muíse koyuhópinoati ne xanéhiko.

²⁰ Yane iyúseo ákoyea ponó ákoee xoko Muíse neko Ponóvoti Kixovókuti yuho Itukó'oviti, koeku ápeyeya évekoaku Itukó'oviti mekúke. Kene neko yuhó'ino Âbraum, ponó kôe xokóyoke, vo'oku koati pohúxinovati Itukó'oviti iná koyuhó'ino Âbraum.

Ápeinoke ne yútoe Muíse

²¹ “Enepone yuho Itukó'oviti koati yuhóti ákoti aukápapu ikéne, koyúhóti kíxoakumo Itukó'oviti ne xâne kuvovâti, hainá'íkopo okopâti Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse?” koémea iséneu. Ako kalíhuina. Vo'oku eneponi áva ponóvoti kixovókoti apêti xunáko poréxeovi inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti, yane mani ponopóvoti úti nonékuke Itukó'oviti vo'ókuke. ²² Itea koyúhoa emo'u Itukó'oviti itúkeovo pahukóvoti ne uhá koeti úti,

uti xâne. Yane motóvaiko po itúkeovo ya kúveovo uti Jesus kousokeovo neko koati yuhôti ákoti aukápapu ikéne, yuhu Itukó'oviti mekúke kíxoakumo ne xâne kuvováti.

²³ Yaneko avô'o síma Jesus Kristu, koánemaka kaxena kúveova xanéhiko, koati Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse exô koeku úti, uti xâne yara pok'é'e. Kuteáti koeku xâne kókoihiyana kixóixoneti motováti ákoyea píhahea, énomonemaka koéneye úti opékuke xunako Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, kuxoáti úti ne símope Jesus koane kaxena kúveova úti, enepone konókoti koutata'ixevomo. ²⁴ Enepone koeku úti nonékuke ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, kutí koe koeku kalivóno namú kixóixekonoti vó'u apé hirikoáti. Énomonemaka kixó'ovineye ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse tukú koeti símope Kristu. Kutí koe iy-onó'oviti xoko Kristu nê'e, motováti ponópeovo úti nonékuke Vúnae vo'oku kúveova úti. ²⁵ Itea kó'oyene koeku úrukeovo kaxena kúveovo uti Jesus, ákone itúkapu ne omó'óvitimeku víhuinovoiko, enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse.

²⁶ Kene itíponenoe koati xe'éxapo Itukó'oviti, uhá ketínoe koeku kívino Kristu Jesus. ²⁷ Vo'oku uhá koeti kasása'iupo Kristu xepákuke, enepohikone ahiúti ya iháke, í'iyuse kóye ne kixóvoku Kristu xokóyoke yane inámapoti kixoku itúkeovo. ²⁸ Énomone ákoino poé'aku júdeu nonékuke Itukó'oviti ya po'ínuhiko xâne ákoti itukápa. Kúteanemaka koeku akaúti yoko ákoti itukápa, koánemaka hóyeno yoko sêno nonékuke Itukó'oviti, vo'oku péhapanenoe ya xoko Kristu Jesus. ²⁹ Koeku itíkivonoe xanena Kristu, itínoemaka amósenopono Ábraum, koane itínoemaka kíxo ne Itukó'oviti yaneko koyuhó'ino Ábraum mekúke ápeyeano unako koêku ne amósenoponomo.

4

¹ Enepora yunzó'inopinoe, hane koéneye xâne apéti íkuinoakemo há'a. Koêkuiko itúkeovo kalivóno ne xâne, yusíkoti hoénaxeekonone namúkoapeamo neko íkuinoakemo há'a, itea koêkuiko ávoyea namúkapa, ako poé'aku ya ahinoéti ² vo'oku ápeyae exeáti koeku koane ápemaka koy-onónoati ne námoepomo tukú koeti simápu kaxénaxeake há'a namúkoapeakumo. ³ Énomonemaka koéneye úti yanekóyoke, uti xâne yara kúveu mêm, vovóheixoiko opékuke xunako kúxoti kixovókuti hó'e úti. ⁴ Itea simovóno kaxénaxeake Itukó'oviti, yane pahúkoa neko Xe'éxa yara kúveu mêm ipúhikea xoko sêno kuteáti uhá koeti xâne. Yaneko ipuhíkone yara kúveu mêm, hane exeá'iko koêku ne xanéhiko Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ⁵ Simínokoe ne Xe'éxa Itukó'oviti yara kúveu mêm motováti koíteova ne xanéhiko hokoáti ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koane poréxea itúkeovohiko koati kaná'uti xe'éxapo Itukó'oviti.

⁶ Kene kó'oyene koeku itíkivonoe xe'éxapone Itukó'oviti, pahúkoa Itukó'oviti ne Sasá'iti Omíxone Xe'éxa ovo'ó kó'iyepinoe. Énomone kutí'ino "Pai, iti Nzá'a" kixeáti ne Itukó'oviti. ⁷ Hainá'ikonoe iti kuteáti ahinoéti kó'oyene, itea itíponenoe koati xe'éxapone Itukó'oviti. Epó'oxo koeku itíkivo koati xe'éxapo, itikenemaka ne uhá koeti únatinoe koekúti aha Itukó'oviti poréxea ne xe'éxapone.

Yónoa isónu Poúlu ne íhae Ngalásea

⁸ Yaneko avô'o yexá ne Itukó'oviti, koati itínoe kuvóvoti ho'éti ákoti itukapu koati kaná'uti Itukó'oviti, kutí kixeáti Itukó'oviti. ⁹ Itea kó'oyene, koeku yéxinenoe Itukó'oviti, áko'o koeku poréxeopineneo Itukó'oviti yéxi mani koeti yúnzo, ná'ikopo koeti kehá'aino yaúkopivo xoko kúxotihiko kixovókuti ákoti xunáko, enepone hó'e xâne nóvo ákotimaka itópoinovike? Ná'ikopo koeti kehá'aino yaúkopivo yóvi opékuke xunako kixovókuti kuteáti? ¹⁰ Yupíhovo yíxivo koekútihiko kuteáti káxehiko mahi sasá'iti, koane kohê, xoénae yoko po'ínuhiko káxe haxaéti. ¹¹ Koati ngohiyánapitinoe. Koímaiti kutí kó'iyea ákotine itópoinopike ne uhá koeti índuke xepákuke. ¹² Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, íkitipasikapunu yane ákoyeane ínzuinapa ne kúxoti kixovókuti nzó'e, vo'oku indúkopovone kuteáti itínoe ákoti itukapu júdeu. Ako váhere itíkeinonu yanekóyoke tukú koeti kó'oyene. ¹³ Yéxoanoe itúkeovo vo'oku ngá'arinneya yanekóyo ongínokoe xepákuke iná ngoyuhó'inopea ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Kristu. ¹⁴ Upánini itúkovo tíú'itinopinoe neko arínem, itea ako yókoemoke'enu, epó'oxo ákomaka pivánu vo'ókuke. Itea ivévakonu kutí'iyea undi ánju, enepone ovoxe Itukó'oviti ukeáti vanúke, áko'o kutí'iyea undi koati Vúnae Kristu Jesus. ¹⁵ Ná'ikopo ne hána'iti elókeko yokóvo, enepone yeópone yanekóyo? Koáti inzayú'ikoti unako iséneunonu yanekóyoke nga'aríne. Mani usokó kéyeyi meréki ne yúke peréxinao eneponi omotóva. ¹⁶ Kene kó'oyene, koímaiti mbúveokono vo'oku ngoyúhoinopi kaná'uti koekúti, kuteáti ovópiku ikéne Vúnae.

¹⁷ Enepokihoneko xâne ihíkaxoponopiti ingénépoke, kutí koe kaha'aínopiti unako kèku iyúni'ikinopikeneo, itea pohúnetai kahá'ati tetúkea ke'ínikoneyinu, motováti itúkeovo énomone hekóponoe. ¹⁸ Haina ngoéti itúkeovo váhere víyúni'ikeokono. Únati nê'e, itea konókoti itúkeovo ponóvotike isoneúti, koane hainámaka pohúnetai ambé xepákuke. ¹⁹ Itínoe íhae Ngalásea kutí ngxixone nje'éxaxapa, kuteáti koeku sêno koítoponeovo kotívetai enepo ipuhíko xe'éxa,

énomopoikonemaka koéponeye eómbone ve'ókukeno, ngaha'áti í'yuse kóyeyea ne kixóvoku Kristu ya xikóyokenoe. ²⁰ Ehá'ani ámbeyea xepákuke kó'oyene motováti enzá'ikea ngxixoku enéngelopinoe, vo'oku yara koeku kó'oyene, ako énja ne mani yunzó'inopinoo.

Kixó'ekone éxetina pí'áti sêno, Ága yoko Sâra

²¹ Yakámokenonu, itínoe kahá'ati óvoheixea opékuke xunako Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Ákoikopo yéxa koèku ne yutoxóvotiya? ²² Énomone ne yutoéti koyúhoti pí'ayea xe'éxa neko Ábraum, xe'éxa xoko Ága, enepone ákau yêno, koane xoko Sâra, koati yêno. ²³ Enepone ápeyee xe'éxa xoko ákau yêno, koati kuteáti koeku ápeyee uhá koeti po'ínuhiko kalivóno yara kúveu mêum. Itea enepone xe'éxa Ábraum xoko koati yêno, ápeinoke vo'oku éno xoénae tumúneke ápeyee, koyúhoane Itukó'oviti ápeyeeamo. ²⁴ Ápe koati kixó'ekinovike ra kixovókuti. Enepone pí'áti sêno, hane kixó'eko pí'áti kixovókuti itúkeino xâne ne Itukó'oviti. Enepone póhuti sêno yane pí'áti, mópoina Sinái kixó'eko, yutóxovoku ne Ponóvoti Kixovókuti, enepone kutí kixoti xâne akaúti koeku óvoheixea opékuke xunáko. Énomone kixó'eko ne Ága. ²⁵ Koati kixó'ekoti mópoina Sinái ya Árabee neko sêno. Hanemaka kixó'eko pítivokona Njeruzálem kó'oyene, koánemaka ne xanéhiko ováti. Koatíhiko kutí koeti kaúti koeku óvoheixea opékuke xunáko ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ²⁶ Itea enepone iháxonetimaka Njeruzálem, pítivokona Itukó'oviti ovoti vanúkeke, ako akútea koeku kaúti. Énomone ne kutí kixone uti véno, uti iteováti xunáko ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ²⁷ Yoko énomone kuteátimaka koèku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti vo'ókuke, enepone koéti: “Aéloke yokóvo, iti ákoti xe'éxa, iti ákotimaka koxé'exayea. Kéhanaka yemó'u elókeyea yokóvo, iti ákoti eópeaku ohone kalivóno. Vo'oku itínemo xu'iná xe'éxaxapa, iti sêno sikohí kixonéti, yane sêno ko'ímati” kôe. *Izáiya 54.1*

²⁸ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, koati itínoe xe'éxaxapa Itukó'oviti vo'ókuke neko kaúti yuhóti ákoti aukápapu ikéne, yuho Itukó'oviti itúkeamo, kuteáti koeku xoko Izáki mekúke. ²⁹ Yoko kuteáti koeku itúkeovo xe'a ákau yeno Ábraum ikóitoponoa kotíveti ne po'í xe'a Ábraum nóvo, enepone ápeinoke vo'ókuke xunáko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, koá'ikonemaka kó'oyene ne xâne ikó'inamaepo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti itúkeovo ikóitoponone kotíveti ne xâne kutí koeti akaúti opékuke xunáko ne kúxoti kixovókuti hó'e. ³⁰ Ná'ikopo kó'eye yuhó'inovi ne emó'u Itukó'oviti vo'ókuke? Hara kôe: “Konókoti kópuhikopekono ne akaúti koánemaka xe'éxa, vo'oku ako námoepo ne xe'exa akaúti xoko há'a. Haina kuteáti kixóvoku ne po'í xe'exa ákoti itukapu akaúti, enepone apéti námoepo xoko há'a” kôe. ³¹ Neíxoaneikopo itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, haina uti kutí koeti xe'exa akaúti, itea uti xe'exa ákoti itukapu akaúti, koeku víteova xunáko ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse.

5

Poe'aku ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse yane itúkeinovi Kristu

¹ Koítinovovike Kristu motováti víteova nóvoheixea opékuke xunáko ne kúxoti kixovókuti hó'e xâne mekúke. Kéxuna íxapuikopo ikéneke Kristu. Hako yaukópovo yóvoheixi opékuke xunako kixovókuti kutí kixópitinoe akaúti.

² Ivévaka ra yúnzo, undi Poúl: Enepo itiká ne ahá'inopi xâne koyúhoti kónokea sirkunsidá ké'iyi motováti koíteovopi Itukó'oviti, yane ákonemo itópoinopike ne itúkeinovi Kristu kuruhúke. ³ Aúngopamaka ngó'iyee: Uhá koeti xâne xepákuke itúkoti yuhó'inoe po'ínuhiko xâne koyúhoti kónokea sirkunsidá kó'iyee, konokoátimaka itúkea ne uhá koeti po'ínuhiko yutoéti ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ⁴ Itínoe oposikoti ponópeovo nonéke Itukó'oviti koeku itíki ne yutoéti ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koati yahíkuoxopivoati ne Kristu koánemaka ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti ya xoko Kristu. ⁵ Kene úti, hara itukóvo hána'iti kúxoixone úti véxone kousokeovomo, énomone ne ponópeovo úti nonéke Itukó'oviti vo'ókuke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko úti, koeku kúveovo uti Jesus. ⁶ Yusíkoti sirkunsidá kó'iyee xâne, áko'o ákoyea sirkunsidá ákoe, ako yuváti. Ako itópoinovike nê'e ya ikéneke Kristu Jesus. Itea hara konokóvoxo, kúveovo uti Vúnae. Yoko enepone kaná'uti kúveova úti, iyúseo ya ákoyea omótovokoko vokóvo.

⁷ Nóvo, koati únati héki Jesus, kutí'ikopo itopópi ákoinoke opónovo héki ne kaná'uti kixovókuti hó'e úti? ⁸ Enepone ípokeovo iséneunoe, haina ukeáti xoko Itukó'oviti, enepone ihaxíkopiti héki Kristu. ⁹ Puyákanapa yokóvo ra kixonéti koéti: “Enepone kalihú koeti kohiyáketi, heú kíxoa kohíyakea ne xánena” kôe. ¹⁰ Itea ya ikéneke Vúnae, koati nguvonópitinoe kutí'iyeeamo inzónue ne iséneu yara koekútilhiko. Itea enepone kopoe'akexoti iséneu, ákomo íteapa ne ípíhopenekonono, yusíkoti itúkeovo payásoti áko'o ákoyea apáyaso.

¹¹ Kene úndi, itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, eneponi akaná'u ngoyúhoyea xapa xâne kónokea sirkunsidá kó'iyeehiko, maní'ikopo apéti xâne ikóitopononuti kotíveti vo'ókuke? Eneponi akoéneye yúnzo mberekáxo Jesus yoko ivókinovovi ya kuruhúke, ákoni poe'aínonuti isóne.

12 Enepohikone koesáyu'ixopitinoe, koyúhóti kónokea sirkunsidá kó'iyea xâne motovâti ponópeovo nonékuke Itukó'oviti, ehá'ani itúkeovo énomoponehiko koesáyu'ixopovo.

13 Kene itínoe mbo'ínu, iháxikinopike Itukó'oviti héki, kaha'aínopiti ítivoa ne yóvoheixi opékuke xunako kúxoti kixovókuti hé'e. Itea enepone ítivoa, hako pe'ókôa itúkeovo énomone kutí'inoke motovâti itíki koékuti váhere úhepune miúyo yâha itíki, vo'oku ápeyea oxene sasá'ipea úti ya hána'iti seánakovi Itukó'oviti. Ya koékumi ké'iyineye, konókoti yíxivo hívo'oxikoko vo'oku ákoyea omótovokoko yokóvo. 14 Vo'oku enepone póhuti páhoenokono úti vitúkea kousókoati uhá koéti neko po'ínuhiko páhoenovi yútoe Muíse, hará'a: "Hako motovâ yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Kuteâti kixépvokoku ákoyea kemáxatikapapu, énomonemaka íxeaneye ne po'ínuhiko xâne" kôe. 15 Itea enepo yakuteánoe kixóvoku hó'openohiko íxómoti aruxúkoko, koane íxómoti okopókoko, neixapu mará'inamo yuké'exapakaka.

Kúxoti kixoku itúkeovo xâne koane inámapoti koépvoku xoko Kristu

16 Hara ngxópinoe: Konókoti itúkeovo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti exô kékú. Yane ákonemo itúkapu kúxoti kixépvoku, enepone váhere yâha kixivoa, pahukó xikóyokenoe. 17 Vo'oku koati pó'iti ne ahá'inovi Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti yane kúxoti váha kixeova úti enepo avô'voinámapo. Koati okopókoti ne pi'âti. Énomone tiú'ino itíki ne únatinoe koekúti mani yâha itíki. 18 Itea itukovo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti exô kékú, yane ákone itúkapu opékuke xunako Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse yóvoheixono.

19 Yoko koati iyúseoti koéku ne kúxoti kixóvoku xâne, enepone váhere áha kixeova. Énomone ne ákoyea sayá'ikapeapa ne úhepune múyo vo'oku íxómoyea kaha'a sêno, koánemaka ikópiti'ikeovo itúkoti po'i váhere koekúti kuteâti ákoyea asása'i, yoko ákoyea sayá'ikapa isóneu koeku íxómoyea itúkovo énomone yónoheixo isóneu. 20 Ina apémaka ne kúveovo sánduhiko, koane hokéxeokoko, púveokoko, koane okópeokoko. Ina keno'ókómaka ne ákoyea áuhepe isóneu xâne vo'oku ákoyea ítápanea unako koéku ne po'ínuhiko xâne, koane itúkeovo ipúhokovoti, yoko kahá'ayea kapáyasokeovo itúkeovo poéhayeane unatí koéku, koánemaka yumópeokoko, yoko haxákeovokoko. 21 Ina apémaka ne íxómoyea poé'ainoa isóneu ne po'ínuhiko xâne vo'oku íyokeovo ítúkeovo, yoko'omaka ne kohíhiyea, koane yetorehí kó'iyea xapa ayúti, yoko po'ínuhiko koekúti kuteâti. Vo'ókúke ra koekúti, hara ngxópinoe kó'oyene, kuteâtimaka yunzô'ínopi yanekóyo: Enepone xâne koetínive kixoku itúkeovo, ákomo yanapa natíxokuke Itukó'oviti vanúkeke.

22 Itea hara koe pôreu ne ovo'ó kó'iyeevi Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti: ákoyea omótovokoko vokóvo, yoko elókeyea vokóvo koane kasá'iyea vomíxone ákoti vakapákaka, yoko vitúkeovo xâne ákoti ímauvo. Ina apémaka ne vitúkeovo seánati yoko ítípakovoti koane koxuná'ixovoti ákoti aukápapu ikéne. 23 Ina keno'ókómaka vitúkeovo xâne ítúpa'ikoti yoko véxeamaka sayá'ikopeovo úti. Koeku kó'iyeaneye kixoku vitúkeovo, ako apásika ápeyea yutoéti kuteâti yútoe Muíse, enepone Ponóvoti Kixovókuti, ipíkoviti vitúkea koekúti kuteâti. 24 Enepone xâne kutípoti Kristu Jesus, kuríkopane ne kúxoti kixoku itúkeovo, enepone íxómoyea kaha'a ítúkea váhere úhepune múyo vo'oku kahá'ayea sêno, yoko po'ínuhiko koekúti kuteâti. Kutí koe íxupáxoati kuruhúke motovâti uké'epea xokóyo, kuteâti koeku enepo ivokóvo ne xâne kuruhúxokonoti. 25 Koeku vitúkeovo xâne óvoku Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, konókoti itúkeovo énomonemaka exô koeku úti ya uhá koeti vitúkovoke. 26 Hako vitukovo xâne ihayú'ikopovoti. Hákomaka vimaiko po'ínuhiko xâne. Koane hákomaka poe'áino visóneu koékuti xâne vo'oku víyokeova ítúkeovo.

6

Konókoti huvó'oxeokoko úti kóukoponeovo úti ikéneke Vúnae

1 Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, enepo áva po'ínu úti íkoroe váhere kixovókuti, yéxaka kónokea ponópeovo koane aúkopeovo únatinke, ítínoe koxuná'ixovoti ikéneke Kristu. Itea itupa'ii íxéa ákoti kepayásakinapa, koane yokóhíyanavo vo'oku mani motovâti itúkeovo íti íkorókovomaka váhereke enepomo híxepákana. 2 Hivá'axakaka yane tiú'iti koekúti simópitinoe. Yane keusókoatinemo ne Ponóvoti Kixovókuti páhoenovi Kristu vitúkea. 3 Vo'oku enepone xâne xepákukenoe ikútixapovoti koati teyonéti itea ako akána'u itúkeova, koati aupú'ikopovoti. 4 Póhutihiko úti, konókoti komómoyea uti vitúke, noíxoti uti únatinoe, áko'o ákoyea aúati. Itukápuxo únati, motóva elókeyea vokóvo vo'ókúke, ákoti vokonókoa komómoyea uti anú'ukea unako koeku ítúke po'ínuhiko xâne. 5 Vo'oku póhutihiko úti, anéye hó'exevovike Itukó'oviti, enepone kutí koeti íkoinoxeevike, nókone úti vitúkea.

6 Enepone xâne ihíkaxokonoti emo'u Itukó'oviti, konókoti huvó'oxea ihíkaxoati ya nókoneke, haxakínoati ne únatinoe koekúti ítúkeovo. 7 Hako yaupú'ikopovo yará'a: Ako itoâti aúpu'ikea ne Itukó'oviti. Itukovo itúkoti váhere ne xâne, váheremakamo ne námoepo xoko Itukó'oviti. Itukovo únati ne ítúke, únatinakamo ne námoepo, kuteâtimaka koeku xoko xâne nôti. Enepone ake nonéti nóne, énomone exôa kó'iyeevoku ehópo. 8 Enepone xâne yuixóvoti ítúkea ahápinovo,

yoko váhere áha kíxeova, hanemo itukóvo námoepo hunókokuke, évokopeovomo. Itea koeku yuíxeova xâne itúkea ahá'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, porexoátimo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti. ⁹ Hako vimáxovo vitúkea únati, vo'oku simapúne kaxéna, enepo hákoti imaxovó kixôa úti, apêtimo únati námoepo úti. ¹⁰ Ya koêkuiko ápeyea kaxéna motó'iyevaku vitúkea únati, yusikóneikopo vitúkinoa únati ne uhá koeti xâne, inapoxo ne po'ínu úti kutípoti Jesus kuteâti úti.

Ikopóvati Poúlu ne íhae Ngâlásea

¹¹ Yokómanoe pu'íko ra létara yara yúndoe, vo'oku itúkeovo koati yutoe vô'um rà'a. ¹² Koati xâne kahá'atihiko úhepeyea isóneunoa po'ínuhiko, énomone koyuhó'inopinoe kénoki sirkunsidá ké'iyi. Koáhati puvoti íkoitoponeokonono kotíveti kuteâti mani kúxone eneponi okoyúhoahiko xapa xâne itúkeovo pohúneti ítukeinovi Jesus ya kuruhúke koitóvo xâne ya pahúnevo. ¹³ Vo'oku muhíkova neko xâne sirkunsidá koêti, ako itúka ne po'ínuhiko páhoenao Ponóvoti Kíxovókuti yútoe Muíse itúkea. Poéhane kahá'ainopinoe sirkunsidá ké'iyi motovâti kahána'ikeokono koeku éxokea po'ínuhiko xâne ítíkivo íhikau ítikoâti ne ahá'inopi. ¹⁴ Kene úndi, ákomo ápahuina koekúti ngahána'ikinokonoke ákoti itúkapu vo'oku ivókinovovi Vúnae Jesus Kristu ya kuruhúke. Koati vo'oku ivókinovovi, ákoino íyoevom yara kúveu mêum. Kutí koe uké'etine ne úhe'ene mêum njokóyoke epó'oxo kutí koémaka angó'oti nonékuke. ¹⁵ Yoko haina sirkunsidá kó'iyea ne xâne, áko'o ákoyea sirkunsidá ákoe itukóvo ne hána'iti koekúti, itea hara konokóvoxo, vinámapea xoko Itukó'oviti. ¹⁶ Uhá koeti xâne hokoâti rà'a, itúkapu úhepetike isoneúti íhae xoko Itukó'oviti, koane hána'itike seánakoa Vúnae óvoheixo. Itúkapu énomonemaka óvoheixo ne uhá koeti xanena Itukó'oviti, enepone koati kaná'uti amósenopono Ábraum.

¹⁷ Ukeâti kó'oyene, koati iyúseoti koêku ra kixovókuti. Ákoneikopo okónokovo po'í yúnzo, vo'oku anéye muyónguke hoénaxovope indúkeovo ovoxe Jesus, enepone ike ókinenu íngoitoponeokonono kotíveti vo'oku ngoyúhoyea emó'u.

¹⁸ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, itúkapu hána'itike seánakopi Vúnae Jesus Kristu yóvoheixo. Énomone ákoeneye.
Hunókokune.

ÉFEZIU

Yútoe Poûlu páhoe xapa kutípoti Jesus íhae Éfezu

Enepora yútoe Poûlu, hara yóno xapa kutípoti Kristu ya pitivóko iháxoneti Éfezu. Anú'uko pi'áti xoénae óvoheixea Poûlu yaneko pitivóko íhikaxea emó'u Itukó'oviti. Hara óvo koyuhoáti xoko Átu 19.10. Yane avo áxu'ikene xoénae ikénepo, yutóxo Poûlu ra koyuhópeti. Yoko ika'ákovokutike óvo ne Poûlu ya po'íke pitivóko yaneko yutoxôa. Enepohikone xâne íhae Éfezu, haina júdeu. Ákomaka éxahiko ne koati kaná'uti Itukó'oviti yanekóyoke. Yane yútoenoa Poûlu, éxokoa ne hána'iti isóneu Itukó'oviti ho'úxoepamo ne uhá koeti ovóxe ovoti vanúkeke, koánemaka ya poké'eke yaneko káxe hoénaxone ho'úxoepakumo.

Yane inúxoti mopo'áti kápítulu, koúraru'ikoa Poûlu koêku ne hokópoti Jesus itúkeovo póhutipone xoko Vúnae, júdeuhiko koánemaka po'ínuhiko ákoti itukapu júdeu. Koáhati póhutipone nonékuke Itukó'oviti ákotine haxakeápukoko, vo'oku ituke Jesus kuruhúke, koánemaka vo'oku ovo'ó kó'iyea ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti.

Ya kapitulu 4 yonoti kapitulu 6, koyúho Poûlu koêku ne inámati koépoku xâne kutípoti Jesus koeku itúkeovo Jesus kotútihiko. Enepone kalivónohiko, koyúhoinoa Poûlu kónokea kutípea há'a yoko éno. Kene hóyeno yoko yéno, éxokoa kónokea ákoyea omótovokoko okóvo. Kene ahinoêtihiko hokoti Jesus, pahúkoa kutípeahiko pátarauxa, koane pónea kixoku ko'ítukeyea. Yoko aínovonemaka nókone úti véxea yara íhíkavoti, koane nokone uti vitúkea koeku hókea uti Jesus.

¹ Yundóxinopinoe, undi Poûlu. Undi ápostulu, páhoe Jesus Kristu koyúhoyea emó'u xapa xâne, kuteátimaka ahá'inonu Itukó'oviti indúkea. Yúnzoikopi, itínoe kasása'iuo Itukó'oviti ya pitivokona Éfezu, itínoe koati kuvóvoti Kristu Jesus. ² Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Há'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixone, koane úhepetike isoneúti ukeáti xokóyoke.

Unako koeku úti ikéneke Itukó'oviti vo'oku itúkeinovi Kristu

³ Viháyu'ikaikopo Itukó'oviti, Há'a koane Únaemaka Vúnae Jesus Kristu, enepone porexó'oviti uhá koeti kó'iyevokoku únatinoe koekúti ukeáti vanúkeke xoko Kristu, enepone uhá koeti nókone úti vukóponea ikéneke. ⁴ Tumúneke ápeyera ra mêmum, noífovokovine Itukó'oviti vitúkevovomo sasá'iti nonékuke koeku kutípea uti Kristu, koane vitúkevovomakamo ákoti ovo'oviku kopití'iti. Koane vo'oku ákoyea omótovovi okóvo, ⁵ noífovokovine yanekóyoke yane koati únati ahá'inovi, kaha'aínoviti vitúkevovomo koati xe'éxapone vo'oku kixó'ovikumo Jesus Kristu. ⁶ Énomone koéneye, maka iyúseane itúkeovo koati motokeáti íháyu'ikeokono ne hána'iti seánakovi, enepone kixó'oviku ya xoko Xe'éxa ákoti omotóva okóvo Itukó'oviti, enepone hána'itimaka íparaxevike ákoti ésa'i. ⁷ Koatímaka ya xoko Xe'éxa viteva ne pahúnevo úti yaneko ovokínovovi itína kuruhúke, kotuyópinoviti pahúnevo úti. Yoko eneponeko hána'iko itúkeinovi Kristu, hane koéneye hána'iti seánakovi Itukó'oviti, enepone éno yupihóvoti unáko ⁸ ákoti iyuhíxinaeva Itukó'oviti ya hána'iti kó'exoneyea yoko ponóvoko isóneu. ⁹ Kó'oyene, kóuhapu'ikinoveane Itukó'oviti neko hána'iti isóneu ákoti exákana mekúke, kuteáti áha itúkea ya unátikoke isóneunovi, enepone kixó'oviku ya xoko Kristu. ¹⁰ Enepone hána'iti isóneu ákoti exákana nóvo, énomone koeku Kristu itúkeovo tuti uhá koeti apêti ya vanúke koane yara poké'e. Yoko kousókovotimo simapúne ne kaxénaxeake Itukó'oviti.

¹¹ Koatímaka ya xoko Kristu vitúkopinovo xâne yónoku ne éno únatinoe koekúti ukeáti xoko Itukó'oviti. Yoko ukeátinekene tumúneke ápeyera ra mêmum, koúsokoane Itukó'oviti ne isóneu kó'iyeanemoye, kuteáti koeku ahá'inoa kó'iyea, vo'oku koati énomone kousóko uhá koeti koekúti kuteáti koeku isóneunoa koane áha kó'iyea. ¹² Kixínokeneye Itukó'oviti motováti itúkeovo vo'oku úti, uti inúxoti ápe kúxone xoko Kristu, iyúseyea itúkeovo koati éno hána'iti íháyu'íuti ne Itukó'oviti, koati motokeáti kahána'ikeokono íha.

¹³ Yoko koati vo'ókumaka Kristu poréxinopinoe Itukó'oviti Sasá'iti Omíxone, hoénaxovope itíkivo koitovone, kuteátimaka koeku yuho Itukó'oviti nóvo poréxeoveamo. Énomone koéneye pónepi Itukó'oviti yaneko kémiku ne kaná'uti kixovóvoti íhae xokóyoke koyuhóvone xepákuke, enepone inámati íhíkavoti omínovike Jesus, kutí'inoke itívoti ne pehúnevo yaneko kítipoáneneo. ¹⁴ Enepone ápeyera Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti xoko úti, koati turíne ápeyera xoko úti ne po'ínuhiko únatinoe koekúti koúnaenoviti Itukó'oviti. Yoko énomonemaka véxinoa kousokeamo Itukó'oviti ne po'ínuhiko yúho itúkinoveamo yaneko káxe, íseápavine xokóyoke, uti xanána, kutí'inokemakamo iyúseoti itúkeovo koati éno hána'iti íháyu'íuti ne Itukó'oviti, koati motokeáti kahána'ikeokono íha.

Epemínoa Poûlu ne íhae Éfezu ya orásaum

¹⁵ Koeku kó'iyeaneye, enepo eyengóxo kixoku koeku kívivonoe Vúnae Jesus, koane ákoyea omótova yokóvo ne uhá koeti po'ínuhiko kasása'iupo Itukó'oviti, ¹⁶ ako ánga íngoroixeovo xoko Itukó'oviti ve'ókukenoe. Kóyekune émbeminopi xoko Itukó'oviti ya orásaum. ¹⁷ Enepone Itukó'oviti, Únae ne Vúnae Jesus Kristu, enepone Ha'a úti yupihóvoti itúkeovo hána'iti ihayú'iuti, émbemoa poréxeopinoo isoneúti ukeáti ya xokóyoke. Émbemoamaka poréxeopinoo iníxi inámati koekúti, nékone yéxi koeku héki, kutí'inoke keukóponovoti yéxi Itukó'oviti. ¹⁸ Koane émbemoamaka míhe'okea iséneu, motováti yéxi koéku ne hána'iti kúxoixone úti xokóyoke, enepone véxone kousokeovomo, kutí'inokemaka ihaxíkopiti héki. Émbemoamaka éxokeopinoo itúkeovo koati yupihóvoti unáko neko kouánaeno kasása'iupohiko, ¹⁹ koane émbemoamaka éxokeopinoo koéku ne xunáko, itúkeovo koati éno hána'iti xunakóti veínovike huvó'oxeovi, uti kutipoáti. ²⁰ Enepone éno hána'iti xunáko, énomonemaka veíno Itukó'oviti yanekóyo yaneko koéxepukopo Kristu ukópea xapa ivokóvoti, enepo kavátakopamaka ya éxopeke vanúkeke xoko ivátakoku koati hána'iti kapáyasokone. ²¹ Hanekóxono payásoyea oukeke uhá koeti koati payásoti pahúkoti vanúkeke yoko po'ínuhiko tutíye ákoti inixákana, koékuti pahúkoku vanúkeke áko'o híyeu vanúke, koánemaka oukeke uhá koeti xáne apéti xunáko pahúke, koékuti kó'iyeevoku, yoko oukekemaka uhá koeti nâtihiko, koane oukeke uhá koeti po'i ihâe, iha xáne koati hána'iti teyonéti yara koeku kó'oyene koeku ápeyeako ra kúveu mêm, koánemakamo ikénepoke. ²² Poréxopamaka Itukó'oviti itúkeovo énomone exêa koéku ne uhá koeti koekúti. Énomonemaka poréxo itúkeovo tuti uhá koeti kutipoáti, enepohíkone ho'uxínovati ne ítuke, koeku poéhayeane itukóvo únae ne uhá koeti koekúti. ²³ Yoko enepohíkone kutipoáti, ho'uxínovati ne ítuke, koati póhutipone ikéneke kutí koeti muyóti koeku itúkeovo Kristu kotúti. Yoko uhá kíxoá kousokinoá Kristu ne nókonehiko, vo'oku koati énomone kousókinoá nókone ne uhá koeti koékuti apéti.

2

Inámapoti kixoku vitúkeovo, uti koítovone Kristu.

¹ Poréxopinoo inámapoti apéyeati ne Itukó'oviti yaneko itikóvoiko kutí koeti xáne ivokóvoti nonékuke vo'oku váhere ítike yoko pehúnevo yanekóyoke. ² Koati pahunéivotike yóvoheixonoe nóvo, kuteáti po'ínuhiko xáne yara kúveu mêm ákoti háka Itukó'oviti, ítikotinoemaka nóvo ahá'inopi ne natina ndémoniuhiko ya híyeu vanúke, enepone éxotimaka koeku xanéhiko kó'oyene ákoti háka Itukó'oviti. ³ Yoko koati nóvoheixokunemaka yanekóyoke, uhá koeti úti, vitúkoti koékuti váha vitúkea, uti xáne pahukóvoti, vitúkotimaka koékuti pahukóvoti visóneu, váha vitúkea. Vo'ókuke ne kixóvoku úti, mani motokeáti pahúkoepokono úti ipihóponovokutike, kuteáti koeku uhá koeti po'ínuhiko xáne. ⁴ Itea koati hána'iti ne seánakovi Itukó'oviti vo'oku yupíheovo ákoyea omótovovi okóvo. ⁵ Ya koékuiko vitúkeovo kutí koeti ivokóvoti nonékuke, vo'oku váhere kixoku vitúkeovo, poréxopovi inámapoti apéyeati, kuteátimaka kíxoaku koéxepukopea ne Kristu ukópea xapa ivokóvoti. Koati vo'ókuke ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti kutí'inoke ítívoati ne pehúnevo. ⁶ Kuteátimaka kíxoaku Itukó'oviti koéxepukopea ne Kristu ukópea xapa ivokóvoti, énomonemaka kixó'ovineye, koane kávatapovimaka natíxokuke vanúkeke koeku poéhapeane úti xoko Kristu Jesus. ⁷ Kixínovikeneye Itukó'oviti, maka iyúseane ya natíxokuke vanúkeke káxehiko keno'ókoti, itúkeovo koati éno hána'iti ihayú'iuti ne seánakovi, ákoti kuteáti, vo'ókuke neko únati kixó'oviku ya xoko Kristu Jesus. ⁸ Koati vo'ókuke ne hána'iti seánako Itukó'oviti kutí'inoke ítívoati ne pehúnevo koeku kívivo Kristu. Yoko haina xikóyokenoe úkea ne ítivoa, itea koati pónepike Itukó'oviti. ⁹ Hainámaka vo'oku ítone itúkea ne xáne, inapo áva ihayú'íkopovoti vo'oku ítóponea ya xunáko. ¹⁰ Koáhati uti ikó'inamaepo Itukó'oviti vo'oku kixó'oviku Kristu Jesus, motováti ápeyea únati kixoku vitúkeovo, kuteáti isóneunovi Itukó'oviti tumúneke vápeyea, enepone ahá'inovi vitúkea kó'oyene.

Poéhapoane ya xoko Kristu ne júdeu koánemaka po'ínuhiko xáne

¹¹ Énomone ngxínopinoo: Puyákapanapa yokóvo ne kékunoe nóvo, ítínoe xáne ákoti itukapu júdeu, ítínoe iháxoneti ákoti asasá'i vo'oku ákoyea sirkunsidá yákoenoe. Koati íhaxoepike júdeuhiko nê'e, enepohíkone áhati íhaxoepovohiko sirkunsidá koéti. Itea enepone sirkunsidá kó'iyeahiko, pohu muyókuke óvo, kixovókuti ítúkeovo xáne yara poké'e. ¹² Koati ítínoe xáne ákoti éxa Kristu nóvo. Pé'itínoe yane xanena Itukó'oviti, enepohíkone íhae Izarâe. Haina ítínoe kixo Itukó'oviti mekúke yaneko koyuhó'ino íhae Izarâe itúkeamo xanéna koane kousokinoamo neko únati koekúti yuhó'inoa itúkeamo. Hainámaka apéti kíxoixonenoe xoko Itukó'oviti nóvo. Koáhati ávoti yexánoe Itukó'oviti yanekóyoke.

¹³ Itea kó'oyene vo'oku ítúkeinovi Kristu Jesus, yahí'okopovone Itukó'oviti vo'oku itina Kristu ovokóvoti ya kuruhúke, ítínoe ákoti malí'ákapu Itukó'oviti nóvo. ¹⁴ Koati vo'oku Kristu kutí'inoke unatípinokokoti visóneu, ítínoe ákoti itukapu júdeu koánemaka uti júdeu. Énomone kutí'ino póhutipone júdeu yoko po'ínuhiko xáne ákoti itúkapa vo'oku uké'exopeane Kristu

ne púveokoko, enepone kutí koeti ípi haxakoáti ne júdeuhiko koane po'ínuhiko xâne ákoti itukapu júdeu. ¹⁵ Enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koáne ne énoti páhoenoví vitúkea, ákone xunáko vouúkeke vo'oku uké'exopinovea Jesus yaneko namukópo koxé'uke ésa'i pahúnevo úti ya kuruhúke. Yane ituko inámati koekúti koeku poéhapeane xokóyoke ne xanéhiko haxá koyéokokoti nóvo, enepone júdeuhiko yoko xâne ákoti itukápa, kutí'inoke uhepépotine isóneunokoko. ¹⁶ Ahí'okopanehikomaka Itukó'oviti ya póhutipoke koxé'úti ne pí'áti kó'iyevovoku xâne, enepone júdeuhiko koane po'ínuhiko xâne ákoti itukápa. Koati vo'ókuke ítuke Jesus ya kuruhúke kutí'inoke uke'exopinoati púveokoko. ¹⁷ Simoné'e ne Kristu yara kúveu mêmum, omino uhá koeti xâne inámati ihíkavvoti porexoáti úhepeko isóneunokoko ikéneke Itukó'oviti. Omínopea, itínoe ákoti itukapu júdeu ákoti malíka Itukó'oviti nóvo, koane omínoamaka ne júdeuhiko ákoti ahíka Itukó'oviti. ¹⁸ Koati vo'oku ítukeinovi Kristu motó'iyevova símea nonékuke Itukó'oviti, Ha'a úti, ne júdeu, koánemaka ne po'ínuhiko xâne ákoti itukápa, koeku poéhaya ne ovo'ó koe'éviti, enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹⁹ Koeku kó'iyeaneye, hainá'íkonoe ití pó'iti ya xanena Itukó'oviti. Hainámaka kutí keti xâne yonóheoti ákoti poké'exa yonópoku. Itíponenoe yonópoti vanúkeke kuteátimaka ne po'ínuhiko kasása'iupo Itukó'oviti. Itíponenoe xanena Itukó'oviti kopo'ínukokoti. ²⁰ Itínoemaka kutí koeti péti koéxepoe Itukó'oviti. Kene poéheve ne koexépoeti, énomone neko nduse koeti íhikau Kristu, koánemaka ne po'ínuhiko porófeta, páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u. Kene koati turíxeovoku uhá koéti, kuteáti koeku koati inúxoti mopôti turíxeokonoke péti, énomone ne Kristu Jesus. ²¹ Énomonemaka porexó'ovi koukóponeovo úti ikéneke, kuteáti koeku ukóponea péti koexépoeti. Yoko póhutihiko úti, uti kutí koeti tíxuluya, ainóvoti koati tokopóvoti ókoku, kutí'inoke vukopónoti vitúkeovo koati sasá'iti óvoku Itukó'oviti, koati haxakínovotimaka Itukó'oviti. ²² Yoko ya koeku héki Kristu, yanékamakaya, xané kixeti uhá koeti po'ínuhiko kutipóati yane itukéti koéxepoe, motováti itíkivonoe óvoku Itukó'oviti koeku ovo'ó kó'iyevovi ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti.

3

Ítuke Poúlu ya xapa xâne ákoti itukapu júdeu

¹ Koeku kó'iyeaneye, émbeminopinoe Itukó'oviti, undi Poúlu, undímaka iká'aeti vo'oku ngoyúhoyea emo'u Kristu Jesus xepákuke, itínoe ákoti itukapu júdeu. ² Yoko énja yéxinoe poréxeonoe Itukó'oviti ngoyúhoyea xepákuke ne hána'iti seánakovi. ³ Koati vo'oku kouhupu'íkinonoe Itukó'oviti énjinoake koéku ne ihíkavvoti ávoti exákana mekúke, enepone ngoyúhoinopikemaka yane pihotíne yúndoe. ⁴ Yoko enepo yihaikanenoe, yexoátimo poréxeonoe Itukó'oviti énja ne koekúti ávoti exákana nóvo, enepone kouhupu'íkovotine kó'oyene xoko Kristu. ⁵ Mekúke tumúneke ra káxehiko símokune úti, ako paréxakana xanéhiko yara kúveu mêmum éxea koéku, itea kó'oyene kouhupu'íkinone Itukó'oviti neko sasá'iti ápostulu, enepohikonoe inúxoti iháxiu Kristu hókea, páhoemaka koyúhoyea emó'u xapa xâne. Kouhupu'íkinomaka Itukó'oviti ne po'ínuhiko ovóxe koyuhó'iyevovi emó'u, evékinoatihiko xoko Sasá'iti Omíxone. ⁶ Enepone ákoti exákana nóvo, kouhupu'íkinokenehiko Itukó'oviti neko ovóxe, énomone itúkeovo itínoe ákoti itukapu júdeu namukópomakamo unako kixoaku Itukó'oviti ne júdeuhiko, kuteáti kixínoake Itukó'oviti itúkeamo mekúke. Koane kouhupu'íkinomaka itúkeovo he'uxópovoti ya póhutike koxé'úti, itínoe ákoti itukapu júdeu xané kixeáti ne júdeuhiko, koeku itúkeovo Kristu ketútinoe, koane itúkeovo xepákukenoe yonómaka neko koati yuhóti ákoti aukápapu ikéne. Énomone neko yuhó'inoe Itukó'oviti ne xanéna mekúke koéku ne únati kixoakumo, enepone kousexinovike vo'oku ítukeinovi Kristu Jesus, kémonenoe yane inámati ihíkavvoti omínovike.

⁷ Yoko koati énomone ngoyúho xapa xâne ne inámati ihíkavvoti, kuteáti isóneunonu Itukó'oviti indúkea. Koati ímbara xokóyoke ya hána'iti seánakonun, índone indúkea vo'ókuke ne hána'iti xunako Itukó'oviti kó'ítuketi njokóyoke. ⁸ Úndi kixóneye Itukó'oviti, undi yupihóvoti ákoyea omótokea kixeokononeye ya uhá koeti po'ínuhiko kasása'iupo. Ikó'iparaxonoe Itukó'oviti ngoyúhoyea xapa xâne ákoti itukapu júdeu ne inámati ihíkavvoti koyuhoáti koéku ne Kristu, koáne ne éno hána'iti itípanevo yoko seánavoki ákoti itoáti kayúmaka koéku. ⁹ Poréxonumaka Itukó'oviti ngouhupu'íkea xapa xâne, koéku ne hána'iti ihíkavvoti íhae xokóyoke ákoti exákana mekúke, enepone uná koyéti ya isóneuke Itukó'oviti ukeátinekene. Yoko koati énomone pahúkôa ápeya ne uhá koeti koekúti. ¹⁰ Poréxonu ngouhupu'íkea ra kixovókuti kó'oyene, maka iyúseane hána'iko ne kó'exoneyea Itukó'oviti ya uhá koeti kixoku kó'ítukeyea xapákuke ne kutípotihiko Kristu, enepone uhá koeti ho'uxínovoti ítuke. Koati kaha'áti Itukó'oviti iyúseyea xapa uhá koeti payásotihiko pahúkoti vanúkeke, koánemaka xapa po'ínuhiko tutíye ákoti inixákana, koékuti pahúkoku vanúkeke, áko'o híyeu vanúke. ¹¹ Yoko énomonemaka itukóvo isóneunoe Itukó'oviti ukeátinekene tumúneke ápeya ra mêmum. Enepone isóneun, kousokoane Itukó'oviti xoko Vúnae Kristu Jesus, ¹² poéhane itukóvo motó'inovake yúho'íxea úti Itukó'oviti ákoti píkone úti, vexoáti yumópeovimo. Yoko kó'inokeneye vo'oku kúveova úti. ¹³ Énomone

ngixínopinoo ákoyea kemúya'ika iséneu yane ngoítóponeovo kotíveti koeku omínombinoe emo'u Vúnae. Koati énomone kutí'inoke motovâti elókeyea yokóvo, vo'oku yéxineno ne emo'u Itukó'oviti, enepone omínombike.

Po'i orásauna Poúlu epemínoti íhae Éfези

¹⁴ Énomone imbúyukexino nonékuke Ha'a úti íhae vanúke. ¹⁵ Yoko anêko íha xoko uhá koeti xe'éxapone, koêkúti óvohikoku, itukapu vanúkeke, áko'o poké'eke. ¹⁶ Émbemo Itukó'oviti vo'oku itúkeovo êno hána'iti íhayú'íuti ákoti hunókoku itípanevo, évekinopinoo xunakóti ya xoko Sasá'iti Omíxone, motovâti itúkeovo koati xúnati ne iséneu ikéneke. ¹⁷ Yane motovâtimaka ovo'ó kó'iyepinoe Kristu koeku kívivoa, kutí'inoke kexuhévekokonotimo koane títi keyétinoemo ya hána'ítike ákoyea omótovovi okóvo Kristu. ¹⁸ Yane yexoátimo, kuteâti koeku uhá koeti po'ínuhiko kasása'iupo Itukó'oviti, itúkeovo koati yupihóvoti hána'iko ne ákoyea omótovovi okóvo Kristu, koane ákoyea hunókoku nê'e, kuteâti koekúti ákoti itoâti íhixea vakúko, eyékea, hána'iko yoko upéno. ¹⁹ Koane yeopátimo hána'iko ne ákoyea omótovovi okóvo Kristu, itúkeovo yupihóvoti anú'ukea ítone isóneu xâne éxea koêku, kutí'inokemo uha-uhá koetimo ipúhíkea ya xikóyokenoe ne hána'iti itípanevo Itukó'oviti.

²⁰ Koati motovâti itúkea Itukó'oviti koekúti hiko yupihóvoti anú'ukea uhá koeti mani vèpemoake, koane uhá koeti koekúti vâha, muhíkova ne isoneú kixoneiko úti. Yoko kó'inokeneye vo'ókuke ne hána'iti xunáko ko'ítuketi xoko úti. ²¹ Itúkapuikopo énomone íhayú'íkakana vo'ókuke uhá koeti ne kutípotihiko Jesus ho'uxínovati ne ítuke, koánemaka vo'oku Jesus Kristu. Ákoeneye ya uhá koeti káxehiko ápeyeakumo xanéhiko yara kúveu mêum, koane ikénepoke, ákoti hunókoku. Énomoneoxo ákoeneye.

4

Póhutipone ne uhá koeti kuvóvoti Kristu

¹ Vo'oku kó'iyeaneye, hara injíko'okopinoo, undi iká'aeti vo'oku ngoyúhoyea emo'u Vúnae: Konókoti yéxi yómivo nonékuke Itukó'oviti kuteâti motókeyea kó'iyea ne kasása'iupo Itukó'oviti, kuteâtimaka ahá'inopi Itukó'oviti íhaxíkopi héki. ² Itúkapunoe xâne ákoti kapayásakinapukoko, koane itúpa'íkoti, yoko ákoti ímauvo. Konókotimaka yéxi íti uhá koeti kixóvoku po'ínuhiko úti ákoti imeíkinapa, koêkumaka ákoyea omótovokoko yokóvo. ³ Kéxuna'ixapumaka yíxivo ákoyea héxaxexipukoko, koane itíkivo póhutipone ikéneke Kristu, kuteâti poréxoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti kó'iyea ne xâne ikéneke Vúnae. Énomone yákoeneye, koêkumaka itúkeovo úhèpetike isoneúti yóvoheixonoe, ákoínoke ópo'e ainokoko iséneu. ⁴ Vo'oku uti póhutipone kuteâti koeku koxe'úti, koeku itúkeovo Kristu kotúti úti. Poéhaxomaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovo'ó koe'éviti. Poéhaxomaka ne kúxoixone úti ikéneke Vúnae, véxone kóusokeovomo, kuteâtimaka ahá'inopi Itukó'oviti, kutí'inoke íhaxíkopi héki. ⁵ Poéhaxomaka ne Vúnae koane ne koati kaná'uti kúveova úti. Poéhaxomaka ne koati kaná'uti sasá'ipeane úti, kutí'inoke vahíkovoti ya íháke. ⁶ Poéhaxomaka ne Itukó'oviti, Ha'a uhá koeti úti, enepone éxoti koeku uhá koeti úti, enepone ko'ítuketimaka xoko uhá koeti úti, koane ovo'ó koâti ne uhá koeti hokoâti.

⁷ Yoko póhutihiko úti, anéye seánakovi Vúnae, véxone vitúkea ítukeye, kuteâti isóneunovi Kristu ikó'iparaxeovi, póhutihiko úti. ⁸ Yoko énomone kó'ino ya emo'úke Itukó'oviti: "Yaneko pihopóne Kristu vanúkeke, koítovo xanéhiko iká'ae Satánae nóvo, koane ikó'iparakexoamaka" kôe. Sáramu 68.18

⁹ Kutí'ikopomea kixó'eko ne "pihopóne vanúkeke" koeti? Ako po'i kixone ákoti itukapu evésekea inúxotike ukeâti vanúke tuku koeti poké'eke. ¹⁰ Enepone evesékoti, énomoponemaka pihopô yákonoye vanúkeke itúkeovo payásoti oukeke uhá koeti, motovâtimaka itúkeovo énomone kousóko ahá'inoa Itukó'oviti ne uhá koeti koekúti. ¹¹ Koati énomonemaka porexóá éxone itúkea ne póhutihiko xâne ítukeye. Hane porexo po'ínuhiko itúkeovo ápostulu, enepohikone inúxoti páhoe xapa xâne koyúhoyea kaná'uko ne noíxone xokóyoke. Ina apémaka xâne ikó'iparaxoake koyúhoyea xapa xâne íhíkavoti kouhupu'ikinoake Itukó'oviti. Ina apémaka po'ínuhiko xâne ko'ipáratí koyúhoyea xapa xâne kixoku íteovo ya pahúnevo. Ina apémaka po'í xâne ko'ipáratí itúkeovo inuxínoti ítukeye Itukó'oviti. Kene po'ínuhiko, íhíkaxea emo'u Itukó'oviti ko'ipara. ¹² Kixínoakeneye Itukó'oviti maka kaúsakinane nókone ne kasása'iupo, porexóá ukóponea ikéneke koane itúkeamaka itukexeake motovâti kóxuna'ixeevo ikéneke. Yoko ainovone póhutipone kuteâti koeku koxe'úti, koeku itúkeovo Kristu kotúti hiko. ¹³ Ehanemo vitapána vitúkeovoxo póhutipone vo'oku kúveovo uti Vúnae, koane vo'oku véxeaxo ne Xe'exa Itukó'oviti, koane vitópónotimakamo vitúkeovo úsotine ikéneke Kristu ákotine ovó'oviku, ákotinemaka konokínovoviti, kuteâtimaka koeku usokó kó'iyea itípanevo Kristu, koane ákoyea ápahuina koekúti konokínovati. ¹⁴ Yane ákonemo vakútea kalivóno ákoti axúna isóneu. Ákonemakamo vakútea koekúti ákoti ináko, ómone íhunóvoti, kuteâti koeku xâne hokohí kixoti koekúti kó'iyevokoti íhíkavoti vekeâti xapákuke. Énomone ne íhíkavoti ukeâti éxeako xâne ahúkoti

ya aúpu'ikea po'ínuhiko, yoko ahúkotimaka ya iyónea pahunévotes ne xanéhiko koésayu'iu, ákotihiko iyuseína koésayu'ixeokono. ¹⁵ Itea koeku hókea úti ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, koane ákoyea omótovokoko vokóvo, kaúkapanapumaka úti ya uhá koeti kixoku vitúkeovo, motováti kutí'iyea uti kixóvoku Kristu, enepone tuti úti. ¹⁶ Koati énomone porexó'ovi koukoponeovo úti ikéneke, uhá koeti uti kutipoáti, uti kutí koeti muyo Kristu koeku itúkeovo énomone kotúti úti. Yoko enepone koxe'u úti, ápe itúkoveke ne póhutihiko íháxakexoku koane ekéyokoku yoko kúso, vékoku xunáko, kutí'inoke ehévokovoti koane únati ko'ítukeya, kutí'inokemaka payá'iti koane ukopónoti. Yoko énomonemaka koéneye úti ikéneke Kristu koukoponeokoko úti yane véxone vitúkea ítukeke, koèkumaka ákoyea omótovokoko vokóvo.

Inámati kixoku vitúkeovo koeku koíteovovi ne Kristu

¹⁷ Koeku kó'iyeaneye, injikó'okopitinoe ya íháke Vúnae ákoyeane yusika kiti'iyi xáne ákoti éxa Itukó'oviti, vo'oku ainóvoti isoneúti ákoti ítóponone nonékuke Itukó'oviti ne ko'ísoneu. ¹⁸ Koati háhaku koeti isónehuko. Ako'o xokóyoke ne inámapoti apéyete ukeáti xoko Itukó'oviti, vo'oku ákoyea éxa ne kaná'uti kixovókuti íhae xokóyoke. Yoko ko'ínokeneye vo'oku itúkeovo koati tú'ítiti ne omíxone. ¹⁹ Ákonehiko téyapana. Koati sikovó koéti ítúkea ne váhere úhepune múyo. Koati ú'uso-ú'uso koyéti ítúkea uhá koeti kó'iyevoku koekúti yupihóvoti ákoyea aúmati. ²⁰ Itea ako ákoeneye neko íhixekokonoke koeku Kristu, ²¹ itukovo koati kaná'uti kémineneo yúho koane íhixekikonone koèku ne kaná'uti kixovókuti ukeáti xokóyoke. ²² Énomone ne íháxapoti kónokea kiríkopi kúxoti kixeku ítíkivo, enepone heu-heú koeti isáyu'ixevovo vo'ókuke ne váhere yáha ítíkinoe íxómoti aúp'íkopi. ²³ Konokoátimaka inámapa iséneu ya uhá koeti kixeku ke'ísoneuyi. ²⁴ Kuteáti kixóvoku xáne ítúkeopea sasá'iti ípovo, énomonemaka yákoeneye koeku ápeya inámati kixépvoku kuteátimaka kixóvoku Itukó'oviti, enepone porexópeatinoe. Énomone ne koati ponóvoti koane sasá'iti kixeku ítíkivo ukeáti hekópi ne kaná'uti kixovókuti íhae xokóyoke.

²⁵ Konókotikopo kiríkopi simíkixixi. Póhutinoe íti, konokoáti ítúkeovo kaná'uti emo'úti ne keyúhoino po'ínuhiko úti, vo'oku uti póhutipone kuteáti koeku koxe'úti ya ikéneke Jesus tuti úti. ²⁶ Enepo áva ímeikivoku, hako pehukóvo vo'ókuke. Hako herú kixe káxe íme'ixivo, itea aká'ikaneye keúnakapa iséneu. ²⁷ Hákomaka perexóne ne Ndeápu ápeya vekínopiku. ²⁸ Enepone xáne yómotinovo oméxea, hákone oméxo. Konokoáti ko'ítukeya, íko'ítukexoati ne vó'u ya únatike ítúkéti, motováti ápeya huvó'oxope po'ínuhiko xáne apéti nókone. ²⁹ Hako keyúho váhere emo'úti. Ópoeane únatinoe emo'úti yokóyuhu, maka ukápanane po'ínuhiko xáne ikéneke Vúnae vo'ókuke, itepónitimo nókone kámea. Yane yominoátimo únati koèku ne kamópitihiko. ³⁰ Hako keikáxu'iki okóvo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone hoénaxeopike Itukó'oviti ítíkivo xanéna yaneko káxe koíteovovikumo ya uhá koeti vahérévokoti yara kúveu mému. ³¹ Hako yunakóá iséneuke ne koékuti kotivépti. Kiríkapa nê'e, xaneáti ne húketi ímeinevo yoko kotú'iyea ítíne. Kúteanemaka koèku ne yoríxoko yoko íhérikoko, koane uhá koeti váhere ítíkeino po'ínuhiko xáne. ³² Itíkapunoe ítípakinovokoti koane koseánakokoti. Hákomaka íméheixoa iséneuke ne ítúkeinopi po'í xáne kotivépti, itea kutí íxea ákoti ítúke kotivépti, kuteátimaka kixópiku Itukó'oviti enepo kotuyópo pehúnevo vo'oku ivókinovovi Kristu.

5

Kixoku ítúkeovo ne xáne hokoti Jesus

¹ Hékaikopo kixoku ítúkeovo ne Itukó'oviti vo'oku ítínoe xe'éxapone ákoti omotóva okóvo Itukó'oviti. ² Enepone kixeku ítíkivo, konokoáti ími ya ákoyea omótovokoko yokóvo, kuteátimaka ákoyea omótovopinoe okóvo Kristu yaneko ivókinovovi, enepo ítukópovo íkó'íparaxokonoke Itukó'oviti, ésa'í ítúyopea pahunévotes. Yoko ínixea Itukó'oviti unako koèku neko ítúke.

³ Kene ne ákoyea sayá'íkapeapa xáne ne úhepune múyo vo'oku íxómoyea kaha'a sêno, koáne ne ikópiti'ikeovo ítúkoti po'í váhere koekúti kuteáti ákoyea asása'i, koáne ne íxómoyea iyokovo ítúkevo po'ínuhiko xáne, ako yusíka ápeya kixeku ítíkivo kuteáti nê'e, vo'oku ítínoe kasása'iuvo Itukó'oviti yoko motókea sasá'iyea kixeku ítíkivo vo'ókuke. ⁴ Hako keyúho emo'úti ákoti aúmati. Hákomaka keyúho kuteáti yuhu xáne ákoti isóneu. Koáne ya ikémohixi po'ínuhiko xáne, hákomaka kitéa ne xáne ákoti téyapana enepo koyúho, vo'oku ako ítópoinovike koekútihiko kuteáti. Itea hara konokóvo víkoro'ixeovo xoko Itukó'oviti. ⁵ Koati konokoáti yéxi rá'a: Ákomo ápahuina xáne urúkopovoti natíxokuke Kristu xoko Itukó'oviti vanúkeke koeku ítúkeovo xáne ákoti sayá'íkapeapa ne úhepune múyo vo'oku íxómoyea kaha'a sêno, ítukovo xáne koesáyu'ixopovoti, ítúkoti po'ínuhiko koekúti kuteáti ákoyea asása'i. Kúteanemaka koèku ne xáne poe'añnoti isóneu po'ínuhiko xáne vo'oku íyokeovo ítúkevo. Vo'oku enepone xáne koetíneye, hane hóko po'ínuhiko koekúti íyoevo, kene haina hokoti Itukó'oviti.

⁶ Hákonoe sikêa ápeyea apúp'ikopiti enepo áva xâne koyuhoâti ákoyea ákoeneye. Koati vo'oku koekúti kuteâti ipihopoinoakemo Itukó'oviti ne xâne koetíneye kixoku itúkeovo, enepohikone ákoti ituká ne páhoenovi Itukó'oviti. ⁷ Hákoikopo kitipásea ne xâne kuteâti nê'e. ⁸ Yoko mekúke, koati itínoe xâne ovóheixoti hahákutike. Itea kó'oyene koeku hekópi Vúnae, uhapú'itike yóponoenoe. Yusikónoikopo iyúseyea itúkiwo xâne ovóheixoti uhapú'itike vo'oku kixeku itúkiwo. ⁹ Vo'oku enepone óvoheixea uhapú'itike, hara pôreupo itúkeovo itipakovoti ne xâne koane ponóvoti kixoku itúkeovo, koane ákoti semekékexa. ¹⁰ Yapásika yéxi itúki koekúti ínixone Vúnae unátiyea. ¹¹ Hákonoe kitipáseahiko ne xâne ovóheixoti hahákutike, vo'oku ako únati pôreupo ne kixoku itúkeovohiko. Itea itíne kauhápu'ikina itúkeovo pahukóvotihiko. ¹² Vo'oku enepone kixoku itúkeovo xanéhiko ovoti hahákutike, yupíhovo váherexea. Póhutine koyúhoyea úti koêku, teínoa úti. ¹³ Itea uhá koeti koekúti enepo kouhápu'ikokono, iyúseo itukóvotiye vo'oku uhá koeti kouhápu'uti, í'yuse kóye. ¹⁴ Énomone kó'ino ne kixonéti koêti: "Íyikapu itínoe kuti koeti imókoti. Yexépu'upaki xapákuke ne xâne kuti koeti ivokóvoti, enepohikone evókovoti ya váherekovo, itínoe xâne kutipasí koâti, yane kouhápu'ikopopitinoemo Kristu" kôe. ¹⁵ Yokóhiyanaikopo kixeku itúkiwo. Hako ikítipasikovo xâne ákoti isóneui, itea itikapu ko'isóneuti. ¹⁶ Konókotimaka yéxi kixeku iké'itukexi kexéna, vo'oku enepora káxehiko símokune úti, koati ápepe váherehiko koekúti. ¹⁷ Hákoikopo itikovo xâne ákoti isóneui, itea yapásika yéxi ahá'inopi Itukó'oviti.

¹⁸ Hako sikovo kêa itúkeovo xúnati ekâti exô kêku, vo'oku poéhane váhere koekúti omíno xâne nê'e. Itea kirí'akapu Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, motovâti itúkeovo énomone exô kêku. ¹⁹ Kéxunakaka ya keyúhoinokoko sâramuhiko. Iméka'ikamaka Vúnae ya akenéti kahaná'ikeati íha, koane imékapumaka po'ínuhiko akenéti koyúhote kixóvoku Vúnae. ²⁰ Itikapu xâne ixómoti ikoró'ixinovo Itukó'oviti, Ha'a úti, ya íháke Vúnae Jesusu Kristu. Énomone yákoeneye uti uhá koeti koekúti. ²¹ Hako kepapásokinovokoko, itea usó yákoeneye itúki ínixone po'ínu úti unátiyea, vo'oku itúkiwo xâne teyoti Kristu.

Ahá'inoa Kristu kó'iyea ne xâne komuxónekokoti

²² Ako yusíka kapáyasokinovo íma ne senóhiko. Konokoâti téyeya. Yane akoéneye, koati exókovotihiko téyeamaka Kristu. ²³ Vo'oku koati tuti sêno ne íma, kuteâtimaka koeku itúkeovo tuti uhá koeti úti ne Kristu, uti kutipoâti, uti póhutipone ikéneke kuteâti koêku koxe'úti. Énomone koéneye úti koeku kotútiyea uti Kristu, enepone koitóvovoti ya pahúnevo úti. ²⁴ Kuteâti koeku itúkeovo Kristu exô koeku úti, uti kutipoâti, uti ho'uxínovoti ne ítuke, énomonemaka kónoko kó'iyeaneye ne sêno xoko íma ya uhá koeti koekúti.

²⁵ Kene itínoe koyénoti, hákonoe motovâ yokóvo ne yíno. Hane ákoeneye, kuteâti kíxoaku Kristu ákoyea omótova okóvo ne kutipoâti, enepohikone uhá koeti ho'uxínovoti ne ítuke, koeku ivókinova. ²⁶ Kixínovikeneye, uti kutipoâti, motovâti vitúkeovo haxakínovoti ne ítuke, uti kasása'upone koane ahiúti ya íháke vo'oku sasá'iti emó'u. ²⁷ Kixínovikenemakaye, motovâti vitúkeovo éno hána'iti ihayú'uti ákoti visáyunevo nonékuke, ákotimaka koêkuti ovó'oviku, itukovo po'ínu koekúti kuteâti, motovâti vitúkeovo koati sasá'iti, koane ákotimaka ovó'oviku kopití'iti nonékuke. ²⁸ Kene ne koyénoti, kúteanemaka koêku kónokea ákoyea omótovo okovo yêno. Kuteâti kixópovoku ákoyea kamáxatikapapu nê'e, énomonemaka kónoko kixeaneye ne yêno. Vo'oku enepone hóyeno kixotíneye yêno, koati ákotimaka kamáxatikapapu. ²⁹ Ako ápahuina xâne puvopóvoti. Ako kalíhuina, itea kátarakopovo, kuteâtimaka kíxoaku Kristu ne kutipoâti, enepohikone uhá koeti ho'uxínovoti ne ítuke. ³⁰ Vo'oku uti kutí koeti muyo Kristu koeku itúkeovo énomone kotúti úti. ³¹ Yoko hara kutí'inoke kuríkoti há'a yoko éno ne koyénoti, komúxoneya yêno. Yanê'e, koati póhutipone ne pi'âti. ³² Enepora poéhapeane ne pi'âti, koati hána'iti isoneúti ovâti ákoti itopónoati éxea koêku. Yoko hara ngxo itúkeovo póhutipone xoko Kristu ne kutipoâti, enepone heú koeti ho'uxínovoti ne ítuke. ³³ Yoko itínoemaka kíxo. Hákoikopo motovâ yokóvo ne yíno, póhutínoe íti. Kuteâti kixérovoku ákoyea kemáxatikapapu, énomonemaka íxeaneye ne yíno. Kene ne ko'ímati, konókotimaka téyeya íma.

6

Nókone kó'iyea ne kalivóno koane há'a yoko éno

¹ Yakútipone yá'a yoko mémaina, itínoe kalivóno, koeku itúkiwo kutípoti Vúnae Jesusu, vo'oku koati ponóvoti ké'iyineye. ² "Tíya ne yá'a yoko mémaina." Vo'oku xapákuke neko yehí koeti páhoenovi Itukó'oviti vitúkeva emó'uke, koati énomone ne inúxoti páhoenovi, koyúhote vikó'iparaxeokonomo vituká. ³ Énomone ra koêti: "Maka aúnatine kêku, epó'oxo maka á'umone yóvi yara kúveu mêmum" koêti. ⁴ Kene itínoe koxe'éxati, hákomaka imeíkoa ne xi'íxaxapa enepo seya'íka. Itea yenéka, seya'íkoati, koane yexókoati nókone kó'iyea kuteâti íhikaxovike Vúnae.

Nókone kó'iyea ne ahinoêti koâne ne pahukoâti

⁵ Kene itínoe ahinoeiti, itika uhá koeti páhoenopi itíki ne pétarauxa, koane tíya, pikeáti ákoyea opónovo ne ítike. Hako itukohí kixe ke'ítukeyi, itea kényusea. Enepo akoéneye, koati yexókovoti itúkeovo Kristu ke'ítukeino. ⁶ Hákomaka poehâne kényuseyi ke'ítukeyi koeku komomó kíxoixeopi pétarauxa, keha'áti iháyu'ikeopi, itea heru'ó íxea yomíxone itíki ne ítike kuteáti ahá'ínopi Itukó'oviti vo'oku itíkivo ovoxe Kristu. ⁷ Hako mitatahi kê ke'ítukeyi, itea itíka ya unákoke iséneu, yexókovoti itúkeovo Vúnae peníno ke'ítukeyi, kene haina pohúneti ke'ítukeinoti xâne. ⁸ Ákoeneye ítike, yexoátimaka ápeyeamo námoepo póhutihiko xâne itúkoti únati, káyukopinoakemo Itukó'oviti, yusíkoti ápeyea pahukoáti ko'ítukeyea, áko'o áko'oyea. ⁹ Keánenoe, itínoe apêti ahínoe, konókoti péni kixeaku ne yahínoe. Hako vaheréxinoa yíúho keha'áinoati píkeopi, vo'oku yéxi ápeyeamaka Yúnae vanúkeke, Únaemaka ne yahínoe. Yoko kitíkokenenoe nonékuke.

Sa'íkeovake úti ne Ndeápu

¹⁰ Tumúneke únzexe ra yúndoe, anéyeiko po'i injíko'okopikenoe. Itúkapu Vúnae yoko hána'iti xunáko koxunákopinoe. ¹¹ Iké'itukexa ne uhá koeti xunakóti, enepone kutí koeti ikó'itukeu húndaru yóno xapa isukókoti, pónepi Itukó'oviti se'íkivoa ne Ndeápu, motováti títiú kéyeyi ákoti ikarákapi nê'e ya koékuti mani veínopike ya éxeako. ¹² Vo'oku enepora kóxuna'ixeovo úti sa'íkeova úti ne okopó'oviti, haina xâne apêti múyo kuteáti úti vokópo, itea koati vokópoti xunakóti ákoti vinixá, enepone xunako koati payásotihiko ndémoniu, ovóxehiko Ndeápu, yoko uhá koeti po'ínuhiko ovóxe koékuti pahúkoku, enepohikone pahukoáti ne xanéhiko yara kúveu mêmum ovóheixoti hahákutike. Énomonemaka ne xunako ákoti yumaxápu ndémoniuhiko ovóheixoti ya híyeu vanúke itúkoti uhá koeti kó'iyeevoku váhere koékúti. ¹³ Iké'itukexaikopo ne uhá koeti pónepike Itukó'oviti, enepone kutí koeti ípovo húndaru, sa'íkovoepo yóno xapa isukókoti, maka usó áko ne se'íkovoepo enepo simápu káxehiko kurí'uxeovokuxomo váhere kíxovókuti. Enepomo itéane se'íkivoa uhá koeti ne xunako Ndeápu okópeopike, títiú keyétimo, koane ákomo itoti íkoroeko.

¹⁴ Kéxunakapuikopo yane kaná'uti kíxovókuti kitípone, enepone kotiú'íkopiti kuteáti koeku hó'e húndaru kótiu'ikea uhá koeti po'í ípovo. Yíxapumaka péni kíxeku itíkivo, vo'oku énomone kutí kôe sa'íkovoepo húndaru ípíhone xa'ákuke. ¹⁵ Kene kuteáti koeku hapátuna húndaru kóxuhevake, kéxuhevkapumaka yane itíkivo usó koyéti koyúhópoinoa xâne ne inámati ihíkavoti koyúhóti koeku Kristu, enepone omínoati unako koéku íkéneke Itukó'oviti. ¹⁶ Enepepe kívivo Itukó'oviti, itíkamaka se'íkovoepo, enepone kutí koeti pé'uti haváva, ómo'ixone húndaru, topíkope xuméxeake anáne, maka se'íkapano ne uhá koeti koímaiti veínopike Ndeápu, enepone kutí koeti kôati koímaiti xuméxeopike nê'e. ¹⁷ Kene ne koíteovopi Kristu ya pehúnevo, kutí íxea xovo'í húndaru, kéhiyanape títiú, motováti ákoyea vekínopiku Ndeápu koésayu'íxea iséneu. Kene ne emo'u Itukó'oviti, enepone ikó'itukeu Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti isónuoke xâne, itíkamaka ke'ítukepe, enepone kutí koeti hána'iti píritauna húndaru. ¹⁸ Énomone yákoeneye, koékumaka yómi xoko Itukó'oviti ya orásum ne uhá koeti koékúti, yepemoáti huvó'oxeopi. Ya uhá koeti kéyeku, itika orásum ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Hako kutí kê xâne imokoo koyéti, itea itúkapu iyukóvoti isónu, ákotimaka imaxovó íxêa itíkinoe orásum ne uhá koeti kasása'íupo Itukó'oviti. ¹⁹ Yépeminanumaka Itukó'oviti, maka enepo ongoyúhoyea emo'u xapa xâne, ongoyúhoane ákoti mbíkone, koane omótovanemaka ngóuhapu'íkinoe xanéhiko ne ihíkavoti ávoti iyusêa mekúke, kouhápu'íkovotinoe kó'oyene yane inámati ihíkavoti koyúhóti koeku Jesus. ²⁰ Yoko énomone pahúkinonu Itukó'oviti ngoyúhoyea xapa xâne ne Jesus, upánini itúkovo ika'ákovokutike óvom kó'oyene. Itíkinanunoe orásum maka ongoyúhoane ne emo'u Itukó'oviti ákoti mbíkone kuteáti nóngone indúkea.

Ítuke Tíkiku yoko íkopovoepo Poúlu yútoeke

²¹ Haramo koyuhó'ínopinoo uhá koeti ngóyeku koane índuke, Tíkiku, enepone po'ínu úti xoko Jesus ákoti omótóva ongovo. Yoko koati kuvovóneti nê'e yuixóvoti ko'ítukeino Vúnae. ²² Mbahúkoa xepákukenoe itúkopoinopi yeyékou maka yéxane kóyeku úti yáye, epó'oxo maka aúhepene iséneu koeku yéxi kóyeku úti.

²³ Itúkapu úhepetike isoneúti ukeáti xoko Itukó'oviti yóvoheixonoe, itínoe po'ínu úti xoko Vúnae. Koane itúkapu ákoyeake omótovokoko yokóvo ukeáti xoko Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixomaka, koékumaka kívivo Vúnae. ²⁴ Itúkapumaka hána'ítike seánakovi Itukó'oviti óvoheixo ne uhá koeti xâne ikaná'uxoati ne ákoyea omótovo okóvo Vúnae Jesus Kristu.

Hunókokune.

FILÍPENSI

Yútoe Poûlu páhoe xapa kutípoti Jesus íhae Filípu

Enepora koyuhópeti, hara yóno xapa xanena Itukó'oviti ya pitivóko iháxoneti Filípu. Turíxoa Poûlu neko êgereja yaneko pí'apeke yónoa koyúhóponea emo'u Itukó'oviti. Yokómomapihi ne Átu 16.12-14. Koati ika'ákovokutike óvo ne Poûlu yutoxóda ra koyuhópeti. Éxokoa Poûlu neko íhae Filípu enó'íyia tiú'iti koekúti vékoku xáne hokoti Jesus. Yónoa okóvo Poûlu neko inámati kutípotihiko Jesus vo'oku ápeyea xáne xapákuke ihíkaxoti ihíkavuti ákoti itukapu ukeáti xoko Itukó'oviti. Éxokoa Poûlu nókone kó'iyeahiko vo'ókuke ne tiú'iti koekúti vékokuhiko. Haina póhutine, itea koati ikoró'ixinovotimaka íhae Filípu vo'oku páhoenohiko, huvó'oxeake ya nókone.

Éxokoamaka Poûlu ne íhae Filípu ákoyea omótova okóvo. Koyúhoinoamaka iyúseyea kaná'uko ne hókeahiko Jesus vo'oku kixoku kúveovo Vúnae, koáne vo'oku elókeyea okóvo, koáne vo'oku ákoyea haxákeapukoko, koáne vo'oku itúkeovo tiú'iti ikéneke Jesus. Enékoahikomaka kónokea íkutipasikeovo kixóvoku Kristu ya ákoyea kapáyasakapu, koáne ya itúkea ahá'inoa Itukó'oviti, kuteátimaka kixoku itúkeovo ne Kristu yaneko ivokóvo kuruhúke, kutí'inokemaka kapáyásokopati Itukó'oviti, porexoáti itúkeovo hána'iti ihayú'iuti ya uhá koéti.

¹ Yutóxinopinooe úti, undi Poûlu yoko Timóti, uti ovoxe Kristu Jesus. Pahúkinopeanoe úti ra koyuhópeti, itínoe íhae Filípu kasása'iupone Kristu Jesus, keánemaka itínoe inuxínoti itukéti ihíkaxoti emo'u Itukó'oviti, yoko itínoe noivókoeti itúkeovo ndeákinu ya imokóvokutike. ² Itúkapu ya hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe, koánemaka ya úhepetike isoneúti ukeáti xokóyoke.

Orásaua Poûlu

³ Íngoro'ixovo xoko Itukó'oviti, nguvónone, vo'oku uhá koeti púyaevo ongóvo ve'ókukeneo. ⁴ Uhá koeti indúko orásau, kóyekune émbeminopinooe Itukó'oviti ya elókekoke ongóvo. ⁵ Íngoroixovo xokóyoke vo'oku kixékunooe hívó'oxinu ngouúkoponea ne inámati ihíkavuti koyúhóti koeku Jesus, ukeáti iná kítipoánoe tukú koeti kó'oyene. ⁶ Enepone únati itukéti túriu Itukó'oviti xepákuke, koati enjoáti kousokeamo tukú koetímooe neko káxe aukápapune Kristu Jesus. ⁷ Koati motokeáti kó'inopinooe inzóne, vo'oku ákoyea nguríkapinooe inzóneuke, yusíkoti itúkeovo ika'ákovokutike óvonzeixo, áko'o koeku énjokea kaná'uko ra inámati ihíkavuti xoko ávoti akútipoa, áko'o koeku nzuvó'oxea po'ínu úti kóxuna'ixeovo hókea, koáhati kutikókotine úti vitúkeovo ko'itúkeinoti Itukó'oviti ya hána'itike seánakovi. ⁸ Éxoa Itukó'oviti kaná'uyea yupíheovo inángurukeovopinooe, koane yupíheovo ákoyea omótovopinooe ongóvo. Yoko enepora kó'iyeanee ra inzóneunopinooe, koati ukeáti xoko Kristu Jesus.

⁹ Émbeminopinooemaka Itukó'oviti inamá'axoyeane ukopóno ne ákoyea omótovokoko yokóvo, xaneátimaka itíkivo koati exoáti ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. Émbemoamaka yéxi péni iséneuno uhá koeti koekúti, ¹⁰ maka itúkapune kixovókuti yupihóvoti unáko ya uhá koéti ne néivokoxo, epó'oxo itúkapunemaka ponóvoti ákoti óvaku yaneko káxe aukápapu Kristu Jesus, ¹¹ koáne itúkapunemaka ainóvoti únatinooe koekúti itíko vo'oku xunako Jesus Kristu ya xikóyoke, kutí'inokemo ihayú'ikokonoti koane kahaná'ikokonotimo ne Itukó'oviti.

Koati ovoxe Kristu ne Poûlu

¹² Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, ngahá'amaka yéxi itúkeovo vo'ókuke ne uhá koeti tiú'iti ngxókoonoku, kutí'inoke ukopónoti ra inámati ihíkavuti koyúhóti koeku Jesus. ¹³ Yoko koati exoáti húndaru koyonónuti ika'ákovokutike itúkeovo vo'oku ngoyúhoyea koeku Kristu kutí'inoke inga'ákonoti. Koane éxoamaka ha'ínehiko, enepone uhá koeti húndaru koyónoti ya óvokuke náti, kó'iyeanee. Éxoamaka uhá koeti po'ínuhiko xáne yáye. ¹⁴ Epó'oxo vo'ókuke ne ingá'akeovo, inamá'axoneoxo ako pika koyúhoyea emo'u Itukó'oviti ne po'ínuhiko úti xoko Kristu, kalíhanini uhá kó'iyea. ¹⁵ Kaná'uti ápeyea po'ínuhiko koyúhóti koeku Kristu vo'oku kahá'ayea itúkeovo ihayú'iuti ya undíke, oposíkoti enó'iyea hokoáti ya undíke. Itea ápemaka po'ínuhiko koati ponóvoti isóneú koyúhóti koeku Kristu. ¹⁶ Enepoihikone ponóvoti isóneú, koati itukoáti ne itukéti vo'oku ákoyea omótovo okovo po'ínuhiko xáne, exoáti noivokoxeonu Itukó'oviti énjokea kaná'uko ra inámati ihíkavuti koyúhóti koeku Jesus xoko ávotihiko akútipoa. ¹⁷ Itea enepohikoneko po'i koyúhóti emo'u Itukó'oviti, koyúhoinoke koeku Kristu, koati kahá'ati kapáyasokeovo, kene haina vo'oku póneovohiko isóneú, po'ókoátihiko kurí'uxeovomooe tiveko ngoéku vo'ókuke, koeku óveam ika'ákovokutike.

¹⁸ Yusíkoti kó'iyeanee, itea ako yuváti, vo'oku koékuti koeku koyúhoyeovo ne inámati ihíkavuti koyúhóti koeku Jesus, kóyeane elókeyea ongóvo. Yusíkoti itúkeovo vo'oku kahá'ayeahiko ikótivexea ngoéku, áko'o vo'oku itúkeovo ya ponóvoti isóneú koyúhoyeahiko,

kóyeane elókeyea ongóvo. Epó'oxo ákomo hunókoku ra elókeko ongóvo. ¹⁹ Yoko énja itúkeovomo ya koeku itikinonu orásaum, koáne vo'oku huvó'oxeonumaka Sasá'iti Omíxone Jesus Kristu, kutí'inokemo mihe'ókinonoati Itukó'oviti ne onjéne imbúhikoepa ra ika'ákovokuti. ²⁰ Enepone koáti hána'iti yúmo'injovone koane ánja indóponea hará'a, ákoyeamo ápahuina índuke koteyókonutimo nonékuke Itukó'oviti, koane ixómoyeamo ombósiko ngahána'ikea Kristu ya uhá koeti ngixoku indúkeovo, ákoti apáhuina xáne mbíkone. Yoko kuteáti ixómoyea koénéye inzóneu tükú koeti kó'oyene, énomonemaka koénéye ombósi'ixone kó'oyene, koékuikeo ámbeyea yara kúveu mêm, koánemakamo ya pevótike. ²¹ Vo'oku hara indúko ámbeyenoke, ngo'ítukeino Kristu. Kene ivangápu, yupihóvotineoxomo unako ngoêku ya xokóyoke. ²² Itea ava'ávo éngo vo'oku indúkea itúke Itukó'oviti koeku ámbeyea yara poké'e, yane ákone enja noívangoe. ²³ Koati apéti ne pi'áti koekúti ánja indúkea, ákoinoke enja noívangoe yane pi'áti. Ngahá'anemaka mbihópea xoko Kristu. Koáhati énomone itukóvoxo koekúti yupihóvoti unáko ya uhá koéti. ²⁴ Itea ve'ókukenoe, énomone kónokino ámbeyea yara kúveu mêm. ²⁵ Epó'oxo koeku énjea kénokinunoeko, koati enjoáti itúkeovomo yáve ovó'ingo. Énja kóyeyeanemo ámbeyea xepákukenoe, motováti yukóponi ikéneke Kristu, koane motovátimakamo elókeyea yokóvo ya kívivo Kristu. ²⁶ Yané'e inamá'axonemo áva kutí'inoke itikónuti yéyexovope koeku ngáyukopeovoikomo xepákuke.

²⁷ Kene enepone koati nokonéti xepákukenoe, énomone kénoki péni kixeku itíkivo, kuteáti nókone kó'iyea úti yane inámati ihikauvoti ihikaxovike Kristu. Yane yusíkoti noínjoponeopinoe, áko'o yusíkoti ángo'oyea xepákukenoe, kóyeanemo énjea títiu kéyeyi ikéneke Kristu, koane poéhayeanemo yónoku iséneu ikéneke. Koane enjoátimakamo kutíkokó ké'iyinoe kéxuna'ixivo ípíhi tumúne ne inámati ihikauvoti koyúhóti koeku Jesus kutípone úti. ²⁸ Hákonoe kálihú'ina píki koékuti okopópi, vo'oku énomonemo éxeahiko yonópeamo ípíhóponovokutike. Énomonemakamo yéxi yenópimo xoko Itukó'oviti. Yoko koati ukeáti xoko Itukó'oviti ne ákoyea píke. ²⁹ Enepone seánakopi Itukó'oviti, haina póhutine kitípi Kristu, itea koatimaka kéitoponivo kotíveti vo'ókuke. ³⁰ Yoko koati kexuná'ixovotinoe ya tiú'itike koekúti ikéneke Kristu, kuteátimaka neíxonenoé njokóyoke yanekóyoke. Yoko énomonemaka yeyékoxonoe kóyeyekone ngoêku.

2

Ixíko'okoa Poúlu ne íhae Filípu kónokea kóseanayeokoko

¹ Enepone koati kaná'uti kixóvoku úti ikéneke Kristu, koati yuixóvoti uti venékeokoko koane kotiú'ikokoti uti visóneu, vo'oku ákoyea omótovokoko vokóvo, háina? Hainá'ikopomaka poéhapeane visóneu xokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ákoti íhaxákeakaka visóneu? Hainá'ikopomaka vítupa'ikeokoko yoko kóseanayeokoko úti? Hainára, koati énomone koénéye ne kaná'uti kixóvoku úti ikéneke. ² Émbemopinoe iké'elokexi ongóvo koeku itíkivo xáne póhutine yónoku isóneu ikéneke Vúnae, koane kutíkokó ké'iyinoe ya kixeku ákoyea omótovokoko yokóvo, koánemaka ya itíkivo xáne póhutine eópone omíxonene yoko isóneuke, póhutinemaka yúmo'ixovone itúkea ikéneke Vúnae. ³ Koékuti itukéti ítike, hako itukovo vo'oku poéhayeano unako kékú yíxovo, áko'o vo'oku yopósiki ihéyu'ílikono, itea itíka ya ákotike kepáyásakapu. Yoko péhutinoe, konókoti yónea yokóvo unako koéku ne po'ínuhiko xáne. Kene hako itukóvo unako kékú yóno ne iséneu inúxotike. ⁴ Hákomaka poeháne yáha itíki yíxovo, itea usó yákoymaka ya aha po'ínuhiko xáne itúkea.

Kixoku koeku isóneu Jesus enepo iná ikútipasikovovi

⁵ Enepone kixoku koéku isóneupinovo ne Kristu Jesus, énomonemaka ákoeneye iséneupinovo. ⁶ Vo'oku koati póhutinehiko ne Jesus yoko Itukó'oviti, itea usó kóye ne Jesus kuríkea itúkeovo koati kuteáti ne Há'a. ⁷ Epó'oxo uha-uhá kíxoa kuríkea neko kixóvoku itúkeovo koati kuteátine Há'a yaneko itukóponovo ovoxéti, enepo ikútipasikoponovo xáne yara kúveu mêm. Koati ikútipasikoponovoviti yaneko símeaku. ⁸ Yaneko íhokoponeovoku kixóvoku xáne, yupíhova ikálihuxopeovo, epó'oxo kuri'ó koe Itukó'oviti itúkea ahá'inoa, muhíkova ya ivókeovo kuruhúke. ⁹ Koeku kó'iyeaneye, koati kapayásokopati Itukó'oviti ya uhá koeti po'ínuhiko teyonéti. Poréxopamaka Itukó'oviti itúkeovo teyonéti ne íha Jesus ya uhá koeti po'ínuhiko íhâe ¹⁰ maka uhá ákoene xáne ya vanúke koáne yara poké'e koánemaka ya xapa ivokóvotihiko, ípúyukexino Jesus, ¹¹ koane heú ákoenemaka xáne koyúhoyea nonékuke po'ínuhiko xáne itúkeovo unae uhá koéti ne Jesus Kristu, kutí'inokemo íhayú'íkokonoti Itukó'oviti, Ha'a úti.

Kauhápu'ikoti xáne kúrivokoevo ne kutípiti Kristu

¹² Itínoe ákoti omótova ongóvo, kuteáti koeku kóyekuneyea kitípinu, yoko haina póhutine yaneko ambé xepákukenoe, itea ínapoxo kó'oyene koeku ángo'oyea, ípíhea tumúne ne itíki ahá'inopi Itukó'oviti, ítínoe koítovone. Énomone itíko, yexókovotimaka itíkivo teyoti Itukó'oviti,

pivoâtimaka keîkaxu'iki okóvo. ¹³ Vo'oku koati Itukó'oviti ko'itúke xikóyoke. Énomone porexópi iséneu kehá'ayi itíki ítúke, koane énomonemaka koxunákopi keúsoki kuteâti ne únati ahá'inovi.

¹⁴ Koêkuti ítíke, ítíka ya ákotike kepahákapu, koáne ya ákotike yarixákaka, ¹⁵ maka ítíkapune xâne ákoti koyuhoâti ápeyea váhere ítúke. Yanê'e, ítímakamo koati sasá'iti xe'éxapone Itukó'oviti ákoti óvaku, ákotimaka íkapítí'ikapu xapa xâne kûrivokoevo, enepohikone ainóvoti ákoti panâpu, ákotimaka kayúsea kixoku ítúkeovo. Yane keuhápu'ikoatihikomo kuteâti kixoku hékerekhiko ya vanúke kaúhapu'ikea ovâti ra poké'e. ¹⁶ Koeku yéxoki po'ínuhiko xâne ne inámati ihíkavoti poréxoti inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, ítínoemo éyenjovope yaneko káxe aukápu Kristu, vo'oku ítínoe ákoinoke ko'ítúkehí ángoe ítúkeke Itukó'oviti, koane ítínoemaka kutí'inoke apêti ítóponone ne ngóxuna'ixeovo ya ítúkeke Itukó'oviti.

¹⁷ Yusíkoti óvokeovo indína enepo ngaepékakana, itea enepomo injakánaneye, kutí koetímó ingó'iparaxoke Itukó'oviti nê'e yoneâti oukeke ne inúxoti ímbaraxoake, enepone ngóxunanevo ítúkeke kutí'inoke kivóvotinoe Itukó'oviti. Epó'oxo enepo injakánaneye, elóketimo ongóvo, koane motóvama elóweya yokóvo. ¹⁸ Aélokeneokopo yokóvo. Ngoánemakamo, kutikóvo koetímó ne elókeko vokóvo.

Ha'ínehiko Poúlu

¹⁹ Ngúxoá ya xoko Vúnae Jesus ákoyeamo ingáxu'ikenexa mbahúkinopinóe Timóti, motovâti kouhepekopeamaka inzóneu enjáne kéyekunoe. ²⁰ Vo'oku ako po'ínu kuteâti isóneu Timóti, ikaná'uxoateoxo yónea okóvo ne unako kékunoe. ²¹ Uhá koeti po'ínuhiko xâne, ainovo yonóheixoati okóvo ne ítúkevo. Ako yána okóvo ne ítúke Kristu Jesus. ²² Koati yexoâtinenoé motó'iyeeva kúveovokono ne Timóti, vo'oku kaha'iné kixeonu ngoyúhoyea ne inámati ihíkavoti ítúke Kristu kuteâti koeku xe'exáti huvó'oxea há'a. ²³ Ehá'axomo enja ngixókónokumo, ngúxoá mbahúkeamo nê'e xepákuke. ²⁴ Ngúxoamaka ya xoko Vúnae ákoyeamo ánju'íkene mbíhea xepákuke.

²⁵ Itea kóyeane íninjea ngónokea mbahúkopinopinóe Epaforodítu, mbo'ínu xoko Jesus, nza'inemaka ya ítúketíke. Eneponê'e, koati ivokóponovoti ko'ítúkeeya ya ítúke Vúnae. Koatímaka péhoenonu omínonu hivó'oxinuke ya nóngoneke. ²⁶ Mbahukópamito vo'oku inákurukeovopinóe, koane éno tívoko isóneu vo'oku yeyékoxi ká'arineya. ²⁷ Koati kaná'uti enó'iyea kixoaku aríne. Kalíhanini ivókeovo vo'ókuke, itea kóseana Itukó'oviti. Haina póhutine nê'e, itea kóseananumaka, puinónuti yupíheovo ikáxu'iyea ongóvo eneponi ivakápu. ²⁸ Vo'oku ká'arineya yanekóyo, íyovoneoxo ongóvo mbahúkopinóe kó'oyene, maka aélokeneoxo yokóvo neixápa, epó'oxo maka hákone po'í yónoku inzóneu. ²⁹ Aélokene yokóvo simâpi vo'oku ítúkeovo po'ínu útí xoko Vúnae. Xâne kuteâti, koati konokoâti tíyinoe. ³⁰ Kalíhanini ivókeovo vo'oku yupíheovo kóxuna'ixeovo ya ítúkeke Kristu. Yoko usó kóye ivókeovo, motovâti huvó'oxeonu ya nóngoneke, koeku ákoyea omótova hivó'oxinu, vo'oku ákoyeanoe melíkanu.

3

Yúho Poúlu koêku ne poe'á kixoti íhikaxea emo'u Itukó'oviti

¹ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, tumúneke únzexea ra yúndoe, anéyeiko po'í ánja ngoyúhoinopea: Aélokene yokóvo ikéneke Vúnae. Ako ímanjapu ngáyukopinopi yúnzo kuteâti koeku yunzó'inopi yanekóyoke, vo'oku kotí'ú'ikopitinoemo. ² Neixápa ne xâne ínzaú tamúku, enepohikone ákoti ítúkapu kaná'uti ko'ítúkeinoti Itukó'oviti. Enepohikonê'e, koati ihíkaxoti xanéhiko kónokea ápeyea muyókuke hoénaxovope ítúkeovo xanena Itukó'oviti, enepone sirkunsidá kó'iyea, motovâti koíteova Itukó'oviti. ³ Koati utínoexo apê muyókuke ne kaná'uti hoénaxovope vitúkeovo xanena Itukó'oviti, uti ihayú'íkoti Itukó'oviti ya xunákoke Sasá'iti Omíxone. Utímaka koati elokeâti okóvo ne ítúkeinovi Kristu Jesus, vitukoâti víhuinovoke nê'e, ya koékuni ítúkeovo koekúti kuteâti sirkunsidá kó'iyea víhuinovo, mani éno ínzuinovoke. Koékuti inixoâti yusíkea íhuinovo koekúti kuteâti, ínapoxo úndi eneponi akoénéye. ⁵ Vo'oku oitu koé'iko ngaxéna ike ímbúhíkine yara kúveu mêm, sirkunsidá ngóene, kuteâti nókone ngó'iyea, undi izaraelíta, undi ámoripono xanéhiko noívokoe Itukó'oviti. Undímaka ámoripono Mbejámi, po'í iháxakoku njanéna íhæe Izaráe. Undímaka koati kaná'uti ébèure ákoti ánahi. Yane yuinjeovoxo nzókea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, undi farízeu. ⁶ Yane yupíheovo ngahá'ayea ngotíxæa nzó'e, koâti vahéréxinoati índuke ne kutípotihiko Jesus nóvoke, íninjoâti ítúkeovo pahukóvotihiko. Yane mbónea ngixoku índúkeovo, kuteâti páhoenovi ne Ponóvoti Kixovókuti vitúke ya yútoeke Muíse, undi koati sasá'iti ákoti motovâti koyúhoyea ápeyea éboháyenevo. ⁷ Itea enepora uhá koeti íninjea ítúkeovo hána'iti ítópoinonuke nóvoke, kutí ngíxoá ákoti ítúkovo kó'oyene koeku énjeane Kristu. ⁸ Koati yupihóvoti íninjea ákoyea ítúkovo ne uhá koeti po'ínuhiko koekúti, nonékuke unáko ne énjea Únaem Kristu Jesus, enepone yupihóvoti anú'ukea unáko ne po'ínuhiko koekúti. Énomone nguríkopia ne uhá koeti ínzuinovoke nóvo, koane kutí ngíxoá íhomúyoti yupihóvoti kótirinayeokono, motovâti ápeyea Kristu ya

njokóyoke, ⁹ motovâtimaka nzasá'ipea xokóyoke, ákoti itukapu nzasá'iko ínzuinovo ukeâti indúkea páhoenovi Ponóvoti Kixovókuti vitúkea, itea itúkeovo nzasá'iko ukeâti ngúveovo Kristu ne ínzuinovo. Énomone ne sasá'iko úti ítukeinovike Itukó'oviti koeku kúveovo uti Kristu. ¹⁰ Ngaha'a ungóponea énjea Kristu, koáne ne hána'iti xunáko exókovoti yaneko exepúkopo ukópea xapa ivokóvoti. Ngahá'amaka ngahá'ineyea Kristu koeku véngea kotivetikoe koekúti, kuteâtimaka vékea Kristu yanekóyoke, koane íngutipasikeovamaka yaneko ivokóvo kurúhuke. ¹¹ Yane ya uhá koeti ngxixoku ngóxuna'ixeovo, ngúxoa indóponeamo ne yúmo'injovone ámbepea ya xapákuke kutípoti Jesus, exepúkapea ukópea xapa ivokóvoti.

Kóxuna'ixovo Poúlu ikéneke Kristu

¹² Haina ngoêti indóponeane indúkeovo úsotine ikéneke Vúnae ákotine ovónuku, áko' indúkeovo ponóvoti ákotine mbahukápu, itea anéyeingo ngóxuna'ixeovo motovâti indóponea ne ahá'inonu Kristu Jesus, enepone iháxikinonukemaka nzókea. ¹³ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, íninjoa ávoveya indápána nê'e, itea hara ngôe: Ngurikoane ingéneke ne koekúti hiko pihotíne, koékumaka ixómoyea ngóxuna'ixovo indóponea ne koekúti hiko ovotí'iko ndumúneke. ¹⁴ Mbihotíne xoko ánja indóponea, enepone koâti únati íparaxeonukemo Itukó'oviti, enepone iháxikinonukemaka nzókea Kristu Jesus. ¹⁵ Hukínóvoti ngxíeopínoe: Uhá koeti xapákuke úti úsotine ikéneke Kristu, ákotinemaka óvaku, ákoenemakaye isóneu. Itukovo pó'iti koêku ne iséneu, kóyeane mo kouhupu'ikinopeano Itukó'oviti ne nékone ké'iyi. ¹⁶ Yoko kuteâti koeku íhikaxeovike ne íhíkavoti hókone úti, vítone vitúkea tukú koeti kó'oyene, énomone ikopo háka úti.

Itúkoheovoti ya hókea Kristu

¹⁷ Itínoe mbo'ínu xoko Kristu, hara hekánoe ngxixoku indúkeovo. Yapá'akamaka ne xâne hókeaxo, kuteâti ne neixone xoko kixoku vitúkeovo, úndi yoko Timóti. ¹⁸ Vo'oku éno xâne okopâti ne íhíkavoti koyúhóti ivókinovovi ne Kristu kuruhúke, enepone víhikaxone. Yoko kali éno ngáyu'ixea yanekóyoke ngoyúhoinopeano koêku, koane ngáyukopinopeakomaka kó'oyene. Koati kotivetinonu koeku nekóyohiko. Írihikovo nzo'óuke vo'ókuke. ¹⁹ Yoko ya hunókokuke, koati ipihóponovokutike yonópomo. Poéhane áha kíxeova hokóhiko, ya koékuni itúkeovo Itukó'oviti hóko. Enepone koekúti mani teínoko itúkea, koati énomone itúkohiko éyexovope. Poéhane kixovókuti yara kúveu mêm yónoheixo isóneu. ²⁰ Kene úti, hara yónoheixo visóneu xoko koati kaná'uti poké'ixa úti vanúkeke, úkeakumaka Koitóvoviti, enepone Vúnae Jesus Kristu, kúxoixoponemaka úti káyukopeovomo. ²¹ Énomonemo sa'írí'okopa ne kixevóvoti muyo úti, uti xâne yara kúveu mêm, ya inámati koxe'u úti, yupihóvotinemo unáko kuteâtime muyo Kristu. Yoko koati apêti xunáko kíxeovinemoye, vo'oku ápe xunáko natíxea óukeke uhá koeti koekúti ákoti motovâti okópea.

4

Ako tópi enékeake Poúlu ne íhae Fílípú

¹ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus ákoti omotóva ongóvo, yupihóvotinemaka inángurukeova, yákoyenenoye kuteâti kéyeku kóxuna'ixivo ikéneke Vúnae. Koati ítínoemaka elókeinoke ongóvo, koane ítínoemaka ápeinokemo ímbara xoko Itukó'oviti, enepone kutí koeti koati uhé'ekoti kóroa.

² Émbemoa ra Évodea yoko Síntike ákoyeane ópoe'ainokoko isóneu koane kutikokó kó'iyea isóneu ikéneke Vúnae. ³ Émbemopimaka, iti koati kaná'uti nza'íne ya ítukeke Itukó'oviti, hivó'oxi ra pí'âti mokexa úti, vo'oku aínovo koxuná'ixovoti huvó'oxeonu ya itukétike yanekóyoke, koeku ngoyúhoyea ne inámati íhíkavoti koyúhóti koeku Jesus. Kuteâti huvó'oxeonu ne Keleménti yoko po'ínuhiko nza'íne, énomonemaka kíxeaneyé huvó'oxeonu ne pí'âti sêno. Yoko aínopovone apêti íha koyúhopeke Itukó'oviti, enepone yutóxovoku íha xâne apéinoatine inámati apéyati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti.

⁴ Itúkapunoe xâne ixómoti elóke okóvo ikéneke Vúnae. Aúngopomaka ngó'iyea: "Aélokenoe yokóvo."

⁵ Konókoti iyúseyea kixévoku ya nonékuke uhá koeti xâne ítíkivo kásati omíxone, ákotimaka ítíkápu húketi ímaineovo, vo'oku yé'exopovone aúkopovope Vúnae. ⁶ Hako pipokéxinoa iséneu ne koekúti koekúti, itea yáma nonékuke Itukó'oviti ne uhá koeti yáha ya órasaum, yepemoâti kousexinopi nékone, koékumaka íkero'ixivo xokóyoke. ⁷ Yane enepone hána'iti úhepeko isoneúti ukeâti xoko Itukó'oviti, ákoti itoâti éxea koêku, énomonemo porexópi ákoyea pepákexapu iséneu ikéneke Kristu Jesus.

⁸ Tumúneke únzexea ra yúndoe, ítínoe mbo'ínu xoko Vúnae, hara motokeâti ímeheixi iséneuke: uhá koeti koati kaná'uti koekúti motovâti koyúhoyeokono itúkeovo únati, koane uhá koeti ponóvoti yoko sasá'iti koekúti, yoko uhá koeti uhé'ekoti koekúti inixóneti itúkeovo koati íhayú'iyuti. Enepo itukapu koati únateoxo koane motokeâti íháyu'ikeokono, itúkapu énomone ovóheixo iséneuke. ⁹ Enepone íhíkavoti ínzikaxeopikeno, enepone némoe, koane kémone,

yoko neixone njokóyoke, énomone héka. Yanê'e, Itukó'oviti ovomô xikóyokenoe, enepone úkeaku uhá koeti úhepeti isoneúti koane asako omixóneti.

Íkoro'ixinova Poúlu ne íhae Filípu

¹⁰ Yupíhova elókeyea ongóvo ikéneke Vúnae kó'oyene, vo'oku tirixopovonemaka pehúkinonu hivó'oxinuke ya nóngoneke, yéxokovope kétéarakopinu ike xu'ikeneyeane ákoyea péhoenonu. Yoko kóyekune ápeyea péhoenonu yanekóyoke, itea kali okínoke, akó'oti yoxéneenoe hivó'oxinu. ¹¹ Yoko haina vo'ókuke ápeyea nóngone, kó'inokeneye yunzó'inopi, vo'oku éngo'okovane ra ngóyeku. Koékuti ngoêku, ako pepákexapu inzóneu. ¹² Éngo'okovane véngea ne uhá koeti koekúti, yusíkoti itúkeovo ákotike apeínonuti, yusíkoti itúkeovo unátieyakuke ngoêku. Uhá koeti koékuti vékoku ne xâne, véngoane, kuteáti imandáxovotike koane épekeonuke hímakati. Kúteanemaka ákotike nóngone koane énotike, aínovone véngoku. ¹³ Índoa véngea uhá koeti koekúti ya xunákoke Vúnae, enepone ixómoti koxunákonu. ¹⁴ Itea kóyeane íninjea itúkeovo únati, koeku hivó'oxinu ya tiú'itike koekúti véngoku. ¹⁵ Itínoe íhae Filípu, yéxoanemaka koêku enepo inâ turixóvo koyúhoyeovo ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus xepákukenoe, yaneko imbúhikopeaku Masêdonea. Yéxoanoe ákoyea po'i égereja huvo'óxonuti ya nóngoneke, ákoti itukapu itínoe. ¹⁶ Muhíkova ovo'íngo ya Tesálonika, ápenoe péhoenonu. Yoko haina póhuti pího ne kali púyaenovonuke yokóvo ya nóngoneke, itea kéyukoanoe ne péhoenonu. ¹⁷ Yoko haina ngónokea ngo'íparayea yonó'oxo inzóneu, itea hara ngahá'a noínjea kurí'uxeovomo yehópo xoko Itukó'oviti vo'ókuke ra hivó'oxinuke. ¹⁸ Namúngoane ne uhá koeti péhoenonu. Kalihani ákoyea iyónoangu ne po'ínu. Usó kixíneoa ne nóngone yane péhoenonu xoko Epaforodítu. Yoko enepora púyaenovonunoe yokóvo, kutí kôe úheta ihopúneta itopónoti Itukó'oviti, kuteátimaka koeku hó'openo oró'oeti íparaxokonoke Itukó'oviti. Yoko ínixeja Itukó'oviti unáko nê'e, koane úhepetinoamaka isóneu. ¹⁹ Uhá koeti koékuti nékone, kousókinopeatinoemo Únaem Itukó'oviti. Vo'oku koati ákoti hunókoku ne únatinoe koekúti, yupihóvoti itúkeovo ihayú'iuti, évekinopeakunoe ya xoko Kristu Jesus. ²⁰ Itukapu Itukó'oviti, Ha'a úti, ihayú'ikakana ya uhá koeti káxe ákoti hunókoku. Ákoyeneye.

Hunókoku yútoe Poúlu

²¹ Yúnzoiko póhutihiko kasása'iupo Kristu Jesus yáko. Enepora po'ínu úti xoko Jesus njokóyoke, yúhoikopinomaka. ²² Kúteanemaka koêku ne uhá koeti kasása'iupo Jesus yáyeke, yúhoikopinomaka, ínapoxo ne po'ínu úti xoko Vúnae ko'ítuketi ya óvokuke koati payásoti nâti, enepone Sêza.

²³ Itúkapu hána'itike seánakopi Vúnae Jesus Kristu yóvoheixo.

Hunókokune.

KOLÓSENSI

Yútoe Poûlu páhoe xapa kutípoti Jesus íhae Kolósu

Enepone kutípotihiko Jesus yane imokóvokuti ya pítivokona Kolósu, yónoku ra yútoe Poûlu, ápe inixoâti itúkeovo Épafara itukóvo ne inúxoti ominoâti ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus. Koeku óvea ika'ákovokutike ne Poûlu, eyékoxo koêku ne hokoti Jesus íhae Kolósu ápeyeya xâne xapákuke ihíkaxoti ihíkavoti ákoti itukapu ukeâti xoko Itukó'oviti. Énomone kutí'inoke yutoxínoati Poûlu neko íhae Kolósu. Koati topikeâti tumúne neko xâne ákoti akaná'u ihíkavoti ihíkaxone. Ixíko'okoahikomaka Poûlu ne íhae Kolósu títiú kóyeyea kúveovo Jesus, kuteâtimaka íhíkaxoake Épafara inúxotike, vo'oku poéthane Jesus motovâ koíteovo xâne, yoko poéhanemaka motovâ kotúyoepa pahunévoti. Éxokoamaka inámapeaxo kixoku itúkeovo ne xâne hokópotine Kristu, koane iyúseyea itúkeovohiko xanena Itukó'oviti koeku ákoyea omótovokoko okóvo.

Turi yútoe

¹ Yundóxinopinoe, undi Poûlu, undi ápostulu, páhoe Kristu Jesus koyúhoyea emó'u xapa xâne, kuteâtimaka ahá'inonu Itukó'oviti indúkea. Anéyemaka njokóyoke ne Timóti, po'ínu úti xoko Jesus. ² Pahúkinopeanoé úti ra koyuhópeti, itínoe ovoti pítivokonake Kolósu, itínoe po'ínu úti xoko Kristu yainóvoti kasása'iupo, koane koati kivovâti.

Itúkapu hána'ítike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yóvoheixonoe, koane úhepetike isoneúti ukeâti xokóyoke.

Itúkinoá orásaum Poûlu ne íhae Kolósu

³ Uhá koeti vitúkínopinoe orásaum, kóyekune víkoro'ixinovopi xoko Itukó'oviti, Ha'a Vúnae Jesus Kristu, ⁴ ukeâtime iná veyekóxpinoe kívivo Kristu Jesus, koánemaka vo'oku ákoyea omótova yokóvo ne uhá koeti po'ínuhiko kasása'iupo Itukó'oviti. ⁵ Ké'inokeneye, vo'ókuke ne hána'iti kíxoixone yéxone kousokeovomo, enepone kounaenopi Itukó'oviti vanúkeke. Yoko kémoanenoe koêku nê'e yanekóyoke iná koyuhóvo xepákukene ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, enepone inámati ihíkavoti ominóvike Jesus. ⁶ Énomone íhíkavoti itopónopitinenoe, ukóponemaka xapa uhá koeti po'ínuhiko xâne yara kúveu mêum, koane éno ého xapákukehiko, kuteâtimaka ápeyeya xepákukene ukeâti iná kemóá, enepo iná yexóá kaná'uko ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti. ⁷ Yoko énomone ne íhíkaxepike Épafara, ha'ine úti ya ítukeke Itukó'oviti ákoti omótova vokóvo, enepone koati kuvovóneti koane yuixóvoti ko'ítukeino Kristu xepákukene. ⁸ Énomonemaka koyuhó'inovi ákoyea omótovovi yokóvo vo'ókuke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovo'ó koépitinoe.

⁹ Koeku kó'iyeaneye, énomone kutí'ino vitúkínopitinoe orásaum. Ukeâtime iná veyekóxpinoe, ako váka vépeminopi Itukó'oviti poréxeopinoe hána'iti isoneúti ukeâti ya xokóyoke. Vépmoamaka poréxeopinoemo yéxi kixeku péni iséneu ya uhá koeti koekúti, motovâti uha-uhá kíxi yéxi ahá'inopi. ¹⁰ Yanê'e, enepone kixeku itíkivo, hokoâtimo nókone kó'iyea ne xâne kutipoâti ne Vúnae, koane inixoâtime Vúnae unáko ne kíxeaku héki ya uhá koeti koekúti. Keukóponovotinoemakamo ya itíki uhá koeti kó'iyevoku únati koekúti, koane yukopónotinoemakamo yéxi Itukó'oviti. ¹¹ Vépeminopimaka kéxuna'ixivomo ya uhá koeti xunakóti, enepone éno ihayú'iuti xunakóti íhae xoko Itukó'oviti, maka hákone kemuyá'iko iséneu ikéneke, koane íteanemaka ne uhá koeti koekúti, ákoti iméxapa, xaneâtimaka elókeyea yokóvo, ¹² koékumaka íkero'ixivo xoko Ha'a úti íhae vanúke, enepone imótkenaxopitinoe nemúkopi kounaenopi vanúkeke. Énomone ne ikó'iparaxokemo kasása'ipuhiko yonópotimo natíxokuke uhapú'ítike. ¹³ Koítovovi Itukó'oviti ya xunako pahunévoti yane kúxoti vóvoheixoku hahákutike, koane íseopovi natíxokuke Xe'éxa, enepone ákoti omótova okóvo. ¹⁴ Yoko koati énomone koitóvovi ne Xe'exa Itukó'oviti, kotuyópinoveati ne pahúnevo úti.

Kixóvoku Kristu yoko ituke

¹⁵ Enepone Itukó'oviti, ako inixoâti itea heru-herú kíxea Kristu ne kixóvoku, epó'oxo tumúneke ápepe ne uhá koeti koekúti ituke vo'u Itukó'oviti, ápene ne Kristu. ¹⁶ Koati énomone évekoa Itukó'oviti kousokea uhá koeti koekúti apêti iná itukóá Itukó'oviti, enepone koekútihiko ya vanúke koánemaka poké'eke, yusíkoti iníxeokono áko'o ákoyea inixoâti, yusíkotimaka itúkeovo koati payásotihiko ánju pahúkoti vanúkeke, áko'o po'ínuhiko teyonéti xapákuke ya koékuti pahúkoku, áko'o uhá koeti koekúti po'ínu payásoti yoko tutíye apêti ya xapákuke, ainovomaka ituke vo'u Xe'exa Itukó'oviti, epó'oxo itúkínokonokehiko uhá koeti nekóyo motovâti itúkeovo ikó'itukeu Xe'exa Itukó'oviti. ¹⁷ Tumúneke ápeyeya uhá koeti po'ínuhiko koekúti, ápene ne Xe'exa Itukó'oviti. Epó'oxo koati énomonemaka ákoino ítahinea uhá koeti koekúti apêti. ¹⁸ Énomonemaka itukóvo tuti uhá koeti kutipoâti, enepohikone póhutipone ikéneke kuteâti

koeku koxe'úti, koeku itúkeovo Kristu kotútihiho. Koati Kristu itukóvomaka úkeaku uhá koeti koekúti. Koati turíxeovokumaka exépukepa ukópea xapa ivokóvoti nê'e, motovâti itúkeovo énomone payasô ya uhá koêti. ¹⁹ Xoko Kristu ápeyeamaka ne uhá koeti itípanevo koane úhe'ene Itukó'oviti. Yoko ínixoa Itukó'oviti unáko kó'iyeaneye. ²⁰ Yaneko ovokóvo itina Xe'éxa ya kuruhúke, uké'exopinovea Itukó'oviti ne ákoyea malí'akapa úti vo'oku pahúnevo úti. Koane vo'ókukemaka itúkeovovi Xe'éxa, míhe'okinoane Itukó'oviti oxéne aúkopeovo xokóyoke ne uhá koeti koekúti, koekúti óvohikoku ya poké'e koánemaka ya vanúkeke.

²¹ Itínoemaka haxakeóvoti Itukó'oviti yanekóyoke, koane yokopâti ya iséneuke vo'oku váhere kixeku itíkivo. ²² Itea kó'oyene uké'exopinopeanenoe Itukó'oviti ne hexákivoa. Uké'exopinopeanenoe ya muyókuke Xe'éxa yaneko ikútipasikoponovovi, uti xâne, enepo ivokóvo kuruhúke motovâti itíkopivo xâne koati sasá'iti nonékuke, ákoti óvaku kopítí'iyea, ákotimaka évekinokonoku emó'uinokono ápeyea itúke ákoti aunáti. ²³ Yoko koati énomone kéneoye itukapu koati kaná'uti íphi tumúne ne kívivo Vúnae ákoti yaukáparu ikíni, ákotimaka kurí ixêa ne hána'iti kíxoixone, yéxone kousokevomo, enepone koyuhóvoti yane inámati ihíkavuti omínovike Jesus, kémone yanekóyoke, koane koyuhóvotinemaka xapákuke uhá koeti xâne yara kúveu mêmum. Yoko énomonemaka pahúkonu Itukó'oviti ngoyúhoyea xapa xâne, undi Poúlu.

Koêku ne itúke Poúlu páhoenoa Itukó'oviti itúkea

²⁴ Kó'oyene hane indúko elókeko ongóvo ngoitoponeovo kotíveti koeku ngoyúhoinopineneo emo'u Itukó'oviti. Enepone tiú'iti koekúti yonoti oukeke Kristu yanekóyo, kutí'inoke ukopónoti ikéneke Vúnae ne kutipóátihiho, enepohikone kutí koeti muyo Kristu koeku itúkeovo énomone kotútihiho, koati tumúne yóno ngousokea ya ngoxé'uke koekúti kuteáti. Énomone ne koekútihiho ndumúneiko, nókone kousokeovo ve'ókukeneo. ²⁵ Koati vo'ókuke ne kutípohihiko Kristu pahúkinonu Itukó'oviti indúkeovo ovóxe xapákuke, motovâti nzuvó'oxeahiko ukóponea ikéneke, koane heú ngíxea ngouhupu'ikinoahiko emo'u Itukó'oviti. ²⁶ Enepone ihíkavuti íhae xoko Itukó'oviti ákoti kauhápu'ikinakana ne xanéhiko mekúke, kouhupu'ikinoane Itukó'oviti ne kasása'iupo koeku kó'oyene. ²⁷ Énomonehiko kahá'a kouhupu'ikinoa Itukó'oviti hána'iko ne ihíkavuti ákoti exákana mekúke, kaha'ainoati éxeahiko itúkeovo koati éno hána'iti koekúti motokeáti iháyu'ikeokono ne kouhupu'iune kó'oyene xapákuke uhá koeti kó'iyevokoku xâne. Yoko enepone kouhupu'iune, énomone ne ovo'ó kó'iyepi Kristu, kutí'inoke apêti koati hána'iti kíxoixonenoe xoko Itukó'oviti, yéxone kousokevomo. Énomone ne itíkivimo éno hána'iti ihayú'uti ya xoko Kristu. ²⁸ Koati énomone koyúho úti xapa xâne ne Kristu. Í'ixiko'o kíxoixo uti uhá koeti xâne, koane heú kíxoia úti víhikaxea xanéhiko uhá koeti koêku ra exóneti íhae xoko Itukó'oviti, motovâti vísimea uhá koeti nonékuke Itukó'oviti koane motovâtimaka usó'yeahiko ikéneke Kristu, ákotinemaka óvakuhiko. ²⁹ Énomonemaka ivóngopoinovo ngo'ítukeino Kristu. Koati ngoxuná'ixovoteoxo, ingo'ítukexoati ne uhá koeti xunakóti pónenu Kristu, enepone hána'iti xunáko ko'ítuketi njokóyoke.

2

¹ Ngahá'ainopinoe yéxi yupíheovo ngóxuna'ixeovo itúkeke Itukó'oviti ve'ókukeneo, koane vo'ókuke ne íhae Laudiseya, koánemaka vo'oku uhá koeti po'ínuhiko úti xoko Vúnae ávoti noíxeonuku. ² Ngixínoakeneye, ngoxuná'ixovoti itukétike maka áxunane iséneke ikéneke Vúnae, koáne maka yópeohapopanoe ikéneke koeku ákoyea ámotovokoko yokóvo, koane yupíhapunemaka unako kêku ikéneke Vúnae vo'oku heu-heú kíxi yéxi koêku ne kaná'uti kixovókuti hékone. Yane yexoátinoemo heú koeti koêku ne hána'iti ihíkavuti ákoti exákana mekúke kouhupu'iunovine Itukó'oviti. Yoko énomone ne koyúhote koeku Kristu. ³ Enepone uhá koeti exóneti koáne ne isoneúti kouhápu'ikoati koeku ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, enepone kutí koeti éno únatinoe koekúti he'onóneti opékuke poké'e, poéhane xoko Kristu motó'iyeva éxeokono.

⁴ Kó'inokeneye ne yunzó'inopinoe maka hákone íto kátavokeopinoe ne xâne ahúkoti koyúhoyea ihíkavuti ákoti akaná'u. ⁵ Vo'oku upánini ángo'o xepákukenoe, itea hanekóxo inzóne xepákuke. Kutí koe ambêti ya xepákuke, koane elóke ongóvo noínjea kutikokó ké'iyi ikéneke Vúnae, koane titiú kénye ya kívivo Kristu.

Kahá'ainoa Poúlu ne íhae Kolósu unako koêku ikéneke Kristu

⁶ Kuteáti kixeku kívivo Kristu Jesus Vúnae iná hekopâ, énomonemaka ákoneye kívivoa ya uhá koeti kixeku itíkivo. ⁷ Koati Kristu yokópoehave. Itúkapumaka énomone kutí'inoke yukopónoti koeku kívivoa. Átiú'i héki kuteáti ihixexikono, koane itíkapumaka xâne ixóvoti ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti.

⁸ Yokóhiyanavo maka hákone itekóno ya isoneútihiho aúpu'ikenati, enepone hokoti kixoku ko'isoneuyea xanéhiko yara kúveu mêmum, koáne ne po'i kixoku itúkeovo xanéhiko ukeáti xoko oxúnoekene, enepone koati kúxotihiho kixovókuti hokonéti ukeátinekene ákoti itukapu

ukeáti xoko Kristu. ⁹ Yoko enepone uhá koeti itúpanevo koane úhe'ene Itukó'oviti, ápemaka xoko Kristu yaneko ikútípasikoponovovi, uti xáne yara kúveu mêm. ¹⁰ Epó'oxo ápenemaka xikóyokenoe uhá koêti nê'e, kuteáti koeku ápeyea xoko Kristu. Koati Kristu payasô ya uhá koeti koati payásotihiko pahúkotí vanúkeke, koáne ya koêkúti po'ínuhiko tutíye ákoti inixákana, koêkúti pahúkoku vanúkeke, áko'o híyeu vanúke.

¹¹ Koeku kitípi Kristu, itíneomaka koati kaná'uti sirkunsidá koêti. Kene ne sirkunsidá ké'iyinoe, haina kixovókúti itúke vo'u xáne yara poké'e, itea koati vo'ókúke uké'exopinopea Kristu ne kúxoti kixeku itíkivo, yaneko ivokínovovi, itukínopeati ne koati kaná'uti sirkunsidá ké'iyi, enepone kaná'uti hoénaxovope itíkivo xanéna. ¹² Koáhati itínoe kutí koeti xané kixoti Kristu ekóxeokono yaneko yahíkovo iháke, koane kuti koetímaka xané kixepoáti exépukepea ukópea xapa ivokóvoti ya koeku kívivoxo Itukó'oviti, ihínovatimaka ne hána'iti xunáko, enepone koexépukepoti Jesus ukópea xapa ivokóvoti. ¹³ Koati itínoe kutí koeti ivokóvoti nonékúke Itukó'oviti yaneko avô'o katuyápa ne pahúnevo, itea ikó'inamakopopineneo Itukó'oviti kuteátimaka kixoaku koéxepukepea ne Kristu ukópea xapa ivokóvoti. Yane kotúyopinovi uhá koeti pahúnevo úti. ¹⁴ Veyópovimaka Itukó'oviti ya opékúke xunáko ne yutoéti kouhápu'ikoti vitúkeovo xáne pahukóvoti, enepone Ponóvoti Kixovókúti yútoe Muíse, yutóxovoku ákoti yumaxápu páhoenokono úti vitúke, koyúhotimaka motókeyea ipíhopenokono ne xáne ákoti heú ixá itúke. Heu-heú kixo Itukó'oviti uké'ixopinopea xunáko nê'e. Kutí kixo ixupáxoati kuruhúke. ¹⁵ Énomone yanekóyo ya kuruhúke, itoa Kristu ne koati payásotihiko pahúkoti ákoti inixákana híyeu vanúke, enepone ovóxehiko Satánae yoko po'ínuhiko tutíye xapákúke, koêkúti pahúkukuhiko. Énomone yanekóyoke, uké'exopea Kristu xunáko nekóyohiko, koane nonékúke uhá koeti, kouhápu'ikoa Kristu itúkeovohiko kóteyokone ákotine xunáko votúkeke.

Kixovókúti ákoti itópoinoke xáne, po'i kó'iyevoku ho'éthiko

¹⁶ Hákoikopo síkêa ápeyea xáne kopoé'akoti iséneu koyúhóti itíkivo pahukóvoti vo'oku koekúti kuteáti níkokónoti mahi ákoti parexákana níkeokono, áko'o itukovo vo'oku koêkúti kó'iyevoku ekáti. Kúteanemaka koêku itukovo vo'oku káxehiko mahi teyonéti, koane vo'oku po'ínuhiko kaxena ayuíti, kuteáti áyui inámati kohê, koánemaka vo'oku sâputu, káxe inixonehikomaka kónokea téyeokono sasá'iko. ¹⁷ Vo'oku uhá koeti hó'e xáne mekúke kuteáti, áinovo kixo'ékinoveati ne koati kaná'uti kixovókúti simóvotine kaxéna yara koeku kó'oyene, enepone koekúti kousókovotine ya xoko Kristu. ¹⁸ Hákomaka síkêa ápeyea xáne koyúhóti itíkivo pahukóvoti, ikútixapovoti sasá'iti ya itúke, ikútixapovotihikomaka koati ikálíhuxopovoti nonékúke Itukó'oviti kuteati mani nókone kó'iyeya ya koeku ákoyea mapíkapu ponó kó'iyeya xoko Itukó'oviti, itea itúkeovo xoko ánjuhiko vekínoa. Mahi apêti éxokoake Itukó'oviti kó'inokeneye kixoku hókea, itea koati kapayásokopovoti nekóyohiko yoko áinovo isoneú kixone ne itúkohiko. Kene haina isoneúti ukeáti xoko Itukó'oviti. ¹⁹ Kó'inokeneye isóneuhiko, koati hazá koyeáthiko Kristu mani túti. Yoko koati xoko tuti úti úke ne xunakóti yonoáti ne uhá koeti muyo úti vekotíya xoko kuso úti yoko ekéyokoku ne póhutihiko iháxakexoku, kutí'inoke koukóponovoti muyo úti. Yoko énomonemaka kuteáti koeku úti xoko Kristu, uti kutipoáti, uti kutí koeti múyo koeku itúkeovo énomone kotúti úti, kutí'inoke koukóponovoti úti ikéne, kuteáti isóneunovi Itukó'oviti.

Uti xáne inámapoti ikéneke Kristu, inámapotimaka kixoku itúkeovo

²⁰ Itukovo koati kaná'uti kutí kó'iyeya ivékóvoti yaneko ivokínovovi Kristu, ákoneikopo xunáko xikóyoke ne kúxotihiko kixovókúti hó'e xáne mekúke. Ná'ikopo koeti kitípasino xanéhiko yara kúveu mêm hekoátimaka ne kixovókúti hókonehiko? ²¹ Énomone ne ákoti tópi ípikone xáne kuteáti koekúti pikonéti yúho'ixeokono koane níkeokono simóya sipókeokono. ²² Enepone pikonéti kuteáti, áinovo koekúti uke'é koêti enepo iko'ítuxexokono. Koati ainóvoti ihúkauvoti isoneú kixone xáne koyuhókono xapa xáne kónokea itúkeokono. ²³ Enepora koekútihiko, kaná'uti kutí kó'iyeya hókone xáne koati ko'éxoneti koane koati yuixóvotimaka hókea hó'e. Kutí koémaka hókone xáne éxoti ikálíhuxopeovo nonékúke Itukó'oviti, ákotihikomaka iyuháxapapu yane koekúti ípikokonoke itúke, itea ako itópoinoake ne koekútihiko, vo'oku ako xunáko huvó'oxea sayá'ikopeovo itúke váhere úhepune múyo.

3

¹ Koeku kutí kó'iyeya xané kixépotine Kristu exépukepea ukópea xapa ivokóvoti, itúkapuikopo koekútihiko ovoti vanúkeke ke'ísoneupone, kixovókútihiko íhae xoko Kristu yane óvoku ivátakea éxopeke Itukó'oviti, ivátakoku koati kapáyasokone Itukó'oviti. ² Itúkapu énomone yónoheixo iséneu ne kixovókúti íhae xoko Itukó'oviti vanúkeke, kene hako itukóvo kixovókútihiko íhae yáye yara poké'e yónoheixo iséneu. ³ Vo'oku nonékúke ne kúxoti kixeku itíkivo, kutí koe ivékóvoti, koeku ákoyeane xunáko xikóyoke. Enepone koati kaná'uti inémapi,

hane óvo xoko Kristu xoko ákoyeaku ínixá xâne yara poké'e, koánemaka xoko Itukó'oviti. ⁴ Koeku itúkeovo xoko Kristu vóvoheixo koeku vinámeapea ikéneke, enepo exákapapane Kristu ne xanéhiko yara poké'e, kaha'iné kixepoâtinoemakamo ya itúkeovo hána'iti ihayú'iti.

Nókone kó'iyea úti koeku ápeyea inámati vápeyea ikéneke Itukó'oviti

⁵ Kiríkapanekopo ne kúxoti kixeku itíkivo, enepone ákoyea seyá'ikapipa ne úhepune miúyo vo'oku ixómoyea keha'a séno, koáne ne iképití'ikivo itíkoti po'i váhere koekúti kuteáti ákoyea asása'i. Kúteanemaka ne sikovó ké'iyi ya isoneúti kuteáti, perexoáti itúkeovo énomone exó kékú, yóko'o ne ákoyea ítea seyá'ikopivo koeku itúkeovo énomone ixomo yónoheixo ne iséneu. Kúteanemaka koékú ne kehá'ayi itíki váhere yáha itíki, koáne ne ixómoyea íyekovo itúkevo po'ínuhiko xâne. Vo'oku enepone xâne ixómoti iyókovo itúkevo po'ínuhiko xâne, koati koekútihiko yuíxovo ya koékuni itúkeovo Itukó'oviti hóko. ⁶ Yoko koati vo'oku koekútihiko kuteáti ipíhópinoakemo Itukó'oviti ne xâne koetíneye ítuke, enepohikone ákoti ituká ne páhoenoví vitúkea. ⁷ Yoko koati énomonemaka kénenoeye yanekóyoke.

⁸ Itea kó'oyene, kiríkapa ne uhá koeti koekúti kuteáti ne ipíhonevo, koane kotú'iyea itíne. Kúteanemaka koékú ne váherexea ítekiño po'ínu xâne, yoko íhéki, koánemaka keyúhoyi koekúti ákoti aunáti, kuteáti koyúhoyea xâne ákoti téyapana enepo koyúho. ⁹ Hákonemaka simikíxixinokoko. Koáhati kirikópotine kúxoti kixévoku, xaneáti ne váhere kixeku itíkivo kuteáti koeku xâne kuríkoti kopití'iti ípovo. ¹⁰ Koane itikópatine ne inámati ípevo. Énomone ne inámati kixeku itíkivo ukeáti xoko Itukó'oviti, enepone ixómoti iko'ínamakopo iséneu ikéneke, motováti yukóponi itíkivo kuteátine kixoku itúkeovo. Yane yukopónoteoxomo yéxi Itukó'oviti. ¹¹ Koeku kó'iyeaneye úti ikéneke, ákone poé'aku júdeu yane ákoti itukapu júdeu. Kúteanemaka koeku xâne sirkunsidá koéti yane ákoti sirkunsidá akôe, yoko xâne ákoti íhikauvo yane kuteáti xâne íhaehiko hói, koane akaúti yane ákoti itukápa. Vo'oku poéhane Kristu itukóvo koati hána'iti nokonéti, yoko énomonemaka ovo'ó kôa ne uhá koeti kutipoáti.

¹² Itínoe noívkoe Itukó'oviti koane kasása'ipunemaka, ákotimaka omotóva okóvo Itukó'oviti, kutí íxeakopo itíkoti inámati ípevo ne késeanayi po'ínuhiko xâne, koane itíkivonoe itípakovoti yoko ákoti kapayásakinapukoko. Énomonemaka yákoeneye itíkivo xâne itúpa'ikoti koane ákotimaka ímauvo. ¹³ Konókoti íti uhá koeti kixóvoku po'ínuhiko úti ákoti imeíkinapukoko. Hákomaka imehéixoa iséneuke áva yévoetikoke po'ínu úti. Kuteáti kixópiku Itukó'oviti enepo kotuyópo pehúneo, énomonemaka íxekakanoe késeanayikoko. ¹⁴ Yoko enepone koati nékone ké'iyi ya uhá koéti, énomone ne ákoyea omótovokoko yokóvo, vo'oku énomone porexó'ovi poéhapeaneo xoúti ikéneke Kristu ákoti vihaxákexekakaka. ¹⁵ Itúkapu kásati isoneúti ákoti pepakéxapu ukeáti xoko Kristu exó kékú ya uhá koeti koekúti. Yoko koati énomone iháxikinopi Itukó'oviti motováti itíkivonoe póhutipone ikéneke, kuteáti koeku póhuti koxe'úti, koeku itúkeovo Kristu kotúti úti. Koane itíkapunoemaka xâne ixómoti ikoró'ixovo xoko Itukó'oviti. ¹⁶ Uha-uhá ákoe iséneuke ne íhikaxopike Kristu. Íhikexikaka koane yenékikakamaka vínóatínoe ne uhá koeti exóneti íhae xoko Itukó'oviti. Íhéyu'ikamaka Itukó'oviti, imekó'ikoati ya sáramu, koáne ya akenéti kahaná'ikeati íha, koánemaka ya po'ínuhiko akenéti koyúhote kixóvoku Vúnae. Koane itíkapunoemaka xâne ixómoti ikoró'ixinova. ¹⁷ Yoko uhá koeti ítike, yusíkoti itúkeovo ya keyúhoyi, áko'o ya kixeku itíkivo, itíka ya íháke Vúnae Jesus. Koáne ya íhákemaka íkera'ixinapu Itukó'oviti, Ha'a úti.

Nókone kó'iyea ne hóyeno yoko yéno hokoti Jesus

¹⁸ Itínoe ko'ímáti, hako kepayásokinovo íme ítea tíya, vo'oku koati énomone ne nékone ké'iyi ikéneke Vúnae.

¹⁹ Kene itínoe koyénoti, hako motová yokóvo ne yíno. Hákomaka aina kíxea.

²⁰ Kene itínoe kalivóno, yakútipo yá'a yoko yéno ya uhá koeti koekúti, vo'oku ínixoa Itukó'oviti unátíyeya nê'e.

²¹ Kene itínoe koxe'éxati, hako imeíkoa ne xi'íxaxapa mará'inamo képae'aki isónue.

²² Itínoe ahinoéti, itíka uhá koéti ne páhoenopi pétaraxa itíki. Hako poeháne koeku komomó kíxoixeoipi keyuseyi ke'ítukeyi, keha'áti ápeyea xâne ihayú'ikopiti, ítea itíka ya ponóvotike iséneu, vo'oku itíkivo teyoti Vúnae Jesus. ²³ Uhá koeti koékuti ítike, heru'ó íxea yomíxone itíki, yexókovoti itúkeovo Vúnae peníno ke'ítukeyi, kene haina pohúneti xâne ke'ítukeino, ²⁴ yexoátimaka ápeyeamo némoepo xoko Vúnae, kaúnaepinopínoe, vo'oku koati Vúnae Kristu ke'ítukeino. ²⁵ Enepone xâne itúkoti váhere, koati váheremakamo ne námoepo, ésa'ipo ne váhere ítuke. Yoko ákomo ápahuina xâne pó'ti kixókonoku, vo'oku ako payásoti nonékuke Itukó'oviti, kutíkokone ne uhá koeti xâne nonékuke.

4

¹ Itínoe pataráuxati, konókoti póneovo kíxeaku ne yahínoe ákoti yaupú'ika, yexoáti ápeyeamaka Yúnae vanúkeke, éxoti uhá koeti koekúti.

Po'i enékeake Poûlu ne íhae Kolósu

² Hako kurí kixe itíki orásaum. Hákomaka kuti kê imokoo koyêti, itea konókoti iyúkeovo ne iséneu, koane íkera'ixapu xoko Itukó'oviti. ³ Yépeminavimaka Itukó'oviti, maka míhe'akinavine voxéne koyúhoyea úti xapa xáne ne ihíkavoti koyúhoti koeku Kristu, enepone ákoti exákana mekúke kouhápu'ikovotíne kó'oyene. Yoko vo'oku ngoyúhoyea nê'e, énomone ingá'akinovo. ⁴ Yépeminavimaka ya orásaum, maka énjanelo ngíxoaku ngouhupu'ikea ra ihíkavoti, kuteáti nóngone indúkea.

⁵ Itíkapu xáne éxoti pónea kixoku itúkeovo nonékuke xáne ákoti itukapu po'ínu úti xoko Kristu. Itíkapumaka xáne éxoti ikó'itukexea kaxéna ákoti eváka. ⁶ Ya uhá koeti keyúhoyiku, hane ákoeneye itípanevo yíúho, kuteáti nikokónoti koati mbiú koeti yukína. Koeku kó'ieaneyé, yéxotimo kixeku yimópi uhá koeti epemó'ikopiti.

Koeku Tíkiku yoko Ónezimu

⁷ Enepora ngóyeku yáyeke, uhá kixinópeatimo koyúhoepa ne Tíkiku, po'ínu úti xoko Jesus. Enepora hóyeno, koati ákoti omotóva ongóvo, nza'ínemaka ya itukeke Itukó'oviti, epó'oxo koati kuvovóneti, yuixóvoti ko'itukeino Vúnae. ⁸ Mbahukínopeatinemo, maka okóyuhoinopeanenoe ra uhá koeti kóyeku úti yáye, motovátimo úhepepa iséneu. ⁹ Mbahukoátimakamo ne Ónezimu xané'yeya. Eneponê'e, koati mbo'ínu xoko Jesus íhae xepákukenoe. Ako omótova ongóvo, koane koati kuvovóneti itukeke Vúnae. Énomonehikomo koyuhó'inopeanenoe ra uhá koeti kóyeku úti.

Hunókoku yuho Poûlu

¹⁰ Yúhoikopinoo ra Aristáku, nza'íne ingá'akeovo. Yúhoikopimaka ne Márku, enepone prímuna Mbaranábe. Yoko nemúkoanenoe ne yuhó'inopi úti vo'ókuke, vepemópi kêtarakí enepo simapínoe. ¹¹ Yúhoikopinoemaka ne Njózúe iháxonetimaka Njústu. Enepoihikora mopo'áti, poéhane itukóvo iyénonjapa júdeu huvo'óxonuti ngoukoponea ne natíxea Itukó'oviti xapa xáne. Yoko yupíhovahiko huvó'oxeonu.

¹² Pahúkinopinooemaka yúho inákurukeovopi ne Épafara, enepone íhae xepákuke, ovóxemaka Kristu Jesus. Enepone hóyeno, koati yupihóvoti kóxuna'ixeovo épemo'ixinopinoo Itukó'oviti. Ako áka itúkinopinoo orásaum, kaha'áinopiti itíkiivomo xáne úsotíne, ákotíneemaka óvaku ikéneke Vúnae, koane itíkiivonoemo xáne kousókoti uhá koeti ahá'inoa Itukó'oviti. ¹³ Eneponê'e, koati ngoyuhó'inopeatinenoe yupíheovo kóxuna'ixeovo ya itukétike, kaha'áinopitinoo unako kékú ikéneke Vúnae. Kúteanemaka ahá'ino íhaehiko Laudíseya yoko íhaemaka Yerápoli. ¹⁴ Yúhoikopinoemaka ne Lúka, enepone ndútu ákoti omotóva vokóvo, koánemaka Ndéma.

¹⁵ Yúnzoikoamaka ne po'ínuhiko úti xoko Vúnae íhae Laudíseya, koánemaka ne Nífa, yóko'omaka ne po'ínuhiko úti ikéneke Vúnae ho'uxínovoti ituke Vúnae ya óvokuke. ¹⁶ Enepo yíhaikapane ra koyuhópeti mbáhoenopinoo, pehúkamakamo yúhoikeovo ya imókovokuke íhaehiko Laudíseya. Koánemaka ne yúndoe mbáhoeno íhaehiko Laudíseya, mbahúkoamaka yúhoikeovo xepákukenoe. ¹⁷ "Yíxapa itíki ne itukéti némoe xoko Vúnae, maka keúsakane" íxinenamo ne Ákipu.

Íkopovope yútoe Poûlu

¹⁸ Enepora yúndoe, íngoepovopikenoe, koati yútoe vò'um, undi Poûlu. Puyákapunoo yokóvo koeku itúkeovo ika'ákovokutike óvom. Itúkapu hána'itike seánakopi Vúnae yóvoheixonoe. Hunókokune.

1 TESALONÍSSENSI

Inúxoti yutóxinoa Poûlu ne kutípoti Jesus íhae Tesálonika

Enepohikone kutípoti Jesus ya Tesálonika, aínovo eho evo Poûlu yaneko koyuhópoinoahiko emo'u Itukó'oviti. Éno xâne íhae Tesálonika kutípeâti emó'u, itea ápemaka jûdeuhiko ákoti akutípo Jesus okópoti Poûlu, kaha'âthihikomaka koépekea. Yane kohó'ine ne Poûlu yoko Síla ya Mbêreya, itea kóyeane píhea jûdeuhiko íhae Tesálonika íkoitoponeahiko kotíveti zoko yonópoku evo Poûlu kohó'ieya. Yokómomapihi ne Átu 17.1-13. Ikénepoke, koeku óvea ne Poûlu ya Koríntu, omínoa Timóti eyekoûti, kóyekuhiko neko hokoti Jesus ya Tesálonika.

Yane yutóxinoahiko Poûlu, etó'okoatíhiko yupíheovo elókeyea okóvo eyékoxea íxómoyea kóxuna'ixovohiko ikéneke Itukó'oviti. Enékoahikomaka ákoyea kamúya'íka isóneu ikéneke Itukó'oviti. Kouhepekeamaka Poûlu isónuehiko neko ikaxú'iti okóvo, vo'oku iyéno ivokóvotine, kutípotihiko Jesus. Koyúhoinoa Poûlu itúkeovo hána'iti kúxone úti ne aukopovope Jesus Kristu. Íxíko'okoamaka ákoyea kurí íxa kúveovo Itukó'oviti, vo'oku iháxikeovi Itukó'oviti ya hána'iti seánakovike vópeamo xokóyoke koeku kutípea úti Jesus Kristu. Kene haina iháxikinoviti vonópea ípíhóponovokutike.

¹ Yutóxinopinoo úti, undi Poûlu, koane Síla yoko Timóti. Pahúkinopeaneo úti ra koyuhópeti, itínoe ho'uxinovoti itúke Itukó'oviti ya Tesálonika, itínoe koati xanena Itukó'oviti. Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu. Itúkapu hána'ítike seánakopi Itukó'oviti yóvoheixo, koánemaka úhepetike isoneúti ukeâti xokóyoke.

² Kóyekune víkoro'ixinovopinoo xoko Itukó'oviti, uhá ketínoe. Ákomaka vâka vépeminopi Itukó'oviti ya orásau. ³ Hara puyákononovo vokóvo nonékuke Itukó'oviti, Ha'a úti, ítenenoe itíki vo'oku hána'iti kívivoa ne Vúnae, koánemaka ne ivékononivonoe itúkeke Itukó'oviti vo'oku ákoyea omótovo yokovo po'ínuhiko xâne, yóko'omaka ne ákoyea ímexapa kíxeixi ne yéxone kousokeovomoo xoko Vúnae Jesus Kristu. ⁴ Itínoe po'ínu úti xoko Jesus, ákoti omotóva okóvo Itukó'oviti, véxoa itíkivonoe koati noívokeo Itukó'oviti, ⁵ vo'oku enepo iná koyuhôa úti xepákuke ne inámati ihákauvoti omínovike Jesus, haina pohu koyuhó kixoaúti úti, itea xané kíxoamaka xunako Itukó'oviti ya xoko Sasá'iti Omíxone. Koati iyúseotimaka itúkeovo kaná'uti ne emo'úti vomínopikeneo. Yéxoanoemaka itúkeovo koati ponóvoti ne kixoku vitúkeovo xepákuke, koane kahá'ainopi úti unako kéku.

⁶ Koati hekoâtínoe ne kixoku vitúkeovo koánemaka ne kixoku itúkeovo Vúnae Jesus. Epó'oxo yaneko kitípoánenoe ne vemó'u, koyuhó'inopi uti koeku Jesus, éno víkinoo tiú'ítike koekúti, itea kóyeane yupíheovo elókeyea yokóvo ukeâti xokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ⁷ Énomone itíkinovonoe motokeâti hókeokono kixoku itúkeovo xapákuke ne uhá koeti po'ínuhiko kutípoti Jesus ya Masédonea koánemaka ya Ákaya. ⁸ Vo'oku koati xepákuke úkea ukóponea ra emo'u Vúnae ya Masédonea yoko Ákaya. Haina póhutineya, itea ya xapákuke uhá koeti po'ínuhiko xâne koékuti óvohikoku, eyékoxopineneo itíkivo koati kuvóvoti Itukó'oviti. Huk-ínóvoti ákoyeane okónoko po'í yuho úti vo'ókuke. ⁹ Koati énomonehiko koyuhó koéku iná simópi úti, itúkeovo kírikópotineneo kívivo sánduhiko hekópine ra koati kaná'uti Itukó'oviti, úkeaku uhá koeti apéyeati. ¹⁰ Koyúhoahikomaka íxómoyea kíxoixopo aukopovope Xe'exa Itukó'oviti ukópeamo ya vanúke, enepone Jesus, koéxepoepo Itukó'oviti ukópea xapa ivokóvoti, enepone koitóvotitimakamo ya ípíhóponope Itukó'oviti keno'ókoti káxe.

2

Koeku itúke evo Poûlu ya Tesálonika

¹ Itínoe po'ínu úti xoko Jesus, koati neixoâtínoe ápeyea ého ne vóvoheixea xepákuke. ² Yéxoanoemaka koéku ne váhere kixókonoku úti, koane váherexea vemó'uinokono koeku vóvea ya Filípu, itea vo'oku kúveovo uti Itukó'oviti, ako kali píka koyúhoyea úti xepákuke ne inámati ihákauvoti ukeâti xoko Itukó'oviti, upánini ápe éno okopó'oviti. ³ Enepone emo'úti vomínopikeneo, haina kopóéheveti koekúti ákoti akaná'u. Hainámaka koyuhoâti úti vo'oku ápeyea váhere visóneu kahá'áyea uti vúkeovopinoo. Hainámaka vo'oku kahá'áyea uti vaúpu'ikeopinoo, ⁴ itea koati vo'oku ínixea Itukó'oviti yusíkea kovóxeeyeovi koyúhoyea úti ne inámati ihákauvoti koyúhóti koeku Jesus, énomone kutí'ínoko koyuhoâti úti. Yoko haina ínixone xanéhiko unátiyea, vopósiko vitúkea, itea koati voposíkotí vitúkea ínixone Itukó'oviti unátiyea, vo'oku énomone exôa koeku visóneu, itúkeovo ponóvoti áko'o áko'oyea. ⁵ Yéxoanoe koéku enepo koyúho úti xepákuke, ákoyea itúkapu íhayu'íkohí kixópitínoe úti, pohu kaha'âti úti vítokuxea yokóvo, epó'oxo hainámaka vitúkoti namúkope uti tiúketi koyúhoinoake úti ne emo'u Itukó'oviti xepákukeneo. Éxoamaka Itukó'oviti kaná'úyea ra yúnzo. ⁶ Hainámaka voposíkotí

viháyú'ikeokono. Ako kalíhuina kó'iyeaneye koeku vóvea xepákuke, muhíkova koeku vóveamaka xapákuke po'ínuhiko xâne. ⁷ Koeku vitúkeovo páhoe Kristu koyúhoyea emó'u xepákuke, mani motovâti kúxea úti keúsokinovi nókone úti, itea ya koékuni kó'iyeaneye, itupa'ii kixópineo úti kuteâti kíxoaku sêno itupa'ikea ne kalíhunoe xe'éxa. ⁸ Koane vo'oku yupiheovo ákoyea omótovopíneo vokóvo, ako ópohane koyúhoinopeanoé úti ne inámati ihíkavoti íhae xoko Itukó'oviti, itea usó kóymaka úti vivókoponeovo ya itukeke Itukó'oviti ve'ókukenoe. Koáhati ákoti omótovopíneo vokóvo.

⁹ Itínoe po'ínu úti xoko Jesus, yéxoponoa yupiheovo ko'ítukeyea úti koane vivókoponeovo, vitúkoti ítuke Itukó'oviti. Káxe, yóti ko'ítukeyea úti, vitúkoti véyope nókone úti, motovâti ákoyea itúkupu ínati koekúti xikóyokenoe koeku vóvea xepákuke, koyuhó'inopeati úti ra inámati ihíkavoti íhae xoko Itukó'oviti. ¹⁰ Éxoa Itukó'oviti, koane yéxoanoemaka koeku úti xepákuke, vitúkeovo teyoti Itukó'oviti, koane ítúkeovomaka ponóvoti vitúke, ákoti motovâti koyúhoyea ápeyea váhere vitúke koeku vóvea xepákuke, itínoe kutipoti Vúnae. ¹¹ Yéxoanoemaka koeku venékeopi, póhutínoe kexé'u, ítúkeovo kuteâti kíxoaku ha'a kalivóno enékea ne xe'éxaxapa. ¹² Koati énomone kixópineo úti kóxunakeopíneo úti ikéneke Vúnae, koánemaka víxíko'okeopi, maka yéxane kixeku yómivo nonékuke Itukó'oviti, kuteâti metókeyi ké'iyineye nonékuke ne ihaxíkopiti kehá'inepi ya natíxokuke, koane itíkivomaka hána'iti iháyú'íuti ya xokóyoke.

Kixoku koêku ne íhae Tesálonika enepo simôa tiú'iti koekúti

¹³ Hará'amaka po'i koekúti ákoinoke vâka víkoro'ixeovo xoko Itukó'oviti: Enepo inâ ke-moánoe ra emó'u Itukó'oviti vomínopike, ako kuti íxea pohu emó'u xanéhiko yara poké'e, itea koati kitipoátínoe ítúkeovo emó'u Itukó'oviti. Yoko koati kaná'uti ítúkeova. Epó'oxo éno xunáko xikóyoke, itínoe kutipoâti. ¹⁴ Itínoe po'ínu úti xoko Kristu ákoti itukapu júdeu, enepone víkokunoe, kúteanemaka vékoku ne júdeuhiko kutipoti Kristu ya Njúdeya, enepohikone ho'uxínovoti ítúke Itukó'oviti. Vo'oku enepone iyínoxapa ákoti akutipó Jesus, íkoitoponopíneo kotíveti kuteâtimaka kíxoaku iyénoxapa nekóyohiko. ¹⁵ Enepohikone ákoti akutipó Jesus ya Njúdeya, haina póhutínoe Vúnae Jesus koépeko yanékóyo, koánemaka ne porófetahiko koyúhote emó'u Itukó'oviti, itea váherexinóvímaka ítúke, úndi yoko po'ínuhiko kutipoti Jesus. Ákomaka iká'elakexa okovo Itukó'oviti, epó'oxo koati okópoti uhá koeti xâne. ¹⁶ Muhíkova vomínoa xâne ákoti itukapu júdeu ne emó'u Itukó'oviti motovâti íteovahiko ne pahúnevo, opósíkomaka topíkeovi. Koatíne kóye kohíyakeahiko váhere ítúke, kuti'inoke kousókovotínoe uhá koeti kó'iyevoku vahérévokoti motovâti ítúkeahiko. Yoko kó'oyene, ákone ípíxa, vo'oku yónoane ímaínevo Itukó'oviti óúkeke.

Yónoa isóneu Poúlu ne íhae Tesálonika

¹⁷ Itínoe po'ínu úti xoko Kristu, avo áxu'íkene ike vipúhíkine xepákuke, itea yupíhovane vinákurukeovopi. Kaná'uti váko'oyea ya xepákuke, itea harakóxono visóneu xikóyokenoe. Koati éno yúmó'ixeovo káyukopeovo úti noixopeopíneo úti. ¹⁸ Koati kaha'âti úti vitúkea nê'e, áko'oneoxo úndi, undi Poúlu. Ápe ngahá'ayeaku mbíhae xepákuke, itea itóponu Satánae. ¹⁹ Koáhati itínoe kuti'inoke apétimo vípara, kúxoixone úti vitóponoemo xoko Itukó'oviti. Itínoemaka elókeinokoe vokóvo. Ve'ókukenoe, apétimo námoepo úti, kuti koeti koati uhé'ekoti kóroana úti ominó'oviti elókeko vokóvo koane úhepeko visóneu nonékuke Vúnae Jesus yaneko káxe aukápapu. ²⁰ Koati kaná'uteoxo ítúkeovo itínoe kuti'inoke viháyú'íkókonoti, koane ítínoemaka ápeínoke elókeko vokóvo.

3

Pahúko Timóti ne Poúlu ya xapa íhae Tesálonika

¹ Ako'óne indá ákoyea énja kéyekunoe, íninjoa unátíyeya mbóhuxeovoiko ya Átena ² koeku mbahúkínopea ra Timóti, po'ínu úti xoko Vúnae. Koatímaka ko'ítúkeinoti Itukó'oviti nê'e, koane koutókonoati ne inámati ihíkavoti koyúhote koeku Kristu. Mbahúkínoake huvó'oxoponeopíneo keúkoponivo ya kívivo Itukó'oviti, koane enékoponeopímaka ikéneke Vúnae, ³ motovâti ákoyea ápahuina xâne xepákuke komuyá'ikoti isóneu vo'ókuke ne tiú'iti koekúti simópiti. Vo'oku yéxoanenoé ítúkeovo koati vékókune úti nê'e, uti hokoti Kristu. ⁴ Yaneke óveango xepákuke, ngoyúhoinopeanoepo koitoponeovomo uti kotíveti. Yoko énomoneoxo koéneye, epó'oxo yéxoá kó'iyeaneye. ⁵ Vo'oku tiú'iko ne víkoku, ako'óne inda ákoyeane enja koéku, mbahuko noixóponopiti, ngaha'âti énjea kéyekunoe ikéneke Itukó'oviti, ngohiyánati íteopíneo Satánae, enepone áhati kátavokea isóneu xâne, mbuvâtimaka ítúkeovo ko'ítukehí koeti úti xepákuke.

⁶ Itea kó'oyene koeku aúkopeovo Timóti ukópea xepákuke, omópinonu únati eyekoúti íxómoyea kivovo Itukó'oviti, yoko ákoyea omótovokokonoe yokóvo. Koyúhopinonumaka kóyekuneyea puyákeovonu yokóvo koane úhepeyea iséneunonu. Kúteanemaka iséneunoa ne nza'ínehiko. Koyúhopinovímaka kehá'ayínoe néixopívi, kuteâtimaka yupíheovone kahá'ayea

noíxoepopínoe úti. ⁷ Itínoe po'ínu úti xoko Jesus, upánini enó'iyea koekúti tiú'itinovi koane enó'iyeamaka koitoponeovo uti kotíveti yáyeke, úhepepone visóneu vo'oku kívivoxo Itukó'oviti. ⁸ Koati énomone koéneye visóneu kó'oyene koeku véxea ixómoyea kéxuna'ixovonoe ikéneke Vúnae. ⁹ Vo'ókuke ra éno hána'iti elókeko vokóvo nonékuke Itukó'oviti ve'ókukenoe, ako véxa kíxoaku úti víkoro'ixinovopi xoko Itukó'oviti. ¹⁰ Káxe, yóti véyo úti vépemo'ixea Itukó'oviti. Koati kaha'áti úti noíxoopínoe úti, motováti huvó'oxeopínoe úti enepo ava'ávo kali konokóvotiko ya kixeku héki Vúnae.

Épemínoa Poúlu ne íhae Tesálonika xoko Itukó'oviti

¹¹ Itúkapu Itukó'oviti, Ha'a úti, koáne Vúnae Jesus mihe'ókinovimo voxéne káyukopeovoikomo úti xepákuke. ¹² Itúkapumaka Vúnae kuri'úxinopínoe ákoyea omótovokoko yokóvo, itínoe hokoti Kristu, koane énomonemaka porexópi ákoyea omótova yokóvo ne uhá koeti po'ínuhiko xáne, kuteáti ákoyeamaka omótovopínoe vokóvo. ¹³ Yane kexuná'ixovotimo ikéneke Vúnae ya itíkivo koati sasá'iti koane ákotimaka pahúnevo nonékuke Ha'a úti, enepo aukápapu ne Vúnae Jesus, axenápanemaka ne uhá koeti kasása'iyupo.

4

Kíxoku vitúkeovo koati iko'élokexoti okovo Itukó'oviti

¹ Ya tumúneke únzexe ra yúndoe, anéyeiko koáti anjá'inopi, itínoe mbo'ínu xoko Jesus: Injiko'okopínoe ya íháke Vúnae Jesus héki kuteáti koéku ne ínzikaxopike yanekóyoke, motováti iké'elokexi okovo Itukó'oviti. Koati énomoneoxo kéneye ikéneke Vúnae kó'oyene, itea ngaha'ainopítinoe inamá'axoyea kené'eye ikéneke. ² Yoko yéxoane ne páhoenonu Vúnae Jesus ngoyúhoinopínoe, nékone itíki. ³ Hara ahá'ainopínoe Itukó'oviti, itíkivo xáne koati sasá'iti, éxotimaka sayá'ikopeova ne úhepune múyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno. ⁴ Enepone úhepune múyo, konókoti yéxi ími sasá'itike. Konókotimaka tíyi ne ahá'inovi Itukó'oviti yara koekúti. ⁵ Ako yusíka ákoyea seyá'ikapípa, mará'inamo yakútea xáne ákoti éxa Itukó'oviti. ⁶ Yara koekúti, mbahuko ákoyea vahéréxoti ítukeino po'ínu. Ako yusíka ápeyeya aupú'ikoati ne po'ínu úti, kapíné'iyeeati yéno, vo'oku koati púvone Vúnae ne koekúti kuteáti. Yoko kuteáti yunzó'inopínoe yanekóyoke enepo ngouhápu'ikinopea ne koekúti, koati ngxópítinoe ipíhóponeamo Itukó'oviti ne xáne kixoátineye. ⁷ Vo'oku haina íhaxíkinoviti Itukó'oviti vitúkeovo xáne ákoti saya'íkapeapa ne váhere úhepune múyo, itea íhaxíkinoviti vitúkeovo xáne kuri'ókopovati, koane koati sasá'itimaka nonékuke. ⁸ Énomone ngó'ino, enepone xáne ákoti akaha'a itúkea ne íhíkavovoti ínzikaxeopíkenoe, haina inzónue, undi xáne yara poké'e púvo, itea koati puvoti isóneu Itukó'oviti, enepone porexópítinoe Sasá'iti Omíxone.

⁹ Ako apásika ngoyúhoinopeanoe kónokea ákoyea omótovokoko vokóvo, vo'oku koati Itukó'oviti íhíkaxopi kónokea kíxikokoneye. ¹⁰ Yoko koati kaná'uti ákoyea omótova yokóvo ne uhá koeti po'ínu úti xoko Kristu ya uhá koeti poké'exa Masédonea. Itea kóyeano enéngéopínoe kénoki keúkaponivo ké'iyineye, itínoe mbo'ínu xoko Vúnae. ¹¹ Yapási'ixa yóvoheixi úhepetike iséneunokoko ákoti ixomo yarixákaka. Hane yíxapu nékone itíki, koane yokó'ituke, itíkoti ésa'i nékone kuteáti koeku mbáhoenopi yanekóyo. ¹² Yan'è'e, itínoemo teyonéti xapákuke xáne ákoti haká ra hó'e úti, koane ákomo yokónokoa íhinovo po'i xáne kousokinopínoe nékone.

Kíxókumo koéku ne ivokóvoti kutípoti Kristu aukápapune Vúnae

¹³ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, ngahá'ainopeanoe yéxi koéku ne po'ínu úti omómikopotine xoko Itukó'oviti, maka hákone ikaxú'i yokóvo koane hákonemaka kíteva xáne ákoti kúxoixopone xoko Itukó'oviti. ¹⁴ Vo'oku koeku kutípea úti ivókeovo ne Jesus yoko exépukopea ukópea xapa ivokóvoti, kúteanemakamo ne kúxone úti xoko ivokóvotihiko, vo'oku koéxepukopeamo Itukó'oviti ne omómikopotine xokóyoke. Enepo aukápapu ne Jesus, ixanéxopatíhikomo Itukó'oviti nê'e.

¹⁵ Yoko hara pahúkonumaka Vúnae ngouhápu'ikinopínoe: Uti ávotimo ivakápu yaneko káxe aukápapu Vúnae, ákomo inuxó vákoepea neko inuxópotinehiko ya utíke. ¹⁶ Vo'oku apétimo emo'u Vúnae pahúkoti óvóxe koane emó'umaka ne koati payásoti ánjuna inuxínoati ne po'ínuhiko ánju, yóko'omaka ne emo'u huxóe páhoe Itukó'oviti óxeovo. Yane keno'ókopotinemo Vúnae ukópea vanúke, yoko inuxó koépotimo exépuhíkopea ne ivokóvotihiko kutípoti Kristu. ¹⁷ Yane hú koépotimakamo vomópeokono xapa kapási ikénekehiko, uti ávoti ivakápu motováti tokópeamo uti Vúnae kukúke vanúke. Yane ákonemo hunókoku vópea xokóyoke. ¹⁸ Énomone ngxínopínoe, kéxunakíkanoe iséneu yara yunzó'inopínoe.

5

Konókoti usó kóyepínoa xáne ne aúkopovope Vúnae Jesus

¹ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, ako okónoko yundóxinopeanoe itukóvotimoye káxe, koane ápeyeakumo ra koekútihiko. ² Vo'oku enepone kaxena aúkopovope Vúnae, é'exo kíxeanenoe kutí

kó'iyeamo koèku enepo símo oméxoti ya yóti ákoti kuxoáti. ³ Enepomo akoéne ra xanéhiko: “Ako yuvu'oviti. Koati únati koeku úti” akoéne, yane apé koetínemo hána'iti tiveko koekúti kuteáti koeku apé kó'iyea ohone xe'éxa ne sêno koxe'éxati, enepo simovóné kaxena ipúhikope xe'éxa. Yoko ákomo itévoti neko káxe.

⁴ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, ákone yávaheixano hahákutike, ínapomo iyupaxó ixápi neko káxe kuteáti koeku enepo símo ómevoti. ⁵ Koáhati yovoheixotinoe uhapú'itike kuteáti koeku xâne yoneáti káxe. Kene haina vovoheixoti hahákutike kuteáti koeku xâne yoneáti yóti. ⁶ Hákoikopo kuti kôe uti xâne imókoti, kuteáti koeku po'ínuhiko xâne ákoti éxa Itukó'oviti. Itea hara vákoeneye xâne noimee koyéti ixómotimaka iyukóvo isóneu vo'oku ápeyeya kúxoixone. ⁷ Enepone xâne imókoti, yóti imókea, koáne hahákutikemaka óvoheixo ne kohíhiti. ⁸ Kene úti, koeku itúkeovo uhapú'itike vovoheixo, vitúkapuikopo xâne iyukóvoti isóneu. Enepone kúveovo uti Itukó'oviti koane ákoyea omótovokoko vokóvo, énomone vitúka sa'íkovope úti kuteáti koeku ípíhone húndaru xa'ákuke enepo yóno xapa isukókoti. Kene ne hána'iti kúxoixone úti vópeamo xoko Itukó'oviti, véxone kousokeovomo, énomone vitúkamaka kóhijanavo ve visóneu, kuteáti koeku itúkeovo kóhijanavope tuti húndaru ne xovó'i, ikó'itukeu enepo yóno xapa isukókoti. ⁹ Vo'oku haina ihaxíkinoviti vonópea ipihóponovokutike ne Itukó'oviti, itea iháxinovike vópea xokóyoke vo'oku ítukenoviti Vúnae Jesus Kristu, ¹⁰ enepone ivokínovoviti, motováti vovoheixa xokóyoke, yusíkoti itúkeovo koeku vápeyeko yara poké'e, áko'o ike vivókinovo. ¹¹ Kéxunakikanoekopo iséneu, epó'oxo hivá'axakaka keúkoponivo ikéneke Vúnae, kuteáti koèku itíkivo kó'oyene.

Ako tópi enékeake Poúlu ne íhae Tesálonika

¹² Kó'oyene itínoe mbo'ínu xoko Jesus, konokoáti tíyinoe ne ko'ítuketi ítuke Itukó'oviti xepákuke, enepone inuxínopitinoe ikéneke Vúnae koane enekópiti. ¹³ Konókoti ákoyea omótovahiko yokóvo, koane tíyanoe vo'ókuke ne ítuke xepákuke, koeku ko'ítukeyeya ítuke Itukó'oviti. Hákomaka yokopókokonoe, itea itúkapu úhepekoke iséneunokoko yóvoheixo. ¹⁴ Itínoe mbo'ínu xoko Kristu, enepone xâne yómoti kapáyasokinovo po'ínuhiko úti, injíko'okopinomaka yenéki ákoyeane ákoeneye. Kéxunakapi isóneu ne xâne kahá'atine komúya'ikea isóneu. Hivá'axamaka ne xâne ákotine xunáko ikéneke Itukó'oviti, koane yokóseana uhá koeti xâne ákoti imaxovó ixéa kixóvoku. ¹⁵ Yokóhijanavo, maka hákone xâne xepákukeno itukópinoati ésa'i ne váhere kixókonoku. Konókotimaka kóyekuneyea itúkinokoko únati, itínoe kopo'ínukokoti xoko Vúnae. Koane itíkinamaka únati ne uhá koeti xâne.

¹⁶ Konókoti ixómoyea elóke yokóvo. ¹⁷ Hákomaka kurí kixe itíki orásaum. ¹⁸ Íkera'ixinapa ne Itukó'oviti ya uhá koeti koekúti, vo'oku énomone itukóvo ahá'inopinove Itukó'oviti ya koeku héki Kristu Jesus.

¹⁹ Hako tepikóka ko'ítukeyeya ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ²⁰ Hákomaka kuti kixéa ákoti itúkovoke ne ihíkavoti kouhupu'ikinoake Itukó'oviti ne po'ínu úti. ²¹ Yapásika yéxi itúkeovo koati únati ne uhá koeti ihíkavoti kuteáti, koane itúkeovo ukeáti xoko Itukó'oviti, áko'o áko'oyea. Itukapu únati, hako kirikóka. ²² Yahíkuxipa ne uhá koeti kó'iyevoku váhere kixovókuti.

Orásaura Poúlu vo'ókuke ne íhae Tesálonika

²³ Enepone Itukó'oviti, úkeaku hána'iti úhepeko isoneúti koane asako omíxóneti, itúkapu énomone porexópi kirí'okopivoa ya uhá koeti koekúti, motováti uha-uhá kó'iyea iséneu, yomíxone, koane kixeku itíkivo ponovó nonékuke, ákoti motováti koyúhoyea ápeyeya óvaku véherevoko yaneko káxe aukápapune Vúnae Jesus Kristu. ²⁴ Yoko koati motováti kúveovokono kixeopineye ne Itukó'oviti, enepone ihaxíkopiti héki.

Hunókoku yútoe Poúlu

²⁵ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, émbemopi itúkinovi orásaum.

²⁶ Yíhaikanoe uhá koeti po'ínu úti xoko Vúnae, siunoné kixeáti kuteáti kixókokoku yúhoikeokoko úti, imeátinoe sasá'ikoke iséneu vo'oku itínoe kopo'ínukokoti xoko Kristu.

²⁷ Ya iháke Vúnae injíko'okopinove yíhoikinoa uhá koeti po'ínu úti xoko Jesus ra koyuhópeti mbáhoenopinove.

²⁸ Itúkapu hána'itike seánakopi Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe.

Hunókokune.

2 TESALONÍSSENSI

Pí'ape yutóxinoa Poûlu ne kutípoti Jesus íhae Tesálonika

Ikénepoke pahúkea Poûlu neko inúxoti koyuhópeti xoko hokotíhiko Jesus ya Tesálonika, pahúkoponamaka ra pí'ape koyúhlope. Koati yonoátihiko okovo Poûlu neko kutípotihiko Jesus, vo'oku ákoyea tópi ihíkavoti itohíneoti xapákuke koyuhóati koèku ne aúkopovope Jesus. Xapákuke neko íhae Tesálonika, ápe koyuhóati aúkopeovone Jesus. Kene po'ínuhiko xâne, koyúhoa itúkeovo ákotine ahikápu aúkopovope. Yane ápe xâne ákotine akahá'a kó'ítukeyea vo'ókuke. Pohu ovohí koetíne kuxópotine Jesus. Koyúhoinoa Poûlu ákoyea yusíka kó'iyeaneyea.

Ina exókoahikomaka ukóponeaxomo ne váhere kixovókuti tumúneke aúkopeovomo Jesus. Koyúhoinoamaka kuri'uxeovoxomo xunako Satánae, koane enó'iyeamo isukókoti yara uhá koeti kúveu mêmum tumúneke káyukopovope Jesus. Kúteanemaka ne xâne okópotihiko Itukó'oviti, kuri'úxovoteoxomo. Itea ya hunókokuke, Itukó'ovitimo itôa ne Satánae, uke'éxeati xunáko. Ixíko'okoahikomaka Poûlu neko kutípoti Jesus títiu kóyeyea kúveovohiko Itukó'oviti, koane ákoyea háka ne ihíkavoti ákoti akaná'u.

¹ Yutóxinopineo úti, undi Poûlu koane Síla yoko Timóti. Pahúkinopea úti ra koyuhópeti, itínoe ho'uxínovoti ituke Itukó'oviti ya Tesálonika, itínoe xanena Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu.

² Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe, koane úhepekoke isoneúti ukeáti xokóyoke.

Íkoro'ixinove ne Poûlu xoko Itukó'oviti

³ Itínoe po'ínu úti xoko Jesus, koati motokeáti ákoyea áka víkoro'ixinovopineo xoko Itukó'oviti, vo'oku yupíhevo ukóponea ne kívivo Itukó'oviti, koane tumúne yóno kuri'uxeovoxo ákoyea omótovokoko yokóvo. ⁴ Énomone kutí'inoke vihayú'ikopitinoe, vitukópiti véyexovope xapákuke po'ínuhiko kutípoti Jesus ya po'íkehiko imokóvokuti, vo'oku kéxuna'ixivo ikéneke Vúnae ákoti kemuyá'ika iséneú, koane vo'oku kívivoxo Itukó'oviti upánini enó'iyea kotíveti yoko tíu'iti koekúti víkokumoe, iteáti uhá koéti ákoti imaxovó ixêa. ⁵ Enepone víki kotívetike, iteáti uhá koéti, koati énomonemo kutí'inoke iyúseoti ponónvoku ne kíxoakumo Itukó'oviti ne xanéhiko yuhaíkapano vo'oku kixoku itúkeovo. Vo'oku urapú'itimo yaneko káxe itíkivo xanena Itukó'oviti motokeáteoxo yonópea natíxokuke. Yoko énomone kutí'inoke keitóponovoti kotíveti kó'oyene vo'oku itíkivo xanéna keukóponoati ne natíxea xapa xâne. ⁶ Koati ponónvotimo kixoku itúkeovo ne Itukó'oviti, vo'oku ikoítoponoatimo kotíveti ne ikoítoponopitihiko kotíveti, itukópinopiti yésa'i, ⁷ koane kouhépekopinopitimo kêku, itínoe ixómoti koitóponovo kotíveti kó'oyene. Kúteanemakamo kixó'oviku, úndi yoko nza'ínehiko, enepo kayukápune Vúnae Jesus ukópea vanúke, axenápoanemaka ne koati xúnati ánjunahiko, ⁸ koánemaka írumékoti yúku, ipíhóponeake ne xâne ákoti éxa Itukó'oviti, yóko'omaka ne xanéhiko ákoti akutípoa ne inámati ihíkavoti koyúhote koeku Vúnae Jesus. ⁹ Ya xoko pahúkopokonokuhiko, ákomo hunókoku ikoitoponeokono kotíveti. Ákonemo omótova noíxea Vúnae koane ne éno hána'iti ihayú'íuti xunáko ¹⁰ yaneko káxe aukápapu Jesus, enepo ihayú'ikakanamaka koane kahaná'ikakanamaka vo'ókuke ne kasása'itupo, enepohikone uhá koeti kutipoáti. Yoko yarakóxonomakamo xapákukehiko vo'oku kítípi ne ihíkavoti vomínopikenoe.

¹¹ Énomonemaka ákoino váka vitúkinopineo orásaum, maka huvá'axapine Itukó'oviti yómivo nonékuke kuteáti motókeyea kó'iyeaneyea ne xâne iháxiu Itukó'oviti hókea. Vépeminoamaka itúkeovo ya xunáko keúsokineo uhá koeti únati koekúti, yáha itíki, koane uhá koeti itukéti yúseumo vo'oku kívivo Itukó'oviti. ¹² Yane ihayú'ikokonotimo ne iha Vúnae Jesus ve'ókuke, epó'oxo ihayú'ikokonotimakamo vo'oku Vúnae ya xikóyoke, vo'ókuke ne hána'iti seánako Itukó'oviti yoko Vúnae Jesus Kristu yóukeke.

2

Koèkumo ne Váhere Hóyeno heru'ó koeti kuri'okeovo Satánae

¹ Itínoe po'ínu úti xoko Jesus, anéye víxiko'okopikenoe vo'ókuke ne káyukopovope Vúnae Jesus Kristu ha'uxápavine xokóyoke: ² Hako sikovó kê, kutí'inoke mani itokúxonoti yokóvo ya po'i isoneúti, koane hákomaka pipokéxo iséneú pe'okoáti símeovone xaxena aúkopovope Vúnae, áva xâne koyúhote ápeyea kouhupu'ikinokonoe ukeáti vanúke kó'iyeaneyea. Kúteanemaka koèku áva perekáxoati nê'e, áko'o yutoxínopeati kutí'iyea itúkeovo ukeáti xokóyoke úti ne ihíkavoti. ³ Hákonoe síkêvo yaúpu'íkikono ya koèkuti veínopikehiko, vo'oku ákomo simápu xaxena aúkopovope ne Vúnae koeku ávovea ukápanaxo kuríkea hókea Itukó'oviti ne xanéhiko yara kúveu mêmum. Konókotimaka koútata'ixeovo neko póhuti hóyeno heru'ó koeti

kurí'okeovo Satánae itúkeovo ovóxe, enepone í'yuse koyêtimaka yonópeamo ipihóponovokutike ipihóponeokono ákotinemo hunókoku. ⁴ Enepone hóyeno, okópotimo uhá koeti kó'iyevokutu hó'e xanéhiko, koánemaka uhá koeti kixovókuti sasá'itino xâne. Kapayásokovotimo oúkeke uhá koéti, yoko urúkovatimakamo ne hána'iti imokóvokuti, enepone témpulu ya Njeruzálem, ivatákoponotimoya, itúkuvatimo ne koati kaná'uti Itukó'oviti.

⁵ Ákonoeko puyákanapa yokóvo yanekóyo ovo'íngo xepákukenoengoyuhó'inoepa ra koekúti'hiko? ⁶ Epó'oxo yéxoaneko itopátiko neko hóyeno ávoínoko kautáta'ixapu, vo'oku konókoti kúxeokono ne káxe íxíkoaku Itukó'oviti ápepemo. ⁷ Koati anéyetine koeku kó'oyene ukóponea ne váhere kixovókuti, itea mayane he'onó koyêtico. Poéhane kúxo veyópeovo neko itopátiko yara koeku kó'oyene, ⁸ ínamo kautáta'ixapu neko hóyeno heru'ó koeti kurí'okeovo Satánae itúkeovo ovóxe, enepone koépeumo Vúnae Jesus ya póhuti kali apihí koeti omíxone. Uke'éxopatimo Vúnae kautáta'ixapupu ukapêa vanúke. ⁹ Enepone váhere hóyeno, koatimo ya xunákoke Satánae símea. Koati ainóvoti xunako Satánae ovámo xokóyoke itúkinokemo hána'iti iyupánevoti koane koekúti ákoti po'i itukoáti, itea ainovomo aúpu'ikope xanéhiko. ¹⁰ Ákomo tópi kó'iyevokutu váhere koekúti vèinoakemo aúpu'ikea ne xanéhiko yonópotimo ipihóponovokutike, vo'oku púveahiko ne koati kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, enepone mani kutí'inoke itevóvati ne pahúnevo eneponi akutípoa. ¹¹ Énomonemaka kutí'ino sikoáti'hikomo Itukó'oviti íteokono yane semekénovo'iti. Koati kutipoáteoxohikomo kutí'iyea koati kaná'uti. ¹² Yané'e pahukópokonotihikomo ipihóponovokutike ne uhá koeti xâne ákoti akutípoa ne kaná'uti kixovókuti, enepohikone kouhépeko itúkea váhere.

Kíxoaku Poúlu enéke ne íhae Tesalónika kutípoti Jesus

¹³ Itínoe po'ínu úti xoko Jesus, ákoti omotóva okóvo Vúnae, koati motokeáti kóyekuneyea víkoroixinovopinoe xoko Itukó'oviti, vo'oku ukeáti'nekene tumúneke ápeyeva uhá koeti koekúti, noífovokoxopine Itukó'oviti yenópioe xokóyoke. Kó'inokeneye vo'oku kasása'ikeopi Sasá'iti Omíxone yaneko kitipóa ne kaná'uti kixovókuti íhae xokóyoke. ¹⁴ Yoko íhaxikinopikeno Itukó'oviti yane ínamati íhíkavuti vomínopike, úndi yoko nza'ínehiko, enepone koyúhuti koeku Jesus, koati kaha'ainopeatinoe kehá'ineyi Vúnae Jesus Kristu yane itúkeovo éno hána'iti íhayú'íuti. ¹⁵ Koeku kó'iyeaneye, itínoe po'ínu úti xoko Jesus, víxíko'okopinoe kéxuna'ixivo ikéneke Vúnae, ákoti kemuyá'ika iséneu. Yíxapumaka ne víhikaxeopikeno yanekóyo, yusíkotí itúkeovo koekúti koyúhoínopikeno úti koeku vóveako xepákuke, áko'opo'í koekúti yutóenopi úti. ¹⁶ Enepone Vúnae Jesus Kristu yoko Itukó'oviti, Ha'a úti, enepone ákoti omotóvovi okóvo, porexó'ovitimaka úhepepea visóneu ákotinemo uké'eyeaku yoko uhé'ekoti kúxone úti yupihóvoti unáko, vo'oku hána'iti seánako voukeke, ¹⁷ itúkapu énomone porexópioe kéxuna'ixivo ikéneke. Itúkapu énomonemaka koxunáko'voti, motováti itúkeovo ainóvoti únatinoe koekúti itíko koane keyúho.

3

Epemóda Poúlu ne íhae Tesalónika itúkinoe orásaum

¹ Itínoe po'ínu úti xoko Jesus, tumúneke únzexeera ra yúndoe, émbemopinoe itúkinovi orásaum, maka ukápananeo xa emo'u Vúnae, epó'oxo íháyu'ikakananemaka xapa po'ínuhiko xâne kuteáti koéku ya xepákukeno. ² Koane yépeminavi, maka víteapane ne váherehiko xâne yoko xâne koyuvórixovoti, vo'oku ako uhá ákoe xâne kutípoti emo'u Itukó'oviti.

³ Motóva kúveovokono ne Vúnae. Koati koxunákopitinoemo nê'e. Ákomo síka ne Ndeápu íkorokepinoe. ⁴ Koati motováti ómomikea visóneu ikéneke Vúnae ve'ókukeno, vexoáti yíxivo itíki ne páhoenopi uti itíki. Yoko haina póhutine yara koeku kó'oyene, itea koánemakamo ya káxehiko keno'ókoti.

⁵ Paréxapinoe Vúnae Itukó'oviti yóvoheixi yane hána'iti ákoyea omótovovi okóvo. Énomonemaka huvá'áxapinoe kéxuna'ixivo ya héki, ákoti yaukápapu ikínike, kuteátimaka kixoko kóxuna'ixeovo ne Kristu, ákotimaka aukápapu ikéneke.

Íxíko'okoa Poúlu kónokea ko'ítukeyeva ne uhá koeti xâne

⁶ Itínoe po'ínu úti xoko Vúnae Jesus, víxíko'okopinoe ya íháke Vúnae yahíkuxivoa ne uhá koeti xâne omó'ixoti hulékeko, ákoti áha itúkea itukovo káxe, ákotimaka akahá'a hókea ne íhíkavuti víhikaxopikeno. ⁷ Yoko yéxoanoepepo kixokutu vitúkeovo xepákuke. Yéxoamaka itúkeovo nékone héki, vo'oku yaneko vóveaku xepákuke, ako váhuleke. ⁸ Ákomaka kúxeaku úti poréxeokono nika úti ákoti ésa'í. Itea koati vivokóponovoti ko'ítukeyeva úti. Káxe, yóti yupíhovo momí'iyeva úti, puváti úti vitúkeovo yávahanoe. ⁹ Maní'oxo motováti kúxea uti keúsokinovinoe nókone úti, itea koati kahá'ati uti vitúkinopinoe hékone ya kixoko ko'ítukeyeva úti. ¹⁰ Vo'oku yaneko vóveakuiko xepákukeno, hara koe páhoenopi úti itíki: "Enepone xâne ákoti akahá'a ko'ítukeyeva, hákomaka porexókono nika" koe yuhó'ínopi úti.

¹¹ Kó'inokeneye ra vemó'uinopinoe vo'oku ápe xâne etó'okoviti ápeyeya huléketi xâne xepákuke, ákoti oko'ítuke, yómoti í'inuxo kó'iyeya xoko itúkovoke po'ínu xâne, yuixóvoti koekúti ákoti itúkapu mani yuíxovone. ¹² Ya iháke Vúnae Jesus Kristu, sayá'ikoa úti ne xâne koetíneye, koane vixíko'okoa yuíxeovo ko'ítukeyea, ákoti í'inuxo akôe xoko itúkovoke po'ínuhiko xâne, maka aváne vanéxope nika. ¹³ Itínoe po'ínu úti xoko Vúnae, hako imaxovó kixe itíki únati. ¹⁴ Enepo áva xâne ákoti akahá'a itúkea ne vixíko'okopikenoe yara yútoenopi úti, hénaxa, epó'oxo yahíkuxipa, maka kátayakakanane. ¹⁵ Itea hako kutí kixêa yanáne. Yenéka, kuteâti koeku venékea po'ínu úti xoko Vúnae.

Hunókoku yútoe Poûlu koane íkopovope

¹⁶ Enepone Vúnae, úkeaku uhá koeti úhepeti isoneûti, itúkapu énomone ixomo porexópinoe úhepeko iséneu ikéneke, ya uhá koeti kéyeku. Itúkapu énomonemaka ovóheixo ya póhutinoe kexé'u.

¹⁷ Enepora yúndoe íngoepovopikenoe, koati yútoe vó'um, undi Poûlu. Koati koêkune ya uhá koeti hunókoku yúndoe mbáhoe, hoénaxovope itúkeovo undíne yutoxôa. Énomone ngíxoaneyezunókea ra yúndoe.

¹⁸ Itúkapu hána'itike seánakopi Vúnae Jesus Kristu yóvoheixo, póhutinoe kexé'u.

Hunókokune.

1 TIMÓTI Inúxoti yutóxinoa Poûlu ne Timóti

Enepora yútoe Poûlu, xoko homoêhou koêhati Timóti yóno. Kutípoa Timóti ne kaná'uti ihíkauvoti koyúhoti koeku Jesus yaneko kamôa xoko Poûlu. Ênomone “nje'éxa” kixínoa Poûlu. Êno xáneheixa Timóti ne Poûlu koeku koyúhoponea emo'u Itukó'oviti xapa xâne. Po'íke káxe, ôvane Timóti ya Êfezu inúxino ítuke Itukó'oviti koeku ukóponea ne Poûlu po'íke pitívoko. Ênomone ôvoheixoiko ne Timóti pahukínoane Poûlu ra koyuhópeti, inúxoti yútoena.

Êxokoa Poûlu ne Timóti nókone kó'iyea ne inuxínatihiko ítuke Itukó'oviti ya imokóvokuti, koane nókone ítúkea ne xanena Itukó'oviti. Koyúhoinoamaka Poûlu koêku ne inuxínatihiko xanena Itukó'oviti kónokea okópea ne ihíkavoti ákoti akaná'u, enepone koyúhoti koeku kixovókuti kuteâti ákoyea yusíka níkeokono po'ínuhiko kó'iyeeovoku níkokónoti, koáne ákoyea yusíka kóyenoyea koane ko'ímayea ne xâne. Ixíko'okoa Poûlu ne inuxínatihiko imokóvokuti yuíxeovo ítúkea ne itukéti pónekono ítúkea. Ina enekómaka Timóti ítúkeovo xâne motovâti hókeokono kixoku ítúkeovo ya uhá koeti ítuke. Enékovimaka póna uti kixoku vitúkeovo, uti kutípoti Jesus, koane vitúkeovo xâne kuri'ókovoti Itukó'oviti. Enékovimaka vitúkeovo koati kaná'uti kuvóvoti Itukó'oviti, koane ákoyea omótovokoko vokóvo yoko kóxuna'ixeeovo úti ikéneke Jesus, ákotimaka kapayásakapu úti.

Tûri

¹ Yundóxinopi, ûndi Poûlu, undi ovoxe Kristu Jesus, ngoyuhó'iyeani emó'u xapa xâne, kuteâti páhoenonu indúkea ne Itukó'oviti, enepone Koitóvoviti, yoko Kristu Jesus, enepone porexó'oviti hána'iti kúxoixone úti ikéneke Itukó'oviti, véxone kousokeovomo. ² Mbahúkinopea ra koyuhópeti Timotí, iti koati kaná'uti nje'éxa vo'oku kívivo Jesus yaneko ngoyuhó'inoepa koêku.

Iká'iparaxapi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Kristu Jesus Vúnae, uhá koêti ne únatinoe koekúti ukeâti xokóyoke. Koane ítúkapumaka hána'itike seánakopi yóvoheixo, koane úhepetike isoneúti ukeâti xokóyoke.

Ítukexeake Poûlu ne Timóti ya Êfezu

³ Kuteâti yunzó'inopi yanekóyo koeku yóneam íyeu Masêdonea, ngáyukopoikomaka émbemopeopi yóvoheixikone ya Êfezu. Ngahá'ainopi seyá'iki ne xâne kopoe'ákoti ihikaxea, maka hákone ihíkaxo ihíkavoti ákoti akaná'u, ⁴ yoko hákonemaka yuíxóvo kuti koeti xetihí koêti, yoko yutoéti ákoti hunókoku kayumákoti iháhiko voxúnoekene ukeátine inâ turixóvo viyénoxapa. Enepora koekútihiko yuíxovoke, koati yumópeokoko xâne poréxo, ya koêkuni huvó'oxea ítúkea ítuke Itukó'oviti. Yoko kúveovo Itukó'oviti konokóvo motovâti ítúkeokono ítuke. ⁵ Itea hara kutí'inoke mbahukínopiti yúnzo, ngaha'áinopiti ákoyea omótovo yokovo po'ínuhiko xâne. Yoko enepone ákoyea omótova yokóvo, konókoti ítúkeovo ukeâti xoko sasa'ípotine iséneu, yexoâtimaka ákoyea ítikaheapu ikéneke Vúnae, koane ikéna'uxixo kívivoa. ⁶ Itea ápe xâne ákotine akoéneye. Pihohí koéne isóneu xoko po'ínuhiko koekúti ákoti ítópoinoake, koekútihiko poréxotimaka xâne ixómoyea yumópokoko. ⁷ Enepoihikone xâne, koati kaha'âti ítúkeovo éxoti ihikaxea ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, itea ako éxa kixó'ekone ne ihíkavoti ihikaxone, koane ákomaka koati éxea koêku ne yúho vo'ókuke, upánini ya kixoku koyúhoyea kutí koéhiko koati exoâti.

Ítukovoke ne Ponóvoti Kixovókuti

⁸ Véxoa ítúkeovo koati únati koekúti ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, enepo akutipokono. ⁹ Yoko ápeinoke ra Ponóvoti Kixovókuti, haina vo'ókuke xâne únati kixoku ítúkeovo, itea vo'ókuke xâne pahukóvoti, koáne ne puvâti ne páhoenoviti Itukó'oviti vitúkea, yóko'o ne ákoti téyone, koánemaka ne vaheréxoti kixoku ítúkeovo. Ápeinokemaka nê'e vo'oku xâne ákoti asasá'i nonékuke Itukó'oviti, yoko xâne ákoti teyâ ne sasa'iti kixovókuti, koáne ne koepékoti há'a yoko êno, yóko'omaka ne koepékoti po'í xâne, ¹⁰ koánemaka vo'oku xâne ákoti saya'íkapeapa ne úhepune múyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno, yoko hóyeno koyenópoti po'í hóyeno, koane xâne oméxoti po'í xâne itukoâti ákau. Ápeinokemaka ne Ponóvoti Kixovókuti vo'oku xâne semékenovo'iti, koáne ne itukóheoti koeku po'ínuhiko, koánemaka vo'oku uhá koeti po'ínuhiko okopâti ne koati ponóvoti ihíkavoti, ¹¹ enepone koyúhoinovike ne inâmati ihíkavoti omínovike Jesus. Yoko koati êno hána'iti ihayú'iyuti ihíkavoti nê'e ukeâti xoko Itukó'oviti, enepone motokeâti kahána'ikeokono íha. Ênomonemaka ne ihíkavoti mbáhoenokono ngoyúhoyea xapa xâne.

Hána'iti elókeko okovo Poûlu vo'oku seánakoa Itukó'oviti

¹² Aínapo ákoe Vúnae Kristu Jesus koxunákonu, enepone inixónutimaka indúkeovo motovâti kúveovokono, kutí'inoke porexónuti ngo'ítukeinoa, ¹³ upánini indúkovovo yómoti koémoke'eyea Jesus mekúke, ingoítupoonatimaka kotíveti ne xanéna, koane yupihóvati váherexinoahiko indúke. Itea kóyeane kóseanayeonu Itukó'oviti, vo'oku akó'oti enjá indúkeovo pahukóvoti yanekóyoke avô'o nguvâpu Jesus. ¹⁴ Koati yupihóvati kóseanayeonu Vúnae, porexónuti ngúveova, koane ákoyeamaka omótovo ongóvo po'ínuhiko xâne, kuteâti pónevi Kristu Jesus kó'iyea úti ikéneke. ¹⁵ Enepora emo'úti yutoxóvoti yâye, koati kaná'uti, koane koati motovâti kúveovokono: Énomone símeane ne Kristu Jesus yara kúveu mêum kóiteovo xâne pahukóvoti. Yoko undíne yupihóvoti pahúkeovo ya uhá koéti. ¹⁶ Kóseanainonuke Vúnae, undi yupihóvoti pahúnevo ya uhá koéti po'ínuhiko xâne, koati kaha'âti kouhupu'ikea koêku ne Jesus Kristu ya njokóyoke, ítúkeovo ôriti ímaxeovo kúxoixea xâne kutípea. Koati kaha'âtimaka ítúkeonu éxokoake po'ínuhiko xâne ne hána'iti seánakovi, koêkúti yé'akeye kutipoâtimo, kutí'inoke itopónotihikomo apéyeati ákotinemo hunókoku xokóyoke. ¹⁷ Kahána'ikaikopo úti ne Itukó'oviti, natína úti, enepone kóyekutine ápeyea, ákoti túri koane ákoti uké'eyeaku, ákotimaka inixoâti, poéhanemaka itukóvo koati kaná'uti Itukó'oviti. Itukapu énomone itukóvo hána'iti teyonéti koane hána'iti ihayú'iyuti ya uhá koéti káxe ákotinemo hunókoku. Ákoyeneoxoye.

¹⁸ Hara kôe injíko'okopike Timotí, iti kutí ngxíone nje'éxa xoko Jesus: Kéxuna'ixapu itíki ne únati itukéti ítúkeoxeopike Vúnae, kuteâti koeku kóxuna'ixeovo húndaru, puyakóponovati yokóvo ixíko'okopike neko yuhó'inopi po'ínu úti, enepone éxokoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ítúkeovomo íti itukóva ra itukéti. ¹⁹ Yákoyeneye kéxuna'ixivo koeku kívivo Itukó'oviti, yexoâtimaka ákoyea ítúkaheapu itea ítúkeovo ponóvoti ne ítike. Yoko ápe xâne ákotine akoéneye isóneú. Kene kó'oyene, koati hána'ítine koésayu'ixeokono koêku vo'ókuke. ²⁰ Xapákukehiko, anêko Imíneu koane Alíxandere. Yoko mboré'okoane Satánae íkoitoponeokonohiko kotíveti, maka hákone koemóke'ekono ítúke Itukó'oviti vo'oku váhere ítúke.

2

Konókoti ítúkea orásaum ne kutípiti Jesus

¹ Inúxoti ya uhá koéti, hara injíko'okopi: Konókoti ítíkino orásaum ne uhá koéti xâne, yepemínoati seánakoa Itukó'oviti, yepemínoatimaka nókone xaneâti íkero'ixivo xoko Itukó'oviti. ² Ítikina orásaum ne nâtihiko koane uhá koéti po'ínuhiko pahúkoti, maka aúnatine koeku úti, koane maka hákone isukókoti yokó okopókoti, motovâti vitúkeovo teyoti Itukó'oviti koane vitúkeovomaka ítípakovoti. ³ Vo'oku Itukó'oviti, enepone Koitónovoti, ínixoa unáko ne'e, koane koati ponóvotino kó'iyeaneye. ⁴ Yoko kaha'ainoa Itukó'oviti ne uhá koéti xâne íteova ne pahúnevo koane kutípea ne kaná'uti kixovókúti ukeâti xokóyoke. ⁵ Vo'oku poéhaxo ne Itukó'oviti, ako po'ínu. Poéhamaka ne Epemínoviti nonékuke Itukó'oviti. Énomone ne Kristu Jesus, enepone ikútípasikoponovoti, uti xâne. ⁶ Kurí'okopovo Itukó'oviti ne'e enepo ivokóvo kuruhúke, yaneko porexópo ésa'i pahúnevo uhá koéti xâne. Yoko kouhupu'ikovone neko koekúti simovóne kaxénaxeake Itukó'oviti urápu'iyea. ⁷ Énomone noívoxononou Vúnae, motovâti ngoyúhoyea koeku ne'e. Énomonemaka pahúkinonu xapa xâne. Yoko koati kaná'uti ra yúnzo, haina nzemekéxoti. Noívoxononuke motovâti ínzikaxea ne ákoti itukapu júdeu koêku ne kaná'uti kixovókúti, kutípone úti.

⁸ Ngahá'ainoahiko ne hóyeno, koêkúti óvoheixoku, ítúkea orásaum, koane ákoyea váhere ítúke vó'u koéxepoeno Itukó'oviti ya orásaum, ákotimaka xâne ímaikinovoke koane ákotimaka pívone.

⁹ Kúteanemaka ne senóhiko, ngahá'ainoamaka kóyuseyeya kixoku ko'ípovoyea, ákoti akutéa senóhiko ákoti téyapana. Konókotimaka ítúkeovohiko éxoti kixoku ítúkea isóneú ya uhá koéti koekúti. Enepone kouhé'ekoati, ako apásika ítúkeovo koekúti kuteâti uhé'ekoti ikáhi, koane ôro iyóyonevo, yokó po'ínuhiko kohépti iyoyókovopeti, koane ko'ípovoyeamaka koati únati ipovóti. ¹⁰ Itea hane ítúka kouhé'ekoati, ponóvoti kixoku ítúkeovo, kuteâti motókeyea ítúkea ne senóhiko koyúhóti ítúkeovo teyoti Itukó'oviti. ¹¹ Enepo íhikaxakana senóhiko ne emo'u Itukó'oviti, konókoti yunú kóyeyea, koane téyeva ne íhíkaxoati ákotimaka kapayásakinapa. ¹² Ákomaka nzíka ne senóhiko íhikaxea koane pahúkea íma. Konókoti éxea yunú kóyeyeahiko. ¹³ Vo'oku Ádaum inuxó ítúkeokono, ina ítúkófono Éva ikénepoke. ¹⁴ Koane hainámaka Ádaum ne aupú'ikokono, itea koatíne sêno aupú'ikokono, íkorókovoti pahunévotike. ¹⁵ Itea kóyeane mo íteovo ohone xe'éxa ne senóhiko enepo okoxé'exa, koane ákomakamo yuvâti enepo yuixápu kúveovo Vúnae, koane ítukápumaka ákoti omótóvo okovo po'ínuhiko xâne, koane ítukápumaka sasá'iti nonékuke Itukó'oviti, koane éxotimaka kixoku ítúkea isóneú ya uhá koéti koekúti.

3

Nókone kó'iyea ne inuxínóti ítúke Itukó'oviti íhikaxoti imokóvokutike

¹ Enepora emo'úti yutoxóvoti yâye, koati kaná'uti koane koati motovâti kúveovokono. Hará'a: Enepone xâne kahá'ati itúkeovo inuxínoti ítuke Itukó'oviti ihíkaxoti ya imokóvokuti, koati únati itukéti kahá'a. ² Itea enepone kaha'âti itúkeova, konókoti itúkeovo ákoti évekinokonoku emó'uinokonoku ápeyea váhere ítuke. Konókotimaka ákoyea api'a yêno, koane éxea sayá'ikopeovo, yoko éxea kixoku pónea isóneu ya uhá koeti koekúti. Konókotimaka itúkeovo únati kixoku itúkeovo, koane konókoti ú'uso kóyeya kátarakea koêkuti simoâti óvokuke. Konókotimaka itúkeovo éxoti ihíkaxea emo'u Itukó'oviti. ³ Ako yusíka itúkeovo yómoti kumá'am. Ákomaka yusíka itúkeovo ísukenati po'i xâne, itea konókoti itúkeovo koati únati koane ítúpa'ikoti. Konókotimaka púvea ápeyea orixókokoti. Ákomaka yusíka ixómoyea ipúpakino isóneu kahá'ayea enó'iyea tiúketina. ⁴ Konókotimaka éxea kíxoaku ne íhae óvoku, koane éxea kíxoaku koéxokexea ne xe'éxaxapa, sayá'ikoati koane ihíkaxoati itúkeovo teyoti po'i xâne. ⁵ Vo'oku enepone hóyeno ákoti exâ kíxoaku ne íhae óvoku, ákomo kalíhuina éxea inúxino xâne imokóvokutike. ⁶ Ákomaka yusíka itúkeovo inámati kutípoti Jesus, mará'inama kapáyasakeapa, akúteamo kíxókonoku Ndeápu kapayásokopovo yanekóyoke, kutí'inoke kopúhikopeati Itukó'oviti nonékuke, kuxokónoti káxe ipíhponokonopemo. ⁷ Konókotimaka itúkeovo teyonéti xapakúte xâne ákoti itukapu kutípoti Jesus, maka hákone vekinoaku Ndeápu íkoroke váhereke, kutí'inoke mani hána'iti téyapana.

Ndeákinu

⁸ Kúteanemaka koêku ne noivókoetihiko itúkeovo ko'ítuketi imokóvokutike, enepone ndeákinu. Konókotimaka itúkeovo teyonéti ákoti itukáheapu. Ákomaka yusíka itúkeovo yómoti kumá'am. Ákomaka yusíka ixómoyea ipúpakino isóneu kahá'ayea enó'iyea tiúketina. ⁹ Konókotimaka yuíxeovahiko hókea ne kaná'uti kíxovókuti kutípone úti, enepone ákoti exákana mekúke, kouhápui'ikinovike Itukó'oviti kó'oyene, koane ákoyea ítukaheapu hókea. ¹⁰ Konókotimaka híxópeokonoku ya ítukeke Itukó'oviti. Enepo itukápu xâne ákoti évekinokonoku emó'uinokonoku ápeyea váhere ítuke, motóvane itúkeovo ndeákinu. ¹¹ Kúteanemaka koeku yêno ne ndeákinu. Konókoti itúkeovo teyonéti, ákoti itukapu ítúkenati xéti po'ínuhiko xâne. Konókotimaka éxea kixoku ítúkea isóneu ya uhá koeti koekúti, koane itúkeovo xâne motovâti kúveovokono ya uhá koeti koekúti. ¹² Enepohikone ndeákinu, ako yusíka pí'ayea yêno. Konókotimaka éxea kíxoaku ne xe'éxaxapa koane íhae óvoku. ¹³ Yoko enepohikone ndeákinu koati únati kixoku ítúkea ítuke Itukó'oviti, itopónotimo itúkeovo koati teyonéti, koane iyúsetotimo itúkeovo é'exo kíxoíxoati ne kaná'uti kíxovókuti hó'e úti, motókeinoke koyúhoyea koêku.

¹⁴ Ngúxoá ákoyeamo ánju'ikene noínjopeopi Timotí, itea yundóxinoake ra koekúti, ¹⁵ maka enepo anju'íkene, yéxane nókone kó'iyea úti imokóvokutike, enepone óvoku ne koati kaná'uti Itukó'oviti, enepone kotíxovoku koane koukopolonovokumaka ne kaná'uti kíxovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ¹⁶ Koati hána'iti ne ihíkavoti ákoti exákana mekúke, kouhápui'ikovotine kó'oyene, enepone kutípone úti. Énomone rá'a:

Enepone simoâti ra kúveu mêm, íkutipasikovovi, uti xâne. Kouhápui'ikea sasá'iko ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Noíxoamaka ánjuhiko, enepone ovoxe Itukó'oviti íhae vanúke. Perékaxokonoku koêku xoko póhutihiko poké'e óvohikoku xanéhiko yara kúveu mêm. Kutípokonoku yâye yara poké'e, ina pihópo vanúkeke xoko éno hána'iti ihayú'uti ópoku.

4

Koêku ne kopoé'akoatimo ihíkaxea ne emo'u Itukó'oviti

¹ Úurapu'i Kíxoá Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti koêkumo yaneko káxehiko ye'éxapune hunókoku ra mêm, ápeyeamo xâne kurí kixoti kúveovo Itukó'oviti, hokópoti aúpu'ikenati, páhoe Satánae, koane ihíkavoti ítuke ndémoniuhiko, ² ihíkaxone xâne ákoti oponóvo ítuke, koyúhote itúkeovo sasá'iti, ihíkaxotimaka koekúti ákoti akaná'u, itea ákone eápapu itúkeovo pahukóvoti, vo'oku itúkeovo váhere koekúti ixomo ítúkohiko. ³ Enepohikoné'e, ako síka kóyenyehaviko koane ko'ímayea ne xâne. Anêkomaka níkokónoti ákoti síkâ níkeakonoku, koyúhote itúkeovo pahukóvoti níkokóno. Itea uhá koeti níkokónoti, ainovo poréxovike Itukó'oviti, motovâti níkea úti koeku víkoro'ixinova, uti kutípote Jesus, uti exoátimaka ra kaná'uti kíxovókuti íhae xokóyoke. ⁴ Vo'oku uhá koeti koekúti ítuke vo'u Itukó'oviti, ainovo únati, epó'oxo ítukovo víkoro'ixinovatine xoko Itukó'oviti, ako yusíka kutí kíxeokonoku ákoti aunáti. ⁵ Koati sasá'iti vo'oku yuho Itukó'oviti emó'uke, koane vo'oku vitúkinoá orásauum.

Nókone kó'iyea ne únati ko'itúkeinoti Vúnae

⁶ Enepomoku ihíkaxa po'ínuhiko úti xoko Jesus ra koekútihiko, itimo koati únati ko'itúkeinoti Kristu Jesus. Epó'oxo enepora emo'u Itukó'oviti kitípone, enepora únati ihíkavoti hékone, koxunákipotimo ikéneke Vúnae koeku yíxivoa. ⁷ Itea hako kemokénoa ne xetihí koeti ákoti

itópone, ihikaxone xâne ákoti hakâ ne kaná'uti ihíkavoti íhae xoko Itukó'oviti. Hara yíxapuxo, kóxuna'ixivo ikéneke Itukó'oviti. ⁸ Vo'oku enepone ixómoyea yuíxovo kóxunakea mûyo ne xâne, ako ahíkapu yónoku ne itópoinoake. Itea enepone yuíxeovo kóxuna'ixeovo ikéneke Itukó'oviti, ákomo hunókoku ne itópoinoake, vo'oku apétimo yara koeku kó'oyene koánemakamo seápa vanúkeke. ⁹ Enepora emo'úti yutoxóvoti yáye, koati kaná'uti, koane koati motováti kúveovokono. ¹⁰ Énomone yupíhinovo kóxuna'ixeovo úti, vivokóponovoti ko'ítukeyea úti, vo'oku hane kuvóvo úti ne koati kaná'uti Itukó'oviti, enepone usó koyéti koíteovo uhá koeti xâne, áko'oneoxo ne kutipoáti.

¹¹ Ixíke'aka, koane íhikexa xanéhiko ra koekútihiko. ¹² Ako yusíka ápeyea xâne ákoti itúkopike pohnu vo'oku itíkivo inámatiko, itea ya xapákuke ne kutipoti Jesus, itíkapu koati motováti hókeokono kixoku itúkeovo, ya kixeku keyúhoyi, ya kixeku itíkivo, koáne ya ákoyea omótovo yokovo po'ínuhiko xâne, koánemaka ya kívivo Itukó'oviti yóko'omaka ya sasá'iyea iséne. ¹³ Tukú koeti aungáparu xikóyoke, yíxapu yíhoiki emo'u Itukó'oviti xapákuke xâne. Yéxakamaka nókone kó'iyea, koane íhikexamaka emo'u Itukó'oviti. ¹⁴ Iké'itukexa ne íparaxeopike Itukó'oviti, yéxone itíki itúkeke, enepone kóuhapu'ikinoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne inuxínoti itúkéti égerejake yanekóyoke, enepo koyuhó'inopi itúkexepike Itukó'oviti, enepo ipíhoamaka vó'u titúkuke haxakinopiti itúkeke Itukó'oviti. ¹⁵ Yíxapa ra koekútihiko, koane kóxuna'ixapu itíki, maka naíxane uhá koeti xâne ne kixeku keúkoponivo ya itúkeke Itukó'oviti. ¹⁶ Yokóhiyanavo, koane yokóhiyanamaka ra íhíkavoti. Ípihea tumúne ra itúkéti vo'oku íxeáneye, hainamo póhutine íti koítovo Itukó'oviti, itea itóvotimakamo ya pahúnevo ne xanéhiko kamokénopiti.

5

Éxokoa Poúlu ne Timóti nókone kó'iyea enêko xánehiko

¹ Hako kepayásokinovo hóyeno xuvé'eti ya itíke. Seyá'ika enepo áva pahúnevo, itea kuti íxea yá'a enepo yenekâ. Kene ne homoêhouhiko, kuti íxea pe'ínuhiko. ² Kutí íxeamaka mémaina ne úsotine senóhiko. Kene ne árunoehiko, konókoti sasá'iyea iséneunoa tiyoáti, kuti kixeátimaka mekéxa.

³ Hivá'axa ne ivokóvotinehiko íma koati pohúxovoti, ákoti po'í huvó'óxoati. ⁴ Itea enepo áva xe'éxaxapa itukovo amósenoxapa, konókoti itúkeovo énomone katarákopa, vo'oku konókoti itúkeovo íhae óvokuke yuíxovo ne xâne inúxotike. Konókotimaka éxea xâne poréxopea ne itúkeino há'a yoko éno, itúkóvo óxu yoko óse. Vo'oku koati ponóvoti xoko Itukó'oviti nê'e. ⁵ Enepone ivokóvoti íma koati pohúxovoti, ákoti po'í huvó'óxoati, Itukó'oviti kuvóvo, koane kóyekutine itúkea orásaum. Káxe, yóti véyo épemo'íxea Itukó'oviti huvó'oxea. ⁶ Kene ne ivokóvoti íma yuíxóvoti itúkea váhere úhepune mûyo, kuti koe ivokóvotine upánini ápeyeako yara kúveu méum. ⁷ Pehúkaikopo po'ínu úti itúkea ra koekúti yara yúndoenopi, maka hákone évekinokonoku emó'uínokono ápeyea váhere itúke. ⁸ Enepone xâne kutipoti Jesus, itea ákoti kataráka iyéno, ínapoxo ne oveáti kúveu óvoku, koati xâne ákotine itúkoake ne hó'e úti, epó'oxo hana'íne pahúnevo yane xâne ákoti hóko Itukó'oviti.

⁹ Hako yutoxóvo íha ne ivokóvoti íma xapákukehiko ne huvó'oe égereja enepo hákoxovoti itopóno sesenta koeti xoénaena, koane konókoti itúkeovomaka póhutine ko'íma neko ímá'íkene. ¹⁰ Konókotimaka itúkeovo sêno únati kixoku itúkeovo, koane únatimaka kixoku koéxokexea xe'éxaxapa, ú'uso koyétimaka kátarakea koékuti símoáti óvokuke, koane ú'uso koyéti kuti kixópeovo ovoxéti huvó'oxea ne po'ínuhiko kasása'ipuo Jesus. Konókotimaka itúkeovo huvó'óxoti apéti nókone, koane yuíxóvoti itúkea uhá koeti únati koekúti.

¹¹ Kene ne inámatiko sêno ivokóvoti íma, hako yitoxí íha xapa íha po'ínuhiko huvó'oeti, vo'oku enepo yupihápu xuná'iyea kahá'ayea ko'ímapea, ko'ímápotimo. Yane ákonemo itúka ne inúxoti yúho itúkeovo haxakínovoti itúke Kristu. ¹² Koati iyúseotimo itúkeovo pahukóvoti nê'e, vo'oku ákoyea itúka neko inúxoti yúho ákoyeanemo okó'imapo, koane itúkeovomo póhutine itúke Itukó'oviti yuíxovo. ¹³ Haina póhutine itea koeku kó'iyeaneye, turíxovomaka óyohikeovo ovohí kó'iyea koane ákoyeane okó'itúke, koane yónoheyea ya xapa ko'óvokuti. Yoko haina pohúneti ovohí kó'iyea ákoyea itúke, itea koati itúkotimaka xéti po'ínuhiko xâne, koane oposí'ixoti éxea koeku itúke po'í xâne mani ákoti itukapu yuíxovone, kóukóponotimaka xéti mani ákoti yusíka koyúhoyeokono. ¹⁴ Ngahá'ainoakopo ne inámatihiko sêno, ivokóvoti íma, ko'ímapea koane koéxokexea xe'éxaxapa, yoko itúkeovo únati katarákoti óvoku, maka hákone évekinooku yuho puvoti hó'e úti koyúhoyea ákoyea aúnti ne itúke. ¹⁵ Vo'oku koati apéti senóhiko, ivokóvoti íma, itavókeatine ra hó'e úti, hokópotine Satánae. ¹⁶ Enepone sêno ivokóvoti íma apéti iyéno, konókoti itúkeovo iyéno huvó'óxo, maka hákone yupihóvo kátarae ne égereja. Yanê'e, koati motováti itúkeovo senóhiko ivokóvoti íma ákoti po'í katarákoati huvó'oxo ne égereja.

Nókone itúkea kutípotihiko Jesus ya xoko inuxínoti imokóvokuti

¹⁷ Enepone inuxínoti itúkéti imokóvokutike koati mbiú kixoti ko'ítukeyea, motókea kurí'uxinokono námoe, koane ínixeocono itúkeovo teyonéti, áko'oneoxo ne ivokóponovoti

koyúhoyea emo'u Itukó'oviti koane íhikaxea. ¹⁸ Yoko énomonemaka kuteâti ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti: "Hako ike'áki pâho ne vûi enepo huva'áxapi ókonuheinopea ne itóvotine ha'i tîrîku" kôe, koyúhóti koêku ne ko'ítuketi kónokea ápeyeya nîka. Ina koe'íkomaka: "Koati motokeâti ápeyeya námoe ne ko'ítuketi" koémaka. ¹⁹ Itukovo apêti koyúhóti ápeyeya váhere ítuke ne inuxínóti itukéti imokóvokutike, ako yusíka poéhayea xâne koyuhoâti. Konókoti pí'ayea, áko'o mopó'ayea xâne noixoâti, koane koyuhoâtimaka itúkeovo koati kaná'uti kó'iyeaneye, ina yusíka kutípeokonoxo. ²⁰ Kene ne po'ínu úti xoko Jesus ovóheixóti pahunévotike, seyá'ika nonékuke uhá koéti ya imokóvokutike, maka pikáne kíxeaneye ítuke ne po'ínuhiko kutípóti Jesus.

²¹ Nonékuke Itukó'oviti yoko Kristu Jesus koánemaka ne sasá'itihiko ánju íhae vanúke, ovóxe Itukó'oviti, injíko'okopi ítiki ra koekúti ngixínopike yarâ'a. Ako yusíka seyá'iki po'ínuhiko xâne koeku ketíxi ínikene, itea konókoti kutikokó kíxi seyá'iki uhá koéti xâne pahukóvoti. ²² Hako iyovó kôa yokóvo ípíhi veð'u tutíkuke ne xâne keha'âti hexákinoa ítuke Itukó'oviti. Hako kítípásea ne xâne ítukóti váhere. Yokóhiyanavo maka ítíkupane xâne koati sasá'iti. ²³ Hako poehâne úne yénovoheixo, itea kalihú íxea yénoyivomaka víyúm vo'oku yeópone yokóvoike, vo'oku kayú kayu kóyeyea ne yaríne.

²⁴ Ápe pahúnevo xâne í'yuse koyéti iyonoâti yuhoíkovokutike. Kene pahúnevo po'ínuhiko xâne, poéhane xu'íkénene ina iyusêo. ²⁵ Kúteanemaka koêku ne únati kíxoku itúkeovo ne xâne. Ápe okó'ikeakuneye iyúseo ne únati kíxoku itúkeovo. Kene po'ínuhiko, ako aká'ikaneye iyúsea, itea kóyeanemo urápu'iyea.

6

Nónke kó'iyea ne ahinoêti yoko pataraúxati

¹ Uhá koéti kutípóti Jesus apêti pátarauxa, konókoti téyena ne pátarauxa ya uhá koéti koekúti, maka hákone koemóke'ekono íha Itukó'oviti koánemaka ne ihíkavóti hókone úti. ² Kene ne ahinoêti apêti pátarauxa kutípótímaka Jesus, enepone itúkeovo kopó'ínukokóti xoko Jesus ne pí'âti, haina kíxo'êkóti ákoyea okónokoa téyena pátarauxa vo'ókuke. Konókoti inamá'axoyea koxuná'ixovo ko'ítukeino, vo'oku enepone pátarauxa namukópáti ne únati ítukeino, koati po'ínu xoko Jesus, koane koati xâne ákoti omotóva okóvo. Íhíkexa ra koekútihiko koane ípíke'aka kónokea itúkeokono.

Koêku ne koati kaná'uti vírikuxea

³ Enepo áva íhíkaxóti íhíkavóti ákoti itukápa ne ponóvoti íhíkaxevóke Vúnae Jesus Kristu, itea itúkeovo pó'iti yane íhíkavóti koyuhó'inoviti kónokea vitúkeovo teyóti Itukó'oviti ya uhá koéti kíxoku vitúkeovo, enepone hó'e úti, ⁴ koati kapayásokovóti nê'e, epó'oxo ako éxone. Poéhane kahá'a turíxea yumopókókotí koane okopókókotí vo'oku kíxó'ekone ne emo'útihiko. Yoko énomone ápeino xâne kahá'ati anú'ukeokoko, koane opósi'okeovokoko yoko íhákeokoko. Énomonemaka ápeino vahéréxinokókotí isóneú, ⁵ koane orixókókotí. Koati ákoti hunókoku kó'iyeaneye xapa xâne pahukóvoti isóneú, ákotine ne kaná'uti kíxovókuti xokóyoke, inixoâtiíhíkomaka itúkeovo únati namúkope tíúketi ne itúkea ítuke Itukó'oviti. ⁶ Kene kaná'uti írikuxea ne xâne vo'oku itúkea ítuke Itukó'oviti, itea háina ya tíúketi. Koati vo'oku ákoyea aina íyakapu, koane vo'oku úhepeyeya isóneú ikéneke Itukó'oviti. ⁷ Koáhati ákoti apeínoviti iná vípuhíko yara kúveu mêm, koane ákomakamo ápahuina vomópone vípuhíkapea ra kúveu mêm. ⁸ Koeku ápeyeya nîka úti yoko vípovo, yusíkóne úhepeyeya visóneú koane ákoyea aina víyakapu. ⁹ Itea enepohíkone xâne kahá'ati írikuxea, ako oríko aúpu'íkeokono koane íkorokeovo váhereke kíxovókuti vo'ókuke. Ákomaka oríko íyokeovo koekúti ákoti ítópoinoake, omínoâtimaka hána'iti tíveko koêku. Koati énomone íkorokínovo ne xâne váhereke koane énomone iyónopinokono ípíhóponovokutike. ¹⁰ Vo'oku koati turi ákoti tópi kó'iyevóku pahunévoti ne yupíhevo íyokevokono ne tíúketi. Yoko koati apêti xâne itavókopeatine ne kúvevo Jesus vo'oku íyokeovo tíúketi, koane koati íhaxíkopinovótímaka éno kítvéti koekúti vo'ókuke.

Enékeake Poúlu ne Timóti

¹¹ Kene íti Timóti, íti koati kaná'uti hokóti Itukó'oviti, yahíkuxípa ne koekúti kuteâti. Yíxapu péni ítike koane ítíkivo teyóti Itukó'oviti ya uhá koéti kíxeku ítíkivo. Yíxapumaka kívivo Itukó'oviti koane ákoyea omótova yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Ítíkupumaka ákoti kurí íxa ítuke, koane ítíkupumaka ítúpa'ikóti. ¹² Kéxuna'ixapu kuteâti koeku kóxuna'ixeovo húnbaru, koeku ítiki ne únati ítukéti hó'exepíke Vúnae. Yane ítepónoatimo ne apéyati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti, enepone kutí'ínokemaka íhaxíkópiti Itukó'oviti héki. Énomonemaka kutí'ino keyuhoâti nonékuke éno xâne yanekóyoke ítíkivo kutípóti Vúnae. ¹³ Nonékuke Itukó'oviti, enepone poréxóti ápeyeya ne uhá koéti koekúti, koane nonékuke Kristu Jesus, enepone ákoti píka koyúhoyea ne kaná'uti kíxovókuti nonékuke Pilátu, ¹⁴ mbahúkopi heu-heú kíxi ítiki

páhoenopi Itukó'oviti, motovâti ákoyea xâne koyúhoti koemó kíxea itíki. Énomone íxea ukeâti kó'oyene tukú koetímó káyukopovope Vúnae Jesus Kristu. ¹⁵ Koati aukópovotimo nê'e simapúne kaxéna. Yane koutáta'ixoatimo Itukó'oviti, poéhane motokêa iháyu'ikeokono, poéhanemaka itukóvo éxoti koeku uhá koeti koekúti, enepone koati payásoti ya uhá koeti po'ínuhiko nâti, únaemaka uhá koeti po'ínuhiko pahúkoti, ¹⁶ poéhanemaka itukóvo úkeaku ne apéyeati ákoti hunókoku. Koáhati êno xúnati uhápu'ine xokóyoke ákoti itoâti ahí'okeova. Ako xâne noixoâti, ákomaka íta xâne komómoyea. Itúkapuneikopo énomone iháyú'ikokono, koane énomone itukóvo koati payásoti pahúkoti ya uhá koeti káxe ákoti hunókoku. Ákoyeneyeoxo.

Koêku ne xâne iríku

¹⁷ Enepone xâne ênoti apeínoati yara koeku kó'oyene, yenéka ákoyea kapáyasakapu vo'oku enó'iyea apeínoati, koane ákoyea kuvápa ne apeínoati, vo'oku ákomo oríko uké'eyea. Itea konókoti itúkeovo Itukó'oviti kuvóvo, enepone ákoti kamaxátikavi, porexó'ovitimaka uhá koeti koekúti vo'oku kahá'ayea ikó'elokexea vokóvo. ¹⁸ Yenékahikomaka itúkea únati, koane itúkeovo iríku nonékuke Itukó'oviti vo'ókuke ne únatinoe ituke. Yenékamaka ákoyea kamáxatika po'ínuhiko xâne, koane usó kóyeyea huvó'oxea ya nókone, ¹⁹ motovâti ítixoepe apeínoati ákoti uké'eyeaku, kuvóvonemo ya káxehiko keno'ókoti ya xoko Itukó'oviti. Akoéneye, itopónoatimo ne koati kaná'uti apéyeati ihae xoko Itukó'oviti.

Hunókoku yútoe Poúlu yonoti xoko Timóti

²⁰ Kene íti Timotí, yokóhiyana ne itukéti pónepike Itukó'oviti itíki. Yokóhiyanapamaka ne yuhotihí koêti, ákoti itópoinovike, ákotimaka parexá'avi koukóponeovo úti ikéneke Itukó'oviti. Hoko kemokénoa yúho ne okópoti hó'e úti, enepone iháxoneti koati kaná'uti exóneti, itea koati yupihóvoti ákoyea malíke'eka. ²¹ Vo'oku anêko xâne hokoâti nê'e kutí'inoke itavókopeati ne kutípone úti.

Itúkapu seánakopike Itukó'oviti yóvoheixonoe.
Hunókokune.

2 TIMÓTI

Pí'ape yutóxinoa Poûlu ne Timóti

Enepora koyuhópeti, pí'apene páhoe Poûlu yonoti xoko Timóti. Enepo yutoxôa Poûlu ra koyuhópeti, ika'ákovokutike óvoheixo ya Róma, yoko éxoane ákoyeane ahíkapu kaxena ivókovope. Énomone kuti'ino ixikó'okoati ne Timóti kóxuna'ixeovo kúveovo Itukó'oviti yoko itúkeovo koati únati húndaruna Jesus Kristu. Ixíko'okoamaka kónokea itúkeovo koati únati inuxínoti ítuke Itukó'oviti.

Tûri

¹ Yundóxinopi, undi Poûlu, undi páhoe Kristu Jesus koyúhoyea emó'u xapa xâne, kuteáti ahá'inonumaka Itukó'oviti indúkea motovâti ngoyúhoyea koêku ne apéyeati ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti, enepone koyúhoinovike Itukó'oviti poréxeovea ya xoko Kristu Jesus. ² Mbahúkinopea ra koyuhópeti Timotí, iti kuti ngíxone nje'éxa ákoti omotóva ongóvo ikéneke Jesus.

Iká'iparaxapi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Kristu Jesus, Vúnae, uhá koêti neko únatinoe koekúti ukeáti xokóyoke, koane itúkapumaka hána'iti seánakopike yóvoheixo, koane úhepetike isoneúti ukeáti xokóyoke.

Íkoro'ixinovo Itukó'oviti ne Poûlu vo'oku Timóti

³ Íngoro'ixovo xoko Itukó'oviti, enepone hókone voxúnoekene, koane nzókonemaka, enjoáti ákoyea indukáheapu koane sasá'iyea inzóneu koeku nzókea. Ako ánga indúkinopi orásaum, Timotí. Káxe, yóti púyáixevopi ongóvo nonékuke Itukó'oviti. ⁴ Puyákoponova ongóvo irihíkovo he'óuke yanekóyo, koane yupíhovaneganghá'ayea noínjopeopi, maka kuri'uxapumexo elókeko ongóvo. ⁵ Puyákoponovamaka ongóvo ne kixeku kívivo Itukó'oviti, ákoti itikáheapa kuteátimaka kíxoaku yóse Lóidi kúveova inúxoti ya itíke, koánemaka mémaina Euníse, koane énjoomaka kó'iyeaneyene ne kívivoa.

Enékoa Poûlu ne Timóti ákoyea kuri'ixa ítúkea ítuke Itukó'oviti

⁶ Enepora injíko'okopike, énomone vo'ókuke ne íparaxepike Itukó'oviti, yéxone itíki ítukeke, enepone némoé yaneko ímbiheaku vó'um titíkuke nguri'ókopi ítuke Vúnae. Iké'itukexa nê'e, hako rera'íkoa. ⁷ Vo'oku ako paréxavi Itukó'oviti vitúkeovo xâne muyá'iti isóneu, itea poréxovi xunakóti, koane ákoyea omótovokoko vokóvo, koane véxea ponea uti visóneu ya uhá koêti koekúti. ⁸ Hákoikopo tinôa keyúhoyi koêku ne Vúnae. Hákomaka tinónu, undi iká'aeti vo'oku ítuke Vúnae. Ya xunákoke Itukó'oviti, usó yákoye keitoponivo kotíveti kuteáti úndi, vo'ókuke ra inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus. ⁹ Koáhati Itukó'oviti koitóvovi ya pahúnevo úti. Énomonemaka ihaxíkovi ko'ítukeyeya uti sasá'iti ítuke. Yoko haina vo'ókuke ápeyeya únati vitúkeovo iháxinovike, itea koati vo'oku itúkeovo aháne iháxikeovi ya hána'iti seánakovi, enepone évekinovike xoko Kristu Jesus, koekúti kousexinovike ukeátinekene tumúneke ápeyeya ra mêmum, ¹⁰ itea ínati iyuseó'oxo, koeku símea ne Kristu Jesus, enepone Koitóvoviti, yara kúveu mêmum. Eneponê'e, haina póhutine xunako pevóti uké'exopinovine, itea omínovimaka inámati vápeyeya ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti, enepone kouhupu'ikinovikene yane inámati ihíkavoti omínovike. ¹¹ Énomone noífovokoxinonu Itukó'oviti, motovâti ngoyúhoyea emó'u koeku indúkeovo páhoe xapa xâne, koane motovâti ínzikaxea emó'u. ¹² Koati ngoitóponovoti kotíveti vo'oku ngoyúhoyea emó'u itea ako ndeína, vo'oku énjoa ítúkeovo motokeáti kúveovokono ne ngutípone. Yoko énjoa ápeyeya xunáko kóyoninonoa ne nguri'okoake tukú koêti yaneko káxe aukápapu. ¹³ Timotí, itíka ílhixope póneovo héki Vúnae ne ponóvoti ihíkavoti kémone njokóyoke, koane yíxapumaka kívivo Itukó'oviti, koánemaka ákoyea omótovo yokovo po'ínuhiko xâne, kuteátimaka poréxoake Kristu Jesus kó'iyea ne xâne hokoáti. ¹⁴ Yokóhiyana ne koati únati kuri'okopike Itukó'oviti, enepone hó'exepike, itíkoáti ya xunákoke ne Sasá'iti Omíxone, enepone ovo'ó koe'éviti.

¹⁵ Timotí, énjoa yéxi kuríkeonu ne uhá koeti po'ínu úti ovâti ra poké'exa Ázea. Xapákuke ne xâne ngíxone, ápe Fixelu yoko Eromójeni. ¹⁶ Kene ne Onezífuru yoko uhá koeti óvokuke, poéhane seánakoa Itukó'oviti óúkeke nguvínova, vo'oku éno kouhepekopea inzóneu. Ákomaka teínanu koeku óveam ika'ákovokutike. ¹⁷ Yaneko símeaku yáye yara Róma, ako kuríka opósi'ixeonu imókone inixópononu. ¹⁸ Poéhane hána'iti seánakoa Vúnae óúkeke nguvínova yaneko káxe yuhaíkapane Itukó'oviti ne uhá koeti xâne vo'oku kixoku ítúkeovo. Yoko é'exo kíxea ya undíke, Timotí, koêku ne éno únati ítukeinonu enepo óvom ya Éfezu.

2

Enékoa Poúlu ne Timóti kóxuna'ixeovo ya itukeke Itukó'oviti

¹ Kene íti Timotí, iti kutí ngíxone nje'éxa xoko Vúnae, kóxuna'ixapu ya hána'iti seánakovike Kristu Jesus. ² Enepone kémone njokóyoke ngoyúho yanekóyo nonékuke éno xâne, énonememaka íhikexa po'ínuhiko hóyeno kuvovóneti, motovâtimaka íhikaxopea po'ínuhiko xâne.

³ Usó yákoye keítaponivo kotíveti, kuteâti koeku únati húndaruna Kristu Jesus, kuteâtimaka ngoítaponivo kotíveti. ⁴ Vo'oku koeku itúkea páhoenokono itúkea ne húndaru, ako yúixapu po'ínuhiko kixovókuti yara kúveu mêmum. Poéhane páhoenokono itúkea yúixovo, motovâti ikó'elokexea okóvo ne pahukoâti. ⁵ Kúteanemaka koêku ne ehakóvoti kahá'ati itea iparâti. Ákomo namúka ne iparâti enepomo hákoti hokôa ne nókone vékea. ⁶ Koánemaka ne ko'ítuketi kavâne, enepone ivokóponovoti ko'ítukeya isáneke, koati motokeâti itúkeovo énomone inuxó níkoa ne ha'í nóne. ⁷ Itíkina iséneu kixó'ekone ra yunzó'inopi yoko mihe'ókinopeatimo Vúnae ne iséneu motovâti uhá kíxi yéxi koêku.

⁸ Puyákanapu yokovo Jesus Kristu, enepone exepúkopotí ukópea xapa ivokóvoti, enepone ámoripono Ndávi, natina viyénoxapa mekúke, kuteâtimaka koeku kó'íyeva yane inámati íhíkavoti koyúhóti koeku Jesus, ngoyúhone xapa xâne. ⁹ Yoko inga'ákinovoti vo'oku ngoyúhoyea nê'e, kutí ngixokónoti koati váhere xâne. Itea upánini ndopíkoko ngoyúhoyea, ako itoâti topíkea ne emo'u Itukó'oviti. ¹⁰ Hara kutí'inoke indoâti uhá koêti, vo'oku noívokeo Itukó'oviti, ngaha'áinoatihiko itúkeovo koítovone Kristu Jesus, koane ákoyea hunókoku unako koépoku ya xokóyoke. ¹¹ Enepora emo'úti yutoxóvoti yáye, koati kaná'uti:

“Itukovo kaná'uti kutí kó'íyeva xané kixoti uti Kristu ivokóvo kuruhúke, yane koati kaná'utimaka kutí kó'íyeva uti xané kixoâti exepúkopo. ¹² Enepomó vitá uhá koêti ákoti kamuyá'ika uti visóneu, yane kaha'iné kixopâtimakamo úti ne Kristu natíxea natíxokuke. Itukapu koyúhóti úti ákoyea vexa Kristu, kutí kixóvoti uti ákoti haká, simóvotimo káxe koyúhoyeakumakamo Kristu ákoyea éxavi. ¹³ Enepo hákoti vitukóvo kuvovóneti, kóyeané itúkeova Kristu, vo'oku ako oxéne ítukoheyeovo.”

Íxiko'okoa Poúlu ne Timóti ákoyea akámokeno íhíkavoti ákoti akaná'u

¹⁴ Yokóyuhopino po'ínu úti koêku ra koekúti yunzó'inopi. Hako iyihíxoa íxíke'oki uhá koetihiko ya íháke Itukó'oviti ákoyea aríxakakahiko vo'oku kixó'ekone ne emo'útihiko. Vo'oku ako itópoinoake koekúti kuteâti. Poéhane koésayu'íxea kamoâti itúko, ¹⁵ Yapásika itíkivo xâne ínixone Itukó'oviti itúkeovo únati ko'ítúkeinoati, ákotimaka tínoke, yexoâtimaka péni íhíkexi ne kaná'uti emo'u Itukó'oviti. ¹⁶ Hako kemokénoa ne xâne koyuhóheoti vo'oku ako itópoinovike. Ákomaka paréxavi kóukoponeovo úti ikéneke Itukó'oviti. Yoko xâne kixotíneye yúho, áhatimaka kámokenoyea koekúti kuteâti, tumúnemo yóno váherexea ítuke. ¹⁷ Enepone yuhóhiko, koésayu'ixo xâne. Kutí koe váhere arinétí ákoti oríko ukóponea muyókuke xâne, kutí'inoke ivokóvoti. Yoko xapákuke ne xâne kuteâti, anêko Imíneu yoko Filétu. ¹⁸ Enepoihikone pí'ati, itávokeane ra kaná'uti kixovókuti koyuhoâti itúkeovo pihótine ne kaxena exepúkopopeti ukópea xapa ivokóvoti ne xâne. Yoko ápe xâne ítone koésayu'íxea kúveovo Vúnae vo'ókuke. ¹⁹ Itea enepone ítuke Itukó'oviti, kóyeané títiu kóyeyea ne poéheve. Anêkomaka yútoe Itukó'ovitiya, hoénaxeake ne koati kaná'uti hokoâti. Hara kôe: “Éxoa Vúnae ne xanéna” kôe, koane “Konókoti ahíkuxopeovo váhere ne uhá koeti koyúhóti kúveovo Vúnae” koémaka.

²⁰ Ya koati hána'iti ovokúti, haina póhutine ihakúti itukéti ya ôro yoko péhu apê, itea ápemaka itukéti ya tikóti yoko móte. Anêkomaka xapákuke koati kalísoti koane únatinoe ihakúti. Kene po'ínuhiko, ako úhe'ene. ²¹ Énonememaka koéneye úti ikéneke Vúnae. Enepone xâne kohiyánavoati ra váhere koekúti ngíxínopike, koati kuteâti ne únatinoe ihakúti sasá'itino únae, koane hána'itimaka itópoinoake, usó koyêtimaka ya uhá koeti únati itukéti. ²² Yokóhiyanavo pahunévoti, enepone ákoyea sayá'íkapeapa xâne ne váhere úhepune múyo, áhati íkorokea inámati xâne. Yíxapu péni kixeku itíkivo, koánemaka kívivo Itukó'oviti, yoko ákoyea omótova yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Yíxapumaka itúkeovo úhepetike isoneúti yóvoheixo ákoti yakapákaka, kuteâtimaka kixoku itúkeovo ne xâne sasá'iti isóneu ikoseánaxovoti Itukó'oviti. ²³ Hako kemokénoa ne koyuhóheoti, enepone yuhóti ákoti itóponone, vo'oku yéxoa pôreu. Poéhane okópeokoko xâne poréxo. ²⁴ Kene ne ovoxe Itukó'oviti, ako omótova itúkeovo okópokenati po'í xâne. Konókoti itupa'ii kíxea uhá koeti xâne, koane éxea kíxoaku íhíkaxea, ákoti imaxovó íxêa. ²⁵ Konókotimaka éxea kíxoaku enékea ne okopâti, koane itupa'íkea yuhó'inoa, kuxoâtimaka ne seánakoa Itukó'oviti oúkeke ne okopâti, motovâti ikótívexea isóneuke ne pahukóvoti ítuke, koane éxea ne kaná'uti kixovókuti. ²⁶ Haina póhutine, itea yanê'e, ponopóvotimo isóneu, koane iteóvatimo ne veínoake Ndeâpu iká'akea, vo'oku koatínovo ákau nê'e ítukeâti ahá'inoa.

3

Koêkumo ukóponea vaherévokoti ye'éxapune hunókoku ra mêum

¹ Ngahá'amaka yéxi koêkumo ye'éxapune hunókoku ra mêum yupihovó kó'iyeamo tiú'iko. ² Vo'oku haramo koéneye kixóvoku ne xanéhiko: Poéhanemo unako koeku yuíxopovo. Ixómotihikomo ipupákinvo isóneu kahá'ayea enó'iyea tiúketina. Áhatihikomakamo iháyu'ikopeovo koane kapáyasokinavo po'ínuhiko xâne. Ákonemo téyonehiko. Émoketnehikomo koane íhakenatihikonemo. Ákonemo akútipo há'a yoko êno. Ákonemo íkoro'ixinovoke, koane ákonehikomakamo teya Itukó'oviti yoko sasá'itihiko kixovókuti. ³ Títu koyétinemo omíxone. Ákonehikomo seána, muhikóva iyéno íhae óvoku. Ákonehikomo itoâti ponópea isóneu imaíkapu. Itukóheotimo koeku po'ínuhiko xâne. Ákonemo sayá'ikapeapahiko ne vaherévokoti. Vo'oku ipúhono, ákonemo íyuhixa po'ínuhiko xâne. Puvotínehikomo uhá koeti únati koekúti. ⁴ Vaheréxinoatihikomo ítukeino po'í xâne akéneke ákoti évotikoake. Húketinemo ípiheahiko tumúne koékuti áha itúkea ákotimaka itukína isóneu koêkumo tumúneke. Yupihovó koetínemo kapáyasokeovo. Ákonemo omótova okóvo ne kixovókuti yara kúveu mêum ominoâti elókeko okóvo, ya koékuni itúkeovo Itukó'oviti ako omótovohiko okóvo. ⁵ Áhatinehikomo éxokeovo yónea égereja, itea ya kixoku itúkeovo, iyúsetimo ákoyea ainamapo xoko Itukó'oviti koane ákoyea xunako Itukó'oviti ya xokóyoke.

Yahíkuxipa ne xâne kuteâti. ⁶ Vo'oku xapákukehiko, ápe hóyeno kopó'éakoti íhikaxea, koyúhota itúkeovo ovuxe Itukó'oviti, yonótimaka xapa ko'óvokutihiko. Itea ako eápa ko'óvokuti ákoyea itúkupu páhoe Itukó'oviti. Yane ápe senóhiko ákoti oríko íteokono ya íhíkavoti kuteâti. Yoko aínovo sêno ákotimaka yumaxápu pahúnevo, koane kutí koe ákau ne ákoti tópi kó'iyevovoku váhere áha kíxeova. ⁷ Enepone senóhiko, kóyekune ápeyeya íhíkavoti kámokenone, itea ako ítápana isóneu éxea koêku ne koati kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ⁸ Yoko kuteâti kíxoaku Njáni yoko Njámbre okópo Muíse mekúke, énomonemaka kíxoaneyea nekóyohiko okópea ne koati kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. Aínovo hóyeno koati pahukóvoti isóneu, ákotinemaka hakâ ne kaná'uti hó'e úti. ⁹ Itea ákomo ítonehiko itúkea, vo'oku iyuseínotimo uhá koeti xâne itúkevohiko ákoti isóneu, kuteâtimaka koeku iyúseyea mekúke ákoyea aúhati ítuke neko Njáni yoko Njámbre.

Iháyu'iko Timóti ne Poúlu koane enékoamaka

¹⁰ Kene íti Timotí, koati hekoâti ne ínzikaxeopike, yoko ngxokoku indúkeovo, koánemaka ne ánja indóponea ikéneke Itukó'oviti. Koati hekoâtimaka ne ngxokoku ngúveovo Itukó'oviti, yoko ngxokoku ngóxuna'ixeovo ikéneke Vúnae ákoti amuyá'i inzóne. Haina póhutine, itea koánemaka ngxokoku ákoyea omótovo ongovo po'ínuhiko xâne, koáne ngxokoku indúkea ra itukéti, indoâti uhá koeti ákoti aungápu ingéne. ¹¹ Yéxoamaka koêku ne okopónuti, yoko ngxokoku ngoítoponeovo kotíveti, kuteâti ngxókónoku yaneko óveangu ya Antiokíya, Íkoniu yoko Lístara. Koati ákoti tópi kó'iyevovoku kotíveti koekúti véngoku, itea koítovonu Vúnae ya uhá koeti. ¹² Yoko uhá koeti xâne kahá'ati pónea kixoku itúkeovo ikéneke Kristu Jesus, koítovonovotimo kotíveti. ¹³ Itea enepone xâne vaheréxoti kixoku itúkeovo, koáne ne itúkoheovotihiko, tumúnemo yóno váherexea ítuke koane aúpu'ikea, koane itúkevomaka aúpu'iu po'ínuhiko xâne. ¹⁴ Kene íti Timotí, ípihea tumúne héki ne íhíkavoti íhikexokonoke, enepone é'exo kíxene itúkeovo kaná'uti, yexoâtimaka itukóvotiye ne íhíkaxopeati. ¹⁵ Vo'oku ukeátine itikóvoiko kalivóno, yéxoane ne sasá'iti emo'u Itukó'oviti, enepone porexópiti yéxi kíxeku ítivo ya pehúnevo koeku kívivo Kristu Jesus. ¹⁶ Yoko uhá koeti yutoxóvoti emo'uke Itukó'oviti, aínovo koati ukeâti isóneuke Itukó'oviti, epó'oxo koati ênoti ítópoinovike, vo'oku íhikaxovi, koane ípikovi vitúkea váhere. Éxokovimaka pahúnevo úti yoko íhikaxovi kixoku pónea uti vitúke, ¹⁷ motovâti ákoyea pó'onexevoke ne ovuxe Itukó'oviti, itea itúkeovo ímotokenaxeake Itukó'oviti ya uhá koeti únati ítuke.

4

Ixikó'okono Timóti ákoyea áka koyúhoyea emo'u Itukó'oviti

¹ Ya íháke Itukó'oviti, koáne ya íháke Kristu Jesus, enepone exókopatimo yonópoku uhá koeti xâne, kúteane ne ávoti ívakápu, koánemaka ne ívokóvotine, yaneko aukápapune, natixánemaka, ² énomone ya íhákehiko injíko'okopi keyúhoyi emo'u Itukó'oviti. Yusikoti unátiyeya kaxena koyúhoyeovo, áko'o ákoyea koati unátiyeya, konókoti usó kéyeyi keyúhoyi. Pehúka ponópea ítuke ne xâne pahukóvoti. Konókotimaka seyá'iki koane yenéki. Yokóyuhoinoamaka nókone kó'iyea, ákoti imaxovó íxêa, xaneâtimaka keúhupu'ikinoa koêku ne íhíkavoti hókone úti. ³ Vo'oku simóvotimo káxe ákoyeakunemo akáha'a xanéhiko kámea ra koati ponóvoti íhíkavoti. Haramo hokóne, koékuti íhupene itúkea, koane íhaxíkotimo xokóyoke íhíkaxotihiko koekúti kuteati áha

kámea. ⁴ Vo'oku ákonehikomo akáha'a kámea ra kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, itea koyuhóheovoti, énomonemo ivávako.

⁵ Kene íti Timotí, itíkapu éxoti kixoku itúkea isóneu ya uhá koeti koekúti. Itíkapumaka itoti uhá koeti tiú'iti koekúti simópiti. Yokóyuhoponoamaka xapa xâne ne inámati ihíkavoti koyúhote koeku Jesus. Heú íxeamaka itíki ne itukéti pónepike Itukó'oviti itíki.

Koyuhôa Poûlu ákoyeane ahíkapu ivókovope

⁶ Kene úndi, énjoa yé'exeovone kaxena mbihópope xoko Itukó'oviti. Enepo ngaepékakana, avakápu indína vo'oku indúkea ítuke Itukó'oviti, enepone ivóngeovo, kutí koetímimo ominókono ikó'iparaxokonoke ne Itukó'oviti. ⁷ Enepone únati itukéti itukexeonuke Vúnae, ngóxuna'ixovone indúkea kuteáti koeku kóxuna'ixeovo húndaru. Ngoúsexoane ne ahá'inonu Itukó'oviti indúkea, ákoti kurí injâ ne ngúveovo Itukó'oviti. ⁸ Hukínóvoti ápeyea íparaxeonuke Itukó'oviti kuxopónuti vo'oku póneovo ngíxoku indúkeovo. Porexónoatimo Itukó'oviti yaneko káxe okomómopane ne kixoku vitúkeovo, uti xâne, noixoti unátiyea, áko'o ákoye aúmati ne vitúke. Yoko koati ponóvotimo kíxoaku Itukó'oviti ne uhá koeti xâne. Hainamo póhutine úndi ko'ipáramo, itea koánemakamo ne uhá koeti po'ínuhiko xâne kohuxóvatine símeovo kaxena aúkopovope Vúnae.

Ako kuríka Itukó'oviti ne Poûlu yaneko kuríkôa ha'ínehiko.

⁹ Yapásika ákoye yokó'okori kinó'oki njokóyoke. ¹⁰ Vo'oku kurí kixónune ne Ndéma, pihópone ya Tesálonika. Koáhati yupihóvoti ákoye omótova okóvo ne kixovókuti yara kúveu mêmum. Kene Kerésenti pihóne Ngalásea. Kene Títu, Ndaumásea yóno. ¹¹ Poéhane Lúka ra njokóyoke. Enepo kina'áka yákeneye, yaxénamo ne Márku, vo'oku koati ininjôati itúkeovo únati huvo'óxonuti yara itukétike. ¹² Kene Tíkiku, mbahúkoane ya Éfezu. ¹³ Enepo kina'áka, yamínanamo ne ngápana, ngúre ya Torôadi óvokuke Kárpú, koánemaka ne koyuhópetihiko, inapoxo ne yutoéti yane koati kalísoti koyuhópeti.

¹⁴ Yupihova váherexea ítukeinonu ne Alíxandere, enepone ko'ítuketi haváva, itea itukópinoatimo Itukó'oviti ésa'i ne váhere ítukeinonuke. ¹⁵ Neixípa nè'e, vo'oku yupihova kótiu'íkea omíxone okópea uhá koeti yúnzo yanekóyo.

¹⁶ Yaneko inúxoti yúnzo yuhoíkovokutike, enepo ngoyuhôa ákoye akána'u emó'u ne puvónutihiko, ako ápahuina kotixónuti. Kurí kixónuhiko uhá koéti. Ngúxoá ákoyeamo itúkapina Itukó'oviti ésa'i ne kuríkeonuhiko. ¹⁷ Itea kóyeane huvó'oxeonu Vúnae, koxunákonuti motovâti heú ngíxea ngoyúhoyea emó'u xapa xâne, kutí'inoke kamoâti uhá koeti ákoti itukapu jûdeu. Énomonemaka koitónonu ya koati koímaiti kixovókuti, kutí koe indeóvoti paho líyaum. ¹⁸ Koane koitónonutikomakamo ya uhá koeti váhere koekúti, epó'oxo omopónutimo xoko natíxoku vanúkeke ákoyeakunemo yuvónuti. Iháyu'ikakana Itukó'oviti ya uhá koeti káxe ákoti hunókoku. Ákoyeneyexo.

Pahuko inákurukeovo po'ínuhiko kutípiti Jesus ne Poûlu

¹⁹ "Inákurukovopine Poûlu" íxinenumo Pirísila yoko Ákila, koánemaka uhá koeti óvokuke Onezífuru. ²⁰ Óvane ya Koríntu ne Erástu. Kene Torófimu, ka'aríneti yaneko imbuhíkea Milétu. ²¹ Yéhaka kinó'oki njokóyoke tumúneke kaxena kásati. Yúhoikopi Eúbulo koánemaka Purudénti, yoko Línu, koane Kalaútea yoko uhá koeti po'ínuhiko úti xoko Jesus yáye.

²² Timotí, itúkapu Vúnae ovóheixo xikóyoke.

Itúkapumaka hána'itike seánakopi Itukó'oviti yóvoheixonoe.

Hunókokune.

TÍTU

Yútoe Poùlu páhoe xoko Títu

Enepora koyuhópeti, xoko homoêhou koéhati Títu, pahúkoa Poùlu. Koati ínikone Poùlu ne Títu, koane ha'ínemaka ya ítukeye Itukó'oviti. Yokómomapihi ne Ngálata 2.1-3. Tumúneke hokópea Jesus ne Títu, ako exa emo'u Itukó'oviti. Yoko haina júdeu ne Títu. Hane itúko iyénoxapa xâne iháxoneti ngerêku.

Ápe kali ílea koéhati Keréta, óvoku xanéhiko hokópoti Jesus. Énomone ímoa Poùlu ne Títu ko'ítukeye ítukeye Itukó'oviti. Pahúkoa Poùlu kókoyuse kíxoixea ne itukétiya, yoko itúkinoa inuxínoati ne xanéhiko yane imokóvokuti yane Keréta. Éxokoamaka Títu neko inuxínoati ne itukéti nókone kó'iyea. Íxíko'okoa kónokea enékea xanena Itukó'oviti, maka aúnatine kixokú itúkeovo ikéneke Itukó'oviti. Éxokovimaka Poùlu yane yútoeno Títu ákoyea itúkapu ya xunákoke úti víteova ne pahúnevo úti, itea itúkeovo vo'oku hána'iti seánakovi Itukó'oviti xoko Kristu.

¹ Yundóxiñoepa ra koyuhópeti, undi Poùlu, undi ovoxe Itukó'oviti. Undímaka ápostulu, páhoe Jesus Kristu koyúhoyea emó'u xapa xâne, maka ukápanane ne koati kaná'uti kuvéovoti Itukó'oviti, kuteáti kúveova kasása'iupo, enepohikone noívokoe, koáne, maka ukápanane exoáti ne kaná'uti kixovókuti, enepone hókone xâne teyoti Itukó'oviti, ² enepone porexó'oviti ápeyeya kúxoixone úti xoko Itukó'oviti vópeamo xokóyoke ákotine hunókoku, véxone kóusokeovomo, kuteátimaka koyúhoyea Itukó'oviti kó'iyeanemoye tumúneke ápeyeya ra mêm. Yoko ako semékekexa ne Itukó'oviti, koati kaná'uti ne yúho. ³ Simovóne koati kaxéna, kóuhapu'ikokono neko emó'u, enepone ngoyúhone xapa xâne, páhoenonu ngoyúhoyea ne Itukó'oviti, enepone Koitóvoviti.

⁴ Yundóxiñoepa ra koyuhópeti Títu, iti kutí ngíxone nje'éxa ya xoko Jesus koeku poéhayeane ne kuvóvone úti.

Itúkapu hána'ítike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Jesus Kristu, Koitóvoviti, yovóheixo, koane úhepetike isoneúti ukeátimaka xokóyoke.

Ítukeye Títu ya Keréta

⁵ Nguríkinopiye ya Keréta Títu, ngaha'aínopiti kéyuseyi ne uhá koeti konokóvotikoya, yoko itúkinoamaka inuxínoati ne itukéti imokóvokutike ya póhutihiko pitivóko, kuteáti yunzó'ínopi yanekóyo. ⁶ Enepohikone inuxínoati ne itukéti, konókoti itúkeovo xâne ákoti évekinokonoku emó'uinokono ápeyeya váhere ítukeye, koane ákoyea apí'a yéno. Kene xe'éxaxapa, konókoti itúkeovo hokotímaka Jesus, ákotimaka itukoáti xéti itúkeovo váherehiko, itea itúkeovo kutípohihiko koane teyoti há'a yoko éno.

⁷ Vo'oku enepone inuxínotihiko itukéti ítukeye Itukó'oviti, konókoti itúkeovo ákoti évekinokonoku emó'uinokono ápeyeya váhere ítukeye. Ákomaka yusíka itúkeovo kapayásokopovoti koane í'imaiokovo koyéti. Koáhati ko'ítuketi ítukeye Itukó'oviti. Ákomaka yusíka énoyeevo kumá'am, áko'o itúkeovo ísukenati. Ákomaka yusíka íxómoyea ípúpakino isóneu kahá'ayea enó'iyeya tiúketina. ⁸ Itea konókoti ú'uso kóyeyea kátarakea koékuti xâne simoáti óvokuke. Konókotimaka yuixeevo itúkea únati, koane éxea kixokú pónea isóneu ya uhá koeti koekúti. Konókotimaka itúkeovo ponóvoti ya uhá koeti ítukeye, koane itúkeovomaka teyoti Itukó'oviti ya uhá koeti koekúti, koane éxeamaka sayá'ikopeovo. ⁹ Konókotimaka hókea ne ihíkavvoti íhíkaxeevó hó'e úti, enepone motóvoko kúveovokono, koane ákoyea itávakea nê'e, maka omótovane enékea po'ínuhiko xâne kónokea hókea ne koati ponóvoti íhíkavvoti. Konókotimaka éxokea pahúnevo ne xâne koyuhoáti ákoyea opónovo ne íhíkavvoti hókone úti.

Enekókono ne Títu vo'oku xâne íhíkaxoti koekúti ákoti akaná'u

¹⁰ Kó'ínokeneye nékone ítiki, vo'oku éno xâne kapayásokopovoti, itavókeati ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, áko'oneoxo xapákuke ne júdeuhiko. Koati puvoti ápeyeya pahukoáti, ina íhíkaxomaka koekúti ákoti itóponone. Koati aínóvoti aúpu'íkenatihiko. ¹¹ Konókoti pahúkeokono kóyunuhikovo, vo'oku ápeyeya ovokúti yónoheixokuhiko íhíkaxea, yoko ítoa kóesayu'íxea isóneu ne héu koeti ko'óvokutiya koeku íhíkaxea koekúti mani ákoti yusíka íhíkaxea, itukoáti namúkope tiúketi vo'ókuke. ¹² Xapákuke ne íhaehiko Keréta, ápe koati teyonéti hóyeno póhutine yutóxea kálíhunone xéti itúkovo. Yoko hara kóe yútoe: "Enepone xanéhiko íhae Keréta, koati kixóvokune itúkeovo semékenovo'iti. Kutí koéhiko ípúhokovoti hó'openu. Aínovomaka hulékéti koane nípatihiko" kóe. ¹³ Koati kaná'uteoxo yútoe nekóyo. Hákoikopo iyihíxoa seyá'iki neko xâne, maka opónovone hókea hó'e úti, ¹⁴ koane hákonemaka yuixóva ne íhíkavvoti ákoti akaná'u, íhíkaxone júdeuhiko, koánemaka neko páhoenokono itúkea íhíkaxoake xanéhiko itavókeati ne kaná'uti íhíkavvoti íhae xoko Itukó'oviti. ¹⁵ Xoko xâne sasá'iti isóneu, uhá koe sasá'iyeya xokóyoke. Kene xokóyoke ne ákoti asasá'í isóneu koáne ne ákoti kutípone,

uhá koémaka ákoyea asása'i xokóyoke, vo'oku koati isayú'ixovoti ne isóneu, koane ákone oxéne eópea itúkeovo pahukóvoti. ¹⁶ Koyuho éxea Itukó'oviti, itea ya kixoku itúkeovo éxokovo ákoyea éxa. Koati yupihóvoti váherexea kixoku itúkeovo. Koatímaka xâne ákotihiko ituká ne páhoenovi Itukó'oviti. Ako ápahuina únati itukéti kuxokónoti yane kixoku itúkeovo.

2

Koêku ne ponóvoti ihíkavoti

¹ Kene iti, Titú, hara ihikexa kixovókuti ihikaxovike hó'e úti, enepone koati kaná'uti yoko ponóvoti ihíkavoti. ² Ihikexa ne úsotine hóyenhiko kónokea éxea sayá'ikopeovo, koane kónokea itúkeovo teyonéti. Konókotimaka éxea kixoku pónea isóneu ya uhá koeti koekúti, yoko ákoyeamaka rará'ika ne kúveovo Itukó'oviti koane xuná'iyeamaka ne ákoyea omótovo okovo po'ínuhiko xâne, yóko'ne ne yuíxovevo hókea Itukó'oviti, ákoti kurí ixá. ³ Kúteanemaka ne úsotine sêno, ihikexamaka kónokea itúkeovo koyúsevoti ya uhá koeti kixoku itúkeovo, ákotimaka itukapu ítukenati xêti po'ínu. Ákomaka yusíka itúkeovo yómoti xúnati ekâti, itea konokoâti itúkeovo ihikaxoti únati koekúti. ⁴ Yané'e, motovátimo éxokea inámatiko sêno ínati ko'íma kónokea ákoyea omótovo okovo íma yoko xe'éxaxapa. ⁵ Ihikexamaka kónokea itúkeovo éxoti kixoku pónea isóneu ya uhá koeti koekúti, koane kónokea itúkeovo sasá'iti isóneu, yoko éxeamaka kixoku itúkea nókone itúkea kúveu óvoku. Konókotimaka itúkeovo itípakovoti koane teyoti íma, ákoti kapayásakinapa, maka hákone oxéne koémoke'eyeokono emo'u Itukó'oviti vo'oku kixoku itúkeovo.

⁶ Kúteanemaka ne homoêhouhiko, yenéka, motovátimaka itúkeovo éxoti kixoku itúkea isóneu ya uhá koeti koekúti. ⁷ Itíkapu motováti hókeokono kixoku itúkeovo ya uhá koeti koekúti. Enepo ihíkexa, yéxakapu ákoyea itíkaheapu, yuíxóvotimaka ítukexekonoke ákoti okomóhi. ⁸ Enepo yokoyúho, itúkapu emo'úti motováti huvó'oxea po'ínuhiko xâne yánekoyé, maka hákone évekinopiku váherexea yuhó'inopi ne koékuti xâne, epó'oxo maka teyáne ne okopó'oviti vo'oku ákoyea évekinoviku yúho koémoke'eyeovi.

⁹ Kene ya xoko apêti pátaraua, yéxea ákoyea omótova kapáyasokinovo pátaraua. Konókoti itúkeovo kutípoti ya uhá koeti koekúti, motováti úhepeyeva isóneunoa pátaraua. Ákomaka yusíka itúkeovo yumópokenati. ¹⁰ Hákomaka omêxo, itea éxakapu itúkeovo kuvovóneti ya uhá koeti kixoku itúkeovo, maka ínixane po'ínuhiko xâne, ya uhá koeti koekúti, motókeyea íháyu'íkeokono ne íhíkavoti ihikaxeovike Itukó'oviti, enepone Koitóvoviti.

Hána'iti seánakovi Kristu

¹¹ Vo'oku urápu'ine ne hána'iti seánakovi Itukó'oviti, ene kutí'inoke motováti íteova uhá koeti xâne ne pahúnevo. ¹² Enepora hána'iti seánakovi Itukó'oviti, íxíko'okovi kónokea kuríkopea úti ne váhere kixoku vitúkeovo, koánemaka ne íxómoyea yónoheixoa visóneu ne koekúti hiko yara kúveu mêm, maka vitúkapune éxoti kixoku itúkea isóneu ya uhá koeti koekúti, koane opónovonemaka kixoku vitúkeovo, koane teyánemaka uti Itukó'oviti koeku vápeyeva yara kúveu mêm. ¹³ Énomone kónoko kó'iyeaneye úti koeku kúxoixa úti kousokeovo ne kúxone úti, enepone kutí'inoke apêtimo koati únati koeku úti. Énomone ne kouátata'ixovope itúkeovo koati hána'iti íhayú'iuti ne êno teyonéti Itukó'oviti koane Kristu Jesus, enepone Koitóvoviti. ¹⁴ Énomone ivokínovovi yanekóyo motováti koíteovovi ya uhá koeti vahérévokoti, koane kasása'ikopeovi, itukópoviti xanéna koati ú'uso koyéti itúkea únatinoo koekúti.

¹⁵ Yokóyuhoa ra koekúti hiko. Íxíke'aka koane seyá'ika, yexókóvoti ápeyeva xunakóti pónepike Itukó'oviti kíxineye. Hako sikêa ápeyeva ákoti itúkoake ne yíúho.

3

Nókone kó'iyeva ne kutípoti Jesus

¹ Íxíke'aka ne xanéhiko kónokea téyeva ne tutíyehiko yóko'omaka ne payásotihiko xâne éxoti koeku úti, koane kónokea itúkeovohiko kutipoâti. Usó ákoyemaka itúkea uhá koeti únati itukéti. ² Ako yusíka itúkea xêti po'ínuhiko xâne, koane ákomaka yusíka itúkeovo yumópokenati, itea konókoti itúkeovo itúpa'ikoti, exókóvotimaka itúkeovo itípakovoti xoko uhá koeti xâne.

³ Vo'oku utímaka ákoti isóneu yanekóyoke, ákotimaka kutípone, koane pihóhi koéti. Kutí koémaka uti ákau vahérévokoti yanekóyoke, ákoti víteovaku ne váhere visóneu koáne ne ákoti tópi kó'iyevovoku koati váhere váha vitúkea. Enepone kóyeku úti itukovo káxe, poéhane vitúkea váhere yoko poé'aino visóneu po'ínuhiko xâne yuíyókevoti itúkevo, koane púveokono úti yoko púveamaka úti po'ínuhiko xâne. ⁴ Itea enepo símóvone kaxena éxokeovi hána'iti seánakovi ne Itukó'oviti, enepone Koitóvoviti, koane éxokeovi hána'iti ákoyea omótovovi okóvo, uti xâne yara kúveu mêm, ⁵ koitovovine. Haina vo'oku ápeyeva ponóvoti vitúke, itea vo'oku itúkeovo koati hána'iti ne seánakovi. Énomone koítinovovi ya xunákoke Sasá'iti Omíxone, enepone kasasá'ikopoviti koane iko'ínamakopoviti. ⁶ Koati porexó'oveati Itukó'oviti ne Sasá'iti Omíxone,

ákoti akamá'ayeovea, vo'oku ítukeinovi Jesus Kristu, enepone Koitóvoviti. ⁷ Kixínovikeneye, motovâti vitúkeovo ikó'iparaxone Itukó'oviti ya koeku ponópeovi nonékuke ya hána'iti seánakovike, ko'ipâрати úti ne apéyeati ákotinemo hunókoku xokóyoke, enepone hána'iti kúxoixone úti kó'oyene, véxone kousokeovomo.

⁸ Koati motovâti kúveovokono ra ihíkavoti. Ngahá'a kókoyuho kíxeixi ra koekútihiko, maka yuixapuneoxo ítúkea únati ne kutípotihiko Itukó'oviti. Enepora koekúti yúndoenopi, koati yupihóvoti unáko, koane koati hána'iti itópoinoke uhá koeti xâne itukoâti. ⁹ Yahíkuxapipa ne xâne ixómoti yumopó'ixokoko vo'oku ihíkavoti ákoti itóponone, kuteâti ne yutoéti kayumákoti iháhiko oxúnoekene júdeuhiko ukeátine inâ turixóvo iyénoxapa. Kúteanemaka koêku ne yumopeôkokoti koane okopeôkokoti vo'ókuke koekútihiko yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, vo'oku ako huvá'axavi, koane koati ákoti itópoinovike. ¹⁰ Seyá'ika ne xâne kopóé'akoti isóneu po'ínuhiko xâne kutí'inoke haxakeôvokotihiko. Yoko enepo hákoti kutípópi apí'âne seyá'ikoa, yahíkuxapipamaka. ¹¹ Vo'oku xâne kuteâti nê'e, yéxoane ítúkeovo koati pahukóvoti isóneu, koane ítúkeovo ovóheixoti pahunévotike, epó'oxo koati iyúseoti motókeyea ipíhóponeokono vo'oku kixoku ítúkeovo.

Hunókoku yútoe Poúlu yoko ixíko'okoke Títu

¹² Enepo mbahukâne ne Átema xikóyoke áko'o itukapu Tíkiku, yéhakapumo kinó'oki ya Nikópoli yokótumonexinu, vo'oku ngoúsokoane ne inzóneu óveangonemoya xapa kaxena kásati.

¹³ Hivá'axa ne Nzéna, enepone adevôgadu, koánemaka ne Ápolu, maka hákone konokóvoti xokóyoke. ¹⁴ Kene ra po'ínu úti xoko Jesus yâko, konókoti éxeahiko yúixeovoxo ítúkea únati, motovâti huvó'oxea po'ínuhiko xâne apéti nókone, koane enó'yeya únatinoe koekúti ítone ítúkea.

¹⁵ Yúhoikopi ne uhá koeti nza'íne yâye. Yíhaikinanu uhá koeti kutípoti Kristu yâko xikóyoke ákoti omotóvovi okóvo, úndi yoko nza'ínehiko.

Itúkapu hána'itike seánakovi Itukó'oviti yóvoheixo, uhá ketínoe.
Hunókokune.

FILÉMOM Yútoe Poúlu páhoe xoko Filémom

Enepora Filémom namukoâti ra koyuhôpeti, hóyeno hókoti Jesus ya pitivóko koéhati Kolósu. Enepone hóyeno, koati koxunákoti po'ínuhiko kutípoti Jesus. Ápe ovóxe neko Filémom koéhati Ónezimu omexeôvati. Ako malíka yónoku kohó'iyea. Po'íke káxe, kámoa Ónezimu ne emo'u Itukó'oviti koeku perékaxea Poúlu, yane itúkopovone hokoti Jesus. Yoko ika'ákovokutike óvo ne Poúlu yaneko kamôa Ónezimu ne emo'u Itukó'oviti xokóyoke.

Ínixoa Poúlu kónokea aúkopeovo ne Ónezimu xoko únae. Énomone pahúkinóa Filémom ra koyuhôpeti, epemoâti ákoyea ímaikinapu Ónezimu, koane namúkopea koeku káyukopeovo xokóyoke.

Xapákuke xâne ihíxaxoti emo'u Itukó'oviti, ápe po'okoâti itúkeovo póhutine yutóxovepe ne koyuhôpeti yonoti xoko íhae Kolósu koánemaka ra koyuhôpeti yonoti xoko Filémom, vo'oku aínovo kuríkoponone Ónezimu.

¹Yundóxinopi, undi Poúlu, undi iká'aeti vo'oku ngoyúhoyea koeku Kristu Jesus. Anéyemaka njokóyoke ne Timóti, po'ínu úti xoko Vúnae. Pahúkinopea úti ra koyuhôpeti Filemóm, iti ákoti omotóva vokóvo, iti po'i huvo'óxovitimaka yara itukéti itúkeovike Vúnae. ²Pahúkinóamaka uti vemó'u ne Áfea, mokexa úti ya xoko Vúnae yóko'omaka ne Ákipu, po'ínu úti, koxuná'ixovoti itúke Itukó'oviti kuteâtimaka úti, koánemaka ne uhá koeti ho'úxinovotihiko itúke Itukó'oviti yóvokuke.

³Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Vúnae Jesus Kristu yóvoheixonoe, koánemaka ya úhepetike isoneúti ukeâti xokóyoke.

Elóke okovo Poúlu vo'oku kixoku kúveovo Itukó'oviti ne Filémom

⁴Íngoroixovo xoko Itukó'oviti ve'ókuke Filemóm. Kóyekune puyákevopi ongóvo indúko orásaum. ⁵Vo'oku kóyekune eyéngoxeopi ákoyea omótova yokóvo ne uhá koeti kasása'iupo Itukó'oviti, koane itíkivomaka koati kuvóvoti Vúnae Jesus. ⁶Enepone ákoyea iháxakea iséneu ya visóneu ikéneke Vúnae vo'oku kitípi Jesus kuteâtimaka úti, émbemo Itukó'oviti itúkeovo énomone kutí'inoke inamá'axoti kuri'úxovo yéxi koèku ne uhá koeti únatinoe koekúti ukeâti xoko Itukó'oviti koeku hókea uti Kristu. ⁷Mbo'inú, koati ik'e'élokexoti ongóvo, koane keuhépekopoti inzóneu vo'oku kixeku ákoyea omótovo yokovo po'ínu úti xoko Vúnae. Koáhati keuhépekopoti isóneu po'ínuhiko úti, kasása'iupo Itukó'oviti, vo'oku kixeaaku hív'óxi.

Épemo Poúlu ne Filémom kóseanayea Ónezimu

⁸Koeku kó'iyeaneye úti ikéneke Kristu, ákoni ndéya ponó ngíxea mbahúkeopi itíki koati nokonéti itúkeokono. ⁹Itea vo'oku ákoyea omótovopi ongóvo, émbemopi itúkeovo ya unákoke iséneu itíki ra anjá'inopi, undi Poúlu, undi yékoteno, undi iká'aetimaka kó'oyene vo'oku ngoyúhoyea koeku Kristu Jesus. ¹⁰Yoko enepone anjá'inopi itíki, koati vo'oku Ónezimu, enepone kutí ngíxone nje'éxa ikéneke Kristu, enepone indone hokópea Vúnae koeku óvonzeíxa ika'ákovokutike. ¹¹Eneponê'e, énjoa ákoyea itópoinopike yanekóyoke, itea kó'oyene koati apéti itópoinonuke koánemaka itópoinopike.

¹²Kó'oyene mbahúkópatimo xikóyoke Filemóm. Yoko kutí koe imaré koti omínjone koeku mbahúkopinopea, vo'oku yupíheovo ákoyea omótova ongóvo. ¹³Mani ngaha'âti óvekoneye njokóyoke, mani huvo'óxonoti koeku óveango ra ika'ákovokutike, undi evótikokonoti koyúhoyea ra inámoti ihíkavoti íhae xoko Itukó'oviti. Kene mani énomonemaka ahe'ókopi koeku ákoyea melíkanu. ¹⁴Itea mbúva indúkea koekúti koekúti koeku ávoyea énja iséneunoa. Unatí'inonune itúkeovo ya unátikoke iséneu ápeyaa sínakonu, ya koèkuni itúkeovo mitatahí koetíke itíki, yeopâti kónokeamea kó'iyeaneye kuteâti koeku anjá'inoa, itea ákoti koati kehá'ayi kó'iyeaneye.

¹⁵Yoko mani motovâti itúkeovo ipuhíkopeati ra Ónezimu xikóyoke yara kali ye'a koeti káxe, motovâti aúkopeovo xikóyoke ákoyeakunemo ipúhíkapea kó'itúkeinopi. ¹⁶Yoko hainá'ikomo pohúneti motovâti kó'itúkeinopi, itea kó'oyene yupíhovó koetímó itópoinopike koeku itúkopeovo koati pe'ínu ya xoko Kristu ákoti omotóva yokóvo. Koati énomone koéneye inzóneunoa. Ínapoxomo motokêa kó'iyeaneye iséneunoa vo'oku kó'itúkeinopi, koánemaka vo'oku itúkeovo pe'ínupone xoko Kristu.

¹⁷Itukovo ínixeâti indúkevovoxo he'íne, ngo'ítuketi itúke Itukó'oviti kuteâtimaka íti, nemúkapaikopo ra Ónezimu. Kutí íxepa úndi ne simô, aukárapune xikóyoke. ¹⁸Enepo áva itúkeinopi yanekóyo ákoti aunáti, itukovo apéti orévexopike, síkénane, undínemo porexópopea. ¹⁹Koati yútoe vô'um rá'a, undi Poúlu. Undínemo porexópopea, koèkuti orévexopike. Yoko ako ongónokoa éndo'okeopi ápeyaa hána'iti yoréveunu. Koati vo'ónguke, vo'oku emo'u Itukó'oviti

kémone njokóyoke, ápeinopi inámati apéyeati ukeâti xoko Itukó'oviti. ²⁰ Iti mbo'ínu xoko Vúnae, ngúxoá itíkimo kuteâti anjá'inopi koeku hókea uti Vúnae Jesus. Yane keuhépekopotimo inzóneu ikéneke Kristu.

²¹ Yundóxinopea ra koyuhópeti, enjoâti itíkimo kuteâti yunzó'inopi. Haina póhutinemo nê'e, itea énja anú'ukeamo émbemopike ne ítikemo. ²² Yokóseanau, keúnakinonumaka imóngoku yóvokuke, vo'oku ngúxoá aúngopeovomo xepákuke koeku yépemo'ixinonu xoko Itukó'oviti.

Hunókoku yútoe Poúlu yonoti xoko Filémom

²³ Yúhoikopi ne Épafara, po'ínu úti xoko Kristu, nza'ínemaka yâye ika'ákovokutike, evótikokonotimaka ko'ítukeino Kristu Jesus. ²⁴ Yúhoikopimaka Márku, Aristáku, Ndéma yoko Lúka, po'íhiko nza'íne ítukeke Itukó'oviti. ²⁵ Itúkapu hána'ítike seánakopi Vúnae Jesus Kristu yovóheixo.

Hunókokune.

ÊBEREU Yutoéti yonoti xapa jûdeuhiko hokópotine Jesus

Enepora koyuhópeti, hara pahúkokono xapákuke ne jûdeu hokópotine Jesus nóvo. Yoko èbereu itukóvomaka po'í ihaxeokonoke ne jûdeuhiko. Ako oxéne véxea yutoxoâti ra koyúhópe Êbereu, itea ápe inixoâti itúkeovo yútoe Poûlu.

Èno koítoponeovo kotíveti ne jûdeuhiko hokópotine Jesus nóvo vo'oku ínixea po'ínuhiko jûdeu kuríkeane hókea páhoenoa Itukó'oviti itúkea ya Velho Testamento. Enepone yutoxoâti ne Êbereu, kóhiyana ne hokópotine Jesus, puvâti aukopeovomo xokóyoke ne kúxoti hó'e, koane itúkeovo énomone ihuipinovo ponópeovohiko nonékuke Itukó'oviti koeku opósikea itúkea.

Enepone yutoxoâti ra koyuhópeti, kóuhapu'íkoa itúkeovo koati Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus, koane itúkeovo payásoti ya uhá koéti. Payasóneoxo ya ánjuhiko, koánemaka yane uhá koeti ovoxe Itukó'oviti mekúke, kuteâti Muíse yoko Njózûe, koane payasónemaka yane koati payásotihiko sasedóti xapa jûdeu. Kóuhapu'íkoamaka koèku ne inâmati kixovókuti itukeinovi Itukó'oviti yaneko ivokínovovi Kristu, itúkeovo koati únati yane kúxoti kixovókuti itukeinoa Itukó'oviti ne xanéhiko mekúke xoko Muíse, enepo iná porexôa Itukó'oviti ne Ponóvoti Kixovókuti. Kúteanemaka koèku ne íparaxoake Kristu ne Itukó'oviti, unatíne yane hó'openohiko koépeuti mekúke, ikó'íparaxokonoke Itukó'oviti. Ya Êbereu kapitulu 11, koyúhovo koèku ne xâne mekúke koati kuvóvoti Itukó'oviti upánini koítoponovo kotíveti. Yanê'e, enékonomaka neko èbereuhiko hokópotine Jesus kóxuna'ixeovohiko ikéneke, koane ákoyea kamúya'íka isóneu.

Payasóne ne Xe'exa Itukó'oviti ya ánjuhiko íhae vanúke ovoxe Itukó'oviti

¹ Yaneko mekúke, èno yuhó'ínoa Itukó'oviti ne voxúnoekene, uti jûdeu. Ákomaka tópi kíxoaku Itukó'oviti yúho'íxeahiko, evékinoati yúho xoko porófetahiko. ² Itea yara káxehiko símokune úti tumúneke uké'eyea ra mêum, xoko Xe'exa vekínovi Itukó'oviti yúho'íxeovi. Koati énomone poréxo Itukó'oviti itúkeovo unae uhá koeti koekúti, enepone évekokumaka xunáko iná itukôa ra vanúke yoko poké'e koane uhá koeti apêti. ³ Enepone èno hána'iti úhe'ene yoko itípanevo Itukó'oviti, iyúseomaka xoko Kristu. Koati heru-herú kixoti Itukó'oviti nê'e. Enepone yúho ne Kristu, koati èno hána'iti xunakóti ovâti, kotíú'íkoti uhá koeti koekúti ovâti ra vanúke koáne ra poké'e ákoínoko itáhinehea. Yoko kousókone ésa'í kotíyopea pahunévoti nê'e, ivátakopo vanúkeke éxopeke Itukó'oviti, enepone koati payásoti ya uhá koéti.

Ovoxe Itukó'oviti ne ánjuhiko kene Jesus, koati Xe'exa Itukó'oviti

⁴ Yaneko kousókone hána'iti itukeinovi ne Xe'exa Itukó'oviti, yupihovó koene itúkeovo koati hána'iti teyonéti yane ánjuhiko. Kúteanemaka koèku ne íha, yupíhovamaka itúkeovo koati teyonéti ya íha ánjuhiko. ⁵ Vo'oku enepone Itukó'oviti, ako ápahuina ánjunahiko kíxone:

“Tí koati nje'éxa. Kó'oyene indúkove ne yá'a” ako kíxone. Sáramu 2.7

Koáne ya po'íke:

“Undímó itúko há'a, kene énomonemo itukóvo nje'éxa” ako ákoe yúho vo'oku ánju. 2 Samuel 7.14

⁶ Koáne yaneko pahukôa Itukó'oviti neko Xe'exa yara kúveu mêum, enepone apêti tumúneke ápeyeya uhá koeti po'ínuhiko koekúti, hara kôe Itukó'oviti vo'ókuke:

“Téyahiko ánju rá'a, kuteâti koeku téyeonuhiko” kôe. Sáramu 97.7

⁷ Kene vo'ókuke ne ánjuhiko, haramaka koe emó'uke Itukó'oviti:

“Enepone ánjuhiko, ovóxe, kutipási kíxoahiko Itukó'oviti ihunóvoti yoko irumékoti yúku” kôe. Sáramu 104.4

⁸ Itea vo'ókuke ne Xe'exa, hara koéti ne yúho:

“Tí Itukó'oviti, ákomo hunókoku netíxi. Koati ponóvoti ne kixeku netíxi. ⁹ Ako omótova yokóvo ne ponóvoti kixovókuti, kene ne váhere kixovókuti, pívoa. Énomone kutí'ino noivókoxopiti Yúnae Itukó'oviti, porexópiti koati èno hána'iti elókeko yokóvo ákoti po'ínu eopâti kuteâti” kôe. Sáramu 45.6-7

¹⁰ Ina koe'íkomaka:

“Unaém, ítíne pahukôa apé kó'yeya ra poké'e. Pe'u veô'u itukoâmaka ne vanúke. ¹¹ Apêtimo uké'eyeakuhiko nê'e. Kene íti, ákomo yuké'eyiku. Ipupá'ixotimo ra poké'e yoko vanúke, kuteâti koeku ákoyea oríko ípúpa'íxea ípovóti. ¹² Kuteâti kixókónoku ípovóti ítípú'ixokono, énomonemakamo kíxaneyey ne vanúke yoko poké'e. Koane kuteâti koeku xâne esa'íko ípovo, kúteanemakamo koeku ípokeovomo nekôyo. Itea ákomo ípekapu, epó'oxo ákomo hunókoku ne yápeyi” kôe. Sáramu 102.25-27

¹³ Ákomaka ópoha ánjuna kíxone ne Itukó'oviti:

“Ivétakapa énjopeke tukú koeti simapúne kaxena mboréxeopikumo itíkivo koati payásoti nâti ya uhá koêti, ínamo ipuyúkexa hívíkuke ne uhá koeti koêkuti okopópiti” ako kíxone xapákuke ánju. *Sâramu 110.1*

¹⁴ Kutí'ikopoya ne ánjuhiko? Aínovohiko ovoxe Itukó'oviti. Aínovomaka páhoe Itukó'oviti koyonínoati xanéhaniko, enepohikone koítovone yonópotimo vanúkeke káxehiko keno'ókoti.

2

Koati hána'iti kixoku koíteovovi ne Itukó'oviti

¹ Énomoneikopo kónokino kutípeaxo úti, koane títiu kóyeyea úti yane kaná'uti koekúti, kámone úti, maka hákone vitavókea. ² Koeku kaná'uyea ákoyea ipokoáti neko ihíkavoti, kúrepo ne ánjuhiko mekúke, enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, koane koeku ípíhóponeokono neko ákoti haká, koáne ne ákoti akutípoa, kuteáti motókeyea kíxeokononeye, ³ ákoxomo oxéne ákoyea vípíhapanakana, enepomo hákoti vitúkoake ne koati hána'iti kixó'oviku Itukó'oviti, porexó'oviti víteova ne pahúnevo úti. Énomone neko koyúhoinovike Vúnae Jesus, enepone ínúxoti koyuhoáti. Yan'é, enepohikoneko kamoáti xokóyoke, éxokoveamaka kaná'uko neko emo'úti. ⁴ Koánemaka Itukó'oviti, éxokoveamaka itúkeovo koati kaná'uti yúho nekóyohiko, vo'oku poréxa xunáko itúkea koekúti, hoénaxovope itúkeovohiko ovóxe, koane koekútihiko ákoti po'i itukoáti, enepone ákoti tópi kó'iyevoku iyupánevoti, koane exóneti ikó'iparaxoake Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti kutí'inoke apêti éxone itúkea itúkeke Itukó'oviti, kuteátimaka isónneunoa koane ahá'inoa Itukó'oviti itúkea.

Jesus Kristu Koítovoviti

⁵ Enepone natíxoku Itukó'oviti vonópokumo káxehiko keno'ókoti, enepone kixínopike úti kó'oyene, haina ánjuhiko poréxo ne Itukó'oviti itúkeovomo pahúkotiya, ⁶ itea koatimo xâne pahúkóya kuteáti koêku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

“Kutí'ikopo ínixe xokóyoke ne xâne, iti Itukó'oviti, puyákinovake yokóvo? Kutí'ikopo ínixe xapákuke, kétarakinoake? ⁷ Iná itikóda ne xanéhiko yara kúveu mêm, kalíha ikélíhuxi ya ánjuhiko, perexoátimaka itúkeovo ihayú'uti yoko teyonéti. (Koane peréxoamaka éxea koêku ne uhá koeti po'ínuhiko kékoxe yara poké'e.) ⁸ Uhá koeti koekúti itike yara kúveu mêm, peréxo itúkeovo xâne exéa koêku” kôe. *Sâramu 8.4-6*

Koeku itúkeovo xâne poréxo Itukó'oviti éxea koêku ne uhá koeti koekúti yara kúveu mêm, ako ápahuina koekúti ákoti exéa koêku. Itea yara koeku kó'oyene, avo náixa úti kó'iyeaneye ne xâne éxeahiko koêku ne uhá koeti koekúti. ⁹ Itea noíxoane úti ne Jesus ikálíhuxopeovo ya ánjuhiko, ya ákoti axu'ína káxe, motovâti ivókinovo uhá koeti xâne ya seánakoake Itukó'oviti, motovâtimaka itúkeovo éno hána'iti teyonéti vo'oku tiveko kixókónoku ivokínovovi. ¹⁰ Yoko Itukó'oviti, enepone pahúkoti ápeya uhá koeti koekúti, motovâti itúkeovo ikó'itukeune, koati énomone motokêa ímotokenaxea Jesus, evékoati kotívetike, motovâti itúkeovo itoti tarú'uxea uhá koeti koekúti, koeku itúkeovo énomone kousókinovi oxene víteova ne pahúnevo úti. Yoko kixínoakeneye Itukó'oviti, koati iseópoti ákoti yumaxápu po'ínuhiko xe'éxapo xokóyoke, xoko éno unako kóyeku vanúkeke.

¹¹ Vo'oku enepone Jesus, enepone kasasá'ikopotí xâne ya pahúnevo, koánemaka ne uhá koeti xâne kasása'iupo, póhutinehiko Há'a. Énomone ákoino teína Jesus ihaxea koati po'ínu neko kasása'iupohiko. ¹² Yoko hara koe emó'uke Itukó'oviti vo'ókuke:

“Ngoyuhó'inoatimo itíke ne mbo'ínuhiko. Imongó'ikopitimo xapa ho'uxínovoti itíke” kôe, koyúhoti koeku yuho Jesus xoko Há'a. *Sâramu 22.22*

¹³ Ina koemáka po'íke, kixotímaka koeku Itukó'oviti:

“Énomonemo nguvóvo” kôe.

Izâiya 8.17

Ina koe'íkumaka:

“Anéyem kó'oyene, yóko'ohiko ne kalivôno poréxonuke Itukó'oviti” kôe.

Izâiya 8.18

¹⁴ Enepone kalivôno, kíxone, koeku itúkeovo xâne apêti múyo yoko itína, kúteanemaka koeku Jesus enepo ikútípasikoponovo xâne. Ápe múyo kuteáti múyo nekóyohiko, motovâti uké'exopea xunako Ndeápu, enepone omâti ne pevóti yara kúveu mêm yanekóyoke. Yoko uké'exopane yaneko ivokóvo kuruhúke. ¹⁵ Yan'é, koítova Jesus ne xanéhiko, enepone uhá koeti kutipasí koeti ákau Satánae koeku ixómoyea pikóhiko ivókeovo. ¹⁶ Koati iyúseoti ákoyea itúkapu ánjuhiko huvó'oxopono ne Xe'exa Itukó'oviti, itea itúkeovo amósenopono Ábraum ne huvó'oxoponone. ¹⁷ Énomoneikopo kónokino eópea Jesus kuteáti veópone, úti po'ínuhiko, ya uhá koeti koekúti, koeku vékea kuteáti vékoku úti. Kó'inokeneye motovâti itúkeovo koati Payásoti Sasedótina úti, koati seánati, motovâtimaka kúveovokono yaneko itúkeaku itúkekake Itukó'oviti, koane motovâti poréxopea ésa'i pahúnevo xanéhiko. ¹⁸ Yoko vo'oku vékeane éno kotíveti koekúti yanekóyoke, koane vo'oku tarú'uxeane neko kotíveti híxópekonoke, koati

motovâti huvó'oxeamaka ne xâne hixopókonotiko kó'oyene, enepohikone vekotí'iko kotívetike koekúti.

3

Jesus payasô yane Muíse

¹ Itínoe mbo'ínu kasása'iupone Itukó'oviti, koane iháxiu yonópeamakamo vanúkeke, itíkinapihi iséneu koéku ne Jesus, enepone Ápostulu, páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u, koáne ne koati Payásoti Sasedóti ya hó'eke úti. ² Enepone Jesus, koati kuvovóneti, kousókoati ne páhoenoa Itukó'oviti itúkea, enepone noivókoxoati itúkea ne itukéti, kuteátimaka koeku itúkeovo kuvovóneti ne Muíse ya kousokea ne itukexeake Itukó'oviti ya xapákuke xanena Itukó'oviti. ³ Itea enepone Jesus, koati motokeáti yupíheovo iháyu'ikeokono ya Muíse, kuteáti koeku itúkeovo koexépukoti péti motokéa yupíheovo iháyu'ikeokono yane péti koéxepoe. ⁴ Yoko uhá koeti péti, anéko itukoáti. Itea yóehane Itukó'oviti itukôa ne uhá koeti koekúti. ⁵ Eneponeko Muíse, koati kuvovóneti ya kousokea ne itukexeake Itukó'oviti xapákuke xanena Itukó'oviti. Koati únati ovoxe Itukó'oviti nê'e, epó'oxo koeku kó'iyeaneye, koati okovóxinoveati koéku ne koekútihiko koyuhóvotikomo ya káxehiko keno'ókoti. ⁶ Kene Kristu, haina pohúneta ovoxéti kuteáti koeku Muíse kousókoati hó'exeokonoke itúkea óvokuke Itukó'oviti, itea koati heu-heú kixoáti Kristu éxea koéku neko óvoku, vo'oku itúkeovo koati Xe'exa Itukó'oviti. Yoko utíne neko óvoku Itukó'oviti, éxeake koéku ne Kristu, enepo vatíu'i ikéneke, hákotimaka kamuyá'iko uti visóneu kúxoixea úti, tukú koeti hunókokuke, ne véxone kousokeovomo ya xokóyoke.

Kíxoaku úti vitóponea ne koati kaná'uti omómikeati pónevike Itukó'oviti

⁷ Énomone kuteáti koeku yúho ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone koéti: "Enepo kemánoe ne emó'uinopi Itukó'oviti kó'oyene, ⁸ hákonoe ketiú'iki yomíxone, mará'inamo yakútea neko yoxúnoekene oposí'okovoti Itukó'oviti ya mêmum ákoti apéti yaneko kaxénake hixópeokonoku" kôe.

⁹ Ina koemáka ne Itukó'oviti:

"Énomone óvoheixo yanekóyo oposí'okovonuhiko ne yoxúnoekene, enepo hixopónuhikomaka, noixoti ngíxoaku ngátarakea kúveu koarenta koeti xoénae. ¹⁰ Vo'oku ákoyea akútiponu neko xanéhiko, ene kutí'ino ímaínginovati. Hara ngôe vo'ókuke: 'Kóyekunehiko pahúkeovo ne isóneu. Ako akáha'a vékea ne mani évengoaku.' ¹¹ Énomone indúkino yúnzo, koati yuhóti ákotinemo aukápapu ikéne, yaneko ímaínginovaku. Hara ngôe vo'ókuke: 'Ákomo kalíhuina seópea yane mani mboréxoake ómomikopea' ngoéne" kôe ne Itukó'oviti. *Sáramu 95.7-11*

¹² Yokóhiyanavo itínoe mbo'ínu xoko Kristu, maka hákone koené'eye iséneu, kuteáti váhere isóneu neko yoxúnoekene ákoti akahá'a kutípea Itukó'oviti. Neíxapunoe mará'inamo itévaki ne koati kaná'uti Itukó'oviti akutéa iséneu ne isóneuhiko. ¹³ Itea ya koékuni ké'iyineye, kékunakakanoe ikéneke Kristu, uhá koeti káxe, koeku itúkeovoiko iháxoneti "kó'oyene", kaxénaiko Itukó'oviti iháxikea xâne hókea. Yákoenenoye, mará'inamo ava xâne tíu'ti omíxone xepákukeno, aúpu'iu ne váhere kixovókuti. ¹⁴ Vo'oku enepo vikaná'uxaxo ne kúveova úti tukú koeti hunókokuke, kuteáti kixoaku kúveova úti iná kutipóa úti, kaha'ínepoatimo úti ne Kristu natíxokuke. ¹⁵ Yoko énomonemaka kôe emo'u Itukó'oviti, enepone koéti:

"Enepo kemánoe ne emó'uinopi Itukó'oviti kó'oyene, hákonoe ketiú'iki yomíxone, mará'inamo yakútea neko yoxúnoekene oposí'okovo Itukó'oviti mekúke" koéti.

¹⁶ Kutí'ikopo neko oposí'okovo Itukó'oviti kameáne emó'u? Hainá'ikopo uhá koéti neko xâne veyópone Muíse ukopéa Ejítu? ¹⁷ Kutí'ikopomaka ímaíkinovo ne Itukó'oviti kúveu koarenta koeti xoénae? Hainá'ikopo neko xâne pahúkenavoti, enepohikoneko ívohíkivotimaka yaneko mêmum ákoti apéti? ¹⁸ Yoko kutí'ikopomaka neko koyúhoino Itukó'oviti ákoyeanemo seápa yane mani poréxoake ómomikopea, yaneko apé yúho, koati yuhóti ákoti aukápapu ikéne? Ako p'ínu kíxone ákoti itukápa neko xanéhiko ákoti akahá'a itúkea ne emo'u Itukó'oviti yanekóyoke. ¹⁹ Noíxoaneikopo úti yuváti ákoinoke seápahiko yane mani poréxokonoke ómomikopea. Koati vo'oku itúkeovohiko xâne ákoti akutípo.

4

¹ Yoko véxoa ápeyea koati yuhóti, yuho Itukó'oviti ákoti aukápapu ikéne, poréxeamo ne xanéna seópea koane ómomikopea xokóyoke, itea neíxapunoe, mará'inamo áva xepákukeno ákoti seapáya. ² Vo'oku ápe koyuhó'inoaveati ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus, kuteátimaka koeku koyúhoinokono emo'u Itukó'oviti neko izaraelíta mekúke. Itea koeku íkameokonoahiko, ako itópoinoake vo'oku ákoyea akútipoa. ³ Kene úti, uti kutipóati, vitóponoane ne vómomikopea. Yoko énomonemaka kuteáti yuho Itukó'oviti emó'uke, enepone koéti:

“Yaneko imainginovahiko, induko koati emo'uti ákoti aukápapu ikéne. Hara ngôe: ‘Ákomo kalíhuina seôpea yane mani mboréxoake ómomikopea’ ngôe” koéne ne Itukó'oviti.
Sáramu 95.11

Énomone kôe upánini kousokeovo ukeátine iná itukóda ra mêm neko mani ómomikopokuhiko kixínoake Itukó'oviti poréxeamo. ⁴ Koati usotíne vo'oku ápe yutoéti emó'uke Itukó'oviti koéku ne sétixope káxe, ómomiko ne Itukó'oviti yane itúkea uhá koeti itukéti íseu” kôe. ⁵ Ina koepómakaya: “Ákomo kalíhuina seôpeahiko yane mani mboréxoake ómomikopea” kíxoa Itukó'oviti neko ízaraelíta. ⁶ Ako seápa neko inúxotihiko kamoáti ne únati ihíkauvoti emó'uinoa Itukó'oviti yaneko mekúke vo'oku ákoyea akútípoa, itea kóyeane ápeyea po'ínuhiko xâne seopátimo. ⁷ Koati kaná'uti kó'iyeaney, vo'oku íxíkopa Itukó'oviti ya yútoeke Ndávi po'i káxe iháxoneti “kó'oyene”. Yoko enepone yútoe Ndávi, koati énoti xoénae ikénepoke neko inúxoti yuho Itukó'oviti yaneko mekúke, enepo “kó'oyene” kôe. Énomone ne yutoéti koéti:

“Enepo kemánoe ne emó'uinopi Itukó'oviti kó'oyene, hákonoe ketiú'iki yomíxone ákoyea yakútípoa” koéti.

⁸ Yoko eneponi itukapu Njózúe porexôa ne koati kaná'uti ómomikopea xanéhiko, ákoni okóyuhopa Itukó'oviti, ikénepoke kaxéna, ápeyeamo ne po'ínu káxe koati vómomikopeakumo. ⁹ Iyúseoneikopo poréxeakomo Itukó'oviti ne xanéna ómomikopea. ¹⁰ Yoko enepone xâne itopónoati ne poréxoake Itukó'oviti ómomikopea, koati omómikopeatine ne uhá koeti ítuke, kuteátimaka koeku ómomikopea Itukó'oviti uséxoane neko uhá koeti ítuke mekúke. ¹¹ Káxunakapukopo úti, motováti vitóponea ne pónevike Itukó'oviti vómomikopea, maka hákone itavókoti kuteáti koeku neko xanéhiko mekúke, vo'oku ákoyea itúka neko páhoenoa Itukó'oviti.

¹² Vo'oku enepora emo'u Itukó'oviti, koati xúnati koáne itoa ikó'inamakopea xâne. Heu'íneoxo ya hána'iti pirítaiu pi'áti tetúkope. Muhíkova isoneúti visóneuke ákoti po'i exoáti yoko veópone vomíxoneke, yu'óxo. Kuteáti koeku koati heú'iti pirítaiu itea tetúkea írókokoku koane itóponea kúveuke opéti, énomonemaka koéneye xunáko ne emo'u Itukó'oviti kouhupu'ikea heú koeti koéku ne visóneu yoko vâha. ¹³ Ako he'oneôvati ne Itukó'oviti. Uhá koeti koekúti, iyusé kóye xokóyoke. Uhapu'í kóyemaka ne uhá koeti koekúti nonékuke. Yoko uhá koeti úti, konokoátimo yumópea uti Itukó'oviti vo'oku kixoku vitúkeovo yaneko káxe yuhaikapavine.

Kóseanavi Jesus, enepone koati payásoti sasedótina úti

¹⁴ Koeku ápeyea koati payásoti sasedóti oukeke uhá koeti po'ínuhiko sasedóti, enepone Jesus, Xe'exa Itukó'oviti pihópoti vanúkeke, káxunakapukopo úti kúveova úti. ¹⁵ Vo'oku enepone Jesus, hána'iti sasedótina úti payásoti ya uhá koeti po'ínuhiko sasedóti mekúke, koati éxoti kóseanayeovi ya muyá'iko úti, koáne ya uhá koeti vínixone tiú'iyea, vo'oku veko uhá koeti vékoku úti nê'e. Hixópokonomaka ya uhá koeti koekúti, itea ako pahúnevo. ¹⁶ Hákoikopo teinóvo símea úti nonékuke, xoko ívátakoku natíxea, koeku ítúkeovo hána'iti kóseanaviti motováti kóseanayeovi koane huvó'oxeovi ya koékuti kónokeaku úti.

5

Jesus itukóvo sasedótina úti koati payásoti yane sasedóti mekúke

¹ Uhá koeti koati payásoti sasedóti, koati úkeakune xapákuke po'ínuhiko xâne motováti inúxinoahiko ikéneke Itukó'oviti. Omínoahiko ikó'iparaxoke Itukó'oviti, koane hó'openo koépeu, ésa'i kotúyopinoa Itukó'oviti ne pahúnevohiko. ² Enepone muyá'iko xâne ákoti éxa mani nókone kó'iyea ikéneke Itukó'oviti, koáne ne pihohí koéti itavókeati Itukó'oviti, eópamaka sasedóti kuteáti muyá'iko nekóyohiko, vo'oku koatímaka xâne apéti muyá'iko nonékuke Itukó'oviti ne sasedóti. ³ Énomone kónokino koépeke hó'openo, ikó'iparaxoke Itukó'oviti, ne sasedótihiko, motováti itúyopea pahúnevo, koánemaka pahúnevo po'ínuhiko xâne. ⁴ Ako xâne noivókoxopovoti ítúkeovo sasedóti, itea Itukó'oviti noivókoxoa, kuteáti koeku noivókoxo Áraum mekúke.

⁵ Kúteanemaka koeku Kristu, haina énomone kapayásokopovo ítúkeovo sasedóti, koati payásoti ya uhá koéti, itea Itukó'oviti kixoáneye, enepone kixoáti: “Iti koati nje'éxa. Kó'oyene indúkopovone yá'a” kixoáti. *Sáramu 2.7*

⁶ Yoko po'íke yutoéti emó'uke Itukó'oviti hara koémaka:

“Ítínevo ítukóvo sasedóti ákotinemo hunókoku, kuteáti koéku ne Meukizedéki” kôe. *Sáramu 110.4*

⁷ Koeku óponea yara kúveu mêm ne Jesus, koati kohonókoti emó'u vo'oku tiveko isóneu enepo ítúko orásaum, koane írihikovomaka ho'ouke épemea Itukó'oviti, poéhane motová koíteova ya pevóti. Epó'oxo kámooa Itukó'oviti vo'oku ítúkeovo koati kuri'ókovati Jesus. ⁸ Yoko upánini ítúkovo koati sasá'iti Xe'exa Itukó'oviti nê'e, kóyeane ítúkeovo vo'ókuke ne kotíveti koekúti vékoku ítúkinovo kutípoti, koane éxotimaka ítúkea ahá'inoa Itukó'oviti ya uhá koeti

koekúti. ⁹ Epó'oxo vekoáne Jesus ne uhá koeti kó'iyevoku koekúti, nókone vékea, yane kousokinovi oxene víteova ne pahúnevo úti, motovâti ákoyea hunókoku ovópea xoko Itukó'oviti ne uhá koeti xâne kutipoâti, enepohikone itúkoti páhoenovi vitúkea. ¹⁰ Vo'oku noívokoxoa Itukó'oviti yanekóyo itúkeovo koati payásoti ya uhá koeti sasedóti, kuteátimaka kixoku koeku Meukizedéki mekúke.

Enepone kutípoti Jesus xapákuke júdeuhiko, ôriti ukóponea ikéneke

¹¹ Enó'iko mani yunzó'inopinove vo'ókuke ra kixovókuti, itea tiúiti ngoúhupu'ikinopea vo'oku ôritinoe kitípi. ¹² Mani motovâtine itúkeovo itíneoe ihíkaxo po'ínuhiko xâne, vo'oku kali enó'iyeeane ike hekópine Kristu, itea kénokoikonoe koyuhópinopeati neko inúxotihiko ihikauvi emo'u Itukó'oviti. Kutí ké'ikonoe kalivóno ohíkotiko, ya koékuni itíkivo xâne níkoti koati níkokónoti, níka úsotine xâne. ¹³ Itea uhá koeti xâne ákoti ukapána ikéneke Jesus, enepone kuti koeti kalivóno ohíkotiko, iyúseo ákoyea koati ukóponea yane kaná'uti kixovókuti ihikaxevike emo'u Itukó'oviti, koane iyúseo kutí kó'iyeeako kalivóno. ¹⁴ Enepone koâti níkokónoti, poéhane úsotine xâne motovâ níkea, koâhati exó'okovatine níkea. Kúteanemaka koéku ne xâne ukopónoti ikéneke Itukó'oviti, koati exoátinehiko koéku ne únatinoe koekútihiko, koáne ne koekútihiko ákoti aunáti.

6

¹ Hákonelikopo itukovo pohúneti neko inúxotihiko véxone yane ihíkavoti, ihikaxevike Kristu, vóvoheixo. Itea vukápanane ikéneke Kristu, motovâti vitóponea kuteáti itóponone xâne úsotine ikéneke. Ákone okónoko keyúhopinokonoa neko koâti inúxotihiko ihíkavoti, véxone xoko Kristu, kuteáti koeku kónokea víkótivexea visóneuke ne váherevoko úti koane kurikopea úti, koane kónokea kuríkopeamaka úti kúxoti vitúkeovo mani iyonópoviti ípíhóponovokutike, yoko kónokeamaka kúveovo uti Itukó'oviti. ² Ákomaka apásika keyúhopinokonoamaka ne ihíkavoti koyúhóti kixoku koeku áhikeovo xâne ikéneke Itukó'oviti, yóko'o ne ípiheokono vo'úti tutíkuke ovoxe Itukó'oviti haxakínokono ítuke Itukó'oviti, koánemaka ne ihíkavoti koyúhóti koeku exépuhikopea ne ivokóvoti, yóko'omaka ne ípíhóponemope Itukó'oviti ákotinemo hunókoku. ³ Itea kaukapanapu úti ikéneke Vúnae. Yoko énomonemo vitúko ya seánakovike Itukó'oviti.

⁴ Kene ne xâne kouhápu'ikokonoti isóneu yanekóyo vo'oku ítuke Itukó'oviti, namo kó'eye koéku? Énomone ne xâne namukoâtimaka ne íparaxevike Itukó'oviti ukeáti vanúkeke, ovo'ó koékumaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ⁵ Énomone ne xâne eopâtimaka ya xokóyoke unako koéku ne emo'u Itukó'oviti, koáne ne xunako Itukó'oviti veínoakemo nè'e natíxexa natíxokuke káxehiko keno'ókoti. ⁶ Enepo puvapâhiko ne hó'e úti koane aukápapu ikéne koeku hokópea kúxoti hó'e, ákone oxéne ikó'ínamakopeokono, vo'oku koati kutí koeti kuruhúxopotinemaka Xe'exa Itukó'oviti ya xokóyoke, yoko koati porexoáti ne Xe'exa Itukó'oviti itúkeovo koémoke'eu uhá koeti xâne noixóti.

⁷ Noixó íxea ne itátane poké'e. Enepone poké'e siukoâti ne úko ixómoti irikóva, koane porexópoti únati nonéti, ehópo ne ko'ítukeati, koati únati koéku opékuke pe'u vo'u Itukó'oviti. ⁸ Itea enepone poké'e póhutine tópe poréxo yoko po'í úhiti ka'áveti ákoti aunáti, koati ákoti kuxokónoti ukeáti, epó'oxo ákone ahikapu váhere kixókonoku. Koáne ya hunókokuke, oro'ókokonotimo.

Konókoti kóxuna'ixevovo ikéneke Kristu ne kutipoâtihiko.

⁹ Kene itíneoe ákoti omótova ongóvo, upánini kó'iyeeane yunzó'inopimeku, koati ngutipóâti ákoyeamo yákoenenoe yite koane ngutipóamaka unátiyeamo kixeku héki Kristu kuteáti kixoku itúkeovo ne xâne koeti koítovone Kristu. ¹⁰ Koati ponóvoti ne Itukó'oviti. Ákomo kallíhuina inótogyeva okóvo ne kixeku ke'ítukeinao, koánemaka ne ákoyea omótova yokóvo, iyúseoti ya kixeku hívó'oxi po'ínuhiko kasása'iuo Itukó'oviti. Yoko anéyeiko hívó'oxinoe. ¹¹ Koati ngaha'aínopitinoe kéyeyikoneye kóxuna'ixivo ikéneke Itukó'oviti, péhutinoe, tukú koeti hunókokuke, motovâti itéponixo kíxoixone xoko Itukó'oviti, enepone yéxone kousokevovome. ¹² Ngaha'aínopitinoemaka ákoyea yáhuíleke. Hékamaka kixoku itúkeovo ne xâne koati kuvóvoti Itukó'oviti, enepohikone ákoti kamuyá'ika isóneu ikéneke Vúnae, kutí'inoe itopónoati ne yuhó'inovi, enepone koati yuhóti ákoti aukápapu ikéne.

Koati kaná'uti itúkeamo Itukó'oviti ne yúho

¹³ Yaneko mekúke enepo itukínoa Itukó'oviti koati yuhóti ne Ábraum, koati iháne veínoa Itukó'oviti ikána'uxeaxo neko yúho, vo'oku ákoyea po'í ihâe payásoti yane íha. ¹⁴ Hara kíxoa: "Indukínopítimo únati epó'oxo mborexoátimo yupíheovo ukóponea ne yamósenoponome" kíxoane. ¹⁵ Yane xu'ikénene, enoné'e kúxoixea Ábraum neko kíxínoake Itukó'oviti ákoti imaxovó íxá, kousokinoa Itukó'oviti neko yuhó'inoe. ¹⁶ Xapákuke xâne yara kúveu mêm, íha koâti payásoti veínoa enepo kahâ'a éxokea kaná'uxeaxo ne yúho. Yane koati konokoâti itúkea neko yúho, epó'oxo ákone íxomo yumapákaka koeku kó'iyeeane. ¹⁷ Koánemaka ne Itukó'oviti,

koati ihákene veínoa éxokea kaná'uyeaxo ne yúho, kaha'âti kóxnakea xapa namukópatihikomo kixone neko yúho, itúkeovo koati kaná'uti kixovókuti ákoti omotóva ípokeovo. ¹⁸ Yoko anêko pi'âti koekúti ákoti ipakápu, enepone yuho Itukó'oviti, koati yuhôti ákoti aukápapu ikéne, koánemaka ne íha, veínoake Itukó'oviti ikána'uxeaxo. Áinovo éxokovike Itukó'oviti ákoyea semékekexa. Koati énomone porexó'ovi kutípeaxo úti kousokeovomo ne kixínovike Itukó'oviti, kutí'inoke vitopónoatimo ne kúxone úti xokóyoke, uti kohó'iti xokóyoke. ¹⁹ Yoko enepone kúxoixone úti, véxone kousokeovomo, koati kótiu'ikovepe úti ikéneke Itukó'oviti. Ákomo ípakapu. Títu-títu kóye, vo'oku hanekóxopo sasá'itike óvoku Itukó'oviti vanúkeke, enepone kixó'ekinovike ne Kúveu Koati Yupihóvoti Sasá'iko akéneke ne kopópoti váhere ya hána'iti imokóvokuti. ²⁰ Yoko koati énomone yonópo ne Jesus, inuxópinovitine xoko Itukó'oviti, kousókopinovitinemaka vóvokuya, vo'oku itúkeovo sasedótina úti, koati payásoti ya uhá koeti po'ínuhiko sasedóti. Yoko ákomo hunókoku itúkeova, kuteátimaka koéku neko Meukizedéki mekúke.

7

Koati kixó'ekinoviti Kristu neko Meukizedéki

¹ Eneponeko hóyeno mekúke koéhati Meukizedéki, natina pitívoko koéhati Sálem. Koatímaka sasedóti nê'e, epemínoti xanéhiko xoko Itukó'oviti, enepone Vúnae koati payásoti ya uhá koéti. Enepo ukopêa xapa isukókoti ne Ábraum yaneko koepékexopono náti'hiko, okótumonexopa Meukizedéki. Ina epemíno Ábraum unako koéku xoko Itukó'oviti. ² Énomonemaka poréxoa Ábraum ndízimuna, póhuti yane uhá koeti yehí koeti ého xapa isukókoti. Yoko ápe kixó'ekone íha ne Meukizedéki. Inúxotike “náti koati ponóvoti kixoku itúkeovo” kixó'eko. Kene ne po'í íha, natina Sálem koéti, “náti omínoti xanéna unako koéku” kixó'ekomaka. ³ Ako exeáti há'a koane éno yoko oxúnoekene neko Meukizedéki. Ákomaka exeáti koeku túri koane hunókoku. Yane koati kuteátine Xe'exa Itukó'oviti, vo'oku ako hunókoku itúkeovo sasedóti.

⁴ Imáko itúkinovo koati hána'iti teyonéti neko Meukizedéki! Vo'oku enepone Ábraum, upánini itúkovo turi uhá koeti voxúnoekene, kóyeane poréxea ndízimuna xoko Meukizedéki úkeáti uhá koeti neko koati únatinoe koekúti ého xapa isukókoti. ⁵ Yoko enepohikone hóyeno, noivókoeti itúkeovo sasedóti ya xapa amósenoxapa Lévi, pahúkoa Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse namúkea ndízimuna po'ínuhiko xáne, upánini itúkovo ainóvoti iyéno, póhutine úkeaku xoko Ábraum. ⁶ Kene eneponeko Meukizedéki, haina ukeáti xoko Lévi kuteáti po'ínuhiko sasedóti, itea kóyeane namúkea ndízimuna Ábraum yanekóyoke. Ínamaka epemíno Ábraum unako koeku xoko Itukó'oviti, upánini itúkovo hána'iti teyonéti ne Ábraum, koane énomonemaka itúkinoa Itukó'oviti koati yuhôti ákoti aukápapu ikéne. ⁷ Yoko koati iyúseoti koéku ne xáne epemínoti po'ínu unako koeku xoko Itukó'oviti, itúkeovo payasóne yane xáne épeminoke. ⁸ Enepo'hikone sasedóti yara koeku kó'oyene namukoáti ne ndízimu, áinovo xáne konókoti vékea pevótike. Kene Meukizedéki, enepo koyuhó'iyea emo'u Itukó'oviti koéku, haina ivókeovo koyúho, itea koati koyúhote kixoku ápeyena ne Meukizedéki. ⁹ Mani motováti koyúhoyeovo itúkeovo Lévi, enepone namúkoti ndízimuna iyénoxapa, itukóvomaka poréxoti ndízimuna yaneko porexóá Ábraum ne ndízimuna xoko Meukizedéki, vo'oku kutí kôe Lévi porexoámaka ya xoko Ábraum, óxu. ¹⁰ Yoko ávo neko Lévi yaneko okotúmonexo Ábraum ne Meukizedéki, itea kóyeane kutí kó'iyea apétine yanekóyo vo'oku xoko Ábraum úkeaku neko Lévi.

Pó'iti koéku itúkeovo sasedóti ne Kristu yane po'ínuhiko sasedóti

¹¹ Yaneko mekúke porexóá Itukó'oviti ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, pahuko turíxeovo ápeyena sasedóti kousókoati neko koekúti yutoxóvoti yane Ponóvoti Kixovókuti. Koyúhoamaka Itukó'oviti kónokea itúkeovo xapa amósenopono Lévi úkea ne sasedóti'hiko, turíxeóvoti xoko Ábraum, úkeaku ne uhá koeti sasedóti. Itea enepone sasedóti'hiko, amósenopono Lévi, eneponi omotóva ponópea xáne nonékeke Itukó'oviti, ákoni apásika ápeyena inámati sasedóti kuteáti Meukizedéki, ákoti itukapu amósenopono Ábraum. ¹² Yoko koeku esá'ikeovone kixoku ápeyena sasedóti, kónokomaka esá'ikeovo ne ponóvoti kixovókuti koyuhó'iyea koéku. ¹³ Vo'oku enepone Vúnae Jesus, kixínokonoke ra koekúti'hiko, haina ukeáti xoko iháxakoku Lévi. Pó'iti itukoáti ámoripono. Yoko yane iháxakoku úkeaku, ako ápahuina sasedóti yuhó'ixoati ne áta, oró'okovoku hó'openo ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti. ¹⁴ Vo'oku koati iyúseoti itúkeovo xoko iháxakoku Njúda úkea ne Vúnae Jesus. Kene ako okóyuhoa Muíse yútoeke ápeyeano sasedóti ukeáti xoko iháxakoku Njúda.

¹⁵ Kó'oyene, inamá'axone iyuséno koéku, vo'oku ápeyane inámati sasedóti kuteáti koéku Meukizedéki. ¹⁶ Yoko enepone itúkeovo sasedóti, haina yutoéti kuteáti koeku yútoe Muíse

imótokenaxoa itúkeovo sasedóti, itea enepone itúkeovo ákoti hunókoku ápeyea, énomone imótokenaxoa itúkeova. ¹⁷ Énomonemaka kuteáti kó'iyeya ya emó'uke Itukó'oviti xoko kó'iyeku: "Itínemo itukóvo sasedóti ákotinemo hunókoku, kuteáti koéku ne Meukizedéki" kôe. *Sáramu 110.4*

¹⁸ Uké'exopa Itukó'oviti neko kúxoti kixovókuti ákotine xunáko, ákotinemaka koati itópoinoke xâne. ¹⁹ (Vo'oku enepone kúxoti kixovókuti yútoe Muíse, ako ápahuina koekúti itone ponópea.) Itea anéye kixovókuti unatíne kó'oyene, enepora hána'iti kúxoixone úti xoko Itukó'oviti, véxone kousokeovomo, porexó'oviti vahi'okeava.

Poéhan Kristu itukóvo sasedóti, poéhanemaka itukóvo únati

²⁰ Yoko enepone itúkeovo sasedóti ne Jesus, ihákene ímoa Itukó'oviti éxokea kaná'uyexao ne yúho kó'iyeanemoye. Kene ne po'ínuhiko sasedóti, ako íxinaneye Itukó'oviti ne yúho iná itukóvonehiko sasedóti. ²¹ Itea pó'iti koéku ne Jesus, vo'oku koati ihákene ímoa Itukó'oviti koyúhoyea itúkeovo sasedóti ne Jesus. Hara koe yútoe ne koyuhó'iyeti koéku:

"Ihákene ímoa Vúnae éxokea kaná'uyexao ne yúho. Ákomo ípaka isóne. Hara kôe: 'Tíne sasedóti ákotinemo hunókoku.'" kôe. *Sáramu 110.4*

²² Vo'oku kixínokononeye ne Jesus, iyúseo itúkeovo vo'oku Jesus kousokinokono úti inámati kixovókuti itukeinovike Itukó'oviti ya xokóyoke. Yoko unatíneoxo nè'e yane kúxoti kixovókuti itukeinokono xâne mekúke.

²³ Enepo kutí'inoke koati opoíkovi ne sasedóti mekúke, koati vo'oku ápeyea hunókoku itúkeovo sasedóti enepo ivokóvo. ²⁴ Kene Jesus, vo'oku ákoyea uké'eyeaku, ákomo hunókoku itúkeovo sasedóti. ²⁵ Énomonemaka kutí'ino motováti koíteovo póhutihiko xâne ahí'ókovi Itukó'oviti, koane íseopea vanúkeke ákotihiko pahúnevo, ainóvotimaka koati sasá'iti. Yoko vo'oku ákoyeanemo hunókoku ápeyea ne Jesus, ákomo hunókoku ne épeminohiko koítovone xoko Itukó'oviti.

²⁶ Koati motokeáti itúkeovo sasedótina úti payásoti ya uhá koéti ne Jesus, vo'oku itúkeovo koati sasá'iti, ákotimaka óvaku váhere isóne, koane ákotimaka pahúkeovoku. Ya sasá'ikoke, ákomaka malíke'eka kixoku itúkeovo xâne pahukóvoti. Koane énomonemaka kapáyasoko Itukó'oviti oukeke uhá koeti vanúkeke. ²⁷ Ákomaka okónokoa Jesus ómea hó'openo ikó'iparaxoke Itukó'oviti uhá koeti káxe, kuteáti kixoaku po'ínuhiko koati payásoti sasedóti. Enepone po'ínuhiko sasedóti, koati porexópohiko ésa'i pahúnevo inúxotike, ina porexópomaka ésa'i pahúnevo xanéhiko. Kene Jesus, yaneko ivokóvo kuruhúke, itukópovone ikó'iparaxoke Itukó'oviti vo'oku pahunévoti, poéha itúkoa ne itukéti, ákone káyuixa. ²⁸ Yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, enepone xâne noivókoeti itúkeovo koati payásoti sasedóti, ainóvone kuteáti po'ínuhiko xâne apétimaka muyá'iko nonékuke Itukó'oviti. Itea ikéneke yutóxea Muíse ne Ponóvoti Kixovókuti, koyúhoa Itukó'oviti itúkeovo koati payásoti sasedóti ne Xe'éxa. Yoko ihákene koyúhoa Itukó'oviti, exókoati kaná'uko ne yúho koyuhôa kó'iyeaneye neko Xe'éxa, enepone ákotinemo hunókoku ápeyea sasá'iko ákoti pahúkeovoku.

8

Jesus itukóvo epemó'ixinoviti Itukó'oviti

¹ Enepone koati ánja ngóuhapu'ikea yara uhá koeti yúndoenopinoe, énomone ne ápeyea sasedótina úti koati payásoti ya uhá koeti po'ínuhiko sasedóti. Yoko eneponeh'é, koati ivatákopotine éxopeke ivátakoku Itukó'oviti natíxea, xoko ivátakoku koati payásoti ihayú'uti. ² Harakóxopone vanúkeke epemó'ixinoviti Itukó'oviti kúveuke koati kaná'uti tabenáku, ituke Itukó'oviti, haínati ituke vo'u xâne.

³ Yoko uhá koeti koati payásotihiko sasedóti, ixíko'okokono omino Itukó'oviti ikó'iparaxoake xanéhiko yoko hó'openo koépeu, ikó'iparaxoke Itukó'oviti, ésa'i itúyopea pahunévoti. Énomonemaka kónokino ápeyea íparaxoke Itukó'oviti ne koati payásoti sasedótina úti, enepone Xe'éxa Itukó'oviti. ⁴ Itukápuni yáye yara poké'e óvo nè'e, ákoni itúkapu sasedóti, vo'oku anékohiko sasedóti exeáti koéku ne ómone xâne, ikó'iparaxoke Itukó'oviti, kuteáti páhoenoa Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ⁵ Enepone itukéti, ituke ne sasedóti mekúke Itukó'oviti, kutí koe yúkurea neko koati kaná'uti kixovókuti ovoti vanúkeke, okovóxinoveatimaka neko koati kaná'uti kixovókutiya. Énomone kixínoa Itukó'oviti ne Muíse pahukôa itúkea neko péti: "Neixa ne itike. Itíka uhá koéti kuteáti neko énjokopike oukeke ne hána'iti mopóti" kíxoa. ⁶ Itea enepone itukéti, póneake Itukó'oviti ne Jesus itúkea, yupihóvoneoxo unátiyeya yane itukexeokonoke ne po'ínuhiko sasedóti. Kúteanemaka koéku ra inámati kixovókuti itukeinoví Itukó'oviti ya xoko Jesus, yupihóvoneoxomaka unátiyeya yane kúxoti kixovókuti itukeinokono xâne mekúke, vo'oku enepone koati yuhóti, yuhó'inoví Itukó'oviti vo'oku ituke Jesus, yupihóvoneoxomaka unátiyeya yane koati yuhóti, yuhó'inoa Itukó'oviti neko xâne mekúke.

⁷ Yoko eneponi hákoti konokínovoti yane inúxoti kixovókuti ítukeinokono xâne mekúke, ákoni apásika inámati koekúti kó'oyene ahe'ókopati. ⁸ Itea iníxoa Itukó'oviti ápeyea óvakuya vo'óku hara koe yúho emó'uke saya'íkoahiko neko xâne:

“Simóvotimo káxehiko ápeyeakumo inámati kixovókuti índukeinoa ne íhaehiko Izarâe yoko íhaehiko Njúda. ⁹ Ákomo akútea ngíxoaku ne oxúnoekene yaneko kutí ngíxoáhiko kalivóno namukeòkonoti vó'u, enepo veyombâ ya poké'exa Ejítu, vo'oku ikénepoke, ákone yúixapu hókea neko yunzó'inoa. Énomonemaka ákoino ivávanga neko xâne” kôe ne Itukó'oviti. ¹⁰ Ina koe'íkomaka Itukó'oviti: “Harâ'a ra inámati kixovókuti índukeinoamo ne íhae Izarâe yaneko káxehiko: Imbíheatimo isónuekehiko ne ponóvoti kixovókuti mbáhoenoa ítúkea, koane kutí ngíxoátimo yundoxeáti omíxoneke. Undínemo ítukóvo Itukó'oviti Únae. Indukoátihi komakamo koati njanéna. ¹¹ Ákonemo ápahuina xapákuke kixoti múxone xêrerekute óvoku koane koati po'ínu: 'Konókoti yéxi Vúnae' kixoáti. Ákonemo okónokoa íhikaxea koeku emó'um, vo'oku heú koetíhikomo éxeonu ukeátine ákoti apayáso, tukú koéti ne koati payásoti. ¹² Ngoseánapatinehikomo, ákonemakamo imbíhapana vo'oku váherehiko ítuke, koane ákonemo puyákanapa ongóvo neko pahúnevhohiko” kôe ne Itukó'oviti.

Njerémíya 31.31-34

¹³ Koeku koyúhoyea Itukó'oviti ápeyea inámati kixovókuti ítukeino xanéhiko, iyúseo yékotixeane neko inúxoti kixovókuti ítuke. Yoko koeku yékotixeane koane ipúpa'ixeane, koati kahá'atine uké'epae.

9

Ako xunáko ne yútoe Muíse kasása'íkoepe xâne hokoáti

¹ Eneponeko inúxoti kixovókuti ítukeino xâne ne Itukó'oviti mekúke, ápe sasá'iti yutoéti, nókonehiko hókea, koane ápemaka koati sasá'iti ovokúti yáye yara poké'e ho'úxinovaku xâne ne ítuke Itukó'oviti. ² Enepone péti iháxoneti tabenáku, pí'a íháxakoku kúveu. Enepone inúxoti íháxakoku, “Sasá'iti Kúveu” íhaxeokono. Ápe íhaku yúkuya, koane mésa, koane ápemaka paúm-ya, íparaxokonoke Itukó'oviti. ³ Ina apê koati kopópoti váhere ípíxoáti ne po'í kúveu, ákoti ítúkápa ípíxoáti ne inúxoti kúveu xoko páhapetea. Akéneke neko koati kopópoti váhere, ápe ne íháxoneti “Kúveu Koáti Yupihóvoti Sasá'iko”. ⁴ Enepoyane kúveu, ápe íháxoneti áta, ainóvoti óro parápu'i, oró'okovoku isensu, enepone éno úheti íhópune íparaxokonoke Itukó'oviti. Ina apémaka káxau, ainóvotimaka óro parápu'i, kixo'èkoti ápeyea yuho Itukó'oviti ítúkinoamo únati ne xanéna ítúkêa neko páhoenoa. Ya kúveuke ne káxau, ápe póte óro, unákovoku mána. Ina apémaka neko puló'ina Áraum, eneponeko kohiúpoti yanekóyo, yóko'o neko pí'áti pe'u mopóti, yutóxovoku ne Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. ⁵ Oúkeke éxe ne káxau, ápe okovo kerúbim, enepohikone kutí koeti ánju kixo'èkinoveati ne éno úhe'ene Itukó'oviti apétiya. Kene kévi ne kerúbim, rama'ú kíxea éxe ne káxau, óvoku épemokonoku Itukó'oviti kotúyoepa pahúnevo xâne. Itea haina oránane kó'oyene uha-uhá ngíxea ngoyúhoyea koéku ra koekútihiho.

⁶ Yoko ike kóusokinevo uhá koéti ra koekúti mekúke, ápe sasedótihiko urúkovati ne inúxoti kúveu uhá koeti káxe, kousókoponoti nókone ítúkea ya hó'eke. ⁷ Kene ne pí'ape kúveu, enepone íháxoneti “Kúveu Koáti Yupihóvoti Sasá'iko”, poéthane ne koati payásoti ya uhá koeti sasedóti urúkova. Yoko poéha úrukova ya xoénae. Kónokomaka ómea ítina hó'openo koépeu, ikó'íparaxoke Itukó'oviti, ésa'i ítúyoepa pahúnevo yoko pahúnevo ne po'ínuhiko xâne. ⁸ Kahá'ainovea Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti véxea yara koekúti ávovea imíhe'akina xâne ne kutí koeti Kúveu Koáti Yupihóvoti Sasá'iko vanúkeke ya koeku ápeyeako yara poké'e ne inúxoti péti, óvoku Itukó'oviti, enepone tabenáku. ⁹ Enepohikone koekúti mekúke, ikó'íparaxokonoke Itukó'oviti, koáne ne hó'openo oró'okinokonoke, ésa'i ítúyoepa pahúnevo xâne, ápe éxokovike yara káxehiko símokune úti kó'oyene. Énomone ákoyea xunáko nekóyohiko kasása'íkoepe isónuevo xâne íko'íparaxoti Itukó'oviti koekúti kuteáti. ¹⁰ Vo'oku ainovo kixovókuti íhae yáye yara kúveu mêm, koyúhohi koeku níkokónoti, yoko ekáti yoko kixoku koeku kípó'ikeovo koekúti ya hó'eke xáne enepo kasasá'ikovo. Koekútihiho kuteáti nê'e, ainovo nokonéti hókeekono tukú koeti kaxena ikó'inamakopeokono ra kixovókuti.

Poéthane ítuke Kristu ya kuruhúke motovâ kotúyoepa pahúnevo xâne

¹¹ Itea simóne ne Kristu, enepone koati payásoti ya uhá koeti sasedóti, enepone exoáti koéku ne únatinoe vípara xoko Itukó'oviti yara koeku kó'oyene. Kene ne tabenáku kixonéti, enepone ópoku Kristu éxea koeku ítuke Itukó'oviti kó'oyene, koati yupihóvotine unáko koane sasá'iko yane po'í péti, vo'oku haina ítuke vo'u xâne. Koane hainámaka kixovókuti íhae ra kúveu mêm. ¹² Yaneko seopóne ne Jesus nonékuke Itukó'oviti, koati uséxotine ítuke. Yoko seopáneya, hane koéneye kuteati koéku urúkova sasedóti nóvo neko Kúveu Koáti Yupihóvoti Sasá'iko. Ako ixomo kayúixapu ítúkea kuteáti koéku ne po'ínuhiko sasedóti. Hainámaka ítina váxikita yoko ítina xe'exa váka ikó'íparaxo Itukó'oviti, itea koati ítínane

ikó'iparaxoa yaneko koitóvovi ya pahúnevo úti, porexó'oviti apéyeati ákotinemo hunókoکو xoko Itukó'oviti. ¹³ Itukovo motováti sasá'ipea nóvo ne xáne nonékuke hó'e vo'oku itúkeovo óvo'ikone itina váxikita yoko itina túru ikó'iparaxo Itukó'oviti, koane vo'ókukemaka épouxa ne oró'oeti inámatiko váka kásapu'ikeake, ¹⁴ ínapoxo ne itina Kristu. Koati xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone ákoti uké'eyeaku, kurí'okopeovo Itukó'oviti ne Jesus, enepo porexópo ésa'i pahúnevo úti. Yoko ako ápahuina óvaku isáyunevo nê'e. Koati yupihóvoti xunáko ne itina Jesus kasása'ikopea visóneú koane koíteovovi ya kúxoti kixoku vitúkeovo, enepone mani iyonópoviti ipihópovovokutike, koane anékomaka xunáko poréxeovi hokópea úti ne koati kaná'uti Itukó'oviti.

¹⁵ Koati énomone itúkinovo xoko Kristu usó'iyea ne inámati kixovókuti ítukeino xáne ne Itukó'oviti, motováti ítóponea iháxiupohiko Itukó'oviti neko kixínoake Vúnae, enepone koati yuhóti apéyeamo unako koépoku xáne ákotinemo uké'eyeaku. Koati motováti kó'iyeaneye vo'oku ivókeovo Jesus kotuyópinoati pahúnevohiko. Yoko enepone pahunévotihiko, énomone kutí'inokone mani ipihópokonoti ne xáne koeku óvea opékuke xunáko neko inúxoti kixovókuti ítukeino Itukó'oviti ne xáne nóvo.

¹⁶ Noixó íxea yará'a. Enepo apé yutoéti koyúhóti iha xáne namukópatimo ítukevo ne xáne ivokóvoti, konókoti ivókeovo únae inúxotike motováti apéyea namukópeati ítukevo. ¹⁷ Poéhane ivokóvone ne únae, ina motová kousokeovo neko yutoéti koyúhóti iha xáne namukópatimo ne ítukevo. Itea ya koeku ávovea ivákapu únae, koati ákoti oxéne kousokeovo neko yutoéti.

¹⁸ Énomonemaka kónokino apéyea ivokóvoti koane ovokóvoti itina yane inúxoti kixovókuti ítukeino Itukó'oviti ne xanéna, motováti ikána'uxeokono. ¹⁹ Yoko ikénépoke, koyúhoinoa Muíse ne uhá koeti xanéhiko mekúke, páhoenoa Itukó'oviti hókea, enepone heú koeti yutoxóvoti ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe. Yane ina véyo itina xe'exa váka yoko itina váxikita, koépeu, anahíxovoti úne, ina kasahêa oukeke ne koyuhópeti yutoxovoku ne Ponóvoti Kixovókuti. Hane veína kásaheya evó'i su'úso homoxóvoti ya harará'iti. Yoko ika'ákovotimaka nê'e ya kiripuhike kali káva'ho nonéti iháxoneti isópo. Haina póhutine ne koyuhópeti kásahe, itea kásaheamaka xapákuke uhá koéti neko xanéhiko. ²⁰ Ina kôe ne Muíse: "Enepora íti, koati ikaná'uxoati ra kixovókuti ítukeinopi Itukó'oviti, enepone páhoenopinoe héki" koéne. ²¹ Kúteanemaka kixoaku Muíse kásaheya íti kúveuke ne péti, enepone tabenáku, óvoku Itukó'oviti, koane oukeke uhá koéti sasá'iti ko'ítukepeti kúveuke ne péti. ²² Kalíhanini heú kó'iyea koekúti sasá'ipea ya íti kuteáti koeku kó'iyea ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse. Poéhane ya óvokeovo íti motó'iyeva ítúyopea pahunévoti.

Kristu kotuyópo pahúnevo úti yaneko ivokínovovi

²³ Enepohikone koekúti kixó'ekinoveati ne koati kaná'uti kixovókuti ovotíya vanúke, konókoti ítúkeovo ya itina hó'openo, ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti, kasása'ikopeovo, itea enepone koati kaná'uti kixovókuti ovoti vanúkeke, opósiko koekúti koati únati yane itina hó'openo. ²⁴ Vo'oku haina péti kuteáti ítuke vo'u xáne úrukopovo ne Kristu, péti kuteáti ne tabenáku kixó'ekinoveati ne kaná'uti óvoku Itukó'oviti vanúkeke, itea koatíke vanúke úrukopovo ne Kristu epemínoviti Itukó'oviti. ²⁵ Ákomaka káyuixapu ne Kristu poréxopea ésa'i pahunévoti. Haina kuteáti ítúkovoke ne koati payásoti sasedóti témpuluke, enepone urúkovati neko óvoku Itukó'oviti heú koéti xoénae xoko Kúveu Koáti Yupihóvoti Sasá'iko, omoti itina hó'openo, ikó'iparaxoke Itukó'oviti. ²⁶ Eneponi akoéneye ne Kristu káyuixea ítuke, mani konokoáti enó'iyea koítovonevo kotíveti ukeátime iná apé ra kúveu mêm. Itea kó'oyene, simóne ne Kristu yara káxehiko tumúneke símeovo hunóko ra mêm, yoko poéha pího ne ítuke. Ákomo káyuixa, vo'oku koati uke'éxopinoveati xunáko ne pahunévoti yane ivókinovovi, enepo porexópinovi ésa'i pahúnevo úti. ²⁷ Kene úti, uti xáne, poéha vivókovovo, ínamo yuhaíkapakana úti vo'oku kixoku vitúkeovo. ²⁸ Énomonemaka koéneye ne Kristu. Poéha ivókovo motováti kotúyopinova pahúnevo ne ákoti yumaxápu xáne yara kúveu mêm. Ákomo káyuka ítuke. Yane kayukópovotimo ne Kristu, itea hainá'ikomo kayukópinovoti kotúyopinova pahunévoti, itea koati veyopónoatinemo ne xanéhiko noiméxopati koane omopátinehikomo xoko Itukó'oviti.

10

Yupihóvoneoxo unáko ne kixovókuti ítukeinovi Itukó'oviti xoko Kristu

¹ Enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse, haina ominó'oveati neko koati únatinemo koekúti kousexinovikene Itukó'oviti, vitópononemo káxehiko keno'ókoti, itea pohu okovóxinoveati neko koati kaná'uti koekúti. Yane ákoxo xunáko nekóyo kasása'ikopea xanéhiko omínoti Itukó'oviti ikó'iparaxoake, kuteáti páhoenoa yútoe Muíse ítúkea. Koáhati xoénae, xoénae kónokea káyuixeahiko ómea neko koekúti ikó'iparaxoke Itukó'oviti vo'oku pahúnevo. ² Eneponi hákoti konokóda káyuixeahiko, mani okotíne ómea, vo'oku mani sasa'ípotine ya pahúnevo ya pphuti pího, ákoti okonókoa káyuixea, koane ákoni ixomo

inixápapu itúkeovo pahukóvoti. ³ Itea vo'ókuke neko ikó'iparaxoke Itukó'oviti ómonehiko, ene kutí'ino puyákoponovatihiko okóvo ne pahúnevo uhá koeti xoénae. ⁴ Vo'oku koati ákoti xunáko ne itina túru yoko itina váxikita kotúyoepa pahunévoti.

⁵ Énomone ápeino yuho Kristu yaneko simôa ra kúveu mêum, enepone koèti:

"Iti Itukó'oviti, haina isoéti hó'openo, ésa'i itúyoepa pahunévoti kehá'a, koane po'ínuhiko omonéti iké'iparaxokonoke, itea peréxonu ápeyea múyom. ⁶ Ákomaka iká'elakexa yokóvo ne oró'oeti hó'openo ouke áta, koane po'ínuhiko omonéti iké'iparaxokonoke, ésa'i itúyoepa pahunévoti. ⁷ Yane ina ngôe: Iti Itukó'oviti, usó ngóye yokovóxenu. Koati nzimínoti indúkoponea yahá'inonu kuteáti koèku ne yutoéti koyúhoti ngoèku yemó'uke yane Ponóvotike Kixovókuti yútoe Muíse" koe yúho. *Sáramu 40.6-8*

⁸ Anêko ne inúxotinovo yúho, enepone koèti: "Haina isoéti hó'openo, ésa'i itúyoepa pahunévoti kehá'a, koane po'ínuhiko omonéti iké'iparaxokonoke kuteáti. Ákomaka yakáha'a yoró'okinokono hó'openo ouke áta koane po'ínuhiko omonéti iké'iparaxokonoke. Haina énomone ikó'élakexo yokóvo" koèti. (Yoko énomone kôe, upánini itúkovo ainóvoti koekúti yutoxóvoti ya Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse nê'e, enepone nókone xanéhiko ikó'iparaxea Itukó'oviti mekúke.) ⁹ Ina apé'ikomaka po'i yúho ikénépoke, enepone koèti: "Iti Itukó'oviti, usó ngóye yokovóxenu. Koati nzimínoti indúkoponea yahá'inonu" koémaka. Yara yúho, iyusé kóye uké'exopeane Itukó'oviti ne inúxoti kixovókuti itukeinoke xâne, kixoku kotúyoepa pahúnevohiko, motováti ápeyea inámati kixoku koèku. ¹⁰ Yane itúkoa Kristu ne ahá'inoa Itukó'oviti enepo namukópo ésa'i pahúnevo úti ya koxé'uke kasása'ikopeovine ya pahúnevo úti. Yoko koati úsotine ne ítuke, ako apásika káyuixea.

¹¹ Uhá koeti sasedóti xapa xâne, káxe, káxe itúkea ne sasá'iti itukéti nókone itúkea. Éno káyuixea ómea hó'openo koépeu, ikó'iparaxoke Itukó'oviti, upánini ákoyea xunáko nê'e kasása'ikopea pahunévoti. ¹² Kene Jesus, poéha ikó'iparaxo Itukó'oviti yaneko poréxeaku ésa'i kasása'ikopea pahúnevo úti. Yoko koati úsotine ne ítuke yanekóyo, ákone káyuixapu. Ina ivatákopo éxopeke Itukó'oviti xoko ivátakoku kapáyasokone Itukó'oviti, ¹³ kuxoáti símeovomo kaxena itúkeovokumo koati payásoti náti oukeke ya uhá koeti, ip'yukexeakumakamo ne uhá koeti okopáti nonékuke. ¹⁴ Vo'oku yane póhuti ikó'iparaxoke Itukó'oviti, enepo porexópa Jesus ne ésa'i itúyoepa pahúnevo úti, ponópa nonékuke Itukó'oviti ne uhá koeti xâne kasása'iupo, ákoti okonókoa káyuixea neko ítuke.

¹⁵ Yoko éxokoveamaka Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti kó'iyeaneye ne koekútilhiko vo'oku hara kôe:

¹⁶ "Hará'a ra inámati kixovókuti indukeinoamo ne xanéhiko yaneko káxehiko, kôe ne Vúnae Itukó'oviti. Imbíheatimo omíxoneke ne Ponóvoti Kixovókuti mbáhoenohiko itúkea, koane kutí ngixoátimo yundoxeáti isónéuke" kôe.

¹⁷ Ina koe'ikomaka ikénépoke:

"Koáne ne pahúnevohiko yoko váhere ítuke, ákonemo puyákoponeovaku ongóvo. Yoko ákomo hunókoku kó'iyeaneye inzóneunoa" kôe ne Itukó'oviti. *Njerémíya 31.33-34*

¹⁸ Yoko koeku kotúyoepokono ne pahúnevo xâne, ákone apásika po'i íparaxokonoke Itukó'oviti, ésa'i kotúyoepa pahunévoti.

Ko'ipara seópea xoko Itukó'oviti ne kutípoti Kristu

¹⁹ Itínoe mbo'ínu xoko Kristu, enepone koati sasá'iti óvoku Itukó'oviti vanúkeke, enepone kixó'ekinoveake ne Kúveu Koáti Yupihóvoti Sasá'iko mekúke, ákone píka úti ponó kó'iyea utíya vo'oku óvokinovovi itina Jesus ya kuruhúke, ²⁰ koane vo'ókumaka míhe'okinoveane Kristu ne inámati xêne porexó'oviti vitóponea ne apéyeati ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti. Kixínovikeneye Jesus yaneko kavaréreokono múyo kuruhúke, kuteáti koeku ivarereyee ne kopópoti ipovóti ipixoáti neko Kúveu Koáti Yupihóvoti Sasá'iko yane témpulu. ²¹ Koati apétine hána'iti sasedótina úti exeáti koèku ne óvoku Itukó'oviti, enepone koati payásoti ya uhá koeti po'ínuhiko sasedóti. ²² Vahí'akapuikopo Itukó'oviti ya sasá'ikoke visóneu, vexoáti kó'iyeaneye vo'oku kúveova úti, vexoáti itúkeovomaka sasa'ipotine visóneu ya uhá koeti váherevoko úti, ákoinoke vímaheixa visóneuke vitúkeovo pahukóvoti, vexoátimaka sasá'ipeane uhá koeti kixoku vitúkeovo vo'oku kasása'ikopeovi ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ²³ Hako kuri kixó'a úti ne kúxoixone úti xoko Itukó'oviti, véxone kousokeovomo, enepone apéti xoko úti vo'oku kutípea uti Kristu, enepone koyúhonemaka úti xapa xâne. Hákomaka keno'oko visóneuke kahá'ayeá úti ákoyea vakútípoa vo'oku enepo apé yuhó'novi Itukó'oviti, koati motováti kúveovokono kotúsokeamo neko yuhó'novi. ²⁴ Vokóhiyanakoko, epó'oxo kaúkapanakaka úti motováti ákoyea omotóvokoko vokóvo koane vitúkea únatinoo koekúti. ²⁵ Hákonoe kuri kixéa he'úxinovo ítuke Itukó'oviti. Ngixínopikeneye vo'oku koati kixóvoku po'ínuhiko xâne ákoyeane ha'úxinapa. Koane kékuna'ixakaka ikéneke Itukó'oviti, inapoxo kó'oyene koèku neíxi ákoyeane ahíkapu kaxena aúkopove Vúnae.

²⁶ Vo'oku itukovo vexoâteoxo ne koati kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, itea kóyeane vípihae tumúne ne váhere vítuke, yane ákone po'i ípíxa sasá'ipeane pahúnevo úti. ²⁷ Poéhane kúxea uti símeovo neko koati koímaiti káxe ípíhohonope Itukó'oviti, koáne ne êno kótuti yúku uke'éxotimo xanéhiko okópoti Itukó'oviti. ²⁸ Yoko koékuti xáne ákoti ituká ne páhoena Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse ítúkea yanekóyoke, ako okóseanakono. Koépekokono apé váhere ítuke koeku ápeya pí'áti, áko'o mopo'áti xáne koyuhoáti noíxe itúkea váhere. ²⁹ Ákoikopo ínixea kónokea yupíheovomo xunáko íkoitoponeokono kotíveti ípíhápanakana ne xáne kurikópoti hókea ne Xe'exa Itukó'oviti? Énomone ne xáne kutí kixoáti ne Xe'exa Itukó'oviti koekúti ákoti aunáti. Énomonemaka ne xáne kutí kixoáti koekúti ákoti itóponone ne itina Jesus ovokóvoti kuruhúke, enepone sasá'iti veínoake Itukó'oviti ikána'uxea ne inámati kixovókuti ítukeinovi. Xáne kuteáti, koati koemóke'eati ne ítukeinovi Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone ominó'oviti hána'iti seánakovi Itukó'oviti. ³⁰ Yoko koati vexoáti itukoáti ne yuhóti koéti: “Undíne ípíhóponoa ne xáne vaheréxoti ítuke. Undínemo itukópino aesa'i ne váhere ítuke” kôe. Ina koemáka: “Yuhóikopatimo Vúnae Itukó'oviti ne xanéna vo'oku kixoku itúkeovo koeku óvea yara kúveu mêmum” kôe. ³¹ Koati koímaiti, koímaiti koekúti ípíhóponeakemo xáne ne koati kaná'uti Itukó'oviti.

³² Puyákanapanaoe yokóvo ne káxehiko pihóti iná kouhápu'iko iséneue ne Kristu. Koati tiú'iti ne víkoku koane hána'iti keitoponivo kotíveti, itea ako kemúya'ika iséneue. ³³ Ápe xu'ínayeku váherexea kixékonoku nonékuke xanéhiko koane íkeitoponikono kotíveti. Ina apémaka yeópiku iséneuke kuteáti eóponehiko ne po'ínuhiko xáne kixokónotinemakaye váherexinokono kixókónoku. ³⁴ Késeananoemaka ne iká'aetihiko ya kixoku koitoponeovo kotíveti. Haina póhutine nê'e, itea itínoemaka xáne hu'uxókono ítukevo, epó'oxo koeku kixikononeye, kirí'okopa Itukó'oviti koane élókea yokóvo ikéneke Vúnae, yexoáti ápeya keúnaepinokono vanúkeke yupihóvoti unátiyea ákotinemakamo uké'eyeaku. ³⁵ Hákoikoponeo kurí kixéa kívivoa ne Vúnae, yanê'e, hána'itimo némoepo káxehiko keno'ókoti vo'ókuke. ³⁶ Koati konókoti ákoyea kemúya'ika iséneue. Yanê'e, enepo keusákanenoe ne uhá koeti ahá'inopi Itukó'oviti, nemukópatinoemo ne kixínovike itúkínoveamo, enepone koati yuhóti ákoti aukápapu ikéne. ³⁷ Vo'oku koati kuteáti koéku ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti:

“Ákonemo áxu'ikene, seópotinemo ne kuxopóneti. ³⁸ Enepone xáne ponóvoti nonénguke, enepone kuvónoti, itopónoatimo ne inámati apéyeati ákotine hunókoku njokóyoke. Itea enepo aukápapu ikéne, ákomo íninjae unáko.” kôe. *Habacuque 2.3-4*

³⁹ Haina uti kuteáti ne xáne aukópovoti ikéne, enepohikone yonópoti ípíhóponovokutike, itea uti koati kuvónoti Itukó'oviti koane vonópoti vanúkeke.

11

Koéku ne kaná'uti kúveovokono Itukó'oviti

¹ Enepone koati kaná'uti kúveovo uti Itukó'oviti hará'a: Véxeaxo kóusokinokonoamo úti ne kúxoixone úti xokóyoke, koane kutí kó'íyeya vínixoátine ne ávoti naixá úti. ² Enepohikone xáne kuvónoti Itukó'oviti mekúke, koati énomone ínixea Itukó'oviti unako koéku vo'oku kixoku kúveova.

³ Koati vo'oku kúveovo uti Itukó'oviti, ene véxinoa itúkeovo pohúneta ya koyuhó kixoáti Itukó'oviti, apé kó'inoke ra poké'e yoko vanúke. Enepora uhá koeti noíxone úti, áinovovo ukeáti ya koekúti ákoti vínixá.

Xanéhiko mekúke koati kuvónoti Itukó'oviti

⁴ Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne Ámbeu, kutí'inoke unatíneoxo ikó'iparaxoke Itukó'oviti yane ikó'iparaxoke Itukó'oviti ne Káim. Epó'oxo énomone iyúseino itúkeovo koati ponóvoti ne Ámbeu, vo'oku ínixoa Itukó'oviti unako neko ikó'iparaxoake. Yoko anéyeko kutí'íyeya yuhóikoviti ne Ámbeu vo'ókuke nê'e, upánini mekú'íyeyane ívókovo.

⁵ Koatímaka vo'oku kúveovo Itukó'oviti neko Enóki mekúke, herú kixópinoake Itukó'oviti ne múyo omópea ya vanúkeke ya ákotike ívakápu. Ukeátine yanekóyo, ákone noixópati vo'oku itúkeovo Itukó'oviti omopá. Yoko tumúneke omópea Itukó'oviti vanúkeke, heú koe exoáti itúkeovo íko'élókexoti okovo Itukó'oviti ne kixoku itúkeovo Enóki.

⁶ Yoko enepo hákoti kuvová'axo úti ne Itukó'oviti, ako oxéne víkó'elókexea okóvo. Vo'oku koékuti xáne ahí'ókovoti Itukó'oviti, konokoáti kutípea ápeyeaxo nê'e, koane yumópeamo Itukó'oviti ne uhá koeti xáne oposíkoati.

⁷ Koatímaka vo'oku kúveovo Itukó'oviti itúkinoake Nôe neko hána'iti vatéke mekúke, kutí'inoke itóvoti ne uhá koeti óvokuke. Koati itukoáti neko yuhó'inoe Itukó'oviti yaneko etó'okoane Vúnae koékumo ne koekúti keno'ókoti, ávoti noixoáti. Epó'oxo vo'ókumaka kúveovo Itukó'oviti, énomone kouhápu'ikinoa Nôe ne po'ínuhiko xáne ováti ra kúveu mêmum yanekóyo, motókeyea ípíhóponeokono, koane énomonemaka kutí'inoke ínixoáti Itukó'oviti

itúkeovo ponóvoti ne Nôe nonékuke, kuteâti koeku ínixeokono ne xâne koati kuvóvoti Itukó'oviti.

Teyonéti xâne mekúke, turi jûdeuhiko kuvóvoti Itukó'oviti

⁸ Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne Âbraum, ene koušokinoa Itukó'oviti neko yuhó'inoa yaneko ihaxíkoo, pahukoâti yónea xoko poké'e kixínoake poréxeamo. Yane pihóne ne Âbraum upánini ako éxa iyónoakumo Itukó'oviti. ⁹ Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne Âbraum, ene ítinoa ne kixóvoku íxómoyea yónokexo yaneko poké'e kixínoake Itukó'oviti poréxeamo. Kali péti itukéti ya kopópoti ipovóti itúko péno, enepone tenda kixonéti, koeku íxómoyea ípoixovo yaneko poké'e. Yoko kutí kôe poké'exa po'ínuhiko xâne óvo ákoti itukapu koati poké'exa. Kúteanemaka koêku neko Izáki yoko Njáko mekúke, po'ínumaka ko'ipáratí neko poké'e, kixínoake Itukó'oviti poréxeahikomo. ¹⁰ Kó'inokeneye, vo'oku koati kutipoâtihiho itóponeamo ne pitívoko, tiú'iti poéheve ákotinemo uké'eyeaku, koéxepoe Itukó'oviti, enepone itukoâtimaka isóneu kixókumo koêku neko pitívoko.

¹¹ Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne Sára mekúke, ene poréxinoa Itukó'oviti koxé'exayea, upánini yupíheovone hóvenoxea. Koáhati kutipoâti Sára motó'iyeva kúveovokono ne Itukó'oviti, enepone koyuhó'inoati koxé'exayeamo. ¹² Énomonemaka itúkinovo xoko póhuti hóyeno, xâne kutí koeti ivokóvotine vo'oku yékovívoko, úkea ne ákoti yumaxápu xâne, amósenopono. Yoko enepohikone ákoti yumaxápu amósenopono, hane koéneye kuteâti koeku ákoti yumáxapu êno hékere vanúkeke, kuteâtimaka ne êno kálíhunoe íyeu haríri ákoti itoâti kayúmakexea ya xe'o mar.

¹³ Uhá koetíhiko neko xâne, áinovo kuvóvoti Itukó'oviti tukú koeti ivokóvonehiko, ávoti naixâ kousokeovo uhá koêti neko yuhó'inoa Itukó'oviti itúkinoamo. Itea kutí koe koati noixoâtinéhiko ákotike malíka, koane elókeyea okóvo vo'oku éxea kousokeovomo, koane koyúhoyea itúkevohiko kutí koeti xâne yonóheoti ákoti óvoku yara kúveu mêum. ¹⁴ Yoko uhá koeti xâne koetíneye yúho, koati exókóvoti opósíkea yonópoku ya vanúke. ¹⁵ Eneponi puyakápanapu okóvo úkeakuhiko, eneponi akahá'a káyukopeova, maní motovâti káyukopeova. ¹⁶ Itea ya koékuni kó'iyeaneye, inamá'axo koxunákovohiko itóponea ne koati unátiyeaku poké'exa, enepone ovoti vanúkeke. Énomone úhepeinoa isóneu Itukó'oviti íhaxeokono Únae. Koáhati énomonemaka koušokopinoahiko pitívoko, yonópokumo vanúkeke.

¹⁷ Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti neko Âbraum yaneko híxopeaku Itukó'oviti, usó kóyeyinke Âbraum koépekea Izáki, enepone xe'éxa ákoti po'ínu, itúkoti ikó'iparaxoke Itukó'oviti mekúke. Yoko enepone xe'exa Âbraum, énomone ne kixínoake Itukó'oviti itúkevomo úkeaku ákoti yumaxápu amósenopono Âbraum. ¹⁸ Koati énomone kixo ne Itukó'oviti yanekóyoke, enepo kôe: "Izáki itukóvomo úkeaku yamósenopono" kôe. ¹⁹ Koati kutipoâti Âbraum ápeyea xunako Itukó'oviti káyukopinoa omíxone ne xe'éxa ukópea xapa ivokóvoti. Yoko kutí koéneoxo koati kayukópinovati Itukó'oviti omíxone neko xe'éxa yanekóyo híxopókono ne Âbraum.

²⁰ Koánemaka Izáki, koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti, énomone épemino unako koêkumo Njáko yoko Ezâu xoko Itukó'oviti, epémoti koekútíhiko kousokeovoikomo káxehiko keno'ókoti.

²¹ Koatímaka vo'oku kúveovo Itukó'oviti ápeinoke épemone Njáko xoko Itukó'oviti yaneko ye'éxovone ivókovo. Épeminoa unako koêku neko pi'âti amóri xoko Yúse, enepone xé'a, koane íháyu'íkea Itukó'oviti koeku namú'okeova ne puló'ina.

²² Eneponeko Yúse, yaneko ye'éxovone ivókovo, koati vo'ókumaka kúveovo Itukó'oviti koyúhoyea ípúhikopeahikomo Ejítu neko iyénoxapa, enepohikone izaraelíta. Koane ápe íxíko'okoake neko iyénoxapa vo'oku ôpe ivakápune, pahukoâtihiho omópinoa ipuhíkapeanehiko Ejítu.

Koeku Muíse

²³ Eneponeko Muíse, inâ ipuhíko, koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne há'a yoko êno hé'oninoakehiko neko xe'éxa ya kúveu mopo'âti kohé, vo'oku noixea itúkeovo exóketi ne xe'éxa, koane ako pika yuho náti koyúhoti kónokea koépekexeokono uhá koeti hóyeno kalívono yanekóyoke.

²⁴ Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti neko Muíse ákoinoke akáha'a íhaxeokono xé'a ihine Farâo, náti mekúke, yaneko paya'íne Muíse. ²⁵ Unatí'inoane íkoitoponeokono kotíveti xapákuke xanena Itukó'oviti, yane ikó'elokexopea okóvo ya kixovókuti ákoti oríko uké'eyeaku yara kúveu mêum, kixovókuti ákotimaka aunatí nonékuke Itukó'oviti. ²⁶ Koati inixoâti Muíse itúkeovo unatíneoxo púveokono vo'oku Kristu, yaneko ápeinoa uhá koeti únatinoo koekúti apêti ya Ejítu. Koáhati pono-ponó kixinoâti úke ne námoeppomo xoko Itukó'oviti. Énomone ixomo yónoheixo isóneu.

²⁷ Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne Muíse ípúhikopinoko Ejítu. Énomonemaka ákoino píka yaneko imaíkinova náti. Ákomaka kamúya'íka isóneu. Kutí kôe koati íníxoti Itukó'oviti upánini

ako inixoāti. ²⁸ Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne Muíse ikóyuixinoake neko inúxoti Páskoa. Énomonemaka pahúkinoa homóxeovo ya íti ne páhapetea óvoku ne xanéhiko, maka hákone kixókonoku ne xuvé'eti xe'exa izaraelíta vekóa ánju, páhoe Itukó'oviti koépekexea xuvé'eti xe'exáti.

²⁹ Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti neko evo izaraelíta tarú'uxinoahiko ne mar, enepone iháxoneti Hararáno'evoti. Kutí kíxoahiko vekoti movó'itike poké'e. Itea yaneko mani taru'úxoanehikomaka íhae Ejitu hopenó'ixohiko ne izaraelíta, heú koéhiko yúpuririkeovo.

Koeku izaraelítahiko ya poké'eva Kanám

³⁰ Koati vo'oku kúveovo Itukó'oviti ne izaraelítahiko itínoake íkorohikea neko éno tiú'iti ipixoāti xé'o neko pítivokona Njeríko, ikénepoke ayákukuyeahiko ya kúveu seti koeti káxe.

³¹ Enepone Rábe, mohíti sêno inúxotike, itea vo'oku kúveovo Itukó'oviti yanekóyoke, ene ákoino aká'anepoa ne po'ínuhiko xáne ipupá'ixoti íhae neko pítivóko, enepohikone ákoti ituká ne ahá'inoa Itukó'oviti. Kó'inokeneye, vo'oku hé'oneahiko Rábe óvokuke neko pí'áti hóyeno komomóponoti pítivokona.

³² Ná'íkopo ngíxoaye ngoyúhoyeako koeku po'ínuhiko xáne kuteáti? Mani ákoti omotóva ngaxéna ongoyúhoavo koéku neko evo Jidiaum, Mbaráki, Sánsaum, Njéfite, Ndávi, Samúe yoko porófetahiko koyúhóti emo'u Itukó'oviti xapa xáne mekúke. ³³ Vo'oku kúveovohiko Itukó'oviti, ápe itoti anáne, natina xáne íhae po'í poké'e, koane uhá koeti húndaruna. Kene po'ínuhiko, vo'oku kúveovo Itukó'oviti, koati hána'iti pónea kixoku itúkeovo. Kene po'ínuhiko, noíxoa kousokeovo neko kixínoake Itukó'oviti, enepone koati yuhóti, yuhó'inoa itúkeamo. Kene po'ínuhiko, vo'oku kúveovo Itukó'oviti, ako kíxoaku líyaum. Koati exexó kixeáti páho ne Itukó'oviti. ³⁴ Kene po'ínuhiko, kutí kíxoa ákoti xunáko otúko ne koati kótuti, kótuti yúku. Kene po'ínuhiko, íteova ne mani koépekeokono ya hána'iti pirítáu. Kene po'ínuhiko, upánini ako xunáko itea itúkópovone koati xúnati. Kene po'ínuhiko, koati koxuná'ixovoti xapa isukókoti itínoakemaka íkoho'ixea ne húndaruhiko íhae po'í poké'e. ³⁵ Ápemaka senóhiko koexépukopinokonoti iyéno ivokóvotine.

Kene po'ínuhiko kuvóvoti Itukó'oviti, koati yupihóvoti kixókonoku íkoitoponeokono kotíveti. Mani motováti íteova ne tiveko kixókonoku eneponi aukápapu ikéne, kurikópoti hókea Itukó'oviti, itea ako kaha'á íxa vo'oku unatí'inoane ítóponea ne apéyeyati ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti, yane íteova ne íkoitoponeokono kotíveti yara kúveu mêm koeku kónokea évokopea ovópoku xoko Itukó'oviti vo'ókuke. ³⁶ Kene po'ínuhiko, enómaka kixókonoku komóhiyeokono koane yehépoke'exeokono. Ápemaka po'ínuhiko kurikókonoti íka'ákovokutike íka'ákokonoti ya korénde. ³⁷ Kene po'ínuhiko, koépekokono hepokókonoti ya mopóti. Koane po'ínuhiko, honó'ekokono ya ehehékopeti koépekeokono. Ápemaka koépeuti ya hána'iti pirítáu. Ina apémaka kohó'itihiko, ko'ípóvoti mótoki su'úso yoko mótoki vaxíkita. Koati xáne ákotine apéinoati, íkoitoponokonomaka kotíveti, koane váherexinokono ítuke. ³⁸ Ápe pihohi koetíne ya mêm ákoti apéti, itúkoti óvoku xapa mopóti, áko'o xapa úhoroxeaku mopóti, áko'o itukovo ya uhoróku poké'eke. Aínóvotihiko xáne yupihóvoti itípanevo, ákoti omotókea óvoheíxea xapákuke po'ínuhiko xáne kúrivokoevo yara kúveu mêm, enepone vaheréxoti kixoku itúkeovo.

³⁹ Uhá koetíhiko nekóyo, aínovo koati ihayú'iuti vo'oku kúveovo Itukó'oviti, itea kóyeané ákoyea náxahiko ukékuke kousokeovo neko koati yuhóti yuho Itukó'oviti mekúke. ⁴⁰ Vo'oku ápe isóneunovi Itukó'oviti koati únatiya. Énomone ne kaha'iné kixópekoko úti vítóponeamo unako koépoku úti xokóyoke.

12

Exókovi Jesus kixoku tará'uxea úti tiú'iti koekúti

¹ Koeku enó'íyeya inúxotihiko kuvóvoti Itukó'oviti ya utíke, enepone kutí koeti yakuku-yakukú kíxo'óviti, exókoviti kónokea kutípea uti Itukó'oviti, yusikóneikopo kurikopea úti ne uhá koeti itopó'oviti, koáne ne pahunévoti ú'uso koyéti xoko úti, koeku kóxuna'ixeevo úti ikéneke Itukó'oviti, ákotimaka kamuyá'ika uti visóneu kuteáti kixoku itúkeovo ne ehakóvoti póhutine tumúne yuíxovo, kaha'ati símea xoko koati áha ítóponea. ² Vákoeneye, koeku ákoyea kuríkea vúke ne Jesus, enepone mihe'ókinoviti oxéne kúveova úti, enepone kousókopinoveatimakamo ne kuvínovake úti. Koati énomone koxuná'ixovo vékea ne éno kotíveti kixókonoku kuruhúke yanekóyoke, vo'oku éxea enó'íyeeamo elókeko okóvo ikénepoke, ákoinokemaka itúkoake neko éno hána'iti kóteyokeokono ya kuruhúke. Yoko kó'oyene, vatá kóyepone éxopeke ívátakoku Itukó'oviti natíxea, óvoku koati hána'iti ihayú'iuti.

Vo'oku sayá'ikeovi Vúinae iyúseyea vitúkeovo koati xe'éxapone

³ Itíkinapihi iséneu koéku ne Jesus, koáne ne kixoku itea ne éno hána'iti kotíveti kíxoaku váheréhiko xáne puváti, maka hákone kemuyá'iko iséneu, epó'oxo hákonemaka keyukópovo ikíni. ⁴ Vo'oku ya koeku kéxuna'ixivoxo yokópi ne váhere kixovókuti, kóyeané ávoyea yupíhapu

kixékono ku kuteáti kixókonoku Jesus ovokóvo itína kuruhúve. ⁵ Inótovanemea yokóvo ne yuhó'ino pinoe Itukó'oviti, ixíko'okopikeno enepo iháxopinoe xe'éxa. Énomone ne koéti:

“Nje'exá, ivévaka enepo saya'íkapi Yúnae Itukó'oviti. Hako kemuyá'iko iséneu enepo exákapi pehúnevo, kaha'aínopiti ponópeovo kixeku itíkivo. ⁶ Vo'oku sayá'ikoa Itukó'oviti ne xáne ákoti omotóva okóvo, epó'oxo ísimo tiú'iti koekúti xoko póhutihiko koati kaná'uti xe'éxapone apé váhere ítuke, kaha'aínopiti ponópea ítuke” kôe. *Provérbios 3.11-12*

⁷ Ixapíneye Itukó'oviti, hako imaikovó kê. Sikovó yáko enepo exákapi nékone ké'iyi, kuteáti koeku kíxoaku há'a ne kalívonona pahukóvo. Vo'oku koeku kíxeopinoye ne Itukó'oviti, koati exókopiti itíkivo koati kaná'uti xe'éxaxapa. Ápeikopomea kalivóno ákoti kíxoaku há'a enepo pahukóvo? ⁸ Enepo hákoti kixopíneye ne Itukó'oviti áva pehúktivoku, kuteáti kíxoaku ne uhá koeti pó'ínuhiko xe'éxaxapa, hainá'íkopo íti koati xe'éxa. Íti kuti koeti apehí koéti ákoti exeáti há'a. ⁹ Po'í koéku, enepo saya'íkovi ne ha'a úti yáye yara poké'e enepo pahukóvo úti, téyova úti. Ínapoxo ne Ha'a úti íhae vanúke, yupihóvoneoxo motókeyea téyeva úti enepo saya'íkavi. Yané'e, inamo vítapána ne apéyeati ákotinemo hunóko xokóyoke. ¹⁰ Enepohíkora ha'a úti yáye yara poké'e, ako á'eno xoénae ixómoyea ápe veínovike sayá'ikeovi enepo apé pahúnevo úti, exókoviti nókone kó'iyeva úti. Yoko enepone kixoku sayá'ikeovi, koati kuteáti inixone unátiyeva. Itea enepo apé tiú'iti koekúti évekoviku ne Itukó'oviti, koati exókoviti nókone kó'iyeva úti. Kixínovikeneyeva, koati kaha'aínoviti unátiyeva koeku úti motováti vitúkeovo sasá'iti kuteátimaka koeku itúkeovo sasá'iti ne Itukó'oviti. ¹¹ Enepone uhá koeti tiú'iti koekúti évekoviku, ako aúhepeínovi enepo vekóva úti. Omínovi ikáxuyeva vokóvo. Itea ikénepoke, koati únati póreu xoko xáne taru'úxoati ne évekokonoku. Hane póreu, úhepeko isónevu koane ponópeovo kixoku itúkeovo.

¹² Kéxuna'ixapuikopo, hákonoe kuti kê xáne ákoti xunáko, kuteáti xáne muyaké koeti vó'u yoko púyu. ¹³ Yapásikapa péni kixeku itíkivo, motováti keúnakino pó'ínuhiko xáne koati sasá'iti xéne vékoku, ákoti maturúpu'itiya, maka hákone itavókea kaná'uti xéne ne xáne kuti koeti otovýkoti xepákukeno, itea áxunaponehiko ikéneke Vúnae.

Konókoti kóhiyanayeva kixoku vitúkeovo

¹⁴ Yapási'ixa úhepeínokovo iséneu xapa uhá koeti xáne, motováti ákoyeva yakápakaka. Itíkapumaka sasá'iti. Vo'oku xáne ákoti akoéneye, ákomo yanapa xoko Itukó'oviti. ¹⁵ Yokóhiyanavone, maka hákone ahikúxeovati ne seánakoa Itukó'oviti. Hako yunakóva iséneuke ne íme'ixivo mará'inamo kaésayu'ixapi, kaésayu'ixamakamo ákoti yumaxápu pó'ínuhiko xáne, kuteáti koeku póeheve koati váhere úhiti opékuke poké'e ihonópiti koane yupihóvoti ukóponea. ¹⁶ Hákomaka itikóvo xáne ákoti sayá'íkapeke ne úhepene múyo vo'oku ixómoyea kaha'a sêno. Koane hákomaka itikóvo xáne ákoti teyá ne sasá'iti kixovókuti ítuke Itukó'oviti, kuteáti koeku Ezáu. Vo'oku enepone mani sasá'iti íparaxeekonoke ukeáti itúkeovo xuvé'eti xe'exa há'a, esa'í kíxoa níkokónoti. ¹⁷ Yoko yéxoava koeku ikénepoke. Opósikopaikoni ikó'íparaxea, itea ákone itúkinakana ne épene. Koati ákotine oxéne ípokea neko ítuke. Yoko upánini enó'iyeva írihikeovo ho'ouke, kóyevane ákoyeva íta neko áha.

Pó'iti koéku ne kixovókuti itukeinoake Itukó'oviti ne xáne mekúke koane kó'oyene

¹⁸ Enepora símekunenoe kó'oyene, ako akútea símoku xanena Itukó'oviti mekúke simohíko ya Sinái, xokóyoke neko hána'iti mopói. Yoko enepone Sinái, koati íhaene yáye yara kúvevu mêm, koekúti motováti sipókeekono, óvokumaka koati kótuti yúku, koane éno hahákuti, koane kuteáti koati ínati hahá'i kuríhoe yoko xúnati ihunóvoti. ¹⁹ Koati inú'ixokumaka torombéva yoko emo'útihiko omínoti xanéhiko kamoáti hána'iti píkea, kuti'inoke epémotihiko ókea neko koyúhiti. ²⁰ Koáhati ákoti hiko itá neko kámonehiko, enepone ixikó'okoati, koéti: “Muhíkovo itukapu hó'openo pihó xokóyoke ne hána'iti mopói, konókotimo hepókeekono ya mopói imókonemo ívakápu” koéti. ²¹ Eneponeko nóxone xanéhiko, koati koímaiti. Muhíkova neko Muíse, píkoa koane kó'iyeva: “Njonóno'okone, koati yupihóvati mbíkea” kôe.

²² Itea koati pó'iti símekunoe kó'oyene. Énomone ne hána'iti mopói iháxoneti Síyaum, enepone pítivokona ne koati kaná'uti Itukó'oviti. Énomonemaka neko pítivóko iháxoneti Njeruzálem ovoti vanúkeke, óvoku ákoti yumaxápu ánuhiko ákoti itoáti kayúmakexea. ²³ Enepone símekune kó'oyene, koati xoko ho'úxopovoku ne elóketihiko okóvo xe'éxaxapa Itukó'oviti, ko'ípáratihiko kounaepinoava Há'a, enepohíkone apétimaka íha yutoxóvotine vanúkeke. Enepone símekune kó'oyene, koatimaka xoko Itukó'oviti, enepone yúhoikopovokumo uhá koeti xáne, yoko xoko xanéhiko ponóvoti kixoku itúkeovo pihópotine vanúkeke, enepohíkone ákotine pahúnevo nonékuke Itukó'oviti. ²⁴ Enepone símekunenoe kó'oyene, koatimaka xoko Jesus, enepone kousókinoveati ne inámati kixovókuti ítukeinovike Itukó'oviti, kousókinoveati yaneko óvokeovoku itína, enepo kuti kixokóno itína koépeuti hó'openo kásahiu sasedóti mekúke. Yoko enepone óvokeovo itína Jesus, koati koyúhiti koekúti yupihóvoti unátiyeva yane itína Ámbeu ovokóvo mekúke.

²⁵ Neixapunoē, hako mokerexó keinōa ra koyúhōti kó'oyene. Vo'oku enepohikoneko xāne mekúke, ako iteapa ne ipihoponeokonoke yaneko imókerexovahiko ne ovoxe Itukó'oviti íhae yāye yara kúveu mēum koyuhó'inoati emo'u Itukó'oviti. Ná'ikopomo kíxoaye ákoyea vipihapanakana enepomo vimákerexeapa ne emó'u kó'oyene, koeku itúkeovo íhae vanúke koyuhó'inoavea? ²⁶ Enepone koyúhōti yanekóyoke, koyúyo poké'e enepo koyuhóne. Itea kó'oyene, hara koēti ne koati yuhōti, yuhó'inovi ákotimo aukáparu ikéne: “Poéhaikomo ngoyúyoa ne poké'e. Koane hainamo pōhutine ne poké'e ngoyúyo, itea ngoyuyoaítimakamo ne vanúke” kōe. ²⁷ Enepone yúho “poéhaikomo ngoyúyoa” koēti, kixó'èkoti uké'exeokonomo ne koekúti motovāti koyúyoyeokonono, enepone uhá koeti koekúti itúke vo'u Itukó'oviti yara kúveu mēum, maka itúkapune koekúti ákoti omotóva koyúyoyeokonono apé'iko ákotinemo hunóko.

²⁸ Koeku ákoyeamo aúke'e ne natíxoku Itukó'oviti vonópoku, víkara'ixapuikopo, koane viháyú'ika Itukó'oviti kuteāti motókeyea iháyú'ikeokonono, koane téya ūti, vexoāti itúkeovo ákoti omotóvo komóhiyeokonono. ²⁹ Vo'oku enepone Itukó'oviti, kuvóvone ūti, kutí koe koati kótuti, kótuti yúku uke'éxoti oró'oe.

13

Nókone kó'iyea ūti xapákuke po'ínu ūti

¹ Enepone ákoyea omótovokoko yokóvo vo'oku itíkivonoe kopo'ínukokoti ikéneke Kristu, konókotí ákoyea hunóko. ² Konókotimaka usó kéyeyi kataraki koēkūti xāne simópiti, vo'oku ápehiko katarákoti simoāti yanekóyo ákoti exā itúkeovo ánju íhae vanúke, enepone ovoxe Itukó'oviti, ne simōa. ³ Puyákapamaka yokóvo ne ovoti ika'ákovokutike, yeopāti kuteāti eóponehiko, kutí'iyea itúnoemaka kaha'ínea ika'ákovokutike. Kúteanemaka ne vahéréxoti itúkeinokono, ikétivexamaka iséneuke ne kixókonoku, yeopāti kuteāti eópone, kutí'iyea koati itúnoemaka kixókónoneye.

⁴ Konokoāti heú kó'iyea xāne éxea itúkeovo koati sasá'iti koekúti, motokeātimaka téyeokonono ne kóyenyoyeokonono xāne. Ako yusíka aúpu'ikeekoko ne komuxónokokoti, enepone hóyeno yoko yéno, vo'oku ipihóponoatimo Itukó'oviti ne aupú'ikoti múnxone kapíneti po'i xāne. Kúteanemaka kixókonoku ne ákoti múnxone ákoti saya'íkapeapa ne úhepune múnyo.

⁵ Hákonoe ixomo ipupákinoa iséneu kehá'ayi enó'iyea ne títetina. Koēkūti kali apeínopiti, aúhepene iséneunoa, vo'oku hara kōe ne Itukó'oviti:

“Ákomo kalíhuina ánjikuxeovopi. Ákomo kurí ngíxeopiku” kōe.

Deuteronomio 31.6

⁶ Yoko vo'oku véxea kaná'uyexo ne yúho, énomone kutí'ino motovāti kó'iyea ūti:

“Koati Itukó'oviti huvo'óxonu. Ákoikopomo mbíkone.

Ákoikopo oxéne koésayu'ixeonu xāne” koeti ūti.

Sāramu 118.6

Nókone kó'iyea ūti nonékuke Itukó'oviti

⁷ Puyákanapananoē yokóvo ne inuxínopitinoē, enepohikone koyuhó'inopeati ne emo'u Itukó'oviti. Itíkina iséneu itonehiko itúkea koeku óvea yara kúveu mēum, epó'oxo héka ne kixoku kúveovohiko Itukó'oviti. ⁸ Enepone Jesusu Kristu, ako íparapu. Kuteāti kixóvoku yanekóyoke, kúteakone kó'oyene koānemakamo káxehiko keno'ókoti. ⁹ Hákonoe itevóko héki Kristu vo'ókuke ne ákoti tōpi kó'iyevoku ihíkavoti ákoti itúkapa ne koati kaná'uti hó'e ūti. Itea hara unatí, kóxuna'ixea uti visóneu ya seánakovike Itukó'oviti, kene haináya ihíkavoti koyúhōti koeku nikokónoti, enepone motovāti níkeokonono, koāne ne ákoti omotóva níkeokonono. Vo'oku enepone'e, koati ákoti itópoinoke xāne yuixóvati.

¹⁰ Kuteāti ápeyēa áta mekúke, imókonoku ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti, motovāti itúyopea pahunévoti, ápemaka kuteāti ne áta hó'eke ūti kó'oyene. Énomone neko óvokeovo itína Jesusu. Yoko enepohikone yuhó'ixoatiko ne áta ya témpulu, koeku itúkeovo énomone yuixovoiko, ako yusíka itúkeovo ovāti ne áta hó'eke ūti úkea unako koēku ikéneke Itukó'oviti.

¹¹ Epó'oxo enepohikone itína koépeuti hó'openo ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti motovāti itúyopea pahunévoti nóvo, óma koati payásoti ya uhá koeti sasedóti kúveuke ne Kúveu Koāti Yupihóvoti Sasá'iko. Itea koxé'u neko hó'openo, oró'okono meúkeke yane ípuxovoku xanéhiko. ¹² Énomonemaka itúnokoku vóveaya ne pitivóko koitoponovo kotívēti ne Jesusu ya kuruhúke, motovāti kasása'ikopea xanéhiko ya pahúnevo ya koeku óvokeovo itína.

¹³ Yusikóneikopo vahí'okoponeovo Jesusu kutí'iyea vipuhíkeati ne pitivóko ípuxovoku viyéno, koane usó vákoyemaka koémoke'eyeokonono ūti kuteāti Vúnae Jesusu. ¹⁴ Vo'oku enepoyara kúveu mēum, ako pitivóko ákotimo hunókonoku vóveaya. Itea koati pitivóko vitópononeikomo káxehiko keno'ókoti kúxo ūti. ¹⁵ Yusikóneikopo itúkeovo vo'oku itúkeinovi Jesusu ákoyea vāka viháyú'ikea Itukó'oviti. Itúkapu énomone itúkóvo vikó'iparaxoke Itukó'oviti, enepone viháyú'ikea. Énomone ne eho paho ūti, uti koyúhōti nonékuke po'ínuhiko xāne itúkea Kristu Únae. ¹⁶ Hako inotóva yokóvo ne itíki únati yoko hivó'oxikoko, vo'oku énomone itúkóvo vikó'iparaxoke Itukó'oviti koati ikó'élókexēati okóvo.

¹⁷ Itika yuhó'inopi ne inuxínopitinoe ikéneke Vúnae. Hákonoe kepayásokinova, vo'oku koati kaha'aínopitinoe unako kēku ikéneke Vúnae. Yoko éxoahikomaka kónokea yumópeamo Itukó'oviti vo'oku kixoku itúkea ituke Itukó'oviti. Enepo yakutípoa ákoti kepayásakinapa, motovâtimo itúkeahiko ituke Itukó'oviti xepákuke ya elókekoke okóvo hainá'iyeamo ya ikáxu'iyeeke okóvo. Vo'oku itukáhiko ya ikáxuneeke okóvo, ákomo itópoinopikenoe.

¹⁸ Itíkinavi orásaum. Koati vexoâti sásasa kóyeyea visóneu ákoti vitukáheapu, ûndi yoko nza'ínehiko, kaha'âti ûti pónea kixoku vitúkeovo ya uhá koeti koekúti. ¹⁹ Koati ngaha'aínopitinoe hivó'oxinu ya orásaum, motovâti okó'ikoneyea aúngopovo xepákuke.

Epémoti Itukó'oviti ya orásaum

²⁰ Kó'oyene, émbeminopinoe Itukó'oviti, enepone úkeaku hána'iti úhepeko isoneûti, enepone koexépukopotimaka Vúnae Jesus ukópea xapa ivokóvoti. Yoko koati Payásoti Koyonó'oviti ikéneke Itukó'oviti ne Jesus, katarákoviti kuteâti kíxoaku koyónoti su'ûso ne óyonone. Énomone itúko, koeku óvokeovo itína kuruhúke, ésa'i ne inámati kixovókuti ákotinemo hunókoku, itukeinovi Itukó'oviti. ²¹ Koati embémoti Itukó'oviti kóusokinopinoe koèkuti konokóvoti motovâti itíki uhá koeti kó'iyevoku únati itukéti ahá'inopi. Émbemoamaka kóúsokeamo ya xikóyokenoe ne ínixonone unátiyea ya xoko Jesus Kristu, enepone motokeâti ákoyea hunókoku iháyu'ikeokono. Ákoeneyexo.

²² Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, koati embemópitinoe ákoyea ímexapa yíhoiki ra yúndoenopi yara koyuhópeti, vo'oku haina koati úmoteoxo. ²³ Éndo'okopinoo ipúhikopeane ika'ákovokutike ne Timóti, po'ínu ûti xoko Vúnae. Enepo aka'íkaneye seápa, njaneâtimo enepo mbíha noínjoponeopinoo. ²⁴ Yíhaikinana ne inuxínopiti ikéneke Vúnae, koánemaka ne uhá koeti po'ínuhiko kasása'iupo Itukó'oviti. Yúhoikopinooemaka ne íhae Ítalea, enepohikone po'ínu ûti xoko Jesus. ²⁵ Itúkapu hána'itike seánakopi Itukó'oviti yóvoheixo, uhá ketínoe.

Hunókokune.

YÚTOE TEÀKU

Enepone Teàku yutoxoàti ra koyuhópeti, koati po'ínu Vúnae Jesus xoko êno kuteàti koeku noíxone úti xoko Márku 6.3. Kene ya Átu 21.18 noíxoa úti itúkeovo Teàku inuxínoa ne itukéti imohókovokutike ya Njeruzálem. Hane pahúkino yútoe xapákuke xanena Itukó'oviti ákotine tópi óvohókoku ya po'íhiko poké'e itóhineheoku vo'oku íkoitoponeokonohiko kotíveti.

Éxokoa Teàku neko xanena Itukó'oviti ákoyea itópoinoke xâne koyúhoyea kúveovohiko Itukó'oviti enepomo hákoti iyuséo itúkeovo koati kuvovâti yane kixoku itúkeovo, vo'oku mani kuteàti koeku muyôti uké'etine omíxone ákotine ehévákapu. Enepone xâne íkaná'uxoati ne kúveovo Jesus, iyúseo xoko kixoku itúkeovo, vo'oku ako íríkaka ne pi'âti, enepone kúveovo Itukó'oviti ne xâne, koáne ne ápeyea únati itúke vo'oku kúveova.

¹ Yundóxinopínoe, undi Teàku, undi ovoxe Itukó'oviti yoko Vúnae Jesus Kristu. Mbahúkinopeanoe ra koyuhópeti, itínoe iyénonjapa júdeu itohíneheotine ya po'íkehiko poké'e.

Únati omínovike ne kotíveti koekúti vitoâne tarú'uxea úti

² Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, aélokenoe yokóvo enepo vikanôe ákoti tópi kó'iyevokoku kotíveti koekúti, ³ yexoàti ne pòreupo híxepókono kívívoxo Vúnae, vo'oku iteáne terú'uxi uhá koèti, itínemo itukóvo xâne ákoti kamuyá'ika isóneu, koane ákotimaka aukákapu ikéne ya hókea Vúnae. ⁴ Enepone ákoyea kemúya'ika iséneu, koane ákoyea yaúkapapu ikíni, síkeanemaka ápeyea pòreupo xikóyokenoe. Yane koati yúsotínemo ikéneke Vúnae. Itínoemakamo koati ponóvoti, ákoti konokínovopiti ikéneke Vúnae.

Kíxoaku úti vépemea ne Itukó'oviti isoneúti ukeàti ya xokóyoke

⁵ Enepo áva xâne xepákukenoé konókoti isoneúti, yusikóne épemea xoko Itukó'oviti, yoko porexoátimo vo'oku usó kóye Itukó'oviti poréxea koèkúti epemoàti ákoti akamá'aya, ákotimaka kateyákavi. ⁶ Itea enepone epemoàti, konokoàti kutípeaxo yumópeamo Itukó'oviti. Ako yusíka “Yumopónutiperameamo?” kó'iyea isóneu. Vo'oku enepone xâne koetíneye isóneu, kutí kôe úne ya mar íxómoti ovoxókovo ya koèkúti iyónoaku ihunóvoti. ⁷ Enepone xâne koetíneye isóneu, hako íkutíxa yumopátimo Vúnae enepo apé épemone xokóyoke. ⁸ Koáhati ákoti tiú'iko isóneu. Pi'á kôe yónoku ne isóneu, epó'oxo ako exa nókone kó'iyea ya uhá koeti vékoku.

Hú kôe ne vóvea yara kúveu mêm

⁹ Enepone po'ínu úti ikéneke Kristu ákoti apeínoati, hane itúka elókeinoke okóvo itúkeovo kapáyasokone Itukó'oviti. ¹⁰ Kene ne xâne ênoti apeínoati, aélokeno okóvo koeku kouhupu'íkinoa Itukó'oviti ákoyea payásoko nonékuke vo'oku apeínoati. Vo'oku kuteàti koeku hiu hí'e hú kó'iyea uké'eye, kúteanemaka koèku ne xâne ênoti apeínoati. ¹¹ Vo'oku paya'íne káxe, kotun'éexo, isónuheo ne hí'e. Yanè'e íríkóvotine híu, uké'etine úhe'ene. Kúteanemo koèku ne xâne ênoti apeínoati, koèkutimo káxe koeku yuúxeovo áha itúkea, uké'etinemo.

Úkeaku vaherévokoti

¹² Koati únatimo koèku ne xâne ákoti kamuyá'ika isóneu, itoàti tarú'uxea ne tiú'iti koekúti veínokonoke híxópeokono. Vo'oku itáne tarú'uxea uhá koèti, ko'ipáratimo kutí koeti koati uhé'ekoti kôroana, enepone inámapoti apéyeati ákoti hunókoku xoko Itukó'oviti. Yoko enepone xâne ákoti omotóvo okovo Itukó'oviti, énomonemo ikó'iparaxoa Itukó'oviti, kuteati yúho kíxeaneyea. ¹³ Koèkúti xâne apéti váhere isóneu kahá'ati itúkea ákoti aunáti, hako koyuhôa itúkeovo Itukó'oviti ipíhea isóneuke kahá'ati noíxea itúkeamo váhere áko'o ákoyea. Vo'oku ako íkorókoti Itukó'oviti váhereke, epó'oxo ako kalíhuina opósikea Itukó'oviti íkorokea xâne. ¹⁴ Haina Itukó'oviti kixoáneye, itea koati aháne ne póhutihiko xâne. Enepone xúnati kahá'ayeaxo, énomone mikúhó xâne koane énomonemaka íkorókoa. ¹⁵ Íhono isóneuke xâne inúxotike kahá'aya itúkea váhere, ehane kurí'uxovoxo kahá'aya itúkea, ehane itúkoa. Yoko pòreupo hunókokuke, énomone iyónopea ipihóponovokutike.

Úkeaku únati

¹⁶ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae ákoti omotóva ongóvo, hako yaupú'ikopovo. ¹⁷ Uhá koeti koati únati koekúti yupihóvoti unáko, ainovo ukeàti xoko Ha'a úti íhae vanúke, enepone pahukoàti ápeyea uhá koeti uhapú'iti, enepone ákotimaka ipakápu, muhíkinova kalihú koeti kuteàti ko'ókoriyeya noíxeokono ípokeovo yukureàti. ¹⁸ Koati Itukó'oviti kaha'á itúkeopeovi xe'éxapone, íko'ínamakopoviti ya emó'uke, enepone ainóvoti kaná'uti kixovókuti ovâti. Kixínovikeneye Itukó'oviti, kaha'áinoviti vitúkeovo kuteàti koèku ne koati inúxoti ha'í nonéti ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti mekúke. Énomone koéneye úti koeku vitúkeovo koati háxaeipinoa Itukó'oviti ya xapa uhá koeti po'ínuhiko koéxoeku.

Konokoàti vitúkea ne kámone úti ya emó'uke Itukó'oviti

¹⁹ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae ákoti omotóva ongóvo, hako inotóva yokóvo rà'a: Péhutinoe, itíkapu xâne ú'uso koyéti kámokenoyea. Hako itikóvo húketi koyúhoyea, áko'o húketi ímainevo. ²⁰ Vo'oku enepone ímainevoti, ako ponóvoti koekúti póreu. Ako malíke'eka mani ahá'inoi Itukó'oviti. ²¹ Hákoikopo itíko váhere úhepune miúyo. Kiríkapaikopomaka uhá koeti po'ínuhiko kó'iyeeovoku vaheérévokoti. Síkeane itúkeovo emo'u Itukó'oviti exó kékú, enepone íhónotine iséneuke, vo'oku ápe xunáko nê'e kasása'ikopeopi koane iyónopeopi xoko Itukó'oviti.

²² Itíkapiukopo xâne yuixóvoti itúkea ahá'inoi Itukó'oviti emó'uke. Hákonoe pohu kamokenó kixêa mará'inamo yaúpu'ikapapu pe'okoàti itíkivo hokoti Vúnae. ²³ Vo'oku enepohikone xâne pohu kamokenó kixóati ne emo'u Itukó'oviti ákoti ituká, hane koéneye xâne komomópovoti ya noixeóvoketike. ²⁴ Pohu komomó kixópovo, ahikú koépeane, yanê'e inótópovane okóvo koékú neko noíxoneya. ²⁵ Itea ako ákoeneye ne xâne yuixóvoti ne páhoenovi Itukó'oviti, enepone ponóvoti kixovókuti yupihóvoti unáko porexó'oviti víteova ne váhere kixovókuti. Enepone xâne íxómoti koxuná'ixovo itúkea, haina pohúneti kamokenó kixóati, itea koati íkaná'uxoati itúkea. Yoko xâne kuteáti, koati únatimo koeku nonékuke Itukó'oviti ya uhá koeti kixoku itúkeovo. ²⁶ Koékuti xâne po'okoàti itúkeovo hokoti Itukó'oviti, enepo hákoti exóa sayá'ikopea yúho, koati aupú'ikopovoti koane itukohí kixoa hókea ne hó'e. ²⁷ Enepone ínixone Itukó'oviti, Ha'a úti, itúkeovo koati kaná'uti koane sasá'iti kixoaku hókea úti hará'a: Koyóviyea uti kalivóno moyénoti yoko kixeóvovoti sêno ivokóvoti íma vekoti tiú'itike koekúti, koane huvó'oxea úti ya nókoneke, koánemaka kóhiyanayeova úti ne váhere kixovókuti maka hákone ikorókovi.

2

Ako yusika noívokoxea uti xâne

¹ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, ako yusika neívokoxi xâne koeku itíkivo hokoti Jesus Kristu, enepone hána'iti ihayú'uti Vúnae. ² Itukovo apéti hóyeno simóti ya imékovokuke apéti horóxona óro yoko uhé'ekoti ípovo, ina keno'óko po'í hóyeno ákoti apeínoati, ínati ívarerekexo ípovo, ³ enepo ivevákaxo ne únati ko'ípovoyea koane íxêa: “Unaém, ívétakapana yáye nonekútike koatíke únati ivatákokuti” íxêa, kene íxêa ne ákoti apeínoati: “Xe'ó yákoé yáko” itukapu “Vatahí yákoé yáko” íxêa, ⁴ hainá'ikopo neívokoxoti xâne? Hainá'ikopomaka pahukóvoti kixeku ínixi po'ínuhiko xâne vaheéréxinoatimaka iséneu? ⁵ Yakámokenonu, itínoe mbo'ínu xoko Vúnae ákoti omotóva ongóvo, hainá'ikopo koati xâne ákoti apeínoati yara kúveu mêmum noívokoxo Itukó'oviti itúkeovo yupihóvoti apeínoati xokóyoke vo'oku kúveova? Hainá'ikopomaka énomone yonopóhikomo natíxokuke? Koati énomonemo koéneye kuteátimaka koékú yuhóke Itukó'oviti, enepone koati yuhóti ákoti aukápu ikéne koyúhóti yonópokumo ne xâne ákoti omotóvo okovo Itukó'oviti. ⁶ Inípono iséneu, itínoe ákoti itúkoake ne xâne ákoti apeínoati. Hainá'ikopomaka ne íríku ikotívexo kékú? Koati énomonehiko iyonópinoe nonékuke yuhoíkovokuti vaheéréxinopiti ítuke! ⁷ Koane énomonemaka vaheéréxinoa emó'u ne sasá'iti íha Kristu kitíppone!

⁸ Itea koati únatimo ne ítike enepo itiká ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea, uti xâne natíxoku, kuteáti ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti: “Hako motová yokóvo ne po'ínuhiko xâne. Kuteáti ákoyea kemáxatikapapu, íxeanemakaye ne po'ínuhiko xâne” koéti. ⁹ Itea enepo neivákaxa xâne, koati pehukóvotimo. Hanemo kouhápu'iko pehúnevo neko páhoenovi Itukó'oviti emó'uke. ¹⁰ Enepo áva xâne koyuhoáti itúkea uhá koéti ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea emó'uke, itea áva kali póhuti koekúti ákoti ituká, kóyeane ákoyea itúka uhá koéti ne páhoenovi Itukó'oviti vitúkea. ¹¹ Vo'oku enepone yutoéti koéti: “Hako yaupú'iko míxone kepíneti míxone po'í xâne” koéti, énomonemaka ne kixó'oviti: “Hako kepéko” kixó'ovi. Enepo hákoti kepíne míxone po'ínu xâne, itea itukapu kepékoti, kóyeane ákoyea itúka ne sasá'iti páhoenovi Itukó'oviti vitúkea. ¹² Yane yúho koane kixeku itíkivo, itíkapunoe seánati, vo'oku koati íhíkavoti kasasá'ikopoti pahúnevo úti, koitóvovoti ya mani vipíhóponeokono, veínoamo Itukó'oviti yuhoíkopeovi vo'oku kixoku vitúkeovo. ¹³ Vo'oku enepone xâne ákoti okoseána po'ínu, ákomakamo okóseanakono yuhaíkapakana. Itea yuhaíkapakana ne seánati, ákomo píka. Koáhati únati ítuke.

Konókoti unátiyeamaka ne vítuke koeku kúveovo uti Vúnae

¹⁴ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, kuti itópoino xâne koyúhoyea kúveovo Itukó'oviti enepo hákotimaka únati ítuke? Xâne koetíneye kúveova, yonópotiperameamo xoko Itukó'oviti? ¹⁵ Enepo áva po'ínu úti xoko Vúnae konokínovati ípovo áko'o nika itukovo káxe, ¹⁶ ina áva ya xepákuke kixóati: “Aúhepepo iséneu. Huvá'axapi Itukó'oviti ya níke yoko ípevo” kixóati, itea ákoti apáhuina póneake ya nókone, kutí'ikopo itópono kixeaneye? ¹⁷ Kúteanemaka koékú ne koyúhóti kúveovo Itukó'oviti ákotimaka únati kixoku itúkeovo. Kuveóvoti kuteáti, hane koéneye muyóti uké'etine omíxone ákotine ehévákapu.

¹⁸ Ínani áva koèti: “Hane apê xikóyoke kívivo Itukó'oviti, kene únati ngxokoku indúkeovo apê njokóyoke” koèti. Itea hata ngòe: Namo kíxoaye éxokeonu kaná'uyexao kúveovo Itukó'oviti ne xâne ákoti únatinoe ítuke? Kene ûndi, énjokovo ngúveovoxo Itukó'oviti vo'oku únati índuke. ¹⁹ Kitípoakopo ápeyea póhuti koati kaná'uti Itukó'oviti? Mbiú kòe kitípi, itea neíxipa, vo'oku muhíkova ne ovóxehiko Satánae, kutípoamaka nê'e koane yupíheovo honóno'okea vo'oku koati pikoti Itukó'oviti. ²⁰ Iti ákoti isóneu, enjókopeatine ákoyea itópone kúveovo uti Itukó'oviti ákotimaka únati kixoku vitúkeovo. ²¹ Noixó íxea ne Âbraum. Hainá'ikopo vo'oku ítuke ínixinoake Itukó'oviti ítúkeovo ponóvoti nonékuke? Énomone yaneko ítúkeaku yuhó'inoa Itukó'oviti enepo usó koyê koépekea Izáki, enepone xe'éxa, itukoâti ikó'iparaxoke Itukó'oviti ya átake. ²² Yokómomapihi koèku neko Âbraum ákoyea iríkaka neko kúveovo Itukó'oviti koánemaka ne ítúkea páhoenoa Itukó'oviti ítúkea. Koati vo'ókuke neko kixoku ítúkeovo éxokopeova Âbraum kúveovoxo Itukó'oviti. ²³ Yanê'e, kóusokovone ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koèti: “Koati kuvóvoti Itukó'oviti ne Âbraum. Yane ínixoa Itukó'oviti ítúkeovo ponóvoti nonékuke” koèti. Ina koemáka: “Íhaxeokono ínikone Itukó'oviti ne Âbraum” koémaka. ²⁴ Neíxoaneikopo, koati vo'oku kixoku ítúkeovo ponópinovo ne xâne nonékuke Itukó'oviti, kene haina pohúneti vo'oku pohu koyuhó kíxea kúveovo Itukó'oviti.

²⁵ Kúteanemaka koeku Râbe mekúke, enepone mohíti sêno ínúxotike. Hainá'ikopomaka vo'oku kátarakea neko hóyehohiko kutí'inoke ponopóvoti nonékuke Itukó'oviti? Énomone neko hóyehohiko pahoéti komómoponea koèku ne poké'e mekúke, pahukoámaka Râbe vekópea ya po'íke xêne koitóvati ya anáne. ²⁶ Vo'oku enepone kúveovo Itukó'oviti ne xâne ákotimaka únati kixoku ítúkeovo xánena, hane koéneye muyóti uké'etine omíxone, ákotine ehévákapu.

3

Konókoti véxea sayá'ikopea yuhu úti

¹ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, unatíne ákoyea axú'ina xâne xepákukenoe oposíkoti payásoti itukéti imokóvokutike íhikaxea po'ínuhiko, vo'oku enepomo yuhaíkapavine Itukó'oviti vo'oku kixoku vitúkeovo, uti íhikaxeati emó'u, véxea ákoyeamo iyuhixavi Itukó'oviti enepomo hákoti vitukóda kuteâti ne víhikaxone. ² Vo'oku kaná'uti emó'íyeya pahúnevo úti, heú koeti úti, itea enepo áva xâne ákoti pahukápu ya yuhóke, koati itopónoati ne nókone kó'íyeya epó'oxo koati éxoti herú kíxea sayá'ikopeovo. ³ Vípíhinoake imóine ne kámo maka akútípinovine. Yanê'e, véxoane koèku ne uhá koeti múyo, viyonoâti ya koèkutike vâha viyónea. ⁴ Yokómomapihimaka koèku ne koati hána'iti vatéke. Koati xúnati ihunóvoti iyonôa, itea kalíhuti ne avékovope veínoake iyonoâti sá'iri'okea ya koèkúti áha iyónea. ⁵ Kúteanemaka koèku ne nene úti ya muyókuke úti. Kalíhaxo, itea ako malíka yónoku kópuhiu. Yokómomapihi kíxoaku kalíhuti irúmene yúku oró'okea éno hána'iti hói. ⁶ Kúteane koeku yúku ne nene úti. Ako hunóko ne váhere koekúti kópuhiu. Ya xapákuke po'ínuhiko iháxakoku muyo úti, koatíne vo'oku kópuhiu nene úti kopíti'inoke úti. Kuteâti koeku yúku oró'okea, énomonemaka kíxoaneyé nene úti koésayu'íxea heú koeti kóyeku úti ya koeku vóvea yara kúveu mêm. Yoko kutí koe yúku ukeâti ípíhóponovokutike. ⁷ Enepone uhá koeti kó'íyeevoku ípúhokovotíhiko hó'openo, motóva koéxokeokono, kuteâti hó'openo óti, hó'openo yoneâti hûra kuteâti koéxoe, yoko hó'openo íhae úne. Koati itone xâne yara poké'e heú kíxea koéxokea kuteâti. ⁸ Itea ako ápahuina xâne itoâti sayá'ikopea emó'u. Ako káyunukapu kahá'ayea koyúhoyea váhere, epó'oxo ra váhere vemó'u, kutí koe vénenu koépekoti. ⁹ Énomone veínoa úti víháyu'íkea ne Vúnae, enepone Ha'a úti vanúkeke. Énomonemaka veínoa úti víhákea ne xâne, enepone ítuke Itukó'oviti ákoti pahuíka Únae. ¹⁰ Poéhaxo ne paho úti, itea pí'a vitúkoake, víháyu'íkea koane víhákea. Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, ako yusíka kó'íyeaneye. ¹¹ Yusíkoikopo ípúhíkea ítíveti úne yoko suvá'iti úne xoko póhuti úkeaku? ¹² Yusíkoikopomaka poréxea ha'í azeitona ne xuve figu? itukovo ha'í figu ne xuve úva? Simóya taú'iti uke úne, ako kalíhuina poréxea ítíveti úne. Énomonemaka koéneye kónokea poéhayeané kaná'uti koekúti ípúhíkea ne paho úti.

Koèku ne isoneúti ukeâti xoko Itukó'oviti

¹³ Itukovo apèti xâne ya xepákukenoe ko'éxoneti yoko ko'isóneuti, konókoti iyúseyea ítúkeovaxo ya únati kixoku ítúkeovo ákoti kapayásakapu, kuteâti kixoku ítúkeovo ne koati ko'isóneuti. ¹⁴ Itea itikápunoe xâne ixómoti kahá'a anú'ukea po'ínuhiko xâne, epó'oxo áva kotívépi koane ixómotimaka hexakívakoko, hako uhêpe iséneupinovo. Hákomaka yaupú'ikopovo pe'okoâti ítíkivo ko'isóneuti. ¹⁵ Haina ukeâti xoko Itukó'oviti vanúkeke ne isoneúti kuteâti itea úkeakuneye yara kúveu mêm. Koati kixóvokunemaka xâne ákoti éxa Itukó'oviti nê'e, koane ukeâtimaka xapa ndémónihiko. ¹⁶ Ya koeku ápeyea xâne ixómoti kahá'a anú'ukea po'ínuhiko xâne koane haxákeovokoko, anêkomaka koésayu'íxeokoko koèku, koane heú koeti po'íhiko kó'íyeevoku koekúti ákoti aunáti. ¹⁷ Itea enepone isoneúti ukeâti xoko Itukó'oviti vanúkeke,

inúxoti kixóvoku, koati sasá'iti. Ina porexó'ovimaka vitúkeovo xâne kásati omíxone, koane itúpa'ikoti, yoko ú'uso koyétimaka kámokenoyea isóneu po'ínuhiko. Énomonemaka kutí'inoke uti seánati, koane únati kixoku itúkeovo, ákoti naivákaxa xâne, koane ákotimaka itúkaheapu. ¹⁸ Kuteáti eho xâne noti ênoti únatinoe ake nonéti, énomonemaka koéneye êho ne xâne kásati omíxone ikasáxotimaka omíxone po'ínuhiko xâne. Enepone pôreupo, ainovo koati únatinoe koane ponóvotinoe itukéti.

4

Ápeinoke púveokoko ne xâne

¹ Ná'ikopo úkea ne pivikoko yoko ímeikinovokoko? Ako po'i úkeaku ákoti itukapu xoko váhere iséneu ákoti kayunúkapinoe. ² Poé'ainonoe iséneu po'ínuhiko xâne vo'oku íyekivoa ne itúkevo. Koane vo'oku ákoyea itea, usó kéyenoe képeki motováti itéponi. Pivóoko yoko isíkokomaka vo'ókuke, itea ako itea ne yáha vo'oku akó'oti yepêma Itukó'oviti. ³ Epó'oxo enepo yepemôa, ako paréxapea vo'oku koati pahukóvoti iséneu. Pohúneti keha'áti keuhepekivoa yane váhere yáha itíki. ⁴ Itúnoe xâne ú'uso koyéti itávokea hókea Itukó'oviti, ákoikopo yéxa itíkivo puvoti Itukó'oviti koeku ainayea íyekovo yara kúveu mêm? Enepone xâne iyókovati ne kixovókuti yara kúveu mêm, koati puvoti Itukó'oviti. ⁵ Hako ikitíxa yutoxovohí koéti ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti: “Enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, pónevi Itukó'oviti óvoheixea xoko úti, yupíhova kahá'ainovi vitúkeovo kuri'ókopovoti Itukó'oviti, puvátimaka ainayea iyókovo.” ⁶ Itea inamá'axo xúna xoko úti ne seánakovi Itukó'oviti, kuteátimaka koeku po'i yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti: “Okópa Itukó'oviti ne kapayásokopovoti itea huvó'oxoa ne xâne ákoti kapayásakapu, enepone ikoseánaxovati” kôe. ⁷ Síkeaneikopo itúkeovo Itukó'oviti exô kêku. Kéxuna'ixapu yokópi ne Ndeápu, yan'é ahikúxeovopitimo. ⁸ Yahí'akapaxo ne Itukó'oviti, yan'é ahí'ókovopitimakamo. Kíríkapa ne váhere kixeku itíkivo, itúnoe itúkoti váhere. Kene itúnoe pí'asó kixoti ko'ísonueyua, kehá'ati héki Itukó'oviti koánemaka ne kixovókuti yara kúveu mêm, ópohane Itukó'oviti héko. ⁹ Ikétivexa iséneuke ne véherevoko. Aíkaxu'ea yokóvo, epó'oxo íyua. Hákononoe yekóvo itea tíve'ikapu. Hákonoe elóke yokóvo itea aíkaxu'ine yokóvo. ¹⁰ Hako kepáyásokovo, koane ikéseanaxapapu Vúnae, yane kahaná'ikopitimo.

Ako yusíka húkeyea visóneuno po'ínu úti koyúhoyea úti itúkeovo váhere

¹¹ Itúnoe mbo'ínu xoko Vúnae, hákonoe itúkovo húketi isóneunokoko yixóvoti keyúhoyikoko ákoyea yaúnati. Vo'oku enepone xâne húketi isóneu ínixea ákoyea aúnati ne po'ínuhiko xâne, koyuhoáti itúkeovo pahukóvoti hákoti exôa koêku, koati inixoátimaka ákoyea itúkovoke ne sasá'iti páhoenovoti Itukó'oviti vitúkea ya emó'uke, koane koyuhoáti ákoyea aúnati nê'e. Akoéneye ítike, hainá'ikopo iti itukoáti ne páhoenovoti Itukó'oviti vitúkea, itea koati inixeáti ákoyea itúkovoke. ¹² Poéhane Itukó'oviti motová éxokea xâne ne ponóvoti kixovókuti nókone itúkea, koane poéhanemaka yumópomo xâne nê'e. Poéhanemaka nê'e motová koíteovo xâne, koane poéhanemaka motová pahúkoepa ipihóponovokutike nê'e. Kutí'ikopo íkitixopovo inixépvoti yusíka húkeyea iséneuno po'ínuhiko xâne keyúhoyi ákoyea aúnati?

Koêku ne pahukóvoti isoneúti

¹³ Kó'oyene yakámokenonu, itúnoe áhati kó'iyua: “Éhamo itukovo káxe vónope, koane éhamo itukovo pitivóko vónoku. Poéhamo xoénae vóvea ya, koane vipíhoati tumúne ra vitúke. Yane enómo apeínoviti” kó'iyua. ¹⁴ Itea ako kalíhuina yéxi kékunoemo ihároti. Énjakapivonoe ínziwoake ne yápeyi yara kúveu mêm. Koati kuteáti apé kó'iyua kali yôu, yane ako oríko uké'epua. ¹⁵ Ya koékuni “Éhamo itukovo káxe vónope” ké'iyi, hara mani kèti: “Itukapu ahá'inovi Vúnae, haramo vitúko, koane haramo kíxoa úti ne vitúke” mani koeti yiúho. ¹⁶ Itea kuteáti ra kêku, yupihovó koene kepáyásokivo yane keyúhoyi ítenemo itíki. Yoko uhá koeti yuhóti kuteáti, ako aúnati. ¹⁷ Neíxoaneikopo, enepone exoáti kónokea itúkea únati itea ákoti ituká, koati pahukóvoti.

5

Kíxoku váherexea itúkeovo ne íríku

¹ Kó'oyene yakámokenonu, itúnoe íríku. Íyeanoe, epó'oxo ikétivexa iséneuke ne kékumo vo'ókuke ne váhere koekúti simópitinoemo. ² Enepone éno apeínopitinoe, pihínotine ákoyeane aúnati. Enepone éno ípevo yúnaheixone, níkoheane kalíhunoehó'openo. ³ Enepone tíketina, óro yoko péhu yúnaheixonemaka, koati ko'ihómuyotine. Yoko énomonemo koyuhópinoe nonékuke Itukó'oviti ákoyea panápu ne itíkivo. Epó'oxo ya hunókokuke, kutí ketímo oró'oeti vekoti xapa yúku vo'ókuke. Énomonemo itúkovo yehópo yaneko káxe vo'ókuke ne éno apeínopiti yúnaheixone kó'oyene. ⁴ Enepone mani námoeopo ko'itúkeinopitinoe iséne, yúnaepinovo ákoti

perexānoe, énomonemakamo koyuhópi nonékuke Itukó'oviti. Epó'oxo enepone tívo'ikeovo ko'itúkeinopitinoe, itópono Itukó'oviti, enepone Vúnae éxoti koeku uhá koeti koekúti. ⁵ Koati ikelísokopovotinoe. Ako nékone yara poké'e. Poéhane yíxivo keúhepeki káyeku yara kúveu mēum itíkovo. Yara káyeku, kutí kénnoe hó'openo kokínaeti tumúneke koépekeokono. ⁶ Pehúkoamaka iká'akeovo yoko koépekeokono ne kixéovovoti xāne yahínoe ponóvoti kixoku itúkeovo, ákotihiko oxéne opósiaka kotixoāti.

Konókoti véxea vítea vékea úti kotíveti koekúti ákoti vaukápapu vikéne

⁷ Kene itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, hákonoe kemuyá'iko iséneu vo'oku tiú'iti káyeku, tukú koeti aukopovope Vúnae. Kutí yákoek ko'ítuketi kaváne yane ákoyea ímaxapa kúxoixea ne ha'i nóne isáneke, kuxoíxoati ne inúxopoti úko iná nōa, koánemaka ne hunókoku úko motovāti iteovo ne nóne. ⁸ Énomonemaka yákoenenoeye ákoyea kemúya'ika iséneu koane títiu káyeyi ikéneke Itukó'oviti, vo'oku yé'exopovone aukopovope Vúnae. ⁹ Itínoe mbo'ínu xoko Jesus, hákonoe kepahákinovokoko mará'inamo ínixa Itukó'oviti ápeyea pehúnevo yuhaikapavine. Yoko ákone ahikapu ne kaxena yúhoikoepovikumo vo'oku kixoku vitúkeovo. ¹⁰ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, hane motokéa hókeokono kixóvoku ne porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, koeku itea heú koeti neko tiú'iti koekúti vékoku ákoti imaxovó ixá. ¹¹ Vínixoa unátíyeya koéku nekóyohiko, vo'oku títiu kóyeyea ikéneke Vúnae ákoti aukápapu ikéne. Yoko kémoanenoe koéku neko Njō mekúke. Yéxoanoe unátíyeya kixópaku Itukó'oviti hunókokuke vekoáne Njō neko tiú'itihiko koekúti, vo'oku itúkeovo koati seánati yoko itúpakovoti ne Vúnae.

Ako tōpi íxiko'okovike Teāku nókone kó'iyeya úti

¹² Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, hará'a koati nékone ké'iyi: Enepo itíka koati yuhōti, hako keyuhōa ya iháke ne Íhae Vanúke, áko'o itukovo ya iháke ne poké'e, áko'o itukovo ya iháke koékuti po'ínuhiko koekúti. Itea itukovo “Ém” kēti, énomone yákoek, koane itíka ákoti ike'ítukexa po'i ihāe yéxoki kaná'uyeaexo ne yíúho. Itukovo “Áko'o” kēti, énomone yákoek, koane itíka ákoti po'i ihāe vínoake ikéna'uxi. Énomone yákoeneye maka hákone ipihéponokono.

¹³ Enepo áva xāne koitóponovoti kotíveti xepákukenoe, yusikóne itúkea orásaum. Enepo áva elóketi okóvo, imáka'ika Itukó'oviti. ¹⁴ Enepo áva xāne ka'aríneta ya xepákukenoe, ihéxihika ne inuxínotihiko itúke Itukó'oviti motovāti itúkinoahiko orásaum koane áhipu'ikea óliu ya iháke Vúnae. ¹⁵ Yoko itóvotimo ne ka'aríneta vo'ókuke ne orásauna xāne kuvóvoti Itukó'oviti. Koexépukopatimo Itukó'oviti koane enepo áva pahúnevo ne ka'aríneta, kasasá'ikopinootimo Itukó'oviti. ¹⁶ Hako hi'onó'uxikoko pehúnevo. Yokóyuhopinokokoa, koane itíkinakaka orásaum motovāti ítivoa ne váhere kixovókuti. Vo'oku koati éno ítone itúkea ya orásaum ne xāne ponóvoti kixoku itúkeovo. ¹⁷ Eneponeko Íliya koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, koati xāne kuteátine úti. Enepone eópone koane kixoku ko'ísonueyeya, kuteátinemaka úti. Yanekóyoke koati koxuná'ixovoti itúkea orásaum, epémoti Itukó'oviti ákoyeamo kēva úko yara poké'e. Yoko yumópa Itukó'oviti. Mopó'a xoénae sei koe kohē ako keva úko yara poké'e. ¹⁸ Ikénepoke, ina epemópomaka Itukó'oviti kevópeamo. Koá'axomaka, kevópone. Yane heú koépomaka íhonoepa nonéti yara poké'e koane poréxopeamaka há'i.

¹⁹ Itínoe mbo'ínu xoko Itukó'oviti, enepo áva xepákukenoe itavókeati ra kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, epó'oxo áva xāne huvo'óxopati aukopeovo xokóyoke ne kaná'uti kixovókuti, ²⁰ puyákapanapa yokóvo rá'a: Enepone huvo'óxopati aukopeovo únatike, koati koitóvati ne pahukóvoti ya mani yonópea ipihóponovokutike, epó'oxo sasa'ípotinemo ne éno pahúnevo vo'oku itúkeinokono ne pahukóvoti.

Hunókokune.

1 PÊTURU Inúxoti koyuhópeti páhoe Pêтуру

Enepora koyuhópeti, hane pahúkoko no mekúke xapa xâne ya po'íhiko poké'e koitópovoti kotíveti vo'oku kutípea Jesus.

Éno ihíkaxovati ra emo'u Itukó'oviti po'okoati itúkeovo pítivokona Róma óvo ne Pêтуру yutoxôa ra koyuhópeti, itea ako ponó íxa xoko koati íha ne pítivóko. Íhaxoa Mbabilonea, kuteâti koeku yútoe xoko 5.13, vo'oku itúkeovo íhâe kixo'êkoti pítivóko óvoku xâne ikóitoponoati kotíveti ne xanena Itukó'oviti mekúke. Anêkomaka xoko Apokalípisi 18 kuteâti.

Vo'oku itúkeovo kotívetihiko vékoku neko xâne, opósikoa Pêтуру kouhepekoepa isóneu, koane huvó'oxea píheane tumúne kóxuna'ixeovo hókea Jesus. Koyúhoinoamaka itúkeovo híxopokonoti motovâti iyúseyea kaná'uyeyea ne kúveovo Jesus. Ina exókoamaka itúkeovo Kristu inuxô koitoponeovo kotíveti ya utíke, koane itúkeovo koati vékokunemaka uhá koeti úti, uti hokoti Vúnae. Íxíko'okoamaka kónokea itúkeahiko únati, motovâti íháyu'ikeokono ne íha Itukó'oviti vo'ókuke. Enepora yutoéti, huvó'oxea neko xanéhiko puyákoponeova okóvo ne nókone kó'iyea ya koeku itúkeovohiko koítovone Itukó'oviti.

Turiyútoe

¹ Yundóxinopinoo, undi Pêтуру, páhoe Jesus Kristu koyúhoyea emó'u. Mbahúkinopeaneo ra koyuhópeti, itínoe noívokoe Itukó'oviti tahinehí koéti ya po'íkehiko poké'e. Énomone ya Póntu, Ngalásea, Kapadósea, Ázea yoko Mbítinea. ² Itínoe koati noívokoepono Itukó'oviti, Ha'a úti, kuteâtimaka koeku ahá'ínopinoo ukeátinekene tumúneke ápeyee ra mêm. Koati Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti itukópinoe háxaepono xoko Itukó'oviti, kutí'inoke kitípoti Jesus Kristu koane sesá'ipotine yane itína ovokóvoti ya kuruhúke.

Kaukapaínapeaneo Itukó'oviti ne hána'iti seánakovi koane úhepeti isoneúti ukeâti xokóyoke.

Motókea íháyu'ikeokono Itukó'oviti vo'oku seánakovi xoko Xe'éxa

³ Koati motokeâti íháyu'ikeokono ne Itukó'oviti, Ha'a Vúnae Jesus Kristu. Yane hána'iti seánakovi, ikó'inamakopovi koane poréxovimaka kúxoixone úti xokóyoke ákoti itukapu kuxohí kixonéti, vo'oku exépukopeane ne Jesus Kristu ukópea xapa ivokóvoti. ⁴ Énomone ápeino kounaepinovi Itukó'oviti, poréxopovikemo seapáne úti xokóyoke. Yoko haina kixovókuti motovâti ipúpa'íxea nê'e. Ákomaka motovâti ikópiti'íkea. Ákomaka ítahínea. Ú'una kíxoixinopeaneo Itukó'oviti xokóyoke, ⁵ itínoe kókoyono kixonéti xunákoke Itukó'oviti koeku kívivoa, motovâti yenópi xokóyoke. Enepono vonópea xokóyoke, kousexoane Itukó'oviti nókone kó'iyee, itea poéhane ya hunókokuke uhá koeti koekúti ínamo simápu kaxéna. ⁶ Énomone aélokeino yokóvo upánini ikáxu'iyeyee yokóvo kó'oyene, vo'ókuke ra ákoti tópi kó'iyeevoku tíu'iti koekúti simópiti. Itea enepono víki tíu'ítike koekúti, ákomo áxu'íkene, hú koetímo.

⁷ Koati híxepókonoti kívivoxo Itukó'oviti kutí'inoke simópiti ra tíu'ítinoe koekúti. Muhíkova ôro, koekúti apéti hunókoku unáko, kónoko vékea yúkuke motovâti uké'epa ánahi. Ínapoxo hako motokéa kíxikononeye koeku kívivo Itukó'oviti. Konókotimaka híxepíkono, maka iyúseane itíkivonoe koati kuvóvoti Itukó'oviti. Yoko teru'úxa uhá koéti, ákoti yaukárapu ikíni, koati únatimo kêku. Yupihóvotimo anú'ukea unako koati únati ôro ákoti ánahi ne unáko kékumo. Vo'oku aukárapu Kristu, íheyú'íkikonotimo. Ítimakamo teyonéti koane kahaná'íuti, vo'oku itíkivo koati kuvovâti.

⁸ Ako neíxiku Jesus, itea kóyeeane ákoyea omótova yokóvo. Ako ínixea koéku kó'oyene, itea kóyeeane kitípi. Énomone kutí'ino apéti hána'iti elókeko yokóvo, ákoti itoâti kayúmakea koéku, vo'oku yupíheovo hána'iko úhepeyee neko elókeko yokóvo. ⁹ Yoko enepono yehópo, itépononemo koeku kívivo Itukó'oviti, énomone ne apéyeeati ákatinemo hunókoku ya xokóyoke.

¹⁰ Enepora kasása'íkopeovi Itukó'oviti kutí'inoke vopátimo xokóyoke, éno yúmo'ixeeva éxea koéku ne porófetahiko koyúhotei emo'u Itukó'oviti mekúke. Éno itúkinoahiko isóneu, kaha'âti éxea koéku. Vo'oku éno káxe tumúneke ápepe neko koekúti, poréxoane Itukó'oviti ne porófetahiko koyúhoyea koékumo. Énomone neko hána'iti seánakovi Itukó'oviti simó'ovitine kó'oyene. ¹¹ Éno opósi'íxeahiko porófeta éxea ápeyeakumo, koane koékumo neko koekúti éxokoake Sasá'iti Omíxone Kristu ovâti xokóyoke, enepo koyuhó'inoahiko koeku koitoponeovomo kotíveti ne Kristu tumúneke kaxena ápepe, koánemaka ne kíxókonoku íháyu'ikeekonomo ikénepoke. ¹² Enepora íhíkavoti námoe porófetahiko, éxokoa Itukó'oviti ákoyea itúkupu vo'ókukehiko, itea itúkeovo ve'ókukene, itínoe apéti kó'oyene, koyúhoinoahiko ne koekúti. Yoko énomone ra némoenoe kó'oyene xokóyoke ne koyuhó'inopeati ne ínâmati íhíkavoti omínovike Jesus, enepohikone koyuhó'inopeati ya xunákoke Sasá'iti Omíxone

Itukó'oviti, páhøe Itukó'oviti ukeâti vanúke. Muhíkova ánuhiko ya vanúke, yúmo'ixova éxea koêku.

Kahá'ainøeva Itukó'oviti vitúkeovo sasá'iti

¹³ Hukinóvoti ngó'iyea, itúkapu iyukóvoti ne iséneu. Itikapumaka éxoti kixoku itúkea isóneu ya uhá koeti koekúti. Hara itíka kíxoixone ákoti kuriká iséneu kíxoixi, enepone hána'iti seánakopi Itukó'oviti kousexinopikemo yaneko káxe aukápuu Jesu Kristu. ¹⁴ Koeku itikopivonoe kutípoti Itukó'oviti, hákonenoe itíko váhere koekúti kuteâti koêku yáha itíki yanekóyoke avô'o yexánoe ne emo'u Itukó'oviti. ¹⁵ Itea itikapunoe sasá'iti ya uhá koeti kixeku itíkivo, kuteâtimaka koeku Itukó'oviti, enepone ihaxíkopitinoe héki. ¹⁶ Vo'oku hara koe yúho emó'uke: "Itikapunoe sasá'iti, vo'oku undi sasá'iti" kôe.

¹⁷ Enepo itikónoe orásaum, koati "Pai" kixeâti ne Itukó'oviti, enepone exókopatimo yonópoku ne póhutihiko xáne vo'oku kixoku itúkeovo. Yoko ákomo iteóvati ne Itukó'oviti, vo'oku ako xáne payásoti nonékuke. Yusikóneikopo tíyinoe Itukó'oviti ya uhá koeti kixeku itíkivo yáye yara poké'e, itínoe pohu vekó keâti ra kúveu mêum, ákoti itukapu koati yóvokunenøeye, ¹⁸ yexoâtímaka ákoyea itúkapu koekúti kuteâti ôro, áko'o péhu ákoti ahikápu yónoku itóponone, veínoa Itukó'oviti itúkea ésa'i koíteovopi, veyopópineo yane kúxoti kixeku itíkivo ákoti apáhuina únati koekúti omínopike, enepone itukeóvoti yéxone xoko yoxúnoekene. ¹⁹ Itea hane veínoa Itukó'oviti koíteovopinoe, itina Kristu yupihóvoti unáko, enepone kuteâti koêku itina koati únati xe'exa su'úso, ákoti óvaku kopítí'iyea, enepo itukókono ikó'iparaxokonoe Itukó'oviti, ésa'i itúyøepe pahúnevo xáne yara poké'e. ²⁰ Yoko tumúneke ápeyaa ra kúveu mêum, kouókone isóneu ne Itukó'oviti kó'iyeanemoye ne Kristu, itea ínati pahukínøeva yara koeku kó'oyene koeku yé'exeoone hunókoku uhá koeti koekúti. ²¹ Koati vo'oku Jesu kivinovonoe Itukó'oviti, enepone koexérukopati ukópea xapa ivokóvoti, enepone porexoâtímaka itúkeovo hána'iti iháyú'iuti. Yane koati Itukó'oviti kivóvøone, enepone úkeakumaka ne hána'iti kíxoixone, yéxone kousokeovomo.

²² Koeku sesá'ipinenøe yane kitípi ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, koane koeku itúkeovo kaná'uti ne ákoyeaamaka omótovokoko yokóvo, ákoti itíkaheapunoe, heru'ó íxeakopo xináko ákoyea omótovokoko yokóvo. ²³ Vo'oku enepone inémapi ikéneke Itukó'oviti, hána itúkeinopi xáne yara kúveu mêum, ínapo áva hunókoku. Itea koati itínoe eho emó'u Itukó'oviti, enepone apêti xunáko ikó'inamakøpea xáne. Yoko koati kóyekutinemo ne emó'u ákotinemo uké'eyea, ²⁴ kuteâtimaka kó'iyea ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: "Uhá koeti xáne, hane koéneye hí'e ya mêum. Kúteanemaka koeku uhá koeti itóponone xáne itúkea, enepone iháyú'ikinokonoke, kutí koe híu hí'e. Enepone hí'e, ako oríko movóhiyaa yane ikorókovotine híu, ²⁵ itea ákomo uké'eyea ne emó'u Itukó'oviti" kôe. *Izáiya 40.6-8*

Yoko énomone ne emó'uti simópitinoe, enepone inámati ihíkavuti koyúhøti koeku Vúnae.

2

Íhokokono mopô, poéheve péti ne Jesu

¹ Kirikapaikopo uhá koeti váhere itikeino po'ínuhiko xáne, yoko simíkixixi, koane itíkoheyivo, yoko poé'aino iséneu po'ínuhiko xáne vo'oku íyekivoa itúkeovo, koánemaka ne ihéki po'ínuhiko xáne. ² Kuteâti koeku inámatiko kalivóno opósi'ixea óhika, íxeanemakaye ne emó'u Itukó'oviti, enepone kutí koeti koati kínati leite ákoti ánahi, koxunákopitinoe ikéneke Vúnae, kutí'inøe itepónotimo uhá koeti ahá'inopi Itukó'oviti, enepone kutí'inøe koitóvopitinoe. ³ Énomone yákoenøye, itukovo koati kaná'uti ikéna'uxi xikóyoke ne hána'iti seánakovi Vúnae.

⁴ Yahí'akapanoe ne Jesu, enepone kutí koeti inúxoti mopô imonéti poéheveke péti, ya koeku itúkeovo poéheve kutípone úti. Enepone'e, ínixoa xanéhiko yara kúveu mêum ákoyea itúkovøe. Itea koati noívoke Itukó'oviti nê'e, koane ínixoamaka Itukó'oviti yupiheovo unáko. ⁵ Kene itínoemaka kutí koeti mopô ipóvoti ya xoko kutí koeti sasá'iti péti, koéxepøe Itukó'oviti, yóvoku itíki sasá'iti itúke Itukó'oviti, motovâti ápeyaa sasá'iti iké'iparaxøke Itukó'oviti ákoti akutêa ne hó'openohiko oró'oeti mekúke. Yoko koati vo'oku itúkeinovi Jesu Kristu ínixeamo Itukó'oviti unako koêku ne íperaxike. ⁶ Énomonemaka kuteâti koeku yuho Itukó'oviti emó'uke, enepone koêti:

"Xapákuke njanéna ya Síyaum injíkøa ne ínzixone mopô, koati turíxeovoku uhá koeti, kuteâti koeku koati inúxoti mopô turíxeokonøke péti. Enepone'e, koati noívongøe, yupihóvotímaka unáko. Epó'oxo koêkuti kutipoâti, ákomo kuvovohí íxa" kôe. *Izáiya 28.16*

⁷ Koati yupihóvoti unáko xikóyoke nê'e, itínoe kutipoâti, itea ya xokóyoke ne ákoti akutípoa, hara kó'inoe, kuteâti koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koêti:

"Enepone mopô noívokoxine xanéhiko itúkoti péti, ainovó kôe énomone itukóvøxo turíxeovoku uhá koêti, kuteâti koeku koati inúxoti mopô turíxeokonøke péti" kôe. *Sáramu 118.22*

⁸ Ina koemáka po'íke:

“Enepora mo'oi, ápe itopó kixone, koane ápemaka íkoroe” koémaka.

Iz'áiya 8.14-15

Itopó kixínokonoke xâne vo'oku ákoyea akútipo emo'u Itukó'oviti. Yoko íkorokeokono itukóvo íkuinoake Itukó'oviti ne koetíneye isónueu.

⁹ Itea ako yákoenenoeye. Koáhati itínenoe háxaepo Itukó'oviti itúkeovo xanéna. Itínoemaka ko'ítuketi sasá'iti itúke Itukó'oviti kuteáti koéku ne sasedótihihiko inuxínoti itúke Itukó'oviti mekúke. Itínoemaka sasá'iti xâne natíxoku Itukó'oviti. Koati itínenoe poréxopino Itukó'oviti ésa'i itúkeovo xanéna, maka yokóyuhoeane xapákuke xâne koéku ne koati éno hána'iti ihayú'iti kixóvoku Vúnae, enepone veyopópiti ya hahákutike, lyonópopiti xoko éno uhé'ekoti uhapú'iti ováti xokóyoke. ¹⁰ Yoko haina itínoe xanena Itukó'oviti yanekóyoke, itea itíponenoe kó'oyene. Yanekóyoke haina itínoe kóseanane, itea kó'oyene itóponopinoe hána'iti seánakopi ne Itukó'oviti.

Konókoti póneovo kixoku itúkeovo ne xâne hokoti Jesus

¹¹ Itínoe ákoti omotóva ongóvo, koeku itíkivonoe xâne pohu vekó koáti ra kúveu mêm, ákoti itukapu peké'eva, injiko'okopinoo ákoyea itika váhere úhepune miúyo. Vo'oku enepone'e, koati okópoti inámapoti képoku ikéneke Itukó'oviti. ¹² Konókoti péniinoo kixeku itíkivo xapákuke xâne kírivokoovo ákoti éxa Itukó'oviti. Yané'e, koékuti okopópiti koyúhóti itíkivo váhere xâne, noixoátimo ponóvoko ne kixeku itíkivo, koane konokoátimo iháyu'íkea Itukó'oviti yaneko káxe exákapeane pahúnevohiko.

¹³ Koati ahá'inopinoo Vúnae Jesus Kristu ákoyea kepáyasakinapu koékuti payásoti apêti xunáko pahúkea xapa xâne yara kúveu mêm, yusikoti itúkeovo koati payásoti náti, áko'o ¹⁴ yusikoti itúkeovo páhoehiko náti éxea koeku úti, yoko ipíhóponea vahéréxoti itúke, koane iháyu'íkea ponóvoti kixoku itúkeovo. ¹⁵ Vo'oku koati ahá'inopinoo Itukó'oviti itíki únati, motováti ákoyea évekinopiku emó'u ne xâne ákoti isónueu, enepone áhatimaka koyúhoyea isónueunoa ne koekútihihiko ákoti koati éxea koéku. ¹⁶ Kaná'uti keítivokono ya pehúnevo, itea enepone koiteovopi Itukó'oviti, haina ípe'onexivoke itíki váhere. Ako kalíhuina, itea konókoti péni kixeku itíkivo vo'oku itínoe ovoxe Itukó'oviti. ¹⁷ Tíya uhá koeti xâne. Hako motová yokóvo ne po'ínu úti xoko Kristu. Tiyámaka Itukó'oviti koánemaka natina úti.

Konókoti hókea uti kixóvoku Kristu ya vékea tiú'iti koekúti

¹⁸ Itínoe ahinoéti, tíya pétaraua. Hako kepáyasokinova, haina póhutine itukapu itípakovoti yoko itúpa'íkoti, itea koánemaka itukapu váhere xâne nê'e. ¹⁹ Enepo itéa ne váhere kixékonoku ákoti yévtikokonoke, yexoáti itúkeovo ahá'inopi Itukó'oviti, inixoátimo Itukó'oviti unako kêku. ²⁰ Itea enepo itukapu ésa'i váhere itíke ne keitoponivo kotíveti, yusikoti sikovó ké'iyi iteáti uhá koéti, itea kóyeane ákoyeamo ihayú'íkopi vo'ókuke. Kene itukovo keitópovoti kotíveti vo'oku itíki únati, iteátimaka uhá koéti ákoti imaxovó ixéa, hainápo koati inixoátimo Itukó'oviti unako kêku. ²¹ Yoko koati énomone ne ahá'inopinoo Itukó'oviti iháxikinopike héki. Vo'oku koitoponovomaka kotíveti ne Kristu yaneko ahe'ókopinoo ya mani ipíheponikono, itúkinopitínoe hékone, kaha'aínopitinoemaka kó'iyeaneye kixeku itíkivo. ²² Enepone'e, ako váhere itúke, koane ako apáhuina semekénovo'iti ipuhíkeati pahákuke. ²³ Enepo apê vahéréxinoati yúho, ako aukapina váhere emo'úti. Koane enepo apê ikoitoponoati kotíveti, ako ixomo íkama emó'u itúkopinoamo ésa'i, itea kuri'okopovo Itukó'oviti, enepone kotíxoti xâne ponóvoti kixoku itúkeovo, koane ipihóponoati ne vahéréxoti itúke. ²⁴ Koati namukópoti Jesus ne pahúnevo úti, porexópeati ésa'i koxé'uke koeku kurúhuxeokono, motováti uké'exopea xunako pahúnevoti xoko úti, motovátimaka itúkeovo ainóvoti ponóvoti koekúti vitúko nonékuke Itukó'oviti. Koati vo'oku óko'okeovo Jesus ya kuruhúke kuti'inoke itévoti. ²⁵ Vo'oku itínoe kuti koeti su'úso yómoti píhoheya yanekóyoke. Itea kó'oyene kíríkopone píheheyi, koane hekópotine Jesus, enepone éxoti kátarakeopi, inuxínopitínoe kuteáti koeku únati koyónoti su'úso, enepone kókoyono kixóxopitinoemaka ikéneke.

3

Enékeake Péturu ne ko'ímati yoko koyénoti

¹ Itínoe sêno ko'ímati, kuteáti yunzó'inoameku ne po'ínuhiko xâne, énomonemaka koéneye ra yunzó'inopinoo. Hako kepáyasokinova ne íme, itea tíya, maka enepo áva xepákukenoe apêti íma ákoti akutípo emo'u Itukó'oviti, itúkapu vo'oku kixeku itíkivo kuti'inoke kutípotimo Itukó'oviti, ákoti yokonókoa ápeya yihó'inoa, ² vo'oku noixoátimo ne ponóvoti kixeku itíkivo, yoko itíkivo koati teyoti íma. ³ Koane enepone iyéyonevo, itínoe sêno, ako apásika itúkeovo koekúti kuteáti koati uhé'ekoti ikéhi yoko iké'itukexi iyoyónevoti ôro, koánemaka uhé'ekoti ípevo. ⁴ Itea hane itika kouhé'ekopiti itípenevo. Vo'oku enepone úhe'ene sêno kuteáti asako omixone koane itípanevo, ákomo uké'eyeaku nê'e. Yoko énomonemaka ínixo Itukó'oviti yupíheovo unáko. ⁵ Énomonemaka itúko exókeko ne senóhiko teyoti Itukó'oviti mekúke, enepohikone apétimaka kúxoixone xoko Itukó'oviti. Aínovo ákoti kapáyasakinapu íma koane teyoáti. ⁶ Énomone koéneye

Sâra, yeno Âbraum mekúke. Koati kutípoti îma nê'e. "Unaém" kíxoá. Epó'oxo kuteâti kixoku itúkeovo ne Sâra, énomonemaka kénenoeye koeku péni kixeku itíkivo, koane ákoyea pikene ya uhá koeti tiú'iti koekúti simópiti.

⁷ Kene itínoe hóyeno koyénoti, konókoti yéxi ítípa'iki yíno ya koeku kemúxoneyikoko, puyakóvatimaka yokóvo ákoyea akútea xunako hóyeno ne sêno, koánemaka vo'oku kutikokó ké'yinoe itíkivo ko'ipáti ne apéyeati ukeâti xoko Itukó'oviti ya hána'iti seánakopike. Énomone yákoeneye, maka hákone itopáti ne yorásaua.

Konókoti ákoyea kapáyasakinapukoko ne hokoti Jesus

⁸ Tumúneke únzexea ra yúndoe, hara injíko'okopinoo: Ópoeane yónoku iséneu ikéneke Kristu ákoti ihaxáekakaka iséneu, koane yokóseanakoko. Hákomaka motovókoko yokóvo. Itupa'ii íxekaka, koane hákomaka kepáyásokinovokoko. ⁹ Hako itikópinoá ésa'i áva vahérxinopiti itúke itukovo yúho, itea ítíkapina únati, vo'oku énomone kaná'ainopine Itukó'oviti, iháxikinopikenoemaka héki. Énomonemakamo kutí'inoke nemukópoti únatinoo koekúti ukeâti ya xokóyoke, ¹⁰ kuteâtimaka koêku ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti xoko kó'iyeku:

"Enepone xâne kahá'ati unátíyeya kóyeku yara kúveu mêm koane elókeyea okóvo itukovo káxe, konókoti éxea sayá'íkoepea yúho, maka hákone vahérxo emó'u xapa xâne, koane hákonemaka ipuhíkea semekénovo'iti pahákuke. ¹¹ Konókotimaka ahíkuxeova ne váhere kixovókuti koane itúkea únati. Konókotimaka opósikea óvoheixea kásatike isoneúti, koane kóxuna'ixeovo itóponea. ¹² Vo'oku anêko uke Itukó'oviti koyonoâti ne ponóvoti kixoku itúkeovo, koane usó kóyemaka kámokenoyea koêkúti épemonehiko xokóyoke. Itea ako aúnati isóneunoo Itukó'oviti ne itúkoti váhere" kôe. *Sâramu 34.12-16*

¹³ Itukovo yixóvoteoxo itíki únati, ápeikopo motovâti koésayu'ixeopinoo? ¹⁴ Muhíkova áva ikóitoponopiti kotíveti vo'oku itíki únati, kóyeaneo unátíyeya kêku ikéneke Itukó'oviti. Hákonoeokopo pikéa. Hákomaka pipokéxo iséneu vo'ókuke, ¹⁵ itea kiri'akapuno Kristu, perexoâti itúkeovo énomone exó kêku. Usó yákoeyemaka yéxoki uhá koeti xâne epemó'ikopeati ápeinoke ne kuxonéti kíxoixone xoko Vúnae, yéxone kousokeovomo. ¹⁶ Itea konókoti ítípa'iki yane yimópíke, koane yéxokivo itíkivo teyoti po'ínuhiko. Konókotimaka sasá'yíeya iséneu, yexoâti ákoyea ítíkaheapu nonékuke Itukó'oviti. Yanê'e, enepo áva itukóheoti kêku koyúhóti itíkivonoe váhere xâne, hána'itimo téyapana vo'ókuke ne únati kixeku itíkivo koeku héki Kristu. ¹⁷ Vo'oku unatíne íkeitoponikono kotíveti vo'oku únati ítíke, itukápuxo énomone ne ahá'inopi Itukó'oviti, yane itúkeovo keítóponovoti kotíveti vo'oku ápeyeya váhere ítíke. ¹⁸ Yoko énomonemaka koéneye Kristu yaneko ivókeovoku. Yoko poéha ivókovo. Koati úsotíne itukéti ne ítúke. Ákone káyuixa poréxopea ésa'i pahúnevo úti. Koati ponóvoti kixoku itúkeovo nê'e, ivokínovoti ne ákoti oponóvo ítúke, mihe'ókinovítimaka voxéne vahí'okeovo Itukó'oviti. Kaná'uti ivókeovo yanekóyo koeku itúkeovo xâne yara kúveu mêm apéti múyo kuteâtimaka úti, itea exépuokopo ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ¹⁹ Koatímaka xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti véko yaneko píheakumaka xapa ivokínevotihiko. Énomone yaneko ikámoponoamaka Jesus ne áha koyúhópoinohiko yane óvoheixokuhiko xoko ákoyeaku omótova ipúhíkoepea. ²⁰ Yoko enepohikonekóyo, aínovone ákoti akutípo yuho Itukó'oviti nóvo, akó'o imáxapa Itukó'oviti kíxoixea kuríkoepeahiko váhere ítúke ya kaxénake Nôe, enepo itukóá ne hána'iti vatéke, kayápea úne mekúke. Ako axú'ina xâne itóvoti yanekóyo yane vatéke. Póhu oitu koe iteóvati ne vahérvokoti koeku iyápakea yane éno úne. ²¹ Yoko enepone kixoku koíteovokonohiko, koati kixo'ékinoviti áhíkeovo xâne ikéneke Kristu, kuteâti koeku enepone kesása'íikono kó'oyene. Itea enepone kasása'íkeokono uti kó'oyene, háina ne ihómuyo koxé'u úti, itea koati kixo'èkoti vépemeane Itukó'oviti kasása'íkoepea visónevo vo'oku ítúke Jesus Kristu exepókopo ukópea xapa ivokóvoti. ²² Yoko pihopóne Jesus vanúkeke, éxopeke Itukó'oviti ovópo, koeku itúkeovo hána'iti kapáyasokone Itukó'oviti, koane éxea koeku ánjuhiko koane uhá koeti po'ínuhiko payásoti yoko tutíyehiko apéti xunáko pahúkea, koêkúti pahúkoku.

4

Inámati kixoku itúkeovo ne hokoti Jesus

¹ Vo'oku koítóponeovo kotíveti ne Kristu koxé'uke, énomonemaka ákoeneye iséneu usó kényeyi keítóponivo kotíveti, kuteâti koeku Vúnae. Vo'oku koêkúti koítóponovoti kotíveti koxé'uke, ákone sikovó ákoe pahunévatike. ² Énomone yákoeneye, koêkuikomo yóvi yara kúveu mêm, maka hákone ítíkóá ne váhere úhepune miúyo, itea ítíkapune ahá'inopi Itukó'oviti ítíko. ³ Vo'oku enóne itíki váhere yanekóyoke, kuteâti itúkovoke ne xâne ákoti éxa Itukó'oviti. Énomone ne sikovó ké'yíyi itíki váhere úhepune miúyo, yoko kepíneyi xâne ákoti itúkapu koati míxone, koáne ne kehíhiyi yoko pepokehí kíxi itíkivo. Kúteanemaka ne yetorehí ké'yíyi xapa ayuúti vo'oku yemoko kumá'am, koáne ne po'í itúkovoke yupihóvoti ákoyea aúnati koeku héki hokonéti ákoti itúkápa ne koati kaná'uti Itukó'oviti. ⁴ Koati vo'oku ákoyeane yakáha'ine

po'ínuhiko xâne koetíneye ítuke, enepone yuixóvoti ítúkea uhá koeti kó'iyeevoku koekúti ákoti aunáti, ene poé'ainopinoe isóneuhiko, koane ihákeopinoe vo'ókuke. ⁵ Itea konokoátiilikomo yumópea Itukó'oviti, enepone exókopoti yonópoku uhá koeti xâne, kúteane ne ávoti ivakápu koánemaka ne ivokóvotinehiko. ⁶ Énomonemaka kutí'inoke koyuhóvoti ne inámati ihíkavoti koyúhoti koeku Jesus xapákuke xâne ivohíkovotine, enepone inuxópinoviti, motováti ítúkeovo xoko Itukó'oviti ópo ákatinemo hunókoku, upánini kónokea vékea pevóti inúxotike, kuteáti koeku uhá koeti xâne yara kúveu méum.

⁷ Ye'ékone hunókoku uhá koeti koekúti. Itíkapiukopo éxoti kixoku ítúkea isóneu ya uhá koeti koekúti. Hákomaka kutí kē imokoo koyēti, itea ítúkapu iyukóvoti iséneu, motováti ítíki orásaum. ⁸ Yoko enepone koati nékone ké'iyi ya uhá koēti, énomone ákoyea omótovokoko yokóvo ákoti ítíkaheapu. Vo'oku enepone ákoyea omótovokoko vokóvo, ramápu'íko ákoti yumaxápu kálíhunoe koekúti mani kutí'inoke poe'aínokokoti visóneu. ⁹ Usó yákoyenoe kétaraki koekúti simópiti yóvokuke, ákoti kepahákapa. ¹⁰ Enepone íparaxeovike Itukó'oviti yéxone ítíki ítúkeke, iké'ítukexa motováti hívo'oxikoko ikéneke Kristu. Yane ítimo koati únati ovuxe Itukó'oviti, éxoti ikó'ítukexea íparaxeopike, enepone ákoti tópi kó'iyeevoku exóneti íparaxovike Itukó'oviti ya hána'iti seánakovike. ¹¹ Enepone ko'ipáratí éxea koyúhoyea emo'u Itukó'oviti, konókoti ítúkeovo kuteáti kouhupu'ikinovike Itukó'oviti ne koyúho. Enepone ko'ipáratí huvó'oxea po'ínuhiko xâne, konókoti ítúkeovo ya xunákoke Itukó'oviti ítúkea. Yane ihayú'ikokonotimo Itukó'oviti ya xoko Jesus Kristu ya uhá koeti koekúti. Yoko énomoneoxo motokēa ítúkeovo hána'iti ihayú'iyuti, payásoti ya uhá koēti, ákatinemo hunókoku. Énomoneoxo ákoeneye.

Hána'iti ítópoinovike ikéneke Kristu ne vékea úti tiú'ítike koekúti

¹² Itínoe ákoti omotóva ongóvo, hákonoe poe'aínoa iséneu enepo víka tiú'ítike koekúti, kuteáti koeku ohone koati kótuti yúku oro'ókopitinoe. Koati simínoti híxópeovi. Hako iyipáxova kutí'iyea ákoti ítukapu vékoku ne uhá koeti úti. ¹³ Ya koékuni poé'ainoa iséneu, yusikóne elókeyea yokóvo vo'oku kehá'ineyi Kristu, kuteáti nóvo véko kotívetike koekúti. Yane yupihóvotimakamo elókeyea yokóvo yaneko káxe kouřapu'ikeokonokumo ítúkeovo hána'iti ihayú'iyuti ne Kristu. ¹⁴ Itukapu apēti koemóke'epitinoe vo'oku héki Kristu, ako yuváti. Koati únati kēku vo'ókuke ne éno ihayú'iyuti Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ovo'ó koépitinoe. ¹⁵ Itea ako omótova ítúkeovo vo'oku képeki po'ínu xâne vikínoké tiú'ítike, áko'o ítukovo vo'oku yoméxi, áko'o vo'oku ápeyaa váhere ítíke, áko'o vo'oku yopósiki yéxi koekúti xoko po'ínuhiko xâne mani ákoti omotóva yíxivoa. ¹⁶ Itea ítukovo vikoti tiú'ítike koekúti vo'oku héki Kristu, hako tíyo, itea ihéyu'íka Itukó'oviti koeku ítúkeovo Kristu héko.

¹⁷ Vo'oku simóvone kaxena híxópeokono úti ya tiú'iti koekúti, uti xanena Itukó'oviti. Yoko ítukovo turixóvoti xoko úti, uti kutípoti Itukó'oviti, náameamo ákoeneye hunókoku ne xâne ákoti akutípoa ne inámati ihíkavoti ítúke Itukó'oviti? ¹⁸ Epó'oxo ítukovo konokoáti vékea uti tiú'ítike koekúti, uti koítovone Itukó'oviti, uti ponóvoti kixoku ítúkeovo ikéneke, náameamo ákoeneye hunókoku ne xâne ákoti akutípo Itukó'oviti koánemaka ne xâne vaheréxoti ítúke?

¹⁹ Énomone ngó'ino, enepohíkone xâne vekoti tiú'ítike koekúti ya ahá'inoake Itukó'oviti, yusikóne kurí'okoepoovo Itukó'oviti, enepone pahúkoti ápeyaa uhá koeti koekúti, enepone motokeátimaka kúvevokono, koékumaka yuixeevo ítúkea únatinoe koekúti.

5

Nókone ítúkea ne inuxínotihiko ítúke Itukó'oviti

¹ Kó'oyene anéye injíko'okoake ne inuxínotihiko ítúke Itukó'oviti xepákukeneo, vo'oku undímaka inuxínoti ítúke Itukó'oviti, koane koati noinjóati yaneko koitópovono kotíveti ne Kristu, epó'oxo ngaha'ínepoatimakamo yaneko káxe kouřapu'ikeokonokumo ítúkeovo éno hána'iti ihayú'iyuti. ² Itínoe inuxínoti ítúke Vúnae, enepone xanena Itukó'oviti yáko iníxinoke, enepone koeti koeti su'úso oposíkoti koyonoáti, hívá'axa koukoponeovo ikéneke Vúnae. Haina vo'oku pohu ítúkeovo ítíkovoke, hainámaka mitatahí keyétike, itea ítíka ya usó kéyeyi, kuteátimaka ahá'inopi Itukó'oviti ítíki. Hákomaka ítukóvo vo'oku ítúkeovo nemúkope tiúketi, itea ítíka vo'oku usó kéyeyi ítíki ítúke Itukó'oviti. ³ Hákomaka kepayásokovo, kehá'ati ítíkivo pahukoáti ne pónepike Vúnae iníxinoa ítúkeke, itea ítúkapu xâne motováti hókeokono kixoku ítúkeovo ya xapákuke po'ínuhiko kutípoti Jesus, enepohíkone hívo'oe ikéneke Vúnae koeku iníxinoa. ⁴ Yoko enepo aukápapu ne Inuxínoviti koati payásoti ya uhá koeti po'ínuhiko inuxínoti xâne ítúkeke Itukó'oviti, apétimo kutí koeti koati uhé'ekoti kóroa, némoepo, ákatinemo ípupa'ixeaku, yupihóvotimaka unáko.

Po'ínuhiko íxíko'okoake Péturu ne hokoti Jesus

⁵ Kó'oyene anéyemaka injíko'okopike, ítínoe inámatico xâne. Hako kepayásokinova ne xuvé'eti ya ítíke, itea tíyahiko. Énomonemaka ákoeneye ákoyea kepayásakinapukoko, vo'oku

okópa Itukó'oviti ne kapayásokovoti, itea kóseana ne ákoti kapayásakapu. ⁶ Hákoikopo kepayásokovo itea ikélihuxapu opékuke xunako pe'u vo'u Itukó'oviti, ínamo kapayásakapi simapúne koati kaxéna. ⁷ Kírí'aka Itukó'oviti ne uhá koeti yónoheixoku iséneu, vo'oku itínoe kátarae. ⁸ Itikapumaka éxoti kixoku itúkea isóneu ya uhá koeti koekúti. Hako kutí kē imokoo koyēti, itea itúkapu iyukóvoti ne iséneu vo'oku enepone Ndeâpu, yanáne, anéko xíririkuke ayákukuixeopinoe, kuteâti koeku líyaum ixomo ené'ixovo oposókoti nîka, kahá'ati íkorokeopi. ⁹ Konókoti yokópi ya títiu kényei kívivo Itukó'oviti, yexoâti ákoyea péhuxapu víki tiú'itike koekúti, itea itúkeovo vékokunemaka po'ínuhiko úti xoko Kristu kurivókokoxovotine xâne po'íkehiko poké'e. ¹⁰ Yoko Itukó'oviti, enepone úkeaku uhá koeti seanákoti, enepone ihaxíkopitimaka ya xoko Kristu kehá'ineyi ya natíxokuke itúkeovo hána'iti ihayú'uti ákotinemo hunókoku, ikénepoke víki tiú'itike koekúti ákoti koati umó'iyea, porexópitinoemo itíkivo úsotine yoko títiu koyēti ikeneke, koane koxunákopitimo yoko koxuhévekopitinoemakamo ikéneke. ¹¹ Itúkapu énomone payasô oukeke uhá koeti koekúti ákotinemo hunókoku. Énomoneoxo ákoeneye.

Hunókoku yútoe Pêturu

¹² Enepora kalihú koeti yúndoepinoe, évengoa xoko Síla, enepone po'ínu úti xoko Kristu, íninjone itúkeovo koati motovâti kúveovokono ikéneke Vúnae. Yundóxinoake rá'a, ngaha'âti ngouhepekoepa ne iséneu ikéneke Kristu, koane ngoyúhoepinoe itúkeovo kaná'uti seánakovi Itukó'oviti ra yúndoepini. Énomone yávaheixa ákoti yaukápapu ikíni.

¹³ Enepohikone xâne noívokoemaka Itukó'oviti kuteâti itínoe, enepohikone íhae pitivóko ínzaunopinoe Mbabílonea, yúhoikopinoe. Koane yúhoikopinoemaka Márku, enepone kutí ngíxone nje'éxa ikéneke Itukó'oviti. ¹⁴ Yihaikaka, siunoné kixekókoti kuteâti kixókokoku yúhoikeokoko úti tokopókoko úti, imeâtinoe sasá'ikoke iséneu, itínoe kopo'ínukokoti xoko Kristu. Itúkapu úhепetike isoneúti yóvoheixo, uhá ketínoe kutípoti Kristu. Hunókokune.

2 PÊTURU

Pí'ape koyuhópeti páhoe Pêturu

Enepora koyuhópeti, yutóxinoake Pêturu, koati okópoti ihíkavoti ákoti akaná'u itohíneoti xapákuke hokotíhiko Jesus.

Ápe xâne kaxénake Pêturu ihíkaxoti imokóvokutike ákoyeamo aukápapu ne Jesus. Itea éxokoa Pêturu ne kutípotihiko Jesus itúkeovo vo'oku yupíheovo ákoyea ímaxapa Itukó'oviti kúxoixea ne xâne kutípea Xe'éxa koane kuríkoepa ne pahúnevo ko'ókorinoke aukopeovo Jesus.

Enepothikoneko xâne kopoé'akoti íhikaxea, aínovomaka koesáyu'ixoti kixoku itúkeovo, yuixóvoti itúkea váhere úhepune múyo, koane koésayu'ixea isóneú po'ínuhiko xâne vo'ókuke. Koyúhoa Pêturu ipihoponeamo Itukó'oviti ne xâne kuteáti. Íxíko'okoamaka Pêturu neko kutípotihiko Jesus kóxuna'ixeovo ikéneke Vúnae, koane itúkeovo kuri'ókovatihiko tukú koeti aukápapu ne Jesus, motováti itúkeovo sasá'itihiko nonékuke Itukó'oviti yaneko káxe aukápapune Jesus.

¹ Yundóxinopinoe, undi Simaum Pêturu, undi ovoxe Jesus Kristu koane páhoemaka koyúhoyea emó'u xapa xâne. Mbahúkinopeanoe ra koyuhópeti, itínoe kuvóvoti Vúnae kuteátimaka úti, inixeátinoe itúkeovo koati hána'iti itópoinopike ne kívivoa, kuteátimaka koeku vínixone yane kúveova úti. Koati vo'oku ponóvoku ne itúkeinovi Itukó'oviti, enepone kuvóvone úti, yoko Jesus Kristu, Koitóvoviti, kó'inokeneye. ² Kaúkapainapinoe Itukó'oviti hána'iti seánakopi yoko úhepeti isoneúti ukeáti xokóyoke, ya koeku yukóponi yéxi Itukó'oviti koánemaka Vúnae Jesus.

Ahá'inoa Itukó'oviti ne xâne koeku itúkeopeovo xe'éxapone

³ Kousokinovea Itukó'oviti ya hána'iti xunáko ne uhá koeti nókone úti ikéneke, motováti ápeyea inámapoti koépoku úti ikéneke, koane motovátimaka vitúkeovo xâne teyoáti ya uhá koeti vekoku úti. Kó'inokeneye, koati vo'oku véxea Itukó'oviti, enepone ihaxíkovi hókea úti, kaha aínovitimaka vitúkeovo éno hána'iti ihayú'iuti kuteáti itúkeova. Koati kousókinovitimaka uhá koeti nókone úti ikéneke, motováti ápeyea vitípanevo kuteátimaka itípanevo. ⁴ Koeku kó'iyeaneye, anéye yuhó'inovi Itukó'oviti, koati yuhóti ákoti aukápapu ikéne yupihóvoti unáko, yupihóvotimaka vínixea hána'iyea ne itópoinovike. Koati vo'ókuke neko yúho ákoti aukápapu ikéne, kutí'ino apéti xoko úti itípanevo kixóvoku ne Itukó'oviti, kutí'inokemaka viteóvati ne vaherévokoti yara kúveu mêmum koesáyu'ixoti xâne, enepone uhá koeti kó'iyevoku váhere aha xâne itúkea.

⁵ Kéxuna'ixapuikopo ikéneke Itukó'oviti, maka xané íxane itípanevo ne kívivo Itukó'oviti. Kene ne itípanevo, xané íxanemaka ne kaná'uti exóneti íhae xoko Itukó'oviti. ⁶ Kene ne kaná'uti exóneti íhae xoko Itukó'oviti, xané íxanemaka ne yéxi seyá'ikopivo. Kene ne yéxi seyá'ikopivo, xané íxanemaka ne ákoyea kemúya'íka iséneú héki Vúnae. Kene ne héki Vúnae ákoti kemuyá'íka iséneú, xané íxanemaka ne tíyi Itukó'oviti ya uhá koeti kixeku itíkivo. ⁷ Kene ne tíyi Itukó'oviti ya uhá koeti kixeku itíkivo, xané íxanemaka ne kutí kixi koati pe'ínu ne po'ínuhiko úti xoko Jesus. Kene ne kutí kixi koati pe'ínu ne po'ínuhiko kutípoti Jesus, xané íxanemaka ne ákoyea omótovo yokovo uhá koeti xâne. ⁸ Vo'oku enepo akoéneye kixeku itíkivo, epó'oxo enepo keukápana ké'iyineye ikéneke Vúnae, ákomo itíkapu xâne ákoti ítone itúkea koane ákotimaka ého ikéneke. ⁹ Itea enepone xâne ákoti akoéneye, kutí koe komítiti. Poéhane ákoti ahikápu ínixo, epó'oxo inótvane okóno sasá'ipeane ne pahúnevo yanekóyoke.

¹⁰ Yapásikaikopo inamá'axoyea yixóva ra koekútihiko, itínoe mbo'ínu xoko Vúnae, motováti í'yuse kóyeyea itíkivo koati iháxiu Itukó'oviti hókea, koane noívokoemaka yonópea xokóyoke. Enepo yakoéneye, ákomo itévokiku hó'eke úti. ¹¹ Epó'oxo énomonemakamo kutí'ino yupihóvoti unátiyeamo kêku sípa natíxokuke Vúnae Jesus Kristu Koitóvoviti, enepone ákotinemo hunókoku natíxea.

Yutóxinoake Pêturu ra koyuhópeti

¹² Énomone kutí'ino usó ngoyéti ixómoyea ngoyúhoinopeanoe ra koekútihiko, motováti ákoyea inátapa yokóvo, upánini yéxoa kaná'uko ne ihíkavoti némoenenoe, koane títiu kéye ákoyea kiríka héki. ¹³ Koékuike ámbeyea yáye yara kúveu mêmum, koati ininjoáti itúkeovo ponóvoti ngóyukea iséneú, nzuvo'óxopitinoe puyákoponeova yokóvo ra koekútihiko. ¹⁴ Vo'oku énjoa yé'exeovone imbúhikopeaku yara kúveu mêmum, vo'oku kouhupu'ikinonoane Vúnae Jesus Kristu. ¹⁵ Koati ngoxuná'ixovoti nzuvo'óxeopinoe, maka ákoyenemoye puyákoponeova yokóvo uhá koéti ra koekúti ike mbihópine xoko Itukó'oviti.

Koati kaná'uti ra emo'u Itukó'oviti

¹⁶ Yoko enepo koyuhó'inopeano e úti, úndi yoko nza'ínehiko, koêku ra hána'iti xunako Vúnae Jesusu Kristu yoko aúkopovopemo, haina koyúhóti uti íhíkavóti itúkóhiu xáne ya éxeako ítea, koatí noíxone vúke nê'e itúkeovo koatí hána'iti ihayú'iuti. ¹⁷ Vo'oku koatí Itukó'oviti, Há'a, kapayásokoa exókóviti itúkeovo éno hána'iti ihayú'iuti yaneko inú'ixeau emó'u xoko óvoku vanúkeke ákoti kuteáti úhe'ene. Énomone ne yúho koéti: “Eneporá'a, énomone Nje'éxa ákoti omotóva ongóvo, porexónóti hána'iti elókeko ongóvo” kôe. ¹⁸ Kámoa úti neko eme'úti inu'ixóti vanúkeke yaneko kaha'ínea úti ne Vúnae yane sasá'iti vóvoheixoku úteke ne hána'iti mopóti.

¹⁹ Énomone kutí'ino iyúseoti motó'iyeeova kutípea úti ne yuho porófetahiko mekúke koyuhóati koêku ne koekútihiho simóvotíne kó'oyene. Yoko koatí únátimo kékunoe iveváki yúho, enepone kutí koeti yúku kouhápu'ikoti xapa hahákuti tukú koeti simapúne neko káxe aukárapu ne Kauhápu'ikopitinoemo, enepone kutí koeti koêku ne pú'iti hékere xánena ihároti. ²⁰ Itea inúxóti ya uhá koéti, konókoti yéxínoe ákoyea ápahuina emó'u porófeta yutóxóvoti emó'uke Itukó'oviti itúkóvo isoneú kíxone porófeta. ²¹ Vo'oku enepone yutoéti emó'uke Itukó'oviti koyúhóti koêku ne ávoti simápu kaxéna, ako ápahuina ukeáti ya isóneuke xáne. Itea ápe (sasá'iti) hóyeno hiko éxokoake Itukó'oviti áhá'inoa koyúhoyea, enepohíkone kouhápu'ikinoakemaka Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti áha koyúhoyea.

2

Koêkumo ne ákoti itukapu kaná'uti páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u Njü 3-16

¹ Kuteáti koeku ápeyea xáne mekúke koyúhóti ápeyea kouhápu'ikinoake Itukó'oviti koyúhoyea xapákuke xanéhiko ítea ákoti akaná'u, énomonemakamo koéneye xepákukeno e ápeyeamo xáne kuteáti. Itea óriti iyúseya koêku ne íhíkavóti íhíkaxone itúkeovo yonópáti ipihóponeovokutike ne xáne hokoáti. Muhikóvatimo íhíkaxehiko ákoyea akaná'u ne Vúnae, enepone porexópinoati ésa'i itúyopea pahúnevo. Yoko énomonemo kutí'inoke simó koatímo ne ípíhóponeokonohiko. ² Enómo xáne hokoáti yane váhere kixoku itúkeovo, enepone sikovó kó'iyea itúkea váhere úhepune múyo. Yoko vo'ókukehiko, enómo xáne koemóke'eatí ne kaná'uti kixovókuti hó'e úti. ³ Koane vo'oku ixómoyea ípúpákinohiko isóneu kaha'áyea enó'iyea ápeinoati, apétimo íhíkaxepikeno, itukohí kíxone, kaha'atihiko íteopínoe yoko itúkeopi íhíkau. Kutí ketínoemo váneu nê'e, ítonehiko yane ákoti akaná'u yúho. Itea mekúne kóusokinokonohiko ípíhóponeokonohiko ipihóponeovokutike. Yoko ákomo íteovaku neko kixópokonokumo.

⁴ Hanemo koéneye kuteáti kíkóaku Itukó'oviti ne ánuhíhiko pahukóvoti nóvo ákoyea okóseana. Kuríkoahiko xoko koítóponeovoku kotíveti ika'ó koyéti xoko éno upénóti uhóro ínati haháku, kuxoáti ne káxe éxokopeakumo Itukó'oviti yonópokumo ne uhá koeti xáne. ⁵ Ákomaka okóseana Itukó'oviti ne váherehiko xáne mekúke. Poéhane Nôe koítovo, enepone koyúhóti xapa xanéhiko kónokea pónea kixoku itúkeovo. Yoko koítovamaka Itukó'oviti ne po'i seti koeti xáne yaneko pahukôa koínika ne kúveu mêm, koupá'ixóti xanéhiko váhere kixoku itúkeovo. ⁶ Koane heu-heú kíkóo Itukó'oviti uké'exopea neko váherehiko xáne ováti neko pitivókohiko mekúke íháxoneti Sódoma yoko Ngómora. Poéhane épouxa irikóvo, exókoati Itukó'oviti kíkaxenemoye ípíhóponea ne uhá koeti xáne itúkóti váhere. ⁷ Itea koítovo Lô, hóyeno ponóvoti kixoku itúkeovo, íkotívexoatimaka isóneuke kixoku itúkeovo neko váhere xanéhiko ákoti teya Itukó'oviti, enepohíkone sikovó koyétihiko itúkea váhere úhepune múyo. ⁸ Vo'oku koatí hóyeno ponóvoti kixoku itúkeovo ne Lô, kotíveáti isóneuke ne kámone yoko noíxone itukovo káxe vo'oku váhere kixoku itúkeovo neko xanéhiko kúrivokoevo xoko ípuxovoku. ⁹ Iyúseoneikopo éxa Vúnae koíteovo xáne teyoáti yane kotíveti koekúti vékoku, koane haxá kíkexamaka ne váherehiko xáne, kuxoáti símeovo kaxena éxokopeakumo Vúnae yonópoku ne uhá koeti xáne. ¹⁰ Áko'oneoxomo ne xáne yuixóvoti itúkea váhere úhepune múyo, koane koekútihiho yupihóvoti ákoyea aúnatí, enepohíkone ákotimaka teyá ne payásotihiko ya útíe mani nókone téyea úti. Aínóvotimaka xáne ákoti kamá, xúnatimaka isóneu ípíhea tumúne koékuti áha itúkea, koane áhatimaka kapáyasokinovo po'ínuhiko xáne. Ákomaka píka íhákea ne koatí hána'iti teyonétihiko, nókone téyea úti. ¹¹ Muhíkínova ne ánuhíhiko, enepone yupihóvoti itúkeovo xúnati koane payásoti ya útíe, ako íxaneya yúho nonékuke Itukó'oviti koyuhoáti motókeyea ípíhóponeokonohiko ne xáne íhácone nekóyohiko. ¹² Itea enepohíkone xáne ngxínopíke vaheréxóti kixoku itúkeovo, koatí kuteáti hó'openohiko íhae hói ákoti isóneu, hokotíhiko koékuti iyónoaku áha. Yoko kuteati ápeínóke hó'openo íhokeekono yoko koépekeekono, koánemaka nekóyohiko. Koatí aínóvohiko koemóke'eti koekúti ákoti exína isóneu koêku, epó'oxo kuteáti hunókoaku ne hó'openohiko namukókono, énomonemakamo koéneye hunókoaku nekóyohiko kurikákana ípíhóponeovokutike. ¹³ Enepone námoepo vo'oku váhere ítúke, hará'amo, váherexinokonomaka ítúke hunókóku. Koatí úhepetinoahiko itúkea váhere úhepune múyo, muhíkova ya káxe. Enepo aínóvokoxovopínoe he'uxínovonoe níki, puyakóponovomaka yokóvo ivókinovovi Vúnae, kutí koéhiko íhomúyoti koane isayúnevoti híyeuke koatí sasá'iti koekúti enepo kaha'ínepínoe,

koeku itúkeovo xâne ákoti saya'íkeapu itúkea váhere âha kíxeova. ¹⁴ Enepehikônê'e, ako ita noíxea sêno ákoti akahá'a itúkea váhere âha xokóyoke. Ako momí'iyekua itúkea váhere. Koati ahúkotihiho ya ítea po'ínuhiko xâne ákoti koati tiú'iko ikéneke Vúnae. Aínovomaka xâne ipupákinoti isóneu kahá'ayea enó'iyea apeínoati. Koati motokeâti yonópea ipihóponovokutike. ¹⁵ Aínovomaka itavókeati ne kaná'uti xêne, hokópoti kixoku itúkeovo Mbalâum, xé'a Mbêo mekúke, enepone usó koyêti itúkea váhere motovâti namúkea tiúketi. ¹⁶ Itea sayá'ikokono nê'e yanekôyoke vo'oku váhere ítuke. Poréxoá Itukó'oviti ne péyo njuméntu koyúhoyea kuteâti koeku úti, uti xâne. Énomone saya'íkoa, puinoâti itúkea âha, enepone kutí koeti kixoku itúkeovo xâne ákoti isóneu.

¹⁷ Enepehikone xâne ngíxone xepákuke, kutí koe uke úne itikóvotine. Kutí koémaka kapási kayápaexúnati ihunóvoti. Koati kousókinoinatine Itukó'oviti yonópokuhikomo xapa êno hahákuti ipihóponovokutike. ¹⁸ Kutí koéhiko koati ahúkoti ya koyúhoyeake, itea ako itópoinoke xâne neko yúho. Itóhiko po'ínuhiko xâne hokópea kixoku itúkeovo vo'oku poréxeahiko sikovó kó'iyea itúkea váhere úhepune múyo yoko koékuti váhere ahápinovo. Yoko énepehikone xâne ítone, ainóvoti mani ínati ipuhíhikopea xapákuke xâne ovóhêxoti pahunévotike. ¹⁹ Itínokonoke nekôyohiko, vo'oku koyúhoinokono ákoyea itopó'oviti, uti xâne, vitúkea koékuti váha vitúkea. Yoko ínipono neko kixotíneye yúho, ainovo xâne kutí koeti akaúti opékuke xunáko ne váhere kixovókuti. Vo'oku koékuti koekúti ito'óviti, uti xâne, uti kutí koeti akaúti opékuke xunáko nê'e. ²⁰ Énomone ngó'ino: Enepone xâne éxoti Jesus Kristu, enepone Vúnae yoko Koitóvoviti, koane iteóvati ne xunako váhere kixovókuti yara kúve mêm vo'ókuke, enepo kayukápapu yané váhere kixovókuti, koati yupihóvotinemo koéku hunókokuke ya inúxotike. ²¹ Vo'oku unatíne ákoyeani éxa koéku ne kaná'uti xêne ihíxaxoviti ponea uti vitúke, yaneko turíxea hókea ina kayukópovo ikéneke, itavókopeati ne sasá'iti ihíkavoviti páhoenoviti Itukó'oviti, ihikaxokonoke. ²² Enepone xâne koetíneye kixoku itúkeovo, koati kousókoati xokóyoke ne kaná'uti kixonéti koéti: "Káyukopinovomaka tamúku níkópea ne oévo" koáne "káyukopovomaka ne ahiúti kúre komótekepeovo xapa yomômo" koéti.

3

Koékumo yuho xanéhiko tumúneke káyukopovope Vúnae Jesus

¹ Itínoe ákoti omotóva ongóvo, pí'apene yúndoenopinóe rá'a. Ya uhá koéti ra pí'ati yúndoenopi, ombósiko ngixoku ixómoyea ngóyukoa ne sasá'iti iséneu koeku nzuvó'oxeopinoe puyákoponeova yokóvo ra koekútihiho, ² motovâti ákoyea inátapa yokóvo yúho neko koati sasá'itihiko porófeta koyúhohi emo'u Itukó'oviti mekúke, koánemaka ne páhoenoviti vitúkea ne Vúnae yoko Koitóvoviti. Énomone ne ihíkavoviti ihíkaxone ápostuluhiko, enepohikone páhoe Jesus xepákuke. ³ Inúxotike, tumúneke símeovomo hunókoku ra mêm, konókoti yéxi ápeyeano xâne émoketihiko, yuixóvoti itúkea váhere úhepune múyo. ⁴ Haramo koe yúho koémoke'eyea aúkopovope Jesus: "Koyúhopepo káyukopeovomo. Ná'ikopo? Vo'oku ukeátine iná ivohíkovo neko voxúnoekene, kóyeakone kóyeku ne uhá koeti koekúti kuteâti koéku iná apê" koetíhikomo. ⁵ Kó'inokeneye ne yuhómo, akó'oti akahá'a puyákoponeova okóvo rá'a: Koati mékutine ápe ne vanúke koánemaka ra poké'e. Itea inúxotike, ipúhikea úneke ra poké'e koane yané ítixopeovoku ne úne, ápene ne movó'iti poké'e iná pahukôa Itukó'oviti ápeya. ⁶ Ákomaka puyákapapanapa okóvo nekôyohiko uké'exeokono ra kúve mêm yaneko mekúke koiníko êno úne. ⁷ Kene enepora vanúke koáne ra poké'e apêti kó'oyene, koati hoenáxokonoti oró'okeekonomo ya yúku kuteátimaka páhoe Itukó'oviti kó'iyeanemoye. Koati kuxokónoti símeovo kaxena éxokeakumo Itukó'oviti yonópokumo ne xanéhiko váhere kixoku itúkeovo, pahukákanahiko yonópea ipihóponovokutike. ⁸ Itínoe mbo'ínu ákoti omotóva ongóvo, ako yusíka inótoyeva yokóvo rá'a: Ya xoko Vúnae Itukó'oviti, kutí koe póhuti mili xoénae ne póhuti káxe. Kene póhuti mili xoénae kutí kôe póhuti káxe xoko Vúnae.

⁹ Haina koukóponoati Vúnae ne kaxena káyukopovope, enepone koati yuhóti yuhó'inovi yanekóyoke. Haina ko'okóriti itúkea neko yúho, kuteâti isóneunoa po'ínuhiko xâne, itea koati yupihóvoti ákoyea ímaxapa kúxoixeopinoe, puvâti ápeyeano xâne pihópotimo ipihóponovokutike, kaha álnotimaka uhá koeti xâne ikótíxeva isóneuke ne pahúnoe koane sasá'ipea nonékuke. ¹⁰ Enepone kaxena aúkopovope Vúnae, kutí koetímo símo ne ómevoti. Yaneko káxe, uke'épotinemo ne vanúke xaneâti koati êno hónoti emo'u ipuhókoti. Yoko oro'ókovotimo uhá koeti ovâti ne vanúke. Kúteanemakamo kixoku uké'exeokono ra poké'e yoko uhá koeti ovâti. ¹¹ Koeku kó'iyeanemoye uké'exeokono uhá koéti ra koekútihiho, yusikóniikopo sasá'iyea kixeku itíkivo koane itíkivo teyoti Itukó'oviti ya uhá koeti koekúti, ¹² koékuiikomaka kíxoixopi símeovo ne kaxena Itukó'oviti, yehákoatimaka símeovo koeku yíxivo itíki ahá'inopi. Yoko simapúne neko káxe, uke'éxopatimo yúku heú koeti ovâti ne híyeu vanúke yoko poké'e, koane iturékexotimo uhá koeti vo'oku otúkomo ne yúku. ¹³ Kene úti, uti kutípoti Vúnae, hara kúxo úti

ápepeamo inámati vanúke yoko poké'e ovópokuhiko ne ponóvoti kixoku itúkeovo, kuteâtimaka koeku yuho Vúnae, enepone koati yuhôti ákoti aukápapu ikéne.

Nókone kó'iyea úti koeku kúxoixoepa úti ne káyukopovo Vúnae

¹⁴ Énomone ngixínopi, itínoe ákoti omotóva ongóvo, kéxuna'ixapu koeku kixoixi ápeyeakumo ne koekútihiko, maka enepo aukápapu Vúnae, inú'ikapapinenoe ya ákoyea pepákexapu iséneu ikéneke, ákotimaka ovópiku pehúnevo, koane ákotimaka xâne motovâti koyúhoyea ápeyea váhere íti. ¹⁵ Yoko konókoti yéxi ákoinoke ímaxapa Vúnae kúxoixea xâne kutípea, itúkeovo poréxoti xanéhiko oxéne íteova ne pahúnevo, kuteâtimaka koêku ne yútoenopi Poúlu, po'ínu úti xoko Vúnae ákoti omotóva vokóvo. Yoko ainóvoti exóneti póneake Itukó'oviti veínoa kíxeaneye yútoe. ¹⁶ Énomone koyúho ya uhá koeti koyuhópeti, yútoe, kuteâti ra yunzó'inopinoe kó'oyene. Ápe koekúti kali tiú'iti éxeokono kixó'ekone ya xapákuke neko yútoe. Enepohikone koekútihiko, kópoe'akoa xâne ákoti exêa koêku, ákotimaka tiú'iko ikéneke Vúnae, kuteâtimaka kixoaku kópoe'akea ne po'ínuhiko íhíkavoti emó'uke Itukó'oviti. Yoko yonópotihikomo ip-ihóponovokutike vo'ókuke.

¹⁷ Kene itínoe ákoti omotóva ongóvo, koeku yéxinoe ra koekútihiko, konókoti kéhiyanayivo, maka hákone ketávokokono vo'ókuke ne pahukóvoti isoneúti hókone ne xanéhiko ákoti panâpu kixoku itúkeovo. Hákonemaka ukê'e ne títiu kéyeyi ikéneke Vúnae ákoti kirikâ héki.

¹⁸ Itea yapási'ixanoe keúkophonivo yane hána'iti seánakovi Vúnae yoko Koitóvoviti, enepone Jesus Kristu, koane yapási'ixamaka keúkophonivo yéxi nê'e. Itúkapu énomone itukóvo hána'iti ihayú'iuti yara koeku kó'oyene, koánemakamo ya uhá koeti káxehiko keno'ókoti ákotinemo hunókoku.

Koékuikone.

1 XUÂUM

Inúxoti karta yútoe Xuâum, páhoe xapa kutípoti Jesus

Enepora koyuhópeti, koánemaka ne pi'âti oko'íkenexoati, víhaxoa “karta yútoe Xuâum”. Ako ípúhika íha Xuâum koatíke yútoe, itea ukeâtinekene “karta yútoe Xuâum” éxeokono. Ápe póhuti Evangelho, enepone inámati íhíkavoti koyúhotei koeku Jesus, yútoemaka Xuâum, koánemaka ne Apokalípisi.

Hara koati áha ne Xuâum koyúhoinovi yara kártana, kónokea ákoyea omótoovokoko vokóvo vo'oku ákoyea omótoovovi okóvo Itukó'oviti, koane kónokea vóvoheixea ya uhapú'itike ákotine váhere kixoku vitúkeovo.

Yaneko káxehiko yutoxôa Xuâum ra koyuhópeti, ápe xâne íhíkaxoti itúkeovo ainóvoti kixovókuti ákoti asasá'i nonékuke Itukó'oviti, ne uhá koeti koèkuti apèti yara kúveu mêum, koèkuti noíxone xâne koane sípoe. Ya isóneunoakehiko, koeku itúkeovo sasá'iti ne Jesus, ako oxéne ápeyea múyo kuteâti muyo úti, uti xâne yara poké'e, ínapo hako sasá'iko ne Jesus. Énomone íhíkaxinohiko neko xâne ápeyea xunáko ne Jesus pohu kutí kó'ieya muyo úti ne múyo, ákoti itukapu koati muyóti kuteâti muyo úti, uti xâne pahukóvoti. Kóhiyana Xuâum neko hokoti Jesus, puinoâihiko kutípea neko íhíkavoti, vo'oku ákoyea itúkapu ukeâti xoko Itukó'oviti, itea itúkeovo ukeâti xoko Okópoti Kristu.

Ápemaka xâne íhíkaxoti ákoyea oxéne sasá'ieya kixoku itúkeovo ne xâne nonékuke Itukó'oviti koeku ápeyeako yara kúveu mêum, vo'oku yusíkoti sasá'ipeane omíxone, itea kóyeane itúkeovo koèkune xâne hókea váhere úhepune múyo koeku ápeyeako yara kúveu mêum. Yane kuteâti isóneunoahiko, ako apásika kóyuseyea kixoku itúkeovo ne xâne. Enepohikone xâne koetíneye isóne, síkovó koéne ya pahunénotike, po'okoâti itúkeovo pohúneti omíxone xâne itovómo. Kene koxé'u, pó'okoa ákoyea oxéne sasá'ieya kixoku itúkeovo. “Koati kixovókuti íhaene yáye yara kúveu mêum ákoti asasá'i. Ako oxéne ípokeovo” koeti isóneunoa. Itea éxokovi Xuâum itúkeovo koati pahukóvoti nonékuke Itukó'oviti ne xâne ákoti asasá'i kixoku itúkeovo. Ako oxéne sasá'ieya isóne yoko omíxone ne xâne koeku váherexea kixoku itúkeovo. Ú'uhapu'i kixínovea yútoe Xuâum kónokea sasá'ieya kixoku vitúkeovo koeku hókea uti Jesus.

Koeku Jesus, enepone Kouhápu'ikinoviti koeku Itukó'oviti, Há'a

¹ Hara yundóxinopinoe koèku ne kóyekutine ápeyea ukeátinekene tumúneke ápeyea ra mêum, enepone ominó'oviti inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, enepone Évekoaku Itukó'oviti kouhápu'ikinoviti. Eneponé'e, koati kámone úti koyúhoyea, úndi yoko nza'ínehiko, koane noíxone úti ya vukékuke. Koatímaka komómone úti yoko sípó'oe vo'u úti nê'e. ² Kouátata'ixovone nê'e, eneponeko ominó'ovitimaka inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. Noínjoane, koane noíxoanemaka nza'ínehiko, epó'oxo koyúhoane úti koèku ne noíxone úti xokóyoke, koane vetó'okopitinoe koèku neko ominó'oviti inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, enepone ovóheixoti novo xoko Itukó'oviti, Há'a, enepone koutáta'ixinovovitimaka. ³ Enepone noíxonene úti yoko kámonene úti, énomone koyúhoinopinoe úti, motovâti poéhayeane visóneu ikéneke Itukó'oviti ákoti víhaxákeakaka. Yoko enepone kó'ieyaneye visóneu, hane úkea xoko poéhayeane visóneu xoko Itukó'oviti, Há'a úti, yoko xoko Jesus Kristu, Xe'éxa. ⁴ Yutóxinoake úti ra koekúti kaha'âti úti yupihovó kó'ieya elókeko vokóvo.

Enepone sasá'iko Itukó'oviti, koati kuteâti koeku uhapú'iti

⁵ Enepone íhíkavoti kámone úti xoko Kristu, enepone koyúhoinopikemaka úti, énomone ne itúkeovo ainóvoti sasá'iti ne Itukó'oviti kuteâti koeku uhapú'iti. Ako hahákuti xokóyoke. ⁶ Enepo vokoyúho poéhapeane visóneu xoko Itukó'oviti ákoti víhaxákea, itea novóheixoti hahákutike, koati semekéxoti úti, epó'oxo ako vitúka ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ⁷ Itea itukapu novóheixoti uhapú'itike kuteâti koeku Itukó'oviti, koati póhutipone visóneu ikéneke Itukó'oviti ákotine víhaxákeakaka, epó'oxo kasása'ikopane itina Jesus, Xe'exa Itukó'oviti, ne uhá koeti pahúnevo úti.

⁸ Enepo vokoyúho ákoyea pahúnevo úti, koati vaupú'ikopovoti. Áko'omaka xoko úti ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ⁹ Itea enepo vokoyúhopinoe Itukó'oviti ne pahúnevo úti, koati motovâti kúveovokono nê'e pónea ítuke, koane kousokeamo yúho kotúyopinoveamo, koane kasása'ikopinoveamo ya uhá koeti koekúti ákoti aunáti xoko úti. ¹⁰ Enepo vokoyúhoa ákoyea pahúnevo úti, koati koyuhoâti úti itúkeovo semékenovo'iti ne Itukó'oviti, epó'oxo áko'oko xoko úti ne vitúkea emó'u.

2

¹ Itínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa ikéneke Kristu, yundóxinopeakenoe ra koekútihiko maka hákone pehukóvo. Itea enepo áva xâne pahukóvoti, anéko epemínoviti xoko Ha'a úti íhae vanúke. Énomone ne Jesus Kristu, enepone ponóvoti kixoku itúkeovo. ² Énomone kasasá'ikopovi ya pahúnevo úti. Yoko haina póhutine pahúnevo úti, itea anékomaka xunáko kasasá'ikopea pahúnevo uhá koeti xâne yara kúveu mêm.

³ Hane véxea vitúkeovo xâne éxoti Itukó'oviti, enepo vituká ne páhoenovi. ⁴ Enepone xâne koyúhóti éxea Itukó'oviti itea ákoti ituká ne páhoenovi, koati semékenovo'iti nê'e, epó'oxo áko'o ya xokóyoke ne kaná'uti kixovókuti ukeáti xoko Itukó'oviti. ⁵ Itea enepone xâne itukoáti ne páhoenovi Itukó'oviti, koati heu-heú koeti kousokeovo ya xokóyoke ne ákoyea omótoovovi okóvo Itukó'oviti. Hara véxea vitúkeovo xâne éxapone Itukó'oviti. ⁶ Enepone xâne koyúhóti óvoheixa inámapotike apéyeati ukeáti xoko Kristu, konókoti pónea kixoku itúkeovo kuteáti koeku Kristu.

Pahúkovi Itukó'oviti ákoyea omótovo vokovo po'ínuhiko xâne

⁷ Itínoe ákoti omotóva ongóvo, haina inámati koekúti ra páhoenovi Itukó'oviti vitúkea yara yúndoenopinoe. Énomone ne kúxoti páhoenovi Itukó'oviti, kémone ukeáti iná kitipónoe Kristu. Enepone kúxoti páhoenovi Itukó'oviti ne xâne itúkea, énomonemaka ne kémone yanekóyoke. ⁸ Itea kóyeane itúkeovo inámati yara yúndoenopi, kuteáti koeku iyúseyea xoko itukeinoviti Kristu, koánemaka ya itíkovo, vo'oku tumúne yóno uké'eyea ne hahákuti koeku uhápu'iyea ne koati kaná'uti uhapú'iti.

⁹ Enepone xâne koyúhóti vékea uhapú'itike, itea puvoti po'i xâne, koati hahákutike ovó'iko tukú koeti kó'oyene. ¹⁰ Itea enepone xâne ákoti omotóvo okovo po'ínuhiko, koati uhapú'itike óvoheixo, epó'oxo ako ápahuina koekúti ya xokóyoke ikorókoti po'i xâne. ¹¹ Kene ne puvoti po'ínu, hahákutike óvoheixo. Koati énomone ixomo véko. Ákomaka exa yónoku vo'oku kutí kóe komítiti koeku vékea hahákutike.

¹² Itínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa, yundóxinopinoe vo'oku sasá'ipeane pehúnevo vo'oku itúke Kristu. ¹³ Itínoe úsotine hóyeno, yundóxinopi vo'oku yéxi neko kóyekutine ápeyea ukeáti tumúneke ápeyea ra mêm. Itínoe inámatiko xâne, yundóxinopi vo'oku koati iteáti seyá'ikopivoa ne Ndeápu.

¹⁴ Itínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa, yundóxinopinoe vo'oku yéxi Ha'a úti íhae vanúke. Keáneoe, itínoe úsotine hóyeno, yundóxinopinoemaka vo'oku yéxi ne kóyekutine ápeyea ukeáti tumúneke ápeyea ra mêm. Kene itínoe inámatiko xâne, yundóxinopinoe vo'oku xúnati ne iséneu ikéneke Kristu, koane koati óvoheixokune iséneuke ne emo'u Itukó'oviti, epó'oxo íteanoe seyá'ikopivoa ne Ndeápu.

¹⁵ Hako itikovo xâne ákoti omotóva okóvo ra kúveu mêm, koánemaka ne kixovókutiya. Vo'oku enepone xâne ákoti omotóva okóvo ra kúveu mêm, áko'o xokóyoke ne ákoyea omótoovovi okóvo Itukó'oviti, Ha'a úti. ¹⁶ Vo'oku uhá koeti koekúti yara kúveu mêm, kuteáti koeku váhere úhepune muyo xâne, koane íyoevo úke, koane kahá'ayea koekúti kutí'inoke kapayasokovoti, haina ukeáti xoko Ha'a úti íhae vanúke, itea koati íhaene yáye yara kúveu mêm. ¹⁷ Yoko enepora kúveu mêm, koánemaka ne uhá koeti kuteáti váhere íyoevo xanéhikoya, uké'etimo. Itea enepone xâne itúkoti ahá'inoa Itukó'oviti, ákomo hunókoku ovópea xoko Itukó'oviti.

Okópoti Kristu

¹⁸ Itínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa, ye'ékone hunókoku ne uhá koeti koekúti. Kémoanoe símeamo ne íhaxoneti Okópoti Kristu. Yoko anéyene kuri'uxeovo ne xâne okópoti Kristu. Énomone véxinoa yé'exeoene hunókoku ne uhá koeti koekúti. ¹⁹ Yoko enepohikone xâne okópoti Kristu, ainovo ipuhíkopeati xapákuke úti, uti hokoti Kristu, itea haináhiko koati kaná'uti po'ínu úti xoko Kristu nê'e. Eneponi itukápaxo, mani anéyetiko xapákuke úti. Itea ipuhíkinokohiko, motováti iyúseyea ákoyea ápahuina po'ínu úti xoko Kristu xapákukehiko.

²⁰ Kene itínoe, koati ike'íparaxokonoatine ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Énomone uhá ké'ino yéxi ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ²¹ Haina yundóxinopitinoe vo'oku ákoyea yéxa ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, itea vo'oku yéxi, koane vo'oku yéxi ákoyea ápahuina semékéno'iti ukeáti ne kaná'utike kixovókuti.

²² Énjakapea itukóvotiye ne semékenovo'iti? Énomone ne koyuhoáti ákoyea itúkapu Jesus ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. Énomonemaka ne okópoti Kristu, enepone koyuhoáti ákoyea itúkapu kaná'uti ne Itukó'oviti koánemaka Xe'éxa. ²³ Uhá koeti koyuhoáti ákoyea itúkapu Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus, áko'omaka ne Itukó'oviti ya xokóyoke. Itea enepone koyuhoáti itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus, anékomaka Itukó'oviti, Ha'a úti, xokóyoke.

²⁴ Konókoti óvoheixa iséneuke ne ihíkavoti kémone, ukeáti iná kitipóa. Enepo aváheixa iséneuke nê'e, yovóheixotimo inámapotike apéyeati ukeáti xoko Xe'exa Itukó'oviti yoko xoko

Ha'a ùti íhae vanúke. ²⁵ Yoko enepone koati yuhôti koyúhoinovike Kristu ákoti aukápapu ikéne, harâ'a, vópeamo xoko Itukó'oviti ákotinemo hunókoku.

²⁶ Enepora yúndoenopinoe, koati koyuhoâti koêku ne xâne kaha'ati kátavokepinoe. ²⁷ Itea anéye keúhupu'ikikono ukeâti ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, páhoenopinoe Kristu, ákoinoke okónokovo po'í ihíkaxopiti. Enepone keúhupu'ikikono vo'oku íhíkexikonoke koeku uhá koêti ra koekútihiko, koati kaná'uti koane haina semekénovo'iti. Énomoneikopo yakútipo, kuteátimaka koêku íhíkexikonoke.

²⁸ Kó'oyene ítínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa, konókoti itúkeovo inámapotike apéyeati ukeâti xoko Kristu yóvoheixonoe, maka hákonemo pícone úti yaneko káxe aukápapu, koane hákonemakamo teyínoke úti, enepone mani kutí'inoke he'oneôvati úti. ²⁹ Koeku yéxi itúkeovo koati ponóvoti kixoku itúkeovo ne Kristu, konokoátimo yéxi itúkeovo ikó'inamaepomaka Kristu ne uhá koeti xâne ponóvoti kixoku itúkeovo

3

Koêku ne Itukó'oviti koane ikó'inamaepo

¹ Itíkina iséneu koeku hána'iko ne ákoyea omótoovovi okóvo Itukó'oviti, Ha'a ùti, víhaxinokonoke xe'éxapone. Yoko koati kaná'uti vitúkeova. Hane ákoino éxa xanéhiko yara kúveu mêmum vitúkopeovo xe'éxapone Itukó'oviti, vo'oku ákoyea éxahiko Itukó'oviti. ² Itínoe ákoti omotóva ongóvo, koati kaná'uti vitúkopeovo xe'éxapone Itukó'oviti. Yoko avo iyúsea ne koépokumo úti seápa úti ya xokóyoke, itea enepo aukápapune Kristu, véxoa kutipasí koépeamo úti, vo'oku koati noixópatimo úti kuteátimo koeku kixóvoku nê'e. ³ Uhá koeti xâne apêti kúxone xokóyoke noixopeamo Kristu, koati yuixóvoti pónéa kixoku itúkeovo, maka itúkapune sasá'iti kuteâti koeku itúkeovo sasá'iti ne Kristu.

⁴ Itea uhá koeti xâne pahukóvoti, koati vo'oku ákoyea ituka páhoenovi Itukó'oviti pahúkinovo. Yoko enepone pahúkeovo úti, uti xâne yara pok'é'e, énomone ne ákoyea vitúka ne páhoenovi Itukó'oviti. ⁵ Yéxoamaka itúkeovo kotuyópoti pahúnevo úti simínoke ne Kristu yara kúveu mêmum. Yoko ako pahúnevo nê'e. ⁶ Uhá koeti xâne ovóheixoti inámapotike apéyeati ukeâti xoko Kristu, ako ávaheixa pahunévotike. Kene uhá koeti ovóheixoti pahunévotike, ako aúrapu'inoa koeku Kristu, koane ákomaka éxa.

⁷ Itínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa, hako sikévo yaúpu'ikikono. Vo'oku enepone xâne ponóvoti kixoku itúkeovo, koati ponóvoti kuteátimaka koeku Kristu. ⁸ Itea enepone ovóheixoti pahunévotike, koati ovoxe Ndeápu nê'e. Vo'oku ukeátinekene tumúneke ápeyeya ra mêmum, koati pahúkenavoti nê'e. Yoko énomone simíno Xe'exa Itukó'oviti yara kúveu mêmum uké'exoponea ítuke ne Ndeápu.

⁹ Uhá koeti xâne ikó'inamaepone Itukó'oviti, ákone ávaheixa pahunévotike, vo'oku anêko xokóyoke ne inámati itúkeovo poréxoake Itukó'oviti. Ákone omótova óvoheixea pahunévotike, vo'oku koati xe'éxapone Itukó'oviti nê'e. ¹⁰ Hane éxeokono ne xe'éxapone Itukó'oviti koánemaka ne ovóxehiko Ndeápu: Uhá koeti xâne ákoti oponóvo ítuke, haina xe'éxapone Itukó'oviti. Kúteanemaka koêku xâne puvoti po'ínu, hainámaka xe'éxapone Itukó'oviti.

Konókoti ákoyea omótovokoko vokóvo

¹¹ Enepone íhíkavoti kémoné ukeátine inâ kitipónoe Kristu, énomone kónokea ákoyea omótovokoko vokóvo. ¹² Ako yusíka kutí kó'iyeya uti Káim, enepone itúkoti ahá'inoa Ndeápu yaneko koepékopo áti mekúke. Ná'ikopo koeti koepékino? Vo'oku koati ákoti aunáti kixoku itúkeovo ne Káim. Kene kixoku itúkeovo neko áti, koati ponóvoti.

¹³ Itínoe mbó'ínu xoko Kristu, hako iyipáxova enepo puvápi xanéhiko yara kúveu mêmum ákoti éxa Itukó'oviti. ¹⁴ Véxoa ákoyeanemo vanapa ipihóponovokutike, koane itúkeovo xoko Itukó'oviti vonópomo, vo'oku ákoyea omótovo vokovo po'ínu úti. Itea enepone puvoti po'ínuhiko xâne, koati vekotí'iko xêne yonópoti ipihóponovokutike. ¹⁵ Uhá koeti xâne puvoti po'ínuhiko xâne, koati kuteátine xâne koepékoti. Yoko yéxoanoe áko'oyea ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko xâne koepékoti. ¹⁶ Hane véxoa ne kaná'uti seanákoti, vo'oku ivókinovovi Kristu yaneko kuri'ó kó'iyeya Itukó'oviti kuruhúke vo'oku úti. Yusikóneikopomaka kuri'ó kó'iyeya uti Itukó'oviti, vo'oku po'ínu úti xoko Vúnae, motovátimaka huvó'oxea úti. ¹⁷ Enepone apêti apeínoati, itea ákoti okoseána po'ínuhiko xâne enepo noixóda ápeyeya nókone, ná'ikopo kíxoaye ápeyeya xokóyoke ne kaná'uti ákoyea omótovokoko vokóvo ukeâti xoko Itukó'oviti? ¹⁸ Itínoe kutí ngíxone nje'éxaxapa, enepone ákoyea omótovokoko vokóvo, konókoti vikána'uxea ya xoko kixoku vitúkeovo, kene haina pohú koyuhó kixoâti úti ya vemó'uke.

¹⁹ Énomonemo iyúseyea vitúkeovoxo hokoâti ra kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. Énomonemaka iyúseyea úhepeyamakamo visóneu nonékuke Itukó'oviti, vexoâti ákoyea vitúkaheapu. ²⁰ Itukovo vexópvovoti vitúkoheyeovo, inapoxo hako exóda Itukó'oviti vo'oku éxoa

uhá koeti koekúti nê'e. ²¹ Itúnoe ákoti omotóva ongóvo, enepo vexápapu ákoyea vítukaheapu, ako píkone úti nonékuke Itukó'oviti. ²² Koáne enepo apê vépemoake, yumópovi, vo'oku vitúkea páhoenoví yoko koekútihiko ínixone unátiyea. ²³ Yoko hara itukóvo páhoenoví, kutúpea uti Jesus Kristu, Xe'éxa, yoko ákoyea omótovokoko vokóvo, kuteátimaka koeku páhoenoví vitúkea. ²⁴ Enepone xâne itukoáti ne páhoenoví Itukó'oviti vitúkea, koati inámapotike apéyeati ukeáti xoko Itukó'oviti óvoheixo, koane anêkomaka Itukó'oviti ya xokóyoke. Hane véxea ápeyea ne Itukó'oviti xoko úti, vo'oku Sasá'ti Omíxone pónevike.

4

Véxeake ne kaná'uti koyúhóti emo'u Itukó'oviti koáne ne ákoti akaná'u

¹ Itúnoe ákoti omotóva ongóvo, hako kitípo uhá koeti xâne koyuhoáti ápeyea kouhupu'ikinoake Itukó'oviti, itea yapásika yéxi itúkeovo koati ukeáti xoko Itukó'oviti ne yúho, áko'o áko'oyea. Vo'oku êno xâne koyuhóvoti itúkeovo páhoe Itukó'oviti yátikeneye koyúhoponea xapa xâne kouhupu'ikinoake Itukó'oviti, itea ako akána'u. ² Hanemo yéxi itúkeovo ukeáti xoko Sasá'ti Omíxone Itukó'oviti ne yúho: Uhá koeti ihíkavoti koyúhóti íkutipasisoponeovo xâne yara kúveu mêm ne Jesus Kristu, koati ukeáti xoko Itukó'oviti. ³ Kene uhá koeti ihíkavoti ákoti akoéneye, haina ukeáti xoko Itukó'oviti, itea koati ihíkavoti okópoti Kristu nê'e. Yoko kémoanenoé ápeyeamo kuteáti nê'e, epó'oxo anéyene kó'oyene yara kúveu mêm.

⁴ Itúnoe kutí ngíxone nje'éxaxapa, koati itíponenoé kasása'iupo Itukó'oviti, koane íteanenoe seyá'ikopivoa ne ihíkavoti ómone xâne koyúhóti ápeyea kouhupu'ikinoake Itukó'oviti, itea ako akána'u. Vo'oku enepone ovo'ó koépitinoe, xunané'e ya Satánae, enepone pahúkoti xâne yara kúveu mêm ákoti éxa Itukó'oviti. ⁵ Enepohikone xâne ákoti akaná'u, koyúhóti itúkeovo páhoe Itukó'oviti, hane úkea íhae xapákuke ne xâne yara kúveu mêm ákoti éxa Itukó'oviti. Énomonemaka koyúhóti kixovókuti yara kúveu mêm. Yoko ívávakea yúho ne xâne ákoti éxa Itukó'oviti. ⁶ Kene koati uti ikó'inamaepono Itukó'oviti. Yoko enepone éxoti Itukó'oviti, ívávako yuho úti. Itea enepone ákoti itukapu ikó'inamaepo Itukó'oviti, ako ívávaka yuho úti. Énomone véxea itukóvotiye ne hokoáti ne kaná'uti ihíkavoti ukeáti xoko Itukó'oviti, koánemaka ne xâne hokoáti ne ihíkavoti ákoti akaná'u.

Ako omótovo okovo uhá koeti xâne ne Itukó'oviti

⁷ Itúnoe ákoti omotóva ongóvo, konókoti ákoyea omótovokoko vokóvo vo'oku koati ukeáti xoko Itukó'oviti ne ákoyea omótovokoko vokóvo. Uhá koeti xâne ákoti omotóvo okovo po'ínuhiko, koati ikó'inamaepono Itukó'oviti, epó'oxo koati kaná'uti éxea Itukó'oviti. ⁸ Enepone puvoti po'ínu, ako exa Itukó'oviti, vo'oku enepone Itukó'oviti, ako omótovo okovo uhá koeti xâne. ⁹ Éxokovi Itukó'oviti ákoyea omótovovi okóvo yaneko pahúkeaku Xe'éxa, ákoti po'ínu, yara kúveu mêm, motováti ápeinoví inámapoti apéyeati ukeáti ya xokóyoke vo'oku ítukenovi Xe'éxa. ¹⁰ Enepone koáti kaná'uti seanákoti, haina ne itúkeovo utine ako omotóvo okovo Itukó'oviti, itea koati Itukó'oviti ako omotóvovi okóvo, koane pahúkinovi Xe'éxa poréxopea ésa'i kottúyopea pahúnevo úti.

¹¹ Itúnoe ákoti omotóva ongóvo, koeku kó'iyeaneye yupíheovo ákoyea omótovovi okóvo Itukó'oviti, yusikóneikopo ákoyeamaka omótovokoko vokóvo. ¹² Ako noíxoáti ne Itukó'oviti, itea enepo hákoti motovókoko vokóvo, koati kaná'uti ápeyea Itukó'oviti xoko úti, epó'oxo koati heu-heú koéti koutsokeovo xoko úti ne kaná'uti ákoyea omótovokoko vokóvo ukeáti xoko Itukó'oviti. ¹³ Vo'oku poréxeovea Itukó'oviti ne Sasá'ti Omíxone ovo'ó kó'iyeevó, énomone véxinoa nóvoheixane inámapotike apéyeati ukeáti xoko Itukó'oviti, koane véxinoakemaka ápeyea Itukó'oviti xoko úti. ¹⁴ Noínjoane ne Xe'exa Itukó'oviti, koánemaka ne nza'ínehiko, noíxoanemaka, epó'oxo koyúhoa úti xapa xâne itúkeovo páhoe Há'a úti yara kúveu mêm koíteovo xanéhiko ya pahúnevo. ¹⁵ Enepone koyúhóti kutúpea itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus, koati apéti Itukó'oviti xokóyoke, epó'oxo koati inámapotike apéyeati ukeáti xoko Itukó'oviti óvoheixo. ¹⁶ Véxoa, epó'oxo kutúpoa úti ákoyea omótovovi okóvo ne Itukó'oviti.

Koati kixóvokune ne Itukó'oviti itúkeovo seánati ákoti omotóvo okovo xâne. Enepone xâne ákoti omotóvo okovo po'ínuhiko xâne, koati inámapotike apéyeati ukeáti xoko Itukó'oviti óvoheixo, koane anêkomaka Itukó'oviti xokóyoke. ¹⁷ Yané'e, uha-uhá koetimo koutsokeovo xoko úti ne kaná'uti ákoyea omótovokoko vokóvo, ákoinokemo píkone úti nonékuke Itukó'oviti yaneko káxe yuhaikapavine vo'oku kixoku vitúkeovo. Vo'oku kuteáti kixoku itúkeovo ne Kristu, énomonemaka koéneye kixoku vitúkeovo yara kúveu mêm. ¹⁸ Ako píkone úti koeku ákoyea omótovokoko vokóvo, vo'oku uké'exopo píkea úti ne koati kaná'uti ákoyea omótovokoko vokóvo. Enepone píkea úti, hane poréxovi pepókexeevo visónevo. Yoko enepone xâne pikóti, áko'o xokóyoke ne koati kaná'uti ákoyea omótovo okovo po'ínuhiko xâne.

¹⁹ Hara ákoino omótovokoko vokóvo, vo'oku itúkeovo Itukó'oviti inuxó ákoyea omótovovi okóvo. ²⁰ Enepone xâne koyúhóti ákoyea omótovo okovo Itukó'oviti itea puvoti po'ínu, koati

semékenovo'iti nê'e. Koeku púvea po'ínu motovâti noíxena, na kíxoaye ákoeya omótovo okovo Itukó'oviti mapini ákoti inixâ? ²¹ Yoko koati Itukó'oviti exókovi kónokea ákoeya omótova vokóvo ne po'ínu úti, koeku ákoeya omótovo vokovo Itukó'oviti.

5

Kúveovo uti Itukó'oviti porexó'ovea víteova ne váhere kixovókuti

¹ Uhá koeti kutipoâti itúkeovoxo Mésiya ne Jesus, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, koati ikó'inamaepone Itukó'oviti nê'e. Yoko uhá koeti xâne ákoti omotóva okóvo ne Ha'a úti íhae vanúke, enepone ikó'inamakopoviti, ákonemaka omótovo okovo po'ínuhiko xe'éxapone Itukó'oviti. ² Yoko hara véxea ákoeya omótova vokóvo ne po'ínuhiko xe'éxapone Itukó'oviti, ákoeya omótova vokóvo ne Itukó'oviti koane vitúkea ne páhoenovi. ³ Enepone kaná'uti ákoeya omótova vokóvo ne Itukó'oviti harâ'a, vitúkea ne páhoenovi. Yoko haina koati tiú'iti koekúti xoko úti vitúkea nê'e. ⁴ Vo'oku uhá koeti ikó'inamaepone Itukó'oviti, ítoa sayá'ikopeova ne váhere kixovókuti yara kúveu mêm. Yoko hane porexó'ovi víteova, enepone kúveova úti. ⁵ Kutí'ikopo itâa sayá'ikopeova ne váhere kixovókuti yara kúveu mêm? Énomone ne xâne kutipoâti itúkeovo Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus.

Mopó'axo exókovi itukóvotiye ne Jesus

⁶ Enepone Jesus Kristu, énomone exókopovo itúkeovo kaná'uti páhoe Itukó'oviti yaneko ahíkoko úneke ya íháke Itukó'oviti, koánemaka yaneko ovokóvo itína kuruhúke. Haina pohúneti ya áhikeovo úneke éxeokono, itea koánemaka ya óvokeovo itína kuruhúke. Enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, énomone exókovi kaná'uko nê'e, vo'oku koati kaná'uti ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ⁷ Enepone koyuhó'inoveati koeku kaná'uko ne kixovókuti vo'oku Jesus, mopó'axo (ya vanúke: Itukó'oviti, Ha'a úti, koánemaka ne Kouhápu'ikinoviti koeku Itukó'oviti, Há'a, koánemaka ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Yoko póhutinehiko ra mopó'âti. ⁸ Koane mopó'amaka yáye yara poké'e exókoveati kaná'uko ne kixovókuti): Énomone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, yoko áhikeokono Jesus úneke yanekóyoke, koánemaka óvokeovo itína ivokínovovi. Yoko enepone mopó'âti, koati póhutinemaka kixó'ekone yane éxokovike. ⁹ Koeku kutípea uti yuho xâne koyuhó'inoviti koeku noíxone, ínapoxo koati motokeâti kutípeokono yuho Itukó'oviti. Yoko enepora yuhó'inovi Itukó'oviti, énomone ra éxokovike koêku ne Xe'éxa. ¹⁰ Enepone kutipoâti ne Xe'exa Itukó'oviti, éxo ya xokóyoke kaná'uko ne kixovókuti. Enepone ákoti akutípo yuho Itukó'oviti vo'oku Xe'éxa, kutí kíxoa semékenovo'iti ne Itukó'oviti, ínapo akutípea yúho koêku ne Xe'éxa. ¹¹ Yoko enepone éxokovike Itukó'oviti, harâ'a, poréxeovine inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, yoko itúkeovo xoko Xe'éxa úkea. ¹² Enepone kutípoti Xe'exa Itukó'oviti, anékone xokóyoke ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. Itea enepone ákoti akutípoa ne Xe'exa Itukó'oviti, áko'o xokóyoke ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku.

Koêku ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku

¹³ Yundóxiñoake ra koekúti, maka yéxane ápeinopinoe ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti, itínoe kutípoti Xe'exa Itukó'oviti. ¹⁴ Hara kutí'inoke úhepeti visóneu yumópeovimo Itukó'oviti: Itukovo vimoâti ahá'inovike ne vépemoake, ákomo ímakerexearuvi. ¹⁵ Yoko koeku véxea ákoeya ímakerexearuvi, koati vexoâti itúkinoveamo ne vépemoake.

¹⁶ Enepo áva xâne xepákukeno noíxoti po'í xâne pahúkeovo, ákoti itukapu pahunévoti ákoti omotóva kotúyopekono, enepone iyonópoti xâne ipihóponovokutike, yusikóne itúkinova orásaum, ínamo kasasá'ikapa Itukó'oviti enepo hákoti itukovo pahunévoti ákoti omotóva kotúyopekono. Vo'oku ápe pahunévoti koetíneye ákoti omotóva kotúyopekono. Yoko enepo akóéneye pahúnevo ne xâne, ákomo mbahúkapiñoe itúkinova orásaum. ¹⁷ Uhá koeti kixoku vitúkeovo ákoti panápu, koati pahunévoti nê'e. Itea haina uhá koeti pahunévoti ákoti omotóva kotúyopekono, enepone iyonópotimaka xâne ipihóponokutike.

¹⁸ Uhá koeti xâne ikó'inamaepone Itukó'oviti, véxo ákoeyane ávaheixa pahunévotike. Koáhati koyonoáhihiko Xe'exa Itukó'oviti. Ako ita Ndeápu koésayu'íxea.

¹⁹ Véxo vitúkeovo xe'éxapone Itukó'oviti, kene uhá koeti po'ínuhiko xâne, koati xunákoke Ndeápu óvoheixoiko.

²⁰ Véxonemaka símeane ne Xe'exa Itukó'oviti yara kúveu mêm. Énomone mihe'ókinovi visóneu véxea ne kaná'uti Itukó'oviti. Koati apêti inámati kixoku vitúkeovo ukeâti ya xokóyoke ne kaná'uti Itukó'oviti, koane ukeâtimaka xoko Jesus Kristu, Xe'éxa. Enepora ngxínopike, énomone ne kaná'uti Itukó'oviti, koane énomonemaka ra inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku.

²¹ Itínoe kuti ngxíone nje'éxaxapa, hako sikêvo kétavókono hekópi po'ínuhiko koekúti ákoti itukápa ne koati kaná'uti Itukó'oviti.

Hunókokune.

2 XUÂUM

Pí'ape karta yútoe Xuâum

Koyúhoa Xuâum yara yútoeke itúkeovo xoko “sêno noívokoepeone Itukó'oviti yoko xe'éxaxapa” yóno ra koyuhópeti. Êno xâne ihíaxovati ra emo'u Itukó'oviti inixoâti itúkeovo imokóvokuti yoko ho'uxínovoti ítuke Itukó'oviti imokóvokutike kixó'eko ne “sêno noívokoepeone Itukó'oviti yoko xe'éxaxapa” koêti. Pohúmea kíxoakune Xuâum ihaxea ya yútoeke ne imokóvokuti yoko ho'uxóvotiya. Itea ápemaka po'ínuhiko ihíaxovati ne Bíbilea inixoâti itúkeovo koati sêno éxone, yoko xe'éxaxapa ne sêno kíxo.

Enékoa Xuâum ne xanéhiko, yónoku ra koyúhope, kónokea ákoyea omótovokoko okóvo yoko ákoyea akámokenoa ne ihíkavoti ákoti akaná'u, itahíneheotine yara uhá koeti kúveu mêm.

¹ Yundóxinopi, undi Xuâum, undi inuxínoti ítuke Itukó'oviti ya imokóvokutike. Mbahúkinopea ra koyuhópeti, iti sêno noívokoepeone Itukó'oviti, keánemaka itínoe xe'éxaxapa ákoti omotóva ongóvo vo'ókuke ne kaná'uti kixovókuti véxone íhae xoko Itukó'oviti. Yoko haina póhutine úndi ako omotóvopinoe okóvo, itea koánemaka uhá koeti po'ínu úti exoâtine ra kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ² Kó'inokeneye, vo'ókuke ne kaná'uti kixovókuti ákotinemo hunókoku xoko úti.

³ Koati nóvohéixokunemo yane uhá koeti únati ítukeinovi Itukó'oviti, Ha'a úti, yoko Jesus Kristu, Xe'éxa, koánemaka yane hána'iti seánakovi yoko úhепetike isoneúti ukeâti ya xokóyoke, kuti'ínoke novóheixoatimo yane kaná'uti kixovókuti hókone úti koékumaka ákoyea omótovokoko vokóvo.

Koati ahá'novi Itukó'oviti ne ákoyea omótovokoko vokóvo

⁴ Êno hána'iti elókeyea ongóvo vo'oku ápeyea xi'íxaxapa ndokópone koati yuixóvati hókea ra kaná'uti kixovókuti hó'e úti, kuteâti páhoenovi vitúkea ne Itukó'oviti, Ha'a úti. ⁵ Kó'oyene, ngoyuhó'ínopiti kónokea ákoyea omótovokoko vokóvo. Yoko haina inámati páhoenovi Itukó'oviti vitúkea ra mbáhoenopi, vo'oku énomone neko inúxoti páhoenovi Itukó'oviti vitúkea ukeátinekene iná kutipôa úti. ⁶ Yoko enepone kaná'uti ákoyea omótovokoko vokóvo, énomone ne vitúkea páhoenovi Itukó'oviti. Yoko enepone páhoenovi vitúkea, enepone kémone ukeátinekene iná hekópo Kristu, énomone ne pahukó'oviti ákoyea omótovokoko vokóvo.

Koêku ne kopoé'akoti íhikaxea emo'u Itukó'oviti

⁷ Kó'inokeneye yúndoenopi, vo'oku yupíheovone itóhineheyeya xapa xâne kopoé'akexeatí isóneu, koyuhó'inoatihiko ákoyea múyo ne Jesus Kristu kuteâti muyo úti. Énomone koéneye kixoku koyúhoyea ne kopoé'akexoti isóneu po'ínuhiko xâne, enepone okópotimaka Kristu. ⁸ Neíxapunoe, mará'inamo évakapu neko vítone vitúkea xepákukenoe, yane êno kóxuna'ixeovo úti ítukeke Itukó'oviti. Yokóhiyanavonoe, motovátimaka usó koépea uhá koeti némoeponeomo xoko Itukó'oviti.

⁹ Uhá koeti xâne ákoti aváheixa yane ihíkavoti íhikaxevike Kristu, enepohikone anu'úkoati vo'oku kutípea po'ínuhiko koekúti ákoti itukapu íhikaxovike Kristu, ako Itukó'oviti xokóyoke. Itea enepone xâne ovóheixoti ya íhikaxovike Kristu, koati apêti Itukó'oviti yoko Xe'éxa Itukó'oviti xokóyoke. ¹⁰ Enepo áva xâne simópitinoe ominópiti íhíkavoti ákoti itukápa ne íhikaxovike Kristu, hako iteíkoa ókea yóvokuke. Muhíkova “Aínapo yákoé siménu” hako kixêa. ¹¹ Vo'oku koêkuti xâne itaíkoati ókea óvokuke, koati huvo'óxoati yane ítuke ákoti aunáti.

Hunókoku yútoe Xuâum

¹² Mani enó'iko yúndoenopinoe, itea ákone angáha'a pohu yutoxó ngxínopeano, vo'oku ngúxea indóponeopimo. Yane naixákaka úti, inamo yuhá'ixakaka úti maka yupíhapuneoxo elókeko vokóvo.

¹³ Yúhoikopinoe ra íhae yáye, enepohikone noívokoepeone Itukó'oviti, pe'ínuhiko xokóyoke.

Hunókokune.

3 XUÂUM

Mopó'ape karta yútoe Xuâum

Enepone xâne yónoku ra koyuhópeti, Ngáyu koéha, hóyeno teyonéti ya imokóvokuti. Iháyu'íkoo Xuâum nê'e, koánemaka po'i hóyeno iháxoneti Ndeméturu. Itea po'i hóyeno koéhati Ndiótterefe, sayá'íkoo Xuâum vo'oku ákoyea aúnnati kixoku itúkeovo.

¹ Yundóxinopi, undi Xuâum, undi inuxínoti ítuke Itukó'oviti imokóvokutike. Mbahúkinopea ra koyuhópeti Ngáyú, iti ákoti omotóva ongóvo vo'ókuke ne kaná'uti kixovókuti véxone íhae xoko Itukó'oviti. ² Enepone koáti émbeminopike xoko Itukó'oviti, iti ákoti omotóva ongóvo, énomone unátiyeamo píhea ne uhá koeti íti, koane enó'iyeamo xunako miúyo, kuteáti koéku unátiyeaxo kêku ikéneke Itukó'oviti. ³ Koati hána'iti elókeyea ongóvo simohíko ne po'ínu úti xoko Jesus, koyúhóti itíkivo koáti ikaná'uxoati héki ne hó'e úti, koane koati hekoáti ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ⁴ Ako po'i elókeko ongóvo hána'iti ya eyéngoxea koéku ne kuti ngíxone nje'éxaxapa ikéneke Itukó'oviti, itúkeovo koati hokoáti ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti.

Iháyu'íkoo ne Ngáyu

⁵ Iti ákoti omotóva ongóvo, koati únati koekúti íti. Hane ngíxo vo'oku hívo'oxi po'ínuhiko úti ko'itúkeinoti Jesus. Muhíkova akô'o itukápu yéxone ne po'ínu úti simópiti ko'ítuketi ítuke Itukó'oviti, kóyeane hívo'oxi. ⁶ Enepohikoné'e, koyúhópa yáyeke imokóvokutike nonékuke uhá koeti xâne, koéku ne ákoyea omotóva yokóvo. Koati únatimo ne kixeku íti hiva'áxamakamo kuteáti motókeyea kíxeokononeye ne itúkoti ítuke Itukó'oviti. Énomone ákoeneye ítikeinóa, koeku ukóponea koyúhóponea emo'u Itukó'oviti xapa po'ínuhiko xâne po'íkehiko ípuxovókuti. ⁷ Koati vo'oku ítuke Jesus píhínohiko yátikeneye. Yoko ako épemahiko xâne ákoti éxa Itukó'oviti huvó'oxea ya nókone, ⁸ kónokinoke huvó'oxea úti, motováti vitúkeovo ha'ínehiko yane koukóponeahiko ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti.

Koéku ne pí'áti hóyeno koéhati Ndiótterefe yoko Ndeméturu

⁹ Ápe kali yúndoe, mbáhoeno po'ínu úti imokóvokutike yáko, itea enepone Ndiótterefe áhati kapáyasokeovo, ako itúkoake neko yúnzo. ¹⁰ Enepo nzimané'e yáko, yunzó'ixootimo vo'oku ítuke, vo'oku koyúhoyea koekúti ákoti aunnáti vo'ónguke, ákotimaka akaná'u. Haina póhutine nê'e, itea enepo simohíko ne po'ínu úti xoko Jesus, ako paréxa ókokuya, koane sayá'ikomaka po'ínuhiko xâne imokóvokutike enepo apê kaha'áti poréxea ókoku, ina kopúhikopamaka Ndiótterefe ya imokóvokuti. ¹¹ Iti ákoti omotóva ongóvo, hako kitipásea ne xâne ákoti aunnáti ítuke, itea enepone xâne itúkoti únati, ene héka. Enepone xâne itúkoti únati, koati ikó'inamaepone Itukó'oviti, kene ne ákoti aunnáti ítuke, ako exa Itukó'oviti nê'e.

¹² Enepone Ndeméturu, ínixoa uhá koeti xâne itúkeovo koati únati ítuke. Hanemaka kouhápu'íkoo kaná'uyea kó'iyeaneye, enepone kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti ípuhíkoti ya kixoku itúkeovo. Kúteanemaka nóixone úti xokóyoke koane yuho úti vo'ókuke, úndi yoko nza'ínehiko yáyeke. Yoko yéxoa itúkeovo koati kaná'uti ne yuho úti.

Hunókoku yútoe Xuâum

¹³ Mani enó'íko yúndoenopi, itea ákone angáha'a pohu yutoxó ngíxínopea. ¹⁴ Ngúxoa ákoyeanemo áxu'íkene, noinjópopitinemo. Naixákaka úti, ínamo yuhá'ixakaka úti. ¹⁵ Itúkapu úhepetike isoneúti ukeáti xoko Itukó'oviti yovóheixo. Yúhoikopi ne uhá koeti vínikone yáye. Koáne uhá koeti vínikone yáko, pohú pohu íxea yíhoikinonoa.

Hunókokune.

YÚTOE NJŪDA

Xapákuke ihikaxovati ra Bíbilea, ape inixoati itúkeovo ati Jesus xoko êno ne Njũda, enepone yutoxoati ra koyuhópeti, kuteati koêku xoko yútoe Márku 6.3, koyuhoati ápeyea áti ne Jesus koéhati Njũda. Enepora koyuhópeti, hane pahúkoa Njũda xapa uhá koéti neko inúxotihiko kutípoti Jesus nóvo, motováti usokó káixoieahiko yumópeake ne xâne ihikaxoti ihíkavuti ákoti akaná'u. Enepora kouhupu'iu Njũda yane yútoeke, kalihanini kutí'iyea yútoe Péturu yane pi'ape koyúhope.

Koati oposíkoati Njũda kóxunakopea ne hokotíhiko Jesus, kaha'aínoati ikó'itukexea uhá koéti ne póneake Itukó'oviti kóxuna'ixeovo ikéneke. Ixíko'okoamaka Njũda neko hokotíhiko Jesus ákoyea akámokenoa ne xâne kopoe'akoti kixoku ihikaxea emo'u Itukó'oviti, vo'oku koati motokeati ipihoponeokono ne xâne koetíneye ihikaxea.

¹ Yundóxinopinoe, undi Njũda, ovoxe Jesus Kristu, undi po'ínunmaka Teáku. Mbahúkinopeano ne koyuhópeti, itínoe iháxiupo Itukó'oviti itúkeovo xe'éxapone, itínoe ovóheixotimaka ya ákoyea omótovovi okóvo Itukó'oviti, Ha'a úti, itínoemaka kóti'ukone Jesus Kristu ikéneke. ² Kaúkapaínapinoe Itukó'oviti hána'iti seánakovi, yoko úhepeti isoneúti ukeáti xokókyoe, koane ákoyea omótovokono ne yokóvo.

Yutóxinoake Njũda ra koyuhópeti

³ Itínoe íningone ákoti omótova ongóvo, ápe inzóneu yundóxinopeano kixoku víteovo ya pahúnevo úti koeku vitúkeovo ainóvoti kuvóvoti Kristu. Itea koati ininjoati ngónoka injíko'okeopine kéxuna'ixivo ketíxi ra kaná'uti hó'e úti, enepone úsotine ihíkavuti ákotinemo ipakápu, kúreinvoti Itukó'oviti, uti kasása'iuvo. ⁴ Kó'inokeneye inzóneu, vo'oku ápeyea xâne anavókoxovotine po'ínu úti hokoti Kristu, ákoti iyuséa ákoyea itúkapu koati po'ínu úti xoko Kristu. Enepoihikone xâne ngíxone, mekúne hoénaxokono itúkeovo ipihóponovokutike yonópomo. Koati xâne ákoti aunáti kixoku itúkeovo nê'e, kopoe'akoatimaka ne ihíkavuti koyuhoati koêku ne hána'iti seánakovi Vúnae Itukó'oviti ya xoko Kristu. Enepone sasá'ipea pahúnevo xâne ya seánakovi Itukó'oviti, kópoe'akoa nekóyohiko, koyuhó'ivoti xâne ákoyea yuváti pahúkeovo vo'oku kasása'ikopeamo Itukó'oviti ne pahúnevo. Yane énomone kutí'inoke sikovó koeti itúkea koêkúti váhere úhepune múyo. Ákohikomaka kaha'a íxa koyúhoyea itúkeovo Únae ne Jesus Kristu, poéhane itukóvo kaná'uti Vúnae, éxotimaka koeku uhá koeti koekúti.

Kaha'aínoviti ákoyea vakútea xâne ákoti kayúseapu mekúke

⁵ Hainánoe ákoti yexá uhá koéti ra koekúti yunzó'inopinoemo yarâ'a, itea kóyeane ngahá'ainopi puyákoponeova yokóvo koêku ne xanéhiko mekúke. Koítovahiko Vúnae yaneko veyopá ya poké'exa Ejítu, itea ikénepoke, kóyeane koépekexea neko ákoti akutípoa xapákukehiko. ⁶ Kúteanemaka koêku neko ovoxe Itukó'oviti vanúkeke, enepohikone ánju, ákoti auhépe isóneunoa ne inúxoti kixóvoku itúkinoake Itukó'oviti, enepohikone kuri kixóati ne inúxoti imoaku Itukó'oviti óvea. Pahúkoa Itukó'oviti nekóyohiko iká'akeokono ákotinemo ipúhikopeaku xapa êno koímaiti hahákúti, kuxoati símeovomo neko êno hána'iti teyonéti káxe, exákapanemo Itukó'oviti yonópeamo ipihóponovokutike. ⁷ Kúteanemaka koêku neko íhae Sódoma yoko íhae Ngómora, enepone kúxoti pitívoko mekúke, koánemaka neko íhae kálíhunoe pitívoko oveáti xérexekuke. Váherexomaka kixoku itúkeovo kuteati neko ánuhiko. Enepoihikone xâne, ainovo ákoti kayúsea kixoku itúkeovo, itúkoti úhepune múyo xoko xâne ákoti itukapu koati múxone, koane ikóyenoxxopeovo hóyeno ne po'i hóyeno. Enepone káxoaku Itukó'oviti ipihoponea ya yúku, kixínoakeneye itukínoviti íhokoake ne yúku ipihóponovokutike ákotinemo uké'eyeeaku, motovátimaka píkea úti vitúkea váhere koekúti kó'oyene.

⁸ Kúteanemaka koêku ne xâne ngixínopike kó'oyene kopoe'akoati ne ihíkavuti kutípone úti. Koati aupú'ikopovoti yane ihíkavuti ihikaxone, enepone pó'okone itúkeovo kouhupu'ikinoake Itukó'oviti. Vo'oku haina pohúnéti sikovó koéti yane itúkea váhere úhepune múyo, itea ákomaka téya ne pahúkotihiko xapákuke, koane váherexinoa yúho ne payásotihikoya, enepohikone mani nókone téya. ⁹ Itea muhíkova neko koati payásoti ánju inuxínoti po'ínuhiko ovoxe Itukó'oviti vanúkeke, enepone koéhati Míke, ako kapáyasakapu yaneko okópo Ndeápu enepo yumopókohiko vo'oku muyo Muíse iná ivokóvo. Ákomaka váherexina yúho itea: "Itukó'oviti saya'íkápimo" pohu káxo. ¹⁰ Kene enepohikone xâne kopoe'akoati ne ihíkavuti kutípone úti, koémoke'e uhá koeti koekúti ákoti itapána isóneu éxea koêku. Kene ne po'ínuhiko koekúti éxone, enepone kixoku itúkeovo uhá koeti xâne ákoti ihíkaxoati, yane koekútihiko koati kutí kixóvoti itúkeovo hó'openohiko ákoti isóneu, koane koésayu'ixopeovo vo'ókuke.

¹¹ Kotívetimo koêku nekóyohiko, vo'oku koati pahúkóvoti isóneu kuteati Káim mekúke. Epó'oxo vo'oku íyokeovohiko tíkúti, koati ikorókovotimaka pahunévitike, enepone kuteati

pahũnevo Mbalãum mekũke. Koane kuteãti evo Kõre kapãyasokinovo ovoxe Itukó'oviti, koane okõpeahiko mekũke, yoko ipihoponeokono vo'ókuke, kũteanemaka koẽku ra hõyenoisiko kó'oyene okõpea ne kaná'uti ihikauvoti, koane ipihoponeokonono vo'ókuke. ¹² Enepoihikone hõyeno, aĩnovokoxovopinoe he'uxĩnovovo nĩki, puyakõponovo yokóvo ivókinovovi Vúnae. Ya xepãkuke, hane koẽneyehiko kuteãti koeku mopõĩ ákoti iyusẽa huveõke, kohinókoti ivú'eti enepo hupu'ĩkoa. Ako kalĩhuina pĩkeahiko sayá'ikeokono kaha'ĩnepinoe nĩki. Poẽhane unako koẽku yuixovo. Hanemaka koẽneyehiko kapási kayãpae ihunóvoti, kuxokónotinini ómea ũko. Kutĩ koẽhikomaka xuve tikóti ákoti há'i ya kaxẽnake mani itóvope há'i, ipo'ẽrekotinemaka, enepone koati ákotinemo kuxakána há'i põreu. ¹³ Kutĩ koẽhikomaka êno xũnati ovóxokeovo ũne ya mar ákoti kayunúkapu. Kene ne vãhere kixoku itũkeovo, kutĩ koe êno puvãhine pĩpiti koyẽti xãnena ovóxonevo ũne. Koeku kópoe'akeahiko ihikaxea hanemaka koẽneye, hẽkere pihohii koẽti, ákotine áka xoko koati mani ókoku. Ênomone koušokinoe Itukó'oviti ne iyónopokonoku xapa êno koĩmaiti hahãkuti ipihõponovokutike. Yoko ákonemo ipũhikopeakuya.

¹⁴ Eneponeko Enóki, enepone sĩnguxope ámoripono Ádaum, koati ênoti xoẽnae tumũneke ápepe ra koekũtihiko, koyũhoane kixókonokumo neko xanẽhiko ngxione. Hara koe yũho vo'ókukehiko: “Keno'ókotimo Vúnae Itukó'oviti xanẽ kixoti êno opoĩkovoti ánjuna, enepohikone sasá'iti ovóxe íhae vanũke. ¹⁵ Simĩnoti yũhoikoponea uhá koeti xãne koane êxokopea yonópokumo. Exókopatimo motókeyea ipihoponeokono ne xãne vaherẽxoti kixoku itũkeovo vo'oku uhá koeti vãhere itũke, yoko uhá koeti vãhere yũho veĩnoake kapãyasokinovo Itukó'oviti” kõe neko Enóki mekũke. ¹⁶ Koati ainóvoti kapãhakenavotihiko, koane ákomaka aũhepe isõneu. Aĩnovovo sikovó koẽti ya itũkea vãhere úhepune mũyo. Ako áka koyũhoyea koeku itone itũkea, kapayásokopovoti. Koati êxotimaka kixoku yũho iyũni'ikea po'ĩnuhiko xãne vo'oku kahá'ayea ítea ne áha xokóyoke.

Enẽkeake Njũda ne kutĩpotihiko Jesus

¹⁷ Kene itĩnoe ákoti omotóva ongóvo, puyákanapa yokóvo yũho neko inũxotihiko noĩvokoe Vúnae Jesus Kristu, enepone ihikauhiko, páhoe koyũhoyea emó'u xapa xãne yanekóyoke. ¹⁸ Hara koe yũho: “Yaneko kãxehiko ye'ẽxapune hunókoku ra mẽum, apẽtimo koemóke'eati ne sasá'iti kixovókuti, itũkotimaka uhá koeti vãhere áha itũkea” kõe. ¹⁹ Ênomone ne xãne haxakẽxoti po'ĩnuhiko ũti ya ikẽneke Vúnae. Poẽhane isoneũ kixone hóko, vo'oku áko'o ne Sasá'iti Omĩxone Itukó'oviti xokóyoke. ²⁰ Kene itĩnoe ákoti omotóva ongóvo, keúkapanapu yara hó'e ũti, enepone yupihóvoti sasá'iko. Itĩkamaka orãsaum ya xunákoke Sasá'iti Omĩxone Itukó'oviti. ²¹ Koane yĩxapumaka itũkeovo ákoyeake omótovovi okóvo Itukó'oviti ne yóvoheixonoe, koẽkumaka kixoixi kousokeovomo ne hãna'iti seãnakovi Vúnae Jesus Kristu, enepone porexó'ovitimote vitóponea apẽyeati ákotinemo hunókoku xokóyoke.

²² Yokóseana ne xãne ákoti koati xunako isõneu ikẽneke Vúnae. ²³ Hivá'axa íteova ne vãhere koekũti. Kutĩ íxea viyopãti xoko oró'okovoku yũkuke. Kene ne po'ĩnuhiko xãne, yokóseanamaka, ítea yokóhiyanavoa ne vãhere kixoku itũkeovo, kutĩ kixeãti kopitĩ'iti ipovóti kětirinayi sipéki nẽ'e, pivoãti pehũkivomaka.

²⁴ Koati apẽti xunako Itukó'oviti porẽxeopinoe ákoyea íkerakapu pahunévatike, koane íseopeopinoemo ya hãna'iti elókeko yokóvo, sásasa-sásasa keyẽti nonékuke ne hãna'iti ihayú'iti uhẽ'ene yoko itĩpanevo Vúnae, ²⁵ poẽhanemaka itukóvo koati kaná'uti Itukó'oviti ákoti po'ĩnu, poẽhanemaka itukóvo Koitóvoviti vo'oku itũkeinovi Jesus Kristu Vúnae. Itũkapu ênomone ihayú'ikakana vo'oku itũkeovo hãna'iti ihayú'iti, koane hãna'iti natina ũti, ákoti po'ĩnu kuteãti xunáko yoko uhẽ'ene. Itũkapu ênomonemaka pahukó oukeke uhá koẽti, koane ênomone xunã ya uhá koẽti, ukeãtinekene tumũneke ápeyea ra kũveu mẽum, koane kó'oyene, koãnemaka ya uhá koeti kãxe ákotinemo hunókoku. Ênomoneoxo ákoeneye.

Hunókokune.

APOKALÍPISI Yútoe Xuâum koyuhoâti koêku ne koekútihiko ya káxehiko keno'ókoti

Enepora koyuhópeti, ápostulu Xuâum yutoxôa. Yaneko yutóxeaku, ika'ákovoti ya Pátimu, kalíke poké'e kukúkeke úne, evótikovoti koyúhoyea inámati ihíkavoti omínovike Jesus. Yoko koati yékotenone ne Xuâum yaneko ika'ákokono.

Enepora koyuhópeti yútoe, hara pahúkoa xoko seti koeti imokóvokuti ya Ázea. Enekoâti Xuâum neko kutípoti Jesus yane imokóvokutihiko kónokea koúkoponeovohiko ikéneke Jesus, koane ákoyea kamúya'ika isóneu koeku enó'iyea ikóitoponoati kotíveti. Koati apêti náti ya Róma kuti kixopóvoti Itukó'oviti, pahúkoti xanéhiko ipúyukexinoa. Kohiyánati Xuâum neko kutípotihiko Kristu, puvâti komúya'ikeamo isóneu vo'oku ikóitoponea kotíveti náti. Énomone yutóxinoa ra koyuhópeti koxunákeatihiko isóneu.

Koyúhoá Xuâum yara yútoe ne kouhupu'ikinoake Itukó'oviti ya kuti koetíke hopúne. Éxokoa Itukó'oviti uké'exeokonono ne xunako Satánae, koane itúkeovo Jesus itô hunókokuke. Koyúhoamaka ko íparayeamo inámapoti apéyeani ákotinemo hunókoku vanúkeke ne uhá koeti koukóponovotihiko kúveovo Jesus Kristu.

Enepora yútoe Xuâum, vo'oku kixó'ekoa koekútihiko ya káxehiko keno'ókoti, koekúti mayane he'onóvotiko koeku kó'oyene, ôriti éxea yuhoíkoati ra koyuhópeti kixó'ekone. Itéa kóyeané iyúseye yara koyuhópeti kahá'ainovi Xuâum ákoyea píka úti ne tiú'iti koekúti keno'ókotimo vo'oku itúkeovo koâti hána'iti teyonéti ne Jesus Kristu, pahúkoti uhá koeti po'ínuhiko payásoti.

¹ Enepyara koyuhópeti, yutóxovoku ne koekútihiko kouhupu'ikone Jesus Kristu, poréxoake Itukó'oviti éxokea ovóxehiko. Énomone ne koekútihiko ákotinemo axu'íkene símeovo kaxena kousokovope. Yoko ápe ánjuna Jesus, páhoe éxokea ra koekútihiko xoko ovóxe, enepone Xuâum. ² Enepone heú koeti koekúti éxokokonoke, énomone koyúhoyo yará'a, koêku ra emo'u Itukó'oviti koâne ra kaná'uti kixovókuti kouhupu'ikinoake Jesus Kristu. ³ Koati únatimo koêku ne xâne yuhoíkoati ra koyuhópeti, koane kamokénoati, yoko itukoâti páhoenoa ra yutoéti yara koyuhópeti koyuhoâti koêkumo ne káxehiko keno'ókoti. Vo'oku ákone ahíkapa, simóvotinemo kaxéna kousokeovoku ra koekútihiko.

Yónoku ra yútoe Xuâum

⁴ Itínoe mbo'ínu xoko Vúnae ovâti ra seti koeti imokóvokuti ya poké'exa Ázea, yúnzoikopinoe, undi Xuâum.

Itukó'oviti, enepone kóyekutine ápeyeani ukeátinekeneye, enepone apêtikomaka yara koeku kó'oyene, koane ákotinemo hunókoku, itúkapu énomone porexópinoe hána'iti seánakopi yoko hána'iti úhepeko isoneúti ukeâti xokóyoke, ukeâtimaka xokóyoke ne Sasá'iti Omíxone, enepone seti koeti kixoku kouátata'ixeovo ovóheixoti nonékuke ivátakoku Itukó'oviti natíxea, ⁵ yoko ukeâtimaka xoko Jesus Kristu, enepone heú kixoâti koyúhoinovea ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, enepone inúxotimaka exépukopo ukópea xapa ivokóvoti, payásotimaka ya uhá koeti po'ínuhiko náti yara kúveu méum.

Koati énomonemaka ako omotóvovi okóvo, koane énomonemaka koitóvovi ya pahúnevo úti yaneko ovokóvo itína kuruhúke. ⁶ Poréxovimaka vitúkopeovo óvoku natíxea Itukó'oviti, xâne haxakínovoti sasá'iti ítuke Itukó'oviti, Há'a. Itúkapu Jesus Kristu ihayú'íkono koane énomone payasó ákotinemo hunókoku. Énomone ákoeneye.

⁷ Keno'ókopotimo xapa kapási nê'e. Noixópatimo uhá koeti xâne, muhíkova neko yuvorókoati. Yane inamo iyaína uhá koeti kó'iyeevoku xâne, koêkuti poké'e óvohikoku yara kúveu méum. Koati kaná'uti kó'iyeanemoye. Koati énomoneoxomo kôe.

⁸ “Undíne itukóvo túri koane hunókoku ne uhá koeti koekúti” kôe ne Vúnae Itukó'oviti. “Úndi ne kóyekutine ápeyeani ukeátinekeneye. Undi apêtikomaka yara koeku kó'oyene, koane ákotinemo hunókoku ámbeyea. Undímaka ne apêti xunáko pahúkea oúke uhá koeti apêti” kôe.

Koeku Jesus noixôa Xuâum

⁹ Undi Xuâum, pe'ínunoe xoko Jesus. Kutipasí ngoépinoe ya keítaponivo kotíveti, koâne ya itíkivo xanena Itukó'oviti, koánemaka ya íti víki koêkuti kixékonoku ikéneke Jesus ákoti kemuyá'ika iséneu. Undi iká'aeti ya Pátimu, enepone kali poké'e kukúkeke úne, evóndikokonoti ngoyúhoyea emo'u Itukó'oviti yoko ngouhupu'ikea ne kaná'uti kixovókuti koyúhoti koeku Jesus. ¹⁰ Ya lúmingu, ápe éxokonuke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, vo'oku koati xúnati njokóyoke nê'e. Apé koéne éno hónoti emo'úti kuti koeti emo'u torombéta oxóvoti, inu'íxoti angéneke.

¹¹ Hara kixónu:

—Yítáxamo koyuhópetike ne neíxonemo, ínamo puhukína ne seti koeti imokóvokuti ya pítivokona Éfezu, koáne ya Êzmirna, Pêrgamu, Tiyâtira, Sârade, Filadéufea yoko Laudíseya — kixónune.

¹² Ina na'angénexovo ngomomâ ne yuhoíkonuti. Tokononé koane ûnge ne seti koeti íhaku yúku ainóvoti ôro. ¹³ Yoko koati kukúike ne íhaku yúku, ápe ne ikútipasikoponovoviti, uti xâne. Enepone hóyone noínjone, hamá koe ípovo hevékuke. Ápemaka hô'e ainóvoti ôro xa'ákuke. ¹⁴ Hóhopu-hóhopu kóye ne híyeu tûti. Kutí koe hopu'iko ne koâti sasá'iti evo'í su'ûso. Kutí koémaka hopu'iyea imatákoti. Kene úke, kutí koe irúmene yúku. ¹⁵ Kene hêve, kutí koe hiyá'iti haváva uhá'iti, enepone koati únati haváva ú'uha koyéti veyéatine yúku ánahi. Enepone emó'u, kutí koe emó'u êno hónoti mboo koeti úne. ¹⁶ Yoko ya pe'úke vô'u éxopeke, ápe seti koeti hékere. Ápemaka ipuhíkeati pahákuke kutí koeti êno heú'iti hána'iti pírítai pi'áti tetúkope. Kene ne nône, ú'uhapu'í-ú'uhapu'í kóye kuteâti koeku uhápu'ine káxe ya itumúkoti. ¹⁷ Noinjoâne, íngorokovone nonékuke. Kutí koene ivongóvotine. Ina ipíhoa ne vô'u éxope njokóyoke, koane kixeonu:

—Hako píke. Undíne itukóvo tûri koane hunókoku ne uhá koeti koekúti. ¹⁸ Undi úkeaku ne apéyeati ákotinemo hunókoku. Ivóngovo yanekóyoke, itea enjépukopo ungópea xapa ivokóvoti. Ákonemo hunókoku ámbeyea. Enepone ivókeovo xâne koane pahúkeokono ipihóponovokutike, undíne exêa koêku. ¹⁹ Yítáxa uhá koêti ra neíxonemeku, koáne ra koekúti neíxone yara koeku kó'oyene, koánemaka ra neíxoneikomo. ²⁰ Enepora he'ono'ú koeti'iko kixó'ekone, enepone seti koeti hékere neíxone pe'úkuke vô'um ênjopeke, koáne ra íhaku yúku ôro, hará'a: Enepora seti koeti hékere, hane kixó'eko seti koeti inuxínoti itukéti xapákuke ne seti koeti imokóvokuti. Kene ne seti koeti íhahukihiko yúku ôro, seti koeti imokóvokutihiko kixó'eko —kixónune.

2

Koyuhópeti páhoenokono xâne imokóvokutike ya pítivoko koéhati Éfezu

¹ Ina kixopónumaka:

—Hara ákoe yitóxinoake ne inuxínoti itukéti imokóvokutike ya Éfezu:

“Hara koe emó'uinombinoe, undi namukoâti ya pe'úkuke vô'u éxopeke ne seti koeti hékere, undímaka ixómoti yóno xapákuke ne seti koeti íhaku yúku ainóvoti ôro: ² Ênjoa ne kixeku itíkivonoe, enepone kixeku ke'ítukeyi ya índukeke ákoyea kemúya'ika iséneu. Ênjoa ákoyea síkó íxea ne váherehiko xâne xepákuke itúkea áha itúkea. Ênjoamaka híxépinoe ne xâne koyúhóti itúkeovo mbáhoe itea ákoti akaná'u. Koati yexoâti itúkeovo semékenovo'itihiko. ³ Koatímaka ípíhíti tumúne hékinu ákoti kiriká, koane êno keítoponivo kotíveti vo'ónguke, ákoti ivakápu iséneu. ⁴ Itea anéye íninjone ovópikunoe: Ênomone ne ákoyeane akútea kékunoe inúxotike, yaneko itikóvoikonoe xâne yupihóvoti ákoyea omótovonu okóvo. ⁵ Puyákapapanaoe yokóvo neko inúxoti kêku, motovâti ínixi ákoyeane melike'eka kó'oyene. Konókoti ikétivexi iséneuke koane ípeki ne kixeku itíkivo. Yaúkapapunoe itíkopi kuteâti kixeku itíkivo inúxotike inâ hekónu. Kene enepo hákoti keyúseopovo, neixapu vo'oku unge'éxotimo ne itíkivo kouhápu'ikoti xâne enepo hákoti ipekôa ne kixeku itíkivo. ⁶ Itea anéye koekúti íninjone unátiyea, ênomone ra pívi kixoku itúkevohihiko ne nikolaíta, kuteâtimaka mbúvea.

⁷ “Koêkuti kamoâti, ivávaka yuhó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne xanéhiko yara póhutihiko imokóvokuti.

“Enepone itoâti tarú'uxea uhá koêti ra tiú'itihiko koekúti, mborexotimo níkea há'i ne tikóti yane óvoku nonéti natíxokuke Itukó'oviti, enepone kixó'êkinoviti únatinoe koekúti vitapána ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti” ákoe ne yítóenoa —kixónune.

Koyuhópeti páhoenokono xâne imokóvokutike ya pítivoko koéhati Êzmirna

⁸ Ina kixopónumaka né'e:

—Hara ákoe yitóxinoake ne inuxínoti itukéti imokóvokutike ya Êzmirna:

“Hara koe emó'uinombinoe, undi tûri koane hunókoku ne uhá koeti koekúti, undi ne koépeuti yanekóyo, itea enjépukopone ungópea xapa ivokóvoti: ⁹ Ênjoa yupíheovonoe keítoponivo kotíveti, koane ákoyea apeínopiti. Itea po'í koêku, itínoe koati ênoti apeínoati ya nonékuke Itukó'oviti. Ênjoamaka itúkoheyea kékunoe ne koyúhotihiko itúkeovo júdeu, ikútixapovotihiko koati kaná'uti xanena Itukó'oviti, itea hána. Koatíhiko xanena Satánae. ¹⁰ Hákonoe pikêa ne tiú'iti koekúti víkokuikomo. Xepákukeone, apétimo kure Ndeápu ika'ákovokutike, kahá'ati híxópeopinoe. Keítóponovotimo kotíveti kúveu yehí koeti káxe. Itea hákomo kemuyá'iko iséneu, muhíkova okonókovo víki pevótike vo'óngu. Yane ingo'íparaxopopitinoemo kutí koeti koati uhé'ekoti kôroa, enepone inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku njokóyoke.

¹¹ “Koêkuti kamoâti, ivávaka yuhó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne xanéhiko yara póhutihiko imokóvokuti.

“Enepone itoâti tarú'uxea uhá koêti ra tiú'itihiko koekúti, ákomo véka ne iháxoneti pí'ape ivokeôvoti, enepone ipihoponeokono ne xâne ákotinemo hunókoku” ákoe ne yitoenoa — kixónune.

Koyuhópeti páhoenokono xâne imokóvokutike ya pitivóko koêhati Pêrgamu

¹² Ina kixopónumaka:

—Hara ákoe yitóxinoake ne inuxínoti itukéti imokóvokutike ya Pêrgamu:

“Hara koe emó'uinombinoe, undi apêti hána'iti pirítauna pí'âti tetúkope, koati heú'iteoxo: ¹³ Énjoa ne yóvoku itúkeovo koati óvoku ivátakoku Satánae natíxea, itea kóyeane títiu kéyeyi ingéneke. Ako kurí ixé kívivonu. Ako yaúkapaú ikíni muhíkova koepékokono Ántipa, enepone ovónje koati yuixóvoti koyúhoyea emó'um yanekóyoke ákoti kurí ixâ enepo koepékokono yane pitivóko yóvokunoe, enepone koati óvoku Satánae. ¹⁴ Itea anéye íninjone ovópikunoe. Énomone ne ápeyea xâne hokoti ihíkavوتي kuteâti itúke Mbaláum mekúke enepo exóko Mbaláki kixoku íkorokea íhae Izaráe ya níkeahiko níkokónoti ikó'iparaxokonoke sánduhiko, koane itúkea úhepune múyo xoko xâne ákoti itukapu koati múxone. ¹⁵ Anékomaka xepákukenoe kuteâti, hokoâtihiko ne ihíkavوتي itúke evo nikolaíta. ¹⁶ Ikétivexaikopo iséneuke ne pehúnevo, koane kiríka, vo'oku enepo hákotimo kirikópa, ákomo ingá'akarixapu nzímea xepákuke nzayá'ikoponea ne vahéréxoti itúke, koane ongópeamaka ya emó'um, enepone kuti koeti hána'iti pirítau.

¹⁷ “Koêkuti kamoâti, ivávaka yuhó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne xanéhiko yara póhutihiko imokóvokuti.

“Enepo hikone itoâti tarú'uxea uhá koêti ne tiú'iti koekúti, mborexoâtimo ne koati kaná'uti níkokónoti íhae vanúke, unaétiko koeku kó'oyene, koane mborexoâtimakamo kali hopú'iti mopôí apêti ínamati íha yutoxóvotiya, ákoti exâ po'í xâne. Poéhanemo ne namukópati exoâm” ákoe ne yitoenoa — kixónune.

Koyuhópeti páhoenokono xâne imokóvokutike ya pitivóko koêhati Tiyâtira

¹⁸ Ina kixopónumaka:

—Hara ákoe yitóxinoake ne inuxínoti itukéti imokóvokutike ya Tiyâtira:

“Undi Xe'exa Itukó'oviti, undi apêti úke kuti koeti írúmene yúku. Kene njêve, kuti kôe hiyá'iti haváva koati uhá'iti. Hara koe emó'uinombinoe: ¹⁹ Énjoa ne kixeku itíkivo. Énjoa ákoyea omótova yokóvo ne po'ínuhiko xâne, koane kívivonuxo. Énjoamaka ípihi tumúne hékinu ákoti kirikâ, koane énjoamaka koêku ne ítekiénonu enó'iyeano yara koeku kó'oyene yaneko inâ kitipónu. ²⁰ Itea anéye íninjone ovópikunoe. Énomone ne ákoyea seyá'ika ne hokoti kixoku itúkeovo Njezâbe, enepone sêno koyúhuti itúkeovo páhoé Itukó'oviti koyúhoyea kouhapa'ikinoake Itukó'oviti xapa xâne, itea ákoti akaná'u. Yoko yane kixoku íhikaxea, kátavokoa ne ovónjehiko xoko ákoti itukapu anjá'inoa, koyuhoâti ákoyea yuvâti itúkea úhepune múyo ne xâne xoko ákoti itukapu koati múxone. Enepone sêno, koyúhomaka yusíkea níkea níkokónoti ikó'iparaxokonoke sánduhiko. ²¹ Enóne ngúxea ne sêno ikótivexea iséneuke ne pahúnevo koane kuríkopea, itea ako akáha'a kuríkopea ixómoyea kapine hóyehohiko ákoti itukapu íma. ²² Kó'oyene ingá'arinexoatimo, ngurikoâtinemakamo ípeke. Mborexoâtimo yupíheovo tíveko koêku, xané ngxoâtihiko ne ímaxeovoke, enepohikone koesáyu'ixoti kixoku itúkeovo xokóyoke. Énomonemo ngxoaneyé neko xâne enepo hákoti ikotivexoa isóneuke koane hákotimaka kurikópa ne pahúnevo, íhikaxoake sêno. ²³ Ngoepékexeatimakamo xe'éxaxapa. Yane exoâtimo xanéhiko ya uhá koeti imokóvokuti indúkeovo exoti isóneu xâne koane áha itúkea. Yoko póhutihiko kexé'unoé, mborexópopeatinoemo ésa'i ne kixeku itíkivo, yusíkoti únati itúkeovo áko'o ákoyea aúnatí ne ítike.

²⁴ “Itea ákonemo po'ínu mbáhoenopinoe itíki, itínoe íhae Tiyâtira ákoti hakâ ne váhere ihíkavوتي. Hane ngxo, uhá ketínoe ákoti exâ koêku neko koekúti yupihóvoti váherexea, enepone iháxoneti ihíkavوتي éxone xanéhiko yupihóvoti hókea Satánae. ²⁵ Poéhane émbepinoe kétéu'íkivo ingéneke tukú koetimo aúngopove.

²⁶ “Koêkuti itoâti vékea uhá koêti ne tiú'itihiko koekúti koane itoâtímaka itúkea ne mbáhoena itúkea tukú koeti hunókokuke, mborexoâtimo éxea koêku ne xanéhiko yara kúveu méum ákoti akutíponu. ²⁷ Yoko ákomo íyuhixa natixánéhiko. Hanemo koéneye xunako natíxea, kuteâti koeku xâne katatáxexoti póte ya puló'i haváva, kalike-kaliké kixoâti. ²⁸ Kuteâti kíxoaku Nzá'a poréxeonu xunakóti mbahúkea xapa xâne, émonemakamo ngxoaneyé ne kutipónuti, enepohikone itoti uhá koeti koekúti. Ínamakamo mbarexâhiko kuti kó'iyea uhápu'ine ne pú'iti hékere xánena íhâroti.

²⁹ “Koêkuti kamoâti, ivávaka yuhó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne xanéhiko yara póhutihiko imokóvokuti” ákoe ne yitoenoa — kixónune.

3

Koyuhópeti páhoenkono xâne imokóvokutike ya pitivóko koéhati Sârade

¹Ina kixopónuikomaka ne Xe'exa Itukó'oviti:

—Enepone inuxínoti itukéti imokóvokutike ya Sârade, hara ákoe yitóximoake:

“Undi apêti xokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone seti koeti kixoku kotúta'ixeovo. Anéyemaka ne seti koeti hékere vo'ónguke. Hara koe emó'uinombinoe: Enjo íti. ‘Enepoihonê'e, ovoxe Itukó'oviti koati koxuná'ixovotihiko ítukeye Vúnae' kixópioe po'ínuhiko xâne, itea nonénguke, kuti kéneneo ivokóvotine ákotine oko'ítuke. ²Iyíkapunoe, kékunakapa ne koekúti motovátiko kóxunakopeovo xepákukenoe, upánini kuti kó'iyea muyá'itine kahá'atine uké'eyea. Vo'oku ininjoa enó'iyea óvaku ne ítikeye nonékuke Únaem Itukó'oviti. ³Puyákanapananoe yokóvo neko inúxoti ihíkavoti némoe inâ kamôa. Yaukapunoe ítiki ne inúxoti kémone. Ikétivexa iséneuke ne pehúnevo koane kiríkapa. Enepo hákotinoemo iyikóvo, kuti ngoetimo ómevoti nzímeopinoe, vo'oku ákonoemo kalíhuina yéxi itukóvotiye óra nzímeamo íngoitoponeopinoe kotíveti vo'oku kixeku ítkivo. ⁴Itea kóyeane ápeyea xâne xepákukenoe yara Sârade ákoti ikapítí'ikapu upánini ákoyea axú'inahiko. Ngaha'ínepoatihikomo nê'e. Koati hóhopu koyétimo ne ípovo vo'oku koati motokeátihiko ko'ípovoyea kuteáti.

⁵“Enepoihikone itoátimo vékea uhá koéti ne tiú'iti koekúti, hóhopu-hóhopu koyétimo ípovo. Ákomo kalíhuina ngotúyopea íha yane koyuhópeti yutóxovoku íha xâne yonópotimo xoko Itukó'oviti. Koane ngoyuhoátimo nonékuke Nzá'a, koane nonékuke ánjuhiko, enepone ovoxe Nzá'a íhae vanúke, itúkeovo koati kaná'uti hokónuti neko xanéhiko.

⁶“Koèkuti kamoáti, ivávaka yuhó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne xanéhiko yara póhutihiko imokóvokuti” ákoe yitoenoa —kixónune.

Koyuhópeti páhoenkono xâne imokóvokutike ya pitivóko koéhati Filadéufe

⁷Ina kixopónumaka:

—Enepone inuxínoti itukéti imokóvokutike ya Filadéufe, hara ákoe yitóximoake:

“Undi sasá'iti yoko kaná'uti. Undi exoátimaka itukóvotiye ne motokeáti yonópea natíxokuke Itukó'oviti iháxoneti inámati pitivókona Ndávi. Enepone mínje'oe, ako itoáti exéxopea. Kúteane koèku ne enjéxone, ákomaka itoáti míhe'okopea. Hara koe emó'uinombinoe: ⁸Heú ngíxoa énjea koèku ne ítikenoe. Hanéko kuti koati pahapéti míhe'ó koyéti, ímbihone tímúnekenoe, ákoti itoáti exéxopea. Énjoamaka kalíhuinea ne xináko, itea kóyeane ítiki ne emó'um, mbáhonopi ítiki. Ákonoemaka ítikaheapu ákoyea yéxanu. ⁹Anêko koyúhotihiko itúkeovo júdeu, ikútixapovoti koati kaná'uti xanena Itukó'oviti, itea hane ínzaxeahiko xanena Satánae. Ainóvoti koati semékenovo'itihiko. Enepoihonê'e, indukínoatimo ípúyukexoponeahiko nenékukeneo, maka éxane ákoyea omótovopinoe ongóvo. ¹⁰Vo'oku yíxivoa ítiki ne emó'uinombi mbahakópioe keúkaponivo ingéneke ákoti kemuyá'ika iséneu, nzuvo'óxopitimo víki ne kotíveti koekúti keno'ókotikomo yara heú koeti kúveu méum híxópotimo xanéhikoya. ¹¹Ákonemo ánju'íkene, aungópovotinemo. Yokóhiyanavo, koane yokóhiyanamaka ne itéponone ingéneke mará'inamo yéva ne kuti koeti koati uhé'ekoti kóroa íparaxeopikemo Itukó'oviti sípa ya xokóyoke.

¹²“Enepone itoáti vékea uhá koéti ne tiú'iti koekúti, mborexoátimo kuti kó'iyea koati xúnati tikóti kotíú'ikoati ne hána'iti imókovoku Únaem Itukó'oviti. Ákomo áhikuxeokonokumo xoko ókoku, koane ákonemo hunókoku óveaya. Yundoxoátimakamo xokóyoke ne íha Únaem Itukó'oviti, koane íha pitivókona Itukó'oviti, enepone inámati Njeruzálem evesékeati vanúke ukeáti xoko Itukó'oviti. Koane yundóxotimakamo inámati ínza xokóyoke.

¹³“Koèkuti kamoáti, ivávaka yuhó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne xanéhiko yara póhutihiko imokóvokuti” ákoe yitoenoa —kixónune.

Koyuhópeti páhoenkono xâne imokóvokutike ya pitivóko koéhati Laudíseya

¹⁴Ina kixopónuikomaka ne Xe'exa Itukó'oviti:

—Kene enepone inuxínoti itukéti imokóvokutike ya Laudíseya, hara ákoe yitóximoake:

“Undine ne ‘Enomone koéneye’ kixonéti, vo'oku úndi kousóko uhá koeti yuho Itukó'oviti. Undímaka ne motováti kúveovokono vo'oku heú ngíxoa ngoyúhoyea ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. Undi úkeakumaka ne uhá koeti ítukeye Itukó'oviti inâ apê. Hara koe emó'uinombinoe: ¹⁵Énjoa koèku ne ítikenoe ákoyea ítkapu koáti koxuná'ixovoti ingéneke koane hainá'iyeamaka haxá keyínuti. Ehá'ani heru'ó ké'iyinoe kirí'okopivonu, áko'o heru'ó ké'iyinoe hexákvonu. ¹⁶Itea vo'oku itukohí kixi hékinu, kuti ngíxópitinoemo koekúti mbahákuke mbúvone, ámburoepomo. ¹⁷Yoko hara kénoe: ‘Enóne apeínonuti, koane enóne ngóukoponeovo ítukeye Itukó'oviti. Ákone ndóngone ikéneke’ kénoe. Itea ákonoe yéxa ítkivo yupihóvoti ákoyea aúnati koèku, koane yupihóvoti nókone. Nonékuke Itukó'oviti kuti kénoe xâne ákoti apeínoati, komítiti koane urapí koéti. ¹⁸Hukínóvoti injíko'okeopinoe víyi njokóyoke ne koekúti hána'iti

itópoinopike ingéneke, enepohikone kutí koeti koati únati ôro veyéatine yúku ánahi, motovâti itíkopiwo énoti apeínoati nonékuke Itukó'oviti. Víyamaka njokóyoke ne kutí koeti hóhopu koyêti ípevo maka hákone keno'óko ne títapana vo'oku yurápiyi. Víyamaka njokóyoke ne kutí koeti ípixáti ípixexope yúke, motovâti ínixepi nékone ínixi ingéneke. ¹⁹ Nzayá'ikoa ne uhá koeti xâne ákoti omotóva ongóvo, koane énjokoa nókone kó'iyea. Heru'ó íxea yomíxone hékinu. Ikétiyexamaka iséneuke ne pehúnevo koane kiríkapa. ²⁰ Hane ngoéneye xâne xe'ó koyêti pahapétike ixómoti ihapápako vó'u kahá'ati úrukeovo. Koékuti kamónuti, enepomo mihe'ákinana, urúngovatimoya. Yane kutí koetímó koeku xâne koati ko'íníkonekokoti inikó kixokókoti níkea.

²¹ “Enepone itoâti vékea ne uhá koeti tiú'iti koekúti, mborexoâtimo ivátakopea njêrerekuke xoko ivándakoku nandíxea, kuteâtimaka ngoêku índea uhá koeti yanekóyoke koane ivándakopea xêrerekuke Nzá'a xoko ivátakoku natíxea.

²² “Koékuti kamoâti, ivávaka yuhó'inoa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne xanéhiko yara póhutihiko imokóvokuti” ákoe yítoenaa —kixónune.

4

Koeku noíxone Xuâum xoko ivátakoku natíxea Itukó'oviti ya vanúkeke

¹ Ikénépoke nê'e, ápe po'i noínjone, pahapéti mihe'ó koyêti vanúkeke. Ápepomaka emó'u ne yuhoíkonuti, enepone ngámone inúxotike. Yoko kutí kôe emo'u torombéta oxóvoti. Hara kixónu:

—Kíná'aka yâkeneye motovâti énjokeopea koêkumo ra koekútihiho káxehiko keno'ókoti.

² Yane koati xúnati njokóyoke ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. Poréxonu noínjea ivátakokuti vanúkeke, ivátakoku náti. Ápemaka náti vatá koyêtiya. ³ Enepone náti, koati xúnati uhápu'ine ukeâti. Hane koéneye kuteâti koeku uhápu'ine uhé'ekoti uhá'iti mopô, enepone njáspi koáne ne sarádoniu kixonéti. Ina keno'óko ne hepiíi koeti kuteâti úpikovo, ínati uháhi, vekeâti xêrerekuke ne ivátakoku náti. Koati kuteâti uhápu'ine ne uhé'ekoti uhá'iti mopô iháxoneti esméranda nê'e. ⁴ Eneponeko ivátakoku náti, ápemaka po'i vinti koaturu koeti ivátakoku payásoti yakukú kixoâti. Ápemaka vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti ítuke Itukó'oviti ivatákoati. Yoko ainóvoti hóhopuke koyêti ípovo. Póhutihiko, ápe kóroana ainóvoti ôro tutíkuke. ⁵ Ápemaka ípixéneneoti inu'íxoati neko ivátakokuke náti, yoko hónoti emo'úti, yoko xururúkoti. Nonékuke ne ivátakoku, ápemaka seti koeti yúku irumékoti. Enepone'e, hane kixó'eko Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone seti koeti kixoku kóutata'ixeovo. ⁶ Yoko nonékuke neko ivátakoku náti, ápe kutí koeti úne ya mar, itea ainóvoti víduru, kutí koeti sásasa koyêti uhé'ekoti uhá'iti mopô iháxoneti kirístau.

Xoko póhutihiko poixó'o ne ivátakoku náti, kukúkeke póhutihiko poixó'o, ápemaka koaturu koeti ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteâti xâne, yakukú kixoâti neko ivátakoku náti. Enepohikonê'e, éno úke nonékuke koane akéneke. ⁷ Enepone inúxoti noínjone, kutí koe líyamu. Kene ne p'ape, kutí koe kali túru. Kene ne mopó'ape, hane koéneye konónyeya, hóyeno. Kene ne koáturuxope, kutí koe pú'iti hó'openo ôti koeku ó'iyea, enepone iháxoneti ágea. ⁸ Yoko póhutihiko neko koaturu koeti noínjone, ainovo apéti seí koeti kêvi. Éno úke kevíkuke, opékuke koane oukeke ne kêvi. Káxe, yóti veyóhiko ixómoyea koyúho ákoti áka. Hara kóyehiko:

—Koati sásasa-sásasa-sásasa koyêti ne Vúnae Itukó'oviti, enepone apéti xúnáko pahúkea uhá koéti, enepone kóyekutine ápeyeya ukeátinekeneye, enepone apétiko yara koeku kó'oyene, koane ákotinemo hunókoku.

⁹ Koeku kó'iyeaneye yúho nekóyohiko iháyú'ikoati yoko kahaná'ikeati íha, koane ikoró'ixinovati neko Kóyekutine Ápeyeya ákotinemo hunókoku, enepone vatá koyêti xoko ivátakoku natíxea, ¹⁰ yane enepone vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti itukéti, ípúyukexohiko xaneâti ísu'okea nóne poké'eke nonékuke neko Kóyekutine Ápeyeya. Énomone neko vatá koyêti xoko ivátakoku natíxea. Koeku iháyú'ikea, koánemaka véyehiko ne kóroana, koane ípiheahiko nonékuke Itukó'oviti xaneâti kíxehiko:

¹¹ —Íti Vúnae Itukó'oviti, koati metokeâti ihéyu'íkikono koane kapáyasoekokono ne íhe, yoko iháyú'ikeekono ne éno xináko, vo'oku itúkeovo íti pahukôa ápeyeya uhá koéti ra apéti. Koati keha'âti ápeyeya uhá koéti ra koekúti, énomone kutí'ino apéti. Ainovo ítuke pê'u veó'u —koénehiko.

5

Koyuhópeti apéti hoénaxovopehiko exéxovope, motovâti ákoyea mihe'ókoati

¹ Noínjomaka koyuhópeti éxopeke vó'u ne náti vatá koyêti ivátakokuke natíxea. Enepone koyuhópeti, ápe yutoéti kúveuke yoko meúkeke, yoko ápe seti koeti hoénaxovope exéxovope puvâti míhe'okeokono. ² Noínjomaka ne éno xúnati ánju kohonókoti emó'u kó'iyea:

—Ápeikopo motokeâti veyópea exéxovope ne koyuhópeti koane míhe'okea? —kôe.

³ Yoko ako ápahuina xâne ya vanúke, koáne yara kúveu mêum, koánemaka xapákuke ne ivokóvotinehiko motovâti míhe'okea yoko komómoyea ovâti ne koyuhópeti. ⁴ Yane koati iyôndi vo'oku ákoyea ápahuina xâne motokeâti míhe'okea yoko komómoyea ovâti neko koyuhópeti. ⁵ Yane ápe póhuti yane vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti itukéti kixónuti:

—Hako iyêo. Enepone iháxoneti Líyaum ukeâti xapa amósenopono Njúda, enepone ámoriponomaka náti Ndávi, itoane uhá koêti, kutí'inoke motovâti veyópea ne seti koeti hoénaxovope exéxovope ne koyuhópeti yoko míhe'okea —kixónune.

⁶ Yane noínjoane ne Xe'exa Su'úso kixonéti, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyoepa pahunévoti. Yoko ápe ókinecono koepékokono. Seti koe sévereina. Seti koémaka úke. Aínovo kixo'êkoti Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone seti koeti kixoku koutata'ixeovo, páhoe Itukó'oviti yara uhá koeti kúveu mêum. Xe'ó kóye nonékuke ne ivátakoku náti kukúkeke neko koaturu koeti ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteâti xâne, yóko'omaka ne vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti itukéti. ⁷ Ina veyopónoa Xe'exa Su'úso kixonéti ne koyuhópeti éxopeke vó'u neko náti vatá koyêti ivátakokuke natíxea. ⁸ Namukoáne ne koyuhópeti, enepohíkone koaturu koeti ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteâti xâne yóko'o ne vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti itukéti, ipúyukexohiko xaneâti isu'okea nône poké'eke nonékuke ne Xe'exa Su'úso kixonéti. Póhutihiko, ápe ómo'ixonehiko huxôe iháxoneti árpa, yoko enovópeti, itukéti ya óto, puhí koati xêru. Yoko enepone xêru ovâti ne enovópeti, hane kixó'eko orásaunahiko kasása'iupo Itukó'oviti. ⁹ Yane ina imokóvohiko inámati akenéti. Hara koéhiko:

—Koati metokeâti nemúki ne koyuhópeti yoko viyópi ne exéxovope, vo'oku itíne neko ivokínovoti xâne. Koati ovokóvoti ne itíne yanekóyoke, ésa'i itúyoepa pahúnevo xâne, motovâti itúkopeovo xanena Itukó'oviti ne uhá koeti kó'iyevovoku xâne, koêkuti iháxakoku úkeaku, koêkutimaka kó'iyevovoku yuhôti yúho, koêkutimaka kó'iyevovoku neko xâne, koane koêkutimaka poké'e óvohikoku yara kúveu mêum. ¹⁰ Énomone itúkohiko xanena Itukó'oviti, haxakínovoti itúkea sasá'iti ituke. Yoko énomonehikomo natixó yara poké'e —koe akéne.

¹¹ Ina ngomomâ, ngamone emo'u ákoti yumaxápu ánju yakukú kixoâti ne ivátakoku náti, yakukú kixoâtimaka neko koaturu koeti ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteâti xâne, koánemaka ne vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti itukéti. Koati ákoti yumaxápu neko ánju, ákoti itoâti kayúmakexea yé'akeye. ¹² Koatímaka hónoti ne emó'u kó'iyeahiko:

—Enepone Xe'exa Su'úso kixonéti, isoéti yanekóyoke, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyoepa pahunévoti, koati motokeâti itúkeovo náti éxoti koeku uhá koeti koekúti. Motókeamaka ikó'iparaxekono uhá koeti únatinoe koekúti, koane itúkeovo hána'iti ko'éxoneti. Motókeamaka ápeinoa uhá koeti xunakóti koane itúkeovo hána'iti teyonéti yoko hána'iti ihayú'iuti ákoti kuteâti. Vokatimakeâtimaka kahána'ikeekono íha —koénehiko emo'u ánju.

¹³ Yane ngámoanemaka uhá koêti ne koéxokeu Itukó'oviti ya vanúke, koánemaka yara poké'e, koane xapákuke ivokóvotinehiko, yoko úneke ya mar, koane uhá koeti koêkuti óvohikoku. Hara koéhiko:

—Enepone náti payásoti ya uhá koêti, enepone vatá koyêti xoko ivátakoku natíxea, énomone kapayásakakana íha, koánemaka íha ne Xe'exa Su'úso kixonéti. Itúkapu énomonemaka teyokóno koane énomone ihayú'ikakana, koane énomone pahukó uhá koêti, ákotinemo hunókoku —koe yúho ne uhá koeti koéxokeu Itukó'oviti.

¹⁴ Yane enepohíkone koaturu koeti ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteâti xâne, hara koéhiko yumópeake:

—Énomoneoxomo ákoeneye —kóyehiko.

Koáne ne vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti itúke Itukó'oviti, ipúyukexohiko xaneâti isu'okea nône poké'eke nonékuke ihayú'ikoati.

6

Veyovóné neko hoénaxovope exéxovope ne koyuhópeti

¹ Yane noínjoane ne Xe'exa Su'úso kixonéti, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyoepa pahunévoti. Veyoane ne inúxoti yane seti koeti hoénaxovope exéxovope ne koyuhópeti. Yane inamaka ngamôa póhuti yane koaturu koeti ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteâti xâne. Kutí koe éno hónoti emo'u xururúkoti enepo koyúho.

—Yókone —koéne.

² Ina ngomomâ, yane apé koene hopú'oti kámo apêti ivu'íxoati. Enepone ivu'íxoati, ápe xuména, koane itúkinokono kôroana tutúkuke. Koati pihínoti ítea xapa isukókoti yoko koati itôti.

³ Enepone Xe'exa Su'úso kixonéti, veyoáne ne pí'ape hoénaxovope exéxovope ne koyuhópeti, yane ngámeane emó'u ne pí'ape ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteáti xáne.

—Yókone —koéne.

⁴ Yane apé koene po'i kámo harará'oti. Enepone ivu'íxoati, poréxokono uké'exea úhepeko kóyeku ne xanéhiko yara kúveu mêm, kuti'inoke isukókotihiko koane koepékekoxokoti. Poréxokonomaka koati éno hána'iti piríttau neko ivu'íxoti kámo.

⁵ Enepo veyoáne Xe'exa Su'úso kixonéti ne mopó'ape hoenáxovopeti, yane ngámeanemaka emó'u ne mopó'ape ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteáti xáne.

—Yókone —koénemaka.

Ina ngomomâ, yane apé koene hahá'oti kámo. Enepone ivu'íxoati, hane ómo'ixo ihíxopeti vo'ókuke. ⁶ Yane ngamone emo'úti kuti'iyea inu'íxoati xapákuke ne koaturu koeti ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteáti xáne. Hara koe yúho:

—Enepone ésa'i kali póhuti líturuna tiríku, kohépitimo. Enepone hepíko, kúteanemo yé'akeye námoe xáne ko'ítúke ya póhuti xáne. Kúteanemaka ésa'i kali mopó'áti líturuna sévada. Kene azeite yoko víyum, hákomo ikehépíxo —koéne.

⁷ Veyoáne Xe'exa Su'úso kixonéti ne koáturuxope hoenáxovopeti, yane ngámeane emó'u ne koáturuxope ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteáti xáne.

—Yókone —koénemaka.

⁸ Ina ngomomâ, yane apé koene hiyá'oti kámo. Enepone ivu'íxoati, “Pevóti” koéha. Ápemaka oko'íkenexoati. “Óvoku Ivokóvoti” koéha nê'e. Enepone pí'áti, poréxokono koépekexea kali énoti xáne yara uhá koeti kúveu mêm ya isukókoti, hímkati, arinéti yoko ipúhokovotihiko hó'openo. Enepone xáne koépeu, kúteane yé'akeye eneponi ihaxáka uhá koeti xáne yara kúveu mêm ya mopó'áti iháxakoku, yane maní póhuti iháxakoku koépekexekono.

⁹ Yane véyoanemaka ne sínguxope hoénaxovope exéxovope ne koyuhópeti. Hane noínjo ivokínevotihiko opékuke ne áta, imókonoku ne ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti. Enepohikone xáne noínjone, áinovo koépeuti vo'oku kutípea emo'u Itukó'oviti, koane vo'oku ákoyea kurí íxa hókea Jesus. ¹⁰ Enepohikone, kóhonoko emó'u vatúkea. Hara koéhiko:

—Iti Vúnae éxoti koeku uhá koeti koekúti, iti koati sasá'iti koane kaná'uti, námoye itíkinopinovi vésa'i, ipihéponoati ne xanéhiko yara kúveu mêm ovókoti vitína? —koénehiko.

¹¹ Póhutihiko koxé'u nekóyo, pórekexokonone hopú'iti ípovo, ina pahukókonomaka kali ómomikeako tukú koeti kausákapune yé'akeye po'ínuhiko ovoxe Itukó'oviti koépeutikomo kuteáti kixókonokuhiko.

¹² Yane noínjoa ne Xe'exa Su'úso kixonéti véyee ne seíxope hoenáxovopeti. Yane apé koéne éno xúnati iyuyóti poké'e. Ípukovomaka ne káxe. Háhaha kóyene kuteáti koeku ipovóti kaháha'íkovope xáne íkotíxvoti isóne ike ivokóvoti. Kene ne kohé, kuti koéne íti harára'iyea.

¹³ Írihikovonemaka ne hékere poké'eke, kuteáti koeku tonóketi ha'í figu írihiu xúnati ihunóvoti.

¹⁴ Kene ne vanúke, heú koe veyópeovo, kuteáti koeku koyuhópeti atupíri'okokonoti inúxotike káyukopeovo exéxopeovo enepo kú'uri kixokóno. Enepohikone hána'itinoe mopó'i, koáne ne kálíhunoe poké'e kukúkeke úne, heú koe ahíkuxeovohiko óvoku. ¹⁵ Ina he'onóvo uhá koeti xáne, enepohikone payásoti koáne ne nátihiho yara poké'e, koáne ne pahúkotihiko inuxínoti húndaru, koane íríkuhiko yoko po'ínuhiko apéti xunáko pahúkea, koánemaka uhá koeti akaúti, yoko uhá koeti po'ínuhiko xáne ákoti akutéa koeku akaúti. Hé'onovohiko ya xoko hána'itinoe uhôro yoko xoko uhoróxotihiko xapa hána'iti mopó'i. ¹⁶ Ina vaukóhiko kaha'aínovati íkoro'uxeovahiko ne hána'itinoe koane pú'itinoe mopó'i, maka hé'anane, puváti ínixeahiko náti, enepone vatá koyéti ivátakokuke natíxea vanúkeke, puvátihihokomaka itóponea ímainevo ne Xe'exa Su'úso kixonéti. ¹⁷ Vo'oku símeovone ne hána'iti teyonéti káxe, kaxena ímainevo Itukó'oviti, ímainevomaka Xe'exa Su'úso kixonéti. Yoko ákonemo xáne iteóvati.

7

Xanéhiko íhae Izarâe apéti hoénaxovope Itukó'oviti inúkuke

¹ Ikénepoke neko koekútihiho, noínjonemaka koaturu koeti ánju xe'ókó koyéti xokóyoke ne koaturu koeti úkeaku ihunóvoti yara kúveu mêm. Ako síkahiko ihúneovo ne ihunóvoti ukeáti xoko póhutihiko úkeaku. Énomone ákoino ihúnapu ihunóvoti yara poké'e, koáne ya xoko úne ya mar, koánemaka xapa koékuti xuve tikóti. ² Ina noínjomaka po'í ánju ukeáti xoko úkeaku ihároti, apéti hoénaxope ne koati kaná'uti Itukó'oviti ya xokóyoke. Eneponé'e, vatúkinao neko po'ínuhiko koaturu koeti ánju poréxokónoti koésayu'íxea ra poké'e yoko úne. ³ Hara kíxoa:

—Hákoxonone vaheréxinoa ítike ra poké'e, koáne ra úne, yóko'o ne xuve tikótihiho. Kixá'avo vitúkinao hoenáxovopeti inúkuke ne ovóxehiko Vúnae Itukó'oviti exókovoti itúkeovohiko koati xanéna —koéne.

⁴ Yane ina ngámo koyúhoti yé'akeye ne kixokónotineye inúkuke. Sentu koarentai koaturu koe míli neko xanéhiko, ukeáti uhá koeti iháxakexoku xanéhiko íhae Izarâe. ⁵ Enepone

iháxakoku Izarâe, amósenopono Njúda, ndusé koe míli ne hoenáxokonotiya. Kúteanemaka yé'akeye ya po'i iháxakoku, enepone amósenopono Rúbi, koánemaka xapa amósenopono Ngádi. ⁶ Kúteanemaka yé'akeye xapa amósenopono Âzer koáne ya po'i iháxakoku, enepone amósenopono Nafítali, koánemaka xapa amósenopono Manáse. ⁷ Yoko xapa amósenopono Siméum, Lévi, yoko Isáka, kúteanemaka yé'akeye. ⁸ Koánemaka xapa amósenopono Nzebúlom, yoko amósenopono Yúse, koane amósenopono Mbejámi, kúteanemaka yé'akeye. Nduse koe míli hoenáxokonoti ukeáti póhutihiko iháxakoku neko íhae Izarâe.

Noíxo êno xâne ne Xuâum

⁹ Ikénépoke neko koekúti, noínjonemaka koati êno opoíkiovoti xâne ákoti itoâti kayúmáxexea, ukeáti xapa uhá koeti kó'iyevokoku xâne, koêkuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêm, koêkuti iháxakoku úkeaku, koêkutimaka kó'iyevokoku neko xâne, koane koêkuti kó'iyevokoku ne yuhôti yúho. Xe'okó kóyehiko nonékuke ivátakoku Itukó'oviti natíxea, koane nonékuke ne Xe'exa Su'úso kixonéti, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyopea pahunévoti. Enepohikonekóyo, hóhopukee kóye ípovo. Ainóvotimaka omó'ixoti tuti exáte. ¹⁰ Hara koe kóhonokeaxo emó'u:

—Enepora víteovo ya pahunévoti, koati ukeáti xoko Itukó'oviti, enepone vatá koyéti xoko ivátakoku natíxea, koánemaka xokóyoke ne Xe'exa Su'úso kixonéti—koénehiko.

¹¹ Yoko xe'okó kóyehiko ne uhá koeti ánju yakukú kixoâtihiko ne ivátakoku Itukó'oviti natíxea, yakukú kixoâtihiokomaka neko vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti itukéti, yoko'omaka neko koaturu koeti ehévókovoti, ko'isóneutimaka kuteáti xâne. Ina ipuyúkexohiko xaneáti ísu'okea nône poké'eke nonékuke ivátakoku natíxea ne Itukó'oviti ihayú'íkoti Itukó'oviti.

¹² Hara koéhiko:

—Kaná'uteoxo motókeyea itúkeovo Itukó'oviti ihayú'íkokono. Énomonemaka motokêa itúkeovo êno hána'iti ihayú'íuti, únae uhá koeti exóneti. Énomonemaka motokêa íkoro'ixinovokono, koane itúkeovo hána'iti teyonéti, payásoti ya uhá koéti. Énomonemaka motokêa ápeyea uhá koeti xunakóti xokóyoke, ákotinemo hunókoku kó'iyeaneye. Ákoeneyeoxo—koéhiko.

¹³ Yoko xapákuke neko vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti itúke Itukó'oviti, ápe póhuti kixónuti:

—Yéxoa itukóvotiyehiko ra hóhopuke koyéti ípovo? Yéxoamaka úkeakuhiko?

¹⁴ Ina yumombâ:

—Ako énja unaém. Poéhane íti exôa.

Ina kixónu:

—Enepohikorá'a, ainovo vekotíya kaxénake koati hána'iti tiveko koekúti. Hóhopu kóyepinoke ípovo, vo'oku itúkeovohiko kasása'íupo itina Xe'exa Su'úso kixonéti. ¹⁵ Énomone xe'okó kóyehinohiko nonékuke ivátakoku Itukó'oviti natíxea. Káxe, yóti veyóhiko ixómoyea ikó'elokexea okóvo yane sasá'iti óvoku Itukó'oviti. Yoko Itukó'oviti, enepone vatá koyéti ivátakokuke natíxea, anêko xapákuke ixómoti koyonoâhiko. ¹⁶ Ákonemo épekahiko hímakati koane úne. Ákonemo ará'akahiko káxe, koane koêkuti po'i kó'iyevokoku kótuti, ¹⁷ vo'oku koyonoâtihiokomo Xe'exa Su'úso kixonéti, enepone ovâti xokóyoke ivátakoku Itukó'oviti natíxea. Énomonemo kouséxinoahiko nókone, porexoâtimaka úhepeko kóyeku ákoti hunókoku, enepone kutí koeti vo'eroo koyéti uke úne ákoti ítekevokoku. Koane kihu'íkopinoinememo Itukó'oviti ne uhá koeti ho'ouke.

8

Veyovóne ne sétixope hoénaxovope exéxovope ne koyuhópeti

¹ Veyoâne Xe'exa Su'úso kixonéti ne sétixope hoénaxovope exéxovope ne koyuhópeti, huve-moo koéne ya vanúkeke ovâti meýá koeti óra. ² Yane noínjone seti koeti ánju xe'okó koyéti nonékuke Itukó'oviti. Póhutihiko nekóyo, poréxokono húxo, enepone torombéta kixonéti.

³ Yane ina keno'óko po'i ánju omoti íhaku xêru, itukéti ya óro. Xe'ó koéne nonékuke ne áta, imókonoku íparaxokonoke Itukó'oviti. Ina porexókono êno xêru neko ánju motovâti oró'okea nonékuke Itukó'oviti ya xoko áta, enepone ainóvoti óro. Hane óvo nonékuke ne ivátakoku natíxea Itukó'oviti. Xané kixo orásauna uhá koeti kasása'íupo Itukó'oviti neko xêru koeku oró'okeovo. ⁴ Xoko íhaku xêru pe'úkuke vó'u ánju úkea íkurihea ne oró'oeti xêru simôti xoko Itukó'oviti, xané kixoâti ne orásaunahiko kasása'íupo Itukó'oviti. ⁵ Yane ina namukôa ánju ne íhaku xêru, kopúhikoane ihúveti yúku ukeáti xoko áta, ina kurikoâmaka xapa xâne yara poké'eke. Énomone yanê'e, apé koéne êno xururúkoti yoko emo'útihiho, koane êno ípixéneneoti yoko iyuyóti poké'e.

Oxôvo torombétahiko

⁶ Yane enepohikone seti koeti ánju apêti torombétana, kouókovonehiko óxea ne húxo.

⁷ Ina óxo torombétana neko inúxoti ánju. Yane apé koéne éno yúku xánena evêke, anahí koeti éno íti, irikóvoti xapa xáne yara poké'e. Éno oro'ókovoti yara kúveu mêum vo'ókuke. Hane koéneye yé'akeye oro'ókovoti, kuteâti eneponi ihaxáka ra kúveu mêum ya mopo'âti ihaxakoku, mani póhuti yane mopo'âti ihaxakoku oró'okeovo. Kúteanemaka kixókonoku ne tikótilhiko koáne ne ngaráma.

⁸ Ina oxomáka torombétana ne pí'ape ánju. Yane apé koéne koekúti kuteâti koati hána'iti mopôi ixómoti oro'ókovo. Ina kurinó'ekokono úne ya mar. Isáyu'ixovo poixó'o ne úne yane mar vo'ókuke. Kutí koépone íti. Hane koéneye itóvoku ne koésayu'iu, kuteâti eneponi ihaxáka ne uhá koeti úne ya mar ya mopo'âti ihaxakoku, mani póhuti yane mopo'âti ihaxakoku isáyu'ixeovo vo'ókuke. ⁹ Kúteanemaka koéku yé'akeye ivokóvoti xapa uhá koeti hó'openo ovâti ne úne ya mar. Koánemaka ne hána'iti vatéke uke'éxokonoti vo'ókuke, kúteanemaka yé'akeye.

¹⁰ Yane oxone torombétana neko mopó'ape ánju. Ehá'axo óxo, apé koene pú'iti hékere ínati irúmeke, ukeâti vanúke irikóvoti xoko óvokuhiko úne, koesáyu'ixoati. Hane koéneye itóvoku koésayu'iu, kuteâti koeku itóvoku ne úne ya mar koesáyu'ixokonoti inúxotike. Énomonemaka koéneye itóvoku koésayu'ixeokono ne huveóhiko, koáne ne ukéhiko úne xoko irínó'ekovoku neko hékere. ¹¹ Súsuvá koyêti koéha ne hékere, yoko súsuvá kíxoixo úne xoko irínó'ekovoku. Éno xáne ivohíkovi vo'oku súvá'iko neko úne kosúva'iu.

¹² Yane oxónemaka torombétana neko koáturuxope ánju. Oxoáne, isáyu'ixovo ne káxe, kohê yoko hékerekhiko. Kuteâti koeku xoko po'ínuhiko koekúti, itúkeovo póhuti yane mopo'âti isáyu'ixeovo, énomonemaka koéneye isáyu'ixeovo uhápu'iyea ne káxe, koánemaka ne hékerekhiko yóko'o ne kohê ya yóti.

¹³ Ina ngomomá, yane apé koene hána'iti hó'openo ôti, enepone iháxoneti ágea, ákoti malíka vékoku ó'iyea ya kuku vanúke. Ngámoo koeku vaúkea. Hara koe yúho vaúko'i:

—Imáko hána'iti tivékomo koéku ne uhá koeti kó'ókovoti yara kúveu mêum kamáne emó'u ne torombéta, óxoneikomo ne mopo'âtilhiko ánju ávoti axá ne húxo.

9

Oxóvo ne sínguxope torombéta

¹ Yane oxónemaka torombétana neko sínguxope ánju. Yane noínjone hékere irikóvoti ukeâti vanúke, yonoti xapa xáne yara poké'e. Ina porexókonoo ánju míhe'okea ne éno upénoti uhôro ínati haháku. ² Míhe'ókoane ánju, ipúhikone kuríhoe kutí koeti íkurihea koati hána'iti oso'íxokuti. Yane ákone aúhupu'i ne káxe. Hahakú koéne kúveu ra mêum vo'ókuke ne kuríhoe ipuhíkeati neko éno upénoti uhôro. ³ Ápemaka hána'itinoe vohóho yonoâti ra poké'e, ipuhíkeati xapákeke ne kuríhoe. Poréxonohiko yutókea xáne. Hane koéneye xunáko yutókea, kuteâti yutókea pitánae yara poké'e. ⁴ Íxíko'okokonohikomaka ákoyea kíxoaka ne ngaráma yara poké'e, koánemaka koékuti kó'iyevokoku nonéti yoko xuvéhiko tikóti. Poéhane xáne ákoti hoénauxovo Itukó'oviti inúkuke pahúkinokonohiko óko'okea. ⁵ Ako síkákanahiko koépekexea neko xanéhiko, itea poréxokono íkoitoponea kotíveti kúveu síngu koeti kohê. Enepone ohóne ne ike yutókinge, hane koéneye ohone yutókinge pitánae. ⁶ Yaneko káxehiko, yupihóvotimo kahá'ayea ivókeovo ne xanéhiko, itea ákonemo paréxakana. “Ehá'ani ivóngeovo” koetíhikomo, itea ákonemo ivákapuhiko.

⁷ Enepohikone vohóho, hane koéneye kámo usó koyêtine píhea xapa isukókoti. Ya tutíkukehiko, ápe kutí koeti kóroa ainóvoti ôro. Kene nóne, kutí koéhiko none hóyeno. ⁸ Enepone túti, kútea híyeu tuti séno. Kene ne ôe, kutí koe oe koati ipúhokovoti hó'openo, enepone líyaum kixonéti. ⁹ Ápemaka oveâti xa'ákuke, lapá'iti haváva, kuteâti ikó'itukeu húndaru yóno xapa isukókoti. Kene emó'u ne kêvi, kutí koe emo'u karósaheko míkoé ákoti yumaxápu kámo ehahíkovi xapa isukókoti. ¹⁰ Enepone íhi yoko yutókope, kúteane yutókope pitánae. Koati apêti xunáko ne íhi óko'okea, koane íkoitoponea kotíveti ne xanéhiko yútoe ovâti síngu koeti kohê. ¹¹ Ápemaka ánju, natínahiko neko hána'itinoe vohóho exeâti koéku ne éno upénoti uhôro ínati haháku. Ambátu koéha ya emo'u ebaráiku. Kene Apolíyaum koéha ya emo'u ngerêku. Yoko póhutine kixó'ekone neko pí'âti ihâe. Aínovo kixó'ekoti “koépekoti”.

¹² Yane pihóne ne inúxoti tiveko koekúti. Itea ikénepoke, apétikomo po'í pí'âti kotíveti koekúti kuteâti.

Oxóvo ne seíxope torombéta

¹³ Yane oxónemaka torombétana ne seíxope ánju. Ina ngámo emo'úti inu'íxoati xokóyoke ne koaturu koeti isúlune áta ovoti nonékuke Itukó'oviti. Yoko énomone ne áta ainóvoti ôro, oró'okokonoku ísensu. ¹⁴ Eneponeko emo'úti ngámone, hane yúho'ixo seíxope ánju omó'ixoti torombétana. Hara kíxoá:

—Kiríkapa ne koaturu koeti ánju ika'oké koyèti xe'ókuke ne hána'iti huvêo koéhati Eúfarate —kíxoane.

¹⁵ Yane kuríkokonone ne koaturu koeti ánju. Yoko mekúne kousokovohiko, kuxoâti neko ôra, káxe, kohê yoko xoénae motovâti koépekehea xâne yara poké'e. Enepone yé'akeye koépeu, hane koéneye: Eneponi ihaxáka uhá koeti xâne apèti yara kúveu mêmum ya mopo'âti iháxakoku, mani póhuti yane mopo'âti iháxakoku koépekeheokono. ¹⁶ Yane ngamone emo'úti koyuhoâti yé'akeye ne êno eháhikovoti kámo apèti ivu'íxoati yonoti xapa isukókoti. Koati ákoti yumaxápu êno míli neko kámo. Pí'a séndu míleaum nekóyo. ¹⁷ Yaneko noínjoneke kutí koeti njopúne, ápe kámo koane ivu'íxoatihiko. Yoko ápe oveâti xa'ákukehiko lapá'iti haváva, kuteâti ikó'itukeu húndaru yóno xapa isukókoti. Enepone ikó'itukeu xa'ákuke, ápe háharara koyètiya, kuteâti koeku yúku, koane hóhonono koyèti, kuteâti koeku honóno'iko uhé'ekoti uhá'iti mopô, enepone iháxoneti sáfira. Ápemaka híhiya koyèti, kuteâti koeku hiyá'iko ênxofere. Hanemaka koéneye túti neko kámohiko, kuteâti koeku tuti líyaum. Yoko ápe yúku ipuhíkeati pahákuke, koane kuríhoe yoko ênxofere, enepone ikotúxoateoxo ne yúku. ¹⁸ Vo'ókuke neko mopo'âti kotíveti koekúti, yúku, kuríhoe yoko ênxofere ipuhíkeati pahákuke neko kámo, énomone koépekexino êno xâne. Enepone yé'akeye koépeu, hane koéneye: Eneponi ihaxáka uhá koeti xâne apèti yara kúveu mêmum ya mopo'âti iháxakoku, mani póhuti yane mopo'âti iháxakoku koépekeheokono. ¹⁹ Enephikone kámo, pahákuke óvo xunáko yoko ihíkuke. Kene íhi, kutí koe koéxoe. Ápe tuti koéxoeya, yoko énomone véinoa óko'okexea xanéhiko. ²⁰ Kene haxa xanéhiko, enepone ákoti ivahíkapa vo'ókuke ne kotíveti koekúti, ako ikátivexa isóneuke ne váhere ítuke, koane ako kuríka. Enepone ítúkovoke, énomone ne hókea ndémoniuhiko, koane kúveovo sánduhiko ítuke vo'u xâne, itukéti ya ôro, péhu, kôpere, mopô yoko tikóti, kixovókuti ákoti iníxa, ákotimaka káma, koane ákotimaka yána. ²¹ Enephikoneko váhere xâne hokoâti, koati ákoti ikátivexa isóneuke ne ítúkeovo koépekenati, koane hokéxokenati, koane ákoti uhéva'uxa kapínetai xâne ákoti itukapu koati múxone, koánemaka ómevoti.

10

Ánju omó'ixoti kali koyuhópeti

¹ Yanê'e, noínjonemaka po'i ánju koati xúnati evesékoti ukeâti vanúke. Yoko kutí koe ko'ípóvoti kapási. Ápemaka kuteâti úpikovoe, ínati uháhi, oukeke túti. Kutí koeti káxe ne nóne. Kene hêve, kutí koémaka ponóvoti írúmene yúku. ² Ápemaka kali koyuhópeti pe'úkuke vó'u vahe'ú koyèti. Xoko úne ya mar ókonuku ne éxope hêve, kene lópe, xoko movó'iyeku poké'e óvo. ³ Ina kohonóko emó'u vaúkea. Koati hónoti ne yúho vaúkea. Kutí koe emo'u líyaum. Ike vaúkine, ápe seti koeti emo'úti koati xúnati kuteâti koeku xururúkoti. ⁴ Énomone yanê'e, mani yundoxoâti ne kixó'ekone, itea apé koéne emo'úti ngámone inu'íxoti vanúkeke kixónuti:

—He'ono'ú íxea kíxone ne seti koeti emo'úti koati xúnati kuteâti koeku xururúkoti, kémonemeku. Hako yitoxôa —kixónune.

⁵ Yane enepone ánju noínjone, xe'ó koyèti xoko úne ya mar koane poké'eke, koéxepuko vó'u éxope, ponó kixoâti vanúkeke. ⁶ Ina koyúho koati emo'úti ákoti aukáparu ikéne. Koyúhoa ya iháke Itukó'oviti, enepone kóyekutine ápeyea ákoti hunókoku, enepone pahukoâtimaka ápeyea ne vanúke, koáne ra poké'e, koáne ne úne ya mar, yoko uhá koeti koékuti apètiya. Hara koe yúho:

—Ákonemo áxu'ikene. ⁷ Vo'oku yaneko káxe okoyúhone ne sétixope ánju, enepo kausákapune óxea torombétana, yane kousókovotinemo ne koekúti ákoti exá xanéhiko mekúke, enepone kouhápu'ikovotine kó'oyene, kuteâtimaka yuhó'inoa Itukó'oviti neko porófetahiko, enepone ovóxe mekúke koyuhó'iyeti emó'u —koéne.

⁸ Ina apépomaka neko emo'úti ngámone, inu'íxoti vanúkeke, yuhoíkoponutimaka. Hara kixónu:

—Nemúkapa ne kali koyuhópeti imihé'okoti, ómo'ixone ne ánju xe'ó koyèti xoko úne ya mar koánemaka yara poké'e —kixónune.

⁹ Embemóponoa ne kali koyuhópeti, hara kixónu:

—Nemúka, ínamo níkêa. Koati súsuva koyétimo yokóvoike, itea ítívetimo pehákuke kuteâti koeku ho'o mópo —kixónune.

¹⁰ Ina namungôa ne kali koyuhópeti, ómo'ixone ne ánju. Yane níngoane. Kutí koe ítíveyea ho'o mópo mbahákuke, itea nzuiríkoane, koati súsuva koyèti ongóvoike. ¹¹ Ina ngxixónomaka:

—Konokoâtico keyúhoyi kouhápu'ikinopike Itukó'oviti, koéku ne ákoti yumaxápu kó'iyevokoku xâne, ákoti tópi poké'e óvohikoku yara kúveu mêmum, ákotimaka tópi yúho, koánemaka ne nâtiuhiko —ngxixónone.

11

Pi'âti ovoxe Itukó'oviti koyuhó'inoati emó'u

¹ Ikénepoke ra koekútihiho, ina mborexókono ponóvoti itátane tikóti, ihíxopeti. Ina ngxixokóno:

—Pihéne, ihixepanane itóvoku ne témpulu, enepone hána'iti imokóvokuti, koánemaka itóvoku ne áta ovâti, enepone imókono ku íparaxokonoke Itukó'oviti. Keyúmakexamakamo yé'akeye ne xanéhiko ihayú'ikoti Itukó'oviti apêti yane hána'iti imokóvokuti. ² Kene kíndana nê'e, ávane. Hako ihíxi itóvoku vo'oku poréxokonoane ne xanéhiko ákoti háka Itukó'oviti payásoyae yane Sasá'iti Pitivóko ovâti koarentai doi koeti kohê. ³ Mbahúkotimo pi'âti ovónje, yoko koyuhoátimo ne ngóuhapu'ikinoake kúveu mili duzentu sesenta koeti káxe. Hanemo itúko ípovo ko'ixéhiti xáku neko pi'âti ovónje koeku koyúhoyeahiko ngóuhapu'ikinoake —ko Itukó'oviti.

⁴ Enepone pi'âti koyúhoti, énomone ne iháxoneti pi'âti xuve olívera, yoko pi'âti ihaku yúku ovoti nonékuke Itukó'oviti, Únae ra kúveu mêm. ⁵ Ápe irumékoti yúku ipuhíkeati pahákukehiko, koépekexope koèkuti kaha'âti váherexea itukeinoa. Énomone kixókonooneye koépekeokono ne vaheréxoti itukeinoa. ⁶ Ápehikomaka xunáko neko pi'âti pahúkea ákoyea kêva úko ya uhá koèti neko káxehiko koeku koyúhoyea páhoenoa Itukó'oviti koyúhoyea. Ápemaka xunáko pahúkea sá'iri'okopeovo íti ne úne, koane koésayu'íxea ra poké'e ya ákoti tópi kó'iyevoku kotíveti koekúti, koèkuti kaha'ayeaku.

⁷ Yane enepo kausákane koyúhoyea ahá'inoa Itukó'oviti koyúhoyea, apétimo hóyeno kutí koeti koati koyuvórixoviti hó'openo ukeâti ne éno upénoti uhóro. Énomonemo isukóponoati neko pi'âti ovoxe Itukó'oviti, koane itoátimo, koepékoatihikomo. ⁸ Hanemo óvoheixo muyóhiko rúvanake ne hána'iti pitivóko, kuru'huxokonokumaka Únae. Yoko koati apêti kixó'ekinovike neko pitivóko ihaxinokonoke Sódoma koane Ejítu. ⁹ Enómo xâne yara uhá koeti kúveu mêm, póhutihiko iháxakoku úkeaku, póhutihikomaka kó'iyevoku ne yúho, koane póhutihikomaka poké'e óvohikoku, komomó'iyeti múyo neko pi'âti ovoxe Itukó'oviti ya kúveu mopo'âti káxe, meyá koèti. Ákomo síka xanéhiko ekóxeokono. ¹⁰ Yupihovó koetimo elókeko okóvo ne xanéhiko yara kúveu mêm vo'oku koépekeokono neko pi'âti ovoxe Itukó'oviti. Kóyuitihikomo, koane íko'íparaxokokotihikomo, vo'oku ya koeku ápeyeako neko pi'âti, koati íkoítopenoati kotíveti ne ko'óvokutihiko yara kúveu mêm. ¹¹ Itea ikénepoke neko mopo'âti káxe meyá koèti, porexópatimakamo Itukó'oviti ómixekopeovo. Yane exepúkopotinehikomo. Yoko yupihovó koetimo píkea ne noixoátimo. ¹² Yane apé koetimo éno hónoti emo'úti inu'ixotimo vanúkeke, ihaxikoati neko pi'âti páhoe Itukó'oviti koyuhó'iyeti emó'u. Haramo kixókonoahiko:

—Kiná'aka yákeneye —kixokónotimo.

Yane pihópotinemo vanúkeke neko pi'âti ovoxe Itukó'oviti, xané kixópotinemo kapási. Yoko koati komomo-komomó kixóixotimo puvátihiho. ¹³ Énomonemo yaneko ôra, apé koetimo éno xúnati iyuyóti poké'e, yoko éno mo koésayu'iu yane pitivóko. Hanemo koéneye itóvoku ne koésayu'iu, kuteâti koèku eneponi ihaxáka ne pitivóko ya yehí koeti iháxakoku, yane mani póhuti iháxakoku uké'exeokono. Seti koe mili xâne ívohúkovotimo vo'ókuke neko iyuyóti poké'e. Kene háxa ne xanéhiko, yupihovó koetimo píkea koane íhayu'ikeahikomo xunako Itukó'oviti íhae vanúke.

¹⁴ Pihóne ne pí'ape koati kotíveti koekúti. Ákomo áxu'ikene, keno'ókotinemo ne mopó'ape kotíveti koekúti.

Oxóvo ne sétixope torombéta

¹⁵ Yane enepone sétixope ánju, óxoxanemaka ne torombétana. Yane apé koéne éno hónotihiko emo'úti vanúkeke koèti:

—Kó'oyene, Vúnae Itukó'oviti yoko Kristu, enepone páhoe koíteovo xâne, itukó'a xunáko pahúkea yara kúveu mêm. Yoko énomonemo natixó ákotinemo hunókoku —kôe.

¹⁶ Yane enepohikone vinti koaturu koeti xâne teyonéti vataká koyêti xoko ívatakoku natíxea nonékuke Itukó'oviti, ípúyukexohiko nonékuke Itukó'oviti xaneâti ísu'okea nône poké'eke ihayú'ikoati. ¹⁷ Hara koéhiho:

—Íti Vúnae Itukó'oviti apêti xunáko pahúkea uhá koèti, ítímaka itukóvo ne kóyekutine ápeyae ukeátinekene, koánemaka yara koeku kó'oyene, víkoro'ixinovopi vo'oku iké'itukexi ne hána'iti xináko, koane ítikovone náti kó'oyene. ¹⁸ Koati yupihovó koetínehiko ímaikinovopi ne xanéhiko ya póhutihiko poké'e, koèkuti óvohikoku yara kúveu mêm. Itea simóvone kaxena ípiheponope, kaxena namúkepeamaka ésa'i kixokoku itúkeovo ne ívokóvotínehiko, koane kaxena ápeyeamaka námoepe ne yovóxe, enepohikone porófeta koyúhoti yemó'u xapa xâne, yoko uhá koèti ne kesása'íupo, koánemaka ne uhá koeti teyópiti, enepone payásotihiko, koane ákoti apayáso. Koati kaxénanemaka ítikopinoe ésa'i ne xanéhiko koésayu'ixoti ovâti ra poké'e —koénehiko.

¹⁹Yane imihe'okone ne sasá'iti kúveu ya vanúke koane iyúseyea neko sasá'iti káxau, enepone árkana aliansa. Yane apé koéne êno ipixéneneoti yoko xururúvoti, koane iyuyóti poké'e, yoko êno evêke.

12

Koeku sêno yoko ndarâgaum

¹Yane apé koene hána'iti iyupánevoti vanúkeke, sêno kutí koeti ko'ipóvoti káxe, koane ápemaka kohé opékuke hêve. Ápemaka kôroana tutíkuke apêti nduse koeti hékereya. ²Ihaikoti neko sêno. Koati ya'ixoti vo'oku ohóne ne xe'éxa ye'éxovotine ipúhikea.

³Ina apépomaka po'i iyupánevoti vanúkeke, êno hána'iti harará'oti ndarâgaum. Enepone koimaiti hó'openo, seti koe túti yoko yehí koe sévereina. Aínovohiko apêti kôroana neko túti.

⁴Ito káhakea ênoti hékere vanúkeke ya ihi, ina kurihíkoka poké'eke. Enepone yé'akeye hékere káhae, hane koéneye: Eneponi ihaxáka ne uhá koeti hékere apêti ya mopo'ati iháxakoku, mani póhuti iháxakoku yane mopo'ati ito káhakea. Yane xe'ó kóyene ne ndarâgaum nonékuke ne sêno ye'ékotine ipúhikea xe'éxa, kuxeáti ipúhikea ne xe'éxa motuváti níkea.

⁵Yane ipúhikone xe'éxa neko sêno, hóyeno kalivôno. Yoko énomonemo pahukó uhá koeti xâne, koékuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêmum. Ákomo itoáti okópea. Ina hú kixokóno omópeokono ne kalivôno xoko Itukó'oviti ya xoko ivátakoku natíxea vanúkeke. ⁶Kene ne sêno, kohó'ipo ya mêmum ákoti apêti xoko kousokinoake Itukó'oviti óvea, ímoakumaka kátarakea kúveu mili duzentu sesenta koeti káxe.

⁷Yoko ápe isukókoti vanúkeke, Míke yoko po'ínuhiko ánju ha'íne okopâti ne ndarâgaum yoko ánjuhiko ovóxe. ⁸Évokovo ne ndarâgaum yoko ánjunahiko. Ákone omótovahiko óvea vanúkeke.

⁹Yane kópuhikokono ne hána'iti ndarâgaum. Énomone neko kúxoti koéxoe iháxoneti Ndeâpu, enepone Satánae, enepone yémoti aúpu'ikea uhá koeti xâne yara kúveu mêmum. Kuríkoko no poké'eke ixané kixókono ánjunahiko.

¹⁰Yane ngamone êno hónoti emo'úti inu'ixoti vanúkeke koêti:

—Kó'oyene, simónone kaxéna kóiteovaku Itukó'oviti ra xanéa, yoko éxokea hána'iti xunáko ítúkeovo énomonemo natixó. Kaxénanemaka éxokeovo ápeyea xunáko pahúkea ne Kristu, enepone noínokoe, vo'oku kópuhikeokone vanúkeke ne Satánae, enepone áhati koyúhoyea ítúkeovo pahukóvoti ne po'ínu uti xoko Jesus, koyúhuti motókeyea ipíhóponeokonohiko vo'ókuke. Káxe, yóti kíxoixeaneye yúho nonékuke Itukó'oviti. ¹¹Itea itoanehiko po'ínu úti vo'oku itína ne Xe'éxa Su'úso kixonéti, enepone ikó'iparaxokono Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyopea pahunévoti. Ítoanehikomaka vo'oku ikána'uxeahiko emo'u Itukó'oviti ya xokóyoke. Muhíkova inonéxinovohiko pevóti vo'oku ítuke Itukó'oviti, usokó kóyehiko koépekeokono. ¹²Kó'oyene, oránane ápeyea hána'iti elokékoti okovóti vanúkeke. Aélokeneexo yokóvo uhá ketínoe ováti ne vanúke. Itea hána'itimo tiveko koekúti yara kúveu mêmum, koáne ya xoko mar vo'oku evésekkone ne Ndeâpu xepákukeno, yoko yupihovó koéne ímaikeovo. Koáhati exoátine ákoyeane axú'ina kaxena ko'ítukepe.

Koêku ne sêno hokó'ixoane ndarâgaum

¹³Noixoâne ndarâgaum kuríkeokono poké'eke, yane turíxovone hóko'ixea ne sêno koxe'éxati hóyeno kalivôno. ¹⁴Itea hane poréxokono sêno pi'áti kevi hána'iti hó'openo ôti, enepone iháxoneti ágea, motováti ó'iyea yonópoti ya mêmum ákoti apêti. Énomonemo óvoheixo kátarakeokono ya kúveu mopo'ati xoénae meyá koêti xoko ákoyeaku itápana ndarâgaum.

¹⁵Yane ápe koati ênoti úne ikéneke ne sêno, kópuhiu ndarâgaum pahákuke. Kutí koe huvêo ne úne kúre. Mani kaha'aínoati ne sêno má kíxeokono yane úne. ¹⁶Itea huvó'oxokono neko sêno, vo'oku taú kó'iyea ne poké'e, motováti yonópeaya heú koêti neko úne kutí koeti huvêo, ipúhikeati pahákuke ne ndarâgaum. ¹⁷Yupihovó koéne ímaikinova ndarâgaum neko sêno.

Énomone pihíno isúkoponea haxa amósenopono neko sêno, enepohikone ítúkoti páhoenoví Itukó'oviti vitúkea, uti xâne, enepohikone íkaná'uxoatimaka xokóyoke ne kaná'uti kixovókuti omínovike Jesus. ¹⁸Yane xe'ó koéne neko ndarâgaum xapa haríri xe'ókuke ne mar.

13

Koêku ne pi'áti hóyeno kutí koeti koati koyuvôrixovoti hó'openo

¹Ikénepokemaka ra koekútihiho, noínjonemaka xâne kutí koeti koati êno koyuvôrixovoti hó'openo ukeáti úneke ya mar. Yehí koe sévereina, yoko seti koe túti. Póhutihiko ne sévereina, aínovo apêti kôroana. Koane póhutihiko túti, ápe íháya íhaxopeovoke kapáyasokopeovo, kutí kixopóvoti Itukó'oviti. ²Enepono xâne noínjone kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo, hane koéneye koxé'u muyo síni. Kene hêve, kúteane heve úrsu. Kene páho, kutí koe paho líyaum. Hane porexóa xunakóti ndarâgaum. Poréxoamaka ndarâgaum ítúkeovo koati payásoti náti ênoti xunáko pahúkea. ³Yoko ápe póhuti túti okó'okovoti xapa po'ínuhiko túti. Yupihovó

koe koêku neko óko'onevo. Mani énomone kutí'inoke ivokóvoti, itea íteova neko óko'onevo, unátipeane. Yupíhova iyúpaxeova uhá koeti xâne yara kúveu mêm, koane itúkea hókone vo'ókuke. ⁴ Enepone ndarâgaum kutí kixo Itukó'oviti ne xanéhiko, vo'oku itúkeovo xokóyoke ne ndarâgaum úkea xunáko payásoyea neko kutí koeti éno koyuvôrixovoti hó'openo noínjone. Haina póhutine neko ndarâgaum kutí kixokóno Itukó'oviti, itea koánemaka neko hóyeno kutí koeti éno koyuvôrixovoti hó'openo. Hara kôe ne xanéhiko yara kúveu mêm vo'ókuke:

—Ápeikopo po'ínu koati xúnati kuteâti xunáko râ'a? Kutí'ikopomo itôa okópea? —koéhiko.

⁵ Enepone kutí koeti éno koyuvôrixovoti hó'openo, poréxokono yupíheovo kahána'ikopeovo yane koyúhoyea, koane yupíheovomaka kapáyasokeyo kutí kixopóvoti Itukó'oviti. Poréxokonoanemaka xunakóti pahúkea ya kúveu koarentai doi koeti kohê. ⁶ Enepo koyuhóne, yupíhova kapáyasokeyo, koane koémoke'ekea Itukó'oviti yoko íha, koánemaka óvoku Itukó'oviti yoko uhá koeti ovâti ne vanúke xoko Itukó'oviti. ⁷ Poréxokonoamaka isúkoponea ne kasása'iupohiko Itukó'oviti yoko ítea. Poréxokonomaka pahúkea oukeke uhá koeti kó'iyevovoku xâne, koêkúti iháxakoku úkeaku, koêkutimaka kó'iyevovoku, koane koêkúti koêku ne yuhóti yúho, koane koêkutimaka poké'e óvohikoku yara kúveu mêm. ⁸ Énomone hóko uhá koeti xâne ovâti ra kúveu mêm. Kutí kixoâtihihikomo Itukó'oviti. Énomone neko xâne ákoti yutaxápu íha xoko yutóxovoku íha xâne ákotinemo hunókoku ópea xoko Itukó'oviti. Énomone neko koyuhópeti uso'iyeatinekene ne íha xanéya ukeâtime tumúneke ápeyeya ra kúveu mêm, koyúhope ne Xe'exa Su'úso kixonéti, enepone itukópovoti ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyopea pahunévoti.

⁹ Koêkúti xâne kamoâti, ivávaka râ'a: ¹⁰ Apêtimo xâne itokónoti iká'akeokono, yoko koati konokoâtihihikomo vékea neko koekúti. Apêtimakamo xâne koépeuti ya hána'iti pirítai. Yoko koati konokoâtihihikomakamo vékea neko koekúti. Énomone kónokino ákoyea kutí íxa kúveovo Itukó'oviti ne kasása'iupo, koane ákoyea kamúya'ika isónou ikéneke Itukó'oviti.

¹¹ Ina apémaka noínjone, po'ímaka kutí koeti éno koyuvôrixovoti hó'openo ukeâti ra poké'e. Pí'a sévereina nê'e. Yoko hane koéneye koxé'u, muyo su'úso. Itea enepone emó'u, kutipasí koe emo'u ndarâgaum. ¹² Kúteane xunáko neko inúxoti xâne noínjone kutí koeti éno koyuvôrixovoti hó'openo, epó'oxo koati ovóxe nekóyo, itukoâti ne páhoenoa itúkea. Yoko enepone pí'ape xâne noínjone, enepone kuteâti koeku komúyoyea su'úso, koati itokúxeati okóvo ne uhá koeti xâne yara kúveu mêm kutí kixea Itukó'oviti neko inúxoti noínjone, enepone hóyeno kutí koeti éno koyuvôrixovoti hó'openo, enepone unátipeatimaka óko'onevo mani koépekeokono. ¹³ Enepone pí'ape koati koyuvôrixovoti xâne noínjone, enepone kuteâti koeku komúyoyea su'úso, ito itúkea koekútihihiko ákoti noíxeokonoku, iyupaxó kixoti xanéhiko. Muhíkova iháxikea írúmene yúku ukeâti vanúke evesékoati ra poké'e nonékuke xanéhiko, itúkoa nê'e. ¹⁴ Énomone aúpu'ikino xanéhiko ovâti ra kúveu mêm, vo'ókuke neko iyupánévoti itúke nonékuke neko inúxoti koati koyuvôrixovoti xâne noínjone, úkeakumaka xunáko itúkea iyupánévoti. Enepone pí'ape xâne noínjone, enepone kuteâti komúyoyea su'úso, pahúkoamaka ne xanéhiko yara kúveu mêm ípoyea okóvo neko inúxoti koati koyuvôrixovoti xâne, eneponeko iteóvati ne mani koépekeokono vo'oku óko'onevo ya hána'iti pirítai. ¹⁵ Yane poréxokonomaka xunáko itúkea ómixekuyeo neko ipunéti, okóvo neko inúxoti koyuvôrixovoti xâne noínjone, kutí'inoke koyúhoti neko ipunéti. Yane koépekexo uhá koeti xâne ákoti haká, enepohikone ákotimaka kutí íxá Itukó'oviti. ¹⁶ Eneponê'e, pahúkumaka uhá koeti xâne, payásoti koane ákoti apayáso, íríku koane ákoti apeínoati, akaúti yoko po'ínuhiko xâne ákoti akutêa koeku akaúti, itúkinokono hoenáxovopeti éxopeke vó'u, áko'o itukovo inúkuke, ¹⁷ motovâti ákoyeane vanéxa koane ákoyeanemaka akávane enepo hákoti itukínokono hoénaxovope íha ne inúxoti koati koyuvôrixovoti xâne, áko'o itukovo númeruna íha.

¹⁸ Enepone koekúti, konókoti éno exóneti motovâti éxeokono kixó'ekone. Koêkúti xâne koati ko'isónéuti, ivávaka númeruna ne koyuvôrixovoti xâne kutí koeti éno koyuvôrixovoti hó'openo, vo'oku enepone númeruna, koati íha hóyeno kixó'eko. Énomone ne númeru, seisententi sesentai sei.

14

Akene koítovonehiko Itukó'oviti

¹ Ikénepokemaka nê'e, ina noeménjo, noínjoamaka ne Xe'exa Su'úso kixonéti, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyopea pahunévoti. Yoko xe'ó koyéti oukeke ne hána'iti mopôí koéhati Síyaum. Hane kahá'inehiko, sentu koarentai koaturu koeti míli xâne. Póhutihiko, anêko íha ne Xe'exa Su'úso kixonéti, yoko íha Há'a, enepone Itukó'oviti, yutóxóvoti inúkuke. ² Yane ngamone emo'úti inu'ixoti vanúkeke. Kutí koe emo'u éno hunóti úne, koane emo'u koati hónoti xururúkoti. Hanemaka koéneye, emo'u óxokena ne oxotíhiko árapa. ³ Enephikoneko sentu koarentai koaturu koeti míli xâne, ainovohiko imokóvoti inámati akenéti koeku xe'ókó kóyeyea nonékuke ivátakoku Itukó'oviti natíxea, koane nonékuke

ne koaturu koeti ehevókovoti, ko'isóneutimaka kuteâti xâne, yóko'omaka nonékuke ne vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti ítuke Itukó'oviti. Yoko ako po'i itoâti éxea akéne neko sentu koarentai koaturu koeti mili koítovone Itukó'oviti xapákuke xâne yara kúveu mêum, ákoti itukápahiko. ⁴ Enepohikonê'e, aínovo koati sasá'iti, ákoti ikapítí'ikapu ya kapíneyea sêno ákoti itukapu koati yêno. Koêkuti yónoku ne Xe'exa Su'ûso kixonéti, anéko ikéne hokó'ixoatihiko. Aínovohiko koítovone Itukó'oviti ya xapákuke xanéhiko yara kúveu mêum, motovâti ítúkeovo haxakínovotihiko Itukó'oviti, koane haxakínovati ne Xe'exa Su'ûso kixonéti, kuteâti koeku haxákinovo Itukó'oviti ne ha'i nonéti, inixoti ítóvo, itukókono ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti. ⁵ Enepohikonekôyo, aínovomaka ákoti semékekexeaku, ákotimaka óvaku kopítí'ikea.

Emo'u ánju inu'ixoti vanúkeke

⁶ Yane ínamaka noínjo po'i ánju. Ako malíka ya kuku vanúke véko koyúhoyea ne inámata ihúkauvoti ákoti uké'eyeaku íhae xoko Itukó'oviti. Xapa xanéhiko yara kúveu mêum koyúhoa, koêkuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum, koêkutimaka iháxakoku úkeaku, koêkutimaka kó'iyevokoku yuhóti yúho, koane koêkutimaka kó'iyevokoku neko xâne.

⁷ Koati kohonókoti emó'u kó'iyea:

—Tiya Itukó'oviti, kepáyasakinoemaka íha, vo'oku simóvone kaxena yúhoikopeaku Itukó'oviti ne xanéhiko yara kúveu mêum vo'oku kixoku ítúkeovo. Ihéyu'ikamaka Itukó'oviti, enepone pahukoâti ápeyeya ne vanúke, koáne ne poké'e, koánemaka ne úne xoko mar, yoko uhá koeti úkeaku úne —koéne.

⁸ Yane apé koénemaka po'i ánju. Hara kôe:

—Uké'exokonone ne Mbabílonéa. Koati uke'exokonotone neko hána'iti pitivóko. Enepone yupíheovo váherexea kixoku ítúkeovo koane ákoyea asása'i, hane koéneye koati éno xúnati víyum póneake énoyeva ne uhá koeti xâne, koêkuti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum —koéne.

⁹ Yane ápemaka po'i ánju, mopó'apene. Koati kohonókoti emó'u kó'iyea:

—Koêkuti xâne kutí kixoâti Itukó'oviti ne hóyeno kutí koeti éno koyuvôrixovoti hó'openo, koáne ne ipunéti okóvo, énomone neko xâne apétimaka hoénaxovope nekôyo inúkuke ítukovo vo'ókuke, ¹⁰ koati xúnatimo ne ímaínevo Itukó'oviti ipihápanahiko. Kutí koetimo koati éno xúnati ekâti iyukoakehikomo Itukó'oviti. Yupihóvotimo koítoponeovo kotíveti nonékuke ne sasá'iti ánjuhiko koane nonékuke ne Xe'exa Su'ûso kixonéti. Ipihóponokonotimo ya yúku xané kixoti énxofere, enepone ikotúxoateoxo ne yúku. ¹¹ Ákomakamo uké'eyeaku íkurihea ne yúku ikoítoponoatihiko kotíveti. Káxe, yóti kó'iyeanemoye koítoponeovohiko kotíveti ákotinemo amámika. Énomonemo kixókono ne uhá koeti xâne hokoâti ne hóyeno kutí koeti koyuvôrixovoti hó'openo yóko'lo ne ipunéti okóvo, kutí kixoâtimaka Itukó'oviti. Énomone ne xâne apétimaka hoénaxovope íha neko hóyeno xokóyoke.

¹² Énomone kónokino kóxuna'ixeovo ne kasása'iupo Itukó'oviti ákoti kamuyá'ika isóne. Énomone ne ítúkoti hiko páhoenoa Itukó'oviti ítúkea koane kuvóvotihiko Jesus —kôe.

¹³ Yane ínamaka ngámo emo'úti inu'ixoti vanúkeke, kixónuti:

—Hara yítáxa: Ukeâti kó'oyene, koati yupihóvotimo unako koêku ne ivohíkovoti kuvóvoti Vúnáe —kixónu.

—Koati kaná'uteoxo —kôe ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti —vo'oku motovâti ómomikopeahiko ítuke komomíkoati nóvo, koane xané kixopâtimaka ne únatinoe ítuke —kôe.

Koêkumo ne xanéhiko yara poké'e simapúne hunókoku ra mêum

¹⁴ Yane ina noeménjo. Hane noínjo kapási hóhopu koyéti yoko vatá koyétiya ikútipasikoponovoti, uti xâne. Ápe kôroana tutíkuke ainóvoti óro. Kene vo'ókuke, ápe ómo'ixone, xopilókoti héheu koyéti. ¹⁵ Ápemaka po'i ánju ipuhíkeati xokóyoke ne sasá'iti kúveu vanúkeke. Ina vaukôa neko vatá koyéti xoko kapási. Koati hónoti vaukea. Hara kíxo:

—Yámane ne xepílokotina motovâti véyeovo ne ha'i nonéti, vo'oku simóvone kaxena veyóvope. Koati ítóvotine, konókotine véyeovo —kíxoane.

¹⁶ Yane ípíhone xopilokotina yara poké'e ne vatá koyéti xoko kapási, veyoâtine ne ha'i nonéti ovâti ra poké'e.

¹⁷ Ínamaka ipuhíkea po'i ánju xokóyoke ne sasá'iti kúveu vanúkeke. Ápemaka xopilokotina koati héheu koyéti.

¹⁸ Ina apé'ikomaka po'i ánju ipuhíkeati xokóyoke ne áta, enepone imókonoku ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti. Yoko énomone exêa koêku ne yúku. Koati hónoti emó'u vaukea neko po'i ánju omó'ixoati ne heú'iti xopilókoti. Hara kíxo:

—Yáma ne heú'iti xepílokotina. Pihéne ítíxea ne kutí koeti putí'uhiko ha'i úva xúveke, vo'oku usó kóyene ítíxeovo —kíxoane ánju, koyúhote koêku ne xanéhiko ovâti ra kúveu mêum.

¹⁹ Yane ípíhoane ánju ne xopílokotina yara poké'e. Ina veyôa ne kutí koeti ha'i úva xúveke, enepohikone xâne ovâti ra kúveu mêum. Yane kutí kíxoa kurikoâti hána'itike tángi kótikovoku ho'o úva, kixo'êkoti koati xúnati ímainevo Itukó'oviti. ²⁰ Enepone kótikovoku úva kixonéti, enepone ípíhohonokonoku xanéhiko, meúkeke ya pitivóko óvo. Koati ênoti íti ípuhíkeati. Hane ítóvoku upénoko ne íti, poéha méturu meyá kôe, yoko mopó'a séndu kílomituru yónoku húnea neko íti.

15

Koêku ne ípíhohonopemo Itukó'oviti hunókokuke ra mêum

¹ Apé koéne noínjone vanúkeke, koati hána'iti iyupánevoti. Ápe seti koeti ánju exeâti koêku neko seti koeti koati hunókokoku ípíhohonope Itukó'oviti, enepone kóúsokovoepo ímainevo.

² Yane ina noínjo koekúti kutí koeti mar, itea haina úne, ainóvoti víduru anahíxovoti yúku. Ápe xâne xe'ókó koyêtiya iteóvati neko xâne kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo yóko'o ne ípunéti okóvo, koáne ne númeru kixo'êkoti íha. Enepohikoneko xâne, ápehikomaka húxo árapa, poréxoake Itukó'oviti. ³ Yoko hane imókovohiko akene Muíse, ovoxe Itukó'oviti nóvo, yoko akéne ne Xe'exa Su'úso kixonéti. Hara koéhiko:

—Imáko itúkinovo koati hána'iti, koane koati motovâti íháyu'ikeokono ne ítike, íti Vúnae Itukó'oviti, íti apêti xunáko pahúkea uhá koêti. Koati kaná'uti, koane koati ponóvoti ne kixeku ítíkivo, íti natina uhá koeti xâne, koêkoti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum. ⁴ Kutí'ikopomo ako teyapi? Kutí'ikopomakamo ako kapayásaka íhe, íti Vúnae? Vo'oku poéhane íti itukóvo koati sasá'iti. Énomone simínopimo ípúyukexoponea nenékuke ne uhá koeti xâne, ukeâti uhá koeti koêkoti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum. Vo'oku koati iyúseoti ne ponóvotinoe ítike —ko akéne.

⁵ Ikénepoke ne koekúti hiko, ina ngomomâ, noínjoane imíhe'okeane ne sasá'iti kúveu, óvoku ne tabenáku ya vanúkeke. ⁶ Enepohikone seti koeti ánju exeâti koêku ne seti koeti ípíhohonope Itukó'oviti, hane ípúhíhíkea xokóyoke neko sasá'iti kúveu. Áinovo ko'ípóvoti líyum, koati hóhopu koyêti ípovóti. Ina uhápu'i neko ípovo. Ápemaka ho'êti, ainóvoti ôro, vekeâti xa'ákukehiko. ⁷ Ina apê póhuti yane koaturu koeti ehévokovoti, ko'ísóneuti kuteâti xâne, poréxoti enovópeti xoko póhutihiko neko seti koeti ánju. Enepone enovópeti, áinovo ôro, yoko puhí koati ímainevo Itukó'oviti, enepone kóyekutine ápeyea ákoti hunókokoku. ⁸ Yane kopúhíkoo êno úhe'ene Itukó'oviti yoko xunáko neko sasá'iti kúveu. Kutí koe êno kuríhoe ípuhíkone. Yane ákone itoâti úrukeova imókonemo kausákapu ne seti koeti ípíhohonope Itukó'oviti, ómonehiko ne seti koeti ánju.

16

Seti koeti kixoku koeku ímainevo Itukó'oviti

¹ Ina ngámo koati hónoti emo'úti inu'íxoati ne sasá'iti kúveu, yuhó'íxoati ne seti koeti ánju. Hara koe yuhó'inoa:

—Pihéneoe yara kúveu mêum. Yávaka ovâti ne seti koeti enovópeti, enepone ímainevo Itukó'oviti —koéne yuhó'inokono.

² Yane pihóne ne inúxoti ánju óvokea ómone ovâti ne enovópeti. Óvokoane yara poké'e. Yane ípúhíhíkoane êno koímaitinoe kotívoti uka'áti muyókuke neko xanéhiko apêti hoénaxovoepo itúkeovo xanéna ne hóyeno kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo, enepohikoneko ípuyúkekinoxinatimaka ne ípunéti okóvo.

³ Yane óvokoane pí'ape ánju ne ómone ovâti ne enovópeti. Xoko úne ya mar óvokoa. Yane sá'iri'íkokopovone íti ne úneya. Kutí koe itina ívokóvoti neko úne. Heú koe ívohikeovo ovâti neko úne.

⁴ Ina ovokoámaka mopó'ape ánju ne ómone ovâti ne enovópeti. Hane óvokoa ya xoko uhá koeti huvêo yoko xoko óvokuhiko uke úne. Yane sá'iri'íkokopovonemaka íti ne uhá koêti neko úne. ⁵ Ina ngamôa emó'u ne ánju exeâti koêku ne úne. Hara kôe:

—Íti koati ponóvoti yane kixeku ípiheponi xanéhiko, íti kóyekutine ápeyea ukeátinekene koánemaka kó'oyene, íti koati sasá'itimaka. ⁶ Koáhati énomonehiko ovokéa itina ne kesá'a'íupo, koane itina ne porófetahiko koyúhóti yemó'u xapa xâne. Vo'oku kixoku itúkeovo, énomone ítíkinoahiko ényeoivo íti, vo'oku koati motokeâti kíxeokononeye —koéne yúho neko ánju.

⁷ Ina apê po'í emo'úti ngámone inu'íxoati xokóyoke ne áta, enepone imókonoku ikó'íparaxokonoke Itukó'oviti. Hara kôe:

—Íti Vúnae Itukó'oviti apêti xunáko pahúkea uhá koêti, koati kaná'uti yoko ponóvoti ne kixeku ípiheponi xanéhiko —kôe.

⁸ Yane óvokoanemaka koáturuxope ánju ne ómone ovâti ne enovópeti. Xoko káxe óvokoa. Yane ápe xunako káxe oró'okea xanéhiko ya otúko. Yoko kutí koéne otuko yúku. ⁹ Yupíhovó koe oró'okea xanéhiko neko êno otúko. Yane koati íhákotihiko Itukó'oviti apêti xunáko pahúkea ne

kotíveti ipíhponope. Ákohiko ikátivexa isóneuke ne váhere ítuke, koane ákohikomaka iháyu'ika Itukó'oviti.

¹⁰ Ina ovokôa sínguxope ánju ne ómone ovâti ne enovópeti. Hane óvokoa xoko ivátakoku natíxexa ne hóyeno kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo. Yane hahakú koéne uhá koeti natíxoku, koane arúxukoponea nêne neko xanéhiko vo'oku êno hána'iti tiveko koêku. ¹¹ Yane koati ihákotihiko Itukó'oviti íhae vanúke vo'ókuke ne êno tiveko koêkhiko, koane vo'oku êno úka'a. Ákohikomaka ikátivexa isóneuke, koane ákohiko kuríkapa ne váhere ítuke.

¹² Ínamaka ovokôa seíxope ánju ne ómone ovâti ne enovópeti. Xoko hána'iti huvêo koéhati Eúfarate óvokoa. Yane ítikovo neko huvêo, kousókinoatine vékoku ne nâtihiho ukeâti úkeaku ihâroti. ¹³ Yane noínjonemaka mopo'âti váhere xunakóti ukeâti xoko Satánae. Hane koéneye hána'itihiko verékeke. Pahákuke neko ndarâgaum ipúhihoka po'ínu. Kene po'ínu, pahákuke neko hóyeno kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo. Kene po'ínu, hane ipúhihoka pahákuke neko hóyeno koyúhóti koekúti ávoti simâpu kaxéna, itea haináya xunákoke Itukó'oviti itea ya váhereke xunakóti. ¹⁴ Aínovohiko ndémoniu, ovóxe Satánae nekóyo. Aínovo ítukaneti iyupánevoti. Hane yonóhiko xokóyoke ne nâtihiho ya uhá koêti ra kúveu mêm, maka ha'úxanehiko, kaha'aínoatihiko usokó kóyeyea ya kaxena okópeaku Itukó'oviti, yaneko êno hána'iti teyonéti káxe hoénaxone Itukó'oviti, enepone apêti xunáko pahúkea uhá koêti.

¹⁵ “Yakámokeno: Nzimotímo kuteâti kixóvoku oméxoti xoko ákoyeaku kuxoâti símea” koe Vúnae. “Koati únatimo koêku ne xâne ixómoti noiméxoponu, enepohikone kutí koeti apêti ípovo muyókuke kuxópoti únae, maka hákone kutí kôe urápiti koane hákonemaka téyapana vo'ókuke” koéne.

¹⁶ Yane ho'úxone uhá koeti nâtihiho neko mopo'âti ndémoniu. Ho'úxoane xoko óvoku isukókoti iháxoneti Aramajêdom ya emó'uke ebaraíku.

¹⁷ Ina ovokôa sétixope ánju ne ómone ovâti ne enovópeti. Kuku vanúke óvokoa. Yane apé koéne êno hónoti emó'úti inu'íxoati yane ivátakoku Itukó'oviti natíxexa xoko sasá'iti kúveu vanúkeke.

—Kousokovone —koéne.

¹⁸ Yane apé koénemaka êno ipixéneneoti koane emo'útihiko yoko xururúkoti. Ápemaka êno xúnati iyuyóti poké'e, ákoti kuteâti ukeâti iná apé xâne yara poké'e. Koati yupihóvati xunáko, koane ako malíka yónoku ne iytyoyea poké'e. ¹⁹ Mopó'a iháxakoku neko koati hána'iti pitivóko itáhineyee. Koánemaka pitivokona po'ínuhiko xâne xoko póhutihiko poké'e óvohikoku yara kúveu mêm, heú koénemaka itáhineyee. Énomone kíxoa Itukó'oviti ipíhponone ne hána'iti pitivóko iháxoneti Mbabílonea. Enepone ipíhpononeake, kutí kôe êno váhere ekâti súsuva koyêti, nókone heú kíxexa énoyevahiko. Énomone koéneye neko koati xúnati ipíhponope Itukó'oviti. ²⁰ Má koépone neko uhá koeti kálihunoee poké'e kukúkeke úne koánemaka ne koati hána'itinoe mopó. ²¹ Ápemaka êno pú'itinoe evêke ukeâti vanúke irihíkovoti oukeke neko xanéhiko. Itópono koarenta koeti kílú póhutihiko íyeu neko evêke. Koati ihákotihiko Itukó'oviti ne xanéhiko vo'ókuke neko êno pú'itinoe evêke ipíhpononeake Itukó'oviti. Koati yupihóvati koímaiko neko ipíhponope.

17

Íhokokono sêno ákoti téyapana ne xanéhiko ovâti ne hána'iti pitivóko

¹ Ina keno'ókinonu yúhoikoponeonu póhuti yane seti koeti ánju apêti enovópeti ómo'ixone. Hara kixónu:

—Yókone, enjókopeatine kixókonokumo ipíhpononeokone ne ihókone ti senohí koeti ákoti téyapana, enepone ivatákoti xoko ênoti úne. ² Hána'iti ikópiti'íkopeovo ne pahúkotihiko ya uhá koêti ra kúveu mêm koeku hokópeahiko ne váhere kixoku ítukeovo nekóyo. Enepone ákoyea malíka yónoku váherevoko ne ihókone ti sêno ákoti téyapana, hane koéneye koati xúnati ekâti póneke uhá koeti xâne yara kúveu mêm. Epó'oxo kutí koénehiko ikohíhiuti uhá koêti ne xâne yara kúveu mêm koeku hokópea váhere kixoku ítukeovo.

³ Yane omó kixo ongóno ne ánju ya mêm ákoyeaku apêti. Énomone noínjea neko sêno. Hane ivú'ixo êno koyuvôrixovoti harará'oti hó'openo apêti ya uhá koeti múyo yutoéti kapáyasokopovo, ítúkovi Itukó'oviti. Ápemaka seti koeti túti yoko yehí koeti sévereina.

⁴ Eneponeko sêno noínjone, koati kalísoti híyeu ne ípovo hararáhiti yoko homomóhiti, koane yupihova êno iyóyonevo, itukéti ya óro, koane uhé'ekotinoe uhá'iti mopó, yóko'omaka ne iháxoneti pêrula. Yoko ápe enovópeti ainóvoti óro vo'ókuke, puhí-puhí koeti koekúti yupihóvati ákoyea aúnati, yoko koekútihiho koati váhere nonékuke Itukó'oviti, enepohikone uhá koeti kixovókuti katávokoti xâne ya hókea Itukó'oviti, enepone kutí koeti koeku sêno katávokoti ima po'í xâne itaíkoati ítúkea váhere xokóyoke. ⁵ Yoko ápe íha yutoxóvati inúkuke neko sêno apêti he'ono'ú koeti kixó'ekone. Hara koêti neko íha: “Koati hána'iti ne Mbabílonea,

úkeaku uhá koeti itukeovoti kuteáti kixoku itúkeovo ne sêno ákoti téyapana, koane úkeakumaka uhá koeti po'ínuhiko kixovókuti yara kúveu mêum yupihóvoti váherexea nonékuke Itukó'oviti" kôe ne íha. ⁶ Ina noinjôa neko sêno kutí kó'iyea kohíhiti, itea haina vo'oku xúnati ekâti. Koati vo'oku enó'iyea óvokea itina neko kasása'upohiko Itukó'oviti, koáne ne koyúhotei koeku Jesus. Noínjoáne neko koekúti, koati êno hána'iti iyúmbaxeova. ⁷ Ina kixônu neko ánju:

—Na koeti yupíhinova iyípixavo ne koekúti? Ngoyuhó'inopeatine ne he'ono'ú koeti'iko kixó'ekone ne sêno yoko kixó'ekone ne ivú'e, enepone êno koyuvôrixovoti hó'openo apêti seti koeti tûti yoko yehí koeti sévereina. ⁸ Eneponê'e, ápene yanekóyoke, itea yara koeku kó'oyene ákone iyúsea. Yoko ye'éxopovotinemaka ípúhikopea xoko êno koímaiti yoko upénoti uhôro ínati haháku iká'ákokonoku. Yane uke'éxokonotinemo. Iyupáxovatimo xanéhiko ovâti ra kúveu mêum, enepohikone ákoti yutaxápu íha ya koyúhopeke Itukó'oviti, yutóxovoku íha xâne yonopâti xokóyoke. Yoko enepone ihâe yutoxóvotiya, ukeátine inâ apê ra mêum usó'iyeaneya. Yupihóvatimo iyúpaxeova xanéhiko naixâ neko êno koyuvôrixovoti hó'openo, enepone apêti yaneko káxehiko pihotíne itea akó'otine iyusêa yara koeku kó'oyene, itea apêtikomakamo.

⁹—Enepora ngoyúhoinopikemo kó'oyene, konókoti ênoti exóneti. Hará'a: Enepone seti koeti tûti ne êno koyuvôrixovoti hó'openo, hane kixó'eko seti koeti hána'itinoe mopôí iváta'uxoku ne sêno. Kene ne seti koeti mopôí iváta'uxoku, seti koeti náti kixó'eko. ¹⁰ Ya xapákuke ra seti koeti náti, pihóne singu koêti. Anéye póhuti pahúkoti kó'oyene. Kene po'ínu, avo simápu kaxena pahúko. Itea enepo simapúne, ákomo axú'ina káxe yónoku pahúkea. ¹¹ Kene ne êno koyuvôrixovoti hó'openo neíxone, enepone apêti yaneko káxehiko pihotíne, itea akó'otine iyusêa yara koeku kó'oyene, koati énomone ne oítuxope náti ahe'ókopati neko sétixope, itea uke'éxokonotinemo nê'e.

¹²—Enepone yehí koeti sévereina neíxone, hane kixó'eko yehí koeti náti ávoti xunáko pahúkea. Itea porexókonotimo xunáko pahúkea xané kixóátimo ne kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo neíxone, itea ákomo ahíkapu yónoku pahúkeahiko, kutí koetímo kali póhuti óra ápeyamo xunáko pahúkea. ¹³ Uhá koetíhiko ra yehí koêti, kutikokó koetímo isóneu. Porexópatimo ne payásokohiko yoko xunákohiko pahúkea xokóyoke ne hóyeno kutí koeti êno koyuvôrixovoti hó'openo. ¹⁴ Eneponihonê'e, okopátimo xapa isukókoti ne Xe'exa Su'úso kixonéti, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyopea pahunévoti. Itea enepohikonékóyo, itoátimo Xe'exa Su'úso kixonéti, vo'oku énomone itukóvo Únae uhá koeti payásotihiko pahúkoti. Koane koati énomonemaka itukóvo ne koati payásoti náti ya uhá koeti po'ínuhiko náti. Koáne yaneko iteaku, kaha'ínepoatimo iháxiupohiko Itukó'oviti, enepohikone hokoáti ákoti kamuyá'ikapu ikéneke.

¹⁵ Ina kixonúmaka ne ánju:

—Enepone êno úne neíxone, ivátakoku ne ihókoneti senohí koêti ákoti téyapana, hane kixó'eko êno kó'iyevoku xâne, enepohikone ákoti yumaxápu xâne ya uhá koeti poké'e óvohikoku yara kúveu mêum, koêkuti kó'iyevoku yuhôti, yuhóhiko. ¹⁶ Enepone ihókoneti yehí koeti sévereina koáne ne ihókoneti êno koyuvôrixovoti hó'openo, yupihovó koetímo ahúxukinova okóvo nekóyo, enepone senohí koêti ákoti téyapana. Heu-heú kixeátihikomo véeya apeínoati nê'e. Kutí kixóátimo kamahúpikoati. Koane kuteáti kixóaku ípúhokovoti hó'openo ne ísoe enepo níkéa nâum, énomonemakamo kixóaneye. Ínamo uke'éxa ya yúku. ¹⁷ Koáhati Itukó'oviti itukínoamo isóneu kutí'inoke kixóatinemoye. Yoko enepohikoneko pahúkoti, kutikokó koetímo isóneu poréxopea xunáko pahúkea xokóyoke ne ihókoneti êno koyuvôrixovoti hó'openo ímókonemo kausákapu uhá koeti yuho Itukó'oviti.

¹⁸—Yoko koati hána'iti pitivóko éxoti koeku uhá koeti pahúkotihiko yara kúveu mêum, ene kixó'eko neko sêno neíxone —kixóane ánju ne Xuáum.

18

Kixókonokumo uke'éxakana ne hána'iti pitivóko

¹ Ikénepoke ra koekútihiko, noínjone po'í ánju apêti xunáko pahúkea, evesékoti ukeáti vanúke. Uhapu'i-uhapu'í kixó poké'e ne êno úhe'ene uhápu'ine ne ánju. ² Ina kohonóko emó'ú vaúkea. Hara kôe:

—Koati uke'éxokonotino ne hána'iti pitivóko iháxoneti Mbabílonéa. Itúkopovone óvoku uhá koeti kó'iyevoku ndémoniuhiko, enepohikone ovoxe Satánae itúkoti uhá koeti kó'iyevoku váhere koekúti. Ópokunemaka uhá koeti koêkuti kó'iyevoku hó'openo ôti koati váherehiko koane kotirínaneti. ³ Kixínokonokeneyne ne pitivóko vo'oku ákoyea malíka yónoku ne váherevoko xanéhiko ovâti. Koati hána'iti kátavokeya po'ínuhiko xâne ya hókea Itukó'oviti kuteáti koeku sêno kátavokeya ima po'í xâne itaíkoati itúkea váhere xokóyoke. Enepone váherevoko, kutí kôe koati xúnati ekâti íyukoke uhá koeti po'ínuhiko xâne yara kúveu mêum, koêkuti poké'e óvohikoku. Kene ne pahúkotihiko yara poké'e, kutipasí kó'iyeamaka ne kixoku itúkeovo koeku

hókea kixóvoku. Koánemaka ne kavánethihiko, koati iríkuxotihiko vo'óku ne xâne ihæ neko pitívóko, vo'óku yupiheovo ikálisokeovo ya kohépitinoe koekúti —koéne.

⁴ Yane ina ngámo po'i emo'úti inu'íxoti vanúkeke. Hara kôe:

—Itínoe njanéna, ipihiki ra pitívóko maka hákone kitipásea ya váherevokohiko, epó'oxo maka hákone ke'anépoahiko ya ipihoponeokonoke, ⁵ vo'óku yupihovone koêku ne váhere kixoku ítúkeovo. Kutí koe yupihóvotine pu'íxeovo ne váherevoko itopónotine vanúke, ítúkópinoakemo Itukó'oviti ésa'i ne éno váhere ítúke. ⁶ Yoko koati konókti ítúkópoinokono ésa'i ne váhere ítúke. Kuteáti kixóaku váherexea ítúke, pi'á ákoe anú'ukea tivéko ne kixókonokumo. Enepone kutí koeti éno xúnati ekáti íyukoke po'ínuhiko xâne, koésayu'ixinokonokehiko, pi'á ákoe kurí'uxeovo xunáko ne íyukokonoke motováti koésayu'ixeokonomakamo. ⁷ Kuteáti koeku yupiheovo kapáyasokeovo koane ikálisokeovo ya kohépitinoe koekúti, énomone ákoeneye yupiheovomakamo ipihoponeokono kó'oyene koane ikáxu'iyea okóvo. Vo'óku hara ko'épepo isóneupinovo: “Undi kutí koeti seno náti vatá koyêti xoko ivátakoku natíxea. Ako kalíhuina indúkeovo kuteáti kixeóvototi séno ivokóvoti íma. Ákomo kalíhuina vénga tiú'ítike koekúti” ko'épepo isóneupinovo. ⁸ Itea koati énomonemo kutí'ino simoáti éno hána'iti tiveko koêku ya kúveu póhuti káxe, pevóti, koane hána'iti ikáxu'iyea okóvo, yoko hímakati. Ínamo arapúkuxa yúku, vo'óku koati xúnati ne Vúnae Itukó'oviti, enepone ipihóponoatimo —koéne neko emo'úti ngámone.

⁹ Yoko enepone pahúkothihiko yara kúveu mêm kutipáseatihiko ya uhá koeti váhere ítúke koáne ya yupiheovo ikálisokeovohiko, hána'itimo ikótívexea koêku, koane iyókexinoatimo naixâne ne éno íkurihea ne yúku oropúkuxoati. ¹⁰ Ákonemo malíka okínoakuhiko komómoyea, pikoáti ne ipihoponeokonoke, koane kó'iyeahiko:

—Kotíveti, kotíveti koêku ne Mbabílonæa, enepone koati hána'iti pitívóko koane yupihóvoti ukóponea. Ako oríko símea ipihoponeokonoke —koénehiko.

¹¹ Iyókexinoatimo uhá koeti kavánethihiko yara poké'e koánemo ikótívexea koêku vo'óku ákoyeanemo vanexeáthihiko ne vâne. ¹² Énomone ne koekúti kuteáti ôro, péhu, yoko uhé'ekotinoe uhá'iti mopô, koáne ne po'i kó'iyevoku, enepone iháxoneti pérula. Ina apémaka ne kalísotinoe ipovóti líyum, koánemaka ne koati únati ipovóti homomóhiti, koáne ne po'i kó'iyevoku, enepone sêta uháhiti, yoko'omaka ne koati únati harará'iti ipovóti. Anêkomaka uhá koeti kó'iyevoku koati únatinoe tâpoa, koane uhá koeti kó'iyevoku itukéti ya márfim, enepone kutí koeti opêti, koane itukéti ya koati únati tikóti yupihóvoti hepíko, yoko ya haváva, koáne ya po'i kó'iyevoku, enepone hiyá'iti haváva, koáne ya uhé'ekoti mopô iháxoneti mármure. ¹³ Ina apémaka ne kánela yoko po'ínuhiko kuteáti, enepohikone kouhékti nikokónoti, koáne ne úhethihiko ihopúneti yoko kohépitinoe xêru, enepone iháxoneti ísensu, koane ungoéntu yoko'o ne iháxoneti báusamu. Ina keno'ókoma kuteáti víyum, yoko azeite, koane koati kalísoti tiríku, yoko po'i kó'iyevoku únatinoe tiríku. Ápe po'ímaka vanêti kuteáti váka, su'úso, yoko kámo, koánemaka kôretahiko. Muhíkova ápeyæ akaúthihiko yoko po'i xâne vaneútimaka. Enepone uhá koeti vanêti kuteáti, uké'ene. ¹⁴ Hara koe yúho ne kavánethihiko vo'ókuke:

—Ítínoemeku ováti neko pitívóko, áko'one neko éno únatinoe koekúti yopósi'ixone, koekúti ákoti omotóva yokóvo. Yévokoane uhá koeti neko kalísotinoe koekúti, kixovókuti yupihóvoti úhe'ekæ. Áko'one, uké'ene, koati ákotinemo xepákuke —koénehiko.

¹⁵ Enepone kavaneáthihiko neko koekúti, iríkuxeati neko vâne, ákomo malíka okínoaku komómoyea, pikoáti tiveko kixókonoku ne ihæ pitívóko, koeku ixómoyea íyoína yoko ikótívexea koêku, koánemaka kó'iyæ:

¹⁶ —Kotíveti, kotíveti koêku ra koati hána'iti pitívóko, enepone kuteáti koeku úhe'ene séno ko'ipóvoti koati kalísoti híyeu ipovóti líyum, koane po'ínuhiko koati únatinoe ipovóti homomóhiti yoko hararáhiti, kuteátimaka úhe'ene séno énoti iyóyonevo, itukéti ya ôro, yoko uhé'ekotinoe uhá'iti mopô, koáne ne po'i kó'iyevoku, enepone iháxoneti pérula. ¹⁷ Ako oríko uké'exeokono heú koéti neko éno apeínoati —koénehiko.

Yoko ako malíkahiko okínoaku únaehiko hána'iti vatéke komómoyea. Kúteanemaka koêku ákoyæ malíka okínoaku komómoyea neko avekoáthihiko, koane ivu'íxoathihiko yoko po'ínuhiko ko'ítuketi ya mar. ¹⁸ Koeku noíxeahiko éno íkurihea ne yúku oro'ókoati ne pitívóko, koane kó'iyæ yúho vaúkexæ:

—Ápeikopo po'i pitívóko kuteáti hána'iko rà'a? —koéhiko.

¹⁹ Ina purapú'íkopovohiko marípa, koane íyoína, yoko ikótívexea koêku, xaneáthihiko kóhonoæa emó'u kó'iyæ:

—Kotíveti, kotíveti koêku ra hána'iti pitívóko. Koati vo'ókuke ne kó'óvokutiya írikuxinoe uhá koeti únaehiko ne hána'iti vatéke, vo'óku kixoku ikálisokopeovo neko xâne ya éno kohépitinoe koekúti vanéxone xokóyokehiko —koénehiko.

²⁰ Itea ítínoe ováti ne vanúke, aélokene yokóvo vo'óku kixókonoku. Koánemaka ítínoe kasása'íupo Itukó'oviti, aélokenemaka yokóvo, keánemaka ítínoe ápostulu, páhoæ Itukó'oviti

koyúhoyea emó'u xapa xâne, keánemaka itúnoe porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti, vo'oku itúkopinopeane Itukó'oviti ésa'i neko váhere kixópikunoe.

²¹ Ina apê koati xúnati ánju eherúkoti mopôi kuteâti itóvoku êno pú'iti mopôi ya au'ókopeti, ina kurikôa úneke xoko mar koane kó'iyea:

—Énomonemo kixókononeye ákoyea íyuhixakana uké'exeokono ne hána'iti pitivóko iháxoneti Mbabílonea. Ákonemo noíxeokonoku. ²² Ákonemakamo emo'u árpa oxóvotiya, koane emo'u po'ínuhiko huxôe kuteâti falaúta yoko torombéta. Ákonemakamo ko'ítuketiya koêkuti kó'iyevoku itukéti. Ákonemakamo emo'u au'ókopeti. ²³ Kúteanemaka uhápu'ine yúku kouhápu'ikopeti, áko'onemakamoya, koane emo'u noívu yoko noíva. Enepohikone kaváneti ovâti neko pitivóko yanekôyoke, koati hána'iti íríku ya uhá koeti po'ínuhiko kaváneti yara kúveu mêum. Enepone xâne ovâti neko pitivóko, koésayu'ixo heú koeti po'ínuhiko xâne yara kúveu mêum. Koati vo'oku ikálisokeovo yoko íríkuxea kutí'inoke itokónoti uhá koeti xâne yara kúveu mêum, koêkuti poké'e óvohikoku. Ehane íyokeovahiko ne kixóvoku yoko ikútipasikeovahiko kixoku itúkeovo.

²⁴ Yoko énomone ne pitivóko koati óvokovoku itina porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti, koane itina po'ínuhiko kasása'iupo Itukó'oviti, yóko'omaka ne itina uhá koeti po'ínuhiko xâne yara kúveu mêum koépeuti kuteâtihiho.

19

Elokékti okovóti ya vanúke

¹ Ikénepoke ra koekútihiho, ngamone koati êno hónoti emo'úti inu'íxoti vanúkeke kuteâti emo'u ênoti opókovoti xâne. Hara kôe:

—Iháyu'ikakana Vúnae Itukó'oviti. Koati énomone koitóvo xâne. Énomonemaka itukóvo hána'iti iháyú'tuti, koane énomone apê uhá koeti xunakóti xokóyoke. ² Koati kaná'uti, koane koati ponóvoti ne ipíhohonope. Vo'oku ipíhohonoe Itukó'oviti ne xâne ovâti neko hána'iti pitivóko, enepone katávokoti xâne ya hókea Itukó'oviti kuteâti koêku sêno katávokoti íma po'í sêno, itaíkoati itúkea váhere xokóyoke. Koáhati énomone ikopítí'iko uhá koeti xâne yara kúveu mêum ya váhere kixoku itúkeovo. Ipíhohonoe Itukó'oviti, itukópoinoati ésa'i ne ovóxehiko koépeku —koe emó'u.

³ Ina koepómaka neko emo'úti ngámone:

—Iháyu'ikakana Itukó'oviti. Koáhati ákotinemo hunókoku ipú'ikea íkuríheha ne yúku oropúkuxoati ne hána'iti pitivóko —koéne.

⁴ Eneponeko vinti koaturu koeti xâne teyonéti inuxínoti ítuke Itukó'oviti, yóko'o ne koaturu koeti ehévókovoti, ko'ísoneutimaka kuteâti xâne, ipúyukexohiko xaneâti ísu'okea nône poké'eke nonékuke Itukó'oviti, enepone vatá koyêti xoko ivátakoku natíxea, koane iháyu'ikeamaka yoko kó'iyeahiko:

—Énomoneoxo kôe. Iháyu'ikakana Itukó'oviti —koéhiko.

⁵ Ina apê hónoti emo'úti inu'íxoati xokóyoke ne ivátakoku Itukó'oviti natíxea. Hara kôe:

—Iháyu'ika Vúnae Itukó'oviti ne uhá koeti ovóxe teyoâti, kúteane payásotihiko koáne ne ákoti apayáso —koéne.

⁶ Yane ina ngámo kutí koeti emo'u ênoti xâne. Kutí koémaka emo'u êno hunôti úne yoko êno hónoti emo'u xururúkoti. Hara kôe:

—Iháyu'ikakana ra Vúnae Itukó'oviti, vo'oku énomone natixô, koane énomone apê xunáko pahúkea uhá koêti. ⁷ Aélokeneikopo vokóvo, vimáka'ika, koane kahána'ikamaka úti ne iha Itukó'oviti, vo'oku simóvone kaxena áyui Xe'exa Su'úso kixonéti, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyopea pahunévoti. Yoko kutí kôe áyui kasátuxoti. Koane kóusokovonehiko ne kasása'iupo, enepone ihókoneti noívana. ⁸ Enepohikonê'e, poréxokonone itúkea koati kalísoti híyeu ipovóti, líyum, ínati uháhi, koati sásasa koyêti —koéne ne emo'úti ngámone.

Yoko enepone koati kalísoti híyeu ipovóti líyum, ípovo neko kasása'iupo Itukó'oviti, énomone ne ponóvoti kixoku itúkeovo.

⁹ Ina kixónu ne ánju:

—Yítáxamo rá'a: Koati únati koêku ne iháxiu Itukó'oviti yónea xokóyoke ne áyui Xe'exa Su'úso kixonéti, ihókoneti koeku áyui kasátuxoti.

Ina koé'ikomaka:

—Enepohikora emo'úti, aínovo koati kaná'uti emo'u Itukó'oviti —koéne.

¹⁰ Ina ímbuyúkexo, xaneâti ínzu'okea nónem poké'eke nonékuke ne ánju, inzayú'ikoati. Itea hara kixónu:

—Hako kixevóneye, vo'oku undímaka ovoxe Itukó'oviti kiteâti, kuteâtimaka ne pe'ínuhiko ákoti kurí íxá hókea ne kaná'uti kixovókuti íhikaxovike Jesus. Ópoeane Itukó'oviti kixéneye.

Vo'oku enepone kaná'uti kixovókuti íhikaxovike Jesus, énomonemaka kuteâti ne uhá koeti éxokoake Itukó'oviti ne porófetahiko koyúhoepa xapa xâne nóvo —kíxoane ánju.

Uke'éxoa Kristu ne Satánae koane uhá koeti ovóxe

¹¹ Yane noínjoane kuti kó'iyea mihe'ó koêti ne vanúke. Apé koéne hopú'oti kámo koane ivu'íxoati. Eneponé, koati ponóvoti yúhoikopea xâne vo'oku kixoku ítúkeovo, koane ponóvotimaka okópea ne nókone okópea. ¹² Eneponé úke, kuti koe uhápu'ine írúmene yúku, koane éno kôroana tutíkuke. Ápemaka ihâe yutoxóvatiya, po'í íha, ákoti exoâti, poéhane exôa. ¹³ Eneponé ípovo, hamá kôe poké'eke, koane kuti kôe yurumúkovoti xapa íti. Yoko “Évekoaku Itukó'oviti Kouhupu'ikinovovi rá'a” koéhamaka. ¹⁴ Enómaka koati opoíkovoti ovóxe íhae vanúke ikéneke, ivu'íxotihiko hopú'oti kámo. Kene ípovohiko, ainovo koati kalísoti híyevu hopú'iti ipovóti líyumu, sásasa koyêti. ¹⁵ Eneponé inúxoti ivu'íxoti kámo noínjone, ápe kuti koeti éno heú'iti hána'iti pirítavu ípuhíkeati pahákuke. Énomone veínoa isúkoponea ne xanéhiko yara uhá koeti poké'e yara kúveu mêmum, koêkuti óvohikoku ne váherehiko xâne ákoti akutípoa. Yoko ákomo oxéne íteovahiko. Eneponé xunáko natíxea ouke xâne, kuti koetimo katatákexoti póte ya puló'i haváva. Kutí kixoátimakamo okonúkoti úva xoko kótikokonoku, enepo ípíhápánane ne xanéhiko yaneko káxe, kaxénake xúnati ímainevo Itukó'oviti, poéhane apé xunáko pahúkea uhá koeti. ¹⁶ Eneponé noínjone, ivu'íxoati neko hopú'oti kámo, ápemaka íha yutoxóvoti yane hamá koeti ípovo, koánemaka xurókunoke. Hara kôe: “Teyonéti ya uhá koeti nátihiho rá'a, yoko payásoti ya uhá koeti payásotihiko” kôe ne yutoéti.

¹⁷ Yane noínjone ánju xe'ó koyêti xoko káxe, kohonókoti emó'u vaúkea, ihaxíkoti uhá koeti hó'openo ôti ya kuku vanúke. Hara kôe yuhó'inoa:

—Kíná'aka, he'úxinapanoe ra kuti koeti hána'iti níxaxóvoti ítuke Itukó'oviti! ¹⁸ Níképanínoe nâum ne hána'iti pahúkotihiho, yoko nâum ne inuxínoti húndaruhiko, koane nâum ne koati payásoti xâne pahúkotihiho, yoko naum kámohiko, koane naum ivu'íxoatihiko, koánemaka naum uhá koeti kó'iyevovoku xâne, akaúti koane po'ínuhiko xâne ákoti akutêa koeku akaúti, payásotihiko koane ákotihiho apayáso —koéne.

¹⁹ Yane noínjoane neko hóyeno kuti koeti koati éno koyuvôrixovoti hó'openo, yoko'o ne uhá koeti nátihiho yara kúveu mêmum, koane uhá koeti húndarunahiko ho'uxoké koyéti, kousókovotínehiko okópea neko ivu'íxoati ne kámo yoko húndaruna. ²⁰ Yane iká'akovone ne hóyeno kuti koeti éno koyuvôrixovoti hó'openo. Xané kíxoa ne ovóxe, enepone koyúhote koekúti ávoti simápu kaxéna, koane ítúkotihiho éno hána'itinove iyupánevoti nonékuke neko hóyeno kuti koeti éno koyuvôrixovoti hó'openo, enepone porexoâti xunakóti kíxéaneyevu. Yoko énomone kutí'ino itoâti aúpu'ikea ne xanéhiko apêti hoénaxovope ne hóyeno kuti koeti éno koyuvôrixovoti hó'openo xokóyoke. Énomonemaka neko xanéhiko ipuyúkexinoati ne ípunéti okóvo. Yane kuríkókonone neko pí'ati anane Itukó'oviti ukeku yúku íxómoti oro'óko, xánenamaka kuri'úxeateoxo otúko, enepone énxofere kixonéti. ²¹ Yoko enepohíkone xánena, heú kíxókono koépekexeokono yane kuti koeti hána'iti pirítavu ípuhíkeati pahákuke ne ivu'íxoati ne hopú'oti kámo. Yane imátaxeova uhá koeti hó'openo ôti ne nâum ivohíkovoti.

20

Koeku Satánae íka'ákokono ya kúveu póhuti mili xoénae

¹ Yane noínjonemaka ánju evesékoti ukeâti vanúke. Hane ómo xávana neko éno upénoti uhôro yupíhóvoti koímaiko, ínati haháku. Yoko ápemaka hána'iti korénde ómone. ² Ina namukôa ánju neko ndarágumu, eneponeko kúxoti koéxoe íháxonetimaka Ndeápu yoko Satánae. Yane iká'akoane ya kúveu póhuti mili xoénae. ³ Kuríkoane kúveuke ne éno upénoti uhôro ínati haháku ina exexôa, koane ípíhínoa kotíi'ikoati ne exéxovope, motovâti ákoyeane aúpu'iu xapákuke xanéhiko yara kúveu mêmum, koêkuti poké'e óvohikoku, tukú koeti evesékane neko póhuti mili xoénae. Ikénepoke nê'e, konókotikomo kali kuríkopeokono itea ákonemo áxu'ikene kuríkopinevo.

⁴ Yane noínjonemaka éno ívatákovu náti. Enepoihíkone ívatákovoti, poréxokono yúhoikopea xanéhiko vo'oku kixoku ítúkeovo. Noínjomaka ívokínevoti, eneponeko ovóxehiko Itukó'oviti tetúnoeti vo'oku hókea ne kaná'uti kixovókuti ítuke Jesus koáne ne emo'u Itukó'oviti. Énomone yé'akeye ákoti ipuyúkexina ne hóyeno kuti koeti éno koyuvôrixovoti hó'openo koáne ne ípunéti okóvo. Énomonemaka ne ákoti sík'á yutóxeovo hoénaxovope yúto nekóyo inúkuke áko'o ítukovo vo'ókuke. Enepoihíkoné'e, exepuhíkopo ukópea xapa ívokóvoti koane kahá'inepoihiko Kristu natíxea yaneko kúveu póhuti mili xoénae. ⁵ Enepoihíkone háxa ne ívokóvoti, ako exepuhíkapa tukú koeti evesékone neko póhuti mili xoénae. Yoko énomone íháxoneti inúxoti exepúkopopeti ukópea xapa ívokóvoti nê'e. ⁶ Koati únatimo koêku ne exepúkopoti xapákuke ne inúxoti exepúkopopeti kixonéti, koane koati sasá'itimo nekóyohiko nonékuke Itukó'oviti, vo'oku íteóvatíhíkomo ne pí'ape ívokéovoti kixonéti, enepone ípíhóponeokono ne xâne ákotihiho

hunókoku. Yoko énomonehikomo itukóvo ko'itúkeinoti Itukó'oviti yoko Kristu ya sasá'iti itúke, koane kaha'íneatihikomo Kristu koeku natíxea yara poké'e kúveu póhuti mili xoénae.

Iyónokonoku Satánae ipíhóponeokono

⁷ Evesékane neko póhuti mili xoénae, kali kurikópokonotikomo ne Satánae, ipuhíkopeatikomo ne iká'aheixovoku. ⁸ Yane pihotínemo aúpu'ikexopeamaka xanéhiko ya póhutihiko poké'e óvohikoku yara uhá koeti kúveu mémum. Yoko enepohikone xáne okópoti Itukó'oviti, enepohikone iháxoneti Ngóge yoko Mágoge, ho'uxoátihihikomo Satánae, kousókoati iyónea xapa isukókoti. Koati ákotimo yumaxápuhiko, kuteáti koeku yupíheovo ne íyeu haríri ya xe'o úne xoko mar.

⁹ Yane noínjoane itáhineheyeane ya uhá koéti yara kúveu mémum. Yakukú kíxoanehiko ne óvohikoku kasása'iupo Itukó'oviti, enepone pitivóko ákoti omotóva okóvo Itukó'oviti. Itea yané'e, noínjoa irikeovone yúku ukeáti vanúke. Heú kíxoa uké'exea neko anane Itukó'oviti. ¹⁰ Yoko enepone Ndeápu, enepone aupú'ikoti xanéhiko, kurikokonone oévoke koekúti kutí koeti hána'iti lávona, itea ainóvoti irúmene éno kótuti yúku xánena énxofere ikotúxoateoxo neko yúku. Kahá'inea ne hóyeno kuti koeti éno koyuvórixovoti hó'openo yóko'o ne ovóxe, enepone koyúhoti koekúti ávoti simápu kaxéna itea haináya xunákoke Itukó'oviti itea ya váhereke xunakóti. Énomonemo óvoheixo íkoitoponeokono kotíveti, káxe, yóti ákotinemo hunókoku.

Ipihópone Itukó'oviti

¹¹ Noínjonemaka koati hána'iti hopú'iti ivátakoku náti koáne ne náti ivatákoati. Yane má koépo ne poké'e koáne ne vanúke. Ákonehiko kúxotihiko koekúti. ¹² Yane noínjoanemaka ne uhá koeti ivokóvotine, payásotihiko koánemaka ne ákoti apayáso, xe'okó koyéti nonékuke neko ivátakoku Itukó'oviti natíxea. Yane ápene koyuhópetihiko mihé'oeti. Ina mihe'ókokonomaka po'i koyuhópeti, yutóxovoku iha xáne yonópoti xoko Itukó'oviti. Enepone ivokóvotihiko ákoti íha yane koyuhópeti, hane exóa kíxópokonokumo yutoéti ya po'i koyuhópetihiko koyuhoáti kíxoku itúkeovo ne xáne koeku óvea yara poké'e. ¹³ Enepohikone xáne koépeu úne ya xoko mar, exépuhikopo, koánemaka uhá koeti po'ínuhiko ivohíkovi, exépuhikopomaka. Pohú pohu kíxókonohiko yúhoikopeokono. Yoko kíxoku itúkeovo exóa kíxókonoku yuhoíkopokonone. ¹⁴ Yane enepone pevóti koáne ne ivokóvotihiko ákoti háka Itukó'oviti, kurikokonone kúveuke kutí koeti hána'iti lávona, ainóvoti irúmene kótuti yúku. Yoko énomone iháxokono pí'ape ivokeóvoti, enepone ipíhóponeokono ne xáne ákotinemo hunókoku yane kuti koeti hána'iti lávona ainóvoti irúmene koati kótuti yúku. ¹⁵ Koékuti ákoti yutaxápu íha yane koyuhópeti, óvoku íha ne xáne yonópoti xoko Itukó'oviti, kuríno'ekokono yane kuti koeti hána'iti lávona ainóvoti irúmene koati kótuti yúku.

21

Inámapoti vanúke yoko poké'e

¹ Yane noínjonemaka inámapoti vanúke koane poké'e, vo'oku uké'epone neko inúxoti vanúke koane poké'e. Yoko áko'onemaka ne mar. ² Noínjoamaka ne Sasá'iti Pitivóko, enepone inámapoti Njeruzálem, évesékoti ukeáti vanúke xoko Itukó'oviti, úsotine iyóyokeovo kuteáti koeku iyóyokeovo árunoe kasátuxoti okotúmonexotíne noívuna. ³ Yane ngamone éno hónoti emo'úti inu'íxoati xokóyoke ne ivátakoku Itukó'oviti natíxea. Hara kôe:

—Kó'oyene itúkopane Itukó'oviti óvoku xapákuke ra xáne. Koati ko'ovókoatinehikomo Itukó'oviti. Ainopovonemo xanena Itukó'oviti epó'oxo koatínemo Itukó'oviti ová xokóyokehiko. ⁴ Kihu'íkopinoinememo Itukó'oviti uhá koeti ho'ouke ne xanéhiko. Yane ákonemo iyótiya. Ákonemakamo ivokóvotiya, koane ikaxúneti okovóti, koane kohóneti, vo'oku uké'ene neko kúxotihiko koekúti kuteáti.

⁵ Ina apé yúho ne Itukó'oviti, enepone vatá koyéti xoko ivátakoku natíxea. Hara kôe:

—Ingó'inamakopane ne uhá koeti koekúti —koéne.

Ina kixonú'ikomaka:

—Yítaxa ra koekútihiho vo'oku koati kaná'uti, koane koati motováti kúveovokono ra emo'útihiho.

⁶ Ina koe'ikomaka:

—Kóusokovone uhá koéti. Undíne itukóvo túri koane hunókoku ne uhá koeti koekúti. Undi turixóa, koane undímaka kousókoa. Kuteáti koéku enóvo úne ne xáne épeu úne, énomonemakamo koéneye kóuhepekeokono kóyeku ne xáne oposíkonuti vo'oku ingo'íparaxoatimo inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, enepone kuti koeti úke úne vo'eroo koyéti ákoti uké'eyeaku. ⁷ Enepone xáne itoáti vékea uhá koéti ne koekúti, ingo'íparaxoatimo kuteáti yunzó'inoa. Epó'oxo undínemo itúko únai, koane énomonemo indúko nje'éxa. ⁸ Itea pó'iti yonópokumo ne xáne pikotíhiko koitoponeovo kotíveti vo'ónguke, koáne ne ákotihiko akutíponu, yóko'o ne yupihóvoti váherexea kíxoku itúkeovo. Kúteanemakamo koéku ne xáne

koepékoti, koáne ne ákoti téyapana, kapíneti xáne ákoti itukapu koati múxone, koánemaka ne hokéxokenati, yoko xáne hokotímaka po'i hokonéti ákoti itukápa ne kaná'uti Itukó'oviti, koane uhá koeti semékenovo'iti. Hanemo yonópo nekôyohiko xokóyoke ne kutí koeti hána'iti lāvona ainóvoti éno kótuti yúku koane énxofere ikotúxateoxo, enepone iháxonetimaka ne pí'ape ivokeðvoti, óvoku ipíhophonokono xáne ákotinemo hunókoku.

Inámati Njeruzálem

⁹ Yane ina keno'ókinonu póhuti yane seti koeti ánju omó'ixoati ne enovópeti puhí-puhí koáti ne kotívoti hunókoku ipíhophonope Itukó'oviti. Hara kixónu:

—Yókone, enjókoepati ne ihókonetí noívana ne Xe'exa Su'úso kixonéti, enepone ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti yaneko porexópo ésa'i kotúyoepa pahunévoti —kixónune.

¹⁰ Yane omó kixo ongóvo ne ánju oúke koati hána'iti vanúke'exeaku mopô, koane éxokeonoa ne koati Sasá'iti Pitivóko, enepone iháxonetí Njeruzálem, evesékoti ukeáti vanúke xoko Itukó'oviti. ¹¹ Uhapu'í kôa ne uhápu'ine Itukó'oviti xokóyoke. Enepone pípixenene kóyeyea uhápu'ine, kúteane uhápu'ine koáti uhé'ekoti uhá'iti mopô, kuteátimaka sasá'iko ne uhá'iti mopô iháxonetí njáspi. ¹² Yoko ápe ípi ne pitivóko, koati hána'iti eyékea koánemaka itóvoku yonoti vanúkeke. Nduse koe páhapetea. Póhutihiko ne pahapéti, ápe ánjuya koyonoáti, koane ápemaka ihâe yutoxóvotiya. Énomone íha ne póhutihiko iháxakoku xanena Izarâe yutoxóva. ¹³ Ya íyeu úkeaku íhârôti, ápe mopo'âti páhapetea. Koane mopó'amaka ya íyeu úkeaku kótuti, koáne ya íyeu úkeaku kásati, yóko'omaka ya íyeu kíyo'i káxe. ¹⁴ Enepone ípi ne pitivóko, nduse kôe mopô poéheve. Yoko xoko póhutihiko neko mopô, yutóxovone iháhiko ne nduse koeti ápostulu. Énomone neko páhoe Xe'exa Su'úso kixonéti, enepohikone páhoe yanekóyoke koyúhoyea emó'u.

¹⁵ Eneponeko ánju yuhó'ixonuti, ápe ómo'ixone, kali eyevo koeti ihíxopeti, ainóvoti ôro íhixeake ne pitivóko, koánemaka páhapeteahiko, yoko ípi. ¹⁶ Kutíkokone itóvoku xêrere ne pitivóko. Íhixoane ánju ne pitivóko ya íhixope, pí'a míli nduzentu koe kílomituru itóvoku. Enepone eyékea, pe'úko yoko itóvoku vanúkeke, kutíkokone. ¹⁷ Íhixoamaka ne ípi. Yoko sesentai koaturu koe méturu pôreu íhixope ne ánju. Yoko enepone íhixope, kúteanemaka koêku pôreu íhíxopeti ikó'itukeumaka xáne yara poké'e. ¹⁸ Enepone ípi ne pitivóko, ainovo koati uhé'ekoti ú'uha koyéti mopô iháxonetí njáspi. Kene ne pitivóko, koati ainóvoti ôro ákoti ánahi, pípixenene koyéti kuteáti koeku sásasa koyéti víduru. ¹⁹ Enepone poéheve ípi ne pitivóko, ainovo ákoti tópi kó'iyevoku uhé'ekotinoe uhá'iti mopô itúko iyóyonevo. Enepone inúxoti poéheve, ainovo hononó'iti uhá'iti mopô, enepone iháxonetí njáspi. Kene ne pí'ape, po'í kó'iyevoku hononó'iko uhá'iti mopô, enepone iháxonetí sáfira itukóvove. Kene ne mopó'ape, énomone ne iháxonetí kausédonea, enepone koati ákoti tópi kó'iyevoku hómo. Kene ne koáturuxope, esméranda itukóvove, enepone ínati hononó'i uhá'iko. ²⁰ Kene ne sínguxope poéheve, hane itukóvove hararáhiti uhá'iti uhé'ekoti mopô iháxonetí sarádoniu. Kene ne seíxope, ainovone háharara-háharara koyéti uhá'iti mopô iháxonetí sáradu. Yoko sétixope, kirízolitu itukóvove, enepone hiyá'iti uhá'iti mopô. Kene ne oítuxope, hane itukóvove mbêrilu, enepone hononóhiti mopô. Kene ne nóvexope poéheve, hiyá'iti uhá'iti mopô itukóvove, enepone íhauiti tópasu. Kene ne yéhihope uhá'iti mopô iháxonetí kirizóparasu itukóvove, enepone ákoti koati hupáko hononó'iyea apétimaka kálíhunoé hêruru'í hiyá'iti. Kene ónzexope, uhá'iti mopô iháxonetí yásintu, hiyá'hiti harâra'iyea itukóvove. Kene ndúsexope, énomone ne homomó'iti uhá'iti mopô iháxonetí amétista. ²¹ Enepone nduse koeti páhapetea ne pitivóko, ainovomaka uhé'ekoti iyoyónevoti, po'í kó'iyevoku kuteáti uhá'iti mopô iháxonetí pêrula. Yoko póhutihiko pahapéti, poéha pêrula herú koeti itúkeekonoke. Enepone parásana ne pitivóko, koati ainóvoti ôro ákoti ánahi, pípixenene koyéti, kuteáti koêku sásasa koyéti víduru.

²² Yane pitivóko, ako nainja hána'iti imokóvokuti. Ako okónokovo vo'oku herú koe xunako Vúnae Itukó'ovitiya exeáti koeku uhá koeti apétiya, yóko'omaka xunáko ne Xe'exa Su'úso kixonéti. ²³ Ákomaka okónokovo kouhápu'ikoati ne pitivóko kuteáti káxe yoko kohé, vo'oku itúkeovo éno úhe'ene Itukó'oviti ínati uhápu'í kouhápu'íkoa, koánemaka úhe'ene ne Xe'exa Su'úso kixonéti. ²⁴ Énomonemo kouhápu'íkoa uhá koéti ne xáne ukeáti póhutihiko poké'e, koêkuti óvohikoku yara kúveu mêum. Yoko enepone nâtihiko ukeáti ra kúveu mêum, omátimo ne payásoko koane úhe'ene yane pitivóko. ²⁵ Ákonemo exéxeovoku páhapeteahiko ne pitivóko, vo'oku ákonemo yótiya. ²⁶ Uhá koeti nâtihiko ukeáti póhutihiko poké'e, koêkuti óvohikoku yara kúveu mêum, ísimoatimo ne payásoko yane pitivóko koane kouhé'ekoatimakamo ya itúkeovohiko teyonéti. ²⁷ Ákomo úrukeovaku kixovókuti ákoti asasá'i, koane koêkuti xáne ákoti kayúsea kixoku itúkeovo, koane xáne semékenovo'iti. Poéhanemo urúhikopovo ne apéti íha yane koyúhopeke Xe'exa Su'úso kixonéti, enepone namukópoti íha xáne ópotinemo xoko Itukó'oviti.

22

¹ Ina exókonoamaka ánju ne huvêo. Yoko kixo'êkinoviti inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku ne úne ovâti. Pípixenene kóye neko úne, kuteâti koeku koati uhé'ekoti uhá'titi mopô, enepone iháxoneti kirístau. Hane ipúhikea ne úne xokóyoke ne ivátakoku natíxea Itukó'oviti yoko Xe'exa Su'úso kixonéti. ² Kúkúke parásana pitivóko véko neko huvêo. Koane xe'ókuke ne huvêo yane pí'âti poixô'o, ene óvo ne xuve tikóti kixo'êkinoveatimaka ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. Enepone há'i ne tikóti, ndusé koe itóvo ya kúveu póhuti xoénae. Poéha itóvo ya kohê. Enepone tutíhiko ne xuve tikóti, énomone kouhépekea kóyeku ne xanéhiko ukeâti póhutihiko poké'e óvohikoku, ákoinokenemo arinétiya. ³ Yane pitivóko, ákonemo vaherévokoti omínoti xâne ipíhoponeokono. Koáhati énomonemo óvo ivátakoku natíxea ne Itukó'oviti yóko'o ne Xe'exa Su'úso kixonéti, yoko ixómotimo iháyú'ikoa ovóxehiko opâti xokóyoke. ⁴ Ákonemo hunókoku noíxeahiko Itukó'oviti, koane apétimo iha Itukó'oviti yutoxóvoti inúkuehiko. ⁵ Ákonemo yóti. Ákonemakamo okónokovo yúku kouhupu'ikopehiko. Muhíkova uhápu'ine káxe, ákonemo okónokovo, vo'oku Vúnae Itukó'oviti kouhupu'ikoaahikomo. Koane kutí koetíhikomo náti ya xoko Itukó'oviti. Yoko ákomo hunókoku kó'iyeanemoye xokóyoke.

Aúkopovope Jesus

⁶ Ina kixonú'ikomaka ne ánju:

—Koati kaná'uti ra emó'úti epó'oxo koati motovâti kúveovokono. Enepone Vúnae Itukó'oviti, enepone pahukoâti ne Sasá'ti Omíxone xapa porófetahiko koyuhó'iyeti emó'u xapa xâne, pahúkone ánjuna éxokoponea ovóxehiko ne koekútihiko ákotinemo axu'íkene ápeyeakumo.

⁷ —Ákonemo ánju'ikene, ngayukópovotinemo —koe Vúnae. —Koati únati koêku ne xâne ivavákoati ne yutoéti yara koyuhópeti, koyuhoâti koêku ne koekútihiko apétikomo ya káxehiko keno'ókoti —kôe.

⁸ Undi kamôa ra koekútihiko, undi Xuâum, koane noínjoamaka. Ngamoáne koane noínjoâne ra koekútihiko, imbúyukexone, xaneâti ínzu'okea nônem poké'eke nonékuke ne ánju, koeku itúkeovo koati hána'iti teyonéti. ⁹ Itea hara kixónu:

—Hako kixevóneye, vo'oku undímaka ovoxe Itukó'oviti kiteâti, kuteâtimaka ne pe'ínuhiko ikéneke Itukó'oviti, koáne ne porófetahiko koyúhotei emo'u Itukó'oviti, koánehikomaka ne xanéhiko ivavákoati ra yutoéti yara koyuhópeti. Ópoehane Itukó'oviti kixénéye —kixónune.

¹⁰ Ina kixonú'ikomaka ne ánju:

—Hako hi'onó'uxoa yutoxóvati ra koyuhópeti koyuhoâti koêku ra koekútihiko keno'ókotikomo, vo'oku ákone ahíkapu, simóvotinemo kaxéna ápeyeaku ra koekútihiko. ¹¹ Enepone ákoti oponóvo ítuke, tumúnemo yóno kó'iyeaneye. Kúteanemakamo ne ákoti akahá'a kasása'ikopeovo, tumúnemakamo yóno kó'iyeaneye. Kene ne xâne ponóvoti ítuke, inamá'axotimakamo koené'eye. Kúteanemakamo koêku ne xâne sasá'ti kixoku itúkeovo, inamá'axotinemo sasá'i nê'e.

¹² —Ákonemo anjú'ikene, aungópovotinemo —kôe ne Vúnae. —Omombínoatinemo námoepomo ne póhutihiko koxe'u xâne. Yoko kixoku itúkeovo exoámo námoepo ne póhutihiko.

¹³ Undíne itukóvo túri koane hunókoku ne uhá koeti koekúti. Undínemaka inuxô ya uhá koêti. Undínemaka exêa hunókoku ne uhá koeti koekúti. Koáhati undíne turixôa, koane undínemakamo kousókoa —kôe.

¹⁴ Koati únati koêku ne xâne hóhopu koyêti ípovo vo'oku itúkeovo kasása'iupone Itukó'oviti, maka omótovane níkea há'i ne tikóti kixo'êkinoviti inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, koáne maka omótovane vékea páhapeteake ne pitivóko. ¹⁵ Yoko meúkeke yane pitivóko óvoheixomo ne xâne motokeâti íhaxeokono tamúku, enepohikone yupihóvoti ákoyea aúnti kixoku itúkeovo, koáne ne hokéxokenati, koáne ne ákoti téyapana kapínetai xâne ákoti itukapu koati múxone, yóko'o ne koepékoti, koánemaka ne hokoti koekúti ákoti itukápa ne koati kaná'uti Itukó'oviti, koáne ne uhá koeti yómoti semékekexea ya koyúhoyeake koáne ya kixoku itúkeovo.

¹⁶ —Undi Jesus pahukoâti ne ánju, enepone ovónje íhae njokóyoke, koyúhoinopeano koekútihiko ya xapa póhutihiko imokóvokuti. Undi ámoripono náti Ndávi. Undi kutí koeti pú'ti hékere ú'uhapu'i koyêti, enepone xánena ihároti —kixónune.

¹⁷ Hara kôe ne Sasá'ti Omíxone Itukó'oviti yóko'o ne ihókoneti noívana Jesus, enepohikoneko kutipoâti:

—Kiná'akapane —koénehiko.

Enepone kamoâti ra koekúti, haramaka ákoe:

—Kiná'akapane —ákoemaka.

Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Enepone xâne koati hána'iti nókone ikéneke Itukó'oviti, eopâti kuteâti eópone xâne épeu úne, kená'akapanemaka njokóyoke. Koêkuti xâne kaha'âti, ingo'íparaxoatimo ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, enepone kutí koeti úne vo'eroo koyêti ákoti uké'eyeaku —koéne.

Hunókoku yútoe Xuâum

¹⁸ Anéyeiko yúnzo, undi Xuâum, yunzó'ino uhá koeti kamokénoati ra yutoxóvoti yara koyuhópeti koyúhoti koeku káxehiko keno'ókoti. Harâ'a: Enepo áva kuri'úxoati ra yúndoe ya koêkuti koekúti ákoti yutaxápu yara koyuhópeti, kuri'úxinoatimo Itukó'oviti ipíhoponeake né'e, kutí'inokemo anu'úkoatimo ne ipihóponopeti yutoxóvotine yara koyuhópeti, ipíhoponopemo xâne. ¹⁹ Koáne enepo áva veyeâti kali poixô'o yutoxóvoti yara yúndoe yara koyuhópeti, koyúhoti koekútihiko apêtimo ya káxehiko keno'ókoti, tetukoâtimakamo Itukó'oviti ne mani ípara yane há'i ne xuve tikóti kixo'êkinoveati ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, koáne ne mani ópoku yane sasá'iti pitivóko, koánemaka ne únatinoe koekúti mani námoepo yutoxóvotine yara koyuhópeti.

²⁰ Enepone itukoâti yuho râ'a, koyuhoâti uhá koêti ra koekútihiko yarâ'a, hara kôe:

—Koati kaná'uti ákoyeanemo áxu'ikene ne ngáyukopovo —koéne.

—Énomone ákoeneye. Kiná'akapane, iti Vúnae Jesus —ngoémaka.

²¹ Itúkapu hána'itike seánako Vúnae Jesus yóvoheixo, uhá ketínoe.

Hunókokune.